A. Licomann 1966/7 ~

IOANNIS PIERII VALERIANI BELLVNENSIS HIEROGLYPHICA,

SIVE

DE SACRIS ÆGYPTIORVM aliarumq́ gentium literis, Commentariorum Libri LVIII. cum duobus alijs ab eruditissimo viro annexis.

Accesserunt loco auctarij, Hieroglyphicorum Collectanea, ex veteribus & recentioribus auctoribus descripta, & in sex libros digesta. Horapollinis item hieroglyphicorum libri duo, ex postrema Dauidis Hœschelij correctione. Præterea eiusdem Pierij declamatiuncula pro barbis sacerdotum, & reliqua opuscula siue poemata omnia.

Editio nouissima, annotationibus ad marginem ac Indicibus necessarijs, adornata; emendata, & locupletata.

COLONIAE AGRIPPINAE.
Sumptibus Antonij Hierati, Bibliopolæ.
ANNO M. DC. XIV.

ILLVSTRISSIMO COSMO MEDICI, FLORENTINORVM DVCI, HETRVRIÆQVE PRINCIPI, HEROI INCOMPARABILI,

IOANNES PIERIVS VALERIANVS S. P. D.

Vm mecum reputo, COSME Princeps Illustrissime, reputo autem sæpissimè, quanta fuerit & genij & ingenij felicitas in laudatissimæ vitæ tuæ, negotiorumq; electionibus, cùm omnes te vnanimi totius patriæ tuæ consensu, in tam tenera ætate, ditioni amplissimæ præponerent, & in hanc celsam honoris sedem extollerēt, tum certè quonam modo tantam rerum molem in hac temporum perturbatione ferre ac sustinere posses, sane quàm pro eo ac debui, solicitus esse cœpi. Verùm cùm actionis administrationisq; tuæ progressum, & quam vitæ rationem complexus es, considero, gaudio planè maximo ita perfundor ac exulto, vt etiam planè videam te Fortunæ locum illum, singulari omnium beneuolentia & summa Virtutis existimatione non solùm tueri potuisse, sed etiam eam virtutis opinionem de te concitauisse, vt vel maximis regnis gubernandis te dignum præbueris. Nam qui fructus à bono veroque Principe soleat expectari vel maximus, huiusce iam non adumbratam imaginem, sed luculentam expressamq; formam nobis exhibuisti: atq; vt insigne commodum subditis tuis adferre posses, inprimis operam dedisti, vt tamquam agrum melioribus ferendis segetibus destinatum, lolio zizaniaue, sic Rempublicam tuam labe vitijsq; contagiosis perpurgares, dum corruptores coërces, externas diuini nominis contumelias, blasphemias, periuria, & id genus extrema scelera pro virili, ireq; tuo prohibes, emendas, tollis, ac punis: nihilq; magis è tua dignitate: nec rem Deo (huius enim minister & est, & dicitur bonus quiuis Princeps) gratiorem, nec ciuibus tuis salubriorem existimasti, quàm si ad huiuscemodi honestatis ac pietatis scopum & metam in curriculo tuo gnauiter & strenuè contendas: pro quo etiam labore & indefesso studio certò nouisti tibi diuinitùs immortale præmium esse propositum, cùm tam gloriosi conatus & cursus dux & magister Christus prolixè polliceatur illis rerum omnium felicissi-

mos successus, qui Religionem puriorem ardenter amant, & ornare sedulò contendunt. Quamobrem COSME Princeps ornatissimè, fas mihi sit quæso, meo quodam more & singulari quadam erga te gentemq; vestram pietate, liberiùs quædam vsurpare & adferre, quæ ex officio prætermittere non possum, teq; exhortari, & admonere vel iam currentem (vt dici solet) incitare potiùs, vt quem hactenùs animum ad publica iuuanda commoda attulisti, eum non deponas, sed tibi etiam atque etiam vigilandum, ac pro Republica consilio & labore excubandum existimes, studiaque omnia, cogitationes & curas in ijs rebus ponendas, quibus clauum tanti dominij in maximis fluctibus tenere, & amplas ditiones tuas, in summis rerum difficultatibus tueri ac gubernare possis. Hoc ipsum facilè totum assequeris, si Deum verum in Christo verè, vt facis, agnoscens, summa fide & seruantia colas, ames, venereris, & gloriæ sanctissimi nominis eius, doctrinæ cœlesti, Ecclesiæ tranquillitati amplificandæ, conseruandæq; dies noctesq; studeas: in Domino, ad quod es adhibitus, publicam, vt hactenus fecisti, salutem quæras, subditorum incolumitatem cures & tuearis, honestam disciplinam instituas, vel iam institutam conserues, florentem ditionem legibus, iustitia, concordia stabilire pergas. Magnum, inquies, est hoc & arduum munus, molestiarumq; plenum, & quod non nisi ab ijs præstari potest, quibus diuinitus peculiare donum concessum est: mihi autem homini satis alto perfruenti otio hæc perscribere longè faciliùs, quàm inuenire quenquam qui ad hũc scopum propiùs collimet. Rectè sanè, sed quorsum hæc? Vt teipsum, clarissimè Princeps, respicias, teque eum esse firmè credas, in quem Deus Optimus Maximus immensa sua benignitate, tam ampla conferre voluit beneficia, vnumq; constituere Ducem, ac veluti pastorem, magnis & latè dissitis populis, vt eos commode, prudenterq; regendo pascendoq;, in hoc tuo principatu idea quædam sanctæ Reipublicæ eluceres. Ideoq; duos præclaros tibi comites addere voluisti, Iustitiam & Religionem: quarum altera fortunas, vitam & dignitatem ciuium & populorũ conseruas & contines: altera, ad veram salutem, veramq; fœlicitatem omnes conuocas, & proprio laudabiliq; exemplo tantùm non adducis. Respice igitur, COSME Princeps, munus tibi assignatum à Deo, talentumq; tam liberaliter tibi impertitum, ac cœleste tuum illud nomen non sine diuino numine ideò tibi obuenisse, vt (quod olim de Sparta prouerbium iactatum est) quam nactus es Hetruriam, eam excolas, & omni virtutum genere exornes. Inprimis autem, vt decet veræ virtutis amatorẽ, artes quibus doctrinæ liberales continentur, studio, liberalitate, & officijs tuis complectaris: insunt enim in artibus illis fontes & causæ sapiẽtiæ, virtutũ, legum, & honestæ disciplinæ, quæ omnia quã principatui & prouincijs tuis necessaria sint, vnus omniũ Principum optimè nouisti, qui nullis sumptibus, laboribus nullis pepercisti, vt præstantiores ingenuarũ artium Doctores Gymnasiis præficerẽtur, iuuentutẽq; liberaliter instituerent. Et si quis tandem inueniatur, qui ab egregia aliqua virtute commendationẽ ducit, hũc tua beneuolentia dignũ iudicas, ac benignè cẽplecteris, authoritate defendis, foues, & dignis præmijs ornas, vt iam nemo mirari debeat, probos homines & doctissimos quosque certatim ingenij sui partus libenter illi commendare, cuius vel nominis splendore, gratiam & ornamentum scriptis conciliant suis. Quam quidem ob rem nec mihi, qui annos permultos in vestra sum clientela, committendum putaui, vt, cùm multi eam voluptatem, quam incredibilem ex ista magna dignitate animis suis perciperent, scriptis declararent, vellentq; te hunc summum honorem ex tuo merito splendore diutissimè admini-

ministrare, ego vnus in tanta omnium lætitia tacerem, nec scripto testificarer commune omnium nostrûm gaudium ex eo potissimũ natum esse, quòd te vnum in hac durioris tẽporis propugnatione diuinitus delectũ videmus, qui literas, literatosq; viros singulari benignitate foues, atq; illustras, ac aduersus intolerãdam inscitiã, & immanẽ barbariẽ defendis. Vt igitur huiusce perceptæ meæ lætitiæ aliquã significationẽ darem, commẽtarios satis multos diuersorũ amicorum, quibus id denegare nec potui nec debui, rogatus de sacris Aegyptiorũ literis hoc tẽpore in vnũ veluti corpus constrictos in tuo nomine apparere volui: in quibus vel describendis, vel tractandis magnã operam & sedulum studium nos posuisse, boni omnes, qui nostra legere dignabuntur, facilè intelligent. Quã verò feliciter id à nobis tentatum sit, aliorũ iudicium erit: labores certè incredibiles sustinuimus, dum earum rerũ explicationem adferre studuimus, quæ naturæ obscuritate varietateq; inuolutæ, multisq; obstructæ difficultatibus, plurimorũ, vel insigniter eruditorũ hominum ingenia exercere detinereq; potuerint, vt etiã æquiorẽ mihi fore Lectorem sperem, vbi viderit me primum tanta rerum varietate, magnitudine ac difficultate maximo studio, maximaq; animi cõtentione in hoc argumento elaborare voluisse, & honesto exemplo multorum studia excitare. Quanquam hoc loco extiterunt, qui in ipso operis vestibulo à tam laborioso me deterrere ita studuerunt incœpto, vt etiam, vel arrogantiæ vel imprudẽtiæ nota & crimine me verberarint, quòd vnus è multis existimarem aliquam absolutam explicationem me nunc tandem huic tam obscuro argumento adferre, & tam immẽsam rerum abditarum seriem ex Aegyptiorum sacerdotum arcanis eruere posse confiderem. Quinpotiùs rei difficultate ob oculos versata, inexhausti operis laborem declinandum censuerunt, præsertim cùm in huiusmodi enodandis non pauci ex Græcis & Latinis barbarisq; scriptoribus omne studium & operam sine fruge consumpserint, quòd opus tale rerum atq; artium omnium propemodum rationẽ, naturamq; cõprehendat. Præterea vetustis earum literarũ monumẽtis, partim temporũ, partim hominum incuria deperditis, ea dicebant scriptorum inopia laborandum esse, vt si ætas, si ingenium, alia pleraq; adessent, vix tamen ad exitum perducere concederetur tantæ molis argumentum, quòd idem adeò sit ex hominum memoria sublatum, vel potiùs abolitum, vt nulli vnquam vsui sit hæc elucubratio futura, cùm præsertim hoc ipso tempore nullus quantumlibet profunda eruditione sit, qui vel obeliscos, qui Romæ aut alibi adhuc visuntur, vel admirandam illam Bembi mensam intelligat, aut interpretari possit: vanumq; esse, ingenium in eo pertinaciùs intendere, quòd te numquam omninò speres assecuturum. His ego responsum volo, me non esse nescium plurima ex his vnà cum Aegyptiorum regno, doctrina, institutione, ac ferè omni eorum nomine ita esse abolita, vt si vel ipse reuiuiscat Heraiscus, qui fertur olim omnia sacerdotum eorum monumenta, literasq; mysticas vno statim obtutu intellexisse, rerumq; simul interpretationẽ confecisse, iam nunc laboret incassum, si quid tale aggrediatur. Sed esto non posse me, non posse alium quempiam totum hoc sacrum perlustrare, idcircóne præclaro & laborioso incœpto desistendum, quòd vni omnia præstare negatum sit? Idcircóne veterum numismata & statuas artificiosius elaboratas, quas tanto studio perquirimus, tanta diligentia effodimus, tanto sumptu resarcire curamus, quæcunq; fuerint vel nare, vel pede, vel alio quopiam membro mutilæ, in fornacalem ignem ad vsum calcis conijciemus? quomodo enim nobis vel voluptati, vel admirationi esse poterunt, si non vndecunque perfectæ fuerint, quando nihil isti

dignum putant, pretioſum nihil, niſi quod eſt abſolutiſsimum? Age igitur, COSME, ſi horum ſententiam probas, monumenta aliquot tum vetera tum recentia ex amœniſsimis tuis ædibus abijce, ſtatuas illas mira Michaelis Angeli Bonaroti induſtria fabrefactas, e diui Laurentij templo eliminandas cura: nam & illis aliquid deeſt, & hæ extremam artificis deſiderant manum, vt de his tantùm loquamur, quos in noſtra commentationis ſerie duces libenter ſuſcipimus. Plinium habere domi nemo velit, profeſſus enim ſe naturalis aut mundi hiſtoriæ libros editurum, non omnia nouit, non omnia perquiſiuit, in orbis deſcriptione multa prætermiſit, montes aliquot non recenſuit, flumina pleraq; non commemorauit, vrbes tunc celebres non agnouit omnes, quadrupedum, piſcium, auium ſtirpium, ac aliarum quarundam vim ac proprietatem parum accuratè propoſuit? Quid Plutarchũ, quid Aelianum, quid Athenæum, quid Pauſaniam memorem, cùm horum nemo omnia, quæ in ſuſcepto argumento dici potuiſſent, dixerit? Quid Paulum Iouium, cuius tanta in ſcribenda hiſtoria laus eſt, vt eandem pleriſq; veterum eripuerit, & cum vel primis parem habeat? Huiuſne incomparabilis viri ſcripta reijciemus, quòd in ea temporum ſerie aliquot annorum hiſtoria conciſior ſit? Id exiſtimo nemo, niſi prorſus humanarum rerum imperitus, approbauerit. Tu certè, COSME Princeps, domeſtico idipſum improbas exemplo, qui quanto potes ſtudio, quicquid reparari poteſt, inſtauras: & quorum virtutes vel imitaris, vel etiam excellis, eorum etiam imagines vel opera ſtudioſè perquiris. Sed ne in hoc multus ſim, harum commentationum labor nulli rei magis mihi videtur aſsimilandus, quàm illi de quo dixi ſtatuarum effodiendarum & inſtaurandarum ſtudio: vt enim illæ vtcumq; mutilæ, gratæ eſſe ſolent, ſic noſtra hæc (niſi me inſtituti operis fallat amor) etſi non omnia complectentur, habitura tamen ſpero aliquid, quod ſeſe humana ingenia oblectare poſſint. Nihil igitur mihi cum illo ſit,

Qui quòd deſperent inuicti membra Glyconis
Nodoſa corpus nolint prohibere chiragra.

Nouimus humanarum virium terminos circumſcriptos, & aliquid eſſe prodire tenus, ſi non datur vltra. Quamobrem quis tandem iniquiore in eum erit animo, qui mortalium ingenia, induſtria & laboribus ſuis quocũq; modo vel delectare vel iuuare conetur: Nam de præſentis argumenti vel oblectatione, vel vtilitate, quam earum rerum explicatio & cognitio affert, ſi velim pro dignitate dicere, nullus vnquam exitus reperietur. Quòd ſi vnicuiq; rei non exigua nobilitas ex antiquitate comparatur, ſcriptorum opinio eſt, literas has, quibus inde vſi ſunt Aegyptij, tunc primùm excogitatas, cùm veteres illi ante diluuium viri, qui rerum cœleſtium rationem primi mortalium indagaſſe tradũtur, duas diuerſa materia columnas conſtituerunt, lateritiam vnam, alteram lapideam, in quibus totum de conſummatione mundi, arcanum exſcriberent: ſunt enim qui deſcriptionem huiuſmodi, animalium cæterarumq; rerum figuris conſtitiſſe aſtruerent, in quibus tamen Philoſophi, Poëtæ, Hiſtorici, diuinarum etiam diſciplinarum ſententias deliteſcere viderunt. Conſtantiſsima enim fama celebratum fuit, ſacerdotes illos Aegyptios omnem naturæ obſcuritatem adeò manifeſtè ſibi cognitam profeſſos, vt eandem quaſi per manus traditam, diſciplinam hæreditariam poſſiderent. Hac ipſa præclara fama commotus admirandus ille Pythagoras, Aegyptum ſibi adeundam luſtrandamq; putauit, ac ab iiſdem ibi

ſacer-

sacerdotibus talia cepit arcanarum rerum documenta, vt non abs re de illo passim dictum sit:

Mente Deos adijt, & quæ natura negauit
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Tantaq. huius viri fuit admiratio, vt Crotoniatæ & Metapontini (apud quos etiam è vita decessisse fertur) ex eius domo templum facerent, ac veluti numen colerent. Quid Plato, vt ingenij doctrinæq. Princeps, & Philosophorum Deus & haberetur & vocaretur, nonne id Aegyptiacæ peregrinationi debet referre acceptum? Nonne Moses ipse, quem Pharaonis filia adoptauit, regioq. modo, peritis Aegyptiorum adhibitis præceptoribus educauit ac erudiuit, magni sapientisq. nomine honoratus est? Sed ne in conquirendis multis laborare videar, cùm hac hieroglyphica instituendi ratione similitudinem habere comperio diuinas nostrorum literas, ita omnia mystico quodam sensu scripta quæcumq. Moses, quæ Dauid, quæ Prophetæ reliqui cœlesti Spiritu afflati protulerunt. In noua verò lege nouoq. instrumento cùm Assertor noster ait: Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar, *quid aliud sibi voluit, quam hieroglyphicè sermonem faciam, & allegoricè vetusta rerum proferam monumenta? Et illud:* Iesus in parabolis loquebatur ad turbas, *nonne sermones suos arcano quasi velamine quodam contegebat? Pari modo videmus Apostolos ab vsitato loquendi more recessisse, vt sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merita dignitate, ita & forma quadam discernerentur, ne cœlestium mysteriorum maiestas passim & indiscretè patesceret, sanctumq. Canibus, & margarita Porcis exponerentur. Demetrius certè Phalereus apud Philadelphum Alexandriæ Regem, plerisq. audientibus affirmauit, non licuisse Græcis Hebraicam historiam attingere, quin illustrium scriptorum quosdam eam rem tractare ausos, aduersa mentis valetudine & languore corporis tamdiu conflictatos, donec ab incœpto destitissent, tamquam id arcanum profanis esse gentibus manifesta ira Numinis interdictum. Ad quod ipsum si nunc multi respicerent, modestiùs aliquanto se gererent. Vides enim quæ de humana diuinaq. disciplina vetustas illa sub rerum verborumq. quorundam inuolucris occultauerat, & quòd peritissimi quiq. inter se hoc veluti ænigmatum genere vti consueuerunt. Mihi igitur vitio verti non debet, si omnem operam & studium ad harum rerum explicationem contulerim, quas tanto in pretio à præstantissimis quibusq. semper habitas nouimus. Angelo Politiano, Petro Crinito, Philippo Beroaldo summæ laudi datum, quòd primi vnum vel alterum ex his locum interpretati sint. Mihi igitur vt idem attentem cur negetur? Et si is non sum, qui cum illis ausim eruditione contendere (fuerunt enim ex ijs quos æquus amauit Iupiter) si quid tamen non intermissus labor, & in euoluendis remotioribus libris perseuerantia valent, non vnum iam aut alterum locum, sed ad multa volumina de arcanis huiusmodi, aliqua posteritatis gratulatione me conscripsisse grati, ni fallor, profitebuntur, ac oblectationem & vtilitatem ab harum rerum tractatione non disiunxisse. Maximas certè commoditates & vtilitates consequemur, si ex multis expertibusq. rationis animantibus exempla sumere voluerimus, & virtutum, quas sequamur, & vitiorum, quæ fugiamus. Nec deerit occasio rectè sentientibus, qui accommodatè ad religionem nostram hac retulerint & exposuerint. Nec etiam arborum & herbarum consideratio nobis otiosa est, cum*

est, cùm B. Paulus, & ante eum Dauid ex rerum creatarum cognitione, Dei magnitudinem & dignitatem intelligi tradant. Quæ cùm ita sint, quis nostrum tam torpescenti ac terrenis sordibus immerso erit animo, qui se non innumeris obstrictum à Deo beneficijs fateatur, cùm se hominem creatum videat, & omnia quæ cælo, aere, aqua, terraq; continentur, hominis causa generata esse, seq; non solùm rerum cælestium contemplatorem esse, verùm etiam eorum omnium quæ vniuersum complexu suo continet, Dominum esse conditum? Hæc si ita suis viribus & animo expenderentur, atq; oculis quotidie cernuntur, mirabilem excitarent in nobis erga Deum amorem. Verùm iam tempus, vt quæ, coniunctissimis efflagitantibus amicis, commentarijs singulis comprehensa sint, vno veluti obtutu spectanda exhibeam: quos quidem commentarios, optimè Princeps, ad te mitto, vt quibus possim officijs meam in te fidem perpetuamq; obseruantiam declarem, vehementer etiam atq; etiam rogans, vt hos ipsos ad te venientes, id est, munusculum Pierij tui, quo se præstantem virtutem tuam memoria sempiterna colere velle declarat, ne asperneris, librosq; ipsos vnà cum authore tuendos conseruandosq; suscipias. A Leone animantium omnium præstantissimo fortissimoq; auspicandum putaui, in quem cùm oculos attentiùs coniecissem, statim ardentissimus ille animi tui vigor affulsit: quare nemini conuenientiùs quàm vni tibi eum etiam peculiariter dedicari posse iudicaui: meq; ad id faciendum inprimis incitauit, quòd in tua ciuitate, quæ semper fuit Leonum altrix, magna spes afferebatur, vt Leo meus nuper ablactatus, educationis incrementa opiparè esset apud te consecuturus. Multò enim indiget cibo, nec quemquam hodie noui, qui liberaliùs ac libentiùs vno te sit impensam hanc, quæ tua est humanitas, facturus, cùm præsertim largissima tibi sit earum rerum copia, quibus Leo meus pascendus est: mox verò vbi vires adeptus idoneas fuerit, tuorum literatorum ope curaq; saginatus, nulla nostra verecundia theatris exhibitus, spectaculo quouis publico, felicissimis tui nominis auspicijs, emittatur. Vale.

AMPLISSIMO VIRO DOMINO NICOLAO DE LANGES, EIVSDEM LOCI, LAVALLII,&c. DOMINO, PRAESIDIQVE INTEGERRIMO, LITERARVM LITERATORVMque Patrono singulari, IOANN. PISEV. Aruet.S.P. precatur.

QVOD erat mihi optandum maximè, vt aliquando à te summis beneficijs cumulatus, quoniam nullam prorsus gratiam referre possem, tibi saltem debere apud omnes ingenuè profitendi aliqua non vulgaris occasio daretur, nunc datam oblatamque maiorem in modum lætarer, nisi magnitudo tuorum erga me meritorum ingenium ita meum obruere visa sunt, vt ne potuerim vnquam vlla meditatione parem verborum copiam excogitare: nec aliud occurrat, nisi animum memorem & gratum polliceri, precarique perpetuò, vt superi cumulatè referant gratiam optimè merito, quòd mihi ob fortunæ tenuitatem omninò non licet. Certè, quemadmodum qui sunt ære alieno obstricti, nec habent vnde soluant, versuram facientes aliunde mutuò sumunt pecunias vt creditoribus vsuras præstent, sortemque procrastinentur, atq; ita creditoribus auferendo diem, fidem suam tueantur: ita ipse ex locupletissimo, pretiosissimo, inexhaustoque PIERII VALERIANI thesauro, hoc est, ex eruditissimi vel potiùs omniscij viri Commentariis Hieroglyphicon, omniumque elegantium & reconditarum sciẽtiarum monumentis fructus aliquot depromere mihi necesse fuit, æs alienum alieno ære dissoluendo. Peropportunè autem accidit ex animi sententia, vt Bibliopola (qui nunquam labori, nec sumptibus pepercit, quò vulgares libri, qui ex ipsius taberna prodirent libraria castigatissimè politissimeq; in vulgus exirent) me ante paucos menses adiens obtulit P. VALERIANI Hieroglyphica (quæ statuerat typis excudere quàm elegantissimè ac emendatissimè fieri posset) prælegenda, castigandaque, & innumeris mendis repurganda, quibus audierat scatere. Accepi conditionem, haud inuitus, non tam satisfaciendi omnibus spe, quàm progrediendi quantum possumus, voluntate. Multa tamen à nobis emendata additionibusque fortè non infrugeris aucta (non ausim dicere illustrata) & locupletata, maculis infinitis quæ Typographorum incuria vel temporum iniuria irrepserant, conati su-

mus restituere. Quid facerem? neq; verò cuipiam dubium esse debet, quia author vbi primùm commentarios suos edere decreuisset, eidem emendatissimè in publicum exissent: vt qui in ijsdem elucubrandis, ornandis ac expoliendis ferè xx. annos impendisset, vt ipse alicubi testatur, atque singulos singulis Principibus, Cardinalibus, plurimisq; eosdem nobilitate, doctrina, ingenio, omnibusque virtutibus ornatissimis viris donare deliberasset, vt illis nihil perfectius, quoad eius fieri potuit, esset: vnde non vulgarem ab ipsis gratiam retulit: cuius rei testis locupletissimus AEgidius Cardinalis Viterbiensis appositissimè rescribens PIERIO VALERIANO, AEgypti gloriam ipsum instaurare eodem tempore, quo Solymus Turcarum Imperator accessisset, videlicet Sultanorum rebus profligatis à Mameluchis Tabulas, signa, marmora, & quidquid ibi splendoris erat, delebat, ac diripiebat: ipsiq; PIERIO gratulatur quòd se diuinis lucubrationibus tot etiam huius ætatis luminibus insereret, quibus Dijs comitibus, sapientiæ veteris, diuinę eruditionis, arcanarum sacrarumq; literarum monumenta reponeret, ignota mortalibus arcana erueret, lucem canæ doctrinæ post tot sæcula ab inferis reuocaret, & alia quæ idem Cardinalis rectissimè disertissimeque differit. Argumenti enim luculentissimi varietas, reconditiorisq; literaturę, lectionem facit periucundam, optabilem, vtilissimãque, in quo se noster PIERIVS totius antiquitatis scientissimũ commonstrauit: in Geometricis, Arithmeticis, Astrologicis, Musicis, Geographicisq; exercitatissimum esse ostendit, atq; omnes numeros doctrinarum & sciẽtiarum expleuisse. Comprehendit siquidem materia Hieroglyphica rerum atq; artiũ propemodum omnium rationem, naturamque: hinc fragmentorum marmoreorum, obeliscorum, veterumq; numismatum cognitio pendet. Scriptorum autem est opinio, tunc primùm excogitata, cùm veteres illi ante diluuium viri, qui rerum cœlestium rationem primi mortalium indagasse perhibentur, duas diuersæ materiæ columnas erexêre, lateritiam vnam, alteram lapideam, in quibus, vt noster PIERIVS autumat, totum de consummatione mundi arcanum exscriberent, descriptione videlicet animalium, arborum cæterarumq; rerum figuris: in quibus tamen Philosophi, Poëtæ, Historici, diuinarum etiam scripturarum sententias delitescere viderant. Sic Sacerdotes illi AEgyptij naturæ obscuritatem sibi peruiam quasi per manus traditam disciplinam hæreditariam possiderent, quarum rerum fama commoti Plato, Pythagoras, primarijq; alij Philosophi AEgyptum sibi adeundam lustrandamq; putarunt. Quid? quòd Hieroglyphica, instituendi ratione, similitudinem prorsus habere videntur cùm diuinis nostrorum literis, ita omnia mystico quodam sensu scripta, quæcunq; Prophetæ cœlesti spiritu afflati protulêre: quinimò in nouo instrumento Assertor noster (vt verba Pierij vsurpem) ait: *Aperiam os meum in parabolis & in ænigmate antiqua loquar.* Nunquid idem redemptor noster in parabolis loquebatur ad turbas? nónne sermones suos arcanos quasi velamine contegebat? Inde se vitem, patrem, agricolam & vinitorem, piosque palmites asserebat: quandoquidem nil aliud est Hieroglyphicè loqui, quàm diuinarum humanarumq; rerum naturam aperire. Non autem (vt audeo affirmare) à pluribus sæculis liber plausibilior, vtilior, omniq; doctrina magis refertus euulga-

tus

tus est his Hieroglyphicis, quibus tot dierum noctiumque sudores, tot inabditissimis rebus eruendis, luciq; dandis conatus impendit Pierius. At verò quoniam idē liber innumeras propè inscriptiones, easq; non preteritas, tum ducta, sculpta, cusa, incisa, & marmore celata signa, numismata veterum, aliaque infinita ingeniorum atq; artium præclarissima mystica & iucundissima monumenta, tabulas, picturas, artificumq; industrium opera continet, cui potiùs meritò consecrari lucubratiunculæ hæ nostræ quàm tibi (vir clarissimè) debent, qui tot venerandæ antiquitatis documenta domi habeas, vt etiam eruditi hortorum tuorum parietes (vt ita dicā) loquuntur: musæumq; tuum tot operum haud vulgarium illustre quotidie ab exteris & peregrinis frequentetur, quod, primarij magni, intimique Consilij Regij Senatores, alijque togati à te humanissimè (more tuo) excepti, inspicientes admirabundi, se nunquam antea vidisse opera confessi sunt antiquissimi operis ex ære, auro, argento editi vnà cum artificiosissimis egelmatibus, instructam. Nec præteribo tuam Bibliothecam voluminibus tum excusis, calamo exaratis refertissimam. Sunt quoque aliæ caussæ cur laborem meum sub tuo nomine apponere volui, ac debui: quandoquidem hoc qualecunq; à me profectum, domi tuæ natum est, tibiq; tuo iure debetur, quemadmodum Pierius noster hos 58. lib. distributos totidem literatorum nominibus insignierit viris totius Europæ amplissimis: allusione videlicet nominis, aliaq; caussa conuenienti, congruentissimeq; coaptata. Sic has meas vigiliolas tibi vni, qui mihi non instar 58. virorum, sed omnium do, sacro, cōsecro. Abs te autem peto, vt qua me beneuolentia complecti soles, eadem munusculo huic præstes, quòd me consecuturum non diffido propter admirabilem tuorum morum suauitatem, summam humanitatem, singularem benignitatem, pietatem integerrimam, vitæ moderatione conspicuam, quæ neque horum morum, neque sunt, sed propria tua non commemoro, affabilitatem sermonis ad conciliandos omnium animos rem potentissimam. Nunc autem cùm nihil sit totius vitæ suæ curriculo clariùs atque illustriùs, vt qui 50. annis omnibus iuridicis, magistratibus summis honorificè, & integerrimè perfunctus es, non committam, vt dum ea quæ in omnium oculis versata sunt, oratione amplificare studeo rebus clarissimis tenebras offundere videas, sed & optimè quoque tibi cessit, ac felicissimè huic prouinciæ, quòd successorem designaueris meritissimum, eruditissimum ac integerrimum cui lampade à te sibi tradita, summo cum suo honore, ac omnium satisfactione illustrat & clarificat, aliosq; honores quos primus sui ordinis adeptus est, tanquam magnifico in theatro, omnium maximo applausu perfunctus est. Reliquum est, vt quando hoc tribuisti humanitati tuæ, vt me plusquam septuagenarium, valetudinarium, omniq; ferè auxilio destitutum benignissimè susceperis, tribuas idem constantiæ vt suscepto foueas. Laborabo intereà, quoad eius fieri poterit, vt nos tuo præsidio non indignos audias, & omnes cognoscant.

D. O. M.

ET ÆTERNÆ MEM. D. IOANN. PIERII VALERIANI EPIGRAMMA.

Ante alios quos terra dedit, quos Itala virtus,
Æterno semper dignus honore coli est.
Nam sanctæ seu mentis opes, seu candida puri,
Spectes ingenij lumina, primus erat.

In eiusdem obitum Epitaph.

Docte iaces, tua fama viget, tua scripta leguntur:
Fœlix, qui potuit viuere post obitum.

IOAN. GREGORIVS Carnutus Paris.

AVTHORIS VITA AB ANTONIO VERDERIO BREVITER ENARRATA.

IOANNES PIERIVS VALERIANVS, Belluni(quæ Marchiæ Taruisinæ ciuitas est) patre in bellum profecto natus, amico fuit ab ineunte ætate erga literas animo: sed cùm annum ætatis suæ nonum vix impleuisset, parente vita functo domesticarum rerum cura à literarum studio disturbatus potiùs est quàm auersus: eique exigua res domi cùm esset, matre & duabus sine dote superstitibus sororibus, multarum tantùm solicitudinum per legitimam successionem possessor factus, Patritijs quibusdam Venetis seruire per egestatem coactus est. Atq; hæc de se ipse testatur omnia, quadam qua vitæ suæ calamitatem luget Elegia:

Duriter eductus sum primò, dum pater absens
Horrida pro patrijs finibus arma gerit:
Dumq; ille Algurdi per culmina militat ardens,
Et subit horrendæ sæua pericla necis:
Aptus eram studijs. Studium mea sola voluptas:
Otia sed studijs nulla fuêre meis.
Vix bene finieram nonum tum paruulus annum,
Multiplicis cessit quum mihi cura domus.
Tractabamq; puer non pauca negotia solus,
Dum pater Adriacas sæpè frequentat aquas.
Adde quòd inuisis distentum litibus illum,
Illum mî rapuit mors inopina patrem.
Et paulò pòst:
A patruo demum Venetas accitus ad vndas,
Vix menses nostro viximus ære decem.
Patritijs igitur seruire coëgit egestas
Aerumnosa, bonis inuida principijs.
Et postea:
At genitrix pauper, geminæ sine dote sorores,
Quas miseras frustrà spes fouet vna mei,
Exposcunt à me fraterni præmia iuris,
Sed chartas nullas, carmina nulla volunt.

Ab Vrbano demùm Valerio patruo suo disciplinis liberali homine dignis institutus, eam eruditionem adeptus est quam quisque ex eius operibus perspicere potest. Commilitonem habuit qui eodem præceptore vsus est Leonem X. Pon. Max. qui erudiendus Vrbano Bolzanio Bellunensi non sine delectu traditus est. Vrbanus enim vir doctissimus, & literarum Græcarum peritissimus habitus est, in quibus perdiscendis opera Constantini Lascaris vsus est, quem Bysantio rediens quò ab Andrea Grittæo postea Venetorum Principe perductus erat, Messanæ offende-

rat, reuersus in patriam cum se Venetijs recepisset, ibi magna auditorum frequentia Homerum interpretatus est, Institutionesq; edidit in linguam Græcam. Ex hac vita functo Venetijs Pierius Valerianus noster præ foribus D. Nicolai magnæ, vt vocant, Domus hanc inscriptionem posuit:

VRBANO BOLZANIO BELLVNENSI, MINORITANÆ FAMILIÆ SACERDOTI SVMMÆ INTEGRITATIS, ET INNOCENTIÆ, QVI GRÆCAS LITERAS EXTORRES IAMPRIDEM, ET PROCVL A TERRA ITALA EXVLANTES NOBIS SVMMA TVM DOCENDI, TVM SCRIBENDI CVRA PRINCEPS ASSERVIT:

PIERIVS VALERIANVS BOLZANIVS EX FRATRE NEPOS, INSTITVTIONIS EDVCATIONISQVE MEMOR POSVIT. VIXIT ANNOS LXXXI, MENSES III. DIES XII. IN VOLVNTARIA PAVPERTATE FELICISSIMVS, IN OMNES QVOAD POTVIT SEMPER OFFICIOSVS, NVLLI VMQVAM INIVRIVS. M. D. XLV. Mense Aprilis.

Meruit quoque Vrbani Nepos Pierius cui Hippolytus Medices princeps Illustrissimus, Cardinalis posteà factus, erudiendus, monendusq; traderetur. Hieronymum Donatum & Andream Grittæum Patritios Venetos summa sibi necessitudine deuinxit: Baptistæ Egnatio, Marco Antonio Sabellico præceptori, Cęlio Calcagnino, Ioan. Manardo, Achilli Bocchio, Syncero Sannazario, Romulo Amasæo, Cornelio Musso, & Arnoldo Arlenio, plurimisq; alijs viris magna doctrina & eruditione præditis familiaris fuit, ac Petrum Bembum quadam ad Vrbanum patruum Epistola amicum suum speciatim appellat. Ioannis Petri illi fuit peculiare nomen (vt ipsemet fatetur) priusquàm M. Antonius Sabellicus id Venetijs in Pierium immutasset, illudq; meritò fecisse videtur Sabellicus, eò quod Petrus Valerianus charus fuit Musis, quæ Pierides dictæ fuère à Pieri Macedoniæ regione, AEmathia antè dicta. Hæc enim Musarum parens, domusq; est, à nemore ita appellata, cui nomen est Pieris: quin & à Pieria Pierius deducitur, vnde Pierium carmen dicimus. Virgilium collatis varijs codicibus emendauit, cuius in hac re laborem commendat summoperè Ludouicus Viues sub finem libri tertij de tradendis disciplinis. Carminum libros aliquot, Hieroglyphica, siue de sacris AEgyptiorum literis commentarios, Sphæræ compendium, & pro sacerdotum barbis scripsit, cui libello videlicet barbarum defensioni Epistolam ad Andream Alciatum præfecit F. Minutius Caluus Romanus Typographus, qua Castigationum illius in Pandectas meminit, ac de fulminum significationibus, vt ipse testatur Hieroglyphicon lib. 43. Scripsisse fertur, & alia in quæ nondum incidi. Cùm Iulius Cæsar Scaliger in Hypercritico omnes Poëtas notet: *Olim*, inquit, *Pierij non pauca vidimus, quæ propter temporis longinquitatem nunc excidère nobis: etiam nescio quid de Carptione & Catullo. Verùm earum scriptionum nihil extat apud nos in præsentia, fortè inter alias congeries, eius Ioathas repertus est à me. Quare de ipso aliquid dicendum etiam arbitror, quem equidem huic subiunxi: quòd vterq; longè abhorrebat à profanis atq; impudicis argumentis. Ille vitia insectando, præmia bonis proponendo, hic exemplo diuini illius viri qui pro Iesu nomine mortem cum vita commutare minimè dubitauit. Præsertim cũ affixa Poëmati Epistola, & viri Christiani sapiat animum, & eadem dicat quæ Palingenius,*

nius, sed talibus adornata numeris ac figuris orationis, vt non solùm sapiens, vt ille, sed etiam Poëta, non versificator (quòd neglexit ille) appellari mereatur. In opere autem ipso cũ materia tenuis est & ieiuna, tum vulgaris. Quare vix capere potest Poëticæ corpus eloquentiæ. Ille autem contrà nititur multis conatibus obruere splendorem orationis, nihilq́ omittere quod cum simplici Christianaq́ veritate inoffensum Poëtæ studium coniungere valeat. Planè aduerto Scaligerum hæc in illum eructasse ne ei innotatus abiret. Cęterùm Pierius postquàm tot sui monumenta reliquisset, senio confectus Patauij diem supremum obijt, non sine luctu eruditorum totius Academiæ, & præcipuè Petri Carrarij, & Ioann. Baptistæ Carrarij eius amicorum, qui Tumulum quo reconditum fuit Pierij corpus in Basilica D. Antonij decorarunt hac inscriptione:

PIERIO VALERIANO.

BELLVNENSI, POETÆ RHETORIQVE AMPLISSIMO, CVIVS PIA VMBRA NON POENITENDVM HIC TVMVLVM SORTITA EST: NAM VT OPTABILIS IN PATRIA, ITA SPECIOSVS PATAVII SVPREMI OFFICII DECVS FATO AMISSVM, VIRTVTE RECVPERAVIT. PETRVS CARRARIVS, AC IOANNES BAPTISTA ROTA, PATAVINI VNANIMES GRATO HOSPITI POSV.

Pieridas dum Pierius sectatur, & Orci
Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem, æternæ ostentant hæ munera vitæ.
Hinc medicus vitæ Pieriusq́ neci.
Abstulit hæc annos tristes: at præmia laudum
Atq́ Animam hæ seruant, inuida mors moritur.

AVTHORES QVORVM TESTIMONIIS IN HIS COMMENTARIIS VSUS EST PIERIUS.

ABSINIS Rhetor.
Abſyrtus.
Acron.
Ælianus.
Ægyptij ſacerdotes.
Æneas Platonicus.
Æſchilus.
Africanus in Georg.
Agriculturæ libri Conſtant. Imp. ı. ſcripti.
Albertus Magnus.
Alcinous Platonicus.
Alexander Aphrod.
D. Ambroſius.
Ammianus Marcell.
Anacreon Teius.
Apollodorus.
Appollonius Rhodius.
Apollonij Rhodij interpres.
Appianus Alexandrinus.
Apuleius.
Aratus.
Arati interpres.
Ariſtophanes.
Ariſtophanis interpres.
Ariſtides Adrianus.
Ariſtoteles.
Arrianus.
Artemidorus.
Athanaſius.
Athenæus.
D. Auguſtinus.
Auſonius Burdegalenſis.
Auerroes.
Baſilius Magnus.
Beda Venerabilis.
D. Bernardus.
Biblia ſacra.
Boëtius Seuerinus.
Callimachus.
Caſſiodorus.
Catullus.
Cebes Thebanus.
Cenſorinus.
Chariſius Soſipater.
D. Chryſoſtomus.
Cicero.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Pontifex.
Cleomodes.
Colomella.
Cornelius Celſus.
Cornelius Fronto.
Cornelius Tacitus.
Demetrius Triclinius.
Demetrius Phalereus.
Demoſthenes.
Didymus.
Diodorus Siculus.
Dionyſius Halicarnaſſæus.
Diogenianus.
Dion Cocceius hiſtoricus.
Dion Perſenſis Chryſoſtomus.
Dioſcorides.
Ennius.
Eraſmus Roterodamus.
Eucherius.
Euripides.
Euſebius.
Euſtrathius.
Eutropius.
Feſtus Pompeius.
Flauius Voſpiſcus.
Florentinus de re Ruſtica.
Fortunatus.
Franciſcus Petrarcha.
Fulgentius.
Galenus.
A. Gellius.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Pont.
Gali Amberagel.
Haliabbes Arabs.
Harpocration.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Hermes Aſtronomus.
Hermes Triſmegiſtus.
Hermolaus Byzantius.
Herodotus.
Herodianus.
Heſiodus.
Heſiodi interpres.
Heſychius Hieroſolymitanꝰ.
Heſychius Grammaticus.
Hierocles.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Homerus.
Homeri interpres.
Horatius.
Horus Apollo.
Iacobus Zieglerus.
Iamblichus.
Ioannes Picus Mirandulanus.

Ioannes Reuchlin Phorcenſis.
Ioannes Scholaſticus.
Ioannes Stobæus.
Ioannes Scotus.
Ioannes Grammaticus Zezes.
Ioſephus.
Irenæus.
Iſaacius Zezes.
Iulius Capitolinus.
Iulius Firmicus.
Iulius Frontinus.
Iulius Pollux.
Iulius Nypſus.
Iuſtinus Hiſtoricus.
Iuuenalis.
Lactantius Firmianus.
Lactantius Statij interpres.
Lucas Minoritanus.
Lucianus.
Lucretius.
Lycophron.
Macrobius.
Manethon.
Martialis.
Martianus Capella.
Maximus Tyrius.
Michael Byzantius.
Muſonius.
Nicander.
Nicandri interpres.
Nicephorus.
Nonius Marcellus.
Numenius.
Oppianus.
Origenes Adamantius.
Orpheus.
Ouidius.
Pandectæ Iuris.
Papinius Statius.
Paulus Diaconus.
Paulus Iuriſconſultus.
Paulus Oroſius.
Pauſanias.
Petronius Arbiter.
Petrus Aponenſis.
Philo Iudæus.
Philoſtratus.
Phocylides.
Phurnutus.
Pindarus.
Pindari interpres.
Plato.
Plautus.
Plinius in Naturalibus hiſtoriis.
Plinius iunior.
Plotinus.
Plutarchus.
Pontius Paulinus.
Porphyrius Philoſophus.
Porphyrion Grammaticus.
Priciaſnus Grammaticus.
Probus Valerius.
Probus Æmilius.
Proclus Lycius.
Procopius.
Propertius.
Prudentius.
Pſellus.
Ptolemæus Alexandrinus.
Quintilianus.
Quintus Curtius.
Quintus Calaber.
Ruffinus Aquilegienſis.
Salomon Trecenſis.
Seneca.
Seruius Honoratus.
Sextius Medicus.
Sextus Aurelius hiſtoriographus.
Sibyllini libri.
Sidonius Apollinaris.
Silius Italicus.
Solinus.
Sophocles.
Spartianus.
Speuſippus.
Stephanus de Gentibus.
Strabo.
Suetonius.
Simeon Antiochenus.
Syneſius.
Tertullianus.
Themiſtius.
Theocritus.
Theocriti interpres.
Theodorus Gaza.
Theon Arati interpres.
Theophilus Iuriſconſultus.
Theophylactus.
Theophraſtus.
Diuus Thomas Aquinas.
Thucydides.
Tiberius Donatus.
Tibullus.
Titus Liuius.
Trogus Pompeius.
Tryphon Grammaticus.
Valerius Flaccus.
Varro.
Vectius Baſſus.
Vegetius.
Veterum varia numiſmata.
Victorius Donatus.
Virgilius.
Vitruuius.
Vlpianus Iuriſconſultus.
Xenophon.
Zenodotus.
Zezes.
Zoroaſtres.

AVTHORVM QVORVM TESTIMONIIS IN HIEROGLYphicis vſus Pierius eſt, finis.

LOCO-

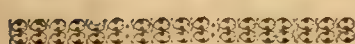
LOCORVM QVORVNDAM
SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ HIC PASSIM EXPONVNTVR, INDEX.

91. Sicut

INDICIS LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ FINIS.

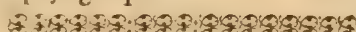

RERVM QVÆ SEXAGINTA HIS LIBRIS SEV COMMENTARIIS CONTINENTVR, ANALYTICVS INDEX.

LIB. I.

LEO. pag. 1

LIB. II.

ELEPHAS.

RHINOCEROS. 26

LIB. III.

TAVRVS, BOS. 28

Buce-

Corre-

Lib. XXVI.

Lib. XXVII.

TARAN-

SCOLO-

Nume-

Rectus

Fatui-

ADDITAMENTI

LIB. II.

FINIS.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS BIPERTITVS.

PRIOR, CAPITVM TOTIVS OPERIS, QVÆ tum à Pierio Valeriano LVIII. Libris, tum ab Anonymo duobus postremis prolixe explicantur.

Nictere-

INDEX ALPHABETICVS BIPERTITVS.

POSTERIOR, RES PER HIEROGLYPHICA SIGNIFIcatas, atque tum à Pierio Valeriano, tum ab Anonymo, eruditè Libris LX. expositas continens.

Amor

Bonum

Corona

D.

Fortu-

Lacedæ-

Opu-

Q.

R.

Vesta-

FINIS.

IOANNIS PIERII VALERII BELLVNENSIS HIEROGLYPHICA,

Seu,

DE SACRIS ÆGYPTIORVM, ALIARVMQVE GENTIVM LITERIS COMMENTARII,

LIBER I.

CAPVT PRIMVM.

A MVLTA quidem sunt, quæ de Leone tam Philosophi, quam Historici, necnon Aruspices disseruere: sed neque veriora, neque admiranda magis ab eorum vllo, quam ab Ægyptiis sacerdotibus & obseruata, & posteritati commendata sunt: tot ea scilicet extant, quæ viri illi, totius (ausim dicere) arcanorum naturæ conscij, super animalium ingenijs maxime omnium diligenter explorauerunt. Eam vero esse in Leone præstantiam norunt omnes, vt, vel singula eius membra, non eorum tantum sacerdotum inuentione, sed & gentium, ætatumque pene omnium consensu, mystici alicuius significati argumentum præbuerint. Tot sunt veterum monumenta, in quibus Leonina facies, varijs hieroglyphicis expressa, nunc magnanimitatem, nunc animi corporisq; vires, nunc Solem & terram, nunc natorum erga parentes obsequium, nunc animi domitorem significat; alijs mox picturis amoris petulantiam, Oratoriæ facultatis partem, vigilantiam, custodiam, terrificum hominem, dominatorem, Nili incrementum, clementiam, vindictam, & pleraque alia commonstrat. Nulla tamen naturæ vi admirabilior esse iudicatur, quam ipsa, qua egregie pollet, magnanimitate. Ab ea igitur primum omnium ordiemur, quam Ægyptij sacerdotes ea de causa per Leonem pictum intelligi volebant, quod inter quadrupedes nullum aliud animal præstare magis

Leonis præstantia.

De magnanimitate Leonis.

B animo exploratum habuere. Eam præterea Leonis esse imaginem, vt magni & generosi animi simulacrum præ se ferat, vt in Physiognomorum obseruationibus inuenitur. Caput enim magnum habet, pupillas ignitas, [a] faciem obrotundam, & ad radiorum similitudinem iubas vndecumque diffusas, quibus colla armosque vestiat. Id enim Leonum genus animosius esse theatra Romana sæpius ostendere. Atque hæ quidem quo diffusæ magis, vulnerum eo magis contemptum indicant. Eos Homerus ἠϋγενείους appellat, de quibus dicitur: *Leonem non terreri laruis, neque à subula excipi.* Quare [b] Diogenes, cum apud Xeniadem seruiret, amicis volentibus eum redimere, negauit velle se: *An nescitis*, inquiens, *Leones non iis seruire, à quibus aluntur, sed alitores potius seruire Leonibus*? Pari magnanimitate Antigonus Demetrij filius, cum vrgentibus hostibus olim retrocedere cogeretur, negabat se fuge-

[a] Leoni præcipua generositas, tunc cum armos vestiunt iubæ.

[b] Diogenis, & Antigoni apophthegmata.

fugere, sed vtilitatem à tergo sitam persequi. Huiusmodi vero faciem horride iubatam in morem histricis irritatæ aspicias in Antonini numo: qualesque illi sunt, quos throno Solis Ægyptij subiecère, affinitatem demonstrantes, quam cum ipso Deo iubarum imitatione habere viderentur. Nam degeneres, ac perinde pauidiores illi omnino sunt, qui crispioribus breuioribusque sunt iubis. Neque aliud sibi vult diuina lectio, cum Dei populum sicut catulum Leonis exurgere, & sicut Leonem exilire scribit. Quanta enim illa sunt indicia magni animi, cum quis crucem suam tollit, & Christum sequitur, cum Principum furias contemnit, cum ferocia, sæuaque verbera aspernatur, cum cæsus denique gladijs, bidentis instar, nullam neque murmure, neque querimonia consternationem ostendit, cum victo seculi terrore, spretisque corporis pœnis, igni, bestijs, tortoribusque traditur? despicit enim & contemnit omnia, quæ sunt in potestate mortalium, & imitatur eum, qui *Leo de tribu Iuda* nuncupatur. Atque hic demum ille homo est impauidus, qualem dari sibi Democritus postulabat ad summi boni specimen, qui scilicet animum à terrore liberasset.

Antonini numisma. *Nu. 23. 24.* *Apocal. 5. 5.* A

ANIMI CORPORISQVE VIRES. Cap. II.

Aivnt vero Admetum Leonem & Aprum iunxisse, ex quo illum animi corporisque vires copulasse intelligendum est. Per Leonem enim animi vim, per Aprum, vt suo loco dictum inuenies, robur corporis interpretantur. Addunt, cum eodem argumento Apollini atque Herculi acceptissimum fuisse, quos media sapientia & ingenitæ cuiusdam virtutis indole sibi conciliasset.[a] Quinetiam Poetæ feroces in bello viros μολέοντας vocare consueuerunt.

B

a Pugnaces ac frementes vt Leones, μόλ@ pugna, fremitus.

ROBVR. Cap. III.

Est & illud hieroglyphicum, per anteriora Leonis robur significare, propterea quod in eo animali membra [b] illa robustiora sunt: ab excellēti enim vi quadam vniuscuiusque rei significata sua Ægyptij desumebant. Expressit robur hoc Lucretius Carus, cum ita scripsit:

Principio genus acre Leonum sæuaque secla
Tutata est Virtus.

b Præsertim caput & pectus. ibid. *Plin. lib. 8. cap. 36.* C

Neque alia de causa Leonem cœlo adscriptum multi prodidere, nisi quod Sol eo tempore, quo signum id permeat, maxime sit validus atque robustus: moxque degeneret in posteriora declinans. Quia vero, vt Pausanias ait, decet bellatorem hominem in conflictu aduersus hostem, omni posthabita mansuetudine atque clementia, sæuire: Lacedæmonij Martem θυρειτὰν appellauere, eoque spectare Homericum illud ait de Achille dictum, λέων δ' ὡς ἄγρι@ οἶδεν. Cuiusmodi signum in Simandij Ægyptiorum regis nominatissimi sepulchro spectari solitum authores tradunt, quem Leonis specie figuratum hostes in fugam vertere vidisses: vt ex eo & animum & robur & vigilantiam Regis perspicere liceret. Videre vero est in Neruæ Traiani numo fortitudinem hanc ita figuratam, vt claua leonino insideat capiti, per clauam, fortitudinem significari dictum est in Roboris commentario; per caput vero leoninum, animi generositatem interpretamur: vtroque enim opus est, qui Ducis inuicti nomen affectet sibi vendicare. Quod vero pertinet ad Leonis robur, tradunt authores Hyllum Herculis filium, eo quod viribus præstaret, Leonem Cytheronium cognominatum, quem cum Euchemus Arcas interfecisset, Rex à Megarensibus salutatus est, apud quos oraculum erat, cum sibi adsciscendum, qui Leonem interfecisset. Quod simile fuit Diocletiani facto, qui tunc se ad rerum summam peruenturum acceperat ab oraculis quumprimum Aprum interemisset: ob idque cum plurimos confecisset Apros, queri per iocum solebat, se quotidie Apros interficere, nunquam autem Imperatorem declaratum iri, donec virum nomine Aprum iugulasset. In numo quodam pulcherrimo C. Poblicii Q. F. cernere est fortitudinis simulachrum, quod Leonem suffocat claua à pedibus strata,

Traiani numisma. D *C. Poblicij Q. F. numisma.*

strata, pharetra cum sagittis anteposita. Hippothoon Poeta robur hoc leoninum pulcherrimo descripsit senariolo, quem apud Io. Stobæum inuenimus: γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, cuiusmodi verba senex ille dicit apud Aristophanem, Vespis, ἐγὼ τὸ μὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν. Leonis senectam, maxime florente hinnulorum iuuentute meliorem esse scribit Hippothoon; & senex ille Aristophanicus senectutem suam pubescenti multorum iuuenum virtuti gloriabundus anteponit. Cicero vero in Officijs, vim non aliter Leoni peculiarem esse dicit, quam Vulpeculæ fraudem.

VIGILANTIA CVSTODIAQVE. CAP. IV.

VERVM enimuero, per Leonis caput Ægyptij sacerdotes vigilantiam atque custodiam ostendebant. Causam addebant, quod solum hoc ex animalibus recuruos vngues habentibus, simulatque natum est, cernit, atque hinc Plutarchus solare animal Leonem haberi putat.

B Sane illi nomen παρὰ τὸ λάω [a] τὸ θεωρῶ, inditum aiunt etymologiarum indagatores. Somni præterea parcissimi est, oculosque habet inter dormiendum splendescentes, ac quodammodo patefactos, quod in custodiæ signum recepere: & sane multi crediderunt Leones omnino insomnes esse, quod Manethon Ægyptius in ijs, quæ scripsit ad Herodotum tradit. Huiusce rei argumentum nonnulli obseruauere, quod caudam assidue inter quiescendum motat. Cæterum incredibile est, vt putat Aristoteles, animal vllum perpetua vti vigilia: sed inde persuasi sunt, qui talia se obseruasse profitentur, quod Leo magnos habet oculos, palpebrasque perexiguas, vt non oculum possit penitus obtegere, intuentique splendor ille sese offert, qui plurimus emi-
C cat ab eius pupilla: quare semper somni expers esse videatur. Quapropter significanter admodum, non tantum Mycenarum [b] portis, sed etiam reliquorum ædificiorum, præcipue vero fanorum valuis, ædiumque sacrarum vestibulis Leones, tanquam diuinorum custodes, vt est passim cernere, statuebantur. Quique ijs insomnium attribuunt, inde eos Soli dedicatos autumant, eandem cum Leone conditionem habenti, quippe qui patenti igneoque oculo terram conspectu perpetuo atque infatigabili tueatur. Cum vero constet, Alexandrum magnum præter alia, quæ in homine præclara fuerunt, vigilantissimum etiam fuisse, quod in exemplo à Grue sumpto alibi diximus, non miror, etsi aliæ etiam huius rei causæ esse possunt, eum in numis quibusdam Leonino spolio caput indutum spectari, ab cuius altera facie simulachrum Iouis est sedens, læua baculo innixus, dextera Aquilam prætendens, literæ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, nempe quod ab Hercule per Caranum primum Macedoniæ regem duceret genus: nam Hercules Nemæi Leonis spolio vbique insignis conspicitur: vel quod eximiæ magnitudinis Leonem spectante Spartanorum legato, strauit. Quanquam non sum nescius, Philippum Regem post Olympiæ nuptias, per quietem sibi visum coniugis aluo insignem infixisse bullam, cuius
D sculptura Leonis imaginem haberet: quod & vxorem grauidam esse, & animosum filium parituram, coniectores periti respondere. Hinc Alexander in matris honorem Leonis spolio maxime gauisus est: & eadem de causa cum somnio monitus Alexandriam in Ægypto ædificasset, eam Leontopolim appellauit, quamuis eius successores Alexandriam à conditore ipso maluerint vocitari. Quod vero pertinet ad Leonis somnum, Physiologos ait Adamantius hæc de catulo Leonis scribere, eum quippe simulac natus est, tribus diebus & tribus noctibus dormire, tum deinde patris rugitu tanquam tremefacto concussoque cubilis loco, catulum dormientem expergefieri: eoque trahit dictum illud à Iacobo in sacra lectione: *Catulus Leonis Iuda ad prædam (fili mi) ascendisti, requiescens accubuisti vt Leo, & quasi Leana, quis suscitabit eum?* Atque etiam illud ex secundo Balaamis responso: *Recumbens vt Leo requiescet, & quasi Leana, quam suscitare quis audebit?* quod dubio procul ad Christi sepulturam pertinet.

a Video, speculor, & contemplor.

b Sed & Fulgentius Gallum Mercurio attribuit, ob mercatorum vigilantiam

Portis valuisque fanorum cur Leonina capita affigantur.

Alexandri numus.

Philippi Regis somnium.

Lentopolis.

Gen. 49. 9.

Numer. 23. 24.

Sedenim intelligere etiam possumus dormisse eum sicut Leonem, ob splendescentes inter dormiendum oculos, vt scilicet diuinitatem ipsam cum eo nihil quicquam sopitam intelligamus. Quod autem de oculis inter dormiendum splendescentibus à nobis additum est, ea de causa factum, vt aurem ijs velleremus, qui viri alioqui doctrina magni atque pij, in eo tamen lapsi sunt, quod animam Christi putarunt per tempus illud, quo corpus eius sepulchro conditum fuit, apud inferos passam, quod humana ipsa natura piorum hominum audire reformidat. Animaduerte autem Origenis traductionem Latinam loco hoc, vt fere passim, valde corruptam esse. A

TERRIFICVS. CAP. V.

Agamemnonis clypeus.

ATQVE eo quidem signo quo robur & vigilantiam indicabant, eodem & terrificum hominem, qui reliquos aspectu solo consternaret, significabant: cuiusmodi simulachrum in Agamemnonis clypeo fuisse, Pausanias testis est, ad formidinem alijs incutiendam. Quod quidem scutum in Olympiæ templo per aliquot tempora pependerit, inscriptione etiam adiecta:

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.

Quod ita reddere possumus: B

Terror hic est hominum, quique hunc gerit est Agamemnon.

a Plin. lib. 8. cap. 36. *Leonis natura formidabilis.*

Est autem Leo eius naturæ, vt etiam si ferum nihil moliatur, intuentes tamen terreat: [a] ea est in oculis eius vis, ea maiestas. Vnde tam Græci quam Latini Poetæ terrorem descripturi, comparationem ab huiusmodi animalis ferocia libentissime desumpsere. Merito itaque Chabrias, Atheniensium dux, vel, vt alij, Philippus Macedo, dicere solebat, formidabiliorem esse Ceruorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce Ceruo. Atque tanta porro vis, tantusque vigor animali alioqui robustissimo, ita in oculis consistere tota videtur, vt eorum vel minima offensione, supra quam credibile sit, debilitari videatur, leuissimiq; amictus obiectu pecude ignauior fiat, quod & in theatris sæpius Roma spectauit, & Lysimachi exemplo comprobatum est, quem Alexander [b] Magnus in idem claustrum cum ferociente Leone incluserat, ille vero hanc ingressus viam domita strangulataque bellua, & Regi admirationi fuit, & vitæ consuluit suæ, meruitq; vt huiusmodi factum æterna numismatum memoria prorogaretur. Quin non in oculis tantum eius, terror, verum etiam in rugitu constat: itaque Pindarus eum ἐρίβρομον, Olympijs, hoc est, *Late rugientem*, vocat, Agesidamo, vt in Vulpe diximus. C Id vero fit tanta ferarum omnium trepidatione, vt (quod Ambrosius cum Basilio testatur) animantium multa, quæ vel eius impetum per celeritatem euaserint, horrenda tamen eius indignantis audita voce, veluti vi quadam perculsa atq; attonita consternentur, & plerumque ita deficiant præ metu perdita, vt nullo negotio capiantur. Quinetiam qui per somnium imaginatus fuerit habere se Leoninum caput, [c] Onirocritæ volunt eum in aduersarios terribilem fore significari, nonnunquam vero & principatus & dominationes assecuturum. Ab huiusmodi vero rugitus magnitudine, Marcus, è quatuor Euangelistis vnus, Leonis imagine, vt est à Daniele præuisus, ita in hodiernum vsque diem hieroglyphice figuratur, quod ipso statim operis initio vocem in deserto clamantem ingenti ore tonat. Ita Eucherius.

b Plin. ibid. & Plutarchus in Alexand. *Lysimachi præclarum factum numismate testatum.*

c Artemidorus lib. 1. cap. 39. *Marci Euangelistæ imago hieroglyphica.*

DOMINATOR. CAP. VI.

Mulier Leonem pariens.

SANE Basilius Leonem pro Dominatore animalium rationis expertium ponit: obseruatumque est in ostentis, vt si forte mulier aliqua Leonem pariat, fore vt ab externis gentibus vinceretur ea Respublica, in qua id contigisset: quod non in humano tantum genere, sed etiam in quocunque alio D diuersæ formæ animanti pollere tantundem comperias apud Aruspices. Obseruatum est in Cô insula, cum Ouis de grege Nicippi cuiusdam priuati hominis Leonem peperisset, non fuisse huiusce rei euentum irritum, arrepta inde ab eo dominatione. Hinc illa societas Leonina, quæ longe plura sibi assumit quam relinquat, de qua Arist. I. C. ex Vlpiano Cassium respondisse refert: [d] *Societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnum sentiret*, & hanc societatem Leoninam solitum appellare. L. ff. XVII. T. pro Socio. l. XIX. & Dion Chrysostomus sermone περὶ βασιλείας, Homerum ait sapienter Boui æquiparasse Agamemnonem eo versu:

Ouis Leonem pariens. *d Societas Leonina quæ.*

Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων.

Minime vero vel Leoni vel Aquilæ similem dixit, propterea quod dominationis ea sunt exempla.

SVM-

A SVMMA CALLIDITAS INGENII. CAP. VII.

NIHIL vero grauabor antiquam in argumentum huiusmodi fabulam subiungere, quæ mortalibus vtili admodum documento futura sit. Diuulgata per orbem erat fama oraculi, quod ab Ioue Ammone prodierat, Alexandrum Macedonem breui ad se venturum, quem filium esse confitebatur suum: solicitari hinc ad obsequium terræ Reges, Principem vt sibi conciliarent inter se certare muneribus: præcipueque Ptolomæus Ægypti Rex, Dei sui filium veneraturus, magnam pecuniæ vim parat, quantum scilicet vectigalis vno die ex Nili ostijs & Memphiticæ vrbis portorijs collegisset. Erant vero cuiusque generis pecuniæ ex rebus omnibus hinc inde collectæ ad aliquot talentorum millia: id totum sine delectu xenij nomine ad Alexandrum deferri curat. Obtulerunt sponte veterinam operam, Mulus, Equus, Asinus, & Camelus, qui pecuniam cum fide conuectandam suscepère. Hi vix biduum à Memphi progressi, facti sunt obuiam Leoni, qui & ipse intellecto Herculis cultu, quem Macedo suscepisset, dum rebus studet suis, Regem salutaturus iter in Macedoniam tendebat. Data itaque & accepta hinc inde salute cum destinatum, vt fit, omnes iter enarrassent, adsciscitur co-B mes Leo quasi custos atq; præsidium aduersus latrocinantes affuturus. Hic de pecunijs certior factus, habere dixit se quoque certam drachmarum summam, quas pro commeatu ferret, sed esse illas sibi plurimum incommodas, quod oneribus gestandis nequaquam assuetus esset, rogat itaque, vt si oneris additamentum, leue singulis futurum inter se dispertitum, suscipiant, magni hoc beneficij loco habiturus. Obsequuntur illi officiosissime, ac paucas admodum illas Leonis drachmas inter se diuisas in sacculos quisque suos admiscent, iterque mox continuant suum. Venerant in pingues Asiæ campos, cum Leo armentorum multitudine conspecta, dies aliquot ibi commorari è re sua fore designauit, simulataque lassitudine aliquot dierum quiete sibi opus necesse dixit, quasq; deposuerat pecunias reposcit: adapertis confestim sacculis, ipsum quæ sua essent, sibi desumere licere inquiunt. Leo cum plerasque alias magno numero drachmas eadem nota signatas in vnoquoque sacculo conspexisset, læto magnoque rugitu edito: *Drachmæ*, inquit, *meæ multas admodum drachmas singulæ peperere*, atque mox quotquot erant suis similes abstulit pro suis. Quid quod Hannonem [a] Carthaginensem præclarum virum, cuius meminit Plinius, in exilium actum ferunt, quia Leonem ferundis oneribus assuefecerat? argumento inde capto, vt Plutarchus ait ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι ad Traianum, quod qui Leonem cicurare potuisset, ad longe maiora etiam aspiraret.

Fabula elegans.

a Plin. 7. ibid.

HOMO QVI VEL SVAM, VEL ALIENAM FEROCITATEM EDOMVERIT. CAP. VIII.

EODEM ostento, mortalium triumphis, Leones iunctos à M. Antonio, atque id quidem ciuili bello, generosos spiritus iugum subituros, portendere. Id quod Cicero in Philippicis illi obijcit, dum currum eius Leonibus iunctum, imperiosi hominis inuidiam ostentare memorat. Et in Epistolis ad Atticum, qui augurium id formidabat, ait: *Tu Antonij Leones pertimescas, caue, nihil est illo homine iucundius*, & quæ sequuntur reliqua. Sane hominem, qui arte, ingenio vel authoritate longe potentiorem se addicit sibi atque subijcit, per Leonem ab homine domitum intelligimus: quippe quod feræ alioqui ferocissimæ validissimæque impetum ferocitatemque sopire mollireque potuerit. Hac vtitur comparatione Nazianzenus, vbi Basilium ait non modo sibi conciliasse prius Eusebium, sed in suam D ita sententiam attraxisse, vt eius consilijs & monitis in omnibus parere videretur. Notum ex Historijs quid Megarensibus acciderit, apud quos Cassius Leones, quos ædilibus ludis præparauerat, reliquisset. Cum vero ciuitas per Calenum caperetur, Megarenses ferarum carceres effregerunt, earum vinculis relaxatis, vt irruentibus hostibus obiectæ, negotium eis tantisper facesserent, dum sibi per moram aliquam consulere possent: sed enim longe aliter euenit, quia Leones in ciues ipsos truculenta sæuitia conuersi, tantam inermium stragem edidere, dum obuios quosque adoriuntur, sternunt atque dilacerant, vt spectaculum id fuerit [b] vel ipsis hostibus perquam miserabile. Atque vt huiusmodi multa prætereamus, iam vero Pythagoricum præceptum est, animalia curuunguia (ita mihi liceat γαμψώνυχα interpretari) nutrienda non esse: quippe rapacitatem è ciuitate summouendam. Idem sentit Æschylus, cum Leonis catulum in Republica non alendum esse dicit his verbis:

M. Antonij Leones.

Cassij Leones.

b Aristoph. in Ranis: & Val. Max. lib. 7. cap. de sapienter dictis.

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν, A
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴν πόλει τρέφειν,
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.

Catulum Leonis alere in vrbe non iuuat,
Magis cauendum ne Leonem nutrias,
Quem qui educarit, eius & mores ferat.

Euripides vero nullo eos pacto censet admittendos, Pythagoræ præceptum secutus, in quo sapienter quidem Æschylus hæc super Alcibiade, impotentiores id genus homines non accipiendos: cæterum si accepti fuerint, æquo animo ferendos. At Euripides, vt Aristophanicus clamat Dionysius, Ranis, ingenue magis locutus, siquidem vt apud Homerum habetur:

Οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσι ὅρκια [a] πιστά.

[a] *Nullum firmum fœdus cum hominibus, & leonibus.*

FVROR INDOMITVS. Cap. IX.

IMMENSVM itaque furorem, quo quis impotentius exardescat, significare si collibuisset, Leonem effingebant catulos suos discerpentem, imo exossantem, vt Græcum vocabulum ἐξοστεΐζοντα interpretemur, non autem ἐκσοΐζοντα, cauda flagellantem (vt in vulgatis Hori exemplaribus lib. 2. cap. 38. bis positum B exstat, quo quidem furore [b] correptum olim Herculem authores tradunt, eoque insaniæ prouectum, vt non hospitis tantum filios enecarit, verum & in suos ipsius filios vsque adeo sæuire solitum, vt eos interfecerit: quod non absimile est à pictura Leonis proprios catulos discerpentis. Sane Theocritus in Megara Herculis fœmina, de furore, quem is in liberos exercuerit, hæc dicit:

[b] *Hinc Aristophanes:* ἡρακλέους ὀργὴν ἔχων. *Leonini furoris descriptio.*

Σχέτλιος, ὃς τόξοισιν ἃ οἱ πόρεν αὐτὸς Ἀπόλλων
Ἠέ τινος κηρῶν, ἢ ἐριννύος αἰνὰ βέλεμνα
Παῖδας ἐοὺς κατέπεφνε, καὶ ἐκ φίλον εἵλετο θυμόν,
Μαινόμενος κατ' οἶκον, ὁ δ' ἔμπλεος ἐσκε φόνοιο. C
Τοὺς μὲν ἐγὼ δύστηνος ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Βαλλομένους ὑπὸ πατρί.

Infelix, qui mißilibus de munere Phœbi,
Siue ea Parcarum, vel Erynnios impia tela,
Gnatis ipse suis furiis agitatus ademit
Charam animam, vt domus ipsa cruore aspersa nataret.
Hos ego confossos manibus cecidiße paternis
Iussa oculis spectare meis, miserabile visu.

Poetæ [c] quoque nostri Leonem iracundum notant, vnde illud apud Horatium: [d] *Promethea insani Leonis vim stomacho apposuiße nostro*, cum de excandescentia loqueretur. Elegantissime quoque, neque non eruditissime Lucretius causam furoris istius perquirit, cuius carmina non iniucunda quæ repetantur, ponere non piget:

[c] *Ouid. Met. lib. 4. Armeniæ Tigres, iracundique Leones.*
[d] *Horat. 1. Carm.*

Sed calidi plus est illis, quibus acria corda
Iracundaque mens facile efferuescit in ira,
Quo genere in primis vis est violenta Leonum,
Pectora qui fremitu rumpant plerumque gementes, D
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

Superius vero dixerat, cum de varietate animi loqueretur:

Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira,
Cum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor.

Eius vero indicium excandescentiæ est, cum caudæ verberibus sese excitare visus fuerit, quod ita Hesiodus tangit in Herculis scuto:

——— Πλευρὰς τε καὶ ὤμους
Οὐρῇ μαστιόων ποσσὶ γλάφει, οὐδέ τις αὐτόν
Ἔτλη ἐς ἄντα ἰδὼν σχεδὸν ἐλθεῖν, οὐδὲ μάχεσθαι.

Quem

A Quem Catullus secutus Galliambico super Atti dixit:

Age cade terga cauda, tua verbera pateant,
Face cuncta mugienti fremitu loca retonent.

Et quæ ad furoris incitamentum & indicium sequuntur: nam & corrugare frontem pugnaturus cernitur, quod σκύζειν [a] Græci dixere: & superciliorum contractionem ἐπισκύνιον vocant. Index autem præcipuus est Leonini animi cauda, perinde ac Equorum aures, eaque proprie in Leone dicitur Alcea, [b] quod præcipuum in ea robur constet, vel quod incitamentum quoddam sit ad assumendas vires animumque commouendum: initio irarum terram flagellant, increscente vero excandescentia terga etiam sua verberant, id ea de causa fieri putat Alexander Aphrodiseus, quod eorum anima vehementius moueatur, sitque vltionis admodum appetens, cauda vero vtatur veluti homines manu, qua illi se plerumque in excandescentia complodere solent: ita animalia hæc ira commota, cum id quod sese lædit vlcisci nequeunt, eo sibi modo solatium solent excogitare. Est itaque furor Leoni familiaris, vnde apud Maronem, [c] *Iræque Leonum*, legitur, & Ouidius: *Iram vultus habet*, de eisdem ait: quarē Poetæ
B Leonem peculiariter feram dicunt, ita Callimachus:

Θηρὸς ἀερτάζων δέρμα κατωμάδιον.

Quod vero catulos ab eo exossari pingerent, causa est, quod medulla Leoni vel nulla, vel perexigua est, vt omnium animalium solidis omnino ossibus constare videantur, quasi inde accrescat furor: quod labor his confringendis sit mercede maior, cum minimum id sit, quod suctui possit inseruire. Sunt præterea ossa illi dura adeo, [d] vt ex eis collisis, ignis veluti ex silice excutiatur. Hinc animal est maxime febri obnoxium. Febrem vero nihil aliud esse, quam superantem totius corporis calorem Medicorum omnium consensu manifestum est. Febri denique nomen ab igne Græcum [e] πυρετὸς à feruore Latinum est: quo morbo Leones toto vitæ tempore cruciari feruntur, eaque de causa Lucretius *triste Leonum seminium* appellauit. Sane prouerbium hinc emanauit, [f] ἐγέλασεν ὁ λέων, quotiens rarum aliquod hilaritatis exemplum intuemur. Thucydidis id dictum est in Cylonio scelere subnotando, cum scilicet indoluisset demum Atheniensis populus, Cylonem per factiosissimas factiones quietum Reip. statum interturbare, & quasi post diuturnam mœstitiam ad hilaritatem demum respe-
C xisset, vt impetu in hominem facto, eum vel ad inuiolabilis Deæ templum aufugientem persecuti sint plerique, distractumque inde magno totius ciuitatis gaudio trucidarint.

[a] σκύζειν, irritari.
[b] ἀλκὴ enim robur.
[c] Æneid. lib. 7.
[d] Definitio febris.
[e] Seruius in Virgil.
[f] At potius Leonis rictus, quam risus.

REMEDIVM IN FEBREM NACTVS. CAP. X.

EO itaque incommodo vexantur Leones, tametsi vnus Albertus negat esse eos febriculosos, cui in Germania nato, alito atque educato, vbi totum fere vitæ spatium cōsumpsit, vtrum de Leone loquenti potior sit adhibenda fides, quam Ægyptijs inter Leones quodammodo genitis, cumque ipsis totum vitæ tempus versatis, alij viderint. Ego sane disciplinas eorum in huiusmodi re secutus, compertum esse dicam Leonem febri correptum, [g] vel si ad furorem vsque exæstuet, vnius pastione Simiæ liberari. Quapropter
D Ægyptij Sacerdotes si febricitantem hominem & sibimet auxilia comparantem significare vellent, Leonis Simia vescētis hieroglyphicum ponere soliti sunt: tanta enim indignatione Simiam fert Leo, vt nullum animal auidius perdere desideret. Causa est animalis petulantia, Leonem indignissimis modis exagitantis. Nam simul ac vel ex arbore aliqua, vel ex alio tuto latentique loco nacta fuerit occasionem in Leonem insiliendi, pro magno habet negotio caudæ sese eius applicare, natibusq; affigere, atque ita quibuscunq; potest ludibrijs Regi suo illudere, quod cum impatienter ferat Leo, impotenter admodum in huiusmodi animal efferascit: quæ plenius in Cynocephali commentario discussimus. Sed vt mirari desina-

[g] Plin. ibid.

Simiæ & Culicum in Leonem petulantia.

desinamus animal adeo ignobile generosissimo omnium infestum esse, scimus etiam Culices in Leonum greges petulanter adeo ferocire, vt eos magna interdum clade ad internecionem adigant. Inter enim arundineta Mesopotamiæ Leones innumeri iuxta fluminum ripas & fruteta vagantur, eo tempore quo hyemis clementia ibi mollissima est, semper innocui: verum vbi per æstatem cœlum exarserit, regionibus ijs æstu candefactis ambustisque propemodum, ipsi tam vapore sideris, quam multitudine culicum agitantur, quorum densissimis examinibus per eas terras omnia referta sunt: qui quidem ad splendorem oculorum, tanquam ad humidiora membra conuolantes eos appetunt, palpebrarum libramentis mordicus insidentes. Hinc Leones cruciati diutius, aut fluminibus, ad quæ remedij causa confugiunt, absorbentur, aut amissis oculis immanius efferascunt: quod ni fieret, omnis ea quæ ad Orientem late diffunditur plaga, huiusmodi bestijs oppleretur. Id sibi compertum esse testatur Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libro 18. A

SVPER IGNE SOLICITVS. CAP. XI.

ATQVE hoc quidem animal, quod ignem ingenitum, & in ipsis ossibus abstrusum gestat, ignem tamen præcipue formidat, adeo vt nihil æque vereatur, atque prætentas faces, quibus ad ferociam eius domitandam nihil efficacius, quod & Homerus testatur eo carmine: B

Καιόμεναί τε δέται τὰς τίρεῖ ἐσσύμενός περ.

Ardentesque faces, quas quamuis sæuiat, horret.

Et Pindarus Nemeis: Πῦρ δὲ παγκρατὲς θρασυμαχᾶν τε λεόντων ὄνυχας ὀξυτάτους, ἀκμάν τε δεινοτάτων σχάσαις ὀδόντων. In cuius trepidationis admirationem adducti Ægyptij sacerdotes, hominem super igne formidolose solicitum, & quasi vesanientem, ostendere si vellent, Leonis simulachrum, & faculam pingebant. Id nos vix authoribus credebamus antequam & Florentiæ, & demum Romæ Leones hac potissimum ratione domari conspiceremus. Simulacrum hoc in marmore cæsum Romæ vidi via Leoniana, quæ ad popularem ædem ducit, erutum frustum ex Augustorum mausoleo. Leo erat humi sessitans capite sublato, & in tergus verso: in transuersum adsculpta erat fax pinea cum nuce in summo capulo, teniaq; à face in Leonis tergus porrigebatur. Quamuis vero apud authores scriptũ repererim, nihil aliud ex hieroglyphico huiusmodi significari, quam, vti dicebamus, eum qui super igne pauidus esset: si tamen liceat mihi sententiam his meam admiscere, rei istius interpretationem esse dixerim, edomitum furorem. Causam cur ita ignem expauescat Leo, Peripatetici eam afferunt, quod eius animalis vis præcipua in oculis consistat: quique oculos sicciores calidioresque habent, ij maxime omnium ignem auersantur. In idem vero significatum adduci possit ilicis folium Leonino pedi subiectum: siquidem Magi ferunt Leonem iliceo folio calcato torpescere: eandemque vim esse folio scillæ traditum à Zoroastre, non illo inquam antiquo, sed qui post Plutarchum fuit. C

Simulacrum Romæ in via Leoniana.

RELIGIOSA FORMIDO. CAP. XII.

ET ne longius à Leonina formidine digrediamur, Gallum [a] is identidem, & præcipue album, vt Ambrosius ait, à quo etiam Pythagoras abstinendum [b] iubet, mirum in modum perhorrescit; quod pro symbolo colendæ diuinitatis accipi quidam prodidere. Si quidem Gallus, de quo Lucretius, D

Quem nequeunt rabidi contra constare Leones

Inq; tueri, ita continuo meminere fugat.

diuinum quiddam præ se fert, vti latius in Commentario de volucre ea perscripto, disseruimus. Diuinitatem vero omnis terrena potestas reformidat, ac reueretur. Leones porro cum Deum matri sint dedicati, Terræ ipsi addicti intelliguntur, & superius bonam Leonis partem, quippe quod à iubis est reliquum, terram præ se ferre dicebamus. Sed enim aliam huius formidinis causam adducit Proclus libello de Magia, ait

a Plinius vbi supra. Gallus cur Leoni formidabilis sit.

b Quod mensi sacer & horarum nuncius sit.

enim

A enim Gallum & Leonem præcipue ſolaria eſſe animalia: ſed cur Gallum Leones vereantur, non poſſe nos à materia ſenſuve rationem aſſignare, ſed à ſuperni tantum ordinis contemplatione: qua ſcilicet, præſentia visve ſolaris virtutis magis Gallo infuſa ſit, quam Leoni conceſſa, quod ex eo coniectare videtur, quod exploratum omnibus eſt, applaudere illum hymnis ſurgenti Soli, quaſique iubar eius aduocare, eo præſertim tempore, quo ex medio Antipodum cœlo digreſſus ad nos deflectitur. Affirmat etiam ſolares quoſdam Angelos in Galli effigie nonnunquam apparuiſſe, qui cum in ſe ſine forma ſint, nobis tamen, qui ſumus in certam effigiem informati, forma ſe præditos ea videndos exhibuere. Contra vero Dæmones nonnunquam Leonina fronte viſos, qui obiecto Gallo repente in auras euanuerint: quare ſolent etiamnum diebus his ſuperſtitionis eius ſtudioſi, gallinaceum pullum in pelliciendis eis conſilij cauſa præmactare. Ad hæc tradunt Græcorum nonnulli, qui doctrinam Ægyptiorum ſequuntur, animam Cecropis, quem in Leonem transmutatum credebant, immolatis Gallis gallinaceis, characteribus quibuſdam ſubſcriptis euocari, ſeque illam eis oſtendere: quod tamen eſſe ludibrium Æneius Euxitheus affirmat, Dæmonesq; ita nos præſtigijs fallere contendit. Quod vero Dæ- *Cecropis anima euocata.*
B mones, qui Leonina fronte apparuerint, obiecto euaneſcant Gallo, inde procedere dicit Proclus, quod in eodem ordine conſtituta, quæ inferiora ſunt, ſuperiora ſemper vereri coguntur. Quemadmodum plerique viri, dum virorum diuinorum imagines intuentur, hoc ipſo aſpectu vereri ſolent aliquid turpe perpetrare. Lucretius vero ex ſectæ ſuæ præceptis ait eſſe:

—— Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cum ſunt oculis immiſſa Leonum
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Præbent, vt nequeant contra durare feroces.

Mirum vero quod veteres obſeruarunt, Leonem etiam herbam ita nuncupatam, quæ ſurculis ſeſe circumplicando plurimum nocet, Gallum ita abhorrere, vt ſi puella adhuc intacta, menſtrua tamen, nuda paſſis crinibus leguminum ſegetem circumeat, Gallum in manibus habens, exareſcat gramen id, prorſusque deficiat. Id qualecunque eſt, à Democrito tamen traditum eſt, vt aſſerit Sotion. Sed qui alieniores à ſuperſtitione ſunt, arcanamque naturæ vim quandam contemplantur. Semina aiunt
C Galli ſanguine contingi debere, hæcque ita ſata ab Leone herba nulla poſtmodum iniuria affici.

INVNDATIO. Cap. XIII.

INCREMENTVM vero Nili, quem NVM Ægyptiaca lingua nuncupant, quod apud nos ſignificat Nouum atque recens, oſtendere cum vellent, Leonis identidem hieroglyphicum faciebant: quippe cum Sol Herculei Leonis terga adit, Nili diluuium excitat, duplumque recentis aquæ Sole in eo ſigno commorante ſæpius exundat; quæ vis aquæ per ſpatioſam Ægypti planiciem late diffuſa, ſolum ea fertilitate grauidum reddit, qua non ipſi tantum indigenæ ſibi alimenta colligunt, ſed magnam orbis partem fame leuant. Propter eam vero aquarum redundantiam, quam Leonis beneficio conſequi ſe quotannis experiuntur, inſtitutum eſt, & apud gentes omnes vno iam conſenſu receptum vt canales, tubique & ſiphones, qui aquam eructant, per terebrata foramina in Leonina capita ad id locis opportunis adſculpi ſolita, aquam immittant, quæ inde ex Leonis rictibus euomi videatur. Qua ratione autem capita ea Leonum in ſimis præcipue conſtituenda ſint, quoque ordine diſponenda, atque vt ea tantum quæ contra columnas fuerint perterebrari debeant ad canalem vſque, qui cœleſtem *Leonina capita aquas eructantia.*
D aquam ex tegulis excipit, reliquis inter hæc ſolidis, vti quæ cadit vis aquæ per tegulas in canalem ne deijciatur per intercolumnia, neve tranſeuntes perfundat, ſed ea tantum, quæ ſunt contra columnas, ex ore ructus aquarum emittere debeant, Vitruuius late docet. Obſeruauerat ſiquidem is, aquarum redundantiam per Leonem apud Ægyptios ſignificari, atq; hoc in omnibus antiquorum ædificijs fieri paſſim viderat. Et vt ſemel dicam, fontes & aquarum tubi, qui ab aquæductibus quibuſcunque prominebant, Leoninis figuris ornabantur: vt qui fons admirabili opere Viterbij antiquam hanc diſciplinam oſtentat. Et vt alia diſſimulem, Romæ in Area Lateranenſi Leones duo ſunt nigri lapidis ante æneam M. Aurelij ſtatuam poſiti, qui dubio procul fontibus inſeruiebant. Indicio ſunt ora perterebrata in adaperto rictu, & inferne foramina in guttur vſque immiſſa, & inter pedes pro pectore canaliculus excipiundæ aquæ dimittundæque intercauatus. Tale aliquid obſeruaui in agro Brixiano extra *Leonum effigies in tubis.*

B portam

portam Orientalem ad secundum lapidem, vbi iuxta viam, quæ tota magnis aquarum riuis atque diuortijs instructa est, Leo marmoreus antiquissimi operis, vtris instar inflatus, rictum eodem modo ad aquarum effluuium patefaciebat. Sed neque in ijs tantum, quæ ad aquam euomendam pertinent, Leonum effigies apponi consueuerunt: verum etiam propterea quod Leo, cœlestis ille, inquam, aperire claudereque videtur aquarum cataractas. Atque in hæc vsque tempora nunquam antiquata est veterum consuetudo, vt ostiorum clausuræ, claues, annulique foribus affixi, Leoninis rictibus ornentur, quod apud Ægyptios factitari solitum ait Theon in Arati Commentarijs: quamuis quod ad ostia pertinet, ad eam, de qua superius dictum est, custodiam potius respicere, quam ad aquarum fluctus, crediderim. Illud non omittam, quod Horus Apollo tradit, in supplicationibus pluuias exposcentibus, plerisque in locis Leonum ora vino prolui fuisse morem. Sed aduertendum est vulgatos Hori codices hoc loco deprauatos esse. A

SEMEL TANTVM ENIXA. Cap. XIV.

CVm vero persuasum haberent Ægyptij, Leænas semel tantum in vita parere, id quod cum Herodoto plerique alij prodidere: mulierem itidem, quæ vnius tantum filij mater fuisset, per Leænam sculptam significare consueuerunt. Et in hanc sententiam Æsopi fabula veteribus scriptoribus approbata. Cum Vulpes Leænæ fœcunditatem suam obijceret in generositatis commendationem, illam vero incesseret, quod & semel in vita, & vnum tantum pareret: Leænam respondisse, se quidem semel & vnum parere, sed eum Leonem. Huius raritatis causam plerique reddere commenti sunt, eamque potissimum adinuenere, quod catuli in vtero iam vnguibus obortis matricem discindant, edique partum, ea vnguium acie in enixu lacerata: vel quod vna cum primo partu locos amittat, quam deliram esse fabulam [a] Aristoteles asseuerat, easque vel quinquies vita parere, quod explorauerit in terra Syria, demonstrat. Primum enim quinque, ac per annos singulos vno subinde pauciores, donec ad vnicum, & mox ad sterilitatem declinauerint, in qua reliquum vitæ spatium degant. Alias magna ex parte geminos: quod per longam annorum seriem Florentiæ experimento compertum est: sed quum plurimum sex, nonnunquam etiam vnum. Philostratus affirmari ait à rerum peritis, ter eas tota vita parere: primo quidem tres, mox duos, inde vnum: visam tamen aliquando Leænam, quæ octo vtero gestarit. Sed enim quam Philosophi rationem raritatis huiusce in pariendo conati sunt inuenire, Basilius Magnus ad prouidentiam Dei refert, cuius imperio factum sit, vt animalium ea, quæ facile capi possent, longe essent cæteris fœcundiora: quocirca tam Lepores, quam Damæ, quam etiam Oues, fere sæpius & geminos pluresque pariunt fœtus, ne genus deficiat feris ijs, quæ sanguine gaudent, carniuoræque sunt. At ea quibus pro cibatu cætera sunt, certum est longe minus fœcunda esse: quapropter ait, *Leonis vix vnius Leæna mater euadit*, quæ quidem raritas pariundi, cum non alij animalium generi certius contingat, merito Ægyptij, quod in pluribus accidit obseruantes, semeliparam per Leænæ hieroglyphicum ostendebant.

Æsopi fabella. B

[a] Sic Plin. lib. 8. c. 18. C

CLEMENTIA. Cap. XV.

PRÆTER hæc alia quoque super Leone hieroglyphica inueniuntur, quæ quoniam apud eos non reperi, qui literas hieroglyphicas interpretati sunt, sed potius obseruatione inuenta mihi videntur, breuiter attingam. Ex ijs clementia est, per quæ Leonem [b] & substratum hominem, ita tamen vt Leo sit incolumis, significatur: propterea quod infestissime solicitatus ab homine Leo, dummodo sit intactus, non vnguibus eum lacerat, nec vlla iniuria afficit, sed quatit solum, atque vbi ita perterruerit, dimittit, quod ita Ouidius scribit: D

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni.

Ad huiusmodi significatum non frustra vidimus in Seueri Pij August. numo simulacrum mulieris, quod Leoni exporrecto insidet, manu quidem vna hastam terræ affixam tenens, altera fulmen quasi abijciens, non autem in iaculandi gestu, cum inscriptione huiusmodi, INDVLGENTIA AVG. IN CAR. neque quidquam aliud legi potest.

[b] Sic Plin. Leoni tantum ex feris clementia in supplices, prostratis parcit. Ibidem. Seueri Pij Aug. numus.

CASTIGATIO. Cap. XVI.

PRÆTER clementiam, inesse Leoni castigationis etiam iudicium, ex eo didicimus, quod traditum ab Eudemo citat Ælianus, Leonem, Vrsam, & Canem eodem contubernio à magistro quodam

A quodam alitos & educatos, ſine vlla iniuria aliquamdiu pacatiſſime coniunxiſſe, ac ſi domeſtica & eiuſdem generis animalia fuiſſent: verum cum Vrſa quodam impetu percita contubernalem Canem dilaceraſſet, commotum Leonem violati hoſpitij ſcelere, in Vrſam proruiſe, eaque pariter dilacerata, meritas pro Cane pœnas exegiſſe.

VINDICTA. CAP. XVII.

LONGE vero diuerſum à ſuperiori ſignificato eſt, quod vlciſcendi ſtudium per Leonem telo confoſſum plerique pingere inſtituerunt. Vulneratus enim Leo obſeruatione mira percuſſorem nouit & in quantalibet multitudine vnum appetit; &, ſi detur copia, fœdiſſime lacerat & diſcerpit. Ferunt Iubæ Maurorum regi præſtantis animi iuuenem fuiſſe comitem, dum per deſerta Africæ, rerum ſuarum cōponendarum ſtudio, rex cum exercitu proficiſceretur, ex itinere vero Leonem obuiam factum à iuuene illo ipſo ſagitta percuſſum in ſyluam receſſiſſe, anno vero poſt cum Iuba rebus ex voto compoſitis eadem copias traduceret, eumdem illum Leonem obſeruato iuuene, à quo vulnus acceperat, vnum illum è tam magno militum numero violentiſſimo curſu hoſtiliter aggreſſum, B nulla vi cohiberi potuiſſe, quin correptum iuuenem miſerabiliter dilaceraret, nemineque aliorum læſo vltione ea contentum, deceſſiſſe. Pythagorici porro animam Cambyſæ regis Ægypti in Leone ſe deprehendiſſe aiebant, vnde illi animus imperii cupidiſſimus fuerit, & maxima quæque ſemper appetierit. Cæterum, hæc quoque poteſt aſſignari cauſa: quod illis temporibus, quibus claruit, neminem in vltionem eo magis propenſum fuiſſe notum eſt, qui numquam Ægyptios perſequi odiis armisque, & omni vexationis incommodo affligere deſtitit, eis ſemper infenſus, donec in omni Ægypto rerum potitus, ſacris omnibus profanatis, populos totius regionis male tractādo, defeſſus potius quam ſatiatus eſt. Facit ad hoc illud, quod viſi Leonis oſtentum, belli principium coniectores atque augures tradunt indicare, quod quidem eleganti trimetro apud Græcos [a] exprimitur.

Μέοντας ἰδεῖν δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.

Viſa Leonum imagines noctu indicant occidionem ab hoſtibus.

[a] *Nempe & Suida recitat Eraſm. Chil. 3. cent. 6. prouerb. 58.*

REGIVM AVGVRIVM. CAP. XVIII.

C ALIOQVI Regibus augurium dare Leones ſoliti ſunt, vt is qui Iuliano Imperatori Gordiani tumulum cum exercitu prætergreſſo, ſeſe obtulit, immaniſſimo corpore eius aciem inuaſurus, à qua multiplici telorum ictu confoſſus eſt. Obitus enim Regis ex hoc portendebatur, inquit Ammianus. Verum antea Maximino Cæſari cum Narſeo Perſarum Rege iam congreſſuro, itidem Leo & Aper ingentes trucidati ſimul oblati ſunt, tamen euenit, vt is ea fera admodum gente ſuperata, incolumis & ſine damno diſceſſerit. Et Sandrocotus Indus obſcuro genere, cum Alexandri furorem pedum pernicitate declinaſſet, feſſusque ſomnum in ſylua captaret, à lambente Leone ſudorem ſibi ſenſit abſtergi, quoque pacto inde præfectis Alexandri oppreſſis, Indiæ regnum inuaſerit, à Trogo traditur.

ANNVS MENSESQVE. CAP. XIX.

ET quoniam incidimus in auguria, non abs re fuerit commemorare, quod Leæna, quæ catulos octo vtero geſtabat, à venatoribus in Meſopotamia cæſa exenterataque, quo tempore Apollonius Tyanæus ea iter faciebat, indicauit eo interpretante, annum vnum, & menſes octo illum apud D Barſanem Babyloniæ moraturum. Interrogantibusque comitibus, cur non potius annos IX. interpretaretur, cum ex paſſere & pullis octo à Serpēte deuoratis, apud [b] Homerum annos itidem nouem Calchas intellexiſſet: *Editi iam illi fuerant,* reſpondit Apollonius, *hi vero adhuc in vtero nondum fœturam compleuerant: quare menſibus potius quam annis aſſimilantur.*

Leæna cæſa in Meſopotamia quid

[b] *Iliad. β.*

CRAPVLA. CAP. XX.

SVNT enim qui hominem ad ſatietatem vſque crapulatum, per Leonem fruſta carnium depaſcentem indicari velint. Animal ſiquidem hoc cibo incontinenter admodum vtitur, multaque deuorat ſolida, ſine vllo diſſectu quæcunque poteſt, mox à ſaturitate nihil biduo aut triduo edit: quam ſcilicet voracitatem Iuuenalis tangit, vbi *multa paſcendum ... Leonem*, dixit: atque inde fit, vt grauis illi ob cruditatem exhalet anima, quæ teterrimi ſemper odo[ris]. Quocirca nonnulli grauem

Voracitas Leonis.

animam significantes, Leonis os hians facere consueuerunt. Huius fœtoris ergo, Martialis videtur A muliebre pudendum Leonem appellasse eo versu:

Quare si pudor est Ligella, noli
Barbam vellere mortuo Leoni.

Taxat enim eam, quæ cum vetula esset, pilos vellere pertentaret: & alij lupanar olidum dixere. Quanquam non desint, qui loci huius interpretationem longius accersitam, ad Cenchrenas, quas Leones Nicander appellauit, referant: huiusmodi enim Serpentes morsu sanguinem exorbent, & genitale semen ex pretiosissima sanguinis decoctione fieri Medici consentiunt, vnde dixit Iuuenalis:

Accipiat sane mercedem sanguinis.

MERETRIX. Cap. XXI.

Sane meretrices per Leænæ nomen intelligi, multis veterum sententijs & monumentis constat. Tale aliquid habes apud Aristoph. Lysistrate in iuramento fœminarum, *Non stabo Leæna in Tyrocnesti.* Huiusmodi petulantiæ causa Ezechiel Hierosolymam Leænam vocat, & Heliachim catulum eius, qui ductus est in Ægyptum. Alium rursus catulum Ioachim, quem in cauea, vt Septuaginta ediderunt, Nabuchodonosor Babylona traduxit. Michael Byzantius meretrices quasdam ex Megara Sphinges appellatas ait, quod humano capite mansuetudinem B præ se ferrent, cæterum corpore reliquo Leonino, rapacitatem & imperium, quod in amatores exercent, indicaret. Et Megaricæ Spinges in opprobrium dici solitum de meretricibus, ob impuros scilicet mores Megarensium, quos veterum scriptores omnes damnant. Facit ad hanc rem veteris Poetæ senariolus admodum venustus:

Sphinges Megaricæ.

Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par est Leænæ & fœminæ crudelitas.

Sed & ante vrbem Corinthum Veneris erat templum, iuxtaque Laidis tumulus, cui Leænæ simula- C chrum appositum videbatur, ariete inter priores pedes apprehenso: quod nimirum petulantiam eam indicabat, qua præcipue lasciuiunt arietes: de quibus loco suo diximus.

TACITVRNITAS. Cap. XXII.

Armodij & Aristogitonis factum celebre.

Leænæ vero elinguis simulachrum ex ære, quod Athenienses statuere, Iphicratis opus, ex effigie quidem Leænæ, meretricis nomen, ex linguæ vero defectu, taciturnitatem eius indicabat. Cum enim Armodius & Aristogiton de liberanda à tyrannis patria consilium inijssent, coniuratioq; delata esset, comprehensam illi Leænam scortum eorum vtrique admodum familiare, ad mortem vsque tormentis varijs excruciarunt, ea tamen constantissime omnia pertulit, nec quemquam prodidit, supra fœmineam imbecillitatem fortitudinis admirandæ memorandum exemplum: quam Athenienses, vt honoribus honestarent, ne scortum tamen celebrare viderentur, eiusdem nominis D animal ob taciturnitatem elingue, erigendum decreuere. Constantissimum meretricis huius exemplum citat Tertullianus, quo nostri animosiores fierent, cum leui adeo de causa repertæ sint vel mulieres, quæ tam forti animo pro amicorum salute non solum tormenta parui fecerint intolerabilia, sed sponte suum ipsæ cruciatum auxerint. Nam hæc eadem, vt ille ait carnifice iam fatigato, postremo linguam suam comestam in faciem tyranni sæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri posset, si etiam victa voluisset.

Cyzicenorum pecunia.

CYZICENI. Cap. XXIII.

Si quis vero incidat in monetam, quæ Leonis imaginem ex vna parte habeat, ex altera vero Cybelem deorum matrem, sciat eam esse Cyzicenorum pecuniam, quæ celebris admodum est, ob id, quod

A quod pulcherrime ſculpti erant, & quod pro XXVIII. drachmis Atticis imputabantur, quæ ſumma ducales aureos duos reddit, & aliquantulum plus: vna enim argenti drachma Marcelli Veneti pondus æquat. Atque hi ſunt Cyziceni ſtateres, qui rem egregie factam indicabant.

Magorum porro ſuperſtitio conſiderata Leonis alacritate pernicioſiſſimoque curſu, muſtelæ dentem Leonino corio adalligatum, ad pedum tumorem atq; adeo imbecillitatem adhibere commenta eſt, id quod apud Lucianum Tychiades ridet, orta inter Cleodemum & Dinomachum medicos contentione, vno eorum Leoninum, altero Ceruinum corium præferente, vt per incantamenta Eucrati laboranti amuletum aliquod apponerent. Controuerſia vero omnis inter eos eſt, dum ille fomentum aliquod miſerabiliter implorat, vtrum Ceruus an Leo magis pedibus valeat, atq; eorum vter alacriori feratur curſu. Merito igitur Virgilianus [a] Æneas, *tergum Getuli immane Leonis* dat Salio, velocitatis præmium, qui primam in ſtadio coronam meruerat, niſi dolo Niſi fuiſſet interturbatus. [a] *Æn. lib. 5*

HERCVLANVS LEO QVID. CAP. XXIV.

B QVID vero ſibi velit Herculanus Leo, magis diuulgatum eſt, quam vllo ſit opus commento latius declarare. Illud tamen non omiſerim, Herculem illum Ægyptium, qui cum Oſiride, vt Antiquitatum ſcriptores tradunt, Italiam ab amariſſimo Gigantum iugo liberauit, per Leonem intelligi, neque quemquam alium. Plures enim Hercules fuiſſe, & Arrianus, & Diodorus hiſtorici prodidere: hunc autem omnium primum Leonis inſignia geſtaſſe tradunt. Cæterum Heraclitus Ponticus, ſuperatum ab Hercule Leonem ideo fingi dicit, quia Argiuus ille, de quo Græci plurima ſcripſerunt, Hercules, furorem illum, quo ex atra bili plurimum laborauit, tandem edomuerit. Satis enim exploratum eſt ex ijs, quæ antea dicta ſunt, animal id per ſemetipſum immoderatis animis excitari. Sunt tamen [b] qui per Herculem myſtice Solis lumen intelligant: Leo vero cum Soli dicatus ſit, manifeſtum eſt quid ſibi velit Hercules & Leo. Nam & hinc Iubari ſtellæ nomen, qui Phoſphorus eſt, quod ſplendor eius in modum Leoninæ iubæ diffunditur. [b] *Macrob. lib. Saturn. lib. 1. c. 20.*

VIRTVS. CAP. XXV.

C VTCVMQVE vero Leoninum ſpolium virtutis hieroglyphicum eſt, eaque de cauſa Herculi dicatur, quem pro virtute veteres poſuere, ideoque Diogenes [c] conſpicatus quendam eo ornatu ſibi glorioſe placentem, exclamauit: *Ecquid virtutis indumentum vituperas?* Sed enim non Leonis tantum, verum alterius etiam animantis geſtare pellem, heroicum fuiſſe morem, didicimus ex Apollonij commentarijs, vbi Poeta ſcribit: [c] *Apud D. Laertium in Diogene Cynico. Diogenis dictum.*

Δέρμα δ' ὁ μὲν ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφ' ἔχετ' ὤμους.

Et apud Virgilium [d] Euandrus: [d] *Æneid. lib. 8. Antiochi numus.*

Demiſſa ab læua Panthera terga torquet.

VIRES CEDERE SAPIENTIÆ.

IN Antiochi numo videas Leonem quendam propemodum humi procumbentem, & ſuperuolantem Noctuam, quod nonnulli veſpertinum crepuſculum indicare arbitrati ſunt: quippe cadente Sole, noctem, quam per auem eam intelligi volunt, exurgere. Ego vero per huiuſmodi hieroglyphici figmentum ſi-
D gnificare crediderim, vires cedere ſapientiæ. Nam per Leonem Robur, per Noctuam Mineruam intelligi, ſuis locis commentaria hæc oſtendere. Eiuſdem argumenti eſſe puto Leonem in numo, cuius inſcriptio eſt, ΜΙΛΗΤΩΝ, qui anterioribus pedibus inclinat ad humum, ſuperne vero caduceus exporrigitur, vt ſcilicet id oſtendat, vires quantumlibet feroces, ſapientium eloquentiæ cedere. Numum vidi apud Maffæos Romæ. Quod vero ſignum Iunonis Argis ſpectabatur palmite redimitum, ſubiecto pedibus eius corio Leo-

nino, id habebat hieroglyphici, quod nouercam vtriusq; priuigni exuuijs insultantem ostenderet. Callimachi id inuentum tradunt, qui Iunoni vitem induxit. Rem huiusmodi tangit Tertullianus.

VIRES CEDERE ELOQVENTIÆ. A

LVNA. CAP. XXVI.

VISEBATVR in Olympiæ templo Dianæ simulachrum alatum, dextera Pantheram, sinistra Leonem continens. Per alas volucrem Lunæ cursum interpretamur, quæ septem & viginti dierum spatio totum permeat signiferũ, quem Sol vix annuo temporis spatio perlustrat: Panthera varietates eius indicat, quas vnoquoq; mense XII. suis nominibus designatas alibi recensuimus. Leo Solis vim demonstrat, qua splendorem sibi comparat, ea tantum parte lucens, qua eius radijs illustratur. B

SOL. CAP. XXVII.

TERRA.

C

Veterum simulacra radiata.

FIERI etiam solita erant apud veteres simulachra quædam radiata, ita tamen, vt vnius simulachri radij omnes sursum versus tenderent, alterius ad inferiora demitterentur: atque ita conformata, vectanda Leonibus commendarentur. Sciendum autem ex Vectij commentatione, Solem & Terram ex eo figmento veteres intellexisse, quippe quos Assyrij ADAD, & ADAGARTIN vocabant: D ADAD quidem Solem, qui radijs deorsum inclinatis inferiora viuificat, mulcet, educat: omnium quippe terra nascentium author: ADAGARTIN vero Terram, quæ conceptam à solaribus radijs virtutem eandem, quam, licet sursum versus, erigit. Ita veluti sponsa viri appetens, vt Platonicum dictum interim vsurpemus, rerum omnium suarum stipata fœtu, sese habendam exporrigit. Sed enim ipsa Leonis effigies vtrumque referre videtur hieroglyphicum: quippe quæ anterioribus partibus Solem exscribit, posterioribus vero Terram. Quod tamen ADAGARTIN, pro Tellure positum putat Vectius Bassus in Commentario Germanici, qui Phænomena scripsit, vbi de Erigone agitur. *Virginem*, inquit, *dici Cererem arbitrati sunt plerique, spicarum quas tenet indicio: alij Adagartin malunt.* Sunt qui & fortunam, quoniam sine capite astris inseritur. Nigidio Figulo placet iustitiam, vel æquitatem, quo

A quo nomine etiam Terram ipsam dici alibi comprobauimus, & Legiferam vbique Cererem apud Poetas appellari comperias, vt ab iustitiæ nuncupatione: neq; hoc quidem alienum videatur, & cum Tellure iustissima consensum habeat. Hinc apud Maronem prospero terræ subiugandæ omine Æneia puppis:[a]

Prima tenet rostro Phrygios subiuncta Leones.

ANIMI DOMITOR.

Veluti etiam hominem insidentem Leoni nonnunquam videas, quem is stimulo regat, quod esse sui animi regem omnino videtur significare: neque enim Æneium illud ad sacra tantum patria refertur, quæ in Cybeles honorem fieri solita: neque solum respicit beneficium, quod, vt additum est, fuerit

B —— *Ida [b] profugis gratissima Teucris.*

Subijciuntur vero Leones Magnæ Deæ vehiculo, identidemque trahunt & currum Solis, atque tam varie à veteribus tradita, ad vnum eundemque demum intellectum tendunt. Demum hæc duplex in Leone natura, qua quidem anterioribus partibus cœlestia refert, posterioribus vero terram, quæstionem illam facile potest soluere, qua nonnulli mirantur, cur Leonis effigies in Diuinis nostrorum literis, modo Christo, modo Dæmoni attribuatur: pro Christo quippe apud Prophetas non semel positus, vt supra diximus: pro maligno vero, Petrus epistola prima *rugientem Leonem* dixit: & Dauid: *Libera à Leonibus vnicam meam*, clamat. Quibus responsum facio, anteriora, quæ sunt Leonis, fortitudinis, & regiæ virtutis habere significatum, atq; ita pro Christo poni. Nam Irenæus vbi mysterium Dei in rebus strenue gerendis, in dominando, in regendo vim & authoritatem ostendi disputat, Leonis imaginem ait id præmonstrasse, quæ vni ex quatuor Euangelistis fuerit attributa: inferiora autem, partem quippe terream, fugacitatis & insidiarum. Caudam enim subter C vterum cum fugit, subijcit, cauda ferit ex obliquo per insidias, quæ omnia dæmonem exscribunt, quo nihil à bono fugacius, nihil in mortales insidiosius.

a Æn. l. 10.

b Æneid. ibid.

Leonis duplex natura.

CHRISTVS HOMO DEVS. CAP. XXVIII.

DENIQVE, vt etiam aliter philosophemur, cœlestis est anteriore parte Leo: ideo admirandæ Christi opera veram nobis ante oculos proponunt diuinitatem. *Nemo enim, qui à Deo non sit*, ait Nicodemus, *opera ea facere possit, quæ ipse faciebat*. Posteriore terram sapere videtur: ea frigida est, inde ad minima quædam, Galli [c] quippe cantum, prætentam facem, obiectum leuis amictus, quin ad Simiam, & ilicis folia, atque etiam scillæ, Leo timidus est & ad fugam promptissimus. Et humanus Christus mortem timet, perpetuæ non ignarus, quæ statim subsecutura esset, immortalitatis; effugere cruciatum tentat, patremque orat, vt acerbissimus à se calix auferatur: & inde ita debilitatus, vt præ trepidatione ge- D nibus insistere non posset. Quod si vtraque natura in Christo est, Leo cum sit eiusmodi, recte in Diuinis literis modo Deo, modo mortalibus accommodatur.

c A Plinio lib. 8. c. 36.

IVSTITIÆ CVLTVS. CAP. XXX.

EA vero præcipue de causa eorum sententiam approbarim, qui ferociores quoq; animos iustitiæ sese subijcere per hieroglyphicum huiusmodi arbitrantur, quia nuper in Gauartiano agri Bellunensis vico suburbano reperti sunt magno numero nummi, ab quorum vna facie mulier corona insignis longaq;

indutа

induta palla sedet, manum ad ensis inuersi capulum extendens, ita vt apex ipsius capuli volam impleat literæ circumscriptæ, IVSTITIA. Ab altera facie, eadem mulieris effigies pene nuda, amictu quidem toto inexporrectam retro dextram appenso, læua supra Leonis caput postremis pedibus residentis iniecta: literæ adsculptæ sunt LEONIS HVMILITAS. A

NATORVM ERGA PARENTES OBSEQVIVM.

CAP. XXXI.

LEONES autem domitos & magnæ Deæ currui succedentes, Lucretius aliter interpretatur, qui velit figmentum id significare, liberos quantumlibet feroces, obsequentes esse debere parentibus: ait enim:

a At Macrob. Statu. lib. I. c. 21.

Adiunxere feras, quod quamuis effera proles,
Officiis debet molliri victa parentum.

Cybelem terram ait, & Leonem Solem.

Varro tamen in Cybeleio curru duo considerasse videtur, a Leonem vtique terræ symbolum, vti paulo ante dicebamus: mox quia genus id animalium in longinquis, & à nobis remotissimis regionibus inuenitur, nullam ait esse terræ partem tam remotam, quam coli subigique non oporteat: ita omnes, quæ vel hieroglyphica sunt, vel quoquomodo mystica, in suam quisque artem vel disciplinam, quam profitentur, trahunt. Diodorus autem, vti suus est mos, historias sibi confingit ex commodo suo, Leonesque ideo Cybeles currum trahere confictum ait, quod ab his ea educata fuerit. Vtrum vero curru vehatur Dea, an sella sedeat, quantum ad significatum pertinet, parui refert: nam in Faustinæ numo Cybelem Turritam Leoninæ sellæ insidentem videas, quæ orbem intra manum & genu tenet: inscriptio est, MATRI MAGNÆ.

Faustina numus.

AGRICVLTVRA.

B

C

MIXTA QVID. CAP. XXXII.

QVOD vero pluribus in antiquorum monumentis, præcipueque sepulchralibus cernere est, Leones aliquod animal apprehendisse, quippe vel Ouem, vel Taurum, vel Anguem, vel huiusmodi quidpiam, ex eo conijcere potes, sepulti animum aut naturam talem fuisse, cuiusmodi est illud, quod apprehensum fuerit: quippe si Ouem, vel Agnum, vt in sepulchro quodam Romæ sub Æsculapij pronao habetur, intelligas hominem ferocitate demollita, mansuetudinem amplexatum: si Taurum, temperantiam: si Anguem, prudentiam, vel quid huiusmodi: prout animalis, quod detentum fuerit, significatum exiget, interpretaberis. Si vero hostiliter captum vel discerptum, eius naturæ hostem male habitum. Nam in numo quodam argenteo Augusti Cæsaris validissimæ formæ Leonem videas qui ceruum superat dentibus in armos affixis: quod forte referri potest ad Actiacam victoriam, quam is Apollinis fauore consecutus est, in qua, vt apud b Maronem:

Aug. Cæs. numus.

b Æneid. lib. 9.

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

pauorem enim ex Ceruo loco suo significari diximus.

FEROCITATE POSITA ASSVMPTA mansuetudo.

D

AMORIS

A AMORIS PETVLANTIA. Cap. XXXIII.

ACTIACA VICTORIA.

QVÆSIERIT hic aliquis, quid sibi velint Leonis anteriora, quæ in Chimæra fuisse traduntur, cuius figuram Homerus ità descripsit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα. [b]

Eam autem amoris petulantiam, quæ fuerit à Bellerophonte coercita, significare clari pleriq; authroes volunt. Huiusmodi enim sunt amoris initia, qui primo statim insultu Leonina feritate nos aggredi videtur, dictumq; est Epicharmi Comici,

B *Δομιτὴς ἔρως λεοντείᾳ δυνάμει θαλεερὸς.*

Amoris mollitiem Leonis robore domitandam.

Eoq; respexisse videtur Horatius, cum de iuuene perdito amore capto ait:

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

Capra procacitatem atq; lasciuiam significat, cui animosus idem Heros fortier obstitit; Draco verò insultus, pugnamque adeo periculosam, quæ omnia ex peculiaribua Commentariis toto hoc opere suis quæque locis explicantur.

[b] Sic Lucretius. Prima Leo, postrema draco, media ipsa Chimæra. Amoris initia.

TRES ORATORIÆ PARTES. Cap. XXXIV.

C NAZIANZENVS verò, nec non interpres Hesiodi, per Chimæram tres Rhetoricæ partes intelligunt: Iudicialem quippe per Leonem, ob terrorem quem reis incutit: Demonstratiuam per Capram, quod in eo genere dictio plurimum soleat lasciuire: Deliberatiuam demum per Draconem. ob varietatem argumentorum, longioresq; circumductus, & spiras quibus in persuadendo opus est. vnde etiam monstri filia figitur ab Hesiodo, [c] Echidna nomine, per quam *ποικίλον νοῦν καὶ πολυειδῆ* intelligi contendunt, quippe *mentem multis & varijs præditam disciplinis.*

[c] Ouid. lib. 3. fast.

SACRORVM INITIA. Cap. XXXV.

NEQVE prætereunda est Leonis facies illa, quæ omnium prima visa est Ezechieli, per quam eius disciplinæ periti aiunt initiandorum sacrorum admonitionem nobis oblatam. Eam vero in primis visam, quod à Principum vita soleat totius populi consensus legem sibi constituere. Ad valuas igitur templorum, sustinendis modo postibus, modo hyperthyris, modo pronais locorum vbique Leones subijciuntur: vt cum Maronis dicto, vel præcipuo potius summi Dei præcepto, Deos primum E venerari meminerimus. Et nullam esse gentem tam efferam, neque animum tam indomitum, qui non possit religionis cicuratione beneficioque molliri, atq; ita mitescere, vt nullum inde sit onus detrectaturus.

LEONES TARVISINI QVID. Cap. XXXVI.

LEONES duo pro foribus, vt fere passim insigniora templa habent, Taruisij sunt, quorum vnus in pronao cathedralis Ecclesiæ à dextera Draconem alatum vnguibus impactis cōprimit: Draco autem retorto collo Leonis pectus admordet, significans, quod praua quidem cogitatio cor incessit, fortis vero animus eam actutum elidit: à læua autem Leo alter Leunculum apprehensum pectori subijcit suo, demonstrans, quod generosus quisque animus seipsum vincit.

SPHINGES QVID. Cap. XXXVII.

QVAS vero Sphingas, humanicipites, reliquo corpore Leonino pro templis prostare locorū vbique [d] cernere est, sunt qui figmentum omnino hieroglyphicum interpretentur ea intelligentia,

[d] Id q; anti quitus, ant [illegible] vi bu-

vt humanam naturam præstare cæteris animantibus admoneamur. Nam alibi principatum ex capite intelligi differuimus. Leonem autem brutorum omnium principem esse, manifestum est, qui humano subiectus imperio reliqua secum trahit. [a] In Diuinis vero literis, imperium in bruta omnia homini datum legimus. Sphinga sane monstrum ex parte dimidia virginis formam præ se tulisse, figmento Græcorum tradit Adamantius. Alij interpretantur totius terræ dominium religioni cedere, cui ferocia quantumlibet animalia sese subijciant, imperiumq; suscipiant. A

plorū Ægyptiorum ex Clemente, Stromatū lib. 5. cuius rei significatio ibid. habetur.

a Gens. c. 1.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. II.

DE IIS QVÆ PER ELEPHANTVM ET RHINOCEROTA SIGNIFICANTVR. B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISS. ET REVEREND. GVIDONEM ASCANIVM SFORTIAM, CARDIN. S. FLORÆ.

TERRESTRIVM *animalium hieroglyphica publico spectaculo emissurus, Leonem in primis, quippe eorum dominum, auspicijs inclitissimi Cosmi Medicei, Florētinorum Ducis extre procuraui, & quòd studium clarissimæ eius ciuitatis semper fuit Leones publicè alere, & quodam Ægyptiorum more honorificè tueri, & quòd generosa eorum magnanimitas in ipso Duce laudabilibus tot effulget exemplis, vt non alij cuipiam argumentum huiusmodi dedicari deberetur.* C *Sequebatur Elephas, animal quippe quo neque vastius neque portentosius natura rerum tulit, sed deformitatem bestiæ tot dotibus, ipsisq; tam præclaris insigniuit, vt in omni vitæ tenore humanum genus (quod* sanctius animal *Poëtæ canunt) ab eo bruto si non superatum, certè lacessitum esse videatur, aut pari conditione decertare. In eo autem excellit Elephas, quòd à se natura suggerente & morum & virtutum documenta præbeat: quòd homines nisi doceantur, vix assequi posse fateantur: sed multa sunt, quæ ab eo, tanquam à morum idea, homines desumere & imitari coacti fuerint. Est enim Elephas ingenita munificentia nobilis, temperantia insignis, æquitate summa conspicuus, præcipuus declinator insaniæ, vaniloquentiæ hostis, pietatis cultor, & ea celebris mansuetudine, vt alienam etiam crudelitatem abhorreat, contrà minùs validas feras pugnare dedignetur, in iram autem nunquam efferatur, nisi acerbitate iniqua, enormiq; aliqua iniuria concitatus: deniq; regalem & ipse animum, ne omnia hîc accumulem, in omnibus referre videatur. Quæ quidem (Reuerendiss. Domine) tibi, non vt te doceam: non enim Sus Mineruam, aiunt, sed vt in memoriam redigantur, hoc Commentario enarrabuntur, exempluq; citatis comprobabūtur. Nec ad quemquam ex vestro ordine hic Commentarius mitti potuit vel aptiùs, vel conuenientiùs, quàm ad eum, qui humanitate, fide, pietate, & multarum virtutum, quæ supra ætatem in te conspiciuntur, commendatione longè clarissimus & esset, & haberetur. Vale.* D

SVIS VIRIBVS POLLENS. CAP. I.

VT igitur ab iis ordiamur, quæ super Elephanto Ægyptij tradiderunt, hominem in primis opulentum, suis quippe viribus pollentem, aliorum nihil indigum, qui dicere tuto possit, *In me est omnis spes mihi*, qui sibi conducentia olfactu quasi quodam enanciscatur, per animal hoc, imò per vnā tantùm eius promuscidem, hieroglyphicè significabant, in eam scilicet admirationem adducti, quòd talem, tantamq; habeat, vt ea vna officiis ferè omnibus illi optimè sufficiat, ea vice manus vtatur, vnde etiam nomen habet, ea bibat, ea cibum ad os admoueat, eam rectori, cuius omnibus imperiis se præbet obsequentissimum, erigat, offeratque, siue is in ceruicem animalis summam sustolli voluerit,

Promuscis Elephantis arma omnia.

siue

A ſiue ad terram deſcendere: quin arbores eadem proſternit, in acie tela de manibus dimicantium detrahit, equites ab equo deripit, pedites correptos quoquo libuerit proiicit, & quotiens immerſus per aquas ingreditur, ea ipſa edita in ſublime reflat atq; reſpirat. Proprio itaque & eleganti vocabulo Lucret. hac de cauſa Elephantos *Anguimanos* dixit, quòd promuſcidem ipſam inſtar Anguis quoquo verſum flectat, reflectat, contrahat, porrigat, lubricet & incuruet. Sunt qui viſos ætate noſtra affirmarint gladium longitudine duorum cubitûm ad promuſcidem alligatum geſtantes, atrociſſimas in bello cædes edidiſſe. Sanè quantum ad vires pertinet, nunquam ſe Cato apud Ciceronem ait, cùm adoleſcens eſſet, vires Tauri aut Elephanti deſideraſſe: quod dubio procul indicat, inter bruta, Tauros & Elephantos viribus alia omnia antecedere.

REX. Cap. II.

ADHÆC, Ægyptij Regem hominem per Elephanti ſimulacrum intelligebant, non ea tantùm de cauſa, quòd cùm gregatim ſemper ingrediantur, is qui maximus eſt natu gregem ducit, quòd B in regibus eligendis multarum nationum & gentium mos fuit, vt id muneris ſenioribus demandaretur: vnde apud Hebræos *Seniores*, apud Athenienſes *Palæologi*, apud Romanos *Senatores* rerum habenas moderari ſoliti ſunt: verùm propterea quòd habet hoc animi regij peculiare, vt genua non flectat adeò notabiliter vt animalia reliqua, calcaneum verò leniter incuruet. Nam genua non flectere, dubio procul oſtendit ſupplicabundum non eſſe, flectere verò calcaneum, humanitatem, qua maximè præditus eſt, indicat. Nam apud Philoſophos morum inſtitutores, [a] pes indicium eſt affectus illius qui humilioribus applicatur. Penes verò quem ſit rerum poteſtas, decet quidem eum humanum eſſe, humaniſque rebus commoueri, genua verò flectere non oportere, manifeſtum eſt. Habitus & in oſtentis Elephantus, regiæ ſublimitatis ſignũ, qui Aureliano, multò ante eius imperium donatus eſt ſolusq; tunc omnium priuatus C Elephanti dominus fuit. vt legere eſt apud Fl. Vopiſcũ. Nam & Scandrocotto Indo, homini humili genere nato, quem Alexander Magnus ob linguæ procacitatem interfici iuſſerat, pernici fuga elapſo, cùm mox latronibus contractis aduerſus Alexandri Præfectos bellum moliretur, Indiam ab eorum dominatione liberaturus, viſendæ magnitudinis Elephantus ferus vltrò ſe obtulit, & velut domita mãſuetudine eum in tergum ſuſtulit: quod eum regem futurum portento fuit: nec fefellit euentus. Siquidem oppreſſis Alexandri præfectis, Indiæ ſibi regnum aſſeruit, eaque authoritate polluit, vt Seleucus Alexandri ſucceſſor in Perſide cùm Indiam affectaret, regno illi relicto res cum eo componere ſatis habuerit. D Præterea ſcriptores rerum aſſiduum cum Serpentibus certamen gerere tradunt Elephantos: Serpentes autẽ inter alia ſignificata loco ſuo diſpoſita terrarum orbem, prouincias, & regiones pro vario picturæ geſtu, ſignificare oſtendimus: eas verò qui domitari voluerit, viribus in primis eſſe præditum oportet, abundare opibus, vt quæ bello neceſſaria ſunt facile cõparet, & cum ipſis prouinciis arma ſemper exercere. Quapropter, vt mihi videtur, Natura ipſa rerũ humanarum cognitionem hoc exemplo deſcripſit: quippe quæ Elephantum ſuis viribus optimè præmuniuerit, &

[a] *Pes humilitatis indicium.*

CÆSAR.

quæ regem addeceant adiecerit ornamenta, moresq; & virtutes etiam regias vni illi ante omnia bruta, vt paulò infra docebimus, elargita sit. Quòd verò pertinet ad prouinciarum subiugationem, videre est in [b] C. Cæsaris numo Elephantum promuscide surrectâ, aduersus quem Serpens quasi concertaturus insurgit: in altero videas Serpentem ipsius Elephanti pedibus obtritum, in quo inscriptio est, CÆSAR. Potes ex illo, lacessitum bello, & ex hoc, confectum intelligere. Neque verò me fugit, Elephantum Maurorum lingua *Cæsar* appellari solitum, quod Spartianus in Ælio Vero tradit, primumq; Cæsaris cognomine nuncupatum, qui Elephantum occiderat. Sed inepta hæc inscriptionis causa mihi videtur: crediderim autem potius ad munificentiam spectare qua Cæsar Elephantos exhibuerit.

[b] C. Cæsaris numus.

AFRICA. Cap. III.

QVEM verò Elephantum in [c] Q. C. MARII numo compereris, Idibus adiectis, hieroglyphicum id Africam prouinciam ab eo domitā ditionemq; imperij in Ægyptum vsq; propagatam, significare crediderim. [d] Elephanti porrò Pompeij Magni currum subiêre Africo triumpho: & B in numo argenteo admodum pulchro [e] Scipionis Imp. inscriptio, cuius galea Elephantini capitis speciem habet, inferne aratrum, antè spica posita est: quæ omnia ad Africæ triumphum, & annonam inde largiter aduectam spectant. inscriptio, Q. METELLVS.

[c] Q. C. Marij numus. [d] Ac altero consulatu viginti Elephantos in circo pugnaturos produxit, Pli. li. 8. c. 7. [e] Scipionis numus.

V. LEGIO Cap. IV.

IN militaribus verò signis, Elephanti legionis quintæ vexillis appingebantur: propterea quòd C. Cæsare aduersus Lucium Scipionem ciuili bello decertātes ea legio negotium sibi contra Elephantos dari postulauit, req; strenuè gesta reliquæ victoriæ occasionem præbuit.

ORIENS. Cap. V.

SED Augusto currū ex quatuor Elephantis S.P.Q. Romanus in nummis decreuit, quòd, vt puto, spolijs Orientis onustus Imperatorium inde triumphum duxerit. Id honoris Tib. Cæsar post adeptum Imperium patri deferendum curauit, quod ipsa testatur inscriptio, quæ sic habet: TIB. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVST. P.M. TR. PO. XXIIX. AVGVST. S. P. Q. R. Eundem C honorē Claudius Auiæ Liuiæ Circensi pompa, currum quippe Elephātorum Augustæo similem decernendū curauit. Sed & D. AVG. Vespasiano currus ex quatuor Elephantis in numo est, cuius latus alterum inscriptionem habet ad reliquos honores tertij Consulatus: nam qui sua virtute ad Imperatorij fastigij culmen euectus erat, re in Oriente bene gesta, paribus cum Augusto honoribus honestandus fuit: ita Elephas iunctus, prouinciam patriam subiugatam hieroglyphicè significabit. Est & [a] Philippi Imperatoris numus, in quo Elephantus videtur gradiens sub magistro, cum inscriptione, ÆTERNITAS AVG.

D. Vespasiani numus. [a] Philipp. Imp. numus.

MVNIFICENTIA. Cap. VI.

EST autem inter virtutes regias illa, quæ solet ante alias populorum beneuolentiam conciliare, munificentia. hac ostentanda magni principes Elephanto plurimū vsi sunt. Hinc videas in Antonini Pij numo Elephantem promuscide in semicirculum sursum versus lunata, cuius inscriptio est, I MVNIFICENTIA AVG. Vtque itidem in numo L. Septimij Seueri Pertinacis Aug. Imp. VII. Elephans: ex promuscide in eundem modum curuata, cum eadem ipsa inscriptione, MVNIFICENTIA AVG. S. C. Namq; hoc eos spectaculis exhibitos ostendit: atque hic eorum Imperatorum intelligenda munificentia, qui eos modò in certamen commisêre, modò in saltationem, modò vt funes scanderent & inambularent, edidêre. Quod si ad eorum quoq; animalium liberalitatem trahere volueris, sanè munificos hos & liberales inuenias, siue ij [b] curatoribus suis siue etiam [c] puellis, quarum amore se captos ostendêre, munera elargiri soliti sunt: quandam enim admirandam eorum in homines beneuolentiam, gratumque in educatores animum scribit Ælianus, exemplo illius, qui pro domino multum diuque pugnauit, eumque sagittis interfectum, promuscide sublatum ad præsepe suum asportauit.

Antonini Pij, & Seueri Pertinacis numus. [b] Stra. li. 15. [c] Pli. lib. 8. c. 5. Ælianus lib. 7. c. 43.

TEMPE-

A

TEMPERANTIA Cap. VII.

SED quid illud, quod etiam intemperantiæ significatum, aut eius, qui seruare modum in rebus norit, per Elephantum qui cibum caperet, exprimebant? Assuetus enim certæ pabuli mensuræ, si quid largius opulentiusque apposueris, tantum assumit quantum quotidiana consuetudine pascere sit institutus. In Syria [a] cum domi quidam educaretur, magister accepta hordei mensura, dimidiũ singulis diebus interuertebat: cumq; aliquando præsente domino totam illi mensuram apposuisset, simulatq; animaduertit Elephãtus duplicatam esse pabuli portionem, hordeum id in partes duas promuscide disgregauit, tam æquas, ac si vel modio quis dimensus esset, vnaque magistro portione derelicta, consuetam sibi partem absumpsit: cuius facti meminit [b] Plutarchus.

[a] *A Plutarcho in libello quæ animalia aquatilia an terrestria, &c.*
[b] *Ibidē Plutarchus.*

ÆQVITAS. Cap. VIII.

NEQVE quidem exemplum aliud prætereũdum, ex quo æquitatis etiam idem hoc animal seruantissimum esse fateamur. Quidam mensuræ quæ magistro impendebatur, & lapillos, & puluerem immiscebat, quo de pondere aliquid fraudaret: animaduertit Elephas apud illum carnes elixari, accedensque cinerem è foco in ollam, paria facturus iniecit.

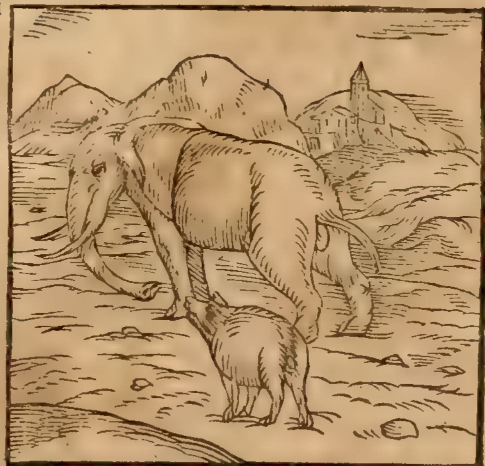
B

DECLINATOR INSANIÆ.

EST illud vere regium, insanos & dementes homines euitare. Quapropter Ægyptii hominem tali prudentia præditum, vt nihil sibi cum stultis & fatuis esse vellet, ostendere cum studerent, Elephantum & Caprum hieroglyphice ponere soliti sunt: ac de Capro quidem suo commentario quæ vsui venerũt, perscripta sunt. Causam picturæ huius esse dicunt, quod Elephantus inspecto Capro quamprimum fugit, tantum est inter eos naturæ morumque dissidium, vt virtus, vitium nullo possit pacto tolerare. Facit ad hoc etiam antiquissimum Mosaicæ legis institutũ, quo principes vbi deliquerint, sacra facere admonentur ex Hirco, cum alioqui priuati homines Capram vel agnum immolarent.

C

VANILOQVENTIA EVITATA. Cap. IX.

CVm vero vaniloquum genus hominum Regi cuipiam despectui habitum, ac sedulo euitatũ ostendere curassent, Elephantum & Porcum appingebant. Elephas enim Porci audito grunnitu, in fugam se proripit euestigio, non secus ac generosiores Equi, præsertim Scythici, Asinorum ruditum impotenter admodum exhorrescunt, quod exemplo Darii exploratum est. Nihil porro quicquam tam conueniens Regi, quam dicacitatem, vaniloquentiamq; ab ædibus suis procul summouere: eamq; inimicam sibi constituere, vt adagio receptum sit, *Fidem Regiam asseuerando in iis, quæ omnino credi volumus attestari* De Porcis autem, quos pice oblitos, & mox igne flammatos Megarenses in Antipatri Elephantos immiserint, eosque ita fugarint, in Porci ipsius commentario historia recitat.

D

REX VILIVM ASSECTATOR. Cap. X. A

QVIA vero cornua animalium nulli maiora, neque speciosiora quam Elephanto, hac ipsa etiam de causa Regem ostendit: cornua enim, vt in Cerui commentario declaratum est, dignitatis & sublimium honorum significatum habent. Hominem igitur Ægyptii ampliori aliqua dignitate tituloq; honestatum, qui tamẽ nulla vel maiestatis, vel decori ratione habita, vilissima quæque sectaretur, sordesque omnes perscrutaretur, significare si vellent, hieroglyphicum Elephanti qui mures venaretur proponebant: indignus quidem tam vasta mole labor. Eademque nota inurendum facinus, quo [a] Domitianum iam Imperatorem stylo muscas perfodientem derisum accepimus: vel patrem eius Vespasianum [b] de lotio vectigal exigentem, quamquam eius lucelli odor ei bonus videretur. Verum super hac re notum adagium, *Mures negligit Elephantus.* Ac ne quis cauilletur, Elephanti dentes insignes esse, non cornua, Pausanias omnino esse cornua cõtendit, tum aliquorum animalium exemplo: quibus aut in supercilio, aut in naribus cornua nascantur: tũ quod per aliquot annorum periodos corrupta decidant, & noua subpullulent, igneque molliantur, quod in dentibus haudquaquam fit, & quod in cranio oriantur. B

[a] Suetonius in Domitiano. c. 3.
[b] Sueto. in Vespasiano. c. 16.

METICVLOSVS. Cap. XI.

EST & illud Regum fere omnium proprium, vt ipsi ad suam (quod aiunt) vmbram expauescant: ita potentiæ comes additus est vniuscuiusque rei metus. Elephantum autem cõsternationis hieroglyphicum esse manifestum, si præsertim ii ad stagna limpidæ aquæ, vnde sese tanquam in speculo contemplari queant, deducti pingantur, quam speciem supra modum reformidant, aut certe abhorrent, & aduersantur, eaq; de causa turbidam omnino bibunt. Atq; hinc Indorum populi, apud quos magnus earum beluarum prouentus est, si quos fluuios cum his tranare parent, illunes nubilesq; noctes obseruare consuerunt. C

LONGO TEMPORE QVID EFFECTVM. Cap. XII.

SVNT qui pullum Elephanti pingant, quippe cui nondum dentes enasci cœperint, si longo quid temporis interuallo factum significare voluerint: hunc enim vtero gestari Theophrastus decennium scribit, quamquam [c] Aristoteles, Ælianus, & alii annos longe pauciores ponant. Vtcumq; sit, vulgatum inde dicterium est, *Citius Elephantos parere*, quotiens tarditatem negotii alicuius incessere voluerimus. De iis vero, quæ minime fieri posse speremus, Ennius dixit, *Prius locusta pepererit Lucã Bouem.* Ita enim prius Romani vocauerunt Elephantos, quod à nostris in Lucania primum visi.

[c] Citatur à Plin. in præfatione historia nat.

VICTVS PROVISIO. Cap. XIII.

EST & illud apud horum celebre hieroglyphicum super Elephanto, vt si hominem frugi, & de victus ratione maxime solicitum indicare vellent, Elephantum pingerent dentes suos terra condentem. Eum siquidem aiunt, simulac caducos dentes suos intellexerit, sponte euellere, & terra infodere. Verum ego crediderim potius *Vitæ suæ prospicientem*, quam *Victui* legendum, Philippumq; ipsum deceptum aliqua forsitan Ægyptii vocabuli æquiuocatione. Manifestum enim est ex receptorum authorum probatione, Elephantes dentes suos nonnunquam venatu allisos arboribus excutere, scientes se eorum causa peti, vt ita præda derelicta vitæ ipsi suæ prospiciant. Et ne indicio sint venatoribus, quotiens præ senecta deciderint, eos etiam tum humo concedunt. Vnicuique tamen sit integrum quam maluerit sententiam sequi. D

A CONCORDIÆ DISCORDIÆQVE EFFECTVS. Cap. XIV.

HVIC vero significato subiiciemus illud, quod nonnulli Sallustii sententiã, quæ est, *Concordia res paruæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur*, nouo cõmento pingere, non tamẽ infeliciter excogitarunt. In illo, Formica in Elephantũ crescit opposito caduceo: in hoc Elephantus in Formicam desinit, aqua & igni pro rebus maxime contrariis adiectis. Verum ex huiusmodi figmento si caduceum & aquam & ignem summoueas, perfectus etiam intellectus significari potest: quippe, qui minimorum æque ac maximorum cognitionem sit optime consecutus, omniumq; vnam quasi scientiã coniunxerit. Sed enim interpretamentum hoc perinde ac illud arbitrarium esse, nõ inficior. Sed dicet aliquis, Quorsum Elephantus ad Formicam? Plutarchus porro de Formica multa magnifice locutus, quod animal est omnium minimum, ita de maximo non dissimilia se dicturum profitetur.

STVPOR. Cap. XV.

B ATQVE hic qui mentis tot exhibuit experimenta, *quo*, vel Cicerone id asserente, [a] libro de Natura Deorum I. *beluarum nulla prudentior*, stuporis tamen notæ propter vnam vastitatem nonnullis habitus fuit, vt legere est apud Diogenianum: cui Philostratus etiam subscribere videtur, dum neque Elephanto, neque dentibus eius quicquam esse cum lyra dixit, neque quidem cum peritis viris: cuius hæc in Amphione verba sunt, quæ quidem ideo Græce ponere libuit, quia in impressis exemplaribus corrupta leguntur: Ἐλέφας οὐδαμοῦ τῆς λύρας, οὔτε οἱ ἄνθρωποι εἰδότες, οὔτε αὐτῷ τῷ θηρίῳ, οὐθ' ὅτι τοῖς κέρασιν αὐτοῦ χρήσοντες, quod perinde esset, atque illud quod de Asino fertur, *Nihil illi cum lyra.* Quin & Plautus in hanc sententiam: *Meus*, ait, *herus Elephanti corio tectus, non suo est, neque plus habet sapientiæ, quam lapis.* In quam sententiam Græci dicunt, [b] ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν. Et Tertullianus eum Bestiam vocat insulsissimam, etsi aliquam in Diuinis literis præ se ferat imaginem. Eucherius hominem cum signo huius dicit indicari, qui magna & enormia scelera perpetrarit, citato ad hoc Salomonis loco: *Et adducebant ad Salomonem Simias & Elephantos.* Et tamen Indici, cum omnium sint ferocissimi, adeo vt difficulter cicurari possint, ad instrumenti Musici pulsationem cantilenarumque modu-
C lationes animum intendunt, auresque ad audiendum arrigunt, atque hinc ita demulcentur, vt nullo alio commento efficacius comprimant ferocitatem. Sane tria Elephantorum genera authores ponunt, palustres, montanos, & campestres; Palustres omnino dementes leuesque esse, montanos prauos & insidiosos, campestres mansuefieri facilius, & longe dociliores aiunt, quos nequaquam stupidos existimant illi, qui eos in theatris figurarum notas & mutationes varietatesq; callere, multorum testimonio compertum asserunt. Romæ illud accidisse proditum est, cum eorum grex & saltationes, & orbium lubricationes edoceretur, indociliorem fuisse vnum, qui cum à magistris increpatus & castigatus esset, noctu visus est ad vmbram Lunæ institutionis documẽta illa per semetipsum attẽtare, meditari, & exercere. Verum hæc non ita forte videantur admiranda, quæ fame magistra discere cogantur: illa potius admiremur, quæ faciunt, fieri nullis vmquam legibus instituti, probitate, prudentia & æqui-
D tate, nullis fere animantibus inferiores.

[a] Philostra lib. 2. de vita Apollonii. Elephas proximus homini prudentia & consilio.

[b] Ab Elephanto nil differs.

PIETAS. Cap. XVI.

QVID quod spõte sua naturæ quadam sublimitate præditi, pietatem colunt, & religionẽ obseruant? Noua enim apparente Luna, sponte, vbi iure suo degunt, viuo se flumine purificant: si morbis infestantur, Deorum auxilium implorant, herbas cœlum versus iaciunt, earum internuncio eo preces allegante, qui quidem gestus excipiendus est ab

iis,qui pietatem ex Elephanto picto exprimere voluerint. Iidem humanis proximi sensibus, sermonem patrium intelligunt,gloriam & honores ambiunt,ignominia notati,mortem infamæ vitæ præferunt,quam interdum,alia sibi consciscendæ mortis occasione negata, inedia finierunt. Quoties vero in theatris oppressi,amissa fugæ spe,vulgi misericordiam supplicarunt, & quadam sese lamentatione complorantes,totum caueæ consessum in lachrymas concitarunt? A

MANSVETVDO. CAP. XVII.

CVM tamen tanta ipsi sint æquitate, mansuetudineque, vt crudelitatis alienæ ministerio fungi minime cogi possint, quod irrito olim Bocchi conatu apparuit, cõtra minus validas feras pugnare prorsus negant: cumque maioribus non nisi lacessiti; & in grege pecudum ambulantes, occurrentia manu dimouent, ne quid obterant imprudentes: tantaque illos imbecillioris huius gregis tenet reuerentia, vt vel feri ex Arietis conspectu mirifice cicurentur, lenesque atq; tractabiles fiant, author Plutarchus Symposiacῶn XII. Quid quod aberrantem hominem in solitudine factum obuiam non modo non trucidãt, aut alia afficiunt iniuria, sed clementer [a] & placide sese duces præbent, & viam illi commonstrant? Quod vero de sermone dicebamus, quem patrium intelligant, ac etiam certum eos inter se habere tradit [b] Oppianus, verum non nisi à magistris suis intellectum. Iam illud ætati nostræ claro innotuit experimẽto, eos magistri suo dicto audientes esse, siue progrediendum, siue regrediendum sit: quem feriant, quibus abstineant, quos inuadant, vbi temperandum iræ, ex ipsius magistri sermone cognoscere, vt non immerito confirmata sit opinio, *Huiusmodi esse quandam illi beluæ cum genere humano societatem*, vt M. Tullii [c] super ea re identidem vsurpemus. Cum igitur Elephas iusti & moderati imperii species quodammodo esse videatur, merito Regis nomen, tum ob virtutes, quas superius in eo recensuimus, tum ob hanc ipsam mansuetudinem atque clementiam, adeptus est M. Antoninus cognomẽto Philosophus, nihil quicquam esse dicebatq́, quod Imperatorem Romanum magis commendaret gentibus, quam clementiam, eaque de causa, neque quidem in rebelles suos sæuitum voluit. Hæc Cæsarem Deorum adscripsit numero, hæc Augustum consecrauit, hæc Pio cognomentum dedit: hac eadem de causa Senatus Roman. timore eo liberatus, quem ex Maximini Imper. immanitate contraxerat, clemẽtissimis Impp. Maximo Balbino & Gordiano statuas cũ Elephantis decreuit. Quãuis alia de causa Gordiano tertio quadrigæ Elephantorum decretæ sunt quippe, vt qui Persas vicisset, triũpho Persico triumpharet. Sed qualis ea in animali bruto mansuetudo fuit, quam recitat Plutarchus? Romæ cũ pueri quidã per lasciuiam Elephanti promuscidem stylis pupugissent, iratus ille vnũ ex illis arripuit, eum in sublime iaculaturus, sublatoque ad hoc præ metu puerorum ingenti clamore, socii morituri vicem deplorantium, tanto omnium mœrore Elephas intellecto, arreptum puerum humi molliter deposuit, satis habens metu illo puerilem audaciam castigasse.

[a] *Plin. ca. 4. lib. 8.*

[b] *Elephantes inter se colloqui* ἐλέφαντες ἐπ' ἀλλήλοις λαλέουσι.

[c] *Epistola ad Mariũ.*

IRA LACESSITA. CAP. XVIII.

QVAMVIS vero ita natura mansueti sint, in iras tamen acriter incitantur, perturbatique irritatione aliqua acerbiore, immaniter efferascunt. *Iustus enim* (vt in Diuinis habetur literis) *cum irascitur peior est*, eo quæ casu tam hostibus quam ductoribus suis perniciosi sunt. Quam in eo animali naturam cum non ignoraret Annibal, eam in vsum suum conuertit: quippe cum in prælti fluminis transitum Elephantos compellere non posset, neque materiæ, qua naues conficeret, copiam haberet, ferocissimum Elephantum sub aure vulnerari iussit, percussoremque transnatato statim flumine procurrere:

A currere: Elephas exasperatus ad persequendum sui doloris authorem, transiuit amnem, & ita reliquis idē audendi exemplum fecit, vt Stratagematicῶn libro primo apud Iulium Frontinum habetur; idque in traiiciendo Rhodano factum Liuius tradit, quamuis variatam actæ rei memoriam esse confiteatur. Sane Mauri [a] affirmant cor duplex Elephanto esse, altero quidem irasci, altero ad lenitatem induci, atque hoc illud est, quod horum vtrumque munus supra modū exequitur. Sane Elephas ad hæc vsque tempora longa seculorum serie in Italia fabulosus habitus est, neque hominum quisquam adduci poterat tam deformem immanemque beluam, qualem quantamque in B picturis aspiciebant, iis dotibus excellere, quibus apud rerum scriptores insignis habebatur. Nam quamuis trecentesimo ab hinc anno Fridericus II. Imperator Elephantem ad nos ex Idumæa transuexerit, & superiori ætate alter in Italia visus fuerit, nihil tamen præter corporis vastitatem, quod celebratione dignum censeretur, super illis memoriæ proditum extabat. Cæterum omnem historiæ antiquæ fidem adimpleuit Hanno [b] Elephas, quem initio diximus ab Emanuele Lusitaniæ Rege, Indiæque triumphatore, Leoni X. Pontif. Max. dono missum, ac nos Romæ vidimus, Reuerendiss. Domine, qui tanta ingenii, intelligentiæ atque docilitatis exempla pręstitit ea ætatula (quadrimus enim huc aduectus erat) vt non modo quæ à scriptoribus tradita fuerant credamus, verum authores ipsos in hoc animantium genus quasi inuidos, eleuasse plurima, quæ longe magnificentius illustranda fuerant, suspicio sit. Hinc factum, vt ad eius significata, & eorum causas recensendas effusior accesserim, qui priusquam animal inspicerem, ne pro anilibus fabulis eorum bona pars acciperetur, veritus fuissem. Illud autem profiteri possumus, de reliquis animātibus quæcun- C que fidem excedere videantur, scriptorum authoritati nos acquiescere: super Elephanto vero quæcumque admiranda traduntur, nos in Hannone, vel paria, vel veteribus illis longe maiora, oculata fide deprehendisse, cuius rei Romam ipsam frequentissimum totius orbis theatrum testem appellamus. Sed minime loco hoc dissimulandum, quod super eiusdem Hannonis ingenio Michael [c] Syluius, Regis sui ad summum Pontificem orator, summæ, vt nosti, vir integritatis, fideique sanctissimæ, atque alii narrauere, remque multorum testimonio comprobauere. Cum destinasset Rex eum Romam Pontifici Maximo donum ire, naui quam inscenderet iam instructa parataque ad profectionē, nullo vnquam pacto per aliquot dies fieri potuisse, vt Hanno vel duci se ad nauim, vel si quo modo adductus fuisset, eam vellet inscendere, vsque adeo auersabundus profectionem huiusmodi reformidabat. Cumque Rex super ea re sollicitus admodum esset, magnisque pollicitationibus vnumquemque inuitaret, qui deducendi, asportandique Hannonis negotium suscepissent, neque quisquam nomen profiteretur suum, insusurratum est demum Regis auribus, eius beluæ magistri dolo hæc fieri: quippe qui puellæ cuiusdam amore perditus, ægre ferret se in tam longinquas regiones ablegari, pro- D indeque Hannoni persuasisset ne se abduci pateretur abuehendum, quippe eum in loca sterilia, inamœna & barbara, vbi ludibrio contumeliisque omnibus tamquam hosticæ terræ animal afficeretur, neque victui neque ornatui eius vel necessaria, vel commoda suffectura: longum ad hæc iter & incōmodum, & vastum maris ęquor arandum, vt satius esset in qua tunc erat terra quamprimum contrucidari, quam per tot viarum difficultates ad ærumnosissimam denique vitam peruenire. Rex hac re cognita, magistrum Hannonis ad se quamprimum accersiri iubet, seque dolos eius comperisse dicit: ageret itaque vt intra triduum Hanno in nauim imponeretur, idque ni proprie fieret, interminatus est actutum se hominem extremo supplicio affecturum, vt aliis exemplo esset, qui mandatis Regiis fucum facere ausi essent. Hac [d] Regis asperitate territus Elephanti magister, cum nullam in cunctatione salutem intueretur, discipulam beluam aggreditur, docet se maleuolorum quorumdam fraude subor-

[a] Cor duplex Elephanto.

[b] Hanno Elephas.

[c] Simile fere exemplū Christop. à Costa in libello de Aromatibus.

[d] Recens & memorabilis historia

subornatum, qui & felicitati vtriusque inuiderent, & regi optimo male obtemperantes essent, longe autem secus rem habere, quam illi mentiti essent. Siquidem non immania & effera loca profecturi erant, sed ad vrbem orbis terrarum dominam, amœno loco sitam, vbi rerum delitiarumque omnium quotquot vel auidissimi cuiusque cupiditate expeti possint, copia fertilissima redundaret. Ibi esse Principem, cui totus pene terrarum orbis assurgeret, apud quem is in deliciis habendus esset, & tamquam Lusciniæ pullus, lautitiarum blanditiarumque affluentia nutricandus: proinde bono animo esset, secumque primo quoque tempore lætus & alacer nauē inscenderet, affuturos nauigationi Deos cursum omnem incredibili felicitate prosecuturos. Ita Hannonem ab eodem magistro in aliam sententiam deductum, vbi signa data sunt, vltro nauem conscendisse, neque vlla vmquam imperia toto itinere detractasse. A

DE RHINOCEROTE. Cap. XIX.

QVI Rhinocerota in Domitiani numis inspexere, quid id signum sibi velit, quæritare solent. Ego factum id ad Principis adulationem dixerim, qui animalia huiusmodi spectaculis obtulerit, cuiusmodi munus illud fuit, quod à Valerio Martiale celebratur; B

Præstitit exhibitis tota tibi Cæsar arena,
Quæ non promisit prælia Rhinoceros.
O quam terribiles exarsit pronus in iras!
Quantus erat cornu, cui pila Taurus erat!

IRACVNDIA EX TARDITATE FEROCIOR. Cap. XX.

SVNT enim, qui lentitudinem irascendi, ac nullū mox adhibitum modum excandescentiæ, per huius animalis hieroglyphicum intelligant. Nam in eo conueniunt authores, magna id indigere irritatione, sed vbi irasci cœperit, esse ferocissimum, quod & altero Martialis expressit Epigrammate: C

Sollicitant pauidi dum Rhinocerota magistri,
Seque diu magnæ colligit ira feræ:
Desperabantur promissa prælia Martis,
Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
Namque grauem gemino cornu sic extulit Vrsum,
Iactat vt impositas Taurus in astra pilas.

REX POTENS IMBECILLIORIS ARTIFICIO PETITVS. Cap. XXI.

SVNT qui volentes, potentem aliquem Regem imbecillioris alicuius artibus vexatum intelligere, Elephantem pingunt in certamen à Rhinocerote lacessitum. Nascitur hic siquidem natura hostis Elephanto, longitudine ei pene pari, sed cruribus multo breuioribus, colore buxeo, vt ait [a] Plinius. Cornu is ad saxa limato se pugnæ præparat: in dimicatione aluum maxime petit, quam esse molliorem intelligit, eaque perfossa, actutum superat Elephantum. D

a Lib. 8. cap. 20.

ROBVSTVS. Cap. XXII.

SAne fortem atque robustum Diuinę literę, vt Eucherius tradit, per Rhinocerotis imaginem accipiunt, illudque Iobi ex Hebręo affertur. *Numquid vult Rhinoceros seruire tibi? Terribilis*, ait is, *fera Rhinoceros, cui gemina in naribus cornua*: atque ita in [b] Domitiani nu-

b Domitiani numus.

A mis obseruauimus, in quibus Rhinoceros spectatur nares gemino cornu insignis, qualem celebrat
Martialis. Praeterea qui nuper allatus est ex India inferiori ad Lusitaniae Regem, cuius imaginem ad
Leonem X. Pont. M. transmissam vidimus, vnum quidem in nare cornu habet, alterum superne pro-
rumpit, non adeo magnum; sed praeualidum esse Lusitani omnes, qui animal viderunt, attestantur.
At longe curiosius hoc videndum: in Diuinis siquidem literis, μονοκέρωτα, & ῥινοκέρωτα, Vnicornem
scilicet & Naricornem plerisque locis cõfusim acceptum fuisse, nimirum à nouis & veteribus Theo-
logis, qui cum historiam ignorarent, duo haec vnum eundemque esse crediderunt, ita vbique ab aliis
Vnicornem, ab aliis Naricornem vno eodemq; loco positum inuenias. Id quod accidisse puto, quod,
vti diximus, plerique horum idem esse animal arbitrati sunt Rhinocerota & Monocerota: cum alio-
qui longe diuersa sint, separatimque à Plinio vtrumque positum, qui libro octauo, capite post vigesi-
mum primo, Monocerotem asperrimam ait feram, reliquo corpore Equo similem, capite ceruino, *Monocerotis ac Rhinocerotis descriptio, & eius in diuinis hieroglyphicum.*
pedibus Elephanto similibus, cauda Apro, mugitu graui, vno cornu nigro media fronte cubitorum
duûm eminente. Quae quidem descriptio cum signat, quem vulgus Halicornum vocat, quem aiunt
B pudicitiae ita amantem esse, vt non nisi puellae virginis ope capi possit, quam venatores ibi statuerint
sedentem, quo animal ad potum pabulatumve se conferre animaduerterint. Accurrere enim Vni-
cornem ad puellam huiuscemodi, inclinatumque caput in eius gremium collocare, altissimoq; mox
occupari somno, signoque venatoribus à puella dato approperare eos, & feram nullo negotio cape-
re, atque hoc vnius tantum cornu praemio, quod contra venena pollere praedicant: ramenta quippe
eius efficacissime sanare, & toris stratis partem eius impositam, si quid veneno vitiatum apponatur,
sudorem emittere. Rhinocerota vero eodem libro Plinius cap. XX. ponit, qui cornu non in fronte
habeat, sed in naribus, alterum eum à Dracone hostem genitum Elephanto, & quae superius allata
sunt de vtriusque pugna. Sane alibi in Diuinis literis Rhinocerota hieroglyphicum esse fortis & ro-
busti viri, vti superius dictum, notat Eucherius citato ex Iobo loco, *Numquid volet Rhinoceros seruire* *Iob. 38. 12.*
tibi? Et apud Balaam scriptum inuenias; *Cuius fortitudo quasi Rhinocerotis*, vt Latinae pleraeque omnes *Nu. 23. 22.*
habent interpretationes quamuis Sanctes *Vnicornis*, reddiderit. Igitur si quid ariolandum, cum Psal-
mo hoc vigesimoprimo comparatio referatur ad animalia robustissima & indomita, diuinumque au-
C xilium contra eorum imperium atque vim imploretur, quippe vt Chaldaei & Arabes exposuerunt,
Salua me à feroci fortissimo sicut Leone, & à Rege potente, cuius potentia sit sicut Naricornis, eamque plerique *Psal. 28. 6.*
lectionem probent, non dubitarim asserere, hoc loco, *Rhinocerotis*, legendum. Vbi vero Psalmo vige-
simooctauo mentio fit amabilioris animalis, dicitur quippe Sarion apud Hebraeos, quod Graeci red-
didere ἠγαπημένος, ὡς υἱὸς μονοκερώτων, Latini, verbum verbo reddentes, *Dilectus, quemadmodum fi-
lius Vnicornium:* vetus etiam traductio *Vnicornium* habeat, nulli dubium esse crediderim, quin castiga-
tior istius loci lectio sit μονοκερώτων. Atque haec, mi Domine, sunt, quae super Elephanto, qui Rhino-
cerota secum traxit, colligere per occupationes licuit. Tu, qui aetatem omnem, horasque omnes assi-
duae lectioni soles impendere, longe illustriora reconditioraque forsitan inueneris, quae si ad manus
meas peruenire non potuerunt, indulgendum est mihi: non enim ignarus es, quantum mihi Princi-
pum obsequia, negotiorumq; perturbationes de studiis literarum subtrahant, crebrisque
me interpellationibus auocent. Quare tu, atque alii, qui vitae meae ratio-
nem inspicitis, mihi esto aequiores, praesertim cum admoneat
Maro: Neminem esse qui possit omnia.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER III. A

DE IIS QVÆ PER TAVRVM, ET BVBVLVM OMNE GENVS SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISSIMVM LÆLIVM TAVRELLVM, Illustriss. Cosmi Ducis Florentinorum Iuri Præfectum. B

N publica peccare commoda videar, doctissime Taurelle, si Tauri mei mugitus nescio quos Serenissimo Duci Cosmo meo, imo tuo, imo proborum omnium patrono, dedicare nō erubuerim. Non quamuis non sim nescius eum studiosorum commodis applaudere, maiorum suorum exemplo, qui omnes summam & eam æternam laudem comparauere, dum scilicet literas & virtutes, & bonos omnes mores in Italia, atq; adeo in ipsa clarissima ciuitate Florētia florere, & in honore esse, omni studio conatuq; omni curauere: negotia tamen, quibus iuuenis ornatissimus nunc in tanto rerum Italicarum motu & perturbatione detinetur, non permittunt, vt importunus eum accedam, tametsi sapientissime, & magna cum ciuium suorum commendatione omnia temperet, & moderetur, ita vt omnes curam studiumque senile in ætate tam viridi, admirentur. Quare Taurello potius amico benignissimo eum alendum curandumq; dedi, cui cibus is, quo Taurus noster pascitur, sufficit abunde, vt cum opportunum fuerit, resque ipsa monuerit, suo tempore & loco Taurellus de Tauro, quæ in eo sunt laudabilia, atque magnæ etiam admirationis, proferat & ratiocinetur, Principemque ingenio præstantem, quibus dotibus animal polleat; &, si dicere licet, quibus virtutibus insignis habeatur, interdum commonefaciat. C *Nam quæ homines recte laudabiliterq; faciunt, cum illi ad hæc agenda nati sint, & vnusquisque ab animo suo, qui ratione pollet, possit exempla desumere: quia tamen dotes hæ ab humana natura dimanant, non vsque adeo sunt in nobis admirandæ: sed quæ feræ faciunt animalia, quibus singuli fere singulis motus sunt impertiti, si vltra naturæ suæ fines prouehantur, eo preciosiora iudicantur, quo magis interdum humanum genus in certamen prouocare comperiuntur: cuiusmodi multa admiranda super Elephanto proximo Commentario ad Reuerendiss. Sfortiam commemorauimus, quibus non inferiora forsitan de Tauro vel Bouillo omni genere dicturi sumus.*

TEMPERANTIA. CAP. I.

ADMIRABILEM quandam in Tauro continentiam cum animaduertissent Ægyptii Sacerdotes, temperantia præditum hominem, ab humanarum quippe rerum affectu non alienum, cæterum modestiæ seruantissimum, significare si vellent, Taurum naturæ admodum robustæ ac validæ faciebant, D cuiusmodi speciem Philostratus Pasiphae descripsisse videtur, cum ductorem illum gregis, pugnacem, superbum, exultantem, speciosum cornibus, colore niueo, lato gutture, ceruice crassa, palearibus late longeque pendentibus, armis ad aspectum inhorrescentibus effingit: qualem quippe faciem habemus in nummo quodam argenteo, cuius inscriptio est, [a] M. L. THORIVS. Causam huius hieroglyphici eam Philosophi tradunt, quod animal hoc sit calidissimum, atque inguine præcipue potens, ita vt vno tantum initu citra motum impleat efficacissime: quod si contingat, vt à naturali aberrarit loco, Vaccam ea in quam occursarit parte, qua præditus est inguinis firmitate, vulnerat, non secus ac si telo eam acuto impetiisset. Vsque adeo vero semel illi promptuarium est, vt exectum Taurum implesse tradat Aristoteles, atque hinc plerique veteres scriptores, viri pudenda Taurum appellauere, vt muliebria βυβάλιον. Animal tamen hoc in libidinem vsque

[a] *M. L. Thorii numus.*

A vsque adeo concitatum & furens, non sæpius quam bis die inscendit: à conceptu vero ipsius Vaccæ modestus castusq;, nihil vlterius tentat. Huius rei causam in Vacca multi ponunt, quæ Taurum propter rigorem genitalis nimiamq; tétiginem, veluti Ceruæ etiam, neq; non Testudines faciunt, raro patiatur. Vnde dixerit [a] Horatius de fugitiua puella: *[a] In Epodis. Carm. li. 2. od. 5.*

Nondum subacta ferre iugum valet,
Ceruice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus.

Sedenim spectandum hoc exemplum continentiæ habere causam in Tauro, manifestum est ex eo, quod sponte Taurus à conceptu, diuortio quasi facto, secubat, ac, vt in Epiro maxime videre est, trium plerumque mensium spatio non apparet, sed errabundus, vt apud Virgilium [b] est, *Latus niueum molli fultus hyacintho, Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas*, & , quod ait [c] Aristoteles, ἀπμαγελεῖ, quod non infeliciter quidam *Abarmentatur* dixêre, hoc est seorsum à Vaccarum consortio, grege conui- *[b] Ecloga 6. [c] Lib. 6. de natura animalium.*
B ctuque pascitur. Quod dictum volui, vt vnusquisque sciret quo gestu Taurus pingendus sit in continentiæ significatum. Vt vero ad verbum ἀπμαγελεῖ, & ex historia ad prouerbium reuertamur, hæc eo spectant, vt impositum petulantiæ modum, & probatissimam ex ea pictura continentiam intelligamus: atque ita forte accipiendum illud apud Theocritum, [d] ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, *in syluam abscessit Taurus*; sed hæc tamen, quia copiose & feliciter sunt eruditissimis plerisque viris, præsertim Erasmo [e] Roterodamo, tractata, nos non vlterius prosequemur. Neque vero me latet in Epiro Pyrrhicas [f] Boues fuisse miræ magnitudinis, quæ, quia Veneris expertes essent, & omnino intactæ custodirentur, ἀταῦραι dicebantur: sed hoc illis hominum cura, non natura dabat. Eædem neque iungebantur, ideoque *Iniuges* dictæ, quod incontaminatæ pudicitiæ symbolum præ se ferrent. Mineruæ in primis mactabantur, virginitatis, quæ iugum nesciat, indicium. Ex iis autem satis manifestum est, nos in libidinis temperantia dubio procul ab eo genere vinci, quod alioqui procacissimum, & in riuales pugnacissimum esse constat. Quare haudquaquam leui de causa cœlestis ille Taurus Veneri dedicatus, neque Venus temere à sapientissimis Poëtis Aurea vocitata est, quæ quidem synceram, *[d] In Idyllio Thyenicho. [e] Chil. 1. Ce. 1. pro. 43. [f] A Pyrrhi regis cura. Pl. li. 8. c. 25. Venus cur Aurea dicta.*
C castam & puram generandi cupiditatem cœlitus inspirat, non lasciuias petulantiores, adulteria turpia, & impudicam humani generis contumeliam, quam voluptatibus dediti mortales, dum appetentius æquo per summam incontinentiam consectantur, cogi se vi siderum affirmare audent, quo suæ velum impudentiæ prætendant, cum tamen à cœlo nihil non vndecumque sanctissimum emanare verissime dicat Plato. Sedenim si non ex ciuilis vitæ moribus, si non ex disciplinis, & sapientum præceptis, si non denique legum minis ad honestatem institui potuimus, age age, iam à brutis rectam viuendi rationem adipiscamur, & ingenium eorum secuti, nostræ opem feramus imbecillitati. Tali autem continentia fuisse præditum Drusum, fama canit, qui se vxori, quamdiu in expeditione Germanica fuit, conseruauit. Et quod de Tauri secubitu dicebamus, Pescennium quoque Nigrum ferunt ignarum rei Venereæ fuisse, nisi quantum procreandis liberis impenderetur. Inuenies huiusmodi exempla in historiis etiam recentioribus, vt de Pemone Bellunensi, quem Vtinenses ob integritatem, iustitiam, summamque prudentiam, Principem sibi delegêre. Neque sua in hoc fraudandum laude fœmineum genus, cum Zenobia illa Aureliani Imper. etiam hostis epistola commende-
D tur, quæ Gallieno Rempub. negligenter administrante, imperium sibi comparauit. Eam ferunt cum semel concubuisset, expectatis menstruis se continere solitam, si prægnans esset; sin minus, potestatem quærendis liberis viro concessisse. Vulgo tamen apud Seras nefas est à conceptu fœminam adiri. Eius continentiæ atque modestiæ causa, qua Boues, ita vt ostensum est, commendantur, Mycerinus Ægypti rex, Cleopis filius, filiam, quæ se suspenderat, quod stupratam sese à patre ferret indignissime, lignea Boue auro solido superinducto condidit. Et antiquissimis Hebræorum sacris offerre Vitulum, est carnis impotentiam peruicisse, vt Origenes in Leuitico interpretatur. Exempla vero huiusmodi ea de causa nonnumquam interserimus, quia totus hic noster labor ad eorum vsum susceptus est, qui pictura delectantur, vt præter Ægyptiaca, & alia pleraque mystica historiam etiam habeant, quam ad id quod elegerint argumentum accommodare possint. *Hieroglyphicorum vsus.*

MODESTIA. CAP. II.

A

a Æne. lib. 4.

NEQVE alia de causa crediderim ego mulieres Elienses, cum Baccho, quem colebant, preces funderent orare solitas, vt βοέῳ ποδὶ, Taurino quippe pede, ad se veniret, nisi vt suam ita modestiam ostentarent: nihil enim minus fœminam decet quam præcipitantia, vel ardor audaciæ. Quare Dido [a] Virgiliana cum modesta inducitur, breuiter, & vultum demissa profatur. Figurabant vero Græci Dionysium Tauri specie, quod eundem, & Osirim intelligebant, de cuius probitate atque iustitia summisque in humanum genus beneficiis, multa multis in locis hoc commentandi genere dicenda sunt. Porro Dionysius apud Argiuos βουγενής, quasi bouigenam, aut ex bouillo genere dicere vellent, cognominabatur. Quod vero superius dictum est, cœlestem Taurum pios & honestos atque legitimos amores afflare, non sum nescius Iulium Maternum iis impudicitiam minari, qui Taurum habuerint in horoscopo: maluissem eum prolificum, aut fœcundum dicere, ne notam eam cœlo iniussisset immerito. Huius sane fertilitatis, & præsentaneæ seminis facultatis ergo institutum aiunt boni ominis causa, vt in condendis oppidis sulco illo primigenio imprimendo, Bos mas non castratus, & Vacca iungerentur, & cum sacrificabant circum mœnia, quinto quoque anno integra animalia mactabant. Sane Orpheus mensem μονοκέρωτα μόσχον appellat, vnicornem quippe Vitulum. Et Eustathius Ἰλιάδ. α mensem ait Bouem dici: vtpote qui sit generationis effector. B

PETVLANTIÆ FRÆNVM. CAP. III.

ADHÆC Niliaci illi sacrorum custodes, cum hominem à priori petulantia sibi modestius consulentem significare vellent, non simplici forma Taurum, sed Caprifico caput, colla armosque redimitum, pro istiusmodi virtutis hieroglyphico proponebant. Caprifico enim ea vis est, vt lasciuientium Taurorum, & quantumuis ferocientium naturam vsq; adeo compescat, eorum collo circumdata, vt immobiles propemodum eos reddat: cuiusmodi Taurum ab Hercule compressum domitumq; mystico fabulamento Græcia confinxit, perinde ac reliqua etiam mõstra superata, cessisse virtuti vitium hieroglyphice significant: tametsi non sum ignarus, quæ de Tauro Herculeo traduntur, referri à plerisq; ad Acheloum amnem, cuius fabula, quia omnibus est scholis tritissima, mihi nunc est dissimulanda. Origenes Adamantius Taurorum immolationem, quæ in diuini numinis tabernaculo fieri iussa est, per Hebræorum legem, significare dicit apud nos superbiæ tumorem & insolentiam esse mactandam. De vitulo vero in holocaustum offerendo, copiosissime scribitur ab eodem in Leuitico homilia secunda. C

Taurus ab Hercule superatus.

OBTVTVS AMATORIVS. CAP. IV. D

NEQVE tamen illud omitti debet, Obtutum amatorium, qui modestia seruata fiat, ad Tauri oculos referri solitum à peritissimis. Vnde illud, βλέπειν ταυρηδὸν, quod tum in Platonis, tum in Xenophontis Conuiuijs, & Phædone, & alibi, eadem fere sententia positum animaduertas, tametsi nonnulli rem ad indignationis significatum retraxêre, toruumque tueri interpretantur: quo significato apud Aristophanem super Æschylo dictum, ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω, *Aspexit igitur Taurice ad humum lumina deiectus*. Hac enim facie iratus Æschylus inducitur ab Aristophane. Neque sum nescius toruitatem à Taurorum ferocia dictam, vt etymologiarum authores tradunt, qui toruitatem Tauri acerbitatem interpretantur. Huic longe dissimile est βοῶπις, quo quidem oculorum pulchritudo, atque gratia significatur. In iis tamen quos superius citaui, nimirum de amatorio

A rio obtutu intelligitur, in quo modeſtia primas obtinet, iſque plurimum fieri ſolet in obliquum, & id toruum eſt.

BONORVM OBSEQVIVM. CAP. V.

Taurus numo impreſſus.

ALIA porro picturæ ſpecie, hominem ea modeſtia præditum, vt facile eum queas à perperam factis auertere, indicare ſi vellent, Taurum genu dextero illigatum pingebant: hunc enim ſi dextero alligaueris genu, manſuetum & vincula conſequentem inuenies. Hoc cum Romæ Clementis VII. principatu Græculus quidam effeciſſet, ducto ſæpius ferociſſimo Tauro per vniuerſam vrbem, quem tenui admodum funiculo ita religarat à genu, peritiſſimi Magi nomen
B apud imperitos aſſecutus eſt. Edomitæ autem ferociæ hieroglyphicum apud Georg. Anſelmum vidi, impreſſum numo Taurum cauda ſurrecta, capite ceruino, anteriore crure læuo genu flexum, ſub querno ſtipite, à quo laurea pendebat: ab altero latere caput Leonino ſpolio armatum. Inſcriptio, MILO CROTON.

PROLES MASCVLA, PROLES FOEMINEA. CAP. VI.

ÆGYPTII iidem Sacerdotes, vbi maſculam prolem myſticè deſcribere vellent, Taurum ab inſcenſione in dextram ſe partem demittentem figurabant: ſi vero fœmineũ fœtum exprimere voluiſſent, eundem in læuam auertentem ſe pingebant. Compertum ſiquidem eſt, Taurum à conceptu diſcedentem ſi deflexerit in dextram, marem eſſe genitum. ſi ab læua abſceſſerit fœmineum eſſe fœtum. Adhæc Parmenides, fœtum tunc eſſe patri ſimilem aſſerit, cum à dextera locorum parte edi-
C tur, matri vero, cum ab læua. Hippocrates tradit ſiniſtro teſte obligato marem generari, dextro vero fœminam, tantique eſſe dextrarum ſiniſtrarumque partium in maribus fœminiſque cognoſcendis obſeruationem, vt ſi mammarum prægnantis mulieris dextra flacceſcat, macrave repente fiat, ſi gemellos paritura fuerat, marem abortum fieri dicant: ſi vero ſiniſtra macreſcat, fœminam deperdi. Quin & Onirocritæ hæc eadem intelligunt, cum imaginari dextra parte dentes amiſſos, marium conſanguineorum obitum ariolantur, ex ſiniſtra vero, fœminarum. In dextra autem parte vteri materni ſæpius moueri mares, in læua vero fœminas conſtat. Albertus ſibi compertum ait, mulierem quandam fœminas tantum parere ſolitam ea de cauſa, quod à conceptu ſemper in læuum latus decumberet, admonitam vero cœpiſſe in dextram conquieſcere, ac ſolos deinde mares genuiſſe. Neque vero diſſimulandum quod ad Ægyptiorum commentum facit, Septentrioni vim maſculam ineſſe, quod neq; quidem Ariſtoteles diſſimulauit: docet enim is, ſi maſculos plures creari volumus, admiſſuræ tempore, dies ſiccos, & halitum Septentrionis eligendum eſſe: & contra eum ventum greges paſcendum: ſin vero fœminas generari velimus, Auſtri captandos flatus, & in eum paſcua dirigenda,
D quod vis in eo vento muliebris inſit. Africanus quoq; rem hanc tangit in Georg. Ait enim: *Si marem velis, Aquilone ſpirante admiſſuram faciendum; ſi fœminam, Auſtro.* Sed enim de læuis dexteriſque mundi partibus magnum eſt inter authores diſſidium. Vna enim cum Ægyptiis dexteras mundi partes Solſtitiales, ſiniſtras Brumales intelligit Empedocles, de quo ita Galenus, ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τῶν θερινῶν τροπικῶν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τῶν χειμερινῶν. Neq; deſunt qui primas olim fœminas ad Ortũ & Meridiem terra genitas, mares vero ad Septentrionẽ & Occaſum fabulentur. Plato tñ Ariſtoteleſque alia ratione orbem diuidentes, Orientales eſſe dextras, à quibus initium motus, læuas autem occiduas, tradidêre, vt idem Galenus recitat, πυθαγόρας καὶ πλάτων καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῷα, ἀφ᾽ ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ τὰ ἑσπέρια. Cõtra Varro Latinæ linguæ lib. VI. cœlum

Quæ dexteræ ac læuæ mundi partes.

lum ait dici templum, eius autem cœli partes quatuor constitui, sinistram ab Oriente, dexteram ab Occasu, anticam ad Meridiem, posticam ad Septentrionem. Cui Plinius subscribit dicens, errantia sidera contrarium mundo cursum agere, quippe læuum semper illo in dexteram præcipiti: quamuis Festus anticam eam cœli partem, quæ ad meridiem Sole illustratur, dexteram vocat, ita enim anticam interpretatur: posticam vero ad Septentrionem, sinistram. Alcinous in Græcorum monumentis adnotatum ait morem sacrificandi seruatum diu, vt circumcurrerent aras, cursum auspicati ab læuo dextrorsum, Zodiaci quadam imagine, cuius motus sit mundo diuersus ad exortum vergens: mox vero à dexteris læuorsum procurrerent, quo motu cœlum rotari manifestum. Contra Ægyptiorum positionem T. Liuius libro ab Vrbe condita primo, dexteras ad meridiem partes Augurum instituto, ad Septentrionem sinistras statutas ait. Ad hanc sententiam facit quod Psalmo apud Heb. 89. legitur, *Aquilonem & dextrum tu creasti*, quod nonnulli Austrum interpretantur, alij mare. Cum Hebræis vero consentiunt & Chaldæi, qui Austrum ponunt. Sedenim & Auster pro Mari non inepte accipitur, si sphæra recta statuatur polis ad finitorẽ inclinatis. Nam Ægyptij (quos Cleomedes, non postremi nominis author, secutus est) ipsam mundi totius figuram aliter descripsere, vtpote qui Auroram esse caput, Borealia dextera, Australia sinistra constituere: maritimisque piscibus, tum ob alias causas, quas loco suo recensuimus, tum ob id præcipue abstinebant, quod Nilum à sinistra ortum, quippe fœminea fœcundaque parte, in dexteram quippe virilem sterilemque (ita enim erant eorum commenta) illapsum: quippe vbi mare sit, corrumpi dicerent. Nam de maris ipsius sterilitate suo loco diximus, atque ita dexteram oram, hoc est, maritimam, considerato Ægypti situ, perditionis symbolum statuebant. Neque hic dissimulandum, quod apud Eucherium, vbi de Aquilone loquitur, qui pro Dæmone accipiatur, inuenies eum vocari Dexterum & ita ipsum quoque sibi Dexteri nomen adsciscere. Nam & Hieronymus quartis Hebræorum castris Aquilonem dextrũ appellari tradit, sed falsum ait nomen, cum de Dæmone eius venti domino intelligatur, qui vndecumque sinister sinistra omnia mortalibus suggerat appetenda. Causam tamen Eucherius super Dexteri nomine aliam ab hac arbitratur, quippe quod perperam agere volenti, dexter adsit obsecundando, suadendo, procliuiter attrahendo. Nam illud palam est, ait, in Sacris literis diabolum gestare Aquilonis nomen, eaque locutione quicquid bonis conatibus aduersatur accipi: is enim bonorum operum ardorem extinguit, atque omnia frigefacit, & ob id & infideles & impij, contumaces sceleratique homines, eo notantur hieroglyphico. Vnde illud, *Ab Aquilone pandetur omne malum.* Et quia flatus vehemens quo frigidior, eo magis ignem in quem inciderit exsuscitat, dictum est, *Ab Aquilone exardescent mala super terram.* Tetigere & Poetæ nostri dexteras læuasque cœli partes. Sedenim Maro & Naso, nullius addicti iurare in verba magistri, eas non distinxere. Lucanus Ægyptiorum adhæsit factioni, & sententiam ipse suam declarauit eo loco,

Ignotum vobis Arabes venistis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire sinistras.

hoc est, in Australes partes non porrigi. In hoc autem id interest, vbi quis vniuersi statuat caput, quo super argumento plura dicere nostri non est instituti, quare ad ipsas rerum significationes reuertamur.

AVDITVS PROMPTVS. CAP. VII.

AVDITV enim duo ex quadrupedum genere maxime pollent Ceruus & Bos: quamuis, vt in Asino dictum, Aristophanis interpres Murem & asinum præferat: quod alij viderint. Sedenim Ceruus, quamuis acerrimi sit auditus, tantisper tamen eo excellit, quandiu arrectas auriculas tenet, quas vbi demiserit, non solum non præstat auditu, verum etiam laborat surditate. In Tauro aures ad audiendum promptæ semper, atque eo præsertim tempore, quo fœmina pruritu exagitata mugierit, quo non amplius quam per horas ad summum tres afficitur, eo tempusculi spatio nisi Taurus accesserit, naturam colligit, neque antea quam vigesimo post die mas à fœmina repetitur,

A tur, quod raro tamen accidit: quia Taurus quantumlibet longe abfuerit, accepta voce ſtatim accurrit. Eaque de cauſa Ægyptij Sacerdotes per auriculam Tauri pictam, auditum & obſequij ſedulitatem indicabant. Pari modo Iuuenca quoque Tauro ſe morigeram præbet. Sane Vaccam Ægyptij Veneri dedicarunt, quam cœleſtem vocant, & Iſidis ſuæ frontem cornibus inſignitam oſtentabant: quippe ob obſequium quo ipſa quoque Tauro paret, ſimulac incitati eius ad Venerem mugitũ audierit. Licet vero ſingulis animantibus voces propriæ ad initum ſint, vt Suibus, & Capris, & Ouibus, nulli tamẽ grauior quam Bubus fœminis. In reliquis porro animalium gene-
B ribus mares grauius ſonant quam fœminæ: in Bubus è contrario eſt, ait Ariſtoteles; nam Boum fœmina grauiorem quam mas vocem habet.

NEPTVNVS Cap. VIII.

AT cum mugitus pelagi Turino ſit non abſimilis, & ipſi Neptuno Tauros immolabant, & eum ab eodem mugitu μυκωτὴν appellabant: quia idem Deus à ſacerdotibus nonnunquam ταῦρος nuncupatus eſt. Quos vero Tauros Neptuno ſacros eſſe volebant, vndecumque nigros deligi iuſsêrunt, vt ita pelagi colorem exhiberent. Atram enim, nigram, obſcuramve maris aquam dicere mos vbique eſt, vnde etiam Aquilam, ab aquæ colore, quippe fuſco, dictam volunt, Deumque ipſum cærulicomum, & cæruleo indumento veſtitum paſſim inuenimus. Adhæc pectus illi præualidum, armique Taurorum in morem carnoſiores attribuuntur. Hinc in pulcherrimo Syracuſanorum numo la- *Syracuſanorum numus.*
C tum conſpicias portum, in cuius medio ea membrorum habitudine Taurus procumbit, Delphinis circum colludentibus. Qui vero ludi Taurij nuncupati fuerunt apud Romanos, haudquaquam Neptuno, ſed inferis dijs inſtituti erant ad ſedandam peſtilentiã, quæ Tarquinio Superbo Rege in mulieres grauidas ſæuiebat: inde ſcilicet ortam, quod caro Taurina populo diuẽdita fuerat. De Neptuno vero, qui ταῦρος vt apud Heſiodum in Scuto Herculis, vocaretur, alij dicunt propter vndarum ſonum, quæ, vti dicebamus, Boum inſtar mugitant: alij, quia Neptunus Taurina induebatur galea, vel quia ita eum Bœotij vocitabant, à Tauri ſacrificio, quod illi erat inſtitutum, de quo Maro: *Ludi Taurij.*

Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo. *Ænei. lib. 3.*

FLVVII. Cap. IX.

QVIN & fluuios ipſos cornigeros, ταυρόκερωτας, hoc eſt, Tauricornes, vel ταυροκράνους, Tauricipites, vt luculentam apud Græcos locutionem interpretemur, paſſim effingunt. Hinc Tibris Maroni,

D *Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum,* *Ænei. lib. 8*
Et gemina auratus Taurino cornua vultu *Georg. li. 4*
Eridanus.

Vt apud Ouidium in Metam. *Granico nata bicorni*, non vt vulgata habent exemplaria, *Gracili cognata Granico.* Sic Tauriformis Auſidus Horatio. Nam & Taurum à Perillo Phalaridi dono datum, Gelonis *Lib. 4. Carminum.* fluuij fuiſſe imaginem, apud Pindarum in Pythijs legas. Et Timæus Taurum eum, quamuis ita dicatum ab Agrigentinis in mare proiectum aſſerit, ne qua tam ſæui tyranni memoria ſupereſſet. Compluribuſque demum in locis flumina Taurina ſpecie fingi ſolita comperimus: vt Eurotas apud Lacedæmonios, Cephiſus apud Argiuos, Aſopus apud Sicyonios & Phliaſios fuêre: quem tamen Athenienſes humana facie figurabant, cornibus tantum à fronte prominentibus, ſiue propter mugitum,

quem, vti dictum est, ciere flumina Taurorum instar videntur, & Taurorum instar atrocia sunt; vt A
Festus ait, siue quod cornua fluminibus ab flexuosis eorum lapsibus attribuuntur.

TONITRVS. CAP. X.

QVOD vero pertinet ad mugitum, mythologi Philosophi abactas Geryonis Boues impulsu Herculis, tonitrus hieroglyphico significato intelligi debere autumant: quæ quidem sententia eorum est, qui Hesiodi Philosophiam interpretantur, ea scilicet de causa, quod Poetæ plerumque tonitrus auditos Mugire dixerint. Abigi vero ab Hercule dicuntur, quia Solem per Herculem intelligebant. Solis igitur calor in nubes illapsus, earumque rigore coarctatus, simulac defractus nubibus erumpit, mugitus eos ciere consueuit.

LÆTITIA. CAP. XI.

LATE vero diffusum est hieroglyphicum illud, vt per Vituli signum lætitia significetur: vnde etiam Vitulari verbum, hoc est, lætitiæ signum præbere, & exultando gestire, apud veteres Vitulantes, gaudentes, lætabundosq; dici comperias: vt nō temere apud coniectores Hebræos legas, lasciuientem currentemq; Taurum per somnium imaginari, futuræ lætitiæ signum esse: addi verò lucri B
aduentantis significatum si per huiusmodi quietem pascentes visi fuerint. Eius verò lasciuiæ causa
Psal. 22.12. Psalmographus clamat *circumdatum se à Vitulis multis, & à pinguibus Tauris obsessum.*

ANNONÆ FELICITAS ET PENVRIA. CAP. XII.

QVONIAM vero & in somnia, & in id Bouis significatum incidimus, quo læta nobis omnia proponuntur, qua ratione quove modo Bouillum pecus annonæ feracitatem, atque itidem penuriam significet, ex Diuinis nostrorum literis historiam repetere minime fuerit importunum. Satis enim constat, quemadmodum Iosippus ille somniator Iacobi filius, ob inuidiam fuerit à fratribus venumdatus, atque in Ægyptum abductus, vbi longam seruierit seruitutem, vtque postmodum primas apud regem obtinuerit, posteaquam nocturnam eam imaginem, quæ sese Pharaoni altius dormienti obtulerat, interpretatus est. Imaginatus enim erat ille septem Boues, pulchro, hilari & pingui aspectu, ab ripa Nili ad paludem aberrantes, quas septem aliæ deformi macie palustri eo loco emergentes exceptas conficerent. Mox verò existimabat septenas spicas cernere multa fruge conspicuas, & quæ iam secari poterant, eos totidem numero spicæ sterilitate insigni ex proximo occupare videbantur (hoc verò visum secundo loco, quod ex Hetrusca disciplina in ostentis experitur, primò additum, attestatum facit, vt etiam in Gedeonis vellere diximus.) Hic iuuenis rerum prudentissimus, eximiam quandam septem annorum feracitatem ex eo portendi pollicitus est, quam optimæ illæ Boues cum frugiferis spicis inspectæ denunciarent, quippe quòd sit animal agrorum cultui præcipue idoneum, telluris felicitatem per eas interpretari oportere, cuius lætitiæ causa futura esset Nili inundatio, vnde visæ essent illæ Boues emergere, idque per spicas, quæ hilari essent aspectu, manifestius significari: annorum quippe septem lætissimum prouentum, cætera, quæ his aduersa apparuissent, totidem annorum famem demonstrare, quæ vbertatem illam euestigiò subsecutura esset. Est nimirum palus sterilitatis indicium, sterilisque passim tum à Poetis, tum ab Oratoribus appellatur. Cum autem interpretationem huiusmodi ei approbasset, Rex Iosippi consilio fretus, non modò famem ab Ægypto depulit, sed finitimos etiam populos abunde saturauit. Aiunt itaque Ægyptij, eius beneficij memores, homini gratiam ita relatam voluisse, vt simulacrum Serapidis, cum modio in capite, huius rei monumentum esse decreuerint. Sed enim alibi de Serapi. Mirum autem memoratu est, quantum honoris vetustas iis attribuerit, qui humano victui vel industria, vel cura, vel ope priuata consuluissent. Liuius author est, auratam Bouem extra portam Trigeminam Minutio Auguri positam à populo collata stipe, quòd farris pretium intimis nundinis ad assem redegisset. Farre enim victitasse populum Rom. per CCC. annos ab Vrbe condita, Verrius Flaccus prodidit.

Pharaonis somnij interpretatio. C D *Serapidis simulacrū.*

TERRA FRVGIFERA. CAP. XIII.

APVD Persas, barbara ceremonia, Bos fronte in Leoninam faciem conformata, ex antro cornibus arreptus educebatur ad sacrificium, de quo Papinius:

Indigna-

A *Indignata sequi torquentem cornua mitram.*

quippe cum Taurus plurimum terrenum animal sit, terræ & inferis potestatibus damnatum, Soli tamen ab ea gente dedicatus vim eam ostendere videbatur, quam Sol in vniuersam terram exercet. Quod autem extraheretur ex antro, delitescere vim eius in terræ visceribus indicabat, quam vt euocarent, & frugum feracitati consulerent, sacrificij genus id instituerunt, de quo etiã in Leone. Neq; quidem alia de causa Bouem quandam ab Argo tot luminibus prædito custoditam fabulantur, nisi vt terrã ipsam ostenderent noctu ab ipso cœlo tot stellarũ luminibus insignito, non indiligẽter obseruari, donec à Mercurio, quippe à Sole
B conficiatur, cuius oriente iubare, stellarum lumina passim extingui videantur. Quid autem aliud portendere visus est Bos ille arator, qui decusso iugo triclinium, in quo cœnabat Vespasianus, irrupit, ac fugatis ministris quasi repẽte defessus procidit ad ipsos accumbentis pedes, ceruicemq; summisit, nisi terratum orbem amarissimo Vitellianæ dominationis iugo pressum, opem à gente Flauia deposcere, quæ iam rerum esset potitura? Terram itaque Bos eo ostento præ se tulit.

OPIS IMPLORATIO. CAP. XIV.

HÆC autem opis imploratio per Bouem facta, adducit in memoriam alteram Scytharum more, bouillo interueniente corio, factam: apud eos enim opis & auxilij imploratio fieri solebat mactato Boue, in corio cuius, qui opem sibi afferri ab amicis posceret, reiectis in tergum manibus sessitabat: qui verò auxilium polliceretur, dextero pede corium calcabant præfati quantum præstare possent, quem morem late scribit Lucianus dialogo de amicitia, cui titulus *Toxaris.* Et quod ab hoc fer-
C tur de Homolottorum sacrificio, qui fœdera sancientes Bouem in minutissimas partes dissecabant, etiamnum durat apud eosdem Scythas, qui oram inter Tanaim & Phasim accolunt, nunc Cercassios appellatos, eos nonnulli Ziccos esse volunt: hi autem si grauem aliquam iniuriam acceperint, imploraturi amicorum auxilium Bouem mactant, pelleq; detracta & humi distenta, in eaque sedentes, carnibus Bouis in minutissima frusta diuisis, partem vnicuiq; aduenienti porrigunt: quique accipiunt, ita se eo fœdere deuinctos intelligunt, vt se, fortunasque suas omnes parati sint exponere pro amici, qui viscerationem hanc fecerit, iniuria vindicanda.

FRVGVM OPVLENTIA. CAP. XV.

QVI verò Boues iuncti in numo Vespasiani iam Imperatoris & Cos. v. habentur, atque alij similiter iugati in C. Marij C. T. numo; nimirum arationis partes procuratas, & rei frumentariæ commoda declarant: nam & apud coniectores, vti superius dictum, arantes Boues imaginari, lætissi- *Vespasiani & C. Marij C. T. numi.*
D mam prænunciant frugẽ, & opulentam rerum fœlicitatem. Quin & nomen Boui à nutriẽdo factum. βῶ quippe nutrio: labore enim suo in exercenda terra continuò nos pascit. Hinc Græci βούφαρον, felicem agriculturam vocant, quibus φάρος agricultura est, & Bouis etiam epitheton.

IVSTITIA. CAP. XVI.

QVoniam verò ipsa frugum opulentia sæpe sub iustitiæ vocabulum cadit, eaque de causa Gentes legiferam Cererem appellarunt: longe conuenientius Diuinæ literæ per Bouem eos intelligunt, qui iustitiæ iugum trahunt, bonisque & frugalibus operibus laborem suum intendunt. De quibus Paulus citat illud ex Mose: *Non alligabis os Boui trituranti,* quod & mox ita declarat: *Nunquid de Bobus cura est Deo? an propter nos vtiq; dixit, quia debet in spe qui arat, arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi?* Et Hierosolymitanus Hesychius plerisq; Diuinarum literarum locis Bouem poni pro homine ait, *1. Cor. 9. 9. Deut. 25. 4.*

qui

qui iustitiæ sit operibus intentus. idque est Bouem offerre in sacris, vt Ouem, à malis abstinere. Alibi A vero Aaron Vitulum pro se & pro domo sua, tanquam iustus, Hircum vero pro peccato iubetur immolare. Sed quod obseruat Hesychius memoria repetendum, in Leuitico Pontificem, hoc est, Doctores prohiberi ad Arcam testimonij quocumq; tempore ingredi, ne vtique curiosius inquirant, quemadmodum verbum caro factũ est, quomodo qui forma Dei erat, in forma Dei factus est, quomodo exinaniuit semetipsum, & in cœlis mansit. Horum enim fides salutem affert, periculum inquisitio. Sed tunc demũ indulgetur vt ingrediatur, cum pro peccato Arietem in holocaustum obtulerit, tunicam linteam induerit, femorabilibus linteis pudenda celarit, zona lintea succinctus fuerit, linteam cydarim imposuerit capiti, hoc est, quandô Deo conciliatus erit, perpurgatus mentem, corpusq; , nitidus, castus, iustus, & intellectum diuini muneris gratia, decoreq; , hoc est, sapientia redimitus.

PECVNIA. Cap. XVII.

Bouis effigies in numismate Athenienſ.

Athenienses autem quo frugali adeo labori gratiam referrent, Bouis effigiem numismatis honestarunt, id autem didrachmum erat, vt nono libro Pollux, vnde prouerbium, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκε, *Per linguam Bos inambulat*: de iis qui accepta ab aduersariis pecunia, mox præuaricati susceptas causas deseruere, vti fecisse Demosthenes fertur: qui etiam id sibi gloriæ vertit, quod vt taceret, plus accepisset, quam qui diu orauerat. Hinc apud Homerum & alios tot numero Boum pretium rebus præstitum inuenias, vt illud Iliad. β, ἑκατόμβοιο ἕκαστος, quorũ singuli scilicet flocci centum aureis numis æstimabantur. Id enim honoris Boui veteres habuerunt, ob multas, quas ex eo consequimur vtilitates, vt in aureorum numorum parte vna Bouis effigies, in altera principis facies cuderetur. Nam quod pecuna aliquando fuerit ex corio bubulo, eoque spectare Didus mercaturam, asseuerare non ausim, tametsi Tib. Donato commentũ placet: & Græcorum nonnulli ante Numam scorteas & ostracinas pecunias in vsu fuisse dicunt, quod & Tranquillus literis mandauit, & illud fama tenet, asses ligneos & scorteos ab eodem Numa, qui postea ferrum admixto ære signarit, in cõgiario populo datos. Apud rerum scriptores inuenias sæpe Imperatores exercituum rei pecuniariæ inopia scortea persoluisse stipendia, mox illatis pecunijs iustum vnicuique pretium restitutum. C Præclara Venetijs est Michaëlium familia, quæ aureos insculptos clypeis gestat, quod illi honori, vt aiunt, datum: quia bello quod contra Saracenos pro Hierosolymis Balduino Rege susceptum fuerat, duce classis & Venetiarum Dominico Michaele deficiente stipendiorum commeatu, qui remigibus & socijs naualibus exolueretur, excogitauerit is corium signare minutioribus frustis, idque pro stipendio, alijs pro argenteorum, alijs pro aureorum pretio numeratis, imperauit promulgatione solenni, vt pro certi pretij denarijs à lixis & cauponibus, & cuiusque mercis institoribus acciperentur, multa indicta recusantibus; ita occursum exercitus necessitati. Cumque domum reuersus esset, publicam fidem persoluturus, conuocatis omnibus qui pecunias scorteas eas haberent, totidem argenteas ijs, alijs aureas repræsentauit. Sed numus hic scorteus, qui à Numa distributus, tesseræ potius vicem gessit, quam pecuniæ, temporarius enim fuit. Numum tamen scorteum, D. Hieronymus agnoscit. Nam quod de Boue pretij nomine pronunciato dicebamus, apud Homerum Hecatomben I ἐννεάβοιον, institutam legimus: quod interpretes nonnulli nouem Bouem pretio comparatam intelligunt. Erat in Draconis legibus irrogata multa quædam δεκάβοιον. In spectaculis, quæ Deli celebrabantur, præco prænunciare solitus erat, tot Boues datum iri, vnde putarunt quidam Bouem Deliorum potius fuisse numum, quam Atheniensium. Cæterum Plutarchus Bouis figuram in numis cudere institutum à Theseo tradit, vel ob Taurum Marathonium, quem ipse edomuerit, vel ob Minois ducem, quem singulari certamine deuicit, vel vt hoc honore Bobus præstito ciues ad agriculturam alliceret. Sane Plutarchus, vt idem in Publicolæ vita, Bouis pretium centum obolis imputabatur, quamuis Pollux (vt superius dictum est) didrachmum tradat, pecudis vero decem. Prius enim quam numorum vsus esset, pecudibus atque iumentis plectebantur sontes. Quare bouis, pecudis, suisq; etiam signa plerumq; in numis incisa sunt.

Scortei numi.

VOCA-

A

VOCALIS PRIMA. Cap. XVIII.

SED vt ad rem nostram reuertamur, à Phœnicibus etiam est honos habitus Boui, qui literarum, vt famá est, inuentores, primæ vocalis nomine Boué appellitabant, cum animal sit humano vsui maxime necessarium. Quod vero necessarium est, vti dicit Hesiodus, neque secundum, neque tertium esse debet, sed primum ilico: prima vero litera est A, quæ suapte natura ex imo barathri, nullius veluti reliquæ instrumenti indiga, vtputa linguæ, dentium aut labiorum, libera pronunciatur, primaq; in infantibus articulata dignoscitur. At & terra, cuius symbolum est Bos, prima omnium humanæ consuluit infirmitati, prima alimenta subministrauit, prima rerum omnium vsus, vtilitatem, ab ea poscentibus, elargita est.

ITALIA. Cap. XIX.

ROMANI porro tantum honoris Boui tribuerunt, vt Italiam ipsam olim ab Italis, nuncupatis Bobus, appellatam prædicent, quamuis Græcorum figmento, Eratosthenisque inprimis confi- *Italiæ etymon.*
B ctum sit, Italiam ab Italo rege dictam, qui Hermogeti successerit. Non temere tamen Varro Boues cæteris pecudibus honore præstare, præsertim in Italia, & propter vtilitatem, & propter cognomen existimauit. Neque dedignati sunt Romani, quod memorat Plutarchus, bubulci nomen in familias admittere, perinde ac etiam & Porcios, & Caprarios dici se alii non erubuerunt.

CIVIS OPPRESSVS A PEREGRINO. Cap. XX.

VISEBATVR olim in Argiuorum foro Taurus à Lupo superatus: hieroglyphicum id pugnam indicabat, quæ inter Danaum & Gelanorem de regno fuit. Horum siquidem animalium portento, dum comitia procrastinabantur, oblato, victoreque Lupo, omnium suffragia ad Danaum declinarunt, quem, vtpote externum, Lupum esse dicebant, cum Gelanor inter eos versatus ciuilia eorum negotia tractasset: id-
C eoque ciuis, vti Bos humanæ consuetudinis consortia non reformidat, haberetur. Argiui itaq; figuram eam rei momentum esse voluerũt, quod in Lupi commentario latius explicauimus. Antiquissimam porro legẽ fuisse, memoriæ proditum est, eum qui Bouem occidisset, non aliter capite damnari, quam si ciuem interfecisset. Vnde apud Athenienses Erechtheo imperante, cum sacro quodam Bouem mactare necesse esset vt sacrum rite perageretur ne qua legi fraus fieret: institutum vt Popa, quem illi βυφόνον appellabant, simul ac Bouem percussisset, relicta ad aram securi, arrepta statim fuga solũ verteret, & ex Attica prorsus aufugeret: quod facinus ne impunitum relinqueretur, decretũ sit securim ipsam in iudicio ream constituere: ex quo illa iudicandi quotannis consuetudo postmodum inoleuit. Apud priscos etiam Romanos inuenias capitale fuisse, si quis Bouem interemisset. *Atheniensiũ lex aduersus bouis percussorem.*
D

OPVS ET LABOR. Cap. XXI.

DE opere demum & labore hieroglyphica passim vulgata sunt, descripta quidem cornua, caputve Bouis, maris opus, fœminæ vero, laborem anxietatemque significare, quamuis in impressis Hori codicibus βοὸς dictio vtroque lemmate desideratur: scribendum enim est ex vetustis codicibus manuscriptis, βοὸς ἄῤῥεν⊙ κέρας, & inferius, βοὸς δὲ θηλείας κέρας. Distinguuntur vero à cornuũ specie mas & fœmina, quippe quod marium & maiora & tortuosiora sint, fœminarum vero & minora, & vno flexu conspicua, cuiusmodi fere sunt nouæ Lunæ cornua: sed in hoc significato nõnulli sarcula, ligones, &, si Deo placet, rastra etiam ad cornua religarunt. Sunt qui nulla maris fœminæq; differentia, Bouillum caput exertum pelle, purgatumq; carne, pro labore & tolerantia proponant. *Hori locus emendatus.*

FRVCTVS EX LABORIBVS. Cap. XXII.

A

ET si fructum ex laboribus perceptum indicare velint, caput huiusmodi floribus & corollis redimitum faciant, corymbosque & serta hinc inde cornibus suspendant: cuiusmodi fascia molem Æliam ambibat, vt frusta quædam, quæ adhuc integra operis parte permanserunt, ostendunt: siue id sacrificiorum, videlicet Tauroboli, aut quid huiusmodi, sit indicium, cum iuxta vicissim & patina adsculpi soleat, quod præcipue in templorum parietibus, inter triglyphos vbiq; spectamus, eaque de causa capita illa coronata plurimum habentur: siue larga laborum præmia interpretari malimus, vt Romæ in eadem Adriani mole patina, munificentiam, Bouillo capite, labores, siue res fortiter gestas ostentantibus. Nam post vitæ præclaræ actæ cursus laboresque superatos, apotheosis ipsa præmium Imperatoriis familiis decernebatur, aut excitabantur mausolea, vel pyramides, vel columnæ quæ ibi conditos supra mortales euectos gloria commonstrarent. Apud Petrum Molinum Romæ vidimus ahenum Bouis caput antiquissimi operis scite factum & venuste, quod olim fuit ad trabis alicuius simam, aut mutilum, aut coronam, pro fultura accommodatum, eo omnino gestu factum, vt laborioso nixu aliquid sustentasse videatur: est enim caput gutturi appressum, crispantibusque palearibus conatus speciem ostentat, quod dubio procul ad tolerantiæ laborisque significatum referendum est. B Memorabile sane veterum Germanorum institutum fuit, vxori ducendæ Boues iunctos, frænatum Equum, & scutum cum framea gladioque mittere dotis nomine, vt vxor (ait Tacitus) venire se laborum periculorumque sociam his incipientis matrimonii auspiciis admoneretur, idem in pace, idem in præliis passuram, ausuramque. Laborem enim iuncti Boues, bellum paratus Equus, & data arma denunciabant. Apud authores Græcos inuenias Bouem, quod terræ laboribus exercendis sit destinatus, γάϊον appellari. Apud Mathematicos Tauro ascendente genitos, laboriosos atque perpetuæ deditos seruituti, propterea quod animal ad iugum præcipue natum est. Qua de causa Tyriis Carthaginem ædificare aggressis, intermissum opus est Bouillo capite adinuento, alioque vrbis mœnia translata: videbatur enim ostentum id nil nisi laborem & anxietatem minitari, donec Equi mox adinuento capite, læti alacresque belli signum excepere. Horum alterum Virgilius dissimulauit, qui fabulam scribebat, non historiam, rem tamen agnouisse visus, quod *bello genus intractabile* futurum dixit, sed *facilem victu per secula gentem:* quippe quæ vel iugum acceptura esset, vel fræno coercenda, C quamuis non postremi nominis interpretes *facilem victu* interpretari malint, ad victum comparandum: qua in sententia Seruius est.

Germanorũ olim mos in ducenda vxore.

ABSVRDA RES. Cap. XXIII.

ATQVE ne à Boue & Equo longius discedamus, est illud ex horum alterutro hieroglyphicum: vt cum absurde & imperite factum quid ostendere voluerimus, Bouem cum clitella, vel Equum aratro adiunctum figuremus, quam quidem rem & absurdam sane, & ab cuiuslibet ingenio vel virib. alienam prouinciam innuere volumus: quod luculenter vno versu complexus est Horatius:

Optat ephippia Bos piger, optat arare Caballus.

Quod etiam Quintilianus ex Epistolis ad Atticum tangit, vbi lib. 5. inquit: *Non nostrum onus, Bos clitellas.* Dixit enim Cicero 5. ad Atticum lib. *Clitellæ boui sunt impositæ, plane non est nostrum onus, sed feremus.* Sed ad nostra redeamus.

IVDÆI. Cap. XXIV.

IN Diuinis literis Iudæi (vt sæpe dictum) hieroglyphice per Bouem intelliguntur. Nam Hierosolymitanus Hesychius Bouem eum accipit, qui mandata tantum legis simpliciter obseruat, vtpote quod Bos sit laboris signum. Eucherius significationem ad omnes trahit, qui vitam laboribus exercent: & Mosaicum illud: *Non alligabis os Boui trituranti,* interpretatur, vt neminem mercede sua fraudandum intelligat.

Deut. 25. 44.
1. Tim. 8. 18

APOSTOLI PASTORES. Cap. XXXV.

APOSTOLOS quoque per Boues accipit, qui suscepto Christi iugo vniuersum terrarum orbem Euangelico vomere perarauerunt. Illud vero: *Quasi Bos ductus ad victimam,* quod pro vecorde

Prouer. 7. 22.

nonnulli dictum accipiunt, de Domino omnino intelligit, qui pro salute nostra eam quasi stultitiam suscepit. Ante fores templi ad abluendas ingredientium manus lauacrum aheneum Boues duodecim sustinebant, qui quidem frontibus tantum extabant, terga & posteriora occultabant. Per Boues eo gestu hieroglyphice factos, Gregorius Pastores Ecclesiarum intelligit, quorum aperta & in propatulo proposita opera cernimus, sed quæ ipsi clam faciant sentiantve, Dei iudicium, non nostrum esse debet: id enim ait sibi velle, quod eorum lateant posteriora.

VITIOSVS. Cap. XXVI.

QVOD vero pertinet ad Vaccam, per hieroglyphicum eius Diuinæ literæ, vt idem tradit Eucherius, hominem vitiis, quæ corporis sunt, plenum indicant, citato loco ex Psalmo: *Inter Vaccas populorum.* Sed illud de Vaccis fœtis, quas Palæstini ad trahendam arcam Domini sine rectore iunxerunt, Vitulis earum intra caulas domi detentis, ita interpretatur, fideles quidem intelligi, qui tametsi foris humanis affectibus torqueantur, illis alligati, à recto tamen itinere non declinent: quia arcam Domini portant, mandata quippe eius menti firmiter insidentia. Et idem alibi ad Valerianum: *Tunc vere Bethsamis tendimus, cum viam rectitudinis gradientes, ad vicina erroris latera, etiamsi affectus pignorum auocent, minime declinamus.* *Psal. 67. 31.*

PODAGROSVS. Cap. XXVII.

SED quid illud, quod ex Bouillo pede, podagrosum hominem significabant? Bos enim præcipue vngulis cum dolore articulorum laborat, quo quamuis non intereat, vngulas tamen interdum amittit, & pedes vehementer intumescunt: vnde fictum ab Ægyptiis, Tauri cœlestis pedem extra regionem suam in Æthiopas exporrigi, quorum & pedes & articulos esse tumori egregie obnoxios exploratum est, & in Italiam transgressos, paucissimos inuenias, qui non articulorum vitio laborent. *Tauri cœlestis figura.*

A LABORIBVS QVIES. Cap. XXVIII.

SOLVTVS porro Bos, & præsepi redditus, partam à laboribus quietem ostendit, quod antiquissimum Ægyptiorum hieroglyphicum Græci adagio prosecuti sunt, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, *Bos ad præsepe,* dicentes, cum exautoratum hominem, & donatum iam rude, otioque & tranquilliori vitæ restitutum significare voluerint: quia scilicet moris est ab laboribus Boues ad præsepe sistere, atque illis pabulum subministrare: quamquam sunt, qui prouerbium ad melioris vitæ significatum detorqueant, & ingenium à labore procliue ad libidinem ex hoc intelligi contendant. Sane quidem Hebræi coniectores, cessationis & ignauiæ signum esse dicunt, cum quis dormientes Tauros videre se per somnium visus fuerit. Vtcumque autem duodecim illi maiores, qui regnum à Sabaco Ægyptiorum rege relictum sponte moderandum suscepere, vt oneri magis quam honori tantam regni curam sibi fuisse testarentur, in celebri illa pyramide, quam commune collegarum omnium sepulcrum construxere, contignationem tecti, quæ vno constabat lapide, præsepibus adsculptis insigni aere: ad quæ scilicet tot laboribus exantlatis, tot cuius abiectis & ablegatis, requieturi demum essent. Huic contrarium est, *Bos sub iugo,* de iis qui perpetuo labore fatigantur. Quod vero nos ab Iesu asserti in libertatem censemur, id ita intelligendum, Iudæis impositum fuisse iugum, tamquam seruis, vt quasi per vinculum ad præceptorum obedientiam traherentur, atque ita Deo seruire discerent, & assuefierent. Præcepit enim lex: *Non mœchaberis, Non occides.* An vero nos, quia sumus liberi, mœchandi licentia abutemur, & sicariam sine metu faciemus? nequaquam, imo nobis neque quidem concupiscere, neque vel irasci præceptum est. Arctiora igitur sunt iugi nostri vincula? at non ita, si rem recte perpendamus. Nam lex imperatorie mandat, ne quid perperam agamus. Assertor noster præcidendas monet vitiorum causas, vt neque quidem facere quicquam præter ius & fas in animum inducamus. Hæc enim est vera libertas, cum nosmetipsi sponte abiicimus vitiorum iugum, cum libidinum ergastula confringimus, & è malarum cogitationum voraginibus emergentes, vinculis omnibus expediti, in synceritatis liberos campos euadimus, abstinemusque, non tamquam serui à flagitiis, metu flagri: sed tamquam ingenui, pie sancteque educati, sponte probi modestique filii, & *Vera libertas.*

lii, &

lii, & quia patrem diligimus, omni studio, meditatione, conatuq; monitis eius ita obtemperare contendimus, vt ne cogitare quidem vllum velimus scelus. Boni enim qui sunt, nisi sponte boni sint, nullum ex bonitate sua præmium assequuntur. Nam Abraham, Enoch, Noe, & Patrum plerique alii, sine legis seruitute Deo placuerunt. Lex vero tunc data est, cum seruili contumacia non modo Mosi non audire, sed ipsius etiam Dei, qui videntes eos atque sentientes in libertatem ex Ægyptiorum oppressione asseruerat, mandata detrectare pertinacissime cœperunt, & quæ plurima in hanc sententiam disputat Irenæus. Sed iam ad diuersorum deorum, quos sub Bouilla imagine superstitio antiqua coluit, conuertemur. A

BVCEPHALI. Cap. XXIX.

PRÆTEREVNDVM autem non est, etiamsi κατὰ πάρεργον, Bouilli capitis notam Equi inustam, illis ex signo dedisse nomen apud Thessalos, quippe vt Bucephali appellarentur: ita enim Gens eos vocabat Equos ea nota insignitos, cuiusmodi fuit nominatissimus ille Bucephalus, qui Alexandro Macedoni tam charus fuit. Falluntur autem, qui putant Equum eum à Bouillo capite, vel à cornibus, quibus animal id præditum fuisse dicitur, ita nuncupatum. Nam quod Equi nonnulli apud Thessalos Bucephali vocentur, ostendit Aristophanes ἀναργύρῳ. Quantæ vero commendationis essent Equi Thessalici, vel Delphico probatur oraculo: B

Thessalicus præstat sonipes, mulierque Lacæna.

& quæ prosequitur Strabo.

IVPITER. Cap. XXX.

Apis Ægyptius.

NEQVE vero Græci tantum mutatum in Bouem Iouem confinxerunt, verum etiam Ægyptii Iouem illum suum, qui & Osiris, & Pater, & Iustus, & Dux, & Rex, & Consultor in sacris eorum literis appellatur, per Bouem indicarunt, eumque Apim cognominauerunt. Quem quidē tanto prosecuti sunt cultu, vt ingentia super eo volumina scripta fuerint à plerisque, eoque vanitatis progressum, vt eum Boue alioqui sterili genitum prædicarent. Bouem namque fulgure afflatam fieri grauidam, eoque conceptu Apim nasci persuasum habuere: de quo quidem cum nulla sit magis decantata fabula, consulto ego illam præteribo, si modo signa tantum, quibus Apis insignitus esset, indicauero. C
Toto is corpore niger erat, in fronte candorem quadræ præ se ferebat, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos: qui vero multis locis sculptus visitur, Lunæ etiam speciem in latere gestat, vt in palatio quodam Romæ apud D. Marcelli ædem. Atque hic ille est Apis, quem Hebræi Mose in monte moram trahente, sibi Deum conflauere, eam secuti consuetudinem, quam in Ægypto esse conspexerant.

DIANA. Cap. XXXI.

INVENIES etiam Dianam, quam Tauri, Scythica gens, colunt, Taurionem appellari: Tauris enim eam opitulari putant. Eadem etiam ταυροπόλος, dicitur, vt apud Apollodorum, & à cornuum figura ταυρωπὸς, ταυρῷ vero apud Taurios. Cur vero ταυροπόλος vocaretur, varia est opinio: dicunt enim alii, ὅπως ταῦρος περιέισι πάντη; alii quia Taurum à Neptuno in Hippolytum immissum, œstro affixo, per vniuersam terram exagitauerit. Alii dicunt, Iphigeniam cum è Scythia in Africam aufugisset, Deæque simulacrum dicasset, ταυροπόλον Dianam appellatam, propterea quod D
è Tauris populis eo allata esset. Alii nomen ex historia ea desumptum putant, quod Nicander ait Taurum à Diana suppositum loco Iphigeniæ, cum eam in Aulide Græci essent immolaturi: quamuis Phanodemus Vrsam eam fuisse dicat, plerique vero Ceruam, tanta fuit in ea superstitione varietas & inconstantia.

PALLAS. Cap. XXXII.

QVIN & Pallas ταυροπόλα dicta, & apud Andrios ταυροπόλος. Nam cum Anthropius Taurum Agamemnoni & Menelao dedisset, iussit vt vbi Taurus è naui prosiliisset, ibi Mineruæ simulacrum erigerent: ita enim numen conciliari posse, prosperamque illis nauigationem futuram. Accidit autem

autem vt Taurus is in Andrum insulam exiliret: memores ergo præcepti, Reges statuam erigendam curauere, quæ postea id cognomenti Mineruæ dederit.

BACCHVS. Cap. XXXIII.

Et Bacchus, vt superius dictum est, in Tauri nuncupationem venit, quem ταυροφάγον, veteres appellauere: propterea quod, vt Sophocles author est, qui Dithyrambum vicisset, Bouem assequebatur præmium, veluti Tragicis olim Hircus debebatur. Aristophanes tamen nomen id in Cratini contumeliam detorquet, quasi ebrium insimularet. Apud Athenæum legere est, Bacchum Tauro & Pardali esse similem, ob ebriosorum violentiam: vinosam enim esse Pardalim, loco suo positum. Lycophron eum omnino Taurum vocat, poetæ Draconem Tauri patrem canunt, per illum Iouem, per hunc Bacchum intelligentes. Sed vt ad Apim reuertamur, is in ciuitate Memphi Solis instar excipiebatur, & apud Heliopolim Taurus Soli sacer erat, quem Neriton appellabant. Illud vero fabulosum iudico, quod Hermuti oppido tradunt fuisse Taurum, qui maculas per singulas diei horas permutaret, de quo Macrobius. Verum hoc nihil ad hieroglyphica.

BITHONIS ROBVR. Cap. XXXIV.

Qvi vero Taurus humanis humeris gestatus Argis visebatur, Bithonis factum indicabat: qui suo fretus robore, dum Argiui Ioui sacrificarent, Taurum in humeros sustulisse fertur: summum enim virium experimentum apud veteres erat Tauris robore præstare. Hinc Milo apud Theocritum celebratus, qui Taurum pede arreptum ad amicam traxerit. Hinc Busiridis nomen, quod duos solus Boues quaqua vellet traheret. Fuit vero is Ægypti rex, quem Poetæ crudelitatis in humanum genus atrocissimæ notauerunt. In Seleuci autem numis & Taurus, & alibi tantum cornua spectantur: quippe quod Alexandro sacrificaturo, syluestrem Taurum è vinculis elapsum ambabus tenuit. In eius statuis videas nonnunquam cornua superaddita. *Seleuci numus.*

PIETAS. Cap. XXXV.

In antiquis operibus iuuenes duo subiecti iugo, currum trahere conspiciebantur, erant hi Bithon & Cleobis fratres. Hieroglyphicum id eorum indicat pietatem, qui matrem currui impositam ad Iunonis templum vexerint. Historiam & Pausanias & alii tradidere.

VELOCITAS NEGOTIORVM. Cap. XXXVI.

Dvo vero Tauri inter se pugnare per nocturnam imaginem visi, negotiorum velocitatem præsagire dicuntur; vt Hebraicæ quædam somniorum interpretationes prodiderunt. Astronomi eum furiis agitandum dicunt, cui decimusoctauus Tauri gradus nascenti affulserit, eaque de causa locum eum Tauris duobus sese cornu petentibus signatum veteres voluere.

DISERTA PROLES. Cap. XXXVII.

Hebræi vero iuniores cornupetam Taurum per somnium imaginari, indicium esse dicunt disertissimæ prolis suscipiendæ: quo forte spectat Virgilianum illud, Taurum Pollioni pascendum.

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.

propterea, quod noua ille carmina faciat, qui quidem sunt ingeniorum fœtus: κατὰ πάρεργον & hoc addam (quamuis non sum nescius, quid Grammatici super locutione, quæ noua est, disputent) dici tamen posse Virgilium ad Pindaricum illud respexisse, quod Olympiis habetur Epharmosto:

αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων.

Vinum quippe à vetustate commendare congruum esse, à nouitate autem poemata. Flores enim pro recenti re positum aiunt interpretes.

OCCVLTVM CONSILIVM. Cap. XXXVIII. A

Signa militaria duo apud Romanos.

APVD Romanos signa militaria, alia Vocalia, alia Muta dicebantur. Vocalia, quæ Imperator Tribunis, Tribuni mox ordinibus dabant, vt scilicet aut noctu, aut in peragendis vigiliis, aut explorationibus obeundis, ac in ipsa quoque interdum acie, cum tumultu omnia confusa essent, ipsi se vicissim noscitarent. Muta, variis animalium figuris elaborata præferebantur, sed suum quæque significatum habebant: quippe, vt vnum exempli causa ponam, Minotauri effigies tunc extollebatur, cum secreto & tacite rem gerendam admonebantur: ostendebat enim hieroglyphicum id, consilia ducum non minus occulta esse debere, quam fuerit Minotauri sedes, quippe Labyrinthus. Hinc ille sapiens videlicet eorum Imperator Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, percontantibus Tribunis quonam exercitum huc illuc agitaret: *Si putarem*, respondit, *tunicam meam meorum esse consiliorum consciam, eam actutum absciuderem, combureremque.* Tutissimum enim (ait Vegetius) in expeditionibus creditur, facienda nesciri.

B

VICTORIA. Cap. XXXIX.

MACTATVS autem Bos, quales vbique locorum conspiciuntur, victoriæ plurimum, partique triumphi signum erat: præsertim apud Romanos, vnde Iuuenalis huiusmodi significato,

——Duc in Capitolia magnum,   *Cretatumque Bouem.*

Id vero obseruatione dignum est, quod Spartiatæ in hoc sacrifici genere diuersam à Romanis rationem secuti sunt. Nam cum Romani, victoria per hostium sedes parta, Bouem sacrificare consueissent, cum vero sine pugna & sanguine rerum potiti essent, Ouem immolare: hi contra in victoria pacata Taurum sacrificabant; si vero pugnando vicissent, Gallum: quandoquidem ampliora magisque homine digna, quæ ratione atque prudentia, quam quæ vi atque corporis tantum fortitudine confecta essent, iudicabant.

LVCAS EVANGELISTA. Cap. XL. C

ET quoniam multa sunt, quæ de pietatis nostræ institutis ad hanc faciunt doctrinam, quæ Christianorum conuentus sanctionibus suis per imagines exprimenda concessere, ea nequaquam dissimulanda sunt, cuiusmodi ea est, quæ per alatum Bouem Lucam Euangelii scriptorem ostendit, siue propter eam ipsam Tauri continentiam atque temperantiam, de qua facta est superius mentio, cum Lucas ipse castissimus ab ineunte ætate, vt fertur, fuerit, omnemque vitam egerit incorruptus, immaculatus, sine vxore, sine liberis, in cœlibatu perseuerans, nullum vmquam Veneris vsum nouerit: siue propterea, quod per Vituli mysticum vultum, Christum nobis prædicat immolatum, quem Dauid superaltare prædicit imponendum, atque mansuetudinem, quam præ se tulit Deus homo factus, testimonio suo literarum monumentis illustratam posteritati commendauit: siue quod à sacrificiis, vel à sacerdotio sumat, vt ait Eucherius, operis exordium. Ita enim scribit: *Fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias:* quam interpretationem admittit etiam Irenæus.

Bouis alati hieroglyphicum.

MANSVETVDO. Cap. XLI. D

Lib. 3.

QVANTVM vero pertinet ad animalis istius mansuetudinem, Lucretius Poeta ita causas eius reddidit:

At natura Boum placido magis aëre viuit,
Nec nimis irai fax vmquam subdita percit
Fumida suffundens cæcæ caliginis vmbras:
Nec gelidi torpet telis perfixa pauoris;
Inter vtrosque sita est, Ceruos, sæuosque Leones.

Paulo vero ante, cum de varietate animi loqueretur, mansuetudinem hanc in aereis corporibus esse contenderat: & quia causas reddiderat, cur Leo indignabundus esset, cur Ceruus timidus, non immemor naturam humanam rerum omnium species amplexari, sic subdit:

Sic hominum genus est, quamuis doctrina politos
Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
Naturæ

A *Naturæ cuiusque animi vestigia prima,*
Nec radicitus euelli mala posse putandum est:
Quin procliuius hic iras decurrat ad acres,
Ille metu citius paulo tentetur, at ille
Tertius accipiat quædam clementius æquo:
Inque aliis rebus multum differre necesse est
Naturas hominum varias, moresque sequaces.

Prout vero variis affectibus mouetur homo, ad eius animalis bruti naturam comparatur, cui per eam sit assimilis: nam in brutis simplices plurimum sunt naturæ, vt initio diximus.

FEROCITAS EVITANDA. Cap. XLII.

QVAM diuersum autem illud est, quod mansuetudinem ex Boue picto significantes, ferocitatē itidem & furibundam petulantiam per Taurum indicabant, vbi fœni fasciculum cornibus alligassent, recepta sunt hæc iam apud omnes, vnde dixerit Horatius: *Fœnū Tauri cornibus alligatum quid.*

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Psalmographus noster eodem vtitur dicterio, dum Psalmo quadragesimoquarto dicit, *Cum nobis ad-*
B *eras, inimicos nostros cornu petebamus, κερατίζομεν* enim habet Græcus codex, proque valida & victrici pugna Theologi commentantur. Et 6. Ecclesiastici capite legas, *Cauendum ne animos, veluti Taurus, extollamus.* Quod vero attinet fœnum, id ideo factitari solitum ait Plutarchus, vt ferocitatē lasciuiamque ex nimia pabuli vbertate resultare admoneremur. Dicterium vero celebritatem accepisse à Sicinio quodam proditur, qui cum effusissima dicacitate omnes carperet, vni M. Crasso parcere compertus est: curque vni illi parceret, interrogatus, fœnum eum in cornu gestare respondit. Sane Romanis mos fuit cornupetarum Boum cornua fœno circumligare, quo obuiam prodeuntes admonerent ab illo cauendum. Eo figmento Hesiodus populiuoros (liceat ita mihi δημοφάγους, Græcum vocabulum Latinum facere) nuncupauit, qui quidem diuitiarum opulentia lasciuientes reliquos impeterēt, ac proculcarent. Est & tale aliquid apud Sophoclem, & Solonis ad hoc dictum haudquaquam aspernandum. Sed illud potius afferamus, quod Psalmo vigesimosecundo scriptum, *Circumdederunt me Vituli multi, Tauri pingues obsederunt me,* vbi interpretes per Vitulos plebeiam Iudæorum multitudinem
C intelligunt, lasciuientem quippe, solutamque iuuentutem omni prorsus regula carentem: per Tauros vero, Pontifices, Scribas, & Seniores, propter ætatem nimirum, & prærogatiuam, qua cæteris antestabant, Pingues appellati: quia multis Dei donis ante alios omnes fruebantur. Nam & alibi Moses in hanc sententiam futura longe præuidens: *Comedit,* inquit, *Iacob, & impletus est, & recalcitrauit dilectus: pinguedine & carne distentus est, & obductus, & dereliquit Deum factorem suum.* Eodem modo accipiunt Theologi dictum Psalmi sexagesimioctaui, *Taurorum congregationem*, Pontifices & Scribas, & reliquos Iudæorum Principes intelligendo, qui & temerarii, & cornupetæ essent, Christumque & Apostolos ferociter incessuri forent. Minime vero loco hoc prætereundum est, quod Theologi nostri Mosis prædiuinationem de Iosippo, *Tauri decor eius*, transferunt ad Christum: Taurus siquidem ob vtramque dispositionem, alius ferus, vt iudex; alius mansuetus, vt assertor: qui generi humano salutem dedit, cuius cornua esset crucis extrema. Nam & de parte nauis antenna, dictum inuenimus, *Deut. 32. 15* *Deut. 33. 17*

Cornua velatarum obuertimus antennarum. *Æneid. li. 3.*

Hac autem virtute crucis, & hoc more cornutus, ait Tertullianus, vniuersas gentes etiamnum ventilat, per fidem auferens à terra in cœlum, & tunc ventilabit per iudicium, deiiciens de cœlo in terram. Vbi etiam de Simeone & Leui loquitur: *In concupiscentia sua subneruauerunt Taurum,* de Christo idemtidem intelligi volunt, cuius neruos sacerdotes præcipue clauis suffigendos curauerunt. *Gene. 49. 6.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER IV.

DE IIS QVÆ PER EQVVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD PETRVM VICTORIVM.

CVPERES, *Petre Victori, vt ex amicis nonnullis intellexi, qua ratione modoq; hieroglyphica Leonis, Elephanti, & id genus animalium plurimorum explicuisse me accepisti, quæ fuerint Equi quoq; significata apud eosdem Aegyptios tibi describi. Verum scias, pauca ea esse, quæ super Equo Sacerdotes illi tradiderint, quippe qui animal vti profanum aspernabantur: neque enim Sacerdoti licebat equo vehi. Sed enim Græci, Latiniq;, neq; non Hebræi, multa super eo scitu dignissima memoriæ prodiderunt, quæ hoc explicabimus Cōmentario. Præter enim id, quod obsequi tibi iucundissimum existimabam, inuitauit me ad huiusmodi lucubrationē animalis ipsius dignitas, vigor, & naturæ eius spectatissima quædā excellentia. Non enim ex eo genere est, quod parui facere debeamus, cum tot ex Equo humano generi commoditates obueniant, siue domesticis, siue publicis sit vsibus adhibendus. Sed frustra hic Equum laudare aggredior, cum super eo tam multa, & tam præclara toto passim commentario reperiantur, quæ qualianam sint, hinc iam, vt instituimus, dicere incipiamus.*

BELLVM. CAP. I.

PRIMVM vero omnium Equi hieroglyphicum est, belli signum esse, clarissimo Virgilii testimonio, dicentis,

Æneid. li. 3. *Bello armantur Equi, bellum hæc armenta minantur.*

Et Duellicam Equorum prolem Lucretius appellat. Idem hoc intellexisse Ægyptios didicimus ex Plutarcho, quod & in Leone tetigimus. Horum quippe post obitum apparuisse Osiridi, quem multarum rerum vsum edocuerit, præcipueq; quod animal bello vtilius esset sciscitanti, Equum ei negotio maxime commodum, responderit. Cumque Osiris Leonem præstare arbitraretur, respondisse Horum: Posse quidem eum auxilio esse, verum vbi semel fugam arripuisset, irreuocabilem abire: cum alioqui bellatori necesse esset nonnunquā cedere, nonnunquā ex inclinata iam acie rursum hostes aggredi, proq; loco & tempore Fortunæ sese imperiis accommodare, idcircoq; Equum omnibus his officiis omnino magis officiosum esse. Vnde Xenophon 3. de Græcorū reditu: *Vna*, ait, *Equites re præstant, quod in fuga certius est illis subsidium*. Aristoteles in Ethicis, virtutem in Equo eam præcipue laudat, qua sit ad currendum portandumq; hominem idoneus, & ad inuadendum expectandumq; hominem hostem minime formidolosus. Galenus de Partibus; *Præualidum*, ait, *animal esse, & generosum*, cum ἰσχυρὸν dicit, μήτε ἄθυμον. Hinc illud apud Maronem,

Georg. li. 3. *--Generosus pullus in aruis.*

PVGNACITAS. CAP. II.

NEQVE temere Vespas ἱερογλυφικῶς ex Equino cadauere significari tradiderunt Ægyptii: imo non temere esse dixerunt, quod ex corrupto eius cadauere vespæ progenerentur. Hoc enim tantum

A tantum apud Horum super Equo reperias, & peruulgatus apud omnes versus fertur:

Ἵπποι μὲν σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν.

Nam culices ab Equis, sed Apes ab origine Tauri.

Diligentes enim rerum naturalium obseruatores, ex Bouillo occipitis cerebro apes gigni tradidêre, ex Asini cerebro crabones, vti ex Equo vespas, atque ex humano cadauere serpentem. Non tamen hic simpliciter vespæ intelligendum, sed quod per vespam idemtidem soliti essent significare, per cuius hieroglyphicum pugnacitatem & infestum aduersus hostes ingenium ostendebat: de qua inter insecta loco suo disseruimus.

VESPÆ.

B CELERITAS. CAP. III.

ADHÆC celeritatis indicium est Equus. quodq; apud Lucretium, *Fortis Equi vis*, legitur, Marcellus *celeris* exponit, eoque spectare volunt Virgilianum illud,

——— *Quidnam egregium si fœmina forti Fidis equo?* Æn. lib. 11

vbi Aruns Camillam equi pernicitate fretam, non virtute sua strenuam, incusat. Multa vero inuenias apud rerum scriptores super Equorum pernicitate: sed id ego tantum memorabo, quod Alanis à Probo Imperatore deuictis, Equus in præda repertus est, qui, vt captiui attestabantur, centũ ad diem passuum millia decurreret, perque octo vel decem dies vigore minime fracto perduraret. Sedenim eam in militaribus Equis fugacitatem Imperator ipse contempsit, repudiatumq; fugitiuo militi potius quam forti conuenire indicauit. Ἱπποθόην Nympham apud Hesiodum inuenias, quod nomẽ ob velocitatem effictum autumant interpretes: vim quippe aquarũ eam intelligentes, qua nauigia cursu celerrimo rapiuntur. Quiq; Neptuno appinguntur Equi, pernicis eiusdem cursus indices habentur, qui maritima fit nauigatione. Naues enim Equorum curruumque vsum affatim suggerunt, vnde & Equos, & currum Neptuno videmus attributos: nam is apud Maronem,

C

Flectit Equos, curruq; volans dat lora secundo. Æn. lib. 1.

Iam & prouerbium à Cicerone vsurpatum est super celeritate, tum Equis, tum velis, ad Quint. Frat. *Sic ego (ait) te sæpe excitante cursu, corrigam tarditatem tuam tum Equis, tum velis.* De omni vero conatu adhibito, in Officijs sic ait: *Cum his velis Equisq; decertandũ est.* Astronomi vndecimo Virginis gradu Equũ admouent ad hominis velocitatem indicandam, qui cum eo sit gradu lucem auspicatus. Appingebatur vero Neptuno Equus anteriore parte figura sua posteriore vero effigie piscis, qui caudam in spira replicaret, quod veteres sculpturæ passim, & pleriq; Gallieni numi palàm faciunt, in quibus inscriptio est, NEPTVNO CONS. AVG. Nota præterea est fabula, in Deorum concilio pro imponendo Athenis nomine, percussa à Neptuno petra exiliisse ferum Equũ. Nam & interpres Pindari rem tangit huiusmodi. Passim vero apud veteres Neptunus Equestris dictus. Aiũt insuper, primo illi Equo, quem Neptunus protulit, Scyphio nomen fuisse, adeo sibi concors in nugis tota Græcia semper fuit, vt nulla sit tam absurda fabula, quæ aliquo assertionis testimonio careat. Quodq; fictum à Poetis est, Saturnum in Equum versum, quem tunc etiam pernicitate insignem canunt, vti Maro, — Gallieni numi.

D

—— *Pernix Saturnus, & altum*
Pelion hinnitu fugiens impleuit Equino: Georg. li. 3.

quidam ex Astronomis ad astri velocitatem figmentum referunt, cum amplissima cœli spatia diurno motu velocissime transcurrat, si quanto distet interuallo, quamque magno circuitu supra planetas reliquos feratur, considerauerimus: quamuis altero motu, quem hi naturalẽ dicunt, tardissimus planetarum omnium videatur. Ab huiusmodi pernicitate Abacuntis Prophetæ dictum, *Quia ascendes super Equos tuos*, Theologi de Apostolis prædictũ volunt, vnde repentina salus esset omnibus pijs prouentura. Et vnius sane celeritatis ergo Virgilianus Æneas præmia proponit, *Equum insignem phaleris*, ei, qui — Abac. c. 3. — Æneid. lib. 5.

ei, qui pedum cursu primus metam attigerit. Et in numismatis, nunc Equus currens, nunc ipse Pegasus, alis adiectis cusus, summa rem alacritate gestam ostendit. A

SOL. CAP. IV.

Gallieni numisma & Q. Titi.

ALIAS verò alatus Equus Soli etiam attribuitur. Nam in Gallieni numis alatus Equus est cum inscriptione, SOLI CONS. AVG. In numo verò Q. TITI in quo Pegasus, quasi non satis ex eo expressa esset celeritas, qua in obeundis Reipub. negotijs vsus fuerat, barbato eius capiti ex altero latere cuso additæ alæ, cuiusmodi specie Mercurius in aliquot veterum monumentis conspicitur insignitus. Non desunt verò qui Pegasum in monetis etiam Corinthiorum fuisse tradant, quem Eubolus, Anchise, τὸν πταλ ἀλ῀ πῶλον appellarit. Porrò Pindarus Bellerophontem eo inuectū Pegaso, frænum aureum dono à Pallade per somniū accepisse commemorat, vnde postea infrænandorū Equorum vsus ad posteros emanarit, eoque monumēto voluerint Corinthij rei memoriam testatam esse. Maro autem noster fræna Lapitharum inuentum tradit eo Georgicon loco,

Lib. 3.

Fræna Pelethronij Lapithæ, gyrosq; dedêre B
Impositi dorso, atq; Equidem docuêre sub armis
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

HVMANÆ VITÆ LVBRICITAS. CAP. V.

SVNT & qui Centauros in hoc eodem accipiant significato, quodque illi pube tenus humana forma, reliquum Equina fingatur, vitæ nostræ terminum pernici cursu occupari significare putent: propterea quòd mira lapsi lubricitate incauti semper arripimur. Nullus enim tam senex, qui se annum adhuc non speret superaturum. Sed enim Centauro alibi erit locus suus.

FAMA. CAP. VI.

Papyrij Curforis & Hadriani numus.

NON sum verò nescius, authores esse, qui Pegasum, qualem quippe passim in Hadriani & L. Pap. Cursoris, & aliorum quorundam numis aspicimus, famæ potius quam celeritatis indicium esse contendant. Nascitur is ex Medusæ cæde: siquidem virtus cum terrorem amputauerit, famam generat. Terroris & admirationis hieroglyphicum esse Medusæ caput, ostendimus in Serpente, cum de Domitiani gestamine loqueremur. Fama autem vbi primum genita per hominum ora incipit volitare, Musarum excitat frontem in Parnasso: quippe quòd illustrium virorum præclara facinora, vatibus scribendi suggerunt argumentum. Quod vero in Papyrio à re ipsa etiam cognomento Cursoris honestato, ex Pegaso alacritatem & festinantiam hominis significari dixeramus, Capræ insuper fugacis spolium & fulmen & sagitta, quæ in eodem spectantur numo, ad nostrum faciunt intellectum. C D

PROFVGVS. CAP. VII.

SED quoniam esse video qui Persea quoque Pegaso inuectum putent, examinandus est apud Hesiodum locus de Scuto Herculis, ἱππότα περσεὺς à Poeta dictum, quo loco Commentatores aiunt, animaduertendum ἱππότην profugum significare, eamque esse glossographorum interpretationem. Auus enim Acrisius Persea domo expulit, quem minime moris est vsquam Equidem inducere, sed talaribus à Mercurio acceptis præditum aera persulcare, de quo sic Ouid. Metam. lib. 4.

—— Pennis ligat ille resumptis
Parte ab vtraque pedes, teloq; accingitur vnco,
Et liquidum motis talaribus aëra findit.

Vnde etiam Catullo Pinnipes appellatur. Eodem modo apud Homerum inuenies ἱππότην Nestorem, pro Profugo, vt vetustiores Grammatici interpretantur, eo τῆς βοιωτίας loco. *Odysse. γ. vers. 68.*

> Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
> *His inde Gerenius exul Nestor ait.*

Talemque recitant fabulam: Herculem Pylo bellum intulisse, propterea quod Neleus eum à cæde Iphiti purgare recusasset. Tum etiam propter filiorum eius insolentiam, qui cum duodecim essent, eo freti numero, præclara omnia sibi pollicebantur. Diu vero bellum protractum, neque quamdiu Periclymenus, vnus ex ipsius Nelei filijs, vixit, vrbs vnquam capi potuit: postea vero quam is mutatus in Apem Herculano currui explorator insedit, summonente prodenteque Pallade extinctus est ab Hercule: capta itidem euersaque Pilos est, vndecimque Nestoris fratres interempti. Sedenim Nestor prius emissus fuerat ad Gerenios, vbi educaretur, qui solus superstes in patriam inde restitutus est, & ab educationis loco Gerenius, ab effugio vero, quo saluatus est, ἱππότα nominatus.

FRÆNATA FEROCITAS. CAP. VIII.

VVLGATISSIMVM illud est argumentum, hominem feroci inuictoque animo, imperio tamen & rationi obsequentem, hieroglyphicè per frænatum Equum significari. Hinc Panætius apud Cic. Africanum solitum ait dicere, *Vt Equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, vt his facilioribus vti possint: sic homines secundis rebus effrænatos sibique præfidentes, tanquam in gyrum rationis & doctrinæ duci oportere.* Animal nimirum ferox atque magnanimum, quod leges tamen subit, *nec frænum depulit ore*, vt ait Horatius, de Equo qui hominis opem implorauit, seq; frænari sit passus. Et Maro: *Æenei. lib. 3.*

> *Sed tamen ijdem olim curru succedere sueti*
> *Quadrupedes, & fræna iugo concordia ferre.*

In huiusmodi sententiam est Scipionis dictum non incelebre. Quum Romani contra Antiochum iam in Asiam traiecissent, isq; legatos demum de pace misisset ad Scipionem, respondit is: *Id prius factum oportuit, non postquam & frænum & sessorem accepisset.* Sed illud quoque animaduertendum est, de Carthaginis portento, quod murorum fundamenta fodientibus oblatum est, quippe, vt apud Maronem, *caput acris Equi*, hinc gentem fore bello egregiam præmonstratum. Quod vero subiungit, *Facilem victu*, non de Bouillo capite, vt Seruius, sed de ipso eodem Equino intelligendum: cuius ostenti ea sit interpretio, vt *facilem victu per secula gentem*: facilem, quæ tandem vinceretur, exponamus: hoc enim magis ad Virgilianam accedit sententiam, quamuis in Tauri commentario Seruianum intellectum illustrare conati simus. Coniectores vero, vt eo redeam, eos qui se caput Equinum, vel Caninum, vel Asininum habere somniarunt, in seruitutem vel id genus ærumnas dedendos esse suspicantur. Sunt enim tria hæc animalia seruituti mirum in modum obnoxia. Addam & illud eorundem Onirocritarum interpretamentum, quo visum aiunt in somnis Equum qui se portet, polliceri, vt amica amantis imperio facile sit subiicienda, morigeraque in posterum futura. Nam de pullo indomito pro puella adhuc intacta, Anacreontis carmina paulo inferius loco suo recitabuntur. In Diuinis literis, vbi Elisæus montem auxiliaribus Equitibus plenum per adapertos pueri oculos conspexit, quosque vates Abacus Domini Equos, & Equitatus nominat, animas intelligit Adamantius, quæ frænum disciplinæ sanctioris accipiunt, iugumque suauitatis, quæ ab ipso Domino proficiscitur, portant, eiusque spiritu regi patiuntur: *Beatasq;* illas appellat, *quæ dorsum curuauere suum*: vt dorso verbum Dei sessorem accipiant, cuius fræna patiantur, & quoquouersum ille impulerit iter arripiant: eiusq; denique habenis moderati, non ex libidine sua, sed tanti sessoris arbitrio flectantur, cursum ineant, & consistant. Eucherius sane inueniri ait in Diuinis literis, Equum pro viro sanctitate prædito poni, eoque spectare Abacuntis illud alibi dictum, *Qui ascendis super equos tuos.* Sane Græci Palladi nomen ab Equo domito inditum tradunt, &, vti supra diximus, apud Pindarum legas frænum Corinthi ab ea inuentum, & Pelopi dono datum, & in Ilij captura *instar montis Equum* Græci Palladi

Plut. in ipsius vita. *Æenei. lib. 1* *Artemidor. li. 1. cap. 39.* *Abac. c. 3.* *Æn. lib. 1.*

Palldi dedicarunt. Hoc vero significat ferocitatem omnem doctrina molliri atque cicurari, quod A

Epist. 1. ita luculenter Horatius expressit:

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

IMPERIVM. Cap. IX.

Suetonius in C. I. Cæsare cap. 61. IN augurali vero disciplina per Equos Imperium significatum sæpe fuisse comperimus, vt qui apud C. Iulium Cæsarem natus est humanis prope pedibus, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis. Ei enim orbis terræ imperium portendi, Aruspices respondere, apud quem Equus huiusmodi esset editus. Eum itaq; Cæsar magna aluit cura, nec patientem sessoris alterius primus ascendit. Cuius etiam instar pro æde Veneris genetricis dedicauit: quamuis prodigia reliqua ita despectui semper habuerit, vt ab incœptu nunquam vllo, prodigijs quantumlibet aduersis absterritus aut retardatus sit. Sed enim eadem animalis species, quæ imperium illi præsagiuerat, eadem (inquam) & mortem præmonstrauit. Siquidem Equorum greges, quos in traiiciendo Rubicone consecrauerat, ac vagos B sine custode dimiserat, paulo antequam occisus esset, cōperit pertinacissime pabulo abstinere, vbertimq; flere. Eo porro affectu Equi plerique in dominos sunt, vt eos interemptos lugeant, inquit Plinius, lachrymasq; interdum desiderio fundant. Vnde non inscite de Pallante Virgilius. *Æn. lib. 11.*

Post bellator Equus positis insignibus Æthon
It lachrymans, guttisq; humectat grandibus ora.

Ad huius imitationem non minori forsitan affectu alterius Equi amorem in dominum Sillius Italicus ita decantat:

Agnouit sonipes, arrectisq; auribus acrem
Hinnitum effundens sternit tellure Vagesum,
Quem tunc captiuo portabat in agmina dorso:
Hinc rapidū glomerās cursum per lubrica pinguis
Stante cruore soli, & mutilata cadauera cæde
Euolat, ac Domini consistit in ora iacentis:
Inde inclinatus collum, summissus, & armos,
De more inflexis præbebat scandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.

Sed vt ad portenta reuertamur, illud memoriæ proditum est, quemadmodū Nero asturconem, quo C maxime delectabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem abiisse, per quietem videre visus, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros: ostento fuit quod illa Equi ferocitas in simiæ ludibrium esset abitura. Dedit & Ælio Pertinaci feroci viro, qui post sublatum Commodum imperium arripuit, inuadendi regni signum Equus. Nam ea qua natus est hora, Equus pullus in tegulas ascendit, atque ibi breui temporis spatio commoratus, simul & decidit & expirauit. Quod quidem huic in Villa Martis genito, & ad bellica negotia nato, futuræ sublimitatis, quamuis breui duraturæ, augurium fuit. *Suetonius in Nerone cap. 46.*

A LABORIBVS QVIES. Cap. X.

QVID vero soluti pascentesque in Neruæ numis Equi sibi velint, cusæ ibidem literæ declarant, in hunc scilicet modum: VEHICVLATIONE ITAL. REMISSA. quod nonnulli referunt ad argumentū illud, quod in Boue ad præsepe tractauimus. Sed accipiendum potius de tributo, quod Italia omnis in vehiculationes exoluebat, vt & Magistratuum sarcinæ, & exercituum, & alia huiusmodi publica transportarentur, quod tributi genus Nerua vti onerosum nimis Italiæ remiserit vniuersæ, qua de sententia plura dicerem, nisi doctissimus plane vir Fab. Vigil. Spoletanus rem exactissime pertractasset. D

ITALIA. Cap. XI.

SVNT qui putent Equos in hoc numo Italiam significare, eoque adducuntur argumento, quòd in argenteo numo & aliquot æreis obseruatur caput Equi frænati cum inscriptione, ROMA. Ab eius occipitio sceptrum, in cuius summa parte caput itidem Equi videatur, ab altera parte Roma ipsa galeata, vti mos est. Alij numi sunt cum Equinis capitibus ab vtraque parte singulis cum inscriptione, ROMA. Sed enim cum Equum ipsum multifariam in Latinorum & Græcorum numis obserua-

A seruauerim, neque Italiam, neque aliam quampiam prouinciam, regionemve, aut ciuitatem significare contenderim: sed aut bellum, aut itinerationem, aut decursionem, vt in Neronianis plerisque: aut velocitatem, vt in Papyrianis, & alia, prout locis suis explicantur.

MAVRETANIA. Cap. XII.

NISI qui (si videant in Hadriani numo Equum à pedite rectum cum inscriptione, MAVRETANIA, ita enim scriptum per E secunda syllaba) intelligere velint prouinciam eam in deditione acceptam, vel quid huiusmodi. Sane aliquot ex huiusmodi numis vna in parte caput habent Hadriani, ab altera Equum, quem mulier duobus armata iaculis ductat: quod nimirum indicat genus id bellandi, quo plurimum vtitur ea prouincia. *Hadriani numus.*

MAVRI FEROCES. Cap. XIII.

B QVIN posterioribus etiam seculis militares quidam ordines, qui sub Equitum Magistro militabant, dimidios rutili coloris Equos duos in alba parma, sese quodammodo lacessentes, orbe viridi, cuius luteus erat vmbilicus, interposito, præferebant, iiq; MAVRI FEROCES appellabantur. Quòd verò aliqui ex numis Italiam per Equum significari crediderint, forte suspicati sunt ex eo numo qui Equum exultantem habet, flore quodam superne sito, ab cuius altero latere inscriptio est, ROMANOR.

EQ. VICTORIA. Cap. XIV.

CVR verò potius non putemus numum hunc in rei gestæ monumentum esse cusum? quia bello Punico, quod cum Hannibale gestum est, cœperint aliquando Romani etiam Equis superiores esse, cum prius robur eorum omne in legionibus consisteret: flos enim ille superne additus principium atque spem bonæ frugis indicat. Sane Virgilius rem tantam haudquaquam reliquit indictam, cum de Marcelli laudibus ita cecinit: *Æneid. li. 6.*

Hic rem Romanam magno trepidante tumultu
Sistet, Equis sternet Pœnos.

At in Cephalæniorum etiam numis Equus signari solitus est, cuius rei mentio apud Plutarchum. Apud Smyrnæos Fortunæ simulacrum fuit à Bupalo quodam probo sane viro factum, in cuius capite pullus Equinus insidebat, & Amaltheæ cornu manum implebat, de quo apud Pausaniam in Messeniacis. *Cephaleniorum numus.*

SYRACVSANI. Cap. XV.

VTEBANTVR & Syracusani Equi nota. Nam Atheniensibus illis, qui apud Syracusas capti Niciana clade pro seruis veniêre sub hasta, frons Equi charactere inusta est. In aliquot eorum numis Equus & sessor habetur cum inscriptione, ΙΕΡΩΝΟΣ: quod nimirum eius in Equestri militia, sed præcipuam in certaminibus gloriam ostendit, quem ea de causa tot laudibus Pindarus Poeta immortalitati consecrauit. Aliæ quoque Respub. atq; alij pleriq; Principes Equi signo vsi sunt, vt nihil deniq; priuatum videam, quod ad Italiam spectet. *Hieronis numus.*

TARENTINI. Cap. XVI.

QVINETIAM in numo, cuius inscriptio ΤΑΡΑΣ, Eques etiam iaculator inspicitur, ob Equestrem scilicet militiam, quam egregie Tarentini sunt exercere soliti: vnde apud Græcos, Tarentinos ordines inuenias ex Equitibus huiusmodi constitutos, & ταραντινίζειν verbum, eo se militiæ genere exercere. *Numus Tarentinorum.*

SAGITTARII SENIORES ORIENTALES. Cap. XVII.

EQVI verò duo dimidiati coloris lutei, in cærulæo clypeo, quem ruber circulus ambibat, auersi prosilientes à centro, quod luteum in medio rubræ peltæ, pro vmbilico appositum erat, ita vt

ab ipsa pelta trames coloris eiusdem ad rubrum vsque ambitum protenderetur, eius ordinis erat insigne, qui SAGITTARII SENIORES ORIENTALES appellabantur. Militabant ij sub magistro militum Præsentiali nuncupato. A

SECVNDI THEODOSIANI. Cap. XVIII.

LVTEVS etiam Equus erat in imo parmæ ferrugineæ colorationis, cuius vmbilicus albus rubro continebatur circulo, quem alter coloris lutei circuibat. SECVNDORVM THEODOSIANORVM hic erat clypeus, qui sub eodem militum magistro stipendia faciebant. Hi nimirum Theodosij principatu in militiam allecti.

CONSTANTIA. Cap. XIX.

ERAT & alia legio, quæ rutilum Equum in cærulea parma gestabat, in medio viridis orbis constitutus, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur. ea CONSTANTIA nuncupabatur, quæ sub magistro peditum merebat: Constantio quippe Principe instituta. B

IMMODERATVS IMPETVS. Cap. XX.

RES ipsa adhortari videtur, vt & historiæ sacræ mysterium, quantum ad Equum pertinet, reuelem. Nam pro immoderato & rationis experte impetu Equum poni apud Legislatorem Mosem, ex eo manifestum est, quòd non designari principem Equorum educatorem dicit. quod ita capiendum est, ex Philonis sententia, vt ineptum cum ad principatum existimemus, qui voluptatibus cupiditatibusque & nequitiæ deditus stare loco nesciat, *& fræna ferox spumantia mandat.* Lex ipsa est Deut. cap. 17. *Quique rex fuerit constitutus, non multiplicabit sibi Equos, nec reducet populum in Ægyptum: Equitatus numero subleuatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, vt nequaquam amplius per eandem viam reuertamini.* Nam qui talia mente concipit, effræno illi & feroci Equo similis est, de quo vulgatum adagium, *Secede Equinis à pedibus procul*, ab Equo, inquam illo, qui semper Ægyptum, hoc est, voluptatum & illecebrarum planitiũ appetit insultare: quocirca frænis catenisque compescendus est, nisi velimus in perniciem rapi, & nosmetipsos vnà cum fortunis dare præcipites. Nam, vt optime ait Euripides, ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τέλος δυστυχία, *Infrænis oris, exlegisque dementiæ finis infortunium.* Sæpe autem in Diuinis literis Equus aberrantem & vagum hominem indicat, qui sine ratione vlla feratur, vt, *Fallax Equus ad salutem*, &, *Nolite fieri sicut Equus & Mulus, quibus non est intellectus.* Callidum verò Antisthenis dicterium, cum Plato vehementer laudaret Equum in pompa quadam Equestri hinnitu crebro ferocique excelsos spiritus præ se ferentem, is qui hominis iactantiam libenter incessebat, *At tu,* inquit, *videris bonus Equus euasurus.* At Themistocles, cum mutatos eius mores ex procacissimo in maximè temperantem plerique admirarentur: *Annon,* inquit ille, *videtis asperos & indomitos pullos in optimos Equos euadere?* Non imprudenter itaque Prudentius elationem animi describens ait: C

Virg. Æneid. lib. 3. — *Psal. 33 & 32.* — *In Psychomachia.*

Fortè per effusas inflata Superbia turbas
Infræni volitabat Equo.

NEQVITIA IN TEMPERATIAM VERSA. Cap. XXI.

QVOD vero super Ægypti delicijs dictum, D. Ambrosius ex Apostoli dictatis, eo tempore ait Pascha celebrari quo Israelitici Ægyptum reliquêre, solennitatemq; eam, animarum transitum interpretari, à vitijs ad virtutem, à corporis affectibus ad animi constantiam atque sobrietatem, à malitiæ nequitiæq; fermento, ad veritatem & stabilem synceri propositi firmitatem: mollitiem quippe in Ægyptijs, & alia multa carpit Hadrianus, maximeque optare videtur, vt melius esset morata ciuitas, Alexandriam notans. Legitur in libris Sibyllinis, MILES ROMANE ÆGYPTVM CAVE. Quod licet de Pompeio Magno dictum interpretati sint multi, soliciti que aliquando Romani fuerint ne Ptolemæum armis in regnum restituerint, hac religione deterriti: alia tamen, eaque longè verior eius oraculi videtur interpretatio, præceptum scilicet de illis hoc velamento, vt quibus datum esset imperio populos regere, Ægyptum cauerent, quippe delicias & mollitiem, eaque omnia quæ mox fortissimum id genus hominum vt primum lasciuire cœpit, turpiter adeo effœminarunt, vt D

Ægypti delitia. — *Vt Cicero lib. 1 Epistolarum.*

pessum

pessum penitus ierint Imperio in eos translato, quos vt omnium despicatissimos expuebant, & omni contumeliarum genere insectabantur. Sed quanto erat ominosior Ægyptus Pop. Romano, successum tanto prosperiorem Ægyptijs ex Romanorum aduentu in regionem eam, oracula pollicebantur. Apud Memphim enim in aurea columna literis Ægyptijs scriptum erat, tum demum Ægyptum liberam fore, cum in ea venissent Romani fasces, eorumq; prætexta, quod apud Proclum Grammaticum se legisse testatur Pollio: nimirum qui virtutem & rerum disciplinam admittit, vitijs liberatur. Sed enim Romani pace iam terra mariq; parta, molles Ægyptiorum delicias suscepêre, illi, delicijs amoris, pristinam Romanorum virtutem industriamque sibi mox vendicauêre. Sed alio loco de fascibus dicendum erit. Quod verò facit ad rem, Adamantius ad dictum illud de Iosippo, *Et totius Ægypti principatum obtinet*, ita philosophatur: *Libidinem quippe calcauit, nequitiam euitauit, omnesq; corporis voluptates edomuit atq; frænauit. Hoc enim est totum Ægypti principatum gerere.* Vide verò Chrysostomum oratione quam habuit in vigilia Epiphaniæ, de Ægypto multa in hanc sententiam disserentem. *Nempe Romanos.*

RATIO ET CVPIDITAS. CAP. XXII.

EST tale aliquid apud Platonem in Phædro, qui rationem atque cupiditatem per dexterum & sinistrum bigarum Equos intelligendum proponit, improbique ac impuri ora lupatis frangenda ad cruoris vsq; illisum præcipit:

Donec humi sonipes temeraria crura superbus
Imprimat, & tellus clunibus icta tremat:
Mox facili des lora manu, pariter feratur
Obsequio parens mannus vterq; tuo.

SVPERBIA. PERTINACIA. CESPITATIO, INSOLENTIA. CAP. XXIII.

NAM & in Mosaico illo quadrupede vitia quatuor deprehendit Philo, quæ vna cum sessore in mare proijcienda deperdendaque sint. Elatum in primis pedem illum, quem Superbiam illi vocauere, quam pes alter comitatur, qui secum trahit velocē ad vitæ perniciem procliuitatem, in quam frequenter admodum cespitat, cernuusque canterij more in fossam lapsabundus corruit. Ex posticis pes alter, malæ perseuerantiæ subsequentem pertinaciam ostendit: alter, perperam factorum exultationem, quæ omnia effrænum & exultantem Platonis Equum mira similitudine describunt. Iocose vero Teius Anacreon, cum muliebrum fastum, arrogantemque animum incesseret, puellam quandam Equino comparauit pullo, in quem nemo adhuc inscendisset, atque ita assultim nullo cohibita fræno temere vagaretur, cuius sententiæ versus hi superfuere: *Equi Mosaici vitia quatuor, ex Philone.*

Πῶλε Θρηϊκίη τί δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα
Νηλέως φεύγεις; δοκέεις δὲ
Μηδὲν εἰδέναι σοφόν. ἴσθι
Τοι καλῶς μὲν, ἄν τοι τὸν χαλινὸν
Ἐμβάλλοιμι ἡνίας ἔχων
Στρέφοιμ' ἀμφὶ τέρματα δρόμου.
Νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι,
Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις.
Δεξιὸν γὰρ ἱπποπείρην
Οὐχ ἕξεις ἐπεμβάτην.

Quos quidem vtcumque potui, candore haudquaquam pari, Latinos feci:

Pulle Treicia ecquid, ò me
Toruè luminibus petitum
Impiè fugis? videris
Nil quidem sapere: aperitè
Pulchrè eris tibi, si lupatos
Illigauero, moxque habenas
Sumpsero, atque circumuertero
Metæ in ambitum, atque finem.
At tu, amœna prata pascu,
Molle sed lasciuienti,
Non erit magister vsquam
Sessor, insultare qui te
In modum probe instruat.

Ad hoc facit lepidissima Ode illa Horatiana de indomita Vitula: *Carm. lib. 2. od. 5.*

Nondum subacta ferre iugum valet
Ceruice, nondum munia comparis
Æquare, nec Tauri ruentis
In vomerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuæ *Ludere cum vitulis salicto* A
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem *Prægestientis.*
Solantis æstum, nunc in vdo

Et altera, vbi hæc sunt super Equa:

Quæ velut latis Equa trima campis *Nuptiarum expers, & adhuc proteruo*
Ludit exultim metuitq́; tangi *Cruda marito.*

Quòd verò Anacreon mulierẽ Equini pulli cognomine vocitarit, facit idem Nicander, metaphoram eandem scite prosecutus: vbi de iis agit, quæ contra venenum vtilia sunt, puellare quippe lac adhiberi commodum. Is enim Lac pulli, pro Lac puellare, Anacreontio vocabulo posuit, eo versu:

Θηλυτέρης πώλοιο χέας ὀπὸν ἄλλο τε νύμφαις.

quod castigatius in manuscriptis codicibus νύμφης legitur. Fœminei quippe pulli lac, &, si fieri possit, virginis, viridissimo scilicet ætatis flore vigentis, balsamo (vt vulgata obiter corrigantur exemplaria, in quibus βλασάμοιο scriptum est) instillandum monuit. Hic interpretes non de Equini pulli lacte dictum volunt, sed de muliebri: quod Erasistrati authoritate confirmant, dicentis ἐν τῷ περὶ θανασίμων, B vtile esse lac muliebre.

MERETRICIA PROCACITAS. CAP. XXIV.

DIOMEDIS verò filiæ (illius inquam Thracij Regis insanissimi) libidinis furore famosissimæ, Equis, quæ aduentantes deuorarent, comparantur à Poetis. Vnde ortum prouerbium tradunt authores Græci, Διομήδειος ἀνάγκη. Atque ita interpres Aristophanis ἐκκλησιαζούσαις interpretatur, quamquam Eustathius hospites à patre solitos interimi, & Equis in pabulum apponi tradit, fabulam scilicet secutus, quam à Poetis fictam vno omnium cõsensu repererat. Quo verò hæc eo accipi intellectu debere, quem ex clarissimis authoribus excerpsimus, vnicuique magis constet, à peritis vsurpatum inuenias ἱππόβινον appellari hominem, qui sit libidini Venereisque negotijs intemperanter deditus: quod nomen ab Equi natura deductum, ignorat nemo. Adde quòd ἱππόπορνον ad extremam dicimus contumeliam, cum supremam cuiuspiam nequitiam, & immoderatam lasciuiam exprobramus. In Diuinis quoque literis dictum est in hanc sententiam, insanientes quosdam factos in fœminas, quòd vnusquisque super vxorem proximi sui hinniebat. Equinam vates ille dedit homini vocem, vt Equinam in eo petulantiam argueret. Non enim est omnis homo, homo, diceret Adamantius, sed ea quis nequitia præditus, homo-equus est: vt homo in honore positus, nulla tamen præditus sapientia, homo-iumentum est: Iumentis enim insipientibus is perquam similis habetur: Et generatio Viperarum, de qua Dominus, homo-vipera appellari potest. Neque aliud quippiam hieroglyphicè per duplicem formam Centauri intelligi vult Maximus Tyrius, quàm voluptatis vinculum. Quotiescumque enim accidit, vt ferinæ partes tyrannidem in nobis occupent, ardorque cupiditatis nobilitatem animi corripiat, opprimat, seruitioque addicat suo, propter turpitudinum obsequia homo in belluam vertitur. Ridicule verò faceteque admodum Aristophanes filium Xenophantæ, rusticorum morum hominem & furibundum in Nebulis, sub Centauri specie, repræsentari dicit. Ipsumq; Chironis nomen ex ea significatione, quod & deteriorem significat, ioco ansam dedit, cum Centauros duos inter se pugnantes in tabula pessime pictos Diogenes conspexisset: interrogauit enim, vter eorum Chiron esset, visus de nomine quærere, cum sensu, vter peior esset intelligeret. Et quoniam in Diuinis literis, qui turpibus & immundis officijs detinentur, Iumenta dicta sunt, pecoraque prona & ventri obedientia, fornicatores, Hierosolymitanus Hesychius Admissarios eos equos vocat, hieroglyphico admodum proprio. Idem Psalm. 31. *Nolite fieri sicut Equus & Mulus*, quod ita exponunt interpretes, *Nolite amore mulierum furere, sicut infrænes Equi.* Notum enim est, eos suam ad voluptates intemperantiam hinnitu subinde prodere, vtpote qui omnino quid bonum, quid malum, quid honestum, quid turpe sit prorsus ignorant. Sedenim meretriciam hanc petulantiam à tam multis per Equinæ imaginis hieroglyphicum indicatam, nemo Virgilio melius & plenius expressit, vbi Georg. libr. 3. ita canit:

Voluptuosorum hieroglyphica.

Homo-vipera.

C

A *Scilicet ante omnes furor est insignis Equarum,*
Et mentem Venus ipsa dedit: quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumpsere quadrigæ:
Illas ducit Amor trans Gargara, transq; sonantem
Ascanium, superant montes, & flumina tranant:
Continuoque, auidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis, quia vere redit calor ossibus, illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceptantq; leues auras, & sæpe sine vllis
Coniugiis vento grauidæ, mirabile dictu!
Saxa per & scopulos & depressas conualles
Diffugiunt, non Eure tuos, non Solis ad ortus: Ad hoc Pli. li.4 c.21. & lib.8.c.41.
In Boream Corumque, aut vnde nigerrimus Auster
Nascitur, & pluuio contristat sidere cœlum.
Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus:
Hippomanes, quod sæpe malæ legere nouercæ,
Miscueruntque herbas, & non innoxia verba.

Sed neque minor est Equorum furor, qui zelotypia etiam ita laborant, vt riuales acerrime castigent. *Equi zelotypia laborāt.* Visum enim, aiunt, in Syria, vbi syluestrium Equarum armenta vulgo pascuntur, præire ducem, qui si iunior aliquis libidinis causa Equam inscenderit eam initurus, ita indignetur, vt eum nulla interiecta mora persequatur, donec comprehensum verendis mordicus priuet. In hoc autem animalium gene-
B re fœminæ maribus continentiores sunt. Absyrtus enim ait Equam, vbi se concepisse nouit, marem vlterius non admittere. Neq; vero hoc loco prætereundum, quod & ad Hippomanis vim, & immodicam Equorum impotentiam & subitam in Venerem cōcitationem pertinet, venenum illud, quod sæpe malæ, vti dicebamus, legere nouercæ, à furore, in quem agit Equos, appellatum, tanti esse roboris & efficaciæ, vt cum Phormis quidam Mænalius Equos duos à Dionysio Argiuo fabrefactos in Olympia dicasset, abdito in eorum altero, vt Elei arbitrabantur, eo viru, vt autem alii, in liquatū metallum immixto, constiterit allectos ita esse Equos ad initum sui, vt non nisi flagellis amoueri potuerint. Historiam ponit Pausanias. Varia autem est antiquorum super Hippomane viru sententia. Nam Theocritus Hesiodum secutus, plantam esse videtur existimasse, qui φαρμακευτρίᾳ dicat: *De Hippomane plene Arist. li.6.c.11. de nat. animal.* *De Hippomane varia opiniones.*

Ιππόμανες φυτόν ἐστι παρ' ἀρκάσι. Τῷ δ' ἐπὶ πᾶσαι
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, καὶ θοαὶ, ἵπποι.

Idque periti, diligentesque agnoscunt viri. Alii Theocrito pertinaciter aduersantur, neque plantam esse Hippomanes, neq; tale aliquid in Arcadia nasci asseuerantes: idq; vnum verissimum autumant,
C quod de caruncula, fici instar, in pulli fronte recens editi inhærente traditum est à Theophrasto. Agnoscit tamen & Crateuas plantam, eamque fructum habere fici syluestris instar, folium vero fuscū docet, quemadmodum papauer: quin & spinosum esse, idq; veneficiis amato iis immixtum mirifice pollere: hinc nonnulli φυτὸν illud Theocritianum pro φῦμα, hoc est, tuberculum, fronti quippe huiusmodi pulli adnatum, interpretantur. Nam & Archilochus φυτὸ, pro φῦμα, posuit, atq; ita facile de caruncula posse intelligi. Sed enim quod Theocritus ait, id apud Arcadas inueniri, nimirum ad plantā referri debet: non enim dicendum, pullos in Arcadia tantum editos, Hippomanes in fronte gestare, quod omnibus fere accidit vbicumq; locorum genitis. De plantis vero verissimum est, alias alio loco nasci, vel pollere magis hoc quam illo loco prouenientes: sed ambiguitas hęc omnis ex locutionis huius, quæ est Hippomanes, æquiuoco orta est, cum tria sint vocis huius significata: vnum virus illud, quod Equa in libidinem concitata emittere soleat è natura, de quo Maro:

——*Lentum distillat ab inguine virus.* Geor. lib.3.

Idque tantus author, in re seria vero dici nomine Hippomanes autumat. Dixerat & Tibullus:

D *Et quod, vbi indomitis gregibus Venus afflat amores,*
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine Equæ.

Manifestum enim est ex horum descriptione, Hippomanes hic neq; pro planta neque pro caruncula poni. In Arcadia autem esse plantam, etiam furoribus amatoriis damnatā, cur inficiari possit quispiā, non video, antiquis tot authoribus rem ipsam agnoscentibus. Inueniri demum carunculam, instar carinæ, in fronte pulli applicitam, quam mater nisi mordicus decerpserit deuoraueritque, ab amore curaq; educandi filii abalienetur, Theophrasto, Plinio, & aliis id tradentibus, de qua re idem Maro,

Quæritur & nascentis Equi de fronte reuulsus Æneid. lib.
Et matri præreptus amor, 4.

causam nullam video cur quispiam aduersetur. Neque audiendi sunt, qui nihil aliud Hippomanes

apud Maronem & Theocritum, addam & Tibullum, significare contendunt, scholiis in Dioscoridē, nisi furorem grandem (vt eorum verbis vtar) & vbique adiectiui nominis modo poni, cum iam vocem eam trium esse rerum, quæ quidem & cerni, & manibus attrectari possunt, vocabulum substantiuumque verum indicauerimus. Neque tamen negamus, ἵππον locutionem plerisque nominibus applicatam, magnitudinem proceritatemque significare, vt ἱπποσέλινον, ἱππομάραθρον, & multa huiusmodi, quæ superfluum est enumerare: sed hæc non sunt tanti, vt negare possint Hippomanes veram esse in Arcadia plantam, cuius figuram, neque non vim amatoriis veneficiis peculiarem, Crateuas apud Theocritum descripserit: neque carunculam auferant, quæ sit omnibus manifesta, neque destillationem amoueant, quæ Tibulli, Virgilii, Probi, Aristotelis denique ipsius authoritate continetur: in eandem enim furoris efficaciam conueniunt hæc tria, virus illud, planta Arcadica, & ficulneus ille tuber, à maleficis propinata. Hæc forte nos morosius prosecuti sumus, quam suscepti operis ratio postulasset: sed grauissimo viro, ætate nostra præstanti, qui tria hæc de rerum natura tollere conatur, respondendum fuit, si Veneti Poetæ nostri, si Romani, si Siculi dignitatem, in suo cuiusque genere summorum, tueri concedatur.

PROFANVS. CAP. XXV.

SANE quidem Ægyptii sacerdotes animal hoc alioqui tam generosum, tam vtile, tam domesticū, repudiauere, ac per hieroglyphicū eius profanū intelligi decreuere: cuius rei causam eā fuisse suspicor, quæ maiores etiam nostros in Italia ab eo abstinere tam religiose iusserit, vt à sacrorum flamine minime tangeretur, propterea quod damnatum inter venena fel habere proditū est. Alii rem simplicius interpretantes, dicunt inde factum, ne si longius digrederentur, fraus interdum ex negligentia fieret sacris. Ea enim de causa sacerdotum etiam nostrorum familiis data otia, ne profanis occupationibus, aut curis distraherentur, sed in precibus tantum Deo alligandis occupati essent, & laudes illi septies in die dicerent. Perseuerauit autem in nostra vsque tempora, vt primores Antistites Equo per vrbem vehi, solennibus præsertim diebus, contra morem & decorum haberetur: præterquam vno maxime omnium festo die, quo nouus Pontifex Maximus ad Lateranum deducitur: tunc enim in albis Equis omnes Præsules conuehi moris est.

AVTHORITAS. CAP. XXVI.

CVMQVE apud Romanos veteres Dictatoria dignitas admodum sacrosancta esset, vetusta quadam lege, nefas Dictatori erat equitare. Causas alias atque alias memorat Plutarchus in vita Fabii: siue quod maiores vires pedestribus inesse copiis arbitrarentur, proptereaque oportere Imperatorem in phalange permanere, neq; locū deserere: siue quod eius principatus authoritas & magna esset, & quodammodo tyrannica in reliquarum omnium rerum administratione, voluerint tamen in hoc Dictatorem inferiorem populo videri: Fabio tamen Maximo Dictatori designato, post cladem ad Thrasymenum acceptam, primum Equus concessus in tanto rerum discrimine, quo principatus magnitudo, ac moles ostenderetur, maiorisque apud omnes authoritatis haberetur. Est enim Equus animal omnino superbum, & equitare magnificum habetur. Vnde Aristippus apud Horatium, cum Diogenis vilitatem argueret, splendidius multo esse dicit, *Equus vt me portet, alat Rex*. Id vero Diogenes ac plerique alii Philosopho minus dignum arbitrabantur. Quare Plato cum in Equum aliquando conscendisset, statim desiliit ad terram, se vereri dicens, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, ne Equino quopiam fastu contaminaretur.

Plutarchus in vita Fabii Max.

FABII CONTATORIS VIRTVTES. CAP. XXVII.

SED vt ad imagines nostras reuertamur, in lapillo Onyce argumentum multiplex vidi artificiose admodum sculptum. Equino enim capite est, humana facie in pectus barbata gruinis pedibus, cauda pulli gallinacei, literæ sunt, F A B. Ex quo quidem figmento virtutes eas facile coniectas, quibus Fabius Contator insignis fuit. Nam principatum in bello, ex Equino capite: prudentiam, ex humano pectore barbato: prouidentiam & contationem, atque etiam speculationem, ex pedibus gruinis:

A gruinis: victoriam, ex pulli gallinacei cauda interpretamur: quorum omnium causæ in suis quæque Commentarijs sunt explicatæ.

ANIMI DESPONSIO. Cap. XXVIII.

NEQVE forte ingratum fuerit hieroglyphicum, quo desperatio, aut rei, quam quispiam aggressus fuerit, inauspicatus ingressus significetur, vbi quis Equum cespitantem, aut prioribus prolapsum pedibus appingeret, cum ipsa præsertim res, & prouerbio, & augurijs veterum confirmetur. Nam quod ad prouerbium attinet, quod fertur: *Rideo,* inquit Galba, *canteri,* Sisinnius Capito ita interpretatur, qui principio rei alicuius inchoatæ deficiunt animo. Nam cum Sulpitius Galba in prouinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animaduertisset cecidisse: *Rideo*, inquit, *canteri, te iam lapsum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus.* Ex ostentis vero vnum sufficiat commemorasse, quod Flaminio Consuli feroci viro Aretij fertur obtigisse; cum is indigne ferens per mediam iam Italiam vagari Pœnum, atque obsistente nullo cædibus & incendijs omnia vastantem, ad B ipsa Romana mœnia oppugnanda proficisci, signa ocyus conuelli iussisset, cum primum in Equum insilijt, Equus repente corruit, Consulemque lapsum super caput effudit; inauspicati nimirum incœpti signum, quo paulo post ipse cum exercitu concidit, fœdissima ad Thrasymenum clade superatus.

DIFFICVLTAS. Cap. XXIX.

NEQVE indecenter inter picturas huiusmodi referetur Equus in fossam prolapsus, aut in voraginem aliquam demersus, vbi luti tenacitate pertinacissime detineatur, neque sese valeat expedire: si negotij alicuius difficultatem, aut incommodum exprimere voluerimus; quippe quod plurimum ita est canteriorum natura, quos oneribus comportandis addicimus; vt si aliquam in voraginem deciderint, tam ob onus, quo grauantur, quam ob liuidæ paludis cœnum, in quo recumbunt, supra modum implicentur, vnde ægre attolli queant. Hinc illud apud Liuium à Iubellio Taurea Campano obiectum; *Minime sis canterius in fossa*, cum longo certamine cum Claudio Asellio Rom. C delassatus se subducere meditaretur, cuius rei non apparente ratione, ad dolos conuersus hosti suasit, vt Equo dimisso in cauam viam descenderet, vbi secum pedes congressurus esset. Quod cum Romanus intrepide, nulla interposita cunctatione fecisset, Taurea ea iactato dicterio, admisso statim Equo profugit: quasi dicere voluerit, nolle se eo demittere, vnde difficillima futura esset emersio. *Liuius lib. 3. Decad. 3.*

CERES. Cap. XXX.

SED vt nihil quod ad Equi imaginem faciat, quantum industria consequi possumus, omittamus, fuisse legimus apud Phigalenses simulacrum Cereris in antro consecratum, habitu sedentis in petra, Equinis capite comaque, cætera muliebri simile: adnexis Draconum & ferarum plurium imaginibus, quæ circa caput illudebant, palla nigra ad talos demissa, in cuius manu vna Delphinus, in altera Columba sustineretur. Sedenim quamuis huiusmodi simulacrum Cereris nonnulli fuisse dicant, ego tamen Veneris potius crediderim, nisi dicamus pabulum & opulentiam, quæ per Cererem significatur, incitamentum esse ad illecebras & petulantiam. Equinum enim caput non esse D ab lasciuia alienum, ex ijs, quæ paulo ante diximus, manifestum est. Draconum spiras, amatorios nodos, voluptariasque implicationes significare super Serpente indicat commentarium. Delphinum amoris simulacrum esse, tam ex historia, quam ex tot Veneris signis, quibus id genus piscis admouetur, alibi comprobauimus. Columbam denique referre Venerem, suo capite disputatum est. Acquiescendum tamen Pausaniæ, Cererem eam esse dicenti. Sedenim, vt in suo diss[e]ruimus, eandem esse Cererem & Venerem Ptolemæi Assertoris tempore declaratum est. Cæterum potest huiusmodi picturæ species ipsius etiam rerum naturæ hieroglyphicum esse: Equinum quippe caput ob insitam animali pernicitatem, innuere velocissimos cœlestium orbium motus, Columbam tractus aerios, vt suo loco dictum est, Mare Delphinum, vt in numis passim, Anguium inuolucra, sinuosos omnium toto terrarum orbe lapsus, de quibus apud Platonem Socrates, vt in Serpente testatum *Simulacrum Cereris, eiusq; declaratio.*

statum fecimus. Feræ reliquæ vitas animantium omnes ostendere videntur. Saxum, terræ firmam & stabilem sedem, sua se soliditate continentem signat. Antrum denique ac nigra palla, ea plurima, quæ de rerum causis & originibus minus adhuc comperta delitescunt, vt in simulacris Isidis caput pedesque ex nigro lapide: de qua re dictum est alibi. A

QVIBVS DIIS EQVI SACRI. Cap. XXXI.

Equus Marti sacer Romanus.

QVOD vero Marti primum omnium sacer Equus esset, ex eo constat, quod Decembris Idibus illi Equus, qui à dextra victor fuisset, immolabatur. Dextera enim masculina censeri diximus in Tauro, & mares animos Marti passim videmus attributos, de quo latius in pudendis virilis interpretatione, neque non in Scarabeo. Sacrificii vero huius causam nonnulli putant, vt Martem hostia, quæ illi plurimum esset accepta conciliarent. Nam & Pausanias ait, Tyndarum raptæ filiæ iniurias vlturum, cum Menelao marito procis aliis in locum vnum conuocatis, immol to prius Equo, vt bellum aduersus Troianos susciperent, iuramento adegisse. Neque desunt, qui sacrum, quod Decembr. Idibus fieri solitum dicebamus, Octobri mense factum autument: eaq; de causa Equum eum Octobrem itidem appellatum, fuisseque non leuem Romæ de capite eius contentionem inter Suburranenses, & Sacrauienses, vt id scilicet ii in Regiæ pariete, illi ad Turrim Maniliam affigerent. Vtcumque vero, Equus panibus caput redimitum habens, Octobribus Idibus pro frugibus in campo Martio mactabatur. Ideo vero Equum potius quam Bouem immolabant, quia Equus animal bello dicatum, ad frugum potius perniciem, quam auctum, spectare videbatur: Bos vero ad frugum prouentum & commoditatem natus. Quin etiam authores sunt, Equos à Romanis non ideo mactari solitos, vt Martem sibi conciliarent, sed vt supplicium ex eo sumerent, per quem constat Troiam fuisse captam, vnde se oriundos illi profitebantur. Sed enim perfrigida & ieiuna admodum calumnia hæc mihi videtur in Romanum nomen: vt populus tot virtutibus insignis, immeritum animal quotannis ita multarent, quique grauissimas iniurias hostibus sæpe condonare soliti essent, vni huic immortali in Equos odio tam pertinaciter inhærerent. Lacedæmonii vero, vt Festus asserit, Equū ventis in monte Taygeto soliti sunt immolare, eundemque ibidem adolere, vt cinis ventorum flatu per fines quam latissime dispargeretur. Cæterum Pausanias Soli Equum in eo monte tradidit à Lacedæmoniis mactari solitum Persarum more. Hinc Curioni Xenophon Equum donat, quem Soli sacrificet, cum eam apud Persas esse Solis victimam non ignoraret. Idem author est, apud Sauromatas Equos ad sacra, & ad cibos ali: vnde apud Epigrammatarium nostrum; B C

Nēpe Martialem libr. 1. Epigram.

Venit ab epoto Sarmata pastus Equo.

Sarmatas enim Romani dicunt, quos Græci Sauromatas, vt Plinius libro quarto. Apud Stephanum diuersi sunt populi, quamuis vtraque gens Scythica. Apud Salentinos Ioui dicatus Equus, viuus in ignem coniiciebatur, perinde ac Rhodii quotannis quadrigas Soli consecratas in mare iaciebant: quod vulgatum est eum tali vehiculo circumuehi mundum. Vti etiam in Illyrico, ea de causa, quod Tridentis ictu terra Equum excierit, quatuor Equos nono quoque anno marinis fluctibus habendos iaciebant. Apud Philostratum in Heroicis, legas pullum Equinum coloris albi, & fræni sessorisque adhuc ignarum, Soli sacrificandum pro victoria assequenda, idque suasu Palamedis perterrefactis aliquando Græcis, quod Solis deliquium, dum circumsident Troiam, inspexissent. Has quasdam veluti phaleras Equo libuit addere, quas sumptu nostro comparatas si quis approbaret, iis vteretur: qui vero ornatum alium expetiuerit, vel ex aliis quærat, vel impensa sibi comparet sua.

IOAN-

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER V.

DE IIS QVÆ PER CANEM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD FLORIVM MARESIVM BELLVNENSEM.

B

VI vero potius Canem meum, sacris quidem Aegyptiorum adytis educatum, sed mea huc aduectũ diligentia, dono dare debueram, quam tibi, mi Flori iucundissime? Quotiescumq; enim ea considerabam, quæ sapientissimi illi viri per Canis hieroglyphica significari tradiderunt, dum diuinæ mentis interpretem, dum sacerdotem, dum tutelares Deos, eo posito, subinnuebant, dum grati animi signũ, dum memoriæ & amicitiæ simulacrum, dum vatem, dum philosophum, ac ipsum literarum authorem Mercurium, fidem, obsequium, & pleraque alia per idem animal intelligebant: toties mihi tui, qui alumnus meus es, species offerebatur; cuius studium in disciplinis, integerrimos mores, insignem pietatem, liberrimi beneuolentissimiq; animi candorem & sinceritatem, tam longa multorum annorum experientia perspexissem. Sed parum existimabam hac me cogitationis hilaritate perfusum, nisi rem ipsam scriptis etiam mandare studuissem, atque ita longe affluentiori voluptate commemorando perfunderer. Hunc igitur ex omnium animantium grege delectum tibi dedicaui: non vt quæ Canis fuerint significata docere te mihi consilium esset, sed vt sæpius inter scribendum relegendumq; obueniret, vnde ego bonitatis tuæ frequentius memor, hac ipsa diuturnius iucunditate perfruerer. Reliquum est, vt ex beneuolentissimo eius ingenio meam erga te beneuolentiam cõtemplere, perinde ac commendabiles ego mores tuos præclaris, quæ Cani attribuuntur, dotibus æquiparare soleo; quippe qui existimem, speremq; velut ille ad Heroum, deorumq; simulacra contemplanda natura ipsa promptissimus inuenitur, tu quoq;, quod non ignauiter facis, Canem vitæ quoddam exemplar tibi sis propositurus. Verum age, iam ex ipso commentario Canis ipsius ingenium exploremus.

SACRARVM LITERARVM PROFESSOR. CAP. I.

Ministri verbi diuini munus.

IN primis autem rerum diuinarum professorem per Canis effigiem interpretabantur: propterea quod eum, qui sacras literas professurus sit, id omnium plurimũ meditari oportet, vt Canis instar assidue latret, hominum vitia numquam incessere desistat, animum ferum gerat, nullius profani gratiam ineat, quod & Canes faciunt in eos, quos herilis non esse familiæ, vel visu, vel olfactu deprehenderint. Tales apud Hebræos habentur Elias, Hieremias, Ezechiel, Osee, ac plerique alii. Talis apud Græcos cum primis Diogenes, cui Cynicus nomen, à Cane vulgo etiam dictitatum, & ab eo Cynica familia, perpetua vitæ austeritate celebris. Cui quidem haud multum absimilis altera per omnẽ pene orbem in nostram vsque diem progata, quamquam ea sanctioribus apud nos institutis, & verioris disciplinæ professione, laudabilioreque profanæ cuiusque rei contemptu, sub eodem duplici panno, & perpetua pedum nuditate conspicua. Non defuerunt enim vnoquoque tempore, qui luxum & delicias aspernarentur, paruoque & minimo contenti, cum vitam ipsi à vitiis liberam profiterentur, impuros omnes reprehensionibus arguerent, castigarentque. Atque huc denique progredi debet sa-

cerdos optimus, vt dum nullum flagitiosum hominem verbis incastigatum præterit, vel ipsam impudentiæ notam minime pertimescat. A

PROPHETA. CAP. II.

SANE propter increpandi libertatem Prophetam adsimilauimus Cani, eique latranti. Huius significati ratio alia apud Horum est: quia scilicet præter reliquorum animalium morem simulacris Deorum custodiendis Canes apponuntur, eaque ipsi identidem intuendo videntur admirari, non secus ac Propheta meditationi deditus, omnem cogitationis suæ conatum dirigit in Deum. Sane fanorũ antistites sacrorumq; & oraculorũ interpretes, Liuius Adastro Prophetas vocat, de quibus ita:

Cum capita viridi lauro velari impetrant, Prophetæ, sancta ita caste qui curant sacra.

Animaduertendum est autem, omnem Canis vsum aut à latratu, aut dentibus expeti. Ac de mordacitate quidem satis. Quod vero ad latratũ facit, non ignoremus esse os interpretem eorum, quæ mens in penetralibus meditatur: sane Propheta vates itidem est, perque os ipsa mens ex imis arcanisq; adytis oracula sua promulgat: frater enim mentis est os, mens vero verborum fons: atque ita per os excogitata omnia, veluti fluenta de fonte profluunt. Sed enim, quia parum esset aliorum vitia damnare, deterrere, dilacerare, nisi ad rectam viuendi rationem omnia conuerterentur: ad ipsius (inquam) diuinitatis contemplationem dirigerentur: cum Ægyptii sacerdotes animaduertissent Canem (vti ex fragmentis Hori dicebamus) præter aliorum animantium morem, ad simulacra Deorum aspectare, firmoque ea lumine contueri, quasi Propheta idem factitari soleat meditationi tantum deditus, vnde per arcana Dei penetralia reserentur, atque is hinc futurorum scientiam aucupetur, hieroglyphicum huiusmodi congruenter admodum excogitarunt, qui artem hanc diuinandi, teste Tullio, putantur longinquitate temporum innumerabilibus pene seculis consecuti, & ab his acceptum crediderim, quod Thrasybulo cuidam inter Iamidas, ita ab Iamo, cuius meminit Pindarus, appellatos, celeberrimo, statua est Olympia posita, per cuius humerum dextrum Mustela obreperet, & dissectus Canis exerto iecinore iuxta iaceret. Quod vaticinii signum interpretor, cum nonnulli tradant Thrasybulum à Cane vaticinium excogitasse. Nam & Mustelæ cor linguæ ieiunæ suppositum, fatidicam mentem excitare ferunt Magi. Pausanias tamen incompertum sibi esse profitetur, quis primus è Cane vaticinia desumpserit: tametsi Thrasybulum scripsit solum hoc aruspicinæ genere vsum, eiusque rei coniecturam ex statua, quam in Olympia illi positam commemorauimus, desumi. Vt vero ad Prophetam reuertamur; Gregor. Pont. cum professores legum Sacerdotes appellari dicat, eosdem ait & Prophetas nonnunquam appellari consuetum esse, quod talem animum gerere debeant, qualem superius in Cane descripsimus: id quod à plerisque minime præstari idem his verbis lamentatur: *Sæpe namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem, nequaquam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt*, quia Lupo veniente fugiunt, *dum se silentio abscondunt.* Hos itaque per Prophetam Esaiam Dominus increpat, *Canes mutos* eos appellans, *qui latrare nequeant*. Nec vero quis in vates & sacerdotes calumniæ ansam ex eo capiat, quod D. Paulus ait: *Cauete canes, cauete malos operarios.* Ambrosius de marinis eo loco intelligendũ ait, quorum omnino munus tantum est, vt reliquum animantiũ genus deprædentur. Sed quã horrenda sunt quæ ad Esaiæ increpationem addidit Ezechiel: *Fili hominis*, ait, *speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me: Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Quod quidem eo periculosius est, ait Hesychius, quod ignauia hæc pluribus est nocumento: sacerdos enim negligens, aut ipse peccans, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos qui rudes sunt ad similia, adeoque Legislator in Leuitico, peccatum ipsius sacerdotis, *Peccatum populi* appellauit.

Prophetarũ munus. *Cap. 56. 10.* *Phil. 3. 2.* *Ezech. 3. 17. 18.* B C D

CVSTODIA. CAP. III.

ID quod etiam ex Ambrosii sententia ad excubias pro salute dominorum refertur, debereque nos ait is, promptuarium tenere verborum, ne quasi mutæ Canes commissam nobis fidei custodiam, quodam præuaricationis silentio deseruisse videamur. Hoc eodem significato Theologi accipiunt illud

A illud ex sexagesimooctauo Psalmo: *Lingua Canum tuorum hostium intingetur sanguine*, vbi per Canes, Christi ædium sacrarum antistites interpretantur: hi siquidem parandi sunt in aduersarios, qui gregibus insidias meditantur, vt Oues ab omni hostium iniuria tutæ custodiantur. Quam propemodum sententiam secutus Plato libro de Republ. II. vbi militem ciuitatis custodem informat: *Naturam*, ait, *generosi adolescentis, qui ad disciplinam huiusmodi educetur, nihil differre à generosi Canis ingenio, vtrumque ipsorum sagacem esse oportere, mansuetum erga suos, aduersus autem hostes immitem.* Nam ea generosi Canis natura, vt erga familiares & notos sit mitissimus, aduersus vero alienos & ignotos ferocissimus, quos simulac viderit, ægre ferre se indicat, etiam si nihil quicquam mali sit ab eis perpessus, sufficereque ad inimicitias satis habet, si qui recens venerit, non fuerit è domesticis. Non abs re igitur, qui D. Bernardi, viri de pietate Christiana optime meriti, vitam scribunt, matrem eius aiunt prægnantem imaginatam in somniis esse, Catulum se candidum, dorso rutilum, & latrantem in vtero gestare: vnde illi à sapiente viro responsum, futuram eam optimi Catuli matrem, qui diuinarum ędium custodiam susciperet, latratumque assiduum contra profanos & impios exerceret. Hinc etiam canis comes & viator Angelum comitatur, quem Raphael in libro Prophetico non otiose sibi, & Tobię filio adiungen- B dum putauit.

Plin. libr. 8. c. 40.

D. Bernardi matris somnium.

Tob. c. 4.

DII LARES. Cap. IV.

EADEM ratione Canes apud Ethnicos Laribus præsides fuisse dicuntur, Deosque ipsos Romani ideo caninis pellibus induerant: quod sicuti Canes mites mansuetique sunt in domesticos, in alienos vero feri, formidolosique, ita & Lares, quibus totius familiæ cura credita esset, haberentur. Proditum sane memoriæ est Iliados Mineruæ templum in Daulia fuisse, in quo Canes alerentur, qui Græcis tantum aduentantibus se mites, mansuetos ac ludibundos offerrent: in barbaros vero feri, atroces ac indignabundi semper irruerent. Neque desunt hodie barbarorum nationes aliquot, quæ Canes hostium cadaueribus quoquo C modo conquisitis alant, eosque in prælia mox ducant, quibus in hostem immissis fœdissime interdum stragis spectaculo perfruantur. Æsculapii simulacro, quod Epidauri fuit, à Thrasymede Pario Arignoti filio elaboratum, Canis adsculptus assistebat, cum Deus in throno sedens dextera baculum teneret, læuam supra Draconis caput porrigeret, cuius meminit Pausanias. Eius argumenti eam ait historiam fuisse, quod Æsculapius in solitudine Titthei montis expositus ab auo Phlegya, cuius filiam Apollo clam compresserat, è Capella alitus, & à Cane custoditus fuerit.

Barbari in nouo orbe.

Plin. libr. 8. c. 40.

Æsculapii simulacrū.

ARBITER GENIVSVE. Cap. V.

SED aliam Chrysippus rationem cur Lares Caninis tergoribus velarentur, attulisse dicitur: quippe quod ipsi genios præ se ferunt, qui custodiæ nostræ ideo tãquam arbitri sint delegati, vt improbe factorum dictorumque pœnam à nobis exigant, scelera que & impietatem omnem vlciscantur, quotiens humanitate posthabita in brutorum vitam declinauerimus, quam ipsi genii, non secus ac sagacissimi Canes insequantur, & ad merita supplicia pertrahant. Hoc ipsum Censorinus, multis aliorum opinionibus allatis demum affirmat, esseq; genios ita assiduos nobis obseruatores appositos, vt ne puncto quidem temporis longius abscedant. Atque hi sunt, qui nos nonnunquam impellunt, sæpe reuocant, prout nunc salutaria, nunc perniciosa appetierimus. Sed nostræ pietatis author, ne ab aliis hæc quæramus, Genios custodiæ nostræ appositos, & affirmauit, & Dei patris faciem eos quotidie contueri cõmonuit. Merito itaque Laribus (quando iidem & genii sunt, nos Angelos dicere maluimus) Canis, vtpote tutelare animal, hieroglyphice dedicabatur. Sed non sine piaculo videor mihi præterire posse, quod apud veteres scriptores legi, Vulcani templum apud Ætnam Siciliæ montem fuisse, cuius lucum incolerent Canes, qui caste pieque adeuntibus adblandirentur: impuros vero impollutosq; rem quasi diuinitus præsagientes miserabiliter lacerarent.

Lib. de die natali. c. 2.

Matth. 18.

Vulcani tēplum.

VESPILLO. CAP. VI. A

Ex his itaque factum vt Ægyptii vespillonem sacrorumq; tutelarem, ędituumq; libitinarium per Canis effigiem indicarent, obseruato firmo illo immobilique obtutu, quo animal id ipsa Deorum hominumq; simulacra custodiæ suæ credita contemplatur. Nam cum apud Ægyptios cadauera vitro condita, non adipe suillo, vt nonnulli sunt interpretando decepti, in longum tempus asseruarentur, erantque & libitinarii quibus curæ erat ea custodire, eo spectare crediderim Canem apud Maffæos Romæ in pulcherrimi operis cippo humi iacentem, surrecto vero capite inscriptionem, quæ huiusmodi est, intuentem.

C. IVLIO VRBANO ET IVLIÆ OPTATÆ CONTVBERNALI, ET C. IVLIO VRBANO PECVLIARI FILIO

POST. SVIS.

GRATVS ANIMVS. CAP. VII.

Neqve tamen ignoro esse aliquos, qui huiusmodi hieroglyphicum, quo scilicet Canis vel simulacrum aliquod, vel conditum cadauer intueretur, hominem beneficii accepti memorem significare contendant. Canis porro illos, qui de se benemeriti fuerint nunquam obliuioni tradit, cuius rei paulo post mirifica quædam exempla subiiciemus. B

MEMORIA. CAP. VIII.

Macrob. in Saturn. ca. 10. sub fin.

Vnde & memoriæ simulacrum Canis est, quæ scilicet circa præterita versatur: & in Prudentiæ tricipitio, id sibi vult caninum caput, cum Leoninum, intelligentiam, & præsentium considerationem: Lupi vero caput prouidentiam, ac perinde futura indicet, quod alibi diffusius explicauimus. Socrates quoque tunc per Canem iurat in Phædro, cum illam Lysiæ orationem memoriæ tradidisse firmiter arbitratur.

FIDES. CAP. IX.

C. Mamilii numus.

In Phædone vero per Canem iurat, cum putat fidem & obsequium præstandum iis, qui rerum habenas in ciuitatibus moderātur. Sane C. Mamilii numus est, qui limitibus metandis S.C. præfectus aliquandiu fuit, in quo Canis ei videtur allatrare, eo quippe significato, vt fidem præstandam in primis admoneatur is, qui negotio eiusmodi præficitur. C

AMICITIA. CAP. X.

Fidei in Cane exēpla.

Eivs vero fidei ratione habita hieroglyphicum pro amicitia plerumque Canis ponitur, in qua quidem primum fides expetitur ex Ciceronis & omnium sententia: mox animus, si vsu veniat, ad promerendum promptissimus. Mirifice vero spectatur in Canibus illa officiosa adeo dominorum adulatio. At hic mihi temperare nequeo quin amoris & fidei exempla quædam commemorem, quæ in ipsis Canibus elucescere plerumque comperiuntur. Nam Leuctricas puellas tres à Spartanis iuuenibus quibusdam constupratas, mox occisas, & in puteum deiectas indicio Canis Scedaso patri peregre aduenienti, & latratu & cursitatione ad puteum fuisse proditas, nunc dissimulabo alia quædam maioris forsan admirationis repetiturus. Cōfosso enim intestinis bellis ciue Romano, aiunt non potuisse quempiam caput eius abscindere, vsquequo Canem, qui dominum custodiebat, proque eo ferociter pugnabat, ab instantibus interemptum summotumque vidissent. Ambrosius refert, occiso Antiochiæ milite, Canem cadaueri comitem adstitisse, qui dum eiulatu mœsto rapti domini desiderium diu testaretur, ingentem hominum coronam ad fidelitatis spectaculum contraxerit, donec eo inspecto qui cædem patrauerat, in eum insilierit: tamque diu prehensum continuerit, donec re patefacta, percussor sit in supplicium raptus. Illud vero præcipue est admiratione dignū, quod ab Æliano traditum est: Colophonium quendam vna cum seruo & Cane, mercatum in Ioniā concessisse ad vrbem Theon, cumque seruus, qui pecunias ferebat, naturæ satisfacturus aliquantulum à via deflexisset, loculo humi deposito immemorem abiisse, Canem ad eius custodiam perstitisse, donec illi re infecta, quod pecuniæ non aderant, rediissent, Canemque in eodem loco apud marsupium offendissent, D

sent,

A ſent, qui quod abſq; potu, ciboq; diu perſeuerauerat, ita reddito depoſito expirauerit. Sed quid illud quod apud Plutarchum de Pyrrho fertur? nempe eum aliquando factum obuiam Cani, qui cadauer herile custodiebat, vbi triduum abſque cibo permanſerat: quod cum Pyrrhus ſepeliri iuſſiſſet, Canẽ ſibi diligenter curandum imperauerit: euenit vt haud ita multo poſt Pyrrhus exercitum luſtraret, aſſidebat regi Canis, tacituſque quieſcebat, cum interim interfectores heri nomina daturi præſto fuerunt, exilijt ſtatim Canis vbi eos adeſſe vidit, magnoq; hoſtes latratu inceſſens ad Pyrrhum identidem reſpectabat, vt non illi ſolum, verum omnibus qui aderant facti ſuſpicionem concitarit ingentem. Correpti igitur illi, minimiſque quibuſdam indicijs conquiſiti, ſcelus confeſſi ſunt, atque ita pœnas iuſſi pendere. Fuit & alter Pyrrhus ab rege illo, qui tantæ fidelitatis Canem habuit, vt cum mortuus & in rogo poſitus eſſet, ſubſecutus itidem Canis in pyram ſeſe coniecerit, & concremari pertinaciſſime voluerit. Fuit & Polo hiſtrioni apud Græcos celeberrimo Canis, qui poſt impoſitũ rogo dominum, in eaſdem ſponte ſe coniecerit flammas: & alius eodem quo ſaltator Theodorus ſepulchro conditus fuerat, Catellus includi voluit. Iamque & Eupolidis Poetæ comici Canis Augeas B nomine celebratur, qui mortuo ſepultoque domino præ mœrore & ipſe contabuit, erepti domini deſiderio tandem extinctus.

PHILOSOPHIA COMMVNICATA. Cap. XI.

HIEROGLYPHICVM & Cerberus argumentum habet: Græcorum enim nonnulli non incongrue forſan exiſtimarunt, abſtractum Herculis opera ex obſcuris Erebi penetralibus tricipitem Cerberum, patefactam ab Heroe Philoſophiam, quæ prius in arcanis deliteſcebat, indicare. *Cerberi mythologia.* Ea vero vna ceruice contenta, tribus diſtinguitur capitibus, quorum vnum Rationi, Naturæ alterum, tertium Moribus inſeruit. Vnde præter edomita tot monſtra, Herculem ipſum ferunt ſagittas in Iunonem iaculatum, & Plutonem etiam telo, vt Homerus inquit, triſulco ſauciaſſe. Philoſophus enim vir, dum ſolerti indagine ſublimia quæque perueſtigat, nactus aliquid captu dignum, mente veluti pennato quodam vtitur telo, donec quicquid illud fuerit aſſequatur: Neque quidem locus vllus eſt, neque abſceſſus tam remotus, tam abditus, tam inacceſſus, quo non peruenerit Philoſophia. Terræ C ſiquidem hæc penetralia perſcrutatur, quod eſt Plutonem ipſum telo impetere, atq; etiam ferire, hoc inquam eſt rerum naturam enanciſci, tot in orbe terrarum monſtra domitat, ferinos quippe mores componit, & ciuilibus, honeſtis & vtilibus legibus addicit: vt de Poeta Flaccus etiam ait: *Horat. lib. de art. poet.*

—— Pectus, præceptis format amicis,
Aſperitatis & inuidiæ corrector, & iræ.

Cœlum demum inſcendit, & inde quicquid rationi obnoxium eſſe poteſt aucupatur, cunctaque proſpectat, & ad lamuſſim omnia num recta ſint, explorat. Herculis ad hæc clauam, qua heros is fuerit in domitandis monſtris vſus, Philoſophiam, monſtra vero animi vitia ſignificare interpretatur in Floridis Apuleius. Atque, vt ad Cerberum reuertar, ſunt qui rem ſimpliciter accipiant, caninis eum capitibus effictum à Poetis, propterea quòd Tartareus cuſtos habeatur. Hiſtoriam tamen Hecatæus Mileſius ſuper eo tradit, Serpentem in Tænaro fuiſſe, quem ea de cauſa Canem appellarint, quòd morſu eſſet admodum lethifero, homineſque quos iciſſet, ſtatim interficeret, eumque ab Hercule deductum ad Euryſthea. Sed hæc ſcriptorum ſemper fuit licentia, vt ex commodo quiſque ſuo fabulas D confingeret. Mihi autem magis arridet figmentum prius poſitum, qui tam præclaros viros tam erudite rem ipſam interpretari videam.

ANVBIS. Cap. XII.

ADDEMVS & Anubim Deum per Canis effigiem ab eiſdem Ægyptijs figuratum: de quo veteres quidam hiſtorici prodidêre, vna eum cum Oſiride gigantes ex Italia pepuliſſe. Canino verò capite fuiſſe eum, eo commentum, quòd Iſidis & Oſiridis corpora cuſtodierit, quod, vti dictum eſt ſuperius, Canibus eſt admodum peculiare: eaque de cauſa Canem galeis inſculpi morem eſſe, quod in veterum numis compluſculis obſeruaui.

HORIZON. Cap. XIII.

DIANA.

SED ENIM super Anubi Plutarchus lõge eruditius rem perscrutatus, remotiora disciplinarum penetralia recludit, ac terminatorem in sphæra circulum per Anubin in fabulis, per Canem inscriptione sacra hieroglyphica significari tradit: quippe qui Nephthyn apud Ægyptios inferius hemisphærium esse contendit, Isin verò superius: lucidum hoc & diurnum, obscurum illud & nocturnum; vtriusque verò participem Anubin, qui & interdiu & noctu visu pariter fruatur. Eandem enim vim apud Ægyptios Anubis habet, quam apud Græcos Hecate, cui supera & inferna dedicarunt. Nam cum triceps effingeretur Hecate, vnum omnino caput Caninum, Equinum alterum, humana verò figura tertium adsculpebantur: quod tamen hispida & rusticana facie simulabat, cuius picturæ hieroglyphicive causam in Equo latius enarrauimus. A B

SATVRNVS. Cap. XIV.

SVNT qui per Anubin Saturnum interpretentur, quòd omnia ex sese pariat: atque ita sit & luminis, & tenebrarum particeps: quia materia obscura est, forma verò conspicua. Qui fabulas de ijs, quæ rerum inito facta fuerint ab Oromaze, memorant, cœlo inquiunt & astris fabricatis custodem cum adhibitum, atq; hinc Canis figmentum excogitatum.

PRINCEPS. Cap. XV.

PRÆTER ea quæ iam posita sunt de Cane significata, sacerdotes ijdem Ægyptij, si Principem aut Legislatorem significare vellent, Canis hieroglyphicum cum diademate, siue fascia, vel amiculo faciebant, reliqua corporis facie nuda: propterea quòd veluti *leuisomna Canum*, vt cum Lucretio iocer, *fido cum pectore corda* in Deorum simulacris diligenter obseruandis detinentur: sic etiam Princeps, qui iura sit daturus, Regem qui anteacto tempore claruerit, nudum contemplari debet, quidque sibi velit ea fasciola, examinare: id quod omnium maximè Periclem Athenienſem factitare solitum perhibent. Quotiescumque enim is Magistratum aliquem inibat, ipsa honoris delati insignia, & vnumquodque gestamen pro concione alloquebatur, quid ea sibi vellent, qualem virum poscerent percontabatur, seque mox ad personam quam induebat, strenue decenterque gerendam adhortabatur, tanta omnium admiratione, vt non immerito eum & tonitrus & fulgura ciere prædicarent, apesque mel in os eius infantis coniecisse faterentur. Quod vero fascia regium sit insigne, ostendimus cõmentario de Gestaminibus reliquis. Atqui Ptoemphanes populi ex Africæ parte Canis non effigiem, pro Principe coluerunt, sed viuum ipsum pro rege sibi delegere, cuius motum obseruabant, ac ex eo quid faciundum, vbi standum, quo progrediendum, religiosissima quadam auguratione intelligebant. C D

Pericles Magistratum initurus quid faciebat.

MILES. Cap. XVI.

ABSQVE fascia verò Canis, copula tamen religatus, non incongruum est sacramento addicti militis hieroglyphicum copula scilicet obedientiæ iuramentum præ se fert: Canis verò ipse militis officium, quod præcipuum est, intentum esse ducis imperio, siue iter arripiendum, siue pugna ineunda sit, siue vbi receptui cani ceptum ad signa redire: quæ quidem obsequia à Canibus obseruari

quoti-

A quotidie videmus. Quid vero illud, quod si inter se Canes rixentur, offeraturque fera æque illis inuisa, facta statim inter se pace vnanimiter in feram conuertuntur? cuiusmodi decet milites esse, qui tametsi inter se aliquando dissideant, aduersus tamen communes hostes vnanimiter præliantur, cuiusmodi exemplum in L. Syllæ legionibus habemus, quæ cum perniciosa seditione furerent, efferatis Imperator annunciari iussit hostem adesse, & ad arma vocantium clamorem tolli, atque ita discussa seditio est, vniuersis aduersus hostes animum intendentibus. Et Scorilus (vel vt alij, Cocis, seu vt alij, Cocio) Dacarum Dux, cum dissociatum bellis cuilibus pop. Roman. intellexisset, neque tamen fortunam tentandam arbitraretur, metuens ne externo bello pax inter ciues conciliaretur, hortantibus suis, & acriter deposcentibus occasionem arripiendam, duos ille Canes in conspectu popularium commisit, iisque acerrime inter se pugnantibus, mox Lupum emisit, quem protinus Canes, omissa inter se ira, vno statim animo aggressi sunt: eoque exemplo Dux ipse continuit barbaros ne pugnam inceptarent, temerario impetu Romanis profuturo. At ea quoque generositas animi requiritur in strenuo milite ne is, vt super Ænea Virgil. neque auersos dignetur sternere morte, *Simile quiddam narrat Q. Curtius lib. 9. de Sudracis & Mallis.*

B nec imbecilles prouocare bellatores, aut armatus inermes, aut vir fœminas, puerosve. Comperta est hæc eadem in Canibus animi magnitudo, velut in eis, quos Albaniæ rex Alexandro Macedoni dono misit: nam cum ex duobus quos habebat vnum huic dedisset, exploraturus Alexander animalis vigorem, iussit Vrsos, mox Apros, & deinde Damas emitti: ille vero contemptu immobilis iacebat. Sed enim Alexander segnitie tanti corporis offensus, eum interimi iussit, quod vbi Regi nunciatum, alterum misit, addito, ne in paruas belluas experiri vellet. Imperator itaque Leonem primo, moxque Elephantum induxit, quos Canis statim strauit: cuius insignem pugnam Plinius accuratissime descripsit XL. octaui libri capite 12.

MENAPII. CAP. XVII.

MINIME mirum igitur, quòd in canone prouinciarum & militum, qui à Constantino vsque ad Theodosium, Honorium, & inferiores plerosque alios, sub Imperatore Romano militabant, clypeus habebatur, in quo luteus Canis in alba parma, cuius medium pelta rubra occupabat, hic vero

C Canis inferne positus sub ipsa pelta pedibus sursum versis, erat is eius ordinis insigne, qui MENAPII dicti, sub magistro militum per Thracas stipendia faciebant.

TERTIODECIMANI. CAP. XVIII.

CANEM eodem gestu inuersum in altero clypeo vidi, sed qui cærulei coloris esset, parma identidem alba, cuius vmbilicus aureus, quem ruber circulus ambibat, ab altero densioris luti cæruleo ipse quoque circumscriptus, insigne hoc erat TERTIODECIMANORVM, qui eiusdem mililitiæ ordo fuit sub eodem magistro militum.

OBSEQVIVM. CAP. XIX.

ERAT & illud hieroglyphicum, quòd Ægyptij Sacerdotes obsequium, & ad domini iussa nutumve regressum significare si vellent, Canem conuerso in dorsum capite pinge-

D bant. Nullum porrò animal Cane magis est dicto parens, quem abeuntem facillimo vociferatitu reuoces: etiamsi sit iamiam capturus prædam, increpitus intermittat, iussus insequi prouolet: eum denique quotiens erit libitum vltro citroque verteris. Theologi nostri veteres dictum illud ex Ecclesiaste, *Melior est Canis viuus Leone mortuo*, ita interpretantur, vt obsequij istiusmodi rationem habuisse videatur: nam per Leonem mortuum, ait Eucherius, cacodæmonem intelligunt, de salute nihil vlterius sperandum est: non enim potest ad pœnitentiam redire. Per Canem autem viuum aberrantem quidem, & interdum contumacem hominem accipiunt, qui tametsi nonnunquam præuaricator fuerit *Eccles. c. 9.*

Memorabile Canis obsequium. fuerit & ceruicosus, ad obsequium tamen & meliora reduci potest. Et, vt ad Canis morigerum admodum ingenium reuertamur, libet ex Plutarcho memorabile obsequij facillimæque docilitatis exemplum in animali huiusmodi recitare, idq; in theatro Marcelli, spectatore Vespasiano, editum. Mimus eo quidam Canem introduxit omnibus fere saltationibus eruditum, qui cum ægritudinem postmodum simularet, panem Mimus porrigebat, eo detracto pharmacum propinauit, mox is trementi similis cruciari, distorqueri, capitisq; grauedine laborare visus, demum quasi mortuus concidere, seq; exporrigere, permittereq; vt quoquouersum traheretur, huc & illuc abijceretur, vti fabulæ commentũ exigebat. Opportune autem cum res posceret, se tanquam è profundo aliquo somno concitatum, prosiliisse demum, & signa quædam veluti lætitiæ & exhilarationis edidisse, atque alia pleraq; magna omnium admiratione collusisse. Hæc author ille testatur, qui nihil vnquam ineptè moliri deprehensus est. Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc Canis commune cum Suibus, de quibus compertum, ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarij, merso nauigio inclinatione lateris vnius, ad dominum remeasse. A

ADVLATOR ET SCVRRA. CAP. XX. B

Diogenis scomma in Alexandrũ. SVNT qui adulatorem blandiloquum, & mordacem simul scurram, per Canis hieroglyphicum ostendant, quorum

Alter in obsequium plus æquo pronus &, alter
Qualibet in quemuis opprobria fingere sæuus:

Diogenica hæc est interpretatio, ipsius de se testimonio. Nam is interrogatus ab Alexandro, ob quæ facta Canis nomen vulgo sortitus esset: *Quia*, inquit, *dantibus blandior, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo.* Quin & coniectores, vt apud Hebræos legi, eum qui per nocturnã quietem imaginatus sit Canem videre, obtrectatoribus obiectũ fore præsagiunt. Alexander idem dum sibi lusum quærit, *Ibidem D. Laertius.* sportulam Diogeni ossium plenam dono misit. Accepit eam Cynicus, & superaddidit: *Caninus hic quidem cibus, sed donum haudquaquam regium.*

FAMES. CAP. XXI. C

CANINAM quandam famem memorant, quam Græci βουλιμίαν appellauêre, nos *Esuritionem* dicere possumus: vtcumque Dauides hanc eruditissime tetigit Psalm. 58. vbi canit: *conuertentur ad vesperam, & fame conficientur vt Canes, ciuitatem hac illac peruagantes*, cum futuram Iudæorum mendicitatem præsagiret: nam & ipsum famis vocabulum frequenter pro mendicitate vsurpatum inuenias.

DESPICATVS. CAP. XXII.

IN Sacris litteris plurimum inuenias Canem pro re humili, abiecta & contemptibili positum. Quem sermonem ne quis Neapolitanorum tantum esse putet, de Mephiboseto Ionatæ filio legimus, cum insperatis à Dauide beneficijs affectus esset, & continuo mensæ Regiæ sodalitio dignatus, 2.Sam.9.7. dixisse eum, humilitatem professus suam: *Ecquis ego sum seruus tuus, vt respiceret super Canem mortuum, cui ego sum similis?* Et Dauid ipse, cum Regem suum Saulem se hostilter insectantem in manibus so- 1.Sam.24.15. lum habuisset, chlamydis regiæ oram præcidisse contentus, subsecutus eum clamauit: *Quem persequeris, Rex Israel? quem persequeris? Canem mortuum persequeris.* I

FVGA. CAP. XXIII.

QVOD si fugam notare voluerimus, Canem identidem, sed subiecta inter crura cauda, figurabimus. Hieroglyphici causam, nemo eorum quos in hoc argumento sequimur, explicauit. Fi- *Etiamnum Gallico.* gmentum ego à re ipsa dubio procul sumptum crediderim, vulgato in hæc tempora prouerbio, vt eum qui animum despondeat, vel ab incœpto propter ignauiam perculsus meticulose desistat subijcere eum inter crura caudam, subijciamus. Quotiens enim Canes fugam arripiunt, præ metu abacti, *Æne.lib.11.* caudam inter crura subijciunt. Quod cum insigniter etiam Lupo obseruatum sit, Maro elegantissime rem ipsam descripsit, vt suo loco dictum est.

CLA-

A

CLADIS PRÆSAGIVM. CAP. XXIV.

IN Aruspicina memoriæ proditum est, huiusmodi gestum caudæ vtero subiectæ, in victimis quæ adolerentur, futuræ cladis præsagium dedisse: obtorta vero si foret cauda, bellorum difficultatem portendere, vt apud Didymum legere est.

VICTORIÆ PRÆSAGIVM. CAP. XXV.

ALITER autem cursum perciti, seu prædam insequantur, seu temere lasciuiant, surrectam, aut exporrectam caudam habere solent: cuiusmodi effigies est in numo C. Posthumi, in quo cernere est currentem Canem cauda ita vti dicebamus, sursum versus incuruata, quod quidem in hostijs crematis obseruatum ex aruspicum disciplina futuræ victoriæ portentum erat. Sedenim in numo eo currentem Canem, celeritatem significare conijcimus ex iaculo, quod est inferne situm: vnde rem properanter confectam, victoriamve cito partam, si sequamur Aruspices, id indicabit. *C. Posthumi numus.*

B

IMPVRVS AMATOR. CAP. XXVI.

SVNT etiam qui satis impuros amatores exprimant per simulachrum Canis, non ea tantum de causa, quòd κύων, vt Eustathius interpretatur, παρὰ τὸ κύω, quod amare est, deducatur, sed quòd Lepores auidiori quodam affectu consectetur, quorum significatum inter nequitias improbiores reposuimus. Neque quidem Ouidius signate magis Apollinis affectum incomparabilem exprimere potuisset, quam luculentissima ea, quam ponit comparatione, his versibus decantata, *Metamor. lib. 1.*

Vt Canis in vacuo, Leporem cum Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem
Alter inhæsuro similis iamiamq; tenere
Sperat, & extenso stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit.
Sic Deus & Virgo est, hic spe celer, illa timore:
Qui tamen insequitur pennis adiutus Amoris
Ocyor est, requiemq; negat.

C

LIENIS VITIA. CAP. XXVII.

HOMINEM qui aliquo splenis vitio affectus ægrè habeat, quæque in vniuersum ad lienem attinent, Ægyptij Sacerdotes per Canis hieroglyphicum significabant. Gracilimum enim ac tenuissimum lienem Canis habet, quòd vel mors, vel rabies eum inuaserit, à splene est, quinetiam illi ipsi qui correptum rabie Canem medicare voluerint, morbum contrahunt, ac splenetica plurimum ea labe affecti pereunt: & qui Canem eo morbo laborantem dissecuerit, ea afflatus exhalatione, contagionis vim efficacissimam experietur. Vrina quoque rabiosi Canis quomodocumque calcata nocet, maxime vl. us aliquod habentibus. Quin huius lotij, etiam non rabidi, tam perniciosa vis est, vt si quis in id suum coniecerit, ad generationem pigrior torpore lumborum fieri dicatur. Proinde rabido Cani contagiosum adeò virus inest, vt omnia rabiant, quæ momorderit, excepto homine. Nam quæ illi acc dit ex huiusmodi contagione lues, mania est, vt erud issimi hac ætate viri disputant: nam & Festo rabies proprie morbus caninus est. Quod verò scribit Aristot. Canes ipsos interire morbo hoc, & quæ morsa sunt, πλὴν ἀνθρώπου, nonnulli clari quidem viri περὶ legunt, vt celerius, quam homo intereant, exponant. Sedenim vt ea missa faciam, quæ hominibus à rabioso Cane morsis accidisse longo post tempore Albertus & Auicenna prodidere, legi apud Plutarch. rabiem in homine non fuisse cognitam discretamve ab alijs morbis Aristotelis tempestate, neque inde vsque ad Asclepiadem cuipiam innotuisse. Ceterum hæc ipsi viderint clarissimi viri, qui rem enucleandam suscepere. Illud ego super hoc addam, vniuscuiusque Canis morsum tam perniciosum esse, vt ferant, cum qui semel fuerit à Cane læsus, pestilenti contagione Gallinarum incubitus, pecorum fœtus, & abortus interuentu suo vitiare, eiusq; introitu alterius vulnera aggrauari. *Rabiosi Canis virus cõtagiosum.*

OLFACTVS. CAP. XXVIII.

SED vt ad Canis significata redeamus, olfactum Ægyptij sacerdotes per id animal inter alia significabant: nempe eum qui, quod prius latuisset indagine sua deprehẽdere, ex huiusmodi hieroglyphico

Canis saga-citas. *Eadé Plin. lib. 8. c. 40.* phico intelligebant. Satis enim constat olfactum esse Cani præcipuum, de cuius sagacitate (eam A enim præcipue Canibus attribuit Cicero, & à sagire, quod acutè sentire est, deductum asserit) plurima passim videntur exempla. Dominum enim qui vel diutissimè abfuerit agnoscunt olfactu solo, & ignotum quoque si repente veniat. Scrutantur venatu in vestigia atq; persequuntur, contantem ad feram inquisitorem loro retrahentes, etiam si aquam ea transilierit, & abditissimo quouis loco sese occultauerit. Illud sane quotidianum in Canibus, præcipue Gallicis, vt quem prius numum alicui eorum ostenderis, abducique mox è conspectu Canem iusseris; ac sub aliquo tapete vel stragulo numum eum abdideris, introductus mox Canis ac numum inquirere iussus olfactu solo fretus rem tibi quamprimum deprehendat, latebrasque vbi numus erat absconditus, & latratu, & exltatione significet.

RISVS. CAP. XXIX.

QVIA vero Canis circa lienem ea quæ supra memorauimus patitur, totaque animalis vita inde pendere videtur, factum est vt Ægyptij Sacerdotes quæ super risu considerarent, per Canem B identidem explicarent. *Medicorum super risu opinio.* Rarissimum enim vel difficillimum esse risum iis qui splene laborant, Medici tradunt, & ea est Canis prærogatiua vt is à venatoribus maxime expetatur, qui faciem magis, vt vulgo aiunt, melancholicam præ se ferat: signum enim id esse bonitatis aiunt, pernicioresque, & in cursu perseuerantiores, qui tales sunt, esse prædicant. Apud Auicennam legas lienem ea ad se recipere & attrahere, quæ sanguinem benignum, clarum, copiosum & lucidum reddant, quem inde risus & hilaritatis causam authores esse putant: quippe quod ex ita affecto sanguine spirituum excitetur multitudo, claritasque animam exhilaret. Sed enim hoc vtcumque habeat, coniectores etiam, vt apud Artemidorum legere est, ex plene in somnis viso & risum, & voluptates augurantur. Canibus verò cum lien & tenuis, & vitio maxime obnoxius sit, necesse itidem est eos hoc hilaritatis affectu aut nihil, aut parum moueri. Ab ijs vero quæ vel absunt, aut supra modum adsunt animali cuipiam, Ægyptij significationes suas comminiscebatur. Accidere vero facile potest, vt alicuius hominis memoris natura huiusmodi sit indicanda, vt in M. Crasso, qui ob id Agelastos vocitatus, vt in C. Lælio, & in Socrate, quos eodem semper vultu eademque fronte fuisse, pro- C ditum est.

LEVITAS IN MORIBVS. CAP. XXX.

VERVM habet suum & risus ipse significatum. Interpres enim Apollonij risum leuitatis signum esse dicit, vnde sapienter Isocrates, importunum risum minime amandum esse monuerit.

CVLTVS CANIS. CAP. XXXI.

Cyrus à Cane nutritus. SANE aliæ quoque nationes, quanti animal id facerent, multis exemplis testatum reliquêre. Et Cyrum prædicant, Cyrum illum, inquam, omni laude maiorem à cane nutritum suorum omnium asseueratione, siue studiose conficta fabula fuerit, quo venerabilior haberetur. Quippe apud Romanos etiam in magno fuêre cultu, licet à Capitolij proditione eos in crucem rapere sit cœptum. Annuo enim supplicio inter ædem Iuuentutis & Summani, viui in furcas arbores sambucea figebãtur, quod eorum negligentia iactura ea facta videretur. Alioqui genito mane Catulo, res diuina ho- D stiarum vice fieri solita, adeo puros eos ad cibum existimabant, adeoque numinibus placandis idoneos, fuisseque olim celebriores epulas catulina apposita, nostrorum scriptorum testimonio satis exploratum, & apud Plautum etiam factam huius rei mentionem inuenias, Saturione.

QVIBVS DIIS CANES SACRI. CAP. XXXII.

QVIBVS vero Numinibus Canes donarentur, dicere non pigeat. Siquidem Romani eos Genetiæ, Græci Proserpinæ mactabant: vulgo vero Lupercalibus, quæ Romani in Panos Lycæi venerationem celebrabant, Canem immolabant; quoniam natura ipsa Lupis Canes aduersarentur. Alij cœptum hoc in Romuli gratiam factitari tradunt, vti constans fama est eum à lupa nutritum. Sacra tamen hæc primum ab Euandro instituta nonnulli asserunt, Maroniano præcipue versu freti,

Euan-

Euander gelida monstrat sub rupe Lupercal, Æne lib. 8.
Parrhasio dictum Panos de more Lycai.

Cæterum apud Argiuos Cyoniæ Deæ propter partus facilitatem sacri erant. Sed animaduertendum est plerisque locis Cyoniæ vocabulum corruptum esse scriptorum negligentia, qui lyoniam fecêre: vel quod arbitrati sunt à soluendi partum facilitate vocabulum conformatum. Apud Lacedæmonios Marti Canis propter audaciam & inuadendi promptitudinem offerebatur: eorum enim ephebi inter se certaturi, priusquam certamen inirent, Canis catulum illi Deo, vtpote fortissimo, victimam ex cicuribus validissimam offerre se arbitrabantur. Ex alijs Græcis nemo, vt Pausanias ait, præter Colophonios, talibus sunt operati: hi enim Catellam nigram Triuiæ sacrificabant. Et Caribus mos fuit Canem immolare, vnde καρικὸν θῦμα. Erant & Canaria apud Romanos auspicia, quibus apud Catulariam portam rutilæ Canes, non procul scilicet à rubro colore, sacrificabantur, vt ait Atteius Capito, cum pro frugibus contra vredines atque sæuitiam Caniculæ sideris faciebant. De sacrificio huiusmodi Ouid. Fastorum 4. Canaria quid.

Pro Cane sidereo Canis hic imponitur aris,
Et quare fiat nil nisi nomen habet.

Plerique tamen ideo factum dicunt, vt flauescentes fruges ad maturitatem perducerentur. Sidus enim Caniculæ frugibus est admodum inimicum. Non ignoramus autem Thracas cum alibi, tum præcipuè in Zerintho Samothraciæ antro, nihil fere libentius immolare, & epulari solitos, quam Canem, memorabili Euripidis nece, qui propter mactatum ab eo Canem, (vt nonnulli aiunt,) ab Archelai Canibus interceptus, miserrime laceratus est. Quanuis alij dicant Aridei Macedonis, & Crateri Thessali inuidorum opera, quod gratia plurimum polleret apud regem, Canes eas immissas fuisse, corrupto pecunia Lysimacho, earum curatore.

IMPVDENTIA. Cap. XXXIII.

NAM id quoque Canis est significatum, eaque de causa apud Homerum Helena se Canem accusat: quod abominanda tot malorum causa atq; author fuerit, ita Hectorem allocuta, δάερ ἐμοῖο κυνὸς κακομηχάνου ὀκρυοέσσης. Apud eundem Agamemnon quoque accusatus ab Achille κυνὸς ὄμματ' ἔχων. Nam, vt apud Pollucem legimus, Canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens est, cui si etiam importunitatem adieceris, Homeri eiusdem κυνόμυιαν feceris pro impudentissimo, Muscæ scilicet & canis ingenio copulato. Cynomyiam Euthymius syluestris Muscæ genus agnoscit, quod inter cætera Muscarum genera est impudentissimum, de qua Psam. 77. quamquam super hæc alibi. Hanc Catullus impudentiam expressit, vbi Acmen codicillos reddere pernegantem, Canem censet appellandam. Et Mathematici impudentem litigatorem ostensuri, duobus Zodiaci locis canino capite hominem statuunt; secundo quippe Arietis gradu, & Capricorni XVII. Sed nos hic de ea loquimur impudentia, qua quis fretus, pro iustitia vel pietate audeat vnumquemque vel ex potentioribus hominem erroris admonere, vel impuritatis arguere, dummodo spes profectus affulgeat, nec importuna temeritatis in vitium prolabatur.

PETVLANTES IVNIORES. Cap. XXXIV.

NON prætéribo hic militarem ordinem eorum, qui PETVLANTES IVNIORES appellabantur, sub magistro militum per Illyricum: ij enim, vt assumptum nomen hieroglyphica pictura testarentur Canem luteum in rubra parma præferebant, in cuius medio orbis erat coloris lutei Canis, superne pedibus, quoad fieri poterat, exporrectis. Sane quidem, vt veterum quorumdam est interpretatio, in Diuinis literis Romani milites, qui Pilato præsidi adsistebant, Canes vocitantur, Pilati Canes.

tur, vti Psalm.22. *Circumdederunt me Canes multi*, quippe qui secundum legum immundi censeren- A
tur, atque admodum etiam impudentes essent, conspuendo sacrosanctam Domini faciem, caput eius arundine percutiendo, coronam spineam affigendo, & omni approbrij genere cœli Regem deludendo, vti eius ministerij mortales pene omnes. Eoq; Theologi trahunt Domini dictum in Euangelio: *Non decere sumptum de filiorum manibus panem dare Canibus*. Quæ quidem notæ si à Canino genere
Matth.7.6. elui possent, nihil ferè inter animalia rationis expertia Cane venerabilius haberetur, vt qui non ciuitates modo sibi honori positas habuerint: quod ab Alexandro Magno factum esse, amissa Cane Pertha nomine, Theopompus ait, verum etiam longe maiora præconia monumentaq; secundum Ægyptios ritus omnino meruisse videantur.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM B
LIB. VI.

DE IIS QVÆ PER CYNOCEPHALVM, SIMIAM, ET ID GENVS RELIQVA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CÆLIVM CALCAGNINVM.

IVCVNDISSIMVM *illud hospitium, quod mihi apud te per duas continuas hebdomadas Ferrariæ fuit, effecit, vt ea omnia incommoda, quæ perpessus eram iacturasq; omnes,* C *quas in tanta rerum conuersione feceram, inciperem obliuisci. Nam cum tu me Romana clade perterrefactum, neque non Florentinæ vrbis, atque adeò totius Italiæ turbationes & motus fugientem, otij tandem cupidum in patriam meme recipere festinantem, iungere iter iussisses, & apud te dies aliquot commorari, inuitatis quotidie viris literatura præstantibus, magnam mœrori meo consolationem adhibuisti, suauissimisque illorum sermonibus ægritudinis totius acerbitatem deliniuisti: præcipuè verò eruditissimo Manardo illo tuo sæpius vocato. Ea demum fuit vtriusq; humanitas, vt numquam apud quempiam alias hilarius acceptum me meminerim: ita vterq; vestris me lucubrationibus certatim oblectare contendebatis: tu, dum remotissima quæque profundissimæ eruditionis arcana, apud authores veteres delitescentia, è tenebris eruebas; ille, dum Medicinæ Philosophiæ quæ loca pleraq;, abstrusosq; sensus, & longa annorum serie ad hunc vsq; diem ignorata, multis ægritudinibus remedia luci dare adnitebatur. Hinc factum, vt ego à vobis tali refectus cibo, cum primum ad Ægyptiaca mea Commentaria datus est reditus, vestræ memor liberalitatis, qui me nullo laborum vestrorum fructu fraudare voluistis, statim cogitarim amicitiam tam honesta de causa olim vobiscum initam, aliquo testimonio comprobare. Atque ita Cynocephali Ægyptiaci Commentarium (id enim ob varietatem ipsam præcipuè placuit) nomini tuo nuncupaui. Argumentum quidem, nisi me studiorum meorum ratio fallit, fortè non indignum, quod tu tantæ vir eruditionis euoluas, quo in legendo, tametsi nihil tibi lectionum omnium helluoni nouum occurrerit, saltem, vt meæ erga te beneuolentiæ signum sit atque monumentum, opto.*

CAP. I.

NAM Cynocephali, quem Latinè *Canicipitem* interpretabimur, hieroglyphica, tum multa sunt, tum eo nullum apud Ægyptios sanctius animal, neque sacratius fuit. Eadem pene forma est, qua

A qua caudata Simia, & propter eam similitudinem ipse quoque *Cercopithecus* appellatur. Sedenim noster is corporatura maior, validior, efferatiorque est faciei caninæ similior, vnde & nomen apud Græcos accepit: quamuis multa in hoc genere sunt quæ humanam potius faciem, quam caninam referũt, facileque apud nos mira mansuescunt cicuratione. Cynocephalorum, de quibus hic agimus, lacte & Numidæ & Menismi viuunt, armentis ex eo genere comparatis, maribus præter sobolis causam interemptis: quod ideo dictum volui, ne quis Cynocephalũ hunc, de quo dicturi sumus, accipiat, vt multi perperam, pro genere illo hominũ, quod & Megasthenes, & plerique alii prodidere, capitibus esse caninis, pro voce latratum edere, ferarum pellibus velari, anguibus venatu & aucupio vesci. Nam, vt optime nosti, agrestes homines huiusmodi Pausanias ab Euphemo quodam ex Caria oriundo, visos tradit in insulis Oceani, quo tempestate delatus fuerit, quum in Italiam nauigaret. *Cynocephali descriptio.*

LVNA. Cap. II.

CVmprimis autẽ Cynocephalus Lunæ erat hieroglyphicum: propterea quod animal id pari quodam B afficitur consensu cum Lunę coitu. Nam ipsa eadem hora qua Luna, nullo illuminata candore Soli coniuncta transit, nobisque videtur penitus euanuisse: Cynocephalus mas ipse quoque visu deficere comperitur, neque interim cibum capit, sed humi procumbens ægre habet, quasi Lunæ raptum ingemiscat. Fœmina vero præter id, quod ea quoque luminibus capitur, & cum mari pari afficitur ægritudine, sanguinem insuper egerit è natura. Quapropter alebantur in templis Cynocephali, ob id potissimum, vt Solis & Lunæ coitus exploratissime deprehenderetur. Hinc Cornelius tradit Simias tristes Luna caua: nam affectus idem omnino in id genus omne diffunditur, quamquam in Cynocephalis & maior & exploratior est. *Visus defectus in Cynocephalo.*

C

LVNÆ ORTVS. Cap. III.

ADORATIO.

APvd eosdẽ Ægyptios sacerdotes Cynocephalus stans Lunæ ortum significabat, atque ad eam speciem addebant, vt manus in cœlum sublatas haberet, & diadema Regium capite gestaret; propterea quod, vt dicebamus, Cynocephalus valde solicitus est super ortu Lunæ, qua caua angore afficiatur, prorsusque cæcutiat. Simul ac ea cœperit illucescere, & ipse visus particeps fieri, quasi Deo agat eo gestu gratias, & sacerdotii ornatu quodam instructus indeptã vtrique lucem gratuletur, eo quo diximus hieroglyphico figuratur. Ideo vero stantem pingi voluere, quod stare conueniat adoranti, quem morem fuisse etiam apud Romanos indicat Val. Martialis in Epigram. *Cynocephalus erectus, adorationis hieroglyphicum.*

D

Multis dum precibus Iouem salutat,
Stans summos resupinus vsque in vngues *Aethon.*

Porro adorandæ nouæ Lunæ morem, & manus in prece sustollendi, Horatius attigit Ode illa: *Carm. li. 3. Od. 23.*

Cœlo supinas si tuleris manus,
Nascente Luna rustica Phidile,
Si thure placaris, & horna
Fruge Lares, auidaque porca.

Quinetiam Virgil. statum & sublatas in cœlum manus esse adorationis indicium ostendit: vbi Anchisen inducit obseruato augurali portento illo, quo flamma caput Ascanii corripuerat, mollesque comas tactu innoxia lambere visa fuerat: is namque,

——Oculos ad sidera lætus *Æneid. li. 3.*
Extulit, & cœlo palmas cum voce tetendit.

Et cum mox in attestationem intonuisset, & delapsa cœlo stella per vmbras facem ducens multa cum luce cucurrisset, signaretque vias, tum longo limite sulcus lucem daret, & late circum loca A

Ibidem. *Sulphure fumarent, genitor se tollit in auras,*
Affaturque Deos, & sanctum sidus adorat.

Status porro Philoni inconuertibilis mentis indicium est, ac se se Deo applicantis, qui nulla præditus vacillitate, stabilis firmusque permanens, vt cuncta moueantur author est. Videre est in argenteo quodam numo, quem bene literatus adolescens Prosper Publicola Sancrucius mihi Romæ videndũ dedit, huius argumenti simulacrum cum inscriptione, VOT. PVB. quæ suscepta sunt in gratiam IMP. CÆS. TRAIANI HADRIANI AVG. Proditum autem est, stantes Ioui sacrificasse, votaque & preces allegasse, sed cum Opi rem sacram faciebant, illique supplicabant, votave concipiebant, sedentes id facere solitos: eo scilicet signo eam esse terram matrem indicantes. Sed enim Pythagoras proprio dogmate adoraturos sedere iubet, quãuis Plutarch. vsurpatũ à Numa dicit, hinc vt colligamus, vota rata firmaque esse debere. Quod vero ad statum pertinet, magister noster Paulus Apostolus toties standum admonet, dum dicit: *State ergo, neque velitis iterum summittere vos iugo seruitutis, & illi semper inhærere.* Atque alibi: *State conuersi ad Dominum.* Et alibi: *Quoniam tunc viuimus, si statis ad Dominum conuersi.* Et in Gedeonis militia exauthorantur illi, qui ad aquam ducti flexere genua, & in terram procidere: qui vero stantes accepta in manum aqua eam lambere obseruati sunt, ad pugnam delecti rem fortiter gesserunt. Quinetiam in Nicæno Concilio statutum legas, vt die Dominica, & diebus Pentecostes, stantes ad orationem Domino vota reddamus: alia vero ratione ab ipso Resurrectionis Dominicæ die vsque ad certos dies, de quibus dicere nostri non est instituti: nam toto anno plures essent colligendi, idque importunum videretur. De sustollendis vero manibus loco suo, in Manuum Commentario, plura. B

Adoranti cur stare conuenit.

Galat. 5. 1. Philip. 4. 1. 1. Thess. 3. 8.

ÆQVINOCTIA. CAP. IV.

AEQVINOCTIVM vtrumque Ægyptij sacerdotes ἱερογλυφικῶς scribere si vellent, Cynocephalum sedentem effingebant, causam eam secuti, quod animal id vtriusque æquinoctij tempore duodecies, per horas quippe diei singulas, ac duabus itidem noctibus eiusmodi, potus excrementa profundit: vnde absurde factum, vt sedentem Cynocephalum in fontium apicibus statuant, quasi iugem & perennem aquam ex eo sibi conci iari arbitrentur. Adhæc, in his ipsis temporum carnibus Cynocephalus duodecies, horis quippe singulis, quãto potest argutiore vlulatu vociferatur. Etenim horarum obseruandarum ratio Clepsydris prius excogitata est, quarum præcipuus vsus in vrbe Achanta trans Nilum fuit: vbi inter alia vas admodum ingens erat, in quod singulis diebus sacerdotes singuli numero trecenti & sexaginta, ad anni scilicet rationem, qui apud eos habebatur, subductis intercalaribus quinque, de quibus in Vulture satis dictum est, aquam ex Nilo deferebant, quę suo emissa cauo per eius generis horologium horas indicaret: inuentum est postea tum vocis, tum sonori tympani significatione, more Cynocephali, eas discernere. Mos autem, vti dictum est nuper, erat apud Ægyptios, vt in horologiis aqueis Cynocephalũ adsculperent, ex pene cuius fistulato aqua destillaret, ea adhibita diligentia, vt quantum satis esset immitteretur, neve cauum nimis arctum, neque nimis patens esset, hoc nimis celerem effusionem, illo stragulationem sæpius efficiente. Ex iis vero, quæ supra posita sunt, datur intelligi, quodnam sit animantium id genus, quod nullo expresso nomine Victorinus Rhetor memorat eo loco, vbi M. Tullius in Rhetoricis temporis finitionem quærit. Ait enim is, Trismegistum, quum in Ægypto esset, sacrum quoddam animal Serapidi dicatum duodecies toto die vrinam facere obseruasse, idque pari semper interposito tempore: vnde ipse diem per duodecim horas dimensum esse coniecerit, exindeque hunc horarum numerum constitutum: quamquã sunt qui velint ex cœli dimensione, quę secundum musicam rationem in duodecim partes diuisa fertur, horas itidem duodecim adinuentas. Astronomi enim diem & noctem, quotquot alteruter horarum nostrarum fuerit, in horas ipsi suas XII. singulos partiuntur. Aquam porro maiores nostri, quantum per totum diem sufficeret, exceperunt tenuissimo cauo diffluentem, eaque in duodecim partes diuisa, ex partibus horarum numerum statuerunt. C D

Vsus Clepsydrarum vbi primum.

QVIES,

A

QVIES. Cap. V.

QVANTVM vero pertinet ad ſeſſum, ſeſſus, vt Iamblichus ad Porphyrium ſcribit, quietis indicium eſſe videtur, de quo plura inter arbores diſſeruimus, vbi Deum in loto ſedentem ab antiquis, idque ex Naſamonum inſtituto, pingi ſolitum, & qua cauſa declarauimus. In æquinoctiis vero illa vtriuſque temporis æque dimenſi paritas, quietis cuiuſdam indicium haberi poteſt, cum nihil ſubſultet, quod alterutram partem inquietet; vtraque vero firma ſtabiliſque in æquilibrio conquieſcat.

LITERÆ. Cap. VI.

LITERAS quoque per Cynocephali ſimulacrum intelligebant Ægyptij: quia quoddam eorum genus eas callere exiſtimabant, ſeque illis ob literarum cognitionem cognatos eſſe. Simulac enim Cynocephalus in templum inductus erat, eorum ritu educandus colendusque, ſacerdos illi albiolum, calamum & ſepiam apponebat, exploraturus an ex eo genere eſſet quod in cultum recipi deberet: quippe ſi quid ſcribendo cognationem ſuam approbaſſet, ea de cauſa Mercurio ſacer erat, qui literarum omnium author habebatur. Ex quo iam credere poſſumus, Simiam olim latrunculis ludere didiciſſe, & Elephantum literarum Græcarum doctum in puluere ſcriptitaſſe, Muremque, quod pro comperto Albertus ponit, in conuiuiis candela diſcumbentibus prætenta, daduchi miniſterium præſtitiſſe. Mira hæc fortaſſe videantur iis, qui ſententiam Anaxagoræ probant, animalia omnia ab homine rationem habere dumtaxat actiuam, paſſiuam autem, vt ita dicam, & tamquam mentem quamque mentis interpretem dicunt, numquam habere. Sed enim & Pythagoras & Plato aſſerere videntur rationis participes animas eſſe, vt eorum animalium, quæ vulgo rationis expertia vocentur, tametſi ratione non vtantur, tum propter incongruam ineptamque corporum compaginem, tum vero quod diſſerendi facultate careant, vt in Simiis, & id genus aliis humani cuiuſcumque fere operis imitatricibus eſt cernere. Quinimo Diogenes his etiam intelligentiæ aeriſque participatum impertit, quæ vt magis minusve ſint humanæ figuræ ſimilia, ita magis minusve intelligant. E conuerſo autem, vt apud Ariſtotelem & Phyſiognomos alios habetur, ita mores in humana perpendimus natura, prout effigies, ipſaq; corporis ſpecies ad brutorum aliquod refertur: vtpote Aſinina labia craſſa quippe prominentiaque, tarditatem & ſtuporem ingenii, Caninas maxillas iracundiam ſimul & fidelitatem, hiſpidam anguſtamque frontem, quippe Suillam, impuritatem morum, indocilitatemque hominis indicare: atque ita fere ſingulis in articulis, ingenium noſtrum ad brutorum ſimilitudinem explorari. Pari igitur ratione Cynocephali, Simiarumque genus omne, quorum bona pars mira quadam ſimilitudine faciem humanam, pedes autem & manus omnino referunt humano itidem ſenſui & operationi, artibusq; propinquiora ſunt, & propemodum intelligere nobiſcum pariter iudicantur. Non præteribo hic, quod ad hanc pertinet ſimilitudinem, quod Galenus in aggreſſionibus Anatomicis ait, ſe multas Simias & Cynocephalos diſſecaſſe, ſi humani corporis copia non affuiſſet, miramque in iis ſimilitudinem cum humano corpore deprehendiſſe: quare Ennius recte admodum ſcribit,

Simia quam ſimilis brutiſsima beſtia nobis.

Sed eſto ſimilitudo hæc ingenij cauſa: Quid hi ſuper Elephante dicturi ſunt, quo quid brutum magis, & ab humana figura diuerſius? Ei tamen beluæ eſſe quandam cum genere humano ſocietatem, M. Tullius in Epiſtolis, ex confirmata hominum opinione, non negat.

Plin. libr. 8. cap. 54.

Mus in conuiuio.

Per brutorũ aliqua, hominũ mores ſignificantur.

Epiſtola ad Marium.

B

C

D

VNDE

VNDE BRVTORVM CVLTVS APVD ÆGYPTIOS. Cap. VII. A

ALI vero colique animalia, quæ rationis expertia dictamus, sunt qui ab Iside tradant institutum, quæ honorem hunc coniugi, eidemque fratri Osiridi præstandum induxerit, magna agrorum parte sacrificulis adiudicata: moremque fuisse initio, vt quæ quisque vellet animalia in hunc vsum aleret, quibus vita functis, tamquam Osiris occubuisset, luctum instaurabant. Cæterum postea delectum habitum, & Cynocephalo in primis honorem attributum propter excellentem quandam, vt rerum periti asserunt, animalis istius naturam humano propemodum generi proximam: vt vero profani putant, quippe qui rerum historias ex vulgo mutantur, factum aiunt, propterea quod Osiris huiusmodi Satyrorum genere sit plurimum delectatus, vt nostro etiam tempore vanissimi plerique faciunt. At Romanis etiam id nequitiæ genus in vsu fuit. Quare nebulonem Vedium luxuriæ carpit Cicero, quod sibi obuiam factus cum duobus essedis & rheda equis iuncta & lectica, quodque in essedo haberet Cynocephalum, neq; deessent etiam Onagri: quare numquam hominem nequiorem autumat se vidisse. Quin vero & Satyros eos appellatos constat. Magna horum vis in subsolanis Indorum montibus, quæ Cartadulorum dicitur regio, humana propemodum effigie, tamque quadrupedes quam recte currentes, tantæ pernicitatis incursu, vt propter velocitatem non nisi senes aut ægri capiantur. Atque hinc ridiculum illud Alexandri Magni militibus obuenit, qui loco quodam per Indiam facientes iter, Cercopithecos adeo multos insignique magnitudine conspicati, qui ad exercitus similitudinem, quem inferne sub signis progredi obseruabant, ordines & ipsi seruare videbantur, in eos velut in hostes montium iuga insidentes impetum fecerunt, suique erroris admoniti à locorum peritis, non sine rubore arma inhibuerunt.

Vedius à Cicerone cur reprehensus.

Meminit Q. Curtius.

B

SACERDOS. Cap. VIII.

SED vt ad hieroglyphica redeamus, sacerdotem etiam hieroglyphice per Cynocephalum Ægyptij significabant, propterea quod aiunt animal id neque pisce, neque pane ex piscibus confecto vesci, quali Oritæ plurimum vtuntur. Indorum ea gens, qui nullum alium cibum nouere, quos vnguibus dissectos sole torrent, atque inde panem ex his faciunt, vt Clytarchus memoriæ prodidit. Veluti tres apud Babylonios familiæ olim fuere, quæ nullo alio cibo victitabant, quam piscibus arefactis & pistillo tusis, ac demũ in offas coactis, veluti pane: cuiusmodi religio in Christianæ quoque pietatis collegia quædam emanauit, quæ perpetuam carnium abstinentiam sibi constituerunt, quod tamen apud eos honestiori de causa & longe maioribus argumentis institutum. Externi tamen sacerdotes & pisce, & huiusmodi etiam pane vescebantur, quo Ægyptij tantum abstinebant, piscemque hi demum omnem, vt Commentario suo dictum, religiose admodum abhorrebant, eaque potissimum de causa, tanto Cynocephalum cultu prosequebantur, in quo suæ religionis timorem obseruarent.

C

Carnium abstinentia.

D

CIRCVMCISIO. Cap. IX

CVM QVE circumcisionis ritum Ægyptij suscepissent, animaduertissentque Canicipites hos circumcisos nasci, rati, non temere sed diuinitus ei animantium generi id obtigisse, maiori eos habuere venerationi, vnam eandemque cognationem cum illis omnino profitentes. Circumcidere vero antiquissimum fuisse Ægyptiorum institutum, ab eisque ritum sumpsisse Iudæos, Diodorus fabulatur, quem secuti scriptores quidam alij, proprium hoc, & vetus Ægyptiorum arbitrati sunt, quem morem Colchi, vt pote Ægyptiorum coloni, neque non Hebræi apud eos educati, postea tenuerint. Sed eorum hæc est fabula, qui Diuinarum literarum historiam tam longa annorum serie apud populos nationesque omnes receptam, obscurare conati sunt, cui tamen & Strabo & Cornelius

Circumcisionis Ægyptior'm antiquus mos.

A lius Tacitus subscribunt, qui circumcidere genitalia Iudæorum institutum asseuerant. Sed enim qui veterum monumenta studiosius perscrutantur, Abrahamum norunt signum populo suo dedisse circumcisionem, qua sui ab Ægyptiis distinguerentur. Non igitur, diceret Irenæus, ad similitudinem Cynocephali circumcidebant Ægyptij, sed ab Hebræis ritum hunc Ægyptiorum natio magna ex parte suscepit, quæ virum illum per annos multos in Ægypto degentem, & de diuinis assidue disserentem admirata est, pluribus & veteribus & nouis scriptoribus id asserentibus. Sed fac nihil horum inueniri, validius id mihi argumentum est, quod ex historia desumitur, mutilandorum genitalium legem antiquis temporibus popularem apud Ægyptios non fuisse, cuius rei Pharaonis filiam testem appello locupletissimam, quæ cum in ripa profluentis fluuij Mosem comperisset, euestigio circumcisum agnouit, & fœtum gentis Hebraicæ nuncupauit. Quod si circumcidendi mos Ægyptiorum itidem fuisset, quinam ex hoc signo in cognitionem eam deuenire potuerit? Ex quo illud etiam suspicari licet, nō omnium Ægyptiorum institutum fuisse mutilationem huiusmodi, sed sacerdotum tantum, vt à prophanis secernerentur, quod apud Hebræos semper populariter obseruatum est. Notum
B illud est, Iudæos olim contra Hadrianum mouisse bellum, qui, ne mutilarentur genitalia, vetare voluerit.

CORDIS APERTA SIMPLICITAS. Cap. X.

DE mysterii autem ratione, varia traduntur ab authoribus pene omnibus, sed præcipue quidem nihil prẹter obscœnorum munditiam ea re quæsitum existimant. Alii figuram eam fuisse aiunt, sed quam ne ipsi quidem Hebræi satis intellexerint. Non desunt, qui id insigne ob eam causam genti inditum putent, quo numerosa illa progenies cœlitus Abrahamo promissa, à cæteris esset gentibus discreta. Antiqui omnes Theologi, ex hoc circumcidendi cordis figuram & typum asserunt, quod ea pars, quæ circumciditur, similitudinem quandam habeat cordis: iussisse vero Deum vt ea nudaretur, quo ostenderet, aperto & simplici corde oportere nos viuere, vtpote, quæ in ea corporis parte, quæ omnium fere gentium ritu pudoreque velari solet, instituta sit: quia secretioris illius circumcisionis, quæ in corde fieri debet, indicium fuit. *Circumcisi enim sumus*, inquit Apostolus, *circumcisione non manu*
C *facta*. Nam & Prophetæ idemtidem clamant: *Circumcidite duritiem cordis vestri.* Declamant super hoc Lactantius, Eucherius, Irenæus, Græci Latinique omnes. *Nam illa*, inquiunt, *carnis mutilatio in Iudæis, nisi significaret cordis circumcisionem, careret vtique ratione: quia si Deus id vellet tantum, à principio sic hominem formasset, vt præputium non haberet.* Quæ vero super hac re multa admodum magister noster Paulus senserit, cum sint quotidie in piorum manibus, & publice recitentur, superuacaneum ea repetere iudicaui: idque sat fuerit monuisse, Origenem Adamantiū super hoc legendum epist. ad Romanos c. 2. lib. 2. & alibi passim, ita tamen ne Chrysost. Basilium, & ex nostris neminem prætereamus.

Circumcisionis mystica significatio.

IRACVNDIA. Cap. XI.

ADHÆC Ægyptii sacerdotes iracundiam per Cynocephalum indicabant. Est enim Cynocephalus ante omnia animalia iracundus, indignabundusque, de quo id dici potest, quo de Pane Theocritus,

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. quasi dicamus,

D *Semper acerba illi pro naribus aßidet ira.*

Nam omnino & Panes, & Satyros, & Sphingas, & Simias, & Cynocephalos idem propemodum genus, diuersis tamen inter se distinctum speciebus, authores ponunt. Nascuntur vero Sphiges apud Troglodytas Æthiopes, forma haud ei dissimili qua pinguntur, fusco pilo, mammis in pectore geminis, monstro similes, sunt etiam paulo pinguiores: naturam habent in cicurationem admodum procliuem, pluribus exercitiis disciplinisque aptam. Albertus quoque inter Simiarum genera Sphingem agnoscit, insignem duabus in maxilla maculis nigricantibus, cauda coloris itidem subnigri & oblonga. Harum ego vnam Veronæ cum essem, vidi, mammis illis & glabris & candidis, à pectore propendentibus: circumducebat eam circulator quidam Gallus, ex ignotis antea insulis recens aduectam. Ostentabat idem cuniculos nostris quadruplo maiores, mira quippe corporis obesitate

Sphinx.

Cuniculi ex ignotis insulis.

distentos, & quod, nisi quis viderit, credere vix queat, præditos quaternis singulos genitalibus, humanorum digitorum instar & similitudine cohærentibus. Ipsa vero Sphinx toto erat pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodum pilo, eoque densissimo. Rector læuum brachium, quo catenam, cui erat alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextra baculum gerebat, quem in faciem animalis idemtidem prætendẽs, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare, interdum & obgannire faciebat, multamque hinc à spectatoribus stipem aucupabatur. A

ARCANA TEGENDA. Cap. XII.

PORRO Sphinges in Ægyptiorum templis hieroglyphice admonent, mystica dogmata, præceptaque & institutiones sacras, per ænigmatum nodos à profana procul multitudine inuiolata custodiri debere, & in arcanis tantum tractari: cuius ergo taciturnitatis effigie, huius tabellas & literas signare diu delectatus est Octauianus Augustus, quam postea repudiauit vsus inde, felicis ominis causa, Alexandri imagine.

Suet. in eius vita c. 50.

B

INGENII ACVMEN. Cap. XIII.

EA vero hastæ Palladiæ cuspidi subiecta, vt in ea Mineruæ statua, quam Athenis olim fuisse erectam ait Plinius, ostendit nihil tam abditum & reconditum esse, quod ingenii acumine exeri, & palam proferri non possit: ita quidem Sphinges. At qui Cynocephali vocantur, corpore sunt deformi, ferum omnino, vti diximus initio, atque indomitum animal, quod nulla ratione modoque sæuit, supercilio aspectuque sunt horrido & truci, vt genuinam, qua de supra dicebamus, bilem ex facie possis agnoscere.

DIVINA IN OCCVLTO. Cap. XIV.

Sileni quid.

ADDENTVR & Sileni Cynocephalo: sunt enim & hi, vt Pausanias attestatur, ex Satyrorum grege, quos cum ætatis iam prouectioris esse cœperint, Silenos appellare consueuerunt, quorum hieroglyphicum erat, diuinitatem in re quapiam delitescere. Erant enim Sileni, vt ex Platonici Alcibiadis dicto colligimus, imagunculæ quædã sectiles, ita concinnatæ, vt diduci & explicari possent, quæ vbi clausæ erant, nihil aliud quam ridiculam & monstrosam quandam tibicinis speciem ostentabant: vbi vero aperiebantur, venerabile numen aliquod exerebant. Hinc Alcibiades Symposio, Socratem Silenis similem esse dicit, quod is longe alius esset interius intuenti, quam summo habitu videretur. Vnde etiam Σιληνοὶ ἀλκιβιάδου dici solet, de re quæ prima fronte vilis ac ridicula videatur, interius tamen ac propius contemplanti sit admirabilis. C

VRINATOR. Cap. XV.

SED ENIM, ne reliqua Cynocephali significata prætereamus, per simulacrum eius vrinatorem etiam intelligebant, quandoquidem animalia reliqua inter natandum abhorrescere, rugisq; strigosa fieri perhibentur: vnus Cynocephalus, vt apud Horum est, in quemcunq; locum tranare perrexerit, nullo vel squaloris vel horroris indicio fertur enatare, cuius quidẽ natationis facilitas vna cum literarum peritia, quæ potissimũ in Cynocephalo discernuntur, eam animali conciliant laudem, quæ doctis & experientibus viris tribuebatur, vt scilicet & literas & natare didicissent: cõtra vero in ignauos & nullo negotio idoneos, nulliusque disciplinæ aut exercitii participes, Athenienses dicere solebant, μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, neque quidem natare, neque literas, cuius prouerbii mentionem facit in legibus Plato, atq; etiam Aristides in Apologia quadam. Quod vero hæc liberalia essent studia, apud Tranquillum legimus, Octauianum Augustum nepotes suos & literas & natare, aliaq; rudimenta per E

A ta per se plerumque docuisse. Iam & de Caligula ad eius ignominiam dictum, quod admodum docilis ad cætera, natare nescierit. Porro vrinator non est simpliciter positum, sed eum significat qui profunda quæque peruestiget, vnde locos apud scriptores perdifficiles, Delio natatore dicimus: egregie enim Delii natandi peritia celebrantur.

ORBIS TERRARVM. CAP. XVI.

PER idem animal orbem terrarum ἱερογλυφικῶς Ægyptij significabant. Nam cum duas & sexaginta primarias terræ habitabilis regiones ponerent, quas & Hali Amberagel in tractatu vltimo Astrologiæ memorat, obseruarunt magna in id genus animalium cura adhibita, partes totidẽ in Cynocephalo moriente, quæ quotidie singulæ perirent, mox & secundo & sexagesimo die quod reliquum esset corporis interiret. Erat vero apud eos sacerdotes summa religio, vt quicumque singulis diebus intermortuus esset, articulus præsecaretur, riteque vnguentis more suo obunctus sepeliretur. Quod vero mos fuerit Ægyptiorum vnguento plurimo cadauera inungendi, durauit etiam apud B Christianos diutissime mos hic, quod ex Tertulliano coniectari possumus, ita dicente: *Si Arabiæ queruntur, sciant Sabæi pluris & carioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quam Diis fumigandis.* Sed vt ad orbis partitionem reuertamur: Deus excelsus, diceret Clemens, penes quem rerum omnium potestas est, in septuaginta & duas partes diuisit totius terræ nationes, eisque principes Angelos præfecit, mox Christus Apostolos totidem, antequam pateretur, per omnem terrarum orbem dimisit, qui Euangelium prædicarent. Astrologi, suam quandam secuti commoditatem, sexagenis tantum partibus orbem diuidere, de quibus ita Proclus in Sphæra: *Sed nec interualla circulorum in toto orbe à se inuicem stata sunt: verum pro sphærarum descriptione ad hunc modum dispensari solent. Diuisio in LX. partes meridiano quouis circulo, Septẽtrionalis circulus à polo sexagesimarum partium quinq; interuallo notatur, Aequator ab vtroque tropico sexagesimis quaternis distat.* Reliqua ex Iacobo Zieglero huius doctrinæ peritissimo cognoscere poteris, cuius tu eruditionem admiratus, cum Principem is neminem virum in Italia, atq; adeo in ipsa vrbe Roma reperisset, à quo susciperetur, tu ipse mi Cœli, hominem & probum, & literatum, vti Anacharsin Solon, complexus in contubernium tuum admisisti, & vt doctrinam suam posteritati communicare posset, per ea, quæ illi præstas commoda, effecisti.

Mundi diuisio.

Ægyptiorũ mos vngendi cadauera.

DE SIMIA. CAP. XVII.

HÆRES INVISVS.

IAM vero quædam super Simia conquiramus, qua super id traditur, quod iidem sacerdotes, vbi hęreditatem in inuisos collatam significare voluissent, hieroglyphicũ Simiæ quę paruulam pone Simiolam duceret, facere consueuerunt: cuius argumenti causam eam apud Horum legas, quod duas ipsa Simiolas vno partu perfert. Sedenim earum alteram magis diligit, alteram ita negligit, vt eam etiam odio prosequi videatur. Quam vero curandam suscipit, morose adeo complectitur, & ante se comprehensam gestat, ostentat omnibus, tractarique gaudet, gratulationem intelligẽs, vt magna ex parte fœtum ipsa suum, cui tanto affectu fauere videbatur, attrectando enecet: mox alterum, quem negligere cœperat, educare cogatur, in eum omni mox conuersa cura.

HOMO NIHILI AC NEQVAM. CAP. XVIII.

VVLGATISSIMVM vero illud est, & omnium scriptorum ætatumque testimonio receptum, Simiam pro despicatissimo & maxime nequam homine haberi, vt pro Ctesiphonte Demosthenes, Æschinem tragicam esse Simiam dicit, quod personatus quodammodo verborum grauitate videretur, cum alioqui pessimus atque nequissimus ciuis esset. Et Dion historicus de obtrectatoribus,

Idẽ Philostratus in Aristide.

bus, *Quos ego*, ait, *non pluris facio, quam vt dici solet, Simias.* Apud Cicer. in Epistolis, Simiam inuenias pro nihili homine positum. Quodque historiis Græcis memoriæ mandatum est, Simiæ, quam Rex Molossorum in deliciis habebat, improbitas minime prætereunda. Illa enim, cum Spartiatæ oraculum ab Ioue Dodonæo petiuissent de victoria sciscitantes, legatique vas illud in quo inerant sortes collocauissent, vrnam euertit, sortesque dissipauit. Negant vero Historici, vt Cicero de Diuinatione refert, Lacedæmoniis vllum vnquam ostentum hoc tristius accidisse: nam quæ præposita erat oraculo sacerdos, dixisse fertur: *De salute Lacedæmoniis esse, non de victoria cogitandum.* Neque vero Plautus inepte Simiam bestiam, nunc nihili vocat, nunc nequissimam, in Milite, ac Pseudolo, & in Rudente, pro lenone in somniorum coniectatione ponit, quando lenonibus nihil est scelestius neque perditius, ingrato dubio procul & inuiso mortalibus genere, *quodq; est*, vt ipse dicit, *Deorum odium atq; hominum.* A

Molossorū Regis Simia.

VITIORVM DISSIMVLATOR. Cap. XIX.

Adhæc, hominem sua dissimulantem vitia, turpitudinemque domesticam occultantem, notare si vellent Ægyptii, Simiam micturientem faciebant: ipsa enim est ea verecundia prædita, vt quotiescumque lotium fecerit, excrementum illud (quod etiam in fæce reliqua feles faciunt) effossa obruat terra, aut alia quapiam re superingesta omnino occultet. Sed quoniam impressi codices in damno sunt, quantum ad Simiæ nomen, quæ sit castior lectio, in Fele, hoc est, in Æluro disputatur. B

IMPVDENTIA. Cap. XX.

PETVLANTIA.

Mihi quidem longe significantius per Simiam impudentia videtur ostendi posse, quam huiusmodi verecundia. Ea siquidem partibus iis, quas verecundia occultari iubet, assidua sessione depilatis, natibusque ita turpiter denudatis, improbum exhibet spectaculum, & eius generis mares, præcipueq; Cercopitheci, natura procaciter excitata, frequenti quantumlibet spectatorum theatro, satis cum impudentia pudendi tractatione lasciuiunt, eorum instar fatuorum quos nunc Ægyptii, vt omnibus ad Nilum locis palam est, Maurique & Turcæ omnes simul ac talia perpetrare conspexerint, magnopere venerantur, summaque innocentia & simplicitate præditos arbitrantur: remque putant admodum piam se facere, si cumulatim in hos stipem contulerint. Sed vtcumque illa, Pithecusæ insulæ, quod ad hanc facit morum prauitatem, notæ sunt in Tyrrheno mari, quibus nomen inditum à Simiis, in quas Candulus & Antlantus, vt apud Harpocrationem ex Æschyli Sardiani iambis legitur, fratres, omnium ea ætate profligatissimi impostores à Ioue transformati sunt, cū aduersus eum quoque fallaciarum machinas admouissent. De quibus ita Ouid. in Fabulis: C

Metamor. lib. 14.

Inarimem, Prochytamque legit, viridiq; locatas
Colle Pithecusas habitantum nomine dictas:
Quippe Deûm genitor fraudem & periuria quōdam
Cercopum exosus, gentisq; admissa dolosæ,
In deforme viros animal mutauit, vt iidem
Dissimiles homini possent similesq; videri.

Sane quidem petulantiam quis hoc scriptionis genere significaturus, nullo commodius animali vtetur, quam Simia: cuius improbitate considerata, Plato in Ciuitate sua Thersitem ait, illum omnium qui ad Ilium venere turpissimum, tantæque impudentiæ monstrum, vt Achillem Agamemnoni exprobrare nihil veritus fuerit, seque heroibus ingerere temerarius assueuerit, in Simiam commutatum esse, imitarique adhuc hominum facta, non re, sed specie ipsa mutata: quod etiam Q. Calaber Paralipomenis tangit. Nam si cum inter homines ageret, tam perditæ fuit insolentiæ, vt ne Regibus quidem Imperatoribusq; ipsis quicquam parceret, minime mirum, si, postquam in bruta transiuit, eundem animi tenorem seruat, importunitatemque omnem aduersus Leonem ipsum, ferarum omnium regem

Thersitis insolentia notatur.

A regem, excercet. Sane Lycophron Therſitem ipſum πιθηκόμορφον appellat, & vulgo genus hominum huiuſmodi ſimiis ſolemus æquiparare. Ac in eam improbitatem ita nos aliquando luſimus ſermone ad Leonem X. P. M.

Denique ſic petulans generoſo infenſa Leoni
Simiæ, quæ natibus, caudaque & clunibus huius,
Tantùm animi eſt paruis, affixa procacibus auſis,
Hoc tam magnum animal vexatque agitatque, nec vllam
Eſſe moram patitur, Muſca importunior: apta
Illa feros vitare vngues & dentis acumen,
Lubrica dum fidit ſaltu, leuibuſque lacertis,
Deque ſuo quærit ſibi tot ludibria Rege.

FEBRIS MEDELA. CAP. XXI.

B RELIQVVM hic erat, vt ex eorumdem ſacerdotum dictatis remedium febris ex Leone Simiam veſcente ſignificari ſubijceremus, ſed ſuper hoc ſatis in Leone.

SVI ADMIRATOR. CAP. XXII.

QVo ſit in prolem ſuam affectu Simia, paulo ante diximus. Hinc autem aliud oritur hieròglyphicum. Fuerunt enim qui Suffenos Catullianos per fœtam Simiam aptè ſignificari poſſe contenderent, qui ſcilicet ſine riuali dicta factave ſua vnice amant & venerantur. Generoſum Pindari dictum, qui genus hoc hominum philautia, hoc eſt, cœco amore ſui perditum irridens, adulatores non aliter viros probos & amicos videri ait inſipientibus, quam Simiæ pulchræ pueris iudicantur. *Generoſum Pindari dictum.* Ait enim in Pythijs, καλός τοι πίθων παρὰ παισί, *Bella quidem Simiola eſt pueris.* Nam & Horatius adulatorem in obſequium plus æquo pronum, ita ad diuitis nutum mutari ſcribit, *Vt credas mimum partes agitare ſecundas.* Simia verò mimum exſcribit, quòd vna omnium maxime atque efficaciſſimè quæcumque fieri viderit imitatur. De philautia Syneſius, vir literatiſſimus, cum epiſtolas accuratius à ſe ſcriptas aliquando colligeret, vereri ſe dixit, ne quod Simijs accidit, eueniat ſibi: illæ enim, ait, cum C natos animalium omnium turpiſſimos periant, putant ipſæ tamen eos eſſe omnium formoſiſſimos. Atque vtinam, mi Cœli, non itidem & ego fallar, qui tantum vigiliarum hieroglyphicis his indagandis impenderim, tantum laborum conſcribendis exhauſerim, vt quod nunc hominum eſt ingenium, poſteaquam me ſtudioſorum animos oblectare exiſtimauero, ludibrio ſim. Quid enim, inquient, ad nos literarum Ægyptiarum fabulæ, cum nunquam ſatis temporis per ætatem etiam longiſſimam ſuperſit, vt vel Latina vel Græca diſcere quis poſſit? quanto ſatius fuerat quatuor hos & viginti annos, qui contexendis ſex circiter & quinquaginta huius argumẽti commentarijs periere, vel eloquentiæ, vel traducendis authoribus Græcorum optimis impendiſſe: aut, ſi *frigidus obſtaret circum præcordia ſanguis*, mihi potius latenter inſtituiſſe viuere, ne per continuam genij defraudationem corpus affligerem, vnde diuturnas grauiſſimasq; tot ægritudines contraherem, neque tamen hinc vllam apud potentiorum quemquam gratiam mihi compararem? Vera hæc, non inficior, dicturi ſunt. Sed quid agerem? Suus cuique attributus eſt error. Si quid tamen fuerit quod vel tibi, vel tribus amicis alijs non vſquequaque diſplicuerit, ſatis me conſecutum arbitratus: habeant ſibi ſua regna Reges, reD ſpondebo, meamque iudicio trium circiter amicorum induſtriam approbari vſq; adeo æſtimabo, vt pro laboribus tantis ingentem mihi mercedem cumulatiſſimè perſolutam, rationibus meis ſim nulla contatione relaturus. Vale, meque Manardo, more tamen illo tuo, plurimum commenda.

Pierius 24. annos in his Hierog. cõtexendis impendit.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. VII.

A

DE IIS QVÆ PER CERVVM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM ACHILLEM BOCCHIVM BONONIESEM.

B

SINGVLARIS illa mentis integritas, summaque Eruditio tua (Achilles Bocchi nobilissime) nostræq; amicitiæ firmitas, perpetuaque constantia iubent, vt quantum in me est, tui memoriam nullo vnquam tempore apud me desituram assidue celebrem: siue nos coniunxerit olim studiorum similitudo, siue fortunæ quædam paritas (quod eodem tempore pari militia tibi Bononiæ, mihi Romæ easdem disciplinas profiteri contigerit) eorumdemque amicorum, quos diu coluimus, patrocinio protegi. Nullæ tamen te amandi causæ maiores extiterunt, quam congressus illi periucundi, perutiles, & inprimis mihi salutiferi, cum tristissimo illo meo, Italiæque totius tempore recens Florentia cum Medicæis meis eiectus, Bononiæ te superiori æstate conueni. In tanta enim rerum mearum omnium iactura facta neminem habui, qui sapientioribus sermonibus mœrorem, miserias, calamitatesque meas molliret alleuaretque magis, quam amicissimæ officiosissimæque consolationes tuæ: ita te prudenter per totius vetustatis exempla, perque ea quæ ætate nostra conspexeramus, de humanarum rerum vicissitudinibus differentem audire plurimum iuuabat. Accedebat huc, tua illa verborum bonitas, mira vultus hilaritas, & festiua semper oratio, qua me ita deliniri sentiebam, vt ad ærumnas meas mitigandas nihil accidere posset C *vtilius, nihil accommodatius. Tecum itaque totos illos dies esse, tecum ambulare, tecum sedere nunquam destiti, donec maximam eius, quæ me tum oppresserat, anxietatis partem à ceruicibus meis excussisse mihi visus es, ægritudinisque illius feritatem nonparum mitigasse. Postea vero quam acerbitas illa temporum in mitiorem versa est, fortunam, elapsus è custodia Pontifex, patriæ Medicei, Romæ nos restituti, mihiq; res satis belle successere, factum est, vt me tot iam laborum difficultatumq; nihil omnino pœniteret. Hippolyti enim mei liberalitate sum egere vetitus, liberiusque mihi otium indultum est. Vnde datus est ad literarum studia reditus, & deserta diu Musæ repetitæ. In his autem ea prima fuit cura, vt quæ tractasse me olim nosti hieroglyphica, diutius in situ esse minime permitterem. Accinxi me itaque ad poliendum eo tunc consilio, vt si numerus doctorum amicorum calculus accessisset, modo hoc, modo illud Commentarium emitterem. Quod vt commodius fieri posset, eruditissimis viris amicis meis libellos singulos singulis inscripsi: vt ipsi non magis mea, quam sua causa, quod corrigendum existimassent, accuratius emendare quodammodo cogerentur. Ex his Ceruus tibi dedicandus fuit, propterea quod sermones illi, quos calamitoso meo illo tempore tecum fuisse repetebam, argumentum id præcipuè habuisse memini, vt tot inuectas multis ab hinc annis in plerosque Principes calamitates, quales & quantas Europa ferè tota vidimus, eorum delirio deriuatas inde procedere querebamur, quòd id hominum genus amicos synceriores veridicosque propemodum fastidiret, plurimumque adulatores subdolosque parasitos vnicè adamaret. Præcipuum vero Cerui esse hieroglyphicum apud* D *Ægyptios, vt si hanc iudicij captiuitatem indicare vellent, Ceruum fistula allectum pingerent: vt si quæ huiusmodi tendiculæ pararentur, haberet scitus homo quod sibi proponeret præcipuè fugiendum.*

AB ADVLATORIBVS PESSVNDATVS. CAP. I.

ÆGYPTII hominem dolo ab adulatoribus circumuentum ea pictura significabant. Quod vero Ceruo insitum natura sit pastorali fistula, vel suaui aliquo modulantium concentu demulceri,

A ceri, tantaque hinc affici voluptate, vt immemor sui nullo prorsus negotio capiatur, vel iniecto alicunde telo, quod propter animi abalienationem adesse tunc minime suspicatur, euestigio transfodiatur: atque ita fiat adblandientium præda, aliquod ludibrio suo conuiuium exhilaraturus: quemadmodum cum pernicie sua ridiculi fiunt, qui lenocinijs istiusmodi sese offerunt capiendos: vt recte mihi Antisthenes Philosophus dixisse videatur, *Longe satius esse in Coruos, quam in adulatores incidere.* *Dictũ Antisthenis. Laertius in eius vita.*

Hæc iam tunc in congressu illo Bononiensi dicta, puto meministi, cum tu, vt semper soles docte aliquid declamare, subiecisti: Sapientissime quidem Antisthenes, qui vt iuuentutem suam (nam ea potissimum ætas huic obnoxia est incommodo) ab Archilocheæ Vulpis calliditate liberaret, vtili omnibus documento futurus, Coruos aiebat non tam hominibus obesse, quam adulatores. Corui siquidem corporis tantum oculos effodiunt,

B quos ne vtiles quidẽ non postremi nominis Philosophi existimauerunt: alij, vt contemplationis impedimentũ nescio quod, spõte effossos, abiecerunt. Adulatores vero mentis, quæ nostri diuina pars est, oculos eruunt, intellectum scilicet atq; iudiciũ, quib. tantum reliquis præstamus animantibus, obtenebrant: quibus ita perditis euenire necesse est, vt nihil fiat humanitati reliquũ. Idẽ etiã dictitabat, Meretrices bona omnia amatoribus suis cõprecari, præter vnam mentem atq; prudentiam: ita adulatores ijs quos assectantur, omnia feliciá ominari, præterquam sapere, ac seipsos noscere. Addidisti etiam illud, quod Crisippus Passienus dicere solebat, non esse claudendũ ostium adulationi, sed aperiendum: veluti solet amicæ, quæ si fores impulit, grata est: si effregit, gratior: prodesse enim is hoc arbitrabatur, vt homo inde qualis esse debeat, admoneretur. Respondi ego: Argute quidem Passienus opinabatur, sed paucissimi, quos ardendissi-

C ma virtus vndecumq; munierit, hoc assequi potuerunt, reliquis plerisq; omnibus, ob humanæ naturæ imbecillitatem periculum imminet, nec si ad hæc aures patefecerint, tanquam Vituli inter Lupos circumueniantur, vt Crateris Cynici sententia declarauit. Contra vero sapienter illi vitam instituerunt, qui non ad ostentationem viuunt, non populares aures captant, sed sibi rerum suarum conscij, rationem ipsam, veram viuendi ducem, sibi proposuerunt. Quare cum veritas semetipsum noscere doceat, impediat adulatio, illa virtutis viam, hæc vitiorum semitam collaudet; illa bonis, hæc malis parere compellat: reijciatur à nobis penitus adulator, more Philosophi Timonis, qui Demeam assentatorem ligone percussit. Nullum enim animantium genus assentatoribus, ait Plutarch. perniciosum magis, nullum quod citius iuuentutem in præcipitium agat, nullum quod facilius fortunas, honores, vitam denique ipsam radicitus euertat. Ideoq; Diogenes interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: *Si de feris,* inquit, *interrogas, obtrector; si de cicuribus, adultor.* Nam veluti aucupes blandulo quodam stridore & mellita vocula simplices auiculas, aut visco implicant, aut in pedicas inijciunt: ita pellicit homines adulatio, & mox in omne scelus impellit, eoque impulsos & in-

D uolutos, in vitam demum calamitosam trahit, perq; caput & pedes in profundissimam ærumnarum voraginem demergit. Recte itaque dicere solebat Aristonymus: *Ligna dum ignem nutriunt, ab ipso consumi: diuitias, dum adulatores alunt, ab eis labefactari.* Excepisti tu: Recte quidem, mi Pieri. nam in memoriam illud mihi reuocasti, quod & Phauorinus Philosophus Actæonis fabulam à suis canibus, quos alebat, deuorati, ad adulatorum trahit euentum, quorum finis & intentio est totum absumere, si possint, dominum Quod cum ita sit, Antisthenes siue Diogenes Cynicus cum ligone suo summo opere commẽdandi sunt, qui, quod in vita perniciosissimum esset animaduertentes, vrbanissimo dicterio alter, castigatione alter, homines ad morum integritatem & prudentiam natos, admonere voluerint, ne pessima parasitorum contage labefactati, per imprudentiam in tam procliuia vitæ discrimina pessum raperentur, omniumque ignominiæ, contumelijs atque ludibrijs expositi, eorum

quibus

quibus se suaque omnia crediderant, proditione perderentur. Subsecutus ego sum: At ne Ceruum tantum Musicæ capi lenocinio persuasum habeamus, Equos etiam, ferocia alioqui animalia, eadem affici suauitate, Persica ex historia compertum, magno eorum detrimento, qui bellatores eos effœminatis cantilenis & modulis assuefecissent. Muræнas quoq; & Trissas, piscium genera, euocari concentu & tintinnabulis, exploratum est vulgò: quamuis Murænas genituræ tantum tempore, vtpote quæ Serpentium sequi sibila feruntur, quibus eas admisceri tradunt. Iam & Otus, cui nomen inter aues ab auribus est, tanquam cantaminibus circumuentus modulamine afficitur, humerosque iactare, saltitare, & nutare vertice, quasi modulos teneat aspicitur: sed nulli horum Musica est exitio veluti Ceruis, quapropter hinc potius Ægyptij hieroglyphicum suum desumere voluerunt. Sane quo minus mirum sit, Ceruum Musicæ modulos intelligere, apud Ælianum legitur eum Indicæ vocis callere sonum, sermonemque percipere, neque alium quempiam ita facile: quamuis Ptolemæo Philadelpho Ceruus fuerit, qui Græcum idioma prorsus intellexerit. At iam satis super Cerui Musica euagati, reliqua nunc eius animalis significata subiungamus. A

PRÆCIPITANTIA. CAP. II. B

PERCITO quempiam ingenio, temereq; ac nulla ratione sese mouentem (vt plerumque furores sunt qui Panici vocantur: quippe cum nulla vrgente causa quis in fugam se proripiat, negotiũve, quod præ manibus erat, statim abijciat, incœptumque deserat) Ægyptij per Ceruum & Viperam appictam intelligebant. Pugna enim huic est cum Serpente, cuius etiam cauernas instigat, nariumq; spiritu extrahit renitentem, vt luculenter his versibus Lucretius:

Vipera Ceruo inimica.

Lib. 6.

Naribus alipedes vt Cerui sæpe putantur
Ducere de latebris Serpentia secla ferarum

Ideo singulare abigendis Serpentibus remedium, Ceruini cornu suffitus, vt apud Nicandrum legitur. Idem ipse tamen tam acer anguium hostis, qui tanto eos conatu perquirit simulac ex improuiso Viperam conspexerit, in pedes se repente proripit, ac fugit: ingenita scilicet naturæ discordia concitus, quæ illi accidit, vt idem Poeta refert:

Propter dißimilem naturam, dißimilesq;
Texturas inter in sese, primasq; figuras,
Multa meant inimica per aures, multa per ipsas
Insinuant nares infesta atq; aspera tactu.

Artemid. li. 2. cap. 13.

Sane coniectores etiam tradunt, eum qui per nocturnam quietem imaginatus fuerit videre se Ceruum quempiam instantem tergo, longeque sequentem, futurum vt qui tale somnium viderit, ea sit formidaturus, ex quibus nulla sit offensio subsecutura, ac proinde frustra timet. C

PRAVITAS EDOMITA. CAP. III.

Vipera natans.

SIQVID verò ad vetera significata addere concedatur, cum Vipera sit profligatissimis tota vita sceleribus inquinatissima, alia mariti, alia matris parricidio polluta, venenumq; eius atrocissimum, quod omnem, vt aiunt, exuperat medicinam: apte mihi fecisse videbitur, si quis vel Regem, vel Magistrum, vel Iudicem quempiam in scelera vindicem sese acerrimum exhibentem, per Ceruum & extractam è cauernis Viperã, quam mordicus apprehenderit, figurarit. Eodem etiam hieroglyphico virum intelligemus, qui morum impuritatem corrigat, scelera eluat, prauitatem emendet, &, quod idem ait Poeta,

Veridicis hominum perpurget pectora dictis,
Et finem statuat cupidinis atque timoris,
Exponatq; bonum summum, quo tendimus omnes:
Quale sit, atq; viam commonstret tramite paruo,
Qua poßimus ad id recto contendere cursu,
Quidve mali immineat rebus mortalibus olim.

Hoc

A Hoc enim est maleficum Serpentem, qui clam in insidijs excubat, è latebris extrahere, extractumque interficere, interfectum denique deuorare.

FVGACITAS. CAP. IV.

FVGITIVVM dubio procul hieroglyphice notare qui vellent, currentem Ceruum describebant. Ea vero fugacitas Ceruo natura insita. Hinc Lucretius: *Et fuga Ceruis A patribus datur, & patrius pauor incitat artus.* Quam vero pedum alacritatem in Achille fuisse authores tradunt, vt ποδάρκης, καὶ πόδας ὠκὺς passim ab Homero vocitetur, sunt qui autument inde partum, quod eius infantia sub Chirone fuerit Ceruorum medullis plurimum enutrita. Porro illum assecutum esse Ceruos absque Canibus, & retium insidijs, Pindarus in Nemeis canit: *Achilles quare sic dictus.*

Κτείνοντ' ἐλάφους ἄνδ κυνῶν, δολίων δ' ἑρκέων.

Nam de agilitate Cerui superfluum est verba facere, cum scriptis omnium in primis celebretur, præcipue vero κατ' ἐξοχὴν quandam, Laconum chorus, Aristophanica Lysistrate dicat, saltandum pedibus est tanquam Ceruus aliquis. Sed quod de Achillis nutrimento & nomine positum est, Nazianzenus B Achillem dictum ait, quod sine cibo fuerit educatus: χυλὸς enim cibus & succus est: ille vero crudis tantum ferarum artubus pasci fuerit assuetus. Sed & quod de Chironis institutione circumfertur, mirum ab Homero nusquam huius rei mentionem fieri, cum tamen Apollonius, & qui post Homerum fuerunt Poetæ plerique omnes educatum Achillem à Chirone tradant. Addam hic Telephum Herculis & Auges filium, quem Alæus Auges pater in Panthium montem exposuerat, à Cerua educatum esse, vt apud Lycophronis interpretem habetur, quod & nomen ipsum ostendere videtur: Cerui quippe nutricatum significat.

INTERQVIESCENS. CAP. V.

QVAMVIS autem cursum pernicissimum Ægyptij ex Cerui currentis specie intelligi monuissent, quia tamen is requiem inter currendum aliquam facit, consistensque manet, dum qui sequitur appropinquet, tum fugam item arripit, factum est, vt hominem aliquam laboribus suis re-C quiem interponentem significare si vellent, currentem quidem Ceruum pingerent, sed retro spectantem, cum in solius tantum fugacitatis significato caput surrectum statuerent, vt cornua per dorsum demissa residerent. Ideo vero Ceruus dum fugit interquiescere cogitur, quod tenui imbecilloq; est intestino, quod leuiter etiam percussum rumpi possit, cute adhuc integra permanente. Denique imbecillum adeo animal est Ceruus, vt tactus ab aspalatho (ea est spinæ species) emoriatur. Verum hoc & alia de causa, & alio etiam potest modo pingi, quippe si tres pluresve Ceruos natantes feceris capitibus alterius clunibus impositis, atque eorum primum auertentem se quasi ad postremum locum: quo quidem officio mutuo se adiuuant, cum ex Sicilia transferant in Calabriam per æstatem, pabuli gratia: idque plurimum iuxta vrbem Rhegium, qui propterea quod onus capitis super aquas exstantis haud facile sustinent, inter natandum singuli super anterioris lumbos caput imponunt: dux vero cum defessus est ad vltimum transit locum, atque ita mox alius atque alius labore cum quiete communicato, incolumes transeunt. Si cui tamen quod superius positum est hieroglyphicum magis placuerit, res in medio posita est. *Ceruus cur inter currendum quiescat.*

FORMIDO. CAP. VI.

D STVPOREM præter hæc, formidinemque per Ceruum & puniceas pennas prætentas significari omnibus innotuit, tam ex ijs, qui Animalium historias conscripsere, quam ex Virgiliano carmine, qui Turnum attonito quodam pauore perculsum Ceruo æquiparat *puniceæ septo formidine pennæ*, Libet vero loco hoc de pennis ad Ceruorum formidinem excogitatis historiam enarrare, quæ non tantum Virgilij carmen explicabit, verum etiam hieroglyphico huic argumento plurimum afferet claritatis. Narrabat mihi Io. Antonius Pollio Geloum Princeps, Pontificij contubernij mihi socius, stare adhuc in Sicilia hanc venationis antiquæ rationem, quæ sic fieri soleat. Nobiles vbi renunciatum fuerit Ceruorum greges vsquam oberrare, alter alterum inuitantes propere conueniunt, afferuntque secum Scorpionem aut arcum singuli, & fasciculum virgarum, quæ omnes ferrea cuspide prepilatæ sint: *Virgil. lib. 3. Georg.* *Ceruorum venationis antiqua ratio.*

quarum caput alterum in summo perforatum est, funiculo perpetuo per virgas singulas ea transmisso A longitudo earum ad pedes quatuor, vel circa. Cum ad locum peruenere vbi Ceruos congregatos norunt, late diffusi equites peditesque modum agri, quanto satis est ambitu, circumsistunt, stationemque vnusquisque suam per interualla certa suscipiunt. Hic fascem quisque suum explicat, primaque virga ad finitimi vltimam alligata, reliquas per decempedæ circiter interuallum singulas terræ affigit: idem alter, idem alij faciunt, donec Ceruos vndecumque conclusere. Virgis ita dispositis pennarum punicearum, quas in hunc vsum magno numero fucatas habent, fasciculos licio suspensos ad traductum per virgas funiculum hic & illic alligant, qui aura vel leuissima impulsi varia iactatione mouentur. Stationarij mox in proxima se quisque abdunt virgulta, sagittisque intentis expectant taciti. Liciorum hoc sepum ingreditur eques tantum vnus cum odorisequis Canibus, iisque non admodum magnis. Hunc venationis magistrum vocant. Is vbi gregem nactus est, sensim accedit, latratuque Catulorum tantum fretus, agmen incipit agitare: illi conferti omnes vna fugam capessunt, at cum ad licia pennasque illas pensiles peruenere, subito pauefacti vlterius progredi non audent, sed illarum motum & fulgorem declinantes ad læuam non procul flectunt, & rutilantes fasciculos illos B prospectantes, tanquam muro inclusi circumaguntur: subsequitur magister, nomine quemque vocans ex stationarijs, prout vnicuique fit proximus: atque huic primum vel secundum, illi tertium aut quintum aut septimum ex libidine sua telo excipiendum destinat, futurum sagittario dedecori & ignominiæ, nisi oblatum à magistro sauciarit, vel si alium quempiam quam nuncupatum appetierit. Magister ita agmen tamdiu circumagit quasi per pomœria progressus, donec ita præda omnis per omnium vices concidat exanimata. Hæ sunt itaque pennæ illæ, quarum formidine attoniti stupidive facti Cerui, abalienato prorsus animo consternantur. Has enim non aliter pauent, quam Elephanti colorem album, Tauri phœniceum ac rubicundum, Tigres tympanorum sonitum, Vrsi Leonesve mappam, amiculumve in caput iniectum, de quo locis suis. Sed quod ad Ceruum pertinet, dant hoc nonnulli animalis stoliditati, ingenitoque cuidam stupori, qui ei de re qualibet oriatur. Natura omnino sunt hi meticulosi, quia frigidiusculi. Philosophi enim animalia eo omnia formidine magis laborare tradunt, quo frigidiora sunt, idque quotidiano comprobatur experimento. Ceruos vero esse frigidos, lacryma dulcis argumento est, quæ salsuginosa est Apris, qui magna pollent calliditate. Hinc C fit, vt ille fugiat, hic hostem adoriatur, proque viribus iniuriam vlcisci pertentet. Sed cur non Lucretij Latini Philosophi, eaque de causa mihi sæpius citandi, luculenta super hoc carmina recitemus?

Quare Cerui sint meticulosi.

At ventosa magis Ceruorum frigida mens est,
Et gelidas citius par viscera concitat auras,
Quæ tremulum faciunt membris existere motum.

De rerum natura, lib. 3.

Atque idem superius dixerat:

Est & frigida multa comes formidinis aura,
Quæ ciet horrorem membris, & concitat artus.

Huius rei doctrinam secutus Horatius ait:

Carm. lib. 1. Od. 15.

Quem tu Ceruus vti vallis in altera
Visum parte Lupum, graminis immemor
Sublimi fugies mollis anhelitu.

Et Græci ἔλαφον ἄνδρα omnino dixerunt, pro maxime formidoloso. Et Cleonymum taxat Aristophanes timidissimum hominem, quem Nebulæ per figuram Cerui referebant. Sedenim quod de animalis frigiditate Philosophi differunt, longe aliter apud Euthymium inueni, vt in subiecto habetur hieroglyphico.

VEHEMENS APPETENTIA.

CAP. VII.

VEHEMENTISSIMI enim desiderij signum esse Ceruum ad aquæ fontem adspectantem, Diuinæ indicant literæ, dum ita canunt; *Quemadmodum sitibunda Cerua inhiat ad aquarum riuos, ita anhelat anima mea ad te, Deus.* Cerua enim suapte natura ita calida est, aiunt sacri Interpretes, vt frigidissimis reptilium carnibus mirifice reueletur: ideoque eas auidius appetit, quibus absumptis naturali

A naturali illo calore κατὰ τ̀ ἀντιπάθειαν magis ac magis concitato, studiosissime gelida fontium fluenta perquirat.

FORMIDO SVBLATA. Cap. VIII.

QVOD autem Herculem Ceruum enecantem multa artificum opera proponunt, sumptum ex Poetarum fabulis argumentum, in quo tamen hieroglyphicus delitescit intellectus, pauorem è mortalium vita sublatum ex eo significari tradit Heraclitus, qui pleraque fabularum figmenta in hieroglyphicum hunc modum interpretatus est. Sed quantum ad timiditatem pertinet, cum affectus huiusmodi in seruis præcipue deprehendatur, vtpote qui seorsum ab ingenua liberalitate sint vel educati, vel instituti, mos apud Comicos in primis inoleuit, vt fugitiui, quod omnino timidorum est, Cerui appellarentur. Eius timoris ergo Achilles apud Homerum ignauiam obijcit Agamemnoni, dum ceruino eum corde præditum obiurgat. Pomp. Festus seruos fugitiuos vnius tantum literæ mutatione Ceruos nuncupari solitos tradit. Sedenim, vt eo vocitarentur nomine, non ipsa tantum fugacitas in causa fuit, verum etiam historia. Aiunt enim Seruium Tullum ædem in Auentino Dianæ B sacrasse, diemque instituisse Idibus Augusti, quo die ipse serua natus esset: mos vero erat, vt Deæ ara ex cornibus fieret, cæsorumque Ceruorum capita valuis & parietibus affigerentur, ipsumque Dianæ simulacrum, vt in plerisque numis habetur, cum Ceruo affingeretur, quod animalia ea in eius esse tutela dicerentur. Ab vtriusque igitur rei similitudine, & scurrili propemodum in regem ioco, serui fugitiui Cerui cœpti sunt appellari. Addam id, animalia ea Ceruos quasi geruos dictos, quod cornua gestant vsque adeo grandia. Nam & Ceres quasi Geres à gerendis frugibus dicta, vt Etymologici putant. Illud vero seruile identidem est, quod onus tam magnum Cerui gerunt capite, quoniam ponderum gestatio sit seruorum propria.

Homerus Iliad. lib. 1.

AVDITVS ET SVRDITAS. Cap. IX.

SVRRECTAS auriculas Cerui, auditus acris significatum esse, ostendit illud, quod ὠτίν ἑστῶσι prouerbium fertur, quod *arrectis auribus*, Maro, & *arrigere aures* Terentius interpretatur. Contra vero pro surditate easdem demissas pingere moris est: quia tunc Cerui acutissime audiunt, cum surrectas aures protendere: cum vero eas demisere, vix proximum excipiunt sonum. Nam cum audi- C tus, vt placet Empedocli, fiat illisi spiritus in clauiculatam aurium partem introrsus adnexam, quam tintinnabuli vicem præbere dicit, vtpote celso loco sitam, pulsuique obuiam, accidit vt negato per huiusmodi aurium depressionem ingressu, surditas obueniat necessario. Alia quædam Medici comminiscuntur, sed quæ nihil ad rem nostram attinent: hoc siquidem significatum ex gestu desumitur auris, quæ cum surrigitur, patefit: cum vero demittitur, auditum obturat. Nam & Aristoteles Ceruos ait, cum aures demiserint, facile capi, quod insidias non senserint: cum vero eas intenderint, facile insidiarum admoneri.

Æneid. lib. 1. Terentius in Andria. Quomodo fiat auditus & surditas. Aristoteles li. 9. de nat. animalium.

MVLIEROSVS. Cap. X.

SI qui vero mulierosum hominem, & multarum concubitum appetentem notare vellent, Ceruum exporrecto genitali pingebant. Is siquidem cum vrgente iam Venere coitum appetit, non in vna tantum immoratur, sed mutat, breuique interposito tempore aliam atque aliam superegreditur. Aiunt vero Ceruorum coitum non esse statarium, vt reliquorum animalium, sed Ceruam simulac marem accepit, identidem currere, applicitumque Ceruum & rem nihilosecius peragentem dorso D vectare: illum duobus tantum pedibus terræ innixum pertinaciter subsequi, nec nisi re peracta desilire.

LASCIVIÆ POENITENTIA. Cap. XI.

ILLVD spectandæ probitatis exemplum est, quod volentes hominem propter propriam petulantiam, qua lapsus fuerit, pudore affectum ingenuo significare, Ceruum in scrobe delitescentem ostentabant. Is enim cum fœminam implerit, separatur per se ipse, & propter libidinis grauecolentiam solitarius scrobes fodit: fœtent enim vt Hirci, facies quoque eorum nigrescit aspergine, vt Hircorum. Degunt igitur hac destinatione quousque imber accidat, ablutique inde pascua repetunt.

Ceruus cur & quando lateat.

DE REPVLSA PVDOR. CAP. XII.

A

ALIA itidem de causa latitare Ceruum cum obseruassent antiqui, hominem, qui vel candidatus turpem esset repulsam passus, vel partam dignitatem amisisset, Vatiniana aliqua affectus ignominia: & propterea tanto perfusum pudore, vt in frequentiora loca prodire non audeat, ostendere si vellent, Ceruum marem sine cornibus inter virgulta fruticesve abditum pingere soliti sunt. Cornua enim mares tantum habent, quibus amissis tamdiu præ pudore latent, quoad altera renasci cœperint. Alij dicunt, non præ pudore fieri hoc à Ceruo, sed natura duce, quod se latebrarum præsidio tutari velit, qui se armis priuatum cernat: veluti sepia atramento fuso suæ consulit incolumitati, ne capiatur, & polypus coloris mutatione venatores fallit. B Quod vero plerique Historiæ animalium scriptores fœminas è Ceruis sine cornibus esse tradunt, longe diuersum est ab eo, quod Olympijs ponit Pindarus, ode quæ Theroni scribitur εἰς θεοξένια. Ita enim ibi: χρυσόκερων ἔλαφον θήλειαν ἄξονθ᾽ ἄν ποτὲ ταϋγέτα ἀντιθεῖσ᾽ ὀρθωσίας ἔγραψεν ἱερὰν, quo loco interpres introductam ait à Poetis cornutam Ceruam, cuiusmodi ea fuit, quæ Telephum lactauit: Positum hoc idem ab Anacreonte, sed à Zenodoto correctum, ob vulgatam historiam, quod in eo genere fœminæ cornua non habeant: nam quod scripserat Anacreon, ἄγαν ὥς οἶά τε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, ὥς᾽ ἐν ὕλαις κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ἀπὸ μητρὸς ἐπτοήθη: pro locutione κεροέσσης, quod cornigeræ significat, Zenodotus, is emunctæ naris censor ἐροέσσης reposuit, hoc est, desideratæ vel amabilis. Subiungit interpres, inuentas tamen aliquando, nec incongruum esse, aliquas habere cornua: quemadmodum in Elephantis, de quibus tradunt Æthiopicos & Lybicos tam mares quam fœminas habere dentes, cum tamen in India, vt obseruauit Amytianus, C huius generis fœminæ sine dentibus esse conspiciantur.

ARMORVM APPARATVS SINE CORDE IRRITVS. CAP. XIII.

D. Laertius in eius vita.

Antisthenis & Chabriæ dictum egregium.

EXCOGITARVNT etiam iuniores hieroglyphica quædam argumenta, quæ passim referre, vt vt deposcere locus videbatur, haudquaquam puduit, cuiusmodi hoc est, quo apparatum bellicum frustratorium & inanem esse, nisi præsens ardensque adsit animus, per Ceruum magnis insurgentem cornibus significari posuerunt. Naturam enim inquiunt, Ceruo, animali admodum degeneri, cornua magnitudinis adeo spectandæ ac asperitatis horrificæ contribuisse, quo argumentum esset, eos qui audacia & fiducia ipsi præditi non essent, frustra vllum armorum apparatum, & instrumenta bellica comparare. Dicere solebat Antisthenes, bona omnia à Dijs hostibus optanda, præter vnam fortitudinem: illa enim quotquot essent, non esse possidentium, sed eorum, qui armis præstarent, & viribus pollerent. Nam nisi ad opes & potentiam præsens acerque animus adijciatur, facile vel ipsa infringitur fortitudo. D Hinc egregium illud Chabriæ Atheniensium ducis dictum, quod & Philippus vsurpare solitus, formidabiliorem esse Ceruorum exercitum Leone duce, quam Leonum duce Ceruo. Tantum is animorum vigori, quo Dux ipse polleret, tribuebat, idque multis stratagematum exemplis apud rerum scriptores passim verum esse comperitur. In hanc sententiam Demades Philippo, qui contra Athenienses superior euaserat, adulaturus, ἔγνως ἄν᾽ ἔφη, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, εἰ ἀθηναίων μὲν φίλιππος, μακεδόνων δὲ χάρης ἐστρατήγει. *Nosses*, inquit, *o Rex ciuitatis robur, si Atheniensium Philippus, Macedonum vero Chares exercitui præfuisset.* Chares enim dux fuerat Atheniensium. Non omittendum hic, quod Tertullianus nosse ait se Christiani gregis pastores aliquos in pace Leones, in prælio Ceruos: quod quidem vir ad martyrij cruciatus impauidus & paratissimus ad ineptias tollendas feruentissimus, neque animos pusillos, neque ignauiam quorumdam ferre poterat.

In Apologetico.

A ## ACTÆON. Cap. XIV.

FRIVOLA vero mihi videtur Anaximenis interpretatio ſuper Actæonis fabula, de qua ſuperiu mentionem fecimus, qui conuerſus ideo dicatur in Ceruum, & à canibus ſuis dilaceratus; quod periculis, quæ venando ſubierat demum conſideratis, ætate iam ingraueſcente timidior factus, in Ceruum transformari ſit viſus: cumque Canes nihiloſecius aleret patrimonium conſumpſiſſe, idque à Canibus laceratum eſſe ſignificare, cum potius hiſtoria, non fabulæ cuiuſquam figmẽtum, inuento huic dederit argumentum. Actæonem enim & Cippum cornutos editos, Plinius author eſt. Quin apud Max. Tyrium legas, apud Corinthios, B Bacchiadarum facinus in Actæone Dorico adoleſcente diſcerpendo admiſſum, Bœotio illi aſſimilatum, in quo Actæon à veris eſt Canibus laceratus. Quod vero Homerus ait, Dianã per iuga montium errantem gaudere telis, & Capreis, ac fugacibus Ceruis delectari, ſunt qui ad Actæonis fabulam conuertant: ſunt qui vetuſtam Philoſophiam ſecuti, ſagittas eas, quæ Ceruum aſſequuntur, hieroglyphice ſolares radios indicare velint, quorum ſcilicet repercuſſu, cornua ipſa pro loci, vbi Luna eſt, conditione, & appareant, & obducantur. Nam & Lucretius tela hæc ita interpretatur: *Plin. lib. 11. cap. 37.*

Non radij Solis, neque lucida tela diei. *Lib. 1. De nat. rer.*

Dianam autem Capreis & Ceruis tantum gaudere, Homerus dicit, Leonibus autem minime: nempe quia circa Taygeta aut Erymanthum eam venari dicit, vbi Leones non habentur. Elei ſane Dianam ἐλαφιαῖαν vocant, vt apud Pauſaniam eſt, quamuis aliter alij nomen interpretantur. Videas tamen paſſim Dianæ ſimulacro Ceruum vt plurimum in venatum obijci, qualem præcipue ſpeciem in Ha- C driani numo cernere eſt, cum inſcriptione, ἈΡΤΕΜΙΣ ἘΦΕΣΙΑ. In alijs quoque eiuſdem Hadriani Dianæ itidem Epheſiæ ſimulacrum geminis duum Ceruorum inter ſe auerſorum clunibus inſidere conſpicias, atque aliter in alijs. Et Cerua eſt in multis Galieni numis cum inſcriptione, DIANÆ CONS. AVG. Ea enim ambitione fuit, ingenio vir alioquin impuriſſimo, vt Deos omnes ad ſui cuſtodiam & conſeruationem occupatos eſſe iactaret. Hinc feras fere omnes, quotquot numinibus dicauit antiquitas, numis ſuis eadem inſcriptione cudendas curauit: quorum vis magna paucis ante annis in agro Bellunenſi reperta eſt. Neque tamen Dianæ tantum, verum etiam Milanioni, & Atalantæ heroibus Ceruus dedicabatur, quorum ſimulachra cum hinnulo in Olympia fuiſſe Pauſanias teſtatur. Quod vero aiunt Iphigeniam cum iamiam ad aras patris iuſſu mactanda conſtitiſſet, in Ceruam demutatam, ac ipſius Dianæ numine in Tauricam regionem aſportatam, Nicander in Taurum ait, Phœdimus in Vrſam, atque ita omnia variant in Græcorum fabulis, à quibus longe diuerſa leguntur apud Lycophronem & eius interpretes. *Hadriani & Galieni numi.*

VIVACITAS. Cap. XV.

D VIVACITATEM ex picto Ceruo ſignificari, quod Ægyptiorum commentum eſt, magis exploratum arbitror, quam vlla ſit opus commentatione perquirere. Datum enim illi eſt à natura, vt quam diutiſſime viuat. Verum cum id ſacerdotes oſtendere volebant, cornua maxime ramoſa faciebant, ſiquidem vnoquoque anno ramus horum cornibus adijcitur: ſed vt nonnulli obſeruarunt, non vltra ſex annos ab eo tempore ſimilia reuiuiſcere, neque ætatem inde diſcerni poſſe, ſed ex dentibus, quos tunc cum grandæuus eſt, aut paucos, aut nullos habeat. Sed enim experimento compertum eſt, cornua ſeneſcentium aſperiora quotannis fieri enormioraque, pluribusque tuberculis & mucronibus horrida, quo magis in ſenium vergant. Animaduertendum autem in manuſcriptis Hori codicibus antiquis, πολυχρόνια σημαίνει ſcriptum, non πολυχρόνιον, vt in impreſſis habetur, quod *multa tempora*, interpretandum eſſet. Sed parui hoc momenti. Agathoclea Syracuſanorum tyrannum *Cerui ætas vnde dignoſcatur. Auctor Ælianus, nec abſimile exemplũ in Chronicis Francorum tempore Caroli ſeptimi.*

ferunt Ceruum venando interfecisse, circa cuius collum torquis erat aheneus, superinducta iam pelle tectus, in quo huiusmodi legebatur inscriptio, ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΙ: quem Princeps ipse magna veneratione susceptum Dianæ statim consecrauit, diutissimeque apud Peucetios Italiæ populos in percelebri Dianæ templo, cuius meminit Aristoteles, torquis ille conspicuus fuit. Superare vero eos trecentos annos multi prodidere, plerique plures, plerique pauciores: quod quidem vtcumq; se habeat, receptissimum est eos esse viuacissimos, & viuacitatis elogio passim à Latinis Græcisque scriptoribus appellatos. A

VIR VNDECVNQVE PERFECTVS. CAP. XVI.

SED iam tempus est, vt ruminationis significatum exequamur, si prius tamen locum apud Plinium expenderimus, vbi de Cerui ruminatione loquitur, quem syluestrium tunc ruminare, cum à nobis aluntur, dicere videtur: quasi cicuratio sit ruminationis causa. Sedenim, vti reor, vel aliquid deest, vel, quo adduci non possum, Aristotelem non expressit, qui eo probat argumento Ceruos ruminare, quia idem faciunt alti à nobis. Ait enim: *Ex feris ea tantum ruminare nouimus, quæ aliquando cum hominibus degunt, vt Ceruus: hunc enim ruminare manifestum est.* Huius vero rei significatum est è Diuinis literis interpretandum: ex quibus animalia, quæ ruminant, & vngulas bifidas habent, profana non esse discimus, quod quidem eo velamento subinnuit, cum qui sacris sit initiandus, pietatis meditatione, neque non doctrina, iudicioque præstare oportere. Bifida siquidem vngula discernendi doctrinam, & singulorum indicat examinationem, quam per ipsas rerum distinctiones assequimur, vt rectum ab indirecto, lepram à non lepra discernere possimus: ruminatio vero, vt sæpe dictum, pietatem, & diuinarum rerum meditationem ostendit: horum qui altero careat, tanquam ineptus reijciendus. *Alterius siquidem Altera poscit opem res & coniurat amice,* diceret Horatius, de quo tamen significato in Porco latius ex Philone. Eoque forsitan spectat dictum illud ex 29. Psal. vt apud Græcos est, *φωνὴ κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους, Vox Domini, quæ Ceruos perficit*, vel, vt alij, *Præparat.* Significat vero, *καταρτίζειν*, instruere aliquem ad negotium quod exequendum susceperit. Vox igitur Domini, quæ Ceruos, hoc est, viros non indignos qui admittantur ad sacra instruit, & ad certam vitæ rationem inducit, ea est, quæ per Prophetarum vaticinia, per Euangelicam institutionem, per Apostolorum prædicationes, per Doctorum optimorum interpretationes, nobis innotuit. Adamantius, cuius sententiam Euthymius mihi sequi videtur, eo rem trahit: vt eos viros Dominus ad profectum sapientiæ ducat, qui Serpentes sint assidue persecuturi (qui sermo mere est hieroglyphicus) hoc est, bellum cum hæreticis, & falsorum dogmatum authoribus gesturi, diabolique tentamenta conatusque eius omnes exuperaturi, quo debellato certamine triumphabundi mox cantare valeant ex altero supra quadragesimum Psalmo: *Quemadmodum anhelat Ceruus ad fontes aquarum, ita sitibundus sit animus meus ad te Deus. Sitiuit, inquam, animus meus Deum, eum qui fortis est, qui viuit.* His vero Ceruis montes excelsi peruij, sublimitas quippe cœlestis illucescit, supremæque doctrinæ fastigium, quod nubes omnes exuperat, quo simulac mortalium insidijs appetuntur, aut Canum latratibus exagitantur, tuto confugiant, & sine perturbatione sospitentur. Vbi vero in Diuinis ipsis literis, in Prouerb. quippe Salomonis legitur, *Ceruus amicitiæ & gratiarum pullus fabuletur tecum*, hieroglyphice quidam, ait Eucher. ita interpretantur, vt Ceruum amicitiæ accipiendum putent Christum, totius dilectionis & charitatis magistrum: nam & alibi, & præcipue in Cantico, Christus ex Cerui imagine describitur, vt eo loco: *Similis es tu, fratruelis meus, damulæ, aut hinnulo Ceruorum.* Gratiarum vero pullum, quem accipiamus, nisi columbinum, ac perinde S. Spiritum, qui sit omnium gratiarum, quippe vt veteres vocabulum vsurpant, *χαρισμάτων* distributor? Admonemur ergo

Marginalia: B (beside "duci non possum"); C (beside "re possimus: ruminatio vero"); *Vox Domini quid.* (beside "dictum illud ex 29. Psal."); D (beside "fortis est"); *Prouerb. 5. 19.*; *Cant. c. 8.*; *Columbinus pullus.*

A ergo per Salomonis præceptionem, vt semper Christi, vel Spiritus sancti solatia requiramus. Sed antequam cornuum Ceruinorum genera prætereamus, id obseruandum, è Ceruorum genere, qui cornibus latis sunt, Tragelaphos, vt tradit Eucher. Diuinis literis nuncupari. Animaduerti interdum è summis fraxini arboris ramis nasci quid ad huiusmodi cornuum similitudinem, surculo quippe aliquo detruncato, mox gummi de cortice exundante, qui in eam mox speciem Virgiliani visci more crescat, & vario flexu modo in spiram, modo instar acanthi, flexibus anguineis incuruetur: id quicquid sit lignum omnino est, atque admodum solidum, sed forma lata strijsque multiplicibus loricata.

FEROCITAS IN TIMIDITATEM VERSA.

CAP. XVII.

SED quoniam in Tragelaphum incidimus (qui nomen id adeptus est à cornibus, quæ propter latitudinem & strias huiusmodi hircinis admodum similia sunt, ramosa tamen, sed non in acutum tendentia) quid de Hippoceruo dicemus, quem nostra vidit ætas, anteriore parte Equum, posteriore Ceruum sessoris & ephippij patientem, ingressu tamen incommodo, vtpote qui modo assultu, infesta modo succussatione sessorem conquassaret? Misit hunc dono Fridericus I. Mantuæ Dux Francisco B Galliarum Regi, salutis nostræ anno XXXIV. supra M. D. Quod si quid huiusmodi pingere voluerimus, non incongruum erit animalis huius hieroglyphicum, ferocem impetu primo hominem significare, qui mox in pauidum euestigio degeneret, & in fugacitatem elabatur.

DE CORNIBVS.

SPECIOSÆ FORTVNÆ INCONSTANTIA.

CAP. XVIII.

QVONIAM vero Ceruus ad Lunæ similitudinem cornua nunc amittit, nunc reparat (nam & sideri cornua & decidere & succrescere videntur) hieroglyphicum nonnulli ponunt Cerui cornua, si quempiam ab ignobilitate modo ad honores euectum, modo ab honoribus ad ignobilitatem redactum assiduo fortunæ rotatu, varioque euentu, C significare voluerint. Solis enim animalium cornua recidiuaque annis omnibus Aristoteles Achaicis Ceruis hoc ait accidere: eosque, vt supra dictum, præ pudore tamdiu latitare, & loca difficilia accessu petere, donec alia renascantur, quamuis castratis aiunt, neque decidere, neque si prius deciderint, renasci. Toto vero opere cornua dignitatis, potentiæ, fortitudinis, authoritatis, & imperij indicia esse commonstrantur.

SACROSANCTA DIGNITAS. CAP. XIX.

HINC aliud nascitur hieroglyphicum, vt sacrosancta dignitas ex vnoquoque cornu significetur, quod antiquissima omnis veterum indicat disciplina. Honoris enim, vti dicebamus, & potentiæ signum tam apud Gentiles, quam apud Christianæ pietatis cultores, quique eos præcesserunt Hebræos, habita sunt cornua. In Diuinis siquidem libris cornu passim pro Regia dignitate positum reperimus, complexaque similitudine quadam inter se, cornu, radium, & coronam. Inde Moses cornibus insignis effingitur, cuius facies diuini Solis lumine correpta, radijs quibusdam igneis promicare videbatur: adeo vt Israeliticus populus cum splendorem eum ferre non posset, oculis ad obtutum cæcutientibus, ab eo vt velata facie verba faceret studiosissime contenderunt. Eadem porro dictio apud D Hebræos & cornu & coronam denotat. Vnde sæpius apud Latinos in Diuinis literis cornu pro Corona positum legimus, passimq; ex instituto veteri coronæ regiæ radiorum referunt similitudinem: vt non temere olim institutum sit eas Apollineo capite duodecim pretiosis lapillis confici, qui splendore suo promicantes caput vniuersum radijs illustrarent. Totidem autem radijs coronas regias constare, tum ex numis veterum, monumentisq; alijs vel ære fusis, vel marmore incisis, tum ex Virgiliano carmine vidimus, vbi Latinus fœdera certaminis inter Æneam & Turnum sancturus, sic ait:

Cornua sacri significationes.

Virg. Æneid. lib. 9.

Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radij fulgentia cingunt,
Solis aui specimen.

Signi-

Significarunt & in portentis cornua dignitatem, vt purpurea illa, cum quibus Bos albus olim natus, A Albino Clodio tum primum in lucem edito: Imperatoriam enim illi dignitatem portendisse persuasum est. Quæ quidem ille iam grandis cum Tribunus effectus esset, in templo Apollinis Cumani suspendit, sortesque illis has eduxit:

Virgil. Æn. lib. 6.

Hic rem Romanam magno trepidante tumultu
Sistet, Equis sternet Pœnos, Gallumq; rebellem.

Sed hæc verbosius forte quam par erat explicuimus, nulla tuarum occupationum ratione habita, mi Bocchi. Sed nosti Cerui cornua esse insigniter ramosa, quæque τοῦ πασσάλου τρόπον pro cœnaculis ad parietes affigantur, in quorum scilicet ramos hospites domesticique omnes, annulos, sudaria, pileos, & id genus multa soleant appendere, cum se vel cœnaturi, vel accubaturi, volunt expeditos. Hinc tot ea fuerunt, quæ Ceruinis cornibus applicata reperisti. Quæ quidem si tuæ non respondent expectationi, quid ego veniam à te deprecer, qui maxime omnium vnus nosti occupationes meas? Pro summa vero eruditione tua dabis operam, vt Ceruus meus & torquibus aureis, & insignioribus alijs monilibus adornetur: vnde aliquod eo sanctissimæ amicitiæ nostræ monumentum posteritati re- B linquatur.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER VIII.

DE IIS QVÆ PER FORMICAM, ET SCARABEVM, ET ECHINVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis. C

AD ROMVLVM AMASÆVM.

VOD maxime omnium animalium duo, te Formica scilicet & Scarabeus (quorum vita alterum negotiosa, eius alterum quæ in natura Deorumque contemplatione versetur, hieroglyphica sunt) in admirationem traxerint, minime mirum est, eruditissime Romule, cum & veteres Philosophos omnes in certamen commiserint, vtrum brutum, humanum, an diuinum etiam eorum esset ingenium altercantes, & an ea vera sint, quæ lib. de Nat. Deo. apud Ciceronem legimus, in Formica non modo sensum, verum etiam mentem rationemq; atq; memoriam esse. Pythagorici enim, vt optime nosti, animam omnem, quæ sensibus & memoria sit prædita, rationis identidem atque etiam orationis esse participem asseuerant: neque interioris tantum, verum etiam exterioris, qua vniuscuiusque generis animalia, quantum necesse habeant, inter se mutuo loquantur: Minime vero mirum esse, eorum quæ Bruta vocamus, verba non discerni à nobis, Italis videlicet aut Græcis, cum barbarorum etiam multorum verba minime discernamus, qui vtrum loquantur an vociferentur, distincte satis non sane possumus intelligere. Quanquam proditum est, fuisse etiam apud antiquos, qui sermonem animalium omnium intelligerent, inter quos Melampum & Tiresiam præcipue memorant, & multorum scriptis celebratum Apollonium Tyaneum, quem referunt in amicorum cœtu & audisse & intellexisse Hirundinem alijs nunciare Asinum prope vrbem onustum tritico cecidisse, triticumque humi diffusum. Philostratus vbi historiam istiusmodi narrat, Passerem fuisse scribit, quem ita loquentem Apollonius intellexit. Vtcunque vero calluisse & eum auium & brutorum id genus linguas, vno omnes consensu tradunt. Sed enim parum hoc mihi videtur, quod, vt alia missa faciamus, Formicæ Scarabæive inter se loquantur, cum alia in his spectemus, quæ prudentiam, quæ pietatem, quæ legum obseruantiam, quæ agendarum intelligendarumq; rerum, quæ vel Philosophis interdum negotium facessere consueuerint, no-

Brutorum sermo à nonnullis intellectus. D

A *rint, notitiam præ se ferant, quod in multis humanæ vitæ commoditatibus illa ipsa quotacunque animalia nobis documento fuerint, & viuendi propemodum rationem indicarint. Sed næ ego ineptus, qui super his ad Romulum Amasæum eruditißimum eloquentißimumq; virum disseram. Sed enim dabis hoc amicitiæ nostræ, vt etiam liceat ineptire: deq; ijs sermonem facere, quæ tu decies in anno longe disertius & eruditius è suggestu publico docere soleas. Nostram vero hanc diligentiam non est, vt obscuram quispiam existimet, quod in tam tenui moremur insecto, cum in eo tam magna naturæ miracula delitescant: quæ cum Aegyptij sacerdotes diligenter contemplati essent, hæc per Formicam suis hieroglyphicis adscriptam significari voluerunt.*

INVESTIGATIO. Cap. I.

DILIGENTISSIMAM inprimis inuestigationem, solertiamque in ijs comparandis, quæ ad vsum vitæ facerent, per huius animalis hieroglyphicum ostendebant. Formica siquidem ea quoque deprehendit, quæ quisquam accuratissime occultauerit, pari cum B Sole diligentia, qui quotidie omnia terrarum opera visitatione sua collustrat: quapropter in Isthmo Soli Formica immolari solita.

PROVIDENTIA. Cap. II.

MOx & prouidentiam demonstrabant: quia memor hyemis cibaria comparat & recondit, & cellas promptuarias facit, semina interim ne nascantur morsu secat, abrosaque condit, ne rursus in fruges exeant è terra, atque inutilia inde sibi ad vsum alimenti fiant. Quin etiam si ea imbre madefacta senserit, profert atque exsiccat, idque eo tantum tempore, cum tranquillum atque serenum cœlum præsenserit. Quamobrem nunquam ex nubibus imbrem effluxisse conspexeris, cum à Formicis expositum est frumentum: quod supra humanæ intelligentiæ captum esse negarit nemo, nisi paucissimos commemorare velimus, ea insignes præsagitura: vti Democritum fuisse memorant, quem tradunt iussisse fratri, cœlo admodum sereno, vt quam rapidissime posset messem omnem sub tecta inferret, atque effusissimum paulo post diluuium subsecutum. Adhæc, hanc prudentiam, siue cœlestium cognitionem Formicæ adscribit Ælianus, vt cum nonum à Lunæ coitu diem inauspica-C tum norit, nunquam eo die de latebris exeat. Sed vt asseruandæ frugis prouidentiam reuertamur, ea si homini largius, aut pari saltem cum Formicis portione concessa esset, Phalaris Agrigentinorum tyrannus loca quædam in Sicilia munitissima tam paruo negotio minime cepisset. Is enim simulato cum oppidanis fœdere, frumenta quæ residuo habere se dicebat, apud eos deposuit: deinde data opera, vt cameræ tectorum, in quibus ea condebantur, rescissæ pluuiam reciperent, frumentaq; ita computrescerent, illos fiducia additi commeatus proprio tritico abusos, primo æstatis initio aggressus, inopia compulit ad deditionem. Quod vt exemplo nobis sit, sacræ etiam literæ adhortantur, quæ pigros desidesque admonent, vt ad Formicam se conferant, atque illa prudentiores fieri contendant. Salomon Formicam, minimum terræ animal, sapientiorem sapientibus asseuerat: propterea quod sibi præparat in messe cibum. Deus vero, vt arbitratur Adamantius, industriam hanc vel quasi prouidentiæ similitudinem Formicis dedit, vt alijs ratione vtentibus perspicuum esset exemplar, quo Formicarum opera contemplantes, ad res gerendas ipsi quoque aggrederentur, vsui necessaria compararent, & parta discerent asseruare.

Summa Formicæ prouidentia.

Prouerb. 6.

LABOR INDEFESSVS. Cap. III.

ADHÆC laboris perseuerantiam ex Formica picta significabant: nam ea non interdiu solum, verum etiam noctibus laborem exercet. Quanta vero diligentia eandem semper itat viam, neq; vnquam aberrat à loco, in quo quicquam reposuerit? quanto nixu semina, quæ præ pondere gestare non possit, pedibus protrudit? quam officiose aliæ fessis succedunt, opemque afferunt? vt merito sit exemplum nobis magni Formica laboris, quæ argutam longe argutius Cicadam eluserit, cum illi, vt in fabulis est, respondit, *Aestate qua cantaueris, hyeme salta.* Æneas Platonicus in Theophrasto, vbi disserit Euziteus, eorum opinionem refellit, qui defunctorum animas aiunt id genus animalium sectari, cuius vitam, dum in humanis essent, imitabantur, ad diligentissimam hanc inuestigationem, solicitosque labores Formicam accommodat, quam, si ita esset, Vlysses post obitum assectari cogeretur,

qui nobis ab Homero exemplar datus est, in quo quid virtus, & quid patientia posset, intueremur, A idemque laboriosus omnium Poetarum celebratione decantatur. Plato autem in Phædone tradit, eorum animas, qui popularem ciuilemque virtutem absque Philosophia, consuetudine exercitationeq; freti, exercuerint, in Formicas abire post obitum. Nam & ea quæ de Myrmidonibus narratur fabula, Theagenes eo quod super Ægina scribit opere, quem scriptorem Pindaricus interpres citat, Æginetas ait, olim in subterraneis speluncis habitasse, quamq; excauabant terram in cultum arborum egerere solitos, mox fructus congestos introferre: vnde à Formicarum similitudine nomen illis Myrmidonum accesserit. Sedenim de Myrmidonibus priscorum fabula est, ne Græci vnquam nugari desinant, Iouem in Formicam mutatum Eurymedusam Archelai filiam compressisse, vnde Myrmidon genitus eius gentis caput.

Fabula Myrmidonum. Lib. tertio, & Zezes historia 133. septimæ chiliadis.

PIETAS. Cap. IV.

Mutua formicarum officia.

RECTE autem & pietatem, quæque mutuo mortales mortalibus officia debent, per Formicam expresseris, si commeare eas in formicarium spectes, Formicæ alterius cadauer inferentes: prodire ex cauo aliquas, factasque obuiam quasi consternatas retrocedere, bis idem terque factitare, alias B demum vermiculos ab inferiori loco, vtpote redemptionis præmia, quibus cadauer redimant, conuectare: alias vero tentare, si quæ dissectæ fuerint, vt partes committant, & cohærere faciant, impellere etiam, vt quæ nihil intermittant, quo explorent, an per se demum redire queant. Quod si quis, vt Æliano teste Cleanthes inquit, animalia hæc rationis expertia contenderet, sola huius rei contemplatio admiratione errorem emendare potest. Quantum vero pertinet ad victus conuectationem, Petrarcha noster maluisset hæc de Ape potius, quam de Formica dici, ne furacitati adeo fauere videremur. Nam & in fabulis est, Formicas, quæ nunc sunt, homines aliquando fuisse agrestes, eodem ferme ingenio, quo reliqui fere omnes rustici damnantur, furaces scilicet & raptores, qui licet in id genus animalia fuerint transmutati, pristinum tamen conuectandi prædas, & rapto viuendi morem obtinuerunt. Animaduertendus vero locus est Leuitici cap. XXII. *Si fractum, si cicatricem habens*: vbi Septuaginta pro *Si fractum*, *Si formiculosum* reposuere, per quem loquendi modum hieroglyphicum scilicet interpretes eum intelligi volunt, qui cogitationem omnem in terrena & secularia negotia conferat, neq; pensi habeat quicquam nisi vt cibo potuque saturetur: quandoquidem hæc Formicarum vita, vt quæ ventri apta sint & commoda, vndecunque contrahant congregentque, vt notat Hesychius, illudq; Salomonis de quo superius, *Vade ad Formicam, o piger, & vias eius considera*, ita intelligit, C nempe quia pigrum ignauumque ad negotia prouocabat, non vt qualia Formica facit, rapto scilicet viuendo, faceret, sed vt laborem, diligentiam, prouidentiamque eius in rectis operibus æmularetur.

INÆQVALITAS. Cap. V.

Morum dissimilitudo.

SVNT qui collegas impares, aut inæqualitatem in moribus, in dignitatibus, in censu, & in omni denique vitæ colore significantes, Camelum & Formicam pingant, laboriosum vtrumq; animal, sed facie, magnitudine, reliquoque ingenio magnopere inter se diffident, vt nullis comparationis terminis circumscribi valeant. Apud Ægyptios, fateor, hieroglyphicum hoc non haberi, sed vsitatissimi prouerbij citatio, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ne prætereatur, monet.

Lucianus 1. epist. Satur.

OPVLENTIA. Cap. VI.

ILLVD exploratum satis, opulentiam per Formicas significari, non tam apud Ægyptios, quam etiam apud Aruspices, siue de nostratibus, siue de Indicis intelligamus: quarum hæ quidem victui D necessaria oppido congerunt, Indicæ aurum, & pretiosam supellectilem accumulant: vt non immerito Formicaria bona de affluenti diuitiarum copia dicantur, quam augures ijs portendi asseuerant, apud quos illæ rem congerant: veluti Midæ illi Phrygi, cum puer esset, dormienti Formicæ in os tritici grana congessere, ex quo ditissimum hunc fore ita prædictum est, vt euenit.

MVLTITVDO INFESTA. Cap. VII.

Ferales Formicæ.

ALIOQVI Formicæ, infestæ multitudinis signum apud Aruspices fuere, vt quæ Neroni mortis appropinquantis præsagium attulerunt, qui sibi visus est per somnum pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Nam & paulo post concitata in eum multitudo, mortem accelerare compulit. Ferales etiam fuere Tiberio, quæ Serpentem ab eo in delicijs habitum adhuc viuentem corrosere: nam

A nam Aruſpices cauendum ſibi eſſe à multitudine reſponderunt. Sunt qui inauſpicatas eſſe putent, ob colorem, qui omnino feralis eſt, quanquam in Pephno inſula Laconiæ Formicæ candicant.

INTERITVS. CAP. VIII.

IN vniuerſum autem coniectores ideo Formicas indicium eſſe mortis aſſeuerant, quod terræ filiæ ſint,& ſubterraneis cauis habitent, quo identidem mortuorum cadauera inferuntur. *Artemidorus lib. 3. cap. 6.*

AVDITORVM FREQVENTIA. CAP. IX.

AT ſolis literarum profeſſoribus lætum eſt, ex Onirocritarum diſciplina, Formicas in aures obambulantes imaginari: ſiquidem aiunt puerorum multitudinem hinc ſignificari, quæ ad audiendum cumulato numero ſit aduentura, vnde Martialis in optatiſſima Grammatici commoda iocatus ait: *Sic te frequentes audiant capillati.* *Artemidorus lib. 1. cap. 25.*

INANIS GLORIA. CAP. X.

PROBATISSIMI ſapientiſſimique morum ſcriptores quidam κενοδοξίαν per Formicæ hieroglyphicum expreſſere. Inanem noſtri gloriam dicunt, qua nos ipſos ſupra modum & meritum
B æſtimamus, tacitique nobis applaudimus. Latet enim plurimum hoc vitium in abditis animi receſſibus,cogitationisque delicijs paſcitur & educatur. Formica vero in cauernis ſeſe libenter continet, nec niſi neceſſitatis cauſa prodit in propatulum: cum ſcilicet aut ſpeculatum, aut prædatum properat, vel congeſtas opes curat, de quarum ſolicitudine ſuperius ſatis dictum. Habet vero hoc Formica cum κενοδοξίᾳ ſimillimum, quod laboribus & fructibus inſidiatur perinde ac inſidioſa peſtis, hæc quidquid præclare egerimus, & quaſcunque adoreas acquiſiuerimus, labefactare furtim aggreditur: illa in opes iam partas, hæc in virtutes & partam iam exiſtimationem populabunda. Fecimus quid in bello fortiter, fors & corona donati ſumus? ſurrepit hæc clanculum, & folia decerpit ſingula, dum noſtra nos facinora narramus,& glorioſum militem, vt in comœdiarum fabulis eſt, imitamur. Prudenter aliquid cauimus, id quicquid eſt Cenodoxia vitiat, & gloriando mutat in imprudentiam. Beneficio aliquem affecimus, deſtruit illud gloriatio, efficitque vt de quo benemeriti fuerimus, maleficio ſe à nobis affectum putet: operamque ita & oleum perdamus. Plurimum temporis in ieiunijs, in vigilijs, in orationibus,in continentia, in animi corporiſque moderatione, ſine vlla mentis auerſione conſumpſimus, *Κενοδοξίας incommoda.*
C aduenit Cenodoxia, quæ fructum omnem, quem per labores tot collegeramus, rapidiſſime depopuletur. Ingenioſe, docte,& accurate aliquid conſcripſimus? ſed dum nos ipſi illud efferimus, & aut noſtros nos non apparere labores ingemiſcimus, aut eorum venditione moleſta gloriam affectamus, Cenodoxia illa, illa inquam ſtatim obſcurat, quæ alioquin futura erant illuſtria: proque ingenio, ſtoliditatem; pro doctrina, imperitiam; pro ſtudio, negligentiam obiectat. Danda itaque eſt opera, vt laudabilia quidem faciamus ex quibus gloria ſponte naſcatur ſed cum eam viſi fuerimus acquiſiuiſſe, negligamus potius quam efflagitemus: ita enim cumulatior, & corollarijs etiam aucta vltro percita ſubſequitur. Siquidem: *Virtus ipſa ſibi pretium eſt, nihil indiga laudis,*
diceret Claudianus; eam tamen vel inuitam honor & commendatio comitatur.

DEPOPVLATIO. CAP. XI.

SED vt ad Ægyptios reuertamur, agrorum vaſtationem & infrequentia facta loca, quæ populoſa prius fuerant, per Formicam & Origani faſciculum ſacerdotes illi ſignificabant: per Formicam, vti ſuperius declaratum eſt, hieroglyphicum populi, quod paſſim iam habetur: per Origanum, ſoli- *Origanum, eiuſque virtutes.*
D tudinem eius intelligentes. Ea ſiquidem herba loco appoſita, qua Formicæ meant, modico vel ſalis, vel ſulfuris puluiſculo ſimul inſperſo, efficit vt iter deſerant, ſuiſque relictis cauernis alio migrent. Nam & Sotionis in agricultura præceptum eſt,Origanum ſylueſtre frumenti aceruis circumſpargere, ne Formicæ grana depopulentur. Sed ſi actutum eas tollere quis velit, experimento compertum eſt, facilius ſummoueri poſſe,ſi captas aliquot combuſſeris, & cinerem in cauum inieceris: in agro vero ſi candefactum ferrum in ceſpitem vbi nidificant impegeris. Eſt vero Origanum herba vulgo etiam nota Romæ, & alijs Italiæ locis, Latine Cunila bubula appellatur, quam vtpote præcipue ſuam Ligures littorales *Cornabuliam* vocant, putri, vt prouerbio fertur, aptiſſimam ſalſamento. Cæterum cum permultæ eius ſpecies ab authoribus referantur, eademque varijs cognomentis appelletur, ſatis fuerit atteſtari Cunilam bubulam eſſe, quæ ὀρίγανον Græce dicitur, quam à Teſtudine, cum ea Viperam *Athenæus lib. 3.* *Eadem omnino referuntur infra lib. 58.*

ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes priuatim, quæ Cunila bubula appellatur: apud Aristotelem, Ciconiæ cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assidue dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza vir accuratissimus, vbicumque sit Origanum interpretandum, Cunilam reddit: quorum fuerunt testimonia adducenda, quia nonnulli Cunilam bubulam eandem & Origanum esse, pertinaciter negant. Addam illud, cum inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eamque sibi incognitam ingenue profiteri. Nostri Bellunenses speciem quandam Origani, caule, folijs, & floribus grandioribus vulgo apud nos prouenientem, Pulegium asininum vocant (vnde putarim Onitis vocabulum, vtpote quod ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, commodissime deduci posse, apud nos ita Latine interpretatum) ea vero herba nimirum Cunila est. Ne vero cuipiam mirum adeo videatur inesse vim eiusmodi gramini tam vulgari, vt Formicas fuget, Ambrosius herbam quandam memorat Gillam appellatam, cuius folia turtur nidis suis excluso fœtu superiacere soleat, eoque pacto pullos ab Luporum incursu deprædationeque tutari. Lupus enim folium huiusmodi vsque ad fugam abhorret. Leopardus vero Allium ita sibi sentit abominabile, atque contrarium, vt si quis eo locum, vbi ille moretur, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus primo de naturis animalium scribit, Noctuas à Ciconijs suo nido procul summoueri, Platani eo folijs importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem illabentes, Ciconiasque ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assidue Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitijs suo loco dictum est. Neque vero Ciconiæ tantum, Turturesve aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verum etiam & Canes, & Sues, & ex animalibus pleraque alia Canes quidem, cum fellis vitio laborant, gramen illud suum decerpunt. Sues, si cephalalgia crucientur, fluuiales Cancros inuestigant. Mustelæ rutam, si quando colubrum comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Huiusce rei quænam sit causa, non otiose quæritur à quibusdam: quippe cum animalia neque didicerint ab alijs, neque quidem doceri potuerint, cur ita norint quæ suis sint ægritudinibus vtilia: quæ nos alijs disputanda in medio relinquemus, ijs iam contenti, quæ ad veterum picturas declarandas facere videbuntur.

Idem lib. 58. infra.

Gillæ, Allij & Platani virtutes.

INCOLVMITAS. CAP. XII.

FELICITER mihi quidam videntur excogitasse, vt si hominem grauiore aliquo morbo confectum, minime tamen rei cuiuspiam ope incolumitati redditum significare vellent, vrsam lingua in Formicas exporrecta hieroglyphice pingerent. Vrsam enim ferunt Formicarum esu, quas lingua illexerit, ac mox potu adhibito deglutierit, morbi opem sibi comparare: quod eo præcipue tempore facit cum primum è specu prodit, vbi ieiuna hyemarit. Nam Aron in primis agreste pascitur (eam Dracontij speciem Medici ponunt) cuius acerbitas intestinum inedia concretum laxat: quod si nullam attulerit opem, Formicis eo modo deuoratis, incolumitati pristinæ restituitur.

LATEBRÆ. CAP. XIII.

DE latebris vero, in quibus aliquis se contineat, per Vespertilionis alam, & Formicam indicatis, inter reliqua Vespertilionis significata diximus.

DE SCARABEO. CAP. XIV.

AC de Formica quidem hæc dicta sufficiant. Quod vero pertinet ad Scarabeum, Appion ille Grammaticus, quem Cymbalum mundi Tiberius est appellitare solitus, rideri à plerisque visus, quod curiosa nimium interpretatione, Solis operum similitudinem vermiculo tam exiguo, tam bruto inesse collegerit, ad excusandos gentis suæ ritus: quæ pilularem Scarabeum magna ex Ægypti parte inter numina coluerit, quem reliqui etiam in fabulis tanta veneratione prosecuti sunt, vt scribere non dubitarint, quemadmodum Scarabeus inexorabilem se vel ad Iouis preces opposuerit, qui multis ab eo verbis contendebat, vt cum Aquila rediret in gratiam, coactumque Iouem ipsum alia ratione tantæ ire obuiam inimicitiæ. Cæterum si quæ

A quæ de Scarabeo traduntur vera ſunt, vera autem vt credamus eſſe, non ipſius Appionis tantum authoritas, verum & Ariſtotelis, & Plutarchi, & aliorum ſcriptorum excellentium conſenſus efficit, imo vt nihil hi ſcripſerint, quæ paſſim noſmetipſi quantum fieri potuit oculata fide perſpicere potuimus, non verum aſſeuerare, peruicacis eſſet ingenij. Tam igitur ſuper operibus eius admiranda cum ſint, tantum abeſt vt vel Appion, vel Ægyptij alij ſacerdotes, qui ſignate adeo rem interpretati ſunt, ridendi videantur, vt merita potius, hoc eſt, magna & ingenti laude fraudandum minime ſit eorum inuentum.

MVNDVS. Cap. XV.

Mundi varij motus per Scarabeum.

CVR enim quis Ægyptios ſacerdotes irrideat, quod mundi ſpeciem, motusque ipſos per Scarabeum ſignificari tradiderint, non ſatis video, ſi pilulas illas, in quibus ſeminium ex ſeſe primum habuerint, ac in vermiculos primum, mox in certam effigiem conformati fuerint, ad mundi ipſius imaginem & rationem fieri compertum eſt. Scarabeus enim certo anni tempore bubulum excrementum nactus, materiam eam ſibi ſuſcipit elaborandam, quod primo ſtatim Pacis ſuæ verſu mor-
B det Ariſtophanes, ἆῤ' ἆῤε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. Quo loco mazam Poeta pro Excremento poſuit, vtcumque primum ex ea pilulas conficit, vt iam mundi ipſius formam initio imitentur, mox eas ab ortu occaſum verſus poſticis impellens pedibus, non intermiſſa rotatione, protrudit, ipſe interim auerſus ortum ſpectat: quaſi de induſtria id det operam, vt cœli ipſius exemplar intuendo imaginem eius exprimere conetur. Quid vero illud, quod inter trudendum à Subſolano in Africum fertur, quaſi aſtrorum curſui fieri obuiam contendat, qui quidem proprio motu ab Africo ad Subſolanum eſt? Neque me præterit, eſſe qui non bouillum, ſed aſininum excrementum ad hoc opus deligi autumant: & ab eo inter volutandum genitale ſemen fimo ſuperfundi comminiſcuntur, vnde materies ipſa concipiat. Addunt etiam, vt hiſtoria ſit veriſimilior, nomen ipſum conuenire, quod Canthon aſinus ſit, vnde Cantharus inſectum id denominetur. Sed hæc varietas ad nos nihil: cum de pila ſermo ſit, quam ex fimo Scarabeus informet, atque mox in aquas volutando protrudat.

GENERATIO. Cap. XVI.

Scarabei ortus & generatio.

PROXIMVM huic ſignificatum eſt, rerum procreationem atque principium, ex eiuſdem animalis imagine ſignificari. Siquidem ex aquis in lucem prodeunt Scarabei, veluti rerum omnium generationem ab aquis eſſe Philoſophi non poſtremæ authoritatis autumant, Homerum quippe ſecuti, qui totiens Oceanum rerum Parentem omnium appellat. Nam ea quis quotidie non tueatur, ſcandere aquas in cœlum, diceret Plinius, eaſdemque cadentes omnium terra naſcentium eſſe cauſam, fruges inde gigni, arbores fruticesque viuere, vitalem etiam herbis animam elargiri, omnes denique terræ vires aquarum eſſe beneficia? Quod vero Scarabeos diximus ex aquis primum lucem auſpicari, ex hiſtoria cognoſcere eſt: quod ſcilicet ſimul ac pilæ illæ ex fimo fabricatæ ſunt, Scarabeus terram infodit, vbi eas per dies octo & viginti ſepultas occulat, quot itidem diebus Luna duodecim Zodiaci ſigna perambularit, atque hæc hyeme potiſſimum rigente fiunt. Dumque ita pilæ terra coopertæ confouentur, animantur primum in vermiculos, inde paulatim in genus informantur, fimo tamen vti folliculo quodam incluſi, nono autem & vigeſimo die pater è nido prodit, pilulas egerit, & ſingulas, vti dicebamus, protrudendo in aquam prouoluit: vtpote qui diem eum Solis & Lunæ coitum conciliare non ignorat, ac perinde mundi ipſius generationem quandam aſſimilare, orbe inde
D Lunæ nouæ oriri incipiente. Pilæ autem in aquis mollitæ primum, atque haud ita multo poſt adapertæ cum fuerint, informati iam excluduntur Scarabei, & nigrum it campis agmen. Quod ſi Formica tanto hominum conſenſu prouidæ titulum conſecuta eſt, quod in conuectandis aſſeruandisq; prædis admodum ſedula eſſe videatur, quos honores habendos Scarabeo excogitabunt mortales, qui non humanarum tantum rerum peritos eos, verum & cœleſtium, & diuinarum propemodum non ignaros intueantur? Certe non immerito κανθάρου σοφώτερος prouerbium celebratur, ab ijs qui ſingularem in eo vermiculo ſapientiam animaduerterunt.

VNIGENITVS. Cap. XVII.

QVOD vero apud Ægyptios legitur, Vnigenitum hieroglyphice per Scarabei figuram ſignificari, non eo tantum modo accipiendum, quo quempiam vnicum filium Vnigenitum appellare con-

sueuimus, sed ea etiam de causa, quod ab vno tantum genus agnoscat: imo quod solus ipse sibimet seminium fuerit: singuli enim ex pilulis singulis procreati, nequaquam habent ad quod genus referant suum, sed absque vlla propagine, nulla maris genitura, nullo fœminæ conceptu, vermium sponte nascentium instar, in eam speciem prodierunt. A

DEVS IN HVMANO CORPORE. C[illegible] XVIII.

EXIGERE videtur locus is, vt quo æquiores Ægyptijs simus, Deum optimum maximum humano corpore assumpto, Scarabei similitudinem subijsse, Theologorum dictis ostendamus: neque vero quisquam indignum facinus clamitet, Deum ipsum, omni admiratione maiorem, insecto omnium vilissimo, teterrimo, putidissimoq; assimilari, qui legerit apud D. Augustinum Soliloquijs, de admiranda Christi humanitate dictum: *Bonus ille Scarabeus meus, non ea tantum de causa, quod Vnigenitus, quod ipsemet sui author, mortalium speciem induerit: sed quod in hac fæce nostra sese volutarit, & ex ipsa nasci homo voluerit.* Neque veritus est probus ille Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in nitidissimo Dei fulgore contemplando, hominisque ex opposita parte cloacalem quendam putorem expendendo, subturpiculam locutionis quodammodo stomachosæ nauseam, delicatiori cuipiam habitam derisui, qui satis exploratum haberet, Deum se Vermem etiam per Prophetam appellasse, proindeque eos qui tanti mysterij cognitionem assequerentur, ac perinde stercorariam Scarabei procreationem ex historia callerent, dictum vtroque pollice probaturos. Quod vero ad Psalmographi dictum pertinet, *Ego sum Vermis, & non homo*, fuere nonnulli, qui pro *Sum Vermis, sum Scarabeus*, traduxere, quasi diceret, *Contemptissima res ego sum.* Euthymius ita ex Christi persona humiliare sese Dauidem ait, qui alioqui & Propheta erat & Rex, alibique se *Canem mortuum* appellare, vt libro Regum legitur. Qui vero putant dictum hoc propter humanam Christi generationem, quæ absque vlla viri coniunctione fuit, id nobis indicare videntur, quod quemadmodum Vermis è pluuia nascitur desuper in terram veniente, ita & Christus superno sancti Spiritus in Virginem aduentu generatus est: quam ob causam Christus Vermis dicitur. Reliqua videris apud Adamantium concione in Lucam quartadecima, quam de Domini circuncisione conscripsit. Porro Augustini dictum eo quoque deduci potest, quod assertor noster ait: *Ego sum Vermis, & non homo*: quia scilicet ex mare & fœmina homo nasci solet, ego vero non ex masculo & fœmina secundum ritum humanum, atque naturam, sed in exemplum Vermis natus sum, cuius non ex aliunde semen, sed in ipsis in quibus coalescit corporibus, est origo. Clementis Recognitionum opus circumfertur qualecunque, non vocabulis tantum vitiatum, verum sententijs etiam deprauatum: in quo quidem multa à malignis ingenijs in institutionis nostræ ludibrium inculcata sunt. Sed hæc corrigere alterius fuerit censura, illud hoc loco tantum attingam, quod circa 6. lib. finem scriptum est: *Nos vt Canthari libenter volueremur in stercore*, vbi is qui glossemata quædam adscripsit, non *Canthari*, sed *vt Cantherij* legendum putat, ratus nimirum Campanum prouerbium ad hoc facere, *Cantherius in fossa.* In epistolis vero bonus ille vir quisquis censor fuerit, sed non satis eruditus, audacter *Cantherij* fecit, cum *Canthari* dubio procul sit legitima lectio, ex hac ipsa quam retulimus historia naturali desumpta. Sed ne quid quod ad Vermem facere succurrat, prætereamus, is prauæ nonnunquam cogitationis inquietudinem hieroglyphice significat, quod Eucherius ad Esaiæ dictum trahit, *Vermis eorum non morietur.*

Christus cur Scarabeus dictus, & Vermis.

Psal. 22. 6.

1. Sam. 24. 15.

Quod refertur à T. Liuio Decad. 3. l. 3.

Cap. 66. 24.

B C

VIR PATERVE. CAP. XIX.

CVM vero ita nascatur Scarabeus, vt nullo fœminæ beneficio progignatur, solaque patris cura, labore & diligentia vitam auspicetur (non enim fœmineum est inter eos genus) hinc fit, vt Ægyptij sacerdotes PATREM significaturi, Scarabei prætulerint imaginem: & vbicunque maris officium, masculamque vim exprimi voluerint, non alio magis vterentur hieroglyphico: nam veluti pro maris & fœminei sexus symbolo Vulturem pingebant, quod illa absque patris ope procrearetur, vti commentario suo disputatum est, ita virum ob similem, quam attulimus, causam, per insectum huiusmodi intelligi voluerunt. D

STRENVVS BELLATOR. CAP. XX.

ET quoniam bellatorum animi ea maxime ratione commendatur, si viriles fuerint, virorumque sit bella gerere, Maronis Homeriq; præcipue authoritate, illi ipsi sacerdotes masculam virtutem

Virgil. lib. 1. Æneid. Iliad. lib. 7.

atque

A atque ferociam per Scarabeum expressere: cuius imaginem annulis insculptam milites gestasse, tradit Ælianus, de quo plura apud Plutarchum libro de Iside & Osiride. Erat & signum Romanorum militum, Scarabeus, quo virilem animum præstare se debere admonerentur, neq; muliebriter quicquam meditari facereve, eaque de causa dictum ab Horatio: *De Arte Poetica.*

Tyrtæusque mares animos in Martia bella Versibus exacuit.

CONTRA vero & Phrygas & ἀχαΐδας, in effœminationis opprobrium Virgilius & Homerus, *Æn. lib. 11.* vterque sues appellauit: quod nihil saperent masculum, sed muliebri torpore ignauiaque cessarent.

SOL. CAP. XXI.

CVM vero plures sint Scarabeorum species, trium Ægyptij meminere, quarum vnam αἰλουρόμορφος appellatur: quæ sc. Felis faciem mira refert similitudine, estque radijs quibusdam insignita, *Plin. lib. 30. cap. 11.* eaq; de causa Solis hieroglyphicum formã hanc esse voluerunt. Aiunt vero αἴλουρον, qui apud Latinos nunc Cati, nunc Felis nomine receptus est, oculorum pupillarumq; vsum cum Solis cursu, ἀντιπαθείᾳ quadam cõmutare: quippe quæ & noctu & ingruente matutino tempore vegetiores fiunt, & acutius B cernunt, ad ortum vsq; iubaris, inde sensim incipiunt hebetari meridiem versus: atq; ita quo magis ad occasum declinat Sol, eo minus obscuriores fieri. Adhæc Scarabeo digituli sunt vnicuiq; triginta, totidemq; sunt mensis dies, quibus Sol ortu continuo gradatim per singula signa cursum peragit suum.

LVNA. CAP. XXII.

ALTERA species bicornis est, ideoque ταυροειδὴς appellata, Tauri quippe insignis facie. Hæc Lunæ subijcitur: propterea quod cœlestem Taurum Ægyptij Lunæ exaltationem commentati sunt. Gigni hos ex Vermibus, Aristoteles, qui lignis aridis innascuntur, asserit. Primum enim Vermes ipsis immobiles fiunt, mox disrupto putamine in Scarabeorum genus exit. Cæterum Plinius genus hoc cui Tauri cognomen cornicula dedere, terrestre putat, eos idcirco alij terræ Pediculos vocant. Lucanos appellat Nigidius, quibus cornua prælonga, bisulcis dentata forcipibus, in cacumine cum libuit ad morsum coeuntibus; quales infantium remedijs ex ceruice suspenduntur, eos in Veneta regione Gramphos, quasi Ceramphos, hoc est, bicornes appellamus. Cornicula ea non tantum collo suspensa ad quartanas, quibus id remedij applicat Plinius, verum etiam in frigidiuscula lauatione vri- *Plin. ibid.* C natoribus ad neruorum stuporem, qui plerumque fit in aquis, amuletum creditur: nam & id incommodi vulgo Gramphum vocitamus. *Gallicè, la grampe.*

MERCVRIVS. CAP. XXIII.

ERAT & sua hieroglyphico Mercurij species dedicata; quippe vnicornis, & ab reliquis forma admodum dissimilis. Neque sum nescius, quendam etiam esse paruum admodum Scarabeum frumenta erodentem, qui Cantharis appellatur, oritur is ex erucis fici, piri, & pini: fiunt enim ex his omnibus Vermes: cæterum hi postmodum more Muscarum coeunt. Ridiculam Metrodorus Sceptius obseruationem ponit, nostro etiam tempore haudquaquam abolitam in frumentis oleribusque ab earum iniuria sospitandis, quod in Cappadocia inuentum prodit, ob multitudinem Cantharidum, *Metrodori Scepsii ridicula obseruatio.* menstruas quippe mulieres ire per media arua, hortosve, retectis (sit verbo venia) supra clunes, vestibus, erucasque ita, ac Vermiculos, Scarabeosque, ac noxia alia decidere. Alibi seruatur vt nudis pedibus eant, capillo cinctuque dissoluto, versu eo pronunciato, φεύγετε κανθαρίδες, λύκος ἄγριος ὑμᾶς διώκει, *Facessite Cantharides, Lupus agrestis vos insequitur.* Cauendum vero ne id oriente Sole faciant, sementem enim tunc arescere proditum est.

LETHALIS A SOLE FEBRIS. CAP. XXIV.

ADHÆC Ægyptij hominem lethali febre extinctum, quam sub dio solares radios perpetiendo contraxerit, significare si vellent, Scarabeum cœcum effingebant: oculos quippe vel acu, vel alia leui cuspide transfossum, ita, vt exoculatus omnino videretur. Aiunt enim solares radios Scarabeo inimicos esse, quibus si vehementius impetatur, accidere, vt statim obcœcetur: simulac vero cœcus effectus fuerit, breui etiam commori.

VIRTVS ENERVATA DELICIIS. CAP. XXV.

ATQVE hic tam egregius bellatorum ductor, tam alienus à mollitie est, vt cum primum venereas rosas olfecerit, emoriatur, quasi virtutem quantumuis masculam illecebris eneruari documento

cumento sit, quod quidem vel ab Aristotele traditum, ansam dat hieroglyphico non insulso: si, puta, quis velit Hannibalem durum Capuæ desidentem, effœminatum pingere, scutum illi cum Scarabei signo tribuat, oras vero clypei rosarum sertis ambiat, aut quid huiusmodi. Sunt etiam in hominum genere permulti, qui rosarum halitum ferre non possunt, atque in ijs pretij quantiuis viri. Nam cum Romæ essem, vidi Oliuerium Caraffam magnæ celebritatis Cardinalem, qui rosarum tempore quotannis secedere cogebatur, seque intra suos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere, custodijs ad ostia dispositis, ne quis aut salutantium, aut amicorum officij gratia ingredientium rosam inferret. Et in Romana nobilitate insignis vir Petrus Melinus, ingenio, eruditione, & loco nobilis rosarum odore plurimum offendebatur. Atque hæc de Scarabæo, quæ memoria complecti potui succurrerunt, plura omnino scripturus, nisi Commentarium, quod eo super olim paraueram Vulturi adiunctum, ex clarissimi viri Alberti Pij Carporum Comitis scrinio surreptum, & à nescio quo bibliotapho, vel fuco potius, in Germaniam asportatum, adhuc desiderarem.

Rosarum halitus nonnullis grauis.

A

DE ECHINO TERRESTRI.
CAP. XXVI.

B

ECHINVM Ægyptij, quod hactenus legerim, literis suis non inseruere, multa tamen super eo significata Græci Latinique excogitarunt, quæ admiratione ingenij propemodum cum ijs, quæ Formica super & Scarabeo diximus, conferri possint: atque ea quidem ad humanæ vitæ commoda, vtili exemplo futura: cuiusmodi illud est, quod in primis commemoratu dignum existimaui.

OPPORTVNITATIS CAPTATOR.
CAP. XXVII.

Tempori & occasioni inseruientem.

Echini terrestris cautio magna.

HOMINEM quippe temporum omnium conditioni sese accommodantem per id animal significari, & quod ait Phocylides, καιρῷ λατρεύοντα. Nouit siquidem Echinus (de terrestri nunc loquor, nam de marino inter pisces alibi agetur) cubilia sua Aquilonum & Austrorum mutatione commutare. Duas enim cubilibus fenestras facit, alteram Notum versus, Boream versus alteram, quaque parte ventum futurum præcognoscit, fenestram obturat, alteram recludit: sin intra tectum alatur, ad parietem discedit. Quod Cyzici quidam cum obseruasset, consecutus opinionem est apud omnes, vt ventos qui spiraturi essent, ex se ipse præcalleret: quod alij Byzantij euenisse tradunt, forte quod tunc rerum summa apud Byzantinos esset. Sed vbicumque illud acciderit, satis nobis est id ab Echino fieri, quod documento nobis est, præcauere quantum fieri possit, ne imminens nos occupet calamitas; ea si vicerit, ne aduersus præualentis fortunæ impetum reluctabundi frustra fatigari velimus: flectendam vero viam velis, cum obniti contra non detur, quoque trahit fortuna, iter intendendum. Non enim est, vt idem inquit Phocylides, in ventum reflandum. Quin potius tales simus, vt quo nos cumque rapit tempestas, æquo animo deferamur, atque, vt optime Virgilius monet, si quo Italiam contingere cœlo nequeamus, quia scilicet:

C

I

Æneid. lib. 5.

Mutati transuersa fremunt, & vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aer,
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus, superat quoniam fortuna, sequamur,
Quaq; vocat vertamus iter.

Prouerb. 37. 26.

Atque hoc illud esse crediderim, quod in Echino tanti facere videtur Archilochus, dum super animalis huius prudentia ita scribit:

A Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἐχῖνος ἓν μέγα.

Multa quidem Vulpes, magnum vnum nouit Echinus.

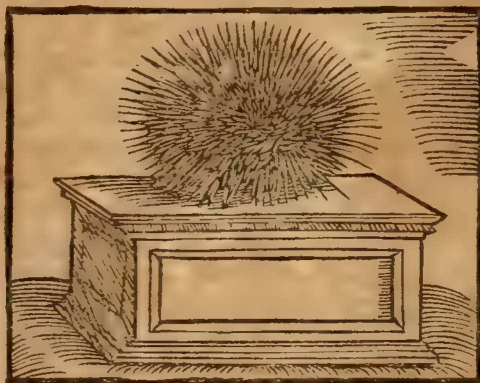
Vel vt numerum reddamus,

Scit multa Vulpes, vnum Echinus, at magnum.

Sane Salomon Erinacium inter animalia terræ minima; quæ ſapientibus ſapientiora ſunt, nominat, vt Septuaginta edidere. Nam Leporem vulgata editio ponit.

CONTRA PERICVLA MVNITVS.
CAP. XXVIII.

ILLVD quoque ſuper Echino ſignificatum ponunt, vt per hieroglyphicum eius, hominem ab inſidijs & periculis ac cuiuſcunq; fortunæ caſibus tutum oſtentent. Siquidem is ſimul atque ferarum ſe impetentium odorem latratumve ſenſerit, in orbem ſeſe colligit, roſtro pedibuſq; intrinſecus, teſtudinis more contractis, tergore omni pilæ inſtar B conglobato, ſpiniſque, quibus vndecunque munitus eſt, ad incolumitatem erectis otiatur, cõtactum ſuum omnibus formidabilem reddens. Ad hæc autem reſpexiſſe videtur Horatius Poeta, cum ſe ita contra fortunæ impetum præparatum ſcribit, vt ſua inuolutus virtute tutus ab eius iniuria fiat. Ita enim inquit:

Lib. 3. Car. ſub finem.

Fortuna ſæuo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit, & mea
Virtute me inuoluo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.

PROCRASTINATIONIS DAMNA.
CAP. XXIX.

ATQVE hoc tam prudens alioqui animal in opportunitate captanda, & periculis euitandis ingenio & natura præmunitus, damni tamen alicuius, ob procraſtinationem ingruentis, hieroglyphicum eſt, ſi illi fœtus adijcitur ſuus. Id enim malum ex contatione maius effectũ oſtendit, propterea quod aluo ſtimulata quamdiu poteſt partum differt, quo fit, vt fœtus magis inoleſcens, maiorem poſtmodum in pariundo dolorem afferat. Duo eius genera omnino ſunt, maritimum & terreſtre, vtrique nomen apud Græcos ἐχῖνος. Terreſtris, de quo iam diximus omnibus innotuit ſub Erinacij nomine. Huius quoque ſpecies duæ ſunt, Suilla, & Canina, quæ quidem rictu & pedibus aut Suillis aut Caninis ſimilibus diſtinguuntur. De Suillis Eucherius: Erinacei chœrogrilli nuncupantur, magnitudine prope mediocrium Cuniculorum, qui de cauernis petrarum procedentes, gregatim in eremo, quæ eſt contra Mare mortuum, pabulantur, qui & Echini dicuntur, ita ſpinoſo defenduntur tegmine, vt nec contingi quidem poſſint. Par huic cum Formica ſolertia comparando victu, qui poma aculeis affixa congerat in cauernam: infamis tantum eſt inuidiæ nota, quod cum optime norit ſe propter cutem præcipue peti, cuius vſus poliendis velleribus inſeruit, ſimulac in periculum ſe adactum videt, vrina ſua emiſſa tergus omne conſpergit: ſibi conſcius id inde putreſcere, aculeoſque ſponte mox decidere.

Ariſtot. de partibus animal. lib. 4. c. 5. Plin. lib. 9. c. 31.

Echini terreſtris ſpecies duæ.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER IX.

DE IIS QVÆ PER SVEM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD FABIVM VIGILEM SPOTETANVM.

Palæmonis dictum de M. Varrone.

ALÆMONEM olim aiunt magni nominis Grammaticum, incomparabilem M. Varronis eruditionem admiratum, literarum eum Porcum appellasse, tanta sibi interea earum prærogatiua adrogata, vt Virgilium diceret iam tum de se præsagisse, cum cecinit:

Audiat hæc tantum vel qui venit ecce Palæmon.

vnum se quippe futurum, qui de scriptoribus iudicaturus esset, cuius ferulæ atque censuræ omnes veterum & iuniorum lucubrationes subijci deberent, natas secum literas, secum interituras summa vanitate iactaret. Hic est Rhemmius Palæmon patria Vicentinus, cuius monumentum hodie in Sumano monte agro Vincentino imminente, cum epitaphio ostenditur: vbi rus ei fuisse verisimile est, cum alias etiam agricolationis & vineti studiosissimum fuisse, & C. Plinius ostendat. Sed ea fuerit ductus gloria, certe dictum illud hominis de Varrone non à Grammatico, qui literarum tyrocinia doceret: non ab insano aut inepto viro quopiam effusum, sed vt diuinitus potius editum accipimus: nam & olitor sæpe non contemnenda protulit. Nos quippe Varronem non ea de causa literarum Porcum vel à Palæmone, vel ab alijs appellatum asserimus, quod scripta eius sint vlla in parte lutulenta, vel ex hara producta: sed quia nihil sit Varrone ipso neque lautius, neque copiosius, neque magnificentius, qui tam multa, tam varia, tam præclara conscripserit, magnæ studiosis omnibus vtilitati futura, nisi acerbissima temporum clades thesauros eos posteris inuidisset: quare his omnium consensione vir doctissimus, ac omnium disciplinarum parens, totius prædicatione vetustatis habitus. Quod vero doctrina eius Porco æquiparata sit, ea est causa, quod nullum animal à Sue, pluribus magisque varijs condimentis aptum, quod nihil ea carne parabilius, & omnium epularum vsui magis expositum, quinquaginta prope saporibus ex eo, vt veteres obseruarunt, excogitatis, vt non alio ex animali copiosior, neque lautior humano victui materia suppeditetur: perinde ac multa & varia Varronis scripta argumentum nullum intactum reliquere, splendidissimoque rerum omnium apparatu vniuscuiusque animi famem expleuere. Hæc igitur cum super Varrone ipso meditarer, forte accidit, vt scripta quædam mea recognoscerem, quæ scilicet olim ad ἱερογλυφικῶν interpretationem elucubraueram, eaque inter amicos diuiderem, mei erga se vel amoris vel obseruantiæ testimonium. Prorupit ex his ecce Porcus Aegyptius, quem aufugere tentantem cum postico arreptum pede comprehendissem, cui dono conuenienter hunc mitterem cœpi circumspicere. Varronem quippe aliquem deposcebam: hic mihi tu Fabi Vigil occurristi mortalium eruditissime, cui merito hanc condimentorum lautitiem καὶ σκευασιῶν ὄψου ποικιλίαν, quam de Porco memorant, vti Varroni congruam, ita tuæ perquam similem opulentiæ dedicarem. Nam tu quoque nullum dicendi genus, argumentum nullum, nullam arcanæ quantumlibet doctrinæ partem intactam reliquisti, quæ de diuinis humanisque studijs, de rerum natura, de moribus, de ratione dicendi, de quacunque demum re, vel dici, vel excogitari possunt, tuo illo magno ingenio, felicissimaque memoria complexus es: vt vix alterum ætate nostra conspiciam, quem Varroni illi literatissimo conferre possim. Quare Porcum hunc meum tibi deberi merito iudicaui, cuius immolatione sanctissimum amicitiæ fœdus tam pie semper inter nos cultum & obseruatum, quæ tua est animi synceritas, spero me perpetuo confirmasse.

A Plin. lib. 8. c. 51.

PERNI-

A

PERNICIES. Cap. I.

Aegyptii Sacerdotes, vt odium, quo suille genus omne persequebantur, literis testatum suis relinquerent, perniciosum hominem Suis hieroglyphico significari instituerunt. Est enim natura animal admodum vitiosa, pruritu impotens, Luna maxime deficiente: constatque pariter eorum corpora vitiari, qui lac eius biberint, lepraque & putida scabie contaminari. Quinetiam frequens Suillæ carnis esitatio aciem obtundit ingenij. Vnde iocum Diogenes excepit in athletas, de quibus interrogabat quidam, cur icti non sentirent: *Quia*, respondit ille, *Suillis ac Bubulis carnibus educati sunt*, ad animum scilicet vertens quod alter de corpore quæsierat. Huiusmodi enim cibi quamuis corpus obdurent, mentis tamen acumen hebetant. Adhæc maleficum est etiam monstrum: quia satis cladem non exiguam infert, damnosamque facit pauperiem, dum teneriorem segetem non depascit modo, sed & fœde proculcat, & rostro eruit. Vnde primum hoc animal Cereri sacrificatum Poetæ testantur, & fabulæ exortæ sunt de Cromyonia B Sue Apri Calydonij matre, vno ex Thesei laboribus. Itaque Salaminij lege statuerunt, vt eorum Suum dentes attererentur, qui segetibus cladem aliquam intulissent, de quo publice statutum est apud Bellunenses meos.

Diogenis iocus in athletas.

Prima Ceres auida gauisa est sanguine porcæ. Ouid. 2. Fast.

Bellunensium statutum.

SENSVS MAXIME BRVTVS. Cap. II.

Præcipva vero fuit apud Ægyptios de Sue significatio, vt per eius simulacrum intellectu mystico, sensum materiæ penitus affixum, atque illi præcipue coalitum indicarent: quod licet in animantium omnium, nedum in omni brutorum genere conspiciatur, nescio quo pacto tamen longe magis brutum in Sue plurimum apparere, vnicuiq; manifestum est. Hic vero sensus rationi plerunq; sese constituit aduersarium, non aliter quam materiæ ratione habita, corpus animæ tam multis in negotijs reluctatur, de quo præclara Platonis in Phædone sententia, τῷ μὲν θείῳ, καὶ ἀθανάτῳ, καὶ νοητῷ, καὶ μονοειδεῖ, καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως; καὶ κατὰ τ' αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιοτάτην εἶναι ψυχήν, τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ, καὶ θνητῷ, καὶ ἀνοήτῳ, καὶ πολυειδεῖ, καὶ διαλύτῳ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον ἂν εἶναι σῶμα. *Animam quidem per quam simillimam esse parti ei, quæ diuina est, & immortalis, & intelligibilis,* C *& vniformis, & insolubilis, & eodem semper modo circa eadem habeat: corpus vero idemtidem simillimum humano, & mortali, & incognito, & multiformi atque dissolubili, & quod nunquam circa eadem eodem habeat modo.* Ex argumentis autem huiusmodi, quicquid apud Philosophos altercationis est in explorandis naturæ secretis, emanauit: alijs rationem rerum, alijs sensum præferentibus, eam illis incorruptibilem perinde ac animam esse asserentibus, his hunc cogitationi, veluti & ipsos corporis affectus propinquiorem esse concertantibus. Quare minime mirum est Ægyptios, & qui disciplinam eorum secuti sunt, in contemplandis ijs potissimum quæ à corporibus disseparata viderentur, occupatos, Porcum quippe animal sensui tantum deditum aspernatos esse: quippe qui corpus identidem suummet, vt in Papyro commonstrauimus, minimi faciebant, eiusque alendi curandique negotium perexiguum suscipiebant, sensui, quem falli in vnoquoque animantium facillime posse suspicabantur, parcissime fidem adhibebant. Contra vero Aristoteles, quique eum sequuti sunt, sensum ita sunt admirati, vt cum cogitationibus omnibus prætulisse videantur. Sed nostra nos significata prosequamur.

De Sue intellectus mysticus.

Plin. libr. 8 cap. 5.

Cicero de finibus lib. 5.

VANILOQVENTIA. Cap. III.

Ægyptii autem Sacerdotes, vt apud Horum est, si vaniloquentiam hieroglyphice significare vellent, & Suem & auersum Elephantum sculpere consueruntidq; perinde erat, ac si rationem à brutali sensu auersam ostendere voluissent. Nam cum Elephanti significata Commentario suo conscriberemus, eum in omni fere virtutis numero, si de brutis hoc dicere liceat, rationis propemodum participem inueniebamus. Huic Sus opponitur, qui antipathiæ ipsius cogente vi, vsque adeo est Elephanto inuisus, vt ab eo nullo possit concilio tolerari, sed quumprimum auditus fuerit eius grunnitus, fugam Elephas arripere cogatur. Nota historia est, quemadmodum Megarenses ab Antipatro afflicti, cum ad manifestum exitium premerentur vtereturq; ille Elephantorum robore, excogitarint Porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in Elephantorum gregem immittere: quo facto validissimũ Regis conatum negotio minimo irritũ reddidere, victoria per ingenium sibi comparata.

Sus Elephanto inuisus. Plin. lib. 8. cap. 9.

VIS ANIMI LABEFACTATA. CAP. IV.

ANIMOSVM alioqui hominem, qui tamen improuisa aliqua specie sit exterritus, per Porcum & fugientem Leonem exprimere quorundam inuentum fuit. Aiunt enim Leonem Suis congressum declinare, visumque aliquando cum Suem aggrederetur, vt setis horrentem aspexit, aufugisse. Sed enim hoc Leoni haudquaquam accidit ob naturæ diffidentiam, vt Elephanto, sed ob horrificam Suis indignati speciem, quam cogebatur exhorrescere.

SOPHISTÆ. CAP. V.

ET vt, quod initio dicere cœperamus, prosequamur, sacerdotes illi cum nihil æque abhorrerent, quam inanes sophistarum nugas, & cauillosas verborum argutias, argumentorumque decipulas in naturæ viribus indagandis, eiusmodi notæ hominem per Suis hieroglyphicum significabant. Eodem intellectu apud Hebræos suilla abstinere præceptum ait Philo, admonitosque nos ea diuina lege, vt sophistas euitaremus, per euitabilem huiusmodi animalis impuritatem: illi enim acutissimis tantum accuratissimisque rerum distinctionibus, quod perbifidam animalis vngulam interpretantur, quasi luto inhæsitantes, ita illis adhærescunt, vt inde nunquam auelli possint, sed ad extremam vsque senectutem ibidem computrescunt: nam & Porci nihil illustre, nihil purum, nihil limpidum amant, sed turbida tantum, spissa, sordida, & fæculenta sectantur, inque his maximam statuunt voluptatem.

Suilla abstinebant Hebræi.

Hinc Horatius 1. epist. Amica luto sus.

Et D. Petrus in epist. Sus in volutabro. Prouerb. Sus per rosas. Auctor Eudemus.

A BONIS MORIBVS ALIENVS. CAP. VI.

PER Porcum itaque inhæsitantem luto, vel, vt Cratetis intellectum sequar, ro[illegible]ntem dispergentemque, à bonis honestisque moribus alienum hominem indicabant. Nam cum Diuinæ passim literæ rosas, & odorata omnia ponant pro vitæ morumque synceritate, Susque ita rosas aspernetur, vt de ijs, qui sinistro, prauo, maleficoque sunt ingenio dicatur, aptissimum excogitatum est hieroglyphicum, ὗς διὰ ῥόδων, quo prouerbio Cratetem vsum aiunt opusculo, quod γείτονας vocauit. Quin viuere in Arabia Suillum genus vllo genere posse negant, quippe cum ea regio sit odoramentorum altrix, à boni cuiusque odoris hoste merito declinatur, & vt luculentissime Lucretius:

Denique amaricinum fugitat Sus, & timet omne
Vnguentum: nam setigeris subus acre venenum est,
Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
At contra nobis cœnum teterrima cum sit
Spurcities, eadem subus hæc tam munda videtur,
Insatiabiliter toti vt voluantur ibidem.

De rer. nat. lib. 6.

Eodem spectat quod Assertor noster, *Nolite*, inquit, *margaritas vestras ante Porcos proijcere*, eos qui scelerum tantum fœtoribus illuuieq; delectantur per Porcos intelligens, putorem quippe omnem tanquã odorem suauissimum expetentes. Nam quod ad lutum pertinet, Ciceronis scomma est, actione in Verrem VI. *Nam nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigijs inuenimus?*

Ciceronis scomma in Verrem.

DISTINCTIO. CAP. VII.

ADHÆC sciendum, vngulam bifidam in Sacris literis electionis & distinctionis symbolum esse: quod apertius dicunt, cum oportere Sacerdotem monent, vt lepram à non lepra sciat internoscere, scelerum quippe differentias: iustum ab iniusto, & à curuo rectum, Horat. Poeta diceret.

COGITATIO. CAP. VIII.

RVMINATIO autem, vt in Ceruo dictum est, memoriam & cogitationem indicat. Vtroque autem horum opus est, si recto & sapienti iudicio esse volumus: præstandum quippe discernendi acumi-

A acumine: vnde aureum illud Pythagoræ præceptum, DE REBVS DIVINIS ABSQVE LVMINE NE LOQVARE, hoc eſt, dandam eſſe operam diſciplinis, quæ veritatis lumen ſubminiſtrent, ſi ſacra tractare volueris. Sed parum id profuerit niſi & memoria, iudicium, bonæque mentis acceſſerit examinatio. Hinc exploditur Sus, qui licet vngula ſit fiſſa, minime tamen ruminat. Tales ij ſunt, quanto hodie numero, Dij boni, qui, licet recti prauique cognitionem optime callere videantur, cœno tamen volutati, cum doctrinam ipſi ſuam ad rectam viuendi rationem minime dirigant, optime, vt Menander ait, periti praua ſectantur. Diuinarum enim literarum doctrina, vt cum Origene loquamur, non ſolum Sacramentorum debet ſcientiam continere, verum etiam mores, geſtaq; informare diſcentium. Plerique alij quoque dixerunt, ruminare eſſe deuouere ſe ad legis meditationem: fiſſam vero vngulam habere, inter mundum & immundum diſtinguere: hoc quidem literarum & præceptionum peritiam habere, illud vero meditationem eſſe, & diuinæ prouidentiæ, qua recte omnia diſpenſat, in omnibus cogitationem, quam veteres Prophetæ *Eructationem*, vt noſtri reddunt, appellauere; vt, *Eructauit cor meum verbum bonum*: quamcunque enim virtutem à vitio ſeligeremus imitandam, B eam continua repetitione mandere, & in habitum aſſuefacere debemus. Seligere vero, eſt diuidere literam à ſpiritu, & quædam ſecundum hiſtoriam ſolam edocere, quædam ſecundum contemplationem, quædam vero ſecundum vtrumque intelligere. Nam qui præſtare hoc idoneus eſt, ille mundus: qui vero vnius tantum partis eſt particeps, immundus. Hæc Heſychius. Neq; diſſimulanda eſt Irenæi meditatio ſuper hoc loco, qui cum proxime fuerit ad Apoſtolorum tempora, multa diuinæ illius ſynceritatis interpretamenta percepit: cuiuſmodi hoc poſito ex lege: *Quæcunque ex animalibus duplicem vngulam habent, & ruminant, munda eſſe: quæcunque autem aut neutrum, aut alterum tantum horum habent, vt immunda ſegregari.* Per mundos is eos intelligit, qui ea, quæ de Patre & Filio tradita ſunt, ab Eccleſia firmiter credunt, & in vtroque requieſcunt: vtpote quæ ſit eorum firmitas, quæ duplici ſunt vngula, & inſuper Dei traditiones die noctuq; meditantur, cogitationes ſuas bonis operibus accommodantes, quæ quidem præcipua eſt ruminantium virtus. Immunda autem, quæ neque in Deum fidem habent, neque traditiones eius meditantur, cuiuſmodi ſunt, qui vocantur Ethnici, idololatræ, abominationibusque dediti, nil ſyncerum, nil laudabile ſapientes. Ex eorum autem numero, qui quidem ru- C minant, vngulam vero duplicem non habent, Iudæi ſunt in primis, quibus quidem mandata Dei plurimum in ore ſunt, ſed neque Patrem & Filium agnoſcunt, neque ſenſum à litera diſtinguere ſunt idonei. Alij demum duplicem vngulam habent, non tamen ruminant, quo in numero ſunt Heretici, qui ſacras ſemper literas euoluunt, argutasque rerum finitiones perueſtigant, & quicquid vel inepte vel impie ſentiunt, aliquo ſemper diuinarum Scripturarum dicto corroborare contendunt: ea tamen neſciunt, aut nolunt ad veri ſenſus examinationem conuertere: ad iuſtitiam, ad bonos mores dirigere, quæ legerunt. Nam bona eorum pars & Patrem & Filium agnoſcere, colere, & toto mentis affectu venerari profitentur: quid tamen aut Pater aut Filius ſtatuerit, ne minimum quidem meminiſſe volunt. Et ne longe exempla repetamus, cuinam hominum generi magis in ore eſt IESVS CHRISTVS, quam ijs, qui hodie concordiam vnanimitatemq; totius Chriſtianiſmi, quam vnam ſibi IESVS CHRISTVS DEI Filius à nobis omnibus depoſcit, auerſantur, & eam admittere Cane peius & Angue vitant? Hinc tot piorum cædes, templorum profanationes, inceſtus, adulteria promiſcua, ſacrorum cenſuum direptiones, conciliandi ſe Deo contumacia, promiſſæ diuinitus expiationis abnegatio, ſacrorum D fere omnium irriſio, & omnium quæcunque dictu factuque abominanda ſunt, profligatiſſima expeditio. Quod non noſtri modo Prophetæ præuidere, ſed Maro ipſe non noſtri generis vates, diuinaſſe videtur, cum hæc ſcribit oracula:

Ruminare, Fiſſam vngulam habere.

Pia paræneſis.

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum,
Vicinæ ruptis inter ſe legibus vrbes
Arma ferunt, ſæuit toto Mars impius orbe:
Vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatia, & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Georg. lib. 1.

PROFANVS. CAP. IX.

MERITO igitur per Porci ſimulacrum Ægyptij profanum intelligebant, Susque tantæ apud Ægyptios abominationis erat, vt ſi quis eum vel incuria tetigiſſet, cum ipſis ſtatim veſtibus ad fluuium lotum abiret, ſubulcique nullum omnino templum ingrederentur, connubioque aliorum prohi-

Ab Herodoto lib. 2.

prohiberentur. Scythæ quoque Sues adeo contemnebant, vt ne alere quidem eos in regione sua vellent. Apud Romanos, Flamen Dialis Porcum tangere sine piaculo non poterat. Quid, quod religioni, & pietati, etiam nostris fuit Pontificibus, ne de Sue cognomentum profiterentur? atque ob eam causam institutum, vt Romanus Pontifex, quamprimum designatus est, honestum aliquod sibi nomen assumat, more hoc à Sergio cœpto, cui cum nomen à rictu Porci, esset incuria parentis inditum, ne vox ea cederet in religionis ludibrium, Sergium se vocari iussit. Neque vero sum nescius, ex Ægyptiorum cognatione solos Panselenos suilla in cibum vsos, propterea quod aiunt, Typhona cum Suem insectaretur, ligneum sepulchrum apud Panselenon offendisse, in quo Osiridis cadauer vitro conditum, vti gentis mos eius erat, asseruabatur, atque eo prouectum odio, quod illi aduersus Osirim peculiare fuit, membra eruta discerpsisse, mox in rei tam nefandæ memoriam Panselenos populos ex Sue conuiuia instituisse: quasi liceret iam sepulcro eo tam fœde profanato, in profligatissimum quodque præuaricationis & contumaciæ genus prorumpere. A

Panseleni cur Suilla vsi in cibum.

NABVCHODONOSOR. CAP. X.

INVENIES in Diuinis literis Nabuchodonosora, quem *ναυοχοδονόζορον* Geographus Strabo appellat, Suis nomine vocitatum Psalmo LXXX. *Vastauit vineam tuam Domine Sus syluestris*: idque ea de causa, quod in voluptatum luto volutaretur, & quia omni spurcitiæ genere immundus esset: quamquam loco hoc nonnulli Salmanasarem potius intelligi volunt. Nos autem per Suem, vti superius ex Hesychio dictum est, eum accipimus, qui quidem habet scientiam diuinorum, sed ea non recte vtitur, vtpote quam incongruis polluat facinoribus, vitæ turpi atque immundæ deditus, de quo Petrus: *Præstaret his iustitiæ viam non cognouisse, quam ea cognita retro reuerti, sancta sibi tradita disciplina ignauiter derelicta*: quandoquidem his vere accidit prouerbium, *Canis ad vomitum suum reuersus*, &, *Sus lota in volutabro cœni*. Omnes denique qui vel immunditiæ, vel gulæ vel reliquæ incuriæ semetipsos dedunt, Porcorum & Canum vitam desumpsisse lex intelligit, inquit Irenæus. Quin & idipsum nomen ὗς opprobrij cuiusdam indicium facit: nam vocalem ipsam υ, Caius Iulius Romanus, vbi de præpositionibus differit, ad vituperationis pathos exprimendum idoneam esse dicit ex Hermetis ἐν τῷ κρυφίῳ λόγῳ, testimonio, additam postea fuisse F literam, nostrosque Fu dixisse, mox Fufe, hodie passim Fy, cum putoris aliquid perhorrescimus. Facit ad hoc Psalmographi testimonium, *Saturati sunt porcina*, quam lectionem Eucherius ita agnouit, vt hieroglyphicum etiam ius interpretaretur, Iudæos quippe arcanis Diuinæ legis prius instructos abstinuisse profanis, porcina mox sua, id est, priuatorum dogmatum immunditia, quam eis & Christus obiectat, saturatos: dumque negant Christum, eandem impietatem dicit etiam ad suos posteros transmisisse. Gloria illa Interlinearis vulgo dicta, minime quidem contemnenda, immunditiem hanc attingit, & pro reliquijs quas reliquerunt paruulis suis, addit: *Dixerunt enim: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Animaduerte tamen in Hebraico scriptum esse, *Beni*, quod filios significat, non porcinam. Sed enim ne ab hieroglyphicis nostris auocemur, argumentum hoc de humanis hostijs à Iudaico populo immolatis, commodiori loco, in ipso calce operis, vbi multa huiusmodi repetentur, sine vllius forte molestia percurremus.

Voluptuosi per Suem significati.

Increpatio in Iudæos.

B C

INDOCILITAS. CAP. XI.

FVERVNT sane plerique veterum, qui per hieroglyphicum Suis, indocilitatem intelligi voluere: nam apud physiognomos Suilla frons, breuis quippe & hispida, capillis sursum versus erectis, indocilitatis indicium est manifestissimum: est enim animal maxime brutum Sus, nullumque animalium magis indocile, cum reliquæ omnes pecudes aliquid habeant, in quibus dum viuunt, vsus, vel industria, vel frugalitas prosit. Suillum autem pecus nihil afferat vtilitatis, nisi mortuum tantum: quamquam Spartanorum inuentum fuerit Porcos in pugnam instruere, & ad bellandum idoneos reddere: Porcorum enim marium ludicra certamina, perinde ac etiam Coturnicum, in eorum Phœbeo pueri faciebant, illis ad hunc morem educatis instructisque magno rei bene gerendæ augurio ijs præsumpto, quorum Porci vicissent. Eius tamen indocilitatis ergo Marsyas, qui Apollinem in Musicæ certamen prouocauit, suillam fertur caudam postmodum habuisse: quippe quod temerarius eius conatus turpiter illi ob imperitiam cesserit. Et Philostratus Arcadas Rudes appellat, & Suibus similes, tum ob alia multa, tum quod arborum fructibus, vti Sues, plurimum turgeant, sintque, vt D

Sus inutilis dum viuit.

ait

A ait Horatius, *fruges consumere nati.* Eadem ratione ex hara productum, non schola ait M. Tullius in Pisonem, indoctum & illiteratum significare volens, quod allatum fuerat. Quin & Hippocratis Coi, Medici illius clarissimi filij, ob indocilitatem & incomptos mores, à Comicis proscissi, Suem sapere ferebantur, non secus ac Varronem ipsum, tantæ virum eruditionis, Palæmon Vicentinus Grammaticorum dicacissimus, literarum Porcum vocitabat: ipse enim hunc literatum quidem, sed sine delectu, intelligi voluit, quod omnia dum sciri expediret, in fascem conijceret maiore curiositate, quam iudicio: nihil satis pensi aut constituti habens, quid aut quantum diceret. Quanquam, vt initio diximus, Palæmonis dictum, in Varronis laudem, ob doctrinæ copiam & varietatem, qui lautissimus ac suauissimus fuerit animorum pastus, modestiæ causa proposuerimus intelligendum. Cessit denique res in prouerbium, vt cum imperitissimum quemque eruditissimo cuipiam sese conferre viderimus, *Sus Mineruam*, dicamus, quod ita Theocritus expressit, ὗς ὑπ' ἀθηναίαν ἔριν ἤειζε. Et eodem fere intellectu quo Asinus ad lyram, σάλπιγγος ὗς ἤκουσε. Subijciamus & illud, ὗς ἐκώμαζεν, de ijs, qui faciunt quid inepte admodum & imperite: nam illud, *Sus Mineruam*, Festus Pompeius exponit, cum is

Epistol. I. Prouerbium.

B id docet alterum, cuius ipse est inscius. Atque vtinam, mi Fabi, prouerbium in me non intorqueatur, qui de his ad te scribere sim aggressus, & pleraque etiam alia argumenti huiuscemodi commentaria ad aliorum institutionem elucubrarim. Quid (dicent nasuti plerique viri) sibi vult aulicus vir iste cum Commentarijs de sacris Ægyptiorum literis? quasi non satis sit ad multarum rerum elegantem declarationem Tullius, ad eruditionem Plinius & Plutarchus, ad scientiam Plato vel Aristoteles, totque alij Græci atque Latini scriptores, qui nihil intactum reliquerunt, quibus legendis ætas nulla, quantumuis longa, sufficiat. Sed quid agerem, si quando mihi temporis aliquid ab officijs vacuum relinquebatur? Luderemne alea? aut latrunculis? aut alio quopiam insaniendi modo? At nunquam ita otiosus fui, vt vllum mihi ludi genus placere potuerit. Venaretur (addent) confabularetur, aut quid aliud ciuile faceret, quo ipse sibi non inuisus esset, & nulli molestus viueret, neque nugis obtundere cogitaret. Atqui hæc mihi alea cordi semper & pila fuit, hæc venatio, hæc confabulatio mea: inuitum neminem ad lectionem traho, mihi ipse lusi, inuidia nulla sit, si vnusquisque sua nouerit ire via.

STVPIDI TARDIVE. Cap. XII.

C PARI cum Arcadibus ratione Bœotios, quod ventri & gulæ supra modum dediti essent, crassaque hinc Minerua prædit mentis tarditate laborarent, Porco cognominatos aiunt authores non ignobiles, Achæus, Eubulus, Mnesimachus, & Alexis: vnde adagium ὗς βοιωτία. Et apud Pindarum & Cratinum constat Bœotios Sues aliquando nuncupatos: propterea quod Hyantes, qui expulsi fuerunt à Cadmo, eam olim regionem incoluerint, sumpta inde cauillandi causa, vt pro Hyantibus ὕας, hoc est, Sues eos populos appellarent. Sed & alij quoque, gentem eam voracitati deditam attestantur. Porro Pindarus Olympijs fugere se ait Suem Bœotium, probrum scilicet stupidi & stolidi, quod inflictum erat sui generis hominibus.

Sus Bœotica.

LVXVRIOSÆ DELICIÆ. Cap. XIII.

D PERVETVSTVM autem fuit apud hieroglyphicos Ægypti sacerdotes, delicias, victus luxum, & lasciuiam ex Porci simulacro significare. Argumento est columna in æde Thebis Ægyptijs olim erecta, in qua plurimæ in Menin regem execrationes descriptæ erant, qui primus omnium Ægyptios à parsimonia ad luxuriam, à modestia ad intemperantiam, à virtute ad effœminationem illexit, quapropter simulacrum eius Porcum esse voluerunt. Merito itaq; Rhadamantus apud Claudianum huiusmodi genus hominum petulans, ingluuiosum, & vorax, in Sues condendos damnat eo loco:

Menis voluptas notata.

At qui desidia semper vinoq; grauatus,
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc Suis immundæ pingues detrudit in artus.

In Comment. At Xenophon Socratem ait in conuiuijs, ad quæ non nisi coactus accedebat, temperate semper atque parcissime cibum cepisse, iocoque dicere solitum, Circen multis huiusmodi appositis homines in Sues conuertisse, Vlyssem vero mutari minime potuisse, quod Mercurij memor esset, qui consilium ei dederat, tum suamet parsimonia & abstinentia vteretur. Tale aliquid apud Musonium libro de Victu legas. Plotinus quoq; cum animal hoc maxime voluptarium agnosceret, vbi differit de Palingenesia, in id eos reuerti dicit, qui vitam omnem in libidinibus & voluptatibus egerint. Epicurus, qui felicitatem in huiusmodi vita posuit, scite notatur ab Horatio, qui sectatores eius cognomento Porcorum nominauit in Epistolis:

Lib. 1. epist. 4. ad Alb. Tibub.

Me pinguem & nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege Porcum.

GANEA. CAP. XIV.

Caro Porci delicata valde. SANE quantum ad eius animalis carnem pertinet, delicatam cœnam apud Arcadas Hecatæus, vt apud Athenæum legere est, ex maza & suilla carnè describit. Verrius ait, à Suilla vesci carnibus cœptum, quod animal id nullius esset vtilitatis. Nam vt Varro animam illi pro sale datam asserebat, ne putresceret, ait Chrysippus, nihil porro Sus habet præter escam, *Var. lib. 2. de re rustica.* nullumque animal pluribus & diuersioribus condimentis idoneum, vt non temere T. Quintius Romanorum Imperator (sunt qui T. Flaminium ponant) dum apud Chalcidensem hospitem diuertisset, variaque sibi apposita fercula obseruasset, admiratus fuerit vnde ei solstitiali tempore tam varia, & tam multa venatio contigisset: *Atqui*, inquit, *hospes omnes istiusmodi dapes ex Sue domestico fuerunt*. Tum (quod addidisse non pigeat) prompte Quintius, & acute: *Talis est*, inquit, *ædepol Antiochi exercitus, cataphracti alij, alij velites, alij hastati aut legionarij phalange compositi verum omnes Syri sunt.* *Lib. 8. c. 51.* Porro nihil, vti supra dicebamus, ea carne parabilius, & omnium epularum vsui magis expositum: nam quinquaginta prope sapores ex eo, teste Plinio, excogitatos supra memorauimus, neque alio ex animali numerosiorem ganeæ materiam suppeditari. Hinc apud Comicos, lurcones, parasiti, ganeonesque serui, suillam semper sibi deposcunt, pernã, glandem, sumen, callum, penitam offulam, & similia. Et seruus ille Plautinus cum se solum domi ac sine arbitrio relictum iri speraret, *Quanta*, inquit, *pernis pestis erit, quanta lumbis*! Galenus porro Suillam carnem cæteris laudabiliorem facit. Auerroes quoque Porcinam carnem, ex Auicennæ placitis, cæteris præferendam asseuerat: veluti hominibus natura cognatiorem, & humanum suillumque sanguinem in omnibus exactam habere similitudinem, perinde ac etiam carnis eandem esse rationem, optimi quique Medici scriptis prodidere.

CIBORVM VARIETATE SATVR. CAP. XV.

APVD aliquos inuenio, hominem ciborum varietati deditum per pascentem Suem significari: facile enim is vnicuique assuescit cibo, neque suis parcit fœtibus, neque ab humanæ carnis esu refugit: Os enim porci vulgus prouerbio appellat quasi rotundum, & quod nullo escæ genere abstineat, omnia voret, omnia auiditate deglutiat, nihil quantumuis putre atque impurum horrescat. *Os Porci cur ita vulgo dicatur.* Ita denique animalia hæc gaudent pabuli mutatione & copia, implenturque carne, & obesiores facti mirifice opimantur ipsa cibi varietate, cuiusmodi mensam Plato Syracusanam vocat, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, epistola quadam ad Dionis amicos nominauit. *Plato lib. 3. de Republ.* Vnde etiam Horatius inter delicias eas, quas Ode prima libri tertij recenset, Siculas etiam dapes ponit, cuiusmodi distentum ingluuie Dionysium minorem Aristoteles refert in Politicis, quem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse tradunt. Neque absimilem huic Heliogabalum Lampridius incessit, qui nunquam minoris quam centum sestertijs cœnarit. Vnde centenarias cœnas, Septimus Florens, Apologetico, vituperat; cum alioqui centenariæ cœnæ à centum assibus ex ære dictæ sint, vt Grammatici veteres interpretantur. Sed de sestertijs alibi.

SALA-

SALACITAS ET ÆSTAS. Cap. XVI.

EST & salacitatis signum ipsa Sus, *qua pecude*, ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius*, neque aliam eius improbitatis causam afferunt, quam & multiplicem & assiduam voracitatem: cum longe aliter euenire in agrestibus videamus, quippe qui semel, & eodem fere omnes die, vt Plutarchus ait, æstate scilicet incipiente fœtum edant, vnde vulgatum est dicterium, *Non expectandum vlterius pluuiam, cum Sus pepererit.* Itaque nonnulli Suem hanc pro æstate ponunt, de quo quidam versus vulgatus à Plutarcho recitatus:

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν ἥκεν τέκη ἀγελοτέρα σῦς.

Domesticæ vero & sæpius, & quocunque tempore pariunt, propter eam quam diximus pabulorum vbertatem, quæ genituræ redundantiam plantis etiam, nedum animalibus affatim subministrat. Eandem in homine salacitatis causam tradit Empedocles. Hinc ait etiam Euripides ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ, *vult crapulatum Cypris, haud famelicum*: quod ab Achæo sumptum, qui multo ante dixerat, πεινῶντι γὰρ ἡ Κύπρις πικρά, *amara Cypris est esurientibus.* Nostri dixerunt, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* Sane quidem Ægyptij mortuorum ventres eximere, & in sole discindere soliti sunt: vt qui scelerum omnium causa essent, atque ita vel expiarent, vel vti de impulsore pœnas sumere viderentur. Huic vero salacitati congruere videtur illud, quod χοιροπωλεῖν verbum à Porco finxere, quod corpus prostituere, quæstuique exponere significaret. Apud Aristophanem χοῖρον, id est, Porcum, pro muliebri natura positum inuenies, ac nostri identidem Porcum, virgineum inguen blando & iocoso vocabulo appellauere. Ijdem subare dicunt nequitiæ verbum, quo in Epodis vtitur Horatius ad rem impudicam translatum, quod est perdite impudenterque & brutorum more commisceri.

Terentius in Eunucho.

Od. 11.

ANNORVM CERTVS NVMERVS. Cap. XVII.

IN portentis vero Porcellos supra mammarum numerum editos, tot annorum esse significatores volunt, quot numero nati sunt: ideoque Porcam eam, quæ Lauinij triginta capitum fœtum peperit, portendisse volunt, xxx. annos illis exigendos fuisse, priusquam Lauinienses oppidum Albam conderent: parere enim oportet Porcas quot mammas habent, vt obseruat Varro: si minus pariant fructuariam idoneam non esse; si plures, portentum. Eius autem Suis quæ fuerit Æneæ portento, ac Porcorum vestigia, suis adhuc temporibus apparuisse affirmat Varro. Idem, quod eorum simulacra ahena in publico loco statuta erant, & corpus matris à sacerdotibus, quasi in salsura fuerit, ostentabatur. Ita nullo vnquam tempore defuerunt, qui sub diuini cultus velamento, huiusmodi aliquo inuento rudes insipientium mentes per superstitionem modo hanc, modo illam deludere cogitarint.

Porca portentosa.

LATRO. Cap. XVIII.

NEQVE quidem prætereunda Sus est tot antiquis scriptoribus celebrata, quam Cromyoniam nuncupatam, vt prædictum est, Theseus dicitur sustulisse: cuius rei meminit Plutarchus & Strabo. Sunt qui fabulose, vt eiusmodi pleraque, certamen id à Græcis confictum putent: fuisse vero hanc mulierem, quæ latrocinijs regionem omnem infestaret, nonnulli prodidere. Sunt qui Aprum Psalmo 80. *Exterminauit eam Aper de sylua*, pro cacodæmone intelligant. Sunt qui Vespasianum præmonstratum velint, qui Iudæos bello afflixit, quodque sequitur: *Singularis ferus depastus est eam*, Titum hunc esse aiunt eius filium, qui assumpto ad Imperium patre, profectoque Romam solus remansit, Hierosolymamque oppugnatione consumpsit; & ita Eucherius accipiendum censet.

Sus Cromyonia.

IMPETVS. Cap. XIX.

QVID vero illud, quod omnium Poetarum consensu, impetus & bellica ferocitas per Suem, verum eam agrestem, indicatur? Ferocem enim bellatorem si velint insigniori aliquo vocabulo honestare, Apro eum similem dicunt. Apud Aristophanem, in Lysistrate, mulierum chorus, *Si per Deas*, inquit, *hodie me commoueris, soluam ego Suem meum.* Et eadem comœdia, Laconum chorus minatur se cum Leonida tanquam Apros irruiturum. Nam pugnacitas vsq; adeo illi propria est, vt prouocatus, à venatore minime fugiat, sed vltro pugnam capessat, & in ostentata tela nihil veritus irruat: vnde in prouerbium cessit, cum de audacibus aut nimium promptis loquimur, ad nos venire per hastam, vt sylucstrem Suem. Romani nostri, vt sæpius animaduerti, venatores eos ignominia notant, qui feruente iam venatione Apro conspecto, illum non illico prouocauerint: atque hinc de eo, qui

Hinc Mar. lib. 10.

Apri pugnacitas.

sibi rixas contentionesve quæritat, τὸ ἐχθραν dicitur. Harum rerum causa extremæ Germanorum A gentes, Æstyi appellatæ, pro armis formas Aprorum olim gestare solitæ, vna cum Matris deorum insigni, qua superstitione etiam inter hostes sese tutos arbitrabantur. Apri porro vim & fulmineum illud robur admiratur Oppianus, quandoquidem in venatione oppressus, tandem cum occubuerit, dentes vsque adeo ignitos præ se ferat, vt setæ de collo adhuc trepidantibus auulsæ, dentibusque admotæ, quasi prunis ardentibus applicitæ concrispentur, sique propius adhærescant, concrementur. Sane Canes si tunc temporis eius dentes attigerint, attacti cutem perpetuis stigmatibus inuruntur. Tantam hanc tamen belluæ istius ferocitatem & impetum (vt κατὰ πάρεργον hoc dicam) facile declinari posse docet Democritus, qui eos ab Apris impeti negat, qui Cancri vngulas ac pedes alligatos gestarint. Quod vero Aprum hunc Vnitestem Homerus dixit, haudquaquam huiusmodi coitus raritatem, vt alij qui putant, indicat, sed historiam ipsam, quam verissimam esse dicit Aristoteles: plerunque enim inter pascendum eo quo defertur impetu truncis & stipitibus acutis testes atterit, vt vix vnus interdum relinquatur incolumis.

Huc spectat illud Horatij. Aut cum Tonantis, &c. 4. Car. Ode 2.

ÆSTAS ET HYEMS. CAP. XX. B

ÆSTATEM per fœtam Suem significari tam ex historia, quam ex vulgato dicterio docuimus. Nunc cur Aper hyemale tempus hieroglyphica imagine significaret, referendum. Hyemis vtique facies hispida est, aspera & horrida, hispidus asper & horridus est Aper. Humida, lutosa, pruinosaque hyems est, humidis, lutosis, pruinosisque locis Aper delectatur, quibus dum fruitur, oblasciuire sibi maxime omnium videtur. Adde quod hyemali fructu, qui ex glande est, pascitur. Adonin ab Apro confectum, mythologi prodidere, quem Venus luget insolabiliter: id quid sibi velit opera pretium fuerit explicare. Adonin mysteriorum interpretes Solem esse autumant, Hemisphæria duo statuunt Astronomi, lucis vnum, tenebrarum alterum. Fines describunt in Zodiaco, hemisphærij superioris ab Arietis puncto primo ad Virginem vsque permeatem, inferioris à Libra ad extremos vsque Pisces. In superioribus autem his signis maior lucis participatio, in inferioribus longiores tenebræ. Incolit elegans Venus superius hemisphærium, lutulenta Sus inferius. Cum igitur Sol nobis excipi videtur à tenebris, Adonis ipse conficitur, hinc reliquum est, vt Venus luctu & mœrore contabescat: quæ luce quam amabat priuata, lugubrem quodammodo pallam induere cogatur. Hinc idem apud Ægyptios C longe quæsitus Osiris, & Cereris tandem inuentus diligentia.

Adonis ab Apro confecti hieroglyphica explicatio.

VENVS. CAP. XXI.

DIV vero apud Ptolemæum cognomento Assertorem, disputatum ferunt à peritissimis viris de Platone, declaratumque demum est eundem esse & Osirim & Plutonem. Cererem autem candem ac Venerem haberi, cui cum nitor & munditia sit cordi merito sibi proponit Suem semper abominabilem, animal, vti manifestum est, spurcissimum, quod in Adonis elegantiam vsque adeo sæuire gestiat. Sane apud Sicyonios, cum victimarum omnium femora Veneri adoleri solita essent, vnius tantum Suis ob huius facti memoriam, femora non adurebantur. Quoniam vero Venerem hic camponimus quam Cœlestem appellat Plato, quæ pura, nitida, lucis ac splendoris studiosa est, non humilem vulgaremque, quæ sua conscia turpitudinis in antro secubat, fornicibus & arborum vmbris septa, mirum esse absurdum est, quod ex veteribus nonnulli tradidere suillum genus adeo inuisum Veneri, quod immundissimi sunt Sues ex omni mansueto pecore, vti superius ostensum est.

ADONIS. CAP. XXII. D

QVA demum effigie ostentaretur Adonis iste in hyemalis temporis hieroglyphicum, recitare non pigeat. Simulacrum enim eius in Libano monte olim tali habitu visebatur, obnupto scilicet capite, specie tristi, faciem manu læua ad extra amictum sustinente, in quem lacrymæ confluere videbantur: quæ omnia speciem hyemalem tribuunt.

Hyemis figura.

CHAOS. CAP. XXIII.

ET quoniam ita sunt mortalium ingenia, vt quod ab vno aliquo scriptore sit excogitatum, aut memoriæ mandatum, nunquam alij desint qui priorum industriam labefactare conentur. Sunt qui tradant Ægyptios non adeo Suillo genere pepercisse, quod impurum id esse decreuissent, sed venerationis ergo, quod animal id tenebrarum symbolum haberetur: cumque illi tenebras longe anti-

Sues tenebrarum symbolum.

A antiquiores luce prædicarent, cuiusmodi quippe erat illud quod dixere Chaos inanis, bruta, & stupens materia, formæ expers, ac tenebrarum omnium conceptaculum, eaque de causa Porcum tenebrarum & cœcitatis simulacrum esse profiterentur, quod oculos ita superne obumbratos supercilij prominentia sortitus est, vt cœlum tot luminibus insigne, tot lampadibus illustre, nunquam intueatur, cernuus vero semper humum despiciat, terram inquam ipsam, & noctis & totius obscuritatis parentem vnice contempletur, congrua admodum visa est similitudo, & vera sympathia: vt, qui tanto cultu tenebras prosequerentur, animal auersum à luce identidem admirarentur: nam ea quoq; de causa Crocodilum, vt loco suo dictum videbis, pro Deo coluerunt. Porro Alexander Aphrodiseus Suem ait pronum adeo, ciboque deditum, vt si forte sursum aspicere cogatur, protinus stupore perculsus sileat ob insolentiam. Addunt hepar eius imminui caua Luna, atque consensum cum ea quendam habere. Lunæ vero sunt pulla omnia dedicata.

PORCI CVLTVS. CAP. XXIV.

QVINIMO adijciunt, non Ægyptios tantum id honoris Porco habitum voluisse, verum alias
B etiam gentes Porcum inter numina collocasse. In Creta enim sacra erat Sus, quod creditum sit animal hoc nascenti Ioui mammam summisse, pueri que vagitum, ne audiretur à quopiam grunnitu peruicisse: licet hoc Amalthææ Capræ assignent plurimi, vsque adeo nullum apud vetustatem illam totius imperitam veritatis, tam impudens mendacium erat, quod vanitas eorum temporum non admitteret, & religiosissime approbaret.

MILITARIS ORDO. CAP. XXV.

PORCVM sane Romani inter signa militaria non sunt admittere dedignati: quæ quintum continebant locum, & instructæ aciei rationem figuramve quandam, *Porcinum nomen* appellabant.

IOVII. CAP. XXVI.

IN gestaminibus vero militaribus Romanorum quæsierit forte aliquis, quid sibi velit Sus coloris rufi, habitu quodam sedentis positis quippe clunibus, ac reliquo corpore surrecto, quæ spectatur in cæruleo clypeo, cuius marginem ruber ambit circulus. Insigne hoc erat eorum ordinum, qui IOVII appellabantur, Diocletiani principatu, & sub illustri viro, Magistro peditum nuncupato, militabant. *Sus rufi coloris quid.*

C HONORIANI. CAP. XXVII.

IN eadem igitur Romana militia præferebatur albus clypeus, cuius aureus erat vmbilicus à luteo circulo circumscriptus. Circulo innitebantur dimidiati Porci duo coloris prasini, alter alterum inspectante. Insigne hoc erat eorum militum, qui Honoriani vocati sunt, ab Honorio principe instituti, hique sub Magistro equitum stipendia faciebant.

AGRICOLA. CAP. XXVIII.

SED vt ad Ægyptios redeamus, sunt qui aliam etiam afferment causam, cur animal hoc Ægyptij voluerint esse inuiolabile: nempe quod apud eos Porci agricolationis vsum præstarent, frumentariamque rem alicubi solis eorum operis adiuuarent. Nam qui, vt Eudoxus ait, propinquiorem Nilo regionem accolunt, quæ satis mollis & irrigua est, nullo aratri, rastrive aut sarculi vsu freti, suillibus tantum vestigijs terram subigunt: exundante scilicet Nilo remollescit terra, cumque redierit in alueum, sementem faciunt, inde Porcos abigentes occulunt & terræ mandant, dum illi & rictu terram subuertunt, & sparsa per agrum semina pedibus occulcant. Sane Latini vtilissimum satis sulcum Por-
D cam appellauere, rarum eum scilicet, qui deducitur aquæ deriuandæ gratia: quippe vt aquam frumentis nocere prohibeat. Inde veteres porcare pro prohibere vsurpauerunt, quamuis Varro elatam terram inter duos sulcos ideo Porcam vocari dicit, quod ea seges frumentum porricit. Sic cum Dijs exta dabant Porricere dicebant. Quoniam autem mirifice inter se congruunt hieroglyphica cum sacrificiorum ritibus, quod vtraque ijsdem causis plurimum inniti videantur (nam vti paulo ante positum est, hieroglyphicum vaniloquentiæ per Porcum, quem Elephantus auersetur, in sacrificijs identidem immolatur Porcus, ab laborantibus delirio verborum, atque etiam insania, quod terrenis præcipue sensibus addictus applicitusque est, sponteque & voluptuose admodum inhæsitat luto, lasciuiæ turpitudinumq; simulacrum habetur: idem in sacrificijs Maiæ, & Dijs terrenis offertur, & ita demum in plerisq; alijs hieroglyphicis, idem consensus est) non incongruam rem me facturum existimaui, si de *Porca vtilissimus sulcus.*

Porcorum immolatione plenius quædam apposuissem, ab eo autem quod super delirio nuper attige- A ramus, incipiam.

DELIRII PIACVLVM. Cap. XIX.

IMMOLARI siquidem Porcum ab laborantibus insania, verborumque delirio, multiscius Plautus indicat Menæchmis:

Nunc ipsi naturæ Deo mihi respondeas
Adolescens, quibus hic pretiis Porci veneunt,
Sacres, synceri nummum vnum en à me accipe,
Iube te piari de mea pecunia:
Nam ego quidem insanum esse te certo scio.

In eandem sententiam Horatius Sermonibus:

Immolet ecquis Hic Porcum Laribus?

quod is insania minime laborare videretur, qui diues, neque periurus, neque sordidus haberetur.

SACRIFICIVM. Cap. XXX.

SED tamen multis porro mysterijs Porcus sacrificari solitus, vt animalium soli Sues θύται ἀπὸ τοῦ θύειν, quod immolare est, meruerint appellari: Latine sacres teneri adhuc: & in veteri comœdia Sues mysterici nuncupantur, eaque laudatissima erat hostia, si quis inuentus esset Porcus, qui solidas vngulas, non diuisas haberet. Quod ne cui mirum videatur, sciendum est, ex Aristotele, in Macedonia Æmatheolicas Sues vnguibus esse solidis.

SACRAMENTVM. Cap. XXXI.

Porcus in iuramentis adhibitus.

PER Porcum sane iurare Agamemnonem apud Homerum legimus. Et pugiles certamen inituros iuxta Horcij Iouis statuam in Elide mactato Porco iurare solitos, sine fraude sese comparasse, tradit Pausanias. Quinetiam iudices præfectosque certaminum eodem sacro, & apud eandem statuam iurasse tradit. Nulli vero Porcum illum, per quem illi iurassent edere licuisse: quare Talthibius Homericus Porcum, quem Agamemnon pro iuramento statuerat, arreptum in mare præcipitem dedit. Addemus & illud, Censores Romanos completo quinquennio lustrari solitos, sacrificia de Sue, Oue, Tauro facientes, quæ vnica dictione SOLITAVRILIA vocabantur, vt obiter apud Pædianum in Diuinationem corrigas, quod duabus locutionibus dissitum legitur in vulgatis codicibus, *Soli Taurilia.* Cereri autem Porcus, vti dictum, in primis mactabatur, siue quod pastu segetum & dissipatione, magnas aruis inferat clades, vt apud Ouidium,

2. Fast.

—— Prima putatur
Hostia Sus meruisse mori, quia semina rostro
Eruerit pando, spemq; interceperit anni.

siue conciliandæ fœcunditatis gratia, cum animal sit (vt id identidem repetamus) fœturæ admodum prolificæ: Adhiberi sane sacrificio Cereali Porcam auream & argenteam nuncupatam, ait Atteius Capito: quæ etsi numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam. Propudiatus vero Porcus dictus est, vt idem asserit Capito, qui sacrificio gentis Claudiæ velut pulpamentum & exolutio omnis recontractæ religionis est. Sed vt ad fœdus reuertamur, Porco etiam cæso sacra fieri solita, quotiens inter populos confecto bello, vel pax fieret, vel fœdera confirmarentur. Sed quod Virgilius fœminino genere, *Cæsa iungebat fœdera Porca*, dixerit, Quædam (ait Quintilianus) non tam ratione quam sensu iudicantur: vt illud, *Cæsa iungebat fœdera Porca*, fecit elegans fictio nominis: quod si fecisset Porco, vile erat. Quod vero Seruius ait falso dictum à Virgilio, Porca, quod ad hoc sacrificij genus Porcus adhiberetur, Tranquillus in vita Claudij, cum Regibus fœ-

A bus fœdus in foro icit, *Porca cæsa*, inquit, tametsi Liuius quoque Porcum statuit. Sedenim apud Festum inuenies, hæc Porcus in sacrorum Pontificalium libris scriptum esse. Porcam autem dicit Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri itidem solita est immolari, quod pars quædam eius sacrificij fieret in conspectu eius mortui, cuius funus instituebatur. Extant autem etiam hodie sacrificiorum huiusmodi vestigia Romano solo: nam veteri quodam instituto in defuncti memoriam corbes suillæ carnis atque etiam bubulæ in frusta concisæ ostiatim circumferunt, singulisq; ædibus frustum carnis vnum impendunt, quiq; lautiorem hanc faciunt visцerationem, Panem & vini sextarium adiiciunt. *Capite 25.*

NVPTIALIA. Cap. XXXII.

QVINETIAM nuptiarum initijs, antiquis Regibus Porcum mactare mos erat. Et potentiores quiqué viri in Hetruria nuptialibus conuiuijs, nouæ nuptæ maritique Dijs tutelaribus Porcum immolabant: quod etiam prisci Latini & Græci in Italia factitabant. Vnde is qui sponsam ducturus cum omnia apparasset, & spe sponsæ frustratus esset, exclamauit: *Mos antiquus in nuptiarum initijs.*

B *ἀπώλολέν γ' ὗς, καὶ τάλαντον, καὶ γάμος*

Perijt quidem Sus, & talentum, & nuptiæ.

Hysteria sane festa erant, quibus Sus Veneri mactabatur, Argis instituta, cuius rei meminit Callimachus: quanquam apud Sicyonios omne animalium genus Veneri, vt alibi diximus, præter vnum Suem sacrificari solitum inuenias. Aristoph. *Sed Veneri Porcus non sacrificatur*. Causam superius exposuimus. *Ab Erasmo Chil. 4. cent. 1. Prouer. 14.*

TERRA IVNOVE. Cap. XXXIII.

MACTABATVR etiam Maiæ, sed prægnans, quæ omnino terra est, &, vt ait Cornelius Labeo, nomen illi à magnitudine inditum: quæ etiam in sacris Magna mater, & Opis vocabatur, cui sceptrum etiam in sinistra manu addebatur, quod eam Iunonis potentiam habere putabant. Quanquam sunt qui Maiam eandem Proserpinam interpretantur, ideoque illi Porca fieri, Suemque mori meruisse, quia femina, vti dictum est, pando eruerit rostro. Proserpinam vero esse vim segetum & frugum omnium per hyemem terræ abditam, per mitius vero tempus in superiori apertaque regione commorantem, mythologi docuere. Maiæ autem Porcus sacer erat: quo illi cum alio quopiam nullo quam cum terra quicquam commune esse manifestius intelligamus, sitque denique, vt Flaccus ait, *amica luto sus*, victimæ enim numinibus aut per similitudinem, aut per contrarietatem immolabantur, qua in sententia Virgilius dixit: *Maiæ Dea Porcus sacer.* *Epist. 2.*

Et in verubus torrebimus exta colurnis. *Georg. lib. 2*

in antipharmacum scilicet: vt hostia nocens eo itidem virgulto coquatur, quod vitibus nocet: nam ea de causa præceptum ab eodem fuerat, ne inter vites corylus sereretur, quanquam Festus colurnum hastile ex corno arbore mauult esse, quam ex corylo: contra vero Sosipater Charisius colurnum barbarismum esse literarum transmutatione dicit, cum sit Corylus arbor, ita enim apud eum scribitur.

HVMANA HOSTIA. Cap. XXXIV.

RELIQVVM est, vt de humanis hostijs loquamur, quando constat Porcos id beneficij humano generi contulisse, vt pro nobis, in huiusmodi sacrum ipsi succederent. Nam scelera illa mactandorum hominum vbique fere locorum admissa, minime fabulosum habetur: manifestum siquidem est eiusmodi fuisse sacrificium Tauricæ Dianæ, quod receptorum authorum fide testatissimum videmus. Neque quidem Scythæ solum hæc perpetrauere facinora, quos propter ingenitam barbaris ipsis feritatem id fecisse minime mirum videtur: sed & Ægyptij antiquitus tales Iunoni hostias immolarunt. Romani quoque ipsi Iouem, quem Latialem vocabant, humanis hostijs coluere. Iam Sicinius Dentatus multis certaminibus illustris, primus apud Romanos hoc sacrum Marti fecit. Sedenim alios quoque fuisse dicit Athanasius, qui postquam à bello victores redijssent, captiuos per centurias diuiderent, deque singulis vnum desumentes, eum Marti iugularent. Hinc Virgilian. Æneas Pallantis satis Manibus facturus: *Hominum, vt & Porci mactatio vsitata.* *Vt Pomponij Melæ lib. 2. c. 1.* *Val. Flacci arg. lib. 2.* *Iuuen. Sat. 15.* *Æneid. lib. 10.*

—— Sulmone creatos
Quattuor hic iuuenes, totidem quos educat Vfens,

Viuentes rapit, inferias quos immolet vmbris, A
Captiuoq́ue rogi perfundat sanguine flammas.

Saturni colossus ahenenus.

Diodorus aheneum Saturni colossum apud Carthaginem fuisse memorat, cuius brachia porrecta in gyrum erant, quique ad eum peruenire adolescentes sacrificandi causa cogebantur, in foueam ignis incidebant: hacque sacrificij crudelitate diutissime prolem ipsi suam mactauerunt Deo, qui & filios suos deuorasse perhibetur: mox cum aliquando scelus abhorruissent, seruitii in hunc vsum emere instituerunt. Subsecuta inde pestis est, mox obsidio grauissima, quare illi Saturnum sibi succensere rati, trecentos impuberes ingenuos sacrificarunt, quamuis, vt in Lucerna hieroglyphicis meminimus, nonnulli ducentos tantum ponunt. Galli etiam morem hunc sacrificandorum hominum in Saturni cultum (D. Augustino teste) susceperunt. Phoenices quoque atque Cretenses eo & ipsi prouecti sunt insaniæ, vt filiorum sacrificijs Saturnum sibi placari arbitrarentur, ne inhumanitatis illius nota vni Heliogabalo inuratur, qui humanas hostias libenter immolauit, lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam, patrimis & matrimis, vt maior esset vtrique parenti dolor. Neque temere Appion & Iulianus Apostata, & alij Hebræos carpunt, quod humanis host ijs abusi sint, cum in ore B

Iudic. c. 12.

omnium versetur Iephtæ Galaaditarum principis detestabile facinus, qui contra Ammonitas profecturus vouit, si victor reuerteretur, illum Deo se immolaturum quicunque primus de suæ domus foribus egressus occurrisset sibi: accidit vero vt re ex voto confecta reuertenti filia sua vnigenita, cum tympanis & choris gratulabunda occurreret prima, qua conspecta scissis sibi vestimentis infelicitatem suam, & luctuosam filiæ calamitatem miserabiliter deplorauit, neque tamen in pio abstinuit sacrificio, cum generosa virgo viriliter instaret, ne pater voti reus fraudaret Deum, duum tantum mensium implorata mora, qua in montibus virginitatem suam defleret: quo elapso tempore ad patrem magno animo redijt, seque obtulit sacrificandam. Sed id impie Iulianus & Appion faciunt, quod Iudæos omnes in vnum eundemque ordinem redigunt, atque adeo Christianorum quoque instituta, detortis præpostere horum exemplis, maligne admodum insectantur, contumacium & à diuino præcepto præuaricantium moribus innixi, quos neque nos vnquam imitati sumus, nec ab vllo vnquam pio suscepti: idque dissimulant illi quod à regio Psalmographo tam acriter improbatur, vbi Psal. 6. supra 100. clamat, præuaricatores quosdam à vera pietate abalienatos eo dementiæ prolapsos, vt & fi- C lios & filias suas cacodæmonibus mactare non exhorruerint: & vt rem magis exacerbaret, indignationemque suam exaggeraret, eiusdem statim rei repetitione facta, innoxium ait filiorum suorum sanguinem ab eis effusum, & Chananæorum simulacris oblatum, terra fœdissime polluta, quæ scelus tantum, & vsque adeo impium, execrari videretur. Quin & Chrysostomus oratione contra Iudæos tertia, obijcit eis, quod filios & filias suas dæmonijs immolarint. Negat hoc Adamantius contra Iulianum, sed de sacrificio piorum, Deo rite facientium loquitur, non esse eos Iudæos intelligens, qui à legitimis Iudæorum sacris recesserunt. Chrysostomus præuaricatores taxat, quia dæmonijs ea faciebant. Et tamen hodie sunt inter Iudæos, qui cum non possint Christianæ seueritatis metu homines immolare, qua ratione tamen humano sanguine sacra faciant excogitarunt: eo quippe à thermis, à cucurbitularijs quouis pretio promercati: ita eo in vitreum aliquod vas infuso, & ad ardentes carbones admoto exciendis dæmonibus abutuntur, quos appellarint, quoad sanguis ille deferbuerit, ad mandata adsistentibus, & ad omnia, quæ ijs sciscitati fuerint respondentibus. Sed vt hæc non à Iudæis Domini, sed à malis & rebellibus factitata prætereamus, Porcumq; nostrum iam rude donaturi honesta D etiam missione pro meritis ornemus, quid ab eo beneficij consecuti fuerimus confitendum. Siquidem Diophantes Lacedæmonius, qui de sacris Deorum opus admodum curiosum elucubrauit, Porcum ait loco hominis immolari cœptum ab Atheniensibus: nam prius, vti dictum est, qui centum homines cæcidisset, Marti hominem faciebat. Magna igitur suillo pecori gratia debetur, cuius immolatione vita sit humano generi condonata.

Sacra à Iudæis hodie facta quomodo.

IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER X.

DE IIS QVÆ PER GREGALIA QVÆDAM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD LACTANTIVM PTOLEMÆVM, NOBILEM SENENSEM.

REGALIVM *nonnullorum significationes ex Aegyptiorum adytis erutas, super quibus multa, literatissime Lactanti, apud egregie probum virum Hieronymum Mandolum Picolomineum cœnantes in amœnissimis eius hortis, locuti fueramus, vt in commentarium redigerem suasisti: quod argumenti raritas lectionem hanc faceret non iniucundam, &, vt addebas, etiam optabilem, quod super his Graeci pauca admodum dixissent, Latini vero pene omnes huiusmodi scientiam propemodum ignorassent: minime quidem hi atque illi tacituri, vel rem adeo doctam in tenebris & situ computrescere permissuri, hae si disciplinae tunc cognitae fuissent. Quota enim ea portio est, quam vel Tacitus, vel Ammianus, vel Macrobius &, si qui alij talia curarunt, vix primis libatam labris attigerunt? Suasu igitur incitatus tuo, quaecunque hic & illic comperissem, & ex veterum praecipue nummis potius quam ex libris didicissem, in vsum tantum asseruabam meum, quod Principes, quos colimus, huiusmodi antiquitatum cognitione delectari plurimum animaduerteram, vt scilicet pro re, quae nasci posset, interdum haberem quod super his non inepte neque imperite dici videretur: quaedam enim omnino huius generis esse mihi persuadebam. Postea vero quam & tu, & Bartholomeus Carolus Picolomineus, neque non Marius Bandinus sodales tui tam emunctae naris viri, quibuscum vna cœnabam, egregie ipsi quoque literati, industriam, studiumque hoc qualecunque meum commendare cepistis, atque praeclara tot, quae scitu iucunda in veterum nummis obseruata, explicassem, essentque omnes eo in argumento facti attentiores, facile mihi persuasisti, imo, vt verius loquar, perpulisti, ne istiusmodi rei curam, quae omnium literatorum ingenia mirifice oblectatura, desererem. Aiebas enim Latinos hac scilicet in re Graecis inferiores esse, quod praeter Marcum illum Varronem, & nostrum Plinium, vixque alterum ab eo, neglexisse quodammodo viderentur eruditionem, quam Graeci tam veteres quam iuniores tanto studio amplexi sint, vt ne leuissima quidem contempserint, & ita res tam publicas quam priuatas minutissime perquisierint, easque memoriae commendare neque quam erubuerint, vt nihil tam protritum, curtisque etiam scrutis praeterierint, cuius aliquam non haberent rationem: hinc magnam antiquitatis tam in verbis quam in rebus cognitionem, ad nostram vsque aetatem peruenisse. Fuisse nostros scriptores, & nihil minus tamen materiarum amatores, accidereque hinc, vt eorum multa quae ad ritus, ad mores, ad rem domesticam, ad negotij quotidiani vsum faciunt, per nostrorum incuriam incognita nobis sint: per Graecorum vero diligentiam, qui tam Latinorum quam suorum res perquirentes nostrae obuiam iuerint negligentiae, plurima nouerimus, quorum neminem eorum, qui nunc eruditi habentur, praeterire possit: & quae plurima in hanc sententiam disseruisti. In hoc igitur studium cum quantum per occupationes meas licebat, auidius incubuissem, multa conscripsi commentaria, quae tamen emendare non potui, quod principum virorum, quibus addictus eram, negotia quae tractabam, inceptum opus saepius interrupere, cogitationesque meas alio omnes auertere. Et quia te in primis impulsore factum hoc est, necesse quoque tibi fuerit horum partem recognoscere, polire, castigareque: ne vel ingratitudinis argui merito, vel tu, vir admodum grauis, rem nihili consuluisse videaris. Quae tibi obuenerunt, ea sunt, de quibus sermo tunc nobis fuit, cum vir rarissimus Franciscus Bandinus Archiepiscopus veter nomismata in agro Senensi reperta magno numero, in mensam nostram iussisset effundi, in quorum bona parte Hirci, Oues, Arietes signati erant, iussitque ex his reliquum gregem, vt vna viderentur caula posse commode contineri.*

DE

DE CAPRA. Cap. I.

Sto igitur prima de Capra consideratio, quoniam ea vago lasciuoque admodum ingenio prædita, & vorandi auiditate hac illac cursitans, locoque stare nescia, è grege prima omnium prodijt.

AVDIENDI PROMPTITVDO. Cap. II.

A Plin. lib. 8. c. 50.

Hominem auditu præpollentem Ægyptij hieroglyphice significare si vellent, Capram ponere soliti sunt, quam per aures perinde atque per nares spiritum & emittere, & vicissim recipere vna cum Ægyptijs tam Archelaus quam Alcmæon authores grauissimi prodidere: quamuis opinionem hanc maxime reprobat Aristoteles, humanamque diligentiam id nulla adhuc dissectione deprehendisse, aut sensu aliquo euidentiore conijcere potuisse, firmiter asseuerat: Ægyptijs tamen commentum placet.

CONSTERNATIO MVLTITVDINIS. Cap. III.

Caprarum grex attonitus. Plin. ibid.

Svnt qui multitudinem vniuscuiusque casu consternatam obstupefactamque indicare volentes, Capram villo à mento dependente comprehensam pingant. Accidit enim, vt si earum vnam ex grege arunco eo apprehenderis, cæteræ stent veluti stupidæ, suos in illam vnam oculos conijcientes. Sunt vero qui loco hoc modo Eryngium, modo Moly, vel Origanum etiam quærant: quem caulem si Ouis Capellave pascendo auulserit, & in sublimi conspicuum erexerit, grex reliquus abiecta pabuli cura attonitus reddatur: neque prius pabuli memor fiat, quam caulis ille à pastoribus ab ore pecudis abstractus abijciatur. Cuius fabulæ authores etiam citant Aristotelem & Plutarchum. Nos hieroglyphicum de apprehensa Capræ barba, quam Opilius Aurelius Spirillum vocari dicit, aruncum Plinius ex Naturali historia desumpsimus.

PRO VITIBVS SACRVM. Cap. IV.

In Corinthiacis. Præsertim vitibus ex Plin. ibid.

Qvid autem sibi vellet hieroglyphicum aheneæ Capræ inauratæ, quam Phliasij tanto cultu prosequebantur, vt illi etiam preces allegarent, Pausanias declarat. Quippe cum manifestum sit, sydus, quam Capram appellant, exortu suo vitibus nocere, id honoris ei habitum voluere, quod, ne id accideret, ea potissimum ratione caueri posse iudicarunt. Animal porro id cum sit ex domesticis omnibus damnosissimum, lege in Acropolin Athenis adire prohibitum, morsu noxio vniuersa germina abrodens, &, vt more Iurisconsultorum, ac prætorij edicti loquar, pauperiem faciens. Alij Baccho Caprum ob hoc mactare maluerunt: vt bestia quæ morsu pestilenti vitibus maxime nocet, immolata, Deum vitibus conciliaret. Nam & Ascolia sacra, de quibus Virgil. *Vnctos saliere per vtres*, ea de causa Baccho sunt instituta: quia vtres ex hircinis caprinisque pellibus fieri consueuerunt. Quoniam vero Caper vitem abrodens eam veluti veneficio vitiat, excogitatum est in Bacchi gratiam id in vtres ludibrium, vt scilicet eos flatu tumefactos per humum disponerent, superque eos saltationibus lasciuirent, vnde lubricitate pellis suopte pingui delibutæ pingues identidem fallerentur, præcipitesque saltatores, sine vllo tamen incommodo, conciderent, effusumque omnium risum excitarent. Eadem antipathiæ causa dictum à Virgilio autumant:

Lib. 2. Geor. Ibid. lib. 2. Geor. lib. 2.

Et in verubus torrebimus exta colurnis.

Corylos enim vitibus vicinitate sua nocere, experimento compertum est: quamuis Festus colurna hastilia ex corno arbore facta potius, quam ex Corylo velit. Contra vero inuentum est ex tam pestilente in vites animali maximam capere vtilitatem, eiusque beneficio augeri vindemiam: siquidem apud Africanum legas, cornua Caprarum numero tria circum arborem, cui vitis maritata sit in terram affigi, acumine deorsum immisso, ore cornuum supra terram paululum extante, vt pluuia, velut in vas

A in vas influere poſſit, id factum vberrimæ fertilitatis in vitibus auxilium eſſe. Nihilo ſecius, vt idem
Africanus author eſt, non morſus tantum vitem lædit, verum pulmo etiam eius contra vini vim ar-
ma capit ſi aſſetur,& ebrioſo cuipiam in cibum detur: efficit enim vt vapor ille, qui temulentiam in-
ducit,retundatur,inaniterq; diffletur & euaneſcat. Quin etiam hircinus adeps, quo falx putatoria
obuncta fuerit,ne pediculi in vite generentur, prohibet, ab eodem proditum Africano.

VNIVERSA MVNDI MACHINA. CAP. V.

Pan mundi hieroglyphicum.

HIEROGLYPHICVM erat & Panis ſignum, ex quo tota
mundi machina intelligebatur: capripes enim erat, huma-
na reliquum effigie. Inferior ea pars terram hirtam & hiſpidam
oſtendebat, humana vero læuitas atque mollities, tranquillum &
defæcatum æthera, mundi ipſius ducem. Huic inſuper illa in
Nymphas procacitas attributa,& numquam ſatiata libido: mun-
B dus ſiquidem aſſidue rerum ſpecies progenerat, & humore pluri-
mum vtitur, materia quippe generationi in primis & apta & cō-
moda. Quare ſimulacrum Panos tam ſyluis & agris, quam hor-
tis & fontibus & puteis vt tutelaris apponebatur. Commenti-
tium verò eſt, quod Pana nonnulli ita dictum arbitrantur, quia
Penelopes & totius turbæ procorum filius fuerit, qua in ſententia Theocritiana eſt apoſtrophe ad
Penelopem, Syringe, ϑοὸν τέκες ἰθυντῆρα, quem quidem Epimenides ex Ioue & Calliſtone genitum
aſſerit,poematibus: gemellos enim fuiſſe Pana & Arcada. Sed Ariſtippus in Arcadico, Iouis & Nym-
phæ Æneidos prolem agnoſcit. At qui veterum fabulas ſpeciem quandam eſſe Philoſophiæ autu-
mant, deliteſcentem in illis doctrinam ita ſolent explicare, vt Pana ideo dici velint, quod, vti monue-
ramus, ſimulacrum eius vniuerſi naturam exprimat: forma enim eius rebus quaſcumq; tuemur ac-
commodata eſt. Cornua ſiquidem & Solis & Lunæ ſimilitudinem eſſe perhibent. Nam alibi cum de
Moyſe loqueremur,radiatam eius faciem pro cornuta à nonnullis acceptā ea de cauſa docuimus,quod
C apud Hebræos radius & cornu ſint vniuoca. Pantheræ pellem,ſtellarum, vt Probus arbitratur, vt qui-
dam alij,ſimulacrum eſſe terræ, quæ mira ſit varietate conſpicua: inferioris partis villos omnium ter-
ra naſcentium imaginem haberi. Fiſtulam,ſpirantium in orbe toto ventorū imitationem: Caprinam
faciem,repentinas procellarum turbationes, quæq; toto aere ſunt mutationes, indicare. Iam per fe-
mora hirta, ſyluoſa loca, per crurum exilitatem, montium abrupta figurari. Sunt qui falcem etiam
manu prætentam illi attribuunt, quod dubio procul labores, quos operibus mortales impendunt,in-
dicaret. De Hirco autem qui Alexandri Macedonis apud Danielem indicium fuerit alio loco di-
ctum. Hic illud potius ponam quod Eucherius tradit, ex Capræ ſymbolo iuſtos intelligi ex Genti-
bus præcipuè venientes,eoque ſpectare Salomonis dictum: *Capillatura tua ſicut grex Caprarum, quæ re-* *Cant. ca. 4.*
uelatæ ſunt ex Galaad, ſumpta ſcilicet inde ſimilitudine, quòd Capræ de ſublimi cibum petunt, veluti
pij quæ ſuperne ſunt ad animi cibum inueſtigant.

LIBIDO. CAP. VI.

D CAPRINVM adhæc genus in Chimæra: Capra enim & Chimæra idem: quippe in nequitia Bel-
lerophontis virtute domita, medium tenet, quod libidinis affectum notat, ea videlicet de cauſa *Georg. li. 4.*
quod huius generis animal in libidinem & procacitatem ſit immodicum, hœdoſque petulcos ea- *Plin. libr. 7.*
dem ratione dictos à Virgilio legimus. Deque Satyris idemtidem capripedibus eadem omnium *cap. 2.*
conſenſu feruntur, non poſſe quidem eos libidine ſatiari. Minime vero fabuloſum eſſe de Satyris *De Satyris*
commentum, oſtendit Plinius, qui illos in Subſolanis Indorum montibus inueniri tradit, humana *hiſtoria ex*
effigie animal perniciſſimum, vt propter velocitatem niſi ſenes, aut ægri capi nequeant. Sed & *Pauſania.*
Pauſanias hæc de illis audiſſe ſe profitetur, Euphemum quendam probatæ fidei virum, aliquando
ſibi narraſſe, cum in Hiſpaniam nauigaret, aduerſa tempeſtate ſe in exteriorem Oceanum eſſe dela-
tum, poſtque multorum dierum nauigationem, ad inſulas quaſdam deſertas perueniſſe, quas ho-

mines ferino trucique aspectu syluestres inhabitabant, corporibus hirtis, pilorum colore subrufo, A caudis equina pene maioribus præditi, qui posteaquam nautas illuc aduectos inspexissent, ocyus omnes ad extremum littus accurrere, vocem quidem nullam, sed stridorem quendam informem & inarticulatum emittentes, in fœminas autem quæ naui illa casu vectabantur, eos adeo furiosus inuasisse, vt ægrè ab iniuria etiam cæsi flagris abigi summouerique potuerint. Veritos vero nautas ne quid indignum paterentur, inhibita naui procul in anchoris stetisse, barbaram vero quandam mulierem, quam secum habebant, in littus exposuisse, in quam omnes petulantissime debacchantes, per omnia corporis caua libidinem exercuerint easq; Satyrorum insulas à nauigantibus appellari, Euphemus idem asserebat.

FEBRIS. Cap. VII.

SVNT qui febrem ex Capræ simulacro significent: propterea quod animal ideo semper incommodo laboret: hinc anima illi semper ardentior, ita vt attacta pastu exurere videatur. Vehementem vero in quocumque animali calorem, febrem esse, tum Aristoteles, tum alij prodidere. Ea autem B de causa in eius venditione dominus sanitatem præstare minime cogitur, tantum verò sufficere, si eam eo die bibisse comedisseque profiteatur. Florentinus, author admodum celebris, qui inter multa quæ reliquit literarum monumenta, etiam de re rustica non incuriose conscripsit, ita semper febricitare Capras ait, vt si quando deficiat febris, intereant.

AVGVSTI GENESIS. Cap. VIII.

Sueton. in Augusto cap. 94. hæc ad verbum.

Augusti numus.

IN numis quibusdam argenteis Capricorni cœlestis signum hieroglyphice cusum aspicias, indicat id, vt ex Tranquillo didici, Augusti genesin. Nam cum Theagenes Mathematicus, ad quem in secessu Apolloniæ vna cum Agrippa comite accesserat, genituram eius inspexisset, exiliissetque & adorasset eum, tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, vt schema suum vulgauerit, numumq; illum argenteũ nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit. Numum hunc attrectaui, in quo Capricorni signum est in piscem desinens, quod sphæram intra priores pedes positam euoluere videtur, ab altera parte Augusti caput. C

MERETRIX. Cap. IX.

VT vero redeamus ad Capram, ea cum pestilenti morsu præcipuè noceat, ingenij meretricij, conuenienti admodum hieroglyphico, symbolum habetur, ab ore quippe cuius damna tot mortalibus inferuntur: nam veluti germina præcipue Capra peruestigat, quæ depascitur auidissime, ita meretrix cupida est in primis adolescentioris ætatis, vtpote quæ ob imperitiam magis idonea sit vt facillime decipiatur. Vnde non illepide Nico Attica meretrix αἶξ, id est, Capra cognominata est, quoniam mercatorem adolescentem Thallum, qui in Atticam caricas & mel Hymettium empturus aduenerat, obliguriisset, θαλλὸς autem germen est: quem lusum haud iniucunde Machon ita explicat,

Nico Attica meretrix.

ἐπεκαλεῖτο δ' αἶξ, ὅτι τὸν μέγαν
κατέφαγ' ἐραστήν ποτε θαλλόν.

quod nos ita reddidimus: D

Nico olim meretrix fuerat, mox Capra vocata
Est, quòd amatorem eximium cognomine Thallum
Fortiter absumpsit.

Neque aliam ob causam Capræ lumbi sacrificijs offerri apud Hebræos prohibebatur, nisi quia necesse erat lumbum esse immaculatũ, vel, vt alij, integrum, seu vt alij, perfectum. Capra vero cum pro delinquente ponatur, immaculatos lumbos habere non potest.

NEQVITIÆ FACINOROSITAS. Cap. X.

MERITO itaque viri libidinosi probra & impudica facinora notare si vellent Ægyptij Sacerdotes, Hircum potius, quam Taurum pro hieroglyphico fingere instituerunt. Taurus enim

A licet inguine ſit præcipuè validus, & in re Venerea perpetranda promptiſſimus, non tamen inſcendit quoad anniculus fiat, neque quidem iuuenca recentior quam annicula Venerem patitur, niſi oſtento: Hircus vero ſeptima poſteaquam natus eſt die, vt apud Ælianum eſt, alij ſeptima dixerunt hebdomata, rem Veneream aggreditur, improle tamen & infœcundum ſemen eijciens, veluti Tauri quoque vſque ad bimatum: licet alioqui non niſi quadrimos eos generationem implere nonnulli contendant. Sedenim Hircus celerius porro quam quoduis aliud animal inſcendit, recteq; ab Horatio libidinoſus appellatur, cuius fœcunditatis gratia inter Deos inſipienti ſeculo annumeratus aliquando eſt, perinde ac Panes & Satyri. Is quippe apud Ægyptios Mendeſio ciuitate multarum & formoſarum puellarum collegio curabatur, ſacro incluſus fano, cui ſelectiores Capras non intelligenter educabant: author eſt Plutarchus. Et Veneris ſimulacrum, quæ Hirco inſideret, Pauſanias obſeruauit, non alia de cauſa puto, quam ob huiuſmodi petulantiam. Et Mathematici mulierem nudam, quæ Hircum humero geſtet, vigeſimoſecundo gradui Virginis adſcripſere, ex eo impudicitiam eius ſignificaturi, qui gradu eo oriente natus eſſet. Huic generi brutorum ſimilis fuit Helio-

Tauri & Hirci Venerea libido comparatur.

B gabalus, qui mulieres numquam iterauit præter vxorem: ille, vt Alexander Seuerus ait, non ſolum bipedum, ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus. Iam vero Sacræ literæ dum Hircos Hœdoſque immolandos monent, nequitiam omnemque libidinem iugulandam indicant, vt interpretatur Adamantius: cuiuſmodi etiam interpretamentum habes apud Cyrillum, perinde ac etiam reliqua Leuitico contenta, vt facile ijs accedam, qui opus id adſcribunt Adamantio. Hœdi autem fere paſſim in Diuinis literis hieroglyphicè pro perditis & nequam hominibus libidinis & aliorum ſcelerum facinoribus inquinatis deſignantur: idque manifeſtiſſime cognoſcitur ex eo, quod Dominus noſter conſummationem ſeculi, vt ait Heſychius, narraturus, ouibus à dextera ſtatutis, pollicitus eſt eis iuſtorum benedictionem; in hos autem ſiniſtra ſegregatos, dira illa omnia, quæ in profligatiſſimum quemque decernuntur, comminatus eſt. Ita vero pro ſceleribus Hircus ponitur, vt in Diuinis literis ſtatuatur ante aras Hircus viuens, ſacerdoſque vtraque manu ſuper caput eius impoſita confiteatur vniuerſas populi iniquitates, delicta admiſſaque praue & impotenter, omniaque in eius caput increpans aggerat, mox per hominem certum in inuiam deſertamque ſolitudinem emiſſum depor-

Auctor Lampridius.

C tari iubeat. Illud etiam addunt ad cauſam, quod aſperum gerit pilorum indumentum: aſperum interpretantur peccato refertum, atque ita mortale genus omne myſticè per Hircum accipitur, quia nihil eſt peccato aſperius, diceret Heſychius. Sedenim quod de Capro emiſſario tetigimus, ſunt qui eum ſignum eſſe velint profugarum legionum, quæ à Deo defecerunt quæq; in fœditatem & horrorem damnatæ in omne ſeculum, ceciderunt.

DIABOLVS. Cap. XI.

ADAMANTIVS itaque Hircum ait Diaboli ſymbolum eſſe, vbi ita interpretatur: *Cum vero ad martyrium duceris, Hircum obtuliſti, quia ſcilicet authorem peccati Diabolum iugulaſti.* Hinc vulgo receptum, vt malo Dæmoni cornua paſſim attribuantur. Nequitiam porro per Dæmonem intelligi, in humani capite Serpente loco ſuo declaratum eſt. Iam hirſuta apud Eſaiam inuenias genera Dæmonum, hos nonnulli etiam doctiſſimorum, Incubones vel Satyros, aut quoſdam ſyluestres homines putauerunt. Maximus Tyrius, vbi Midæ fabulam ſcribit, qui Satyrum per inſidias ceperit, à

Hircus Diaboli ſymbolum.

D quo omnia fieri aurea impetraſſet, *Satyrum*, inquit, *ebrioſum Dæmonem, infuſo in frontem mero, captum eſſe.*

PETVLANTIA DOMITA. Cap. XII.

GRÆCI autem Poetæ Caprum ab Hercule domitum ea de cauſa finxerunt, quod is cum procaci laſciuia homines ipſos antecelleret, domitus à virtute, impoſitum petulantiæ modum, extinctoſque libidinis æſtus, ſuppreſſoſque procacitatis impetus demonſtraret. Nam eius nequitiæ vir fuit, vt triginta vna nocte mulieres aliquando feratur inijſſe: & vt apud Athenæum eſt, idem ſeptem diebus quinquaginta filiabus Theſtij virginitatem imminuit. Illud de Proculo, qui Probi tempore tyrannidem inuaſit, vel ex epiſtola ſua manifeſtum eſt, qua ſe nocte vna captiuas decem ex Sarmatia conſtupraſſe gloriatur, ſeque inter fortes annumerari affectat, dum mollitiem ſuam ma-

Herculis Proculiq; libido.

ximecommemorando manifestat. Quod vero Iunoni Capras immolare primus Hercules institue- A
rit, id ea de causa factum, quod alterius hostiæ sibi facta copia non fuerit, cum ei Deæ sacrificare vel-
let, propterea quod sibi aduersus Hippocoonta pugnanti aduersa non esset, quæ res tangitur à Pausa-
nia libro 3. At Lacedæmonij Dianæ cognomento Corythaliæ sacrum in agris facientes, non nisi Ca-
prarum carnes in opsonium adhibebant, neque aliud animal præter id huiusmodi sacris immolari fas
erat. Apud Xenophontem legas, Athenienses, quo tempore Persæ cum ingentibus copijs Athenas
deleturi in eorum fines inuaserant, Dianæ votum fecisse, tot illi se Capras immolaturos, quot hostes
occidissent.

ADVLTERÆ CONIVGIS MARITVS. CAP. XIII.

NEQVE illud inuentum adeo nouum est, vt nullam sapiat antiquitatem, quod hodie vulgo Ca-
prum eum appellamus, qui coniugem habeat adulteram: erat enim & hoc apud veteres hiero-
glyphicum, atque illud insuper adagium ferebatur in spurios, si de patre quispiam quæritaret, vt τῆς
Sumptum videtur ex Odyss. lib. 1. μητρὸς ὡς αἴξ, responderent, *Matris quippe, vti Capra, itidem,* vtpote qui de patre incertum ferret, pro- B
pterea quod Capellis nullum ducem pastores constituunt, vt ait Aristot. veluti suos Ouibus Arietes,
suos Bubus Tauros, & ita plerisque alijs. Caprarum siquidem natura instabilis, lubrica, atque mobi-
lis admodum est, quare Hœdus in Caprilibus à matre tantum dignosci potest. Merito itaque vir, de
cuius liberis vxor tantum possit internoscere, Hircus appellabatur, & ἱερογλυφικῶς per Hircum figu-
rabatur. Nam & Catullus in hanc sententiam, *Putere cæteros Hircos*, dixit. Quod vero sunt non illitera-
ti viri, qui dicterium inde sumptum putant, quod Hirci suas fœmellas iniri facile patiuntur, etiamsi
coram spectauerint, vt quem notat Iuuenalis cum dixit:

Doctus & ad calices vigilanti stertere naso:

aliter traditum ab Æliano legimus, qui sentire Hircos riualitatis affectum testatur exemplo Gra-
this pastoris Calabri cuius dormientis cerebrum Caper cornibus in eum incitatis eliserit, propterea
quod deprehensus esset ab eo cum Capella quam amabat Venerea copula misceri: de quo Probus
Georgicõn primo, sed, vti dictum fuit, copiosius Ælianus. Rusticum enim & imperitum id genus ho-
minum, hac plurimum nequitia famosum inuenias, vnde iocus apud Theocritum: C

Αἰπόλος ὅκκ' ἐσορῇ τὰς μηκάδας, οἷα βατεῦνται, — *Æpolus inscendi videat si quando Capellas,*
Τάκεται ὀφθαλμοῖς, ὅτι οὐ τράγος αὐτὸς ἔγεντο. — *Liquitur obtutu, quod non Caper ipse creatus.*

Beccum vocabuli antiqui etymor. Quod vero vulgo Beccum eiusmodi notæ hominem appellant, quippe cui coniunx sit adultera, at-
que etiamnum animal hoc ita vocitent, antiquissimam esse dictionem, in Græcorum habetur com-
mentarijs. Apud historicos enim legere est: Psammetichum Ægypti Regem Phrygiorum antiqui-
tatem, de qua magna inter Phrygas & Ægyptios contentio fuerat, in Ægyptiacis pueris humano o-
mni consortio inhibito educatis, eo argumento deprehendisse, quod ex suapte Bec pronunciarent,
quæ vox proprie Caprarum & Hircorum est, eoque vocabulo Phryges panem appellarent. Rostrum
vero auium plerisque nunc Italiæ locis, olim vero tota Gallia Beccum nuncupabatur, & beccare pas-
sim pro mordere decerpereve dicitur. Quasi vero fuerint primitus homines à Capris enutriti, na-
turaq; ipsa vocem enunciare docuerit, quæ ad alimoniã magis necessaria videretur, id honoris Phry-
gibus adiudicatum, vt antiquissimi omnium haberentur. Quaque ratione balantes Oues, & latran-
tes Canes appellamus, eadem illi beccos Hircos vocauere. D

DE ORYGE. CAP. XIV.

INTER minores Ægyptijs greges Oryx est, quem nonnulli Caprarum adscribunt generi. Hunc
ex omnibus animalibus solum aduerso pilo esse authores tradunt.

MATHEMATICVS. CAP. XV.

Obseruatio Mathematica Ægyptiorum de Oryge. PER hoc animal pictum aut sculptum, Mathematicum hominem hieroglyphicè intelligebant:
siquidem Ægyptij, cum Sothen astrum illud suum, quam nos Caniculam appellamus, magno
cultu

A cultu prosequerentur, idque die, quo præcipue oriretur, soliciti admodum essent, animaduerterunt, Orygem sideris eius ortum sentire, atq; etiam clamore edito significare, quasi vel ortum nunciet, vel saluere iubeat. Sed enim eo tempore quo astrum illud oritur, aiũt Capras omnes, quotquot Ægyptus habet conuersas ad ortum prospectare, peractamq; ita reuolutionem cum fide fieri exploratam, consentireq; in id Mathematicorum supputationes. Quinetiam, vt nonnulli alii tradunt, Oryx stat contra, contueturque stellam, ac, veluti numen adesse sentiat, procumbit adorabundus: quare primas illi partes in huiusmodi significato tribuere, cum συμπάθεια tam insignis cum eo sidere animal moueret, & ea viderent ab eo deprehensa, quæ longa mortalium studia non nisi multarum ætatum successu & obseruationibus per manus traditis, consequi potuere: cœli motu præsertim assidue variante, quadamque veluti trepidatione vacillante.

SOBRIETAS. Cap. XVI.

HABET & id temperaturæ cum Sirio, quod velut ille *sitim semper affert mortalibus* (vt Maro dixit) *ægris*, hic assiduam, imo perpetuam sitim perfert, & ex natura loci potu omnino caret. Quare virum perpetuo sitientem, imo dixerim ego maxime sobrium, per huius animalis effigiem significabant: quin & remedia sitientibus ex eo comparabant, liquore quodam in eius corpore haustus saluberrimi reperto. *Æneid. lib. 10.*

B

DE OVE. Cap. XVII.

OVIS nunc persequar significata, verum ea non tam ab Ægyptiis, quam ab Hebræis & Græcis authoribus desumpta, quibus nonnulla etiam addemus à Romanis accepta: trahet vero secum hæc dictio Agnum simul & Arietem.

STVLTITIA. Cap. XXVIII.

IN primis autem significatum illud super Oue comperi vt ex eius simulacro stultitia significaretur: nam vsurpatione vulgi Ouis cognomento insipientes appellantur, in quos adagium etiam fertur, προβατίου βίον ζῆν. De socordia vero stoliditateq; animalis illud in ore omnium, προβάτων ἦθος, *Instar Ouis*, Latini dicunt, quod more Ouium Græci. Et Aristophanes, Vespis, ad huiusmodi stoliditatem respiciens, considêre ait ouillum pecus in cõcilio. Quare Accius in somniis ponit ouillum fœtum in Tarquinium concitatum, tanto vero impetu arietantem, vt Regem solo prosternat, quod Brutum indicabat, quem Tarquinius hebetem æque ac pecus esse putabat, nomine etiam ex re, quæ simulabatur indito, cum tamen is pectus egregie sapientia munitum gereret. Sed & Fabius Maximus, quod ab ineunte ætate aliquanto hebetior videretur, quietemque & taciturnitatem adamaret, neque ad capessendas disciplinas promptitudine aut docilitate vlla præditus esse iudicaretur, magnamq; de se torporis & insipientiæ suspicionem apud domesticos concitasset, Ouiculæ cognomento appellatus est. Porro autem in sacris, cum Ouem offerre Deo admonemur, expertes rationis motus, insipientesque cogitationes, & quæcumque per imprudentiam peccauimus, corrigere iubemur, vt admonet Cyrillus: sed longe plenius Origenes. Hinc χρυσόμηλον appellauit Diogenes virum quendam indoctum, sed splendide vestitum. Nam & prouerbium illud, vti superius, *Ouiles mores*, de iis qui minimum ingenio valent dictum inuenias. Diuinæ etiam literæ plerisq; locis homines diuinæ institutionis expertes, indocilesque nunc Oues, nunc pecora nuncupant, quod in contemplationis sublimitatem suspicere nequeunt: sed cum soli sint voluptati dediti, ea imitantur animalia, quæ, vt Græci est nominis etymologia, natura prona atque ventri obedientia finxit. De huiusmodi genere hominum quod recte olim instituendum esset, dictum aiunt, *Homines & pecora saluabis, Domine.* Nam quod Dominus præcipit, eum qui voluntaria dona offert, de Bubus vel de Ouibus offerre, ex vtroq; Iumento similem designans hominem, qui nihil acuminis neq; ad virtutem, neq; ad malitiam haberet: sed traheretur

C — *Ouium mores.*

D — *Vellus aureum.* — *Ouis insacris hieroglyphicum.* — *Psal. 36.*

heretur ab alio, vti & Boues, & Oues, quæ animalia ſunt inſigniter manſueta, eos qui manu trahunt facile ſequentia, idcoq; non omnium hæc munera, ſed Iudæorum tantum eſſe videbantur: propterea quod illis, tametſi virtutis nihil operarentur, ſufficiebat tamen nihil inique agere. Atque huc Dauidicum illud citat Heſychius: *Homines & Iumenta ſaluos facies, Domine.* Neq; ſum neſcius, paſtores Ouiũ apud Ægyptios ignominiæ cuiuſdam nota, & pene prophanos habitos, quo nomine Appion, vt apud Ioſephum eſt, Iſraeliticos populos appellitabat: atque ipſi hoc in hiſtoria ſacra diſſimulant. Sed vt ſimplicitatem illam viuendi, quæ colligitur tam ex noſtra, quam ex antiqua gentium pene omnium memoria, prætereamus (certatim enim ſcriptores omnes primum hoc humanæ vitæ inſtitutum laudibus omnibus ad cœlum ferunt) eſt & myſtica interpretatio, qua Ægyptij poſteriores ij, qui à priſcis illis longe deſciuerant, non paſtores ipſos, ſed paſtorum ſignificatum odio proſecuti deprehenduntur. Nam qui corporis incitationibus, eiusque voluptatibus indulgere ſibi permiſerit, dubio procul hos, qui recta moneant, quadam veluti execratione declinabit. Atq; id deniq; erat in cauſa, vt abolitis iam antiquioribus illis priſcorum ſacerdotum inſtitutionibus, qui papyro victitabant, qui caſtimoniam & ſynceram animi puritatem amplectebantur, recentiores mox ex otio & opulentia ad delicias & illecebras prolapſi, in quas curſu effuſiſſimo ferebantur, cœperint paſtores huiuſmodi pariter aſpernari & abominationi etiam habere: vtpote qui, ait Horatius, nil vellent ab iis audire, nil diſcere, nil quod ægros leuare poſſet, fidis offenderentur medicis, amicis iraſcerentur, ſi quando eos funeſta veterni ſuffocatione arcere properarent. Sic & Cainus paſtorem fratrem, hominem quippe pietati addictum, ferre non potuit, cum ipſe terrenis tantum affectibus mancipatus eſſet. Sic paſſim etiam nunc probi modeſtique viri à potentioribus ignominioſe accipiuntur, ſceleſti, impuſtores, paraſiti, & ambubaiarum collegia in honore ſunt, & quæcumque appetierint commoda conſequuntur, atque ita demum,

Deus creaturarũ conſeruator.

A

B

Potores, bibuli, media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores.

DOCTOR VIRTVTIS. CAP. XIX.

VT vero ad paſtores noſtros reuertamur, paſtorem Ouium Ambroſius interpretari videtur diſceptatorem rationis, doctoremque virtutis. Et vbi ſcriptum, *filios Arietum Domino offerendos*, Principes Eccleſiarum exponit Eucherius: & Oues intelligit eos, qui ſimplici, vera, puraq; fide pietatem hanc noſtram amplectuntur: de quibus Chriſtus, *Oues meæ vocem meam audiunt*, & ad Petrum: *Paſce Agnos meos.* Quo ſuper exclamat Salomon: *Paſce animas pecorum tuorum:* de quibus ſcriptum eſt, *Arietes duos in primitiarum ſacrificio ad ſeptem Agnos immaculatos anniculos, & Vitulum vnum de armento adiici debere.* Præclara quippe mandata diceret Heſychius, & virtutes quas ſequi alias velut Oues oportet, ad primam illam oblationem applicandas. Quod vero Aaron pontificalibus iam ornamentis inſtructus Arietem obtulit in holocauſtum, per Arietem, Theologi, vt idem Heſychius, Chriſtum intelligunt immolatum: ille enim ducatum præbere Ouibus euntibus in paſcua, & ad egreſſum ingreſſumque à caulis & in caulas ſolet: ſicut & Chriſtus dux perfectæ conuerſationis eſt, à quo videlicet ea ſumpſit exordium, atque ideo intrare per ſe & exire Ouibus præcipiebat.

C

Aries oblatus quid.

INNOCENTIA. CAP. XX.

ANTE alia autem tam Ouis quam Agnus hieroglyphicum eſt innocentiæ. Hinc illud apud Cyprianum ſapientiſſime ſcriptum libro de Liuore: *Meminiſſe debemus, quo vocabulo Chriſtus plebem ſuam appellet, quo titulo gregem ſuum nuncupet. Oues nominat, vt innocentia Chriſtiana Ouibus æquetur: Agnos vocat, vt Agnorum naturam ſimplicem, ſimplicitas mentis imitetur.* D

MANSVETVDO. CAP. XXI.

ET imbellem, purum, ſimplicem, ac egregie manſuetum hominem, eundemque immaculatum, ac pectore candidiſſimo præditum hieroglyphice ſignificare qui volunt, Agnum pingere cõſueuerunt: id enim mãſuetiſſimum eius ingenium expoſcere videtur. Nam & ipſo vocabulo ἄγν@ puritatem caſtitatemq; ſignificat. Et antiqui ſacrificuli auguresq; Maximam hoſtiam ouili pecoris appellabant,

A pellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore. Comprobant etiam hoc sacræ literæ, & nostri Seruatoris insigne: Agnus, ab omni Christianorum antiquitate summa exceptus veneratione: de quo fertur illud à priscis vatib. dictitatum, TANQVAM AGNVS. Nam vt Agnum coram tondente obmutuisse, Agnum patibulo applicitum anniuersaria nobis commiseratio & ploratus redintegrat. Et præcursor ille Deo plenus, Agnum hunc intento digito commonstrauit. Hoc vero picturæ genus cum synodo sexta iam antiquatum esse percepissem, neq; satis mihi faceret Latina traductio, ad Græca me contuli exemplaria, in quibus rem ita traditã inueni: Ἐν πσὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος τὸ ἀληθινὸν, ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένα κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸ τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀμνὸν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσι ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν, δι' αὐτὸν τὸ τῆς
B ταπεινώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. Id est, *In quibusdam venerandarum imaginũ picturis Agnus digito præcursoris indicatus delineatur, qui receptus est in effigiem doni illius optatissimi, quo genus humanum Deus Opt. Max. honestauit: cui Gratiæ nomen ab excellentia quadam indidimus. Ille enim sub eo velamento verum Agnum, ad quem dictata nostrorum veterum respexere, Christum Deum nostrum ostentat. Nos vero figuras, & descriptiones veterum, prout sunt veritatis notæ, præfigurationesq; Ecclesiæ concessæ, honorifice atq; libenter amplectentes, gratissimum tamen donum illud à Deo nobis liberaliter erogatum præferimus, ipsam rei veritatem, vt quæ illa veterum dictata iam adimpleuerit admittentes. Vt igitur quod perfectum atq; absolutum est in picturationibus etiam, quæ omniũ oculis obiiciuntur, describatur, Agnum, qui peccata mundi tollit,* CHRISTVM *Deum nostrum humana post hac effigie, pro antiquo Agno pingendum esse decernimus: quippe qui per huiusmodi figuram, humilitatem verbi illius quod à Deo processit, intelligamus: memoresque simus, eum nostri corporis exuuias suscepisse, ac perinde cruciatibus affectum morte nobis salutifera decessisse, mundumq; inde redemptum esse, manu quasi prauia doceamur.* Quid vero super his Latinus interpres, quid Doctores asserant, a-
C lii viderint. Decret. de consecratione, distinctio. 3. can. *sextam sanctam Synodum.* Traducere enim mihi religio fuit, cum illa iam sint ab Ecclesia recepta. Quin & Ouem pro mansuetudine poni passim videas, præcipue vero in Euangelica, vti dictum, disciplina, vbi Oues ab Hœdis segregandæ prædicuntur. Vitam siquidem illi peragunt intaminatam, qui mansuetudinem amplectuntur, & ab eo, qui mitis est, & humilis corde, suscipiunt morum rationem, parati que sunt tamquam Oues ad iugulationem, si sit opus, trahi, vt Dominem imitentur. Sane Ouem Hesychius hominem præ se ferre tradit in Diuinis literis, qui simplex admodum sit, neminiq; noceat, & à perperam factis abstineat: de quo plura alibi. Hœdi vero petulci sunt atque erratici, qui prærupta quæque rupium, & loca præcipitiis exposita consectantur.

Ouis vel Agnus maxima hostia.

OPVLENTIA.

APVD alios historiæ sacræ scriptores, Ouis est prouentus etiam & feracitatis indicium, cui Græcæ dictionis vox ipsa etiam fauere videtur. Nam vt pleriq; interpretantur, πρόβατον, quasi πρόβασις appellatur quod rerum earum opulentiam significat quæ ad victum faciunt. Sed vt in Ouibus persi-
D stamus (latum enim est τοῦ προβάτου vocabulum) vbi Hesiodus ait, μαρναμένους μήλων ἕνεκ' Οἰδιπόδαο, interpretes aiunt μήλων ἕνεκα, de imperio & opibus debere intelligi: propterea quod Principes olim pastoralem vitam agere soliti sunt. Sane veteres in tanto Oues honore habuere, vt ex iis tantum opes fieri existimarent, & pecuniam & peculium inde dicta Iurisconsulti tradunt, ideoque fictum Oues lanam olim auream habuisse. Hinc cum Hercules ex Africana victoria nihil præter Oues abegisset, aurea mala secum asportasse dictus est. μῆλον enim dicitur Ouis, & ea locutione pomum vsurpatur. Sunt enim qui scribant, in illis hortis, qui Hesperidum fuisse dicuntur, oleastros tantũ progerminari: alii autem cotonea ibi latissime prouenire tradunt, eaque à colore aurea nuncupata. Nam quæ in manu Herculis poma tria statuuntur in antiquissimis ex ære statuis, cotonea sunt, de quorum significationibus loco suo inter arbores disseruimus.

Herculis aurea mala.

FELICI-

FELICITAS. Cap. XXIII. A

Ecloga 4.

IN Hetrusca disciplina obseruatum inuenio, felicitatem ex Oue portendi: præsertim si Ouis insolito colore fuerit, quod mihi Virgilius optime tetigisse videtur, vbi dicit:

Ipse sed in pratis Aries iam suaue rubenti Murice, iam croceo mutabit vellera succo.

De quo legitur apud Hetruscos: *Purpureo aureove colore Ouis si aspersa fuerit, Principi ordinis & generis summa cum felicitate largitatem auget, genus progeniem propagat in claritate, lætioremque efficit.* Ex quo nata inter greges Atrei aurea Agna, principium discordiarum illi ac Thyesti fuit, fratre scilicet inuidia fraternæ felicitatis exulcerato. Vnde illa citantur à Cicerone ex antiqua tragœdia Atreo, de Nat. Deor. III.

Aurea Agna Atrei.

Addo huc quod mihi portento cœlestûm pater
Prodigium misit regni stabilimen mei,
Agnum inter pecudes aurea clarum coma.

Auream enim Agnam Thyesti puero natam, & Pausanias & Plato meminere: animalque id ex lapide impositum eius tumulo, eiusdem rei monumentum, Pausanias idem attestatur. Esto autem hoc apud historicos. Sed felicia illa portendi ex euentis comprobatum, tunc præcipue cum Agnus natus esset vellere in fronte purpureo in villa Antonini cuiusdam plebeii viri, eo die atque hora, qua Geta, Antoninus inde nuncupatus, Mediolani natus est. Verum is, in cuius ædibus Agnus editus fuerat, cum Imperium Antonino ex hoc portendi audisset ab Aruspice, de se dictum putans, ne fatum propalaretur, Agnum statim occidit, quod omen fuit Getam, qui & Antoninus vocabatur, vt subsecutum est, ab Antonino fratre necandum esse, quod apud Ælium Spartianum, & alios habetur: vsque adeo authores ea etiam quæ nihil attinent, in vsum adsciscunt suum. Eædem Oues Diadumeno nascenti Imperium portendere, cum in agris patris Oues purpureæ duodecim natæ essent, quarum vna tantum varia fuerat. Et Mathematici, quos tamen hic ridet Ambrosius, eum ad eroganda multa idoneum, atque itidem ad acquirendum dicunt, qui inuadēte in horoscopum Ariete fuerit in lucem editus. Nam hoc animal & vellus absque vllo dolore molestiave deponit, & à natura facile rursum eodem vestitur. B

Asinam Oue mutandā cur præceptum.

In eamdem fere sententiam Ambrosius interpretatur diuinam legem, vbi Asinam Oue mutandam in sacrificiis instituta Dei iubet. Asina quidem animal laboriosum, Ouis vero frugi, & non parui prouentus. Fructu igitur mutandum esse laborem, dicit Dominus, id sub hoc verborum velamento subinnuens, quod vniuscuiusq; laboriosi operis finis ad fructum respicere debeat. Neque tamen ignoro esse, qui simpliciter intelligi velint præceptum hoc, ea de causa, quod Asina sit immunda, ideoque in Ouem, quæ munda est, commutandam. Sunt qui hoc verborum inuolucro dicant, laborem & industriam omnem affectu simplici commendandam, per Ouem simplicitatem tātum, vt etiam superius dictum est, accipientes. Qui vero profundius rem exquirere sibi videntur, liberandam aiunt animam ab iis quæ fructum non habent, cuiusmodi ea sunt, quæ solo sensu percipiuntur, cum fructus per Ouem omnino exprimatur, per Asinam vero sensus ipsi materiæ simpliciter appliciti. C

MVLIEBRE OFFICIVM. Cap. XXIV.

Noua nupta in pelle lanata quid.

QVOD vero nouam nuptam veteres in pelle lanata considere iubebant, vetustum referre morem videtur, quod id vestimēti olim vsui fuerit. Sed illud magis verisimile, quod hoc gestu adductas, se ad præstandam lanificii operam marito polliceri viderentur. Nam ad hæc vsque tempora plerisque Italiæ locis, postero quam noua nupta mariti domum ingressa est die, illi è geniali thalamo mane prodeunti obuiam propinqui fiunt, colum, fusum & lanam, acum & forficem, rutabulum, peniculum, quodque cuique in promptu fuerit instrumentum, omneq; vas domesticum offerentes: quo ea muliebris haud ignara officii, se non ad delicias & voluptates, sed ad faciendam lanam, & alia quæ frugi sint curanda, venisse reminiscatur. D

FOECVNDITAS. Cap. XXV.

SANE quidem Iunoni regnorum & opulentiæ præsidi, partuumque sospitatrici, Oues ambiguæ, hoc est, vt Bebius Macer ait, cum duobus Agnis altrinsecus alligatis sacrificabantur à matronis, quæ gemellos peperissent. At Sicyonii graues Oues Diis beneuolis & fortunatis, quas ipsi ἀμένιδας, Athenienses πημνὰς vocabant, felicitandæ rei domesticæ causa immolare consueuerunt. Herculi quoque diuitiarum & prouentus Deo, Ouis ramis quatuor imposita pro Boue, qui se sacris surripuerat, litasse

A litasse perhibetur: vnde ipse Melon, & Mellus appellatus, quod Latine diceretur Ouillus. In Pomi vero commentario plura super hoc narrabuntur.

PECVNIA. Cap. XXVI.

Adhæc, licet Ouidius & alij non imperite dixerint, Pecuniam à pecudibus appellatam, quod peculium, vti superius ostensum, olim omne à gregum numero censebatur, eaque de causa Maronianus Corydon diuitias ostentaturus suas dixerit,

Mille meæ Siculis errant in montibus Agnæ: Eclog. 2.

illud tamen satis constat, æs prius nota pecudum signatum à Seruio Romanorum Rege; Vnde Varro etiam, vt apud Marcellum est, *Vnam Ouem multam dictam*, ait, cum citatus neque respondit, neque excitatus est. Vnum vero virili genere dixit: siue quod numum intelligeret, siue ad imitationem Homeri. Ab hoc Marcelli loco fragmentum est etiam in antiquissimo, quem Romæ vidi, codice. In commentariis tamen sacrorum Pontificaliũ crebro lectum aiunt, hic Ouis, & hæc Agnus, ac Porcus: quæ, inquit Festus, non vt vitia, sed vt antiquam consuetudinem testantia debemus accipere. Ex quibus o- B mnibus liquido apparet, non inepte Pecudem pro diuitiarum hieroglyphico accipiendam.

Ouis masculino genere.

PHTHIRIASIS. Cap. XXVII.

Svnt qui hominem pediculositate confectum significare si velint, ouillam illi pellem inducant, quam Lupi caput impactis dentibus dilaceret: siquidem Ouium quas Lupus occiderit pelles, ac vellera, & facta ex his vestis, longe quam cætera aptiora sunt ad pediculos procreandos. Quod cum sit tum ab Aristotele, tum ab aliis receptum, quæsiere multi causam, illudq; cupediariorum experimento deprehenderunt, carnes huiusmodi quæ lupinis dentibus laceratæ fuerint, dulciores esse: quod tactum ab Horatio volunt, vbi inter ea, quæ iucundiora deliciis regiis enumerat, Hœdum etiam ereptum Lupo recenset, quod ego tamen ad frugalitatem potius retulerim, vtpote qui eo loco parsimoniam inprimis laudet, hisque tantũ carnibus fruatur, quæ aut inemptæ sint, aut nisi absumantur perituræ. Vel ex eo magis iucundum, quia qui semel amissus erat, sit receptus. Sed vtcumque illi, sane dulcedinis huius causam esse dicunt caliditatem, & igneam prope vim, quæ sit in anima Lupi, vtpote quę C ossa vel durissima in vtero liquefaciat, ariditate, permollita, euenireque inde vt carnes facilius atque celerius putrescant, si morsu fuerint huiusmodi vitiatæ: lanasque identidem contaminatas, cõtagionem illam etiam in vestibus pertinaciter præseruare. Cæterum sunt qui iudicent hoc non à calore, vel putredine prouenire, sed ab asperitate potius, &, vt Medicorum vtar vocabulo, Vellicatiua quadã vi, quæ carnem scabritie interterat, pruritumque suscitet: vnde postmodum humanæ cuti, humore corrupto, pediculi suboriantur: absurdumque esse dicunt, asserere vim illam à Lupi spiritu, morsuve vsqueadeo in vellera diffundi, quæ totiens abluantur, soluntur, depurgentur, inungantur, defæcentur, ac propemodum excoquantur. Referũt vero venatores, & caupones, animalia quæ ictu vno procubuerint, vno, vt ita dicam, spiritu suffocata, solidiora, minusq; putrefactioni obnoxia reddi. Quare Homerus rerum omnium doctrina insignis, siue coria, siue lora commendet, Bouis ea dicit esse ἶφι κταμένοιο, ictu quippe valido mactati. Itaq; eorum, quæ neq; morbo, neq; senecta pereunt, sed iugulatione, coria validiora sunt, neruosioraque. At quæ pluribus conficiantur plagis, difficulterque aut contanter exagitata delassataque perimantur, præsertimque si ferro saucientur, facile putrescere, ne- D que in alterum diem asseruari posse. Eorum autem, quæ tam lenta exanimentur morte, contaminatã vim & in pelles, & in vellera, quin & in vngues penetrare: præcipue autem si mordentur à feris, vngues etiam ipsos obnigrescere, sanguine, humore, & medullis etiam ipsis præ timore & cruciatu contaminatis, indiciumque id tabis esse. Quare minime mirum, si contagio huiusmodi etiam in vellera diffluat, coriaque tentet, & omnia denique computrescere compellat. Atque hinc pediculositatis significatum.

Vestes ex vellere Ouium à Lupis occisarũ cur aptiores ad pediculos pgignendos.

Carminum lib. 4. Od. 2.

Homerus omniscius.

DISCORDIA. Cap. XXVIII.

Discordiam vero & mores maxime dissimiles Ægyptii Poetæque omnes significare cum volunt hieroglyphice, Lupum & Agnum, aut Ouem ponunt. Vnde apud Horat. legas,

Lupis & Agnis quanta sortito obtigit, *Tecum mihi discordia est.*

Epo. Od. 4. Et de maxime inter se discrepantibus Ouidius ait,

Metamor. lib. 1. *Nat Lupus inter Oues.*

Aiunt vero eam esse antipathiæ vim, vt plerumque Agni recenter nati, neque vllius animalis extra caulas effigiem intuiti, audito repente Luporum vlulatu exanimescant, subitarioq; eo perculsi metu, mortui concidant. Quinetiam periti rerum prædicant, horum animalium inanima etiam in eadem naturæ dissensione perseuerare. Ouillas enim fides si alijs ex lupino intestino factis fidibus associentur, & absonas & præ metu mutas permanere. Idem de tympanis & ouilla pelle & lupina factis accidere tradit Oppianus: simulac enim pulsantur, ouillum mutum esse, lupinum solum exaudiri. *Lupi & Ouis antipathia.*

DE ARIETE. Cap. XXIX. FEROCITAS.

Aries natura ferox. SED quantum in Agno mansuetudinis superius agnoscebamus, tantum in Ariete ferocitatis experimur: simul enim ac cornua accreuerunt, pugnacissimi fiunt, neque se tantum in suo genere lacessunt, incursantesque inuicem arietant, verum & homines impetunt, in bellumque prouocant. Vnde etiam dicterium celebratur, κριὸς ἀπελγοκέρως: qua forte de causa Marti cœlestis Aries dedicatus: & si qua Planetis in humano corpore vis, fel à Marte regi dicitur: in eo vero sedes iracundiæ, & bilis. Et Adamantius immolatos apud Hebræos Arietes, apud nos iracundiam iugulari debere, putat intelligendum.

BELLVM. Cap. XXX.

SIVE igitur pugnacitas hæc in causa fuerit, siue sanctius instituti homines, cum aliqua affecti essent iniuria, vltionis procurationem non à se, vtpote qui ex mansueto & innocuo essent genere procreati, proficisci, sed ab hostium improbitate atque iniustitia, indicare, testatumque facere vellent, indicturi cuipiam bellum, Arietem per Fæcialem præmittebãt, quem in hostium fines immitteret: vel honestam ita causam suam ostensuri, quod non nisi prouocati bellum gerere cogerentur: vel, quod alii malunt, vt hostilem agrum suæ iam prædæ expositum indicarent. Vteumq; sit, *Aries*, vt ait Hesychius, *vexilli nostri, hoc est Crucis, hieroglyphicum est, Crux vero redemptionis: Aries ille*, inquam, *qui pro Isaaco in holocaustum oblatus est, in virgulto Sabech, vt Septuaginta ediderũt, à cornibus religatus.* Sabech vero Remissio interpretatur, quia Crucem, quæ remissionis virgultum fuit præmonstrabat.

RIVALITAS. Cap. XXXI.

SVNT, qui riualitatem hieroglyphice per Arictes duos cornibus se inuicem lacessentes significari dicant, quandoquidem in eiusmodi concertationem amoris causa ferri eos perhibent: quippe qui offensionem intelligant sibi fieri, si quas amãt Oues, ab alijs saliri conspexerint, quod Hirci plurimum negligentes, susque deque ferre solent.

VENVS. Cap. XXXII.

Aries libidinis hieroglyphicum. IN huiusmodi vero Venerei affectus hieroglyphicum Aries multis est veterum monumẽtis impositus. Nam qui ante Corinthi vrbem intra priores pedes Leænæ, quæ Laidis tumulo imposita

A posita erat, visebatur, libidinem nimirum eius meretricis indicabat. Erat & apud Eleos in templo Veneris simulacrum eius insidens Arieti, Scopæ, vt Pausanias ait, opus, eique cognomen erat πανδήμιον, quod arietinæ procacitati videtur conuenire.

VETVLIPETA PROCVS. Cap. XXXIII.

NAM quantum ad Arietis libidinē attinet, per eum ita in nequitiam concitatum, hominem, qui vetularum cōcubitum affectaretur, nonnulli notandum censuere: quod is primum vetustiores fœminas inire consueuerit, quarum facta copia nouellas minime persequatur.

SALVBRITAS. Cap. XXXIV.

MERCVRIVM autem aiunt apud Tanagræos cum Ariete humeris insidente solitum effingi, cumq; κριοφόρον Pausanias ait appellatum. Erat id partæ salubritatis hieroglyphicum: B quādoquidem Mercurius expiatione Arietis, quem circum vrbem gestauerit, pestilentiam, quæ Tanagras inuaserat, sustulisse dicitur: in cuius facti memoriam, die eius festo pulcherrimus quispiam ex Tanagræa iuuentute delectus, Arietem humeris impositum frequentissima totius ciuitatis pompa, circum mœnia gestare consueuerat.

Mercurius cum Ariete quid.

CVSTODIA. Cap. XXXV.

APVD Corinthios vero æneum Mercurii simulacrum visebatur, cui Aries adsistebat. Causam fuisse Pausanias dicit, quod Mercurium maxime omnium deorum custodire greges, prouentusq; ex eis augere persuasum sit. Sedenim cū ita Mercurio facundiæ Deo præsidi Aries apponatur, maximumq; humanæ vitæ præsidiū sit oratio, vt comici Græci dicterium est, minime mirum, C si Isocratis Rhetoris sepulcro Aries triginta cubitorū adsculptus fuit, in quo Siren cubitorum septem insideret: nam ea quoq; orationis suauitatē indicabat. Et ferunt Astrologi, Mercuriū in Ariete collocatum, orationis promptitudinē, & ex tēpore dicendi facultatē dare. Sed ne ab Isocratis sepulcro discedamus, prope etiā mensa apposita, quæ Poetas haberet ac eiusdē præceptores, in quibus & Gorgias astronomicā sphæram inspectabat, & Isocrates ipse omnifariæ doctrinæ hauriēdæ cupidus adsistebat.

HAMMON. Cap. XXXVI.

IN Saloninæ numo Aries est cū inscriptione, HAMMONI CONS. AVG. Animal n. hoc in veterū sculpturis frequentissimū habetur, præcipueq; Hammonem Deū, specie illa sua reciprocicorni (vt Laberij dictū vsurpē) significabat. Hunc vulgus Iouē, Ægyptij Solē esse contendebant: cornuaq; radios ostentare de quib. alibi locupletius. Spectare tñ est in Gallieni numo Arietē inscriptione addita, IOVI CON. AVG. Hammonem vero veteres salutis Deū, vti Latini Iouē à iuuando dictū, interpretabantur, exq; arietino capite eundē Deū, qui omniū saluti prospiceret, ἱερογλυφικῶς intelligebāt. Hecatæus Abderita Ægyptios ait Hāmonis voce vsos, cum se inuicē salute præposita cōpellarent, allocu- D toriamq; esse vocē, qua boni ominis causa Deū inprimis ita venerarentur. Isq; mos in plerisq; nostræ pietatis collegijs obseruatur, vt quicumq; pulsauerit, non prius ad colloquiū admittatur, q̄ ad Virginis Deiparæ salutationē responderit. Cumq; veterū mos esset, in mortuorū conditoriis bene defunctis ominari, eos Diis manib. cōmendabant: alij colūnas, quæ sepulcris erigebantur, inscriptionis huiusmodi loco, arietinis capitib. hinc inde adsculptis insignibant, corymbis intermedio propendentibus, qui foliorū & fructuū varietate lasciuirent. Sed quod ad Hammonē attinet, scriptores rerū paruula quædā cornua in vtroq; tempore eum habuisse ferunt. Qui vero penitiorē doctrinā perscrutati sunt, propriū id Iouis nomen apud Ægyptios fuisse tradunt. Alij dicunt arietinū caput ideo Hāmonis esse signū, q̄ is Ægypti rex, p̄claris admodū reb. à se gestis, in galea vsus sit arietini capitis insigni. Aiunt & cū Herculi illi vetustissimo ad eū visendi studio p̄fecto se olim ostētaret arietino capite, quē mactauerat,

Gallieni numus.

De cuius oraculo à Gell. lib. 3. cap. 3.

Hammon arietino capite.

uerat, vertici suo imposito, & pelle ea villosa circumdatum, alia pelle amictum Heroen admisisse. Et A Saporis Regis gestamen celebrat Ammianus, aureo capitis aretini figmento elaboratum. Quod & insigne militiæ, & quasi sodalitatis cuiusdam suæ, recentissima memoria Carolus fortissimus Burgundionum Dux, Caroli V. Imperatoris auus adsciuit, aureum Arietis caput singulis pro gestamine imponendo, & Arietini capitis cognomento sodalitatem vocando, eam Tottionis aurei vulgo appellarunt, quod ea locutio caput arietinum lingua patria designaret.

L'ordre de la toison d'or.

DEGVSTATIO. Cap. XXXVII.

De Ariete signo cœlesti.

Sed vt hæc, quamuis ad vetustatis imaginem vsumque facta, missa faciamus, appellat nos Aries ille toto cœlo conspicuus, qui rerum temporumque diuisionem, ęquasque vtrorumque portiones ostentat: vniformem toto anno diei noctisque partitionem, auctum & decrementum æquilibrio semper appensum. Cur vero Aries huic sit dispensationi præfectus, ea affertur causa: quod proprium illi esse aiunt ab æquinoctio verno super dexterum latus incubare, veluti Sol quoque ad Septemtrionales, quippe dexteras vt Ægyptij statuunt, mundi regiones deflectit: ab Autumnali vero æquinoctio sinistro incubat lateri, veluti etiam Sol in læuam declinare, & Australia signa occupare conspicitur. Pa- B ri propemodum ratione malorum semina ipsis fructibus inclusa, brumali die spontaneo motu conuerti in contrarias partes obseruatum; quippe quæ peracto iam omni maturitatis numero, natura opifice, quæ rerum omnium altrix est, retro cedere, & ad radicem, ad propaginem, ad specierũ earumdem progenerationem tendere videantur.

PRINCIPIVM ANNI. Cap. XXXVIII.

Apvd Astronomos Aries pro anni principio capitur, & eo notatur hieroglyphico, variaque est ingeniorum sedulitas istius rei rationem afferre conantium: Hebræis præsertim nonnullis Libram potius caput afferentibus, quod par fuerit omnia perfecta, & seminibus fœta summo ab opifice creari, eo vero tempore fruges omnes maxime maturuisse. Quod vero Aries inde locum occupauerit, ex lege factum ad illius temporis solennitatem celebrandam, quo liberati sunt ex Ægypto. Sed quod aiunt tunc temporis nonnulli, quo mundus est genitus, Arietem cœli medium tenuisse: in mundi quippe vertice constitisse, quisnam id potuerit coniectare non video, cum in sphærica cœli figura C neque vertex, neque imum, neque ortus, neque occasus, qui eodem temporis articulo sint, iidem eodem momento gentibus omnibus dari potuerit. Nam nisi omnibus ea ratio gentibus inseruiat, admittenda non est. Solem vero qui dicat in hoc vel illo signo fuisse, nemo non intelligat. Astronomi quidem fuisse in Ariete volunt, & Virgilii doctrina non paruam his authoritatem adiungit, dum ita super verni temporis amœnitate canit:

Georg. li. 2.

Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem
Crediderim: ver illud erat, ver magnus habebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri,
Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Terrea progenies duris caput extulit aruis,
Immissæque feræ siluis, & sidera cœlo:
Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq;
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

Quod vero Commentarii huius finem Virgiliani carminis amœnitate condire quæsierim, optime Lactanti, non inepte me fecisse arbitror, qui te forte gregalium rusticitate, styloque modoque pastorali, virum tam elegantem, offensum & delassatum suspicabar. Tu quicquid id fuerit, vt omnia amicorum soles, boni consule, & Pierium virtuti doctrinæque tuæ deditissimum, vt facis, ama.

IOAN.

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XI.

DE IIS QVÆ PER LVPVM, HIÆNAM LYNCEM, VRSVM, PANTHERAM, TIGRIM, ET Vrum significantur

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B AD PROSPERVM SANCTACRVCIVM, NOBILEM ROMANVM.

Escio quo tuo fato acciderit (optime lepidißimeque Prosper) vt qui mortalium es iucundißimus in truculentißimas omnium feras incideris. Tibi enim ludis meis Ægyptiacis, quos propediem istic Patauij sum commissurus, ducti sorte obtigêre, Lupus, Hyæna, Lynx, Vrsus, Panthera, Tigris, & demum Vrus, cum quibus tibi sit, quantum animis viribusque valeas, congrediendum. Has omnes vel captiuas facias, vel cicures, vel conficias, vel forte etiam deuores necesse est, lege ita sodalitia, cosmogerijs comitijs decernente mandanteque, exceptione, quacumque poßit excogitari, summota penitus. Scio, adhac, firmißimi licet animi iuuenis, totus es commotus, qui à bestiarum venatione pastuque semper abhorrueris. Nolim tamen putes edictum in te factum acerbi quicquam, aut æquum iustumve minus continere: quod ea potius de causa decretum est, quia nouæ indomitæque feræ cicurandæ cum essent, neminem habuimus, quem in huiusmodi negotio tibi præferendum C *existimaremus. Tanta enim est vultus animiq; alacritas tui, vt facile speremus, simulac in theatrum descenderis, illæque furorem, feritatem, rabiem, aut sæuitiam quæque suam in te concitarint, futurum, vt tu sola Gelasini tui hilaritate omnes actutum mansuefacias, & simulac semel arriseris, adblanditusve fueris, ad pedes tibi omnes euestigio procubituras. Vidimus enim sæpius homines quauis bellua ferociores, quos tu, vti tuus est mos, dicto aliquo salso, aut liberiore aliqua admonitione tactos, castigatosque contra te irritaras, simulac furore perciti, & impotentes irruerint in te minabundi, ad solam vultus tui iucunditatem veluti aliqua incantatione perculsos substitisse, consternatosque animi omnem statim indignationem amisisse, sponteque tibi sese dedere, & quibuscumque rebus gratificari possent, obsequium polliceri. Quare cum velut Orpheus lyra, modulisque tu sola illa comitate fretus tua, feracitatem omnium mitiges, furoremque delinias, age nulla iam contatione exhibitas à me feras aggredere, victoriam ex illis omnino reportaturus: quia in Ægyptiorum fanis alitæ atq; educatæ literas mihi videntur didicisse. Proinde facile erit iuueni literatißimo eas quoquo volueris trahere, & ad omne obsequium paratißimas efficere, id quod iam in Lupo, qui prodijt primus, experiri potes.*

D

DE LVPO. Cap. I.

PERINIQVE mihi facere videntur, qui Ægyptios solos de brutorum cultu derisui habent, atque conuitijs & cauillationibus etiam persequuntur, cum nationes fere omnes eadem fuerint superstitione aliquando contaminatæ, præsertimq; tota Græcia, quæ maxime omnium sapientiam ipsam aluisse prędicatur, Romanaq; respublica, apud quã cæremoniæ primas semper partes abtinuere. Græci enim Lupum in honorem Apollinis venerabantur, in Martis atq; adeo Romuli Remique venerationem Romani. Alias etiam bellua afferre possem, quæ apud hos & alios, diuinos sibi honores asciuere. Sed quoniam de Lupo dicere propositum est, quod ad eum attinet præcipue prosequemur.

APOLLO. Cap. II.

Virg. Æneid. lib. 9. vbi etiã Lupus dicitur Martius.

Lupus Apollini dicatus.

Macro. idē Saturn. lib. 1. cap. 17.

Hom. Iliad. idem.

FVIT autem, vti dictum, fera hæc plerisque locis Apollinis memoriæ dedicata, eiusque simulacri ea asseritur causa, quod oculorum acie potens adeo sit, vt noctis tenebras euincat, acutissimo quippe polleat visu, intempestaque nocte etiamsi Luna sileat, clarissimè tamen intueatur, & in prædis inuadendis post nocturnam famem antelucanum tempus obseruet, à Sole autem totum est lucis beneficium. Vtraque vero de causa, & quod potens lumine esset, & quod ante lucem prodiret ad prædam, Lycopolitana Thebaidos in Ægypto ciuitas hieroglyphicum Lupi forma Apollini dedicauit, eique in Lupi specie sacra feciebat: tantoque apud eos ciues cultu habitus est, vt cum Lupum tamquam Deum venerarentur, soli ex Ægyptijs Ouibus vescerentur. Hinc ipsum Solem Homerus λυκηγενέτην vocat, non ea quidem causa, quod in Lycia genitus credatur (nam fabula hæc, vt Heraclides Ponticus asseruerat, recens admodum est, neque temporibus Homeri adhuc cuiquam innotuerat) sed veluti diem ἠελιγενῆν, propterea quod ἦρ, hoc est, diluculum generet, ita Solem λυκηγενῆ dixit, quod matutini splendoris author ipse sit, vel potius quod Lycabanta progeneret, hoc est, annum, cui nomen, vt nonnullis placet, à Luporum similitudine quadam inditum: illi siquidē auctos imbribus fluuios tranaturi, caudas mordicus inuicem apprehendunt, longoq; ordine seriatim aquis immerguntur, tutoque transmeant, id quod Sol ipse in animalibus Signiferi prætereundis facere videtur, dum cōtinuata quadam serie finē vnius, alterius principium facit. Sane aliquot in signis Apollinis Lupos adsculptos videas, de quo diximus in Ancilibus. Colebatur & apud Athenienses in Apollinis gratiam Lupus; quiq; forte animal id interfecisset, lege damnationis promulgata parare iubetur, quę ei funerando forent necessaria: vt ita magistratus quod sui iuris esset officium executi viderentur, & religione Respublica solueretur. Eam huiusce cultus nonnulli causam memorant, quod Latona prægnans per 12. dies in Lupum transmutata, Delon se contulerit, vbi illi facultas pariendi fuit: quapropter Lupæ certa anni dimensione omnes intra dierum 12. spatium pariunt, quod Philostephanus tradidit Commentarijs, de quo inferius latius.

Athenis Lupi sepeliebantur.

MARS. Cap. III.

Lupus Marti dicatus.

MARTI idem dedicatus, siue, vt est in fabulis, propter Romuli Remique educatum, quod deridet Festus, qui velit non à ruma, sed à virtutum magnitudine vtrique fratum inditum nomen, quod ῥώμη, notum apud Græcos vocabulum, fortitudinem significet, vt inde scilicet ij nomen adepti sint, veluti ἀπὸ τῆς ἀλκῆς Alcides siue propter ipsam voracitatem, quæ in bello crudiuora est: inde in Sacris etiam literis legas, *Gladius meus deuorabit carnes.* Hinc & Mauorti nomen, vt nonnulli arbitrati sunt, quasi mares vorantem dicere voluissent: bellatores enim mares esse debere, & mares dici, alibi ostensum. *Martios* porro Lupos Virgilius, *Martiales* Horatius vocat. Et apud Plautum eos in tutela Martis cognoscit Strabax adolescens, ita profatus: *Fuit ædepol Mars meo iratus patri: nam Oues illius haud procul absunt à Lupis.* Græci sane Poetæ λυκόφρονας vocant strenuos bellatores: validi enim omnino sunt Lupi, & in fallendis hostibus astutissimi. Robur vero eorum plurimum in armis est, vt apud eumdem Plautum:

Lupina audacia prædictos. Hesychius.

Quasi Lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Ob

A Ob astutiam vero Pindarus aduersus inimicos comparare se vnumquemq; monet λύκοιο δίκαν, more Lupi: ad id scilicet respiciẽs, quod Lupus tortuosis ambagibus vestigia perplexa ponit modo hac, modo illac procurrens, vt non facile, qua te parte sit inuasurus, aspicias.

RAPTOR. CAP. IV.

BELLICOSIS vero viris plerisque omnibus is natura mos insitus, vt conuectare iuuet prædas, & viuere rapto, id quod etiam inter præcipua virtutum suarum præconia, magnificè atque gloriose admodum recensere solent. Vnde furacem & raptorem hominem per Lupum ostendi, multi aptum & congruens existimarunt hieroglyphicum: quod quidem minime alienum est à veterum disciplina, eorum maximè Philosophorum consensu, qui palingenesiam posuere, vt remotiorem doctrinam illam, quam ab Ægyptijs acceperant, nouo commento huiusmodi fabularum inuolucris occultarent. Illi enim hominem, qui semper promptus & paratus fuisset ad rapinas, post obitum in Lupum abire tradiderunt, vt in Phædone Socrates: quæ tamen dictata Porphyrius & Iamblichus B non sunt passi diutius in tenebris latitare: sed quid ea sibi vellent, latissimè omnia pandere curæ pretium habuere. Hos secutus Poeta Claudianus, prædones ait, ab Rhadamantho Lupis obijci solitos: ridiculeque, vt assolet Aristoph. Simonem bonorum publicorum depeculatorem exprimi per Lupum à Nebulis iocatur. Et Lupi nomen in Diuinis literis, vt obseruarunt Theologi, non secus ac Vulpeculæ, semper in mali cuiuspiam significatum accipitur. Ac cacodæmon est interdum Lupus, plerumque tamen raptor in Euangel. *Intrinsecus autem sunt Lupi rapaces.* Quod vero Iacob ait, *Benjamin Lupus rapax, mane capiet prædam, vespere autem reddet*, de Pauli conuersione dictum & Eucherius & alij plerique putant.

Militũ natura. & hieroglyphicũ.

Matt. 7. 15
Gen. 39. 27

IMPROBITAS MERETRICIA. CAP. V.

ET qui meretriciam improbitatem per Lupæ simulacrum significari contendunt, hieroglyphicum nimirum id à rapacitate desumptum autumant. Notum enim, meretrices Lupas C appellari, & inde Lupanaria dici. Ea de causa Messalina, flagitiosum Imperatoriæ maiestatis dedecus, Lyciscæ nomen mentiri delectabatur, de qua Satyricus Poëta:

Iuuenalis.

Tunc nudo papillis.
Constitit auratis nomen mentita Lyciscæ.

Cicero in Miloniana, *Clodius semper secum scorta, semper Lupas ducebat.*

FORMIDATOR INANIVM. CAP. VI.

ATQVE hoc tam bellicosum, tam noctiuagum animal, minima quadam re, lapidis quippe alicuius audito tantũ strepitu, terreri solet. Vnde Sacerdotes Ægyptij, si quem vanis rumoribus & inanis rei formidine consternatum indicare vellent, hieroglyphicum ex Lupo & saxi telo aliquo prope adscito face- D re consueuerunt: ita enim est eorum ingenium, vt qui neque ferrum euitent, neque fustem tremiscant, lapidem tantum impendio perhorrescant, cuius ictum adeo perniciosum sentiunt, vt qua parte tacti fuerint, computrescant, vermibus quam ocyssime redditis. Quinetiam reperti sunt, qui vel duorum concussu lapidum strepitum cientes, ferocissimos à se Lupos abegerint. Nobis pueris narrare solebat Laurentius pater, homo minime vanus aut fabulosus, cum is ex Noricis Alpibus in Bellunensem agrum descenderet, via plurimum scrupulosa, sibi nocte præeunte ad quintum ab vrbe lapidem repente tres Lupos visendæ magnitudinis apparuisse, quos cum qua ratione summoueret secum agitaret, id sibi diuinitus inc. d. ... menti, vt deiecto in terram retinaculo, quo per noctem

Lupi trepidatio ex lapidum strepitu.

Patris I. Pierij factum.

Equus

Equus ad præsepe religabatur, altero capite manu comprehenso, id cœperit pòne trahere, quod quidem annulis fibulisque aliquot ferreis præditum, cum ingentem per viam strepitum cieret, saxeosq; scrupulos quotquot incursando offendisset, excitaret, perterrefacti repente Lupi, quasi vis magna canum incubuisset, præpropere fugam arripuerunt. Non prætermittam super hac Lupi trepidatione, hominem à Lupo præuisum subito consternari, & vocem amittere, quod non ex Virgilio tantum, sed & ex Platone in Politicis habetur, atque ita vice versa, si homo prius Lupum viderit, eum eadem pati.

Plato lib.1. de Rep. & Theocritus in Idyllio ξ.

A

INDEMNIS FVGA. Cap. VII.

De hoc veneno Plin. lib.8.c.22.

HOMINEM in hostes illapsum, qui parua admodum iactura facta euasisset, ostendere si constituissent, Lupum extrema cauda glabrum facere consueuerant: is enim agitatus à venatoribus, quasi conscius sibi amatorium virus exiguo eius inesse villo, ne captus humanæ omnino satisfaciat voluntati, cum abijcit, aiunt enim non idem pollere, nisi viuenti direptum.

B

TVTVS RECEPTVS. Cap. VIII.

EVM vero qui vel prædatum, vel in aciem progressus, maiore incumbente vi quam sustinere se posse consideret, se nulla accepta clade in tutum recepisset, indicare si vellent, currentem Lupum, cauda præcipuè sub vterum immissa reductaque, proponebāt. Summa enim Lupo calliditas in periculis declinandis, primumq; illi studium fuga sibi consulere, seque sospitem syluis reddere, vnde λύκος περὶ τῆς βοὸς ἀπεύδει, habetur in adagijs. Reducere vero caudam sub vterum, præcipuum est signum pauitantis. Quod cum Maro noster non ignoraret, ingenium eius descripsit his versibus, quos recitare non pigeat.

Adagium.

Æneid. li.12.

Ac velut ille, priusquam tela inimica sequantur,
Continuo in montes sese auius abdidit altos
Occiso pastore Lupus magnoque iuuenco,
Conscius audacis facti, caudamq; remulcens
Subiecit pauitantem vtero, syluasq; petiuit.

C

ABORTVS. Cap. IX.

Lupi cum Equa dissidentia.

SACERDOTES ijdem Ægyptij si mulierem abortientem indicare vellent, picturam eam instituerant, qua Lupus ab Equa calcibus impeteretur, vel aliquo modo calcaretur: propterea quod persuasum habebatur, ita ea inter se natura diffidere animalia, vt prægans Equa, si Lupum tetigisset, statim abortum faceret, neq; hoc effici de tactu solum, verum etiam si vestigium tantum illius pressisset, tantam inesse Lupo veneficij vim, vt omnino abortiret.

AB INFORTVNIIS POTENTIOR. Cap. X.

Equi & Lupi dissensio.

LONGE vero diuersum illud, quod hominem ex infortunijs calamitatibusque beatiorem, potentioremque factum significare si vellent, Equum, in cuius clunes Lupus morsum infixisset, effingere consuerunt: ferunt enim Equos, quibus dimicatio cum Lupis fuerit, præstantiores reddi. Eos Græci λυκοσπάδας, nos volsilupos dicere possumus: non ea quidem de causa, quam nonnulli commenti sunt, ita eos, à frænatis Lupis, vtpote animosis & ferocibus appellatos, sed quia multorum experimento compertum est, pullos qui cum Lupo certarint, euaserintque in bonos & velocipedes mox euadere: huiusmodi enim euentus Equos & animosiores & perniciores reddi: imo quia & animosi & agiles fuerint, effugerunt; factoque ita in feris periculo solemus eos approbare, idque omnium consensu receptum. Qui tamen ab iniuria ita ferox euadit, longè ignauior fit naturæ secreto quodam, si, vt Pamphilus lib. Rerum naturalium tradit, Lupi vestigium calcarit: tunc enim ait, eum cruribus obtorpescere. Quinetiam tanta est illi cum Equo naturæ dissensio, vt eum quamcumlibet ferocem & generosum, vel mortuus & terra conditus absterreat: inuentique sunt hodie qui

A qui omniuolam Principum quorumdam impotentiam elusuri, cum Equum haberent insigniorem, quem loci dominus sibi deposcebat, admoniti suntLupinum intestinum in via qua producendus erat Equus, clanculum sepelire, eaque mox Equus in Principis conspectum eductus, simulac intestini odorem sensit, nulla vmquam agitatione, nullisque stimulis impelli potuit vt ea transiret: atque ita vel sternacis, vel indomiti, vel renitentis accepta nota, repudiatus à Principe, priori domino suo relictus est. Addam & hoc naturæ miraculum: Equis torminum doloribus cruciatis nullum præsentius esse remedium, quàm intestini lupini cinctus, quem Romæ in vsum huiusmodi asseruari apud plerosque comperi. Quod vero de consternatione dicebamus, non sunt noua hæc commenta, vt terriculamenta infodi soleant, quæ vel hoc, vel illud animal insigniter abhorreat. Nam apud veteres quoque viguit hæc superstitio, vt eo loco, qua iter acturi sunt Equi, in fossa aliqua his terrorem incutiant, & ab incœpto cursu aliorsum auertant, vel consternati vlterius progredi recusent. Porro Amphionem Thebanum memorant Pelopi quædam tradidisse, vt ob iter sepelirentur, quibus non Oenomai modo Equi perterrefacti sint, verum omnes quotquot illac in posterum cursum arripuere, B extitisseq; loco nomen Taraxippo, de re inditum.

IMPATIENS FAMIS. Cap. XI.

IDEM hominem famis impatientem exprimere si curassent, Lupum vel hianti ore, vel terram mordicus apprehendentem hieroglyphicè figurabant. Lupus enim cum prædæ inhiat, rictu latè diducto currit, alioqui si prædæ copia non fuerit, peculiare habet, esuriens terram deuorare. Sunt tamen qui non hoc ad saturitatem à Lupo fieri contendant, sed vt iumentum aliquod inuasurus grauior & ponderosior factus, prædam citius defatiget, cui statim, qui mos est illi, se dentibus appenderit, quæ quidem est Alberti opinio. Sed quoniam ita in Luporum ingenium incidimus, non iniucundum relatu fuerit quod apud eundem authorem de Lupi cuiusdam industria pro comperto ponitur: hunc scilicet cum animaduertisset syluestrem quamdam Suem cum numeroso fœtu ad locum auena satum itare, pabuli gratia, offendissetque prostratum arboris truncum ramis etiamnum C prostantibus, arrepto in os ligno librarum circiter XL. super truncum efferri saltu assueuisse, ac in ramos repere, mox adueniente cum prole Porca, vnum cursu rapido de porcellis arripit, in arborem festinanter scandit, ibiq; tuto consistens rapto potitur, & in matris conspectu frustra adgrunienti & sæuientis filium depascitur.

Ibidem Pli. lib. 8. c. 22.

Lupi industria.

PROPERANTIA. Cap. XII.

CELERIVS quid maturatum per Lupi catulum significari semel tantum reperi: Lupam enim intra XII. parere dies fabulantur Ægyptij. Sed enim Philostephani super hoc verba, vt locum superius tactum ampliemus, quantum mihi videtur, non recte accepta sunt, qui libro, cui Commentaria nomen fecit, dicere videtur, XII. esse certos anni dies quibus Lupæ omnes pariant. Aristoteles sane, quod fœtum XII. tantum gestent dies, esse inexploratum sibi profitetur: perinde ac illud etiam, quod aiunt, eas semel tantum in vita parere.

ANCEPS CONSILII. Cap. XIII.

D VVLGATVM autem & adagijs & hieroglyphicis illud est, hominem qui Lupum auribus teneat, significare quempiam in eo statu, quo negotium aliquod neque relinquere, neque exequi tuto possit. Nam res prouerbio confirmata, & fertur in primis, Tiberiiq; præcipuè vsurpatione dictum repetitum. Et Phormione Terentius, Antiphonem dicere confingit auribus se tenere Lupum: neq; quo modo dimitteret eum à se inuenire posse, neque qua ratione retineret, scire. Et causa eius ambiguitatis sponte satis manifesta est, quam hic repetere mihi minime necessarium videtur.

Aurib. Lupum tenere quid.

Suetonius in Tiberio.

VENEFICIORVM AMVLETVM. Cap. XIV.

A

ILLVD potius referam, hominem tutum à veneficijs per Lupi rostrum significari: quod persuasum est id si portis præfixum fuerit, veneficia ei non obesse familiæ, quæ ædes illas inhabitet. Hæc vero veneficiorum commemoratio adducit in memoriam mihi, homines in Lupos transformari minime olim fabulosum habitum. De Demarcho enim Olympionica, qui demutatus in Lupum, decimo post anno rursum faciem receperit humanam, apud Pausaniam legere est, & apud Plinium: peculiareq; id Arcadibus fuisse, vt trans paludem quamdam prouecti, in Lupos abirent, & si per nouennium humanas carnes abstinuissent, decimo post anno eodem reuerti, vnde transuecti fuerant, ac in homines redire, decem annorum addito senio. D. etiam Augustinus de Ciuitate Dei, Varronem ait hæc de Arcadibus memoriæ tradidisse.

Plin. libr. 8. cap. 22.

PEREGRINVS. Cap. XV.

B

CIVEM ex Boue, animali quippe domestico, nobiscum alito atque educato significari loco suo diximus. Ex Lupo autem peregrinum intelligi, historia eadem ostendit. Danaus enim cum in Argiuos mouisset, peteretque Gelanorem expelli, qui tunc Argis imperabat, Lupum & Taurum pugnantes conspicatus, se Lupi vice statuens, quinam foret pugnæ exitus operiebatur. Lupo vero victoria potito, ædem Apollini Lycio vouit: atq; ita rerum potitus est, cum facile ciuibus persuasum esset, Deos victorem Danaum per portentum eiusmodi designare, quod Gelanor inter eos educatus esset, hic vero peregrinus foris aduenisset, itaque in Imperium ascitus expulso Gelanore: eaque de causa in Argiuo foro Lupi & Tauri inuicem pugnantium effigies ex ære quam diutissime permanserunt, quas Pyrrhus Epirotarum rex inspectas exhorruit, domestici admonitus oraculi, tunc instare sibi fatalem diem, cum Lupum & Taurum pugnantes aspexisset. Quantum vero pertinet ad portentum, eadem sentiunt Pausanias & Plutarchus, Gelanorem per Bouem, Danaum per Lupum acceptos: sed in re gesta referenda in diuersa abeunt, quod Plutarchus Danao portentum oblatum scribit, Pausanias ciuibus animaduersum, ciuilique contentione de Imperio certatum, dilatisque in alterum diem comitijs, mane monstrum id accidisse, populiq; iudicium fuisse, vt Danaus in regnum admitteretur, Gelanor profugus solum verteret. C

Pyrrhi Regis prodigium.

MACEDO. Cap. XVI.

MACEDONEM Herculis comitem, qui sub Osiride militauit, ea de causa per Lupum sculptum intelligi, Diodorus asserit, quod is Lupi gestamine delectaretur. Iam & Romani veteres Lupum inter militaria signa statuere.

SALII. Cap. XVII.

IN recentiorum vero Impp. Theodosij, Honorij, & quorumdam aliorum domestico canone, quo legiones ordinesq; totius eorum militiæ recensentur, Saliorum quoq; habetur insigne, qui eo appellati nomine, sub militum Præsentiali nuncupato, militabant: parma quippe, cuius aureus erat vmbilicus, quem ruber ambibat circulus, hunc alius latior violacei coloris admodum diluti, in summo cuius rosa erat, à medio Lupi hinc inde dimidij duo, qui ad florem superne positum spectabant, mox parma rubro margine claudebatur. Minime vero mirum, si qui Saliorum sibi nomen adsumpserant, Martis etiam animalia in gestaminibus habere voluerunt. D

Saliorum insigne.

AVGVRIVM MORTIS. Cap. XVIII.

IN aruspicina sanè inuenias Lupum mortis auspicia fecisse: Maximino enim Imperatori, viro & Thraci & bellicosissimo, exitium portenderunt Lupi circiter quingenti simul ingressi vrbem: in quam ipse se receperat, cum in Italiam aduersus Maximum & Balbinum profectus est. Et coloniam quam C. Gracchus instaurata Carthagine, quam Iunoniam appellauerat, deduxisse fertur, infelicem futuram Aruspices dixere: propterea quod Lupi bis metas ibi positas subito incursu subuerterant, infaustum huiusmodi ostentum esse asseuerantes. Et ea Iudæorum clade quam sub Hadriano passi sunt, Lupi & Hyænæ per vrbes passim irruentes vlulabant.

Lupi aliquando portentosi.

PESTI-

A

PESTILENTIA. Cap. XIX.

APVD Philostratum Lupus futuræ pestilentiæ signum est, vbi Palamedes, propterea quod Lupi ex Ida frequentes in pueros qui castris ministrabant, impetum fecerant, suadet Apollini Lycio sacrificãdum, qui feras eas suismet sagittis interficeret, ac simul imminentis pestilentiæ calamitas summoueretur. Apud Sicyonios templum erat olim Apollini Lycio dicatum ea de causa, quod ferunt aliquando Lupos ita eorũ gregibus infestos, vt nullum possent ex re pecuaria fructum percipere: quare consulto Deo responsum acceperunt, ex ligno quodam arido, quod humi iacebat, corticem detrahendum, eumq; admixtũ carnibus feris exponendum, quas cum illi gustassent, internecione periere. Sed & apud Trœzenios Dianæ Lyceæ templum fuit ab Hippolyto dicatum, inde, vt Pausanias putat, expulsis Lupis. *Palamedes cur Apollini Lycio sacrificandum suaserit.*

B

PROSPERITAS. Cap. XX.

FELICIORIBVS vero auspicijs Lupa geminos Marte satos educat. Trogo enim commẽtum placet, ea de causa Romulum & Remum Martis filios dictos, quod nutricem Lupam habuerint: propterea quod Lupa in Martis tutela esset. hinc antiqua Romæ tot extant monumenta, in quibus Romulus & Remus parui atq; lactentes lupinis vberibus inhiant. Eadem in somnis vberibus suis Seuerum alit in Imperij futuri præsagium. Neque prætereundum quod Geloni Syracusano adhuc puero, & in scholis rudimenta prima discenti, Lupus auxilio fuerit, vt imminenti vitæ periculo subduceretur. Nam cum & præceptor eius, & frequentes discipuli in ludo literario essent, visendæ magnitudinis Lupus irrupit, Gelonisque tabulis morsu arreptis ire foras properabat. Gelon haudquaquam territus, ne tabellis priuaretur, eas manu non segniter tenens Lupum sequebatur: postea vero C quam foras processere, gymnasium repente corruit, magistrumq; & condiscipulos oppressit, Gelon incolumis euasit. *Lupæ & Lupi auxiliũ memorandum.*

HYÆNA. Cap. XXI.

ERAM pene Hyænam præteriturus, authorum offensus perplexitate, tam diuersa super ea tradentium, vt parum cognita esse animalia suspicarer: sed quoniam non ei legi addictus sum vt animalium historiam perscribam, sed quæ tantum ad Ægyptiorum commenta faciant perquiram, cuiusmodi ea sint, ex ijs quæ collegimus, intelliges.

VICTVS HOSTIS. Cap. XXII.

HIEROGLYPHICVM Hyænæ præcipuum erat, contentionem, vt apud Ægyptios Sacerdotes reperi, significare. Quod si victum hostem intelligi voluissent, eum à dextro latere statuebant; si ad dexteram conuersa cum venatore pugnam inierit, eam semper esse potiorem. Nam cum flecti D nisi circumactu totius corporis nequeat, spina continua per collum & dorsum totum porrecta, prægressi hominis vestigia occupare conatur: quod si successerit, quasi magica quadam vi, quæ in eius tantum dextera corporis parte pollet, alienari mente circumuentum hominem, & si Equo insideat, decidere: atq; ita omnino victum interfici. *A Plin. lib. 28. c. 8.*

VICTOR HOSTIS. Cap. XXIII.

SIN victorem hostem significare vellent, animal idem cum venatore ab læua congressum effingebant, quod diuulgatum est Hyænam si non ab læua hostem occuparit, nihil ea magica vi pollere: ipsam verò quasi attonitam deficere, ac nullo pene negotio capi. Sedenim quæsierit aliquis, si pingenda sit Hyæna animal orbi nostro incognitum, qua figura sit. Tradunt eam magnitudine & colore *Ibidẽ Plin.*

Hyæna descriptio, à Plin. lib.8. cap.30.

lore Lupi præditam, hirsutiorem tamen, acie in vtraq; oris parte perpetua, oculo vario, & colores mutante, nullis gingiuis, dente continuo, equina iuba per collum & dorsum totum setis durioribus inhorrescente: neque imaginarium esse animal, vt plerique suspicantur, de quo grauissimi tot authores permulta quam diligentissime disseruerunt, quæ nisi ex visu ijs cognita fuissent, haudquaquam puto eo in re vana atq; mendaci vsq; adeo laboraturos. A

MORVM INSTABILITAS. Cap. XXIV.

INSTABILEM vero quempiam, nihil quippe in eodē vitæ tenore ac modo quem sibi proposuisset, perseuerantē, sed alias quidem probum, fortem, audacemq; tam animi quā corporis sui domitorem, alias vero improbū, inualidum miserumque, & ad cupiditates omnes impotentem, significare si vellent, Hyænam itidem hieroglyphicè proponere consuerunt: huic siquidem animali vtramque inesse naturam, & alternis annis esse marem, alternis fœminam fieri Ægyptij præcipuè prodiderunt, & Ægyptios secuti plerique alij. Cæterum Aristoteles commentitium hoc esse profitetur vulgoque persuasum eas annua vice sexum permutare: quia captæ aliquot (perquam raro autē capiuntur, præsertim fœminæ) tenellæ adhuc sine genitalibus fuerint. Mares enim impendio timent libidinis æmulos, & ideo grauidas custodiunt, morsuq; prolem masculam vbi detur occasio castrant. Licet non sum nescius traditum à grauissimis authoribus, habere quid Hyænam sub cauda positum figura simile genitalis fœminæ, sed sine vllo meatu, sub quo meatus excrementorum sit, virile verò similiter atq; in Lupis & Canibus habetur. Fœmina etiam præter suum illud, simile vt mas habet sub cauda sine vllo meatu, à quo excrementorum meatus est; sub eo genitale verum habet. Id ita esse contendit Aristoteles, qui difficulter vnicuiq; Naturæ miraculo videtur assentiri. Sed miror in hoc tam veteres quam recentiores authores diuersos ab Aristotele tam constanter ire: quod ab ijs temere fieri haudquaquam adduci possum, cum præsertim Ælianus Historiæ huiusmodi scriptor diligentissimus tradat, τὴν ὕαιναν τότε μὲν ἄῤῥενα εἰ θεάσαιο, τὴν αὐτὴν εἰς νέωτα ὄψει θῆλυν, εἰ δὲ θήλειαν νῦν, μετὰ ταῦτα ἄῤῥενα. κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσί τε καὶ γαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος. *Hyænam si quando quis marem inspexerit, eandem mox fœminam videbit, sin modo fœminam, postea marem aspiciet. Promiscuè verò coitu alterutra coniunguntur, ineuntque & ineuntur, per annum vnum sexus vicißitudinem alternantes.* Qui quidem author, cum Aristotele longè posterior fuerit, id scriptis credere minime ausus esset, nisi aut compertum ipse, aut fide dignorum testimonio certum habuisset. Accedit & Tertulliani scriptoris & doctissimi & diligentissimi authoritas, qui ita scribit, *Hyænam si obserues sexus annalis est, marem & fœminam alternat.* B C

ADVERSÆ FORTVNÆ DOMITOR. Cap. XXV.

Plinius lib. 28. cap.8.

ADVERSAS vero calamitates, & infortunia toto vitæ cursu intrepide superantem hominem insignire si vellent, Hyænæ corium indutum eum pingere solebant: quippe quod ex Magorum superstitionibus persuasum est, qui corium id induerit, aut aliquid ex eo secum habuerit, quaqua eum vel per medios hostes penetraturum, neque futurum quenquam qui illi iniuriam inferre ausit. vsque adeo hinc eius incolumitati cautum esse, vt iam credi possit, eos qui linguam Hyænæ sub pedè habeant, quod idem Magi perhibent, à Canibus minime tanquam Scipiones alteros latrari.

LARVARVM LACESSITOR. Cap. XXVI. I

Hyæna hieroglyphicũ à Latinis sumptum.

HÆC ab Ægyptijs Sacerdotibus super Hyæna tradita sunt. Vnum addidere Latini, ac pulcherrimum quidem hieroglyphicum, vt si hominem laruas, vt ita dicam, incessentem, neque defunctorum manes quiescere permittentem, maledicta quippe & accusationes in mortuos ingerentem comminiscentemque notare vellent, Hyænam in sepulcretis monumentum aliquod effodientem faciant: cum satis exploratum sit ab vno hoc animali sepulchra erui inquisitione cadauerum, quod sit humanæ carnis auidissima. Iulius Capitolinus eas Belbos appellatas ait in vita Gordiani tertij, decemque tunc temporis fuisse in vrbe Roma profitetur. Visa vero tunc est illa dentis vnius perpetua series, qua prædita est Hyæna: id quod ne mirum adeo sit, in quibusdam etiam hominibus aliquando specta-

A ſpectatum. Nam Pruſiæ regis filius vnum tantum os habuit dentium loco, obque id Nonodos appellatus. Ita & Pyrrhus rex Epirotarum. Porphyrius eo commentario, quod de abſtinendo ab eſu carniũ conſcripſit, ab Indis ait Hyænam hanc Crocutam vocitari: ſed Crocutã authores diuerſam ab Hyæna ponunt. Reliquum eſt de antipathia quæ intercedit Hyænæ cum Panthera, dicere, qualeque inde factum ſit hieroglyphicum: quocirca & hoc, & alia eius ſignificata memorabimus.

DE PANTHERA.

SPECIOSIOR ATQVE VALIDIOR A DETERIORE SVPERATVS. CAP. XXVII.

QVAM tetrum animal Hyæna ſit, quamque aſpectu fœdum, ex iis, quæ ſuperius allata ſunt, conſtare vnicuique poteſt. Longe vero diuerſa eſt Panthera, qua nulla pene fera eſt villorum varietate ſpecioſior, vehementior nulla, nulla impetuoſior: vis tamen occulta quædam Hyænæ Pantherã B exuperat. Quare cum ſacerdotes Ægyptij ſuperatum ab inferioribus, vel à deterioribus hominem intelligi vellent, duo tergora, Pantheræ vnum, Hyænæ alterum committebant, aſſuebantque: ſiquidem compertum eſt, tanta inter ſe repugnantia ea diſſentire, vt ſi ſimul aſſuantur, vel etiam contraria ſuſpendantur, Pantheræ pili decidant, Hyænæ vero nullo detrimento afficiantur, quæ quidem tanto eſſe Pantheris metu dicitur, vt occupatæ ab ea, tanta animum conſternatione deſpondeant, vt ne reſiſtere quidem conentur. Hinc autem commentum putarim, pilos cuiuſcumque generis & inutiles, maxime palpebras, auferri medicamento quodam ex Hyænæ corde in cinerem concremato, & cerebro eius illito. Præſtant hoc etiam, quod Hyænæ tergus in Pantheræ pilos efficit, Aquilarum pennæ, quæ admixtas reliquarum alitum pennas deuorant.

Panthera & Hyænæ antipathia.

Plin. lib. 8. cap. 3.

IMPROBITAS. CAP. XXVIII.

INSATIABILEM autem hominem & omnium appetitorem, per Pantheram ſignificari ea de cauſa fertur, quod nullum non animal ea venatur, vnde illi nomen: nam Panthera Græcum omnino vocabulum agnoſcit Varro, quod ab omnifariæ feritate, adde etiã venatione, deducitur, ſiue quod C omnium pene ferarum coloribus variegata ſpectetur: nam & hæ atq; Tigres maxime omnium animalium varietate inſignes perhibentur. Sane inter Pantheras, Pardalin fœminam, Pardum marem plerique agnoſcunt. Ariſtophanes huius non immemor improbitatis, Pardali notam inurit impudentiæ, cum neque ignem neque Pardalin æque impudentes ait atque fœmina eſt: quippe quę omnia corripiat atque conſumat.

Panthera cur ſic dicta.

DISSIMVLATOR INGENII. CAP. XXIX.

PRÆTEREA hominem Ægyptij ſuorum vitiorum diſſimulatorem, quique prauum, quo præditus eſſet, ingenium ita occultaret, ne vel à domeſticis deprehendi poſſet, Pantheræ ſimulacro notabant. Ferũt enim eius odore mire ſolicitari quadrupedes, ſed capitis toruitate terreri: quod ipſa docente natura ſatis intelligens, occultato eo, ac odoris tantum facta copia inuitatas corripit: atque hæc eſt eius in venando ſolertia: quamuis Plinius animalium nullum odoratum putat, niſi credamus, ait, de Pantheris quicquid dictum eſt. Sentiunt tamen cum Ægyptiis Ariſtoteles & Plutarchus, qui plu-D rima dicunt animalia magno ſtudio Pantheram ſectari odore eius delectata: quod, niſi Plinius odorẽ pro ſuaueolentia capit, nonnihil admirationis afferre poteſt, cum ferarum & omnium dubio procul animantium odor, quotidiana mortalium experientia Canibus innoteſcat. Quin Equi odore tãtum Cameli percepto, in fugam verti perhibentur. Recitata eſt loco ſuo hiſtoria, quemadmodum Cyrus aduerſus numeroſiſſimum Crœſi equitatum dimicaturus, Camelos cõtra inſtruxerit, quorum odore conſternati Equi, fugam ruptis ordinibus corripuerint. Crœſi conatum ita fruſtrati.

EBRIOSITAS. CAP. XXX.

QVOD autem odore vſque adeo intenſo Panthera polleat, eam Philoſophi cauſam arbitrantur, quod maxima prædita ſit caliditate, indeque odorem illum excitari: cumque ita cum vino con-

Venatorum ratio in Pantheris capiundis.

sensum quendam habere videatur, Baccho ea olim fertur dedicata. Sed quoniam sunt qui per eam ebriositatem intelligant, hieroglyphicum à re ipsa desumptum ego crediderim: sunt enim Pantheræ vini admodum auidæ, & à venatoribus ebriæ plerumque capiuntur, fontibus quo potatum eunt, suauissimo perueteri potentiq; vino medicatis, tanta copia, vt fonticuli aqua longe superetur: exiliores enim ad hoc fontes dedita opera peruestigant. Interdum ne rem perditum eant, & simul operam eludant, si latebrarum commoditatem iuxta fontem nacti fuerint, perforatas arundines intra terram modicum defossas in fontem vno immittunt capite, altero in locum vbi delitescunt, adducto, obseruatoq; animalis aduentu, per vtrem ad hoc paratum statim tubo vinum infundũt, quod vinum veluti vena de fonte prosiliens, meracitate sua magis illectat, remq; celerius maturat, illis plerumq; antea, quam sitim expleuerint, procidentibus. Vidimus sane numum antiquissimũ ex ære, quod apud Massæos habetur, in quo Liberi caput iuuenile hedera redimitum, ab altera vero facie Panthera & Thyrsus pulcherrimo opere cusi sunt. Et in Gallieni plerisq; Pantheræ nota est cum inscriptione LIBERO P. CONS. AVG. Sunt qui Tigrin esse contendant, de qua paulo infra dicemus. A

MORVM VARIETAS. Cap. XXXI. B

QVONIAM vero Panthera varijs est maculis colorata, plerique morum varietatem per eius pellem ostendere instituerũt. Nam & earum genus varie ab authoribus appellatum, proq; Pantheris Variarum nomen apud Latinos receptum. Quare animaduertendus est apud Pædianum locus, vbi *Vercias* pro *Varias* hactenus fere passim lectum est: de Pantheris enim illic loquitur. Eædem & Africanæ simpliciter vocabantur, quod in Africa frequens admodum est earum genus: fuitque vetus Senatusconsultum, ne liceret Africanas in Italiam aduehere, Cn. Aufidii tribuni plebis rogatione mox derogatum. Sane Claudius Cæsar in spectaculis, vt apud Tranquillum est, exhibuit Africanas conficiente turma equitum Prætorianorum. Quantum vero pertinet ad colorum varietatem, iocose dictũ apud Plautum in Epidico, vbi Thesprio varie se valuisse dicit, cui respondet Epidicus, *Caprigenum & Pantherinum genus sibi non placere*: in quo quidem non coloris tantum varietate sensus est, vt Interpretum bona pars opinatur, sed ab ipsius Capræ natura sumptũ, quæ fere semper febricitat. Quod vero spectat ad Pantheram, varietas morum non ex vario eius colore tantum intelligitur, sed quod & vehemens est, & ad impetus propensa, & pernix, corporeq; ad agitationem perquam idoneo. Vnde per eam in Diuinis literis varij animorum motus indicantur, de qua Hieremias: *Nunquid Aethiops pellem suam immutauit, & suam Pardus varietatem?* quod non solum, inquit Ambrosius, de figura, sed etiam de mobilitate furoris accipitur: eo quod Indorum populus & atri homines Æthiopum genus, ad fidei pietatisque candorem inuitati, tenebrosis terrę cauernis insueti, inquietisq; ac mobilibus mentis atq; animi mutationibus decolorati, boni propositi gratiam tenere non possint, neq; ad emendationem correctionemve vllam remeare, qui ferinam semel indueritimmanitatem, Eucherius pro dæmone accipit, qui subdolus & varius sit in humano genere peruertendo. C

Africanæ Panthera.

DE TIGRIDE. Cap. XXXII.

APVD Ægyptios Tigridem non inueni, apud Græcos & Latinos frequentissime: de qua significata illa præcipue celebrantur, quæ ad immanitatem, ad sæuitiam, ad vltionem, ad pernicitatem, ad amorem erga filios pertinent: quin etiam apud aliquot gentes diuini cultus particeps iudicata. D

SOL. Cap. XXXIII.

Tigris, cur in honorem Solis culta apud Indos.

SOLIS enim simulacrum esse perhibebatur. Sed Sol & Bacchus idem numen habitum, vt vetus Græcorum habet Theologia, eaque apud Indos in honorem Solis culta. Indi siquidem clunes eius tantum mensis inferebant, cæteris partibus ob Solis reuerentiam abstinebant. Idq; ea de causa, quod hoc animal simulac ortum est, priores pedes attollere fertur versus exorientem Solem, quem adorandi morem Maro videtur expressisse, cum 12. Æneidos scripsit:

A *Illi ad surgentem conuersi lumina Solem*
Dant fruges manibus salsas.

Ita in veteribus habetur exemplaribus.

Hircanaq; admorunt vbera Tigres. Virg. libr. 4. Æn.

FEROCIA EMOLLITA. Cap. XXXIV.

Hinc Ouidius de Baccho loquens lib. 3. Met. Tigrides currui Bacchi iuncta quid.

QVOD vero pertinet ad ferociā per animalis istiusmodi effigiem descriptam, indomitos & efferatos animos indicamus. Et Poetæ cum hominis cuiuspiam immanitatem egregie notare volunt, Hyrcanas illas Tigrides huic vbera prędicant admouisse: Et quæ Bacchi currui iunguntur, vt plerique authores sunt, indicant moderatum vini vsum ferocientis animi sęuitiam demulcere. Ita Polyphemus apud Homerum omnem exuperās crudelitatem, Maroneo delinitus vino, Vlyssi mollius adblanditur. Et heroes illi Troiani apud Homerum eundem, qui laudi- B bus arguitur vini vinosus, ferocitatem sæpe, æstuantisque bile cordis acerbitatem vino deliniere: hominique valde irato apud Plautum propinandum edicitur, vt ille vino bilem diluat. Naturæ enim consentaneum, cibo potuque rigato corpore, ab eo discuti tristitiam. Quare Zeno Citticus interrogatus, cur, cum Philosophus esset, & natura seuerus, in conuiuio tamen hilarior videretur: *Atqui*, inquit ille, *Lupinum suapte est natura amarum, dulcescit tamen aqua maceratum.* Atque hoc illud est, quod Armenias curru subiungere Tigres, Bacchi Orgijs institutum.

Virg. in Bucol. Daphnis & Armenias curru subiungere Tigres.

VLTIO. Cap. XXXV.

Nota historia de Tigridis amore erga suos.

VLTIONEM significare qui volunt, Tigridem & Equum ab ea dilaceratum pingunt. Nota est historia, quemadmodum eius venator, fœtus recens editos obseruat, ad quos, cum mater pabulatum abierit, auferendos pernicissimo fertur Equo, C surreptisque catulis, qui sunt semper numerosi, in cursum fertur quanto potest citatissimum: reuersa Tigris vbi nidum vacuū reperit, velocissimo cursu totam circumlustrat regionem, donec fugientem venatorem deprehenderit, in quem omnē conuertit impetum: ille statim vnum è catulis proiicit, suscipit hunc Tigris mordicus, & retrouersa in nidum refert, alacri mox cursu eadem vestigia repetit, ex quoque temporis interuallo venatorem aggreditur: ille rursus alterum catulum abijcit, cursuque numquam intermisso nauem versus prouolat. Suscipitur hic quoque, & rapidissima velocitate reportatur, idque & tertio, & interdū quarto fit, donec venator conscensa naui vix duobus & nonnumquam vno tantum catulo ablato aufugiat, Equo relicto, in quem illa postea quam frustra toto littore frendens desæuijt, omnem conuertit vltionis sæuitiam, totumque discerpit, & miserabiles socij furti pœnas pendere compellit. Apud Iobum, vt in Hebræo esse dicit Eucherius, Tigris perit; eo quod non fuerit prædam assecuta: quod de D fœminea arrogantia dictum volunt.

Cap. 42. 11.

PERNICITAS. Cap. XXXVI.

IAM pernicitatis significatum ex ijs quæ supra dicta sunt, desumitur, cum citatissimum Equum ter & pluries assequatur, cursu retrorsum repetito.

AMOR IN FILIOS. Cap. XXXVII.

ITA etiam charitas pietasque, & affectus in filios summus, ex eadem historia consideratur: mox & vltionis studium, cum in relictum Equum tanta ferocitate sæuiat.

MVSI-

MVSICÆ HOSTIS. Cap. XXXVIII.

SVNT qui Musis auersum ingenium, omnemque Musicæ lepiditatem odio prosequẽtem, per Tigrim & tympanum pingant. Aiunt enim eam ita tympani sonum exhorrescere, vt eo audito miserabiliter insaniat, eoque furoris prouehatur, vt semetipsam dentibus impetat, visceraque ipsa sua fœde dilaceret atque discerpat.

A

DE LYNCE. Cap. XXXIX

Lynx quid. LYNCEM in Luporum genere plerique recensuerunt, eiq; Ceruario cognomentum indidere. Sunt qui Lynces esse quas Græci θῶας vocant, arbitrentur. Sed enim θῶες ex Hyæna & Lupo mixto genere nascuntur. Vtcumq; vero authores varient, Lyncem Plinius animal esse peregrinum & in Æthiopia frequens ait: Ceruarios autem Lupos Septemtrionalibus regionibus frequentissimos esse constat. Sed parum me mouerit eandem speciem pluribus orbis locis inueniri: nam quæ vidimus in Ceruario Lupo, ea in Lynce idemtidem reperiuntur, acutissimus quippe obtutus, macularum in pelle varietas: vnde apud Maronem, *Maculosæ tegmine Lyncis*, & quod omnium manifestissimum est signum, Lyncurius lapis ex concreta eius animalis vrina. B

Æneid. li. 1.

ACVTISSIMVS OBTVTVS. Cap. XL.

Plin. id asserit lib 8. ca. 38. Sed hoc Dioscorides & Matthæolus fabulosum putãt, li. 2. c. 74.

NONNVLLI igitur, cum Lyncem omnium quadrupedum clarissime cernere considerassent, hominem, qui visu maxime polleret, significaturi, animal id hieroglyphicũ posuere. Sane multi eas affirmant conuexa etiam montium visu penetrare: neque defuere Philosophi, qui fieri posse hoc commentati sunt ex imagine, quæ certo ab terra spatio summo in aere pendeat, quam Lynx, vtpote quæ sit oculo admodum defæcato, intueatur. Cuius rei exemplum experimur, deiectum in cauũ aliquod vas numo, quem, tametsi longe recesserimus, simulac vas aqua expletum fuerit, intuemur, fundo etiam ipsius vasis in aquæ superficie se ostentãte: quippe rerum earum radiis in aquæ summum sese exporrigentibus, ea ibi species redditur, quæ aqua inde subducta, vasculi curuitate intercipitur, ac ne videri possit præpeditur. Ab hac Lynce, Lynceos oculos appellatos, quibus cernendi vis acutissima sit, plerique putant. Vnde magnæ vir eruditionis Franc. Petrarcha, pætos illos oculos quos lyricis totiens laudibus extollit, Ceruarios appellauit, ad id scilicet alludens, quod Lyncem ætas nostra Lupum ceruariũ arbitratur. Alij oculos lynceos à Lynceo Idæ fratre Argonauta dictos autumant, qui ea quoque quæ sub terra condita essent spectare ferebatur. Poetæ sane plerique penetrabilem huius aciem celebrarunt, maxime vero Pindarus, qui Castora in quercu abditum, penetrante per lignum acie ab eo inspectum, atq; ita coniecto in arborem pilo confossum interfectumq; scribit. Fuit & alter Lynceus, qui Carthaginensium classem à Lilybæo Siciliæ promontorio portu Carthaginis exeuntem prospectare, & numerum cum fide recensere solitus, scriptorum testimonio fertur, de quo Horatius: C

Lyncei oculi vnde.

Epist. libr. 1. epist. 1.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

DE VRSO. Cap. XLI. D

SED iam appellat Vrsus, non iniucunda fortasse, nisi oculi iam defessi sunt, spectacula præbiturus.

PROFECTVS CVM ÆTATE. Cap. XLII.

HOMINEM originis principio deformem, mox formosum effectum, siue cuius vita ineunte ætate dissolutior fuerit, nullaque ratione moderata, cum ætate tamen modus & disciplina sanctior accreuerit, Ægyptij sacerdotes intelligere cum vellent, Vrsam fœtam pro hieroglyphico ponere consueuerunt. Compertum siquidem est, Vrsam fœtum edere sine oculis, sine pilis, cruribusque propemodum & membris aliis indiscretum, informem denique carnem: Catto minorem, maiorem Mure,

Vrsæ fœtus qualis.

A Mure, de qua vngues tantum promineant, cætera sanguis concretus esse videatur: quę postea pectori & femoribus apprimendo fouet eodem incubitu quo volucres oua, paulatimque ita conformat, & lingua subinde lambendo perfectum reddit. Vtitur hoc exemplo Ambrosius ad nos cohortandos, ne prolem nostram, quantum ad animi rationem pertinet, instar Vrsini partus initio editam, ita informem coalescere patiamur, sed disciplinarum linguis lambendo curemus, vt ad humanam, quippe rationis participem, effigiem conformetur. Nam de lingua, quæ significet eloquentiam, alio disseruimus Commentario.

EX INEDIA MACIES. CAP. XLIII.

Mores occulti

ADDVNT hominem inedia confectum intelligi per Vrsam in specu latitantē, & ore pedes lambentem, cuius quidem pigerrima est natura, solitaria, latebrosa, commercij societatisque cuiuslibet euitatrix, quod esse mores eos significat, qui soleant in imo mentis recessu delitescere: atq; itidem *Vrsæ naturaqualis.*
B corpus simile sortita est, graue, cōpactum, indistinctum, prægelidæ feræ, quę spelęis inprimis gaudet, accommodatum, vnde φωλάδες ἄρκτοι dicuntur à Theocrito. Nam, vt Theophrastus & Sostratus aiunt, Vrsi primum antra habitationibus commoda ostenderunt: hi siquidem tempore dierum circiter XL. licet longe plures alij ponant, quibus in recessu aliquo delitescunt, priorum pedum suctu viuere, ac nihil edere perhibentur: cui rei documentum habetur, captum per id tempus intestino inani esse, atque ita id conniuere, vt adductum prope cohæreat. Id vero libenter ab eo fieri tradit Ælianus cum se præpinguem senserit, ac pleniore corpore grauatum, quo pinguedine concocta fiat agilior. Apud Eustathium legas Athenienses aliquādo famis vltione multatos, indignata Diana, quod Vrsam, quæ in Munychio eius sacello nata esset, interfecissent, vt ita per inediam affligerentur, qui animal inediæ patientissimum sustulissent.

VIRAGO. CAP. XLIV.

MVLIEREM præstantem animis, non molli, sed virili vigore præditam, pleriq; significare dum volunt, Vrsam pingunt, Pantheram alii: sunt enim hæ ex omnibus animalibus, maribus ferociores animosioresq;, cum in cæteris fœminæ sint omnino molliores; Plutarchus tamen non Vrsam, sed Leænam ponit in hoc albo cum Panthera, vbi rationem inesse brutis disputat. Cæterum in eodem genere fœminas omnes æqua cum maribus fortitudine pollere contendit. Quare Menæchmus etiam apud Plautum, vxorem quam timet Leænam vocat, dum leoninum cauum intelligit ædes in quibus illa habitabat. Vrsorum autem sæuitia nobilitatæ sunt, Lucania, Vmbria, Britannia. Nam ex Britannia velut ex altero terrarum orbe, longa & periculosa nauigatione, vt tunc videbatur temporis aduecti Vrsi ad populi Rom. spectacula, maximæ fuerunt admirationi.

PVELLARIS ÆTAS. CAP. XLV.

QVIA vero suapte natura Vrsæ cohibent se intra frutices vel spelæa, nisi quantum pabulationis gratia prodire coguntur: isq; mos plurimum in recte institutis ciuitatibus obseruatur, vt innuptæ puellæ domi clausæ custodiantur, non absurde nonnulli commenti sunt, puellas Vrsæ simulacro referre: nam & hoc quoq; sapit antiquitatem. Siquidē apud Euripidem Hypsipile, & apud Aristoph. Lemniis, ac Lysistrate, puellas apud Athenienses olim Vrsas vocari solitas legimus, & apud Pollucem ἀρκτεύεσθαι verbum inuenias, quod Latine sonat in Vrsas abire. Id vero erat, cum puellæ, antequā nuptiarum tempus appeterent, pudicitiæ causa Dianæ consecrabantur. *Puellæ olim Vrsæ dictæ & quare.*

PROVIDENTIA. CAP. XLVI.

NEQVE illud dissimulandum, licet ab Ægyptijs minime traditum, quod per recedentem in cauum Vrsam, nonnulli prouidentiam significari volunt. Vrsa enim, vt apud Ælianū legas, ita prouida est, vt saluti suæ consultura, cum se in cauum recipit ad peculiarem inediam, ne per vestigia deprehendi possit, tantum illi natura calliditatis indulsit, auersis vestigijs irrepat retro: eo scilicet modo quo traxit Auentinas Cacus in antra boues, atque ea specie venatores fallat, cum egressa inde videatur, non autem ingressa. *Vrsæ calliditas.*

IRA. Cap. XLVII.

NEQVE defuere, qui per Vrsi simulacrum iram immanem intelligi voluerint, quod id animal immodicis soleat animis excitari, & in omnem truculentiam efferri: vnde apud Claudianum legas, Rhadamanthum solere Vrsis ingerere truculentos. Sane Mathematici iracundum eum futurum dicentes, qui sub primo & vigesimo Tauri gradu nascitur, Vrsum ibi statuunt retro spectãtem, hoc est, ad ea quæ facta sunt indignantem. Hinc Martialis lib. VI.

——Rabido nec perditus ore,
Fumantem nasum viui tentaueris Vrsi,
Sit placidus licet, & lambat digitosque manusque.

Vrsa etymon. Ira enim, vt Theocritus, ποτὶ ῥινὶ κάθηται. Quin ab irritatione nomen olim Vrsis impositum: Vr enim Hebraica lingüa incitationem ad iram significat, & Vr Madianitarum Rex ab Israelitis occidione cæsus, significat, vt Adamantius interpretatur, affectum huiusmodi ab ijs qui Deum sequuntur debere protinus abscindi. Alij nequaquam abscindẽdum censent, sed veluti subsidio paratum diligenter asseruandum: vt cum res postularit, aduersus nosmetipsos, pro ijs, quæ inutiliter turpiterve gesserimus, irascamur, quam solam animi perturbationem etiam Epictetus sapienti cedit. Hæc enim iusta & necessaria iracundia est, vt nostri censent, qua vnusquisque in ijs quibus errauit, aut perperam gessit, indignatur, & semetipsum incusat. Ex qua quidem indignatione ignis quidam in nobis accenditur, qui velut in agrum sterilem immissus, consumptis excoctisq; voluptatis pessimæ radicibus, bono diuinarum institutionum semini glebam præparat fœcundiorem. Atque hic ille ignis est, quem se Assertor noster profitetur in terram immissurum, atque vt succendatur, non indiligentem operam daturum. *Hierosolymitani excidii figura. 4. Reg. 2.* Alibi vero indignatio, ferociaq; vrsina in Diuinis literis indiciũ fuit Hierosolymitani excidij, vt Eucherius interpretatur 4. Reg. Nam cum Elisæus ascenderet in Bethel, scandenti semitam obuiam facti sunt pueri paruuli de ciuitate egressi, qui illudebant ei dicẽtes: *Ascende Calue, ascende Calue.* Quos Elisæus indignitate rei commotus, in Dei nomine deuouit, continuoq; Vrsi duo de saltu proximo prodierunt, qui ex eis duos & quadraginta pueros lacerauerunt. Id sub figura tunc gestum, Imperatores duos præmonstrabat Vespasianum & Titum Romanorum Principes, qui post duos & quadraginta annos ab ascensu Domini, captis Hierosolymis, tantam Iudæorum desolationem fecere, vt deletum penitus sit eorum regnum.

IMBECILLVS PRINCEPS. Cap. XLVIII.

Ad verbũ à Plinio lib. 8 c. 36. CIVITATEM ab imbecillo rectam Principe significare qui volunt, Vrsi caput pingunt: inualidissimum enim est Vrso caput, quod contra Leoni fortissimum. Aiuntq; Vrsos aluearia nõ mellis pabulive vllius gratia incessere, apesque irritare, sed salutis ergo, vt scilicet apum aculeis ora vulnerati, sanguineque ita emisso, grauedini qua plurimum laborant, remedium comparent. Venatores nostri aiunt, si maior aliqua vis, quam superare desperet, Vrso incubuerit, eum sibi conscium imbecillitatis, qua caput eius laborat, si fugiens ad præruptam aliquam rupem peruenerit, manus supra caput tollere, ijsq; pectinatim firmiter complicatis, reliquo conglobato corpore præcipitem se dare, atque capturam euadere.

DE VRO. Cap. XLIX.

NON innotuit Ægyptijs Vrus bos Germanica, sed ante feras alias egregie syluestris.

CAPTIVITATIS IMPATIENS. Cap. L.

PER quem eum, qui sibi mortem consciscat, ne in manus hostium concidat, nonnulli congruenter hieroglyphicum proposuerunt. Est enim Vrus eiusmodi, qui propter ferocitatem vel numquam, vel difficulter capi potest: quod si eo inciderit, vnde desperet posse euadere, semetipsum præ ira suffocat, vsque adeo genitum ad libertatem putat, qua denique nihil vnicuiq; animantium generi optabilius esse videatur.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XII.

DE IIS QVÆ PER ASINVM, MVLVM, ET CAMELVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD PETRVM CVRSIVM ROMANVM CIVEM.

Eforte Commẽtaria ea, Petre Cursi lepidißime, quæ multa adeo nudiustertius Cytorio in iugo tuo, vb bona pars Academiæ cœnabamus, à veteribus tam Aegyptiis, quam Græcis, atque etiam Latinis, super Asini significationis tradita commemorancram, curæ pretium fore duxi, quãtum solicitudine præstare potui, primo quoq; tẽpore pleniori obsequio tibi satisfacere. Videbaris enim illa, quod facile animaduerti, attentioribus admodum auribus haurire & auidiuscule, vt ita dicam, deglutire: sed vix adduci poteras, scriptores illos veteres in Asino perscrutando fuisse adeo curiosos: & quoniam vmbra etiã eius in vanißimi negotii prouerbiũ cesserat, reliquum etiã corpus paruipedenndũ existimabas. Collegi igitur tam ea, quæ tum memoriter dißerueram, quam quæ alias sparsim à me fuerũt ea re super adnotata, eorũ citatis testimoniis, qui talia memoriæ prodidere, vbi tantũ res deposcere videbatur: nam minus omnia tunc ex tempore dicere aggresso succurrebant. Quare tunc non pauca prætermissa sunt, quæ recitata lõge maiori tibi admirationi futura fuerant, quæ quidẽ nunc qualitercumq; à me cõscripta sint, benigne accipias velim. Et si minus tibi lucubratio ipsa satisfecerit, vt quæ nimiũ properata non ita omnia complecti potuerit, voluntatẽ tamẽ animumq; meum existimes, quãtum in me fuit, tibi amico tam veteri, tam probo, satis plurimũ facere studuisse: non enim recens mea erga doctrinã & ingeniũ tuum beneuolentia, firmaque atque constans amicitia, quæ ab ipso primum die, quo Romam diu patria cariturus applicui, cœpta, mirificum in dies accepit incrementum: acceßit & tam vnanime concorsque contubernium, conuictusque per annos aliquot iucundißimus. Ita ego pluribus atque iis non leuibus de causis tibi semper coniunctißimus, scripta cogitationesque meas communicare tecum maxime conueniens existimaui, quod optimi integerrimique amici, qualis es tu, vt meliores euadamus in causa sunt, si quid admoneant, vel, vt alacriores ad lucubrandum accedamus efficiunt, si probent. Sed enim quid oneris gerat Asinus inspiciamus.

IGNARVS HOMINVMQVE LORVMQVE. CAP. I.

Homo Aselliceps quid denotaret. Idem vsurpatur à Gallis, Italis, Hispanis.

CVMPRIMIS autem rerum omnium ignarum per Asellicipitem hominẽ ab Ægyptijs sacerdotibus significari, & Horus & plerique alij prodidere, eamq; imperitiã in eo præcipue notari volebant, quæ plurimum ex solitaria accidit educatione: quippe cum quis tamquam Aglaus alter, inter priuatos parietes semper alitus & educatus, pedem è domo, vel è patria numquam tulisset foras, oportere scilicet hunc parum experientem esse, & officiorum hospitalium inscium. Israel itaque diu apud Ægyptios educatus, & hieroglyphicõn optime peritus, cũ Isacharem filiũ suũ Asinum appellasset, intra terminos eum occubiturum dixit. Nõ enim longius peregrinari solent Asini, vt Equi, & Muli, sed intra prouinciam, in qua nati sunt,

plurimum contineri. Addidere etiam prouerbium in imperitos, *Asinus ad lyram:* quod non admodum absimile est ab Horatiano illo, *vt qui narraret Asello fabellam surdo,* hoc est, obstupefacto, quiq; nullum ex ea re sensum perciperet. Ideoq; Cicero in Pisonem: *Quid nunc te, Asine, literas doceam, non opus est verbis, sed fustibus.* Adeo enim subiecti addictiq; fustibus sunt Asini, vt vulgus passim verbera plagasq; flagris inflictas, Asiniatas vocitet. Hanc sane mentis tarditatem Scipio apud Numantiam ita C. Metello exprobrauit, vt diceret, *si quintum pareret mater eius, Asinum fuisse parituram.* Quin & Iunius Bassus homo dicacissimus, vulgo Asinus appellatus, ob stuporem ridiculosq; mores. Ob huiusmodi ludibrium, & ignauiæ contemptum, qui pilæ ludo victus esset, Asinus appellabatur: qui vero vicisset, Rex; quem morem tangit Plato, in Theæteto, & libr. 9. Pollux. Ad hoc respexit etiam Horatius, cum epistola ad Mecœnatem scribit: *At pueri ludentes, Rex eris, aiunt, si recte facies.* Cõtra vero quod ad peregrinationem attinet, Vlyssem, quem Homerus ea præcipue de causa sapientem effectum putat, quod is A

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

quique, vt ait Horatius, *Quid virtus & quid sapientia posit, vtile nobis propositum est exemplar:* nomẽ ipsum inquam Vlyssem etymologice quidam haudquaquam ignobiles scriptores interpretantur ὅλων ξένον, omnium quippe hospitem: nam Æoles, quod alij verterunt ὀδυσσεὺς, λ, literam quam amant, incolumem retinuerunt, eosq; Latini secuti sunt, Vlyssem enunciantes. Neque tamen sum nescius, Icarium eius patrem aliam nominis afferre causam, Odyssea, quæ nihil quicquam est nunc ad commemorandum necessaria. Asinus porro in fabulis pro imperitissima persona ponitur, & in argumento fatuitatis atq; dementiæ semper habetur, in quem demum, vti Plotinus innuere videtur, ille redit, qui sensus expers, brutalem & stolidam vitam vixerit. Quocirca Vlysses apud Gryllum Plutarchum, cum bruta reliqua ratione aliqua vti fateatur, Asinum tãtum ac pecudem ab omni rationis vsu semotos reperit. Neque quidem inficiatur Gryllus, sed plures inter homines eiusmodi ingenio præditos confidenter asseuerat. Huius non immemor stoliditatis Ouidius, Midam, quod sententia sua rusticam Panos cantilenam diuinæ Apollinis modulationi præferendam iudicauerit, ea pœna multatum à Deo finxit, vt quæ iudicio peccauerant humanæ aures, in Asini auriculas demutarentur. Interpres tamen Aristophanis, Pluto, vt hæc quoq; repetamus, tres memorat causas cur Midas Asinis auribus fuisse prædicetur, siue quod acutissimi esset auditus, cuiusmodi sunt Asini, quos præter Mures cæteris animantibus auditu præstare tradunt: ita enim interpres ille, quisquis is est, scribit, ἢ ἐπεὶ ὄνος μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων ἀκούει πλὴν μυός. Hinc Apuleianus Asinus de se ait: *Recreabar quod auribus grandissimis præditus cuncta longule etiam dissita sentiebam:* siue quod Phrygiæ pagum incoleret, cui nomen ὄνου ὦτα, *Auriculæ asininæ,* siue quod exploratoribus accuratissime sit vsus, delatoribusq; plurimum delectaretur: vnde illud de principibus fertur, *Regum aures innumeræ.*

Vlyssis nomen vnde. B

C

PETVLANTIA. Cap. II.

IMMODICAM vero petulantium luxuriam per animal hoc in Diuinis literis notari, indicio est, quod celeber ille Propheta ait: *Quorum carnes sunt, vt carnes Asinorum.* Et Plato dum antiquorum figmenta sequitur, ne sacratioris illius doctrinæ, quam apud Ægyptios perceperat, arcana propagaret, hæc non incuriose tractauit, ac de alijs quidem animalibus passim multa, de Asino vero hoc præcipue dixit, disputante apud Phædonem Socrate: *Homines, qui fœdis concupiscentiis manus didissent, ventriq; deditiper inertiam atque lasciuiam ingloriam inutilemq; egissent vitam, neq; quicquam pensi pudorisve habuissent, in Asinos post obitum deiici.* I

IMPVDENTIA. Cap. III.

Cur per Asinum impudentia significetur.

SVNT enim qui per Asinum impudentiam ea de causa significari velint, quod Asinus sua tantum commoda destinatissimo quodam animo prosequatur, & modo suæ morem gerat voluntati nihil pensi habeat, castigationes contemnat, verbera etiam nihili faciat. Id in Asino vitium ita notat Xenophon, vt de se V. de Græcorum reditu, dicat: *Eo inquam tempore, si quem iniuriæ vllo genere lacessiui, nõ possum non confiteri, vel Asinis me, qui esse dicuntur omnium quadrupedum inuerecundissimi, inuerecundiorem fuisse.* Quod vero Iosippus cor Asini, & Canis impudentiam, obiicit Appioni, hac eadem sententia in vno stoliditatem & imperitiam, in altero maledicentiam incessit.

A
POPVLVS IVDAICVS. CAP. IV.

ET populus Iudaicus, vtpote qui sublimioris doctrinæ, quæ in Diuinis eorum literis delitescit, intellectum minimè percipiunt, simplicitatemque scriptorum tantum prosequuntur, ob huiusmodi stuporem & imperitiam Asinæ assimilatur, quam Christus posthabuerit incenso eius pullo, qui factus est ea doctrina dignus, quam ille nos docuit. Asina enim illa, vt Græci Theologi deprehendere, populi prioris symbolum fuit, quæ scripti onus pertulerit: est enim animal ad onera tantũ & labores genitum, vt Eucherius dicit, super quam Apostoli vestimenta sua iniecere, hoc est, veterem hominem exuere. Pullus vero, de quo Zacharias: *Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator ipse pauper sedens super pullum Asinæ*, propter pristinam imperitiam, iuniorem indicabat populum, Asinæ quidem filium, vt Euangelistæ cum plerisque alijs reddidere, nonnulli filium subiugalis posuere, animalis quippe, quod operibus & officijs seruilibus omnibus subijcitur: plerique Gentilium nationem appellarunt, quæ Christum insidentem tulit, promissamque à Prophetis & lege salutem minime despexit: *Agnouit enim Asinus præsepe Domini sui.* Hoc porro citato Eucherius: *Per Asellum*, ait, *quem insedit Dominus,*
B *simplicitas fidelium exprimitur: plebs scilicet quæ Dei notitiam non habebat, quam Christus regendo & præsidendo, ad Hierusalem, hoc est, ad pacis conspectum, adducit.*

Iudæi Asinæ comparati.

Capit. 9.

A DEO ET SACRIS ALIENVS. CAP. V.

ASINVM porro Ægyptij adeo impurum existimabant, vt animal etiam dæmoniacum arbitrarentur, propter quandam cum eo similitudinem. Quo vero ostenderent eum admoueri sacris minime debere, hominem cum cespite positis in terram genibus affingebant, cum ense ad mactationem parato, sed manibus post terga religatum: inde Asinum apponebant, euentum rei nimirum fore irritum indicantes. Oderant autem id animal Ægyptij, non propter imperitiam & ine-
C ptias tantum, & contumeliosam eius naturam, verum propter colorem etiam ex albo nigroque confucatum, quem à Deorum sacrificijs alienum abominabantur. Erat vero apud eos mos, vt Asinum ludibrijs omnibus incesserent, luto cespitibusque passim impetitum, contis etiam stimularent, quaque se locus offerret opportunus, præcipitem agerent. Vnde prouerbium in contemptibiles despicatissimosque homines emanarit, *Asinus Ægyptius.* Apud Hyperboreos tamen institutas dicit Pindarus κλειτὰς ὄνων ἑκατόμβας, illi enim Apollini Asinos mactabant. Nam vt apud Callimachum legere est,

Ægyptiorũ odium in Asinum.

Τέρπουσι λιπαροὶ Φοῖβον ὀνοσφαγίαι.
Exhilarant pingues Phœbum epulæ ex Asino.

Citat Apollodorum etiam Clemens Stromatis, de huiusmodi sacrificio. Gaudere vero Apollinem
D vitæ arbitrum, eorum iugulatione dicunt, propter assultus, quos indicio viuacitatis in cæde faciunt, difficulterque occidi soleant magnis quantumlibet ictibus percussi. Quantum vero pertinet ad impuritatem, apud alios vni Priapo sacer habebatur, ob verendi scilicet enormitatem, qua supra modum præditi sunt Asini: atque inde sunt ad generandum admodum segnes, compertumq; est omnes alios ea genitalis productione conspicuos ad generationem ineptos esse, quod in emissione per eam longitudinem semen transmeans & hebetetur, & frigidius fiat. Neque vero nostro tantum tempore viri huiusmodi Asinorum instar habentur, sed olim etiam, vt gratissimus ille Imperatori Commodo, qui de pene vltra animaliũ modum prominente *Onos* appellatus est, eaq; de causa ditatus, & Herculis sacerdotio præpositus. Tacebo Heliogabili emissarios, in huiusmodi genus monstrorum conquisitionem: tacebo nostrorum etiam temporum opprobria.

Asinus cur Priapo dicatus.

EGREGIVM PRINCIPIVM CITO DESTITVTVM. CAP. VI.

NEQVE absurdum est significatum illud, quod ex vulgi prouerbio desumptum est, cum præclare venusteque aliquid inchoatum cito deseritur, currentem Asinum pingere. In ore enim omnium est, Asini succussationem parum admodum procedere. Sane legas apud Ælianum, Asinos, eos præcipuè qui sunt in Mauritania, citatissimo gradu cursum inchoare, paruoque confecto itinere cito deficere, vnde necesse sit eos ad Equos alligatos resti attrahere. Hinc Trigæus Aristophanicus suum illum scarabeum Asinum appellat: monens scilicet, ne cursu nimium pernici viam auspicetur, sed paulatim & sensim volet, vt labori sufficere possit, quod longe secius accidit in Indicis, qui quidem, vt idem Ælianus author est, cum iter arripiunt, tardius incedunt, paulatimq; progrediendo feruntur incitatius, rapidissimeq; gradiuntur. A

STOLIDITATIS LVDIBRIVM. CAP. VII.

TOT autem ea sunt quæ de Asinorum stoliditate traduntur, vt subinde sit ad eam redeundum, B quam si apertius Ægyptij describere voluissent, animal omnium maxime docile deligebant, Simiarum quippe gregē, inter quas Asinum vel saltare, vel tibijs canere, vel etiam disceptare fingebant: rem quidem tam dictu quam spectatu ridiculam, sed quæ in secessu pondus habeat.

INDOCILITAS. CAP. VIII.

ALITER frænatum Asinum in huiusmodi significatum proponebant, quippe quod animal sit minus idoneum ad discendum. Vnde Horatius,

Serm. lib. I. Sat. I.

Infœlix operum perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parentam ducere fræno.

Vnde etiam Mathematici eum qui ortu suo sextumdecimum Leonis gradum sortitus sit, indocilem futurum presagientes, frænatum Asinum tunc oriri fingunt: irritam eo modo institutionem futuram indicantes. Est Apud Platonem Legum III. iuxta finem, prouerbium, *Ab Asino excuti*, de ijs qui grauia & magna vel difficilia professi, ab incœpto turpiter desistunt. Sedenim miror, vnde Grammaticus C quidam adductus sit, vt Platonis prouerbium hoc ita sit interpretatus, vt de ijs dictum voluerit, qui relictis voluptatibus & inquinamentis quibuslibet voluptificis & belluinis (hæc enim eius verba sunt) ad meliorem mentem regrediuntur, cui quid aliud respondeam, quam vt ipsius Platonis verba subijciam? τίνος δὲ καὶ ταῦθ' ἡμῖν ἂν χάριν ἐλέχθη, δεῖν φαίνεται ἐμοίγε, οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα βίᾳ ἀπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. *Cuius vero rei gratia hæc dixerimus, mihi ostendendum est, orationq; ipsa tamquam Equus hinc atque inde coërcenda, ne effrænum veluti os nacta, ipsoq; dicendi impetu prouecta, vti prouerbium est, ab Asino quopiam excidat.* Sed cum is & hic, & alibi sæpe cadat ab Asino, in luto hominem hæsitare permittamus, neq; tollere rursum fractum crure Planum procuremus. Id vero eo magis indignè ferendum, quod testimonium sibi accersit ex Euangelica lectione, quam supra citauimus, vbi Seruator noster Asinæ pullum obequitat, neq; intelligit longe aliud esse, inuectari Asello in verbum Hierosolymam, aliud ab Asino excuti, vel mente alienari. nam & iocus ex locutionis enunciatæ ambiguo resultat, cum ἀπὸ ὄνου etiam ἀπὸ νοῦ sonare videatur. D

Prouerbiū ex Platone.

IRRISIO. CAP. IX.

VT vero reliqua prosequamur: est & irrisionis indicium Asinus, propterea quod rictu labijsq; late diductis, dentibusque deformiter denudatis irridere videatur. Quin & qui aliquē deludunt, appressa ad aures manu asininas auriculas imitantur, vnde Persianum illud in huiusmodi derisionē, *Auriculas Asini quis non habet?* Sane Diogenes cum ei quidam dicere, *Multi te deridēt: Et illos*, inquit, *fortassis Asini*. Altero subijciente, *Sed illi non curant Asinos. At neq; ego illos*, inquit:

Persij Diogenisq; dicterium.

SOPHI-

A SOPHISTARVM NVGÆ. Cap. X.

SILENTIO præterire non possum, Sophistas nostros, cum Asino illo suo tam fœdo, tam spurco, tam abominabili, quem ita in delicijs habent, vt sine Asino nihil meditentur, nihil moliantur, nihil aggrediatur. Nulla vmquam tam grauis, neque tam seria res in consultatione ponitur, vt non ipsi Asino super agendum censeant: sedenim ijs optimè res cum Asino, qui περὶ ὄνυ σκιᾶς, disciplinam omnem suam ostentant, ac omnium ignari, quodq; peius est, indociles, de re nihili semper altercantur. Ad horum porro similitudinem Democritus Iudæos ponit, qui in ordinarijs, vt inscriptio est, historijs, eos tradit aureum asini caput adorare consuesse, singulisque septennarij spatijs alienigenam semper hominem insidijs exceptum, in conuentibus suis membratim discerpsisse, quod & Plutarchus Cheronæus Symposiacis quæstionibus, & Cornelius Tacitus historijs memoriæ prodidere: quã vti manifestissimam calumniam, ab Appione olim excogitatam, & Iosephus constantissimè refellit, & Adamantius contra Celsum acriter redarguit. Nostra tamen tempora Symeonem puerulum Tridenti videre, quem blanditijs illectum, & in synagogam perductum, Iudæi socialiter eo sacrificij genere trucidarunt, stylis per vniuersum corpus infixis, vnde sanguinis quisq; guttam viuis artubus exhaurirent. Testis ara facti, quæ quotannis ibidem à pijs inuisitur.
B

ADVLATORVM ILLECEBRÆ. Cap. XI.

ERAT verò illud ad bonos mores excogitatum hieroglyphicum, quod veluti maiores nostri seruos ebrios, lingua pedibusque titubantes in liberorum conspectum ad vitij ludibriũ, producebant, quo ipsi diligentius cauerent, ne in huiusmodi turpitudinem inciderent: ita Sacerdotes Ægyptij asinum inter flores & vnguenta statuebant, quorum nihil ad sensum eius pertineret, ex hoc scilicet pernicioni, quæ potentioribus præcipuè assentatorum machinis insidiatur, indicantes: cum inde risui & ludibrijs omnium exponantur, qui enormes adulatorum assentationes aucupantur. Plerique enim, magni alioqui viri, à Musis & Gratijs alienissimi, omniq; turpitudinis genere spurcissimi, corã tamen & dignitatis, & eruditionis, & temperantiæ nomine non solum commendari patiuntur, verum etiam nisi facias, indignantur.

Asinus inter flores, quid.

IGNAVIA. Cap. XII.

C APVD multos asini significatum est ignauia, quæ quidem cum sit omnibus nota, superfluum est eam latius explicare. Ex hac tamen nota Palæstini asini excipiendi sunt qui Equos ipsos pernicitate prouocare dicuntur: traditum ab Adamantio. Et apud Euphratem Xenophon, primo de Cyri minoris expeditione, inuentos ait asinos, qui Equos cursu facile superarent. Nam cum ad eos equites proximè accessissent, cursum illi arripiebant, cumque longius profecti essent, interim restitabant, atque ita sæpius iterata fuga equites fallebant. Et Saracoras legi asinos non ad onera comportanda, sed ad gerendum bellum adornare. Apud Pollucem sane legas per ὄνον inter alia significata interiorem dici molam, ita à tarditate cessioneve, quæ asino propria est, appellatam. Et populos quosdam memorat Xenophon, qui non alia victitant industria vel arte, quam fodiendis τοῖς ὄνοις, hoc est lapidibus ijs, qui ad onos fabricandos idonei sunt. Et in sacris nostrorum literis, vbi vulgata interpretatio habet, opus esse, vt mola asinaria suspendatur, ὄνῳ tantum apud Græcos legitur. Deniq; ne rem tam apertã multis inferciamus ambagibus, Catullus idipsum intelligit, cum super Æmylio quodam impurissimo dicit: *Et non pistrino traditur, atq; Asine*; Ne legamus, *atq; Asinus*, hoc est: *perinde ac Asinus*, vt erudituli quidã putant: neve interpretemur lectionem, *atq; Asino*, ad concitandũ scilicet circa
D molam Asinum, vt nonnulli ex cõmentatoribus exponunt. Sed vt ad Asininam ignauiã reuertamur, hanc intelligebat Antisthenes, cum Atheniensium iudiciũ in creandis magistratibus notaturus, suadebat eis, vt Asinos ad agriculturam deligerent, quos cum illi negarent idoneos ad arationem: *Atqui*, inquit ille, *non satis vobis est Magistratum elegisse, siue aptus, siue ineptus vir ille sit ad gerendum?*

Pernicitas quorũdam Asinorum.

Dictũ Antisthenis ex D. Laertio in eius vita.

EREMITA. Cap. XIII.

SED quoniam de Onagro facta est superius mentio, minimè prætereundũ est quod Diuinæ literæ per Onagrum Eremitas intelligunt, qui à popularibus turbis secedentes, in solitudinar js & ab hominũ vestigio semotis locis vitam degunt, vni Deo tantũ dediti, quod tradit Eucher. de quib. dixerit Iobes, *Quis dimittet Onagrum liberum?* sed quia sequitur, *Et vincula eius quis soluit?* de Iudæis quidam dictum volunt, quorum præcepta vinculis comparantur. *Cap. 39. v. 3.*

M V-

MVLIER MALE MORIGERA. CAP. XIV.

A

SVNT qui mulierem conceptum euitantem, aut virum admittere nolentem per Asinam, & fustem inhærentem tergo, designent: ea enim semen à coitu reijcit, nisi interpelletur, quamobrem statim post coitum necesse est eam verberari agitarique, & ignauiam qua prædita est solitudine castigari. Quinetiam mares ipsos fustibus salire cogunt, vnde vulgo mos est, viros minimè officiosos, Asinos appellare. Quid vero illud, quod huiusmodi pertinacia demortui etiam spolijs inhærescit? vngula siquidem asininæ viuentem partum enecant, mirificeque maturant: quare Medici abortibus euocandis, nec aliter, eas in suffitum adhibere consueuerunt.

PRÆGNANTIÆ DISSIMVLATRIX. CAP. XV.

Asina in occulto pariens.

B

MVLIEREM ad hæc prægnantiam occultantem notare cum volunt, parientem Asinam pingũt Obseruatum enim est, id eam impendio cauere, ne vel in conspectu hominum, vel in luce pariat: quare ducenda est in tenebras, cum excludendi tempus aduenerit.

SOLSTITIVM VEL TEMPVS ANNVVM. CAP. XVI.

Plin. lib. 8. cap. 43.

PVLLVS vero Asinæ nunc Solstitum, nunc tempus annuum indicat, quod eo tempore plurimum & pariant, & admittantur, vt eorum seminis frigiditas cœli calore adiuuetur, & frigoris impatiens animal eo nascatur tempore, quod eius imbecillitati sit idoneum; annum enim integrum omnino gestant.

VIR FRVGI. VXOR PRODIGA. CAP. XVII.

C

MINIME prætereundum est illud, quod insigniũ pictorum & sculptorum etiam opere nobilitatum est, vt cum virum in re cumulanda solicitum, neque assiduos quantumlibet labores declinantem, vxorem verò prodigam, & ad omnia perdenda dissipandaque intentam hieroglyphicè significare vellent, hominemque sparti funiculum torquentem, illam vero Aselli effigie assidentem à tergo, & opus quantumcunq; fieret abrodentem, effingebant. Sunt qui Polygnoti opus id fuisse dicãt, meminere vero & Pausanias & Plinius, ac mox Romæ tum in Capitolio, tum in Vaticanis hortis insculptũ marmore obseruatum. Hinc quid sibi velit Propertianus versus, admonemur,

Asellus funem abrodens, quid.

D

Prop. lib. 4. Eleg.

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Æternumq; tuam pascat aselle famem.

Illud κατὰ πάρεργον addam quod Pausanias ponit, Asellam, non Asellum marem in pictura spectatum, quæ funem abroderet. Plutarchus commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, apud inferos argumentum pictum ait, sed Asinum non nominat.

PATERFAM. PARCVS. FAMILIA PRODIGA. CAP. XVIII.

DIODORVS Asinorum imaginem istiusmodi apud Ægyptios ostentari tradit: Asinum quippe vnum longioris funis nodos complicare, ac alios à tergo clanculum dissoluere vno porro eodemque

A demque argumento cum superiori, quod nonnulli Ionicum figmentum putant, cæterum pictorum & sculptorum ingenio variatum. Alterum tamen hoc patremfamilias frugi, familiam vero prodigam & perditam ostendit: nimirum enim nodum plicare, significat congere accumulare, rem facere: dissoluere vero, destruere, disperdere, atque prodigere. Sane apud Plin. vbi opera Aristolai Pausiæ filij recensentur, inter alia est piger qui appellatur Ocnos spartum torquens, quod asellus abrodit: quamquam hoc eo significato accipi potest, vt ignauorum opera excipi à pernici intelligamus. *Plin. lib. 35. cap. 11.*

BONVM OMEN. CAP. XIX.

QVOD vero simulacrum & Asini & Asinarij æneum est ab Augusto dicatum, vtriusque nomen in causa fuit, quod ab his ipse victoriæ præsagium cepit, cum apud Actium ei in aciem descendenti facti obuiam essent, agasonique nomen Eutycho esse, bestiæ vero Niconi intellexisset: quid enim non bene ominaretur victoriæ nomen bonæ fortunæ iunctum? Sed habuit augurium hoc aliquid quod mouere posset, cum tam speciosa essent nomina: quid autem in illo fuerit, mirum est, B quod C. Mario apud Fanniam Minturnis custodiæ credito, Asinus, qui ruditu quodam ingenti vociferatus fuerat, in domum eius à fonte cursu rapido profectus, sperandæ salutis maritimo itinere augurium dedit. Iam & in augurali si quis ægrotet, vidisse Asinum qui à lapsu se sustulerit, indicat eum conualiturum, in ominibus dicente quopiam, *Viden' vt Asinus sese erexerit:* decumbentem indicat surrecturum. *Simulacrũ Asini ab Augusto dicatũ, quid.*

VINITOR. CAP. XX.

NE tamen animalis istius stuporem, segnitiem & ruditatem vsquequaque deludamus, grati animi opus fecerimus, si qua nos parte iuuerit, exposuerimus, & illi pro merito gratias habuerimus. Siquidem vineas colere non alio nos doctore didicisse, nonnulli tradunt, quam Asino, quando is putandarum vitium & author & præmonstrator fuerit. Nam abroso ab eo vitis palmite, vindemiam inde feraciorem prouenisse obseruatum est: idque summa secuti diligentia mortales, latiorem sibi quotannis prouentum compararunt. Eius rei monumentum Naupliæ spectabatur, vbi lapideus Asinus grata posteritatis memoria dedicatus fuerat. Huc illud addam, quod is neque mortuus quidem officium facere desistit: siquidem Vadimonius compertum ait, caluariam eius in hortorum medio depositam, ad loci fertilitatem facere. *Asini officia.*

OCHVS REX. CAP. XXI.

OCHVM autem Persarum regem ἱερογλυφικῶς, per Asini simulacrum in primis Ægyptij notauere, qui cum maxima intercedebant odia, vt fieri solet, inter eos qui de imperio, deque libertate dimicant. Hic est Ochus ille auaritia in primis famosus, adeo vt vrbem eandem intrare numquam voluerit, ne aureos, qui singuli singulis mulieribus ex lege Cyri debebantur, erogaret. Vnum miror, apud Tertullianum Cyrum eumdem & Ochum dici, hunc inquam quem Ægyptij sceleratum pollututumq; Asinum cognomento vocitabant, in quos ille, vt Dion scripsit, hæc est retorquere solitus, *Asinus profecto vestrum deuorabit Bouem, Apinq; ita postmodum mactauit, Asiniq; eos imaginem auream compulit adorare, quo nihil illi vmquã ignominiosius accepere.* Falsum verò illud est, & ab omni veritate alienum, quod Cornelius Tacitus tradit de Asinino capite, quo de superius, à Iudæis loco numinis habito, in quo impudentissime mentitur, & ea de causa mendaciorum loquacissimus à Tertulliano appellatur: ac perinde vanus est in Iudæorum origine repetẽda, dum eos modo Creta, modo Lybia oriundos scribit, modo Æthiopum prolem comminiscitur, & in omnibus quæ de Moyse loquitur, deliria mera ponit. Ægyptiorum autem exemplo, Clisthenes cum infestissimo Sicyonios odio prosequeretur, eorum tribus in ridicula cognomenta commutauit, eas tum ὑάτας, tum ὀνεάτας, tum χοιρεάτας, appellando; *Suarios* quippe, *Asinios, & Porcarios.* *Cyrus & Ochus.*

LABOR INDEFESSVS ATQVE SERVILIS. CAP. XXII.

RECEPTVM & illud est, seruilem laborem per Asinum clitella instratum significare, cuius rei causa magis vulgo nota est, quam verbis explicari necesse sit: quippe quod animal indefessi sit

laboris, vnique & perpetuæ onerum vectationi vexationibusque alijs damnatum esse videatur. Porro legas in Ecclesiastico: *Cibus, virga & onus Asino, vt panis & disciplina & opus seruo.* Asini etiam cutis post obitum, ne quid eius vmquam requiescat, foraminibus dilacerata, Assiduæ cribrorum inseruiat agitationi. Quod porro laboris significatum etiam ad somnia progreditur: si quis enim, vt alibi diximus, Asini se aures habere imaginatus fuerit per quietem, ingruere homini seruitutem & ærumnas, coniectores autumant. Ita etiam si quis Asininum se caput habere somniauerit. Sed quod ad hanc sententiam facit, nequeo illud dissimulare, quod iocose actum est à Ptolemæo, qui Heraclidis Lycij de laboris laudibus lucubrationem festiuiter illusit. Nam cum is librum cui titulum fecerat πόνου ἐγκώμιον, Regi sibi obuiam facto, quidque præ manibus haberet interroganti, obtulisset, Rex accepto libro, π primum tituli elementum statim abrasit, atque ita pro Laboris laudatione, Asini commendationem legendum ostendit, quippe ὄνου ἐγκώμιον, labores scilicet illos, quos tot ille laudibus in cœlum extulerat, ad Asinum potius quam ad hominem spectare. Ita enim deliciosum ac molle potentiorum genus ingenuis etiam laboribus industriæque generosæ, laudabilibusq; vigilijs illudunt, cum fruges consumere nati, tantillum hoc etiam gloriæ, quod per genij fraudationem quærimus iniquissimè inuident. Sed illud in Ptolemæi scomma facetè Lucianus Menippo, decretum recitat apud inferos ex Caluarij dicto, vt diuitum animæ, quæ rursus in vitam remittendæ essent, in asinos demigrarent, donec in tali rerum statu, ad multa annorum millia asini ex huiusmodi asinis renati onera ferrent, atq; insuper à pauperibus agitarentur. Meministi autem, doctissime Cursi, argumentum hoc sermoni nostro ansam præbuisse, cum in medio conuiuio in magnorum quorundam hominum insolentiam acriter excandesceres, qui otio & lasciuia diffluentes, & omni nequitiæ genere contaminati, literatos viros omnes laborũ causa asinos appellauerant. Fuerint (aiebas) qui stupidos, qui profanos, qui ridiculos, qui animalia maximè omnium bruta asinos existimarint: longè diuersum illud est, quod apud Hebræos, præcipuè Cabalisticos, asinus est sapientiæ symbolum, cuius quippe ideam constituunt SEPHIROTH, eam afferentes rationem, quod eum qui sapientiæ sit operam daturus, victu admodum tenui, & eo plurimum plebeio contentum esse oporteat, cuiusmodi parsimonia præditum esse asinum ignorat nemo: adhæc, penuriam, laborem, plagas, & famem patientissimè tolerare, neq; ad vllam excandescere cõtumeliam, vndecumque illata fuerit, animo esse paruum, inopem atque simplicem, vt qui nullum inter carduos & lactucam discrimen habeat: corde sit minimè vafro, minimè cupiditatibus contaminato, bile ita careat, vt cum omni animantium genere pacem sibi perpetuam constituerit, nec vllum sit onus quod detrectet, quod non obsequiose suscipiat, & si sit opus, pro Boue terram proscindat, plaustrum trahat, præcipuè verò machinæ maximè omnium necessariæ, pistrino æternum seruiat, ligna, poma, olera frugum genus omne comportet, sit denique totius humanæ commoditatis assiduus & infatigabilis minister, vt etiam, quod aiunt, mysteria portare compellatur. Merito itaque Ammonius Alexandrinus magno Origene & Porphyrio discipulis clarus, asinum his condiscipulum fertur adhibuisse. Neq; verecundatus Cleanthes appellationes huiusmodi confidentissime respondit, *Asinus quidem sum, sed qui portare possum sarcinam Zenonis.* Valebit igitur Aristot. qui opere de Moribus non quemcumque fortem esse existimat, qui quamcumque toleret vel ignominiam, vel calamitatem, vel incommodum, virtutemque vllam negat in patientia sitam esse: homo mollis, & delicatus, qui tamen liquido perspiciebat, si fortitudo partem haberet in patientia, futurum dubio procul vt asinus animalium fortissimus haberetur. Hæc atque alia multa in asini commendationem declamasti. Atque ego acerbiorem tuam iram illam hoc sermone comitigaueram, qui labores quidem agnosceremus, omnem vero ignauiam ad eos haud grauate relegaremus, qui cautum lege veteri sciremus, vtilitatis quæ ex frugi adeo animali percipitur ratione habita, vt honore cum hominibus pari dignaretur. Nam cum primogenita sacrificari præceptum sit, homo tantum atq; asinus excepti: vti ille scilicet, certo pretio redimatur: hoc, Oue, animali iumentorum omnium p eti[illegible]simo innocentissimoque commutari possit. Sed ne vllum officiosissimæ seruitutis genus huic brutorum generi desit, nostris etiam morbis nos leuare, ac eos ad se recipere perferre; natura ipsius vi quadam occulta minime detrectarunt. Nam vt Apul. lib. de re Rustica ait, si quis à Scorpione ictus sit, si asinum assederit ad caudam cõuersus, transibit in asinum dolor, [illegible]

Ptolemæi iocus.

In Sapiente quæ requirantur.

A & Democritus fabulam suam, qui ait, percussum à Scorpio si statim ad asinum quempiam accedens in aurem eius dixerit, *Scorpius me percußit*, non doliturum amplius, dolore scilicet in asinum transeunte, qui mox pedendo emoritur, vt Zoroastes addit. Facetiores quidã, morbos suos phratoribus, quos itinere casu obuiam habuerint, cõmendare solent: siq; illi addixerint, transire ad eos incommodum, donatorem liberari. Sed præstat id potius, quamuis κατὰ πάρεργον referre, quod hic morborũ transitus in rebus etiam inanimis inueniretur. Nam apud Quintilios in præceptis de re rustica legimus, si lactans adhuc infans febre vexetur, cucumeres paris longitudinis duos dormienti, hinc vnum, inde alterum admouendos, vt cutem contingant, feruorem omnẽ in cucumeres transire, infantem incolumem fieri. Sed iam tempus est vt Asinorum succussatione delassati, in Mulum inscendamus. *Fabula Democriti.*

DE MVLO. Cap. XXIII.

B QVONIAM vero progenerat Asinus Mulum, par est, vt Mulum Asino subijciamus: mox à laborum societate Camelum Mulo subiungamus.

NOTHVS. Cap. XXIV.

AB eo vero incipiam significato quod vulgo magis protritum est. Spurium enim hominem cognomento Muli nemo non appellat, atque olim ea de causa Mulos Lunæ vehiculo adhibuerunt: quia veluti Mulus non suo genere, sed alieno creatur, sic ea Solis, non suo fulgore lucet, quod & Catullus noster agnoscit, vbi, *Siue notho es lumine Luna*, dicit. Nam quod alij factum hoc ob sterilitatis similitudinem dicunt, quod scilicet Luna perinde sterilis sit atque Mulus, dicere non ausim, qui acceperim à Cabalisticis, Planetarum, stellarum, atque adeo cœli totius vires, rerum omnium formas in vnum lunare corpus, tanquam in matricem infundere, eamque postmodum parturientium in morem vi sua species nouatusque omnes conformare, factasque & adultas omnium oculis ostentare. Quod si res ita se habeat, ea sitne sterilis appellanda, viderint alij. Nothum vero, qui sine patre sit, hominem nuncupare, non tam seculi nostri mos est, quam remotioris etiam ætatis, ob adulterinum, qui nulli non innotuit, conceptum. Cyrus tamen legitimo quamuis matrimonio generatus, Mulus est dictus: propterea quod generosiore matre natus esset, Astyagis quippe Regis filia, cum pater Medorum imperio subiectus esset, de quo versus feruntur huiusmodi ab oraculo editi, quibus fuga Lydis indicitur simulac Mulus Medorum inuaserit regnum: *Luna vehiculo cur Muli adhibiti.*

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυψηφῖδα παρ' Ἕρμον
Φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Quamuis alij per Mulum bellicas tempestates intelligunt, propterea quod plurimus sit belli tempore Mulorum vsus. Ferunt vero Medium Asinum primum Equæ vim intulisse, eaque inde grauida facta, mortales id seminij parare didicisse.

ALIENVS AB AMORE. Cap. XXV.

SVNT præterea qui hominem alienũ ab amore Mulæ simulacro notari velint: propterea quod ea sit tantæ contra amorem efficaciæ, vt puluerem in quo se Mula volutauerit, corpori inspersum, mitigare amoris ardorẽ tradant Magi. Sed quãti, bone Deus, est ἡ συμπάθεια καὶ ἀντιπάθεια τῆς φύσεως, concordia scilicet repugnantiaque rerum, in hoc quoque animalium genere superstitiosa Magorum sedulitate deprehensa! Nam quæ ipsa adeo sterilia sunt, diuersissimi tamen generis fœcunditati conferunt: siquidem setas aiunt ex cauda Mulæ, si iunctim euellantur, inter se colligatas in coitu, mulieres cogere, vt etiam inuitæ concipiant.

STERILITAS. Cap. XXVI.

SED præcipuum apud Ægyptios est Mulæ significatum, sterilitatem indicare, cuius partum prodigiosum esse ad expiationem vsque, veteres credidêre. Eas vero ad progenerandum ineptas ob id autho- *Plin. libr. 8. c. 44.*

authores tradunt, quod animalia quæcumque tertij sunt generis, diuersis quippe generibus prognata non gignant. Quas vero Theophrastus in Cappadocia, & Syria vulgo parere existimauit, Aristot. diuersum ponit genus, quos Hinnos appellant: fert hos præcipuè terra Syria supra Phœnicem, qui similitudine quadam nomen Mularum acceperunt, cum genus omnino diuersum sit. Coëunt hæc animalia, & mutua inter se ratione progenerant. Alcmæon in Mularum genere mares ideo steriles esse dicit, quod tenuem admodum genituram habeant, ac perinde frigidiusculam, fœminas vero propter locos minime adapertiles, quod & Horus noster & Empedocles tradidere. breues enim illi sunt, humilesque & restricti, Venerique auerse coaliti, vt neque genitura recta in illos labi, neque si illabatur percipi possit, id quod in dissectionibus Diocles optimè se obseruasse confirmat. Eandem porrò sterilitatem per Mulum exprimunt & Diuinæ literæ. Nam Psalmo XXXI. Mulo fieri similes prohibemur, propterea quod animal id intellectu careat, perinde ac Equus etiam. Hoc insuper sterile est animal, quippe nulla virtutis semina concipit, nec fructum vllum producit, atque hoc partim male affectæ naturæ causa, qua præditum est, partim propter inertiam qua fit ad aliquid agiliter agendum ignauissimum. Non prætermittam loco hoc, Eleum agrum ita Equorum generositati consecratum esse, vt Mulorum genus non ferat intra regionem, etiamsi admittatur Asinus, & rem peragat, Equam non concipere, quod plurimum admiratur Pausanias. Vtcumque vero hæc habeant, nemo ingnorat sterilitatem, quæ Mularum propria est, fuisse causam, cur partus huiusmodi in annalibus aliquando obseruati, habiti sint ostenti loco: bonum vero an malum ostenderent, in ambiguo esse facit euentorum varietas. Siquidem C. Valerio, & M. Herennio Coss. cum Mula in Apulia peperisset, totum annum domi forisque tranquillum fuisse compterimus, sinistra tamen quædam obnunciata. Sed quod omnium perniciosissimum Rom. Reipub. fuit: inter Cæsarem & Pompeium exorta bella Mulæ partu edito, L. Paulo, L. Marcello Coss. multi prodiderunt. Cumq; alia Romæ ad 12. portas peperisset M. Lepido, Munatio Planco Coss. subsequutæ sunt nonnullæ sociorum direptiones, dum bella per Brutum & Cassium in prouincijs gerentur. At nihil quicquam tale euenit L. Scipione, C. Lælio Coss. cum identidem Mula Reate peperisset.

Muli ac Mulæ cur steriles.

Ex Mularū partu euentus varij.

MATRONARVM IMPVDICITIA. CAP. XXVII.

INVENIO & apud quosdam matronarum notam in partubus ex Mulæ parientis prodigio significari: quod earum pilenta Mulis iunctis trahi solita sint, vt numis aliquot spectare licet.

INEXPECTATI EVENTVS. CAP. XXVIII.

ALIIS magna rerum molimina Mularum partus ostendere, in ijs præsertim rebus, quæ præter spem & expectationē omnium accidere: vt Dario Babylonem elusa totiens opera oppugnanti, quam tunc demum cœpit, vt vulgatissima est historia, cum ex peruulgato per hostes ipsos omine, Mula Zopyri, cuius consilio, opera, ingenio & fide vsus est in eo negotio peragendo, fœtum edidisset. Simile & illud fuit, quod Galbam ad res nouas animosius tentandas confirmauit, apud quem Mula pepererat. Nam Zopyrus inde animum sumpserat, quod Babylonios conuiciabundos è propugnaculis audierat inclamare, *Darium non ante vrbe potiturum quàm Mula peperisset*, euentumque rei apud se compererat. Galba aui sui omen exceperat, qui Aruspicibus rerum summam puero promittentibus responderat, cum Mula pepererit. Habet enim Mula regium nescio quid etiam in Diuinis literis, vt Reg. 3. Dauid, *Ponite filium meum Salomonem in Mulam meam:* dicens meam, ostendit, quod & ipse in Mulam sedebat. Nobis verò (mi Petre) quid sperandum, quidve timendum est, qui Mulæ fœtum domi nuper inspeximus? Anno enim hoc salutis nostræ duodeuigesimo supra millesimum & quingentesimum, Leonis X. sexto, quarto Non. Aprilis, qui dies de Assertoris nostri nece publico luctu nefastus fuit, apud amplissimum dominum meum Iulium Card. Mediceum, hora lucis tertia, Mulæ, vti nosti, partus editus. Quod si quis, vt Galbæ, portendi huic aliquando summam rerum amplitudinem dixerit, vt eueniat non erit hoc præter expectationem, & spem hominum, qui vulgo illi talia ominantur, qui de hominis prudentia, de morum integritate, rerumque peritia omnia sibi pollicentur. Id vnum precibus à Deo deposcendum: ne, quod factum est Pauli & Marcelli consulatu, Iulij

Sueton. in Galba. c. 4.

Mulæ partus.

A Iulij Pompeijq; discordiæ, in magnam vrbis perniciem suscitentur: ne quod Lepidi, Planciq; consulatu accidit, intestina bella miserabiles sociorum direptiones inuehant: ne præter expectatum, magnum aliquod & inexcogitabile malum oboriatur, maximarumq; in Italia vrbium capturas, populationes, incendia, vastitatem inducat, cum præsertim tam dira ea sint, quæ sidera, quæ fatidici vates, vetusta etiam de nostris temporibus oracula, nocturnæ diurnæque sæpius exauditæ voces, breui futura minitantur, quibus consentire videtur præsaga mali tacita quædam in mortalium omnium cordibus trepidatio. Sed enim nos interim Deo freti, quicquid euenturum est forti animo tolerandum nobis proponamus, incœptumque laborum ingenuorum iter, dum licet alacriter peragamus. Sed illud non omiserim, Mulas non sui generis tantum animalia parere aliquando visas, verum etiam Equos, vt anno circiter M. CCCC. LXII. in Arenate Brutiorum agro, Mula Equum peperit pilo flauo, crinibus rutilis, oculis rufis, quem post Loisius Arenas apud Brutios longe princeps, ad Ferdinandum Neapolitanorum regem misit. *Ex Mula Equus.*

VOLVPTARIA VENVS. CAP. XXIX.

B STERILITATIS demum, quam superius posuimus, ergo, qui lasciuum hominem, Venere quippe non ad prolem, sed ad voluptatem tantum atque spurcitiem vtentem significassent, vel Mulum qui Equam saliret, vel Mulam surrecta cauda prurientem, pingere consueuerunt. Huic enim generi, quamuis ad progenerandum inepto, genitalia tamen ad voluptatem natura concessit. Quod illis dictum velim, qui animalia rationis expertia, nullo neq; voluptatis, neque irascentiæ, neque cupiditatis sensu affici contendunt: moueriq; ad huiusmodi incitationes naturæ quodam impulsu, vt, vel se sospitent, vel species propagentur. Neq; quidem dicendum asserunt, Leonem audentem animosumq; esse, neq; quidem Ceruum pauidum: sed quodammodo pauidum, illumq; quodãmodo animosum: perinde ac si dicerent, animalia hæc neq; cernere, neq; audire, sed quomodo cernere, audireque quodammodo neq; vociferari, sed quodammodo vociferari, atq; vt semel dicam, ea non omnino viuere, sed quodammodo viuere.

MVTVA OFFICIA. CAP. XXX.

C EO vero modo quo prouerbijs argumentum datum, hieroglyphica sæpius excogitata, & huiusmodi picturationum species adinuentæ: vt si quis Mulos duos mutuo se scabentes pinxerit, mutuam operam significari conijciamus, ex eo, quod huiusmodi vtimur adagio, idipsum innuentes, cũ scilicet dicimus, *Mutuo Muli scabunt.* Quamuis sunt, qui prouerbium hoc non nisi ad improbos & imperitos sese inuicem efferentes spectare putẽt. Scripsit vero M. Varro librum eo titulo, cuius testimonium citat Nonius. Recte vero accõmodari poterit pictura hæc ad id, quod Horatius ridet Epistolis: *Adagium,*

Frater erat Romæ Consulti Rhetor, vt alter
Alterius sermone miros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret, hic, vt Mutius illi. *Epist. lib. 2. ep. 2.*

Et de Poetis paulo post,

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus deposcere visus,
Fit Mimnermus, & optiuo cognomine crescit.

DE CAMELO. CAP. XXXI.

D IPSA quidem munerum laborumque, vti dicebamus, societas, quæ Camelo cum Asinis & Mulis coniuncta est, exigere videtur, vt ad eundem gregem reuocentur. Quoniam vero cum Porci significata recenseremus, incidimus in Camelum, quem profanum perinde ac Suem deprehenderamus, inde videtur exordiendum, vt qua de causa veteres id existimarint, explicemus. Porcum enim ideo profanum ostenderamus, quia non ruminaret, vngula tamen esset bifida, alterum hoc lõge diuersum animal, profanum & ipsum tamen, propterea quod vngula sit solida, tametsi ruminat.

IMPERITVS DISCEPTATOR. CAP. XXXII.

VNDE fit vt per Camelum mystico sensu illi notentur, qui distinguendi seligendiq; ratione minime prædit sunt: qui scilicet sacra profanis, humana diuinis nullo discrimine commiscent, ru- *Cameli mystica significatio.*

minantes vtiq; veluti & Cameli faciunt, argumentorum scilicet formas aliquot concipientes, sententiam modo hanc, modo illa animo agitantes. Sed enim solipedes qui sunt, hoc est, imperiti, neq; rerum neq; verborum discrimina discernentes, ita omnia confundunt, vt curuum à directo nequeant internoscere. Quo circa, non immerito apud Christianæ pietatis proceres lege admodum seuera cautum est, ne quis literarum imperitus, acutissimo quamuis ingenio polleat, de diuinis quicquam disserere confidentius audeat. Neque porro ad Theologicam speculationem dabatur accessus, nisi de disceptatorijs & naturalibus disciplinis exactissima fuisset quæstio prætentata. Verum omnia iamiam

Æneid. lib. 2.

In peius ruere ac retro sublapsa referri:

vsque adeo quæ friuola sunt, nulliusque momenti studiosius consectamur: quæ vero pondus habent, quæ locupletem veræ disciplinæ redundantiam ex toto, vt aiunt, calatho elargiri possunt, vix attingimus. Iure igitur eos reprehendit Assertor noster, qui culicem liquant, Camelum vero tanquam potabilem deglutiunt: Culicem enim liquant, hoc est, minutissime mandunt illi, qui minima tantum in lege peruestigant, quibus studiosius insistant, vbi omnes ingenij vires intendāt, Camelum vero, hoc est, peruersorum actuum tortuositatem, aut quæ alioqui magni sunt momenti deglutiunt, hoc est, paruipendunt, nullo quippe mansu, ruminationeve deuorant: quasi nihil ad rem pertineat, sacra habere ludibrio, & sceleratissimis quibusque facinoribus inquinari. Cæterum cum plurima sint super Camelo adnotatu digna, miror Ægyptios tam parce eius vsos hieroglyphico, cū præsertim animal esset illis admodum familiare. Sed enim illi dubio procul, vt etiam in Equo fecerunt, à sacris alienum animal sedulo auersabantur.

CRVRA FEMORAQVE CONCIDVA. Cap. XXXIII.

Camelus vnde.

NAM vix illud ab eis proditum constat, vt hominem, cui inter gradiendum femora incuruari viderentur, eaque de causa segnius ingrederetur, per Cameli simulacrum exprimerent: propterea quod, vt ipsi asserunt, solus ex animalibus femora etiam incuruet, vnde illi Cameli cognomentum aspera in lenem litera commutata, quasi Camerus antea diceretur παρὰ τὸ καμπτειν, quod incuruo significat, & τὸ μηρὸν, femur. Camelus enim, vt præter Ægyptios author est Herodotus, quatuor in posterioribus cruribus femora gerit, & genua totidem, id quod omnino negat Aristoteles, genua singula singulis cruribus esse contendens, totidemque artuum flexus, vt vero plures esse videantur, euenire propter alui interuallum, latamque femorum diuaricationem. Vtcumque vero Philosophi de re disputent, Ægyptij per huiusmodi picturam, hominem qui sub pondere deficere quodammodo videretur, gressuque admodum vacillante progrederetur innuebāt. Huiusmodi mihi fuisse videtur Claudius Cæsar, quem ingredientem destituebant poplites minus firmi.

Sueton. in Claud. cap. 30.

FORTIS. Cap. XXXIV.

EST tamen in Camelo mirus dorsi vigor, & onerum gerendorum robur indefessum, vt fame etiam ac siti pertinacissime tolerata, in plures sub onere perseueret dies. Vnde Mathematici figuram eius XVII. Leonis, Libræ XVI. Scorpionis XX. gradibus intulerint, fortem & validū virum eum pollicentes, qui vno horum gradu, supra Finitorem emergente, natus esset.

OPVLENTVS. Cap. XXXV.

Matthæi locus explicatur cap. 19.

QVONIAM vero sunt qui Assertoris nostri sententiam in opulentos dictam, *facilius* scilicet *Camelum per acus foramen intrare, quam diuitem in Regnum Dei*, ita accipiant, vt non de Camelo animali sit intelligendum, sed de grandiori quodam restium genere: sciendum ex Origenis sententia, de animali potius accipiendum: eaque de causa diuitem Camelo comparatum, quod Camelus omniū animantium, si formam spectes, tortuosissimum sit, vt (veluti superius dictum) ea de causa plura femora, pluraque genua habere videatur: ita plura diuitum negotia, pluresque atque variæ sunt auocationes,

A tiones, cupiditatesque, quibus implicari eos, distrahi, rapiq; necesse est. Angustius verò acus foramē, arctiorem arguit viam, quæ ducit ad vitam, vt idem ait Adamantius. Deniq; Camelus ruminat quidem, sed solida est vngula, veluti plerique diuitum cogitant quidem, agnoscuntque quid agendum, sed propter peccandi facilitatē occasionemque sæpius oblatam, cum cruribus sint infirmioribus, iisque perplexis longe procliuius in libidines & reliqua vitia dilabuntur. Nā, vt prima ad Timoth. epist. *Cap. 6. v. 10.* Paulus ait, *Radix est omnium malorum cupiditas, raroq; diuitiæ nisi cum iniustitia congerūtur*: tali, inquit Eucherius, administratione res ista capitur, tali custode seruatur, adeo quædam societas est pene etiā nominis duabus his rebus, vitijs & diuitijs, vnde olim nos ita lusimus:

De vitiis quod diuitiæ cumulentur apertum est, Nomen idem vitiis diuitiisque datum.

Operæpretium vero mihi videtur hoc loco, quod superius dissimulauimus, interpretationē Eucherij piam admodum subtexere dicti illius, *Liquantes culicem, Camelum autem deglutientes. Culex*, inquit ille. *susurrando vulnerat, Camelus autem sponte se ad suscipienda onera inclinat.* Liquauerunt ergo Iudęi culicem, *Matth. 23. v. 24.* cum vna omnium succlamatione seditiosum latronem dimitti petierunt. Camelum autem glutierunt, cum eum qui ad suscipienda nostræ mortalitatis onera sponte descēderat, vt extingueretur, clamando peruicerunt.

B

ZELOTYPIA. Cap. XXXVI.

SVNT qui per Camelum zelotypiam significent: propterea quod animalia reliqua tempore quo rei Venereæ cupidine, vel rabie potius incitata gestiunt, in suum tantum genus ferociunt, ac sæuiunt: Camelus autem in hominem etiam, atque in vnumquodque aliud animal efferascit: & vsq; adeo sibi timet ab omnibus, vt solitudines petat, & id temporis ab omnium consortio disseparatus, solam fœminam affectetur.

REVERENTIA IN MATRES. Cap. XXXVII.

ILLVD etiam tam ad eruditionem, quam ad bonos mores plurimum facit, quod nonnulli per Camelum reuerentiam in matres significari tradunt: is enim nunquam matrem superuenit suā: quin- *Cameli reuerentia in matrem.* C etiam si quis cogat, ipse non patitur. Iam cum aliquando admissarius non haberetur, curator pullum matri opertæ admisit, qui dum coiret delapso operimento agnouit matrem, & quamuis coitum absoluerit, memor tamen commissi sceleris, paulo post vbi data est occasio, Camelarium morsu defixo interemit, quæ quidem pientissima modestia, cum sit Camelis admodum familiaris, inde factum facile crediderim, quod olim nupturæ Camelis virginibus supplicabant. Quæ vero de Cameli erga matrem reuerentia diximus, ex Aristotele sumpta sunt, quæ Auicennæ etiam assensu cōfirmantur. Simile quoddam aduersus matrem accidit Equo cuidam regis Scytharum, qui vt facinus expiaret, semetipsum præcipitem ex editissimo loco dedit, atq; ita animam exhalauit. *Idem supra lib. 4.* Cæterum non ita faciunt Equi omnes. Quin Aristoteles tunc perfectū esse argumētum dicit, cum parentes suam ineunt prolē: quod par crimen est cum eo, qui matrem tentat, ad quod Ouidiana Myrrha respexisse videtur, cum dixit,

——Fit Equo sua filia coniux. *Ouid. 6. Metam.*

TRACTABILITAS. Cap. XXXVIII.

D EST & illud inter hieroglyphica reponendum, quod per Camelum à puerulo rectum, mansuetudinem maxime tractabilem apte significarunt. Siquidem mansueti adeo sunt Cameli atq; bilis tam expertes, vt vasta illa moles minimi cuiusq; puerul[illegible] arbitrio gubernetur. Contra vero Equus, cum generoso sit animo ac præferoci, magna aduersus Camelum a[illegible]tur antipathia [illegible] aspectum odoremve eius ferre potest. Notum est, quo[illegible] [illegible] attigimus, quid egerit Cyrus aduersus validum Lydo[illegible] [illegible]tatum, cui suas copias impares [illegible]batur: ingen[illegible] [illegible] is Camelorum gregem ante pedites in acie prim[illegible]

[illegible]

ſtatuit, factoque in Lydorum equitum impetu, ſimulac Equi Camelorum odorem hauſere: ſubito A conſternati, non ſolum inſidentes præcipitauerunt, ſed peditum quoque ordines protriuerunt, atq; ita pars illa, cui Crœſus plurimum fidebat, eluſa.

CIBI POTVSQVE ABSTINENTIA. CAP. XXXIX.

LONGA autem ieiunia, & diuturnæ ſitis tolerantiam per idem animal ſignificari, ex eo manifeſtũ eſt, quod nullum animal tanta inſigne magnitudine, tam exigua cibi paucitate nutritur, neque dies plures ſitim tolerat: cum ſatis conſtet in duodecimum vſque
Plin. libr. 8 c. 18. diem Camelos ſine potu perdurare, vnde à Poetis *Eſitientes* appellantur. Habes iam Petre Curſi, Aſini, Muli, atque Cameli, laborioſorum animalium ſignificatũ, quantum memoria complecti potui: reliqua tu, ſi argumentum placuerit, & doctrina & iudicio tuo ſupplere poteris. B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XIII.

DE IIS QVÆ PER LEPOREM, VVLPEM, ET ALIA MINORIS GENERIS QVÆDAM ANIMALIA ſignificantur C

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD IOAN. ANTONIVM EGREGIVM NEPOTEM.

IVCVNDISSIMVS *frater tuus Vendradus, quem præter cognationem, ob ſummum ingenium & bonarum literarum ſtudium vnice diligo, proximis hiſce diebus, vt noſti, Roma in patriam ſe contulerat, pauciſſimosq; dies hic moratus, de digreſſu cœpit illico cogitare: conatus ſum iuuenem dies aliquot detinere, ille tamẽ cum omnino Venetias ſibi quam primũ redeundũ repeteret, non hic temporis cõditione, non loci amœnitate, & tranquilla anni temperie remoraturus, vt in officio eſſet Illuſtriſſimo Cardinali Medico Mecœnati noſtro, qui eum ſatis ægre dimiſiſſet, eius fidiſſimo, & æque gratiſſimo ſeruitio tantiſper cariturus, exolui properantem, ac ne eum vlterius morari pergerem, ſuaſi etiam vt magis properaret, qui patroni ingenium à teneris nouerim, quem aluerim, quem formauerim, quem, ſi licet, ornauerim, mox coluerim, & colam ſemper vita hos dum reget artus, ob ſummam animi præſtantiam, & optimam vtriuſq; linguæ cognitionem, bonarumq; artium & diſciplinarum omnium ſtudium: vt vere oculus ſummi Antiſtitum ordinis cenſeatur; tum ob ſingularia & aſsidua propenſiore animo in me meosq; officia, & ampliſſimam eius munificentiæ largitionem, quibus iugiter ſuos fouet & amplexatur. Quoniam vero paucis ab hinc diebus caueam nonnullarum auium, tum cicurum, tum ſylueſtrium & externarum, Nicolao Cordato Iuriſcõſulto noſtro dono dederam, æquum viſum fuit per fratrem, qui te ex itinere conuenturus fuerat aliquid & ad te mittere: opportuneq; Lepuſculum alueram, educaueramque ablactatum à paruulo, neque non Vulpeculam, & ipſam cicurem, nec noſtri generis Felem, ſed Aegyptiacam, diuerſumq; à noſtris Murem,* I

rem,

rem, eum autem ob nouitatem Ponticis forte ipsis minime posthabendum. Fibrum etiam ex Pannonia, Mustelamque & Talpam ex Italia, quos in vnam omnes inclusos caueam ad te perferendos eidem Vendrado cōmendaui. Quæ dona, si quam tibi voluptatem attulerint, gaudebo: sin vero tu tam seuerus es, vt nullis neque nugis neque deliciis moueare, de constantia & supercilio tuo tibi gratulatus, lætabor tamen identidem meæ erga te beneuolētiæ signum, qualecumque sit, pro loco & tempore aliquod exhibuisse.

DE LEPORE. Cap. I.

PRÆCIPVA sunt Leporis significata, vigilantia, auditus, effœminatio, pauor, venustas, fœcunditas, solitudo, conatusque summus: quorum causæ quantum per otium licebit, nostra hac commentatione commemorabuntur.

VIGILANTIA. Cap. II.

ÆGYPTII sane sacerdotes per Leporis hieroglyphicū vigilantiam inprimis intelligebant. Causam ponit Horus, quod Lepus oculos inter dormiendum patefactos ostentet, vnde etiam in adagium cesserit, *Leporinus somnus*: quotiens vigilantiam eius qui dormitare videatur, intelligendam proponimus, cum tamen perspicacissimis oculis omnia, quæ vsu veniant, in agendis rebus perlustrare non cesset. Xenophon ad hæc scribit, Leporem palpebris clausis vigilare, adapertis dormire, vt nō temere forsitan nonnulli Leporem ἀπὸ τοῦ λάειν, quod aspicere est, dictum existimarint. *Plin. lib. 11. c. 37.*

AVDITVS. Cap. III.

PLVTARCHVS vero totius antiquitatis indagator curiosissimus, disciplinarumque omnium quantumuis abditarum explorator acuratissimus, à quo longe plura quam ab alio quopiā ad materiam hanc facientia decerpi possunt, ex Leporino simulacro, auditum hieroglyphicῶs intelligi apud Ægyptios affirmat. Lepus enim aures proportione reliqui corporis maximas omnium animaliū habet, auritique ideo ob excellentiam vocantur à Poetis. Quin & ipsa locutio, λαγὼς, vt nonnulli ex Græcis interpretantur, ab aurium magnitudine conformata est: siquidem οὖς ὠτὸς, vt scis, auris apud Dores, quæ tamen locutio iam apud omnes recepta est, & λα, particula ampliationis est, augetque significatum, vt *Perauritus* Latine sonet. *Virg. libr. 1. Georg.*

EFFOEMINATIO. Cap. IV.

EST præterea Lepus eneruatæ cuiusdam effœminationis signum, huiusmodi hieroglyphico iam passim inuulgato: idque tum propter pilorum mollitiem, quam Heliogabalus in lasciuioribus deliciis vna cum Perdicum plumulis subalaribus habuit, quamq; lepidissimus adnotat Catullus in fœdæ mollitudinis scorto, tum etiam propter pulpamenti vim, de quo Liuii Andronici dicterium peruulgatum, quod Terētius, vt Flauius Vopiscus attestatur, ab eo mutuatus est, *Tute lepus es, & pulpamentum quæris* à Græcis vero Liuius acceperat, ita dicētibus, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Addunt ad causas eximiam etiam timiditatem, qua maxime laborant, quod aut mollium hominum, aut muliercularum proprium est. Lepus itaq; in Diuinis literis impurus est, qui quidem licet ruminet, vngulam tamē bifidam non habet, sed pedes diuaricationibus pluribus, iisdemque admodum infirmis diffitos. Quoniam vero delicatæ admodum est imbecillitatis, Iudaicum significat populum, ait Hesychius, de quo Salomon, *Lepusculus plebs inualida, posuit in petra cubile sibi.* Timidus etiam est Lepus, qui cubile habet in corde formidolosi Iudæi, quod ita notat vox Diuina, *Væ cordibus trepidis, & manibus remissis.* Lasciuia in in Lepore plus quam delicata, quem gentes, vt suo loco dictum, Veneri dedicarunt. Eadem in Iudæis improbitas, Esaiæ testimonio, dicentis: *Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicii?* Sed de lasciuia gentis huius atque procacitate, multa passim testimonia suo loco & tempore dicentur. *Liuii Andronici dictum.* *Prouer. 30* *Cap. 1. v. 21.*

V TREPI-

TREPIDATIO. CAP. V.

Horat. 3. Carm. od. 2.

QVOD vero formidinis & trepidi pauoris hieroglyphicum Lepus habeatur, facit id supreme timidum eius ingenium, cui pauor supra vnumquodque aliud animal peculiaris, à quo, vti Pollux ait, etiam πτὼξ appellatur: πτώσσειν enim formidare est. Vnde Demosthenes in Æschinem inuectus, ait, λαγῶ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ αἰεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *Lepori similem viuis vitam, pauitans & tremens, impendentia semper flagra prospectans.* Hinc Cornificii Poetę dictum memoratur ciuili bello, qui milites suos sæpe fugientes, Galeatos lepores in opprobrium appellitabat. Apud Hebræos *Saphan* occultationem, vt ita dicam, significat, & locutio ea per ω scripta Lepusculum significat: quod insitam huic animali pauitationem, si dicere cōcedatur, notet, qui scilicet in cubilibus libentissime delitescat. Atque hinc factum vt Leporis occursum Augures ominosum, improsperum & inauspicatum dixerint, quod quidem non nostri tantum temporis vulgus credit, sed veteribus etiam persuasum fuisse testatur Senariolus,

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους.

Inauspicatum dat iter oblatus Lepus.

Archidamus autem Zeuxidami F. Spartiata, quamuis alij Lysandrum ponunt, Corinthiorum vrbem aggressus, cum Leporem ex loco muris vicino excitatum animaduertisset, omine in hostes cōuerso, futurum ait ad milites vt hostes facile caperentur: eius quippe casu vsus ad incendendos eorum animos, & taxandam hostium ignauiam, quod vrbs ea minime bellicosa videretur, quam tuti adeo Lepores inhabitarēt. Pari propemodum euentu Arnulpho rege, qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, excitus è latebris clamore tumultuq; militum, Lepus vrbem versus cursum arripit: hunc milites toto temere agmine concito insequi cum cœpissent, cursuque & clamoribus acrius deterrerent, Romani, qui propugnaculis stabant, vrbem eo impetu peti veriti, cui se longe impares propter defendentium inopiam arbitrabantur, pari consensu desertis mœnibus ad terram se summisere. Barbari occasione freti, sellis Equorum & veterinorum ad mœnia in cumulum aggestis, per eas nullo reluctante in mœnia euasere, Leoninamque vrbem (primaria nunc Romanæ vrbis est regio hæc) nullo negotio ceperunt.

VENVSTAS. CAP. VI.

Lepus Veneri sacer.

EST & Venustatis symbolum Lepus, Venerique fœcunditatis ergo charissimus omnium existimatur, cui non sine religione sacer est, & inter eius delicias adnumeratur. Operæpretium vero est apud Philostratum in picturis videre Leporem hunc, sub arbore malo inter Amores otiantem, quem decidentia terræ poma depascentem, multaq; semesa prætereuntem modo hæc, modo illa commordentem, vbi illi deprehenderūt, ibi tum alius complosis manibus, clamore alius, alius chlamyde ventilata iactataq; perterrefaciunt, superuolitant alij feram vociferatione illam excitantes, & modo huc modo illuc cursu percitam agitant: pedestres alij vestigia consectantur, alius tamquam aliquid iaculaturus impetū in eam facit, alioq; auertit, alius Lepusculi crurib. insidias molitur: ille vbi in vlnas iam iam apprehensus est, mollissima pilorum lubricitate fretus, minimo se negotio expedit, sublimisque sublatus saltu, capturam euadit. Risu itaq; Amores diffluunt, collabentesq; præ lasciuia, & nimia cachinnorū agitatione, alius in latus, alius supinus, resupinus alius, per herbas passim strati prouoluuntur. Sagittam vero nemo vnus intorquet, sed viuum capere contendunt, gratissimam Veneri mactandam victimam oblaturi. Atque ita Lepus præcipue Veneri debetur. Accedit huc & Valerij Martialis testimonium, qui persuasum mortalibus ait, ex Leporinæ carnis esu formosiores venustioresque fieri homines, salso & mordaci eius Epigrammatis ioco;

Leporina carnis esus efficax.

Si quando Leporem mittis mihi Gellia, mandas,
Formosus septem Marce diebus eris.
Si non derides, si verum Gellia mandas,
Edisti numquam Gellia tu Leporem.

Et quod super Alexandro Seuero dictitatū est, quem & formosum, & humanum, & cultum, & venustum, & affabilem, ex assidua Lepusculorum esitatione factum asserebant. Vnde versus illi circumferebantur ex Epigrammate:

Venatus facit & Lepus comesus, *De quo continuum capit leporem.*

Tum Plinius, vbi ex Catonis sententia scribit Leporis assumpto cibo fieri somniosos, vel fieri, vti nonnulli legunt, Somnos, aut, quod magis placet, formosos: statim enim subiungit, tum vulgo etiam persuasum, conciliari ex eo corpori gratiam. Sed quod ad Somniosos pertinet, Medici dicunt, Leporinam carnem melancholiam alere, & sensus spiritales obstupefacere, quia crassum generat sanguinem, vt libello de Victus ratione Psellus ait: nam caro ea subfrigida omnino est, & humoris plurimũ habet, quæque eiusmodi sunt escæ, somnos nimirum ciere comperiũtur. Prætereo de industria quod impurifaciunt amatores, ope Leporis amorem sibi conciliantes: quod etiam libenter est à Philostrato dissimulatum, quando spurcissimum id genus hominum perniciosum est, neq; dignum vt à quopiam redametur, cum in amore conciliando candor synceritasque mentis, non magicæ violentiæ conquirendæ sint. *Plin. ibid.*

FOECVNDITAS. Cap. VII.

NIMIRVM vero fœcunditatis hieroglyphicum est Lepus, animal vtpote rei Venereæ deditissimum. Nam fœmina dum interim quæ peperit lactat, identidem superfœtat, neque vllum vmquam parturiendi facit interuallum. Mas vero præter id, quod more marium progenerat, fœtum ipse quoque concipit, & excludit, parique cum fœmina modo educat. De quo scribit Archelaus, benignam fuisse naturam, quæ innocua & esculentis tantum nata animalia, fœcunda fecerit, quibus etiam vtramque vim tradiderit, ac masculo-fœminas esse omnes, ac sine mare æque gignere voluerit. Aristoteles tamen hoc omnino pernegat, maremque in ijs & fœminam separatim agnoscit: quia vero fœmina sæpenumero marem superueniat, factum vt rerum ignari mutuo eos impleri coitu crediderint. Cæterum Archelao Philostratus, Plutarchus, & plerique alij subscripsere, qui cum longo post Aristotelem tempore fuerint, neque quid ille tradidisset ignorauerint, haudquaquam credibile est eos rem, de qua tam perspecta esset apud omnes obseruatio, temere ausos asseuerare. Nam Philostratus ferre quidem omnes in vtero partum ait, fœminas tamen non nisi ad conceptum idoneas agnoscit. Democritus huiusmodi sexus mutationem per varias vices fieri, dubio procul affirmat, quod alij viderint. *Idem Plin. lib. 8. c. 55.*

SOLITVDINARIVS. Cap. VIII.

NON imperite nõnulli hominem solitudinarium, & reliquorum contubernia declinantem, per Leporem in cauum se proripientem descripsere: numquam enim duos pluresve in eodem cubili versari comperias, sed qui maxime vicini sunt, vnius vel circa iugeris interuallo secubant: cumque se recipiunt cubitum, ne deprehendi possint, multum prius hac & illac discurrunt, vestigiaque varijs ambagibus obturbant, post demo magno sublati saltu, in cauum quieturi prosiliunt, author Plutarchus. Sane Salomon Parabolis, Lepusculum sapientibus sapiẽtiorem dicit, qui cum optime suam intelligat imbecillitatem, ad cauernosas lapidum latebras confugiat, infirmitatemq; ita suam tueatur. *Leporis prudentia in se cõseruando. Prouerb. c. 30.*

CONTENTIO LAVDIS. Cap. IX.

PVLCHERRIMVM vero mihi commentum illud inter hieroglyphicas literas videtur, quo veteres Ægyptij contentionis illius studium, quam Æmulationem appellamus, ab Hesiodo maximo opere commendatam, cum iurgiosam & inuidam illam alteram vituperet, per exanimatum Leporem & Canem sese cohibentem effingebant, cuius picturæ causam Plutarchus idem pulcherrime delineauit: Canes, dicens, qui Lepores insequantur, si contigerit vt eos vi necent, discerpere, & sanguine sese proluere inquinare que mirifice gaudent: quod si animum Lepus despondet, neque vllum iam effugio locum superesse viderit, quod plerumq; accidit, quantumcumq; spiritũ habet in intentissimo consumat cursu, vt ita deficiat exanimeturq; ; tunc cõpertum est Canes simulac ita exanimẽ conspexerint, omnino nõ attingere, sed consistere, sibique temperare, motare caudas, argumentumque manifestum omnino præbere, *Æmulationis symbolum.*

se non carnium sed victoriæ tantum gratia decertasse: atq; hoc sæpissime & passim euenire, vna venatorum omnium asseueratione cõfirmatur. Quod vero de Leporis cursu dicebamus, id in memoriam adducit quod reprehenditur à Quintiliano M. Varro, qui dixerit, se à præceptore audiuisse Leporem quasi leuipedem dici. Sedenim apud Varronem legas Leporem Græcum esse vocabulum, Siculosque quondam è Græcis λέποριν dicere, cum tamen nõ neget facilè euenire potuisse, vt cum à Roma Siculi sint orti, quod in veteribus annalibus habebatur, hinc vocabulum illuc tulerint, eodem apud nos relicto nomine. Quoniam vero controuersia nunc magna est, vtrum Dasypus & lepus vnũ idemq; sit animal, an diuersa, loco Plutarchi superius citato manifeste scriptũ, *Canes qui dasypodas insequãtur.* Mox de eodem animali; *Quod si λαγωὸς animum desponderit.* Vterque autem omnino hirtipes, id sibi vult δασύπους. Iam & antiquum dictum ostendimus, δασύπους κρεῶν, quem Liuius Andronicus Lepus vertit. Plinius tamen Dasypum distinguit à Lepore, vt eo loco: *Pili acute exeunt Dasypodi in buccis intus, & in pedibus, quæ vtraque Trogus & in Lepore deprehendit* Et alibi: *Coagulum inutile Leporis, Hædi laudatum, præcipuum tamẽ Dasypodis.* Alibi: *Lepus omnium prædæ nascens solus præter Dasypodem superfœtat.* Alibi: *Superfœtãt & Dasypus & lepus tantũ.* Alibi: *Dasypodes omni mense pariũt & superfœtãt, veluti Lepores:* qui quidem loci, vt cõgruant, Delio indigẽt natatore, ita confusa omnia. Sedenim quæ Plinius de pilis loco primo posuit, mera sunt Aristotelis verba. Sunt autem ex peritis qui Dasypodem Plinio positum pro cuniculo arbitrantur, quem nusquam nominat Aristoteles. Sane Varro tria ponit Leporum genera, vnum Italicum, primis pedibus humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulla, ventre albo, auribus longis. Secundum genus Gallicum, idque plurimum candidum, quales passim Alpes etiam Noricæ progignunt. Tertium quos Hispania producit, similes nostratibus ex parte quadam hos cuniculos vocant. Si quis autem vnum atque idem animal esse contenderit ex Plutarcho aut aliis, idque liquido docuerit, gratiæ illi merito debebuntur.

De Dasypo & Lepore Authorum opinio.

A B

HISPANIA. Cap. X.

VLTIMVM autem genus hoc omnino Hispaniæ est hieroglyphicũ, vt cernere est in quibusdam Hadriani numis. Et Catullus ab hoc animalum genere Hispaniam insigniuit, vbi dixit in Epigrãmatibus, *Cuniculosæ Celtiberiæ fili.* Leporem verò & currum Rheginorum fuisse monetam, apud Pollucem legas. Nam Anaxilas Rheginus cum Olympia vicisset. Rheginorum numis & Leporem & currum impressit, de quo etiam Aristoteles lib. Rhetoricor. 3. Aiunt vero Lepores in Sicilia olim non fuisse, importatos vero per hunc Anaxilam, hanc illi memoriam comparasse: aduectionem enim ex curru significari, nisi quis victoriam malit. C

Plin. libr 8. cap. 55.

TERIVNGI MILITES. Cap. XI.

Militia veterus parma. OBSERVES autem alicubi Lepores duos dimidios coloris lutei in punicea parma, cuius medium rubra occupat columella, supra quam pila lutea, facie insignis humana, coloris idemtidem lutei sustinet. Gestamen id erat ordinis TERIVNGORVM sub magistro militum præsentiali merentium.

VALENTIANENSES. Cap. XII.

IN eadem veteri militia, lutea erat parma viridi circulo circunscripta, in cuius medio columella punicea ab imo margine ad centrum vsq; porrigebatur: inde duæ lunulæ coloris eiusdem sese in aduersum incuruabant, inferiori parte columellæ applicitę, superiore aliquantulum dissidentes, à medio I vero columnæ Lepores duo dimidij, colore ipsi puniceo, sed densiore, in diuersa prosiliebant. Insigne hoc erat, vt vetusta indicant monumenta, VALENTIANENSIVM, à Valente Principe delectorũ, qui sub illustri viro Magistro militum per Thracas militabant.

DE VVLPE. Cap. XIII.

VVLPEM Lepori subiungere non incongruum videtur, quare eius quoq; significata suscipiam explicanda: quãquam apud Ægyptios super ea nihil aut minimum quid traditum reperias. Tota vero Vulpes Græcorum & Latinorum est.

CALLI-

A

CALLIDITAS DOLOSA. CAP. XIV.

PER eam vtique vafrum, callidum astutumq; hominem, ac dolis omnibus instructum significari tradunt, de qua Horatius:

Nunquam te fallant animi sub Vulpe latentes. De arte poetica.

Huic dolos à natura datos Lucretius attestatur. Et apud Varronem insignis adeo est animalis huius calliditas, vt Vulpinari inde verbum cõfictum fuerit, quod ἀλωπεκίζειν dixere Græci, cum astute doloseq; fieri aliquid, exprimere significantius voluerint, atq; etiam pro decipere ἀλωπεκάω, hinc αἴθωνα Pindarus Olympijs Agesidamo nuncupat, idq; διάπυρον, quippe promptitudinem, & sagacitatem morum significare ait Demetrius Triclinius eius interpres. Verba Pindari sunt:

—— Τὸ γὰρ
Ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἡ ἀλώπηξ,
Οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος.

Non. Marcell. en Varrone.

B hoc est, *Neque callida Vulpes, neque latè rugientes Leones quem à natura acceperint morem immutarint.* Vulpem sane Siculi ob versutiam facillimamque in deludendis Canibus motationem, dolique promptitudinem, Cynædum appellauere. Denique hæc, vbi quid vafrè sciteque dictum factumve fuerit in Æsopicis fabulis principatum obtinet, veluti Dauus in Comœdijs, atque apud Philostratum fabularum choream circa Æsopum lasciuientem ducit, & Vulpibus apud Claudianum, Rhadamanthi sententia, fallacium hominum animæ immittuntur. Assertor noster super Herode loquens: *Dicite*, ait, *huic Vulpi*, subdolam nimirum & vafram eius astutiam notans, de qua Plutarchus in Moralibus ait: *Pardum Vulpem olim contemnere solitum, quod ipse tot colorum lepôre pellem variegatam haberet, cui Vulpes respondit, in animo sibi esse eam colorum varietatem, quam ille haberet in tergore.* Ideo autem Vulpem senem laqueo capi non posse, dictitatum. Et vt semel dicam, vel à Prophetis, vt ait Adamantius, nec Vulpis nec Lupi nomen vmquam fuit ad bonum aliquod vsurpatum. Quod verò in Diuinis literis legitur, *Partes Vulpium erunt*, indicat in manus dolosorum & fallacium versutorumque hominum tradendos hostes, diceret Euthymius, cuiusmodi feruntur esse Palæstini, à quibus Saul vna C cum exercitu in insidias tractus, occidione occisus est. Quamuis Adamantius dici de ijs interpretatur, qui extremo iudicio dæmonibus malis addicentur. Sunt enim hi Vulpes illæ, quæ vineas Domini corrumpunt, vt apud Theocritum puerulo fœcundam vitem custodienti, Vulpes duæ insidiantur: quarum vna maturescentes vuas populatur, altera panarium properat exhaurire. Et quod ad Theocritianum hoc facit, Aristophanes Equitibus, milites Vulpibus assimilauit, quod racemos esitent per agros, dissipatisq; vitibus non exiguam, quaqua incubuerint, pauperiem faciant.

Luc. 13. 32.

Psal. 63. 9.

MALA COGITATIO. CAP. XV.

ILLÆ vero (vt ad sacra redeamus) quæ Canticorum Cantico Sponsi iussu capi iubentur, quia noua teneraq; vitium germina corrodunt, prauæ cogitationes sunt, & intelligentia peruersa; quæ à genio malo suggeritur. Nouellas porro Vulpes occupari iubet, prius scilicet, quam adolescant & altius insideant, fiantq; aduersus rectè viuendi rationem pugnaciores. Dum enim mala cogitatio in initijs est, de corde facile potest exturbari: quæ si frequẽter iteretur, diutiusq; insuescat permanere, quoD dam quasi vsucapionis iure, animam facillimè ad consensum adducit: confirmato autem intra cor consensu, procliuis inde est ad peccandum effectus. Hinc illa Nasonis admonitio:

Opprime dum noua sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat Equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas segetes, quæ fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus vmbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Itaque

Principijs obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas conualuere moras.

MAGNVS CONATVS CVM DOLO. Cap. XVI. A

SI quid autem omni conatu, omniq; arte doloq; factum, hieroglyphicè veteres ostendere voluissent, Leoninæ pelli Vulpinam assuebant, quarum altera vires, altera fraudes indicaret: id quod, vt inquit Plutarchus, adagij loco sæpe vsurpatum est à Lysandro. Dicere namq; solebat is: *Leonis spolio Vulpeculæ pellem assuendam*, quippe, vbi per vires sufficere non posses, & astrum & dolos adijciendos. Omnem enim is ingenij vim ad hostes dolo fraudeq; decipiendos conuerterat. Quam sententiam secutus Maio, *Dolus an virtus quis in hoste requirat* ? ait. Dixerat vero longe prius Pindarus in hanc sententiam,

Plut. in Lysandri vita.
Æneid. li. 2.
Pind. in Isthmiis.

——— Τόλμα γὰρ εἰκὼς
Θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων
Ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ.

Leonibus vastum rugientibus audacia animum ministrat ad inuadendum, consilium verò Vulpes.

RATIOCINATIO. Cap. XVII. B

Vulpis indagatio diligens.

AD hæc nonnulli adiungunt, hominem discursu mentis & ratiocinatione vtentem, per Vulpem significari, quæ aurem ad terram apprimat: ea enim paludosam aliquam regionem peragratura, si de soli firmitate dubitauerit, aure admota terræ contatur, an strepitum sentiat exploratura, quem vbi percepit, non esse soli firmitudinem coniectat, sed infirmum & voraginosum locum, ideoque non progreditur: nullo vero audito sonitu, omni semota contatione ire pergit audacter. Videtur autem inde vti ratiocinatione, vt obseruabat Plutarchus, perinde ac si quod strepit moueri cognoscat, quod mouetur infirmum esse, quod vero infirmum, inaccessibile. Tradit idem author, Thracas in paludibus explorandis huiusmodi Vulpium indagine plurimum vti, quas in obsequium assuetas alunt, & ad huiusmodi negotia præmittunt.

MVNIMENTVM. Cap. XVIII. C

QVOD si munimentum ab insidijs alibi per Platani folium à Ciconia gestatum, nidoq; illatũ suo, & per rutæ ramusculum ad alam Gallinæ summissum, significari diximus, non erit incongruum idem hoc hieroglyphicum per Vulpem, quæ scillam gestet exprimere: illa enim scillam latebris apponit suis, vt à Luporum iniuria tuta sit. Nam Lupum conuelli aiunt scillæ contactu.

DE FIBRO. Cap. XIX.

Fiber quid, vnde dictus, & eius species.

FIBRI significata dicturus, id primum ambigi video, numquid is Castor sit, quo de apud Horum mentionem factam inuenimus. Nam qui Castoris ingenium, mores & faciem describunt, eadem ipsa pingunt, quæ veteres nostri de fibro retulêre: eumdemque & fibrum & Lytram Varro ponit, fibrosque eos appellari quasi fimbrios dicas, ab extremis fluminum oris, in quibus maximè versantur. Succidunt enim arborum radices per fluuiorum margines, vbi cubilia sibi parant. Vnde Plautus: *Sic me subas quotidie quasi fiber salicem.* Sunt qui extremas fluminum oras lytras olim dictas autument, & antiquos fibrum pro extremo posuisse. Vnde in sagulis fimbriæ, & in iecinore extremum fibra, hinc Fiber dictus. Sunt tamen qui lytram diuersam à fibro velint, & fibrum à Castore, Castoremq; à lytra aliud esse animal contendant. Sed enim tres eiusdem generis species obseruarunt Scythæ, rusticum, nobilem, & regium, quos à villorum mollitie & colore, neq; non magnitudine distinxere, delicatissimum omnino Lutram appellantes. Accolere vero omnes fluuiorum ripas, foramina diuersa facere, mutare domicilia pridie quam flumen crescat, in conuectandis in cauum pomis, miræ esse solertiæ. Horum porro testes Castorea nuncupari: vimque maximam esse ijs, qui nascuntur in Ponto, in alijs regionibus non æque pollere. D

PETV-

A

PETVLANTIÆ SVPPLICIVM. Cap. XX.

PER animal hoc Ægyptij Sacerdotes eum, qui pœna sit affectus ob nequitiam, qua fuerit in muliere aliqua petulans, significabant. Proditum enim est, fibrum in venatione deprehensum suos sibi testes abscindere, atque eos proijcere, gnarum se eorum præcipuè assequendorum causa peti. Nam & adulteri eadem affici pœna solent, vt deprehensi præsectis testibus dimittantur. Omnibus vero animalibus natura duce ostensum, vt & commoda sua norint, & nocentia contrariaque sciant declinare. Hinc illud epistola Saporis regis ad Constantium Imperatorem, cui suadere conabatur, vt bona Asiatici regni dimissa parte, quieti & incolumitati suæ consuleret, hoc bestias factitare dicens, quæ cum aduertant, cur maximo opere capiantur, illud propria sponte amittant, vt viuere deinde possint impauidæ. Amputari tamen hos ab eo animali cum capitur, negat Sestius diligentissimus Medicinæ professor: quinimo paruos esse substrictosque & adhærentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse: adulterari autem renibus eiusdem, qui sunt grandes, cum veri testes exigui B admodum reperiantur, ammoniaci coloris circumdati liquore, veluti mellis cerosi, odoris grauis, gustu amaro & acri, vt sternumenta olfactu moueant. Vtcumque verò, siue sponte, siue vi testes auferantur, cum satis constet eos ea præcipuè de causa conquiri, non inepte datus hieroglyphico locus, vt per id animal id supplicij genus ostenderetur, quo mœchorum lasciuia puniri consueuit, atque ita male tractari.

Pœnæ adulterorum.

ATRI FESTIQVE DIES. Cap. XXI.

SVNT qui atros festosque dies per fibros ita distinguant, vt cum festum significari velint, anteriora eius pingant, propterea quod populi plerique, qui nostræ pietatis ritu viuunt, à Ponto & à Septemtrione in Pannoniam vsque porrecti, anterioribus membris pro carne vescuntur, posterioribus piscis loco: caudam vero eius animalis, quæ pra pinguis prægrandisque est, salitam plurimum conditamque pro tarico pisculento habent, eaque ieiuniorum tempore, quo nobis constitutione Pontificia carnibus interdictum est, mensis inferunt: eiusmodi enim dies pleræque nationes Atros C vocant, quibus carne vesci ex lege nostra non licet. Ea vero illi ratione se tuentur, quod posteriores fibri partes aquis semper innatantes, piscem dicant, & esse arbitrentur: quia scilicet animal id tam aquaticum est quam terrestre, cum in extremo riparum semper degat, partem quæ caput versus tendit, terræ dedicarunt, & carnem esse voluerunt.

Dierum distinctio per fibros.

DE TALPA. Cap. XXII.

QVONIAM vero Talpa nonnihil habet similitudinis cum fibro, quo ipsa quoque in terræ cauis habitat, vt de ea post fibrum dicamus, admonemur.

CÆCITAS. Cap. XXIII.

VVLGATISSIMVM est Talpam pro cæcitate poni, vulgatiusque prouerbium, τυφλότερος D ἀσπάλακος: propterea quod animal perpetuæ cæcitatis tenebris damnatum est, lucemque ita habeat aduersariam, vt simulac ad diurnam claritatem eductum fuerit, emoriatur. Atque hoc illud est quod in Academicis quæstionibus ait Cicero: *Quid Talpam? num desiderare lumen putas?* Nihil ea prorsus videt, neque quidem oculos habet, vt veteres tradidere: vt vero obseruarunt alij, habet vtique partes easdem omnes, quibus oculi integri constant, nigricantem quippe illum orbiculum, & quod intra eum continetur, quam pupillam vocant, atque etiam portionis albidæ ambitionem, sed non tam liquido, quam oculi conspecti & eminentes. Nec in partem exteriorem apparere hæc possunt, propter cutis, quæ crassiuscula circum obducta est, corpulentiam: vtpote cum natura inter generandum lædatur, atque ita opus inchoatum relinquatur. Vtcumque, apud Hesychium Talpa huiuscemodi cæcitatis ergo hieroglyphicum est & ignorantiæ, cum oculus sua pollens vi, cognitionis & intelli-

intelligentiæ signum habeatur. Eucherius hæreticos per Talpam in Diuinis literis accipit: vtpote qui, licet aliquid cernere videantur, ipsum liquidæ veritatis lumen minime discernunt. A

AVDITVS E LONGINQVO. Cap. XXIV.

NEQVE vero desunt, qui auditum ex quantumuis remoto loco per Talpam significari tradant, liquidius siquidem audiunt Talpæ obrutæ terra, tam denso atq; surdo naturæ elemento. Quinetiam exploratoribus mos est, caput in scrobem aliquam summittere, cum procul aduentantes turmas, vel equitatum præsentire voluerint.

PRÆSAGIVM. Cap. XXV.

Cor Talparum ad præsagium vtile.

FVERVNT & qui per hoc animal præsagium intelligi asseuerarent. Explorarunt siquidem Magi, vt Proclus tradit, cor Talpæ ad præsagium mirifice conferre. Nam, vt Prophyrius etiam attestatur, veteres illi diuinatores simulac Talparum corda deglutissent, accipiebant subinde præsentem animam Dei ritu vaticinantem: quod similitudinem quandam habet cum auditu illo promptissimo: siquidem quæ præsagimus minime cernentes, sentire videmur tamen. Fuisse vero Talpam in cultu apud imperitam rerum vetustatem didicimus ex Esaia, vbi dicit: *Simulacra quæ fecerat sibi, vt adoraret Talpas & Vespertiliones.* Alij interpretantur, idola sua abiecturum hominē in foramina Talparum & Vespertilionum. B

Cap't 3. v. 20.

DE MVSTELA. Cap. XXVI.

IDEM vero vaticinium Mustelam huc accersit, quod persuasum sit quandam eius disciplinæ vim in ea consistere.

ARVPSEX. Cap. XXVII.

ARVSPICEM enim, vel eum qui quoquomodo futura prædiceret, per eius imaginem significari dixerunt; eaq; ob idipsum Thrasybuli simulacro, quod in Olympia dicatum erat, adsculpa fuit, vt meminit Pausanias: illi enim præter dissectum Canem, qui iecinoribus patefactis adiacebat, Mustela quoque dexterum humerum obrepebat: singula diuinationis hieroglyphica. C

INFORTVNIVM. Cap. XXVIII.

PER eandem pictam infortunium etiā intelligebant: animal inauspicatum infaustumq; esse perhibetur ijs, quorum habitet domos: insidiatur siquidem domesticis animalibus, præsertimq; auibus tam altilibus, quam nidum sub tecto facientibus, easque ad internecionem vsque persequitur. Occursus eius plerisq; religiosus habetur. Alij etiam in negotijs obeundis vel nomen ipsum horrescunt: vtpote contrarium efficaciæ.

VIRAGO. Cap. XXIX.

Mustelæ genitale.

HORVS Ægyptiacus author ait, per animal hoc mulierem virilia facinora pertentantem ostendi, propterea quod osseo sit genitali prædita. Impedior autem verecundia, ne significatum hoc apertius explicem, quamq; inter sese mulieres turpitudinem, absque viris exercere nonnumquam deprehensæ sint. Id potius ponam, singulare stranguriæ remedium esse genitale id, si rasum tritumque detur: vt Aristoteles de hist. animalium testatur. Nam & Strophilus scribit, mustelæ genitale esse solidum instar ossis, cuius ramenta, si in potu dentur, singulare remedium sit vrinæ stillicidio. Eam à Thebanis coli scribit Ælianus, quod Alcmenæ Herculi pariundo laboranti, opem tulerit haud contemnendam.

DE MVRE. Cap. XXX.

MVREM associari sibi deposcit mustelæ nomē, cum præsertim in omni familiari supellectile corrumpenda, non minorem mus iniuriam & detrimentum afferre soleat, quam mustela.

DETRIMENTVM. Cap. XXXI.

PRÆCIPVVM enim eius est significatum, vt hieroglyphicum detrimenti sit atque perditionis: is siquidem, vt apud Ciceronem est, dies ac noctes aliquid semper rodit, ac omnia quæ rodit inquinat & inutilia reddit. Quare in ostentis quoque, si mures aliquid corrosissent, perniciosa portendi aiebant ijs, quorum instrumētum aut opus esset, quod ita corruptum erat. veluti ante Marsicum bellum, quod clypeos Lanuuij abrosissent, maximum id portentum aruspices dixerunt, & eorum quæ subsecuta sunt incommodorum indicium. Iam & Carboni Imperatori mures exitium abrosis fascijs, quibus in calceatu vtebatur, portendere. Sed falsè risit hæc Cato, cum eum quidam consuleret, quid ostenti esset, quod sorices noctu caligas abrosissent: respondit enim is, non esse ostentum si sorices caligas abrodant, sed si caligæ sorices ipsos abrosissent. Sedenim Cicero, quamuis id & ipse ridere videatur, cum iam Respublica titubare cœpisset, Platonis politiam corrosam turpiter à muribus apud se deprehendit. Et si parua licet conferre cum magnis, nos quoque portenta hæc tetigere. Nam quamprimum Romam applicui, sedemque ibi fixi, ne miserrimas incensæ, deuastatæ, ac pene dirutæ patriæ calamitates, fœdissimasque clades ante oculos in dies mihi atrociores spectando fieri sentirem, mihi accidit vt pulcherrimum Horatij opusculum, quod in delicijs habebam, mures à licijs, quibus conglutinatus erat, protinus abroderent, omnibusque paginis ita discissis inutilem codicem efficerent: mox & Pindarum aggressi, eum quoque ab eadem parte qua plicatus conglutinatusque erat, inquinarunt, quod ostenti loco fuisse, euentus postea comprobauit, non esse tunc Romæ locum Musis, & amœnioribus his disciplinis: idque magna & studiorum meorum & diuturni temporis iactura compertum habui, donec vicesimo post anno, ex quo huc migraueram, Hippolyti Medicei discipuli mei liberalitate atque beneficentia, fui tandem subleuatus, vsu rerum ad vitæ necessitatem, quod satis esse duxi, suffecturo.

Portenta ex Murib. aliquid corrodentibus.

OPTIO. Cap. XXXII.

EODEM vtebantur hieroglyphico Sacerdotes Ægyptij, si optionem atque iudicium significare voluissent. Mus quippe plures diuersosque panes aut poma nactus, purissimum optimumq; ex omnibus quo vescatur, deligit. Quapropter in panificijs emundis, optionem ex huiusmodi murium indicio facere solitum est multis. Idem in fructibus alijs, præsertimq; melopeponibus, summa nepotum curiositate obseruari videmus: cum eos meliores esse constet, quos mures cœperint abrodere. Plinius vbi de Ponticis muribus loquitur, mirari videtur, quonam modo authores intellexerint eorum palatum in gustu sagacissimum esse.

Melopepones meliores, qui.

IMBECILLITAS. Cap. XXXIII.

SVNT qui per murem exanimatum, imbecillitatem intelligi posse tradant: is siquidem minimo quoque incommodo exanimascit: plerumque vero sponte moritur effluentibus intestinis, hinc κατὰ μῦς ὄλεθρον dici solet, qua similitudine Menander vsus est, vt citat Ælianus lib. 3. cap. 10. cum valetudinarius quispiam ipsa fuerit naturæ imbecillitate consumptus. Muribus enim in vniuersum vita breuissima, vnde musculus apud Horatium alteri ait: *Viue memor quam sis æui breuis.* Sunt qui putent soricem ea de causa dictum, quia σορὸν apud Græcos putridum significet, quod huic qua de loquimur imbecillitati congrueret. Sedenim multo magis placet eorum sententia, qui quemadmodum suem ἐξ ὑὸς à nobis factum constat, ita ἐξ ὕραξ soricem deductum asseuerant. Nicander sane ὕρακας mures appellauit Æolum lingua, apud quos ὗς, hoc est, sus, ὕραξ dicitur. Murem vero, quod rostrum habeat suilli perquam simile, Suis etiam cognomento dicunt, quod interpres Nicandri

Serm. lib. 2. Sat. 6.

 obserua-

obseruauit. Sus vero sorexque tanta concordia naturæ consentiunt, vt quod Magi tradunt, si quis A muris iecur in ficu porco vorandum dederit, animal id eum qui dederit, nullo edito grunnitu vltro deinceps adsectetur quoquo ierit, quod ego Patauij factum memini nonnullorum iuuenum astu, qui ganeæ potius quam disciplinis dediti erant, non sine totius viciniæ querelis, quæ sibi porcos incertis authoribus abduci lamentabatur.

AMATORIÆ DELICIÆ. Cap. XXXIV.

LONGE vero diuersum illud, quod illecebras amatorias, petulcioresque lasciuias per album murem significare, non Ægyptiorum modo commentum, verum & Græcorum fuit. Nam de muris salacitate multa sunt à plerisque prodita : sed præcipuè mihi videtur Plautus rem expressisse, vbi Phronesium Dinarcho suadere conatur, vt multiuolus sit in re venerea. sic enim ait : *Sed tamen cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia, ætatem qui vni cubili nunquam committit suam, qua si vnum obsideatur, aliunde profugium quærit.* Moris vero fuisse muris nomine amatoribus adblandiri, ex Epigrammatarij versu noscitur:

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas. B

Auctor Ælianus li. 12. c. 10.

Ob notissimam verò muris salacitatem, mulierem quandam portentosæ libidinis, qualem nostri Messalinam fuisse memorant, ab Epicrate Myonam, quasi nos Murinam dicamus, appellatam ait Aelianus.

INTAMINATA MVNDITIA. Cap. XXXV.

Mus albus quis.

QVEM vero intelligat Ælianus & Philemon per album murem, nemo ex nostris, quod hactenus legerim, explicauit : si tamen ad Plinium & alios probatissimos authores aspexeris, eum esse conijcies, quem Armenium vocamus, villi pelliumque mollitie delicatum, Francisci Petrarchæ versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitatum : vtpote qui delicatioris cuiusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spurcitia tantæ sit abominationi, vt limo ante ostium caui illito, capi potius à venatoribus, quam eo fœdari patiatur : quod cum sanctioris sit amoris proprium, intemeratæ castitatis symbolum, quæ diuina tantum flamma succendatur, à peritissimis rerum ponitur. C

ARGIVI. Cap. XXXVI.

INVENITVR & in numis muris signum : eam vero Argiuorum præcipuè monetam fuisse, Plutarchus ait, apud quos fuisset moris, vt numum imagine muris insignitum cuderent.

DE FELE. Cap. XXXVII.

Plin. lib. 10. c. 73.
Varia Felis nomina.

SI pro Æluro Felem reddidero, satis scio paratos emissarios esse qui medentibus inuadant. Sed enim quæ Plinius de Fele refert, dum quærit quo silentio, quamque leuibus vestigijs auibus obrepant Feles, quamque occulto speculatu in musculos insiliant : tum ea quæ ab Anniano Poëta memorantur apud Gellium, quæ ab Ægyptijs eo supersunt memoriæ prodita, cuius oculi ad vices Lunæ, aut ampliores fiunt, aut minores, domestico huic animali, quod Albertus modo cattum, modo Murilegum appellat, congruere manifestum est. Sunt & qui Musionem vocent : Felem autem alij, quæ vulgo Felina, alij qui Martes appellatur, esse volunt, eoq; & Varronis & Columellæ authoritatem trahunt. Nam quæ illi vna cum Nicandro de venatu auium clandestino nocturnoq; tradunt, Martem id facere satis exploratum est. Sed quoniam de harum nomine plerique certant, ne temere vni magis quam alteri faueamus Æluri vocabulum interim vsurpabimus, de quo in antiquo Festi Pompeij codice hæc adinueni : *Est Aelurus animal Leoni cum procreatur persimile, olim syluestre : maxime muribus aduersatur, salax, oculi cuius acie flammea, ad imitationem Lunæ crescunt & decrescunt. Nam veluti Luna pro solaris luminis participatione faciem quotidie variat, ita Aelurus pari cum Luna conditione afficitur : nunc aucta, nunc imminuta pupilla, prout Lunæ orbis nunc se plenũ, nunc dimidiatum, nunc cauum, nunc tuberosum ostentat. Annius Vmbrei in Nerea : Murium strages Aelurorum oculi, vt minuti Lunam ariolantur.* Quibus quidem verbis

verbis nescio an explicatius cattus noster domesticus à quopiam describi possit: Sed quoniam de Æluro satis constat, de Latina locutione nondum per hos liquet, quamuis totiens Cicero Felem & Canem inter Ægypti numina socialiter enumeret, dubio procul cattum intelligens. Æluri ipsius, si catti nomen ita abhorrent, significata referamus.

IMPLORATIO. CAP. XXXVIII.

VETERES cum hominem in manus hostium illapsum, qui miserabiliter auxilium imploret, indicare vellent, Soricem pingebant ab Æluro comprehensum: exauditur enim statim miserabilis eiulatus, & vox veluti auxilium implorantis vbi mus in dentes incidit eiusmodi: vnde prouerbium: *Sorex Hecaten.* Causam Simnius Capito sic interpretatur: quod is qui in manus hostium incidit, illorum ducem implorat. Est vero Ælurus (vt Verrius ait) sub tutela Hecates. Apud mythologos inuenias Iouem ludicro certamine Apollinem cum Hecate tenella adhuc ætate commisisse, argumento proposito, vt ipsi quoque certatim animalia conformarent atque producerent, terræque theatrum implere procurarent: tum Apollinem statim hominem protulisse, aduersus quem Hecate Simiam opposuerit à se factam: exceptam risu rem, Apollo Leone terribili producto, interturbauit. At Hecate ludo etiam indignata vinci, Ælurum genuit. Maiore hinc Apollo effusus risu Murem in Hecates ludibrium protulit: illa magis indignata cum vi non posset vincere, ad artes conuersa, Simiam in Leonem, Ælurum in Murem acriter incitauit. Leo diu à Simia natibus eius affixa, tota est arena ad furorem vsque exagitatus, Mus aufugiens ad Apollinis pedes procubuit, atque ita seruatus. Vlturus autem Leonis iniuriam Deus vim medicam in Simiæ sanguinem immisit, qua Leo febre correptus sanaretur: atque ita factum, vt Leo semper Simiæ pastum appetierit. Æluri autem genitale semen ita reddidit igneum, vt eius generis fœmina, de re omni animantium generi voluptuosa, & angi & cruciari ad miserabilem vsque vociferationem, compellatur. Alij rem tametsi manifestè fabulosam, ita gestam memorant: Solem & Lunam initio rerum in certamen deuenisse, vt terram animalibus replerent, cura eiusmodi illis à summo opifice demandata, statimque Leonem ea, qua insignis est, specie à Sole conformatum: Lunam vero æmulatione concitam, cum Deos omnes in nouæ belluæ admiratione detentos animaduertisset, neque opus id æquaturam se confideret, Ælurum protulisse, animal quippe Leoni perquã simile, sed & armis & specie tanto inferioribus, quanto Luna ipsa Sole deterior est. Oborto interim inter Deos risu, indignatum Solem eam fuisse Lunæ temeritatem, vt secum ausa esset contendere, Murem euestigio procreasse, vt Æluri contentionem eluderet. tum Lunam maioribus ingenij viribus conuocatis, quantacumque potuit arte conatuque, quantoque maxime studio proficere potuit Simiam progenuisse: id quoq; animal cum ridiculum adeo apparuisset, elususque omnium cachinnatione Lunæ conatus fuisset, adeo id indignè Luna tulit, vt sempiternas inter Simiam & Leonem, neque non inter Ælurum & murem, commiserit inimicitias.

Prouerbiũ, & eius explicatio.

Altera prouerbij declaratio.

LVNA. CAP. XXXIX.

APVD Ægyptios sane Æluri præcipuum hieroglyphicum erat, vt ex eius imagine Luna intelligeretur, in cuius cultum magna Ælurum veneratione prosequebantur. Satisque constat eum qui animal eiusmodi vel incuria occidisset, populari tumultu varijs supplicijs male tractari, & enecari solitum: cuiusmodi superstitionis exempla in Romanum ciuem edita sunt Ptolemæi illius tempore, qui à Romanis in societatem & amicitiam receptus est. Porro nullum apud Ægyptios Iside numen maius, neque venerabilius fuit. Isis vero, quamuis & Astrocyona è cœlestibus signis addictum habeat, in primis tamen accipitur pro Luna. Quicquid vero cum Luna consensum aliquem haberet, id apud eos honori habebatur. Ex quo vero Soli Luna maximè dicitur aduersa, Æluros lunare animal, sympathiæ vi animalia Soli notabiliter subiecta, genuino quodam odio prosequitur: vtpote Soricem, qui totus est Solis, adeo vt etiam, vti dictum est superius, illi Smynthei cognomentum inderit.

Æluri veneratio apud Ægyptios quãta.

ORTVS ET OBITVS RERVM. CAP. XL.

A

QVID vero sibi vellet Ælurus ille in summo Sistri apice, sub quo forma illa orbicularis, cui quatuor veluti tintinnabula mobilia æquis inter se interuallis applicata erant, ex Plutarcho declaratum est: significabat enim hæc species omnia, quæ generationi corruptioniq; obnoxia sunt, lunari globo subijci, infra quem omnia mouentur & alternant, quippe quæ sint ex quatuor illis principijs, quæ Elementa placuit appellari, conflata, igne quippe, terra, aqua & aëre. Cur verò animal hoc Lunæ simulacrum excogitassent, ea affertur causa, quod tum varium est colore & astu, tum noctu magis quam interdiu exercitio deditum. Est præterea fœcundæ admodum salacitatis, temperaturæque cum Luna perquam simile. Nam vnum primo parere fertur, inde duos, inde tres, inde quatuor, atque ita vicissim ad septimum vsque peruenire, ibique sistere, ita vt toto vitæ cursu octo & viginti natos edat, quot itidem luces in Luna dinumerantur in Zodiaci transcursu peragendo. Adhæc eius facies à septimo quoque die, in aliam speciem abit. Verum quæ de animali traduntur, fabulosa forsan aliquando deprehendi possunt: illud minimè confictum quod de pupillis eius fertur, quæ non tantum ad Solis cursum quotidie commutentur, verum etiam ab incremento decrementoque lunaris globi quotidie varient, quod tum in alijs, tum in ijs, quos Syrianos vocamus, liquido apparet. Nam qui Ælurum describunt, & varijs eum maculis insignem memorant, eam sibi speciem videntur proposuisse.

Æluri & Lunæ sympathia.

B

MVLIEBRIS SALACITAS. CAP. XLI.

QVOD vero salacissimam fœminam per Aeluri fœminæ simulacrum nõnulli significari dixerint, non ea tantum causa fuit, quod plurimum Lunæ fœcunditatem, quæ humoris ab ea manantis beneficio tota terra mariq; luxuriat, admirarentur, quam etiam quod ipsius animalis ingenium ita affectum animaduerterent: fœminæ enim in eo genere natura admodum libidinosæ sunt & salaces, tametsi initium vix pati possunt: in quo, propter ignitam geniture vim plurimum, vti dictum est, cruciantur, mares tamen ad coitum ipsæ frequenter alliciunt, inuitant, cogunt, puniunt etiam, nisi pareant. Vnde vulgo nunc homines, qui operam nequitiæ dant incontinentius, & pudore prostituto lasciuiunt, *Cattorum commercia frequentare* dictitamus.

C

DISSIMVLATOR TVRPITVDINIS. CAP. XLII.

VITIORVM dissimulatorem per micturientem Simiam suo loco significari diximus, quoniam ita in Hori codicibus impressis inueneramus: postea vero quam & manuscriptos codices & antiquos nacti sumus, non πίθηκον eo loco, sed αἴλουρον inuenimus, quod quidem vero propius visum est, cum eo omnes ingenio Catti sint, vt quanto possunt studio ventris excremẽta, vel attracto, si copia sit, puluere sepeliant, vel alia re quapiam omnino occulant. Ægyptij sane cum in propatulo ac vijs ipsis cibum caperent, Cattorum tamen exemplo ventrem domi exonerare, atque id quidem clanculum, assuerant. Munditiem hanc Hebræi quoque iubentur obseruare, vt Deut. 23. *Locum habebis extra castra ad quem egrediens ad requisita naturæ, gerens paxillum in Baltheo, cumque sederis, fodies per circuitum, & gesta humo cooperies quo releuatus es.* Qui mos & apud Persas tantæ fuit religionis, vt qui alio quopiam inspiciente non modo quicquam non euomerent, sed ne lotium quidem emitterent: quique palam id facere aggressus esset, facinorosa notabatur ignominia. Quid vero quod ad hanc vsque diem aiunt Alexandriæ vrbe Ægypti, totius orbis emporio frequentissimo celebrata, indigenas expuentem quempiam non aliter abhorrere, quam apud nos ludibrio & reprehensioni sit obnoxius, qui palam ventris crepitum emiserit?

AVGVSTEI. CAP. XLIII.

ET quoniam nostra omnis dictio ad sculpturas, picturasque & gestamina contendit, minimè dissimulanda sunt legionum atque ordinũ insignia, quæ se pro re obtulerint: nam plerique hominum, cum in huiusmodi signa picturasve incidunt, quid ea sibi velint, anxie admodum percontari solent.

Signa militaria Catto insignita.

A solent. Ab Ægyptijs enim ea primordia sumpserunt, vel haudquaquam dissimilia sunt ab eorum inuentis. Cattus igitur in huiusmodi gestaminibus insigne fuit, vt vetustæ indicant inscriptiones, eius ordinis qui AVGVSTEI vocabantur: hi sub magistro peditum stipendia faciebant. Erat vero Cattus is prasini coloris in alma parma, quam ruber circulus ambibat, late marginem circumplexus, gestus eius vt currentis, reflexo in dorsum capite.

FELICES SENIORES. CAP. XLIV.

ALIBI dimidius Cattus rubri coloris in parma punicea dilutiore spectabatur, qui à margine rubro surrectus, pedibus ad lusum compositis, adblandiri videbatur. Insigne hoc erat, quantum ex vetustis ipsius reliquijs colligere potuimus, FELICIVM SENIORVM, qui sub eodem magistro peditum militabant.

ALPINI. CAP. XLV.

B SVB eodem Duce signum etiam militare fuit, in quo Cattus coloris punicei diluti, recta facie progrediens, habebatur in parma viridi, cuius marginem albus circulus ambibat. Gestamen hoc erat militum, qui ALPINI vocabantur.

Sed iam, Io. Antoni charissime, nolim otium tuum curiositate aliqua mea interturbare, dum morosa & leui forsan dictione studiorum tuorum cursum intercipio. Hæc igitur pro qualicumque munusculo ita ex improuiso comparato, satis fuerint: de reliquis, si argumentum minime displicuerit, alias plura coram conferemus.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

C

LIB. XIV.

DE IIS QVÆ PER SERPENTEM IN GENERE SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISS. CARD. BERNARDINVM MAFFÆVM.

IVCVNDISSIMA *illa amicitiæ suauitas tuæ, meusque erga te cultus, & peruetus admodum obseruantia, quæ Romæ primum, vel à primis laudatissimæ adolescentiæ tuæ annis instituta, mox Patauii, quo ad ingenii cultum capessendum concesseras, clarissimarum virtutum tuarum ingeniiq; sanctissimi cognitione aucta est: & tuo in omnibus rebus meis patrocinio confirmata, efficiunt, vt nullo vnquam tempore, neque longissimo quantumuis loco remotus,* D *immemor tui esse possim. Quare, licet aliquot abhinc annis te non viderim, nuncque maxime longe absis, & in Cardinalatus splendorem assumptus, necesse est te magnis omnino negotiis & occupationibus detineri: tam mihi tamen oculis inhærescis, ac si te coram continuo conspicerem. Hinc factum est, vt cum domi aliquantulum otii nactus lucubrationes illas, quas tantopere videre concupiscis, recognoscerem, easque in libellos vnamquamque suos dirigerem, earum partem ad te mittere cogitarim. Id opportune necne fecerim, non sat scio. at certe amanter & ex officio à me factum hoc certo scio: vt scilicet haberes istic, in ista qua fulges amplitudine, si tibi tantulum horæ vel à publicis curis, vel à tuis sanctioribus studiis vacuum relinqueretur, quod cum Pierio tuo loquerere, qui te semper vnice sancteque coluit ac obseruauit. Neque tamē tanquam summæ eruditionis tuæ nescius, arbitratus sum noui me quicquam allaturum tibi: verum quia nullum vnquam abs te sermonem vberiorem, dum vna fuimus, haurire me solitum meminerim, quam de literis & disciplinis, id dedi operam, vt de literis & disciplinis*

noster hic per libellum, quem ad te misi, congressus esset. Erit vero sermo de iis, quæ per Serpentis imaginem apud veteres significabantur, quibus & Aegyptii sacerdotes, & pleriq; alii, pro literis usi sunt: quæ quamuis forte haud incognita sint tibi, decies tamen repetita placere semper poterunt, quæ de doctrina semel placuere: quare te ad rem recognoscendam, ubi primum per otium licuerit, spero non inuito animo accessurum. A

Capvt I.

Angvis, atque adeo reptilium aliquot significata dicturus, cum pro varia eorum pictura, diuersisq; speciebus, varia identidem significata sint, curæ pretium esse existimaui genus eiusmodi prius tractare, cuius effigies excogitata est auspicacior, augustiorq;, magno apud veteres in cultu habita, cærulea quippe facie, colore nitido, squamis pellucentibus, capite minime formidoloso: à quo nostræ erit dictionis initium. Cum his Basiliscum enumerant, tametsi eius animalis violentiam mortales reliqui longe aliter interpretantur. Post Basiliscum Aspis est, ac mox Vipera, à quibus Ægyptij multa hieroglyphicōn argumenta desumpsere, & diuinæ nostrorum literæ horum sæpe mentionem faciunt. Sed Dana illi suum religiose præferunt, qui opem omnibus præsentaneam polliceatur: quare quænam sint ea, quæ hinc significentur, dicere iam incipiamus. B

MVNDI MACHINA. Cap. II.

Serpens caudam depascens quid.

Mvndvm vniuersum Ægyptij sacerdotes describere volentes, Anguem qui caudam propriā depasceretur, eumque varijs insignem maculis pingebant, de quo Claudianus:

Perpetuumque virens squamis, caudamque reducto
Ore vorans, tacito relegens exordia lapsu.

Quod dubio procul significat omnia, quæ diuina prouidentia in mundo generantur, ab eodem cum solui cœperint, siue paulatim imminui atque deficere, in sese recipi, fieriq; illud propemodum, quod apud quosdam Æthiopiæ populos assiduo est in vsu: qui cum nullo alio nutriantur cibo quam piscium, humana deinceps cadauera piscibus obiectant, victum quem ab eis acceperāt ex seipsis rependentes. Hæc vero cauda ab suo animali corrosa, receptæ authoritatis assumptum illud significat, quod vno omnium consensu fertur, decrementum vniuscuiuspiam rei, alterius incrementum esse. Aiunt vero Phœnicum hoc fuisse hieroglyphicum, per Draconem in orbem redactum, caudamque suam deuorantem, id exprimere, vt appareat mundum ex seipso ali, & in se reuolui. Nam cum æterna sint elementa, neque corruptione, neque variatione per se vlla immutentur, corruptioni tamen ac variationi subiecta videntur, ea parte qua specierum informationi admiscentur, vi tamen ipsa incolumi permanente: quippe veluti ex literis nihil separatim significantibus apud Calchographos, siue impressores librarios dicere malimus, nomina componuntur, quæ aliquid copulata significant, mox vtilitate ipsa, impresso notatoq; libro, quantum vsui venerit, recepta nomina ipsa, dictionesq; omnes corrumpuntur, solutæ literæ incolumitati pristinæ, generiq; suo restituuntur, & in alterius formæ vsum asseruantur, ita corpora, quæ Græci συγκεχυμένα, iuniores Philosophi confusa, hoc est, in vnum conflata dicunt, cum ad uenerit exitus, diminuiq; cœperint, sigillatim in eadem ipsa resoluuntur elementa, aliarum itidem specierum compositioni obnoxia, ac semper exposita: quod ex nostris optime Pacuuius intellexit, ad hoc luculentissimis illis versibus alludens: C

Quicquid est hoc, omnia format, alit,
Auget, creat, sepelit, recipitque in sese omnia,
Omniumque idem est pater, indidemque eadem
Quæ erunt de integro, atque eôdem occidunt. D

Eodem respexit Lucretius, cum dixit:

Deniq; iam ruere hoc circum, superaq; quod omne
Continet amplexu terrai procreat ex se
Omnia, quod quidam memorant, recipitq; perempta,
Totum natiuum mortali corpore constat:
Nam quodcunque alias ex se res auget alitque,
Diminui debet, recreari cum recipit res.

Sed ne multa adeo congererent Ægyptij sacerdotes, neve longis discere volentes ambagibus implicarent, cum omnem illi naturæ obscuritatem manifeste adeo sibi cognitā profiterētur, & quasi per manus proditam hæreditariam disciplinam possiderent, vno contenti hieroglyphico mundi conditionē

omnem

A omnem expressam esse voluerunt. Serpens igitur caudam depascitur suam, vt gen erum immortalitatem, qua rerum naturam Deus insigniuit, ostentet: vt principium ad finem directum esse, finemque ad principium reflecti doceat. Nam, vt hoc apertius explicetur, ex plantis fructus, velut ex principio finis, ex fructibus vero semen, in quo planta ipsa delitescit, atque ita principium ex fine. Sic nihil denique viuum intra mundum perit: sed eorum quæ nobis interire videntur, solæ mutantur species: de quibus Virgilius, nec morti esse locum dixit. Idem per atomos suos Democritus intellexit: quamuis vocabulum nonnulli contendunt improprie esse dictum, indiuidua tamẽ corpora ea esse voluit, quæ disiuncta cum fuerint, neque legantur, neque internecionem recipiant, nec sectionibus diuidantur, sed omne per æuum infinitam in se retineant soliditatem. Hoc illud idem figmentum est, quod Saturnum, quem pro tempore figurant, aiunt filios deuorare solitum, Iouem vero interceptum, lapide supposito, quem Saturnus deglutierit. Terrestria porro huic varietati commutationiq; rerum plurimum obnoxia esse, per huiusmodi figmentum indicabant: animam vero, quæ per Iouem, vt Plotinus interpretatur, fingitur, immortalem esse. Sane Hesiodus, posteaquã prolem à Saturno & Rhea susce-

Quid per atomos Democritus.

B ptam enumerauit, illud statim adiecit:

Καὶ τοὺς μὲν κατέπινε κρόνος μέγας, ὅστις ἕκαστος
Νηδύος ἐξ ἱερῆς μητρὸς πρὸς γούναθ' ἵκοιτο.

Atque hos deglutit Saturnus, vt ille vel ille
Diuino ex vtero genua ad materna veniret.

Quod ita accipiunt interpretes. Nascuntur è terra rerũ species, & in terram mox recidunt: nam Rhea deflexus est, & corruptio mundi. Quæcumque igitur tempus protulit, eadem tempus absumit: vnde sacris quibusdam apud nos dicitur, puluerem esse hominem, & mox in puluerem reuersurum.

Non omittenda vero sunt, quæ de figura Anguis, Mundum ipsum mira similitudine referẽtis, veteres Philosophi quasi ludentes conscripsere, ipsam rerum speciem vniuersam non temere oculis omnium subijciẽtes. Siquidem pro corpore quod habet, grauissimum est animal, perinde ac terra, quæ ponderibus librata suis ob grauitatem insitam, in centrum vndecumque recidit. Præterea vero toto distentus humi corpore, per terram repit, vnde etiam genus id nomen accipit, modo Serpens, modo reptile nuncupatum. Sed quoniam huiusmodi terræ hieroglyphicum loco suo copiosius tractabitur, ne nunc stylo vniuersi speciem percurrenti moram aliquam interponam, omittetur. Est prætèrea lu-

Serpentis & Mundi sympathia, ac consensus.

C bricissimum, quemadmodum aqua, atque inter serpendum pandos ac repandos vndarum flexus imitatur: & apud fabularum scriptores Draco Euripus erat, qui Hesperidum hortis in insula positis tutelaris effingebatur, & amnes quosdam spiras circum terrarum orbem replicare instar anguium Socrates ait, Phædone. Quinetiam Hesiodus Echidnam ait dimidia sui parte Nympham, dimidio altero immanem Anguem, pro qua interpretes vapores accipiunt exhalantes à mari, neque non omnem humoris vim. Nympha vero est ob id, quod subministrat nutrimẽtum. Serpens, propterea quod flumina tortuosis ambagibus feruntur, perinde ac Serpentium, vti dicebamus, corpora sinuosis plurimum flexibus obrepunt. Sed quod facit ad Nympham, quæ loci omnino genius est, occulta quippe vis illa, quæ graminibus & plantis vitam fouet, actumq; subministrat, ignarus non sum, quosdam alios Draconem hortorum custodem pro radicibus arborum accepisse, quod tortuosę sint vti Serpentes, & in terram adactæ, perinde ac Anguium genus in terræ visceribus plurimum delitescit: ita vero Draconis speciem hanc pomis operam præstare vt asseruentur: radicibus enim aut cæsis, aut exsiccatis, poma etiam auferri necesse est. Aerium vero spiritum, de quo latius in Basilisci significationibus
D dicetur inferius, per sibila, quæ vel ad audientium horrorem nonnulli eorum excitare solent, intelligimus. Squamæ vero, stellarum mundum ambientium varietatem, quiq; ignes in supremo micãt orbe, hieroglyphice significant: nam & hinnuleæ pellis varietatem, quam Pan gestare fertur, stellas ex maculis imitari, ait Probus. Eamdem Libero patri attributam, idem significare tradit Eusebius libro de præpar. Euang. I. vbi Osirim, Sirium, Liberum, Solem, & Phaneta, ex Homeri, Eumolpi & Orphei versibus eumdẽ esse differit, de quo loco suo plura erunt inferius repetenda. Est & alia super hoc consideratio: quod anguis hyberno situ membrana corpori, præcipue autem oculis, obducta obcæcatur, verno vero tempore fœniculum pastus (id Græce μάραθον est) eiusque succo oculos inungens impedimentum illud exuit, & acutissimo quo pollet visui restituitur, senectutemq; ita singulis deponit annis, nudusq; propemodum vernat, & glabro corpore iuuenis, vt Maro ait,

Ænei. li. 2. ab Homero Iliad. 3.

Lubrica

Lubrica sublato conuoluit pectore terga. A

Leberida vero, membranam scilicet quam deponit, ita exuit, vt à capite orsus ad caudam replicet, interiore parte in exteriorem, exteriore in interiorem versa, cute intus altera subnascente. At mundus quoque (de inferiori hoc mundo loquimur) hyemali tempore pruinoso, quodam non modo obcæcatus, sed vndecumq; obductus situ, annuo peracto spatio, Zephyris flare incipientibus, squalorem abiicit quæq; rerum semina intus fuerant superioris defectu caloris obtrusa occultaque, extra aperiuntur excluduntur que, ac senectute deposita, per vices iterum iuuenescunt. Quinetiam quæcumque de Anguis renouatione traduntur, cum hac ipsa mundi nostri renouatione consensum habent: ferũt enim Colubrũ cum exuere incipit, ab oculis primũ detrahi, ita vt occæcari videatur, tum caput exuitur, glabrumque hoc omnino ante quam reliquum corpus, apparet. Arbores quoq; oculos primum exerunt, gemmas alij vocant germen alij: sed oculatio inde, insitionis genus, mox exsinuant flores, paulatimque fructum fœtus aperiunt. Neq; Vere tantum exuit Anguis, verum etiam Autumno, & pro locorum temporumq; conditione: æstate etiam, Aristotele hoc asserẽte: licet id abneget Plinius. Atqui mundum etiam non Vere tantum hæc facere, sed Æstate Autumnoque omni, tot species, tantosq; ortus, variosq; nouatus aperire, pro regionum situ ac rerum natura conspicimus. B

IVVENTVTI REDDITVS. Cap. III.

SVNT vero qui per Anguem & Leberida hieroglyphicῶς hominem ostendant iuuentuti reditũ, si vel de morbo, aut alia aliqua lue aut calamitate squalorem atq; maciem deposuerit, sitq; demum habitior atq; validior factus. Libet vero fabellam super huiusmodi renouatione, ex Nicandro & eius interpretibus recitare. Mortales enim aiunt impetrasse olim à Dijs multis precib. vt perpetuo iuuentutis munere donarentur, atque ita numquam in posterum senio contabescerent, sed quamdiu vnicuiq; viuere permissum esset, integris viribus & florenti semper ætate, vegeti perseuerarent. Hanc igitur simulac benignitate Iouis accepissent, imperitos adeo rerum fuisse, vt eam Asino vectandam commendarint, hunc vero siti confectum ad fontem quendam peruenisse, in quo Serpens loci custos statiuam habebat custodiam: cumq; inde bibere tentasset, à Serpente prohibitum, neq; alia conditione bibendi facultatem illi factam, quam vt id omne quod vehebat onus, Angui mercedis nomine concessisset: ex eo inde tẽpore omnes Angues senectute singulis annis abiecta iuuenescere, homines vero senio confectos emarcescere, ac stoliditatis pœnas luere, quod iuuentutem tanto expetitam studio negligenter custodissent. Hinc illa Tibulli querimonia: C

Fabula super hom. renouatione.

Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?

Sed quoniam in fabularum figmentis varij admodum Græci sunt easq; vnusquisque suo ex commodo, &, vt adlibuerit comminiscitur, ferunt alij Promethea cum cœlestem ignem furatus esset, eumq; mortalibus communicasset, nullam illos accepti muneris gratiam Prometheo retulisse: quod cum Iupiter approbasset, pharmacum hominibus, quo senectutem amolirentur, elargitus est, quod donũ Asino vectandum illi destinarint, atq; illa mox subsecuta de Asini imprudentia, de Serpentis astutia, de commutatione, quæ superius enarrata sunt. Meminit huius fabulæ Sophocles, κωφοῖς. Quoniam vero Asinus ille & sitim eo cõtulerat, factum est, vt ex pacto Serpens eam quoq; sibi vendicaret, hinc supra modum illos siticulositate pleriq; eorum pertentare solent quos momorderint: de quo tamen plura loco suo dicuntur, vbi Dipsadis significata recensemus. D

TEMPVS. Cap. IV.

Quomodo Ser. enté. pus signet ac immortalitatem.

ERAT autem aliud hieroglyphicum Serpentis, caudam suam sub guttur attractam occultantis: eaq; species in Saturni dextera manu statuebatur, quem pro annuo circuitu, pro tempore, pro ætate, pro immortalitate poni ex multorum scriptis accepimus. De anno apertissime Maro:

Georg. lib. 2.

Atque in se sua per vestigia voluitur annus.

Quod vero Serpens temporis signum esset, causam Cyrillus hanc subiicit, quod in longitudinẽ porrigitur, & multis complicatur spiris, quæ sunt multæ dierum annorumque series, taciteque proserpit, nullo edito strepitu, vnde Poeta non incelebris dixit, *Labitur occulte, fallitq; volubilis ætas.*

Ouid. li. 10. Metam.

Verum

A Verum ea quoque cauſa eſſe poteſt ſuppreſſæ caudæ, quod tempus aut à præterito, aut à præſenti, aut à futuro conſideratur, quæ omnia incerta nobis omnino ſunt: præteritum ſiquidem intueri minime poſſumus, & cum principio careat, neq; mente quidem concipitur, futurum longe minus, quia nondum eſt, & finis eius prorſus incognita, qua de Horatius tertio Carminum, od.29.

Prudens futuri temporis exitum   *Caliginoſa nocte premit Deus.*

Præſens vero cum ſit inſtabile, velociſſimeque tranſcurrat, vix percipi poteſt: veluti, ſi digitum in defluentem aquam intingamus, diſcernere non poſſumus, vtrum in præterita, an in futura, an in præſenti: quia præterita iam elapſa, futura nondum adhæſit, præſens puncto ipſo ſtatim elabitur: quę cum omnia cognitioni noſtræ ſubducantur, Ægyptij forſitan pro hieroglyphico huiuſmodi caudam ita reduci occultarique voluerunt.

CALAMITAS. Cap. V.

HABET & vocabulum ipſum temporis, hieroglyphicam omnino ſignificationem, vt hoc obiter attingamus, & à pernicioſa Saturni vi non admodum alienam. Nam Poetæ *tempus edax rerum* B eſſe dicunt. Neque Latini tantum, verum etiam Syri & Hebræi dictionem Tempus, pro calamitoſo rerum ſtatu ponere conſueuerunt. Nam, *Et erit tempus eorum in ſeculum*, 81. Pſalmo legis, & huiuſmodi paſſim multa. Quod vero hic *in ſeculum* legitur, interpretes de calamitatibus dictum volunt, quæ poſt neglectum Chriſtum perpetuo erant Iudæos oppreſſuræ.

MVNDI MOLES. Cap. VI.

SVNT qui aliam etiam picturam ſimulacrumve mundi fuiſſe dicant, vt ſcilicet intra circulum æreum Serpentis effigiem accipitrino capite inſignem circumducerent, ad ϴ propemodum literæ ſimilitudinem: ære quippe ignem referente, circulo magnitudinem & formam orbis indicante, Serpente bonum dæmonem, cuius merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, ac perennent. Sed non elementarem hunc orbem tantum ex hieroglyphico huiuſmodi colligimus, verum etiam & cœlum ipſum, quod ſub Iani figmẽto fabularum inuolucris occultatur. Ianum enim ab eundo dictum, peritiores aſſerunt. Mundus itaque initium ex ſe faciens, cum in ſe reuertatur, figurę ipſius, quę poſita eſt, C rationem oſtendere videtur. *Elemẽtaris orbis figura.* *Macrob. li. 1.c.18.*

ANNVS. Cap. VII.

CÆTERVM, quia Ianus vbiq; anni dominus decantatur, quem à circuitu vocatum dicebamus, eumdemq; ac Apollinem intelligunt, veluti Dianam Ianam olim appellatam affirmant, quos vtriuſque anni arbitros eſſe teſtatur antiquitas, præcipue vero Virgilius cum dicit,

——Vos ô clariſſima mundi   *Liber & alma Ceres.* *Georg.lib.1.*
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum,

Nam & Lucretius ſerpere Solem dixit, vt annum inſtruat:

Annua Sol in quo contundit tempora Serpens. *Macrob. li. 1.c.18.*

Quod vero Maro Liberum & Cererem huc inculcarit, doctiſſime factum: vtpote qui apud Orpheum legerat,

Ἥλιον ὃν διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσι.

& apud Euripidem & Ariſtotelem eundem Solem & Bacchum eſſe, de quo nos apertius alibi. Dionyſium eundem & Bacchum, & Liberum & Solem, aut igneam Solis vim, non ex Orpheo tantum, ſed & Euripide, Ariſtotele & Euſebio Macrobioq; citatis indicauimus: vbi apud eundem Virgilium ex antiquis codicibus legendum oſtendimus, *Qui ducitis annum*, ſcilicet Liber & alma Ceres: licet, *quæ lumina*, idem ſit.

ÆOLVS. Cap. VIII.

IPSA autem macularum varietas, & anni ſignificatum in Serpente detectum, id in memoriam adducit, quod Æolum eiuſdem varietatis gratia vetuſtas tempeſtatibus præpoſitum effinxit per quẽ annum ipſum intelligebant: eaque de cauſa Hippotæ filium dixere, quod celeri curſu tẽpus elabatur.

Equis enim hoc à natura tributum, vt nascantur ad cursum, quod loco suo disputatum est. Habere A vero Æolum filios XII. ait Homerus, mares sex, fœminas totidem. Menses ij sunt, ait Phurnutus, quorum qui fœcundi fruges omniaria vsui reponunt, fœminæ dicantur: qui vero steriles sunt, mares habeantur. Apud alios longe secus inuenio, ex religione quippe veterum menses singulos ita Diis singulis adscriptos, vt Ianuario Iuno præficiatur, Februario Neptunus, Martio Minerua, Aprili Venus, Maio Apollo, Iunio Mercurius, Iulio Iupiter, Augusto Ceres, Septembri Vulcanus, Octobri Mars, Nouembri Diana, Vesta Decembri. Apud celeberrimum Cardinalem Hippolytum Medicem cippum Romæ vidi marmoreum, obrotundum, in quo duodecim hæc numina pulcherrimo opere circumsculpta sunt: qui quidem cippus indicans Augusti Octauiani mensam illam, qua de Suetonius mentionem facit, consuesse eum & sodales amiciores ad duodenarium vsq; numerum deorum habitu cœnitare, & δυοδεκαθέων conuiuium celebrare: ad eius certe rei argumentum mirifice conformatus est. Nam & figura, quæ pro Apolline sculpta est, Augusti ipsius faciem totam refert & exscribit, quod & in plerisq; alijs eius Dei statuis factum obseruauimus. Sed nos ad Anguem nostrum reuertamur, quo super animaduerti plerosque figuram eius in orbem circumducti, & caudam nunc occultantis, nunc admordentis, nunc depascentis, confundere, quod ita distinguendum est. Quæcumq; de mundi anniq; varietate reciprocationeq; dicta sunt, ea per caudæ morsum intelliguntur. Sed enim, cum æternitatem, siue, vt nonnulli malunt, æuum seculumve significabant, Serpentem pingebant cauda tantum sub corpus, ita vt delitesceret, reducta: sic enim circuitus ille perpetuus intelligebatur. E

Sueton. in Augusto, cap. 70.

BASILISCVS. Cap. IX.

Basilisci descriptio.

ANGVIS autem huius species ea erat, quem VRAEON Ægyptij, Basilicum Græci vocant. Animal id duodecim non amplius digitorum magnitudine, vt authores nostri prodidere, candida in capite macula, & quodam diademate, vnde regium illi nomen, insigni: siue Basiliscus ea de causa dictus fuerit, quod eius aspectum reliqua Serpentium genera vereātur. Hic sane flexu haudquaquam multiplici corpus impellit quod reliquæ faciunt Serpentes, sed celsus & erectus à medio incedit: quæ omnia cum Nicandri versibus his optime quadrant,

Hæc à Plin. lib. 8. c. 21.

Τεκμαίρευ δ' ὀλίγον μέν, ἀτὰρ προφερέστατον ἄλλων
Ἑρπυστῶν βασιλῆα, τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνος,
Ξανθὸς ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε, καὶ ἰθύν
Οὐκ ἄρα δὴ κείνου παραχθέα κνώδαλα γαίης
Ἰυγὴν μιμοῦσιν ὅτ' ἐς νομὸν ἠὲ καὶ ὕλην.

Surrectum vero pectus in animali huiusmodi, in obeliscis & aliis Ægyptiorum monumentis animaduertas: præcipue vero in numo quodam qui Fabatio cusus est, in cuius altera facie caput est cum spolio capræ, ab occipitio vasculum in modij formulam, quale etiam in Antonini August. & aliorum quorumdam numis cernere est: nusquam vero frequentius, quam in Ægyptiaca Bembi tabula ex ære, vbi Basilisci huius forma sæpe conspicitur, capite alias accipitrino, alias humano, alias, vt hic figurauimus. Quod vero Albertus de ouo Galli gallinacei fimo obruto tradit, quodque inde Basiliscus enascatur, sitque figura eius omnino Gallo similis, cauda tamen serpentina, fabulosum indicāt peritiores.

ÆTERNITAS. Cap. X.

Sibilus Basilisci.

SED ENIM cur Ægyptij per hoc potius colubri genus, quam per aliud quodquā seculū, æternitatemve significarent, causa erat, quod inter serpentium genera hoc vnum interfici vi non potest, Horo Niliaco hieroglyphicōn nonnullorum authori fides adhibenda est: quinimo tanta huic vni v est, vt animalia reliqua solo sibilo fuget, quo audito ferunt omnes auium cantus coerceri, fruticesqu & herbas non vllo morsu, sed olfactu aspectuve solo enecari. Archelaus tradit, vt apud Ælianum h

betu

betur, veterinum olim iumentum in Africæ solitudine quadam defecisse, ad cuius cadauer Serpentes plurimæ ventitarint, vt eius viscera depascerentur, interim Basilisci audito sibilo omnes profugisse, aut in sabulum sese abdidisse: progressum vero Basiliscum, per otium sine cuiusquam tumultu quantum appetierat esitasse, cumque satur iam abiret, iterum edidisse sibilum, quod indicium fecerat serpentibus aliis ad escam tutum patere reditum, atque ita eas oblatam prædam repetiisse.

CALVMNIIS AFFLICTVS. CAP. XI.

HÆc igitur Basilisci vis, quæ sine morsu perniciosa sit, argumentum hieroglyphici dedit Ægyptiis sacerdotibus, vt si hominem à calumniatoribus male acceptum, & mortiferis delationibus afflictatum significare vellent, Basiliscum apponerent: non enim alia ratione calumniatores homines conficiunt, quam faciat Basiliscus: clam si quidem illi Principum auribus insusurrant, nullo palam morsu infixo, quo diluendi ansa præripiatur, atque ita pleriq; falso delati, extrema quæque pertulere. Sed ne talem ac tantam Basilisco vim inesse quispiam admiretur, Thebiorum natio pestifera adeo fuit, vt vel solus oris eorum halitus exceptus, interimendi vim habuerit, illorumque præsentia non animalibus tantum, verum etiam satis noxiam fuisse: de quibus hæc & alia secundo Symposiorum Didymus.

OCVLI DIVVM. CAP. XII.

Basilisci oculi clausi & aperti, quid.

IN ea tamen religione Basiliscus habitus apud Ægyptios, vt ex auro dedicaretur. Caput autem illi accipitrinum faciebant, oculosque eo artificio concinnabant, vt & claudi & aperiri possent. Hunc simulatque oculis adapertis proferebant, vniuersa Ægyptus lætitia atq; hilaritate perfundebatur: perinde ac si deorum oculi eos aspicerent, opemque præsentem omnibus pollicerentur: in luce igitur & in propatulo omnes esse, risui & iocis atque conuiuiis dare operam. Quod si clausis eum oculis extulissent, ibi tum omnia mœrore luctuque confundi, auersos & iratos esse Deos existimari, abdere se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deploratione per se quemq; niti, vt Deorum indignationem quacumque possent ratione mitigarent. Non fuit horum ignarus Philon: & Epies quidam diuinorum interpres apud Ægyptios nominatissimus, rem memoriæ prodidit. Figura autem hæc ita habetur in Bembæa tabula. Vt vero hæc magis innotescant, Iouem Ægyptij, authore Plutarcho, spiritum esse dicunt, spiritus nulli animalium vehementior, quam Basilisco: ideoque nulli magis diuinitatis symbolum quadrat.

SPIRITVS. CAP. XIII.

Anaxagoræ de spiritu opinio cui assentitur Virgil. Æneid. lib. 6.

PORRO Anguis apud eos hieroglyphicum est spiritus illius, qui per vniuersam mundi molem difflatur. Anaxagoras quoq; quatuor elementis constitutis, quæ per Anguem significari statim initio diximus, rectorem adiungit, siue spiritum, siue Deum, siue mentem, vt Probus interpretatur, per quem hæc quatuor regantur: quod Virgilius etiam nullius ignarus disciplinæ affirmat dicens,

Principio cœlum ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Quem enim Anaxagoras νοῦν, is spiritum & mentem dixit M. Tullius, Platonis sententiam. quæ in libro de Anima est secutus, principio terram ait sitam in media mundi parte, circumfusam esse hac animabili spirabilique natura, cui nomen aer.

ÆOLI PILÆ. CAP. XIV.

Æoli pilæ quid.

NON imperite igitur, qui Æoli pilas cauant, solent illis in conuexo Draconem superinducere, ex cuius ore circa medium sito spiritalis illa fistula promineat, quæ ventum proflet. Sunt vero pilæ huiusmodi æreæ, cauæque, in quas per angustissimum punctum humore instillato, vbi ad ignem admotæ concalescere cœperint & efferuescere, spiritum vehementem admodum efflant: humor siquidem caloris vi rarefactus, magnam aeris copiam generat, cuius cum minime capax sit ea concauitas, vehementi eo impetu cogitur erumpere, cui si tantillum argenti viui infundatur, ex discordia, quam materia hæc habet cum calore, inquietata magis aqua vehementius expirabit.

SVCCESSVS VOTI. CAP. XV.

Sanguis Basilisci in quanto pretio olim.

TANTAM vero affinitatis cum Diis existimationẽ Basiliscus assecutus est, vt ausi olim sint mortales, sanguinem eius difficillime conquisitum curiosius asseruare, Saturni eum sanguinem appellantes: quem si penes se haberent, existimabant & successus petitionum à Potestatibus, & à Diis etiam precum, morborum remedia, beneficiorumq; munera largius impetrari. Astrologi quoq; Basilisco tantum tribuunt, vt stellam in corde Leonis sitam Basiliscum appellent, quam Chaldæi rerum cœlestium reginam & dominam existimarunt, quod in Arati cõmentarijs tradit Theon, vbi de Leone agitur: neq; dissimulat Nicephorus in Astrolabij structura. Quamquam in vniuersum inesse Anguibus vim magicam ad gratiam sibi comparandam, Magi tradidere, quibus persuasum est primum vniuscuiusq; Draconis spondylum, mulcere aditus Potestatum, Principumq; gratiam conciliare.

SACERDOTIVM SACROSANCTVM. CAP. XVI.

QVI vero Serpens sacerdotum insigne oblongo obuolutus pileo gestabatur, monumento erat, vt si quis contra Reges (penes enim sacerdotes Ægyptiorum erat imperium) auderet insurgere, sciret se in venenatos morsus incursurum.

ORIS VIS. CAP. XVII.

HAC autem de causa oris vim describere si voluissent, colubri signum protulissent: nam coluber nullis aliis corporis partibus validior, quam ore ipso. Celebratum est illud ad horrorem incutiendum, δῆγμα ἀσπίδος, cum virulentum & immedicabile vulnus aliquod intelligi volumus.

Æneid. li. 2. Lib. 1. de nat. anim.

Aspidum ictui vel nullum, vel rarum admodum remedium inueniri, tradit Ælianus: compertumq; est plerumq; ictu læsos huiusmodi, vix horis quatuor superfuisse. Et Moses cantico, venenum Aspidum ait insanabile. Eustathius, eam morsu lethiferum somnum superinducere: Plinius, ea percussos torpore & somno necari tradit, eaque de causa somniculosa dicitur à Sisenna. Color Aspidis plurimũ niger, quibusdam & cineritius, quandoque etiam pellis Aspidis fulua deprehensa est, quam ego in agro Bellunensi vidisse olim reminiscor.

FVROR IMPLACABILIS. CAP. XVIII.

IMPLACABILEM furorem Diuinæ literæ per Serpentem voluminibus implicatum, & qui *linguis micet ore trisulcis* (ita enim describitur irritatus) expressere, Psal. 58. legas: *Furor eorum Serpentini furoris instar, & sicut Aspis*, & quæ sequuntur. Incomparabilis porro est in Angue furor, qui simulac se læsum sensit, ita vesane furit, vt numquam absistat, donec venenum intulerit, aut præ rabie exanimetur, vt ait Euthymius. Et quoniam feritate, vt dictum, reliquas colubras Aspides antecedunt, posito genere, ad istius accedit speciem, quæ maxime sit intractabilis.

CONTVMACIA. CAP. XIX.

Serpentium vera excantatio.

INDE aliud desumitur hieroglyphicum: sunt enim qui contumacem hominem, nulli quippe legum imperio, vel magistratuum edicto, potentiorumve iussis parere destinatum, per Aspidem aurem obturantem, apte significari tradant: ea siquidem vbi se excantationibus accersiri senserit, statim vna in terram aure defossa, alteram cauda obturat, ne carminum vocem exaudiat: atque ita Magorum conatum eludit. Veram autem esse Serpentium excantationem, manifestime constat

Psalmo

A Psalmo 58. vbi Dauid ita canit: *Furor eorum par est Anguium furori, sicut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ vocem ritè quantumlibet excantantium non exaudiat.*

DE VIPERA.

VXOR INIMICA MARITO. Cap. XX.

Ad hæc Vipera suo quodam ingenio prædita, extra ordinem sua habet hieroglyphica, quorum illud præcipuum, quod mulierem, quæ virum oderit suum, cui mortem etiam intentet, neque nisi coitus tantum gratia blandiatur, per pictam Viperam Sacerdotes illi intelligebant: ea siquidem, vt apud Horum est, cum mari copulatur, caput eius ori insertat suo, atque inconcubitus conflictu nimia voluptatis vi superata, capite maris mordicus amputato, maritum extinguit. Id cum Plinius, Nicander, Galenus, tum plerique alij authores grauissimi tradant, miror Albertum vnum è nostris, conatum eos redarguere, qui dicant Viperam in coitu mariti caput amputare. Sed missa faciam quæ Galenus & alij scripsere in hanc sententiam, Nicandri verò carmina tam pulchra minimè prætermittenda fuerint: *Viperæ generatio.* *Plin. lib. 10. cap. 62.*

B

Μὴ σύγ' ἐνὶ τριόδοισι τύχοις, ὅτε δῆγμα πεφυγὼς
Περκνὸς ἔχις θύνῃσι τυπὴν ψολόεντος ἐχίδνης,
Ἡνίκα θορνυμένου ἔχιος θολερῷ κυνόδοντι
Θουρὰς ἀμὺξ ἐμφῦσα κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου,
Οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυτθοὶ,
Τεινόμενοι ἔχιες ἀπὸ διὰ μητρὸς ἀραιήν,
Γαστέρ' ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο.
Οἴη γὰρ βαρύθει ὑποκύματι τοίδε καθ' ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Quæ sic Latinè traduci possint:

Dij meliora velint, ne tunc incautus apertis
In triuijs, cùm forte acres mas luridus atræ
Coniugis euasit dentes, & fulminis ictum,
Vipereo occurras generi. namq; illa in apertas
Excipiens semen fauces, caput inde mariti
Complexu in dulci abscindit: mox damna parentis
Extinctifera progenies vlciscitur, aluo
Materna abrosa, & catuli sine matre oriuntur:
Sola etenim hæc animat fœtum, reliquæ oua colubræ
Per syluam excluduntq; fouentq; in cortice prolem.

C

Neque me præterit, esse qui alia quædam Serpentium genera animal parere tradant, qua super historia multum diuque annis proximè elapsis decertatum est inter literatos viros, lite adhuc sub iudice destituta, cum etiam fuerint ætate nostra, qui has quas putamus Viperas, vtriusque sexus electas, viuarijs inclusere easq; aliorũ instar animalium coniugi, concipere, parere, educareq; fœtus suos experimento compererint, nullo parentum desiderato. Quod si quis in hoc negotio plura deposcat, ab editis iam eorum libris desumendum fuerit. Sane alia etiam est Viperæ generatio: siquidem Aristoteles, vt apud interpretem Theocriti legitur, lacertam exsiccatam ait in Viperam mutari.

FILII CONSPIRANTES IN MATREM. Cap. XXI.

Vt vero reliqua prosequamur, filios aduersus matrem conspirantes, Ægyptij Sacerdotes per eiusdem Viperæ hieroglyphicum notabant. Quod si quis hominum tantum sceleris admisisset, articulatim cum acutis calamis cæsum, iubebant viuum super spinarum aceruos comburi: merito maximum omnium scelus indicantes, ei mortem inferre, à quo vitam quis accepisset. Hac vero de causa dicunt Viperas in parricidæ culeum includi solitas: nam Simia, quam Iuuenalis innoxiam appellauit, filios, vt in Cynocephalo diximus, suos necare ipsa solet. Canis vero & Gallus non alia de causa creditur cum his idem subire supplicium, nisi quia & ipsi impie facere videntur, quod & sorores & matres ipsas saliant. Sed quod ad parricidium attinet, non id tantum animantium genus eo scelere contaminatur, verum etiam phalangia, vt & Polypos & fluuiales Equos taceam, eadem prorsus impietate notata sunt. hæc enim fœtu numeroso, quippe supra triginta interdum, edita, matrem, quamprimum orta fuerint interimunt, nonnumquam & patrem, eo Viperis immaniora, quo illæ nascendi necessitate, hæc iam nata, nulla cogente causa, nullo inuitante commodo, sponte *Parricidæ supplicium.*

D

se parricidio polluunt. Non præteribo quod Theophrastus negat, Viperarum vterum à catulis suis A exedi: namque author ille summæ inter Græcos diligentiæ, aliam in his maternæ mortis caussam comminiscitur, disrumpi quidem sponte vterum, vtpote qui angustus adeo sit, vt tam numerosæ prolis multitudinem & incrementum capere non possit. Idem marinis acubus euenire, quas admodum tenues, prolis multitudo disrumpi cogat. Quod vero Dominus Pharisæos Viperarum sobolem vocat, ad Dauidicum illud spectare dicit Irenæus, *Alienati sunt peccatores ab vtero, ita eis secundum similitudinem* *Psal. 57. 4.* *Serpentis:* siue quia venenum semper sub lingua promptissimum habebant, siue quia erga patrem ingrati abdicatiq; sunt, nullam hæreditatis partem assecuti, siue ob perplexas vias, quas à recto itinere declinantes occupabant, per ambages & deuia progredientes.

ABORTVS. Cap. XXII.

Vipera mulieris pedi supposita, quid.

PRÆTER hæc, sunt è iunioribus, qui abortiuum incommodum per Viperam mulieris pedi suppositam significare commenti sint, quod apud veteres nusquam memini me legere. Figmenti ta- B men huius caussam minus explodendam, apud Plinium olfecisse videor: siquidem is traditum ait à veteribus, mulierem prægnantem si Viperam siue studio, siue incuria transcenderit, abortum facere, vsq; adeo Viperæ venenum vel afflatu solo, in humani generis perniciem grassatur, fitq; ita Serpens ea humanorum partuum fascinatrix, quod illi rite parere non liceat: vt minus iam miremur venenũ illud quo Scythæ sagittas suas inficere consueuerunt, irremediabili scelere, non alijs libentius rebus confici solitum, quam Viperina sanie, & humano admixto sanguine.

VVLNVS AMATORIVM. Cap. XXIII.

Viperinus morsus quid in Diuinis.

QVÆ vero de morsu Viperæ ponuntur à Platone, Symposio, eius scilicet ictu tactos aperire nolle quid patiantur, nisi ijs qui similiter ægrotant, mysticè, vti suus est mos, posita sunt. Sed cur Platoni veritatis discipulo innitamur, cum liceat homini Christiano Platonis ipsius præceptores, Prophetas quippe & sapientes alios legere, qui de mundo, & ijs quæ supra mundum sunt, accuratissimè disseruêre, cœlestisque numinis afflatu cognita, mortalium ingenijs cognoscenda propo- C suêre, perque eos ad eam, quæ vera & sola est, sapientiam peruenire? In hoc autem Serpente, sacratioribus interim interpretationibus omissis, nostræ nobis imbecillitatis conscij humaniora quædam prosequamur: quæ si non ad diuinorum intelligentiam, ad mores certè, & vitæ nostræ conditionem facere videbuntur, eamque ingrediemur viam, quam admirandus Philo primus omnium videtur aperuisse. Dicemus igitur, viperinum hunc morsum spectare nimirum ad illud amatoriæ mollitudinis hieroglyphicum, quod apud nos in Diuinis literis per Serpentem, qui Adamum decepit, probatissimorum authorum opinione designatur: in illo enim, vt hi tradiderunt, voluptatis, nequitiæ, mollitieique fomes delitescit. Picturata siquidem cutis, vt cum ipso Philone & alijs super hoc latius philosophemur, varias delicatasque rerum omnium illecebras præ se ferre videtur. Et mortale genus nulla re magis afficitur, quam rerum varietate (cuius experimentum est in pictura, in fictili fabriliq; arte qualibet) aliqua ratione digesta. Quin & natura ipsa varietate ad lasciuiam vsq; delectari videtur. Plantarum enim diuersicolores flores, varia germina, speciosi fructus, & alia atque alia forma, hisq; atq; illis coloribus intincti, ac multiformes animalium facies, visum oblectant: quibus si supra modum delectemur in eorum admirationem nimium illecti, inhæsitare videmur luto, I proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre serpere: terreno enim vescimur cibo, posthabito cœlesti. nam vt optimè ait Horatius:

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Illo prius apte proposito subsequitur:

Epist. lib. 1. epist. 6.

—— Quid censes munera terræ?
Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?

Adhæc

A Adhæc comessationes & ebrietates, gulæ ministræ, non minus quam mordax Serpens miseros artus animæ depascuntur. Reptatus autem nihil aliud significat, quam animum qui attolli nequeat in sublime, semperq; deiectus ad sola terræ commoda prorepat. Spiræ conglobataque volumina, mille, quibus assiduè decipimur, laqueos intento veluti digito demonstrant. Latebris gaudet coluber, latebris & voluptas impura, quæ veluti in scrobibus & hiatibus, in humanis quoque sensibus occultatur. Hinc apud Græcos Mychcæ Veneris sacra, quæ in specubus & abditissimis penetralibus celebrabantur: μυχὸς enim secessus est. Et scitè Lysiteles Plautinus adolescens Trinummo, amorem lasciuum latebricolarum hominum corruptorem vocat. Super hoc Tertullianus ita declamat: *Abscondat itaque se Serpens quantum potest, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per anfractus seriem suam euoluat, tortuose procedat, nec semel totus lucifuga bestia.* hæc ille. Venenosa vero sibila veluti subrepentis ipsius mali blandimenta quædam sunt: nam boni specie decipimur. Adhæc futurum dicit Deus, vt homo Serpentis caput obseruet, ille hominis calcem aggrediatur: malorum illud affectuum principium contagionemq; mentis ex multiplicis voluptatis vsu B indicat, cum eius præcipua vis nostræ insideat cogitationi. Per calcem vero, animæ pedem intelligimus, quæ illa est portio despicatissima, qua materiæ, vti solo innitimur, altrix inquam, & cibaria potestas, libidinis irritamentū, & voluptariæ totius lasciuiæ magistra. Est hæc inquam, Philonis sententia, cui D. Ambrosius è nostris libenter accedit, & ex Serpentis specie figuram delectationis intelligi asseuerat in Hexamero, & ad Sabinum epistola. Nam & Origenes reptile venenatum in nobis esse dicit, cum mulierem aspeximus ad concupiscendum eam. Atque vt in ea penetralia & sacra adyta subeamus, vnde sublimiora quædam ad puriorem aërem patefactis hiulcæ terræ foribus proferamus: nonne idem Origenes de immaculato Virginis vtero, & ortus vitæq; eius integritate perpetua loquēs, eam ait neq; Serpentis persuasione deceptam, neq; venenosis eius flatibus infectam? Cyprianus de Serpente eodem contra Nouatianum: *Plus metuendus est, inquit, & cauendus inimicus cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit, vnde & nomen Serpentis: ea eius est semper astutia, ea est circumueniendi hominis cæca & latebrosa fallacia, sic à principio statim mundi fefellit, & verbis mendacibus blandiens rudes animas incauta credulitate decepit.*

Voluptatũ & Viperini morsus conuenientia.

Gen. cap. 3.

C DE SYRTIBVS ANGVIPEDIBVS. Cap. XXIV.

FABVLAM Libycam ponit D. Chrysostomus oratione 5. ab istiuscemodi commento non admodum alienam. Esse quidem in Lybia ferarum genus ex promiscuo bestiarum plurium, & diuersorum generum coitu progenitum: id autem immane admodū, sæuumque & ferocissimum circa Syrtes plurimum versari: cibi gratia tum feras reliquas venatu, tum humanum pastum conquirere quam auidissime. Eius vero monstri naturam faciemque forma esse huiusmodi conspicuam: corpus quidem muliebre, idque admodum formosum, lasciue tumentes papillæ, totumque pectus ac ceruix pulcherrima, colore cutis nitidissimo, mira ab eius oculis prosiliebat hilaritas, quæ intuentem quemlibet in amorem procliuiter alliceret: reliquum autem corporis horridum, & squamarum scabritie asperum & intractabile, inferne demum in longum anguem desinebat, cuius caput in extrema parte positum acre admodum esset & mordacissimum, alis non esse præditum, sed sphyngis instar factum, neque tamen eloqui, vt illæ faciunt, sed Draconum in morem sibilum tantum edere acutissi- D mum. Feras has tota Lybia plurimas, atque omnium quæ quot & qualibuscumq; pedibus ingrediantur velocissimas, vt nemo esset tam alacer, qui earum insultus effugisse gloriari posset. Animalia itaque reliqua quotquot nactæ fuerint, pernicitate sua fretæ ac robore, per vim assequuntur, & opprimunt, sed vnum hominem dolo tantum blanditijsq; adoriuntur, & superāt: vt pote, quæ pectoribus tam amabilibus ostentatis, spectatores vti præstigijs implicant, fallacissimosq; amoris laqueos intentant, conciliandis congressibus admodum idoneæ: in hos quippe cum inciderint, nullum cient tumultum, nihil hostile minantur, immotæ vero manent, oculis interim ad terram magna cum modestia deiectis, instar speciosæ lepidæque fœminæ ad colloquij congressum inuitant, lenocinijsque omnibus alliciunt: simulac vero quis, vt voluptuosorum hominū imprudentia est, cominus accesserit, extemplo eum arripiunt, iniectis quas aduncis vnguibus præditas habent manibus, tamdiu prius occul-

Fabula de Vipera ex D.Chryso.

occultatis, quoad prædæ capiundæ oblata sit occasio: insurgit extemplo Serpens à tergo aggressus, A apprehensumque lethali morsu transfigit, venenoque immisso necat euestigio, mox cadauer miserabile Serpens, & feræ ipsæ lætantes vna socialiter depascuntur. Adhæc addit, Herculem Libycum iter ea facientem in eas incidisse, quas vbi primum è longinquo prospexisset, cursum arripuerit pernicissimum: illæ autem cum diu nec ignauiter subsecutæ, prædam tamen eam nancisci minime potuissent, indignatione succensæ omnem in se crudelitatem conuertere, ora pectoraque vnaquæque sua fœdissimè dilacerata discerpentes. Ita monitos esse nos debere, vt more Herculis, improbitatem atque lasciuiam tantummodo fugiendo superemus. Quod quidem figmentum, ex aurea illa Ecclesiastici sententia mihi desumptum videtur. *Peccatum tamquam Colubrum fugiendum*, paratum id enim esse, vnumquemq; ad se accedentem, haud grauate suscipere.

Hercules Libycus.

FAVNVS ANGVIS. Cap. XXV.

HVIC perquam simile est quod apud antiquiores Græcos super Hecate proditum (eam alij Semelem vocant) quæ tamdiu Fauni patris nequitiæ restitit & obluctata est, etiam virga myrtea B verberata, & vino oppressa: donec ille in Anguem transformatus, filiam spiris vndique colligatam, improbitati suæ parere compulerit. Cuius fabulæ apud veteres indicia fuerunt, ab Hecates templo longè summota myrtus, vitis supra caput signi eius extensa, vinumque quod proprio nuncupare nomine non licebat, sub lactis vocabulo inferri solitum: quique ibidem passim obrepunt innoxij Serpentes. Quæ quidem fabula facile ostendit eamdem diuinarum humanarumque rerum disciplinam vniuerso mortalium generi diuinitus in vsu habitam, sed ab alijs nullo verborum aut rerum inuolucro, ab alijs sensu mystico, ab alijs per symbola, ab alijs per similitudines, per fabulas ab alijs memoriæ scriptorum diligentia commendatam, aut à patribus acceptam, posteris per manus proditam: lacessit enim assiduè humanum genus, quod & Apostolus Paulus apud Deum queritur: *Faunus pater naturæ stimulis importunus*, id est, originis ipsius compages coagmentatioque, & modo myrto, hoc est, imaginatione Veneris: modo vino, hoc est, lætitia & hilaritate: modo spiris ingentibus, hoc est, multiplici voluptatis ipsius varietate suggesta, nos oppugnat, perque eam demum exuperat. Atq; hæc illa patris domus, cuius obliuisci nos debere, admonet Propheta. C

Eadem habetur lib. de Myrto.

SENSVS A VOLVPTATE, MENS A SENSV DECEPTA. Cap. XXVI.

MVLIERIS porro figura apud Diuinarum literarum interpretes, pro sensu accipitur, viri verò pro mente: vnde quidam Adam, terrenam mentem interpretati sunt. Hic igitur siue Faunus, siue, vt nostri rectius, Serpens accingit se primum ad expugnandam mentem, subuertendumque intellectum. Hic sua virtute opibusque fretus, hostem repellit acerrimè, vti Adamum decet. Quid ille vafer & malignus? Euam adoritur, sensus ipsius obiectat commoda, delicias proponit omnes, voluptatum explicat illecebras, quarum gustu vel minimo expugnatur Euæ imbecillitas illa incautum opprimit Adamum, mendaciumque commenta, lenocinio suo atque blanditijs eum cogit aberrare. Athanasius sane, cum puritatem animi, quæ in Adamo primitus fuit, spiritualium rerum contemplatione tantum occupato, metaphoricè Paradisum à Mose nominatum ostendisset, ibidem adiecit, quo pacto sensus mentem à spiritualium rerum meditatione, Serpentis consilio, ad corporis voluptates auerterit abstraxeritque. Diuus Augustinus in 48. Psal. *Singulis*, inquit, *nostrûm inest mulier hæc: quippe caro nostra Eua est, quæ seducit virum, id est, rationem: per quam carnem labitur homo, quem lapsum calcanei nomine, quod à Serpente fuerit impetitum, Prophetæ appellauerunt.* Hinc Menander Samarita occasionem sumpsit scelesti perniciosiq; dogmatis, qui nuptias, & generandi studium, à Viperinæ naturæ Satana mentiebatur emanasse. D

Lapsus viri & mulieris.

Menandri Samaritæ error.

SENSVS QVINQVE. Cap. XXVII.

IN Euangelica lectione virgines quinque fatuæ, totidemque prudentes, cum lampadibus producuntur, quæ, vt Ambrosius putat, sensus quinque in sapientibus suo lumine lucidos, eosdemq; in

A insipientibus erroris tenebris offuscatos indicarent. Quare videndum an Fulgentius recte ex Apollophanis Epico, vt ipse dicit, carmine, cõmentus sit Saturnum satum νοῦν appellari, quod νοῦς Græce Sensus dicatur, quem pro Mente & intellectu poni passim inuenimus, nisi ea de causa vocabulum vsurpemus, quod per sensum, vt Aristotelici, ad rerum cognitionem deuenimus: à νοέω enim νοῦς. Quod tamen alicubi νόος significatum vsurparit pro sensu, id in Æonibus Valentini habetur: nam is Aristotelem secutus, λόγον à Νοῦ emissum prædicabat, rationem quippe à sensu proficisci: de quo Irenæus lib. II. cap. 39. & 40. nam hæc nunc nostri non sunt negotij. Duo vero sunt, si credimus Aristoteli, quæ nostri ad vnamquamque rem motus causa sunt: vel ipsa scilicet cogitatio, si nunc intellectum vereamur appellare, vel sensus: rerum enim aut vtilium, aut commodarum, aut quas quoquo modo bonas existimamus, imaginatio, vel ab ipsa cogitatione procedit: quia tales fore existimamus, vel ab eo quòd sensu experti sumus. Ipsa igitur vel cogitatio vel sensus, imaginationem creat, imaginatio statim excitat appetitionem, appetitio affectum, affectus motum, vt ad assecutionem perueniatur. Nostri igitur primi parentes duo, intellectus & sensus. Intellectum vero hic accipio cogitationem quæ certo sit B cursu peracta. Sensus vbi intellectui paret, perpetua vtitur tranquillitate, ipsoq; deliciarum paradiso perfruitur: vbi vero intellectus sese sensui manciparit, tota aberrat via, & à priore illa amœnitate quieteq; ad labores, & inuisas rerum omnium turbas eijcitur.

Saturnus νοῦς appellatus.

Intellectus Adamo, sensus Euæ attributi.

MALVS DÆMON. Cap. XXVIII.

QVOD vero malum dæmonem per Viperinam figuram indicamus, multorum consensus accedit. Nam & apud D. Hieronymum Draco inter Diaboli cognomenta numeratur, & diabolus locutione Mali sæpe ponitur, vt in prece quotidiana diceret Cyprianus, *Sed libera nos à malo*, quod tamen ipse, *Libera nos à maligno*, protulit. Sed præcipuè Ecclesiastici 10. eo loco: *Si momorderit Serpens in silentio, si quem*, ait is, *Serpens diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum peccati veneno infecerit*, & quæ super pœnitentia sequuntur. Et causam addidêre nonnulli, linguæ motationem, quæ tam multiplex appareat, ex quo multiplicia eius incitamenta interpretantur. Nam qui eius minister est, aliud porro lingua loquitur, aliud corde meditatur. his Dominus ait: *Generatio Viperarum, quo-* C *modo potestis bona loqui, cum sitis mali?* Et in Diuinis literis alibi: *factum silentium in cœlo*, legas *dum committeret bellum Draco cum Michaële Archangelo:* alibi, contritum ab Assertore nostro caput draconis in Iordane fluuio, atque ita nos ab eius dominatione liberatos, & huiusmodi pleraque alia. Nam & Pythones genus dæmonum est, & Pytho Serpens apud gentiles effingitur, quem Apollo sagittis confecerit, quod quid sibi velit, alibi diximus. De Pythonibus habemus in gestis Pauli, qui vnum ex his exire iusserit è muliere, quam is occupauerat: propterea quod clamitabat illa, & Paulum & eius comites esses seruos summi Dei, qui viam salutis annunciarent. *Id vero dolebat Paulus*, inquit Origenes, *quod indignum iudicaret sermoni suo è Pythonis spiritu testimonium exhiberi.* Et 1. Reg. 28. *Saul mulierem, quæ Pythonem habeat, sibi sisti mandat, vt per incantationes Samuelis animam euocaret.* Sunt qui dicant (vt hoc κατὰ πάρεργον admoneamus) Samuelis non animam, sed imaginem Pythonissæ aggestam: sunt, qui Dei permissu veram animam afferant, vt ex calamitatis, quæ Sauli toties prædicta fuerat, asseueratione, acrius cruciaretur: alioquin, Deuter. 18. *maximè eum abominatur Deus qui, Pythones consulat.*

Pythones quid.

DELECTATIO. Cap. XXIX.

QVANTVM vero pertinet ad delectationem, audimus Deum Opt. Max. ita illum execrantem deuouentemque, vt super pectus suum, & vtero incumbens suo, sit semper incessurus, Serpens: quod, vt diximus, Philone, Ambrosio, Athanasio, & alijs subscribentibus, de terrenis delectationibus intelligitur: quare in id quoque deuouit Serpentem Deus, vt terra perpetuo vesceretur. Ac ne Menippeam fabulam ab alijs recitatam serijs his admisceam, adagium illud ex ea tantum attingam, quod de Lamia fertur, quæ libidinis appetitu percita, Menippi admodum iuuenis sanguinem deglutire cupiebat, ab Apollonio Tyanæo, vt memorat Philostratus, dictum ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις: *Anguem concupiscis, teq; Anguis*, quod is scilicet mulieres appeteret, & ab eisdem identidem expeteretur.

Gen. cap. 8.

Adagiũ, ex Menippea fabula.

Z Quid

Quid Plato? nonne Mosaicam secutus historiam ait Phædro dæmonem aliquem in ipso statim principio rebus humanis voluptatem immiscuisse, veluti oblectamētum aliquod non inconcinnum adulatori grauissimæ bestiæ, maximæq; calamitati, natura inseruerit?

LIBIDINIS ANTIDOTVM. CAP. XXX.

Plin. lib. 28. cap. 4. *Serpens à ieiuni hominis sputo necatur.*

ANIMADVERTENDVM vero est naturam ostendisse nobis, ieiuni hominis sputo Serpentem necari posse, ex quo tacite submonuit, Venereas voluptates libidinisque ardorem, ieiunio identidem extingui: nam hæc sine Cerere & Baccho, vt ait ille, omnino frigent. Et Matth. 9. adolescens ab impuro oppressus dæmone nonnisi oratione & ieiunio curari potest, vt Assertor noster admonuit. Et quoniam sunt quibus commentitium hoc videtur, asserit id Galenus περὶ κράσεως tertio: asserunt idem Alexander Aphrodiseus, author minimè contemptibilis, & Plinius, & plerique alij rerum naturalium scriptores, qui rem ita tradunt: *Si saliua ieiuni hominis in os, vel vulnus Scorpionis, vel Serpentis, vel alterius venenati animalis inciderit, & ad interiora penetrauerit, exitialem eis esse.* quod & Lucretius his versibus tangit: B

Lib. 4. de Nat. rer.

Est itaque vt Serpens, hominis contacta saliuis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.

Causam Philosophi perscrutantur, aiuntque fieri hoc ob magnam inter vtrumque animal contrarietatem: Serpens siquidem frigida & sicca est corporatura, homo autem calida & humida, hinc alterum alterius visu tactuque exhorrescere, humanoque sputo tactum Anguem æquè fugere, ac si feruentem in aquam incidisset: id si penetrarit in fauces, extingui. Quod vero aiunt pollere ad hoc ieiunioris hominis saliuam, sciendum & ab ieiunio quoq; morsum esse pestilentem.

PETVLANTIÆ FINIS. CAP. XXXI.

Plin. lib. 28. cap. 4.

NEQVE absimile est à sacris inuentis, quod de Chimæra dicitur, cuius extrema pars in draconem desierit. Amorem enim lasciuum per figmentum illud significari tradunt authores optimi, cuius finis quinā alius esse potest, nisi voluptuosa procacitas? quæ tamen, vt ex voto facta transactaque omnia sint venenum demum internecina animi exulceratione relinquit, quæ latius in Leone vbi C de Chimæra agitur, sunt explicata, vbi & quid super hoc Hesiodi interpretes afferūt, addidimus. Talis dubio procul Serpens incautam Eurydicem afflixisse fingitur à Poëtis.

VOLVPTAS MATVRE EXTINCTA. CAP. XXXII.

HERCVLEM vero, quem vetustas illa pro virtutū omnium tam animi, quam corporis idea proposuit, Angues etiamnum in cunabulis elisisse canunt: quippe eum innuentes, qui ad magna præclaraque negotia sit natus, debere, vel à teneris vnguiculis extinguere voluptates. Merito igitur insigne facinus hoc vtili omnibus exemplo futurum, tot in marmoribus sculptum videas, atque in numis etiam, cuiusmodi ille est, cuius altera facies inscriptionem habet ΚΡΟΘΩΝΙ. Literæ vero reliquæ in numo quem attrectauimus, detritæ sunt. Quod si qui figuram huiusmodi autumant institutam, vt fortitudinem, incolumitatem, ac membrorum robur, quo Crotoniatæ vulgo præditi ferebantur, Herculi commendarent, non laboro: quippe qui non ignorem bonæ valetudinis laudē, scriptorum omnium consensu, Crotoniatis attributam, adeo vt in vno certamine Olympico septem viri, qui reliquos virtute præcesserant, pariter Crotoniatæ omnes sint reperti, quod latius apud Strabonem libro Geographiæ sexto. Vnde etiam dictum illud emanarit, κρότωνος ὑγιέστερον. Deque optima valetudine Plautus ait pugilicè, atque athleticè: nam membra fortia vegetaque magis omnino ea sunt, quæ minus sese voluptatibus & nequitiæ dediderunt. Sed vt ad Anguem reuertamur, ne adeo mirum sit eum voluptatis & libidinis habere significatum, legimus apud Plutarchum eos puellarum amasios aliquando deprehensos esse, omniaq; amoris & nequitiæ signa præbuisse veluti is, qui Ætoliæ cuiusdam amore captus, noctu eam adire suetus, puellæ corpori circumfusus, hac atque illac illabens, illam numquam neque vltro, neque inuitus lædebat, opportuneque sub diluculum recedebat. quod cum ij, quibus puella curæ fuerat, intellexissent, eam alio migrare compulerunt: Serpens per

Serpens Ætoliæ amasius puellæ.

triduum

A triduum & quatriduum non adesse, sed diligenter accurateque circuire illam quæritans, quam vbi mox inuenit, casu illi obuiam factus, non vti solitus erat mitis & blandus, sed asper & horridus in eam insilijt, manibusque primum spira ad corpus adstrictis, caudæ residuo femora flagellabat, leuem quidem iram præ se ferens, quæ licet indulgentia aliqua permixta esset, castigationem tamen apertè demonstraret.

ARAXA. Cap. XXXIII.

NEQVE quidem dissimulandum, quod Scythæ huius salacitatis ergo, quæ per Serpentem symbolice fingitur, Araxam famosæ libidinis fœminam, cuius Diodorus tertio meminit, semiuiperam figurabant: humana quippe forma vmbilico tenus, reliqua Viperina. Ferunt hanc cum Hercule copulatam filios tres genuisse, Agathyrsum, Gelonum, & Scytham iuniorem, qui totidem gentium mox authores fuisse perhibentur.

B

CONTINENTIA. Cap. XXXIV.

IN sacris Hebræorum literis, Serpentem æreum Moseos admonitu factum legas, qui aduersantem voluptatibus virtutem præ se ferebat, hominemq; à pestifero quouis veneno sospitem reddebat: ea est continentia, atq; constantia, atq; ideo ex ære, hoc est, fortiori perenniorìq; materia conformatur: æs enim valdè solidum est, neq; vlli obnoxium rubigini, quare *nexas ære trabes*, apud Virgilium legas, ad perennitatem catenarum, & *monumentum ære perennius*, apud Horatium eodem sensu. Idem & viuentium salubritati aduersus putrescentia, efficacissimo est remedio. Acuti quoq; mucrones ærei cadaueribus infixi, ea ne putrescant, vel, vt diutissimè saltem asseruentur, efficiunt.

Num. c. 21. vers. 14.

Æn. lib. 1.

Car. lib. 3. ode vltima.

CALLIDITAS. Cap. XXXV.

SED neque calliditas prætereunda est, quæ per Serpentis imaginem indicatur. Et Moses prudentissimum inter bruta Serpentem dixit. Animal præterea motu varium est, atque ad subsidium C defensionemque præcipue paratum, quodque hostem vlcisci probè possit & norit. Draconi vero similis est virtus indagatrix, quæ diligenter omnia perscrutetur, rimeturque studiosissimè, ideoque ab acuto visu nomen illi factum. Et quoniam in primis voluptatem ex eo significari diximus, vt quod instat agamus: ea demum vera voluptas est, quæ ex intellectu depurgato, & sano sensu perfectissima redditur, vnde absolutum oritur iudicium, quo freti possumus nosmetipsos prudenter tueri, atque sapienter conseruare. Quod igitur vitæ periculum amatoriæ morsiunculæ, & voluptatum vulnera, intortique deliciarum laquei intentare videbuntur, id omne temperantia depellat, longeque summoueat: illa enim vna incontinentiæ opponitur aduersaria, Equum hæc, vtpote ferocientis improbitatis, & vitiosæ cupidinis simulacrum, mordeat, atq; ita vitio prostrato, sessorem in virtutis æqua planitie sanum incolumemq; sistat.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XV. A

DE IIS QVÆ PER SERPENTEM IN ALIQVOT SIGNIS MILITARIBVS, DEQVE CADVCEO AD rem ipſam, ſignificantur

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ACHILLEM MAFFÆVM PATRITIVM ROM. B

VI vero opuſculum hoc alterum de quibuſdam Serpentis ſignificationibus, inſignis præcipuè militaribus, deq; Caduceo nuncupem potius, quam tibi, Clariſsime Achilles? qui præter abſolutam Legum peritiam, totius etiam es antiquitatis non incurioſus aſſector, cuique hæc domi naſcuntur tam patris tui viri elegantiſsimi cura, quam accuratiſsima aui illius tui clariſsimi diligentia: qui cum à ſecretis Pauli Veneti II. P.M. eſſet, quantulumcumque otij publicis à negotijs ſurripere poterat, totum id rerum harum cognitioni ſtudioque tradebat, meq; fateor à vobis mutuo accepiſſe plurima in toto hoc negotio meo, quæ tibi reddere, poſt rem arbitrio meo digeſtam, iuſtum æquumq; exiſtimaui. Accipies igitur à me redhibitionis, ſed liberæ & ingenuæ nomine, multarum rerum expreſſa ſignificata, quarum figuræ imagineſque apud vos laudabili cura cuſtodiuntur, illudq; præcipuè familiaribus nobiliū domorum inſignibus argumentum, contra iuniorum quorumdā eruditorum opinionem ſcriptum oſtendiſti, quod ex ipſa vetuſtate deſumptū, & apertiſsimè comprobatum perlegiſti. Subieci, me quoq; ſentire tecum, & in hoc comprobando non parum adlaboraſſe: Imperatorum veterū, atq; adeo militum inſignia, & in parmulis & in ſignis more noſtro picta fuiſſe multa enumeraui, præſertim eorū qui Serpentem protuliſſent: nam circa Caduceum ſolicitus plurimum eſſe videbaris, & quæ de principatus hieroglyphicis multa diſſerui, iuſsiſti mox, vt ea omnia conſcriberem, quod per otium ea recognoſcere conſtituiſſes. Quam primum igitur mihi quoq; per otium licuit, quo optare te tantopere contenderas, efficere procuraui, idq; quamlibentiſsimè, qui tantum in lucris ponerem non ignorabam: ſimulq; mihi ſtimulus addebatur ad ſtudia hæc, veluti poſtliminio reuiſenda: quæ in multarum occupationū quaſi concurſu diutius fuerāt intermiſſa. Tuæ præterea humanitatis opera, multa in melius reſarciri poſſe videbam, vt ita minimè fortè peritura eſſet lucubratio mea, quæ talem tantumq; ſibi argumenti huius non lectorem modo, verum etiam adiutorem comparaſſet: cenſuram enim doctrinamq; tuam ſpero mihi plurimum profuturam. C

IMPERATOR. CAP. I.

PRIMVM igitur hieroglyphicum in hoc genere illud erit, quod ad rerum ſummam pertinet. I Sacerdotes enim Ægyptij ſi vellent Imperatorem, aut potentiſſimum quempiam Regem per inſtitutas ab eis imagines indicare, Anguem, vt apud Niliacum Horum eſt, in ſpiram collectum faciebant, palatij cuiuſdam ſpecie in voluminum medio ſtatuta: ſiquidem domus regia in imperij totius centro ſita eſſe debet, vt omnium æquè commodis conſulatur. Nam Plato Legum quinto, Reip. ſuæ vrbem iubet in medio regionis, quoad fieri poteſt, poni. Et Geneſ. 23. cum dicendum eſſet, *Erat autem Ephron longè princeps Hethæorum*: ſcriptum inuenias ad huius inſtar hieroglyphici, *Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth.* Hinc rerum ſcriptores memoriæ non temere prodiderunt, Antoninum Pium in vrbe ſemper ſediſſe, vt ita medius nuncios vndique citius accipere poſſet, ideoque ne longius abeſſet, nullas vmquam expeditiones obiuit, prædia ſua tantum in Campania nonnunquam viſere

Regia domus vbi eſſe debeat.

viſere

A viſcre con[illegible] ſeſſ[illegible] ſrio, qui factum hoc ab eo dicant, quod grauem eſſe prouincialibus com[illegible] ſtimaret. Diodorus autem licet alia quoque Serpentis ſignificata commemoret qui [illegible]men & imperium ex eiuſdem animantis pictura intelligi poſſit, nequaquam inficiatur. Quid[illegible] hominem regni potitum hieroglyphice ita deſcribunt, vt eum manu Serpentem cõprimere inducent, cuiuſmodi ſimulacrum eſt in numo Aurelij Cæſ. Aug. Pij filij, in quo ſigillum eſt, Serpentem à medio manu tenens, admouentem caput dexteræ cibum porrigenti. *Numus Aurelii Cæſaris.*

OSCVS. Cap. II.

MANETHON Ægyptius author, quiſquis ille fuit, ait Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, inſigne Serpentis habuiſſe, Oſcosq; ait Seruius populos dici, vbi plurimum Serpentes abundant, in Campania quippe. nam Oſcum hunc aiunt coloniam eo tranſmiſiſſe, Hetruſcis tunc Italiæ fere totius rerum potientibus, vrbemq; in ea regione longe principem, ab augurio accipitris, quem Hetruſca lingua Capym appellabant, nominaſſe, vt ſcriptores quidam vetuſtiores memoriæ prodiderunt: *Oſci populi, & Capys vrbis regio. Capys accipitur.* B licet tempore ſuccedente creditum ſit, eam ita à campeſtribus locis nuncupatam. Poetæ vero Hecatæum ſecuti, eoſdemque Hecatæus, Capym Troianum virum vrbis authorem fuiſſe tradunt, & ab eo nomen. Sed hæc vtcumque fidem faciant (in nulla enim re magis authores diuerſi abeunt, quam in vrbium originibus repetendis, dum Græci ſibi omnia adſcribunt, Latini ſua poſſidere contendunt, nationes pleræque aliæ non ignobiles eſſe volunt) ſatis conſtat Oſcum, Ægyptiorum principũ more, Serpentis inſigne geſtaſſe, & Oſcos eius colonos inde nuncupatos. Oſcus dubio procul Hetruſcum nomen eſt, & apud eos ad hæc vſque tempora Viperæ Oſcorzones appellantur, ſi modo Vipera Serpens ille ſit, qui tota Venetia vulgo Maraſſus dicitur. Et ſacræ apud nos literæ Serpentem principis elogio nominarunt, dum ait Aſſertor noſter, fore, vt huiuſmodi princeps foras eijciatur, cum de diabolo loqueretur, qui per Serpentem multis in locis vtriuſq; inſtitutionis noſtræ figuratur. Hanc interpretationem D. Ambroſius è noſtris nequaquam aſpernatur.

IVNO DOMINA. Cap. III.

C ET indicandi dominij cauſa, in Iunonis quoque dextera Serpentis caput ſtatuebatur, in læua vero lapideum ſceptrum: cum Iuno ipſa dominij præſes apud gentes haberetur, incederetque, vt ipſa de ſe apud Virgilium dicit,

——Diuûm Regina, Iouisque Et ſoror, & coniunx. *Æneid. li. 1.*

IVNO CONSERVATRIX. Cap. IV.

NAM in Iuliæ Mameæ Aug. numo ſimulacrum eſt in ſinus fluentes collectum, læua haſtæ adnixa, dextera Anguem in ſpiras cõuolutum porrigente, vbi Anguis omnino imperium, haſta Defenſionem indicat: quod vt coniiciam facit inſcriptio, quæ in hunc modum legitur, IVNO CONSERVATRIX. *Iulia Mamea numus.*

ORBIS DOMINIVM. Cap. V.

SERPENTES quoq; Leonibus, qui Opis deæ ſimulacro apponebantur, adiuncti, terrarum orbẽ, vel orbis ipſius dominium ſignificabant. Argutum vero dictum apud Græcos contra potentiores ciuili quadam libertate iactari ſolitum, ὄφις, εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, hóc eſt, *Anguis, niſi Anguem comedat, non fiet Draco.* Nam inter Serpentum genera, Dracones ij vocantur, qui corpore ſunt immaniore, vaſtioreque magnitudine, tametſi pro quocumq; Angue plerumq; nomen hoc authores vſurpant. Quem igitur Imperatorem ſtatuas, eo adagio, aiebant illi, ei neceſſe eſſe Reges & Principes multos deglutire, vt ita Rex regum fieret, & dominantium dominus. *Dictũ in potentiores. Ab Eraſmo adverbum. Chil. 3. cen. 3. prouerb. 61.*

IMPP. DVO Cap. VI.

IN Græcorum etiam numis dominium per Serpentum effigiem ſignificari obſeruauimus: nam in numo quodam [illegible] Serpentes duos ad ſemicirculi curuaturam inuicem ſpectãtes caudis introrſum incuruatis, cu[illegible] inſcriptio dominiũ penes duos eſſe demonſtrabat: ita enim habebat, ΔΥΝΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. [illegible] exprimitur, δυναρχία ἐξ ὑπάτων δύο. *Græcorũ numiſma.*

PROVINCIÆ PRINCEPS. Cap. VII. A

QVOD si regem Ægyptij, prouinciæ tantum alicui iura legesque dantem pingere voluissent, dimidiatum, vt apud Horum est, Anguem figurabant, per animal quidem Regem, per segmentũ vero, quod non vniuerso imperaret orbi, subindicantes: omnipotentem siquidem ex integro Dracone intelligi, superius ostensum est. Sane Anguis ille, qui Tarquinij Superbi animum perculit, anxiumque reddidit, cum à columna lignea repente elapsus omnes vertisset in fugam, tota rei miraculo curia consternata, nimirum significabat, nouum & inexpectatum principem, eumdemque iuuenem L. Brutum, de columna lignea, hoc est, de stupore, quem diu simulauerat, proditurum. Lapis enim & caudex, pro stupido & alienatæ mentis homine, apud Comicos ponitur.

Accidit anno ab vrbe cond. 242.

REX OPTIMVS. Cap. VIII.

SI vero regem optimum significare procurassent (κάλλιστον enim, non autem κάκιστον, in emendatis Hori codicibus habetur) Anguem vtique in orbem collectum effingebant, cauda mordicus apprehensa, sed regis nomen in spiræ medio describebãt. Quin etiam certam Anguis speciem, μεισὶ cognominatam, huic significato adhibebant. Cur vero Anguem fingerent sibi caudam admordentem, authores quos sequimur nusquam tradunt: sed si ariolari licet, indicabat, omnia vsque ad minima, vltimaq; curæ esse Regi, qui bonitatis nomen sit adepturus, cum ea præcipue de causa Sardanapalus, & pleriq; alij infames habiti sint, quod simulac ad principatum peruenere, omni abiecta cura sibimet tantum vacare, seque vnos curare instituerunt. B

REX TVTELARIS. Cap. IX.

Vigilantia in Rege necessaria. *Home. Ilia. β.*

QVOD si Regem Ægyptij suum, vel alium quempiam in obeliscis aut monumentis aliis, curam populi sui gessisse regiam attestarentur, eumq; tutelarem fuisse commonerent, Anguem vigilẽ, vertice quippe surrecto, erectoq; pectore sculpebant, cuiusmodi species adhuc plerisq; locis inspicitur: hic vero pro Regio nomine CVSTOS inscribebatur, vtpote quod æque vigilabundum esse deceat Regem, cui gentium regnique tutela sit curæ credita: quare apud Homerum Somnus Nestoris personam indutus, his verbis compellat Agamemnonem: C

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Quam sententiam ita reddamus:

Non decet ignauum tota producere somnum
Nocte virum, sub consilio, sub numine cuius
Tot populi degunt, cui rerum cura fidesque
Credita summarum.

Quod P. Scipio, vir alioqui rebus tot præclare gestis omni laude maior, cum minime præstaret, somnolentiæ taxatione male apud Romanum populum audiebat, author Plutarchus libro ad Traianũ Imperat. de ciuili institutione. Sane vero Dracones à visu, quem acutissimum habent, nomen apud Græcos habuere. Palladi autem eadem de causa dedicatur, quia nomen id παρὰ τὸ πάντα ἀθρεῖν, καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντων νοεῖν, factum nonnulli tradunt, prudentiamq; hinc interpretantur, quæ omnia perspiciat, & ante omnes intelligat. Carpit Horatius quemdam, qui in amicorum vitiis tam acute cerneret quam Aquila, aut Serpens Epidaurius: puto prouerbium secutus, ὄφεως ὄμμα. Neque temere Aristophanes finxit Angues duos Pluti oculos in gratiam Æsculapij lambere, cuius rei beneficio ille ex cæco cernere cœpisset. I

Serpentis oculus.

HEROS. Cap. X.

Draco cur Heroibus dicatus.

QVOD autem Heroibus in vniuersum Draco sacer habeatur, ea de causa Plutarchus, Agide, factum putat, quod ex medulla hominis serpens gigni soleat, quod non ignorauit Virgilius, cum ad Anchisæ tumulum hæc accidisse memorauit:

Æneid. li. 5.

—— Adytis cum lubricus Anguis ab imis,
Septem ingens gyros septena volumina traxit
Amplexus placide tumulum, lapsusq; per aras:
Cæruleæ cui terga notæ, maculosus & auro
Squammam incendebat fulgur, ceu nubibus arcus
Mille trahit varios aduerso sole colores.

Obstupuit

A *Obstupuit visu Aeneas, ille agmine longo*
Tandem inter pateras & lęuia pocula Serpens,
Libauitque dapes, rursusque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.

Quod quidem non temere fictum à Poeta, sed ex historia desumptum. Atheniensibus enim contra Medos apud Salamina naualem pugnam inituris, Serpens draco in naui dicitur apparuisse, secundissimo rerum, quæ prospere subsecutæ sunt prodigio: cuius rei monumentum in Salamine templum fuit Cychreo, vt apud Pausaniam est, dicatum, quod Apollo responderit, Serpentem illum Cychreũ heroem fuisse, qui auxilium allaturus aduenisset.

EPAMINONDAS. CAP. XI.

EPAMINONDAS autem Imperator ille clarissimus, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, Draconis gestamine insignis fuit. Eo vero loco vbi prælium commissum est, columnam erexit antiquitas, cum clypeo Draconem in eius memoriam sculptum ostentante. Quod Pausanias ideo factum arbitratur, quod is ex Spartiarum cognatione, quæ Thebis erat antiquissima progenitus diceretur, quorum id gentile esset insigne: quippe quod à seminio anguineorum dentium, quos Cadmus B seuerit, oriundi essent: Spartanosque ipsos in Laconia inde originem duxisse nonnulli credidere, quos olim ὀφιοδέεγυς nuncupatos alia de causa historici tradiderunt: cum enim annonæ caritate laborarent, compulsi sunt, Serpentes, quorum vis magna in Laconia multiplicauerat, in humani cibi vsum conuertere. Sed quoniam de clypeis & gestaminibus militum atque cohortium multa dicturi sumus, quia id præcipue contendebas, vt aduersus eruditorum quorumdam sententiam veterum exempla tibi suggererentur, quo non esse nouum institutum, familias variis gestaminibus tum colorũ, tum dissectionum, atque etiam insculptarum in illis animantium, figurarum, plantarum, instrumentive alicuius adiectione discerni, comprobare posses: priusquam ad horum explicationem aggrediar, alia quædam ad principatum & nominis claritatem per Anguem commonstrata dicere necessarium est. Sed prius aliqua de ostentis.

Spartiani cur ὀφιοδέεγι olim.

AMPLITVDO NOMINIS. CAP. XII.

IN ostentis enim summam nominis amplitudinem portendere Anguis fertur, non iis tantum, quæ C ad imperium, aut alium quemcumque principatum attinent, sed ad ea quoque, quæ vel ingenio, vel arte celebritatem sibi aliquam comparauere, vt in histrione Roscio, artis suæ gloriam præmonstrauit: cum enim puerum Anguis dormientem noctu complicasset, pater ad aruspices detulit, qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore.

DOMINIVM. CAP. XIII.

AVRELIANO vero, quamuis modicis parentibus ortus esset, summum tamen imperium Anguis portendisse fertur, cum eius pueri peluim plerumque cinxisset, neque vmquam occidi potuisset: postremo matrem eius, quæ templi Solis sacerdos erat, & aruspicinæ non ignara, cum hoc vidisset, Serpentem quasi familiarem occidere noluisse. Pari præsagio Seuero imperium præmonstratum est, cui dormienti, vt Spartianus ait, in stabulo Serpens caput cinxit, & sine noxa, expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Quin & Maximini iunioris, quem pater secum Imperatorem appellauit, caput dormientis Serpens circumdedit, futurę dignitatis argumento. Quid D autem somnia? nonne ipsa quoque vel in conceptu, vel in partu, quotiens Draconem obtulissent, eiusdem amplitudinis prænuncia fuerunt? Mamæa Alexandri Seueri mater, pridie quam puerum eum pareret, somniauit se Dracunculum enixam edidisse. Nam & Alexandro Macedoni Draco dominii claritatem præsagiuit, qui matri Olympiæ congressus est in somniis. Hoc idem de Pomponia Africani Scipionis matre traditum est, & ipsi Draco circumfusus nihil attulit nocumenti. Dedit & Augusto Imperii præsagium ostento simili. Nam cum Actia mater eius ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset, positaque in templo lectica, dum cæteræ quoque matronæ dormirent, obdormisset, visus est Draco repente ad eam irrepere, pauloque post digressus: illa vero expergefacta, quasi à concubitu mariti se purificauit, & statim in corpore eius extitit macula veluti picti Draconis, quæ nunquam eximi potuit, adeo vt publicis inde balneis perpetuo abstinuerit. Sed enim facile fuit

Mamææ somnium.

Actiæ somnium.

Sueton. in August. c. 94.

fuit ostenta, quæ principibus viris, aut nobilitate, aut opibus claris accidissent, ad futuram eorum amplitudinem accommodare: quid autem de seruis dicemus infima fortuna genitis? Spartacus vænalis cum Romam delatus esset, deprehensus est dum quiesceret, habere sub capite Draconem in spiram complicatum, quem Thracia itidem mulier conspicata vaticinandi peritissima, signum esse dixit magnæ cuiusdam & formidabilis potentiæ, quæ tamen infaustum esset exitum habitura. Idem Serpens vbi defectus casu aliquo fuerit, imperij adesse finem identidem ostendit. Nam Tiberius Cæsar Serpentem Draconem in deliciis habere solitus, eiq; manu sua cibum ministrare: quem cum is corrosum à Formicis reperisset, monitus est cauendam sibi esse vim multitudinis: Formicas enim populi significatum habere, non fabula tantum Pelei Thessaliæ Regis, verum & portēta & prodigiosa somnia declarant. Nam & Nero paulo ante quam extingueretur, visus est sibi per somnium pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Sedenim de Formica loco suo plura. Quod ad Serpentem pertinet, idem Nero, qui Serpentis spolium à matre pro amuleto commendatum, brachio alligatum aliquamdiu gestauerat, inde memoriæ maternæ tædio abiecerat, tunc id perquisiuit incassum, cum omnia contra se fremere comperisset, maternæ erga se pietatis sero memor.

Sueton. in Nerone c. 46.

ASIA. Cap. XIV.

Tres Serpētes quid in numis.

ANTEA vero quam militaria signa promoueam, scrupulus ille mihi videtur eximendus, quod nonnulli per Serpentes tres, Asiam prouinciam significari putant, non secus ac Ibes Ægyptum, Elephanti Africam, Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam, quæ sigillatim suo quæq; Commentario declarata sunt. Id ea de causa suspicari videntur, quod numi plerique argentei conspiciuntur, quorum inscriptio est, CÆSAR IMP. VII. ab altero latere Angues tres, quorum duo pectoribus hinc inde sinuose surrectis attolluntur, tertius iacens, capite caudam vnius, cauda vero caudam itidem alterius implicat. Hos inter Victoria surrigitur calathisco insistens: quippe ad ipsius terræ Asiaticæ feracissimam vbertatem significandam. Inscriptio vero est, ASIA RECEPTA. Sedenim, ego Angues eos tres indicare crediderim, Imperium Romanum tres iam orbis partes occupasse: Europam enim diu possederant, Africam paulo ante subiugarant, nūc Asia recepta, & ad reliquas applicata, tertiam quoque partem adepti videbantur.

PRÆFECTVS MILITVM. Cap. XV.

Cæsaris numus.

QVOD vero pertinet ad insignia militum, numus est Cæsaris Dict. III. in quo Victoriæ caput est, alarum quippe & capillis in nodum collectis, ab altera cuius facie Roma gradiens, stola ad pedes demissa, capite, vti mos, galeato, ancile sinistra gestans, læua trophæum, quod humero inhęret, sustentans, à latere vero Serpens Draco prorepit capite surrecto, magnis voluminibus terga trahens, cuius inscriptio est, C. CLO. VI. PRÆ. M. Caius Clodius VI. præfectus militum. In sacris literis legas, Draconum capita in aquis à Deo contrita, quod Psalmo quarto supra LXX. habetur, quod milites, centuriones & duces eos significat, qui fuerant à Pharaone immissi, vt Israeliticum populum persequerentur; ij aquarum mox inundatione suffocati sunt, atq; ita contriti, quodq; mox sequitur phrasi longe insigniori, *Tu confregisti caput Draconis*, Pharaonem ipsum intelligit. Qui mysticum sequuntur sensum, hæc ad Christum referunt, qui dæmonis vim omnem sustulerit.

Capita Draconū in aquis contrita.

COHORTES. Cap. XVI.

QVIN & cohortium erant insignia, perque singulas earum, vt Flauius Vegetius scribit, ferebantur ad prælium à Draconariis, quo nomine κατ᾽ ἐξοχὴν, signiferos omnes appellitabant. Quo vero pacto gestarentur, videre est apud Ammianum Marcellinum, vbi pompam describit, quā Constantius Imper. vrbem ingrediens duxit: *erant enim*, vt is inquit, *Dracones hastarum aureis gemmatisque summitatibus illigati, hiatu vasto perflabiles, & ideo velut ira perciti sibilantes, caudarumq; volumina relinquentes in ventum.* De ijs Claudianus:

Insignia cohortum.

Mansuescunt varii vento cessante Dracones.

Erat vero signum Draconis purpureum, vt idem Ammianus attestatur. Atqui non in signis tantum Serpentes militibus vsi fuere, sed viui etiam, pugnatoribus sociis auxilium non contemptibile præsti-

A præſtitere. Legimus enim Annibalem monſtraſſe Antiocho nauali prælio pugnaturo, vt in hoſtium claſſem vaſcula iacularentur Viperis plena, quarum metu perterriti hoſtes à dimicatione, & nauticis miniſterijs impedirentur. Idem cum Pruſias iam cedente claſſe ſua feciſſet, victor euaſit. Antiquæ vero illius militiæ veſtigia quædam habentur apud vos Maffæos Romæ, in Canone quodam circa Theodoſij tempora, & aliquanto etiam prius confecto, in quo militum omnes ordines recenſentur, geſtaminaque ipſa ſuis etiam coloribus picta conſpiciuntur, quæ quiſque manipulus turmaque, ex quadrupedibus vel alitibus, vel ex colorum varietate ſigna ſibi deſumpſiſſent: ex quibus, quæ facerent ad Anguem, quoniam id operis ordo ſibi depoſcere videbatur, ſubijcere non importunum iudicaui. *Annibalis ſtratagema.*

SENIORES MENAPES. Cap. XVII.

EX his enim ſeniores Menapes dicti, Anguem luteum pro inſigni habebant in parma viridi, cuius marginem ruber limbus ambibat. Vmbilicus argenteus erat, circa quem luteus circumducebatur circulus. His autem Serpens terga inferne habebat, caput & caudam ſurſum verſus infle- *Varia Militum inſignia.*
B ctebat.

CORTONACENSES. Cap. XVIII.

QVi vero coloris albi Draconem præferebant in rubra parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine vero circuli duo, quorum interior praſinus, albus exterior, ij Cortonacenſes appellabantur, & cum ſuperioribus vtrique ſub magiſtro peditum ſtipendia faciebant.

THAIPSALI. Cap. XIX.

NAm qui ſub equitum Magiſtro militabant Thaipſali (niſi codex in damno eſt, & Theſſali, forte caſtior lectio ſit) nuncupati, cæruleum geſtabant Anguem, terga læuam verſus porrigentem, in dexteram vero caput & caudam incuruantem, qui geſtus in Cortonacenſibus diuerſus erat. Horum vero parma alba, vmbilicus identidem argenteus, circum quem ruber ducebatur circulus. Inter caput & caudam Colubri, violaceus erat orbiculus.

PRÆFECTI FABRICÆ. Cap. XX.

INter geſtamina vero Fabricæ præfectorum, quæ ſex numero erant, dimidiatus Serpens luteus in horum vno conſpiciebatur, parma cærulea, aureus vmbilicus, margo ruber: intra quem à læua parte, Onyx paruus cum Æthiopis ſigillo. Sequebantur ij virum illuſtrem, Magiſtrum officiorum appellatum.

SAGVNNENSES. Cap. XXI.

SEd Angues duo in huiuſmodi militum geſtaminibus colore rubro, ſiue, vti ex Ammiano diximus, purpureo, ad ſimilitudinem X. Græcæ literæ in tranſuerſum ſiti, in cærulea parma, cuius marginem ruber limbus circumdaret, eorum erat inſigne, qui ſub Magiſtro peditum merentes, Sagunnenſes appellabantur.

BIANENSES. Cap. XXII.

HVmanicipitis autem Serpentis effigies, in cærulea parma ipſe quoque vnicolor, ſpiris duabus circa vmbilicum aureum datis, capite eo humano ſuperarrecto, & in auerſum reſpiciente, cauda aliquantulum inferne ſummiſſa propendenteque geſtabatur à militibus, qui ſub Magiſtro militum per Illyricum merebant, Bianenſes nuncupati.

HONORIANI IVNIORES. Cap. XXIII.

ERat inter hos quoque mutilati Serpentis inſigne, cuiuſmodi eorum habebatur, qui Honoriani iuniores vocabantur. Serpentis id fruſtum luteum, totam fere parmam circumplexum. Inter caput & ſegmentum quadra erat & ipſa lutea, angulis in os & in cæſuram verſis, in qua teſſella conſpiciebatur purpurei coloris. Intra Anguem parma omnis rubra, extra tergum circulus albus ducebatur, vmbilicus erat argenteus. Erant ij ſub illuſtri viro equitum Magiſtro.

MARCOMANI. Cap. XXIV.

SVb eodem præfecto merebant & Marcomani, qui dimidium ipſi quoque Serpentem præferebant coloris identidem lutei, in alba parma, cuius aureus erat vmbilicus. Inter ſegmentum & caput lutea etiam lunula cernebatur adpicta.

CVRIATII IVNIORES. Cap. XXV.

A

Contra vero in nigra parma luteus erat Serpens eodem circumductus modo, & ipse curtus, orbiculo quodam cæruleo inter caput & incisionem collocato: vmbilicus ad angulos rectos decussatus, partes duas aduersis angulis oppositas albas, duas cæruleas habebat. Gestabant hoc Curiatij iuniores, sub eodem Magistro equitum militantes.

MAVRIALITES. Cap. XXVI.

At dimidij duo, seque inuicem inspectantes albi coloris in parma viridi, quam margo ruber ambibat, eorum erat gestamen, qui sub eodem Magistro equitum Maurialites appellabantur. Huius quoque parmæ vmbilicus decussatus erat transuersis lineis, cuius duæ oppositæ partes albæ, aduersæ cæruleæ.

PRÆFECTVS FABRICÆ. Cap. XXVII.

Præter sex illa insignia, quorum superius mentionem fecimus, præfectus Fabricæ septem alios ordines ducebat totidem gestaminibus insignes: in quorum vno Serpens luteus dimidia sui parte conspicuus, capite truncique parte cæsa in læuam versis, parma cærulea. Inter Serpentis caput B atque segmentum orbiculus erat luteus, vmbilicus quoque in obliquum decussatus, partim aureus, partim argenteus erat.

DEFENSORES. Cap. XXVIII.

Dvos vero Angues in caducei speciem implicatos, capitibus ad osculum coeuntibus, in parma cærulea, quam ruber ambitus late circuibat iuxta marginem, illi gestare soliti sunt, qui Defensores vocabantur. Horum præfectus erat illustris vir, militum Præsentialis nuncupatus.

SEXTA PARTHICA. Cap. XXIX.

Integer etiam caduceus, hoc est, totis expressis Anguibus, ijsque vna cum baculo, luteis, in parma cærulea, cuius marginem purpureus circulus ambibat, insigne erat legionis eius, quæ Sexta Parthica vocabatur. Militabat sub Magistro militum per Orientem.

ANGLEVARII. Cap. XXX.

Svb militum autem Præsentiali Angleuarij erant, quorum insigne fuit caduceus ruber, in baculi cuius summitate pila erat, vnde Angues prorumpebant, & ad osculum iuxta parmæ medium adflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, at dilutioris, quam purpureus ambitus circuibat.

CORNVTI. Cap. XXXI.

At sub Magistro militum Præsentiali (alia hæc erat præfectura) Cornuti merebant, quorum gestamen erat parma tota lutea, sed nigro circulo aliquantulum interius circumducto, in medio cuius Angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam idemtidem rubro emissi ad osculum incuruabantur. In cippi medio ancile paruum erat colore perpictum luteo, duabus in medio nigris lineis, à dextera ad læuam in parallelum dissecantibus, in superiore cuius parte T. centurionis signum notatum erat: de quo alibi diximus.

FALCONARII. Cap. XXXII.

In eadem Magistri militum Præsentialis militia, gestamen erat in parma tota purpurea, Angues duo cærulei, colore tamen dilutiore, binæ vtrique aures acutæ, longeque surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur (liceat ita columellam appellare, quæ sustinebat Angues) vnde mox in superiorem caducei partem curuabantur: fulcrum illud lato spatio binas hinc inde plicas acutis angulis porrigebat. Medium huius spatij vmbilicus aureus occupabat: qui id præferebant, milites Falconarij nuncupabantur.

VINDICES. Cap. XXXIII.

Is proximi erant & ordine & præfectura vocati Vindices, qui cæruleas Mori instar colubras in caducei morem flexas, pro insigni habebant in parma tota lutea, vbi Angues pedamento committebantur applicti coalitique: aureus erat vmbilicus.

SAGITTARII NERVII. Cap. XXXIV.

Dvcebat & Magister peditum ordines aliquot caduceis insignes, ex quibus præcipue erant sagittarij Neruij, qui dimidio vtebantur caduceo quorum scilicet parma coloris erat prasini, rubro cir-

A bro circumducto limbo: Parmæ medium occupabat orbis luteus, in quo Angues purpureæ rubro coalitæ fulcimento, ad osculum in circuli seformam incuruabant.

BATAVI. CAP. XXXV.

HORVM socij erant, qui cæruleos gestabant Angues in caducei morem flexos, in parma tota rubra. Anguium vero pedamentum album erat, veluti squamis acutis quatuor altera super alteram scandentibus, quarum apices inferne summittebantur. Bataui autem erat eorum nomen.

MARCOMANI IVNIORES. CAP. XXXVI.

IIs additi erant Marcomani iuniores, qui & ipsi caducei formam præferebant: albas quippe Angues in clypeo rubro, cuius margo albo circumplectebatur circulo, qui fundamentum ad Angues vsque coloris eiusdem proferebat.

MARCOMANI SENIORES. CAP. XXXVII.

NEQVE quidem hinc aberant seniores Marcomani, qui hunc eundem secuti præfectum, prasinas habebant caducei colubras in alba parma, quam luteus ambibat circulus, rubra vero erat
B sedes pro fulcro supposita, cui applicitæ erant colubræ.

ATECOTI IVNIORES. CAP. XXXVIII.

ORDINIBVS his adnumerabantur illi quoque, quorum gestamen erant Angues ex caduceo luteæ, cum rubro pedamento in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat: intra ambitum Anguium figura cordis erat coloris purpurei. Hi vero Atecoti iuniores appellabantur.

EXCVLTATORES. CAP. XXXIX.

VNVS etiamnum ordo caduceatus eundem Magistrum peditum sequebatur, quibus nomen erat Excultatoribus. Gestabant ij caduceum ex luteis Anguibus auritis, quorum terga crispis acutioribus inhorrescebant. Alba erat parma, quam margo ruber amplectebatur.

BRACHATI. CAP. XL.

QVI vero sub Magistro equitum caducei gestamen vsurpabant, albas præferebant colubras, cum pedamento identidem albo in parma prasina, quam ruber ambibat limbus, hique Brachati vocabantur. Reliqua vero insignia, quæ innumera pene sunt, per commentaria cæterorum animalium,
C vt loco quæque congruebant, singula disposita sunt: partim in arma & signa reliqua militaria congesta. Nunc quia res nobis cum Angue est, & in caduceum incidimus, satis habituri sumus, si reliqua caducei significata Commentario hoc explicuerimus.

DE CADVCEO. CAP. XLI.

ADVCEI species tota prorsus Ægyptiaca est, quam Mercurio præcipue veteres consecrarunt, Draconibus duobus, mare scilicet & fœmina, parte media voluminis sui inuicem in nodum, quem Herculis vocant, obligatis: quorum primæ partes reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli iungunt, caudæ vero ad Caducei capulum reuocantur, ornanturque alis ex eadem capuli parte nascentibus.

GENESIS. CAP. XLII.

ARGVMENTVM huius hieroglyphici commenti ad genituram hominis, quæ genesis appellatur, Ægyptij protendunt, deos præsides homini nascenti quatuor esse memorantes; δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, καὶ ἀνάγκην. Ac priores duos Solem & Lunam intelligunt: quod Sol author spiritus, caloris & luminis, humanæ vitæ genitor & custos est, ideoque nascentis dæmon creditur. Luna τύχη, quia corporum præses est, quæ fortuitorum varietate iactantur: Amor osculo significatur, Necessitas nodo: pinnæ mentis velocitatem indicant, qua pernicius nihil. Inuolucrum vero Draconum, iter vtriusque flexuosum ostendit: quæ omnia & pleraque alia Macrobius diligenter examinauit, à quo, quæ diffusius quis exponi quæsierit, petendum. Occultam sane rerum originem per Serpentis effigiem Valentiniani commonstrabant, positionem intestinorum nostrorum, per quæ esca infertur, in exemplum adducentes, quæ serpentinæ spiræ instar in vtero delitescens, occultatæ in nobis genitricis substantiæ specimen habeat.

Hominum natiuitatis præsides quot, & qui.

Ex Macr. lib. 1. c. 19. Sat.

MINÆ PAXQVE. Cap. XLIII.

Nempe Suidas & Polyb. lib. 4. histor.

SVNT authores haudquaquam aspernandi, qui Serpentes illos mutuis nexibus implicitos, minas & pacem simul ostentare putent: cuiusmodi simulacrum Gephyrei armato exercitui prætulisse feruntur, cum Eumolpus Athenienses profligauit: illi enim Caduceum prætendentes, & pacem quietis, & minas insultantibus, offerre visi.

Hinc illud Δόρυ κηρύκειον, hasta caduceum à Suida & Polyb. lib. 4. Histor.

TERRA. Cap. XLIV.

Macr. lib. 1. cap. 9.

Anguis terræ signum.

INTERPRETATIONEM eam, quæ Caduceum ad geneseos significatum trahit, Ægyptiacam esse non negarim, sed alia quadam ratione à Macrobiano commento seciore. Siquidem Ægyptij cum maxime omnium humanum genus ex cœno genitum profiterentur, colubros terræ filios esse non ignari, prout etiam in ostentis aliquot accipiuntur, fingentes colubros ita mutuo complexu ad osculum tendere, omnem indicant humanitatem, si salua esse velit, oportere in eiusmodi concordiam conuenire: Caduceatores itaque Serpentes eo complexu coniunctos præferunt, vt eos, qui alijs iniuriam facere moliuntur, humanitatis admoneant. Quod vero terræ signum sit Anguis, plerisque historiarum locis, sed eo præcipue reperias, vbi Crœsus aduersus Cyrum bellum suscepit: eo enim tempore vis colubrorum ingens in suburbanis Sardium locis repente coorta est, quos Equi in pascua dimissi passim deuorarunt: responderunt diuinationum periti, futurum vt externæ gentes indigenas consumerent: indigenam enim esse colubrum, terræque filium, Equum vero & aduenam, & bellicosum hostem, de quo suo satis dictum Commentario.

CONCORDIA. Cap. XLV.

VERVM si quid in longa huiusmodi rerum indagine ariolari licet, putarim ego picturationem hanc in pacis & concordiæ significatum inde sumptam, quod Serpentis effigies plerisque locis pro bello & odio, funestaque alia quauis clade poni solita est: osculum autem, & pacis, & concordiæ signum esse, negarit nemo. Quin & sacræ pietatis nostræ literæ pacis osculum identidem attestantur. Virga, vt loco suo latius ostenditur, tum disciplinam, tum eloquentiæ vim indicat. Si quis igitur pietate grauis, & eloquentia potens, altercantes aggressus, nullam bello salutem esse docuerit, dubium bellorum omnium euentum dixerit, funesta perniciosaq; demum esse bella commonstrarit, & quæcunque alia ad huiusmodi rem pro loco, tempore, personisque facientia excogitare & eloqui potuerit, perfacile is discordes animos in concordiam trahet, duosque Angues, hoc est, odia mutua doctrinæ suæ virga in vnum obligabit, quibus ad osculum coeuntibus, conuenire animos & ad concordiam conuersos esse, meridiana luce clarius apparebit. Neque me fugit, esse ouorum genus in magna Galliarum fama, quod anguineum appellant Druidæ, quod ex numero suorum ouorum faciant Angues conuoluentes ea & saliuis faucium corporumque spumis conglomerantes, vt tandem fiat ex multis vnum: siue Angues ea sint oua spiris ita conglobati, artificique complexu adstricti, saliuarumque profluentium humore concreto crusta superinducatur. Vtcumque, id sane constat: ouum hoc quodcunque sit, ad victorias litium & ad conciliandos sibi Regum aditus mire laudari: perinde ac etiam inguen Anguis in pelle Dorcadum (ne Draconum, vt in corruptis Plinij codicibus habetur, dicamus) neruis ceruinis alligatum in lacerto conferre ad iudiciorum victoriam perhibetur, cuiusmodi rebus magica superstitio mortalium plurimos eludit. Quod si hoc credibile videatur, Philostrato etiam, præter innumeras quas confinxit fabulas, fides adhibenda est: qui Gygis annulum habuisse lapidem scribit, qui montanis Indiæ locis cristatorum quorundam Draconum capitibus insit. De quo quidam anulo multa Plato libro de Iusto, & ab eo Tullius in Officijs, quod is qui eum gestaret, pala in volam conuersa, à nemine spectaretur, quamdiu pars illa palam attingeret.

Ad verbũ à Plin. lib. 29. cap. 3.

Ouum anguineum.

Plin. ibid.

Et lib. 2. de Republ. & lib. 10.

PAX. Cap. XLVI.

Plin. ibid.

PLERISQVE sane locis videre est Anguium huiusmodi globos, in vnam quasi massam adstrictos, de iugorum verticibus ad ima peruolui. Et in Æthiopia aiunt tantam Anguium vim conuenire, conuoluique in gyrum inuicem, vt montis speciem procul aspicientibus reddant: cuiusmodi quidem complexus Anguium, & frugifera eorum concordia, causa (vt Plinius inquit) videtur esse, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circumdata effigie Anguium fecerint: neque enim cristatos esse in caduceo, mos est. Adhæc, numismata tot caduceis insignita, pacis inscriptionem præfe-

A [illegible] Cæſ. Veſp. Auguſt. P. M. TR. P. COS. VIII. ſigillum eſt cum caduceo & ramo oliuæ, inſcriptione addita, PAX AVGVSTI. Vidimus & numum aureum Bononiæ apud Achillinos, in quo ſimulacrum alatum eſt, cum caduceo & Serpente quodam à pedibus abeunte, cuius inſcriptio eſt, PACI AVGVSTÆ. Illius ſane Serpentis abitus ablegatum alio bellum oſtendit. Aliæ in hoc numo literæ ſunt, TIB. CLAVD. CÆS. AVG. P. M. TR. P. Nam in altero ex ære eiuſdem Tib. Claudij numo alatum ſigillum eſt: dextera, veſtimentum à pectore ad faciem tollens: læua caduceum exporrigit, pedibus Serpentem ſinuoſum calcat, quod bello oppreſſo pacem condonatam omnino ſignificat. *Veſpaſiani ſigillum, & numus. Tiberij Claudij numus.*

FELICITAS. CAP. XLVII.

CADVCEO vero ſi cornu copiæ adijciatur, felicitatis indicium eſt, quod in eiuſdem Veſpaſiani, & aliorum numis obſeruauimus. Nam & Hadriani numus eſt eodem ſignificato, atque inſcriptione, quæ in Traiani habetur, quippe FELICITAS AVG. Vidimus etiam in Antonini Pij numo caduceum & oliuæ ramum fructibus & folijs onuſtum, cuius eſt inſcriptio, FELICITAS AVG. In Seueri vero Macrini Auguſti numo non oliuæ ramus, ſed haſta in læua eſt manu, caduceus dextera prætenditur: inſcriptio, FELICITAS TEMPORVM. S. C. Haſtam autem intra alia ſignificata humanæ etiam ætatis indicium eſſe alibi oſtendimus, ac perinde temporis. In Iuliæ Mameæ numo, Dea læuo cubito columellæ aſſurgentis capitulo innititur dextera caduceum tenens: inſcriptio, FELICITAS PVBLICA. S. C. Columna enim habet neſcio, quid in ſignificato quod ad publicum pertineat: de qua loco ſuo plura. Ex his dubio procul conſtat, quid ſibi velit caduceus ille, qui ſitus eſt in medio cornuum duorum in numo Druſi, quidque ſolus ille in numo, cuius inſcriptio eſt, M. PLETORI SEST. EX S. C. *Hadriani, Traiani, Antonini Pij, Seueri, Imperatorum, & Iuliæ Mameæ numi.*

ELOQVENTIA. CAP. XLVIII.

SED quia Serpentem pro aſtu poni docti ſumus, ex Ariſtotele dicente, animalia quædam eſſe aſtuta per ſe, ſicuti ſunt Serpentes: magis vero ex lectione ſacra, quæ prudentiam huic in primis animali tribuit, ea etiam de cauſa Angues caduceo complicari putamus: quod oſtendere voluerint, & calliditatem & prudentiam neceſſarias eloquentiæ, quæ per virgam ſignificatur, quippe quæ regat dictis animos. Neque deſunt qui virgam auream in Mercurij manibus, à qua Deus ipſe χρυσόῤῥαπις appellatur, dignitatis & excellentiæ, quæ illum ornant, qui & ſcite & opportune norit orationem contexere, ſignum eſſe contendunt. *Id eſt, auream virgam geſtans. Hom. Odyſ. ε. verſ. 87.*

SAPIENTIA. CAP. XLIX.

VIRGA vero Palladi, totius ſapientiæ Deæ, ab Homero paſſim accommodatur. Vlyſſis quoque ſocij vno virgæ capite, falſa quippe perſuaſione ac inſipientia, in brutorũ ſpecies transformantur: altero virgæ capite, vera quippe diſciplina ac rerum peritia, in humanam reſtituuntur effigiem. Reliqua vero taceo, quæ Moyſes vbique virgæ fretus munere ſcribitur effeciſſe: nam alibi ſuper hoc ſuus erit locus. Quam vero nunc tractamus, ea eſt diuina virgula, de qua M. Tullius in calce primi libri Officiorum ait: *Quod ſi omnia nobis, quæ ad victum cultumque pertinent, quaſi virgula diuina, vt aiunt, ſuppeditarentur.* Atq; hanc dicendi formam apud alios etiam authores inuenies, qui ex hoc effuſiſſimam eam DEI Opt. Max. munificentiam intelligunt, quæ omnia ſecundat, fortunat atque felicitat. *Virga Palladis quæ. Hom. Odyſ. υ & π. Hom. Odyſ. α.*

VERA DISCIPLINA. CAP. L.

EVNDEM hunc Scipionem noſtri ſic figurant, vt ad omnium fere templorum facies iuxta limina, coloſſeæ magnitudinis figuram humanam pingant, quæ Chriſtum puerulum in humeros ſuſtulerit: *Nempe Chriſtophorum.*

lerit: quod, vt mea fert opinio (nam historia omnino apocrypha est) ea de causa fit, vt si Christum gestare humeris, hoc est, veram sapientiam enancisci volumus, dandam esse operam impensissimam disciplinæ admoneamur, robori cuius innixi, rapidos quorumcunque amnium cursus profunditatemque, ac torrentium impetus facile superemus. Et quod Iacob ait: *In virga nostra Iordanem pertranseamus*, sane Iordanis vel quodvis aliud flumen, fluxos animi motus, & voluptariæ mollitudinis affectus indicat: virga disciplinam, sine qua non esse progrediendum Græco monemur adagio, qua qui firmiter innituntur, nullis perturbationum occursibus deturbantur, nullis vndarum quantumlibet inturgentium fluctibus immerguntur: pedibus vero per ima vel ipsius pelagi demersis, vix crure genuve tenus alluimur: capita autem, vt ait ille, condimus intra sidera, Deumque ipsum sustinere humeris videmur, ac veri demum euadimus χριστοφόροι, in quos vbi sagittæ fuerint immissæ, eædem in iaculatores suos sponte retorquentur, vt in vulgata habetur historia. Quid enim in vniuersa literarum peritia facilius, quam eorum calumnias repellere, ac suismet vnumquemque iaculis conficere, qui sanctissima nostræ pietatis instituta vel incessere, vel conuellere aggrediatur, quæ certo Dei sit præsidio firmata, magni verique numinis munimento quam validissimo roborata?

Gen. 32. 10.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XVI.

DE IIS QVÆ PER ÆSCVLAPIVM, GORGONAS, HYDRAS, ET ID GENVS ALIA SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM MARIVM MAFFÆVM ROM. PATRITIVM.

IBI vero elegantissime Mari, tertium de Serpentium significationibus commentarium dedicandum iudicaui, vt vniuersa hæc materia, quæ à vobis honoratissimis fratribus magna sui parte profecta est, ad vos identidem rediret, laudastique ea, quæ ad Reuerendiss. Cardinalem, quæque ad Achillem fratres tuos miseram, significastiq; libellos illos pro humanitate tua libenter à te lectos, in illis tamen desiderasse quædam alia, vt opus absolutum vndecumq; videretur, præter Aesculapium, fabulosa scilicet illa, Gorgonas, Hydras, & id genus alia: tum quædam venenatorum genera, Dipsadem, Scorpium, Salamandram, quod in illis quoque inesse debere hieroglyphica augurarìs: proinde curasti, vt hæc mihi nomine tuo per Florum nostrum significarentur, ne contentus ijs esse vellem, quæ duobus illis Commentariis collegissem. Respondi, dilectiss. Mari, agere me gratias incomparabili humanitati tuæ, quod ita me admonueris, mearumq; nugarum, qualescunque essent, curam suscipere dignareris: sed quod in prioribus illis non omnia sim complexus, minime per negligentiam esse factum scias, imo quia veritus sum vos fratres viros tam præstantes, magnis & innumeris Christianæ Reipubl. negotiis oppressos, dictione mea tam leui diutius occupare, summumq; fuisse breuitatis studium, ne in publica peccarem commoda, si tempora eorum longo morari sermone voluissem. Quoniam vero ita te cupere declarasti, vt illa ad argumentum hoc adderentur, dedi operam, vt ea quoque colligerem: quæ cum longe plura essent, quam pro corollario subijci possent, eadem impeditus verecundia, ne nimia nugarum congerie importunus fierem, longe tolerabilius esse iudicaui, si residua hæc in vnum, idq; iustum adstruerem commentarium, ac veluti Serpens linguis micat ore trisulcis, *tribus itidem libellis loqueretur. Nam si alituum pleraque, quadrupedum multa, humani tantum aliquot, multa de plantis, de piscibus, & aliis rebus non admodum pauca, cur non & tria de tanta Serpentium varietate conscribi possent? Sed enim hoc tertium nulli conuenientius dedicari debuit quam tibi, qui author impulsorq; fueris, vt ea conquirerentur: egoque importuni notam per belle declinauero, cum tu ipse crabrones in te sponte tua concitaris. Vale.*

ÆSCV-

A

ÆSCVLAPIVS. Cap. I.

NGVIS ſignificatum apud Romanos, perinde ac apud Græcos & Ægyptios, ſanctum ſemper fuit, per quem nimirum ipſum ſalubritatis Deum Æſculapium intelligebant, quod numiſmata, quod marmora, quod Græcæ, Latinæque omnes hiſtoriæ teſtantur: plurimæque paſſim ſtatuæ, per quarum crura & genua Serpens flexuoſis voluminibus implicatur, locorum vbique Romæ, ac in toto terrarum orbe conſpiciuntur. Ineſſe quidem Angui remedia multa, experimento compertum eſt, neque vllum eſſe aiunt apud Medicos volumen, quod Anguium in ægritudinibus beneficia non latiſſime demonſtret, vt minus miremur Serpentis effigiem ex ære in contum ſurrectam à Moſe, in quam populus oculos intendens, ab incommodis, quæ ſe in itinere tam longo oggerere potuiſſent, diuino ſpirante præſidio liberarentur, de quo loco ſuo plura diximus. Quinetiam, vt ad remedia reuertamur, inuentum eſt ab Antonio Muſa Augusti medico in vlceribus inſanabilibus Viperas edendas dare, miraque ita celeritate perſanare. Et
B quamuis pernicioſa multa ſint ex Anguibus exempla, non ita tamen alienum à ratione eſt eorum genus, ſi modo, quæ bruta honeſte atque prudenter facere videntur, ratione ea fieri concedamus: vt non aliquando magna & amicitiæ & fidei documenta præſtiterint, & eam iuſtitiæ partem exercuerint, quæ in homine raro admodum inuenta perhibetur.

In Angue remedia multa.
Author Plin. lib. 30. cap. 13.
Quinetiam Elephantum morbos ſanant.

HOSPITALITATIS IVRA. Cap. II.

SCRIBIT Plutarchus Aſpidem ab Ægyptiaco viro quodam patriæ religionis ſuperſtitione tam familiariter alitam, vt ad menſam aſſidue ventitaret, quæ cum catulos enixa eſſet, quorum vnus hoſpitis filium enecauit, regreſſa parens, intellecto facinore, filium & ipſa ſuum morte multauit, ac voluntarium exilium ſibi in perpetuum delegit. Apud Philoſtratum legere eſt, Aiaci Locrenſi Draconem manſuetum in delicijs fuiſſe, cui cibum de menſa communi miniſtrabat, quemque perinde ac Canem ſecum comitem adducebat: addit, eum quinque cubitorum magnitudinem expleſſe. Neque illud prætermittendum, quantum ad ſalutis ſignificatum pertinet, publicatum eſſe, Neronem à percuſſoribus, quos in eum Meſſalina immiſerat, Serpentis ope ſeruatum, cum è puluino, vbi ipſe
C quieſcebat, ſe proferens, eos abſterruiſſet: ſiue ea fabula fuerit, ſiue Serpentis exuiæ, quas ex voluntate matris dextero brachio adalligatas aliquandiu geſtauit, ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit: rurſusque, vti alio Commentario diximus, extremis ſuis rebus fruſtra requiſiuit, quippe qui ſperaret aduerſus infortunia, quæ vndique iam pertimeſcebat, amuletum id ſibi profuturum.

Suetonius in Nerone cap. 6.
Suet. Ibid.

SERVATOR. Cap. III.

QVINETIAM ferunt Heleos aduerſus Arcadas dimicaturos, Serpentis ope victoriam conſecutos, oblato ſibi puero dum in aciem deſcenderent, quem nudum ante omnes ordines ſtatuerunt, Arcadibusque irruentibus puer is in Draconem mutari viſus, cuius horrenda ſpecie perturbati Arcades, diſruptis ordinibus fugam turpiter arripuere: in cuius rei monumentum Helei ſacello ibi erecto, vbi condi Serpens viſus fuerat, Soſipolin inde Deum religioſiſſime coluerunt.

Vrbis conſeruatorem.

SALVS. Cap. IV.

MERITO vero ſalutis ſignificatum Serpens ſibi vindicaſſe videtur, à quo, vt initio dicebamus, multa in humanum genus remedia procedunt. Apud Lactantium legas ictui viperino præſens
D admodum eſſe remedium Viperam ipſam exuſtam, & in cinerem redactam. Citat hanc artis medicæ peritiam Adamantius, vbi homilia 17. ſuper Numer. ſacrificiorum dæmonicorum virus per ſacrificia, quæ olim Deo offerebantur, depelli dicit: veluti Serpentium venena medicamentis nihilominus ex Serpentibus confectis depelluntur, vt perhibent. Apud Cebetem obſerues, Viperæ dente ſemel tactum quempiam, nulla deinceps venena formidare. Tradunt alij, qui Viperæ iecur conditum ſemel hauſerit, nullius inde Serpentis ictum pertimeſcere debere. Quid vero illud, quod à Dioſcoride traditum eſt, homines qui Viperis conditis in cibum vti conſueuerint, longiora vitæ ſpatia producere, & ad ſummam ſenectutem incolumes peruenire? Iſigonus Cirnos memorat Indorum genus, qui centenis quadragenis annis viuant, quia Viperinis carnibus alantur: adhæc, neque capiti, neque veſtibus eorum, noxia corpori ineſſe animalia, eamque cauſam videtur Tertullianus afferre, cur tanta ſit

Idem apud Matheolū in Dio. lib. 6. cap. 47.
Dioſ. lib. 2. cap. 16.
Ægyptios etiam viperina carne veſci ait Gal. lib. 3. de alim. facult.

Ceruo-

Ceruo viuacitas: quippe quod ipse ætatis suæ arbiter, Serpente pastus, veneno augescit in iuuentutem: A vel, veneno languido exit in iuuentutem, vt vulgata habent exemplaria. Et Nazianzenus, vt Basilij rudimenta commendans, philosophiam & politiores alias literas à Christiano homine minime contemnendas esse disserit, Viperam in exemplum adducit, ex carne cuius singulare remedium grauioribus morbis excogitatum est: id ad hanc vsque diem à maxime fera perniciosaque bestia κατ' ἐξοχὴν Theriacum vocamus. Sunt qui tradant Viperas in Arabia, vbi balsamum colligitur, innoxias ictu: quod venenum balsami leniatur succo, quo illæ dicuntur ali. Addam & illud tametsi κατὰ πάρεργον, quod apud Theophrastum legas, Viperarum morsibus tibicinem qui moduletur adhibitum efficacitatem habere medicinæ. Quæ quidem commemorare libuit, vt non immerito numismata tot cusa existimemus, quæ Serpentem habent cum inscriptione Salutis: veluti ille est humus in spiram collectus, cuius inscriptio, SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem numo Serpens est tractu sinuoso, tortilique obrepens virgæ, quam signum ibidem adiectum dextera humi applicat. Atque in alio Dea ipsa læua virgam gerit, dextera poculum Angui porrigit: inscriptio, SALVS AVG. COS. III. In alijs, ipse sella sedens pateram porrigit Angui suo de loculo exeunti, caputque pateræ admouenti: B inscriptio, SALVS AVG. In numo vero M. Aurelij Seueri Alex. sedenti simulacro pateramque porrigenti assurgit Anguis, cum inscriptione, SALVS PVBLICA. Sed ne singula commemorem, quæ quidem sunt innumera, Commodi Crispinæ, & aliorum, per Angues denique omnes Salutem intellexere. Quod autem ferunt Æsculapium sub Anguis specie Romani legati nauem sponte ingressum, cum ipsi Epidaurum aduersus pestilentiam opem imploraturi adnauigassent, scribunt Græci tale aliquid sibi etiam obtigisse, cum ipse idem Deus Draconis effigie à Nicagora Echetimi vxore ad Sicyonios mulorum bigis inuectus est. Neque desunt qui super Æsculapio comminiscantur historiam, educatum quippe Draconem ab eo, in Pelei montis loco, qui Pelethronius à florum vbertate nuncupatur; Throna enim flores vocant lingua Thessala. Addunt Anguem eum fuisse nigrum, vtero subuiridi, figura pulchra, triplici dentium ordine, fronte, & supercilio admodum pingui, cui præ pinguedine toruli veluti quidam sub mentum reducti, barbæ speciem reddebant, quæ lurido fellis colore intincta videretur. Ictus eius innocuus, illi quem sorices infigunt, perquam similis, etiam cum vehementer lædere conabatur. Genus hoc Serpentum assidue cum Aquila bellum gerere aiunt, sæpeq; in eius C nidum prorepere, ouaque depasci, ac illi semper insidias struere, cum præsertim ad prædam aduolarit, quasi Iouem vlcisci velit, qui dominum suum fulmine sustulisset. Horum autem conflictum operæpretium est apud Nicandrum legere. Sed vt apud Pausaniam est, Dracones qui Æsculapio appingebantur, colore erant subflauo, quales in Epidauria tellure tantum inueniri tradit. Cum vero Æsculapius Apollinis, hoc est, salubritatis filius fingatur, ideo nonnulli dixere, Serpentis eum insignia gestare, quod homines cum in ægritudinibus, vt Homerus inquit, neque non Hesiodus, cito senescant, salubritate adueniente iterum iuuenescere videantur. Spectatur hoc idem in Sole, dum ab hyemali senecta ad vernam sese proripit iuuentutem.

Numismata plurima cum Serpentibus quare cusa.

De Æsculapio sub anguis specie historia.

Quia Æsculapius fulmine periisse dicitur ex Virg. lib. 7. & Orpheo in Argon.

PRVDENTIA. CAP. V.

QVOD si medicinæ rationem habeamus, Serpens hic prudentiam indicare videbitur: nam & Assertoris nostri dictum est, *nos esse debere prudentes*, admonentis, *sicuti sunt Serpentes.* Ideo ex Valentinianis quidam Sophiam illam suam Serpentem factam dicunt: quapropter & contrariam extitisse D factori Adæ, & rerum cognitionem hominibus infudisse, eaque de causa Serpentem omnium sapientiorem habitum: de quo latius apud Irenæum. Nam cum prudentia non præsentia tantum examinet, verum & lapsa & futura meditetur, & tanquam è specula prospectet, medicum exscribere videtur, quem oportet, inquit Hippocrates, pensitare diligenter,

Medici prudentia.

Ὅς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα.

Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Ab Homero Iliad. α.

quod quidem hieroglyphice per tricipitium in Apollinis etiam simulacro factum inuenies, cuius pedibus ingentis vastitatis Serpens triceps subijciebatur. Capita ea, Canis vnum, Lupi alterum, tertium Leonis, de quo alibi disseruimus, & prudentiæ signum id esse demonstrauimus.

PERNICIES. Cap. VI.

VISEBATVR autem in Delphis apud oraculum Serpens, qui singulari certamine videretur Apollinem prouocare, obseruatum à Plutarcho: pernicies enim saluti semper aduersatur. Inter agalmata Pontificia, quæ Romæ in Pulchræ speculæ recessu, ob veterum quippe artificum admirationem, visuntur, Iulius II. admirandæ illud vetustæ artis & ingenij signum restituit, Apollinem ἑκατηβελέτην, vbi Vipera serpit ab imo laurini trunci, cui dextero innititur femore. Non temere illa facta, sed tum hæc, quæ modo retulimus, tum Pythonis, hoc est, ægritudinarij veneni cædem indicat, quem Apollo, vt Ouidius:

Statua Apollinis Romæ à Iulio II. restituta.

Mille quidem fodit telis & pluribus hydrum.

Statuæ vero huius facies, osque ipsum Octauiani Augusti videtur esse, eiusque iunioris lineamenta, quæ spectantur in numis, repræsentat. Sunt autem Pythones & dæmonum genus, cui, vt scribit Adamantius, Dracones, alijque Serpentes ministrare perhibentur. Sed de ijs alio commentario plura disseruimus.

GIGANTES. Cap. VII.

DIODORVS quoque per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretatur, præcipueque Gigantum genus, qui terrarum orbem olim oppressere. Et Commodus Imperator, vti legere est apud Lampridium, homines obtortis pedibus, vtpote Draconteis, Gigantes appellare solitus, eosque sagittis ex libidine configere. Et statuas giganteas pene omnes obtortis cruribus videas, vt anguipedes illos Terræ filios ostentent: nam & Naso anguineos habuisse pedes, ait Gigantes, qui centum quisque brachijs cœlum capere conati sunt, eo versu:

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues. Oui. 5. fast.

—Cum centum quisque parabat
Inijcere anguipedum captiuo brachia cœlo.

Et in Ætna Maro:

His natura sua est aluo tenus, ima per orbes
Squammeus intortos sinuat vestigia Serpens.

Horat. 2. Car. Catul. in Argon.

HORRIFICVM. Cap. VIII.

QVAS vero colubras Eumenidum crinibus obuolutas aiunt, ab Æschylo Poeta tragico primum excogitatum Pausanias attestatur: cum antea nihil neque in his, neque in alio quopiam ex infernis deis quicquam esse horrificum existimaretur. Manifestissimum est enim totum hoc terroris argumento confictum: loca tamen ea terribilia esse ex Assertore nostro totiens audimus, vbi sit fletus & stridor dentium, & quæ passim sacræ literæ de gehenna ponunt. Vt vero ad Anguium terrificum hieroglyphicum reuertamur, non temere Tib. Gracchus timuisse videtur, cum in spaciosa galea, qua in bellis vti consueuerat, Angues offendit oua peperisse, fœtusque iam formatos, paulo antequam multitudine Quiritum oppressus interficeretur.

Pausan. in Achaicis.

VASTITAS. Cap. IX.

IAM Draconem, quem mali significatum habere dicunt, Crocodili nonnulli speciem esse putant, fortasse quia vastiore pingeretur corpore: nam alicubi mirifice crescunt. Maximus enim Tyrius tradit, apud Indos Alexandri tempore Draconem fuisse quinque iugerum magnitudine, cui Boues & Oues in cibum Indi ministrarent. Alij omne Serpentum genus indifferenter accipiunt, cuiusmodi monstrum Annibal à tergo subsequi prospexisse fertur: belluam quippe vastam & immanem circumplicatam Serpentibus, quæ quacunque incederet, omnia arbusta, virgulta & tecta peruertebat, quod vastitatem Italiæ portendere diuinitus intellexit. Neque temere Faustina visa sibi in somnis Serpentes parere, sed ex his vnum ferociorem, cum Antoninum & Commodum in vtero gestaret, quod vita deinde Commodi, voluptuosa simul ac perniciosa, reipsa comprobauit, non hominem, sed immanem Hydrum ad humani generis internecionem emissum. Argiphontem Pausanias dictum ait Mercurium, quia ὀφιοκτόνος fuerit, Serpentem quippe sustulerit, quem nonnulli ἄργην vocant, vel quasi ἀεργής, ἀπὸ τοῦ φονεύειν, quod cæde abstineat: pacis enim Deus est Mercurius. Quamuis Leotychidas Lacedæmonius Aristone patre nobilis, neque sua obscurus virtute, portenta hæc atque alia eludere

Faustinæ somnium.
Ἑρμείας ἀργειφόντης.
Mercurius Argicida. Hom. Odyss. α. vers. 38.

Quod Argum interfecerit, vt ibi Eust. Serpentis interfector.

consueuerit: nam cum propinquioris portæ claui Draco circumuolutus esset, monstrumque id esse vates denunciaret: *Minime mihi quidem videtur*, inquit, *sed si clauis Draconi circumuoluta esset, monstrum esse asseuerarem.*

VOLVMEN. CAP. X.

ALIBI cur Dracones Cereri vectandæ adhiberentur, explicuimus, sed quoniam nihil prætereundum existimaui, quod in significationum argumentum apud scriptores veteres comperissem, addendum quoque fuit, scripta lucubrationesque in Anguium nomen deuenire: siquidem Zezes Hesiodi interpres Dracones, quibus vecta Ceres Proserpinam quæritabat, significare ait volumina, quæ Triptolemus de agricultura conscripsit; eoque loco δήμητερν, Terram matrem interpretatur: consuesse enim Dores γ in δ vertere, ita quæ γῆ μήτηρ, δήμητερ mox dicta.

TROPHONIVS. CAP. XI.

Sed & veterum, vt Euripidis in Ione. Ciceron. Tuscul. lib. 1. Arist. in Nubib.

SIMVLACHRA quædam iuxta Ercynam fluuium in specu quodam fuisse memorat Pausanias, quæ dicata erant cum sceptris, circa quæ Dracones obuoluti complicabantur, quæ nonnulli, antiquarum rerum ignari, Æsculapij & Hygiæ simulachra existimabant, cum tamen & Ercynæ & Trophonij essent hieroglyphica, quibus etiam antiquitas Dracones cōsecrauit, siue ob oraculorum prudentiam, siue ob rei, quæ in promptu erat similitudinem, quod oracula Trophoniana subterraneo in specu reddi solita: in specu autem & subterraneis cauernis Angues libentissime latitare ignorat nemo. De Trophonio pleni sunt doctorum ætatis nostræ libri.

BOREAS. CAP. XII.

BOREAM quoque ventum aiunt hieroglyphice Viperinis caudis, pedum loco, præditum figurari, qua quidem specie insignis cum Orithyiæ raptu in Olympia visebatur, in donario à Cypselidis dicato.

DE SCORPIO. CAP. XIII.

INTER serpentia Scorpius non habet locum, sed quia venenosum est animal, hic minime prætereundus fuit: super eo tamen partem eam tractare prius instituimus, quæ cum Crocodilo negotium habet.

HOSTIVM CÆDES MVTVA. CAP. XIV.

Crocodili cum Scorpio odium.

HOSTES enim duos pari conditione inter se dimicantes, vicissimque in damna mutua concurrentes, ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, Scorpium & Crocodilum pingebant: nam ij genuino quodam inter se odio flagrantes, simulatque alter alterum inspexerit, in mutua funera sponte rapiuntur, amboque eadem dimicatione perimuntur. Quia vero & terrestris & marinus Scorpius inuenitur, de marino hic dubio procul intelligendum. Quod si rem euestigio peractam indicare voluissent, Crocodilum Scorpio subiectum pingere mos erat: ictus enim Scorpij quamprimum interimit Crocodilum: sin distractam diutius pugnam, difficulterque in necem deuentum ostenderent, superatum à Crocodilo Scorpium faciebant: is enim motu segnis, longe diutius laborat antequam hostem assequatur, & interficere possit.

Citatur à Commentatore Nicandri.

DOLI FALLACIÆQVE. CAP. XV.

TERRESTRIS vero Scorpius doli atque fallaciæ signum habetur inprimis, estque apud Sophoclem Captiuis, prouerbium in hanc sententiam, ἐν παντὶ γάρ τι σκόρπιος φρυρεῖ λίθῳ, quippe *sub omni lapide Scorpium insidiari.* Sic & Theriacis Nicander:

Σκόρπιος ἀπεϊδὴς ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶι λοχήσας.

Scorpius insidias parua sub caute tetendit.

Apuleius acerbitatem morum per Scorpium notat, vbi illa: *Nosti quendam barbarum nostræ ciuitatis Decurionem, quem Scorpionem præ morum acritudine vulgus appellat.* De insidijs vero, quæ post aliquam felicitatem subsecutæ fuerint, Sidonius de fortuna loquens ait: *Qua virum, vt Scorpius, vltima sui parte percussit.* Quin & Mathematici vel Ambrosio teste, percussorem, & ad inuadendum ex insidijs promptum eum futurum dicunt, quem Scorpius nascentem exceperit.

INNOCVA PRAVITAS. Cap. XVI.

IS in aquam merfus fi figuretur, innocuam fignificat prauitatem: quandoquidem & ipfe & Serpentes alij, qui præualent in ficco, fi præcipitentur in aquam, vt Cyprianus ait, præualere non poffunt, innoxijque efficiuntur. Diuinæ vero literæ per Scorpium indicant & diabolum & eius fectatores, de quibus Euang. *Dedi vobis poteftatem calcandi fuper Serpentes & Scorpiones.* De Serpente autem, quod ad hanc rem facit, fatis fuperque fuperius dictum eft. *Scorpius in Diuinis.*

LIBIDO. Cap. XVII.

ADHÆC, libidinem & nequitiam Scorpius pictus oftendit, eique ex humani corporis partibus pudenda funt dedicata. Ei figno Mars dominatur, adulteriorum femper infamia notatus. Et milites omnes mulierofos, ait Ariftoteles. Et fupra finitorem prodeunte Scorpio ortos Mathematici lafciuos effe dicunt, quare huc forte fpectat illud D. Hieronymi dictum de virgine ad Auitum: *Cauendum, ne arcuato vulnere Scorpij vulneretur.* Cœleftem vero Scorpium, ob aculeum, qui eft inftar teli, funt qui velint humani generis perditionem fignificare: cum Libra Veneri dicata, inter Scorpij chelas pofita, matrimonij concordiam oftendat. *Mathematica de Scorpio obferuatio.*

TERRA. Cap. XVIII.

AB eifdem Mathematicis defumptum crediderim id Scorpij fignificatum, vt pro terra nonnunquam figuretur: aiunt fiquidem illi necem à terreftribus animalibus ijs obuenturam, quibus Mars in Scorpio certo quodam loco repertus fuerit. Adhæc numus quidam eft, in quo quadrigæ funt cum Victoria & his literis, Q. EL. IVLIBVRSIO. ab cuius altera facie caput eft cum laurea, & alis, ab occipitio cuius fufcina eft & Scorpius, quod victoriam terra marique partam fignificare videatur.

AFRICA. Cap. XIX.

VTRVM vero doli fallaciæque Pœnorum, quæ tot bellis vniuerfo terrarum orbi per tot annos innotuere, an corporum color fufcus, an quid aliud argumentum dederit, vt Scorpius Africæ terræ fymbolum haberetur, diu multi quæfiuere. Id fane conftat, in Hadriani quibufdam numis, Scorpium non aliter Africam fignificare, quam Cuniculus Hifpaniam, Equus Italiam oftentet. In quam fententiam vt adducar, facit ingens atque adeo perniciofa Scorpionum multitudo, quam ea regio gignit, aduerfus quos Strabo ait remedia ab indigenis excogitata: cum dormitum eunt pedes allio, atque etiam lectos ipfos illinire. Animaduertendum vero, fi Scorpium pingere contingat, ne quis Nicandri verfu decipiatur, vbi author ille dicit, à cufpide nouem compagibus fpondylos contineri: *Hadriani numi.* *Hoc remedium à me dictis non numeratur, licet plurima alia memorent Diof. l. 1. c. 11. ibiq; Mattheolus.*

—— Τοίῳ δ' ἐπὶ κέντρῳ
Σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι ὑπερτείνου σικερῆς.

Ἐννεάδεσμοι non eft ibi fimpliciter pro nouem nodis pofitum, vt Antigonus & Demetrius arbitrati funt, fed pro multis, ait interpres: feptem enim tantum compages habere caudam Scorpij, manifeftum eft, fæpe vero nouem pro multitudinis numero ponitur. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit, de eo, qui duos tantum aculeos haberet, quæ quidem opinio eft Apollodori. Et de nobis numero feptem vnicuique cernere volenti facile conftabit.

DE SALAMANDRA. Cap. XX.

SALAMANDRA quoque inter malefica venenofaque animalia recenfetur: quare illam quoque quanta poterimus dexteritate tractabimus. Eft hæc Crocodilo terreftri facie perquam fimilis, licet non fit Stellione maior, maioris quippe lacertæ magnitudine, quales ego in Bellunenfis agri faltibus, Caftalioneo receffu meo magnis imbribus excitatas afpexi: & in fontis mei cuiufdam aquæ ductu, quem macerie atque cefpitibus ftruxeram, feptimo poft anno cum eum r. fecerem, ... tas inueni ipfum fluentis aquæ marginem accolentes paruo inter fe diftantes interuallo, ea ipfa figura coloribufque præditas, qua pingitur ab authoribus.

AB IGNE CIRCVMFVSO NON OFFENSVS. A
Cap. XXI.

HOMINEM vndique ignibus impetitum, siue cladibus ijs, quæ per ignem significantur obiectum, minime tamen vlla ex ijs parte læsum significare si vellent Ægyptij sacerdotes, Salamandram pingere consueuerunt: ea siquidem per ardentes carbones inambulans, nullo ab his afficitur nocumento: tantus enim illi rigor, vt ignem tactu extinguat, non alio modo, quam glacies.

CONSTANTIA. Cap. XXII.

Salamandra rigor. Ex Arist. contra tamen Plin. lib. 10. c. 67. & Gal. lib. 3. de tempe.

NAZIANZENVS pro constantia Salamandram ponit, dum animal id in igni medio, qui omnia domat, non solum lætari dicit ac viuere, sed eum omnino etiam extinguere. Ita se cum Basilio, Athenis in igne perfidiæ Deum verum colendo incolumes versatos gloriatur: quinctiam eum professione sua atque constantia suppressisse.

AMATOR. Cap. XXIII.

SVNT qui per huiusmodi speciem, per Salamandram quippe in igne positam, amatorem ostentent, quod amorem ex igne significari apud omnes vulgatum sit, vt in Facibus latius à nobis dictum, & ardere se amantes omnes profiteantur: cumq; ita vitam in æstu trahant, erudite se fecisse putant, si figuram huiusmodi ardoris sui simulacrum prætulerint. Sedenim, hoc haudquaquam probatur, quia si Salamandra ignem rigore extinguit suo, ea vtique non æstuat, quod in primis amator sentire se clamat: vtpote qui vel intimis medullis exuratur, vel lentis penitus ignibus maceretur, hunc vrat amor, hunc vrat proteruitas, cum *feruidus sit puer Veneris, Cupidoque semper ardentes acuat sagittas: Ardeat Atrides medio in triumpho virgine rapta*, & quæ plurima in hunc modum Poetæ scribere consueuerunt, vti etiam apud Maronem, *Cæco carpitur igni Dido, agnoscitque eadem veteris vestigia flammæ, vritur infelix, ardet amans, trahitque per ossa furorem, ac totam incensa per vrbem debacchatur.* Mitto quod fabulantur alij, Salamandram igne pasci, atque ideo amantem referre: quod ille sit huic veluti cibus, quo se oblectet assidue. B

Amatorum ardor. Lib. 4. Æn.

AMORIS NVTRIMENTVM. Cap. XXIV.

Pyralis & Pyrausta cum Salamandra comparatio. Hac ex Aristot. lib. 5. c. 19. de hist. Animal.

SIGNIFICANTIVS enim hoc exprimi potuisset, si bestiola illa posita esset paulo Musca grandi maior, quæ in medio nata igne, per ignem salit atque inambulat, id quod in Cypro insula videri authores tradunt ærarijs fornacibus, vbi chalcites lapis ingestus diebus compluribus crematur, de qua quidem illud spectandum maxime, quod quamprimum longiore paulo volatu à flammis abscesserit, emoritur. Hanc alij Pyralin, alij Pyraustam vocant. Zenodotus in eius cognomine videtur hallucinari, cui de lampade id attribuit, quod minutulo cuidam Papilionum generi inesse videmus, æstiuis temporibus, vespertino crepusculo statim incipiente, quam Apuleius nouo, vti suus est mos, vocabulo Flammidem appellat, multi Nitedulam, certe Græci Lampyridem vocitarunt. Verum hæc qua de loquimur Cypria, longe alia est. Quod vero dictum est, Salamandram in ambulatione sua ignem extinguere, authores grauissimi sunt qui contra vna cum Sextio sentiunt, ignemque ab ea lædi omnino negant, idque Plinianis adhuc temporibus Romæ incompertum erat, neque adhuc aliquis se vidisse testatur: nos vero eam non modo ardentes prunas non extinguere, verumetiam euestigio emori experimento comperimus, animali eo à Bernardino Pollano nobili Taruisino, hospite tunc meo, ab eodem fonte meo allato in domum. Alij vero qui rem vt exploratam & ipsi scribunt, causam etiam inuestigarunt, cur id efficiat Salamandra: animal enim sine squamis & cute esse, corpus habere frigidum, & maxime humidum, quo singula quæcunque contigerit humectet multo magis, quam Limaces faciant, humoremq; illum à corpore tam longe diffluentem, vim eam habere, vt ignem extinguat quem attigerit, λιπορρινὸν ea de causa Nicander eam appellat, siue quod cute careat, quæ ῥινὸς dicitur, siue quod à cute humor ille largius emanet. C

HIRPI. Cap. XXV.

Per mediũ ignem ambulantes.

NE vero adeo alienum à fide videatur, Salamandram & aliquod aliud animal posse per medium ignem incolume transire: scimus familias quasdam agro Faliscorum fuisse, quæ super ambustam igni struem ambulantes non adurerentur. Hirpos illas vocauere, & ob id perpetuo s. c. militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habuisse. Sedenim ætate nostra vidimus Romæ Benedictum

A dictum quendam Teutonicum, arte ſpeculorum fabrum, qui non temere profitebatur ſe per flammas medias inceſſurum, citra vllum vel capilli vnius detrimentum, quem & plurimum, & Teutonico ritu valde promiſſum habebat. Vidi ego hominem manus in liquefactum plumbum immittere, idque ex candenti patella in volam accipere, æque ac ſi argentum viuum aut tepida fuiſſet aqua: introductus olim ad hoc ſpectaculum ab ampliſſimo viro Bernardo Vibieno, qui mox magni nominis ſacerdos Cardinalis fuit, in cubiculum Ioannis Medicei tunc Cardinalis, in conſpectu cuius hæc fiebant, *Nomine* cum ego tanti Præſulis manum oſculaturus acceſſiſſem, quadriennio ante quam is ad ſummum Pon- *Leonis X.* tificatum aſcendiſſet. Quod vero aiebat Benedictus hoc ſe arte magiſtra facere, quippe qui vnguento quodam partes eas oblineret, quas ab igne ſaluas vellet, id in memoriam adducit, quod Varro ait, Hirpinos eos, de quibus paulo ante dicebamus, ſolitos medicamento quodam pedum plantas tingere, atque per ignem ambulantes, *multa*, vt ait Virgilius, *premere veſtigia pruna.* Inueni vero, quod ad hanc rem facit apud Andream Græcæ nationis medicum, cui multum interpretes Nicandri tribuunt, hoc de Salamandra traditum, vt ſi quis eius ſanguine vel manus vel veſtem obunxerit, quod oblitum fuerit, ab igne nihil quicquam lædi: quamuis Plinius hoc non facile credat. Eiuſmodi medicamini ad- *Plin. lib. 10.* miſcent alij albumen oui. At iam minus admiremur quod in Quadrigarij annalibus legitur, oblitam *cap. 67.* alumine materiam ſuccendi non poſſe: idque eſſe verum, Sylla in Archelaum bellante comprobatum. Sane laricem inter arbores neque flammam emittere, neque niſi longa & vehementi exuſtione in carbones abire manifeſtum eſt: quod in fornacibus exploratum, reliquis lignis admixtum longo temporis interuallo conſumi. Hoc & Cæſari expugnatione caſtelli cuiuſdam, quod Larignum nomine dixerunt, quia larice præmunitum fuit circa Alpes, non citra ſummam admirationem cogni- *Hoc ex Vi-* tum. Lino vero, quod nonnulli Carpaſium appellant, de quo Pauſanias, ardere id perpetuo ante Mi- *tru. & Plin.* neruæ illius ſimulacrum, quod cœlo, vt fama fuit, delapſum, in Acropoli viſebatur, Pataui j ego pro *Sed falſo ex* ellychnijs in lucernis aliquando vſus ſum: materia enim integra & incolumi perdurante tamdiu ardet, *Mattheolo.* quamdiu oleo intinctum fuerit. Naſcitur id inter venas aluminis, ac veluti denſior quædam cartilago *lib. 1. c. 74.* interſpergitur, cuiuſmodi ſunt granatorum malorum interſepimenta. *in Dio.*

CORRVPTOR OMNIVM. Cap. XXVI.

C SED vt ad Salamandram redeamus: nunquid eorum quoque nobis arriſerit ſignificatum, qui damnoſum hominem, omnes quibuſcum verſetur aliqua pernicie aut iniuria labefactantem, & quacunque inceſſerit calamitatis aliquid inuehentem, per Salamandram oſtendi voluerunt? quippe cui ſit pernicioſa adeo vis, vt arboris quam irrepſerit poma omnia inficiat veneno, & eos qui ederint, necet frigida vi, nihil aconito diſtans, ait Plinius, atque his quædam magis exitialia, quæ apud authorem ipſum late recenſentur. Illud ſane admiratione dignum, quod traditur ab Æliano, ſues Salamandra *Lib. 24. c. 4.* impune veſci: verum vbi quis eius Suis, qui Salamandram deuorarit, carnem ederit, præſentaneo eo *Salaman-* veneno correptum interimi. *dra multum pernicioſa.*

DE DIPSADE. Cap. XXVII.

A FRIGIDISSIMO animali ad ardentiſſimum accedere, ad hiſtoriæ nonnunquam venuſtatem pertinet: quare incommodis recitatis, quæ de Salamandræ gelu procedunt, iam quæ de D Dipſadis ardore proueniant, memorabimus. Animal id reptilium pernicioſiſſimum, corpore mo- *Deſcriptio* dico, ac viperino perquam ſimili, ſed ad ictum violentiſſimo, de quo ita Nicander, Theriacis, vbi, *Dipſadis.*

Ναὶ μὴν διψάδος εἶδος ὁμώσεται, ἂν γὰρ ἐχίδνῃ
Παυροτέρῃ θανάτου δὲ θοώτερος ἵξεται αἶσα
Οἷσιν ἂν ἐν σκήψῃ βλοσυρὸν δάκος.
Dipſadis hanc ſpeciem iuret quis, ni minor inſit *Vocant etiã*
Vipereo generi vis mortis; at ocyor iis qui *cauſonem anobatem,*
Affixi fuerint truculenti fulmine dentis. *preſterem*

Figuram eius Soſtratus à reliquis colubris ita diſtinguit, vt eam dicat habere caudam duabus lineis *melanurum.* nigricantibus diſtinctam, corpore reliquo albicante.

SITICVLOSITAS. Cap. XXVIII. A

Ex Æliano lib. 9. de histor. anim.

CErnere olim erat in littore, quod è regione maioris Sirtis inter Libyam & Ægyptum porrigitur, columnam quandam, in qua vir moribundus cælatus erat, cuius pedes Serpens impactis dentibus affigebat, spirisque volubiliter implicabat. Erant & mulieres aliquot, quarum aliæ aquatum ibant, aliæ aquam decumbenti propinabant, adiacebant passim & struthionum oua hinc inde strata temere. Quæ quidem species tota prorsus hieroglyphica hominem significabat bibacissimum, vel ardentissima confectum siti, vt Lucianus interpretatur, id quod etiam ad totius illius regionis naturam indicandam accommodari potest: nam ea siti laborat in primis. Serpens vero ille circa pedem obuolutus & mordicus inhærens, Dipsas erat. Veneno vero hæc est plurimo & immedicabili, quosque momorderit, vsque adeo inflammat, vt propemodum exardescere videantur, ac igne veluti circumfuso concremari. Supreme vero sitiunt, quoque magis potant, eo potandi auidiores fiunt, vt sitis ea nulla aquarum vi sedari posse videatur: verum eo magis sæuire quo magis alluitur & irrigatur, perinde ac si quis ignem oleo superfuso extinguere conaretur. Hinc non infacete nomen confinxit Ouidius, cum lenam quandam temulentam, Dipsadem appellauit: B

Δίψα sitim significat. Διψαλέα siticulosa.

—— Est quadam nomine Dipsas anus.
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit Equis.

Neque forte importunum fuerit, Epigramma quod olim in Framarianum facetissimum æuo nostro scurram lusimus, Ouidiano lusui subijcere. Id est huiusmodi:

Narrabat quidam vim Dipsados exitialem,
Perpetuam infundat quæ pede fixa sitim:
Nempe sitim, tria quam nequeant extinguere Nili
Ostia, vel magnis stagna perhausta cadis:
Interiore loco Libyæ, Garamantas ad ipsos,
Qua fouet arenti Struthius oua solo.
Quippe vbi quis miser exspatiatus forte per arua,
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Rite duæ dextra famulæ, totidemque sinistra,
Hæc gerit, hæc pleno vase propinat aquas.
Illa propinatis alias superingerit, illa
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Frammarianus ad hæc, hanc o mihi quærite amici
Figat vt illa meos officiosa pedes.

C

Deut. 8. 15.

Sapienter itaque, vt reliqua, Moyses Deuteronomio inter maxime perniciosa animalium genera Dipsadem posuit, vbi terrificam illam describit solitudinem, in qua erat Serpens flatu adurens, quippe Basiliscus, & Scorpio animal insidiosissimum omnium, mox adiecit, & Dipsas, quod vt atrocius redderet, & subiecit, & nullæ omnino aquæ, quæ scilicet opem essent aliquam allaturæ. Eadem de causa Apollonius Poeta terram aridam Dipsadem vocat. Admiratur autem Aphrodiseus, cur illi quos animal hoc momorderit, sitim illam intolerabilem Theriaca epota sedent, cum genus id medicaminis ex siccis & calidis rebus conficiatur: neque adduci potest id alia ratione fieri, nisi mutuo consensu quodam Viperarum, & quæ admiscentur carnes, antipathiam habere aduersus quoduis animal venenosum.

Theriaca sitim sedet.

APPETENTIA. Cap. XXIX.

Sic Artemidorus lib. 1. c. 68. Sitire nil aliud est quam concupiscere. Vt Thomyris Scytharum Regina obiecit Cyro. 7. Virgil. 3. Æneid.

NEQVE vero sitis ipsa simpliciter passim intelligenda, sed nonnunquam pro effrænata rei cuiuspiam appetentia capitur: nam & sitibundum pro maxime cupidum authores ponunt: & sitim Onirocritæ nihil aliud præ se ferre autumant, quam auidissimam cupiditatem. Ipsa porro sitis hieroglyphice sæpe ponitur in Diuinis literis, vt Ambrosius super hydropico in domo Pharisæi curato disserit: nam sitire impium dicit, dum huius mundi bona concupiscit. Iam & sitire aurum, in huiusmodi significationem passim inuenias, non aliter quam & *auri sacra fames* Poeta dixit. Delitescit autem, vt ad Dipsadem reuertamur, Anguis id genus in insidijs inter Struthionum oua, quæ Garamantes non ad cibum tantum perquirunt, verumetiam ad vasculorum & poculorum vsum: quippe qui propter solum aridum & exustum argilla carent, qua nos vasa nostra fictilia conformamus. Quinetiam eiusmodi ouis, quæ aliquanto grandiora fuerint, dissectis, elegantissimos sibi pileos faciunt, ex ouis singulis binos, quibus capita obtegant, eoque gestamine plurimum delectantur. D

A

DE MEDVSA. Cap. XXX.

MEDVSA quoque figmentum licet fabulosum, aliqua subministrauit hieroglyphica.

TERROR. Cap. XXXI.

ILLA enim horrificis Anguium hiatibus tremenda, terroris significatum habuit. Præfectum vero caput id à Perseo, terrorem summotum ab eo patria procul indicat, virtute duce, quæ per falcatum ensem, & interpositum speculum effingitur.

PRVDENTIA. Cap. XXXII.

IN historijs Theogneti antiquitatum scriptoris (nam alium Poetam Comicum memorat Athenæus) Medusa legitur ex tribus Phorci filijs magis astu pollens, quæ regnum à patre derelictum in magnam auxerit opulentiam, atque eius prudentiæ causa serpentinum caput illi confictum à Poetis. B Cæterum Apollonius Rhodius ἐν τῇ τῆς ἀλεξανδρείας κτίσει, omnia quæ morsu lædunt genita dicit ex guttis eius sanguinis, qui ab obtruncato Gorgonis capite distillauit: quamuis Acusilaus nata hæc ex Typhonis sanguine asseueret. At Nicander Hesiodi testimonio τιτάνων ἀφ' αἵματος, quippe Titanum à sanguine nata hæc mauult: quod tamen apud Hesiodum, in ijs quæ extant operibus, non inuenitur: quare nonnulli scribunt Hesiodum, à Nicandro falso citatum, qui Poetarum morem & licentiam non examinant: cum etiam Oratoribus in declamandi genere tam nomina, quam historias pro commodo suo commutare, atque etiam præter fas quædam in vsum suum extorquere conceditur.

Medusæ descriptio & ortus.

Hæc Pausanias in Corinthiacis in ædificatione Alexandriæ.

STVPOR ET ADMIRATIO. Cap. XXXIII.

QVAM vero Medusam Domitianus Imperator pro pectore est gestare solitus, vt in pulcherrimo eius sigillo spectauimus, omnino stuporem, quem de se omnibus in negotijs quæcunque tractaret concitatum volebat, significasse tradunt: quamuis nonnulli non alia de causa factum putant, nisi vt patris gestamen vsurparet: nam in pulcherrimo Vespasiani signo apud Melinos Romæ, Gorgonem huic pro pectore adpositam aspexi. C Alij factum à Domitiano in honorem Mineruæ volunt, quod numen id sibi colendum præcipue susceperat: nam clypeus huiusmodi Serpentum horrore præmunitus, in primis Palladi dedicatus erat. Eam Eustathius ideo Glaucopin appellatam censeri scribit, quod ex Poetis nonnulli Dracones Glaucopas vocitarint: quamuis & à formidoloso aspectu dici posse non inficiatur, quod Leones illi, qui præcipue Regij nuncupantur, quosque loco suo inter alia significata symbolum terroris esse ostendimus, Glauci à colore nominentur.

Vespasiani signum.

PRVDENTIA. Cap. XXXIV.

NEQVE tamen desunt qui Gorgonis caput pro Mineruæ pectore statutum, prudentiæ, vti id superius, signum esse contendant, quæ locum habeat in pectore: qua qui præditi sunt, facile alios confundere, vel imperitiæ redarguere, saxeosque quodammodo reddere, vbi adlibuerit, possint. Apud Poetas tamen Pallas Medusæ caput ad incitandum, vel ad terrorem incutiendum prætendit, vt tradit Ouidius, loquente Perseo:

Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hostes,
D *Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet Angues.*

Vel potius à noctuæ oculis, quæ illi sacra.

Caput Medusæ quid.

Metam. l. 4. ad finem.

Idque præcipue cernere est in scuto Herculis apud Hesiodum: quamuis non sum nescius, esse multos qui opus id Hesiodi illius celeberrimi, quippe vt Naso,

Seruantis pecudes vallibus Ascra tuis,

esse negent: alios qui ad CCL. tantum carmina Hesiodi, reliqua subiuncta ab Aristophane Grammatico contendant. Sane Megacles Atheniensis legitimum agnoscit opus, sed Hesiodo succenset, quod Vulcanum finxerit matris inimicis arma fabricasse. Apollonius Rhodius & Stesichorus Hesiodi omnino esse volunt: ait igitur,

ἐν γὰρ σφὶν μένος ἧκε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη,
αἰγίδ' ἀνασείουσα.

Quem

Quem Statius ita secutus est: A

Secta prætendens colla Medusæ
Ceu stimulis accendit Equum.

DE HYDRA. Cap. XXXV.

ERAM me iam de his Anguium voluminibus explicaturus, cum maiori me obuolutum negotio conspexi. Superat enim Hydra, quæ me vltimo loco aggressa moraretur: quare ope Herculis implorata, ipsam quoque ita confecimus.

SOPHISTÆ. Cap. XXXVI.

Numerus multitudinis.

Nouem capita habentem.

Æneid. l. 6.

HYDRÆ significatum, cuius vno præciso Anguineo capite, alia atque alia euestigio repullularent, multi alijs atque alijs modis interpretati sunt: nos ea contenti esse possumus expositione, quam Plato, Euthydemo, posuit, vbi per eam perinde ac per Cancrum, sophisticas ait nugas significari. Hydram Pausanias vno tantum capite præditam scribit: sedenim Pisander Camireus multa illi B capita tribuit. Alcæus ἐννεακέφαλον eam vocat, πεντηκοντακέφαλον Simonides, quem Maro noster sequitur, vbi dicit:

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Æneid. l. 1.

Sedenim hi numero vsi sunt, multitudinem significante, more Poetico: numerus enim nouenarius, neque non quinquagenarius, ex ijs sunt, qui multa significant, vt illud apud eundem Maronem, *Quinquaginta intus famulæ*, pro *plurimæ*. Ita ἐννεάγηρως κορώνη, in Arati carmine, pro *multæ viuacitatis*, quod superius in cauda Scorpij tetigimus, & in digiti commentario, vbi de numeris agitur, latius explicuimus: vbi passim numeri illi recensentur, qui tam apud Græcos, quam apud Latinos pro multitudine vsurpantur.

INVIDIA. Cap. XXXVII.

Erichthonius.

NONNVLLI ex peritioribus inuidiam per Hydræ speciem significari tradunt, ideoque in nullo alio monstro domitando Herculem magis laborasse, quam vt Horatius ait, *supremo tandem fine domari* comperit. Ea vero palustris fingitur, & è sordido cœno pullulare, quod non nisi in abiecto vilique animo reperiatur: qua de causa Ouidius inuidiam in imis vallibus latitare confinxit: ita reliqua, quæ super ea conscribit, ad Hydræ significatum omnia quadrare comperies. Nam & Erichthonium, quem alij pedes Anguineos habuisse, alij Serpentem illi ad custodiam datum scribunt, inuidiam significare nonnulli arbitrati sunt: ea enim post res præclare gestas suboriri solet, & in cordis penetralibus occultari, virulento ad custodiam adiecto spiritu. Atque hoc illud odium est, quod Diodorus ex serpente picto significari tradit. C

EDOMITVM A VIRTVTE VITIVM. Cap. XXXVIII.

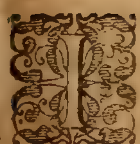
Herculis victoria, herois nostri Christi victoriam apte repræsentans.

HABET & pietas nostra heroas suos, quorum è numero fortissimum illum cœlo intulit, qui fatalem Draconem ex vrbi subiecto lacu quotidie prosilientem, nunc longo voluminum tractu spatiosa per arua late proserpentem, nunc spiris implicatum collectumque in insidijs per frutices & D florulenta gramina latitantem, horrenda interdum lethiferaque die noctuque sibila dispergentem, immani venenosarum faucium hiatu lethum omnibus intentantem, nulloque non die mortalium aliquem deuorare solitum interfecerit. Non temere hæc literarum monumentis tradita: tametsi rem vti gestam Concilia maiorum nostrorum actis inferendam vetuerunt. Videtur enim hæc picturæ species vnumquemque admonere virtutis, cuius telo fretus illecebras amatorias, quæ dubio procul per Serpentem exprimi consueuerunt, fœdasque voluptates ex lacu, hoc est, ex infirma fluxaque mollitie mentis emergentes, sinuosis voluminibus, hoc est, varijs delectamentorum laqueis manusque pedesque hominum implicantes, arctissimisque vinculorum nexibus obstringentes, nullo timore perculsus summouere contendat, simulque odium & æstuantia indignati cordis incitamenta: vnde rixæ,

contu-

A contumeliæ, calumniæ, peſſimæq; perſuaſiones ortæ, magna ſemper rerum humanarum pernicie, vti ſibila teterq; halitus per cogitatus aureſq; noſtras illabentes, extinguere aggrediatur: malos denique affectus, prauoſq; mores omnes, qui graſſatoris veluti quodam inſultu animum incautum adoriuntur, cuius puritatem, quæ per virgunculam intelligitur, virulenta contagione turpiter labefactāt, lethaliq; morſu in pedes affixo, vniuerſum corpus contactu vitiant, proſerpenteque in dies magis peſtilenti morbo fœdiſſime interficiunt, firmo conſtantiq; propoſito perdomitet, animumq; incolumitati nitoriq; ſuo aſſertum reſtituat patri. Operæpretium eſt videre, quemadmodum virgunculam puellam expoſitam adapertis faucibus, rictuq; late diducto in parentum ac totius vrbis conſpectu iamiam inuadere tentaret ingluuioſus Draco, vtq; tam præſtans animi iuuenis intrepide eum aggreſſus, vibrato pilo, ferroq; per os medium adacto, pertranſitaq; ceruice terga illa immania transfoderit, attollentemq; interim iras & cærulea corda tumefactum, harena moribundum ſtrauerit, fruſtraq; volumina illa terrifica quatientem replicantemq;, pluribus tandem ictibus ad ſaxum alliſo capite confecerit, atque ita vere fortitudinis coronam, & deorum illatus numero conſecrationem etiam fuerit B aſſecutus.

PIERIVS VALERIANVS ÆGIDIO VITERPIENSI CARDINALI S. P. D.

MPIE me facturum exiſtimo, niſi ſtudiorum meorum, qualiacumq; eſſe poſſunt, rationem omnem ad te deferam, quem humaniſſimum ſemper eorumdem moderatorem habui. Nam duriſſimis etiam temporibus, cum ea omnia deeſſent, quæ vniuſcuiuſque ingenium ad labores inuitare ſolent, rebuſq; ſæpius deſperatis, non Romam tantum, verum etiam ipſa literarum ſtudia deſerere ſolicitarer, cum C *præſertim eſſem non ſemel in eſſi.. ii ſocietatem à Banniſio, qui de Maximiliano ſuo tam multa, tam honorifice prædicabat, inuitatus, vna tamē authoritas tua in cauſa fuit, cur non vſque adeo animum deſponderem: tu enim nunc hortando, nunc monendo: nunc opem auxiliumque tuum pollicendo, bono me ſemper animo eſſe iuſſiſti. Neque per te ſtetit, dummodo æquiora fuiſſent tempora, quin aliquod ſtudiis meis otium aliquando compararetur: quo vno ego grauitatis & beneuolen.. tuæ præſidio ſuſtentatus, anguſta illa omnia ea conſtantia pertuli, quā in tot annos firmiſſimam perdurare, amici ... procul omnes admirabantur. Quem vero non confirmaſſent frequentiſſimæ illæ adhortationes tuæ, cum tam ... me charitate complecterere? cum me non priuatim modo, ſed publice etiā commendares? Poteron ego vnquam ... meminiſſe præclariſſimæ illius concionis tuæ, quam frequentiſſimo totiusne vrbis an orbis dicam, conſeſſu, tantæ vir authoritatis habuiſti, vbi cum è re nata quædam ætatis noſtræ lumina laudibus in cœlum extuliſſes, quæ tua de me quoque ſpecula, quæ prædicatio fuerit, Roma (ſcimus quanta huic nomini vis) tunc n.. uit vniuerſa: in quo licet illa pietati erga te meæ permiſeris, non quod merita poſtularent mea, id tamen de me iudicium teſtimoniumque tuum multarum inde vigiliarum incitamentum fuit? Hinc factum, vt lucubrationes aliquot alias, tum in primis Aegyptiaca illa commentaria de rerum ſignificationibus, tot annorū* D *vigilias, tot dierum atque noctium ſudores, tot in reconditiſſimis rebus eruendis lucique dandis conatus, in eam demum ſpeciem informarim, vt conſpici nullo iam meo, quamuis maxime verecundi, rubore poſſe confidam. Quod vero in huiuſmodi negotio abſoluendo reliquum eſt, cum vniuerſum opus inſignire nunc ſpecioſis literatorum hominū nominibus conſtituerim: argumentaque ipſa partiri, ne vno continenter libro complexa, odioſum ob rerum multitudinem volumen efficiant, amicos mihi quoſdam deſignaui, quorum hortatu modo hoc modo illud à me conſcriptum eſſet (noſti hoc Πλουταρχικὸν) id enim maxime commodum viſum eſt, quod ambitioni prætexerem amicorum ſcilicet impulſu me tam multa elaboraſſe, quando hodie id plurimum vitio verti video, quod laborioſa quis ac difficilia aggredi auſus ſit, quod honeſtam induſtriam turpi otio prætulerit. Inter hos autem eorum inprimis rationem mihi habendam propoſui, qui mihi talia meditanti ſuffragati ſunt: cumq; tu omnium maxime non modo album adieceris calculum, ſed author pene fueris, ne inchoatū hoc opus olim abiiceretur, mihi præcipue delectus es, cu-*

ius nomini lucubrationum huiusmodi partem nuncuparem. Quod si meum hoc institutum non aspernatus fueris, fac ex te sciam, quod præcipue animal tibi velis inscribi. Putes vero inuitatũ te ad Corytianas cœnas, in quibus discumbent tecum Bembus, Sadoletus, Sanazarius, & plerique alii, quos à te summo opere diligi, & à quibus te plurimi fieri non ignoro: vbi tamen id tantum honoris extra ordinem tibi habendum sit, vt eius animalis, quod tibi apponi iusseris ferculum accipias. Obsecro vero te, pro summo meo erga te cultu & incomparabili obseruantia, ne aliter huc descendere dedigneris, quam vocatus olim ad Elegiacã Amorum meorum cœnam conferre te nõ erubuisti, & meam hanc qualemcumque grati animi declarationem eo vultu suscipias, quo me ad exhibendum huiusmodi munus totiens accendere consuesti.

ÆGIDIVS CARDINALIS PIERIO VALERIANO SVO S. P. D.

VANTVM *me commouerint literæ tuæ, suauissime mortalium Pieri vt sine incredibili voluptate cogitare, ita verbis satis assequi numquam possem. Nam tametsi antiqua illa amicitia nostra, omnia quæ ab amicissimo expectari possunt, ab humanissimo isto ingenio tuo mihi expectanda esse pollicebatur, non erat tamen vt vmquam aut præcipue hoc tempore, diuinis illis tuis lucubrationibus, tot huius ætatis luminibus, posse me hominem admodum tenuem & obscurum inseri, sperare auderem. Sed vt nihil infelicius quam in mala ingenia incidere, ita nihil felicius, quam in bona. Mentis enim istius bonitas fecit, vt nec huius temporis absentia diuturna obfuerit, nec mea superiorum temporum negligentia, ne culpam forte aptius dixerim, & peccatum. Dicis enim, cum laborares rebus parum secundis, minus arridente fortuna, persæpe te à me fuisse in bonam spem erectum & ad melius sperandum confirmatum. Dispeream, si quid vmquam occurrit mihi in vniuersa vita, vnde plus angar, erubescam, doleam, quam quod solis verbis isto tunc officio functus sum, cuius ego rei cum recordor (recordor autem frequentissime) nõ modo facti, aut infecti potius me pœnitet, verum etiam mei supra quam cogitare quis posset, & piget, & pudet. Quod vero & boni consulueris, & bene merentissimis istis clarissimisque viris annumerari me statueris, facis, vt cum iure illi quidem hæc à te recipiant, vnus ego, cui nullo ista iure tribuantur, grauissimo obstringar ære alieno, quo quidem non sum in contrahendo promptior, quam futurus sim, si vmquam dabitur, in soluendo. Animal mihi peculiare est cœnis ineptum Ciconia, vbique non obscurum exemplum pietatis, non ab Aristotele & sensilium studiosis modo memoriæ proditum, verum à Theologia arcana Hebræorum tum culta, tum diuinis honoribus venerata. In arcanis enim eum habet locum ea auis, vt nihil possit aut reperiri sacratius, aut diuinius excogitari. Poteris, si videbitur, auem vt in hominibus pascẽdis ineptam, ita in alendis parentibus laudatam commendare. Quod si id minus ad rem, quam tibi proposuisti facit, dici posset, quando Ciconiam ad dapes ferre non est, Columbam similem afferri licere. Sed iam Sus non vlterius Mineruam. Ego non ad Corytianas cœnas, vbi quandoque quasi digladiatum pugna plus quam Centaurea, sed velut in arcanum Corytium specum qui, vt Pomponii verbis vtar, mirificus & pulcher, ac paulo post totus augustus & vere sacer, habitarique à Diis & dignus & creditus. Nam si datores ἐάων Dii, quis neget antrum Musæ tuæ à Diis inhabitari, qui eodem tempore Aegypti gloriam instauras quo Turca euertit? simulque illa sensit inde malum dæmonem militiam delentem, tyrannide prementem, signa statuas, marmora, & quicquid antiqui splendoris erat, diripientem. Hinc te Diis cominibus non cæmenta, non saxa, non vanas pyramides, sed sapientiæ veteris, sed diuinæ eruditionis, sed arcanarum sacrarumq; literarum sepulta monumenta reponere, ignota mortalibus arcana instaurare, lucem canæ doctrinæ, quam à Græcis abesse audiit Solon, post tot sæcula ab inferis reuocare. O felicem Aegyptum: longe quidem illa felicior à te facta est cum cecidit, quam cum staret: illa enim humi sita à Selymo Turcarum principe occupari potuit: hæc, vt sapiens Ciconia altum in cœlo nidum struens, in æuum tuta viuet sempiternum. Vale. Romæ M. D. XXV. VII. Id. Aprilis.*

IOAN-

A IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XVII.

DE IIS QVÆ PER CICONIAM, MEROPEM, CVCVPHAM, IBIN ET GRVEM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ÆGIDIVM VITERBIEN. CARD.

B ECCE tibi, Præstantissime vir, Ciconia illa tua pietaticultrix, Sacerdoti omnium pientissimo dedicata, quam tu scilicet, non reliquis tantum volucribus, verum & vniuerso animantium generi solitus es anteponere: quippe quod adeo peculiaris & ingenita sit illi pietas, vt & ipsum humanum genus, in huiusmodi capienda adorea, longo post se interuallo reliquisse videatur. Hinc non in Ægyptiacis tãtum hieroglyphicis sculpta, verum etiam in Romanorum principum numis summo cultu cusa reperitur.

PIETAS. CAP. I.

VIDERE enim est eam passim in Hadriani numis, inscriptione etiam adiecta, PIETAS AVGVSTA. Significabat hæc hominem erga parentes pium & veræ charitatis officiis insignem: quippe quæ parentes nunquam deserat, senectutem eorum curans, nõ modo senescentium, sed quotiescumque opus est, vt alantur opera liberorum. Alites enim hæ nec patrem, nec matrem errare huc & illuc cibi causa patiuntur, sed operam dant, vt in cubili maneant, & eorum labore pascantur, quos ipsi genuerunt, educaruntque. Vnde pientissimum illud ἀντιπελαργεῖν vsurpatum in adagiis. Et antiquissi- *Hadriani numi.*
C ma lex Pelargica, honore nominis his auibus habito, *de parentibus*, vt ita dicamus, *renutricandis*. Sed quas nos, rogo, mortalium aut naturæ ipsius leges curiosius vestigemus, cum in sacris literis, post tria illa de diuino cultu præcepta in Decalogo contenta, primum rerum humanarum decretum à summo Deo sit, Parentes venerari? quæ doctrina apud Hebræos primum popularibus literis mandata est, vt omnibus esset in promptu fugiendorum expetendorumq; notitia. Identidem vero nos admonent diuinæ literæ, vt si diuturniore vita frui cupimus, & patrem & matrem cum primis honore prosequamur. Vnde senariolus ille dictitatus in scholis: *Lex Pelargica.*

ἱκανῶς βιώσεις, γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. *Lead. A.*

Diu viues, senectam si parentum nutrias.

Quam sententiam Homerus ita sibi surripuit:

οὐδὲ τοκεῦσι — *Et quoniam charis nunquam genitoribus æquum*

θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. — *Reddidit officium, immatura est morte peremptus.*

Cæterum Athenienses eos tantum filios huic legi addictos voluerunt, qui vel disciplinis, vel honestis
D artibus fuissent à parentibus instituti: qui vero negligenter educati essent, nihil eos parentibus debere. In hanc sententiam Boetius historiam recitat minime cõtemnendam, libro de Institutione scholastica, de eo, qui male à patre institutus, cum post multa & enormia scelera per patris indulgentiam perpetrata, traheretur ad crucem, accersito ad se patre, quasi pietatis officio veniá actæ per flagitia vitæ petiturus, dum osculum se ferre simulat, ei nasum dentibus amputauit: memorabili nimirũ omnibus exemplo futurus, educationem esse, quæ vniuscuiusq; vitam instituat, & siue boni, siue mali euaserimus, vni illi acceptum ferre nos debere. Neq; obiiciat quis, ingenium vnicuiq; suum in vtero matris ipsius attributum, cum vel in brutis animalibus Lycurgus, concione super liberorum institutione, rationeq; legum ferendarum habita, ostenderit ex duobus catulis, quos ab eiusdem matris vberib. subductos, in syluis alterum, in culina alterum educandos curauerat, vbi aliquantulum adoleuissent, in me- *Historia de puero male instituto.*

in media concione simul emissos, ad patinam hunc in medio positam, ad leporem illum, qui statim A emissus erat, insequendum accurrisse: atque hoc illud est, quod apud Horatium legimus:

Horat. epist. 3. lib. 3.

——Venaticus ex quo Militat in syluis catulus.
Tempore Ceruinam pellem latrauit in aula,

In senes impietas.

At quanto magis honorandum est ingenium Ciconiæ, eo magis damnandum est humanum genus, cum satis olim celebres ciuitates eo impietatis ferantur irrupisse, vt senes quicumque sexagesimum ætatis annum excessissent, de ponte in subiectum profluẽtem deiicerentur; aut, si fabula est, tam perdito fuisse quemquam ingenio, qui rem vsq; adeo abominandam commentari sit ausus. Vtcumque, fabula inde ansam cepit, quod aliquando senes eius ætatis Romæ in Senatum ad ferenda suffragia nõ admitterentur. In Comitia vero per pontem, qui colliculos duos iungeret, trãsitus erat: qui vero prohiberentur eo accedere, Depontani appellabantur. Sed vt manifestas fabulas, bona Festi & Erasmi venia, omittamus; alij lege longe iniquiori sanxerunt, ea ætate senes mortis inter se certamen inire, vt inutilis, quod illi censebant, ætas facesseret, victusque necessaria & iuuenibus, & adultis viris largius suppeterẽt, quod moris in Iulide Cô insulæ vrbe Menander fuisse notat, vt apud Stephanum legitur. B Menandri vero versus qui superant, ita legi debent:

Festus Pompeius ex Sisinnio Capitone.

Eras. Chil. cent. 5. prouerb. 37.

Καλὸν τὸ κῆον νόμιμόν ἐστι φανία,
Οὐ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς.

Cui læta non est vita, ne tristis fiet,
Ferro iubentur præsecare incommoda.
Lex pulchra Ceæ ciuitatis. Phania,

Vltimum hoc, quę legis sanctio est, apud Stephanum non habetur: sed ex historia omnino subiungendum.

IMPIETATI PRÆLATA PIETAS. CAP. II.

Auctor Suidas.

Ægyptiorũ documentũ memorabile.

IN piscium Cõmentario, cum Hippopotami significata recenseremus, memorabile illud Ægyptiorum documentum recitauimus, quo illi sceptra regia in summa parte Ciconiæ capitibus insignita faciebant, fluuialis Equi vngulis in imum appensis: ex eo innuere volentes, amplexandam, colendam, suspiciendamq; esse pietatem, gratumq; animum ingrato præferendum: impietatem vero, cuius hieroglyphicum est Hippopotamus, pessundandam. Amphibium enim animal hoc patrem solet de matris coitu, quẽ affectat, male multare. Id sceptri in ahenea Bembi tabula ita habetur. C

DE MEROPE. CAP. III.

Lib. de natura anim.

SVNT qui Meropem etiam in hoc statuant significato, cui pietatẽ eandem in parentes Aristoteles attribuerit. Eam Ælianus omnino in Ciconiarũ genere posuit, esseq; in parentes ea nutricãdi pietate, vt eorum seniũ haudquaquã operiatur, quibus pientissimam educãdi curã impendat, sed quamprimum volare cœperit, sponte animũ ad necessaria parentib. subministranda conuertat: quapropter eam auium iustissimã appellauit. Figuram eius apud Simeonem quendã Antiochenum, qui multa de I animaliũ vi medica conscripsit, ita traditam inueni. Meropi animali volatili pectus esse accipitrinum, ventrẽ albicare, tergũ & apicem auro similes, genas candidas, rostrum magnũ, indeq; nomen consecutam, quod procliuis admodũ sit ad cõtrahendã cum humano genere amicitiã. Homines enim μέροπας appellare præcipue Homericũ est. Sunt qui Gangrenam eam vocent. Id vero insigne est in eius ingenio, vt paritura huc & illuc transinigret identidẽ, vt ita fallat, neq; facile partus eius deprehendi possit. Verum enimuero diuersum hoc Merops habet à Ciconia, quod cunabula in terra facit, corporis grauitate sublime petere prohibita, in specu itaq; nidificat, sex pedũ defossa altitudine: quod & de Cassita fabulose perhibetur. At Ciconia nidum in altissimarũ abietum verticib. ponere cõperitur, quamuis quonam è loco venirent, quove se referrent Plinianis adhuc temporibus incompertum erat. Sed quantum

Meropis figura.

A quantum ad regium illud sceptrum pertinet, Plutarchus hoc de Grue sentire videtur, opusculo cui titulus: *Quænam sint prudentiora animalia, terrestria an aquatica.* Gruem enim facit fluuiali Equo oppositam, ea qua de superius causa dictum est.

DE CVCVPHA. CAP. IV.

PHILIPPVS ille, qui fragmenta quædam ex hieroglyphico literarum Ægyptiarum interprete, cui Horapollinem nomen faciunt, satis curiose collegit, & Græco sermone scripta posteritati commendauit, Cucupham quandam nominat in huiusmodi pietatis significatum. Nomen mihi, vt ingenue fatear, nondum cognitum vocabuli nouitate siue potius ea Cicuma sit, quæ & ipsa parentum curam suscipit, & à Latinis inter Ciconiarum genera recensetur. Sedenim, in his facile sum ijs, qui certiora compererint, acquieturus.

B GRATVS ANIMVS. CAP. V.

Cucuphæ in genitor. in pietas.

SED vtcumque, gratum animum is per eius alitis hieroglyphicum significari dicit apud Ægyptios: propterea quod vnum hoc animal (ita enim illic habetur) ante alia omnia genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependit, quo ales ipsa fuerit educata: in eodem enim loco vbi fuerit à parentibus enutrita, eis nidum parat, pennas vellicat inutiles, eoq; cibum importat (τεϱφὰς enim in manuscriptis codicibus antiquis, non τρύφας, legitur) idq; quoad resumptis pennis ipsi sibi sufficere queant. Atque hæc est, quam ait in sacris sceptris prærogatiuam habere. Apud Suidam in Reciconiandi prouerbio, vt nouo vocabulo verbi Græci proprietatem explicemus, nimirum legere est, in eiusmodi sceptris πέλαϱγον adsculpi, quæ du- C bio procul Ciconia est. Atque ego animaduerti quibusdam in numis huiusmodi sceptri speciem Ciconiæ capite insignem esse.

Reciconiare.

VERNVM TEMPVS. CAP. VI.

HABETVR & tepidi temporis hieroglyphicum Ciconia: quippe quæ adueniente hyeme in tepidiores regiones transmigrat, verno vero tempore nos inuisit: quare Petronius eam felici compositione Exulyemem vocauit. Hinc in æstatis pictura Ciconiam nonnulli addidere, quando constat eam ex erraticis auibus æstatis aduentum esse. *Exulyems.*

MVNIMENTVM AB INSIDIIS. CAP. VII.

Platani folium gestās Ciconia, quid.

INVENIO & munimentum ab insidijs atque veneficijs, per Ciconiam platani folium gestantem signifi- D cari: ea siquidem huiusmodi folio nidis imposito, editis ouis ea ab Noctuarum iniuria defendit. Compertum enim est, si Noctua ea contigerit, fascinari: incubationem quippe omnem, ac si oua essent subuentanea, irritam fieri, quod obseruauit Ælianus. Nouit vero Ciconia amuletum id, vt eo non accedat Noctua, vbi platani folium fuerit. Quid enim commune esse potest aliti lethali, cum arbore geniali? Vel eam inesse folio vim dicemus, vt ab eiusmodi fascinatione valeat oua liberare.

MEDICINA. CAP. VIII.

Quinetiam origani suffitu serpētes fugātur. Diosc. lib. 3. cap. 28.

QVOD si Ciconiam ore tenentem origani ramusculum quis figurarit, hieroglyphico eo medicinam sibi comparatam indicabit: nam eius herbæ pastione Ciconiæ stomachi fastidium leuant.

VIGILIÆ SPECVLATIONESQVE. CAP. IX.

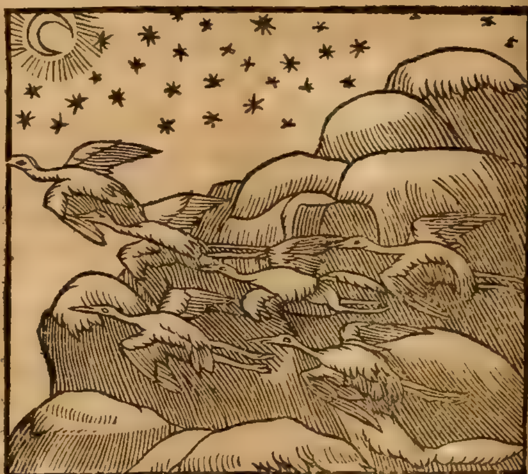
Augurium Attilæ.

IN augurali disciplina, Ciconiæ vigiliarum custodumque vrbium signa perhibentur, propterea quod ædium fastigia & acroteria plurimum inhabitant. Hinc augurium Attilæ dederunt, futurum vt Aquileiam, quam per triennium obsederat, multisque oppugnationibus attriuerat, expugnaturus esset: visæ siquidem Ciconiæ vno impetu ex vrbe migrare, fœtusque suos sublatos rostris per rura foras asportare, vnde ille vrbem euestigio perituram præsagiuit, ostensoque militibus augurio, expugnatione perquam propere parata, voti compos euasit. Et si parua ponere cum magnis licet, Patauij sub Ezelini dura dominatione, cum iniecta esset Iordano Bonzio, viro strenuo tyrãnicidij concepti calumnia, ob quam is damnatus est, domusque eius disiecta, & à fundamentis euersa, obseruatum est paucis ante diebus Ciconiam, quæ in summa illarum ædium turri nidum struxerat, paulatim nidum ipsum auellere cœpisse, moxque eum in Manfredi Cuticelli turrim transtulisse, ibiq; oua posuisse, quod casu factum credere difficillimum est.

MILITARIS DISCIPLINA. CAP. X.

Ciconiarũ disciplina.

EST & militiæ hieroglyphicum Ciconia, in ea siquidem frequẽter illud agitatur, qua quis ratione locum ponẽdis castris præcipiat, vel si maior ingruat vis, quo pacto motis castris hostem fallat. Compertum vero est huius generis alites magno numero certo congregari loco, ex omnique prouincia omnes in vnum cogi, vt nulla sui generis relinquatur cui liberum sequi fuerit: idq; prædicta velut die: & siue discedant, siue adueniant, etiam obseruantes fallunt, quod nocturnis vtrumq; temporibus aggrediuntur. Quid quod & concilia inter se in concionis morẽ agitare eas obseruatum est? vt in Come Pithonis patentibus Asiæ campis congregatæ inter se cõmurmurant: tamq; seuere disciplinam hanc exercent, vt eam quæ nouissime aduenerit, lacerẽt, atq; in cæteris negligentiæ castigatæ admonitis, castra subito volatu mouent, & vnanimi profectione commeant.

HOSTIS PROFLIGATVS. CAP. XI.

Thessalorum lex.

PRIMVM vero illud optimi est Imperatoris munus, vt hostes longè à patrijs sedibus summoueat. Serpentem loco suo belli & ingruentis calamitatis esse signum, multis ostendimus argumẽtis: atqui nullum animal contra Serpentis acrius, neq; assiduè magis dimicat, quam Ciconia: quare honos illi Serpentium exitio habitus, capitaleq; fuit plerisq; gentibus, si quis Ciconiam occidisset, pœna eadem legibus statuta, quæ homicidis. quod Thessalos religiose admodum obseruasse tradit Plinius, & pleriq; alij. Et apud Stephanum de vrbibus legas, Θεσσαλίᾳ ἐν ταύτῃ οὐκ ἔξεστι πελαργοὺς κτείνειν, τοὺς γὰρ τῆς χώρας ὄφεις ἀναιροῦσιν Id quod notatum volui, ne quis πελαργοὺς legeret, vt in vulgatis habetur exemplaribus. Vnde fortè factum, vt dum illi vtili hac de causa parcitur, prohibitum sit eam mensis inferre: non aliter quam Bouem olim occidere atque ciuem, eidem subijciebatur supplicio. Sed veluti neque Boui perpetua fuit immunitas, ita Ciconiæ in culinam & ipsæ raptæ, in quo tamen hoc illi accessit honoris, vt cum delicati alij cibi plurimũ ab hoc, vel illo ganeone priuatim cõquisiti laudatiq;

Ciconiæ in epulis datæ.

fuerint,

A fuerint, vna Ciconia edicto Prætorio epulis inferri meruerit, de quo Flaccus in Galonij gulam, qui acipenserem tantum approbabat, ita scripsit:

—— Quid tum Rhombos minus æquora alebant, In Sermon. Liber 2. Sat. 2.
Tutus erat Rhombus, tutoq; Ciconia nido,
Donec vos autor docuit prætorius.

Nam Ruffus quidam vir prætorius, vt apud Porphyrionem legimus, quidam Acellium dicunt, instituit, vt Ciconiarum pulli manderentur: isque mox repulsam in Prætura passus, huiusmodi scazonte procissus est:

Ciconiarum Ruffus iste conditor,
Hic & duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit septem:
Ciconiarum populus vltus est mortem.

Cornelius Nepos, qui principatu Augusti obijt, cum scriberet de saginandis alitibus, Turdosque paulo ante cœptos saginari monuisset, addidit: *Ciconias magis placere quam Grues,* quamuis longe secus humanum mox palatum indicauit: nam Grues inter primas, Iouij etiam nostri iudicio, commen-B dantur.

IRRISIO. Cap. XII.

PRÆTEREVNDVS non est Persianus locus, per quem Ciconiam illusionis & suggillationis signum haberi discimus, vbi dicit:

O Iane, à tergo quem nulla Ciconia pinsit.

Ad id scilicet respiciens, quod petulciores homines cum quempiam ludibrijs incessere aggrediuntur, soleant digitis in vnum adstrictis exporrectisq;, quasi Ciconiani rostri speciem reddentes, identidem pinsando abeuntes eludere: qui mos in Principum aulis frequentissimus.

DEVS. Cap. XIII.

ADDEMVS & illud, posse etiam hieroglyphico Dei Ciconiam ea ratione figurari, quod his alitibus non inesse linguam obseruatum, ideoque earum vocem murmurationi potius esse similem, quam clangori. Nam & Crocodilum ea de causa Dei simulachrum Ægyptij statuebant, de quo C suo dictum Commentario: elinguis enim omnino est Crocodilus, idq; tam significat Deum tacito omnia silentio perficere, quam non debere nos super eo loqui, quem nulla queat humani vis ingenij satis admirari. Ciconiæ & Crocodilus elingues.

ANIMVS DIVINIS INTENTVS. Cap. XIV.

NEQVE vero minori obseruatione dignum illud quod purum animum, supra terrenas fæces elatum, & diuinarum tantum rerum meditationi deditum, per Ciconiam hieroglyphicè significant sacræ etiam nostrorum literæ. Fastigia enim apicesque rerum semper quæritat Ciconia, quique Hebraicam sequuntur lectionem apud Psalmographum, quod vulgo legitur: *Herodij domus dux eorum*, ij reddunt, *Ciconiæ domicilium abies præbent*: vel, *Ciconia nidum suum ponit in abiete*, arbore scilicet supra reliquas verticem attollente. Quod quidem ex Hebræorum disciplinis memini, te Pater amplissimè, pro concionibus declamitare: nidos scilicet eius alitis in excelsissimis abietibus positos ostendentem, multa super ea ex vndecimo Leuitici capite octauo apud Hieremiam, quinto apud Zachariam, & tertio supra centesimum Psalmo memorantem: præcipuè verò trigesimonono Iobis D locum declarantem, qui, non intellectus, longè alienum habeat sensum, quam plerique interpretes opinati sunt. Quædam enim ibi enumerantur animantes, præcipuè autem aues, in quibus multa, inprimisque manifesta atque clarissima apparet prouidentia, inter quas Kasida ista tua est, quam nostram esse Ciconiam (id enim rectè memini) contendebas, de qua dictum à Iobe: *Num illa relinquit humi oua sua, vt ea in puluis excalfaciat, pes opprimat, fera calcet?* Quem locum interpres tuus enarrans, ait nequaquam ita esse, sed Kasidam auem vt clementissimam, ita & prudentissimam, eminentissimis in speculis arboribusque môtiumve aut ædificiorum apicibus nidificare, humo humilibusve locis minimè credere animalium accessum, omnesq; fortunæ casus inaccessæ altitudinis altissimo côsilio cauere: quamuis Latinus interpres, oua eam humi relinquere tradiderit. Velle vero Theologos, quos enumerabas, multa inesse Ciconiæ diuina lumina, omnium supremû, quo maximè dando clemens appa- Psalmo 103. Iob cap. 39.

rcat Deus. Nasci præterea plerasq; , imo innumerabiles animas tantæ lucis fastigio ineptas, raras ad- A
modum aptas : propterea quod corpore mortali obtectæ sunt, cuius si quando obliuiscantur, gradum illum eminentissimum, vt astrum proprium, semper ante oculos habituræ sunt, ita vt nidum illum antiquum agnoscant, quæq; inferiora illo sunt, contemnant, & aspernentur.

VOLVPTATVM ET MALORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. CAP. XV.

Ciconiæ bellū cum Serpentibus, quid.

HABET & hoc Ciconia cōmune cum superis, quod, vti dicebamus, bellum illi assiduè cum Serpentibus est : quod quidem animantium genus ita prorsus terrestre est, vt humi repat, humi semper vel adhæreſcat, vel in abditissimas se terræ latebras occultet. Ita animus qui mortalium delicias auersetur, terrenosq; affectus humi propemodum obuolutos lōgè summoueat, & penitus amoliatur, per hieroglyphicum huius alitis, quæ Serpentē dilaceret, apte significabitur. Serpentem vero inter alia significata petulciorum voluptatum, molliumq; illecebrarum symbolum esse, plerisq; locis toto hoc opere declaratum est, suo vero Commentario plenissimè. B

ANIMVS AD HVMILIA DEIECTVS. CAP. XVI.

AD hunc itaque modum Ciconiæ nidulantur : sed si super ea vnquam mentio sit, quod humi oua deponat, alterius significati gratia confictum, quasi rem ab ingenio suo alienissimam aggrediatur : eritque Ciconiæ humi oua deponentis hieroglyphicum, animus ad humilia deiectus. Aliqua est omniuo anima talis, atque vtinam non innumerabiles huiusmodi reperirentur, quæ, licet totæ in C res diuinas vergant, totæ assurgant, totæ humanas res contemnant, totæ diuinis aspirent, quadam tamen vulgarium animarum labe contagioneque fit, vt cum alijs mortalibus versentur eorumque curas inanissimas in necessarijs parandis, in periculis vitandis, in familia, domo, agris, honoribus, alijsque id genus sexcentis procurandis, imitentur. Atque ita auis cœli gratia nata, dum ad humana serpit, humi oua collocare dicta sit, & à sanctissimis naturæ suæ institutis aberrare. Memini vero & illud disputasse te, Latinorum aliquot per Kasidam, Cassitam, interpretatos, fabulosèque Gellium fabulam commentum de nidificatione in agris & in segetibus, sed eum apologum, non historiam scripsisse : dicebasque Latinos nostros, vna cum Græcis, quippe qui sint ad diuinos sonos soli barbari, cum sacris literis careant, aspirationem grauem in c literam mutare solitos, & pro filio Noa, Ham, scriptitare Cham : pro Ahab, Achab : pro Ohozia, Ochozia. Et Blondum, in asportando D. Marci corpore Suum tergis operto, exclamatum scribere, *Cancir, Cancir,* ab ijs qui Alexandriæ custodes erant, cum Hazîr Arabum lingua enunciassent, quæ vox Suem sonat : esse vero Arabum linguam Hebræorum linguæ non absimilem, & hos, & illos æquè suillam abominari, manifestum est. Qui I quidem error à quodam nostri temporis nouo interprete, omnibus diuinarum institutionum & historiæ tam veteris quam nouæ libris, supra quam dici possit, auctus est. Sed hæc alij viderint. Nos quæ ad alitis significata spectare videbantur, quæq; ad rem ipsam attinerent, ita vt vides, qua potuimus cura, collegimus;

A.Gellius lib.2.c.29.

Affinitas linguæ Arabicæ & Hebrææ.

Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis,
Effluxisse meo fortè putes animo.

Hæc demum est illa Ciconia qu[illegible]r literas apponi tibi iusseras, Pater sapientissime : insipida illa quidem futura, nisi aromatibu[illegible]bia illa tua petitis, largeque superfusis, commendationem aliquam acquisierit. Sed iam reliqua huius generis aggrediamur.

DE

A

DE IBI. CAP. XVII.

DE Ibi nunc dicere consentaneum est, quæ quidem omnino est Ciconiæ species, excelsa ea quidem, rigidis cruribus, procero rostro, multo tamen alia quam nostra. Atq; eædem in Ægypto duplici genere distinguũtur: sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. Candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Ægypto habeantur: ideo vero candidæ appellatæ, quia capite sunt & collo pene candido, reliquo tamen corpore nigricante. Nigræ contra apud Pelusium tantum, in cætera Ægypto nullæ. Sunt vero hæ nigræ totæ cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco. Sed quæ candidæ dicuntur, pedibus sunt humanis prope similibus, & graciliori capite.

ÆGYPTUS. CAP. XVIII.

B QVÆ quidem geminæ species in Ægypto tantum repertæ, argumentum dedêre, vt Ibes geminæ pro Ægypto ipsa figurarentur: vtpote quæ ei tantum regioni familiares & propriæ essent. Eas in huiusmodi significatum passim in obeliscis videas. In numis vero Q. & C. Marij, obseruauimus Ibes Elephanto adhibito: earum quippe regionum hieroglyphica, quas ipsi ditioni Romanæ subiecissent, aut in quibus æternæ memoriæ aliquid dignum effecissent. Sunt vero aues hæ ita Ægypti propriæ, vt extra eam regionem viuere non possint, asportatæque ocyssimè moriantur. Est alia ratio, cur Ægyptum hieroglyphicè significarent Ibes: nempe cum ea regio Delton, à Δ Græcæ literæ figura nuncuparetur, eam cum Ibibus similitudinem habet, quod alites hæ literam eam incessu pedum, interstitio ad æquales trianguli lineas diducto, figurare videantur, idemque rostrum patefactum signat: ποιεῖ γὰρ τῇ τῶν ποδῶν ἀναστάσει πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸ ῥύγχος ἰσόπλευρον τρίγωνον.

Q. & C. Marij numus.

Ægyptus Delton dicta.

COR. CAP. XIX.

C QVONIAM vero Ibis Mercurio in primis dedicata erat, qui totius cordis & sermocinationis dominus habebatur, ales ea cordis hieroglyphicum proponebatur: nam & alibi cor in thuribulo positum, Ægypti habere significatum ostendimus. Verum alia ibi ratio. Quod vero ad Ibin pertinet, auis ea simulac nata est, si perpendatur, duas æquè drachmas ponderat, Plutarcho referente: quod vtique pondus est par cordi nuper nati pueruli, τὴν γὰρ ἶβιν φασὶν ἐκκολαφθεῖσαν εὐθὺς ἕλκειν δύο δραχμὰς, ὅσον ἄρτι παιδίου γεγονότος καρδίαν. Medici vero causam aliam adducunt: quia scilicet suapte natura Ibes cordi mirifice conferant, de quo apud eos locupletius. Sed enim super hoc in Accipitre plura.

Ibis pondus.

SALVBRITAS. CAP. XX.

EADEM, quia medicamenti genus quod in maximo ad salubritatem vsu est, commonstrauit, rostri aduncitate per eam partem se proluens, qua reddi ciborum onera maxime salubre, & in primis necessarium est, eo illa gestu figurata, salubritatis apud Ægyptios hieroglyphicum fuit. Eo autem præsentaneo remedio cum vulgo vterentur Ægyptij, euenit, vt postquam eius vtilitas vniuerso terrarum orbi communicata est, dictitatum sit, in Ægypto omnes esse Medicos: quod ab Homero sumptum multi postea vsurparunt. Accessit huc ciborum abstinentia, succorum herbarumque non incuriosa cognitio, de quibus licet alij multa, plurima tamen Ægyptij deprehenderunt, institutumque apud eos, vt singulorum morborum singuli essent medici: vnde Medicorum illic coaluerit multitudo. Alij

Cur Ibes salutis simulacrum. Nempe clystere.

eam afferunt causam, cur Ibes salutis simulachrum essent quod ex Arabia in Ægyptum volent alatæ Serpentes, quibuscum Ibes certamen ineunt, Ægyptiosq; ab earum iniuria defendunt. Earum vero Serpentiũ alæ minimè pennatæ perhibentur, sed Vespertilionum alis perquam similes, glabra subtiliq; membrana quadam insignes. Nota est historia, quemadmodum Moses florente iam ætate, vt Iosephus memoriæ prodidit, Ægyptiorum copijs aduersus Æthiopas hostes infestissimos profecturis, dux à Pharaone, ita oraculo præmonente, electus, quia is per loca magna vi Serpentum occupata ducturus erat, vim Ibidum ingentem papyraceis instrumentis in arcarum speciem contextis incluserit, incolumemq; ita exercitum earum alitum ope præsidioq; ad hostes traxerit.

Aliquantũ tamen suspecta.

MALVM EX BONIS INITIIS SVBSECVTVM. CAP. XXI.

PERNICIEM aliquam ex institutis optimis sanoq; consilio subsecutam, Ægyptij significare si voluissent, Ibin & Basiliscum facere consueuerunt: siquidem ex Ibidis ouo Basiliscum nasci plerique veterum tradiderunt. Causamq; insuper eam Philosophi afferunt, quod auis ea multiuora sit, & Serpentũ venenatorumq; genus omne abliguriat, quorum virulenta putredine oua ipsa prædita, animal id perniciosum efficiant. Ægyptij sane cum Ibin alioquin egregiè colant, oua tamen eius, ne quid tale progeneretur, inuenta frangunt.

Ortus Basilisci.

INEFFICACIA VOTI. CAP. XXII.

DESIDEM ac adeo eneruatum hominem, vt nulla in re sibi sufficere possit, frustraq; omnia tentet & aggrediatur, neq; vllius rei compos per summam ignauiam euadat, hieroglyphicè significare si vellent, Crocodilum Ibidis pennam in capite gestantem effingebant: compertum enim est, animal id ad rapinam & impetum alioqui promptissimũ, si penna Ibidis demulceatur, ita obtorpescere ac debilitari, vt immobilis reddatur, omnem pristinæ rapacitatis violẽtiam obliuiscatur, tamquam aliqua fascinatione sit repentè demutatus. Quinetiam Serpentum genus omne reddi immobile, penna huiusmodi ipsis iniecta, ex Democrito tradit Florentinus libro de re rustica.

Penna Ibidis.

VOCALIS PRIMA. CAP. XXIII.

ERAT & Ibis auis primæ literæ symbolum: siquidem Plutarchus ait Mercurium, qui primus literas Ægyptijs communicauit, Ibin primam esse literam voluisse. Sedenimĵ ipsa quoque literarum elementa non apud Ægyptios tantum, sed etiam apud Græcos Romanosq; hieroglyphicum aliquid habuere: vt, A indicium e[illegible]solutionis, C condemnationis, N vero & L, comperendinationis, per quam non liquere signific[illegible] Vniuersi enim iudices, vt P[illegible]dianus ait, in cistam tabellas simu conijciebant suas, singularibus literis signatas. Interdum etiam sententiam suam cur quis damnaret aut [illegible]ur absolueret, perscribere consuerant.

DE DAGNIDE. CAP. XXIV.

INTER Ægypti aues celebris est Dagnis, ab infesta mordacitate ita nuncupata: δάκνω enim mordeo est.

EBRIETAS. CAP. XXV.

PER eam supra coronam aliquam statutam, ebrietas significabatur: eas enim volucres Ægyptij in symposijs, quibus redimiti essent coronis aduincire soliti sunt, vt assiduè morsiunculis vellicando cantitandoque, potantes dormire non permitterent.

DE GRVE. CAP. XXVI.

GRVVM significata inpostremis minimè habenda sunt, quibus multa cum humana diligentia, recteq; regendæ familiæ ratione, communia sunt.

CVSTODIA. CAP. XXVII.

Vigilantia Gruum. Eudē Plin. lib.10.c.23. ad verbum.

SED illud in primis referam, quod exercitus ducem ab hostium insididijs se custodientem significabant. Proponebant quippe Gruem vigilem, hoc est, lapillum pede sustinentem: illæ enim excubias ordine suo tota nocte disponunt, lapillumq; ideo prensant, vt lassatis somno decidens indiligentiam coarguat. Ceteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Philippus ille, qui breuissima Hori Apollinis lemmata in Græcam linguam traduxit, loco hoc γρηγορῦσαι κατ' ὄρδινον, Romano vocabulo, tunc à Græcia cum imperio recepto, vsus est. Harum alitum vigilantiam imitatus Alexander Macedo, si quando peruigilandum esset, ne somni violẽtia opprimeretur, vas aheneum prope thorum adsistebat, supra quod brachium exporrigebat, pillam, vt Ammianus Marcellinus ait, argenteam manu complexus, quæ si quando ipse somno vinceretur, elapsa sonoro strepitu somnum abrumperet. Sed enim idem author Iulianum Cæsarem absq; pila, vel instrumento alio, quotiens & quantum voluisset, euigilasse profitetur.

DEMOCRATIA. CAP. XXVIII.

Numquam enim se segregant siue cum volãt, siue cum pascunt.

EX eo vero collegio, quod Grues celebrant inter se, nonnulli dicunt democratiā hieroglyphicè significari: cum pluribus enim consultandum, si quid rectè fecisse voluerimus, & felicem rebus nostris successum optauerimus. Æsymnio Megarensi honestissimo loco nato, dum super hoc consulta posceret, respondisse Apollinem Delphicum ait Pausanias, referret ad multos si gerere quid feliciter vellet: plurimorū enim sententijs auditis, facile est quod optimum sit discernere. Ea de causa Megarenses ne vllam interpretandi oraculi occasionem amitterent, vel quidpiam quod intelligi potuerit præterirent, comitia ad heroum sepulcra habere deinceps decreuere: nam plures esse mortuos manifestum. Sanè quidē apud nostros, consensus vniusq; partium in eandem sentẽtiam aut rem, Latino vocabulo formam ab ipsis Gruibus videtur accepisse, vt inde CONGRVERE, pro CONVENIRE dicamus.

PRVDENTIA. Cap. XXIX. A

SI autem volantem Gruem cum lapillo pinxissent, hieroglyphicum id prudentiam significare dicebatur. Ex probatissimis enim authorib. didicimus Grues, dum in sublime volant, lapillum ideo gestare, vt lapsu illius explorẽt, supra terrramne an mare volitent, quod intelligunt ex sono, ac proinde considendumne, an vlterius procedendum sit. Maximus Tyrius causam aliam memorat lapilli assumendi. Nam quoniam in volatu fluitare videntur instar nauis, quam agitent impellantque vndæ, suæ sibi consciæ imbecillitatis, antequam volatui se credant, lapillum rostro suscipere, quo vnaquæque earum, veluti firmamento vacillaturi volatus B vtatur, eamq; habeat salutis suæ custodiam. Atq; hoc est quod apud Solinum legas, Grues harenam deuorare, sublatisq; lapillis ad moderatam grauitatem saburrari. Quarum prudentiam cum Deucalion non ignoraret, cum à diluuij clade seruatum aiunt Gruum beneficio: hunc enim Pausanias ait ad superuolantium Gruum clangorem enatasse, atq; ideo montem, in quem demum euasisset, Geranium, in harum alituum honorem, appellasse.

Hæc à Plinio, vbi superius.

Sed & apud Plinium d. c.23 lib.10.

Nam Grues Græcè γέρανοι.

SVBLIMIVM RERVM INDAGATOR. Cap. XXX.

Prudentia Gruum maxima.

QVod si abque lapillo volantem Gruem figurassent, hominem sublimium indagatorem, & eorum quæ terra procul, & à materia remota sunt studiosum significari volebant. Ipsa enim præpes altissimè volat, vt longè lateque speculetur. Quod si subsidere nubes infra despexerit, numquam ad terram se demittit, vsque adeo tempestates, & ventorum procellarumque motus summo studio declinat: vtpote quæ sit quietis amantissima. Si verò acciderit vt in tempestate aliqua deprensa sit, confestim ad terram se confert, atque humi potius quiescit. Quod si quam in alitem Plotinus hominem transmutari dixerit, qui absque sapientia sublimia tractauerit improbius, cum nullam ille speciem ponat sublimis huius volatus, nempe Gruem ipsam, ex Plotini sententia commode pinxerimus. C

PERSEVERANTISSIMI MORES. Cap. XXXI.

PVlcherrimvm & illud est, quod alij excogitarunt, hominem qui cum ætate mores minimè cõmutauerit, sed eodem semper ingenio perseuerauerit, per Gruis pennas indicare. Reliquarum enim auiũ pennæ per ætates fere omnes mutantur, nigrescereq; in senecta perspiciuntur, sed Gruum eodem semper colore perseuerant.

ORDINIS OBSERVATOR. Cap. XXXII.

QVinetiam in moribus eadem propositi constantia consideratur, cum Grues in volatu ordinem pertinacissimè seruent. Quare Palamedes apud Philostratum, Vlyssi obijcienti literas non ab eo sed à Gruibus inuentas, respondet is Grues quidem, quod ad literas attinet, nihil adinuenisse, D verum ad ordinem quem numquam Vlysses seruare didicisset, earum curam referri. Vlyssem enim aiunt, quotiens in bello aut Hectori, aut Sarpedoni, aut Æneæ obuiam fieret, ordinem deserere solitum, & ad imbecilliora declinasse.

LABORIS TOLERANTIA. Cap. XXXIII.

INdefatigatvm vero laboribus hominem significãtes, alas vel pedes Gruum in manibus eius statuebant: ferunt siquidem nõ lassesere vllo labore, qui neruos ex alis aut cruribus Gruis habeat.

FERACITAS. Cap. XXXIV.

IN ostentis, Grus biceps feracitatis indicium est. Appion enim tradit, Oenæo in Menide rerum domino bicipitem Gruem apparuisse, vberrimamque eo anno annonam in Ægypto fuisse. Ad

hæc,

A hæc,auem sub alio Rege conspectam quatuor capitib. insignem, lætissimumq; frugum omnium prouentum subsecutum.

VER ET HYEMS. Cap. XXXV.

SVNT qui per venientem Gruem, tempus vernum; per abeuntem, hyemem significari tradant: quãdoquidem ea ales omnino est veris & hyemis nuncia, modo veniens, modo recedens: propterea quod calorem & frigus peregregie præsentiat. Itaq; cum frigus ingruit, alte sublata vastum quid inclamat: cum vero clementius est nacta cœlum, per interualla vocem emittit, & taciturna propemodum allabitur: atq; ita vel ex accessu, vel recessu, & ex earum voce, nunc veris, nunc hyemis admonemur. *Grus ver aut hyemẽ nunciat.*

B

DE MILVIO. Cap. XXXVI.

NE vero picturæ desint, ex quibus temporum qualitates indicentur, cum æstatem Cicada, autumnalem vindemiam Epops, brumale tempus Alcyone, ver Cuculus, Luscinia, & aliquot aliæ, aduolat huc Miluius, in huiusmodi ipse quoq; hieroglyphicorum caueam includendus.

VERNVM TEMPVS. Cap. XXXVII.

ERAT enim Miluius ipse quoque verni temporis hieroglyphicum, propterea quod ales ea verno primum tempore incipit apparere, certissimumq; sit eius nuncium. Vnde etiam prouerbium emanarit, *Miluiis procumbere:* qui scilicet pauperum sit mos, hyeme iam desæuiente, qua male semper afficiuntur, aduentãtibus Miluiis procumbere eo genuum cultu, quo Reges coli solent, vt apud Suidam legas. Aristophanes ait, eo apparente contrarium autumno tempus ingruere, adesseq; tondendi C opportunitatem. Nomen autem illi ἰκτίνῳ apud Græcos in aduentu, quod tanto scilicet desiderio expectatus accedat. Hanc autem loci temporisq; cognitionem sacræ etiam nostræ literæ per Miluium ostendunt, in quibus habetur: *Miluius in cœlo non ignorat tempus suum: Turdus & Hirundo, & Ciconia, tempus ipsæ quoque aduentus sui obseruauere, populus autem meus iudicium Domini non cognouit.* *προκυλινδεῖ ἰκτίνῳ, prouoluitur ad Miluios. Sumptũ ex auibus Aristophanis.*

LOCVPLES. Cap. XXXVIII.

SVNT qui locupletem hominem, latisq; agrorum possessionibus ditissimum, per Miluii volantis hieroglyphicum significari tradant: siquidem is dum prædam enanciscitur, spaciosissima aeris interualla vno oberrat impetu, quasi latifundia descripturus. In huiusmodi significatum Iuuenalis Satyra nona: *Tot Miluus intra tua pascua lassus.*

Et Persius prius dixerat; *Diues arat Curibus quantum non Miluus oberret.*

RAPACITAS. Cap. XXXIX.

D SED ENIM Philosophi antiquiores illi, qui doctrinam ab Ægyptiis magna ex parte mutuati sunt, deq; hominum moribus per palingenesiæ figmenta disseruere, cuiusmodi est Plato, quiq; eum secuti sunt Plotinus & Harpocration, Boethus & Numenius, rapacitatem per alitem huiusmodi intelligi tradidere, hominesq; eos, qui auaritiæ studuissent, promptiq; semper ac parati ad imbecilliorum expilationes, & rapinas, & violentas tyrãnides fuissent, in Miluios ac lupos conuerti, vt Socrates, Phędone, disputat, abireq; omnia in ea genera opinati sunt, quorum in vita moribus similes fuissent. In Diuinis quoq; literis Miluus pro grassatore prædoneve ponitur, Psalmo, vbi secundum Hebræos haberi ait Eucherius, *Milui abies domus est.* Aristophanes ad hanc alludens rapacitatem, ἰκτῖνα dixit παντόφθαλμον καὶ ἅρπαγα τρέφων, *alitem omnituum ac rapacem Miluum.* Admiratur Plinius rapacissimã & famelicam semper auem, nihil rapere vmquam ex funerum ferculis, quæ veteres erant ad sepulchra afferre soliti: persuasi scilicet defunctorum animas eumdem tenere sensum, & iisdem affici voluptati- *Miluus omnituus.*

Plin. lib. 10. c. 10. bus, quæ vnicuique, dum viueret, placuissent. Addunt & Aram Olympiæ, quā alites huiusmodi numquam infestarint. Iidem sacri sunt apud Britannos, non enim Miluium iis occidere licebat. A

NAVIGATIO. Cap. XL.

Plin. ibid. SVNT qui nauigationem, sunt qui gubernandi rationem ex Miluij volantis hieroglyphico significari tradāt, propterea quod multorum sit opinio, ait Plinius, didicisse homines ex Miluijs temonem nauibus immittere, quippe cum obseruassent Miluium cauda modo hac, modo illac flexa, vice claui volatus sui cursum dirigere, natura scilicet in liquido cœlo monstrante, quid opus facto esset in humido profundo.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM B

LIBER XVIII.

DE IIS QVÆ PER VVLTVREM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CORNELIVM MVSÆVM PRÆSVLEM BITONTINVM.

INTERROGASTI me, Præsul honoratissime, quænam illa sit Vultur mea, quam libris editis Germani quidam ex Horo Niliaco à me Latinam factam diuulgarunt. Sed enim scias me olim Romæ dedisse eam videndam clarissimo Alberto Pio, Carporum Principi eruditissimo, verum ex eius C *scrinio, vna cum aliquot aliis huius notæ scriptis à nescio quo laborum alienorum suppressore ablatam, & in Germaniam asportatam. Cuius facti indicium est, quod docti quidam viri, cum opusculum id legissent, Hori esse arbitrati, scriptis prodidere, Horum Apollinem de sacris Aegyptiorum literis à Ioan. Petro Valeriano Latinum factum. Ioannis autem Petri mihi est peculiare nomen (cur enim id inficiar?) priusquam M. Ant. Sabellicus præceptor meus, id Venetiis in Pierium immutasset. Sed Horus Apollo à me non est conuersus, frequenter vero in scriptis huiusmodi citatus: argumenti enim huius alios etiam authores, eosque multos habui. Vtcumque, ea deperdita lucubratione, alteram reparaui: ablati enim illius reliquiis archetypi toto pluteo dissipatis, hanc priori illi non absimilem informaui, quam tibi dono darem, qui aliquid ex hoc meo argumento lecturum te libenter significasti: quod quidem summæ tuæ erga me humanitati potius, quam vlli studiorum meorum merito attribuerem, & tamen in iis aliquid est, vnde huiusce generis lucubrationes tibi forte minime displicituras mihi confingam: siquidē ego libētissime, hinc occasione qualibet arrepta, vt hac parte videre poteris, ad nostræ pietatis doctrinam, diuinarumque literarum interpretes me conferre soleo. Ex iis vero tam multa excerpsi, vt profiteri valeam, authorem alium neminem meo huic argumento, quod multis iam commentariis auctum est, plura suppeditasse.* D *Neque ego vmquam impurum nonnullorum ingenium approbaui, qui dum politiores haberi volunt, sacras nostrorum literas, vtpote squallorem, quod vnum obiiciunt, quendam præ se ferentes, attingere pertimescunt: sed enim in ea semper sententia fui, nullam esse lectionem quæ plus afferre possit eruditionis, quam sanctorum hominum, qui diuina tractant, institutiones. Nam si artium fere omnium liberalium finis denique est, vt veram edocti rationem, bene honesteque viuere adlaboremus, fateor me, quantulumcumque hoc studiorum genere assequi licuit, nō plura, neq; admirabiliora ex quibusuis disciplinarū quarumcumq; magistris exhausisse, quam ex mysteriorum, quæ ad pietatem nostram faciunt, interpretibus: siue rerum naturam, siue morum synceritatem, siue quæ ad veritatem, & Dei Opt. Max. cognitionem pertinent, inspexerimus. Sed ego imprudens, qui hæc tibi commemorem, qui tamdiu, tam diligēter, tam assidue in omnium doctrinarum lectione versatus es, quiq; alios hac per doctissimas*

conciones

A *conciones tuas tam docte, tam eleganter, tam copiose doceas potius, quam à quoquam doceri posßis. Idcirco his omißis, ad rem ipsam, quam, qualiscumque sit, recognoscere cupis, accedamus.*

DE VVLTVRE. CAP. I.

E Volucrum genere nullam omnino Vulture magis admirandam inuenias: siue peculiares in eius vita, & ab omni vulgo semotos mores, siue conceptum, partum, educationemq; alitis, siue excellentes quasdam ingenij dotes, siue significata varia per eam in picturis, in portentis, in dicteriis posita consideres. Neq; illa quidem plebi obuia, & vnicuiq; exposita, sed magnis Regibus atq; Diis accommodata. ipsis etiam Philosophis ac peritissimis Theologis explorata: per huius namq; simulacrũ hieroglyphicumve, annum, matrem, siue, vt apud Ammianum est, naturæ vocabulum, mundum, intuitum aut speculationem, terminum, hæredipetam, stragem, præsagituram, miserationem, iustitiam, liuorem, Pallada, Iunonem, & quædam alia veteres significabant.

B

ANNVS. CAP. II.

QVONIAM vero ex eo præcipuum erat anni significatum, qua ratione sit id receptum, operæpretium fuerit explicare. Vultur, vt apud Ægyptios habetur, trecentos eos quinque & sexaginta dies, quibus annuum conficitur tempus, ordine mirifico departitur. Nam cum annum Ægyptij per tres tantum qualitates metirentur, ver quippe, æstatem, & hyemem, quæ singula tempora centum viginti diebus constare voluerunt, ac vti Theopompus ait, hyemem Saturnum, æstatem Venerem, ver vero Proserpinam appellabant, quinque insuper dies addiderant, quos intercalares vocitabant. Vultur vero ad eiusmodi partitionem anni accommodata, cum primum concitata fuerit ad conceptum, qui fit à vento, quinq; continuos dies sine cibo & potu consumit in eiusmodi initu, natura in ventum adaperta: mox centum & viginti dies prægnans manet, totidemq; diebus pullos educat, reliquos CXX. dies immunis est, suarumq; tantum rerum satagit, neq; prægnationi, neque educationi intenta. Summotis itaque intercalaribus, ad antiquiorem illam rationem trahere possumus supputationem illam
C Xenophontis, libro qui περὶ προσόδων inscribitur: vbi sex mancipiorum m illia, si singuli singulis diebus obolum lucrifaciant, vnoquoq; anno hos sexaginta talenta vectigalis allaturos: sic enim CCCLX. dies in vnius anni tempus videtur enumerasse. Sed ne quid, quod vel vtile vel delectabile esse possit, prætereamus, super horum quinque dierum, qui anno superant, argumento fabella fertur: quemadmodum Rhea cum Saturno clanculum rem habuerit, idq; vbi Sol explorasset, imprecationibus deuouerit, neve mense, neve anno pareret. Mercurium vero Deæ amore captum hoc iniisse consilium, vt opem laboranti ferret: Lucinam quippe deam talorum ludo illectam detinuisse, atq; ita ab sexagesimo quoq; die lucem vnam interuertisse, donec dies sibi quinque comparasset, quos anno vertente certis illis temporibus elapsis, immunes, liberos, exemptosq; cum nusquam nomina dedissent, ad anni supplementum accommodaret: factumq; ita est, vt per huiusmodi dies Rheæ facultas pariundi fuerit. Hos intercalares Ægyptij habent, Deorumque suorum adscribunt genethliaco. Ferunt vero die primo Osirim, rerum Dominum futurum, editum: secundo Aruerin, quem Apollona, & seniorem Horum nonnulli vocant: tertio, Typhona: verum hunc intempestiue, neq; proprio meatu egressum,
D sed ex disrupto latere: quarto, Isim: quinto Nepthen, quam nonulli finem, vel potius interitum, alij Venerem, alij Victoriam appellarunt. Satis hæc ad intercalares dies quinque. Quid vero sibi de diis quinque commentũ velit, apud Plutarchum quærere licebit. Neq; vero hic numerum illũ CCCLXV. cœlorum, cuius principem Abraxam Basilidis deliramenta cõstituerunt, curiosius persequar, ne rem tam seriam inanibus & ridiculis fabulis infarciam. Illud addam, quantum ad anni rationem pertinet, quod Vmbricio teste Plinius scribit: Vulturem oua XIII. parere, quod ad instar totidem Lunæ coitionum accipio, quæ per vniuersum annum potissimum obseruantur. Porro, annus etiam apud Persas in dies CCCLXV. describebatur: eaq; de causa igni illi suo, quem Sacrum & Æternum vocabant, totidem sacerdotes iuuenes instituerant, qui canentes, ignem quaqua gestaretur, sequerentur.

Ægyptiaca anni dimensio, & super hoc fabula.

Dies Ægyptiorum intercalares.

Plin. lib. 10. c. 6. Nimirum, Ede Ignis Domesticus auctor Maximus Tyrius.

ANNO-

ANNORVM CENTENA. CAP. III. A

ANNVM itaque per Vulturem apud Ægyptios significari non leui de causa, manifestum est. Ab hoc aliud sequitur hieroglyphicum, vt per eamdem alitem vel senio confectam, vel demortuam, centum annos intelligamus: eam enim augures magna semper religione sunt obseruare soliti, ac per singulas Vultures annorum centena totidem portendi tradiderunt. duodecimq; illas quas Romulus obseruauit, Imperium Romanum ad MCC. annos duraturum ostendisse, quod obseruatum à Vectio tradit Varro exceptum mox à Censorino, qui circiter millesimo ab vrbe condita anno claruit, quod ita postmodum euenisse, fœda ac miserabili totius Italiæ clade, quodq; acerbius est, totius literaturæ interitu, satis constat. Nam quo tempore capta est vrbs Roma, & in ciues omnes occidione, aut misera captiuitate sæuitum a Genserico, qui dolose seruis impositis eam occupauit, anni circiter MCCVIII. ab ea condita numerantur, vt Paulus Diaconus in ijs quæ addidit Eutropio, neq; non Orosius recensent, peneq; tunc periit Romanũ nomen. Quare Vectii quadrat interpretatio, tametsi hãc Rom. Imperii ruinã nonnulli properantius annis aliquot accipiunt. Sub Athalarico tamẽ (ita in numis nomen eius inscribitur, non Halaricus) qui vrbem quatuor & XL. annis antea inuaserat, Imperatore Romano incolumi, non extinctum, sed valde attritum Imperium est. Neque sum nescius, Imperii speciem, quæ ab Augusto inceperat in Augustulo finitam, qui metu Odoacris, qui totam Italiam sibi armorũ vi subdiderat, perterrefactus, purpuram Imperatoriam sponte abiecit, maiestatemq; illam deposuit, barbaro tyranno tota rerum concessa potestate, quod fuit anno ab Vrbe condita circiter MCCXXIX. à C. Cæsare DXVII. à salute nostra CCCCLXXV. Sane dignitas hæc apud nostros, Occidentales scilicet, ad CCCCXXX. annos non resumpsit purpuram, quam omnium primus Carolus Magnus ab interitu propemodum vendicauit. Eo vero tunc miseriæ redacta est Rom. maiestas, vt Odoacer ipse de Roma Odoacria vocanda cogitauit, quo nominis etiam Romani memoria aboleretur, factumque omnino fuisset, nisi qui melius aut pie magis sentiebant, persuasissent Regi, maiorem illi apud omnes gloriam futuram, Romam domitam, quam Odoacriam instauratam. Neq; vero prætereundum est, in nostrarum etiam miseriarum memoriam, quod rerum scriptores prodidere: Octauiano etiam primo Consulatu augurium captanti duodecim se Vultures, vt Romulo ostendisse, atq; iam ex eo tempore, anno quippe vitæ vigesimo, ad monarchiam aspirabat, quæ longa annorum serie ad nos vsq; permanauit, si non Imperii viribus, saltem titulo tenus: licet aliquando interrupta, in eumdem tamen titulum postmodum restituta, prout temporum vicissitudines permisere. Quorum quidem temporũ historias si perpenderimus, ad annos circiter MCC. ab Augusto, inueniemus Pontificum totiusq; Senatus decretis magnum id Imperii nomen abolitum, perque annos multos adulterinam fuisse Imperatoris nuncupationem. Quamquam, ne tam venerabili titulo defraudaremur, aliquot post annis, sanctiss. Gregorij V. Pont. Max. decreto, noua quadam ratione ansa præbita est, vt ea maiestas per Electores certos conseruaretur, cuiusmodi suffragiorum ratione post Othonem, Othonis secundi filium, primus omnium Henricus Imperator declaratus. Quorum electio ita aliquãdo despicatui habita, vt Othocarus Bohemiæ Rex vocatus ab iis ad Imperium capessendum, vltro contempserit, qui pluris Bohemiæ Regem esse existimaret, quam Romæ Imperatorem, atque illi tandem ad Rodolphum Habsburgi Comitem, qui Magister curiæ Othocari erat, deuenere. Sed ne longius ab instituto nostro recedamus: qualiacumq; hæc fuerint, illud inter hæc obseruatione dignum mihi videtur, ter iam hanc annorum MCC. supputationem, tribus in maximis Imperiis, æquo propemodum temporis sui curriculo, insignes admodum rerum mutationes adduxisse. Primam à Romulo ad Gensericum, siue quis ad Odoacrem maluerit: secundam, ab Octauiano Augusto ad Fridericos: tertiam Constantinopolitanam à Fl. Constantino ad Constantinum eum, qui oppressus ab Othomano Turcarum duce, vitã & Imperium finiuit, qui etiam eiusdem nominis matrem habuit cum Imperii conditore. Nam inter duos hos Byzantij Principes anni mille centum supra vnum & nonaginta decurrerant. Neque obstat, quod à Valente Mathematico inspecto vrbis horoscopo prædictũ sit, Imperiũ id ad annos DCXCVI. duraturum, quia post eam annorum summam qualescumq; fuerint Principes siue viri, siue fœminæ, à maximi tamen Constantini institutis pendere videbantur. Sub Turca vero longe alia Imperii forma, longe aliæ leges, longe alij ritus superinducti. Itaque cur annorum centena per singulas Vultures signifi-

Vandalorũ Rege.

B

Septẽuiros designatos.

C

Ab hoc oriunda domus Austriaca.

D

A significaretur, inde sumptum, quod eas ad centum vsq; annos viuere compertum est apud antiquiores, quibus adstipulatur Ambrosius. Nunc reliqua huius imaginis hieroglyphica aggrediamur.

MATER SIVE NATVRÆ GENIVS. Cap. IV.

CVM ergo in genere Vulturum mas nusquam inueniatur, omnes autem fœminæ sint, vtpote quæ ex vento concipiant, manifestum est cur Ægyptij sacerdotes per eam alitem vropygio surrecto, atque ad Aquilonem verso, matrem aut naturam ipsam intelligerent: mater siquidem fœmineum est animal. Vultur enim, vti dictum, tempore conceptus appetente, quod per quinque dies illos quos supra memorauimus, producitur natura in aquilonem, vt Ægyptij tradunt, in B Eurum vt Plutarchus, exporrecta adapertaque, ab eodem initur, non secus ac plantę Zephyris genialib. iniri traduntur. Sed enim hic dissimulare non possum nonnullorum imprudentiam, qui Horum Apollinem citant nouo verbo ὀργύζω, confiсto, vltimoq; Hori capite appellato, verba etiam infarciunt, ὅταν ὀργύζῃ πρὸς σύλληψιν ἡ γύψ, cum in codicibus manuscriptis, iisq; plerisq; quos euolui, non ὀργύζῃ, sed ὀργάζῃ scriptum reperiatur: vti etiam aliquanto post de coeunte Vacca. cap. πῶς ἀκόλω. ἐπειδὴ ἀνὴρ ἡ θήλεια ὀργῶσα σύλληψιν ἤ ὀργᾷ δὲ οὐ πλεῖον ἢ ἐφ' ὥρας τρεῖς, Quæ porro de Vulture apud Horum habentur, vndecimo in impressis capite sunt, non vltimo. Perdurat vero Vultur quinq; eos dies pertinacissimo ieiunio macerata, tale est eius in concipienda prole studium atq; cupiditas. Neq; quidem negarim alia etiam esse volucrum genera (ὀρνέους enim non γῦπας, in castigatis Hori codicibus legitur) quæ vel inter se si mas non absit, fœminæ, æque saliant, mutua libidinis imaginatione concipiant, vel, vt nonnulli arbitrati sunt, ipso puluere in naturā vi pruritus attracto, cuiusmodi sunt Columbæ, Gallinæ, Perdices, Anseres, & Vulpanseres, quarum C tamen oua irrita, minimeque prolifica sunt, ad cibi tantum vsum facientia, minora reliquis, ac minus iucundi saporis: cæterum magis humida. Tertullianus: *Gallina, ait, sortita est de suo parere, sed Vultures fœminas tantum parere aiunt* Oua huiusmodi, quia, vt pleriq; omnes asserunt, ex vento generantur, & *Zephyria* & *Hypenemia*, quasi subuentanea dicere velint, appellantur. Eos vero non audiendos dicit Aristoteles, qui dicunt, vere tantum hæc fieri, incubatione derelicta, cum & iuuencæ expertes adhuc coitus ea pariant. Cæterum idem author, qui subuentanea omnia infœcūda esse vult, in quodam auium genere existere simile piscibus, spontina oua ad fœcunditatem progenerantibus, nō inficiatur, quod nimirū de Vulturib. in primis fertur. Eas porro authoris quoq; volare versus Austrum, atq; ita ab Aquilone iniri prægnantesq; fieri tradit, perq; tres annos parere, quod etiā apud agricultores Constantini legimus. Apud Hesiodū οἰωνοὶ interpretes aiunt: Vultures, quarum oua subuentanea sunt, absq; maris copula, neq; alia earum generatio reperitur. Neq; desunt interpretes etymologici, qui dicant, οἰωνὸς quasi οἰωὸς, quod οἶος ὠὸν sibi sit: quippe qui sine maris auxilio ex vento concipiat. In cuius quidem fœcunditatis commendationem illud addere non incongruum est, quod non intra suum tantum genus ea felicitas continetur, sed proficua quadam vi ad aliorum etiam beneficium celebratur. D Penna siquidem vulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes. Id vero quod de Vulturum huiusmodi conceptu fertur, ne quis fabulosum putet, inter quadrupedes etiam Equas aliquot ex vento cōcipere, Probus ex comperto refert quod & D. Augustinus, diuinarum humanarumq; rerum peritissimus, affirmat: & velocissimos ex eo genere iugales apud Homerum cōperies haudquaquam fabulose dictum. Basilius Magnus ex hoc omnibus animaduersum cupit, vt cum nostrum arcanum nonnullos homines irridere conspexerimus, quasi fines naturę cancellosq; egrediatur, quod fieri non posse contendant, vt virgo pariat, virginitate ipsius integra, illæsa atq; intemerata persistente, contemplari debere nos, Deum exempla pleraq; iam inde ab initio præmisisse, ex ipsaq; natura rerum semina quædā conspersisse, vnde posset vnusquisq;, vbi quod alta iam mente cōceperat, effecisset, talibus mirabilib.

Tēpus conceptus Vulturum, & modus.

Oua zephyria & Hypenemia.

Nempe in Hispania.

De B. Mariæ virginitate dubitantiū peruersitas eluditur.

Ee fidem

fidem adhiberent atque ita iis occurrere voluisse, quorum stuporine dicam, an peruersitati, nihil quicquam aliud persuadere queas, quam quod vel manibus attingunt, vel oculis assequuntur. Hinc ait Ambrosius, neminem subuentaneo Vulturis audito conceptu, rerum naturalium scriptoribus refragari: cum vero virginem diuino afflatam numine peperisse audierint, risum inceptare. Tangit hoc idem Adamantius, vbi Celso respondet, duplex Almæ significatum ex Hebræorum interpretatione obiectanti. Sed enim, de intacta virgine, non autem de adolescentula (quod Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus intelligendum frustra conantur persuadere) prophetatum est priusquam in Babylona fieret populi transmigratio, hoc est, antea quam Medi & Persæ principatum inuaderent. Reddita autem sunt hæc in sermonem Græcum ab ipsis Iudæis multum ante tempora aduentus Domini nostri, vt nulla relinquatur suspicio, inquit Irenæus, ne forte morem nobis gerentes Iudæi, hæc ita sint interpretati: qui quidem si cognouissent nos futuros, & his testimoniis vsuros, quæ sunt ex eorum scriptis, nunquam & hæc & monumenta Prophetarum reliqua comburere dubitassent. Venerunt igitur in Latinorum manus Græco sermone translati Hebræorum libri, multo antequam Romani Iudæos in potestatem redegissent, Macedonibus quippe adhuc Asiam possidentibus. Ptolemæus enim Lagi cupiẽs bibliothecam, quam Alexandriæ struxerat, illustribus scriptorum omnium monumentis implere, ab Hierosolymitanis petiit fieri sibi copiam vt eorum libri in Græcum sermonem transferrentur. Illi, qui tunc Macedonibus parebant, Septuaginta viros ex primoribus, & vtriusque linguæ cognitione præstantibus, ad Ptolemæum miserunt; qui veritus, ne, si inuicem consultarent, veritatem absconderent, eos omnes in singula contubernia separauit, iussitque, vt vnusquisque pro se librum transferret, eoque in libris singulis ordine seruato, opereq; perfecto, omnibus mox conuocatis, & per libros singulos interpretationem suam vnoquoque eorum proferente, ita omnium sententiam eandem esse constitit, ac si ab vno tantum traductiones omnes emanassent. Neque tamen ignoro esse qui rem aliter gestam narrent, & Pentateuchum tantum à LXX. traductum contendant, & non separatos, sed vnanimi concordia sententiam vnoquoque suam proferente: Sed ego & Irenæo, & antiquis aliis potiorem adhibeo fidem. Quare non est vt calumniatores, Almam, iam excogitent, & loco Virginis legitimi nominis, & à tot eruditis agniti, substituere contendant. Plurimum vero (vt ad Vulturem redeamus) indignatur Adamantius, plerosque adhibere fidem Historicis Philosophisque, hæc de Vulture & aliis aliquot animantibus, quæ sine maris coniunctione concipiunt, indubitato tradentibus, & Deum negant, qui hæc in aliquot aliis animalibus facit, posse etiam in hominibus idem, vbi adlibuerit, facere. Et Græcorum plerique credunt homines primum ex limo procreatos: nos non credemus ex dimidia humanæ substantiæ parte, iussu Dei, imo eo de se ita statuente, fieri potuisse, vt IESVS ex eo filius nasceretur? Esto igitur Vultur documento nobis, ne mysterium illud sacrosanctum, vnde vera salus, veraque felicitas nobis obtigit, fabulosum fuisse, vel minimum quidem suspicari vnquam in animum inducamus.

A (right margin)

B (right margin, beside "Ptolemæus")

C (right margin, beside "Philosophisque")

Immo septuaginta duo. (margin note beside "linguæ cognitione")

MISERATIO. CAP. V.

ADHÆC Ægyptii sacerdotes miserationem per Vulturem femora sua rostro proscindentem, exprimebant: illa enim centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longius prouolat, vni illi curæ intenta, ne pullos deserat, deq; propinquo tantũ quæ fuerint in promptu conuenatur. Quod nisi aliud quicquam suggeratur occurratve, quod filiis in alimentum paret, ipsa suis femoribus rostro vellicatis sanguinem ciet, quem filiis exugendum præbeat: tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiat. Sane vero factum hinc crediderim, vt maiores nostri, cum incomparabilem prorsus Assertoris nostri miserationem, qui pro salute nostra sanguinem suum profundere non dubitauit, alitem hanc, non autem Pelecanum, in sacrosanctæ crucis apicem ea femorum vellicatione spectandam, popularium omniũ oculis erexerint. Nã quamuis

Vulturis, Pelecani & Phœnicis erga suos amor comparatur. (margin note)

D (right margin)

A quis omnino per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico lõge alio significetur, nusquã tamen apud antiquissimos rerum scriptores, qui saxum hoc euoluerunt, legimus autem aliam, quam Vulturẽ, femorum suorũ vellicatu pullos suos pascere consuesse: Phœnicem tamen & ipsum vellicare femora, sed, vt suo loco disputatur, non vt eo filios alat, quos nullos habet, sed vt ex eo fuso vermiculus ille oriatur, qui mox exeat in Phœnicem. Alia vero ratione mortem oppetere Pelecanum, vt filios sospitet suos, Ægyptii tradiderunt: de quo quid illi tradiderint, suo disseruimus Commentario.

IVSTITIA. Cap. VI.

HERODOTVS Vulturem ab Hercule pro iustitiæ symbolo habitam tradit, quod ea iustissima omnium auium, quæ volatilibus vescantur, iudicetur, eaque de causa semper apud eum magnæ æstimationis fuisse, lætarique solitum cum inter res agendas Vulturẽ aspexisset. Vultur n. nihil, quod viuit attingit, nec animatum quicquam interficit, quod Accipiter & Aquilæ faciunt, cadaueribus vero contenta, nullius vnquam auis pastione pollui visa est, vt Ægyptii obseruauere. Eadẽ fructus nunquam lædit, nec vlla in re animali cuiquam mansueto nocet. Quare mirum videtur quod traditũ est à B Dionysio, Aquilarum pullos, quorum nidus erat in Palma, quæ Tarquinii Superbi regiæ incumbebat, dum parentes absunt incursu subito à Vulturibus discerptos. Sed id videtur ea præcipue de causa diri prodigii loco habitum, quod cædes ea ab hoc animantis genere profecta sit, quæ in animatum animal sæuire minime consuerit. Vtcumque, non immerito innocentes Vultures Hermodorus Ponticus apud Plutarchum dicit, nam & ab iis quæ maxime nocere soleant animantibus, mortale genus liberant: ex volucribus enim in auxilio contra Serpentes primam aiunt esse Vulturem, corque eius alitis habentem, tutum esse non solum à Serpentum impetu, sed etiam à ferarum & latronum periculis, &, vt aliquid omnino dicant, à Regum etiam indignationibus incolumem euadere.

Vulturum innocẽtia.

Hæc à Plutarcho, in problematis rer. antiq. Nec quidem in cadauera sui generis. Plut. ibid.

DESIGNATIO. Cap. VII.

ALIA quædam ex Vulture hieroglyphica commenti sunt Ægyptij sacerdotes, ex iis quæ ab ea plurimum fieri obseruarunt. Nam scopum, siue locum, quo quis tendere designaret, per eam alitem alte volantem expressere: propterea quod Vulturem supra reliqua omnia animantia acutissimo visu præditam asserebant, atque oriente Sole occasum versus aspicientem, decedente vero ad orientem spatiosissimis quantumlibet interuallis esculentum, quod vsui suo competit, prospectum enancisci, vnoque ad id volatu, quasi sagittam ad scopum ferri. Quinetiam, vt D. Hieronymus attestatur, transmarina cadauera sentiunt. Sunt autem qui visui, sunt qui odoratui, quo sagacissime pollent, rem adscribant: sed vtcumq; hoc ab ingeniis hominum disputetur, illud satis constat, Ægyptios intuitum ea loci designatione, in remotissimas quantumlibet partes, per Vulturis hieroglyphicum significasse.

Visus Vulturum acutissimus.

Quin triduo ante aut biduo volant vbi cadauera futura sentiunt. Plin. li. 10. c. 6.

TERMINVS. Cap. VIII.

QVINETIAM circumscriptum terminum per eiusdẽ alitis picturam intelligi volebant: propterea quod, si conflictus vsquam futurus est, locum ipsa præscribit, vbi acies cõcursuræ sunt, & pugnam inituræ, quo septem ante diebus, vt Ægyptii tradunt, aut, vt alii, triduo tantum præuolant. Hinc illud apud Plautum, in Truculento, de cœnipeta Dinarchus ait:

Iam quasi Vulturii triduo prius prædiuinant quo die esuri sint.

PRÆSAGITVRA. Cap. IX.

AB hac vero præsagiẽdi vi, quod tot ante dies vbi strages futura sit, præsentiunt, iidem sacerdotes Ægyptii præsagiturã ex Vulturis simulachro significabant: iidemq; asserunt, consuesse priscos Reges belli tempore exploratores dimittere, qui obseruarent in quamnam exercitus partem Vultures imminerent, inde commonefacti stragem ibi futuram, vbi earum alituum grex frequẽtior incubuisset. Quæ quidem huiusmodi alitis prouidentia redigit in memoriã mihi, quod Hermes Astronomus eum, qui Vulturis cœlestis afflatum ab horoscopo sortitus fuerit, sapientem & prouidũ in negotiis obeundis futurũ asserit,

Vulturum prouidentia maxima.

Et Callides in Trinummo Megaronidis. Sũt alii qui te Vulturium vocant.

imperiumq; suum (nam & Regem fore pollicetur) valido munimine, animoque, consilio & proui- A
dētia optime valiturum. Quod si priuatæ vitæ fuerit, pecuniosum omnino futurum, multos eius au-
spiciis bene res gesturos, magnasq; diuitias comparaturos. Præter hæc etiam asserunt, futurum eum
militum ductorem, cui Vultur volans in horoscopo feliciter affulserit, eumdemque magnis semper
negotiis deditum, honoratissima quæq; modo in hanc orbis partem, modo in illam appetiturũ, quo
nomen in longinquas regiones extendat, populosque, ciuitates & regna extera ditioni suæ subiiciat,
cui libenter omnes, tanquam Indi Augusto, inseruiant, & studiis omnibus obsequantur.

HÆREDIPETA. CAP. X.

Seneca l. 15. epistolar. epist. 96.

IVNIORES hæredipetam, mortuorum quippe bona captantem, per Vulturē significari tradunt: vnde mordax apud Senecam dictum, *Si vultur es, cadauer expecta* Huc etiam illusit Martialis epigrammatarius:

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Profana in diuinis literis vultures habita.

In primis vero Diuinæ literæ neque Aquilam, neq; Vulturem mensis inferri volunt. Hic Adamantius illos in iis nominari putat, qui alienis mortibus incumbunt qui arte fraudeve testamenta subiiciunt, velut mortuorum cadaueribus inhiantes: propterea quod his auibus semper mortuorum, ait, corporum cibus est, & ex cadaueribus nutriuntur & viuunt. Ea vero de causa profanæ sunt in Diuinis literis, vt ait Hierosolymitanus Hesychius, quod per eas homines intelliguntur, qui rixis & bellis gaudent, vt cadaueribus, visceribus quippe miserorum, & atro sanguine depascantur, cum minime oporteat hominem contemplationi deditum, aliorum casibus pasci & enutriri. B

FVNVS. CAP. XI.

Natalis Comes in Mythol. lib. 2. c. 7.

SVNT, qui Marti Vulturem dedicatam asserant, quod diuerso ab aliis ingenio prædita, omnem viuentium consuetudinem abhorreat, studiumque omne suum circa huiusmodi cædes intendat, atque demum funesta omnia hieroglyphice significet. Sane cum natura omnia in sese recipiat, sitque decidentium omnium receptaculum, Vulturque, vti sæpe dictum, naturam exscribat, non mirum, si quæ sponte cadauera nanciscatur, tam pro naturæ quam funeris signo accepta est à veteribus. Olim C

Vultur sepulchralis.

autem apud Iberos Vultures erant pro sepulchro, sicut apud Hyrcanos Canes, ob id dicti sepulchrales. De Iberis ita Sillius XIII.

Tellure, vt perhibent, is mos antiquus, Ibera,
Exanima obscœnus consumit corpora Vultur.

Æn. lib. 10.

De his Virgilius dixit: *Alitibus linquere feris.* De his Homerus, οἰωνοῖσί τε πᾶσι. De his Octauianus Philippensi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti respondit, *Iam istam in volucrum potestate fore.*

PEREGRINVS. CAP. XII.

Ideoq; nidos nemo attigit. Plin. lib. 10. c. 6. Negat id ibidem Pli.

SVNT qui peregrinum hominem & ignotum omnibus, hieroglyphice per Vulturem apte significari dicant: propterea quod multæ Vultures exercitum sequentes repente apparere soleant, volatu semper ob raritatem prodigioso, & tamen vnde, constat nemini: quapropter eos ex diuerso orbe nobis incognito aduolare pleriq; putant, argumento, quod nemo, vt Herodotus Brysonis Rhetoris pater asserebat, nidum Vulturis vidisset. Illæ sane in excelsissimis & inaccessis rupibus nidificant: & quamquam difficulter nidum aut pullos eius alitis videris, aliquando tamen visos tradit Aristoteles.

CONCVPISCENTIA. CAP. XIII.

Æne. lib. 6. Idem fere Hom. Odyss. λ.

QVOD vero poetæ fingunt eam Tityi iecur abrodentem, vt apud Maronem legere est,

— - Per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroque immanis vultur obunco
Immortale iecur tundens, fœcundaque pœnis
Viscera: rimaturque epulis, habitatque sub alto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.

Ab Ægy-

A Ab Ægyptiacis commentis haudquaquam dissimile est. Anima enim, vt Philosophi Pëtæque veteres commentantur, in portionem rationis participem vnam, & rationis expertam alteram dispertitur. Sedenim quæ rationi adglutinata est portio, supra sensum & sensibilia sublata, quanto potest luctamine, tanquam Vulcani congressum effugiat Pallas, semetipsam sibi asserere meditatur: quæ vero aliena est à ratione, brutis proxima, temere omnia vel appetit, vel concitat. Appetentis autem vim totam in hepate Philosophi plerique constituunt. Quare quod concubitus illegitimos Tityus appetierit, iecur ab alite rodi fingitur: siue ea Vultur, siue, vt alij quidam, Aquila sit, quæ illud abrodat. Vtcumque, noctu ait Hesiodus tantum accrescere, quantum die fuerat absumptum, propterea quod mentis agitatio noctu præcipuè vigescit, cogitationesque & consilia noctu vndique suggeruntur. Sedenim quia dictum est superius, Vulturem odoratu sagacissimo ad putredinem deferri: cogitationis (inquiunt nonnulli) principium, motusq; omnis à corde proficiscitur, qui quidē est voluntatis fons, vt ex Homero & Poëtis alijs tam Græcis quam Latinis accepimus. A corde igitur est, quod malè habet iecur, itaq; Tityus ratione hac à Vulture laceratur. Sedenim Triclinius apud Pindarum viscera B Tityi à serpentibus discerpi depasciq; dicit, quæ quidem est Poëtarum licentia, non in his fabulis tantum, verum etiam in historijs, ex commodo suo quæcumq; voluerint variare.

Animæ partitio. *Idem fere Lucretius lib. 3.* *Hesiod. in Theogonia.*

LIVOR. Cap. XIV.

NONNVLLI liuorem ex hieroglyphico hoc interpretantur, eoq; spectare Tityanam Vulturem in appendicibus Virgilij:

Quæ semper lacerat, comestq́; mentem, *Quod Chironia nec manus leuarit,*
Viuit pectore sub dolente vulnus: *Nec Phœbus, sobolésve clara Phœbi.*

In quam sententiam alitis huius figmentum Petronius Arbiter, Nicagoras, & Aristoxenus accepêre.

DIVINA PROVIDENTIA. Cap. XV.

QVOD denique Vulturem nonnulli Promethei etiam cordi abrodendo applicant, Ægyptiacæ eruditioni longè accommodatius est. Vulturem enim in mundi modum considerant. Cui C picturæ illa etiam applicatur causa, quod mundus celeri quadam volubilitate versetur, & cadauerum nascentium occidentiumque perennitate pascatur: cumque in corde sapientiæ sedem veterum plerique posuerint, alitis huius cor depascentis hieroglyphicum, ali sustentarique mundum diuinæ sapientiæ prouidentia, quæ nec ipsa finiri nouit, nec mundus cessare ab eius alimentis vel tantillum queat, manifestissimo significat argumento.

CONSVMMATIO. Cap. XVI.

NEQVE illud parui momenti mysterium est, quod cum perfectum quid in rerum natura Ægyptij sacerdotes indicare vellent, Vulturem & Scarabeum ponere consuerunt: vtpote qui ex duobus his simulacris Palladem & Vulcanum, vt ipsi aiebant, intelligerent. Comprehendebant autem picturam hanc vno tantum argumento, ex quo masculo-fœmineum, vt dicam, sexum significari profitebantur. Ita tamen imagines disponebant, vt si Vulcanum significare vellent, Scarabeum primo incœptarent, mox in Vulturem desinerent: sin Mineruam intelligi vellent, à Vulture principium sumentes, in Sarabeum desinebant. Cæterum quia primo statim obtutu noua hæc fortè videbuntur, ea latius explicabimus pro eorum institutione, qui nondum rerum naturalium sacris initiati sunt.

Perfectionis figura, eiusque declaratio.

PALLAS ET IVNO. Cap. XVII.

ILLVD autem imprimis non ignorari velim, cœlo in superius & inferius hemisphærium diuiso, Ægyptios quod supra finitorem est Palladi consecrasse, quod verò infra ab oculis semper nostris summotum, Iunoni dedicasse. Et quoniā cœlum ipsum muliebri genere Vraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, vocitabat, vtpote quæ Solis, Lunæ, stellarumque omnium mater haberetur, & Vulturem, vt sæpe dictum, omnino fœminam intelligerent, vtrumque itidem hemisphærium, quo cœlum constat vniuersum, per Vulturis hieroglyphicum exprimebant: atque ita tam

Pallada quā Iunonem, simulacro Vulturis significabant. Quinetiam vnicuique muliebri signo asiten: hanc pro gestamine addidere, atque ita demum vnamquamq; Deam vnius figuratione Vulturis intelligebant. Vt vero ad Vulcanum & Pallada reuertamur, mundum in vniuersum Ægyptij ex mare atque fœmina constare profitebantur, solos vero deorum Vulcanum & Pallada masculo fœminas asserebant, cum tamen vti castigatiores Hori codices habent, supra Vulcani caput Scarabeum, supra vero Mineruæ Vulturem statuere soliti essent. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tantum mas est, ab eisdem intelligi, suo ostendimus commentario: ex Vulture autem Pallada significari, qui supremum est hemisphærium, ac muliebri sexu perhibetur, vt paulo ante dicebamus: atque ita fieri vt Palladis & Vulcani opera, quicquid in rerum nartura cernere est, formam consequatur, & ad absolutam speciem redigatur. Nam Pallas ingenio capacissimo freta, nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus vero eo quo pollet artificio optimè peritus, ignis sui accedente beneficio, omnia quæ fuerint dissoluenda liquat, contra vero alia cogit in duritiem, firmoque concretu peruincit. Atque hoc illud est quod Maximus Tyrius principium artis Vulcanum ab Homero dictum autumat: nam & quem ignem Prometheus furatus dicitur, Hesiodiani interpretes vitam varijs artibus implicatam exponunt. Neq; secius in ijs quæ ad sapientiam spectant, de quo post latius dicemus, operatur. B

Ad hæc Natalis Comes Mythol. lib. 3. cap. 5.

ARS ET INGENIVM. Cap. XVIII.

Palladis cū Vulcano copulatio quid.

Cōtra Nat. Comes loco præcitato.

EA vero de causa commenti sunt Ægyptij Vulturem adiungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatam fingunt. Vsurpatum autem à veteribus maximè, quod in Orphicis etiam hymnis obseruatur, duas has vires in eadē substantia meditari, quarum altera cōtemplatur, quod munus est Palladis: altera præest corpori, quod ad Vulcanum spectat, easq; cognominibus maris & fœminæ nuncupare. Sedenim, alij omnium hanc cœlestium animorū prærogatiuam esse dicunt, vt vtrumque obeant munus, concipiendi quidem per contemplationem, quæ à superiori potestate eorum infunditur intelligentiæ, simulque agendi inferiorum corporum cura, quæ sibi credita regant, instruantque qua ratione per afflatum datur, atque etiam è periculis eximant, & sospite valetudine tueantur. Vnde etiam Empedocles, cum se Deum iam effectum asseueraret, puerum & puellam esse se dictitabat, cuius hæc circumferuntur carmina, quæ rem attestantur: C

Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός.
Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κούρη τε κόρος τε.
Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,
Sumq́, valete omnes, puer ecce, puellaq́ factus.

Vide pe Androgynum.

Atqui etiamsi rem vlterius scrutari voluerimus, hominem, de quo apud Philosophos consideratio vtriusque sexus esse comperimus: vnde quantum pertinet ad intellectum, nullum discrimen Socrates inter marem & fœminam discernebat, eandemque virtutem atque docilitatem in vtroque deprehendebat: cœlestemque illum nos etiam talem agnoscimus, cuius appellatione & angeli ipsi, & sæpe mali dæmones intelliguntur, cui nuncupationi nostræ etiam Sacræ literæ adstipulantur: frequentissimumque hoc apud Prophetas de bonis Angelis, ac de malo etiam dæmone, qui nihil natura differt ab illis. In Euangelio scriptum est: *Inimicus homo hæc fecit.* denique apud antiquos, quamuis duos hos tantum Ægyptij masculo-fœminas ducerent, in deos omnes vtriusq; sexus testimonia reperias. Quinetiam minimè commentitium est, vtriusq; naturæ homines inueniri, qui partem inter se vtramq; peruagant, cuiusmodi sunt populi supra Nasamonas, confinesq; illis Maclias, Calliphanis testimonio satis cogniti, ac in reliqua etiam Europa deprehensi. ne apud solos Lunenses Hermaphroditum existimet Annalium commentator Fenestella: seueraq; admodum lege cautum, ad quem malint sexum eligant, altero si abutantur capitali supplicio puniendi. Qui vero Hermaphroditi ex marmore facti passim reperiūtur, facie quippe muliebri, mammisq; notabiliter tumentibus, aluo coxendicibusq; grandioribus, viriliq; natura procacius excitata, ad superiorem intellectum referri debent. Huius imaginis simulacrum pulcherrimum Romæ apud Petrum Melinum vidi. Sed vt ad deos, de quibus agebamus, reuertamur: Ægyptij tum alia pleraque, tum præcipuè liberorum procreationem, sententia à Græcorum fabulis aliena, inuentum esse aiunt Palladis & Vulcani. Atqui Scarabeus natos ex materia pu- D

Homines vtriusq; naturæ.

Atq; hoc liquaret aliquis de stat. hom.

A ria putida conformat, humique fouendam condit. Vultur ex halitu superioris aëris prolem suscipit: iuncta hæc hominem efficiunt, in cuius dispositam materiam animus immittitur cœlitus, dum scilicet embryon in matris vtero coalescit. Porro quod Vultur & matris, & Palladis symbolum est apud Ægyptios, id in memoriam adducit, quod in Diuinis Literis Mater sæpe hieroglyphicè pro Sapientia ponitur, vt apud Salomonem Prouerbijs: *Fili mi, audi doctrinam patris*, id est, Dei, *& non discedas à lege matris tuæ*, id est, sapientiæ. Quod vero natam ex Iouis capite Pallada confixêre, sciendum eam pro intellectu Iouis accipi, in eiusq; prouidentia consistere: quapropter in Mineruæ gratiam antiqua superstitione Sapientiæ templa, eaq; potissimum in a. cibus, dedicabantur. De capite autem veteres præcipuum animæ regimen emanare iudicarunt, quod & alij postea multis experimentis cognitum prodidêre. Præterea, velut caput superior pars humani corporis est, ita æther, in quo regimen rerum, & totius prouidentiæ causa, vertexq; deorum, vt apud Euripidem est:

Nat. Co. d. l. 3. cap. 5.

Lucidus hic terra qui circumfunditur æther.

Nullo præterea matris beneficio genita Minerua, quo magis cum Scarabeo sine cōpare genito, com-B mercium inire possit. Virtutis siquidem generatio diuersa est ab eiusmodi rebus, quæ parium concubitu fiunt. Hinc Iouem nonnulli aiunt consilium (ita enim φυλὴν exponendum) deglutisse, & mox Palladem edidisse: quippe qui consultor & sapiens sit habendus, non alia quam consilij via ad prudentiam deuenire potest. Alij fabulam aliter contexuere, dum Iouis caput à Vulcano comminutum aiunt:

Sitq; ita de patrio vertice nata dea.

Ignis siquidem, quo in operibus ad demonstrandam naturæ puritatem vtimur, humanæ est instrumentum industriæ. Ignis occulta omnia dat luci: quod vero quis exquirit, si fuerit inuentum, id is & parere, & tamquam fœtum edere videtur. Sane vetustas (id enim sæpe repetendum) Mineruam omnium operum inuentricem sapientissimam ponit, & omnia apud nos per Filium facta sunt. Orta illa ex Iouis capite confingitur. Vera Minerua sine qua factum est nihil, noster quippe Ehieh, hoc est, artifex, quod nomen secundo loco literæ sacræ ponunt, nutu consilioq; intimo summi Dei, non inferiorum operum more, sed ex Dei capite emanauit. De hoc, Prouerbijs: *Et Ehieh secundum se artifex. &* C *Ehieh deliciæ quotidianæ.* Nostri: *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies.* Ita semper diuina dubio procul dispensatione apud nationes omnes aliquis semper veritatis fulgor illuxit. Nam ignis quem Hebræi, vt Reuchlin obseruauit, Esth vocăt, vnum est ex primoribus Dei nominibus. Ab eo nomine Græci ἑστίαι Romani Vestam fecere, de qua Ouid.

Natal. Co. ibidem. Huc accedit, quod quidam ait appellationē Ἀθηνᾶς cognatam esse vocabulo Adonai.

Nec tu aliud Vestam quam puram intellige flammam.

Ouid. lib. 6. fasto.

Quare triplex illa diuinorum nominum obseruatio, quæ ad omnium ferè gentium, quæ disciplinis vsæ sunt, vsum faciunt, diligenter animaduertenda, ita enim habent:

Hebræi,	Hu,	Ehieh,	Esth.
Græci,	ζεύς,	ἀθήνη,	ἀφροδίτη.
Latini,	Iupiter,	Minerua,	Venus.
Theologi,	Idem,	Ens,	Ignis.
Antiqui,	Nox,	Cœlum,	Æther.

Denique, *Deus*, inquit Apostolus, *qui dixit in tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad il-* D *luminationem notitiæ claritatis Dei, in persona Iesu Christi.*

IGNIS DVPLEX. Cap. XIX.

CVM itaque Pallas translucidus & purus ignis intelligatur, ne Græcorum figmenta huiusmodi prætereamus, merito Vulcani nuptias auersatur, vt in virginitatis suæ puritate persistat: neque quidem ea coniugem aspernatur, sed ab eo contingi contaminarive minimè patitur, siquidem is, quo vtimur, ignis, qui materiæ adhærescit, aëre tamen commistus, Vulcanus est. Affectat is nuptias Palladis, quantoq; conatu potest sursum versus erigitur, ac nisi perpetuis materiæ vinculis præpeditus quodammodo in ergastulis detineretur, nimirum sponsæ thalamum ascenderet. Iouis hic & Iunonis filius effingitur, Homero id asserente, quorundam vero commento, Iunonis tantum, vt apud Hesiod.

Hesiod. in Theog.

ἥρη

ἥρη δ' ἥφαιστον κλυτὸν οὐ φιλότητι μιγεῖσα
Γείνατο.——

Illustrem Iuno nulli coniuncta marito
Vulcanum genuit.

A

propterea quod densiori applicitus materiæ, atq; vti pauimento adglutinatus, ne ad sublimia sustolli possit, coërceatur. Inferiora autem hæc Iunoni adiudicata esse tunc ostendimus, cum infernum hemisphærium eam sortitam esse commemorauimus. Quare Varro dicere solebat, Vulcanum intelligi de vehementiore, vtpote fabrili fornacaliq; igne, Vestam vero de domestico. Vtcumque autem, flamma nihil aliud est quam aër crassiusculus incensus, inferior vero aër hic Iuno, sic ea Vulcanum generat. Claudus idem perhibetur, siue quod ob densum materiæ meatum, consensum habet cum ijs quæ vmbram reddunt, vmbræ vero pleræque omnes obliquæ sunt, neque sine solido corpore esse queunt: inde etiam conficta claudicitate, quod progredi nequeat absque aliquo quasi ligneo baculo, siue quia superioris mucronis modum diuersum & inæqualem ab inferiori vbi depascitur, efficit, qui cum sit omnino tardior, claudicare Deum ideo dixere. Verum apud Homerum vtroque pede claudicat: quia scilicet nunc in dexteram nunc in læuam agitatur, dum aerem perrumpere contendit, cuius densitas ne ascendat ad Palladem, obsistere videatur: inde cum sit corpori adalligatus dum se vinculis liberare nititur, modo hunc, modo illum pedem tentat è compedibus extrahere, vnde motari quoquouersum, & vndequaque distorqueri cogitur: atque ita speciem hominis vtroque pede claudicantis exhibet. Proiectus ab Ioue de cœlo in terrã fertur Vulcanus idem: nempe quia, vt nonnulli tradunt, qui primi ignis vsum adinuenêre, in ardentem materiam aliquam fulmine tactam incidere, atque ita mox vtilitate cognita, ad igniaria deuentum, quam inter varias opiniones, vnde ignis datus mortalibus, primam ita Lucretius ponit; B

Testatur hoc Homerus in Hymno Vulcani.

Vulcanus quare claudus.

Illud in his rebus, tacitus ne fortè requiras,
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus, inde omnis flammarum diditur ardor.

DRACHMÆ DVÆ, SIVE COR. Cap. XX.

HIs igitur notis Ægyptij tam in mysterijs suis edocendis, quam in naturæ secretis aperiendis, & ciuilium m rum præceptis proponendis vtebantur. Sed & in re l quis disciplinis ab eodem scriptionis genere non recedebant, vt si de Mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas ostendere voluissent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Causam nonnulli commenti sunt: quia vnitas apud Ægyptios duarũ drachmarũ instar æstimatur. Vnitas vero vna cum binario, totius est numeri generatio. Merito itaque si drachmas duas indicare vellent, Vulturem pingebant, quandoquidem & matris & generationis prærogatiua polleat, perinde ac vnitas ipsa vna cum binario, numeros omnes generat. Quare cum ita mater esse videatur, optimè Vulturi competit. Vtcumque, curta sunt hæc in exemplaribus Hori, quod alij viderint, si castigatiora in exemplaria inciderint. Cæterum, si ariolandum sit in re vsque adeo perplexa, putarim ego, Cor hinc significari, qui legerim apud eosdem Sacerdotes, vel qui doctrinam eorum interpretati sunt, infantium anniculorum cor duabus drachmis ponderari, augeri autem per annos singulos drachmis itidem duabus, ad annos vsque quinquaginta: inde per annos alios eodem decrescere æquilibrio, quod ad id vsque tempus auctum fuerit, hominemque tunc deficere, cum ad drachmas iam duas cor ipsum redactum fuerit: ita vitam humanam centum annis plurimum cirumscribi, nisi aut negligenter, aut intemperanter acta, ipsa sibimet, vti Turdela, incommoda compararit, seque parte aliqua fraudauerit: nam cor affectum iniuria, & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantius efflaccessit & deficit. Quæ quidem cum admodum insignia sint apud Ægyptios, non vno erunt loco repetenda. Id autem annorum spatium cum Vulturinæ congruat vitæ, sitque vitæ omnis vis in corde sita, facilè vnicuique constare puto, cur drachmæ

C

D

Cor per Vulturem.

Vita hominũ centum annorum.

A drachmæ duæ ex Vulturis simulacro significentur. Sanè verò, siue numus hic fuerit duabus drachmis imputatus, qui Vulturis imagine signaretur, siue alia fuerit eius nota, illud manifestum est, Didrachmam apud veteres numi pondus fuisse, quem suo nomine Siclum Hebræi vocabant, qui quidem 20. obolis imputabatur; frequentissimusq; est huius locutionis vsus in Diuinis literis, vt alij siclum, alij Didrachmam ponant. Nam Leuit. capit. 7. supra 20. vbi Legislator pretium ponit quo se redimere possit, is qui honorem animæ suæ Deo vouerit, legas, *à quinto anno ad vigesimum quisq Deo vouerit, siclis viginti posse redimi.* LXX. Interpretes, *viginti didrachmis* reddidere. Ita illud pretium masculi à vigesimo anno vsq; ad sexagesimum, *quinquaginta sicli argenti ad mensum Sanctuarij*, ijdem LXX. transtulerunt, *quinquaginta didrachmæ*, & multa passim huiusmodi. Adeo vero illis arridebat Didrachmæ vocabulum, vt si Drachma vna esset enuncianda, Didrachmæ dimidiū potius quam Drachmam vnam, aut sicli dimidium ponerent: cuius facti rationem, & cur hoc pondus *Sanctum* appellaretur, legas apud Hierosolymitanum Hesychium, libro eius 7. in Leuit. cap. 27. Atq; vt huius monetæ pondus ad temporis nostri vsum deducamus, sciendum Obolum eius pretij esse qui Romæ nunc literis B aliquot immutatis Baiocus, quasi obolicus dicere velint, appellatur. Drachma verò pondus est eius numi, qui Romæ Iulius hodie vocatur. Venetijs Marcellus argenteus eiusdem ferè ponderis est, vti etiam Ferrariæ atq; Mantuæ vulgo Buxoloti nomine. Aureus quoq; numus drachmæ fere pondus æquat, atq; ita siclus argenti vel didrachma, vno Mocenico Veneto imputatur, qui proximè accedit ad Iulios duos: non enim hæc ad vnguem explanari possunt, propter locorum varietatem, quia Iuliæ monetæ Romanæ pretium, extra Romanæ Pontificiæve ditionis loca, minoris quam Romæ æstimatur: contra Mocenicus, moneta Veneta, extra Venetorum ditionem pretiosior est quam apud ipsos, vel eorum socios. Aurei quoq; tam pretio variant, quam varij sunt qui eos cudunt Domini. Sed ponderis in eodem genere parua admodum differentia. Atq; hæc sunt, eruditissime Præsul, quæ doctrinam Ægyptiorum secutus super Vulture conscripseram: nescio an plura in archetypo fuerint, quem surreptum initio conquestus sum; puto tamē hæc ad huiusmodi mysterij cognitionem factura satis. Multa vero de industria præterij, veritus ne nimia prolixitas delicatioribus fastidio esset: & otij quod mihi exiguum concedebatur, habenda ratio fuit, cum multa alia, ac pene innumera sint in huius generis C commentaria, si per otium licuerit, redigenda, vt amicis argumentum hoc, vix vlli hactenus attentatum, deposcentibus, quantum pro tenuitate mea præstare potero, satisfaciam.

Siclus. *Didrachma vsus.* *Baliocus.* *Marcellus.* *Buxolotus.* *Mocenicus.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XIX.

DE IIS QVÆ PER AQVILAM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISSIMVM ABBATEM D. PAVLVM IVSTINIANVM.

SVMMVM ingenij tui acumen, suauissimi mores, incomparabilis benignitas & eximia in amicos omnes liberalitas effecerunt Paule Iustiniane vir rarissime, vt Aquilam tibi ex auiario meo Ægyptiaco dedicare cogitauerim: quippe quod tu alitis huius plerasq;, vt ita dicam, virtutes, aut excellentis naturæ dotes, præ te ferre mihi compertus es. Sed potior nimirum causa fuit, quod Iustinianæ familiæ gestamen est Aquila aurea, quia scilicet progeniem hanc ex Iustiniani Imper. sanguine deduci, omnibus

est exploratissimũ, celeberrimi illius inquã Imperatoris, qui Byzantij præcipuè claruit, & vniuerso præfuit Orienti. Illi siquidem Aquilam insignis auream præferebant, qui Orienti praerant: qui vero Occidenti, quod in hanc vsq; diem continuatur, fuscam, bicipitem autem vtramq; sed vno tantum corpore cõspicuam: quod hieroglyphicum erat administrationẽ atq; potentiã in duos diuisas, vnius tamen esse consilij atq; voluntatis. Ex ea vos progenie progreßi, in Venetamq; nobilitatem cooptati, regias virtutes inesse vobis per ætates singulas testatißimũ effecistis, Fabiorumq; Romanorum exemplo, bello Hierosolymitano pro Christiana pietate contra barbaros fortiter dimicantes, in acie ad vnum cæsi, mox vno tantum, qui Venetiis superérat, vitamq; cœlibem Deo vouerat, rogatione Senatus ad maritalem copulam compulso, reparata familia, ex qua breui post tempore tot illustriũ Senatorum effulsere lumina: Marcus Iustinianus, summæ vir probitatis: Beatus ille Laurentius, sacra literatura scriptisq; nobilis, sanctitate vitæ insignis, & primus Venetiarum Patriarcha: Leonardus Diui Marci procurator, Græcis Latinisq; literis ornatus: adde Bernardos, Vrsatos, Procuratores ipsos quoq; & honoratißimis legationibus functos: vltimum hunc insuper vigilantißimum classis Venetæ Imperatorem: ætate vero nostra Sebastianum & Antonium litteris & disciplinis eximios, qui legationibus ipsi etiam ad summos quosq; principes felicißimè administratis, patriæ charißimi gentis huius splendorem offuscari minimè permiserunt. Tuam autem hæreditariam illam à maioribus tuis acceptam probitatem, & à te studiosißimè cultam, appellarem, quam Venetiæ prædicant, admirata est Patauium. Gallia nouit vniuersa, & vbiubi literarum studia florent, omnes gestiunt celebrare: sed de re omnibus manifesta, ne actum agã, néve modestiam offendam tuam, qui mauis probus esse, quam videri, longior non ero. De te vero quid sentiam, quid reliqui summis laudibus efferant, non tibi, sed seculis spero me aliquando in propatulo positurum. Nunc ad Aquilam aggrediamur.

DE AQVILA. CAP. I.

Aquilæ cõmendatio.

AQVILA, vt hinc exordiar, non temerè cognomento Romana meruit appellari: cum nulla ferè fuerit in vniuerso terrarum orbe pars, qua daretur accessus, quam auspicatissimo ductu Romanæ non subiecerit authoritati. Quamuis non sum nescius, Persas multo ante Romanos auream Aquilam pennas extendenti similem sacrasse. Huic autem vni aliti, ætatum & aruspicum omnium cõsensu, id honoris datum, vt magnarum rerum prosperi semper euentus significatione, auspicia faceret, Buteonem Sanqualin, Immusulum ac Vulturium longe anteiret: reliquarum verò volucrum ostenta, quæcumque oblata essent, interuentu suo aboleret, neque per aërios tractus omnes, vlli cederet, quam fulmini. Cum vero auspicia portentaque omnia fere similes quasdam habeant significationes cum Ægyptiorum hieroglyphicis, & manifesta inter se germanitate consentiant, non abs re fuerit in Aquila primum auguria, mox hieroglyphica percurrere: vt hoc honoris ei tribuatur, cuius est in augurijs prærogatiua.

RERVM PROSPERITAS. CAP. II.

Ex Aquilæ gestu varia auguria.

PRÆCIPVVM itaque eius significatum est, vt oblatam diuinitus prosperitatem ostendat, quod iam inde initium sumpsit, quod Anacreon author antiquissimus scribit, Iouem aduersus Titanas profecturum, sacrificium Cœlo fecisse, Aquilæque volatum prospero ei auspicio victoriam portendisse: quæ cum subsecuta esset, insigne bellicum auream inde Aquilam gestasse. In huiusmodi autem augurijs id veteres obseruabant, vt quo gestu Aquilam spectassent, magni dicerent interesse. Nam si volantem conspexissent, faustissimum & citra puluerem augurium putabant, vti Arexion Parrhasius indicauit Xenophonti expeditionem in Bithynos agitanti. Sin vero sedentem animaduertissent, magnum omnino esse augurium, præclaræque rei alicuius indicium, in qua tamen peragenda laboris plurimum esset adeundum: propterea quod sedentem Aquilam aues reliquæ infestare consueßent, cuiusmodi augurium eidem Xenophonti tunc oblatum est, cum Epheso ad Cyrum iter arriperet: dexteræ enim Aquilæ quæ sedebat, obuiam factus, futuræ celebritatis, magno tamen labore comparandæ, vt postmodum probauit euentus, omen accepit. Nimirum autem illud in Aquila præcipua admiratione dignum est, quod vna omnium animantium idem apud gentes nationesque omnes semper indicarit, cum pleraque alia ita vel populorum vel gentium certarum propria fuerint, vt quanto huic

A huic vel illi feliciora portenderent, infausta alijs & ærumnosa magis minitarentur, quæ locis quæque suis toto opere commonstrantur. Verum Aquila, cui non semper prospera felixque fuit? Quæ bella vmquam hominum memoria depugnata sunt, in quibus illa fuerit otiosa? siue quis Assyriorum, siue Medorum, siue Persarum historias percurrat: siue Græcorum, atque adeo Macedonum monumenta resque præclarè gestas memorauerit: siue Romanorum, qui mox omnium excepere gloriam, famam celebritatemque, & sublimem felicitatis apicem, admiretur? Apud hos autem quid vmquam Aquila frequentius? quid honoratius? quid vmquam sacratius fuit? Sed vt ab externis ordiamur, quanta illud admiratione dictum, quod Aquila currus Gordij, pauperis alioqui viri, iugo per totum diem insedit: vnde Phrygiæ regnum Midæ eius filio præmonstratum. Vel illud potius, quod cum apud Argiuos Heraclidarum familia defecisset, ex qua Regem eligere mos illis antiquitus fuerat, qui Rex creari deberet per oraculum sciscitantes, responsum acceperunt, Aquilam id ostensuram, paucisque admodum post diebus, Aquila superne delapsa super Ægonis domo consedit, atque ita omnium consensu Ægon Rex

Iul. Obsequens de prodigijs.

B creatus. Hieroni quoque Siculo admodum adolescenti, priuatæ fortunæ homini Aquila, quæ primo bello quod inijt, in eius clypeo resedit, Regem eum aliquando futurum indicauit. Vulgatissima ea sunt quæ de Tarquinio Prisco memorantur, cui Romam migranti Aquila pileum ex itinere abstulit, futuri, vt Tanaquil vxor interpretata est, principatus augurio. Quin & Diadumeno Macrini filio in agro ambulanti, Aquila pileũ abstulit, quem in capite cuiusdam regiæ statuæ deposuit, id honoris aruspicibus adolescenti pollicentibus. Et quoniam in nostra deuenimus: C. Marius cum nidum Aquilæ cum septem pullis puer adhuc in agro reperisset, eumque gremio susceptum ad patrem detulisset, is admiratione motus, consultis aruspicibus, septies penes filium rei summam futuram accepit, quod in tot, quos gessit, consulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium assecutus est. Quamuis Plutarchus, *Plutarchus*
C Romanarum quodammodo hostis historiarum, rem ideo fabulosam existimat, quod authores tra- *notatur,*
dant Aquilam non vltra duos parere, tametsi Musæus dixerit ab ea tres excludi, vnum ali, duos abdicari: Cui responderi potest, id ostento fecisse fidem, quod & patri admirationem incusserat, præ- *Qui partus*
ter morem septem genitos: illi enim portentosi partus Varroni nostro sunt, qui longè morem exce- *portentosi.*
dunt, vti porca quæ triginta capitum fœtus enixa, Æneæ augurium dedit. Cæterum, quod ad numerum facit huiusmodi, Albino etiam septima postquam natus est hora, conuiuio quod eius celebritati deputabatur, cum ei fierent nomina, septem Aquilæ paruulæ de nidis allatæ sunt, & quasi ad locum circa cunas pueri constitutæ: quod omen pater eo procliuius admisit, quod rarissimum est in illis regionibus vbi Hadrumentum, huius natale solum in Africa, videre Aquilas. In huiusmodi ostentum accepit Octauianus, quod sibi ad quartum lapidem Campanæ viæ in nemore pran- *Sueton. in*
denti, Aquila ex improuiso panem de manu rapuerit, cumque altissimè volasset, rursus ex impro- *eiusdẽ vita,*
uiso leniter delapsa reddiderit. Eadem numquam antea Rhodi conspecta, ante paucos dies *cap. 94.*
quam Tiberius inde reuocaretur, felici admodum auspicio in culmine domus eius assederat. Et *Sueton. in*
D Claudij, qui diu inter ludibria aulæ fuerat, sub Caio demum fratris filio Consulatum adepti, quam- *Tiberio c. 4.*
primum cum fascibus ingressus est forum, præteruolans Aquila dexteriore consedit humero, indicio futuri apud eum Imperij manifesto. Acie autem Bebryacensi, priusquam concursum esset à militibus, Aquilæ duæ in conspectu omnium conflixere, victaque altera, tertia subuenit à solis ortu, quæ victricem abegit. Ita duobus inter se decertantibus, Imperatoribus, Vespasianus, qui Orienti præerat, rerum potitus est. Quin & Maximo, qui turbulentissimis Reip. temporibus Imperator electus est à Senatu, vt Maximini obuiam iret crudelitati, quamuis humillimo genere nato, patre quippe plebeio homine, arte ferrario, vel vt alij dicunt, carpentario, auspicium Imperij dederat Aquila, cum eo nato carnem bubulam, & quidem multam in eius cellam proiecisset, quæ angusto patebat impluuio, eam denique cum iaceret, nec quisquam auderet attingere religionis timore, ite-

rum sustulit, & in proximum sacellum, quod erat Iouis Præstitis, detulit. Eadem ostento huiusmodi A infantem adhuc Aurelianum vinctum fasciola sine vlla noxa de cunis sustulit, & in aram quæ iuxta sacellum fortè sine ignibus erat, deposuit. Verum hæc temere fortè accidere potuerunt, cum nulla non die ignobilissimis etiam viris Aquilæ sese ostentent, & his etiam admirabiliora nonnumquam faciant, quorum tamen nemo vllam assequitur celebritatem. Ostenta in alijs obseruata, quod eorum qui ad aliquam rerum amplitudinem euehuntur, dicta factaque omnia, quantumlibet leuia repetuntur, & oraculorum instar in acta referuntur. Sed demus hoc contentiosis. Illud puto non negabunt, alicuius esse momenti, quod Aquilæ gerendis rebus tam sæpe se duces exhibuerint, & quasi diuinitus missæ, vel quid agendum ostenderint, vel quo res euasuræ essent præmonuerint. Cum natus esset Alexander Macedo, Aquilæ duæ tota ea die prepetes supra culmen domus insederunt, omen duplicis Imperij, Europæ Asiæque præ se ferentes. Ea autem quæ à classe in continentem progressa, ibique firmata, augurio fuit, Persas terra, non mari debellandos esse, Alexandri ipsius interpretatione, secus quam Parmenio sentiret. Et difficillimo eo prælio, quod cum Darianis apud Arbellam commissum est, quo nullum vmquam acrius inter eos fuit, Aquila paululum supra caput Alexandri placidè volitare visa, nec armorum sonitu, nec gemitu clamoreve vllo morientium territa, diuque circa B Equum ipsius regis pendenti magis quam volanti similis apparuit, præsagio, vel indicatione potius, quo res euasura esset, manifestissima. Augurium huiusmodi legas apud Tacitum Fabio Valenti oblatum. Cum is exercitum in bellum ageret, ipso profectionis die Aquilam leni meatu, prout agmen incedebat velut ducem viæ prouolasse, longumque per spatium, nullo gaudentium militum clamore, augurium accipientium, & alitem saluere iubentium, terrefactam, ita iter continuasse, vt haud dubie magnæ & prosperæ rei omen acciperetur. Eiusmodi auspicij lætitia Vitellio fuit, copias aduersus Othonem præmittenti, siquidem, à parte dextera repente Aquila aduolauit, lustratisq; signis ingressos viam sensim antecessit. Et memorabili ea pugna, qua Lucrorum x v. millia tantum ducenta & viginti millia Crotonensium profligarunt, qua pugnabant parte Locri, Aquila ab acie numquam recessisse fertur, eosque tamdiu quoad vincerent circumuolasse. Quid, quæ Deiotaro Rei augurium dedit, ex itinere diuertendum? cui ille obsecuturus cum esset, conclaue mox illud, vbi Rex mansurus erat, si ire perrexisset, proxima nocte, corruit. Eadem Mario reditum cum summa gloria triumphabundum pollicita est, cum Anguem arreptum vnguibus dilacerasset, & in aquas abiecisset & in occasum inde versus abuolasset: quæ Cicero luculentissimis carminibus in Mario decantauit. C

I. Pierij superstitio.

Val. Max. 1. cap. 5.

IMPERATORIA MAIESTAS. Cap. III.

OMNIBVS igitur nationibus & gentibus Aquilam in ostentis Imperij magnitudinẽ portendisse, multis exemplis apparuit. Cæterum cum multæ sint Aquilarum species, eam Ægyptij Sacerdotes in regio hoc significato deligebant, quæ à nigricanti colore Fulua potest appellari: huic enim Rex deorum Iupiter, *regnum*, vt Horatius ait, *permisit in aues vagas:* in ea regiæ virtutes omnes elucescunt: quippe quæ viribus omnium præstantissima vna fœtus suos alit atque educat: vna pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, minimè inuida, minimè petulans, verum quadam etiam modestia prædita: ea non clangit, non lippit, non murmurat, sed regios denique mores, regiam prorsus maiestatem in omnibus imitatur. Quinetiam, inuenias homines eo naso præditos, cuiusmodi Aquilæ rostrum est, pro regijs æstimari solitos. Quod Plato tradit, & D Plutarchus receptum asseruit, Persæque hominum id genus mirum in modum commendabant, eiusmodique fuisse Cyrum, historiarum authores tradunt, atque ea se specie factum gloriari solitum. Sed quoniam rostri τὸ γρυπὸν illud est, quod isti regium existimant, animaduertendum duplex esse τοῦ γρυποῦ genus vnum cui à fronte statim nasus insurgit, id impudentis animi signum ponit Aristoteles, similitudinemque eam ad coruum propius accedere: alterum, cui nasi curuatura separatur à fronte, circaque medium intumescit, & in vnci speciem exit. Hoc esse magnanimitatis indicium, & ad Aquilam referri, Philosophus idem tradit. Merito itaque Pyrrhus quoque multis à se rebus magnificè præclareque gestis, Aquilæ cognomento plurimum gaudebat: quamquam ea erat modestia, vt non omnem sibi rerum gestarum gloriam vsurparet, sed bonam eius partem in milites transferret.

Fulua super omnes Aquilæ habita.

Nasi Aquilini Typus.

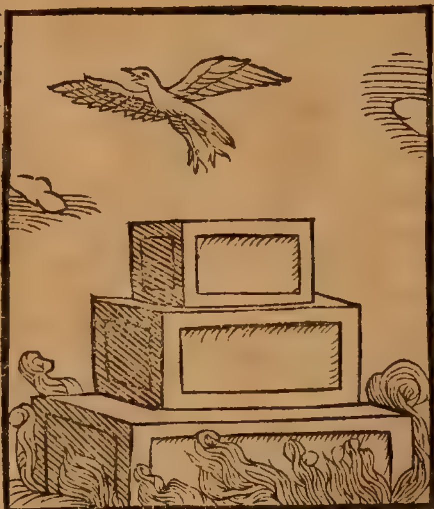
A ferret. Nam cum aliquando rebus bene gestis domum rediisset, illumque milites Aquilam appellitarẽt: *Per vos*, inquit, *Aquila sum, qui vestris armis veluti pennis subleuor*. Vidimus eius numum, in quo Aquilam cum fulmine sub pedibus iacente, & ramis duobus quernis in coronam flexis, cum inscriptione Dorica, ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ: ab altera parte caput est, quod alii Iouis, alii Pyrrhi ipsius esse dicunt: nam inscriptio Epirotarum videtur ad Regem spectare. Quem vero corona, quæ apud Romanos hieroglyphicum eius est qui ciuem seruarit, in hoc numo glandes Chaonias, & oracula Iouis Dodonei significare potest. Apud Pindarum legas Aquilam ita volucrum reginam ab Ioue declaratam, veluti Delphinum piscium, vtriusque pernicitate genus omne suum exuperante. Hinc idem ait, Aquilam in sceptro Iouis præfigi solitam. Neque vero mirum, Pindarum vbique honoris tantum Aquilæ tribuisse, cum Aquilæ apud Thebanos non aliter inter numina colerentur, quam Cynocephali, Crocodili, & alia quædam bruta apud Ægyptios in cultu fuere, &, vt sumus passim totis his Commentariis ostensuri, pro Diis habita.

Pyrrhi apophthegma & numus.

APOTHEOSIS. Cap. IV.

B Cvm igitur Imperatorem atque Regem Aquila describeret, eorum etiam iustis dedicabatur, qui filiis superstitibus decedebant: eos enim inter diuos referre mos erat: cuiusmodi morem Herodianus in Seuerianis iustis latissime prosequitur, ex quibus Aquila, simulac ignis pyræ subiectus esset, ex intimo suggestus tabernaculo emittebatur, quæ Principis animam in cœlum referre videretur, eamq; in numismatis videre est, nonnunquam cum spoliis, nonnumquam cum fastigio: sic enim suggestum illum, in quo cadauera Principum cremabãtur, Cicero videtur appellasse, cuius formam apud Herodianum legimus, & in plerisque numis conspicimus. Vsque adeo vero sunt Imperatoribus Aquilæ dedicatæ, vt ne in extremo quidem vitæ eos deseruerint,

Aquilæ principum iustis dicata.

C deque cœlo, quibuscumque modis possent signa dederint, si qua posset ad salutem via premuniri. Nam eidem Imperatori Seuero signa mortis attulerunt Aquilæ quatuor, quibus sibi visus est per nocturnam imaginẽ in cœlum rapi. Et Octauianum Augustum, cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia cõderet, Aquila sæpius circumuolauit, transgressaque in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, vnde aruspices interpretati sunt, eum paulo post moriturum, quod haud ita multo post euentus comprobauit. Videre autem est in numo, cuius inscriptio est Divi Avgvsti Patris, Aquilam igni subiectam, quod ego ad iusta eius retulerim: quamuis nonnulli sacrum esse putant, propterea quod Imperatoria, quæ Græci Hecatomben appellant, ex centum Leonibus & centum Aquilis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, & à Græcis etiam, quod tradit Iulius Capitolinus in vita Maximi & Balbini. Sed nihil hoc ad Augustum, de quo nihil tale memorię proditum. In numo, cuius inscriptio est, Divvs Pert. Pivs Pater, Aquila est pilæ insidens, quasi eum supra cœli con-

Propter perspicacitatẽ, vtinam nõ propter rapacitatem.

Suetonius in Augusto.

Octauiani Augusti numus.

D uexa sublatum esse velit innuere: nam altera inscriptio est, Consecratio. Atq; hæc in diui M. Antonini Pij numis multipliciter habetur, nonnumquam cum fulmine, nonnumquam etiam Antoninũ ipsum inter alas gestans: nõnumquam vero cubicularem lectulum in cœlum tollens, cum inscriptione, Consecratio. Qui Bellunensi in agro reperiuntur argentei, ex vno latere pulcherrimum ipsius Antonini caput habent cum inscriptione Divvs Antoninvs, ex altero Aquilam aræ rotundi ambitus insidentem, inscriptio, Consecratio. Verum etiam in Vespasiani numo Aquila est quæ pilam gestat, atq; eiusdem alis tabernaculum corymbis & sertis redimitum. In Hadriani numis aliquot, Imperator ipse sceptrum ab Aquila recipere videtur, quasi illi ab Ioue delatum esset Imperium, quod & inscriptio declarat, Providentia Deorvm. In numo diuæ Sabinæ Augustæ Aquila est cum fulmine, & inscriptione, Consecratio, quamuis in fœminarum iustis Pauo, non Aquila, est adhiberi solita: de quo in Pauonis commentario.

Pertinacis numus.

Antonii Pii numus.

Adriani numus.

Sabinæ Augustæ numus.

REX PIVS ET MISERICORS. Cap. V. A

Ossifraga dicta.

SED iam nos appellant Aquilæ virtutes, illaque in primis, quod pium & misericordem Regem, qui scilicet victum & necessaria inopibus eroget, ostendere qui volunt, Aquilam eam proferunt, quam à vigore, quo egregie prædita est, Ossifragam appellant: ea enim pullos, quos sub Aquila, vel montana Ciconia, inuida illa inquam, & famelica, quam Græci γυπαιετὸν, nostri aliquot vulturinam Aquilam nuncupant, nido eiicit, parentes adhuc operam desiderantes, cum volandi facultatem nondum adepti fuerint, ad se recipit, atq; educat, benigneq; tuetur, dum quantum satis sit adoleuerint.

BENIGNITAS. Cap. VI.

QVÆ quidem mansuetudo fecit, vt iuniores (nam apud Ægyptios commentum huiusmodi non inueni) si benignitatem commodissimo hieroglyphico explicare vellent, Aquilam cum alia quauis alite ex eadem olla cibum capientem fingerent. Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, missum illud facere non possum, quod admiratione dignum apud Plutarchum legi, vt si cui argumentum placuerit, totius historiæ scenam sibi pingendam curet. Cum pestis olim Lacedæmona B exhauriret, oracula monuerunt mali vim cessaturam, si quotannis nobilem aliquam virginem immolassent. Obsecuti Lacedæmonii, oraculi fidem approbauerunt. Forte vero euenit, vt Helenæ sors obtigerit, quæ cum mactanda duceretur, Aquila deuolans sacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum super iuuencam demisit, cuius prodigii argumento παρθενοκτονία, id genus sacrificii sublatum est, quod memoriæ prodidit Aristodemus. Idem olim eueniffe Romę in Valeria Luperca, & eadem de causa, tradit Aristides Italicarum rerum volumine decimonono, quem idem Plutarchus citat.

Virginis cædis.

RELATA GRATIA. Cap. VII.

CRATES vero Pergamenus, quod & Stesichorus Poeta poemate prosecutus est, historiam ab eiusmodi beneficentia non absimilem recitat. Nam cum decem & sex messores quendam è sociis aquatum misissent, reperit is apud fontem Serpentem, qui complexus Aquilam arctissimis eam spiris implicitã suffocabat. Ille, vt falce messoria armatus erat, audacter progressus ferro Serpentem dissecuit, Aquilam liberam abire permisit: cumque hausta in vrnam aqua rediisset, sociis singulis poculũ ministrauit, mox cum & ipse quoque bibere vellet, præsto adfuit Aquila, quæ poculum ab ore dispulit eiectũ procul, dumq; messor factum miratur, & Aquilam quam probe nouerat, increpat, eamq; apud socios ingrati animi ream agere meditatur, videt eos & hic & illic concidentes vitam exhalare: vnde simul & aquam, quã illi biberant, veneno infectam, & se periculo subductum intellexit, beneficiumque in volucrem optime collocatum, manifestissime cognouit.

C

CONVITIORVM CONTEMPTOR. Cap. VIII.

Sicut Aquila culicem χιξὲ παιος τὴν ἐμπίδα, sub non curat.

Pygargus dicta.

QVANTVM vero illud est, & vere regium, quod Aquila est conuitiorum contemptrix? Vnde nonnulli commenti sunt Aquilam figurare statu immobili cõcidentem, nulla pennarum asperitate terribilem, neq; hiatu rostri minacem, iuxta hanc Cornicem submittere, eo gestu, vt & lacessere, & conuitia facere videatur, si conuitiorum contemptorem hieroglyphice referre voluerint. Cornicem enim aiunt solere Aquilam lacessere, & in certamen quodammodo prouocare: illam vero, non plus Cornicis conuitia & importunitatem facere, quam Elephas Culicem.

PATER-

A

PATERNA DIFFICVLTAS. Cap. IX.

SED ENIM ab his diuersa ponere videntur Ægyptii sacerdotes, qui morosum patrem, & difficilem admodum in filios, per eius generis Aquilam cui Pygargo nomẽ, ab albicanti cauda est, significari voluerint, siue hæc γυπαιετὸς sit, de qua superius: ea enim maxime omnium animalium pullos fastidit suos: vt non immerito Plotinus eos, qui sine ratione modoque ciuitates atque imperia gubernanda regendaq; susceperint, post obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit. Damnat & Basilius in hoc ingenium Aquilæ, & in educanda prole sua iniquissimam appellat.

SOLITVDO REGNI. Cap. X.

QVOD vero per Aquilam regni solitudinem intelligimus, sunt qui factum ea ratione defendãt, quod regium esse dicant, vnum è filiis hæredem instituere, vni rerum habenas commendare, quandoquidem ait Ouidius, *Malum vbi plures regnant.*

Non bene cum sociis regna Venusque manent.

B Et apud rerum scriptores quotidie legimus, potentissimas vrbes euersas, clarissima deleta regna, illustres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera debacchari cœpta, simulac potestas regia pluribus fuerit communicata. Quinetiam Isocrates, quamuis de regimine multa quoquoversum disputet, & nunc huic, nunc illi rationi fauere, pro loco quem tractandum sumpserit, videatur æquabiliorem tamen ciuibus monarchiam ostendit: propterea quod illa ambitiones, omniũ popularium dissensionum semen, extinguat, quod cum Aristoteles quoq; mirum in modum approbaret, Homeri sententiam secutus, quod disputationibus suis pondus adderet & authoritatẽ, versum eius citauit:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔςω,
Εἷς βασιλεύς.

Multos esse duces haudquaquam proderit: esto
Rex vnus.

Non indecenter igitur Aquila, vt vulgato per Aristotelem Musæi versu fertur,

Tres parit, atque duos nido eiicit, educat vnum.

Sed, vti superius ostendimus, specierum diuersitas in eo genere efficit, vt contraria super alitis natura authores scribere videantur. Vtcunq; vero, educationis huiusmodi ratione habita, per Aquilæ pullum solitudinem interpretabantur.

C

PERNICIOSA POTENTIA. Cap. XI.

QVINETIAM iidem sacerdotes Ægyptij potentiam cuiuspiam, quæ sociis & amicis omnibus perniciosa esset, per Aquilæ pennas significabant. Huiusmodi siquidem ea vis est, vt aliarum auium plumas si commisceantur, interterere, & quodammodo deuorare videantur, quod & in tergoribus Pantheræ atq; Hyænæ identidem fieri compertum est. Pantherinum quippe tergus Hyænæ cedere suo loco diximus. Eandem inter iuglandem & quercum antipathiam esse, scribit Plinius, tanto quidem naturæ dissidio, vt si quercus iuxta nucem iuglandem sata sit, prorsus emoriatur. Est & illud huic miraculo perquam simile, quod de cardamo fertur. Olus id apud Persas vsitatissimum, cuius natura est, humorem omnem terræ ad se ita attrahere, vt reliquæ circumpullulantes herbæ cogantur exarescere: de quo prouerbium est apud Aristophanem. Id alio vocabulo Scaphon vocant, Iberis est Dioscoridi, Ægyptiis Semeth, Nasturtium Romanis. Causam vero super Aquilæ pennis Philosophi commentantur, quod cum auis ipsa sit omnibus aliis infensa, deriuet vis ipsa animalis in res quoque eius inanimes, per sympathiæ contagionem. Alij pestiferam maleolentiæ vim quandam inesse aliti deprehendere, propter quam tacta ab ea facile computrescant, indicio esse reliquias eius hesternas neque ab ea ipsa, neque ab alio quopiam animalium repeti. Permeare vero contagionem eam etiam in pennas, quæ alienas iuxta se positas adurere propemodum pro comperto traduntur. Ita eius qui rerum summa potiatur maiestas, fulgore suo reliquos obscurat, & veluti micantissimum Solis iubar, vbi exortum fuerit, lucem omnibus stellis intercipit. Obiiciunt alij hoc in multorum Principum tyrannidem & rapacitatem, quibus non sine rerum tuarum iactura possis adhærescere. Quomodocumque autem quispiam acceperit, natura hoc comparatum, vt debiliora à validioribus absumantur.

Pennarum Aquilæ vis.

Hinc Cœl. Rhod. Cardamo similis, in præpotentes.

Diosc. lib. 2. c. vlt.

D

ERVDI-

ERVDITVS IMPVRVS. Cap. XII.

IN Diuinis literis, quæ rem hanc austerius tractant, Aquila, Gryphus, Haliæetus, & Miluius rapacitatem significant, & à sacris vt immunda reiiciuntur: per quas alites, vt signat Hesychius, intelligimus eos, qui cum sublimia quidem perscrutari videantur (cœli quippe motus & rationem stellarum, situm atq; naturam, quæq; superioribus in elementis igne & aere fiunt varietates, contemplationi vigiliisque, non sua tantum causa sed aliorum etiam institutionibus dediti) ita tamen & impuri sint & malefici, dum vel insidias aliis intendunt, vel sordida queq; conuenantur, suarum ita rerum satagentes, vt ad commoditates suas omnia contrahant, inexplebilique auaritia æstuantes, non suis tantum fruantur, sed imbecilliorum quoq; bona diripiant, qualem Hieronymus notat lib. de Viuendi forma, ad Rusticum monachum, super Eremita quodam, qui publicas priuatasque eleemosynas in suum & suorum tantum vsum verterat Ita enim scribit: *Vidimus & planximus Crœsi opes vnius morte deprehensas, vrbisq; stipes quasi in vsum pauperum congregatas, stirpi & posteris derelictas.*

MALVS DÆMON. Cap. XIII.

NON imperite igitur Aquila diuo Gregorio malignus est spiritus, animarum raptor. Vt vero ea quæ de perniciosa dominatione dicta sunt, quæ omnia ad mundi huius Principem accommodari possunt iam prætereamus, habet & hoc proprium Aquila: quod pisces ab alto aere cõspicata, eos præcipiti cursu delapsa rapit. Pisces vero animarum hieroglyphicum esse, dictum Commentario suo.

PRINCEPS SIBI TANTVM STVDENS. Cap. XIV.

Facit aliquatenus prouerbiũ Aquilam volare doces.
Hadriani VI. P.M. viuendi modus.

ADIVNGVNT adhæc Ægyptii sacerdotes, Regem tantum rerum suarum satagentem, neq; aliorum incommoda calamitatesve miserantem, per quam proposuissent Aquilam ostendi, eam quippe in astruendo nido solicitam: illa siquidem, in solis excelsis, arduis & præcipitibus locis nidulatur, & omnino longe sublimius auolat, quam volatilia reliqua. Hinc fit, vt ab aliarum auium cõsortio atq; consuetudine sese abducere videatur, qui quidem plerisque Regibus mos est, qualem in Hadriano sexto Pont. Max. viro Batauo vidimus, qui humanam omnem consuetudinem ita aduersabatur, vt non nisi propria vel vtilitate, vel necessitate cogente, sui videndi copiam faceret. Quod si, quod raro admodum vidisses, spatiatum in subiectos Pontificio palatio campos obequitaret, nullis accitis comitibus, nullo, vt Pontificum mos est, æris tinnuli signo dato, iter arripiebat: simulac principes, antistitesq; & cohors reliqua ex officio assecuti essent, Equum ipse, nullius salutationem moratus, citatiore gressu perurgebat, conspectumq; omnem hominum, tamquam nihil ad se eorum ingeniũ pertineret, effugere properabat, seque in intimas palatii latebras occultabat.

PRÆ FAME MORIENS. Cap. XV.

Fame mori miserrimũ.
Homerus Odyss. μ.
Plato lib. 3. de Repub.
Ἀέτου γῆρας.
Et Plin. lib. 10. cap. 3.
Aristo. li. 9. de Natur. Anim.

QVOD si hominem eo mortis genere periturum, quod Homero Platonique omnium est miserrimum, iidem significare voluissent, hieroglyphicum habebant Aquilæ, cuius rostrum esset enormiter incuruatum: senescentibus enim Aquilis rostrum supernum accrescit adeo, incuruaturque subinde magis ac magis, vt nulla demum aperiendi data copia, inedia plerumque deficiant & extinguantur. Hinc illa in bibaces, *Aquilæ senectus*, exprobratio: quippe quæ amissa edendi facultate, humorem assidue sorbillare cogitur, vitamque aliquandiu pertenui ea ope protrahere. Ac ne vsquam desint Græcorum fabulæ, commenti illi sunt, fuisse olim hominem, qui hospitem affecisset iniuria, proindeque deorum ira in Aquilam commutatum, inque sceleris pœnam eo affectum malo, vt fame consumeretur.

IVVENTVS RENOVATA. Cap. XVI.

Psal. 102.

ADDVNT alia quædam iuniores, vt illud ex Psalmo interpretentur, *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua*; quod nescio cur nõnulli legunt, *Reuocabitur*, cum Græce sit ἀνακαινισθήσεται. Diuus Hieronymus Aquilam ait, vbi consenuerit, pennis supra modum grauari, ideoque fontem ab ea quæri, cuius aspergine pennas egerat, quibus leuata calorem intra se colligit, sanarique tum primum oculos, mox ab immersatione in iuuentam redire. Eucherius Aquilas ait vi nimiæ senectæ implumes fieri, & nido relatas à pullis suis vicissim ministrantibus pasci, donec deterso senij veterno, cum pennis volãdi etiam

A etiam vſum recipiant. D. Auguſtinus Aquilam ait ſenio grauatam roſtri immodice creſcentis aduncitate eo redigi, quod paulo ante dicebamus, vt nec os aperire, nec cibum vllo pacto capere poſſit: impulſam itaque naturæ vi, collidere roſtrum ad petram, cuius attritu excuſſa ea parte, quæ redundabat, ad cibum redire, atque ita ex eo ſenio reparari, vt omnino iuueneſcere videatur. Noſtri petram loco hoc Chriſtum intelligunt, proque roſtro adunco, prauitatis peruerſitatiſque opera, quod Phyſiognomici eius figuræ naſum, vti ſuperius dictum, iracundiæ & rapacitatis indicium eſſe volunt, huiuſmodique homines auaros plurimum alieni appetentes, & vltionis ſtudioſos inueniri. Vitia vero hæc non alia excuti ratione, quam per Chriſti diſciplinam queunt, atque ita pro iuuentutis renouatione animi depurationem intelligunt. Corpus enim noſtrum ab adoleſcentia pergit in ſenium: verum anima ſapientis, pij probatique viri, à ſenecta in adoleſcentiam tranſmittitur, atque ita homo hic exterior flacceſcit, & deficit indies, interior vero eo magis vigeſcit ac renouatur, quo diutius in iuſti honeſtique meditatione exercitioque vitam degit. Tale aliquid apud Platonem inuenias, dicente Socrate, *Tunc ſanæ mentis oculus acute cernere incipit, cum corporis oculus incipit hebeſcere.*

B

APOSTOLI. CAP. XVII.

QVOD vero legitur in Euangelio Matthæi, *Vbi fuerit cadauer, illic & Aquilæ congregabuntur:* per cadauer, Adamantius Dominicæ paſſionis myſterium interpretatur: per Aquilas, Apoſtolos, de *Aquilæ Apoſtoli.*
quibus etiam dixerit Eſaias: *Aſſument pennas ſicut Aquilæ, & current, & non laſſabuntur, & ibunt, & non eſurient:* ſiue vt alij legunt, *Current, & non laborabunt; iter facient, & non laſſabuntur.* *Cap. 40. 31.* Huic interpretationi adſtipulatur etiam Eucherius, qui loco hoc Euangelico pro Aquilis, ſanctas animas accipi tradit, & Salomonicum illud, *Via Aquilæ in cœlum,* de Chriſti aſcenſu intelligi debere contendit. *Prou. 30. 19* Quod ſi ad eruditionem hanc profana etiam adiungere liceat, Antipatri memorabile fertur epigramma, ſiue illud Speuſippi fuerit, in Platonis ſepulchrum, quem vt diuinum antiquitas vniuerſa venerata eſt, cuius ille animam ad ſepulchrum è cœlo allapſam in Aquilæ ſpeciem agnoſcit:

Αἰετὲ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον; ἢ τινὸς, εἰπὲ, *Epigramma in Platonis ſepulchrum à D. Laertio in Platone.*
Ἀστερόεντα θεοῖς οἶκον ἀποσκοπέεις;
Ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος, ἀποπταμένης ἐν ὀλύμποις
Εἰκὼν, σῶμα δὲ γῆ γηγενὲς Ἀτθὶς ἔχει.
Cur, Aquila, ad tumulum hunc volitas? dic: nunquid ab aſtris
Hic habitare Deum forte aliquem intuita es?
Imo anima extincti ſum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, ſed corpus terrigenum Attica habet.

INGENIVM VELOX. CAP. XVIII.

PINDARVS cum alijs pleriſque locis, tum præcipue Nemeis, ingenij promptitudinem & velocitatem per Aquilam oſtendit, ſumpta ab eo comparatione, quod prædam etiam valde procul diſtantem mira pernicitate nanciſcatur, viſuque ita polleat, vt profundiſſima quæque proſpectet, quæ omnia ingeniorum acumini ſunt accommodata. Idem cum Bacchilidis & æmulorum ſuorum gloriam eleuat, Coruos illos, ſe vnum Aquilam iactat, quod promptiſſimo ingenio nihil non concipiat quantumlibet arduum, & à terra marique remotum, mox & ſtyli velocitate quæcunque conceperit *Aquila in nubibus oritur.* aſſequatur. Ad huiuſmodi rerum amplitudinem alludere mihi videtur Ariſtophanes Auibus, cum Athenienſibus aut adulaturus, aut eorum ſpes inanes eluſurus, ait, ἀιετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. Nimirum enim oraculum acceperant Athenienſes, fore vt tanto vrbes reliquas poſt ſe interuallo relinquerent, quanto Aquila reliquas aues volatu ſuperat. Et Soſithei dictum illud celebre ſuper vi eius impetuoſa:

Εἷς μυρίους ὄρνιθας ἀετὸς σοβεῖ.
Vna Aquila innumeras exagitabit aues.

NILVS. CAP. XIX.

ATQVE Aquila hac quidem de cauſa Nili fluminis hieroglyphicum in ſacris Ægyptiorum literis habita: quoniam enim Nilum perniciter currere, tantaque profunditate inſurgere, obſeruatum

 eſt

est primum Promethei tempore: eam enim fuisse Aquilam nonnulli tradunt, quæ Promethei cor discerperet: quippe cum causas incrementi peruestigare non posset, ab Hercule demum Aquilam cohibitam, qui fluminis impetum partim aggeribus, partim fossarum deriuio coercuerit, Prometheaque omnes exundationis causas edocuerit. Inter autem vetusta Nili cognomenta AQVILÆ nomen inuenias, quod nomen à colore nonnulli dictum putant, vtpote qui vt Maro ait, *viridem Aegyptum nigra fœcundat arena*, & æquora ab eo colorari Catullus inquit, nomenque illi è limo quem trahit, factum aiunt Etymologici: nam mare in longa inficit spatia, eaque de causa Melas olim & mox Melon appellatus Ennio, Ausonio, & alijs: idque etymon in nomine à nigrore Festus & Seruius agnouere. A

Natalis Com. lib. 4. cap. 6.

μέλας, niger.

ALTA COGITATIO. CAP. XX.

NON defuere tamen, qui Aquilam huiusmodi Promethei cor abrodentem, ad mores trahere conarentur, ac profundæ cogitationis principem significare contenderent. Sed ne diutius in Prometheo hæsitemus, quæ nostri super Aquila senserint, potius aperiamus.

Auctores Theophrastus & Æschylus.

DIVVS IOANNES. CAP. XXI.

B

SANE homines cum solam auium omnium Aquilam esse diuinam autument, & antiquitas eam Ioui tela gestare crediderit, inde persuasi sunt, quod eam omnium maxime oculo valere conspexerant, longissimoque interuallo minutissima quæque discernere, Homeri ad hoc accedente testimonio ita dicentis:

ὥς' αἰετὸς ὃν ῥά τε φασὶν
ὀξυτάτοις δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνοῖς·
Vt Iouis ales,
Cuius acutam aciem perhibent præstare volucres
Ante alias, quotquot cœlo spatiantur aperto.

Et hymno Mercurij, vbi Apollo de Mercurij occultatione loquitur, qui ita latitaret, ait, vt neque ipsum vel Aquila, quæ tam acute videt, inspexisset. Hinc Theologi nostri Diuum Ioannem Euangelij scriptorem per Aquilæ hieroglyphicum à diuinis illis vatibus præmonstratum deprehendere. C Sane Aquilam (vt nomen etiam interpretemur) ab acute videndo dictam nonnulli ex veteribus asserunt, vtpote qui Aquilam quasi aculam ab acumine dictam velint: quamuis, vt paulo ante diceba-mus, alij ab aquilo colore vocem ducant: est enim aquilus color fuscus & subniger, ab aqua denominatus. Vtcumque autem, acutissimi visus Aquila est Ioannes, qui oculi acie in altissimæ diuinitatis recessum directa, præ omnibus maxime superioris naturæ secreta reuelauit, cuius facies Ezechieli visa supremum ex quatuor locum obtinere, qui ad abolendam Ebionitarum hæresin, quæ Christum hominem tantum, non Deum etiam asseuerabat, ad altissima remotissimaque rerum principia præpetibus euolauit pennis, deque penitissimo diuinitatis nido nitidissimas ac maxime pellucidas illas gemmas surripuit, quæ postmodum intuentium oculis quantumlibet conniuentibus hallucinantibusque micantissimi luminis claritatem attulere. Illic enim erat lux vera, quæ sola lumen mortalibus elargitur. Hic ille deprehendit humanarum diuinarumque rerum omnium λόγον initio fuisse, atque penes Deum, ipsum denique Deum, ipsam esse rationem, quæ apud nos sub Verbi nomine recepta est: vt reliqua missa faciam, tam multis diuinæ sapientiæ luminibus illustrata. Hæc est denique illa Aquilæ volitantis effigies, diceret Irenæus, quam sacri præuidere vates, quæ Ioannis nostri beneficio, spiritus in Ecclesia aduolitantis gratiam manifestat. Nam hic alte exorsus principium, quod à Patre est, effigiem Verbi, quæ refertur in Filio, & præclaram eius generationem enarrat: tanta cum fiducia rem tam arduam aggressus, vt Aquilæ symbolo merito figuretur. Ioannes, inquam, ille altiloquus, quod Aquilæ referatur hieroglyphico, ipsa susceptæ lucubrationis materia sublimis, ait Eucherius, & ab ipso rerum principio repetita, in causa fuit. Proinde cum volatu sublimi in ipsam Dei omnipotentis aulam elatus sit, & oculorum aciem visu præpollens, in admirandæ diuinitatis faciem infixerit, doctrinam nullo antea mortalium ingenio conceptam ab alto detulit, cuius initium *In principio erat Verbum.*

Hinc Horatius, --- Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum, quam aut aquila.

Aquilæ etymon, eiusque ad D. Ioannem relatio.

STATV-

A STATVTA FIRMITER SEDES. Cap. XXII.

HOc quoque sacerdotum Ægyptiorum hieroglyphicum fuit, per Aquilam, quæ saxum gestaret, hominem significare, qui firmam stabilemq; in ciuitate, locove aliquo, sedem sibi posuisset: illa enim simulac nidum sibi comparauit, quo possit firma & inconcussa rem suam procurare, lapidem quempiam exquirit, quem in nido pro libramento collocet: neque aliam huius rei causam sacerdotes illi tradidere, satis habentes constructi nidi firmitatem per huiusmodi argumentum indicasse. Nam & firmandis nauibus, priusquam anchoræ vsus repertus esset, id opis saxa contulere, id quod Apollonius Argonautas fecisse scribit, vt minime mirum sit, saxum, etiam in Aquilæ nido positum, inseruire stabilitati. Cæterum, lapidem hunc eum esse credere possumus, qui ἀετίτης appellatur, *Aquilinum* Latini dicunt, ad multa remedia vtilem, adq; id præcipue, quod partum contra omnes abortuum insidias custodit. Idem muliebribus fœminibus adalligatus, quotidiano experimento mirifice prodesse, pariundiq; facilitatem inducere comperitur. Eo incenso morbum Herculanum, hoc est, furorem, qui plerunq; ex atra bili accidit, qua potissimum Herculem laborasse tradunt, explorari putant. Inædificari nido asserunt authores nostri, nihil igne deperdere, prægnantem esse, alio velut in vtero sonante. B Sed vim illam medicam non nisi in nido direptis pollere, magorum tradit superstitio: neq; tamen in omnium generum nidis inueniri, sed Melænaeti tantum, Pygargi, Morphni, siue vt Homerus, Percni atque Gnesij. Duas vero Aetitis species agnoscit Zoroastres, vnum densum & solidum, alterum rarum & inanem, inesseq; solido vim illam perficiendi fœtum, & vsque ad partus debita tempora continendi. Occurrebant hic multa super lapide significata, quandoquidem ex eo ab Aquila in nidum collocato, rerum stabilimentum Ægyptij significare commenti fuerant: eaque firmitas ad Capitolij immobile saxum referenda videbatur, quæque veteres passim de cultu lapidis sanxissent, vtque vel nomen ipsum magni instar numinis aliquando habitum, quæque hic pietas nostra de petra sentiret: sed quoniam nobis cum Aquila res erat, quæ lapidis essent, in commentario, quod est super ædificiorum partibus, transferre, ibique commodius de argumento huiusmodi disserere constituimus, cum multa adhuc ad Aquilam pertinentia superessent.

Saxum loco anchoræ. *Aquilini lapidis species & vtilitas.* *Auctor Plinius lib. 36. cap. 21 & Dioscorides lib. 5. c. 108. Plin. lib. 10. cap. 3. hæc omnia.*

TERRARVM DOMINATIO. Cap. XXIII.

C ET vt longo circumuecti circuitu rursus ad Imperij significatum reuertamur, nostræ etiam sacræ literæ, per Aquilam terrarum dominationem intellexerunt, vbi apud Ezechielem legimus: Aquilam visendæ magnitudinis, quæ late passis alis, immanique membrorum ductu, oppleta plumis, varietate insignis, vnguibus ferox & minabunda, præpeti volatu ad Libanum applicuerit, Cedrique inde medullam, tenellosque surculos euulserit, tota aliarum frondium summitate decerpta: ad hæc, succisis etiamnum vitium seminibus, quæ omnia Babylona translata sunt, ibique sata. Neque huic absimilem alteram adiecere, quæ vitium earum palmites deprædaretur. Per priorem illam nostri aiunt, Nabuchodonosora Babyloniæ Regem interpretari: per alteram hanc Ægypti tyrannum, quorum prior Hierosolymam cepit, & populum cum Rege ipso Sedechia principibusque alijs in captiuitatem abduxit: alter vero, cum bellum aduersus Assyrios mouisset, Israeliticum populum seruitutis affectum tædio ad se traduxit. In vtroque Rege, Aquilæ hieroglyphicum proponitur, sed longe latior interpretatio est in ea, quæ Nabuchodonosora describit. Alæ siquidem diffusæ, numerosos indicant exercitus, quos ille secum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni eius diuturnitatem. D Plumæ nihil aliud sibi volunt, quam diuitias, quibus locupletissimus esset. Varietas plumarum, rerum ab eo gestarum gloriam indicat. Armorum horrorem, vngues. Libanus, Iudææ claritatem atque celsitudinem longa annorum serie conspicuam: vnde ille medullam Cedri auulserit, quippe nobilitatem extirparit, & summas quasque frondes decerpserit, hoc est, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætati scilicet infirmæ, pepercerit. Sed enim totam oraculi ænigmatici seriem interpretatur Adamantius in eundem Ezechielem homilia vndecima.

Ezech. c. 17 *Aquila gemina pro Nabuchodonosore, & Pharaone.*

AQVILARVM INSIGNIA QVÆDAM. Cap. XXIV.

QVOD vero initio dicebamus Iustinianam familiam aurea insignem Aquila, alios huc trahit ex antiquis, quorum claritas gestaminibus huiusmodi innotuerit. Sed illud prius dicam, quod dissimulandum in huiusmodi narratione minime videatur.

TERRARVM VMBILICVS. CAP. XXV.

A

Delphis terrarum medium.

APVD Delphos scilicet, duas fuisse Aquilas ex auro, quod monumentum erat terrarum vmbilicum apud eos esse, quem Iupiter ea ratione explorauerit, vt Aquilas duas, vnam ab Oriente, alteram ab Occidente dimiserit, quæ pernici volatu in aduersum allapsæ, supra Pythona factæ obuiam sunt: quo loco designato, declaratum est ibi terræ habitabilis medium esse, isque honos geminis aquilis habitus, vt in templo ibidem excitato, aureæ constituerentur. Atque hinc illud innotescit, quod in Maronianis appendicibus legitur:

Meminit Nat. Com. lib. 4. c. 10.

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius orbis vmbilicum.

Ab Apolline autem ad Respublicas & milites transire ipso narrationis ordine inuitamur; ad eorum igitur insignia quædam ostendenda calamum conuertemus: gentilem enim scutorum vsum, variasq; in eis imagines, aut picturas, quæ familiarum indicant stemmata, cognationesque, tametsi viri haudquaquam contemnendi, esse hæc recentioris ætatis inuenta existimarint, nos antiquissimi moris esse, & hic, & alibi toto opere disseruimus. B

LACEDÆMONII. CAP. XXVI.

Litera Lacedæmoniorum ad Hebræos.

NAMQVE Aquila, quæ Draconem arreptum gestet, Lacedæmoniorum Rempublicam ostendit, huiusmodi enim signo literas illi publice obsignabant. Tradit hoc Iosephus, vbi literas Lacedæmoniorum recitat Arij eorum regis ad Hebræos Onia Pontifice datas, quarum sententia ea erat, vt profiterentur Lacedæmonij se, per Abrahamum Iudæorum esse consanguineos: proinde gentem ipsam hortabantur, vt quæ Lacedæmoniorum essent, pro veteri necessitudine communia ducerent. Epistolam eam Iosephus, ait complicatam figura quadrangula fuisse, eoque obsignatam argumento, quod supra posuimus. Quod vero designarit epistolam fuisse quadrangulam, alios atque alios indicat complicandarum epistolarum modos, apud hos vel illos extitisse: alij enim paginis, alij tabellis, voluminibus alij in vmbilicos complicatis scribere consuerunt.

CLEARCHVS. CAP. XXVII.

CLEARCHO autem Heracliensium Tyranno, qui Iouis se filium dixit, in publicum prodeunti aurea Aquila velut argumentum generis præferebatur.

HERCVLIANI IVNIORES. CAP. XXVIII.

EIVSMODI coloris Aquila, quippe lutea trunco insidens in parma lutei Sapphiri, cuius marginem eodem colore, sed admodum dilutiore, circulus ambibat, Herculianorum iuniorum erat, qui sub Magistro militum Præsentiali militabant: quod in antiquis quibusdam eius militiæ commentarijs inueni apud Maffæos Romæ.

HERCVLIANI SENIORES. CAP. XXIX.

Herculiani & Iouiniani qui.

SENIORES vero Herculiani, cæruleam Aquilam alis vtrimque passis habuere in rubra parma, cuius latus ambitus in margine lutei coloris erat, quem nigra linea circumducta in partes duas æquidistantes dissecabat. Erant vero Iouiniani, siue, vt apud Vegetium est, Iouiani, atque Herculiani, Illyricæ legiones duæ, quæ sena millia militum habebant, quos Diocletianus, qui se Iouem Latine vocitabat, & Maximianus, qui pro Hercule se gerebat, cum ad Imperium peruenissent, pro merito virtutis ita nominibus à se inditis, appellandos censuere, eosque cunctis legionibus prætulerunt. Tela vero illis erant plumbatæ, quos Manobarbulos vocabant, eosq; portabant scutis insertos, ijsq; opportune iactis hostes equosq; priusquam non modo ad manum, sed ad ictum missilium peruenirent, graui admodum percussione consauciabant, Imperatoresq; illi horum opera bella plurima confecerunt.

IOVINIANI IVNIORES ET SENIORES.

CAP. XXX.

IOVINIANORVM autem, qui Iuniores vocabantur, insigne erat Aquilæ apotheosis, redimiculo supra caput imposito. Ales ipsa natiui coloris in parma lutea, quæ rubro primum circulo claudebatur,

A debatur, inde altero ſapphirei coloris toto margine complectebatur. E pectore autem Aquilæ, aureus extabat vmbilicus. Seniores vero purpuream geſtabant Aquilam in parma cærulea: duoq; erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus.

QVARTODECIMANI. CAP. XXXI.

CÆRVLEI coloris aliquanto diluti Aquilam geſtabant Quartodecimani, qui ſub Magiſtro militum per Thracas militabant. Ea vero ales in alba parma inſidebat orbi cæruleo denſioris luti, intra quem circulus ruber erat, à cuius medio aureus extabat vmbilicus. Verum hæc ſatis fuerit attigiſſe, ne opuſculum vniuerſum inſignibus & geſtaminibus farciamus. Hæc atque alia pleraque huiuſmodi ſcriptores rerum memoriæ prodiderunt, quæ ſi proſequi velim, nullus vnquam futurus ſit modus: quare manum de tabula, ſitque iam ſuper Aquila ſatis ſuperque declamatum.

B IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XX.

DE IIS QVÆ PER PHOENICEM, PELECANVM, ET QVASDAM ALIAS AVES ſignificantur

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

C AD CLARISSIMVM ACTIVM SYNCERVM.

IBI *vero* (SYNCERE ACTI *cariſſ. Phœnicem & Pelecanum, quique in ipſam hiſtoriæ ſeriem quibuſdam veluti laqueis detenti ſeſe inuicem implicuerunt, ſociatique in hunc locum aptiſsime conuenerunt, Noctuam, Cornicem & Paſſerem, dedicare conſilium fuit: Ac Phœnicem quidem ea de cauſa, quod veluti ille admirabili quadam inſignis pulchritudine, viſu rariſsimus, poſt longiſsima temporis interualla conſpicitur: ita Latinæ linguæ nitor, & eloquentiæ cultus, ornatusq; per tria ferme Phœnicis ſecula deſiderati, ætate demum noſtra, beneficio, opera, & labore plurimum tuo ſuſcitati, ſpectandos ſeſe theatris iam omnibus exhibuere. Pelecanum ob eam, qua præcipue commendaris, in amicos omnes charitatem atque beneficentiam, vt nemo vnus hodie magis amico amicus, quam Syncerus Actius eſſe prædicetur. Noctuam, quæ tuarum indicium ſit lucubrationum, quas Minerua haudquaquam inuita, elegantiſsimas elaboraſti. Cornicem ob diuturnitatem, quæ ſcriptis debetur*
D *tuis, non modo vno plus ſæculo, ſed perpetuo ſumma omnium commendatione victuris. Paſſerem ob orationis tuæ Veneres cupidineſque, qua nihil ſuauius neque iucundius excogitari poteſt. Sedenim quæ multa atque præclara de ingenij tui ſublimitate dici poſſent, ea conſulto prætereo, quia tu longe maior es quam mea te capere poſsit commendatio: quis enim Soli lumen afferre, niſi fatuus quiſpiam aggrediatur? Igitur cum tuo ipſe ſis ſplendore clarus, principatum hinc in literatura candore tuum, ſuo ſe præſidio tuentem miſſum faciemus, quodq; noſtrum eſt inſtitutum, ad animalium quæ interpretanda ſuſcepimus, ſignificationes conuertemur, quæ quidem quales & cuiuſmodi ſint, quamuis tu eas tum ex Græcis Latinisq; ſcriptoribus non ignoras, tum ex admirabili illa venerabilis antiquitatis tabula ænea, quam ſimul apud Bembum inſpeximus, potes edoceri, quæ omnem Aegyptiorum hiſtoriam antiquiorem, argento atque auro delineatam oſtentat: Quid tamen & nos ſuper his compererimus, ex ipſo Phœnice indicare incipiemus.*

INSTAVRATIO. Cap. I.

AEgyptii sane Sacerdotes, cum longa quid annorum serie intermissum, & iam antiquatum esset: quippe ludi, sacra, ceremoniæ, supplicationes, mores, ritusve aliqui, triumphorum splendores, vel quid huiusmodi, euenissetque postmodum, vt eadem instaurari cõtigisset, Phœnicem in huius rei significatum sculpere consueuerunt. Vnicum enim pleriq; omnes authores tradunt Orientales habitare solitudines, ab omni hominum commercio visuque separatum. Nomen illi Plinius inditum ait à Phœnice arbore, quæ palma Romanis est, ob id, quod ex Syagrorum genere vna, quæ in Chora est intermoritur, ac ex seipsa renascitur. Phœnix quoq; noster vbi moriendi tempus ipsemet aduentare præsensit, post annos, quos viuere perhibetur, circiter quingentos, in Ægyptum fertur, vbi ad humum demissus (ita enim Ægyptij rem memoriæ prodiderunt) rostro semetipsum vellicat, acceptoq; ex eo vellicatu vulnere, cruorem emittit, ex quo primum ceu vermiculus nascitur, mox pullus fit alter, forma priori similis: qui quamprimum pennas indeptus est, confert se vna cum patre in Heliopolin, quæ in Ægypto est, vbi primum Phœnicem ortum ait Athenæus, quo simulac venerit, oriente mox Sole moritur, nouo pullo in regna sua transmigrante. Vnde minime mirum est, duos aliquando Phœnices simul visos proditum ab historijs. Alij scribunt defunctum parentem à Phœnice pullo in eandem Soli dicatam vrbem gestari Smyrnea sphæra reconditum, quod non inficiatur Adamantius: sedenim cuius textoris manu obrotunda illa cistula contexatur, maxime velim edoceri. Ouidius hoc prius dixerat 15. Metamorph. vnam esse alitem, quæ sese ipsa reparet atque reseminet: nam vbi vitæ suæ secula compleuit, structo in palmæ alicuius vertice, ex casia, nardo, cinnamomo & myrrha, nido se superimponit, finitq; in odoribus æuum, inde Phœnicem alterum renasci de patris corpore: qui cum satis virium per ætatem indeptus fuerit, vt oneri ferundo sufficiat, nidum è ramis auellat, suaque incunabula & sepulchrum patris in Heliopolin deferat, atq; vt ipse dicit, reponat ante ipsius Solis fores: res quippe ingeniosissimo quouis Poeta digna. Horus nihil amplius ait, quam ab Ægyptijs sacerdotibus alterum defunctum, illum summo cultu suscipi, cui mystæ iusta ea rite redderent, quæcunque in reliquis alijs sacris animalibus facere mos erat. Quæ vero de nido eius Manilius senator togatorum, vt aiunt diligentissimus, tradidit, quæque inde nouis adiectis ad fabulam commentis posteri licentiosius ampliarunt, cum maximis ille nobilis doctrinis, doctore, quod asserit Plinius, nullo fuerit, hi vero nullo veterum authorum testimonio fabulentur, quæ sit adhibenda fides, aliorum fuerit iudicium. Obijcit aliquis Lactantium, summum, non inficior, virum: sed is, vt etiam Ouidius, poema scribit, non historiam. Ego sane super Phœnice atq; Pelecano, de quo paulo post, superq; nonnullis alijs, maiorem his adhibeo fidem, qui eadem in regione, locisq; vbi animalia hæc reperiuntur, & geniti & educati sunt, ac ea perinde conspicere aliquando potuerunt, quam ijs, qui auditu tantum eorum naturas excepere.

D. Hieron. ad Præsidium, Indiam habitare ait. *Plin. lib. 10. cap. 2.* *Ortus Phœnicis.* *Lib. 10. c. 2.*

Quamuis vero de moriendi modo, deque funerandi ratione super Phœnice scriptores diuersi abeant, in eam tamen omnes concordiam deueniunt, atque consensum, vt Phœnicem nouum ex præmortui corpore fieri nequaquam inficientur, esseque hoc plenissimum, atque firmissimum futuræ resurrectionis specimen, Tertullianus asseuerat: quippe qui de Phœnice loquens ait: *Ille semetipsum libenter funerans renouat, natali fine decedens, atque succedens iterum Phœnix: vbi iam nemo, iterum ipse, qui non iam alius idem.* Quid expressius in hanc scilicet resurrectionis causam? aut cui alij rei tale documentum? (de resurrectione quippe loquitur.) Addit & hæc etiam scriptis suis: *Et florebis,* inquit Deus, *velut Phœnix:* id est, de morte, de funere, vti credas de ignibus quoq; substantiam corpori exigi posse. Prosequitur mox rationes suas: *Multis Passeribus antestare nos Dominus pronunciauit: si non & Phœnicibus, nihil magnum.* Inde subijcit Ironiam: *Sed homines semel intereibunt, auibus Arabiæ de resurrectione securis.* Ita ille

Tertullian. super Phœnice, lib. De resur. Carnis.

A ille passim acerrimus Christiani nominis propugnator, labentem hanc aciem restituere contendit, cui veluti sacræ innixus anchoræ, vxorem quoque vna ouis commemoratione, ad vidualis pudicitiæ obseruationem adhortatur. *Probe enim vxor*, inquit, *quæ maritum in pace præmisit, pro anima eius orat, & refrigerium interim postulat ei: & in prima resurrectione consortium, offertque annuis diebus, dormitionis eius*, & quæ plurima omnium lectione digna prosequitur.

De viduitate.

ABSENTIA DIVTVRNA. Cap. II.

VTCVMQVE autem de morte Phœnicis traditum sit, Ægyptij sacerdotes tam diuturnæ migrationis ergo, cum qui peregre profectus diutissime domo procul abfuisset, per hanc alitem significabant: propter viuacitatem autem, animam hic diuturno tempore versatam. Nam animi patriam non esse corpus, sed nos hic, quamdiu viuimus, peregrinari, non Ægyptij tantum, sed Græcorum, Latinorumque authores præstantissimi, nostraque in primis pietas, passim admonuere.

SOL. Cap. III.

B CVM vero Phœnix vnicus omnino esse perhibeatur, & pulcritudine volatilium genus omne longo post se relinquat interuallo, quippe qui sit aureo circa colla fulgore rubicundus, cetero corpore purpureo, cæruleam caudam roseis pennis distinguentibus, cristis faciem caputque plumeo apice, vt Plinius diceret, honestatus, simulacrum Solis ab Ægyptijs ferebatur, cui, quod solus sit, à raritate nomen: quo quidem nihil admirabile magis intuemur, dum lumen ille suum longe lateque per ima etiam penetralia exiguo quouis aditu, veluti suprema quadam inundatione diffundit, eaque de causa πολὺς cognominabatur, id enim est apud Philippum Ægyptij vocabuli significatum voce Græcanica inductum, à multarum scilicet dotum opulentia, magnitudineve: quia omnia sibi collata latissime superat, & excellit.

Phœnix Solem denotat.

Plin. ibid. Solis etymon à Macrobio. lib. 1. c. 20.

C PRÆSTARE. Cap. IV.

ÆGYPTII denique cum Sole magis quam reliqui homines gaudeant, eiusque beneficio perfruantur quo maxime feruet tempore, prouincijs reliquis quantumlibet remotis, & in Septentrionem declinantibus grauis, Ægyptijs solis est commodus: Nilo tunc scilicet exundante. Cum vero per Phœnicem Solem intelligerent, per eundem exundationem identidem significabant. Neque tamen simplex erat apud eos exundationis vocabulum, sed id PRÆSTARE ET EXCELLERE etiam indicabat, atque vti cuiusquam esset in aliqua vel ingenij, vel corporis, vel opum dote claritas, ita eum exundare dicebant. Nos quoque rarissimos doctrina virtuteque viros, qui longe reliquos antecellunt, Phœnices appellare consueuimus. Opposito vero modo, *Multitudo*, pro vilitate ponitur: vt, *Vnus è multis*, apud Plin. in Epistolis, ex vulgaribus quippe & ignobilibus hominibus. Et apud Cicer. *Multi* sæpe eodem sensu. In sacris literis Psal. 71. *Quasi prodigium factus sum multis*, hoc est, imprudentibus, insipientibus & ignobilibus.

D DE PELECANO. Cap. V.

EX eadem solitudine Pelecanus occurrit, quem Latini Plateam, vt putat Gaza, vocauere. Nam sunt qui Plataleam eam apud Plinium vocandam existiment, voce hac ex Ciceronis de Natura Deorum, lib. 2. desumpta. Idem nomen apud Hebræos *Quat*, à nonnullis Pelecas, ab alijs Onocrotalus interpretatur. Pelecanum sane auem paruam esse, quæ solitudine delectetur, Eucherius scribit. Esse tamen aliud Pelecanorum genus in Nilo, non inficiatur, passimque in stagnis & lacustribus locis habitare, pene Cygnis simile, nisi quod paulo maiores sunt. Atque hi forsan Onocrotali, quos Veneti syllabis aliquot ademptis, Crotos vocant. Deuorant hi conchas auidissime, multitudinemque laxo admodum ingestam gutturi euomunt, atque ita mox quod aptum cibo quasi coctum absumunt, crustas negligunt. Deque genere hoc dubio procul quæ dicturi sumus hieroglyphica desumuntur.

Quod collũ mergens in aquam ruditum edat ὄνος καὶ κερταλισμὸς, asinus & ruditus.

INSI-

INSIPIENTIA. CAP. VI.

A

Pelecani in nidificando consuetudo.

INSIPIENTEM hominem, quippe qui nullam rerum rationem examinet, per Pelecani hieroglyphicum significari tradunt Ægyptij, propterea quod auis ea cum possit in editioribus locis nidificare, veluti prudentiora faciunt volatilia, quæ ita se à multorum iniuria subducunt, ea, satis cum imprudentia, spaciosas areas perquirat, in quibus terra defossa oua ibi edita deponat: quod simulac animaduersum est à pastoribus, vel ab ijs, qui id genus alites aucupantur, vbi primum pulli exclusi sunt, eo properant, & vel aridis Boum excremẽtis, vel alio quopiam fomite locum sepiunt, mox ignem inijciunt: (ἐμβάλλουσι enim in manuscriptis codicibus, non ὑποβάλλουσι.) Pelecanus autem quamprimum

conspexit fumum, ocyus auolat, & longe maiore imprudentia quam nidificauerat, ignem alarum quassatione quærit extinguere: cæterum, ignis ventilatione agitatus, vehementius incenditur, perstat illa nihilosecius flammas alis verberare, rata se opem ita filijs allaturam: sedenim contra accidit, quam sperarat: quia pennis omnibus ita exustis, euolandi facultate priuatur, atque ita minimo negotio capitur. Animaduerte vero in antiquis Hori codicibus esse, ὑφ' οὗ κατακαιόμενος τὰ ἑαυτοῦ πτερά, non vt in vulgatis, κατακαιόμενα. Hinc Ægyptij reliqui, qui sacris initiati non erant, alite hac nulla religione vescebantur, pietatem autem in filios huiusmodi, vitio dabant insipientiæ. Dicebant enim Pelecanum non consulto, vti Vulpanseres faciunt, ad id certamen ferri, sed per imprudentiam, & mentis alienationem quandam (ἀνοίας enim, non εὐνοίας in manuscriptis Hori codicibus habetur) quare tanquam auem inauspicato genitam ac male feriatam contemnebant, nullo eam honore prosequentes. Hebræi nomen id huius alitis, quo de superius mentio facta est, punctis ijs præsignant, quæ profanam eam, & à mensis reiectam indicant. Sane Leuitico Pelecanum, quem Septuaginta Interpretes cum Ibide, Porphyrione, Cygno, Herodio, & Charadrio nominant, ideo cum his omnibus profanum decreuere: quod longiguttures sunt, si nouum licet proferre vocabulum: quæ autem alites sunt huiusmodi, cibum non ex aere, aut ex arboribus aucupantur, sed vel à terra, vel ex mari fluminibusve aut stagnis, vt Ibis Serpentes venatur, Porphyrion Vermes, Pelecanus & Cygnus Pisces: ex earum figura hominem scilicet intelligentes, qui cibo posthabito cœlesti, terreno pascatur, aut marino, hoc est, mentem ad inferiora deijciat, diuinoque neglecto cultu, humana quæque, atque ea & sordida & parum vtilia perquirat. Sordidi enim Vermes, sordida reptilia. Pisces vero parum conferunt ad nutrimentum: de quibus loco suo disputabimus.

B

C

PIETAS ET AMOR IN FILIOS.

CAP. VII.

SACERDOTES tamen Ægyptij alitem hanc cum primis sacram venerabantur, eique parcendum existimabant, & honoris causa nullo pacto vt mensis inferretur, æquum arbitrabantur: cum factum id, quod pro filiorum salute neci se tam atroci dederet, non imperitiæ stuporive, aut imprudentiæ imputarent, sed incomparabili paterni affectus charitati, supremæque miserationi, qua erga filios maxime omnium afficiatur. Fallere enim venatores, eosque transuersos seducere, non sine spe fugæ, quod Vulpanser agit, parui omnino momenti est. Femora etiam, quod Vultur facere perhibetur, vellicare, vt excusso sanguine filij pascantur aliquamdiu, non magni admodum est cruciatus. Sedenim, in adeo penetrabiles furentis ignis ardores inijcere se, eaque perseuerantia tam cruciabili tormento torreri, supra quam excogitari possit admirandum. Quodnam enim animal tam fatuum, tam stupefacto sensu inueniemus, quod ad vnius prunæ tactum non è vestigio resiliat? quod adeo robustum atque impauidum, vt accensam non expauescat flammam? Animosi atque imperterriti ante omnia animantia Leones, illi tamen tam feroces, tam indomiti, tanto animi corporisque vigore præditi, consternantur statim ad vnius prætentæ faculæ conspectum, præq; timore propemodum exanimascunt.

D

Pelecanus commendatur à pietate in suos.

A mascunt. Videt Pelecanus ignem, cuius non ignorat vehementiam, audacter accedit, ardorem in membra singula intolerabili cruciatu penetrantem sentit, neque loco dimouetur: exuritur pene tota, neque tantillum quidem consternatur: patientissimaque constantia vigens, saluti filiorum intenta potius, quam suæ mortis genere omnium atrocissimo conficitur, tanta in ea charitas, tantus amor, tanta vis pietatis elucescit: & quispiam audebit eam stuporis insimulare, & male feriatam auem appellare? Subit ad hanc sententiam Arsinoes recordatio, quæ à Ptolemæo fratre insidijs & fraude decepta, cum percussores in duos filios impuberes immissos à fratre conspicata esset, complexa eos ad se fugientes, ea parte qua vulnera filijs intendebantur, diu corpus suum cædendum opposuit, multisque ita vulneribus saucia, eorum tamen saluti consulere non potuit: illi enim in matris gremio inter oscula ipsa truculentissime trucidati sunt. Quod si Pelecanum simili casu sese morti obijcientem, insipientem appellauerimus, longe quidem insipientiorem Arsinoem dicemus, quæ ita pro filijs trucidari pateretur: cum præsertim ipsa non ad mortem, non ad vincula, sed ad nuptias & regni successionem à Ptolemæo deposceretur. Sed tantum abest vt vel Arsinoe vel Pelecanus sint imprudentiæ damnandi, B vt omnium consensu merita, hoc est, ingenti laude, ob incomparabilem, quam omnes admirentur, charitatem minime fraudandi esse iudicentur. *Arsinoes pietas.*

MISERATIO. CAP. VIII.

SED ENIM nostri quoque cum Ægyptijs sacerdotibus in hoc pingendi genere consentientes. Pelecanum pro miseratione ponunt, & Assertoris nostri hieroglyphicum in summa cruce statuunt, qui nos sospitaturus, atrocissima torqueri morte voluerit. Agnoscit & Eucherius Pelecanum pro Christi symbolo, quamuis Hieronymus tradit eam auem pullos suos rostri percussu interficere, pœnitentem mox factum, nido in ipso per triduum lugere, postremo seipsam grauiter vulnerare, & sanguinem suum super C filios effundere, quo illi perfusi reuiuiscant: quod alij viderint. Sed quod eam alitem, vt etiam alijs plerisque persuasum est rostro pectus dissecantem pingunt, vt ita fuso sanguine filios alat suos, ab Ægyptiorum historia valde alienum est: illi enim Vulturem tantum, vti suo diximus Commentario, id facere tradiderunt, neque non, vt paulo ante dicebamus, Phœnicem, sed hunc non pietate adductum, vti vultur, sed fato ita coactum suæ consulere posteritati. Sunt & mutua filiorum officia, qui parentibus vicem reddunt, & escam famescentibus subministrant: verum ijs quæ à parentibus in eos proficiscuntur, haudquaquam paria. Quod vero Celsus persuasum facere nititur, eos humanum genus superare pietate, Adamantius hæc ab ijs geri natura tantum duce profitetur.

Vt Psal. 101

Pelecanus Christi symbolum.

SOLITVDO. CAP. IX.

NOSTRÆ autem sacræ literæ per hieroglyphicum Pelecani solitudinem interpretantur, cuius factum se esse similem Dauides canit: quia scilicet errabundus tunc per solitaria diffugiebat loca, qui Saulis Regis indignationem euitaret, quod vt apertius explicaret, nycticoracis etiam similitudinem adiecit, qui quidem non luce, sed tenebris in comparandis vitæ suæ necessarijs plurimum fruitur. *Psal. 101. vers. 7.*

D

DE VVLPANSERE. CAP. X.

SED ne longius ab hac in filios charitate discedamus, insigne illud quoque exemplum incomparabilis amoris est, quod à Vulpansere præstatur.

FILIVS. CAP. XI.

FILIVM, vt inquit Horus, vt alij, affectum in filios, scribere si vellent Ægyptij sacerdotes, Vulpanseris hieroglyphicum faciebant. Ales hæc, ex Anserum genere, qua lautiores epulas non no- *Lib. 1. c. 53.*

rat olim Britannia, tanto filios amore prosequitur, vt si vnquam accidat, vt cum filijs in venatores incidat, simulatque conspecti sunt illi, pater & mater sponte accurrunt, seque ipsos venatoribus dedunt, vt ita eos à filijs aliorsum auertant; διαστωθῆ enim non διασωθῇ, in antiquis manuscriptis codicibus habetur. Cuius pietatis ergo visum est Ægyptijs, animal huiusmodi magna prosequi veneratione. In ijsdem enim manuscriptis exemplaribus est, αἰγυπτίοις ἔδοξε σεβάζειν τὸ ζῶον, non autem συμβάλλειν, vt habetur in impressis. Porro Britanni, qui, vti dicebamus, Vulpanserem in delicijs habebant, nostrum Anserem religiosum opinabantur, eoque abstinebant. Nam cum de moribus eorum Cæsar loqueretur, eos dixit Anserum cibo non vesci, perinde ac etiam neque Lepore. Verum istud olim.

Anser olim religiosus Britannis.

DE NOCTVA. CAP. XII.

RELIQVVM est, vt & Noctuæ, & aliarum auium, quas promisi, significata prosequamur, quæ cum nostrates sint, Latinis & Græcis plurimum innotuere: quare de his longe certiora sumus allaturi.

MINERVA. CAP. XIII.

PRIMARIVM Noctuæ significatum est, vt Minerua per hieroglyphicũ eius intelligatur, de qua ipsa Glaucopidis etiam cognomentum sumpsit: siue propter cæsium oculi colorem, quo qui præditi sunt, præstantioris & acutioris ingenij feruntur esse: siue propter lucubrandi, contemplandique munus, quod animi vis nocturni potissimum temporis silentio vegetatur. Qua de causa Dracones etiam, Gorgoneum quippe caput, ægidi adsculpebantur. Acutissimum enim esse Draconi visum ex eo potissimum apparet, quod ab intuendo illi nomen, vt in Serpentis Commentario copiosius. Addunt alij tertiam quandam causam: quia nusquam Noctuarum vis maior, quam Athenis, vbi dea ipsa præcipue colebatur, vnde prouerbium illud emanarit, γλαῦκας *Athenas ferre*: siue id ob Noctuarum copiam, siue ob numorum multitudinem, qui Noctuæ signum habebant. Acerbe vero Demosthenes in huiusmodi Noctuæ cultum lusit, cum è carcere populi Atheniensis elapsus fugeret: nam ad Palladis arcem subinde respectans, sublatis manibus: *o Pallas*, inquit, *vrbium domina, cur tribus infaustißimis bestijs delectaris? Noctua, Dracone, & Populo?* ex vna forte cœcitatem, ex Dracone liuorem animorum, ex Populo instabilitatem & inconstantiam intelligens.

Hæ & Νυκτείδαι, vt ait Ouidius, Nocte volant, seroq; trahunt à tempore nomen.

Meminit Cicero ad Q. Fratrem & ad Torquatum.

Plut. in eius. vita.

SAPIENTIA. CAP. XIV.

SANE vero cum Minerua consilij prudentiæq; Dea diceretur, aliquot in ostentis Noctua sapientiæ signum fuit, vt quæ in Hieronis priuati adhuc hominis hasta consedisse conspecta est, primo bello quod inijt: nam aruspices hinc eum cautum in consilio futurum prædixere, id quod sapientissimum totius eius vitæ regimen comprobauit.

VANÆ SAPIENTIÆ STVDIVM. CAP. XV.

SED quantum pertinet ad doctrinæ studium lucubrationesque ipsas, interpretationem eiusmodi non respuit Basilius, sed eos intelligi vult, qui vanæ sapientiæ studijs incumbunt. Nam, vt illius aspectus noctu quidem valet, Sole autem illucescente non mediocriter obfuscatur, ita istorum hominum mens acutissima quidem ad inanium rerum cognitionem esse videtur, hebetissima vero caligineque oppleta, ad veram lucem hallucinatur, neque liquido quicquam intueri potest. In hanc fere sententiam Hierosolymitanus Hesychius Noctuam comedi prohibitum ait: quia lucis beneficio nocte polleat, interdiu cœcutiat: ex quo illi debeant intelligi, qui legis contemplatione & scientia plurimum gloriantur, Euangelicam autem claritatem ferre non possunt.

NOCTVARVM NVMISMATA QVÆDAM.

Cap. XVI.

IN numis aliquot videas Palladis ipsius simulacrum cum ingenti vmbone, dextera ad oram vmbonis adiecta, virga à pectore ad solum applicata, cui videtur inniti: nam virga, vt in caduceo disputatum disciplinam ostendit. Sub vmbone Noctua est: inscriptio, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. Ab altero latere caput galeatum, cum Pegaso in plano galeæ. Sunt vero Brettij, quos nos Bruttios vocamus, vt Hermolao Byzantio, qui Stephanum deflorauit, placet, à Bretto Tyrrhenorum ciuitate, quam Brettus Herculis filius condidisse fertur: quin & regio ipsa Brettia nuncupata, neque non & Lingua. Aristophanes, *μέλαινα δεινὴ γλῶσσα βρεττία παρῆν.* Antiochus autem Italiam vocatam olim Bruttiam dicit, mox Oenotriam. Alibi vero videre est in numis caput Palladis galeatum, ab cuius altera parte Noctua est prostrato innitens carchesio, iuxtaque quadrigæ cum victoria laurea circumducta cum baccis. Huiusmodi autem numos argenteos magno numero comperies. Literæ in nonnullis, quæ legi possint, ΑΘΕ, à tergo caput ipsius Palladis galeatæ, varijque admodum sunt hi Noctuarum numi.

Brettij, siue Bruttij quid.

VICTORIA. Cap. XVII.

PORRO Noctua Atheniensibus indicium victoriæ fuit, cuius etiam volatus in adagium cessit, *Γλαὺξ ἵπταται, Noctua volat*, cum profligatos hostes, & subsecutam victoriam innuerent. Id vero sibi proponebant, propterea quod auis hæc, vti dictum, Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam male consulta Atheniensium fortunare. Atque hac de causa Demosthenes oratione *περὶ παραπρεσβείας*, Solonis versus citat:

Ex Zenodoto & Suida.

ἡμετέρα δὲ πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὔποτ' ὀλεῖται,
αἴσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων.
τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀμβριμόπατρης
παλλὰς ἀθηναίη χεῖρας [illegible]θεν ἔχει.

Nostra quidem ciuitas nunquam, fato Iouis, neque Deorum immortalium arbitrio, peritura est. Talis illi contigit custos, magnanima scilicet potentissimo patre genita Pallas Athenaa, qua manus supra caput eius habet. In adagijs autem rebus quibuscumque feliciter, & ex animi sententia succedentibus, dici consueuit vsitatissimum apud eos illud, *Noctua volat.*

PECVNIÆ. Cap. XVIII.

APVD eosdem Noctuæ cesserunt in pecuniarum nomen: hinc apud Plutarchum in vita Lysandri à Gylippi seruo dictum, *Multas sub Domini sui tegulis Noctuas cubitare.* Gylippus enim cum ex ingenti pecunia, quam Lacedæmonem asportare iussus erat, partem interuertisset, eam sub ædium suarum tegulis occultauerat, cumque seruorum testimonia contra Dominos non admitterentur ex lege, & irritum facerent iudicium, callide admodum ille commentus est rem aperire sub eo verborum inuolucro: vt indicio pecuniarum facto neque ille accusasse dominum videretur, neque ius vllum violasse, Atheniensis tamen Reipublicæ commodo consuluisse. Alibi Noctuas Laurioticas pro pecunijs appellatas inuenias, non, vt nonnulli putant, à circumducta in numis laurea, quæ admodum conspicua est, sed à Laurio Atticæ regione auriuenifera. Obserues tamen in huiusmodi numis non modo laureas circa Noctuas, sed eas laureo etiam ramo insidentes cudi, eius dubio procul hieroglyphico victoriæ, qua de superius meminimus. In aliquot procumbentem Leonem superuolat, cum inscriptione, ΑΝΤΙΟΧΟΥ, quod nimirum hostis ferocitatem Atheniensium prudentiæ succubuisse significat. Sunt aliquot numi, in quibus Noctua cum Iouis facie cusa est, eos diobolares fuisse tradunt, quibus vero Noctuæ duæ impressæ sunt, quatuor obolis expendebantur.

Dictum serui Gylippi.

Aristophanes in auib. γλαῦκες λαυρεωτικαί.

MORS. Cap. XIX.

APVD Ægyptios vero Noctua mortis erat hieroglyphicum, vulgatissimo iam etiam apud nos & Oratorum & Poetarum testimonio, Noctuam lethale aliquid, aut inauspicatissimum infortunium afferre. Causam huiusmodi significationis duplicem inuenio: vnam, quod cum Cornix vitæ longioris symbolum habeatur, compertum est Noctuam quadam naturæ discordia, eius nidis magis

quam aliarum auium insidiari, tepere eam clanculum, noctis tenebris fretam, & vel pullos, vel oua Cornicis inuadere atque deperdere. Nam & in manuscriptis Hori codicibus legas ἄφνω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν, quæ vltima locutio in impressis exemplaribus desideratur. Altera consideratio est, quod mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, vt illud:

Æn. lib. 10. *In æternam clauduntur lumina noctem.*

Et alibi:

Æn. lib. 6. *Sed nox atra caput tristi circumuolat vmbra.*

Tenebræ pro angustiis, vt & nox.

& similia passim. Eucherius Lumen in Diuinis literis pro Die, iustitia, fide, prosperisquè cunctis poni autumat: contra Tenebras pro nocte, iniquitate, infidelitate, aduersisque omnibus, ac perinde pro errore, & ignorationis cœcitate, atque etiam mortis acerbitate. Denique Diuinæ literæ mortem sæpe pro vniuersa calamitatum strue ponunt, sicuti etiam viuificare, pro liberare à periculis & ærumnis: ita enim Interpretes exponunt illud Psalm. LXXI. *Et conuersus viuificasti me.* Demum Noctua noctis domina perhibetur, vnde illi apud Latinos nomen. Quod vero nocturno cantu suo infortunium semper aliquod minitetur, Pyrrhi tantum Epirotarum Regis exemplum ponam, qui cum Argos expugnatum duceret, infelicissimæ atque ignominiosissimæ mortis signum accepisse fertur à Noctua, quæ hastæ illius ex itinere insedisset. Nam cum is detracto insigni à galea, ne internosceretur, in Argiuos oppidanos cædem incœptasset, aniculæ cuiusdam filius eum hasta leuiter vulnerauit. At cum Pyrrhus impetum in percussorem fecisset, Argiui mater, quæ superne spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam super Regis galeam effudit: quo ictu cum exanimatus concidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito accurrit, detractaque galea ferrum gutturi admouit, sed toruis Pyrrhi oculis attonitus, & os, & mentum eius pro iugulo recidit. Hoc igitur mortis signum illud esse crediderim, quod ab lictore ferebatur ad damnatum publico iudicio, præsertim apud Æthiopas, à quibus Ægyptios aiunt multa rituum id genus mutuatos: nam pios eos ante omnes extitisse, familiaritates eorum comm[illegible]aque cum dijs, & inuicem agitata conuiuia, de quibus & Homerus & alij scripserunt, facile indicant ita fuisse tunc hominibus persuasum. Eo vero signo viso reus sponte sibi mortem consciscebat, magno & sibi & patriæ dedecori futurus, nisi fecisset: adeo illi Regem suum, vt numen venerabantur, vulgoq; adorabant. Atqui ferunt quemdam per hæc morti destinatum, cum de fuga cœpisset cogitare, priusquam periculo se abstraheret, zona à matre strangulatum: adeo persuasum fuit genti, non licere mortem magistratuum pronunciatione decretam, exilio vel subterfugio quopiam alio commutare, vt iam seuera Lacenarum exempla in desertores filios edita mirari desinamus. Quamuis vero Regem illi suum tanto cultu & obedientia prosequerentur, supra Regem tamen qui Meroem incolebant, Memphitici sacerdotes erant, quibus memoriæ proditum ius olim fuisse mortis Regi per internuncium imperandæ, alteriusque in demortui locum, cum libitum esset, constituendi. Sed nos ad hieroglyphica, quæ tractanda suscepimus, reuertamur.

Pyrrhi Regis infortunium.

Consule Platonem in Timæo. Arist. 1. Metaphys. Strab. lib. 7.

MVTVA HOSTIVM DETRIMENTA. Cap. XX.

Noctua cum Cornice dissidium.

SI vero hostes duos capitali odio detrimenta, & insidias alterum alteri sempiternis indignationibus molientes, manusque mutuarum cædium sanguine commaculantes, notare vellent Ægyptij sacerdotes, Noctuam & Cornicem proponere consuerunt, quarum vsque adeo immortales sunt inimicitiæ, vt hæc, & alio in mutuo semper damno odium exerceant. Cornix enim interdiu oua Noctuæ rapit, absumitque sibi conscia. Noctuam interdiu cæcutire. At Noctua contra, vti dicebamus, noctu in oua Cornicis inuadit, quæ subfuretur ac edat: sicque altera interdiu, altera noctu potentior. Quinetiam, quod ad earum inter se temperaturam nullo modo congruentem, facit, sunt qui exploratum se habere dicant, confusum vtriusque sanguinem coire non posse.

Ab Ælian. lib. 3. c. 9.

ABSTEMIVS. Cap. XXI.

Oua Noctuæ.

LONGE salubrius est significatum illud, quo hominem sibi ab ebrietate cauentem significare volentes, Noctuam oua sua desugentem effingebant: quando memorant oua Noctuæ ea vi pollere, vt si per triduum ebriosis in vino dentur, tędium eius adducant, & abstemios homines reddant: quod

etiam

A etiam apud Philostratum assertum comperi: qui abstemium scribit ita reddi puerum, vt donec vixerit vini odio teneatur, si priusquam vllum vini gustum nouerit, Noctuina oua leuiter cocta, illi sorbillanda propinentur: vini enim odium inde suboriri, quia temperantior hinc fiat naturalis calor.

PATROCINIVM FRVSTRA IMPLORATVM. CAP. XXII.

ADDIT his Horus, vt si hominem ad alicuius misericordiam, patrocij vel salutis causa euentu irrito confugientem, significare vellent, Passerem & Noctuam soliti essent figurare: siquidem illc, vel alia quæpiam auicula, vbi aucupis infestas artes declinare studuerit, ad Noctuam confugiat, cuius patrocinio speret se periculum euitare posse: sed enim ibidem intercipiuntur, vbi sibi perfugium adesse proposuerant. *Lib. 2. c. 1.*

TYRANNVS. CAP. XXXIII.

B HVIVS quodammodo generis est Nycticorax, qui tyrannidem significat, ob occultationem scilicet consiliorum, quæ dissimulare potentiores pro magno habent negotio. Huic significato Callimachus ansam dedit, qui tyrannos loqui veluti σκῶπας ait, σκῶπες vero οἱ νυκτικόρακες dicti, quasi σκιῶπες, quod scilicet eorum sermones nocturni plurimi sint, & in arcanis habeantur, vti Nycticoraces noctu plurimum obstrepunt. Et quoniam ales hæc mihi inter lucubrandum obstrepuit, minime prætereunda fuit, vt omen eius eluderemus.

Hoc est coruus nocturnus.

Suidas. Νυκτικόραξ τὰς οἰκουμένας φεύγων τῶν οἰκιῶν ταῖς ἐρήμοις προσέχει.

HYPOCRITA. CAP. XXIV.

EAM Diuinæ literæ inferri mensis non permittunt, quoddam hominum genus hieroglyphice innuentes, qui palam strepitum nullum, tumultum C nullum, insidias nullas mouent, sed hypocritæ tristes, omnem mansuetudinis, modestiæ, benignitatisque colorem præ se ferunt, clam vero fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria consectantur: latet enim interdiu Nycticorax, noctu vero prodit ad infausta negotia, deque culminibus ædium lethalia quæque meditatur, & inuisum quiescentibus tumultum excitat inauspicatissima.

Nycticorax habitas domos fugiens desertas incolit.

Noctua edi prohibita.

CHRISTI HVMILITAS. CAP. XXV.

EADEM vero causa qua Christi humilitatem agnoscimus in humana forma suscipienda, quem scilicet, modo Vermem, modo Scarabeum, modo quid eiusmodi aliud in Diuinis literis appellatum comperimus, Nycticoracem quoque nuncupatum Theologi veteres obseruauere, & ipsum inquam, & vnumquemq; ex ijs, qui eum tempore hallucinationis sectabantur: nempe quod tam Christus, quam Christiani, despectui ludibrioque fuerint apud Gentes. Vnde Paulus: *Nos Christum prædicamus crucifixum, Gentibus quidem stultitiam, Iudæis scandalum.* Eoque spectare aiunt Psalmi dictum: *Factus sum sicut Nycticorax in domicilio*; de quo apud Eucherium. D Sunt qui noctuam & Nycticoracem eandem alitem putent, & qui hanc Bubonem esse contendant: neque tamen desunt, qui Orientalem esse auem autument, nostris parum cognitam, apud quos nominis tantum interpretatio manifesta sit, nocturnus quippe Coruus.

Christus & Christiani Nycticoraces dicti.

Psal. 102.

DE CORNICE. CAP. XXVI.

Auctore Ouid. lib. 2. Metam.

CORNICEM ea potissimum de causa Noctuæ subiunximus, vt qui summam ex vtraque discordiam intelligi ostenderamus, ex altera tantum, quippe Cornice concordiam significari comprobemus: si tamen cur Martem & Venerem per Cornices duas Ægyptij significarent, ostendi prius curauerimus. Ex alitis huius fœtu duo tantum oua oriri compertum est, inde autem & marem & fœminam pa-

Mars & Venus per duas Cornices.

nam pa-

nam pariter excludi. Quod si, quod raro accidit, geminos vel mares, vel vtramque fœminam gigni contigerit, cœlibem vtrumque vitam agere, coniugatorum vero, si alterum moriatur, marem cum nulla vnquam alia Cornice copulari, neque etiam semel viduata fœmina marem vnquam amplius quærit vsque dum viuit: sed vt apud Maronem est, *Sola in sicca secum spatiatur arena.* Vnde fit, ex Ægyptiorum disciplina, vt in Cornicem vnam tantum incidentes, inauspicatum esse mortales putent: quod Ælianus etiam tradit, viduato scilicet animali obuiam facti, ac perinde cœlibem solitariamque, hoc est, tristem, ac necessarijs destitutam adminiculis, vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, vbi Poeta vxorem auspicato ducendam monet, *Si,* ait interpres is, *Cornices duas obseruaueris.* Sunt qui auem hanc inauspicatæ omnino putent garrulitatis: à quibusdam autem impendio laudatur. A

MARITALIS COPVLA. Cap. XXVII.

Cornices pro nuptiis.

ET eodem quidem argumento, ijsdemque Cornicibus geminis, congressum maritalis copulæ legitimum indicabant, quod aiunt, eas ita inuicem copulari, quemadmodum homines naturali more coniunguntur. Hinc illud, quod ore eas coire vulgus arbitratur. Præterea omnia, quæ coruinam speciem habent, raro coire solent, identidemque sacrum matrimonij fœdus nulla labefactari petulantia, vel improbioris lasciuiæ nequitia debet, vti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa coniungi solitos, à conceptu sibi temperasse: qui quidem modus & tenor & sobrie ac honeste seruatus in causa fuit, vt per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum. B

CONCORDIA. Cap. XXVIII.

Cornicis clamor in nuptialibus festis antiquus.

CÆTERVM, quia in nullo vnquam vitæ colore ac statu concordia magis expetitur, quam in maritali commercio, Cornix hinc ipsa concordiæ symbolum habetur; ideoque vulgo Græci, vt Hori interpres Philippus obseruauit, nuptialibus festis ἐκκορηκορώνη clamitare consuerant, cum tamen ignorarent, ex instituto veteri Cornicem in nuptijs omine auspicatissimo nominari solitum. Animaduertendum autem in Græcanica illa succlamatione aliquid desiderari, videndumque apud Æschylum, Danaidibus, ita scribi, σὺν κόρεις τε, καὶ κόρεις, κἀν τῷ βίῳ ἐκκορεῖ, pro κόρεις κορώνας. Nonnulli vero dicunt hortandi modo enunciandum, ἐκκορεῖ κόρους κορώνας, quod nescio quid esse volebant, quod cantilatum verecundiam ijs, qui liberis operam dabant, auferret, quæ siquis vberius sibi declarari cupiat, ad commentaria Pindari se conferat, in Pythijs, ode tertia. Sed vt ad concordiæ hieroglyphicum reuertamur: alitis huius simulacrum sæpe vidimus in Faustinæ Augustæ numis, cum inscriptione, CONCORDIA. Eoque nimirum Iuuenalis respexit, cum veterem concordiam dixit nido increpitare, quamuis superiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ad hoc signari arbitrati sunt: sed enim, quam in numis conspeximus, nihil habet quod ad Ciconiæ effigiem referri possit. C

Satyra I.

CORONA VRBS. Cap. XXIX.

Corone vrbs Messeniorum in Peloponneso.

CORNIX vero in manu Palladis, cuius simulacrum aheneum sub dio Coronæ visebatur, ciuitatis ipsius & nomen, & nominis causam significabat. Ait enim Pausanias, Coronem ciuitatem ideo eo nomine nuncupatam fuisse, quod in fundamentis, dum vrbs ea in Peloponneso conderetur, ahenea Cornix inuenta fuerit, ea vero κορώνη Græce nimirum est.

GARRVLITAS. Cap. XXX.

SED esto, fuerit Cornicis simulacrum in manu Palladis in clara admodum Peloponnesi ciuitate, longe secus Athenis, vbi Cornices ad arcem Palladis non aduolabant, de quo Lucretij sunt carmina in hunc modum: D

Lib. 6. de nat. rer.

Est & Athaneis in montibus, arcis in ipso
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cum fumant altaria donis;
Vsque adeo fugitant non iras Palladis acres,
Peruigilij causa, Graium vt cecinere Poetæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipsa sua vi.

Natal. Comes lib. 4. cap. 5.
Sat. 5.

Ex Græcorum igitur ipsorum sententia, abiecta repulsaque Cornix à Pallade est, vtpote quæ meditationum peruigilio infesta sit, & mentis agitationem interpellet obturbetque garrulitate sua, cuius est hieroglyphicum. Inde autem & Cornicari verbum, quo vtitur Persius;

Nescio

A *Nescio quid tecum graue cornicaris, inepte.*
Id Græce κρώζεις, de garrientibus.

Aristoph. in Pluto.

TABELLARII FIDES. Cap. XXXI.

SED ENIM, ea quæ ad Crocodilorum vrbem supra sepulchrum quoddam Cornix in columna sublata erat, fidelem operam in tabellario munere præstitam indicabat: huiusmodi enim honos & sepulchri & columnæ habitus est olim Cornici à Marrhe Ægyptiorum rege, quod munus id diligenter obiuisset, quo volandum, aut vbi sistendum, summa docilitate perdocta. Sepulchrum id visebatur ad paludem Myridis appellatum.

PROSPERITAS VITÆ. Cap. XXXII.

IVSTVM vitæ spatium ab homine feliciter decursum, Ægyptij sacerdotes hieroglyphice tunc intelligendum proponebant, cum Cornicem vita functam figurassent. *Viuere* enim *Cornices, multos dicuntur in annos*: & Lucretius, *Cornicum secla vetusta* dixit. Compertum vero est ex alitis huius viuacitate, carnes etiam eius in cibum sumptas, non tantum ad diuturniorem vitam conferre, verum etiam in longissimis morbis, & carnes esse, & nidum contritum illinere vtilissimum. Quod autem tradiderunt Ægyptij centum eas annos superare, animaduertendum est, annos, de quibus sacerdotes illi mentionem faciunt, quadriennes esse singulos, ratione à Sotheos ortu supputata: quatenus scilicet superantibus vnoquoque anno solari horis sex, integer demum dies vnus, qui apud nos intercalaris habetur, apud illos integrum & perfectum annum absoluit. Quare qui annos eas fere quingentos viuere dixerunt, haud ita multum diuersi abeunt ab Ægyptijs. Neque me præterit, Aristotelem arbitratum, nullum animal homine diutius viuere præter Elephantum: quod si ad huius ætatis spatia referamus, breuissima admodum erit viuaciorum animalium vita. Cæterum, Ægyptiorum traditioni subscribunt plerique authores minime contemnendi, acceptissimumque illud apud omnes dictum, *Cornice viuacior*: vt non temere mihi videatur Hesiodus scripsisse:

ἐννέα τοὶ ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
ἀνδρῶν ἡβώντων.

C Et reliqua de animalium ætatibus ex grauissimis authoribus exploratissima. Quem secutus Plutarchus eo opusculo, quo bruta etiam ratione vti differit, ὧν ἑκάστης, φησὶ, ἂν ἀποθάνῃ ἄῤῥην, οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ ἐννέα χηρεύσει γενεὰς ἀνθρώπων, *quarum vniuscuiusque vir si occubuerit, non breue temporis spatium, sed nouem hominum ætates vidua permaneat.* Theon tamen in Arati carmine ἐννεάγηρα κορώνη, non pro nouem ætatibus, sed pro multis accipiendum censet, esseque tantundem ac si πολύγηρα κορώνη dixisset: eam enim esse nouenarij numeri vim, vt pro multitudine accipiatur, de quo etiam in caudam Scorpij disputatum à nobis est, super Nicandri versu. Quinque itidem ætates hominum Cornicem viuere legas apud Aristophanem. Psalmographus autem intra octoginta annos plurimum ætatem hominis conclusit, quæ summa in Cornice esset quadringentorum annorum. Atqui receptum est apud nostros ex Diuinis Hebræorum literis, aliquos noningentos circiter annos peruixisse, qui, vt etiam ad veterem Ægyptiorum rationem supputentur, quadrimestribus annis ad calculum reductis, vt nonnulli accipiunt, erunt omnino anni rationis nostræ multo plures, quam nunc viuitur. Sed vt sacra missa faciamus, quorum fides à Theologis absque controuersia est accipienda, nonne D Seras adhuc populos supra CCC. annos viuere prædicant? Quare si fides rerum scriptoribus adhibeatur, nihil hic diuersum ab alijs allatum ab Aristotele fatendum erit: si modo is nullam animal homine diutius viuere professus est. Sed fuerit varia annorum ratio pro locorum & gentium institutis, dummodo vno authorum omnium consensu Cornix viuacissima reperiatur.

Lib. 5. Quot annos viuat Cornix.

Citatur à Plutarcho. Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων.

Ter tria secla hominis transmittit garrula cornix.

Quatuor at peragit cornicis tempora ceruus.

Multum senescentem cornicem.

Cicero pro Muræna & pro Flacco. Macro. lib. Saturn. 7. D. Hieron. aduersus Ruffinum.

IVVENILIS SAGACITAS SENILI EXPERIENTIÆ PRÆPOSITA.

Cap. XXXIII.

ILLVD ad hanc materiam facit, quod huius viuacitatis ergo prouerbium factum aiunt, *Cornicis oculos configere*, quo Cicero, Macrobius, & D. etiam Hieronymus vsi sunt, volentes antiquitati vel subla-

Prouerbij, eiusque explicatio.

sublatam, vel diminutam authoritatem nouo iuniorum inuento commonstrare. Porro Ciceronianum illud pro L. Muræna, *Inuentus est scriba quidam Gn. Flauius, qui Cornicum oculos confixerit:* eo spectat, vt inuenisse eum rationem ostendat, qua legum sacrorumque interpretibus authoritatem & existimationem imminueret, cum eo præcipue nomine colerentur à rudi populo, quod fastis diebus pene singulis ab eis petendi essent, vt ex eius arcani peritia cognitioneque crescerent, suamque illam scientiam magis ac magis populo venditarent: is vero cum singulis diebus ediscendos fastos populo publicasset, re iam diuulgata peruicit, vt in minori deinceps pretio sacrorum interpretes haberentur, atque ita consilia eorum de tuenda existimatione prorsus euerti, Cornicumque demum oculos confixit, fama per magnam inuidiam sibi comparata. Quod vero ad mentis prauitatem pertinet, ibi Propertius tangit, vbi de lenæ cuiusdam ingenio & sagacitate differit, pluribusq; eius vaframentis & imposturis enarratis, vt vno omnia verbo claudat, ait: A B

Posset & attentos astu cœcare maritos,
Cornicum immeritas eruit vngue genas.

Sumptum ex historia, quod Areopagitæ puerum damnauerunt, propterea quod is Cornicum oculos studiosius erueret, perniciosissimæ mentis id signum esse iudicantes, quæ multis malo futura esset, si adoleuisset.

INQVIETVDO. Cap. XXXIV.

HORVS hominem in assiduo motu, mentisque agitatione ita versatum, vt neque dum cibum capiti interquiescat, per Cornicis pullos significari tradit. At rectius per Cornicem, & duos illos pullos suos dixerimus: hæc enim volans, volantes identidem pullos aliquamdiu pascit. Nihil vero magis negotiosum hominem indicat, quam & rerum satagere, & nihilosecius interim aliquid esitare. C

HYEMS. Cap. XXXV.

APVD Hesiodum Cornix est hyemis symbolum, vt eius interpres eo versu tradit:

Μήτοι ἑφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Georg. lib. 1. quod ita Maro transtulit.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Apertius Euphorion: *ὑετομάντις ὅτε κρώζει κορώνη.*

Homerus Iliad. lib. 2. Ouid. lib. 15 Metam. Sed & Æschylus in Eumenidibus: χρόνος καταιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμοῦ. Simul senescens cuncta tempus destruit.

DE PASSERE. Cap. XXXVI.

LONGE diuersum à Cornice Passeris est ingenium, ac perinde vitæ breuitas angustissima: Passerum enim mares anno diutius durare non posse compertum est, cuius rei causa salacitas incontinentissima, quæ tot hominum etiam ante diem effœtos exhaustosque viribus tradit senectuti. D

ANNVVM VITÆ TEMPVS. Cap. XXXVII.

SED ENIM & Ægyptij, & aliæ quoque nationes, tempus annuum per Passeris hieroglyphicum intellexere. Nam & Calchas, in artificio augurandi genere celeberrimus, ex Passerum numero, quos Serpens deuorasset, belli Troiani tempus auguratus est, qui pro Passeribus annos, pro Angue tempus intelligeret: vt in Serpente Saturnum significari ex huius animalis gestamine demonstratum. Solum enim, *Tempus edax rerum, tuque inuidiosa vetustas, omnia destruitis.* Quare iam taceat Epicurus, neque amplius portenta derideat, neque vlterius asseueret Passerem nihil simile habere cum annis, cum & Græcorum disciplinæ, & hæc Ægyptiorum oracula testatissimum relinquant, tempus annuum ex figura Passeris non temere ab Homero & alijs positum.

PROLI-

A PROLIFICA SALVBRITAS. Cap. XXXVIII.

IIdem Ægyptii sacerdotes si prolificum hominem,& petulantiæ intemperãtius deditum significare vellent, Passerem pingebant πυῤῥὸν, fuluum quippe, & æris instar rubicundum: non autem pyrgetem, quod nonnulli turricolam interpretati sunt, cum exemplaria Hori manuscripta πυῤῥὸν legendum indicent. Passer enim titillatione immodica, & seminis vbertate concitatus, vel septies vna hora fœminam salit, nunquam egens genituræ. Eiusmodi porro salacitatis obseruatio effecit, vt ad languescentem Venerem excitandam Passeres in cibo, vel eorum oua Medici propinarent, ideoque eos Veneris currum trahere mythologi cõfinxerunt. Iam & Thersicles ait Passerum esitationem rem Veneream plurimum adiuuare.

Figura & pictura passeris.
Hinc illud, passere salacior.

SIRENES. Cap. XXXIX.

QVin & Sirenas, quæ suauitate cantus & mollibus quibusdam illecebris, illectos homines apud se ad mortem vsque feruntur detinuisse, Passeris effigiem à pectore supra, fœmineam vero infra B habuisse, tradunt quædam Græcorũ fabulæ, vt in Suidæ Collectaneis habetur: quamuis alij aues eas fœminea tantum facie fuisse prodiderint. Has vero Veneris illicium significare vsitatissimo hieroglyphico, negat nemo.

Isacius. Theopõpus in Calleschæo, & Ouid. lib. 3. de art. aman.

PETVLANTIA PERNICIOSA. Cap. XL.

ADdvnt & perniciem, quæ subsequitur ex nequitia, per Sirenis imaginem significari: eoque tradunt nautas illos apud Homerum cantilenis illectos, exitii sibi causam comparasse. Sapientissimumque ideo Vlyssem fingunt, quod sociorum auribus cera oblitis, pereundi periculum sustulerit, sibique cauerit, ne illi quicquam, quod imperaret, aut nutu significaret, facerent, ad malum se vinculis alligari passus, neque prius dissolui, quam in tuta, superato periculo, euasissent.

Homer. lib. μ. Odyss.

ELOQVENTIA. Cap. XLI.

C SApientiores tamen, Sirenas pro hieroglyphico eloquentiæ, felicissimaque persuadendi vi posuerunt, vnde dictum illud de Catone Grammatico:

Cato Grammaticus, Latina Siren.

Et Apollonius Tyaneus apud Philostratum, in Apollinis templo suspensas etiam aureas Sirenum illecebras memorat, in huiusmodi significatum. Atque, vt ad Passerem reuertamur, diuinæ etiam literæ alitis huius hieroglyphicum nonnunquam pro anima ponunt, quæ voluptatibus & sensui dedita facile seducatur, nequitiæque laqueis identidem irretiatur: vnde Psalmographus ille fatidicus plurimũ exultat Psal. 124. *animam suam ereptam esse, veluti Passerem, de venantium laqueis.* Et Psal. 84. *Inuenit sibi Passer domum,* qui scilicet prius erat erraticus & vagabundus, modo his, modo illis illecebris auocatus. At vbi sacras cœpit ædes frequentare, incolereque, domum est sibi visus inuenisse.

Sic Philostratus in Isocrate, Isocratem Sirenem vocat.
Passer pro anima.

Ii IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM A

LIBER XXI.

DE IIS QVÆ PER ACCIPITREM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IACOBVM SADOLETVM VIRVM PRÆSTANTISSIMVM.

OMMENTARIA de sacris Aegyptiorum literis, quæ aliquot abhinc annis inter varias occupationes, quæ studiorum meorum cursum sæpius interrupere, conscripseram prout ab amicis, modo hoc, modo illo poscebantur, ita sua singulis distribuere consueui: tota enim hæc lucubratio ad eorum fuit obsequium accommodata. Inter hæc tamen, cum Accipitrem plerique à me extorquere contenderent, impetrare minime potuerunt, quod eum, honoratiss. Pater, præcipuum mei erga te cultus & obseruantiæ argumentum esse constitueram. Memor enim tuorum erga me meritorum, neque non humanitatis ac beneficentiæ, qua me totiens duro meo tempore liberalissime prosecutus es, id semper in animum induxi meum, vt quando nullam tot beneficiis gratiam referre possem, quantum saltem tibi deberem, apud omnes ingenue profiterer. Accipitri itaq; meo id præcipue mandaui, vt quaqua iter arriperet, quaque exspatiaretur si modo probante Deo volatum auspicatus esset, Sadoleti merita, locorum vbique meo nomine prædicaret: neque tamen magni se effecisse aliquid arbitraretur, si doctrinam hominis in vnoquoque disciplinarum genere absolutissimam, si summum ingenium, si beatissimam eiusdem eloquentiam attestaretur (non enim nostra hæc indigent prædicatione, quæ sua se vi, per vniuersum iam terrarum orbem immortali cum laude diuulgarunt: nomenq; nullo vnquam tempore intermoriturum sibi ipsa peperere) sed iis quædam admirabiliora patefaceret, nulli quippe parem in eruditione tanta humanitatem, nulli in tam variis aulæ nostræ conflictibus castiores mores, nulli manus ad promerendum promptiores, nulli ad amicorum quorumcumq; res iuuandas, officia præsentiora. Natos è literatis hominibus plerosq; sibi, natos alios patriæ, domesticisve suis, alios ita huic vel illi, vt per factiones etiam reliquos insectentur: Sadoletum vnũ ad totius humani generis commoditatem huic sæculo ab immortali Deo datum. Hæc secum allaturus est Accipiter noster, quem pro testimonio opera ipsa tua omnibus cognitissima subsequentur, neque non omnium, quotquot ætate nostra viri probi sunt, succlamatio consensu mirifico repetita. Sed enim tu, qui vt literatissimus es, ita etiam humanissimus, cum hæc leges, puta te Pygmæorum agmen intueri, quod dormienti Herculi negotium facere conetur, armaq; eius omnia sibi asserere meditetur, qui tametsi nihil proficere videantur, de ridiculo tamen conatu delectabile possunt spectaculum exhibere. Interim quid Accipiter ex Aegypto attulerit, explicare incipiam.

B (beside the first line of the dedication); C (beside "...tempore intermoriturum si-")

DE ACCIPITRE. CAP. I.

Vnde Euanthes in fabulosis illũ sacrũ Soli, id est, Apollini tradit, cũ Homero.

ACCIPITRIS quidem significata multa, & admodum varia sunt, cum ex eo victoria, celeritas, D
Aer, sacerdotium, Sol, Deus, Animus, Mars & Venus, & pleraque alia hieroglyphico schemate ostendantur, quorum causas sigillatim explicare nostri fuerit instituti.

SOL. CAP. II.

ὄρχις testiculus.

Cõmunem meretricẽ, vel scortum profanum,

PRÆSTANTISSIMA autem omnium apud Ægyptios consideratio super Accipitre fuit, vt Soli eum æquipararent, solarisq; vigoris symbolum, hieroglyphicumq; inter volucres omnes constituerent: propterea quod animal esset genituræ, vt compererant, fœcundissimæ, eaq; de causa in eo genere τριόρχην recensebant, quem Latini Buteonem appellarunt, siue quod re ipsa tres habeat testes, siue quod duos tantæ salacitati sufficere non posse crediderint. Ea nuncupatione Agathoclem Siciliæ

A liæ tyrannum à Timæo historiarum scriptore notatum obseruauimus, quem tota pueritia κοινὸν πόρνον fuisse tradit, nec minus petulanter reliquum ætatis tempus in nequitia peregisse. Cęterum Accipiter præter id, quod egregie est prolifica vi præditus, id etiam commune habet cum Sole, quod & viuacissimus esse perhibetur, & iubari ipsius radios firmiter intuetur. Vnde etiam fit, vt Medici ad oculorum morbos Accipitrinæ herbæ vtantur beneficio. Qui quidem rerum consensus etiam transit ad metalla. Siquidem ferunt ossa ex eius tibiis admota auro, ita id attrahere, quemadmodum Magnes ferrum sibi cogit adhærescere: nimirum enim Chymici aurum solare metallum ponunt. Porro, Accipitrem Apollinis nuncium dici, legas apud Adamantium. Plutarchus, qui eumdem Osirim & Solem interpretatur, omnino propter eximiam videndi facultatem hoc assertum putat. Habet & aliam cum Sole similitudinem Accipiter, quod, vt perhibent, tricesimo quoq; die soleat fœminæ consortium appetere, vti Sol eo circiter temporis interuallo superato, Lunæ coniungitur. Ea vero fuit mortalium religio, Medicinæ inuentum Apollini adscribentium, vt in desperatis à clinica medicina morbis, cuiusmodi quartanæ sunt, in quibus parum illa, aut nihil pollet, persuasum sit vel puluerem,
B in quo se volutauerit Accipiter, lino rutilo in linteolo adalligari decumbentis collo, remedio, vt aiũt, efficacissimo.

DEVS. Cap. III.

Cur Deus per Accipitrem.

SED cur ego dissimulem, quod ab Eusebio refertur super alitis huius præstantia, vt inquit ille, à Zoroastro traditum, Deum Accipitris habere caput? quippe qui inter omnia ea, quæ labem nullam aut corruptionem sentiant, primus ingenitus, neque interiturus vnquam, partium expers, sibique ipse simillimus, bonorũ omnium origo atque author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturæ perfectio, eiusque inuentor & sapientia: quas dotes cum Soli plerique attribuant, quãto ma-
C gis eius authori summo conueniunt, qui tabernaculum suum in eo, vti apud scriptores diuinos legitur, collocauit.

SVBLIMITAS. Cap. IV.

MOTVM ad hæc philosophãtis cuiuspiam, qui recta feratur in sublime, nulla prauæ rationis fallacia perplexitateve labefactatus, sed quicquid hic conspexerit, statim surrigat ad Deum, iidem ipsi sacerdotes ostendere si vellent, Accipitrem sursum versus aera captantem pingere consuerunt. Cætera enim volatilia, si cursum arripuerint in sublime, obliquo ferri tractu, curuatisq; spatiis agi coguntur, neq; recta cursum possunt intendere. Solus autem Accipiter sublimipeta recto meatu volat. *Hinc Home. Iliad. libr. v. Θάσσονες ἱρήκων perniciores accipitribus.*

HVMILITAS. Cap. V.

CONTRA vero, si à sublimium consideratione sese ad hæc inferiora demiserit, quasque ibi ideas conspexerat in centro hoc recognoscat, neq; ab recto quicquam aberrarit itinere, volentes in-
D dicare, Accipitrem identidem sese ad terram demittentem faciebãt: nam volucres reliquæ, veluti sursum versus volaturæ, per circuitus ascendunt, ita cum descendunt, transuerso, tortuosoque volatu id facere coguntur. Verum Accipiter, vti sursum versus efferendus, recta fertur, ita si superne delapsus, ad terram humipeta fiat, recto ad nos tramite defertur.

ANIMVS. Cap. VI.

Animus alatus.

CVM itaque potiores volandi partes Accipitri datæ sint, animusque sit Platoni alatus, sint volatilia etiam in Parad[illegible] deliciarum, quippe in animam ad hominem adducta, quod varios ipsius cogitatus est [illegible]ito Accipiter tam ob hoc, quam etiam ob ea quæ superius dicta sunt, animi simulacru[illegible] apud Ægyptios: hique duo quos ponunt motus, totidem in animo

affectus indicant, qui tunc Accipiter sublimipeta est, cum cogitationem in Deum & in cœlestia surrigit: humipeta vero, cum se ad ea, quæ terræ beneficia sunt examinãda applicauerit. Accipitrem igitur sursum versus tendentem si quis pingat, animum qui ad diuina sustollatur intelligemus, quem si ad inferna delabentem effinxerit, Philosophum præcipue Peripateticum, cuius scilicet, omnis contemplatio circa materiam versatur, delineatum intuebimur. In vniuersum autem, vt Hesychius ait, volatilia in sacris literis homines ostendunt, qui cõtemplationi vacant, terrenis se negotiis haudquaquam immiscentes: quod si necesse fuerit ab ea se deiicere, statim reuolant in sublime. Nã & Eucherius sanctum virum hieroglyphice poni tradit per Accipitrem in Diuinis literis: siue ea de causa quã superius attigimus, siue quia volucris hæc præcipue, mutata veteri penna, insigniter renouatur. Ita vir qui se Deo dedicat, inueterata prioris vitæ studia proiiciens, simplicem bene viuendi regulam assumit, ad quam omnem vitæ suæ rationem dirigat, eoq; spectare Iobis dictum, *Numquid in sapientia tua plumescit Accipiter?*

Cap. 39. v. 26.

MARS ET VENVS. Cap. VII.

Marti & Veneri cur dicati Accipitres duo vtriusque sexus.

ERAT & illud apud sacerdotes Ægyptios memorabile commentum, quod Martem & Venerem per duos vtriusque sexus Accipitres intelligebant, quorum marem Marti, fœminam Veneri dedicabant. Causam figmenti eam memorant, quod reliqua fœminei sexus animalia maribus concubitum assiduum deposcentibus minime morigera sint, quod vna præstat Accipiter: trigesies enim vno die requisita, quantumlibet secesserit, appellata à mare iterum atque iterum obsequitur. Fœminas vero maribus morigeras, siue vt in aliquot Hori codicibus habetur, in Venerem procliuiter pronas, elogio Veneris Ægyptii honestabant: difficiles autem, rusticas & morosas, ab huiusmodi cognomento repellebant. Alia item causa est cur Martis vocabulo Accipiter accipiatur: quia scilicet ex traditione quadam astronomica sanguinẽ à Marte regi nouerant, cuius Accipiter est egregie sitibundus: est autem animal omnino violentum, imperiosum, cædis cruorisq; auidum. Hinc apud Platonem in Phædone, legas eorum animas qui dominationem per violẽtiam, & iniuriam & rapinas exercuerint, post obitum in Accipitres & Miluios abire.

RAPINA. Cap. VIII.

Accipitrũ eius interdictus, & vsus ad quid.

HVNC quoque sacræ literæ Leuitico mensis inferri prohibent: propterea quod rapax alioquin animal, ad impietatis quidem disciplinam, vt diceret Hesychius, cicuratur, & imperata facere assuescit, vsus tamen eius ad simplicium auium exitium expetitur. Hi sunt, qui sacerdotalem huius vel illius familiæ vitam professi, meliora secuti videbantur, vt nihil iam his ad hominis vere Christiani tranquillitatem abesse videretur: Principum tamen aulas affectantes, ad rapacitatem, ad pristinos reuersi mores, & suis & aliorum libidinibus inseruientes, diuina profanaque omnia commiscent. Hinc hæresum fauor, atq; fomentum, hinc bellorum adhortationes, impulsionesque, hinc bonorum pressuræ vexationesque, populorum cædes, vrbium incendia, regnorum euersiones, terrarumque desolationes oboriuntur. Sic olim Basilius, sic Athanasius, sic Chrysostomus, sic magno numero alij male habiti: sic nunc armorum sonitum totus fere Christianus orbis exciuit, quæ tragœdia quam sit habitura catastrophen, nemo coniectare potest: calamitatem tamen in Christianum nomẽ facile omnes præsagire possunt.

FILIORVM ABDICATIO. Cap. IX.

Aquilæ & Accipitris conueniẽtia.

SIMILE quid Aquilæ in Accipitre accidere tradunt Ægyptij, cum scilicet tria pariat, vnum tantũ ouum seligere, fouere, ac alere, reliqua vero duo confringere. Quapropter iidem ipsi sacerdotes, si quem filios domo exactos ablegantem exprimere voluissent, Accipitrem fœtam, vel incubantẽ pingere soliti erant: ita tamen rem accipiebãt, vt qui abdicaret, vel à se reiiceret, propter egestatem & inopiam id facere cogeretur. Nam eadem in Accipitre causa fertur, cum in Aquila non indigentia, sed fastidium in causa sit, vt vnum tantum alat. Ferunt autem incubationis tempore vngues Accipitri decidere, quorũ adminiculo destituta, fit vt vix ad alimenta, quæ vni sufficiant conquirenda, idonea sit: quare, ne qui reliquus est vnus pereat, omne in eum studium & diligentiam impendit.

A

VITA VITALIS. Cap. X.

SED illud interim obliuisci nolim, alitem hanc indicium esse vitalis vitæ: siue id propter sanguinem, cuius est auidissimus: siue propter Solis imaginem, quam exscribit: siue, quod receptum erat apud Ægyptios, circa centesimum ætatis annum, vt supra dictum est, Vulturis Commentario, hominem ex defectu cordis deficere, vt Plinius etiam attestatur: nam, vt Varro tradit, hominis anniculi cor, quod sæpe in his Commentarijs repetendum erit, duarum est Drachmarum, atque ita singulis annis vsque ad quinquagesimum, accedunt binæ, constatque hominis quinquagenarij cor centum Drachmis. Ab eo tempore, annis singulis totidem imminuitur drachmis, quot excreuerat, creditumq; inde, ex defectu humani cordis non vltra centesimum annum posse homines viuere: cuiusmodi vitæ terminum in homine statuisse videtur etiam Dioscorides (Astrologum illum Dioscoridem intelligo ex cuius dictatis ea excerpsit Varro) ille enim hac ipsa ratione compertum se habere scripsit Alexandriæ inter libitinarios, quorum ibi cura mortuos exenteratos, & aromatibus delibutos diutissimè conseruare, hominem plus centum annis viuere non posse, eaque de causa Empedo- *Hominis anni completi ex Dioscoride, & alijs.*
B cles, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor iudicauit increscere, quod hominis vitam maximè contineat. Quamuis Hippon, Democritus, Anaxagoras, Diogenes, atq; alij nonnulli aliter, quorum bona pars cerebro principatum formationis attribuunt. Quod tamen pertinet ad annorum centena, Mathematici & Diuinæ nostrorum literæ viginti insuper addunt, neque amplius cuiquam esse concessum asserunt, atq; hoc terrarum orbe iam mortalibus expleto, & vitæ nostræ decreto quasi quodam diuinitus promulgato. Illud etiam adijciunt, Mosem solum, Dei (vt Iudæorum libri loquuntur) familiarem, centum vigintiquinq; annos vixisse, qui cum quereretur quod iuuenis interiret, responsum ei ferunt à numine, neminem plus esse victurum. Hæc Pollio. Plurimum vero octoginta & vnum à natura & à syderibus concessum aiunt, quod vitæ spatium his potissimum condonatur, qui & corpore & animo valeant, vt Platoni, Dionysio Heracleotæ, Diogeni Cynico, Eratostheni & Xenocrati Platonico liberaliter concessum. Qui vero centesimum attigerint, Carneades, à quo tertia Academia est, quæ dicitur Noua, neq; non Cleanthes & Xenophanes Colophonius, Democritus AbdeCri-
C ta, Isocrates Rhetor, & Gorgias Leontinus, cum alijs plerisq; memorantur.

ÆGRITVDINE CONFLICTATVS. Cap. XI.

QVOD autem dictum est imminui cor in senium vergentibus, sunt qui cor dentibus ambesum pro homine ponant, qui ægritudinibus afflictetur. Nam Homerus frequenter admodum ijs & exedi, & consumi cor ait, qui vehementiori aliqua animi ægritudine conflictantur, quod ipse vna cum Hesiodo facilè homines in anxietatibus & ærumnis in senium ire pessum asseuerat, fatalemque neq; non naturalem ætatem ita vitio vel imprudentia nostra comminui. Pythagoras quoque volens nos admonere, vnicuique vitæ suæ curam minimè negligendam esse, eruditè simul ac sapienter imperauit, μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, hoc est, adhibendam esse diligentiam, ne nosmetipsos ægritudinibus subijcere contendamus, quæ potissimùm in causa plerisq; sunt, vt dono diuum concessus vitæ cursus interrumpatur. *Causa præcipua senij. Odyss. τ. Hesiod. 1. ἔργων. Cor ne edito.*

D

ANIMA. Cap. XII.

QVONIAM vero Latini sermonis authores, animum quo sapimus, animam qua viuimus esse dicunt, nos eorum secuti distinctionem, cum superius de ijs quæ ad animum pertinent ex proposito argumento disseruimus, nunc quæ ad animam faciant exequemur: quamquam differentiam eam non vsquequaque receptam video, vnde necesse sit interdum, vel in eodem vtrumque significato ponere, vel alterutrum vsurpare. Animam igitur quæ nostræ sit vitæ fundamentum & sedes, Ægyptij Sacerdotes per Accipitrem intelligi voluêre, quandoquidem BAIETH apud eos is est, qui apud Græcos ἱέραξ, apud nos Accipiter: Ægyptiaca verò elementa illa si per syllabas diuidantur, BAI per se animam, ETH vero cor significat. Vtebantur enim illi libenter ex huiusmodi compositione vocibus, ex quibus ipsa rei natura, vel originatio, vel aliqua vis appareret: quod & apud He- *Animus consilij διάνοια, quo sapimus: anima ψυχὴ, qua mouemur, & sentimus.*

bræos frequentissimum est, vt vna cum locutione ipsa, res etiam qualis, cuiusmodive sit, intelligatur: vt quo vocabulo cœlum nominant, constare id ex aqua & aere doceant: cum Adam dicunt, & crassam qua compacti sumus terræ materiam, & insitam simul mentem ostendunt: mentem enim terræ applicitam id nominis significare tradit Philo. Sed iam quid commercij anima cum ipso corde habeat, videamus. Ægyptorum opinio fuit, cor esse animæ receptaculū: quasi igitur nominis coagmentatio significetur, & inesse animam cordi constet, per Accipitris ipsius picturam animæ reminiscebantur. Neque quidem Ægyptij tantum, verum & Stoici animam in corde potissimum statuerunt: sentiendi enim vires omnes ad sensum, quem ex re ipsa communem vocamus, vti flumina ad mare, confluunt: hic autem, si Aristotelem sequimur, in corde est. Neque absurdè dixerimus, ab eo mari quinque corporis sensus, visum, auditum, gustatum, ordoratum, tactum, quasi quinque maria mediterranea, diffusos intrare corporis continentem, quæ manifesta Platonis in Theæteto sententia fuit. Quod vero super animo paulo ante dicebamus, eum Accipitri comparatum, imo alitem ipsam pictam congruum huius esse symbolum, redigit in memoriam mihi Zoroastris dictum: *Alatum quippe esse animum*, quod apud Platonem latissimè disseritur, decidentibusque alis præcipitem eum in corpus ferri, illisque mox succrescentibus ad superos reuolare. Sed percontantibus eum discipulis, quo pacto alis bene plumantibus animos volucres sortiri possent: *Irrigetis*, inquit, *alas aquis vitæ*. Iterum sciscitantibus, vnde has aquas peterent: sic per parabolam, qui erat hominis mos, respondit: *Quatuor amnibus Paradisus Dei alluitur & irrigatur, indidem vobis salutares aquas hauriatis.* Quæsierit vero aliquis, quinam hi fluuij sint, vt si Accipitrem mersare suum ibi velit, eos nanciscatur D. Ambrosius flumina Zoroastris quatuor virtutes totidem, in quas diuiditur sapientia, prudentiam quippe, temperantiam, fortitudinem, & iustitiam intelligit, fontemque esse sapientiam, ex quo flumina hæc quantacumque sunt deriuentur: nam in Diuinis literis fons passim accipitur pro sapientia, ad quem accedere sitientes admonemur, de quo plura in cœlo aquis irriguo. Vbi vero Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per alas naturalem eam intelligentiam capit, quæ, vt inquit Alcinous, est intellectio quædam in anima quæ corpori sit applicita, non ea quæ animo à corpore soluto conuenit: ea igitur, cum labem à corpore contraxit, numquam sese tollere humo poterit, nisi fluminibus, quæ posita sunt, infestum eluerit scelus. Quoniam vero sunt qui duram metaphoram condendant, Gangem, Nilum, Tigrin, & Euphratem (ea enim ijs amnibus nomina faciunt) pro quatuor illis virtutibus poni, quæ omnem in hominem, vita principatum obtinent, minime fuerit importunum hæc latius interpretari.

Cicero lib. 1. Tuscul. Cor ipsum animus videtur.

Quid rei cū corde habeat anima.

Fluuij animi quatuor.

PRVDENTIA. Cap. XIII.

Primus fluuius.

EX amnibus his Gangem primum enumerant, qui pro Prudentia ponatur. Trahit hic ramenta auri, carbunculum, prasinum lapillum, quem alio nomine Smaragdum vocamus. Aurum pro inuentis prudentium sæpius accipimus, vnde diuinum numen per Prophetam ait: *Odi illius Aurum & argentum*, de quo quidem alio loco commodius. Deuoluit & splendidum carbunculum, in quo scilicet animæ nostræ viuit igniculus, qui si tempore suscitetur, neque apta fomenta deficiant, micantissimum ignis fulgorem totis sit ædibus exhibiturus, vt in anima corpori insita, pennarum radices actæ altius inhærescant, quæ si prorumpere semel cœperint, breui sint omnem corporis molem per sublimem aëra libraturæ. Per Smaragdum vero virorem intelligas: porro autem quæ virent, viuacitatem præ se ferunt. Ostendit præterea viror, præteriti seminis vitam. Aurum fulgore suo præsentium rerum pretia proponit. Carbunculus excitato lumine, quid futurum sit, quidve aduentet aperit: quæ tria sunt prudentiæ munera. Ganges ad hæc (Phison est Hebræis) vocabulum significare tradunt oris mutationem, siue dicere velimus, sermonis varietatem: non enim Ganges vnam tantum gentem circuit, sed, vt aiunt, omnem terrarum orbem ambit, &, vt nonnulli opinati sunt, vel mysticè rem intelligentes confixêre, in Libyam vsque prolabitur: manifestè enim accipiendum, mythologum non ad historiam, sed ad mysticum aquarum sensum animum adiecisse. Atqui prudentiæ munus est prodesse quamplurimis, neq; vllam tam remotam, tam efferam gentem prætermittere,

A mittere, quam beneficio non demereatur: ideoq; in omnem terram exiuit sonus eorum, qui nos piè sanctèq; instituerunt.

TEMPERANTIA. Cap. XIV.

GANGI mox Nilum adiungunt, per quem Temperantiam intelligi volunt. Alluit Nilus planitiem Ægypti. Ægyptus in Diuinis literis voluptatem & deliciarum illecebras significat, vt de ferociente Equo, suo dictum Commentario, qui latos Ægypti campos gaudet insultare. Lex igitur Israëliticis data est, in Ægypti captiuitate detentis, hoc est, nequitiæ ac effœminationibus impurissimè deditis, vt ex Ægypto quam ocyssimè recederēt succinctique lumbos Agnum ederent, quod est temperantiæ signum: castos enim oportet, & viuo ablutos flumine, sacra Deo ferre, supremique numinis Pascha celebrare. Gæon hic amnis Hebræis est, à quo terram etiam Æthiopicam perlui dicunt: nempe vt despicatissimum corpus abluat, & libidinis ardorem extinguat. Æthiopia enim, vt nonnulli diuinarum literarum interpretes exponunt, abiecta, vilis, despicata sonat, cuiusmodi no-
B strum est corpus Æthiopiæ perquam simile, quod scelerum infectæ maculæ deturpant, & adusq; nigri coloris ferruginem inficiunt. *Secundus.*

FORTITVDO. Cap. XV.

TERTIVS amnis Tigris est, qui fluuiorum omnium velocissimus perhibetur, nomenq; illi tam animali omnium rapacissimo, quam fluuio velocissimo, à sagitta est, Armeniorum lingua: qua enim parte ex Armenia in Mesopotamiam labitur, ibi propter rapidissimam velocitatem Tigris sagitta dicitur. Per hunc fortitudinem interpretantur: quod fortitudo cursu quodam pernici concita, obstantia quæq; demoliri atq; prosternere videatur, nullisq; obicibus oppositisq; molibus, aut obstaculis impediri, quin quo ferri destinarit, eo victrix prorumpat. *Tertius.*

IVSTITIA. Cap. XVI.

QVARTVS est Euphrates, per quem fœcunditatem & fructuum exuberantiam intelligi volunt, *Quartus.*
C ac perinde iustitiæ symbolum esse. Ex nulla siquidem virtute opimiores lætioresq; fructus colligi feruntur, quam ex æquitate. Hinc Ceres, quod sæpe diximus, *Legifera* Poëtis, eademque *Astræa.* *Ver. 1. Georg.* Hinc tellus ipsa iustissima, ac ipsius iustitiæ simulacrum perhibetur. Putant vero plerique Euphratem *ἀπὸ τοῦ εὐφραίνειν* appellatum, quod nulla res magis, quam æquitas ac iustitia, humanum genus lætitia perfundat, & hilaritate repleat affluentius. Ex his igitur manifestum est, quibus aquis implumis Accipiter noster lustrari possit, atque identidem ita plumescere, easque alas emittere, vt non supra nubes tantum, quod faciunt grues, sese attollere, verum super omnes cœlorum orbes efferri valeat, pariq; cum Aquila honore acceptus, in ipsius Iouis gremium audeat volitare. *Fundit humo facilem victum iustissima Tellus.*

SANGVIS. Cap. XVII.

HABET præterea similitudinem Accipiter cum anima, vt aquam omnino non bibat, sed solo sanguinis suctu sitim leuet, quo vno & anima ipsa nutriri quodammodo videtur. Ideò, veteri illo instituto, libaminibus quæ pro anima parabantur, sanguis apponebatur. Et Deuteron. XII. san-
D guinem hostiarum pro anima esset monet Moses, idcircoq; non debere nos animam comedere cum carnibus. Passim vero Leuitico monemur, sanguinem non esse comedendum, quia vniuscuiusq; carnis anima sit in sanguine. Sed præcipuè capite 17. interminatur Deus exitium cuilibet, tam ex domo progenieque Israelis, quam etiam hospitibus & peregrinis, qui apud eos diuertissent habitarentve, si sanguine vesci ausi fuerint: quem ea de causa datum eis asseuerat, vt super altari per eum animas suas expiarent, essetque ita sanguis animæ litatio, dum funderetur per altaris circuitum, & quod residuum esset, terra operiretur. Quod vero dictum, *Vniuscuiusque animam in sanguine eius esse*, nequaquam intelligendum est, substantiam animæ esse sanguinem, ait Hesychius, sed quod societatem cum carne per sanguinem habeat. Vnde quidam sanguinem *animæ Vehiculum* appellarunt: emissus enim vbi frigere cœperit, à carne dissoluitur, auolatque anima. Eaque de causa Ægyptij, si sanguinem significare *Sanguinis legis veteris interpretatio.* *Vnde illud Αἷμα καὶ ψυχὴ, Sanguis & anima.*

Virgil. lib. 9. Æneid. Æneid. li. 2.

gnificare voluissent, Accipitris imaginem faciebant. Multorum sane opinio fuit, animam esse sanguinem, siue vt Empedocles arbitrabatur, in sanguine. Hinc illud apud Poëtas, *Purpuream vomit ille animam.* Et, *Vitam cum sanguine fudit,* & alia huius modi. Et apud Ouid. Pythagorico monitu exturbare quorumcumque animalia cognatas nobis animas nefanda cæde ideo prohibemur, ne sanguine sanguis alatur, & in hanc sententiam tum apud Græcos, tum apud Latinos plurima. Quamuis alio significato accipi purpuream animam, alio de Piscibus cōmentario docuimus, vbi agitur de purpura vno ictu collidenda, si sanguinem ad tinctum comparare voluerimus. Sed quantum ad eos pertinet, qui sanguinem animæ commiscent, ego non ita fuerim impius, vt non profitear, de brutorum animis hoc tantum intelligi, de quibus capite nono Geneseos scriptum est, *Anima illius in sanguine est:* cum in homine tantum ex animalibus, anima per se vitalis sit, suaque se contineat immortalitate. Et quamuis Salomon pro concione tertia, vnum eundemque interitum hominis, & iumentorum, & æquam vtrorumq; conditionem, ex impiorum opinione posuerit: ex sua tamen sententia, puluerem ad terram reuerti, spiritum ad eum qui dederat, asseuerat. Basilius ad hæc, vbi concione octaua die quinto locum exponit *Educat terra animam viuentem,* brutorum tantum animam esse sanguinem disputat. Ait vero sanguinem coactum in carnem suapte natura verti, carnem autem corruptam in terram redire, vnicuique manifestum: itaque iumentorum animam terream quandam esse naturam. Eos verò valere iubet, quos nihil quicquam pudet animas suas, Equorum, & Canum, in eadem specie collocare, quique seipsos etiam, & mulieres, & frutices, & æquoreos Pisces olim fuisse reminiscantur, idque asserere non erubescant: quos quidem Pisces fuisse nemo sanæ mentis dixerit, quo vero tempore isthæc literarum monumentis mandauere, expertes magis rationis quam Pisces fuisse, quisquis mente iudicioque polleat, dubio procul asseuerarit. Illud vero commercij cordi est cum sanguine, vt ex Philosophorum obseruatione compertum sit, cor ijs omnibus esse, quibus & sanguis: id quod etiā de iecinore proditur. Neque tamen infirma est eorum opinio, qui nonnihil sanguinis ab iecinore procedere iudicarunt. Sedenim potior eorum, qui sanguinis principatum cordi dedicarunt, à quo, tamquam à fonte perenni, in venarum conceptacula diffundatur: nusquam enim nisi in corde sanguinem concrescere, ex Medicorum & Aristotelis traditione didicimus, in quo quidem primum oritur, etiam antequam totum corpus informetur, quæ idem latius libro de Animalibus tertio pertractat. Ac ne interim nos plura de anima, de corde, de sanguine disseramus, ea consulto præteribimus quæ dici possent, si quid cordi, quid iecinori, quid arterijs, quid venis inseruiat, & vnde triplex animæ potestas originem & fundamentum consequatur, repetere voluissemus: sedenim hæc ita breuiter tacta sufficere visi sunt, pro reditione causæ, cur talia Sacerdotes Ægyptij pingere commenti essent. Illud addam, sanguinem religiosissimo Hebræorum ritu in summo cultu semper habitum, quem ex alite qualibet effusum simulac ostēderint, insperso puluere sepelire pro magno negotio habent, quod persuasum illis ex Prophetarum dictatis, sanguinem ad contractæ labis abolitionem, & animorum depurationem facere: sed non intelligunt, mysterium id ad pretiosissimum Christi sanguinem spectare, cuius aspergine maculæ omnes nostræ, cum expiari voluerimus, abluuntur.

Cor enim ex Arist. fons arteriarū, venarum, sensuum.

VICTORIA GLORIAVE. CAP. XVIII.

Accipitris super alites reliquas præstantia.

DENIQVE propter eas dotes, quas huic aliti natura supra volatilium aliorum conditionem elargita est, factum, vt in vniuersum Accipiter esset excellentiæ hieroglyphicum, præcipueque victoriam significaret: nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. Neque frustra Theoclymenus apud Homerum, obseruato Accipitris auspicio, Telemachum bene sperare iubet, eiusque genus in Ithaca supra reliquorum omnium gloriam potens, celebre & illustre futurum pollicetur. Ea sanè Accipitris prærogatiua est, vt agilitatis in volando principatum obtineat, ab eoque desumantur præclara illa alarum insignia, quæcumque in huiusmodi deueniant gloriæ significatum. Hinc Victoriæ hieroglyphicum passim in numis, & monumentis alatum, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit, amplexaque gloriam per summum æthera latè volat, perque immensos terrarum tractus expatiatur, offensiones impedimentaq; omnia agilitate sua declinans. Hinc ipsi numi Victoriati dicti, qui-

bus

A bus Drusus in Tribunatu plebis octauam partem æris argento miscuit. Hinc Musis coronæ ex pennis, quas ex Sirenum alis euulsere, postquam eas in certamen impulsu Iunonis congressas facilè superauerant, vt Eustathius & Pausanias meminere: quamuis alij Sirenas indignatas sponte alas deposuisse dicant, reique monumentum esse Apteram ciuitatem, ea de causa cognominatam. Vtcumque vero, ad id Homerum allusisse ait Eustathius, cum ἔπεα πτερόεντα protulit: quem Horatius noster secutus, *volare verba* dixit. Et nostri per pennas columbæ deargentatas in Psalmo sermones Dei interpretantur, vt ait Adamantius, quod merum est hieroglyphicum. Philosophi ad dissectionem aëris quæ verborum tamquam alarum illapsu fiat, id referendum autumant. Sed enim de Musis, alibi locus erit suus.

Eustathius in Odyss. μ. & Pausanias in Bœoticis.

Verba alata, Et semel emissum volat irreuocabile verbũ.

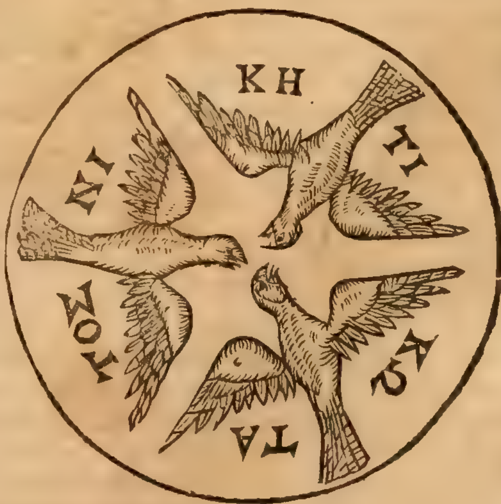
VICTORIA PERPETVA. CAP. XIX.

QVAMVIS autem & in Olympia, & vulgo esset alatum Victoriæ simulacrum, apud Athenienses tamen exarm tum alis cernebatur, vt & Pausanias & Heliodorus Periergeta meminere: Miner-
B uæq; fuisse signum dedicatum, in cuius dextera manu malum Punicum esset, in læua galea, de quo ita Harpocration: λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ ἱερείας, ὅτι νίκης ἀθηνᾶς ξωάνοις ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥοιάν, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κράνος ἐτιμᾶτο. Id ea de causa factum Pausanias tradit, ne Victoria discederet Athenis, ac alio quopiam abuolaret. Ita numen apud se perpetuo detineri posse arbitrati sunt Athenienses, dum alarum omen, veluti quoddam instabilitatis signum, reformidabant. Nam quæ Amori alæ attribuuntur, ad frequentissimas in eo rerum vicissitudines referuntur, vt Propertius, de eo qui figuram eius pinxerat libro II.

Victoria alata, & sine alis.

Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum:
Scilicet, alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostraq; non vllis permanet aura locis.

Alæ autem à Cyro visæ, quæ Darij humeris inhærentes, vna Asiam, altera Europam inumbrabant, nimirum victoriæ signum portendere. Solitus vero est Darius, qui sibi totius orbis victorias proponebat, pallam gestare auro distinctam, quam aurei Accipitres tres, velut rostris inter se concurrerent, adornabant, literis ΝΙΚΗΤΙΚΩΤΑΤΟΣ, in-
C ter alas & singulorum caudas dispositis. Et Antiochus magnarum sibi conscius expeditionum, quia multa strenuè fecerat, gẽtes plurimas debellauerat, vrbes innumeras subegerat, vt longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat. Septem autem Accipitres qui Vulturem insectabantur, victoriæ eius signum hieroglyphicè constituti fuere, quã viri septem in Smerdis Magi exitium coniurati, assecuti sunt, votique compotes facti, patriam ab illegitimo Rege liberauerunt. Ille siquidem, regnum sibi nullis natalibus compararuerat, veluti Vultur, non ex legitimo conceptu, sed sine patre generatus ex vento. Est
D & illud victoriæ significatum hieroglyphicũ, quod in antiqua columna Viterbij spectatur, duo scilicet Accipitres ex diuerso aduolantes, per quos, vt nonnulli tradunt, Herculis ab Alpibus , & Osiridis à

Brundusio modus in Gigantes neque non victoria describitur. Neque vero ea solum de causa, quod Accipiter volatu præstet, quodq; alæ victoriæ attribuuntur, ales ea victoriæ symbolũ est: verum ob id etiam, quod eius pugna tam artificiosa est, eoque astu patratur, vt necesse sit hostem, qui cum ea congressus fuerit, omnino vinci. Nam si cum fortiori res agatur, tum sese in aëre resupinat, vngues sursum versus intendens dimicat, alas vero caudamque inferius expandit, quibus vice soli fungatur. Vnde fit, vt cum aduersarius voti compos fieri minimè possit, vel re infecta abire cogatur, vel omnino su-

Cur victoria symbolũ Accipiter.

no superetur. Quæ quidem solers dimicatio, cum sit etiam Noctuarum propria, quæ maiore circumdante multitudine resupinæ pedibus repugnant, collectæq; in altum rostro & vnguibus totæ teguntur, Accipiter simulac pugnam animaduerterit, aduolat Noctuis opem allaturus, atq; ita quodam naturæ consensu eis auxiliatur. Nam & Noctua apud Athenienses victoriæ hieroglyphicum fuit, de qua suo loco, quæ ad rem spectant, diximus.

SED minimè κατὰ πάρεργον puto ponere, quod in quodam Canone Imperialium militiarum apud Maffæos Romæ vidi, militarem ordinem fuisse qui Accipitrem luteum in parma identidem lutea gestabant. Erant hi, qui Sagittarij Venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo LAVNI nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma identidem lutea gestabant, & sub eodem Magistro peditum merebant: eo tamen discrimine, quod Sagittariorum Accipiter caput in alam læuam vertebat, Launorum in dexteram. Iam de DIVITENSIBVS, Gallicana legione, quorum insigne erat cæruleus Accipiter, colore tamen dilutiore, vna cum Tauro, in ipsius Tauri commentario dictum inuenias.

CELERITAS. Cap. XX.

DIODORVS per Accipitrem volantem, per quem alij victoriam interpretantur, celeritatem ipse significari tradit: propterea quod in volatu sit omnium volucrum velocissima, vultque significatum ad res domesticas transferri, quæ cito fiant. Leges & Pterophoros apud Plutarchum, Othonis vita, qua locutione tabellarios intelligendum, quorum insignia forent surrectæ pennæ, ad celeritatem indicandam. Inde Iuuenalis:

Aligeros.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

AER. Cap. XXI.

ACCIPITER ad hæc passis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Ægyptios Sacerdotes. Atque adeo alæ pennatorum singulæ aërem significant: vtpote solum Auibus proprium, perinde ac aqua Piscibus, terra alijs atque alijs solum est. Animaduertendum vero, locum de pennis alisve corruptum esse in impressis Hori codicibus, legique debere, vt in manuscriptis exemplaribus antiquis, πτερὸν τὸ ἀέρα. Inde quædam desiderari, quæ ad aliud pertinent significatum. Sunt qui ventos ex ea specie significari tradant. Ventus autem nihil aliud est, quam incitatus & fluens aër. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵππους ὑποπτέρους velocissimos exponit. Sunt qui cœlestium corporum ortum hinc interpretentur. Nam quæ sidera super horizontem attolluntur, volucrium in morem fugere, & per immensum inane ferri videntur. Pennata vero apud Mercurium talaria, nimirum Homericum illud innuunt, quod verba ipse volucria nuncupauit. Eadem ratione Irin & aëripedem & procellipedem vocant, quæ deorum sit internuncia, vt apud Maronem legimus:

Ventus quid.

Virg. lib. 4. Æneid. *Irin de cœlo misit Saturnia Iuno.*

ANIMVS. Cap. XXII.

SEDENIM cum etiam animi signum sit Accipiter, facilè identidem celeritatis indicium esse potest, cum animi celeritas omnem exuperet velocitatem. Sedenim, siue victoriam, siue hanc quam alij ponunt alacritatem, ex Accipitre significari dixerimus, tantundem esse videtur.

SACERDOTIVM. Cap. XXIII.

NEQVE quidem tabellarij tantum alas gestare iussi, verum etiam Sacerdotes Ægyptij capita habuerunt alis insignia: quod quidem gestamen ideo susceperunt, quod Accipitri ex eo honorem habitum voluerunt, quem dictitabāt librum olim puniceis literis perscriptum, Thebas ad sacerdotes detulisse, in quo quidē libro, qui cultus, quiq; honos dijs deberetur, quaq; ratione sacra plurima procuranda essent, notatum erat. Hinc eos Sacerdotes à Poëtis nostris Cristatos appellari comperias, vt apud Martialem:

Linigeri fugiunt calui, cristataq; turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.

Habes,

A Habes, honoratissime vir, Accipitris hieroglyphica, lectionem non quidem tuo sublimi ingenio dignam, neq; multiplici eruditioni tuæ necessariam, sed cultus & obseruantiæ in te meæ p gnus Neq; enim is ego sum, qui putem te ex dedicatione hac mea vel minimum crescere: sed si illi locus apud te in angulo aliquo concedatur, sciam me laudis plurimum comparaturum. Vale.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXII.

DE IIS QVÆ PER COLVMBAM, TVRTVREM, ET HIRVNDINEM significantur

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTR. HEROINAM VICTORIAM DAVALAM PISCARIÆ PRINCIPEM.

AGNI *omnino ponderis est Pindari, Lyricorum principis, dictum illud, alio quamuis numero, in hanc certè sententiam:*

Carmine res viuunt, carmina rebus egent.

Nam scriptor quantumlibet elegans & eximius, si vana & inania mandare literis aggrediatur, puta purpura Simiam vestiat, nihil aliud assequatur, nisi vt omnibus sit derisui atque ludibrio. Si verò facta inclyta præclaraq; ab inepto imperitoque scriptore celebrentur, neglecta statim turpiter exolescent. Hæc dum mecum reputo, honoratissima VICTORIA, *tuamq; erga desideratissimũ coniugem pietatem considero, illiusq; res præclarè gestas Musarum tuarum elegantia* C *decorari conspicio, fortunatissimum Principẽ appello, qui cum tot ante annos è vita migrarit, per te quotidie reuiuiscat, clariorque & illustrior euadat. Te autem non minus beatam, quæ materiam susceperis tam insignem, tam celebrari dignam, quæ immortalem gloriam tam illi sit, quam tibi sine dubio paritura: ideoq; vestræ plurimum gratulor fœlicitati. An non ille egregiè fœlix, qui virtutibus omnibus heroicis ornatissimus, rebus tot tãtisq; sapientissimè procuratis, gloriosissimeq; confectis, post opima illa spolia tam præclara ad Ticinum parta, quasi splendidius nihil in posterum expectare posset. è vita migrans, vxorem te reliquerit tam piam, tam pudicam, tam doctam, tali præstantem ingenio, eaq; facundia & arte scribendi præditam? vt quantum ille rerum gestarum splendore illustris est, tantum tu scribendo, & vnum illum celebrando, clarissima passim habearis: in ambiguoq; posueris, vtrum ille res illas prudentius fœliciusve fecerit, an tu ea doctius & elegantius victuræ memoriæ commendaris. Magnificentius dicat fortè aliquis Artemisiam fecisse, quæ marito celebrationis tantæ sepulchrum struxerit, vt inter septem orbis miracula nomen habere meruerit. At tu quotidie tuo Mausolea facis, quotidie nouas statuas ponis, quotidie columnas erigis, non quas temporis iniuria demoliatur aut perdat, sed quæ in animis hominum sitæ, nulla vnquam fortunæ temeritate labefactari possint, nulla vetustatis edacitate consumi. Quem referent Musæ, viuet, meritò* D *Poëtæ clamant, & è classe tua vnus, isq; summus, fabricas has eludens, exegisse se monumentum ære perennius, regaliq; situ pyramidum altius, gloriatur. Vincis igitur Victoria Artemisiam, quæ marito nullo non die monumentum aliquod excitas non ex marmoribus aut cæmentis, quæ aliquando fatiscere putrescereque necesse sit, sed ex politissimis poëmatibus, quæ donec erit hominum memoria, summa cum vtriusque laude perdurabunt. Euadnem opponet alius, in qua vulgus maiorem quendam affectum charitatemque decantat, quod flammis iniecta mariti arserit. Imo superstitio maior ea fuit, ac perinde execrabilior: vtpote quæ vtrique acciderit perniciosa: sibi, quod se ausu temerario tam atrociter dono vitæ priuauerit, iisq; affligi pœnis voluerit, quas superi mortem sibi consciscentibus statuere: marito autem, quod manes eius non ea tantum morte tam miserabili mœstos reddiderit, sed vt de suppliciis etiam eiusdem, si quis apud manes sensus, æternùm cruciaretur, effecerit. Altera huic non absimilis, P. Cornelia Annia, claræ satis fœmina, quæ ne in desolata orbitate superuiueret, viuam se vltro in arcam cum viro de-*

functo damnauit. Sed enim, furor hic, profecto furor, non amor fuit: cuius vecordiæ testimonium vt transiret ad posteros, testamento etiam cauit, vt sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto ea rosis exornaretur. Sed facessant exempla hæc à pietate institutisque nostris alienissima. Longè gloriosius proferret se forsitan Alceste Admeti Regis coniux laudatissima, quæ mori ipsa pro mariti vita, quem fata sub hac conditione damnauerant, elegit: cuius mutua inter coniuges charitatis exempla apud Romanos pleraq; sunt memoriæ commendata. Tu non minori in coniugem tuum affectu succensa, mortem ideo non affectasti, quod viuendo, viuum nobis maritum ingenij tui clarissimi opera repræsentas, &, quod admirabilius est, immortalem facis. Quinetiam dum viuis, eum, quamuis apud superos incomparabili fruatur beatitudine, tuæ tamen pietatis officijs, sensu nescio quo, rerumque nostrarum, quæcumque illum tangit cura, iucundiorem hilarioremq; efficis, ac beatiorem. Cum itaque insignioribus viduis, quæ anteacta ætate claruerunt, anteferenda sis, cogitaui ego ex hieroglyphicis lucubrationibus meis Columbam, & Turturem tibi dedicare: vt commentarium hoc sanctissimæ viduitatis exemplar, non tibi, quæ testimonijs his non eges, sed mihi iucunditatis illius, quam ex virtutum tuarum contemplatione percipio, monumentum sit, atque conseruatio. Tu quid fusci coloris Columba apud Ægyptios, quid Turtur sacris eorum literis significaret, & quæ veluti in comitatum accedunt, si adhibuerit, leges. Ego me satis animo fecisse videor, si quam antiquissimi sacerdotes illi viduitatem quibusdam rerum imaginibus occultabant, nostro tempore per te prodire in lucem & omnibus innotescere contigerit.

DE COLVMBA.

PERSEVERANTIS CONTINENTIÆ VIDVA. Cap. I.

QVAMVIS multa essent apud Ægyptios, & nationes alias Columbæ significata, illud tamen in primis continentissimis illis Sacerdotibus admiratione dignum habebatur, quod cum animal alioqui procacissimæ salacitatis esset, lasciuiæque notam apud omnes fere gentes contraxisset, incomporabile tamen exemplum continentiæ, summamque pudititiam in ea deprehendebant, quod marito fidem seruaret inuiolatam. Quare mulierem quæ vidua perstaret, significare illi cum instituissent, Columbam nigram pingere commenti sunt. Pudicitia siquidem, Columbis prima, & neutri nota adulteria: coniugij fidem non violant, communemque seruant domum, quam nisi cœlebs aut vidua non relinquit, & quandiu marito priori viduata est, alij non copulatur. Si vero iussa sit à domino transiere ad secundas nuptias, fidem eandem seruat secundo, qua se priori obstrinxerat, vt Propertius;

Nigra Columba.

Exemplo iunctæ tibi sint in amore Columbæ,
Masculus, & totum fœmina coniugium.

Idcirco Tertullianus in sua illa Monogamia hanc in exemplum trahit, nos ad simplicitatem eius prouocatos ea de causa differens: quod ea auis non innocua tantum sit, verum etiam pudica, quam vnam vnus masculus nouit. Nigram autem illam Ægyptij faciebant, id scilicet indicantes, quod ad secundas nuptias non transisset, sed atrata viri prioris disiderium præ se ferret: in luctu enim pullo vti colore, multarum gentium mos est, quamuis apud Romanos in Imperatorum funeribus vestibus albis, vt Plutarchus & Herodianus asserunt, vtebantur. Venetos autem Padanosque omnes atratis vti vestibus, quod Phaëthontis casum adhuc lugent, fabulosus idem Plutarchus ait: siue, quia niger color firmitatis & perseuerantiæ signum. Colores enim alij ex vno in alium transeunt; obscuriorisq; corporis admistione densiores fiunt: sed vbi ad nigrorem peruentum est, ibi consistitur. Aiunt vero nonnulli, non omnium hanc Columbarum naturã esse, vt pudicitiam ita custodiant suam, at earum tantum, quas Græci φάσσας vocant, pullis gallinaceis haud multo minores, quas ferunt trigesimum sæpius & quadragesimum etiam vitæ annum excedere. Cœlibatum vero quem alterutro eorum extincto coniux alter fideliter seruat, & Coruis & Cornicibus & Graculis communem esse perhibent. Columbarum autem oblationem in sacris Theologi ita accipiunt, vt coniugij tam firmi ratione habita, nos quoq; mentem stabili firmitate perseueraturam Deo, vti vero coniugi, sociemus.

Pullus color in luctu.

Corui, cornices, graculi cœlibes.

COR-

A

CORRECTIO. CAP. XII.

SED & ille Columbarum pullos, aut par Turturũ obtulisse dicitur apud Adamantium, qui aliquẽ abstcrruerit à vitiis & sceleribus, hortandoq; monendoq; ad animæ simplicitatẽ traduxerit. Tangit hoc etiam Cyprianus, qui emissam ab Noe Columbam lapsorum imaginem præ se ferre cõmentatur. Sed his iam aliquantulum insistamus, cum nequaquam Diuinæ literæ sint ab hoc argumento dissimiles, in quibus Columbam multipliciter figurari comperimus, ac perinde significata etiam variari. Sed hic series exigit, vt prius de fusca loquamur, de aurea, atq; argentea suo mox loco dicturi. Nã quæ ad Noam Oleæ virentis ramum ore gestat, fusca ponitur à Prophetis, esseq; indicium perhibetur mentis, quæ à perperam factis iam abstineat, seq; quieti dedat, hoc est, tranquillitati, quæ non nisi inde purgato à vitiis animo locum habet. Sub vesperam hæc reuertitur, deficiente quippe luce, quod tantũdem est, ac si momẽtaneæ, aut breui temporis curriculo duraturæ felicitatis diceremus. Sub vesperam, inquam, aduolat, ne occupetur à nocte quippe ne intercipiatur à morte, priusquam infectum eluerit scelus, atq; ita perpetui carceris supplicio afficiatur. Promissam enim esse veniam ei, qui paratus sit in posterum bene, pie & honeste viuere, & à quibus emerserit vitiis & voraginibus abhorrere,

Columba Noæ qualis.

B alio loco indicat vropygium auri fulgore illitum: de quo tamen apertius disputatur inferius. De Olea quoque, quæ sit misericordiæ signum, suo loco dictum.

ILLECEBRÆ AMATORIÆ. CAP. III.

QVOD vero sacerdotes Ægyptij per volucris huius simulachrum illecebras amatorias significarent, duabus vtriusq; sexus Columbis sese inuicem exosculantibus adpictis: ea de causa factum, quod illæ non prius ad Veneris copulam, quam ad osculationem deueniunt. Hinc legis apud Senecam Mæcenatis dictum illud, *Columbatim labris inserens labra*. Extant & Gallieni Imp. carmina satis luculẽta, quibus lasciuiam huiusmodi per amatorium etiam murmur ab eis exprimi decl[a]rat eo in epithalamio, quod ipse lusit, cum fratrum suorum filios iungeret:

Ite ait, ô pueri pariter sudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura vestra Columbæ,
Brachia non Hederæ, non vincant oscula Conchæ.

C Ea autem de causa, quod osculorum blanditias Columbæ norunt, dedicatas eas Veneri, Græcorum pleriq; tradidere. Cæterum Athenæus ob id factum putat, quod in Cypro Columbæ primum repertæ, indeq; ad gentes alias transmissæ. Veneri enim sacram esse Cyprum omnes norunt. Propter vero salacitatem eam, quæ notissima est in Columbis, Albertus non inepte nomen iis inditum ideo putat, quod lumbos colant: in Venerem quippe se vltro incitent, ingenita nequitiæ stimulatæ, cuius sedem in lumbis esse alibi disseruimus. Apollodorus quoq; de iis, quæ de diis conscripsit, Columbam Veneri sacram lasciuiæ ergo dicit, nomenq; illi Græce περιστερὰν· παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, quod supra modum amori det operam, arbitratur. Sane Siculi olim persuasum habuere, Venerem ab Erycis monte digressam, per dies nouem stato singulis annis tempore secessum colere, interimque nullas toto eo tractu Columbas apparere: abire enim illas Deæ suæ comites, nonam vero post diem aduentare vnam reditus prænunciam, quæ Veneris templum ingrediebatur, reliquas mox vno turmatim agmine reuerti, atque hinc gaudio exultantes Venerem adesse profitebantur, diemque eum hilarem, cantibus & iocis festiuum atque iucundum celebrabant.

Cur Veneri dicata Columba.

Cuius cur rus ab his trahebatur ex Ouid li. 13. Metam.

D

CHARITAS. CAP. IV.

SANE quod mutuis sese osculis Columbæ suauientur, ansam dedit vt charitatem, amoris quippe pij virtutem hieroglyphice per Columbam nonnulli interpretentur. Et Apostolum citat Origenes, qui de charitate locutus, Columbam protulerit. Eruditissimus etiam Cyprianus tam vitæ sanctitate quam facundia clarus, in iis, quæ aduersus Nouatianum pro vnitate cõcordiaque piorum omniũ scripsit: *Idcirco*, ait, *& in Columba venit Spiritus sanctus, simplex animal, & lætum, non felle amarum, non morsibus sæuum, non vnguium laceratione violentum, cuius ingenium est hospitia humana diligere, vnius domus consortium nosse, cum generant simul filios educare* (ita enim legendum est, non edere) *cum commeant volatibus inuicem cohærere, communi conuersatione vitam suam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, circa omnia*

Gallorũ mores humanissimi. *demum humanitatis omnem implere legem.* Noti sunt humanissimi Gallorum omniũ mores, qui passim A oscula tanto studio colunt, vt honori sibi ducant, quod adueniens hospes vxorẽ, sorores, filias etiamnum virgines osculo adhibito salutauerit, & in amplexum acceperit, & in gremium sibi assidere iusserit. Nam & apud Romanos olim licebat obuias quasq; mulieres excipere osculo, quod ideo Cato institutum tradit, vt explorarent an mulieres temetum olerent: capitale enim erat Romanis fœminis gustare vinum, ideoque ferunt fœminã quæ sub Romulo vinum biberat, à marito impune occisam. Apud Lacedæmonios oscula non concessa modo, sed etiam instituti Ludi, propositaque præmia iis, qui seniores lepidius suauiarent. Nisæorum id inuentum, & à Megarensibus etiam in honorem Dioclis obseruatum. Nam & illæ Romanorum exosculationes, vt fœmineo generi honos haberetur, sancitæ sunt, vt apud Plutarchum legitur, nempe quod Aboriginibus in Tyberim inuectis, Roma quædam nomine inter mulieres quas secum adduxerant nobilis, author fuit, vt classis absumeretur incendio vnde coacti sint ibi sedem figere: quod cum illis feliciter successisset, eius generis præmia mulieribus detulerunt, quæ auspicatissimi facti memoriam prorogarent. Ad hęc Nomadum asperrima rusticitas incessitur, quorum tanta fuit seueritas, vt ne filios quidem suos oscularentur. In Diuinis nostræ B pietatis monumẽtis ipsum Assertorem nostrum legimus charitatem, vt ita dicam, frigidam in Simone hospite, quod osculo non fuerit ab eo exceptus, exprobrasse. Et sacris Põtificiis Romæ ritu solenni per mutuas exosculationes pacis augurium celebratur:

Plin. lib. 7. & Valer. Max. de institus antiquis lib. 2.

Lib. de claris mulieribus.

Ipse etenim casta dum operatur mente sacerdos,
Oscula dat, quæ dent ille vel ille aliis.

AER. Cap. V.

Credidere nonnulli Columbam ab Assyriis coli in Semiramidis gratiã, sed authores Græci in Rheæ potius memoriam: vtpote qui asserant, aerem & aquam potiores esse partes, in quibus ostẽtet se natura rerum, pariq; ratione abstinere eos à piscibus. Cum vero volatile vnumquodq; animal sit aeris indicium. Columbam præcipue nuncupatione hac, hieroglyphicove veteres honestauerunt, quod domesticis alitibus nulla neque longius domo, neque diutius abuolet, tecti tamen lariumque memor summa fide reuertatur, & mansuetissima nobiscũ consuetudine diuersetur. Obiectabũt Hirundinem alii, quæ trans mare etiam migret ad sibi domesticam tamen sedem redeat: sed illę num- C quam cicurantur, neque vlla nobiscum consuetudine sociantur: siue ea potius fuerit huius honoris causa, quod illi tanta sit cum aere familiaritas, vt ibi tutius quam humi versari videatur, tantaque sit eius volatus facilitas, vt Maro dicat,

Æni. li. 5. *Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas:*

pernicissimus enim est eius volatus. Vnde Hesychius Columbam, neque nõ Turturem hieroglyphica ponit hominis, qui mente sublimia quæque facillime penetret, & contemplationi sit egregie deditus. Merito itaque Syri, qui aerem vsque adeo colunt, tanta religione Columbæ pepercere, quod ita tangit Tibullus:

Quid referam vt volitet crebras intacta per vrbes
Alba Palæstino sancta Columba Syro?

Nummus Cybiraticus. In numo sane Cybiratico Columba cusa hanc loci religionem mihi videtur indicare. De vrbe hac Horatius: *Ne Cybiratica, ne Bithyna negotia perdas.*

Epist. 6. li. 1. In Cilicia ea est, quãuis & alia sit minoris Phrygiæ. In numo autem inscriptio est ΚΥΒΙΡΑ: Signum, D *Columba volans.* Fuit & puella Phthia nomine, quam Iupiter fertur adamasse, eiusque formam in Columbæ speciem commutasse: traditum ab Æliano. Sed hoc nihil facit ad Ægyptiaca. Quod vero de Semirami dicebamus, addemus & illud ab ea deriuatum, vt Persæ matrum filiarumque suarũ coniugia non abhorreant, vtpote quæ filium ad stupri vsq; consuetudinem adamasse fertur.

IMPIVS INGRATVSQVE. Cap. VI.

Qvin hęc inusta est Columbarũ generi nota, quod eorum mas iam validior factus, patrem rostro impetit, & à matris consortio tentat abigere, eiusq; coniugii locum occupare. Quapropter Ægyptii sacerdotes impium ingratumq; hominem, ac, in eos qui de se bene meriti fuerint, perduellem, significare si vellent, *Columbam,* inquit Horus, *aut pullum eius, qui matrem solicitaret, facere consuerunt.*

CASTI-

A

CASTITAS. Cap. VII.

SED esto lasciuum animal Columbinum genus, contra Palumbes parcissimi coitus sunt: ideoque quod parcant lumbis, Albertus existimat appellatos. Nam & qui frequentiori vsu eos in cibum sumptitare consuerint, in Venerem hebetiores redduntur: quare non inscite illud de alitibus huiusmodi dictum: *Palumbes unde dicta.*

Inguina Torquati tardant hebetantque palumbes:
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax. *Martialis in Apophoretis.*

SEMIRAMIA PROCACITAS. Cap. VIII.

QVONIAM vero, vti dictum, fama est Semiramin sub effigie Columbæ ab Assyriis coli, Gnidius scribit eam à Columbis enutritam, & in Columbam inde cōuersam, qua specie colebatur apud Assyrios: id quod de petulca eius improbitate intelligendum est: tametsi quos Diodorus citat, eam & modestam, & nota admodum integritate præditam fuisse prædicant, neq; eam ignobiliter natam interficiantur: vtpote quæ circa stagnum quoddā in parte Syriæ, in crepidinem aquis prominentē proiecta, aliquandiu fuerit ab aquatilibus volucribus, quæ apricatum eo se recipiebant, miro propemodum studio educata: quippe quæ non solum alimenta congererent iacenti, sed perinde eam fouendo, ac implumes pullos ab omni aeris iniuria protegerent, quoad pastores creberrimo volucrum cōcursu, insolitaq; trepidatione moti, ex proximis insulis eo conuenientes iacentem extulerunt, alitemque apud se diligenter Menoni, Regis Nini familiari, in vxorem concessere. Sed enim de famosa eius fœminæ procacitate, Scaurobates Indorum Rex apud historicos ita in eam inuehitur, vt pastorale scortum, vt Assyrij regis concubinam fuisse proclamet, vt nullum egerit diem in castris sine adulterio, raroque vllus ad eam adulter bis admissus fuerit. Satis vero constat tam immoderatæ libidinis fuisse, vt Equum abominabili probro turpitudineque adamauerit, authore Iuba. Eam sane ob libidinis feruorem Euphorio θερλῶ, hoc est, Ardentem appellauit, epitheto admodum proprio, perinde ac Callimachus Venerem eo versu θερῆς κύπριδος ἁρμονίην, id est, *ardentem Cypridis harmoniam*. Hanc Hieremias quoque Columbæ notauit elogio, cum Babylonios Hebræorum excidio venturos vaticinaretur: *Fugite*, inquiens, *ab occursu gladij, quem Columba vibrabit*: per Columbam Babylonis conditricem, & eius populi authorem innuens. Quod autem vates hic fatidicus eam gladio insignem inducit, de feroci & impigro eius ingenio multa rerum scriptores tradidere, sed illud præcipue facinus memorandum, quod Nino Bactrianos obsidente, Menon hanc, vxorem quippe suam, accersiuit, quæ vbi primum in castra venit, Mulier acri ingenio, Bactrianæ arcis situm contemplata, confestim viro rationē ostendit loci modico negotio occupandi. Erat arx ab vna parte præceps, atq; in profundā vallem insigniter abrupta, quam hostes velut inaccessam, nullo præsidio custodiebant. Huc audax mulier cum paucis, quos sibi ad id facinus delegerat, per loca ab hostium oculis maxime auersa, atq; eadem aspera & confragosa, præter spem omnium obrepsit: vnde cum sese veluti cœlo delapsa hostibus (quorum oculos Assyrius, dum negotium conficeretur, subita oppugnatione ab omni sensu eorum, quæ fierēt longe auerterat) ex improuiso obtulisset, Bactriani omni spe retinendæ vlterius vrbis abiecta, alij alio, præcipiti fuga dilapsi, vrbem in regis arbitrio reliquere.

Semiramidis nefanda lib. [illegible] *Cap. 48. 28.* *Semiramis facinus memorandum.*

B C

REGIVM AVSPICIVM. Cap. X.

D

ADNVMERANTVR vero Columbæ inter eas alites, quæ Regibus auspicia faciant. Hinc Maroniano Æneæ, Columbæ geminæ à matre in auspicium missæ. Et Cæsari originem inde trahenti prospero fuerunt ostento, cum palmam eam nidis frequentare cœpissent, quā ipse castris locum capiens, inter syluas quas cædebat repertam, conseruari, vt omen victoriæ iusserat: ea enim de causa mirum & inusitatum videbatur, quod id auium genus duram & asperam frondem studiose soleat euitare. Et eadem die qua natus est Diadumenus Macrini filius, Aquila ei palumbum regium paruulum attulit, & in cunis posuit dormienti, recessitq; sine noxa: quod dubio procul eum ab incūte ætate Imperatorem futurum indicauit. Quin etiam aruspices dixerunt, Alexandrum Seuerum futurum Imperatorem, consulti quid haberet auspicij, quod anicula quædam, quo die natus est, matri eius huius generis *Columbarum ostenta varia.*

generis aues obtulerit. Apud Hebræos legas, prædiuitum ac potentiorum hominum morem fuisse, A
Columbarum alas gypso illitas in summæ felicitatis signum summis tectis affigere. Hoc Euthymius.

A SE MINIME IRACVNDVS. Cap. X.

QVOD vero debilis defectu in Columba paulo ante dicebamus, Ægyptii sacerdotes hominē natura ipsa nequaquam iracundum, qui tamen aliorum peruersitate commoueri posset, ostendere cum volebant, Columbam pingebant vropygio surrecto: propterea quod eam, vti dictum, vel nō habere bilem, vel si habeat, in vropygio esse tradunt authores veteres. Vnde Græci cum mansuetudinē exprimere vellent, ἡμένη πελειάς, hoc est, *quieta Columba*, dicere cōsueuerant, & πρᾳότροπος περιστερὰς, eodem significato. Quæ cum porro sit gregalium omnium mansuetissima, iudicata est à Mose purissima, vt inquit Philo, veluti ex solitariis sola Turtur delecta, quæ in eo auium genere, tali omnes antecellit ingenio. Neq; temere Dauides aduolandi desiderio succensus, vt sese periculis eximeret, pennas sibi dari cupit, vt instar Columbæ volare possit. Psal. 55. Columbam ponit, non Aquilam, non Accipitrem, longe fortiores, impetuosioresque alites, nempe quia eadem est prædita mansuetudine, tra- B
ctabilitateq; & simplicitate, qua Rex ipse insigniter pollebat. Puritatis huius meminere etiam authores Græci, quin & osculorum, propter quæ sit Veneri dedicata, & quod ea de causa Diis adoleretur, quod fel in interioribus haudquaquam habeat.

TREPIDATIO. Cap. XI.

Πέλειαι τρήρωνες, columbæ timidæ. Homer. Odyss. μ. versu 63. Timidamve columbā, Marullus. Trepidas vrgere columbas Ouid. 5. Metam. Odyss. μ. Æneid. li. 2. Carnis Columbinæ victus.

ILLVD autem vulgatissimum est hieroglyphicum, Columbam pro trepidatione ponere: nam & nomen illi apud Græcos τρήρων hoc idem significat, à τρέω enim deducitur, quod trepidare est. Et Poetæ tam Græci quam Latini passim in pauidis hanc vsurpant comparationem, vt Homerus,

αἱ δὲ βάδην τρήρωσι πελείασιν ἴθμαθ' ὅμοιαι.

Hæ pauidu gressu similes abiere columbis.

Quam similitudinem Maro ita transtulit,

Præcipites atra ceu tempestate columbæ.

Etymologici enim τρήρων paronymon, non epitheton Columbæ ponunt. C

SALVBRITAS. Cap. XII.

CÆTERVM, quamuis aliqua det impietatis exēpla, nihilo secius inter animalia maxime pura recensetur: propterea quod persuasum est eam carere bile, vti dictum, morbosaque & pestilenti quantumlibet tempestate sæuiente, qui non alia quam earum carne vescatur, contagio eiusmodi non contaminari. Quare si pestis vnquam debacchari cœpisset, nihil aliud in obsonium Regibus comparabatur, quam ex Columba: quamuis Diodorus Vitulum alioqui & Anserem simplicem tantum, eorum Regum cibum fuisse contendit. Sane Florētinus lib. de Re rustica, pullos columbarum necessarios esse dicit iis, qui vires à morbo recolligunt.

MEDICINA PETITA A DIIS. Cap. XIII.

Columbæ herba quæ vocatur Helxine purgatur. Plin. li. 8. c. 27. Plin. ibidē. Plin. ibid. Prouerbiū Græcorum, Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν. Auctor Suidas.

CVM vero aliquem, medicina ab aliquo Deorum præmonstrata, à morbo conualuisse ostendere voluissent, Columbā, vel, vt scribunt alii, Palumbem (nam hęc etiam in auguriis aliquādo confunduntur) lauri ramusculum rostro gestantem exprimebant. Ales enim ea quotiens ægrotare cœpe- D
rit, lauri folio decerpto sibi ipsa medetur. Neq; vero palumbes tantum, sed & Graculæ, Merulæque & Perdices lauri folio annuum fastidium purgant. Coruus quoque occiso Chamelæonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus extinguit. Vnde dicterium frequentissimum est apud Græcos, *Scipionem laureum gestare*, de iis, qui in aliquas insidias lapsi vitæ periculum feliciter euaserint. Medicinam autem multifariam ab oraculis petere antiquorum mos fuit, & suis quoque temporibus petitam memorat Plinius. Illi enim quotiens grauiori aliquo morbo correpti essent, soliti erant in triuiis aut sacris locis deponi operientes vel oracula, vel somnia, quibus quid ad sanitatem faceret, edocerentur. Præterea non contemnenda fuit veterum opinio, quam Homerus sequitur, morbos ad Deorum immortalium iram referri, meritoq; ab eisdem opem poscere necessariū esse. Philon Medicus Pharmaca

quædam

A quædam summæ efficaciæ, quæ ipsemet concinnare solitus erat, θεῶν χεῖρας appellabat, quod non aliter ad salubritatem conferrent, quam si Dij ipsi manus suas ad curationem apposuissent. Et Astrologi quosdam homines à genesi eo fato nasci prædicant, vt votorum potius ope, quam medicinis, ab ægritudinibus & morbis liberentur Notum est Alexandri Macedonis exemplum, cuius milites plerique, & cum his Ptolemæus, cui postea Ægypti regnum obtigit, sagittis veneno intinctis ad Sami regnum, vel, vt alii scribunt, in Musicanis, cum vulnerati essent, neque remedium vllum ad salutem inueniretur, Draconem in somniis, qui herbam quandam ore gestaret, oblatum regi, qui remedium sibi ex illa imagine commonstratum ratus, exquisita inuentaque herba ea vulneribus adhibita, vel, vt nonnulli tradunt, potionibus instillata, cunctos sanauerit. Solitum enim esse Deum Opt. Max. hac etiam ratione mortalium rebus ferre opem, & vt à dæmonibus quoque ferretur permittere, vt nostra nunc missa faciamus, ex multis veterum memoriis & Poetarum testimoniis confirmatur. Nam quod pertinet ad Æsculapium, quem ægritudinum causa consulebant, in agro Bellunensi Læbactiorum vico memoria est huiusmodi.

Deorũ manus.

Exemplum memorandum.

B

ASCLEP.
IO. P. XE.
LIVS PO.
LIO MO.
NITVS PO.
SVIT.

Et Pannoniam è Norico à Bellunensi territorio proficiscentibus, Albæ Iuliæ monumentum offertur in hunc modum:

I. O. M. STAT
C VALERIVS
VALERIANVS
EX VISV P.

Multaque huiusmodi passim reperiuntur. Quod vero traditum est à Poetis, Homerus qui somnium ab Ioue esse ait, Agamemnonem excitari facit ad præliandum, somnum ab Ioue misso: Nausicaam à Pallade, vt in agrum progrediatur, quo susciperet Vlyssem. & multa passim eodem modo Virgilius quoque hanc ipsam rem latissime & hic & illic prosecutus, nusquam tamen plenius, quam vbi de Latino loquitur.

Iliad. β. in princip.

Ænei. li. 7.

C

At rex sollicitus monstris, oracula Fauni
Fatidici genitoris adit, lucosq; sub alta
Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat, sæuamque exhalat opaca Mephitim.
Hinc Italæ gentes, omnisq; Oenotria tellus
In dubiis responsa ferunt, huc dona sacerdos
Contulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.
Multa modis simulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque Deorum
Colloquio, atque imis Acheronta affatur Auernis.
Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,
Centum lanigeras mactabat rite bidentes,
Atque harum effultus tergo. stratisq; iacebat
Velleribus, subita ex alto vox reddita luco est.

Vt qui ex aquis sulphureis nascitur.

ANIMORVM FVTVRA FELICITAS. Cap. XIV.

SED quoniam incidimus in oracula, nusquam ego plura notis hieroglyphicis similia comperio, quam in Diuinis nostrorum literis, ita omnia sensu mystico conscripta quæcumque Moses, quæ D Dauid, quæ Prophetæ reliqui diuino afflati spiritu protulere. Talis est argentea Columba illa, cui aurum in dorso, posteriorem partem versus inductũ. Significat quidem hoc, vt Theologi nostri interpretantur, instare à tergo aurum perpetuæ felicitatis. Nam quam quis quietem in humanis assequatur, quæ præ manibus sit, & ante oculos sita, eam per argentum, quo anteriores Columbę istius partes bracteatæ sunt, accipiunt. Longe autem pretiosiorem illam, quæ subsecutura est post obitum, per aurum à tergo illitum, intelligunt: si modo, vti superius monuimus, ante noctis tempus ad arcam cum oleæ surculo reuertamur. Nam & apud aruspices profanos, feliciora tempora subsecutura indicatum est, ex aureo gibbo, quẽ sibi accessisse in tergus Domitianus Imp. paulo ante quam interficeretur, per nocturnam imaginem visus erat se videre. Eucherius Columbam illam argento illitã. cuius posteriora in specie splendentis auri radiabant, significasse ait, prima quæque in Diuinis literis argento fulgere, oc-

Oracula diuina.

Sueton. in Domitiano c. 15.

re, occultiorem vero sensum longè pretiosiorem, veluti aurum rutilare, longaq; admodum disceptatione recte procuratum ostendit, vt illa sermonum, qui de Diuinis haberentur, castitas intemeranda à promiscuis cunctorum oculis, in abdito seposita, suo quasi quodam velamine pudicitiæ contegeretur, cœlestibus obumbrata mysteriis, sicut secreto ipsa suo diuinitas operiebatur. Nam quid aliud sibi vult: *Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar*: quam hieroglyphice sermonem faciã, & allegorice vetusta rerum proferam monumenta? Et illud: *Iesus in parabolis loquebatur ad turbas*, nisi sermones suos mystico sensu conuelabat? Ita Prophetæ, ita Apostoli ab vsitato loquendi more recesserunt, facilia in promptu habentes, magna in recessu continentes. Quod ea de causa congruum fuit, vt sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merito, ita & specie discernerentur, ne illa cœlestium arcanorum dignitas passim & indiscrete patesceret, sanctumq; canibus, & margarita porcis exponerentur. Ita consecrata vasa templi inuoluta promiscuus populus ferret, nec tamen conspicerentur. Addam & illud, quod ab eodem Eucherio traditum in iis, quę de formula spiritalis intelligentię scripsit: *Posteriora in diuinis incarnationem* (admisere enim vocabulum Theologi) *filii Dei, quæ subsecutura esset indicare*: eoque spectare, quæ per Angelum Moysi dicta sunt: *Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris*: quia scilicet, *Patrem nouit nemo nisi filius, & cui voluerit filius reuelare*. Atque hæc quidem de Columbæ hieroglyphicis Theologi veteres tradidere: & argenteam eam, purissimo scilicet candore spectabilem fuisse dicunt, quæ supra caput astiterit Assertori nostro, dum sanctissimæ illi aspergini in Iordano tinctus initiaretur. Columbæ autem oculos habere, vt Canticorum cantico, ea intelligitur anima, vt tradit Adamantius, quæ diuinas literas non in superficie primoribusque, vt aiunt, labris, sed intimum vsque sensum exquirit. Duabus hæc dum sedet, alis tegitur: iisdem nixa fertur in sublime. Volamus, cum philosophica quadam morte separati à corpore, rapimur ad diuina: sedemus, cum in amicorum conuentu atque consortio, de sobrietate, de temperantia, de modestia sermones varios commiscemus: cuiusmodi illi sunt, qui nos quotidie monent, vt cum Columba pro cantu gemitum edamus: cum scilicet, quæ perperam à nobis facta sunt expendimus: id procuremus, vt veluti Columba felle careamus, hoc est, iracundiæ amaritudinem à nobis amoueamus: vt Columba osculis inhiemus, quippe pacem ipsam vndecumque perquiramus: vt Columbę gregatim volitemus, piorum scilicet conuentus candida simplicitate præditos frequentemus: vt Columba ex rapto viuere abhorreamus, nempe nulli esse iniurij, nulli detrahere, neminem offendere caueamus: vt Columba, cum cibum sumimus, meliora grana secernamus, dicta quidem præceptaque ad institutionem & bonos mores facientia, à turpibus seligentes, ea gustare properemus: vt Columba cadaueribus vesci abominemur, affectus scilicet, qui corpori sunt insiti, qui sensibus adblandiuntur, auersemur: vt Columba in petræ foraminibus nidulemus. Petrum, Christum diuinæ lectionis Magistri interpretantur, in cuius vulneribus & plagis nidum nostrum imponere debeamus: vt Columba iuxta riuos & fluenta resideamus, vt vmbra Accipitris inspecta, si forte impetum in nos fecerit, possimus eum commodius & expeditius declinare. Fluenta, riuos, aquam cœlitus stillantem pro Disciplina poni, alibi dictũ: hinc igitur lectionibus incumbendum admonemur, vt à mali dęmonis fraudibus ita nos facilius subducamus. Vt Columba geminos pullos enutriamus. Columbam amorem superius significare dictũ. Geminos igitur amores educemus: vnum, quo Deũ pie colamus: alterum, quo mortales alios ardenti quadam charitate prosequamur, quæ quidem si præstiterimus, nihil nobis ad bene beateque viuendum est in posterum defuturum.

Psal. 77. v. 2. *Matth. 13.* *Exo 33.* *Ioan. 5.* *Quomodo fiet homo Columbæ similis.* *Cantic. 1. & 4.*

DE TVRTVRE. Cap. XV.

PARVM Ægyptiis cognita Turtur fuit, nisi plura super ea tradiderunt, quã legatur apud Horum. Sed enim, minime verisimile est, sacerdotes eos in vniuersa rerum natura toto vitæ tempore versatos, non longe plura ac pene innumera intellexisse, quam ea paucissima, quæ, vt Plautus diceret, *frustillatim hic & illic conspiciuntur*. Sed quoniam doctrina hæc prorsus extincta est, satis nobis fuerit, si quando corpus ipsum ab inferis reuocare non possumus, aliquam tamen rei vmbram ob oculos exhibere, siue ab Ægyptiis, siue ab Hebræis, siue à Græcis aut Latinis ea tradita reperiantur.

Mira Turturũ viduitatis continentia & coniugii

CONTI-

A CONTINENTISSIMA VIDVITAS. CAP. XVI.

PLERIQVE igitur continentissimam viduitatem exprimere cum volunt, Turturem in aliquo ramo insidentem pingunt: ea enim coniuge vita functo, ita se ab aliarum volucrum consortio separat, tantique mœroris exempla exhibet, vt numquam inde societatem inire cum alio quopiam patiatur, sed quod reliquum est vitæ, absq; coniuge in perpetuo cœlibatu degat, sola volet, neq; in fron descenti ramo vmquam insideat, eaq; omnia faciat, quæ ad luctum spectare, & ad viduitatis ac solitudinis mœrorem exprimendum aptissima vel in homine videantur. Eiusdem est etiam mas continentiæ, qui nulli amplius fœminæ copulatur, sed in eodem comparis desiderio perseuerat. Quinetiam dum viui sunt, mas nullam aliam adit, quam eam vnam, qua cum semel coniunctus fuerit, & idemtidem fœminam suum ipsa marem vnum tantum agnoscit. Quod quidem ex eo maiorem affert admirationem, quod nullus adhuc hominum, neq; quidem ipse Paulus, ausus est legem viduitatis præscribere: & tamen vna inueniatur auicula, quæ nos sponte in continentiæ moribus antecellat. *Audiant*, inquit Basilius, *mulieres ipsæ, vt animalia rationis expertia viduitatis honestatem indecoro iterati connubii antepo-* B *nant, si hæc auicula, recordatione consortis, coniugium alterius abnuit, sua contenta solitudine.*

PVDICITIA. CAP. XVII.

APVD Hebræos ipses omnino reperias Turturum par pudicitiam significare: siquidem, vt apud eundem Basilium habetur, in Circumcisione par Turturum, aut duos pullos columbarum offerre mos erat, quod indicium esset pudicitiæ, ac vitæ continentis exemplum. Origenes porro, siue ea Cyrilli fuerint, quæ in eamdem prorsus sententiam plerisq; locis & huic & illi inscripta reperiuntur, tunc offerre nos Deo muneri par Turturum inquit, cum mētem nostram Dei verbo velut vero coniugi sociauerimus, sicut hoc genus auium vnum atq; illud idem castum seruare coniugium dicitur. Addit alibi, Apostolos, cum de castitate sermonem habent, eam per Turturem quam memorauerint, intelligi. Diuinæ siquidem literæ per Turturem vnamquamque animam castitate præditam intelligunt, de qua Psalm. 83. dictum volunt: *Inuenisse eam nidum, vbi poneret pullos suos*, hoc est, Ecclesiam piorum scilicet cœtum, vbi virtutum genus omne appareret. Turturis enim pulli pro virtutibus accipi- C untur. Alibi diximus, pudicitiam à Romanis velata facie pingi sculpique solitam: & apud alios Testudini æquiparatam, quod pudicarum est sese domi continere, & frequētia loca omnia declinare. Atqui Turtur in secretioribus & remotis à multitudine locis vitam transigit, aut deserta montium diligens, aut secreta syluarum à frequentiore auium aliarum cœtu sequestrata.

Par Turturum quid.

Vers. 4.

PROVIDENTIA. CAP. XVIII.

OBLATIO vero Turturis & Columbæ in sacris literis significat, vt Hesychius exponit, hominē contemplationi deditum, qui munus offerat suum in scientia & mansuetudine spirituali: hic enim opus est prudentia, vt non excedat legis consideratio circa res vanas occupata. Turturem quidem ponit: quia cognitionem atque prudentiam habet rerum, quas sibi necessarias fore viderit, ita vt eius exemplo exprobraretur populus Iudæorum, Hieremia dicente: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Columba autem munda & simplex, præsentiæ sancti Spiritus est index, quales esse oportet eos, qui diuinarum literarum con- D templationi sese dedicarunt: quam quidem simplicitatem Iesus, Assertor noster Apostolis ita cōmendauit, vt eos simplices esse debere sicut Columbas idemtidē admoneret, & beatos mundo corde plurimum affirmaret. Ideoque Ezechias cum neque altum sapere vellet, neque maiora se quærere paratus esset, *Meditabor*, inquit, *vt Columba.*

Hier. c. 8.

Esa. 38.

SALTATIO. CAP. XIX.

APVD Philippum illum, qui sacerdotum Ægyptiorum lemmata quædam Græce scripta posteritati tradidit, saltatorem hominem & tibiis deditum, per Turturem significari comperio, neque quicquam aliud: nam eam omnino tibiis mirum in modum affici compertum est, quarum etiam audita modulatione, dare eam motus incompositos, & saltationem imitari dicunt: quinetiam eo cantu in insidias allici, atque capi. Ad huiusmodi saltationem addemus, quod Theocritus Idyllio cui

Hinc illud Zenodoti, ex Plotio Menandri, Τρυγόνος λαλέστερες: Turture loquacior. Et Ælianus libr. 12. c. 10.

Συνεγκυσίαι titulus est, loquaciores quasdam fœminas Turtures vocat: illæ enim non ore tantum garrulitatem ostentant, verum etiam caudæ motu, qua propemodum obstrepere videntur.

INTELLECTVS ÆTHEREVS. CAP. XX.

Cant. c. 2.

AT in diuinis literis Turtur intelligentiam, quæ à diuino Spiritu est, significat, ait Eucherius, eo Cantici Canticorum loco: *Vox Turturis audita est in terra nostra*: neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum sanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando, quæ de sacris literis disputatio commentatioque profertur, ea manifesta est & adaperta: tunc vero ex Turture, cum res altis obscurisque mysteriis agitatur.

DE HIRVNDINE. CAP. XXI.

ET quoniam Hirundo, quam Hieremias dicit Turturi comitem itineris additam, in manus incidit, eaq; non minus garrula quam Turtur notetur à Theocrito, naturæ puritatem quandam secuti, significata eius superioribus duobus, priusquam aduolet, excipiemus, quæ sunt huiusmodi.

ÆQVALITAS. CAP. XXII.

Eadem Pli. lib. 10. c. 33. Æqualitatē in epulis. Quia forsan adultiores pullos circumagi docent, & foris saturitatem emittere, & alia, quæ Plin. li. 10. c. 33.

ÆGYPTII per Hirundinem in primis, quæ filiis suis cibum subministraret, hominem intelligebant, qui liberis æquas hæreditatis portiones distribueret; neque non Principem, qui se ciuibus æquaret suis, neq; vllo vellet ornatu vel apparatu magis quam reliqui sumptuosiore accipi. Hirundo siquidem mira filios alit æquitate, singulis cibum parem impartiens, ea adhibita diligentia, ne qui semel acceperit, bis accipiat: atq; ita, vt par sit omnium sportula, procuret. Æqualitatis istiusmodi adeo studiosus fuit Hadrianus Imp. vt in victu familiari Homericum illud obseruari voluerit, ne quis δαιτὸς ἐΐσης indigeret: quoq; opsonatoribus nullum relinqueret peccandi locum, sæpe fercula de mensis aliorum, etiam infimorum apponi sibi iubebat. Nihil enim ad cōciliandos sibi populorum animos æque principibus prodest, quam æqualitatis ostentatio. Nam cum potentia suapte natura odiosa sit, per moderationem maxime omnium euadit amabilis.

INSTITVTIO. CAP. XXIII.

SVNT qui calathum cum pullis Hirundineis in aliquot veterum monumentis obseruatum, hieroglyphicum institutionis esse contendant, argumentumq; eiusmodi ad Osiridis & Cereris beneficia in mortales collata, referant: quod scilicet, ab iis & viuendi leges, & agri colendi præcepta recepimus, & æquo cum reliquis iure vitā degere didicerimus. Legifera enim Ceres est Poetis, de qua plura alibi. Et apud Diodorum sacris Ægyptiorum literis, Osiris Iupiter, iustus, pater, dux, & consultor omnium habetur, quæ siue ad institutionem, siue ad æquitatem accommodes, omnia quadrabunt.

ARCHITECTVRA. CAP. XXIV.

Hirundinū in nidis construēdis industria. Iisdem pene verbis Plin. li. 10. c. 33. Indidem ex Plinio.

STVDIOSVM ædificationis hominem, quiq; ampla ædificia, vel etiam oppida cōdiderit, per Hirundinem, quæ nidum astruat, intelligi nonnulli volunt: ab Hirundinibus enim aggeres fluminibus opponere, muros construere, domos cæmentitias ędificare didicisse nos, qui de architectura scripserunt authores optimi tradidere. Operæpretium vero est spectare alitis artem, & ingenium. Cum nidum luto construit, stramento roborat ad lutariæ paleationis normam: ac si quando euenerit vt luti copia non suppeditetur, ipsa se totam aqua madefacit, mox volutat in puluere omnibus pennis, lutum ita contrahens, ne omnino illi materia desit ad fabricandum. Manifestum autem industrię huius argumentum in Heracleotico Ægypti ostio præstant vsque adeo tenellæ auiculæ, molem continuatione nidorum ita vaganti Nilo inexpugnabilem opponentes stadii vnius spatio, vt id humano opere perfici vix posse credatur: vnde mortalium primi, qui casulas ædificare cœperunt, exemplar non tantum ad ædes, verum etiam ad aggeres & munitiones construendas acceperunt.

PATRIMONIVM. CAP. XXV.

HÆREDITARIVM patrimonium ex asse filiis relictum, per nidum Hirundineum apud sacerdotes Ægyptios significare tradit Horus, hieroglyphico inde desumpto, quod ab auium nulla nidus

A nidus tanto labore, tanto ſtudio, tam diuturnus, & poſteris quoq; vſui futurus ædificetur: nam ſi parentes intereant, eam adeunt hæreditatem filij, vel eam artem à parẽtibus edocti, vnde ſibi neceſſaria comparare poſſint, norunt. Agnoſcit hoc Baſilius, vbi ait: *Nemo paupertatem deploret ſuam, neq; is de ſua vita deſperet, actumque iam eſſe de ipſa putet, cui nihil eſt de patrimonio relictum: non enim deſunt artes & induſtriæ, quibus ſi nos exercere voluerimus, neque Hirundinibus deteriores eſſe, vitam commodè agere valeamus.* *In Hexam.* Huius vero hieroglyphici argumentum ex eo deſumptum ſcribit Horus, quod vti ſuperius dictum, Hirundo vſque adeo filiorum commodis ſtudet, vt vel peritura, dum aqua perfuſa, & puluere volutata capturæ periculum adit euidentiſſimum, nihilo ſecius ſedem filijs paratura, opus perficere conatur.

IMPLORATIO AVXILII. Cap. XXVI.

INVENIAS apud Xenophontem (quiſquis ille fuerit) eo libello, qui titulo De æquiuocis circumfertur, per aues has in nido ore patente pictas, populos auxilium implorantes hieroglyphicè significari: B nidus enim patriam, os vero adapertum clamorem, & implorationem oſtendit. Hic illud in Ezechiæ Cantico: *Sicut pullus Hirundinis, ſic clamabo.* *Eſaia 38.* Vnde admodum erudite Plautus Hirundines obijcit in ſomnium Demonæ, quas Simia ſolicitabat, qui ſit filium ſtatim penes lares ſuos in phano Veneris opem implorantem, inuenturus: illa enim, Hirundinum more, quodammodo transfretauerat, & ad conſuetas ſibi ſedes, domum quidem paternam, delata erat.

AMICVS INVTILIS. Cap. XXVII.

APVD aliquos Hirundinem pro amico poni, tum inutili, tum ingrato & perdifficili, comperias: *Hirundo nõ cicuratur.* quippe qui moribus noſtris, & familiaris vitæ rationi difficulter aſſueſcat. Hirundo ſiquidẽ noſtro magis quam vlla alia volucris contubernio freta, diu nobiſcum verſata, noſtra omnium maximè familiaris atque domeſtica, nullam tamen nobis vtilitatem affert, numquam manſueſcit cicuraturve. Proinde verno, hoc eſt, tranquillo aduentante tempore, nos inuiſit, & quaſi in officio futura C præſto eſt: hyeme vero, hoc eſt, turbido cœlo inſtante, aduerſaque fortuna ingruente profugit: qua ſimilitudine vtitur ad infidam amicitiam notandam, author Rhetoricorum ad Herennium. Eaque de cauſa Pythagoras eas à tectis ablegauit: id ſcilicet innuere volens, huiuſmodi notæ homines euitandos, ac nullo pacto conſuetudinem & amicitiam cum illis ineundam eſſe. Id quod & Plutarchus Sympoſiacõn octaua decade latius explicauit, quæ, ne tam multa congeramus, breuitatis cauſa prætterimus.

VERNVM TEMPVS. Cap. XXVIII.

ILLVD vero nulli non innotuit, Hirundines plures cõuolantes à mari verni temporis indicium eſſe, cum vulgatum ſit adagium: *Vnam tantum Hirundinem ver non facere.* *Ex Ariſtotele in Ethicis.* Accedit huc Ciceronianum ſcomma in C. Verrem, vbi dicit: *Satiſne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis ſinu in prouinciam profectus eſt, Veneris nomine quæſiſſe videtur?* Alludit, inquit Aſconius, ad nomen, quod Hirundo, quam Chelidona Græci vocant, Veris, id eſt, temporis verni ſit amica: *Scomma in C. Verrem.* illa enim adulto ſemper vere præſto eſt, totamque apud nos æſtatem agit. Atque hoc illud eſt quod Horatius ait: *Cum Zephyris* D *& Hirundine prima.* Et apud Ariſtophanẽ, Equitibus, παῖδες οὐχ' ὁρᾶθ' ὥρα, νέα χελιδών. Apud Athenæum legas Rhodijs præcipuum fuiſſe morem ſub tempus vernum Hirundinem inuitare, idq; χελιδονίζειν dicebant. Apud Ariſtophanem Hirundo chlænam vendere, theriſtrum emere ſuadet: præteriiſſe quippe hiemem admonuit, adeſſe vero æſtatem.

GARRVLITAS. Cap. XXIX.

CÆTERVM D. Hieronymus & Cyrillus cum Ariſtotele cõſentientes, per præceptum illud Pythagoricum, ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, abſtinendum à cõmercio garrulorum & ſuſurronum intelligunt, quam quidem ſententiam corroborat Alexandri hiſtoria, quem cum quieſcẽtem Hirundo quæ-

Theognis apud Athenæum lib. 8. Hirundinem ne habeas sub eodem tecto. Garrula hirundo. Ἐπιφοχλίδες.

do quædam magno garritu supra Regis caput importune volitans interturbaret, Aristander Thelmiseus pro domesticis accipiendum, qui Alexandro insidias pararent, interpretatus est, quas tamen facilè deprehenderet, idque garritum indicare, quod euentus postmodum comprobauit, Alexandri Æropi, quem ex amicorum numero Thessalis equitibus præfecerat, consilio patefacto. Sane κωτίλη ἡ χελιδὼν Hesiodo, propter garrulitatem, vnde Poeta is κωτίλλουσα formauit. κωτίλλειν enim garrire est, eoque cognomento ales hæc apud Anacreontem & Simonidem appellatur. Et Aristophanes, Ranis, Musæa Hirundinum vocat nugationem nihili, & quæ folijs leuior sit. Sunt qui super hoc D. Hieronymum impugnent: sed ij fabulose potius, rhetoriceq; lasciuiunt, quam quicquam sani afferant, præter ea quæ desumunt ex Plutarcho. Nos ex Nicostrato garrulitatem hanc notatam his iambis afferemus:

Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν,
ἦν τῷ φρενῶν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγοντο ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ.
Loqui si indesinenter, multaque & velociter,
Prudentiam indicaret, vtique Hirundines
Fortasse quam nos sapere dicantur magis.

LVCTVS ET QVERIMONIA. Cap. XXX.

ALII Pythagoricum idem symbolum interpretantes referunt ad tragœdiam, quasi triste omen, lugubreque argumentum secum afferat Hirundo, quæ, vt apud Ioannem Grammaticum in Hesiodi Commẽtarijs legimus, cum prius Philomela Pandionis filia esset, nunc Hirundo auis, τηρεὺς, φησὶ, μὲ ἐβιάζετο. *Tereus, inquit, mihi vim intulit.* Nam quod nonnulli tradiderunt Philomelam in Lusciniam abiisse, idem author Procnæ, non Philomelæ, id obtigisse dicit: καὶ πρόκνη ἀηδὼν γενομένη τὸν ἴτυν ὀδύρεται. *Et Pocne in Lusciniam commutata Ityn deplorat.* Idem apud Ouidium habemus.

Sola virum non vlta prius mœstissima mater,
Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.

Carm. li. 4. Od. 12. Ita & Horatius Flaccus de Procne loquens, quamuis non expresso nomine, Lusciniæ tamen similem dicit:

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix auis, & cecropiæ domus
Æternum opprobrium; quod malè barbaras
Regum est vlta libidines.

Et Catullus eodem modo:

Qualia sub densis ramorum concinit vmbris
Daulias absumpti fata gemens Ityli.

Sentit idem doctissimus Probus in Bucolicis. Sed hinc alia oboritur quæstio, quoniam super eadem Hirundine dixerit Hesiodus:

Τὸν δὲ μετ' ὀρθογόη πανδιονὶς ὦρτο χελιδών.
Quem mane gemens Pandionis excit Hirundo.

Ὀρθογόη exponunt interpretes, clamosa, non autem diluculo flens: cum Hirundo tota clamitet die: non autem mane tantum, aut vesperi, veluti facit luscinia. Sed hic quoque quantum pertinet ad cantus querimoniam & fletum, quæstionem mouet Proclus, Platonis nixus testimonio, nullam alitem dicens dolore affectam canere: quare quod Hesiodus de Hirundine ὀρθογόη scripsit, is ὀρθοβόη legendum censet, quæ scilicet matutino clamet. Atqui nullo etiam teste scimus auem nullam afflictam canere. Sedenim, haudquaquam leuiter, sed ex arte Poëta dixit Hirundinis loquacitatem lamentationem esse, fabulæ ratione habita, quæ de Pandionis filia fertur, cuius lamentationem paulo ante ex Ioanne Grammatico retulimus. Sed quonam modo Proclus lugere negat Hirundinem, cum eam Pandionis filiam agnoscat? quoue modo ὀρθοβόη scribendum contendit, cum non matutino tantum, sed toto vociferetur die, diluculo vero haudquaquam magis? Sed vt ad

Terei fabula.

Platonis sententiam conuertamur: ille nimirum, de auibus, quatenus aues sunt, afflictas eas non canere dixit: qui vero flebile quid Pandionis filijs attribunt, ad eam, quæ de ijs fabula vulgata est, re[illegible]r. Verum operæpretium est fabulam, quemadmodum apud Sophoclem digesta est, poëmate de Tereo, subtexere. Pandiona quidem, ait is, Atheniensem filias habuisse Procnen & Philomelam, quarum Procnen Tereo Thraci in matrimonium collocarit, qui Ityn ex ea filium suscepit. Aliquo vero post tempore accidit, vt Tereus Athenas repetierit, Philomelam ad Procnen vxorem deducturus in Thraciam, quam in Daulide Bœotiæ deflorauit, linguamq; eius abscidit, ne quid ad sororem deferre posset. Cum vero hæc in Thraciam appulisset, historiam vt acta fuerat, acu pingit, remque ita omnem manifestat. Procne re cognita Ityn filium discerpit, patrique Tereo epulandum apponit. Hic vero vbi se filium absumpsisse cognouit, eas erat districto iam gladio interfecturus, quas Dij miserti, vt aiunt, in aues transmutarunt, & Procne quidem Luscinia facta, Ityn absumptum lamentatur, Philomela Hirundo, Terreus mihi vim intulit, assiduè clamat. Ille vero in vpupam mutatus, πȣ πȣ gemens dicere videtur. Hæ cum filium meum discerpsissent, eum mihi in epulas apposuerunt. Quare Proclus veniam antiquissimo Poëtæ dare potest, qui sorores infelicissimas, etiam aues factas, sortem quamque suam, quasi permanente præteritæ calamitatis memoria, ita lamentari confinxerit.

Ouidius li. 6. Meta, & Maro in Sileno.

Alij, per nuncios suo sanguine scriptum ad sororē missit.

Itys conuersus est in Phasianū, Strabo li. 9.

PEREGRINATIO. Cap. XXXI.

IN coniecturis alioqui, habere se Hirundinis caput imaginari, peregrinationem significat: id enim earum auium præcipuè proprium, vtpote, quæ neq; quidem apud parentes degere soleant. Hinc Hirundo quæ in Pyrrhi tabernaculo nidum posuit, rerum quas peregrè instituerat, irritum euentum ostendit. Indicauit id ipsum Cyro, quæ in tectis eius nidificauit. Quamuis Dionysio priori arcem relinquenti, cum ibi nidularentur, reditum portendêre.

RESIPISCENTIA. Cap. XXXII.

SVNT qui resipiscentiam per Hirundinem acu transfossam oculos indicent: ea si quidem, si vulneratis oculis obcæcata fuerit, oculos tamen & lucem recuperare fertur. Cuius rei causam commentantur, imperfectionem quamdam qua prædita sit, natura quippe nondum vires omnes subministrante: in pullis enim tantum hoc euenire: quare si punctu læsi eorum oculi fuerint, superesse vigorem adhuc luminis, quem natura ipsa subministrat. Lumen autem pro sapientia & cognitione poni, perinde ac pro imperitia & insipientia tenebras, vnicuique manifestum crediderim. Tertullianus abdit, vti eam ad hoc chelidoniæ suæ beneficio, cuius scilicet herbæ succo pullorum oculos oblinat, atque ita visum restituat. Ne tamen nullus sit nobis ex Hirundine vsus, Cecinam Volaterranum equestris ordinis virum, legimus comprehensas Hirudines in vrbe, secum in expeditionibus afferre solitum, quas postmodum victoriæ nuncias amicis mittebat in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Vt minus iam illud admiremur, quod à Fab. Pictore traditum aiunt, cum obsideretur præsidium Romanum à Iugurthinis, Hirundinem ablatam à pullis ad se mox cum epistola rediisse, vt lino ad pedes eius alligato, nobis significaret, quoto die adueniente auxilio, eruptio fieri deberet.

Hinc chelidoniā herbam ab his inuentam tradunt, Matthiol. in Dioscor. lib. 2. c. 49. Plin. li. 10. cap. 33.

Vsus ex Hirundine, quis.

IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXIII.

DE IIS QVÆ PER OLOREM, LVSCINIAM, PSITTACVM, ET ALIAS ALIQVOT AVES SIGNIFICANTVR

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ANGELVM COLOTIVM BASSVM.

PTIME quidem, doctiſsime Coloti, vt totius es antiquitatis ſtudioſiſsimus, bonarumque diſciplinarum egregiè peritus, mecum ſæpe de non contemnendis veterum ſcriptorum inuentis, quocumque ſcripta fuerint argumento diſſeruiſti, etiam ſi non vſquequaque eorum eniteſcat eloquentia: quæque ex diuturna & varia tam Græcorum quam Latinorum lectione, & eorum etiam qui remotiora quædam literis mandauêre, de prodigiis, de ſomniis, de ſacrificiis, deque multis antiquorum ritibus, & inſtitutis collegeras, mecum communicaſti, quæ licet ex vſu iam receſſerint, delectant tamen, & veterum ſcripta reddunt ad intelligendum faciliora. Præcipuè verò ea mihi placuêre, quæ de ponderibus & menſuris comperiſti, quæ pauciſsimi hactenus perſpexere, licet idem ſaxum voluere plerique ætate noſtra conati ſint. Hæc, inquam, mecum ingenuè conferre, meaque viciſsim, qualiacumque eſſent, auſcultare dignatus es. Quia vero videbas cogitationes meas ad materiam hodie, dicere poſſumus, intactam, vel parciſsimè à nonnullis traditam, intentas eſſe, ad Ægyptiorum ſcilicet hieroglyphica ſtudioſius anhelare, longamque iſtiuſmodi rei ſeriem iam inſtructam, non tamen abſolutam, quam tamen, quanta poteram feſtinatione vrgebam, vt quod anguſtia temporis inuidebat, induſtria & vigilantia ſuppleret: ſubinnuere viſus es mihi, cupere te quamplurimum, quæ ſuper Olore conſcripſiſſem inſpicere: nimirum enim quo ſenio tuo tam iucundo, tam facili, tam vrbano atque feſtiuo conueniebat, popoſciſti. Quare ego tuo huiuſmodi ſtudio delectationeque perſpecta, nihil contatus Olorem ad te miſi: poëticam quippe alitem optimo Poëtæ, cantatricem in ſenectute ſua, ſuauiſsimam ſeni lepidiſsimo, qui ætatem iam grandiorem pari cum Cygnis harmonia traducit, Sophocleamque ſecutus diligentiam, Muſas curſu numquam intermiſſo proſequi perſeuerat. Subſecutæ autem ſunt Olorem aliæ quoque eiuſdem ingenij volucres, Luſcinia, Pſittacus quinetiam nonnullæ earum æmulæ, ſed præ raucitate ſua mimæ illarum potius, quam cantatrices, Pica, Larus, Miluius, Gryphus, & Coruus demum. His omnibus neceſſe eſt caueam pares vnicuique ſuam, quia tua indigent ſaginatione: quæ quidem tibi haudquaquam grauis futura eſt, viro eorum, quibus alites meæ paſci queant, opulentiſsimo. Sed vt iocari deſinamus, tu vale, & quantulumcumque id eſt quod exhibere potuimus, boni, vti ſolitus es, conſulito: quod enim ab amiciſsimo profectum eſt, id & ames, & charum habeas neceſſe eſt.

SENEX MVSICVS. Cap. I.

Hinc illud κύκνειον ᾆσμα: Cygnea cantio. Æliano de nat. Anim.

ÆGYPTII Sacerdote ſenem Muſicæ ſtudioſum per hieroglyphicam Cygni effigiem ſignificare conſueuerunt quippe quem omnes eo ſuauius modulari ferunt, quo magis in ſenium vergit. Muſicæ vero illi ſymbolo (vt hoc obiter interpretemur) compoſitiſſimos mores intelligebant, veluti in ſenibus mores ipſos compoſitiores, & ſibi maximè conſonos eſſe par eſt: de ijs loquor, qui Colotio ſimiles, ſanctius inſtituti, vitam integerrimam, & à turpitudinibus alienam peregere. Socrates porro apud Platonem, Cygnos tum magis dulciuſque canere affirmat, cum ſe breui præſentiunt

A tiunt morituros, quasi lætantes Deo gratias agere videatur, quod ad eum, cuius ministri sunt, migrationem parent. Addit, homines quosdam, cum ipsi mortem expauescant, Cygnos quoque falso [illegible]nari, cantusque huiusmodi dicere doloris argumentum esse, quem ex aduentante morte conceperint. Sed enim, haudquaquam animaduertunt, in omni volatilium genere nullam esse auem, quæ vel in esuritione, vel in rigore, aut alio quopiam incõmodo, quo se affectã sentiat, emoduletur, cantilletve: non Lusciniam quidem ipsam, non Hirundinem, non Epopem, quarum cantum, & luctum & querimoniam esse fabulantur. Sibi vero videri neque quidem aues has, neq; Cygnos præ dolore canere, sed quia Phœbo sacræ sunt, eaq; lætitia concitatę, forsan & diuinatione præditæ, alterius vitæ bona præsagiunt. Hinc M. Tullius Tusculanis quæstionibus *Cygnos*, ait *non sine causa Apollini dedicatos esse, sed quod ab eo diuinationem habere videantur: quia præuidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur.* Omnino autem quod de morte narratur, falsis aliquot experimentis cõpertum est, tametsi Lucretius Poëta peruulgatã tangit opinionem, cũ eos nece detortos, ac anxiè cruciatos, liquidam lugubri voce querelam attollere ait ex vallibus Heliconis. In quo illud etiam animaduertendum, ad
B hoc & alios respexisse, cum Poëtas Cygni symbolo nuncuparunt.

Quo tẽpore cantat Cygnus potissimum.

Vnde Lucianus in Cygno, eos assessores Phœbi vocat. Ἔποψ *Græcè, Latinè vpupa.*

Cicero Tuscul. lib. 1.

POETA. Cap. II.

NAM veluti Cygni senio confecti argutioribus, ob gutturis exilitatem organis affectis suauiorem simul & vocaliorem emittunt vocem, ita etiam boni Poëtæ, quo per ætatem magis profecerũt, scribere itidem solent elegantius & sapientius. Sic Oedipus Coloneus opus ea conscribens ætate, qua propter senium author desipere videbatur, à filio etiamnum rei familiaris malè curatæ actus insaniæ reus, omnium quæ anteà conscripserat operum cultissimum iudicatum est. Et Isocrates (vt Oratores etiam huc admittamus; nam & id dicendi genus musicum est, & certis constat numeris) Panathenaicam orationem, omnium quas antea scripsisset luculentissimam, post octogesimum vitæ annum elucubrauit. Sic Pontanus & Vraniam & Meteorica, Syncerus Actius poëmata pleraque, Aurelius Augurellus Chrysopœiam, & alij plerique ætate nostra bene literati viri eo suauius Cygneum hoc melos
C emodulati sunt, quo magis visi consenescere. Sic tu Musas affectaris, quæ salis & leporis plurimum præ se ferunt: deniq; omnia quæ ad eruditionem spectant, non ignauiter peruestigas. An vero Platonem dissimulare poterimus, quem annum circiter octogesimum agentem scribendo vita functum aiunt? Vt fabulosum minimè videatur, quod Socratem perhibent per quietem existimasse nouellam se Cygni pullum inter genua tenere, qui plumis repentè sumptis euolauerit in sublime, ætheraque omnem suauissimo clangore compleuerit, postridieq; Platonem ab Aristone patre ei commendatum in institutionem. visoq; statim puero dixisse Socratem ferunt, eam esse auiculam, cuius imago nocte proxima sibi per somnum fuerat obuersata.

Senum opera elegantiora.

Auctor Diogenes Laer. li. 3. in Platonis vita.

MVNICIPIBVS INIVRIVS SVIS. Cap. III.

SED, vt etiam attingamus Poëtarum fabulas, Cygnum aiunt hominem municipibus suis iniurium hieroglyphicè significare. Siquidem Olores in volucrum genere id habent peculiare, vt alter depascatur, atq; inter se morsus conuertant: vnde illum crediderim Pindaro *Inhospitalem* appellatum: id quod nescio qua æmulatione præstantiæ, in Poëtis præcipuè, & nunc esse, & fuisse semper exploratissimum est. Nam vt ipsi aiunt:

Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Adde quod, Melistus Euboicus auem hanc ita conuicijs plenam esse dicit, vt ea clamante, reliquæ aues quæ præsto sunt, conticescere cogantur.

Ideoque ab Hercule occisus.

ANIMI CANDOR. Cap. IV.

Eruditiores viri, benigniores.

SED fuerint hæc improborum exempla: cum ego bene literatos viros eo benigniores candidioresque semper expertus sim, quo magis & ingenio & eruditione pollerent. Pontanum aiunt, omnium ingenia fouisse, de nullo vnquam etiam cum familiarissimis obloqui solitum. M. Antonium Sabellicum, quem ego per quinquennium audiui, tanto candore præditum agnoui, vt quia nulli vnquam detraheret, neminem carperet, neque manifestos quidem hostes incesseret, quos professionis initio, molestissimos inuidia homini comparauerat, & quod omnes alba, quod aiunt, linea notaret, non emuncti satis iudicij plerumq; retulerit notam. Talem fuisse Romæ Pomponium Lætum aiunt, qui licet à multis iniuria lacesseretur, numquam tamen ipse maledicendo calumnias propulsare curauerit. Talis apud nos Nicolaus Leonicus, talis tu, talis Iacobus Sadoletus, cuius nomen ætate nostra in Modestiæ appellationem abijt. Sunt itaq; Cygni, qui vere literati sunt, qui benigni, qui nulla syncerum animum macula labefactarunt. Nimirum enim candoris est indicium Cygnus, quem omnes insignem memorant albedinis epitheto, ne λευκότητα albitudinem, vt Plautus, dicam. Ita apud Ouidium:

In epistola Didonis Æneæ, & Virgil. 3. Georg. Pascentem niueos Cygnos, ait.

Ad vada Mæandri concinit albus Olor.

Vir. Ecgl. 7.
Lib. de nat. animal.

Et, *candidior Cygnis*, apud Virgilium. Theocritus ea de causa θῆλυν κύκνον dixit, quod fœmineus color plurimum à candore commendari soleat. Albus autem esse à natiuitate Cygnos, ait Hellanicus.

GLORIÆ CALCAR. Cap. V.

IDEM vero Poëtæ hoc commune cum Cygnis habent, quod gloriæ studio trahuntur, fauorisq; & laudationis omnino sunt auidiusculi,

Nec petitur sacris nisi tantum fama Poëtis.

Cygni quoq; tunc suauius canunt, cum Fauonius eos ad cantum visus fuerit inuitare: ζεφύρῳ γὰρ χρῶνται πρὸς τὴν ᾠδὴν ἐλαφρῷ καὶ ἐνοδίῳ, ait Philostratus Phaëthonte. Sed longè venustius & plenius id recenset, vbi palustria & aquatica loca verbis pingere conatur. Ælianus quoq; non canere eos ait, nisi flante Zephyro.

MVSICA. Cap. VI.

QVOD quidem ideo repetendum duxi, quia si quis Musicam ipsam aptissimè describere voluerit, non aliam libentius speciem imitabitur, quã quæ in hunc modum ab eo authore oculis subijcitur. Ex Oloribus vero qui vocaliores sunt, in ripæ margine, circulo quodam facto, sidunt, vbi argutum nescio quid certandi studio videntur emodulari. Cantilenæ vero signum videas puerulum alatum qui ventus Zephyrus est, is enim cantum Oloribus inspirat, & elargitur. Pingitur vero is delicatus, mollis, cuiusmodi est aura eius, quam libenter adeo captamus. Olorum vero plumæ identidem afflatu eo surriguntur, quippe quæ repercussu venti commouentur.

Zephyri pictura.

APOLLO FIDICEN. Cap. VII.

APVD Card. Hippolytum Medicen, alumnum meum, signum ex marmore pulcherrimè ductum habemus, qui nimirum Apollo Fidicen est. læuam enim manum admouet ad lyræ iugum, ea

Cygni

Cygni dorso sustinetur, Cygnus ipse collo suauiter reflexo, rostroq; ad chordas verso, parem cum lyra videtur harmoniam emodulari. Dextera, Dei dextro innititur genu, eaq; plectrum continet: adiacet ibidem humi pharetra, vtpote signum, Deum ipsum non semper arcum tendere, sed aliquando tacentem Musam cithara suscitare. Et hæc quoq; faciunt ad Musicæ significatum. *Descriptio Apollinis fidicinis.*

ORPHEVS. Cap. VIII.

SANE Plato Ægyptiacæ doctrinæ nunquam immemor, cum felicem illam ciuitatem conderet, illic fermè ait Orpheum Calliopes filium, cum à mulieribus fœde discerptus excessisset è vita, homine, quòd erat, derelicto, in Cygnum emigrasse mutata specie: vt, qui insignis Musicus fuerat, Musicam itidem perseuerâtius exerceret. Hinc locum mutuatus est Horatius noster, cum in Cygnum abire se scribit ad Mecœnatem:

Iamiam residunt cruribus asperæ   *Supernè, nascunturque leues*   *Carm. li. 2. Od. 20.*
Pelles, & album mutor in alitem   *Per digitos humerosque plumæ.*

Et cum piscium silentio vocalissimam opponeret harmoniam, ita de lyra canit:

O mutis quoque piscibus   *Donatura Cygni si libeat, sonum.*   *Carm. li. 4. Od. 3.*

Platoni, ea super Orpheo scribenti adsentitur Æneas Philosophus, qui quidem vbi ex Chaldæorum, Ægyptiorum & Græcorum opinione defunctorum animas euocari posse docet, Orphea Cygni specie euocandum ait. Quod si quis Homerum euocare voluerit, oportere eum Lusciniæ formam indutum apparere; de qua paulo post.

NAVIGATIO SECVNDA. Cap. IX.

CVM vero Cygni & aquis & Fauonio plurimum gaudeant, in ὀρνιθογονίᾳ solis nautis veluti Aquila tempestati, Columbæ Regibus dedicantur. Hinc illud apud Virgilium: *Æneid. li. 1.*

Ni frustra augurium vani docuêre parentes,
Aspice bissenos lætantes agmine Cygnos,
Ætherea quos lapsa plaga Iouis ales aperto
Turbabat cœlo, nunc terras ordine longo
Aut capere aut captas iam despectare videntur:
Vt reduces illi ludunt stridentibus alis,
Et cœtu cinxêre polum, cantusque dedêre:
Haud aliter puppesq; tuæ, pubesq; tuorum,
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.

DE LVSCINIA. Cap. X.

VELVTI post Orphea, ex antiquorum traditione, merito succedit Homerus, ita post Cygnum Luscinia locum tenet: quando, vt paulo ante dicebamus, Cygnus Orphei, Luscinia Homeri simulacrum est.

MVSICA. Cap. XI.

NON immerito autem Musicam, atque omnibus eam numeris absolutam, per alitis huius hieroglyphicum significari tradiderunt: siue multiplicem vocis varietatem, siue delectabilem suauitatem, siue pertinacem in ea continuationem admiremur, vt vna deniq; perfecta Musicæ scientia sonum moduletur, quem nunc continuo spiritu in longum trahat, nunc inflexo variet, nunc conciso distinguat, intorto copulet, promittat, reuocet, & ex inopinato infuscet. Quod cum secū ipsa murmurat, quam plena, quam grauis, quam acuta, quā crebra, quam extenta modulatio? atq; vbi visum est, vt sonus ipse vibrās, vt summus, vt medius, vt imus exauditur? omniaq; tam paruulis in faucibus quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, quibus Musicæ leporibus enarrandis, cum Luscinia Plinius ipse contēdere videtur. Vt iam Luscinias taceamus Græco & Latino sermone dociles, Druso & Britannico Claudij filijs, fuisse. Huic autem aui tam genuina, tam voluptaria est modulatio, vt, si Aristoteli credendum est, obseruatum sit eam pullos erudire: quod si procul à matribus alantur, non ita suauiter, neq; ita perite canant: id quod tamen nō mercedis neque gloriæ spe faciunt, quæ duo mortalibus ad augendam industriam calcaria potissimum adhibentur, sed vnius dele- *Cur Musica hieroglyphicum luscinia. Plinius lib. 10. cap. 29. hæc omnia.*

ctationis gratia qua sese oblectant. Quod si qua vnquam auis fuit, ex cuius cantilenis homines Musicam excogitauerint, vt Chamæleon Ponticus arbitratur, nimirum Luscinia est, quam habuisse magistram neminem pudere debeat, dummodo vim in hac re alitis non ignauiter assequatur. A

GERMINATIO. CAP. XII.

GERMINATIONIS tempus nonnull per Lusciniam indicant: propterea quod auis ea, cum primum sylua frondibus incipit opacare, diebus ac noctibus quindecim assiduè canat, lætitiam testata, quam ex verni temporis aduentu præsentit: ab eo vero tempore canit quidem, sed non assiduè.

LVCVBRATIONES. CAP. XIII.

Plin. ibidem.

In literarũ studijs mirificus concentus.

QVARE factum, vt qui eam vernis mensibus per totam ferè noctem dulci eo modulamine delectari obseruarunt, vigilantiam ex eius hieroglyphico, nocturnasque lucubrationes significari dixerint. Nam nisi literarum studijs summa inesset delectatio, mirificusque concentus, pro vniuscuiusque ingenij captu, haud facilè reperias, qui laboriosis vigilijs temerè velit insenescere, atque assidua mentis agitatione consumi. B Cui quidem sententiæ fauet, quod Hesiodus ea similitudine, quam de Luscinia ab accipitre in altum rapta, miserabiliterque conquerente, posuit. Per Lusciniam, vt interpretes addunt, Poëtam causa modulationis intelligi, semetipsum scilicet, qui fuerat à iudicibus vexatus: per Accipitrem vero iudices, ob rapacitatem, qui Persæ fratris largitionibus corrupti iniq; iudicauerant.

DE PSITTACO. CAP. XIV.

PSITTACVM apud Ægyptios, de quibus aliquid habuerim, non inueni: sed authores, nationesque reliquæ, auem in humani sermonis imitatione omnium maximè admirabilem, indictam minimè reliquêre.

ELOQVENTIA. CAP. XV. C

Hinc ψάφωνος ὄρνιθες, Psaphonis aues. Auctor Apostolus in collectaneis.

PER eius enim effigiem eloquentem hominem, qualem se negat Tullius reperisse, significabant, cum nullum ex animalibus rationis expertibus articulatius humanas explicet voces, id quod ideo præstat, quod linguam habeat latiorem, carnosioremque, & humanæ propemodum similem: nam quæ angustam habent, literas proferre non possunt. Atque hanc verisimile est inter eas, quas Psaphon Libycus enutriuit & instituit, principatum obtinuisse: ille enim, cum alioquin vir esset perditissimus, & omni scelerum obscœnitate contaminatus, viam excogitauit, qua non modo se purgaret infamia, sed diuinos etiam honores post mortem assequeretur. Aues enim magno numero in seductum penetrale clausit, quas cicuratus, nemine conscio, docuit canere, μέγας θεὸς ψάφων, *magnus Deus Psaphon*: mandauitque moriens, vt penetrale illud nulla interposita mora disiectis fenestris patefieret: atq; ita prouolantibus per vrbem totam, totumq; agrum auibus, & *magnus Deus Psaphon*, vbiq; Grecè concinentibus, I factum, vt sit creditus Deus, & templa sacraq; illi fuerint instituta.

DE PICA. CAP. XVI.

Ideoque à Galeno inepta imitatione sirenis taxatur li. 2 de differ. pulsuum.

EST & Picæ docilitas ad humana verba, sed quoniam nõ ita liquide nec concinne loquitur vt Psittacus, & quadam omnino raucitate sermonem obfuscat, præfractoque sono syllabas enunciat, estq; memoria minimè tenaci, vt nisi quæ didicit frequentius replicari audierit, facilè obliuiscatur, ideo non meruit, vt Psittacus, eloquentiæ titulum sibi vendicare.

GARRV-

A

GARRVLITAS. CAP. XVII.

SED pro garrulæ potius loquacitatis hieroglyphico posita est: quod & in rudis plebeculæ ore quotidie versatur, garrulos Picæ cognomento vocitatis: ea enim & loquacitate plurima, & assidua vocum mutatione insignis est: vtpote quæ diebus fere singulis diuersam emittit vocem. Cuius quidem garrulitatis ergo Baccho dedicatur, vt Plutarchus affirmat: dicacitate enim plurimum ebrii valent, *& arcanum demens detegit ebrietas.* atque, vt apud Horatium est,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Sedenim super hoc plurima apud Platonem in Legibus, vbi nullum tormētum ad veritatem eliciendam, vino efficacius adhiberi posse disserit. Mira sunt, quæ de Pica Plutarchus refert, quæ alioqui loquacissima, auditis Romæ buccinatoribus obstupefacta siluerit euestigio, tantoque ita silentio dies aliquot meditata, repēte, quasi expergefacta omnem eum buccinarum sonum, harmoniam, & numeros summa omnium admiratione reddiderit. In portentis quoque Pica sermonis significationem habet, vt ea, quæ Ezelino in Feltrinos mouenti facta obuiam, & in eius humeros delapsa, indicium fuit,
B populum cui plurimum in loquendo studium, ad eius authoritatē se nullo negotio collaturum: pauloque post, anteaquam mœnibus appropinquaret, affuerunt ab ea vrbe legati, qui se duci dederunt, pacataque ad eius arbitrium omnia nunciarent. Nonnulli vero scribunt, huiusmodi Picam militari signo insedisse, quam manu captam, & in augurij omen acceptam, Tyrannus ipse expeditionibus omnibus serio contulerit.

Nat. Com. lib. 5 c. 12.
Cur Baccho Pica dicata.
Epistola ad Torquatū.
Idem Plin. lib. 14. c. 22.
Hinc illud Athenæi li. 2. οἶνος καὶ ἀλήθεια, vinum & veritas.

SIMVLATIO. CAP. XVIII.

EST & mendacij, siue simulationis hieroglyphicum Pica: vtpote, quæ anteriore parte candida sit, posteriore autem nigricet, amicum scilicet purum atq; synceꝛrum affatu primo simulet, mox vel decipiat, vel eludat. De his Pythagoræ dictum aiunt, τῶν μελανούρων μὴ γεύεσθαι, *minime gustandum ex iis, quibus est nigra cauda:* non admittendos in amicitiam homines simulatores, & dissimulatores hypocritas. Quod vero facit ad mendacium, Tryphon Grammaticus ait, τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μελαίνεται, *mendacium quippe in extrema parte nigrescere.*

C

DE LARO. CAP. XIX.

ET quoniam à Musicis elegantibusque volucribus in clamosas incidimus & importunas, Larum quoque nescio quid obstrepentem audiamus.

EXPECTATIONE FRVSTRATVS. CAP. XX.

HOMINEM, de quo magna aliqua fuerit expectatio, quam tamen ignauiter sit frustratus, ostendere si vellent, Larum figurabat: illa siquidem clamore arguto admodum cum parturit vociferetur, partusq; edit plumosos vtiq; ac apprime pennatos, cæterum carne admodum exigua. Sunt qui hanc auem eandem cum Ceppho esse putent, prouerbio decepti quod circumfertur, λάρος κέπφος. Sedenim diuersam esse Larum alitem à Ceppho, inde mihi suspicio est: quod Laro longe aliud est ingenium, quam Ceppho sit. Cepphus enim ad cibum tenuia quæque sectatur, vt etiam marina sit spuma contentus, Larus vero inter voracissimas numeratur, omniuorumq; animal esse fertur, vnde sit à
D veteribus Herculi dicatus, quem helluonem maximum fuisse prædicant. Neque temere Aristophanes, Nebulis, Cleonem rempub. omnem deuorantem, Laron vocarit. Præterea Hesychius Hierosolymitanus, Larum ait esse auem, quæ tam in mari quam in terra versetur, & vtriusq; partis cibo quem plurimum & vndecumq; perquisitum deuoret, enutriatur: perq; eam, piorum mensis Leuitico prohibitam, eos à Theologis accipi, qui circumcisionem simul venerantur, & baptisimum minus aspernabantur: de quo Paulus, ipso diuinarum institutionum primordio restitit in faciem Petro, licet ipse Timotheum, vtpote vno ex parentibus Iudæo genitum, circumdedisset. Eos demum homines alitis huius hieroglyphico indicari posse manifestum, qui vitam suæ libidinis arbitrio degendam instituere, modo Iudæorum rigorem in Diuinis literis æstimantes, modo in iis tantum, quæ ad voluptatem suam faciunt, excusso legis iugo, omnia sibi licentius permittentes, Christianumq; dogma in eo tantum

Hinc illud, Promittūt montes, pro nugis, & Larus, & mos.

tum sectantes, quod de summi Dei clementia, plus quam audere debeant, sibi pollicentur: mox perfractis vtriusque agonis carceribus, effusissime cursu in Mahumetanam, aut si quid hoc perditius, libertatem, & vitiorum omnium campum effunduntur. Quod vero ad Lari vocabulum pertinet, cum adolescens adhuc essem, Luciani opusculum *De iis qui mercede conducti aliena quadra degunt*, vt ea ferebat ętas, Latinum feci. In eo locus est, ὅτι χείρη τῇ ἄγρᾳ, εἰ δὲ λεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον περιχανῶν τὸ δέλεαρ. Illud, καθάπερ ὁ λάρος, *veluti Gauia* feceram, secutus Gazam, qui Laron Gauiam reddit ex Eucherio, qui vbi de Laro mentio est in Pentateucho, eum Gauiam esse dicit. Et ita reliqui vulgatis Luciani codicibus, in quibus λάρος habetur, decepti, modo Gauiam, modo Mergum traduxere. Ita & ego, cum alia non extaret lectio, quam præ manibus habebam profitebar: sed posteaquam Romæ in vetustum Palatinæ bibliothecæ codicem incidi, reperi loco hoc, καθάπερ ὁ λάβραξ, lectione longe castiore scriptum esse. Piscis hic est edacissimus, quem Lupum Latini vocant. De pisce autem & hami esca eo Luciani loco agitur, non de alitibus. Sed vt ad Larum nostrum reuertamur, versus Homeri est τῶν ἐν τῆς ὀδυσσείας

Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. B

vbi Mercurii ornatus omnis scribitur: quem locum Maro Æneid. quarto totum sibi desumpsit. Vbi vero de mutatione in hanc alitem agendum est, ita eloquitur:

—— Hic toto præceps se corpore in vndas
Misit, aui similis quæ circum littora, circum
Piscosos scopulos humilis volat, æquora iuxta.

Georg. li. 1. Hic Seruius: *Incongruum*, inquit, *heroico credidit carmini, si Mergum diceret*, vt alibi Ciconiam per periphrasin posuit:

Candida venit auis longis inuisa colubris.

De Lari vocabulo.

DE CEPPHO. CAP. XXI.

SED quoniam & Cepphus ipse suam habet significationem, quem is in hieroglyphicis locum teneat, videamus.

FATVVS. CAP. XXII. C

Ab Erasmo Chil. 2. cen. 2. prouerb. 33.

CEPPHVS vbique hieroglyphicũ est fatuitatis & stuporis, quo animal id egregie laborat. Ferunt siquidem eum spuma marina victitare, cuius rei non ignari piscatores, spumas è littore collectas eminus proiectant, ita volucres ad escam allectantes: mox cominus, inde etiam manu porrigentes, facillimo eas negotio capiunt. Theodorus hanc Fulicam interpretari videtur, ea, vt arbitror, ratione Georg. lib. 1. adductus, quod Arati carmina quædam Virgilius ad verbum fere in Georgicis expresserit, atque vbi ille κέπφον, hic Fulicam posuerit, Arati carmina ita habent:

Καὶ πότε καὶ κέπφοι, ὁπότ' εὔδιοι πετέωνται.
Ἀντία μελλόντων ἀνέμων εἰλιδὰ φέρονται
Πολλάκι δ' ἀγελαῖαι νῆσσαι, ἢ εἰν ἁλὶ δεῖναι
Αἴθυιαι χερσαῖα τινάσσονται πτερύγεσσιν.

Virgilius ita reddidit:

Cum medio celeres volitant ex æquore Mergi,
Clamoremq; ferunt ad littora, cumque marinæ
In sicco ludunt Fulicæ.

Prouerbiũ. quod vero vna iungantur λάρος κέπφος in adagiis, geminatum esse opprobrium dixerim, vt, *lapis caudex*, apud Terentium: & quod ad Mergum & Fulicam nostros facit, *scortatores, nebulones*, & alia huiusmodi apud Horatium. D

DE GRYPHE. CAP. XXIII.

EXIGERE videtur rerum series, vt qui ab olore Phœbea exorsi sumus, Gryphes identidem Apollineos subiungamus: tametsi quid hi sibi vellent, nunquam compererim apud Ægyptiorũ hieroglyphicorum interpretes. Ægyptiũ tamen esse commentum Bembæa ostendit tabula, in qua Gryphes multis variisq; formis cælati, & ea etiam quam fabulantur effigie conspiciuntur; passimq; in terra Græcia, & Italia vniuersa, quaq; Romanum olim Imperium extendebatur, in mysticæ huius Philosophiæ vsum figurari.

APOL-

A

APOLLO. CAP. XXIV.

HI siquidem auritum animalis genus, qui capita habent Aquilæ, cætera Leonis, vt pleriq; tradidere: & vt in ahenea Bembi mensa cernitur, cum alis ingẽtis admodum magnitudinis, Apollinem indicabant, veteresque eos Apollineo currui succedere finxerunt, Grypheneumq; Phœbum hac de causa vocitatum à nonnullis manifestum est, quod ita tangit Claudianus:

At si Phœbus adest, & frenis Grypha iugalem
Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe.

Et in Gallieni numis Gryphes cusos inspicias, cum inscriptione. APOLLINI CONS. AVG. Duo vero animalia in suo quæque genere reliquis imperantia complectuntur, veluti Sol reliquis in cœlo micantibus ignibus imperitare, & luminis sui magnitudine vbertateq; reliquos omnes alere, & illustrare videtur: merito itaq; sacris profanisq; rebus omnibus, aris, sepulchris, vrnis, templis, publicis, priuatisque ædibus custodes passim adhibiti. Sunt tamen qui Gryphis figurã, non vt vulgo creditur, Leonina inferioribus specie esse dicant, sed Equis haud absimilem: verum quæ capita cum incuruis rostris Aquilarum more, sed ea aurita habeant: ita enim ab Aristæo Proconesio memoriæ super his proditum tradit Pausanias. *Gallieni numisma.*

B

NASONES. CAP. XXV.

INVENIES aliquando Nasones (id enim nomen à nasi magnitudine est) Gryphos nuncupatos: quo quidem cognomento Syriæ Rex, Gryphus Cleopatræ filius appellatus est: fuit enim is visenda nasi magnitudine præditus. Sed quid ego vlterius de Gryphis commentari pergam, cum rerum scriptores dubitent an huius imaginis animal inueniatur? Capite enim nono supra quadragesimum libri decimi, Plinius sententiam attestatus suam, ait: *Pegasos Equino capite volucres, & Gryphas auritos aduncitate rostri, illos in Scythia, hos in Aethiopia, fabulosos reor.* Idem tamen quarto libri 33. cap. apud Scythas ait aurum à formicis aut Gryphibus erutum. Sed hoc ait ex vulgatæ historiæ opinione. Nam illud Virgilianum, *Iungentur iam Gryphes Equis*, nihil aliud sibi vult, quam euenturum, vt ea, quæ minime fieri possunt, protinus fiant: aeria quippe animalia cum terrestribus eidem iugo summittantur, quod natura minime patitur. Sed, bone Deus, quorsum Hydra multiceps? quorsum triceps Geryon? quorsum tribus compacta feris Chimæra? quorsum Sphinges, & monstra alia? nisi vt partium complexum ostendant: veluti ex verbo & diuersis nominibus oratio constituitur. Quare qui simplicium significationes recte perceperit, facile ad mixtorum interpretationem accedet: quæ cum tibi, mi Coloti, cognitissima esse non ignorem, superuacuum duxi plura super his inculcare. *De Gryphe Plinii iudicium.* *Vir. Ecgl. 8.*

C

DE CORVO. CAP. XXVI.

FINEM eram his nugis facturus qui mihi videbar plus nimio tibi obstrepuisse, cumq; coronidem ducere pararem, visus mihi sum crocitantem audire Coruum, quasi se quoque Phœbeam alitem venditaret, & in harum consortium admitti se quoque postularet. Non ineptum iudicaui, qui orsus essem à candidissima, desinerem in nigerrimam, à vocalissima in raucissimam, quod sciebam anthipathiam istiusmodi in naturę rebus considerandis suam habere voluptatem. Tu igitur, necesse est summittas auriculas, & quicquid crocitauerit, & quicquid contra aliarum auium morem fecerit, boni consulas.

D

FILIORVM EXHÆREDATOR. CAP. XXVII.

CORVI autem figura hieroglyphicum erat hominis, qui liberos suos exhæredaret, abdicaretve, aut domo quoquo eiiceret modo: aiunt enim cum pullos suos, simulac volandi potestatẽ assecuti fuerint, nido expellere, mox & regione tota interdicere, quod vsq; adeo sit amans solitudinis. Faciũt hoc & subaquilę, quarũ greges vsquã difficulter inuenias. Authores nostri, qui rerũ natura- *Plin. lib. 10. c. 13.* *Coruus pullos suos non alit.*

naturalium historiam conquirunt, magna ex parte scribunt, Coruum pullos quidem parere, sed eos non alere, mœstitia scilicet affectum, quod eos, simulac exclusi sunt, pennis candicantibus præditos aspiciat, ac perinde vix à se genitos arbitretur. Vtcumque, pro maxime laborantibus inopia, Psalmographus ait: *Et pullis Coruorum inuocantibus eum alimenta subministrat Deus.* Cum enim ita fuerint, tamquam adulterini à parentibus destituti, vel rore cœlitus distillante, vel minutissimis quibusdam animalibus, quæ nidos eos circumuolant, nutriuntur, in supremæ benignitatis summæque prouidentiæ diuini numinis argumentum. Eucherius hinc filios fideles doctrina cœlesti imbutos, ex infidelibus tamen parentibus genitos, indicari ex veterum Theologorum traditione commonuit. A

Psalm. 147.

IMBRES. Cap. XXVIII.

IN auguriis Coruus, perinde ac Cornix, de qua dictum alibi, imbrium significationem habet. Nicander ita de Coruo: κόραξ τ' ὀμβρήεια κρώζει, vbi ait interpres, ὅτι χειμῶνα δηλοῦσι οἱ κόρακες, καὶ φῦλα κολοιῶν ὕδατος ἀρχομένοιο Διὸς περὶ σῆμ' ἐγένετο. Quem Virgilius secutus, de pluuiæ portentis ait: B

Georg. lib. I.

---Et è pastu decedens agmine magno
Coruorum increpit densis exercitus alis.

DISCORDIA MILITARIS. Cap. XXIX.

LONGE autem diuerso à Cornice significato Coruus accipitur: quippe cum ea, vt suo loco dictum, sit concordiæ signum, vt pleraq; Poetarum elogia indicio sunt: Corui contra, futuram quandoque inter collegas discordiam ostenderunt, Aquilam, quæ Augusti tentorio supersederat, duo numero insectantes, à qua & afflicti, & ad terram deiecti sunt, cum is ad Bononiam Triumuirorum copias traduxisset, Philippo rerum exitum, qualis inde subsecutus est, præsagiente. Fuerunt & Alexandro Babylona iter intendenti, infausti ominis signum, Corui sublimi volatu se mutuo incessentes, quorum afflicti quidam, ac pene discerpti, in illius conspectu ad terram decidere. C

Corui Aquilam insectantes.

EMANSOR. Cap. XXX.

ET quoniam in milites incidimus, est cur apud eos aliquantulum immoremur. Emansorem ex Coruo figurato significari, tam diuinæ quam profanæ literæ docuerũt: quippe eum qui officium suum deserat, veluti miles ignauus, qui ad constitutum diem adesse iussus, domi desederit. Secundo Fastorum habemus, Phœbum, cum Ioui sacrum facere instituisset, Coruum qui aquam de viuo fonte afferret, præmisisse, qui cum insedisset ficui quæ acerbos adhuc fructus habebat, tamdiu moratus est, quoad maturi fierent: inde pastus Anguem corripit, quem ad Apollinem defert, eum aduersarium causatus moram iniecisse, ne aquam haurire potuerit, quem Phœbus cum mendacij redarguisset, Coruum inde damnauit, vt quamdiu ficus lacteus esset, aquam de nullo fonte biberet. Atqui multis ante seculis Coruus, in Diuinis literis contumaciæ huiusmodi nota inustus est: præmissus ille siquidem ad Noe ipsa ex arca, vt pacatæne res essent exploraret, circa sordes desinentis diluuij desedit: quod quidem, vt Hierosolymitanus Hesychius philosophatur, signum fuit futuros homines, qui admissi ad sacra, sublimisque scientiæ mysteriis initiati, animo postmodum inconstanti, qui sub fuscarum pennarum veste delitescebat, præclara incœpta ignauiter frustraturi essent, institutionis probæ sanctæque consortia derelinquentes: vt inter Domini discipulos Iscariotis filius Iudas tam turpiter, quam flagitiose defecit à Domino. Sane Cyprianus ad Nouatianum, Coruum hunc emissum à Noe, neque reuersum, quod ad cadauerum pastum se conuerterit, hæreticos indicare ait, qui secedentes ab Ecclesia, ad meliora, ad membra quippe sua redire minime curant, sed cum immundo gre-

Hinc prouerb. Coruum missimus. Gilber. Cognatus, Cent. 2. prouer. 161.

Coruus emissus à Noe nec reuersus, hæretici.

A do grege perpetuis sordibus volutantur. Has volucres Abraham frumenta depascentes abegisse dicitur, vnde nomen meruit Abactoris: nimirum indicaturus futurum, vt is Assertoris, liberatorisque nomen assequeretur, qui prauorum hominum collegia summoueret, qui impios tolleret, qui de sacris literis, quæ animorum pastus sunt, male sentientes oppimeret. Ita Samson, vt Hieronymus quintis supra vigesimis castris Hebræorum ait, à fructibus suis aues abegit, Vulpes, quæ vineas exterminabant, in vincula compegit, interfectoque Leone illo rugiente, in eius mox cadaueris ore fauum mellis inuenit.

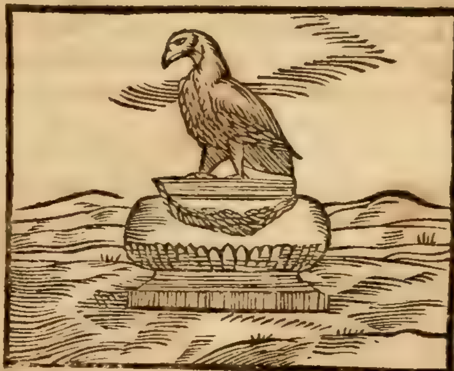
IGNOMINIOSA REPVLSA. Cap. XXXI.

PER hominem Coruis obiectum, destinatumve, aut quid aliud ita expositum, id hieroglyphico manifesto intelligimus, quod ignominiose repulsum fuerit, è conspectuque summotum. Et quoniam dæmone malo nihil magis abominabile, nihil contemptius, neque abiectius, Eucherius monet eum ipsum in Diuinis literis per Coruum intelligi, eo apud Salomonem loco: *Effodiant eum Corui de torrente*, atque hinc prouerbium apud Græcos Comicos vsitatissimum, ἐς κόρακας. Sed crudite atque copiose alij de prouerbio. In ijsdem Diuinis literis Psalm. XXVI. legitur apud Græcos, μὴ ἀποσκορακίσῃς μὲ, quod nonnulli ad huiusmodi prouerbium trahunt, verbumque ἀποσκορακίζομαι; Suidæ agnitum dicunt, eo ipso Dauidico citato versu: & ignominiosæ repulsæ mentione facta Latini simpliciter, *Ne repellas me*, reddidere. Sedenim Euthymius innuit posse id verbi ex metaphora scoriæ desumi: nam scoria spur itia illa est, in omni metallo, quæ tanquam fæx, nulli vtilis operi proijcitur, indeque fieri ἀποσκορακίζειν, contemnere, & nomen ἀποσκορακισμὸς, contemptus.

Prou. c. 30. *Aristoph. in Nubibus, & in Plut. & Euripides in Hecuba.*

RHETOR. Cap. XXXII.

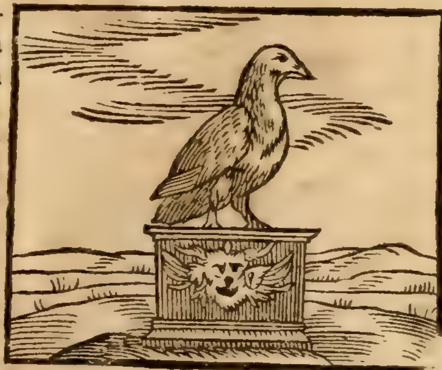
SVMVNTVR etiam hieroglyphica de celebris alicuius viri nomine, veluti à Corace rhetore, qui post Hieronis obitum primus Rhetoricã Syracusis docuit: propter cuius celebritatem Metellus Diodorum rhetorem, quo Magistro vsus fuerat, iam defunctum honoraturus, Coruum lapideum eius sepulchro imposuit: quasi antiquissimo illi Coraci similem indicare vellet. Cæterum Cicero rem salse detorsit, cauillatus in Metellum, recte eum fecisse, propterea quod discipulum non dicere, sed volare docuisset, inconstantiam scilicet Metelli, qua male audiebat, eo scommate perstringens.

A quo, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Mali corui, malum ouum. Idem de Protagora & Euathlo. A. Gell. lib. 5. cap. 10. Diodori sepulcrum.

APOLLO. Cap. XXXIII.

QVOD vero Coruus hieroglyphicum Apollinis haberetur, nonnulli ea de causa factum existimant, qua Caper Baccho, Sileno Asinus datur, & eadem ratione in antipharmacum alijs alia. Inauspicatissimum, aiunt, animal, auspicatissimo oraculorum authori meruit immolari. Sedenim, aliud est hostia hac, vel illa Deo cuipiam facere, aliud specie sua Deum ipsum explicare: nam hoc modo dicimus animalium figuras esse huius, vel illius hieroglyphica, quorum figura posita Deus statim suus intelligatur. Igitur alij dicunt, propterea quod medijs æstiui temporis feruoribus, Solis beneficio fretus, pullos excludat suos, quod præter aliorum animalium naturam Coruo datum, peculiare aliquid sibi cum Sole intercedere significat. Inde legere est apud Petronium:

Coruus Soli dicatus.

Si contra rerum naturæ munera nota,
Coruus maturis frugibus oua refert.

Sedenim, cum Porphyrius dicat libro *De abstinentia carnium*, colorem nigrum Soli dedicatum: quod eius calore humana etiam corpora fusciora nigrioraque reddantur, sitque Coruus inter aues maxime niger, manifesta est causa cur is Apollini sacer habeatur. Porro Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur, propter Solem omnia denigrantem. Iam & Salomon non egregie nigram ostensurus Canticorum Cantico, *Crines*, ait, *eius vt abietes, nigri sicut Corui.* Auem autem eam Apollini prius familiarem fuisse, neq; non insigni candore præditam Apollinis mox indignatione, quod ad se dilectæ Coronidis crimen detulisset, in eam nigritiam demutatum fabularum scriptores, Hesiodum secuti, meminere. Sed Artemo Pindarum commendat, qui, in Pythijs, dissimulata quæ de Coruo fertur historia, Apollinem ipsum scripserit per se Ischyos & Coronidis furtum deprehendisse. Anaximander in Horoscopicis libris Apollini sacrum ideo Coruum facit, quod solus inter omnes aues vocum significationes, quas accurate admodum augures obseruarint, habeat. Addam & illud, nigrorem ita Coruo ingenitum esse, vt ad intingendum capillum, nihil eius ouo dicatur efficacius, & nisi inter tingendum ore oleum contineatur, dentes quoque ita nigros effici, vt mox vix possint elui.

SITIS. CAP. XXXIV.

Hinc prouer. Coruus aquat. Ex Higynio, & Æliano l. 1. de nat. animal.

CORVVM superius siti damnatum ab Apolline dicebamus, ideoque hieroglyphicum esse incommodi eiusmodi, eaque de causa Nicandrum scripsisse, frequentiores eius alitis crocitatus venturæ pluuiæ indicium esse. Sedenim, Corui natura ipsa siticulosi sunt per sexagenos præcipue æstatis dies, quibus ventris profluuio laborant, vltroque potu abstinent, vt incommodo illi obuiam eant, aluumque sistant. Quare si consilium eius animalis pensitemus, Sobrietatem conuenientius quam sitim, hanc vocitabimus.

IMPOSTVRA. CAP. XXXV.

Idem & Plin. lib. 10. cap. 43.

NON possum loco hoc dissimulare, quam apte quispiam impostorem per Coruum ore saxum tenentem, & vrnam appositam, significarit. In Libya siquidem siticulosa admodum regione, viri aquam, quam de remotis admodum fontibus aut fluuijs attulerint, in fictilia vasa ad hoc comparata distribuunt: quæ alioquin ventre sunt admodum capaci, ore tantum patent quantum satis est ad gallinaceum ouum recipiendum, eaque minus obturata, ad captandum nocturni aeris beneficium, per summa domorum tecta disponunt. Corui rem intelligentes non data alterius aquæ copia eo conuolant, immissisque in vrnas capitibus humorem sorbillant, qui simulac deficere cœperit, lapillos conquirunt (quod Plutarchus se vidisse affirmat) quos afferentes in aquam subinde deijciunt, atque ita surgente in dies humore, siti consulunt suæ. Idem scribit de Cane, qui lapillos in amphoram oleariam conijciebat, donec oleo redundante lambere arbitrio posset suo. Dicet aliquis, Philosophum hinc, aut Geometram significari potius, quam sycophantam: quia rerum plenitudinem, mutuamq; corporum inter se repugnantiam, atque cessionem cognoscant, natura ipsa docente, & Coruus, & Canis, & qui maiora etiam de intellectu suo miracula profitentur: in hoc autem probe norunt necesse futurum, vt in corporum conflictu alterum alteri cedat: eam quippe intelligant rationem, qua coronæ illius sacoma deprehenderit Archimedes, quam Hieron Syracusarum rex faciundam locauerat, de quo late apud Vitruuium. Ego vero ipsa edoctus re, impostorem potius ostendi ex huiusmod hieroglyphico dixerim. Fuit siquidem mihi Romæ famulus natione Gallus, patria, vt ipse aiebat Virdunensis, Rolandinus ille, quem probe noueras Coloti, facetulum, & morionem non sane illepidum, & cum primis officij memorem sui, cuius opera vtebar plurimum in scribendo. Allatus ad me Venetijs fuerat vini Cretici cadus generosi admodum atque suauissimi. Iussi, vti mos est talia non credere famulis, diligentius asseruari, amicis aduenientibus, potius quam mihi vsui futurum, interdum tamen vnciatim minimum quid hauriebatur, intermouebat subinde famulus nectar (sic enim

ipſe vinum id appellitabat) facile, ſi parcere ita pergerem, in maſſam obdurari poſſe, atque etiam lapideſcere. Putabam ergo de firmitate dici, quam vinum indies veteraſcens acquirebat, atque, *Bene ſane*, reſpondebam. Quid autem? venit æſtas, viſumque eſt cadum, ne conciperet æſtum, loco dimouere, cumque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde ſextarijs effuſis, nihil amplius effluebat, ipſo tamen pondere permanente. Quid ſit miror, operculum ſuperne tollo, introſpicio, rem immiſſo intro digito peruestigo, atque ecce ibi vim glareæ ingentem quanta nux iuglandis eſt magnitudine ad ſummum vſq; cadum aggeſtam, quam non in cuppam, ſed in vimineam corbem transfundere neceſſe fuit. Ita aſtutulus ille veterator quotidie aliquid ſubducebat, & ne tubulus, qui paulo infra cadi medium immiſſus erat, aliquando rem proderet, ad exhauſti vini modum lapillos eos, amoto ſuperne operculo, qua liquor infundi ſolet, immittebat, oppletoque ita calculis cado, vt nullum amplius infarcire poſſet, ſatis iam colluctatus, non expectato vt res propalam fieret, domo emigrauerat. Atque hæc certo mihi videtur, quæ veriſſime dici poſſit impoſtura, tot per tres continuos menſes lapillis ſubducti liquoris loco fraudulenter impoſitis. Sed agnoſco, mi Coloti, Parioniam loquacitatem, quam tamen ita auribus tuis familiarem ſcio, vt poſt tot auium clangores eam imitari non erubuerim: tua quippe fretus beneuolentia, quæ dictionem meam longius protraxit, quam tuæ poſtularent occupationes: itaque omnia boni conſules, & vt tuus eſt mos, næuo etiam in amici articulo delectaberis.

Impoſtura famuli Pierij.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXIV.

DE IIS QVÆ PER PAVONEM, GALLVM, GALLINAMQVE, GALLINAGINEM, ANſerem, Perdicem, & Coturnicem ſignificantur

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD NICOLAVM CORDATVM NEPOTEM, IVRISCONSVLTVM.

PERQVIRENTI *mihi, cui magis cogitationes meas, quas de Pauone, Gallo, Gallinaque, Gallinagine, Anſere non noſtri generis, Perdice & Coturnice, ex ſacris Aegyptiorum literis in haſce noſtras miſiſſem, dono donarem, Cordatiſsime Nepos, ex meis te potiſsimum delegi, cui hæc familiariora guſtu ex clientum noſtratium, & præcipue externorum muneribus, qui his vel quotidie ædes tuas frequentant, & veluti ſuperpondia ad te deferunt pro tuis reſponſis in perſonarum, & fortunarum ſuarum tutelam, vt grauioribus illis veræ (ni fallor) Philoſophiæ ſtudiis deleſſatus, te ad harum lectionem quandoque transferas: moxque tibi & amicis tuis lautiores menſas pares exhibeas, qui his optime ſaturati, ex earum indiciis, ſeu ſignificationibus te referente ſecunda veluti cœna animum pariter paſcant & oblectent, conferantque quantum hæ his ſalſamentis ſapidiores epulæ, & quoties ad huiuſmodi diſcubuerint, & palato & animo ſimul faciant ſatis: quas etiam Petrulo noſtro propinabis, quem iam [illegible] e vi[illegible] diſcumbentem, & ſupra ætatem maiora ſatis audentem: cui Dij tutelam fortunent. Reliquum eſt, [illegible] tu de tuarum reliquiis mihi communices: ſin minus (quando plures non flagitem, quam præſtare poſſis) pr[illegible] verbis tecum experiar. Vale.*

IVNO. CAP. I.

Nat. Com. lib. 2. c. 4.
Iulia Pia & Faustina numus.
Vide Ouid. lib. 2. Met.

VNONI Pauo præcipue dedicatus erat, Deamque ipsam nonnulli solo Pauonis hieroglyphico intelligebant. In Iuliæ Piæ Felicis numo signum Iunonis est, cum hasta & patera, Pauone iuxta apposito, cum inscriptione, IVNONEM, casu quarto, quod lectu rarum est. In Faustinæ vero numis idolum idemtidem est: cum lancea & patera, à cuius pedibus Pauo: inscriptio est, IVNONI LVCINÆ. Iunonis autem auem esse hanc, eiusque currui succedere nonnulli ideo confingunt, quod Iuno dubio procul opulentiam significat: ea vero cum exponitur spectanda, omnium in se oculos contrahit. Verum ideo Pauones Iunoni consecratos putat Athenæus, quod huiusmodi aues in Samo insula prius repertæ fuerint, indeque ad gentes alias delatæ: sacra enim apud veteres fuit Iunoni Samos, & in Samiorum pecunia impressus Pauo, vt idem Athenæus author est. Spectabatur & Mycenis Pauo pulchritudinis admirandæ, in æde Iunonis, quam Hadrianus dedicauerat.

DIVITIARVM TVRPITVDO. CAP. II.

Dictum Theophr.

CÆTERVM, plerumque diuitiarum finis in turpitudine consistit, talesque sunt Pauonis pedes, quare Theophrastus super hoc sapienter dixit, τ' ἄλλα περιγνῶθι, cum admonere vellet, in speciosa rerum ostentatione etiam alia circumspicienda perscrutandaque esse: quasi multa turpia & fœda visu dictuque, sub tam formosa specie delitescant: quod Theophrasti dictum ita Horatius expressit:

> *Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota,*
> *Introrsum turpem, speciosum pelle decora.*

Huiusmodi sunt apud Lucianum tragœdiarum libri, cocco, purpura, auro, argentove foris amplifice decorati, intro vero simulac inspexeris, nihil lætabile, nihil deliciosum deprehendas: sed adulteria infanda, incestus, sacrilegia, turpissimas cædes, & omne scelerum & impietatis genus: ὑψαυχεῖ enim, vt antiquus Phocylides ait, ὁ πολὺς πλοῦτος, καὶ ἐς ὕβρεις ἀέξει. *Diuitiæ elatum faciunt, scelera impia adaugent.* Argumentum autem huiusmodi ἱερογλυφικῶς exprimere qui voluerit, apte Pauonem cauda passa, vnoque elato pede ostentatoque figurabit.

DIVITIÆ VICISSITVDINARIÆ. CAP. III.

Plin. lib. 10 cap. 20.
Huc spectat prouerbiũ ποικιλώτερον ταῶνος, Pauone magis varium.

AST hominem, qui modo Diuitijs afflueret, modo rerum inopia premeretur, varioque euentu fortunæ volubilitatem iacturis & donis experiretur, significare qui vellent, pro hieroglyphico Pauonis tantum caudam facere consueuerunt: caudam is siquidem, singulis annis cum primis arborum frondibus amittit, cumque earumdem germine recipit. Ab elaboratarum autem diuitiarum similitudine factum crediderim, vt Homerum Platonici dixerint in Pauonem abijsse, qui tantum rerum varietatem poeticis coloribus ornatam explicuerit.

NOX. CAP. IV.

Ἄργος quid.

NOCTEM vero significantes, Pauonem surrecta in orbem cauda figurabant. Nam cum Pauonem Argum interpretarentur, tot luminibus insignitum, neque aliud quidpiam per Argum quam cœlum nocturno tempore, si detur dicere, oculatissimum intelligerent, atque illi nomen à splendore atque velocitate inditum profiterentur (vtrumque enim ἄργος significat) neque alio tempore micantissimi stellarum radij coruscarent splendescerentque, quam nocturno; datus est fictioni locus, vt per oculatam eius alitis caudam nox ipsa, sensu mystico hieroglyphicoque significaretur.

A

DIES. CAP. V.

QVOD si idem innuere voluissent, eandem ipsam volucrem demissa cauda pinxissent: quasi tunc nox stellas occulere videatur, cum dies ipse cœperit aduentare, tamque diu latitent stellæ, quamdiu Sol supra terram est.

GLORIOSVS. CAP. VI.

VERVM eadem species, quæ noctem significabat, hominem etiam gloriæ plenum exprimebat. Pauo enim pretiosam eam caudæ supellectilem tum plurimum ostentat, cum plurimos ad se spectandum aduenisse conspexerit: quod si nullum admirari, adesseve cognouerit, eam recondit veluti indignatus. Hinc Ouidius, *Laudata Pauone superbior* de valde sibi placente dixit. Quoniam vero fœminarum est proprium, qualibet in re sibi applausum quærere, gloriosasque esse, inter Pauonem & fœminam mirus quidam naturæ consensus est: vt minime mirum sit virginem in Leucadia vsque adeo adamatam à Pauone, quem ipsa aluerat, vt ea defuncta ipse etiam commori voluerit.

Hoc à Plin. lib.10.c.20

Lib.15. Metamor.

B

PRODIGVS. CAP. VII.

NON inepte autem nonnulli, perdito luxu prodigos, Pauonis imagine describunt, in quibus quidem cauda miræ conspicitur pulchritudinis, verum ea neque ad volatum, neque ad motum vtilis: cum plerisque alijs omnibus volatilibus cauda, vel ad volatum dirigendum loco temonis cuiusdam attributa sit, aut etiam vt motum iuuet, vicemque remorum subministret: Pauoni vero ea tam ampla, tam sui prodiga, ad solam colorum ostentationem data.

CONCORDIA. CAP. VIII.

IN numo DOMITIÆ AVGVSTÆ IMP. DOMIT. altera facie Pauonis effigies cum inscriptione, CONCORDIA AVGVST. Hæc ea Domitia est, quam Domitianus Augustam salutauit, postcaquam ex ea filium susceperat, mox eam repudiauit, repudiatam ob instabilitatem ingenij cœpit iterum deperire, iterumque eam duxit, quasi populi precibus coactus: atque huc spectare crediderim Concordiæ, quæ scilicet maxime omnium in connubijs expetitur, inscriptionem. Pronuba enim Iuno, cuius Pauo, vel ex Pauone imperium, cui fuerat restituta: siue quod cum se Domitianus Iouem appellitari pateretur, vxorem etiam Iunonis honore voluerit decorari.

Domitiæ Augustæ numus.

C

FOEMINARVM CONSECRATIO. CAP. IX.

SED ENIM in Faustinæ numo, quem argenteum vidi, Pauo habetur cum inscriptione, CONSECRATIO. In numo etiam, cuius inscriptio hæc, DIVA PAVLINA, caput grandioris natu mulieris ab occipitio velatæ, à tergo Pauo, qui eandem effigiem insidentem dorso inter alas sustollit: eadem, quæ in superiori est inscriptio, quippe CONSECRATIO. Obseruatum enim est in fœminarum consecrationibus, Pauonem, auem quippe Iunoniam, è fastigio emitti, prout in marium apotheosi Aquila Iouis ales emittebatur, quamuis in Diuæ Sabinæ Augustæ numo Aquila, non Pauo sit. Videmus etiamnum Faustinæ Piæ numum, in quo Aquila imagunculam cum radio gestat, cuius inscriptio est eadem, CONSECRATIO. Sed minime mirum, Faustinæ Aquilam ritu virorum datam, quæ viro ipsa dederit imperium, quod etiam iure suo plerisque in rebus administrabat, non sine Marci Antonini coniugis, viri vndecumque probatissimi nota, cui cum amici suaderent, principis sui ignominia offensi, repudiandam esse Faustinam, si nollet eam occidere, quæ, vt fama erat, Commodum ex adulterio concepisset, & apud Caietam conditiones sibi & nauticas & gladiatorias elegisset: *Atqui*, respondit ille, *fieri hoc minime potest, nisi dotem etiam reddiderimus:* dos autem erat Imperium, quod ille à socero, volente Hadriano, adoptatus acceperat. In numo tamen, cuius inscriptio est, DIVÆ MAXIMÆ, cum muliebri capite, quod Lunæ insidet cornibus sursum versis, ab altera facie solus Pauo est, cauda in rotam passa:

Augustarum numi.

D

inscriptio, CONSECRATIO. Horum numorum vis magna, dum hæc scribebam, eruta est in agro A
Bellunensi vico Plauterio, cum ingenti Gallienorum copia. Ad huius similitudinem factus est numus ille, quem Romæ apud Colotium, alterumque apud Georgium Anselmum Parmæ vidi: in quo scilicet, Pauo est cauda in rotam effusa, à cuius pedibus hinc inde S. C. notæ singulæ conspiciuntur, circumcirca, CONSECRATIO, ab altera facie muliebre caput occipitio velato, literæ DIVÆ MARINIANÆ. Inferiorum ea Augustorum aut mater, aut coniux, quod ex operis ruditate conijcimus: nam quo tempore, non reperi.

DE GALLINA. CAP. X.

GALLINÆ significatá, quæ Pauoni subtexere visum est, in hunc modum habent.

TRIBAS. CAP. XI.

MVLIEREM tribadem, vel quæ maris officium aggredi non erubescat, vel etiam quæ viro dominari affectat, per Gallinam, quæ cristam erexerit, caudamque sustulerit, cuique etiam parua B quædam calcaria promineant, intelligi veteres tradiderunt: ea siquidem, vbi marem, quod nonnullæ faciunt, pugnando vicerit, cucurire incipit, & exemplo marium tentat coitu superuenire, Gallinasq; reliquas perinde ac si rem peragere possit, solicitat, & saliendo defatigat, cristam caudamque erigit: atque ea incedit specie, vt non facile inde sit, vtrum mas an fœmina sit, internoscere.

DIVITIARVM FLAGELLATOR. CAP. XII.

VIRVM vero, qui opulentissimas diuitias prodegerit, &, vt apud Horatium est, res maternas atque paternas fortiter absumpserit, significare qui volunt, Gallinam aureos numos depascentem pingunt, de qua miraculum id proditur: vt si auro liquescenti Gallinarum membra misceantur, illud in carnes eas consumi deprehendatur, atque ita fit, vt Gallina sit auri venenum. Tradit hoc Aristoteles, atque eum secutus Plinius. Coniectores tamen autumant eum, qui per somnium Gallinarum gregem ad se venientem, & domum ingredientem inspexerit, & diuitijs, & honoribus auctum iri. Quinetiam addunt, si Gallinæ ita per quietem visæ, pusillæ admodum apparuerint, lucelli identidem tenuitatem præsagiri. C

PERDITIO RERVM. CAP. XIII.

Sirenes cũ pedib. Gallinaceis quid.

QVI fabulas delectabili Philosophandi genere commenti sunt, Sirenas confinxere, quæ blanditijs amatorijs, & voluptuosa nequitia homines ad se traherent, illecebrisque irretirent, apud quas mollitudinis omnifariæ luto inhæsitantes fœde computrescerent. Harum pedes Gallinaceos fuisse tradunt, intellectu à superiore non dissimili. Scribunt enim huiusmodi fabularum interpretes, significari ex hoc, hominem libidinibus deditum, fortunas suas perseueranti studio dispergere, inutiliterque prodigere, cuiusmodi esse Gallinarum morem cum pleno aceruo pascuntur, aspicimus.

FOECVNDITAS. CAP. XIV. D

SVNT qui ratione habita quotidiani fœtus, & geminorum aliquando pullorum, qui ouo ex vnico excluduntur: ouorum etiam, quæ nonnullæ gemina singulis diebus edunt, cuius generis Gallinas Patauij vidimus, tertio etiam nonnunquam addito, verum eo abortiuo, sola quippe cartilagine conspicuo, fœcunditatem per Gallinam & ouum significari velint. Sane de Gallinarum fœcunditate Albertus multa. Illud mihi satis fuerit adnotasse, quod apud Macedones Gallinam repertam aiunt, quæ oua duodeuiginti semel ediderit, & in cubitu binos pullos ex ouis singulis excluserit. Sed à mirifica omnino aliris fœcunditate factum, vt Theologi veteres Gallinam pro piorum conuentu poni tradiderint: ideoque dictum in Euangelio, ait Hesychius: *Sicut Gallina congregat pullos suos sub alis.*

Fœcunditas Gallinæ mirabilis.

SALV-

A

SALVBRITAS. CAP. XV.

QVÆ vero Gallina apud veteres Æsculapio est immolari solita, salubritatis indicium erat: propterea quod id sacrificij genus ideo ferunt institutum, quod harum caro leuissimæ sit digestionis, ac perinde languentibus commoda. Huius rei locupletissimum testimonium, apud Angelum Colotium deprehendimus: magnam quippe pedum gallinaceorum copiam proximis diebus defossam iuxta cippum, in quo Romæ Æsculapij statua erecta erat, loco qui hodie Viuarium appellatur: quis enim tanto numero pedes eiusmodi eo congessisset, nisi sacrificiorum reliquias ibidem relinquere mos fuisset?

SECVRITAS. CAP. XVI.

ATQVI, veluti per Lauri surculum in ore Columbæ, & per Platani folium in Ciconiæ nido securitatem significari prodidimus, cur non etiam per gallinam, ad alam cuius Rutæ ramusculus applicitus sit, securitatem eodem modo pingi, hieroglyphicumque sapere fateamur? siquidem, Africanus in ijs, quæ de reagraria Constantinus Cæsar colligi mandauit, ait, gallinas à fele tutas fore, si Rutæ *Ruta in gallinis securitatis symbolum.*
B syluestris ramusculus sub eius alam applicetur. Quin Democritus etiam tradit, eo præsidio munitas neque à Vulpibus, neque ab infesto quopiam alio animali contingi.

DE GALLO. CAP. XVII.

GALLINACEI galli significata quædam dissimulare nostræ fuerit verecundiæ: vtpote, quæ vix saluo verborum pudore scribi queant. Id tantum dicamus, gallum alitem, eiusdem nominis gentem interpretari. Scimus gallinaceum aliquando gentem ipsam Gallicam prodigio Vitellij demonstrasse, cui Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus supra humerum, ac deinde capiti superastitit, quod ipsum venturum in alicuius Gallicani hominis potestatem portendit, vt Tranquillus etiam interpretatur. Is mos ab Antonio, primo aduersariarum partium duce, oppressus est, cui Tolosæ nato, cognomen in pueritia Becco fuit: ea vero voce gallinacei rostrum & olim appellabant, & nunc vniuscuiusque alitis nuncupant: quam locutionem à Phrygijs, omnium antiquissimis emanasse C alibi diximus, quod illi cibum Bec dicunt vocabulo genuino. Et orto Galliarum aduersus Neronem tumultu, Romæ passim columnis adscriptum est, GALLI TE CANTANDO EXCITARVNT: apte scilicet, ad eiusdem nominis gentem nuncupatione deflexa. *Sueton. in Vitellio. c. 9* *Herodotus lib. 2.* *Sueton. in Neron. cap. 45.*

TIB. IMP. NEQVITIA.

QVANTVM vero ad alitis petulantiam pertinet, crediderim ego pullum illum gallinaceum, qui exclusus est in manu Liuiæ, Tiberium adhuc in vtero gestantis, cum ipsa exploratura an esset marem paritura, ouum incubanti gallinæ subduxisset, idque nunc sua, nunc ministrarum manu adeo vsque fouisset, vt pullus excluderetur: non tam sexum in Tiberio portendisse, quam salacitatem & procacitatem eam qua ille mox famosissimus fuit.

D

PVRITAS ANIMI. CAP. XVIII.

SED quanto sanctius fuerit hieroglyphica illa referre, per quæ animi diuinitatem ex galli simulachro apud veteres intelligi solitam, comprobemus? Pythagoræ præceptum est gallum nutrire: quod nihil aliud sibi vult, nisi vt diuinam animi nostri partem, diuinarum rerum cognitione, quasi cibo solido & cœlesti propemodum ambrosia pascamus. Quare Socrates moriens cum animi sui diuinitatem, maioris mundi diuinitati speraret se copulaturum, Gallum Æsculapio, id est, animorum Medico, iam extra omne morbi discrimen positus, debere se, dixit: cum enim de corpore migrandum intelligeret, conualuisse prorsus, arbitrabatur. Vt vero interpretantur alij, ea de causa dictum hoc à Socrate, quod lethali eo sumpto pharmaco, sanitatis beneficium iam sentiret, cum exiret à corpore, à quo *Præsertim candidum, à quo etiã abstinendum, quod Menfi sacer & horarũ nuncius.* *D. Laertius in Socrate.*

quo omnes animi morbi scatere pullulareque sentiuntur. Lactantius Firmianus, Septimius Florens Apologetico, neque non illi omnes, qui cum Aristotele Platonis verba, non sensa, cauillis incessunt, hoc dissimularunt, in quo summæ sapientiæ veritas delitescebat. Sed vt animi Medicum cum his dissimulemus: non desunt Platonis interpretes, qui Galli huiusmodi sacrificium eo trahunt, vt animas in cœlum migrantes Phœbo pæana canere comminiscantur.

APOLLO. Cap. XIX.

Gallicinij proprietates.
Atque etiã à Pausania in prioribus Eliacis.

INTER ea, quæ Apollini dicata sunt, quippe Arietem, Crocodilum, Scarabeum, Accipitrem, Leonem, Gallus etiam à Chæremone Stoico, & à Porphyrio recensetur. Insitum autem est Gallis, inquit Proclus, numen Apollinis aduocare, & veluti proprijs canticis assurgenti applaudere: &, vt lib. de Diuinatione ait Cicero, animal hoc admodum canorum est sponte sua, nos vero sacris hymnis canimus gallicinio Luciferum venturæ lucis prænuncium excitari, obductum caligine cœlum aperiri, dari copiam vt patefacta iam via errores ambagesque omnes declinemus, canente Gallo, valetudinarijs aliquam salutis, aut salutem alleuationis spem affulgere, meticulosos trepidatione liberari, & multa, quæ per insidias parabantur dissipari: quæ omnia aduenientis lucis beneficia sunt. Neq; vero Soli tantum, verum etiam Lunæ dicatum esse Pythagoras aiebat. Pausanias, vbi statuas eorum, qui cum Hectore singulari certamine congredi, coniectis in vrnam sortibus, minime recusassent, ab eo prouocati, ab Achiuis in Olympia dicatas ait, Idomenei clypeum Gallo gallinaceo insignitum fuisse tradit; propterea quod is à Minoe & Pasiphae duceret originem, quæ Solis filia fuerit, cui Gallum dedicari constat: quia ortum eius præsentiat, & cantu indicet mortalibus.

EXCVBIÆ. Cap. XX.

Lib. 4.

QVIA vero Gallus à prima mediæ noctis inclinatione solet *explaudentibus*, vt Lucretius ait, *alis*

Auroram clara consuetus voce vocare,

matutino crepusculo, matutinis astris Deum itidem laudantibus quotidie cõmodulatur, excubiarum & vigiliarum signum apud antiquos fuit: eaque de causa Mercurio dicatus ferebatur. Ac vt nostra quoque attingamus, eo multo ante lucem canente aberrans resipiscit Petrus, &, vt Ambrosius ait, expergefactus facti culpam incessit sui, amaroque fletu crimen rebellionis expurgat, ne mirum adeo sit, quod datam aliti huic intelligentiam apud Iobem legimus.

Tempus resipiscentiæ D. Petri, à Matth. c. 26.
Capit. 38. v. 36.

PROPHETÆ DOCTORESVE. Cap. XXI.

Rom. 14.
Doctoris munus.

SVNT qui super hoc Iobis dicto intelligi velint Prophetas, & sacræ disciplinæ Doctores hieroglyphice per Gallum accipi: propterea quod illi inter vitæ præsentis tenebras, venturam lucem quasi cantando prænunciarunt: vnde illud in eorum ore frequentius, *Nox præcessit, dies autem appropinquat.* Est & illud congruum Doctoris munus, vt quibus, quid, quando, & quomodo sit quidpiam indicandum, inserendumque animis, debeat veluti diuinitus cognouisse: non enim, inquit Eucherius, vna eademque cunctis exhortatio conuenit: quia nec cunctos par morum qualitas deuincit atque constringit. Itaque Gallus certa per interualla modo hos, modo illos excitat, & antelucanum tempus discrimine veluti quodam dipartitur.

PVGNACITAS. Cap. XXII.

Pausan. in prioribus Eliacis.
Vel quod præfecta futuri temporis.

IN Eleorum arce, Pallados simulacrum ex auro & ebore, Phidiæ opus, erat cum Gallo in galea surrecto: quod pugnacitatis hieroglyphicum esse Pausanias arbitratur, cum tamen non inficietur Gallum Mineruæ, cognomento Operatrici, sacrum esse. Sane Sybaritæ, gens ad omnes mollitudinis numeros nata, Gallum in vrbe esse prohibuerunt, ne nocturni somni quietem interpellaret. Ideoque & fabriles omnes artes ablegauerant, vt memoriæ prodidit Athenæus, ne quid esset, quod voluptates

A luptates suas interturbaret. Quod autem pertinet ad pugnacitatem, Nicander Alexipharmacis, *αἰχμέτοισι νεοσσοῖς* inquit, *pugnacibus* quippe *pullis Gallinaceis* exponit interpres: qui vt inter se dimicent assidue nati videantur, cum præsertim pugnam semel cœptam idemtidem repetant, nescii cedere: vnde Græcum illud adagium, *ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, insultat Gallus*, de redintegrantibus certamen: & Martis pullum eum vocat Aristophanes, Auibus. Non est illud dissimulandum, quod licet sint animalia ad pugnam nata, inuentum tamen est incitari eos ad pugnacitatem allio in cibum dato, quod Græci *σκοροδίζειν* dicunt. Quod vero ait Salomon, *Gallus ambulans inter Gallinas lætus*, Eucherius imperij esse dicit significationem. Quod si in numum incideris Gallinaceorum conflictu signatum, scias eam fuisse Dardanorum pecuniam, Polluce teste: nam illi magnum pugnacitatis decus sibi antiquitus vsurpauere. Hinc honoratum semper apud Maronem Dardaniæ nomen, cum secus Phryges fere semper velut imbelles notarentur. Iam & Chrysippus Gallorum æmulatione nobis adijci stimulos ad fortitudinem, atque inde quodammodo calcaria subijci scribit, libro de Iustitia. Themistocles quoque Gallorum exemplo, in quos acriter pugnantes inciderat, exercitum confirmauit, cum ostenderet eos non pro patria, neque pro penatibus, neque pro maiorum sepulcris, vxoribusve, aut liberis incommodi aggressos, sed ea tantum de causa, ne vincerentur, nolle alterum alterj cedere. Omnium vero pugnacissimos Gallos habuisse fertur Rhodos insula: neque quidem adhuc ibi degenerauit ea volucris huiusmodi ferocitas, & visenda proceritas, vt in quibusdam inde Romam allatis, ipsi conspeximus. A Galli vero pugnacitate factum, vt gemma Alectoria, quam in Galli ventriculo inueniri tradunt, victoriam dicatur eam gestantibus comparare, qua Milo Crotoniates vsus, inuictus in certaminibus fuerit: de quo Plinius lib. XXVII. cap. X.

Eras. Chil. 3. cent. 3. prouer. 22.

Ἄρεος νεοττὸν.

Lucianus in Gallo, & Diogenes Laer. in vita Diogenes.

Hæc à Plin. lib. 3. c. 10.

PERSÆ MILITES. Cap. XXIII.

PERSARVM porro milites Galli nuncupantur à Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eaque de causa Artaxerxes hominem è Caria, qui Cyrum iaculo vulnerasse creditus est, eo honestauit præmio, vt Gallum aureum in lancea præfixum ante aciem ferret: author Plutarchus. Sedenim Athenæus Gallos in Perside primum ortos ait, vnde fortasse cognomentum id Persæ potuerint habuisse. Aristophanes, vt suus est mos omnibus illudere, Gallum ait olim Persis imperasse, vnde adhuc cristatos in cassidibus. Quæ vero simulacra tria totidem Gallis adblandientia, spectantur in Antonini Pij Augusti numo, crediderim ego, ad mansuetissimum eius ingenium spectare, vt qui pugnacitatem commitigare procuraret, qui omnem belli ferociam quanto potuit studio emollinerit: vtpote qui mallet vnum ciuem seruare, quam mille hostes occidere, solusque omnium Principum sine ciuili sanguine, & hostili etiam, quantum ad se pertineret, vixerit.

Anton. Pij Augusti numus.

SVESANI. Cap. XXIV.

VNVS autem Gallus toto surrectus corpore, cum phosphoro à tergo stella addita, vt inscriptio indicat, *Suesanorum pecunia fuit.*

Suesanorū pecunia.

VICTORIA. Cap. XXV.

IN augurali vero disciplina Gallus est victoriæ signum: propterea quod auis illa victa silere soleat, canere si vicisset. Hinc Lacedæmonij, vt apud Plutarchum est, cum hostem viribus profligassent, Gallum immolabant: qui Bouem tunc sacrificare soliti essent, cum sine cæde victoria obtigisset. Ferunt Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, cum Gallinaceos coram Callia pennis & rostro dimicantes ei præmonstrasset: quod & Themistocles, vti diximus, ad suos animandos fecerat. Quod vero de cantu dicebamus, refert Tullius historiam, ex Callisthene Leuctricæ calamitatis tempore, quæ Lacedæmonios propemodum oppressit, cum apud Thebaidem Trophonio res diuina fieret, Gallos gallinaceos in eo loco sic assidue canere cœpisse, vt nihil intermitterent: tum augures dixisse, Thebanorum esse victoriam. Pergami omnibus annis spectaculum Gallorum edi solitum scribit Plinius, idque Athenis etiam institutum à Themistocle, superatis Persis, ait Ælianus, quamquam ea & ludicro fieri apud Lucianum & Herodianum legas.

Plin. idem lib. 10. c. 2.

VINEARVM INCOLVMITAS. Cap. XXVI.

METHONA ciuitas est in Trœzeniorum agro, cuius incolæ Gallum pro vinearum incolumitate mactare soliti sunt, vt Africi venti, qui eas plurimum infestat, incursionem vel auerterent,

terent, vel saltem emolliret: cum enim flare instituerunt, vitium oculos exurunt, spemque vindemiæ fallunt. Moniti igitur ab aruspicibus, sacri genus hoc instituere, vt viri duo Gallum vnum, & eum album manu vterque sua apprehenderent, & in diuersa abeuntes trahendo discerperent, partemque vterque suam manu præferentes vineta loci omnia perlustrarent, donec ita omnibus expiatis in eundem conuenirent locum, vbi Gallum dissecuissent, ibique partibus vtriusque humi defossis, nullum eius anni incommodum se passuros persuasum habebant: iuuitque sors, vt quamdiu sacrum id celebrauere, res illis ex voto succederet. Quid vero sit in causa, cur tanta vigeat in Gallo vis,

Lucret. l. 4.

Vt nequeant rabidi contra constare Leones,
Inque tueri, ita continuo meminere fugai;

nempe cum vtrumque animal solare sit, ex magorum obseruatione inesse maiorem solaris virtutis vim Gallo, quam Leoni: idcirco Leonem potentiori cedere, satis superque in Leonis commentario disputatum à nobis, Proclique super hoc opinio recitata.

Proclus in lib. de Magia.

IMPIETAS. Cap. XXVII.

NEQVE prætereundum est illud, quod ex imagine Gallinacei impietas ipsa hieroglyphice figuratur: is enim matrem salit, vt hippopotamus, & patrem etiam immaniter incessit, eaq; de causa sapientissimi Legumlatores Gallum vna cum Vipera, & Cane, in parricidæ culeum includendum censuerunt, vt qui eiusdem criminis rei sunt, eodem supplicio simul afficerentur, & pœnas pares luerent. Notum illud apud Aristophanem, quod Philippides, qui patrem verberauerat, exemplo Galli factum tuetur suum: patrem enim ille male multat.

DE GALLINAGINE. Cap. XXVIII.

ATTRAHIT ad se nominis similitudo, vt Gallinaginem huic adnumeremus gregi, quamuis super ea nihil Ægyptij.

BENEVOLVS. Cap. XXIX.

SVNT qui beneuolum hominem per Ascolopaca, quam Gallinaginem Latini vocant, pictam intelligant, quod auium nullam maiore erga hominem studio affici compertum sit. Magnitudo volucri, quanta Gallinæ est, rostrum longum: attagenæ color.

DE ANSERE. Cap. XXX.

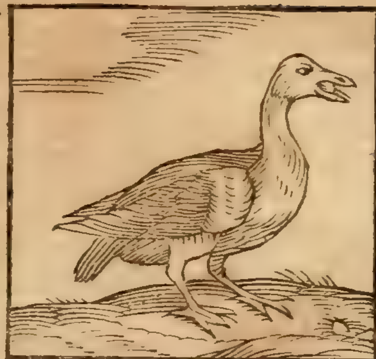
SED vt ad cohortales redeamus, de Ansere dicendum: de qua tamen nulla apud Horum mentio: quamuis libellus ille, qui superest, valde curtus sit.

CVSTODIA. Cap. XXXI.

Plin. idem lib. 10. c. 22.

SVNT qui per Anserem pictum custodiam interpretentur, idque ex Romana potius historia desumptum, quam ab Ægyptijs traditum. Neque tamen ab huiusmodi significato physica abest ratio: quippe qui naturæ admodum pauidæ cum sit, peruigili cura, vt acutissimus est ad ea sentienda, quæ latent, facile excitatur: & minimo quoque strepitu expergiscitur, vt ita olim Vrbem ipsam sedem ac domicilium Imperij, defenderit ac conseruarit: vnde illi honores apud Romanos instituti: quanquam Heliogabalus totius humani ordinis inuersor, omniumque bonorum morum illusor, eos ita sit vltus, vt Canes iecinoribus Anserum pascendos instituerit. Illud vero iuniorum commentum est, per Anserem alligatum ad anchoram, firmam custodiam intelligere. Anchora porro firmitudinis indicium est, vt loco suo dictum.

A SILENTIVM OPPORTVNVM. Cap. XXXII.

NEQVE hoc ab Ægyptijs obseruatum, vt silentium in tempore seruatum, per Anserem, qui lapillum rostro apprenderit, significetur. Auis enim hæc, quæ clamore grauiter obstrepenti fere semper clangit, vt etiam inter pascendum silere nequeat, exemplo est humano generi taciturnitatis etiam, vbi res exigit, obseruandæ: quippe quæ salutem suam alto interdum silentio tueri soleat. illæ siquidem, vt Ammianus author est, ab Orientali calore inualescente, in Occiduam plagam transmeare consueuerunt, cumque Taurum montem Aquilis abundantem penetrare cœperint, fortissimarum volucrum vim pertimescentes rostra sua lapillis occludunt, ne vlla vel extrema necessitate clangor elici possit: ijsdemque collibus agiliore volatu transcursis, tutum iam iter nactæ, calculos proijciunt. Neque me præterit, eruditissimum virum de disciplinis omnibus & politioribus etiam literis optime meritum, hæc, quæ Ammianus de Anseribus scribit, Gruum esse asseuerare, quod alij viderint. Res hæc mihi suggerit in memoriam non imprudens Aristotelis consilium, quod Callistheni sectatori, & propinquo suo dedit, cum eum ad Regem Alexandrum mitteret: admonuit enim hominem, vt quam rarissime, & id iucunde, apud eum loqueretur, qui vitæ potestatem & necis in acie linguæ gestaret.

Anserum hic industria.

B *Plaut. in Alexandro.* *Val. Max. lib. 1. c. 8.* *Aristotelis consilium.*

IMPROBITAS. Cap. XXXIII.

ALIOQVIN Anser in vaticinijs, & rerum aliarum elogijs, improbitatem quandam præ se ferre videtur. Hinc Homerus in somnij præsagitione, procos per Anseres innuit, eiusque inauspicata garrulitas & à Virgilio, & à Propertio quibusdam vitio data est. Auersum enim adeo est à poeticis studijs Anseris ingenium, vt Phœbeam arborem laurum, quam sibi exitialem, si eius folijs vescatur, intelligit, pertinacissime fugiat. Nam cum natura sit admodum calidus, liquidis & frigidis delectatur cibis, lauationesq; amat, & ea declinat, quæ perniciem afferre possint. Laurum vero igneam esse suo loco diximus. Non dissimulabo quod ad procos attinet, inuenta aliquando in Anseribus amoris erga homines exempla, vt proditum de eo, qui puerum Amphilochum Olenium genere deperierit, quod & Clearchus & Theophrastus testatum reliquere. Et Glaucen Ptolemæi Regis citharistriam memorat Plinius, quam Anser, & eodem tempore Aries etiam, adamarint. Alius Lacydi Philosopho comes perpetuo dicitur adhæsisse, vt nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur.

C *Laurus inimica Anseri.*

Meminit Ælian. lib. 9. c. 39. & Plin. lib. 10. cap. 22.

DETRIMENTVM. Cap. XXXIV.

D EST & detrimenti hieroglyphicum Anser pascens: propterea quod quacumque ille oletum suum sparserit, adurere omnia soleat: neque quicquam magis vel satis vel pratis officere, quam si eo pabulatum anseres immittantur. Quinetiam eorum stercus, si muria dissoluatur, & oleribus inspergatur, omnia vitiabit. Tum Anser ille poetarum perditissimus, qui inter Olores satis cum impudentia strepere notatur à Marone, à Cicerone quoque carpitur: quod illi Falernum fundum Antonius dono dedisset: quod nisi & improbus, & perditorum morum fuisset, coniectura est Antonium id minime facturum: eoque spectat Ciceronianum illud in Antonium, *Anseres de Falerno depellendi sunt.*

ACCVSATOR INANIS. Cap. XXXV.

ET ne longius ab eo digrediamur, apud eundem oratione pro Sex. Roscio, Anserem inuenias pro eo accusatore positum, *qui obstrepat tantum, noceat tamen nihil,* cum Canis nō tantum allatret,

Accusatorum diuersa ratio.

ſed etiam mordeat. Eius verba ſunt non importune repetenda. Anſeribus cibaria publice locantur, & Canes aluntur in Capitolio, vt ſignificent, ſi fures venerint: at fures internoſcere non poſſunt, ſignificant tamen, ſi qui noctu in Capitolium venerint, & quia id eſt ſuſpicioſum, tametſi beſtiæ ſunt, in eam partem potius peccant quæ eſt cautior. Quod ſi luce quoque Canes latrent, cum Deos ſalutatum aliqui venerint, opinor his crura ſuffringantur, quod acres ſint etiam tum, cum ſuſpicio nulla ſit. Simillima eſt accuſatorum ratio: alij veſtrum Anſeres ſunt, qui tantummodo clamant, & nocere non poſſunt: alij Canes, qui & latrant, & nocere poſſunt.

SVOS TANTVM CVRANS. Cap. XXXVI.

NEQVE illud diſſimulabimus, quod hominem, qui ſuæ tantum familiæ curam ſuſcipiat, aut rerum tantum ſuarum ſatagat, quid rei gerant alij ſecurus, ac minime curioſus, per Anſerem ouis incubantem, apto admodum hieroglyphico indicare poſſumus. Anſeres ſiquidem, vt Quintilij, qui de agricultura, quam diligentiſſime ſcripſerunt, tradidere, aliena oua in ſuo etiam genere fouere nequaquam ſolent: quare curatores eorum, dum oua pariunt, certis characteribus vniuſcuiuſque fœtum ſignare debent, atque ita vnicuique ſua ad nouem ſupponere.

DE PERDICE. Cap. XXXVII.

DISSIMVLANDA fuerat & Perdix, ne pudendum ſuper ea ſignificatum propalam proponeremus, ſed quoniam ſuſcepti operis ordo nos compellat, nihil eſt ſupprimendum, quod inter hieroglyphica à veteribus adnumeratum inuenerim. Habere vero poteſt Perdix cum chortalibus locum, quod ea quoque domi alitur, ſaginatur & cicuratur. Sed enim vitia ideo ponuntur, vt reprehendi poſſint, quodque abominabile videatur mortales audientes ipſi abſterreantur.

AMOR TVRPISSIMVS. Cap. XXXVIII.

IMPVDICISSIMVM hominem, tamq; efferata nequitia perditum, vt in conſanguineis quoque nullo pudore ſit petulans, ſignificare ſi vellent Ægyptij ſacerdotes, Perdices duas pingere ſunt ſoliti: ipſæ enim coniuge viduatæ, ſeſe inuicem abutuntur. Mares quippe, vt cernere eſt ex ijs, qui domi aluntur, inter ſe tumultuant, clamitant pugnamque de coitu conſerunt, quos cœlibes vocant: qui autem victus in pugna fuerit, ſequitur victoris Venerem, neque aliud pugnæ præmium, niſi victum à victore pollui. Verum hoc non fieri ſemper, ſed certo anni tempore, obſeruatum ait Ariſtoteles. Illud fere ſemper, vt cum primum pullus exire cœperit, à mare ſubigatur: nec tibi mirum adeo videatur, quod Marcellus Perdicem ex auibus virili genere appellandum dicat, Varronis authoritate niſus. Romani ſane pro huiuſmodi notæ puero, pullum dicere ſoliti ſunt: vnde Q. Fabium, cui Eburno propter candorem cognomen fuit, pullum Iouis appellarunt, quod natis eius fulmine icta fuerit, quaſi eam Iupiter appetiſſet: cum potius interpretari debuerint, & eum, & eius amatores omnes igne perdendos eſſe. Apud Auſonium quoque, Marcum quendam impudiciſſimum feiem pullariam dictum reperias. In fabulis fertur à quibuſdam, Perdicem venatorem matris amore deflagraſſe, vt eadem improbitas ſit filiorum in matres, quæ in eo alitum genere parentis eſt in filios. Sunt qui figmento hiſtoriam, ſunt qui Philoſophicum ſenſum applicent, ſed ipſa volucris impudica procacitas argumentum fabulæ proculdubio ſuppeditauit. Quare mihi non deliciarum tantum cauſa videtur Heliogabalus Perdicum plumulis in ſtratis, in puluinaribus, ac etiam accubitis paſſim vſus, quantum naturæ ſimilitudine: cum portentoſus ille, vir ne dicam an brutum potius, nullum nequitiæ genus intactum reliquerit, pudore prorſus omni perdito atque profligato.

Atque facinoris verecundia conſumptum fuiſſe.

Heliogabali ſtratum.

IMMODERATA NEQVITIA. Cap. XXXIX.

Plin. lib. 10. cap. 23.

SED vt ſemel dicam, nihil ad eneruatiſſimam libidinem, & impotentiſſimam ſalacitatem exprimendam Perdice commodius, quæ plerumque de coitu tanta efferatur rabie, tantaque æſtuat libidinis intemperantia, vt mas oua interdum frangat: ne cubando detineantur fœminæ: quocirca illæ, vt fœtus ſoſpitent ſuos, oua modo huc, modo illuc, quo mares fallant, transferre coguntur.

A PRÆCOX PROFECTVS. CAP. XL.

Perdix moræ impatiens.

POTEST & celer profectus ex Perdicis pullo, verum eo qui adhuc corticis parte aliqua vestito, significari. Perdix siquidem moræ velut impatiens minime expectat vt ouum incubatione ad tempus aperiatur: sed occupatis spatijs sponte erumpit, pertusoque ouo vbi primum caput exeruit, pedesq; protulit, reliquo adhuc adhærescente cortice . procurrit, sibique cibum enascitur.

REDITVS IN VIAM.
CAP. XLI.

ABERRANTEM hominem aliquamdiu, falsaq; ductum opinione, sed viæ demum redditum, & recta B sentientem ostendere qui volunt, Perdices duas grandiores faciunt, pullis aliquot inter vtramque pictis. Si enim eueniat, vt Perdix oua sua fracta compererit, tanto incubationis studio afficitur, vt aliena surripiat, nidoque infoueat suo; verum illud euenit, quod diui Hieronymus & Ambrosius ex Hieremia tradunt, vt cum pullos eduxerit, illos amittat: hi siquidem audita illius voce, quæ oua pepererat, naturæ vegetatione perculsi, hac veluti nutrice deserta, ad eam se conferunt, quæ oua illa vnde exclusi essent, ediderat. Clamasse, inquit vates, Perdicem, pullosque, quos minime pepererat congregasse, familiamque ita suam imprudenter auxisse, interimque pullis ad matris vocem procurrentibus, derelictam hanc insipientiæ suæ demum admoneri. Nostri tamen Theologi historiam hanc aliter interpretati sunt: alij enim per Perdicem malum dæmonem accipiunt, qui Dei fœtus in prauitatis nido adulterina educatione sibi sperat enutrire. Per oua spem, quam de subigendis eis, & sub imperio suo detinendis concipit. Per eam vero auem, quæ vera mater est, quæ oua illa ediderit, piorum conuentum interpretantur, ad quem, vti legitimam & naturalem matrem, simulac vocem eius audierimus, deserta falsa, procurrimus. Adamantius per Perdicem aliena oua confouentem, intelligit hæ- C reticos, genus quippe hominum Perdicis instar malignum, fraudulentum, callidum, quodque decipiendis venatoribus multum insumit operæ: vbi tamen veræ matris, sanctioris quippe institutionis, vox audita fuerit, eos deseri, atque ita pœnas suæ insipientiæ luere.

Perdix aliena oua confouens, hæretici.

REI FAMILIARIS CONCORDIA.
CAP. XLII.

NEQVE tamen aues hæ ita semper in libidinem efferascunt, vt non interdum ardor ille deferueat, & vnanimi concordia mas & fœmina rem familiarẽ curent: quippe bina ouorum faciant receptacula, in quorum altero mas, in altero fœmina incubet, oua inter sese partiti, excludatq; vterq; sua, atque educet. Quod quidem ansam dedit, vt rei familiaris concordiam in consortibus, per duas Perdices incubantes exprimere voluerint: cui rei aduersari videtur, quod superius de perdita earum incontinentia dictum, vbi marem oua frangere indicatum libidinis impatientia, ne fœminæ incubatione detineantur. Sed id non semper, sed interdum recidere positum.

D ASTVTIA IN EVITANDIS PERICVLIS VAFERRIMA.
CAP. XLIII.

QVINETIAM vaferrimum in periculis euitandis hominem, astuque maxime pollentem significantes, Perdicem & venatorem pingunt, quæ quo pacto sectantem eludat, & Aristoteles, & ab eo Plutarchus, accuratissima narratione perscripserunt: quæ scilicet pullos adhuc inuolucres supinos prosterni, seque stramentis & paleis obtegi, aduentante venatore, ad sibili significationem assuefaciat: ipsa vero ante aucupis pedes prouolans, sui spem capiundi faciat, mox abuolet, ac subinde redeat, donec ita illudens abducat eum à pullis procul, repetitoque mox sibilo, vt Aristophanis interpres

Arist. lib. de nat. animal. c. 9. Plutar. lib. vtrũ plus anima... terr. an ma- rina.

Aristoph. in Auibus. Adagium. Perdicis crus & perdicis pes.

pres ait, abuolandum iam admoneat. Eoque spectare crediderim prouerbium, πέρδικος σκέλος, & πέρδικος πούς. Interpretes claudum quendam Perdicem nomine apud Aristophanem inueniunt, & ab eo adagium in claudicantium aliorum ludibrium emanasse. Sed esto aliquid in significato claudicationis, natura tamen Perdicis efficit, vt ad dolos & vafritiem spectare prouerbium opinemur, cum scilicet subdolo quempiam ingenio hac progressurum speras, ille tamen euestigio illac se proripit, atque ita vacillatione spectantium spem eludit, vt iter eius, aut rerum progressus euentumq; nunquam certa possis coniectura deprehendere. Nam qui versus apud Athenæum citatur, ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, ad huiusmodi pedum inconstantiam, titubationemque eam, quæ oritur ex nimio potu, facere videtur: *pedes enim tentat vinum luctator dolosus*, vt apud Comicum est. Nullum autem inter aues animal Perdice dolosius neque astutius; vnde illud Aristophanicum, ἐκπερδικίζαι, quippe Perdicis more periculum euadere: ait enim eius interpres, οἱ γὰρ λαμβάνοντες κάρφη τοῖς ποσὶ, ὑπτίους ἑαυτοὺς ποιοῦσιν, καὶ οὕτως ἀποκαλύπτουσιν, καὶ ἐκκλίνουσι. *Stramenta enim pedibus contrahentes, supinas se prosternunt, atque ita occultantur, & periculum declinant.* Atque hæc latius apud Plutarchum, libro quo disputat, vtra prudentiora sint animalia, terrestria ne an marina. B

CONTVMELIOSVS. Cap. XLIV.

Perdicum duo genera.

ADDVNT & contumeliosum hominem per alitem hanc significari: quod in suo genere maxime hæ tumultuari, dissidere, & altercari vicissim assidue consueuerint. Sunt vero Perdices aliæ nobiles, aliæ rusticæ. Nobiles longe grandiores sunt, syluasque & saltus plurimum incolunt: rusticæ arua & segetes peruagantur. Grandiores illæ sunt, etiam picturatiores, & plerisque Italiæ locis nomen retinent incolume. Romæ tamen Starnas vocant, de quibus forte Plinius dixerit: *Misit Hispania externas aues.* Rusticæ longe minores, fusciore pluma, & quodammodo cineritia. Idem vtriusque ingenium, sed dolosiores, pugnacioresque rusticæ, quas nunc Italia à sono vocis *Qualeas* fere vbique vocat.

ASTVTIA PRAVA. Cap. XLV.

HIEROGLYPHICVM etiam sapit Græcorum mythologorum fabula, qua fingunt Dædali nepotem, ob inuenta artis suæ arma quædam admodum vtilia, per inuidiam ab Athenarum arce summa præcipitem datum, qui terra vix tacta mutatus sit in Perdicem. Cuius figmenti talis fertur interpretatio: Impuri homines cum à sapientiæ arce deciderint, à rectis honestisque studijs alieni facti, tametsi astutia freti aliqua suis in rebus excellere videantur, hisque tractandis super alios attolli, sordidis tamen & improbis negotiationibus impliciti, sublime nihil sapiunt: sed humi volitantes, dolisque & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantum student, libidinum & cupiditatum suarum laqueis & retibus impliciti obuolutique: eo Perdice deteriores, quod illis vaferrima cit ars ad elabendum, capturamque declinandum, quod Græci dicunt ἐκπερδικίζειν: hi neque capti fugam moliuntur, neque si euadere possint, studium adhibent vllum vt salui fiant. Astutiæ huiusmodi causa factum puto, vt Eucherius cacodæmonem ex Perdicis imagine significari dixerit, eo loco: *Clamauit Perdix, congregauit quæ non peperit.* C

Hiere. c. 17.

DE COTVRNICE. Cap. XLVI.

Hinc prouerbium: ὀρτύγων ἀνάπλεως φύσιν, Coturnicis naturam induere in pugnaces.

IN Coturnice multa sunt, quæ cum Perdice conueniunt, pugnacitas quippe eadem, quo in ludo illa præcipue celebratur, quam omnium victricem mirata est Alexandria, vrbe quippe tota in alijs huius præconijs occupata. Hanc Erotes Ægyptij procurator morositate nescio qua impotens, in ludibrium emit, atque assam deuorauit, quo facto iussus est ab Octauiano Augusto malo nauis affigi. Est & par improbitas naturæ, neque odiosa minus, eo vero magis detestanda: quod ad hanc impietas insuper accedit & deorum contemptus, religionisque odium, & quantum illa ferocire potest, execratio. I

IMPVRITAS. Cap. XLVII.

PER eius enim hieroglyphicum sacerdotes Ægyptij impuritatem indicabant, vbi vulgati Codicis Græci mendum animaduertas, in quo Oryx quadrupes animal pro Coturnice positum, & ita traductum:

A ductum: neque enim hic quicquam de Oryge apud Horum, apud quem in vetustis codicibus manuscriptis ὄρτυγα, non ὄρυγα, legas. Et eodem capitulo vulgati etiam codices habent τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν, quod satis manifestum facit, de aue, non de quadrupede hæc dici. Ea vero de causa impura Coturnix habebatur, quod quotiescumque Luna oritur, inauspicatos clangores excitat aduersus eam, non quæ Deum salutare iubeat, aut laudatione prosequatur, vt Solem gallinacei, sed manifestissima det indignationis aduersus eam signa, quod apud ipsos magnæ dabatur impietati, cum summo Lunam cultu prosequerētur. Ante omnia autem terram fodicat (ita intelligendum, τοῖς γὰρ ἐμπροσθίοις αὐτοῦ σκέλεσι ἀνορύσσων τὴν γῆν) pupillasque sibi identidem conscribillat, vtpote quæ B indigne ferat Lunam apparere, quam neque quidem intueri patitur, atque eandem facit in ipsius Solis tam diuini astri exortu: qui mos nonnullis Æthiopum nationibus in Solis ortu, quem velut hostem maxime reformidant, & ne spectent, in loca palustria fugientes, vbi non alia fruticum aut syluarum copia fuerit, ibi delitescunt, Deum omni execratione prosequentes. Antiqui vero Reges (namque non nisi sapientes eligi solitos tum temporis, satis constat) cognita Coturnicis natura, quæ verum horoscopi signaret emersum, animalis istius opera tanquam gnomone quodam vtebantur: non otiose in id intenti, certum exortus ipsius punctum deprehendebant. Quapropter sacerdotes solum hoc animal ex volatilibus, quæ ciborum vsum præbent, nullo tamen mactationis honore illi habito, comedebant: vtpote quod contentionem quamdam (desideratur enim ἀντιδικίαν vulgatis in codicibus) præ se ferre videretur aduersus præcipuum Deum suum. *Impura Coturnix, cur.*

PERDITISSIMA MALIGNITAS.

Cap. XLVIII.

C EADEM auis in solis, vbi libenter habitat, locis, si quem limpidulæ aquæ fontem adinuenerit, simulac biberit, aquam reliquam rostro pedibusque corrumpere, lutosamque reddere, puluere etiam in eam ingesto, nititur: ne cuipiam alteri animali ad potum appetatur: quæ quidem maligna, improba inuidaq; Coturnicis natura Ægyptijs argumentum dedit, vt malignum hominem per eius hieroglyphicum notarent. Eiusmodi vero morum impuritatem eodem modo damnat Ezechiel quarto supra trigesimum capite, dicens: *Et cum purissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabatis.* Sed enim Ægyptios non tam maligni in alios monere mores, quos in turbanda Coturnix aqua profiteatur, quam ipsa aduersus Lunam impietas, & ingrati animi significatio, cum tot à Luna sint animantibus omnibus beneficia, de qua generatio, & alimenta rerum, quotquot & hominum & brutorum vsui necessariæ sunt. Nam quantum ad turbationem aquæ pertinet, animalia quædam sunt, quæ turbulentam & crassam suauius bibunt, vt Cameli, qui ne ex fluuio quidem prius hauriunt, quam pede protrita terra aquam spissiorem effecerint. Neq; aliter potu gaudent Elephanti quoque, sed ij ne imaginis suæ toruitate terreantur, turbidam bibunt. Vere autem Coturnix Alcibiadis magistra fuit, qui dato Pericli consilio de ratione potius non reddenda, tranquillam ciuium suorum quietem perturbaturus esset. Nam cum iam primas in Republica partes occupasset admodum adolescens, forteq; sententiam in Senatu de re seria diceret, vt eius sinu Coturnix euolauit, quæ tamen totius Senatus cursitatione capta, Alcibiadi, non sine venatoris ambitione, forte etiam præmio, reddita est. Quantum vero pertinet ad alitis huius esitationem (vt hoc pro corollario subijciamus) non defuere Medici, qui eas mensis summouerent, tum quia veneni semen illis gratissimus cibus, cum propter comitialem morbum, quem, vt Plinius tradit, solæ omnium animalium sentiunt præter hominem, eaq; de causa veratrum appetere feruntur. Aristoteles tamen hominem tantum comitiali morbo tentari ex omnium animantium genere asseuerat, Problematis. Sed enim Plutarchus capellas quoque comitialem sentire profitetur. Quod vero de veratro dicebamus, ita apud Lucretium legas:

Ezech. c. 34. *Luna beneficia.* *Plutar. in Alcibiade.* *Plin. lib. 10. cap. 23.*

Præter-

Libr. 4. *Præterea nobis veratrum est acre venenum,* A
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Et Ouidius ad venenum spectans:

Ecce coturnices inter sua prandia viuunt,
Forsitan & fiunt inde frequenter anus.

Hæc Athenæus lib. 9. Nam vt in Serpente dictum, excogitatum est in morbis desperatissimis Viperas edendas dare: vnde non modo salus, sed vitæ etiam subsecuta sit longitudo. Cur vero Phœnices Coturnicem Herculi sacrificarent, *Coturnix Herculi sacra.* causa est, quod in fabulis eum ab hac alite seruatum aiunt: hunc enim Iouis & Astreæ filium in Lybiam profectum, à Typhone occisum esse autumant, Iolaumque Coturnicem eius naribus admouisse, cuius odore fuerit in vitam restitutus: & ne mendacio locuples abesset testis, vulgatum est etiam dicterium, *Auctor Zenodotus.* ὄρτυξ ἔσωσε Ἡρακλῶ τ̀ καρτερὸν, *Fortem Coturnix sospitauit Herculem.* Alij eum dicunt eius alitis esu à comitiali morbo, quo insigniter laborauit, liberatum esse: quo si tentantur & Coturnices, facile fieri potuit, vt sympathiæ vi aliqua tacitave atque incognita naturæ potentia, vel nidore viuæ, vt nonnulli ponunt, alitis vstulatæ, vel esu potius morbi genus id fugaretur, atq; B ita Hercules vitæ redditus fuisse videretur, quod est vero similius. Sed ne, Vir clarissime, te magnis & assiduis Reipublicæ negotijs detentum vlterius demorer, mira hæc minime videntur esse: quia varijs medicina modis prodest, noxia modo per similitudinem cognitionemque naturæ deducendo, modo per dissensionem contrariamque vim expellendo, modo sensim abrodendo, modo per dissolutionem mitigando, alijs atq; alijs inuentis, quæ salutaria quis nouit, adhibendo, vt tam contraria, quam consentanea pro morbi qualitate prodesse comperiantur.

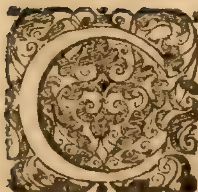
IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXV.

DE IIS QVÆ PER STRVTHIOCAMELVM ET MINVTIORES ALIQVOT AVES significantur C

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD THOMAM MILIARIVM BELLVNENSEM.

CONTENDERAM *superioribus diebus ab Leonardo patre tuo, ne te assiduitate tam pertinaci, tamdiu literarum studiis insenescere permitteret: id enim è re tua fore, & ad salutem* D *tuam facere plurimum arbitrabar, si feruor ille adolescentiæ tuæ, aliqua otij interpositione cohiberetur: proinde aliquid comminisceretur, quo tu Venetiis apud nos per geniales hos dies, quibus vindemia celebratur, aliquam laboribus tuis quietem interponere cogereris, vt aliquando nobiscum amœniori cuipiam tete concederes hilaritati, paulo post ad lucubrationes tuas alacrior rediturus. Non enim animus sine fultura corporis sustineri potest. Neque mihi satis placet, quod Platonem illum tuum aiunt sponte atque ex animi sententia, Academiæ locum minime salubrem delegisse, vbi Philosophantium apud se corpora macerarentur, debilioraque fierent: siue mea hæc semper fuit imbecillitas, & ad hanc vsque ætatem natura sponte valetudinaria: siue persuasum habeam incommoda corporis studiorum profectui plurimum officere. Quantam enim ego hinc iacturam fecerim, sum mihimet ipse conscius. Et*

quantum

A *quantum cœli huius patrii benignitas mihi contulerit, ipsa iam minus cadauerosa facies, quam attuleram Roma, facile poterit indicare: è tristi quippe quodam senio inprosperam, nitidam firmamq; virilitatem transmutata. Sane hinc ad vigiliarum perseuerantiam, & legendi scribendiq; labores tolerandos longe alacriorem factum me sentio. Tu, quod magis probes, quidque tibi magis conferre soleat ipse videris, dummodo valetudinis atque firmitatis ratio inprimis habeatur. Fecit autem ille, vt omnibus in rebus festiuissimus est, quod depoposceram: tu vero respondisti, venturum te libenter, si modo per dies hos, quos in patria consumpturus esses, vellem ego tecum quotidie vel venatione, vel aucupio exerceri. Accepi conditionem, quantum ad aucupia pertinet: ac ne me imparatum deprehenderes, neve vlla nos tempestas, aut casus, ne minus res cum auibus esse posset, interturbaret, auiarium variis alituum generibus instructum comparaui: idque totum tibi, ludoque tuo destinaui. Tu cum veneris, quid facturus sis vide simulac conuiuium ex iis instruere constitueris, vtrum simplices has carnes, sine vlla peregrinæ iucunditatis aspergine, sine Apitiano vllo artificio sis appositurus: an, quia nonnullæ forsitan fatuæ, & sine succo videbuntur, hic condimenta illa aromataria Venetiis allata sis adhibiturus: ea vero quam suauia, quam odorata, quam pretiosa. Propera igitur, vt quando per Aegyptum aucupia nostra sumus exercituri, apud Cleopatram facias nos cœnitare. Ego enim ma-*
B *cellum depeculabor, & patinarum strnices apparabo, tu corollaria & secundas mensas addere collatitio illo, vti consueueramus, more non grauaberis.*

DE STRVTHIOCAMELO. Cap. I.

FACILE quidem meminisse potes, optime Thoma, quo die Carolus V. Imp. à Clemente VII. P. M. Bononiæ coronam accepit, sacrificij genus quoddam à Germano milite media platea procuratum: interfuisti enim rei gestæ, cum Bouem mactauerũt, cuius vterum exenteratum, variis alituum generibus, aliorumque esculentorum farciminibus compleuere, lætum hilaremq; diem ex his omnibus vna tostis celebraturi. Ita nos tunc facturi videmur, qui Struthiocamelum, visendæ magnitudinis alitem, minutioribus plerisque auiculis in eius aluum ingestis confarciuimus. In collatitiis vero nostris cœnis illis, quas post relictam Romam patriæ redditus, teque sodali iucundissimo reperto proposueramus, singula tantum singulis ciborum genera per sortem educebãtur. Nosti multa eius multiplicitatis esculenta à conuiuis excogitata, vt legi fraus fieret sumptuariæ, quæ inter nos sancita fuerat: res enim variæ sub vno vel farinaceo integumento, vel omasi cuticula delitescebant: sed non id ganeæ, verum hilaritatis causa. Quare cum hæc fieri soleant in ludum, nos quoque ludum boni ominis causa prosecuti, ingenti illi minores alias aues ingessimus. Maxima ea omnino auium, si modo auis appellanda est, cui plumæ tantum sunt, non tamen volatus: cui crura pedesq; atq; vngulæ, nõ forma tantum, verum etiam magnitudine propemodum bubuli. Sed hæc alij disputabunt, nos plumatũ alatumq; animal in volucrum ordinem interim admittemus. *Plin. eadem lib. 10. c. 1.*

IVSTITIA. Cap. II.

HVIVS sane pennæ, quoniam præter aliarum auium morem æquales omnes inter se sunt, iustitiã & æqualitatem erga omnes significant, vt apud Horum habetur. Plurimus vero earum vsus ad conos bellicos, & galeas adornandas, tam apud veteres, quam apud nostros, cuiusmodi illæ sunt, quæ in eo numo habentur, cuius inscriptio, TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVG. P. M. TR. POT. XXIIII. Ibi enim pennæ huiusmodi in quodam serto sitæ sunt supra frontem sigilli, cui subiecta est inscriptio, IVSTITIA. Numum Bononiæ vidi apud Ioan. Achillinum. Ibidem apud Alexandrum Calcinium solum Iustitiæ caput in numo est, cum eodem pennarum æqualium gestamine, iisdem literis, quippe, IVSTITIA. Sed enim vt ad alitem reuertamur, quoniam Struthiocameli stolidi adeo sunt, vt cum colla fruticibus occultauerint, latere sese existiment. succurrit Carneadis disceptatio, qui Iustitiam nihil aliud esse quam meram insaniam profitebatur. *Carneadis disceptatio.*

PINNÆ IN MOENIBVS. Cap. III.

ἐπάλξεις, id est, summitates. Hinc Pinnirapii Retiarii.

AD eiusdem speciei similitudinem murorum summa fabricari solita, causam dedere vt Pinnę vocarentur ab iis, vt Varro ait, quas insigniti milites habere in galeis solent, & in gladiatoribus Samnites. Hinc intelliges de armatura Samnitium, quæ alibi apud Varronem & Plinium legeris.

ELEMENTORVM CONCORDIA. Cap. IV. A

Sane si quis Ægyptiorum more elementorũ concordiam indicare voluerit, non imperite picturã eam proponet, quam ipse rerum opifex per animalia per id præ se ferentia, considerandam proposuit, Lutram scilicet, vel eius loco marinum Vitulum, Struthiocamelum, & hominẽ, vno vinculo religatos. Lutra siquidem, & Vitulus marinus, media sunt animalia inter terrestria & aquatica, vinculumque illud ostendunt, quo terræ applicitæ sunt aquæ, suisque coercentur finibus: quia Diuina prouidentia cum arenam terminum maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines transgrederentur suos. Struthiocamelus autem ambiguus est inter terrestria & aeria: vere enim volucris non est, quæ nequaquam à terra, vt volucris, attolli potest: pennæ autem alæq; illi ob id B tantum à natura datæ, vt cursum adiuuent. Crura vero vti dictum, bouilla propemodum, vngulasq; bisulcas habet. Deniq; inter elementa omnia, & cœlum ipsum, homo intermedius est constitutus. Ita per huiusmodi picturam tota ipsa rerum machina describitur.

MVLTIVOLVS. Cap. V.

Diuinæ literæ Struthiocamelum pro multiuolo homine, & certi nihil sibi adsciscente ponunt, videlicet qui sacræ adscriptus militiæ, profanis tamen negotiis implicetur, iisq; tantum tractandis occupetur. Nam quod alatum est, contemplationem refert & exscribit, sed propter vasti corporis magnitudinem tollere se humo nequit, alis tamen, vti dicebamus, ad cursum vtitur. Quod pedes bouillos habet, terræq; semper adhærescit, quæ terræ sunt significata suscipit: ita enim videtur Hesychius interpretari. Quod vero ad animalis huius ingressum attinet, tametsi volare nequit, pernicissime tamen currit. Struthiocamelos ait Xenophon, quos apud Euphratem Cyri milites offenderunt, à nemine capi potuisse: tam longe enim modo pedum pernicitate, modo alarum quasi velificatione pro- C currebant, vt statim equites desperata præda insequi desisterent.

Plin. lib. 10. c. 1.

HÆRETICVS. Cap. VI.

Qvod vero superius diximus ex Hesychio, Eucherius quoque per animal huiusmodi hæreticum hominem significari tradit: qui habere quasi videtur sapientiæ pennas, volare tamen non potest.

HYPOCRITA. Cap. VII.

Esa. c. 34.

Evcherivs idem ait de hypocritis dictum ab Esaia: *Erit cubile draconum, & pascua Struthionum.* Parit siquidem oua Struthio, verum, vt alibi diximus, neq; illa incubatu fouet, neque pullos nutrit. Ita hypocrita, quamuis recte alios admoneat, & recte faciendi vim addoceat, nullos tamen filios per vllum bene actæ vitæ exemplum generat. Hinc Iobes clamat: *Struthio in terra relinquit oua sua, & obliuiscitur, quod pes ea sit conculcaturus.*

INSIPIENTIA. Cap. VIII.

Adhæc, vti paulo ante dicebamus, genuina illa animalis stoliditas effecit, vt imago Struthionis caput intra frutices abscondentis, insipientiæ hieroglyphicum haberetur: vtpote, qui cum auiũ sit grandissima, ita vt altitudinem equitis equo insidentis excedat, si tamen colla tantum frutice occultauerit, latere se totam existimet, cum reliqua magna admodum corporis moles in aperto relinquatur. Ita dum in capite secura est, diceret Tertullianus, nuda, qua maior est, tota cum capite capitur. Diodorus tamen id à Struthiocamelo, non ex stupore fieri contendit: sed quia sibi conscius habere se caput admodum debile, occultare id quamprimum studeat.

Plin. ibid.

A

DE VESPERTILIONE. Cap. IX.

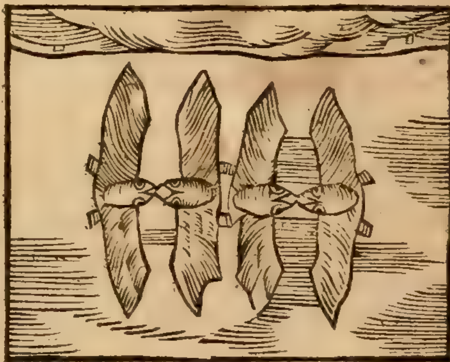
MONSTROSA quoque est Vespertilionis effigies, multaque in se mystica continet hieroglyphica.

AB EXILI FORTVNA IN ALTVM EVECTVS. Cap. X.

PRAECIPVVMQVE illud apud Ægyptios fuit, vt per animal huiusmodi significarent hominem, qui debilibus & exiguis viribus, siue nobilitatis, siue fortunæ, siue etiam ingenij præditus, ita tamē repēte emerserit, vt non se tantū humo sustulisse, sed subito volatu elatus in sublime ferri videatur: cuiusmodi exemplorū plena Roma semper fuit. Vespertilio siquidem licet pennas non habeat, sola tamen membranula fretus volat, ita vt difficulter distinguas, sit ne auis, an mus. Quare apud mythologos argute vafreque duas eludit mustelas, dum se alteri auem, alteri se murem venditat, atque ita capitis periculum euadit. *Hæc à Plin. lib. 10. c. 61.*

B

OFFICIA MVTVA. Cap. XI.

MIRVM vero illud inter hoc tam brutum genus, quod tanta se humanitate complectuntur, vt nulla conuenientius specie figurave officia mutua describas, quam per Vespertiliones alterum ab altero catenatim dependentes. Habet enim id genus animalium mutuam inter se quamdam beneuolentiam, sæpeque veluti catena quadam contexta, si qua vlli vis inferatur, mutuo sibi cohærent, imbecillitati suæ opem sibi inuicem afferentes, visæque sunt alia ab alia alarum hamis vnius ad alterum porrectis pendentes, longum veluti funem produxisse.

C

NVTRICATIONIS FACVLTAS. Cap. XII.

MVLIEREM iidem sacerdotes lactis vbertate fœcundam, & bene nutricantem significare si vellent, eamdem ipsam alitem pingebant: quippe quæ sola volucrum & dentes & mammillas humanis similes habet, lacteque nutrit pullos, vberibus mulierum in modum admotis. Nam Ægyptij, ab iis quæ in vnoquoque genere reliquorum naturam aut mores excederent, significationū suarum argumenta desumebant. Quod vero ad mammas pertinet, Græci hanc alendi fœlicitatem indicaturi, Dianæ simulacrum mammosum effingebant, cuiusmodi illud fuit, quod Ephesi tamdiu tanto concursu visitatum, eamque Latini ea de causa multimammiam appellarunt, cuius exempli multa hodie Romæ vetusta signa conspiciuntur. Minime vero prætereundum est, hoc loco in impressis exemplaribus Hori perperam legi, Γυναῖκα θηλάζουσαν καὶ καλῶς ἀνατρέφουσαν βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, τελώνα ζωγραφοῦσι, cum ex manuscriptis codicibus antiquis & historia ipsa legendum sit, βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, νυκτερίδα πάλιν ἔχουσαν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ζωγραφοῦσι, hoc est, *Volentes pingere Vespertilionē, identidem dentibus & mammis praditam pingunt.* Inde sequitur pro redditione causæ, ὅτι γὰρ μόνη τῶν ἄλλων πτηνῶν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ἔχει. *Siquidem sola ex omni volucrum genere, & dentes simul & mammas habet.* Quorsum enim dentes & mammæ ad Turturem alitem minime monstrosam? *Plin. ibid.* *Dianæ simulacrum mămosum.*

LVCIFVGA. Cap. XIII.

QVOD si hominem latebris & occulto secessu gaudentem, vel qui rei cuiuspiam metu perculsus in apertum minime prodire audeat, significare vellent, Formicam & Vespertilionis alam adpingere consuerunt. Aiunt siquidem, eam esse inter Vespertilionem & Formicas naturę discordiam, vt si ala tantum Vespertilionis Formicarum cauo admota fuerit, nulla earum foras progrediatur. *Vespertilionum & Formicarū antipathia.*

MORA. CAP. XIV.

Cum formi cis scilicet.

QVINETIAM sunt qui tradant credi solitum, Formicam eo numquam exire, quo Vespertilio vel semel accesserit, atque ideo Formicam sub Vespertilionis ala positam, & moræ, & tarditatis aut impedimenti significatum habere. Transit & ad Columbas huiusmodi sympathia: quia, vt Florentinus libro de re Rustica ait, Columbæ stationem minime deserunt, si Vespertilionis caput supra turrim posueris.

INSCITIA. CAP. XV.

Triplex hieroglyphicon vespertilionis.

COGNITIONEM alibi per lumen significari diximus: vnde etiam Dare luci, pro Declarare, & edocere sæpe legimus: contra vero inscitiam per tenebras intelligimus, vnde Hallucinari, pro decipi per ignorantiam. Quoniam vero Vespertilionis ea natura est vt tenebris gaudeat, neque lucem ferre possit, Diuinæ literæ dum Vespertilionem à sacris summouent ἱερογλυφικῶς eum intelligunt virum, in quo nullum disciplinarum, aut veræ institutionis lumen effulgeat, explodi debere: alioqui apud Eucher. Vespertiliones in Diuinis literis idolorum monstra sunt. Propheta: *Vt adoretis Talpas & Vespertiliones.* Sunt etiam cogitationes immundæ, quas improbi dæmones ingerunt, vt idem sentit.

SECVRITAS. CAP. XVI.

NEQVE desunt, qui securitatem indicaturi, Vespertilionem inuerso capite pingant: is enim circumlatus domui viuus, & super fenestram vel in hyperthyro, aut ipsis in valuis inuerso capite affixus, maleficiorum amuletum creditur, Plinio etiam id tradente, quod adhæc vsque tempora plerisque locis factitari videmus. Contra vero, si quis eam amoliri arcereque ab ædibus velit suis, platani folia suspendat. Africanus enim in his, quæ de agricultura conscripsit, Vespertilionem eo non ingredi tradit, vbi arboris huiusmodi folia suspensa conspexerit. Pro corollario addam, occidi eas hedera suffumigata. Nam eas, qui sustulisse se profiteri signo aliquo velit hieroglyphico, Vespertilionem faciet hederæ folio insidentem. Nam Alcithoe Leucothoeque sorores apud Ouidium, spreuisse Bacchi sacra finguntur, eaque de causa in Vespertiliones mutatæ, vnde suffitum hederæ ita exhorrent, vt eo etiam necentur.

IMPVRÆ MENTIS HOMO. CAP. XVII.

HESYCHIVS ait eam hieroglyphicum esse hominis, qui sero & parce fidei documenta susceperit: inque illis mente non satis firma versetur, sed in ambiguo omnia reponat, neque sciat de terra sua exire, sed in quibus genitus est latebris libentissime delitescat, Christianus demum sit, sed parum fidelis: sero enim Vespertilio prodit, sub ipsum quippe crepusculum vespertinum, atque vbi tribus aut quatuor spatiolis volatum exercuerit, à noctis tenebris occupatur, neque longe fertur, sed supra circumque tecta semper volitat: cum Abrahamo Dominus peregrinationem indixerit, terra in qua alitus erat, quamque inhabitabat, derelicta, pristinam scilicet imbecillitatem & crassam originem nobis posthabendam admonens, perinde ac etiam separari nos à parentibus, & sequi Dominum doctrina moneat Euangelica. Vespertilio demum vtrum ales an musculus sit, extat in ambiguo, cum, vti paulo ante diximus, ipsemet in fabulis persuadeat Gallo se esse Murem, Catto vero alitem. Volat quidem, non tamen pennis, sed membranulis innixus, neque pluma, sed pilo, atque eo quidem murino, vestitur. Ita homines plerique volatu qualicumque præditi, baptismatis tantum tinctum assecuti, apud Catholicos Christum fatentur Petrum Ecclesiæ specifice præposuisse, apud hæreticos impudenter delirant atque præuaricantur, apud Iudæos Christum rident, apud Mahumetanos tam Iudæos quam Christianos incessunt. Impurissimum hominum genus, non modo Vespertilionibus perquam simile, sed cui merito ἀπὸ τοῦ μαγαρίζειν nomen inditũ sit: abominabile id quidem, & omnibus abhorrendum.

DE

A

DE OTIDE. CAP. XVIII.

ΩΤΙΔΑΣ Græci dicunt, quas aues Tardas Hispania, damnatas in cibis: propterea quod ossibus eius effractis, teter odor ex medulla ad tædium vsque extemplo sequitur. Sedenim Xenophon earum carnem ait multo suauissimam. De tarditate idem tradit, & faciles captu asserit, quod nihilo quam Perdices longius prouolent, celerrimeq; fatigentur. Ægyptij Sacerdotes hanc quoq; hiroglyphicis annumerarunt. *Plin. lib. 10. c. 23. eadem.*

IMBECILLVS FORTIORI ASSVRGENS. CAP. XIX.

QVIPPE si hominem imbecillum qui ferociori potentiorique assurgeret, in ac rebus gerendis sententiisq; dicundis primas illi partes cederet, significare ij vellent, aut ita faciendum admonere, Otidem auem, & Equũ adpingebant: illa siquidem simulac Equum aliquem in conspectu habuerit, nihil quicquam contata, illum quadam veluti venerationis ostentatione excipit: circumque volitando, & subsequendo deducendoq;, officium facere quodammodo videtur. *Otidis demissio.*

B

NIL ALTVM SAPIENS. CAP. XX.

CVM vero Otis omnino auis sit, animi est identidem signum: alatus enim animus passim apud Platonem. Sed hæc animum indicat ignauum ac stupidum: quippe quæ tarda est, corpulentiaq; adeo grauis, vt vix sese terra attollat, ita terreni etiam affectus, quo quispiam detineatur, indicium est: quippe qui nihil sublimè sapiat aut meditetur.

C

CONTVMAX. CAP. XXI.

AT si quis contumacem aliquem & monitoribus asperum, ab omnique bono opere alienum, hieroglyphico referre voluerit, aptè Otidem & Canem pinget: nulla enim auis Canem exhorrescit præter Otidem, quæ suæ sibi conscia tarditatis, simulac Canem conspexerit, latrantem audierit, statim arrepta fuga se condit in latebras. Per Canem autem suo commentario, Sacerdotem præcipuè significari diximus in templis concionantem, de diuinis, de pietate, reliquisq; bonis moribus disserentem, contra impios scilicet & improbos oblatrantem. Eum igitur qui subfugitet & Sacerdotes, ingenio plurimum contumaci esse consentaneum est. *Canis Otidi inimicus quid.*

DE ALCEDONE. CAP. XXII.

ALCEDONEM, quod hactenus viderim, Ægyptij non posuerunt: ea vero apud Italos sua habet significata.

TRANQVILLITAS. CAP. XXIII.

QVORVM vulgatum illud est, per Alcedonis nidum rerum quarumlibet tranquillitatẽ indicari: mare siquidem per dies circiter quatuordecim, quibus auiculæ illæ nidificant in littoribus incubantque, mira pacari serenitate cõpertum est. Est vero nidus ille miro artificio ex pisciculorum ossiculis & spinulis contextus, ad gladij cujuslibet ictum incolumis, figura cucurbitæ, præter vnum perexiguum cauum, qua ingrediendi & exeundi sit parentibus aditus: cætera conclusus. *Hæc à Plin. lib. 10. c. 32.*

IVSTITIVM. CAP. XXIV.

TRANSIT & ad res ciuiles figuræ huiusmodi significatum: nam hæ ad maris varietates accommodantur: est enim iustitij monumentum, ideoque à Plauto dictum, *Alcedones esse iuxta forum:* Ad suspen- *Plautus in Casina ἀλκυονίδες ἡμέραι*

Halcyonii dies, ex Aristoph. auib. *Dies Alcyonia quid.* *Hor. prima epistola.* *Ibid. Plin.* *Sed hoc reparatum est calendario Gregorano.*

Ad suspensas enim fori procellas, fluctuationesq; & turbines, hoc aptissimè refertur. Nam & Horatius *mersari se ait, si quando res agere adluerit ciuilibus vndis.* Ita dies Alcyoniæ, dicuntur, quibus fora conticescunt. Sunt vero dies Alcyoniæ, vt luculentissimo carmine Simonides tradidit, septem ante brumam, dum scilicet incubat, & septem à bruma, posteaquam pulli exclusi fuerint: quibus quidem diebus ea tranquillitas non semper nostris locis, in Adriatico quippe sinu, contingit, neq; etiam Tyrrhena ora: at in Siculo mari fere semper. Fit vero bruma, vt Hesiodi interpretes scripsere, mense Ianuario, quem in honorem Bacchi Lenæum ipsi vocant, & eo mense à Latinis Brumalia celebrari dicunt, quod Bromius Bacchus appelletur. Sedenim Traiani temporibus, quod de ætate sua Plinius profitetur ad 8. Calend. Ianuarias fuit, quo die natus est nostræ salutis Assertor. Accidit autē bruma, tresq; cardines reliqui, in octaua singulorum, Capricorni, Arietis, Cancri & Libræ, quæ diuturnitate temporis ob minutorum aliquot neglectam intercalationem, minimè nunc respondere comperias: nam octaua Capricorni, circa vigesimam est nunc Decembris diem. Sedenim hæc perpendere Astronomorum diligentiæ dimittamus.

CONSVETVDINIS RARÆ HOMO. CAP. XXV. B

Plin. ibid.

ALCEDONEM præterea pingebant, quotiescumq; vellent hominem raro prodeuntem, & minimo temporis momento cum hominibus versatum significare. Alcedonem siquidem videre est omnium rarissime: fere enim circa Vergiliarum occultationem, brumamq; ipsam apparet, & vbi primum per portum non plus quam nauem circumuolauerit, statim abit, vt nusquam prætera conspiciatur: de quo apud Stesichorum latius. Causam huius nitulationis hybernæ quærit Albertus, eam esse suspicatus, quod auicula ea rara adeo sit textura, vt æstate propter nimiam corporis ariditatē progenerare nequeat: hyeme vero obturatis præ frigore poris, humidioreq; effecto corpore, fiat ad conceptum idonea. Non dissimularim hoc loco quod Antigonus ait, Alcedones vbi senescunt, Cerulos vocari. Verum Aristoteles discernit inter se diuersas, Alcedonem, Cerulum, & Cornicem. Sunt qui harum marem Cerulum vocent, idq; verum esse tradunt interpretes Theocriti.

DE CVRVCA. CAP. XXVI. C

SVNT pleraq; de quibus Ægyptij parum, alij multum locuti sunt: quætamen quoniam Ægyptiacis commentis non dissimilia sunt: in Struthiocamelum hunc infarcienda videntur, atq; in his Curuca & Cuculus.

ALIENI FILII PRO SVIS EDVCATI. CAP. XXVII.

Cuculus in nido Curucæ nidificat. Hinc Iuuenalis, Tu tibi nunc Curuca places.

DE quibus vulgatissimum apud omnes scomma, hominem per eam significari, qui filios adulterinos pro suis pascat, Cuculus enim Curucæ absumptis ouis, in eius nido sua potissimum oua ponit, vtpote qui se ignauum minimeq; idoneum agnoscat, qui possit pullis necessaria comparare. Suæ igitur sibi conscius imbecillitatis, eam init rationem ad prolis suæ tutelam: quippe qui omnium auicularum iniurijs sit expositus, vereaturq; ne si nidum struat, minimo inde negotio depellatur, idcirco ad alienas confugere opes pergit. Curuca itaque oua illa fouet & excludit, atq; educat pro suis. Aristoteles, si modo legitimum est id opusculum, *De mirabilibus auscultationibus* accidere hoc in Helice tradit, addit & in Palumbium aut Turturum nidis oua ea deponi. D

DE CVCVLO.

MINIMA QVAQVE DE RE TIMIDVS. CAP. XXVIII.

Cuculi vocabulum in iniuriam abijt.

CVCVLVS, quia timiditate maxime omnium auium genus excedit, adeo vt à minimis quibusque auiculis conuellatur, casq; præ metu fugitet, commenti nonnulli sunt, hominem minima quæq; expauescentem, per alitis huiusmodi picturam significari. Vnde conuicia illa, siue quempiam

A adulteræ vxoris maritum dicere volumus, siue ignauum, siue stupidum, aut nullo animo præditum hominem notare, Cuculum appellamus, vt apud Horatium Sermonibus:

Tum prænestinus salso multumq; fluenti *Vindemiator, & inuictus cui sæpe viator*
Expressa arbusto regerit conuicia, durus *Cessisset, magna compellans voce Cuculum.* *Lib. 1. Sat. 7.*

Solent, inquit Porphyrio, leuia rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus Cuculi appellari: tum illi prouocati, tantam verborũ amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos Cuculos iterum atq; iterum appellasse. Ego cum Octobri mense Roma Neapolim proficiscerer, in eiusmodi locos incidi, per continuum diem conuicijs huiusmodi delectatus. Quare cum Acrone dicere possumus, hoc autem ipsa re nouimus, quemadmodum viatores quos in itinere vindemiatores per agros conspexerint, conuicijs agitare gaudeant, illique ita respondere, vt Cuculum eum appellent quasi pigrum, ignauum scilicet ac nihili hominem. Sed hoc parum est, & quod à Porphyrione dicitur, subfrigidum: hodie siquidem res agitur calumnijs etiam vehementioribus: viatores enim eos nunc Pulterones, nunc Cornutos, nunc alijs atque alijs conuicijs incessunt: illi contra, siue ciuis, siue ma- B gistratus, siue Rex ipse occentare cœperit, omne opprobrij genus regerunt, tegendisque retectis turpissima quæque minitantur: præsertim si celsissimis quæ frequentes tota regione sunt arboribus insederint: quamuis id impune toto agro Campano Neapolitanoque, tempore vindemiæ licet, ne quid Liberi libertati detrahatur. Atque hoc illud est quod Flaccus ait: *Durus vindemiator & inuictus cui sæpe viator cessisset.* Quoniam vero species Cuculi certo anni tempore non multum differt ab Accipitre, locus fabulæ datus, quam in Arati vita Plutarchus refert. Ipsa enim inducitur minores auiculas percontari, quare fugerent se cõspecta, quæ nullam præ se ferat ferocitatem: quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futuram Accipitrem.

Eadem fere Plin. lib. 18. c. 26. & huc allusit Plautus in Asinaria, At etiam cubat cuculus: surge amator, i domum.

TRANSMVTATVS. Cap. XXIX.

POSSVMVS igitur hominem, qui vel mores vel effigiem ita commutarit, vt alius pene videatur, per eandem hanc auem significare. Ea enim figuram immutare creditur, & in aliud transire ge- C nus, cum inter Accipitres omnino numeretur, licet vnguibus sit haudquaquam aduncis, neque capite Accipitri similis, sed colore tantum, rostro quoque magnitudineque columbino potius quam Accipitrino.

PVLICVM DEFECTVS. Cap. XXX.

ALII porro, quoniam Ægyptios animauerterant de pulicum defectu describendo solicitos fuisse, quippe origanum in eo significato proposuerant, addidere ipsi Cuculum, & humanum vestigium, qua specie pulicum exterminationem indicarent. Ferunt enim, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices, vbicumq; puluis eo vestigio compressus, sparsus fuerit. Hæc obseruarunt Magi. Pulicum vero nuncupatione humiles sordidæq; curæ sunt intelligendæ, quibus impliciti vitam agimus anxiam & inquietam. Multa enim, licet ea pingere aut sculpere insanientis vaniq; sit ingenij, ob exiguitatem, quæ minus repræsentari potest, vsu tamen loquendi frequenter vsurpantur.

Pulices quid.

Iupiter in Cuculum mutatus.

IVNO. Cap. XXXI.

PAVSANIAS, vbi opera ea recenset, quæ Mycenis spectatu digna viderentur, in sceptro, quod in Iunonis manu erat, Cuculum insedisse dicit: eaque de causa signum ita fieri solitum, quod Iunonis desiderio Iupiter aliquando in eam auiculam se conuerterit: tam inania illi de dijs suis comminiscebantur. Quinetiam locum Coccygium appellatum authores celebrant, in quo Iupiter in Cuculum sit mutatus. Apud interpretes Theocriti ita leges, Iouem Iunonis congressum appetiisse, rem tamen occultare voluisse: mutatum itaque in Cuculum, abiisse in montem qui tunc Tronax, postea

Pausanias in Corinthiacis.

vero Coccyx appellatus est, eoq; & Iunonem concessisse, quæ simulac assedit, Iupiter in eius auis effigie ad eam aduolauit, seq; in eius genua proiecit: repulit hunc Iuno excusso peplo, at ille statim mutata facie acceptus ab ea est. Hinc apud Argiuos Iunonis simulachrum in throno collocari, in manu vero sceptrum poni, supra quod Cuculus. O lepidos & otiosos deos, qui puerilibus his nænijs delectarentur: sed longe magis ineptos, qui talia scriptis mandare non erubuerunt. A

NVPTIÆ. Cap. XXXII.

At in Gallia contra.

CVM vero vincula iugalia curæ sint Iunoni, putarim ego boni ominis causa, Cuculum deæ dedicari solitum: boni est enim augurij Cuculus, nostriq; solent ex eius cantu ducendæ vxoris tempus percontari. Caro autem eius si in cibum autumnali tempore veniat, cæteros sapores exuperat.

VERNVM TEMPVS. Cap. XXXIII.

EST & verni temporis signum Cuculus: id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porro nuncium eum veris ponit Hesiodus: B

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι.

Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

Tunc enim exultare hominem dicit, quia verum eo nuncio veris aduentum intelligant. Pistothærus apud Aristophanem, Auibus, vbi Cuculum Ægyptijs imperasse dicit, tam eos ait quam Phœnices ad cantum huius auiculæ, tanquam ad imperium, triticum & hordeum demetere solitos: tempestiuior enim apud eos messis, quam in Græcia & in Italia fit.

DE CAPRICIPITE.

AGELASTOS. Cap. XXXIV.

Sedes risus, amoris, libidinis & iracundiæ.

HOMINEM qui nulla iucundiore cōsuetudine posset ad risum allici, quod eius expers esset, veluti Socrates fuisse fertur, ostendere si vellent, Capricipitem auem pingebant, quam liene omnino carere tradunt; in liene vero sedes est risus, veluti amoris in iecinore, libidinis in lumbis, iracundiæ in felle. Eaq; de causa dictum, Columbam summam significare mansuetudinem, quod bile careat. C

DE VPVPA.

FERACITATIS PRÆCOGNITIO. Cap. XXXV.

VPVPAM Ægyptij cum pinxissent, præcognitem vindemiæ feracitatem, siue lætum ac plenum vindemiæ prouentum indicabāt, lætitiam scilicet aliquam affuturam, vt in Vite latius explicatur. Quia si ante vindemiæ tempus valde clangere audita fuerit, nimirum vini redundantiam prænunciare creditur.

EBRIETATIS REMEDIVM. Cap. XXXVI.

Perpetuo virentem. A Plinio li. 2.c.21.

HOMINEM vero ebrietate laborantem, ac sibi remediū comminiscentē, significare cum vellent, Vpupam & Capillum Veneris herbam pingebant: Vpupa siquidem vuis vescitur immodicè, ita vt plerumq; inde ebria fiat, ac simulac se tentari sentit, Capillo Veneris decerpto efficacissimè sibi medicatur. Herbā hanc ἀδίαντον Græci vocant, ὑπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc est, eo quod minime marcescat, neque quidem si aqua perfundatur, immergaturve, neque bruma putrefit, vt herbæ reliquæ. Summouent autem Vpupam Diuinæ literæ, quam piorum mensis inferri nolunt, querulam quippe volucrem, lugubrem atq; luctuosam, quæ nihil vnquam nisi mœstum & triste meditatur. Vnde per alitis huius hieroglyphicum, hominem vitijs deditum intelligunt Theologi: propterea quod nemo magis querulus, magisque mœstus assiduè est, quam vnusquisq; vir improbus atque flagitiosus: sollicitat

licitat hunc admissorum scelerum conscientia, vel inquietum exercet admittendorum cupiditas & impotentia. Nam si tumore superbiæ turgescat, quæ illi vnquam hilaritas arridebit? Fastu cruciatur assiduè, neque vllos tantos putat honores, qui quod affectat explere possint. Repulsam passus est, infelicissimum se mortalium putat. Auarus est, si iactura quantulacumque fiat, vicem deplorat suam: si prædam cui inhiabat elapsam videt, miserè cruciatur. Quid iracundus? annon statim vt incensus est pœnas vitij dat sui? Vnde Salomon ei luctum mandat, cui iræ, cui rixæ, cui sine causa manus sanguinariæ. Quid inuidus? nonne suimet carnifex indefessus? Quid libidinosus? mentita est amica, æstuat immensum: expleuit cupiditatem suam, languet & erubescit. Quid vorax? distentus est, ægrè habet: famescit, extorquetur. Quid ebriosus? arct guttur, pulmo inflammatur: potauit, mente capitur, titubat, semianimis deficit, atq; vt semel cum Flacco dicam:

Vpupa hieroglyphica in Diuinis explicatio.

Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,

quam eius animus qui sit improbitati, facinoribusq; addictus flagitiosis? Contra vero probus modestusq; vir, ruat cœlum, nulla re commouebitur, gaudebit semper, æquanimis erit semper; gaudentem hilaremq; scit à Deo vocari, exultantem sacris admoueri. Repulsam patitur, modestè fert: iactura afficitur, paruo contentus est: denunciantur inimicitiæ, pacē meditatur: solicitatur à maligno, resistit audacter, lætumq; tunc triumphū agere sibi videtur, cum semetipsum edomuerit. Cibum & potum ita moderatè sumit, vt neque mentem offuscet, neque debilitet corpus, nullaque demum animi tranquillitas, nulla lætitia, hilaritas nulla huic comparari potest, quæ in rectè factorū conscientia requiescit, cum se pium cogitet, cum se vitam puriter egisse reminiscitur.

DE FLORO. Cap. XXXVII.

Longe diuersum ab Otide est ingenium Flori: nam quātum illa venerationis in Equum ostendit, tantum hæc exercet odij & ignominiæ.

FEROX A MANSVETO SVPERATVS. Cap. XXXVIII

Ferocem hominem ab humiliore mansuetioreque superatum, per Florum auiculam, quam ἄνθον Græci vocant, significabant. Palustris auis ea est, coloris pulchri, oculorum acie non satis valens, quæ cum Equo semper pabuli gratia dimicat: herba enim vterque pascitur. Illa vocem eius interdum imitatur, insiliensq; aduersus Equum, dorsum occupat, quamq; maximo potest morsu colla armosque vellicat: hisq; auxilijs freta, cum plerumque fugat.

Flori auis descriptio.

DE SALO. Cap. XXXIX.

Qvando vero in has incidimus inimicitias, nō dissimiles ab his recensebimus, quæ inter Salum & Asinum habentur ingentes.

INIVRIARVM VLTIO. Cap. XL.

Ægythvm Ægyptij, quem Latini Salum vocant, Asini vlcera rostro excauantem pingunt si hominem [illegible] filijs iniurias vlciscentem significare volunt. Nidulatur hæc plurimum in spinis, [illegible] vlcerum excitatus, scabendi causa se conferat ad spineta, atq; ita atterat [illegible] quidem illa adeo pauet, vt cum etiam vocem rudentis audierit, oua [illegible] metu iabantur in terram: itaq; Salus ob eam iniuriam in Asinum in[illegible] rostro [illegible] que pertinacius quanto maximo potest conatu excauat. De-

Ægythus, siue Salus.

nique atrox vsq; adeo odium inter eos esse aiunt,vt si vtriusq; sanguinem commiscueris, sponte se vterq; subducat ac separetur,antipatia,ne coëat pertinacissimè repugnante.

NECESSITVDINIS AVERSATOR. Cap. XLI.

SI vero Florum vna cum Salo pingerent, hominem qui alterius necessitudinem pertinaciter auersaretur,significabant: quare aues illæ aut auersæ inuicem,aut capitibus saltem obtortis in diuersa pingendæ sunt. Commenti causa ea est,quod inplacabiles inter vtramq; inimicitiæ intercedunt, neque vllo pacto fieri potest vt harum quoque sanguis exhaustus commisceatur: confusum enim non aliter alter hinc,alter inde contrahitur,quam oleum ab aqua subducitur, vsque adeo natura ipsa dissident. Quare tibi tria sunt obseruanda eiusdem generis exempla,quorum natura inter se minimè cõgruat, sitque pertinacissimæ discordiæ,Salus & Florus,Salus & Asinus,& de quibus suo loco dictum, Cornix atq; Noctua. Namq; vt nihil est appetentius,nihil rapacius similium sui,quam natura: ita etiam dissimilium nihil auersum magis,ac magis abominabile.

Plin lib.10. cap.74.

DE ARDEA.

EX ANGVIS DE NEQVITIA REDDITVS. Cap. XLII.

HOMINEM ita libidinis vsu confectum exhaustumque, vt propemodum exanguis sit effectus ostendere qui vellent, Ardeolam illam pelam pingebant,quæ Græcè ἐρωδιὸς dicitur: ea de coitu ita angitur,vt sanguinem ex oculis emittat,remq; summo cum dolore peragat,clamore vasto atq; admodum insuaui difficultatem attestante. Nomen illi apud Græcos inditum aiunt, ὅτι ἔαρ ἱδρεῖ: nam ἔαρ quandoq; sanguinem significat. In collectaneis Suidæ Grammatici dictam volunt παρὰ τὸ ἐν ἕλεσι διατελεῖν, quod in paludosis & humidis locis versetur,quasi helodium dicas. Sunt qui eas inter Grues recenseant: sunt qui similem Grui dicant: & Diuinarum literarum interpretes de aue hac, vbi vulgata Psalmorum editio habet, *Herodij domus dux est eorum*, varia tradiderunt.

Quod sudet sanguinem.

Psalm.104.

TEMPESTAS. Cap. XLIII.

SED ENIM D. Augustinus,qui herodiũ fulicam arbitratus,tempestatis eam impendentis signum autumat. Sedenim apud Maronem Ardea & Fulica diuersæ sunt volucres,tametsi vtraq; sit indicium tempestatis: ait enim,

—— Cumque marinæ
In sicco ludunt Fulicæ,notasq; paludes
Deserit,atq; altam supra volat Ardea nubem.

Sed super hac satis est à nobis in Ciconiæ commentario disputatum.

Idem Plin. lib.18. cap. vltimo. Georg.lib.1. Plin.ibid.

DE CINNAMO.

AROMATARIVS. Cap. XLIV.

HOMINEM ex aromatum mercimonijs ditescentem significantes, Cinnamum autem pingunt. Auis ea in Arabia versatur, quæ surculos Cinnami congerit, ex quibus nidum sibi conficiat quocirca indigenæ plumbatis eum sagittis decutiunt, mercis gratia: neque aliud mihi super ea compertum est.

Hæc à Plin. lib.10.c.33.

DE VELIA.

STVDIOSVS OTII. Cap. XLV.

STVDIOSVM otij & commodorum hominem indicare qui volunt, Veliam auem pingunt: e enim in vmbra & aura æstatem agit,hyemem in apricis: nam & potentes,cum in eos qui otio lite

rari

A rario dediti sunt, cauillantur, genus hominum ignauum appellant, quod, vt apud Iuuenalem est, tecto gaudet & vmbra.

DE ASIONE.

IGNOBILITAS. Cap. XLVI.

IGNOBILEM hominem, atque vt dici solet, Terræ filium, notare si vellent, Asionem illum pingebant, qui diuersus à perenni est, corpore pingui & minimè vocali. Nihil enim habetur exploratum de generatione eius, cuiusmodi, qualisq; sit: cæterum Fauonijs tantum flantibus eum apparere constat, veluti etiam pleriq; homines ignobiles, potentiorum tantum fauore aliquo, tali quippe adspirante Fauonio, nullis alioqui natalibus, nulla probitate, nulla virtute, nulla muniti disciplina ad clarissimas interdum dignitates euehuntur, omnibus vnde hi prodierunt, admirantibus. Noctuarum hoc est genus maximum, quibus pluma aurium modo surrigitur, vnde & nomen illi: otus enim Græcis est, de qua quidem apud Athenæum plura comperies. *Asionis generatio incognita. Idem Plin. lib.10.c.23. Easdem aues quidam dicunt σκῶπας.*

MINVS. Cap. XLVII.

PER hanc auem pleriq; mimum atque parasitum exprimunt: non enim à mimica multum distat pars parasitandi, quam ita describit Horatius: *Epist. lib. 1. Sat. 18.*

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum credas sæuo dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Est enim hæc auis omnium maximè imitatrix, &, vt Plinius ait, parasita, & quodam genere saltatrix. *Plin. ibid.*

CORNVTI. Cap. XLVIII.

HÆC in clypeo atq; insigni militum Romanorum, qui recentiori tempore, paulo ante quam declinaret Imperium, sub Magistro peditum merebant, ordinis eius signum fuit qui CORNVTI appellabantur: eratq; ales prasini coloris in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus late ductus circumplectitur, à quo mox arctior & ipse luteus, & circa marginem extremus ruber.

DE IYNGE. Cap. XLIX.

IYNX inter lingua nobiles enumeratur, pro quo nomine Lyncem compluscul is in locis apud Plinium corrupte scriptum offendes, indice etiam illo tam copioso, eodem errore perplexe notato: quippe qui volucre animal quadrupedibus adnumerarint. Lyncem eam quæ nostra Iynx est, arbitrati, Fringillam hanc vulgo dicunt, vt Gaza putat. Græci pleriq; Romani sermonis non vocem, sed significationem secuti, σεισοπυγίδα, Latini à caudæ continuo motu, motacillam dici tradidere, Torquillam alij, à torq; quo collum insignita est, alij Turbinem, alij aliter nominarunt; sed nos Pliniani codicis macula iam eluta, ad significata nostra reuertamur. *Quidã etiam verticellum à colliuersura vocant.*

DICACITAS. Cap. L.

PER eam pictam nonnulli dicacem hominem intelligunt, propter insignẽ linguæ longitudinem: linguam enim habet Serpentibus similem, quam in longum mensura quatuor digitorum exporrigit, rursumq; contrahit intra rostrum non complicatam, sed terreni lumbrici more collectã, & in sese reductam. Communis autem sermo verbosos garrulosque homines, ab instrumento ipso linguaces appellare solet. Sed ad linguam id etiam addemus, quod pedes habet Iynx, binis vtrinq; digitis insignes: illi tamen hæc de Lynce dicta credidere. *Hæc à Plin. li.10.c.47.*

INCANTATIO. Cap. LI.

PASSIM vero præcipuum ales hæc fuit incantationum signum: propterea quod ei amatorium quid natura inesse persuasum est. Quinetiam quæcumque ad rem amatoriam veneficia, phar- *Quomodo pro veneficijs combu-*

 maca,

ratur docet Tenedius in nauigatione Propontidis.

maca, incantationesq; comparatur, vno vocabulo Iyngas Græci vocauêre. Hinc apud Theocritum A intercalare illud, Pharmaceutria,

ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.

Scribit Pindarus, Venerem Iynga cœlitus attulisse, quam Iasoni daret, carmenque docuisse, quibus Medeam in amorem alliceret.

VEHEMENS CVPIDITAS. Cap. LII.

IDEM Pindarus hieroglyphicè locutus ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ dixit, vehementem cupiditatem significare volens, vt eius interpretes exponunt. Iynx enim, vt interpretantur illi, vis illa dicitur, quæ cogitationem nostram ad cupiditatem & amorem trahit. Tradunt nonnulli Pithus eam filiam fuisse, propter persuadendi vim: maxima enim persuadendi vis inest amori, nihilque tam incredibile dici potest, quod amanti non persuadeas. Vnde recte Ouid. *Credula res amor est.* Addunt, eam amatorijs veneficijs incitasse Iouem in amorem Iûs. Sedenim Callimachus Echus filiam dicit, & Iouem (tanta eorum temporum vanitas fuit, ne imperitia dicam) ab ea veneficijs coactum, vt secum rem haberet: B vtcumque, mox ab irata Iunone in eiusmodi auiculam transmutatam, veneficijsque amatorijs construendis damnatam.

DE CAPRIMVLGO.

PERNICIOSA CONSVETVDO. Cap. LIII.

PERNICIOSÆ consuetudinis hominem indicaturus quispiam, Caprimulgum auem pingat: ea enim inter capras familiariter versatur, appetitq; earum vbera sugere: quod cum fecerit, vber extinguitur, Capra, vt aiunt, excæcatur.

C

DE TVRDO.

SVIS ARTIBVS ELVSVS. Cap. LIV.

HOMINEM qui technis & commentis, consilijsve, aut artibus proprijs elusus malè perierit, & vti dicitur, in laqueos quos tetenderat, inciderit, ostendere qui volunt, Turdum viscatæ implicitum virgulæ pingunt: quandoquidem, vt inquit Plautus, *ipsa sibi auis mortem cacat:* viscum enim nō prouenit, ait Plinius, nisi maturatum in ventre ac redditum per auium aluum, maximè Palumbium & Turdorum. Apud Irenæum legas quid huic rei simile, de ijs qui in eligendo sibi malo sunt procliuiores, & aduersa mox quæ in se ipsi contrahunt, Deo imputant, cum nihil aliud sit, *Indurare cor Pharaonis,* &, *Excæcare oculos populi apud Deum,* quam gratiam suā quæ se large volentibus infundit, à praue & iniquè agentibus auertertere. Nam simulac quis Deū dereliquit, quæ bona sunt aspernatus, amissa Spiritus gratia, omnibus inde afficitur incommmodis, viam rectam non videt, & contumacem se opponit ad admonitiones, nullo pollet animæ sensu, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita dicimus eum à Deo excæcari, & obdurari, quemadmodum Solem occidentem recessu à nobis noctem facere: cum alioqui nihil à Deo nisi bonum emanet, quemadmodum à Sole semper lumen & calor. I

Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. Turdus ipse sibi malum cacat. Meminit Seruius 6. Æn. & Arist. lib. 9. de nat. anim.

SVRDITAS. Cap. LV.

ALIOQVI Turdus surditatis indicium est, cum omnium auium eo plurimum incommodo laborare Turdum, manifestum habeatur. accedit huc, quod prouerbium κίχλης κωφότερος, de loquacibus, qui loquentes alios pati nequeant.

Turdo surdior. Zenodotus ex Eubuli Dionysio.

DE

A

DE ERYTHACO.

SOLITVDINARIVS. Cap LVI.

SOLITVDINARIVM hominem qui significant, Erythacum auem pingunt, quæ quidem ita secessu ac solitudine gaudeat, vt raro duas vel in eodem saltu reperire possis. Eam Theodorus modo Syluiam, modo Rubeculam appellat: alterum à syluarum desertis, alterum à ruboris indicio, quod ex Græca dictione colligitur.

Quidam sic hyeme vocant: æstate vero Phœnicurũ, à cauda rubea. ἀπὸ τοῦ ἐρυθραίνομαι, i.e. à rubescendo.

DE CINCLO.

PAVPERRIMVS. Cap. LVII.

INVENIEBAM extremæ paupertatis hominem per Cinclum auem pictam significari. Causam Ælianus affatim explicauit, qui Cinclum auem esse dicit imbecillam, inualidamq; adeo, vt nidum sibi ipsa parare non possit, alienisq; ideo nidis ouifœtare. Est & apud Suidam aliqua de Cinclo mẽtio, B cui nomen à caudæ motatione sit σεισοπυγίδι. Ea nimirum Iynx est, de qua nunc agebamus. Hanc sane vulgus plerisque locis, Græcum vocabulum exprimendo, *Codaquassulam* dicit. Interpretes Theocriti hoc ipsum agnoscunt, & κιγκλίζειν, *lumbos motare*, dicunt, quod Latini *fluctuante lumbo* reddidere.

CINGANI. Cap. LVIII.

CVM itaq; Cinclus inops adeo sit, neq; certo vsquam lare vtatur, nonnulli errones illos, qui nunc totum terrarum orbem mendicabundi cum chiromanticis vxoribus & liberis peragrant, nusquam certas domos habentes, quos vulgo Cinganos vocamus, Cinclos ab auis huius similitudine appellatos arbitrantur.

ADVENA. Cap. LIX.

QVAMQVAM in vniuersum omne genus auium, quod aruspices pro peregrinis, aduenis & conuenis accipiunt: vt ostenti eius declaratione patuit, quod Alexandro oblatum est, dum condendæ vrbis Alexandrinæ in Ægypto modulum ab architectis deposcebat, forteq; euenisset vt neq; gypsus, neq; alba terra vspiam inueniretur, quo situm & magnitudinem cupido Regi describerent, architecti ad farinæ opem se contulerunt, eaq; disseminata quaqua vrbis mœnia ducenda erant, accidit vt aues ad eam depascendam auidius aduolarent: quo quidem ostento territus est Alexander: sed aruspices respondere, prospera vrbi ex hoc portendi, quod futura esset omnium & nutrix & alumna, solique vbertatem esset alienis quoque gentibus largissime communicatura.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXVI.

DE IIS QVÆ PER APEM, ET ID GENVS CÆTERA SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICVM PETRVM MELINVM ROM. SENATVS CANCELLARIVM.

OLATILIVM significationes, quas in aliquot digessimus commentaria, legisse te scribis, Petre Meline Romanorum ingeniorum præsens decus & ornamentum, in quibus & Apem habere voluisses, quæ, quod mellifica est, ad domus tuæ gentile nomen cognationem quandam habere videatur. Proinde, si quam, vt superiori anno fecisti, ædium tuarum partem picturis ornare pares, habiturũ

te speras tui generis argumentum, quo literatorum oculis possis non inaniter oblectare. Feci nõ inuitus, quod tibi forte gratum intellexeram. Sed quod à melle te maiorum tuorum nuncupatione vocari putas, dixerim ego te id nominis à morum potius tuorum suauitate comparasse: siue id summa humanitas meretur tua, siue affabilitas iucundissima, cuius lepore omnes ad te trahis tibiq; deuincis, vt de te vere dici possit, fauum mellis in ore tuo sedem posuisse: siue perelegans ille scribendi tenor tuus, vbi solutam orationem aut carmen facis, amœnissima quadam dulcedine legentem afficiunt, euenit vt vndecumq; merum mel & sis, & habearis. At plenus rimarum sum, neque me cohibere possum, quin epigramma illud cœnis nostris sodalitiis olim decantatum erumpat. Quid enim prohibet apud ingeniũ Poetica studiosissimum, aliquando Poetam agere? A

Romulei certant lepido certamine vates,
Nominis ecqua viget congrua causa tui.
Nam qui ex te norunt manare poetica mella,
Mellinum à merito nomen id esse volunt.
Atque alij malunt correpta parte Melinum
Dicere, Pegaseum quod melos ore canis. B
Sis quodcumque velis, nullo discrimine amandus,
Seu mihi Mellinus, siue Melinus eris:
Omnia congruerint: tanta dulcedine carmen
Pangis, & oranti spargis ab ore melos.

Id quod eo tibi gloriosius accidit, quod horum infelicitas temporum pauca admodum nunc ostendunt ingenia, quæ bonarum artium amare eruditionisve felicitate capiantur: eoq; alieniores plerique à doctrinæ studiis euadunt, quo sunt magis natalium splendore aliquo illustrati. Tu vero, cum ex ea sis domo ortus, in qua summi pleriq; viri gentiles, tui & veteri & recenti etiam memoria ad patriæ ornamentum geniti, insignia rerum à se gestarum monumenta reliquerunt, Cardinalia decora, primos in vrbe honores, titulosq; foris, arma pro salute patriæ victricia, diuitias honestissimis artibus comparatas, nihil rerum harum amplitudine contentus, à teipso splendorem excitare quæsiuisti: vt clarissima ea familia dignus euaderes, patreq; inprimis tuo Senatore semper optimo, apud quem tanta educatus es sanctitate. Accessere mox bonæ artes, & egregiæ disciplinæ, Latinæq; & Græcæ literæ, quas eo conatu successuque assecutus es, vt paucissimi omnino sint inter Romanam hanc nobilitatem, qui parem tecum gradum hodie conferre possint. Sed quoniam non de literis tantum, sed de totius vitæ tuæ integritate, atq; animi magnitudine, si quis de te loqui cœperit, sermo faciendus esset, parentumq; tuorum benignitas omnis explicanda, qui me omnibus humanitatis officiis prosecuti, quam in filios exercere par est, beneuolentiam, charitatem, & studium in me omne præstiterunt, his in commodius tempus dilatis, quod nunc agendum instat, Apem ipsam, quam tibi merito deberi iudicauimus, exhibendam curauimus. Ecce vero tibi eam, in cuius comitatum, ne Fucus etiam, helluo ille satis impudens, & molestissimi Culex & Vespa sese intruderent, repellere numquam potui, ac ne vllus & molestiæ & importunitati finis esset, Musca etiam, Cicada & Araneus se his admiscuere. Tu quidem strenue nimirum & ex prudentia tua feceris, si ne ab eorum aliquo lædare, caueris. Verum age, quid Apes sibi velint videamus. C

POPVLVS REGI SVO OBSEQVENS. CAP. I.

Apis sola ex animalibus regẽ habet. Plin. lib. 11. c. 5.

POPVLVM Ægyptii sacerdotes obsequentissimũ Regi suo significare si vellent, Apem faciebant, illam vtique breuem, variam, & in rotunditatem compactilem, quæ sola ex animalibus Regem, more hominum, habet, quem vniuersum Apum agmen consectatur, æque atque homines Regi obtemperantes. Rex vero vel aculeo caret, vel ad offensionem minime exerit, quæ quidem præcipua est in Rege virtus, qui in obeundis vitæ officiis, non magis iustitiæ aculeum, quam dulcẽ mellis clementiam ostentare debeat. Ac de populo quidem agnoscit hoc idem Plotinus libro *De suo cuiusque genio*, qui ciuilem hominem, popularibus vtiq; studiis deditum, sed qui perfectam virtutem consequi minime potuerit, ab obitu in Apem regenerari fabulatur, qui vero ciuilem virtutem ad amussim assecutus fuerit, eumdem iterum hominem fieri contendit, & ad eadem munera rediturum. D

REX. CAP. II.

Regis Apũ, simul & hominũ simpathia.

MERITO itaq; Regem, qui populos vnanimi beneuolentia sibi deuinxerit, ostendere qui vellet, examen Apum proponere consuerunt; siquidem is foras non procedit, nisi migraturo examine:

A mine: cumq; procedit, totum examen circa eum conglobatur, cingit, protegit, cerni non patitur: aliquo tempore. Cum populus in labore est, ipse, inquit Plinius, opera intus circuit similis exhortāti, solus immunis: circa eum satellites quidam lictoresq; assidua custodientes auctoritate. Cum processere, se queq; proximam illi cupit esse, & in officio conspici gaudet. Vbicumq; consedit, ibi cunctarum castra sunt. Missam facio miram earum circa Regem obedientiam, vt fessum humeris subleuant, validius fatigatum ex toto portant, multaque huiusmodi, in quibus enarrandis tanta vtitur suauitate Plinius, vt eas ipsas Apes in eius ore mellificare dicas, vnde Lepor ille tam dulcis eloquentiæ demanarit. Adamantius ait, Apes hæc nullo animi conceptu facere, vt plerią; contendunt, sed naturæ ipsius diuinæ beneficio, quæ vel bruta eousq; prouexerit, vt plerisq; in rebus ratione præditos imitentur. Nos vero vult admonitos, vt vbi Apum mores cognouerimus, ducibus parere non recusemus, negotiaq; ad Reipub. ciuitatumq; salutem opportuna alacri animo suscipiamus. Non enim amat id genus hominum Adamantius, qui sub pietatis specie suam obtegunt ignauiam, suoq; tantum otio & commodis consulentes, negotia subfugitant, & veluti genus humanum oderint, humanas etiam consuetudines auersantur. Adeo vero est Apes, vt Musonius obseruat, conuersationis & vitæ sociæ amatrix, vt si B sola relinquatur, desiderio tabescat & moriatur: quod ad popularis hominis naturam & similitudinē referri potest. Atq; huc spectat Plutarchi illud super exilio dictum, *Nos quasi Formicæ, vel Apes si ex vna vel cauerna vel alueario exciderimus, hospites externique esse videmur.* Hoc ipsum examinis significatum in aruspicina etiam reperitur, cuiusmodi signum Dionysio, paulo ante quam regnare cœpit oblatū est, qui cum Equum è voraginibus, in quas demersus erat, nulla prorsus cōtentione extrahere potuisset, discesserat, vt Philistus ait, ægre ferens: cum autem aliquantulū progressus esset, subito exaudiuit hinnitū, ad quem conuersus Equum alacrē lætus aspexit, cuius in iuba examen Apum consederat, imperij quod occupauit indicium. Nam Equū subiugationi frænoq; aptum esse, suo diximus cōmentario.

REGNVM. CAP. III.

Nō ſ Apibus est principatus. Plin lib. 11. c. 5.

AC ne ab Sicilia tam subito discedamus, Hieroni quoque iā iussu patris exposito, propterea quod ex ancilla natus esset, ne nobilitati paternæ dedecori foret, tamen ita humanæ opis indigenti Apes in os mella congessere: quo ostento pater ab aruspicibus admonitus, filium recolligendum duxit, moribus & disciplinis iis erudiendum curauit, per quas postmodum ad præmonstratā Regni maiestatem facile peruenit. Ita vero nomini regio fauorabiles sunt Apes, vt in causa fuerint, ne Onesili Regis Cyprii caput, quod in ludibrium Amathusij supra portā vrbis suspenderant, insepultum diutius maneret: in id enim iam exanimatum examen Apum mella contulerūt, fauisq; referserunt. Hinc loci incolæ oraculi super hoc requisiti, responso moniti, caput honorifice sepelierunt, Onesiloque quotannis, vt Heroi, sacra instituerunt.

GRATA ELOQVENTIA. CAP. IV.

ADDVNT nonnulli, suauem eloquentiam per hieroglyphicum Apis significari. Quamquā Diogenes suæ morem gesturus mordacitati, orationem blandam, vtpote ad fallendum vel ad gratiam parandam, mellitum laqueum vocitabat. Irridebat is Platonem perlibenter, cui paruulo in cunis dormienti Apes in labellis consedissent: ex quo responsum est, singulari illum suauitate orationis futurum. Ita præuisa eloquentia est in infante per Apem. Et huiusmodi tale D. Ambrosio è nostris contigisse, memoriæ proditum est. Idem & Pindaro Poetæ accidisse Pausanias tradit, cum is puer adhuc Thebis digressus æstiuo tempore Thespias proficisceretur, calore exuperante aliquantulū à via declinauit, & sub vmbra nonnihil acquieuit, cui in somnum soluto Apes in os mel congessere. Et ita demū quemcumq; veteres ab eloquentiæ suauitate cōmendarent, eum ab Apib. nutritum dictitabant. Sic & Theocritus Comatam beatissimum ait, cui huiusmodi nutricatio contigisset. Apud Hesiodum, Theogonia, Musæ amicorum linguis rorem instillant, in castigatis enim exemplaribus, non ἀοιδὴν, sed ἑέρσην legitur: *Plin. lib. 11 c. 17.*

Τῷ

Et Homer. Iliad. α. de Nestoris eloquentia, γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέειν, ab eius lingua fluere mel, ait.

Τῶ μὲν ἀπὸ γλώσσης γλυκερὴν χέουσιν ἐέρσην.

vbi interpretes ἐέρσην δρόσον interpretantur, ac perinde mel intelligi debere, inde vero eloquentiæ suauitatem. Sane Pindarus amabile mel Isthmiis posuit, ἐν δ' ἐρατεινῷ μέλιτι, pro felici successu, quem Iupiter propinat, vbi commentatores gaudium intelligi volunt, quod ex commendatione & laudib. percipitur, si præsertim illæ ab eloquenti & erudito viro optime prædicentur: qua quidem voce, teste Themistocle, nulla suauior exaudiri potest.

POETICÆ AMOENITAS. Cap. V.

Epist. lib. 5. Sat. 19. Pin. Nem. Od. 3. Ego tibi hoc mitto mel mixtũ albo cum lacte.

OMNIVM autem consensu receptum est, per Apis hieroglyphicum Poeticam intelligere amœnitatem, vt apud Horatium: *Fidus enim manare Poetica mella:* & vt ait doctissimus vndecumq; Varro, *Apes causa Musarum esse dicuntur volucres:* quod si quando displicatæ sunt, cymbalis & plausibus & numeris reducuntur in vnum locum. Pindarus hymnorum suauitatem & elegantiam, per mel candido lacte commixtum intelligendum dedit, vbi Nemeis dicit: ἐγὼ τόδε τοι πέμπω μεμιγμένον μέλι λευκῷ σὺν γάλακτι. Lac ponit Pindarus, quod à natura est, ac perinde geniũ & venam indicat. Mel vero, propterea, quod magno Apum labore conficitur, artem & diligentiam significat. Hinc clamat Horatius:

De Arte Poetica.

Vos, ô Pompilius sanguis, carmen reprendite, quod non
Multa dies & multa litura coercuit, & quod
Perfectum decies non castigauit ad vnguem.

Carm. li. 4. Od. 2.

Et ipse de se, quantum pertinet ad laborem & diligentiam, quam scribundis versibus adhiberet, ait:

Ego Apis Matinæ more modoque.

De Arte Poetica.

Non enim temere vsq; adeo assurgit Pindaro tam honorifice, cuius hymnum agnoscat & vena diuite copiosum, & magno studio & arte simul elaboratum. Quin & suam fert super hoc loco sententiam:

Natura fieret laudabile carmen an arte,
Quæsitum est. Ego quid studium, sine diuite vena,
Nec rude quod possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amice.

FVTVRI SECVLI BEATITVDO. Cap. VI.

QVÆSIERIT hic sane aliquis, cur polliceatur Dominus ducturum se populum suum in terram lacte ac melle fluentem passim enim hieroglyphicum aliquid sapit diuinarum literarum sermo. Igitur Theologi nostri, referente Hesychio, hoc ad futuri seculi delicias beatitudinemq; transferunt: quod ex cibis quibus hic vtimur, nihil his suauius neq; dulcius inuenitur: cum quia sine labore comparantur, & nulla indigent præparatione. Nã bona illa absq; vlla solicitudine, sine dolore, studio nullo, apparatu nullo, condituræ nullius egentia, tamquam effuso copiæ cornu suggeruntur.

DVLCIVM APPETITVS. Cap. VII.

Mellis suauitas.

APES autem quia dulcia tantum gustant, si pascentes pingantur, hominem hieroglyphice significant qui dulcibus tantum rebus delectetur, dulciaque omni cura studioque perquirat. Horatius cum dulcedinem & suauitatem, quodq; maxime placeret, exprimere vellet, *Si iuuat & melli est,* inquit Plutarchus in libello De coniugalibus præceptis, *Mulier, ait, quæ viri primo congressu territa coniugalem inde copulam subfugitat, similis est iis, qui Apicularum aculeis patienter se offerunt, mella ipsa reformidant.* Ad eamdem respiciens iucunditatem Catullus, suum illum Passerem, *Lesbiæ suæ delicias,* cum maxime lepidum indicare velit, *mellitum* fuisse dicit. Denique Virgilianus Damœtas cum Pollionis amicis optat mella fluere, nihil aliud sibi vult, nisi vt copiosissima rerum omnium, quæ suauissimæ iudicentur, vbertate ditescant. Egregie vero Pindaricum est, mel pro suaui, tranquillo, & maxime expetendo, amabilique bono ponere, quare de Olympiis victoribus ait, ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον ἔχει μελιτόεσσαν εὐδίαν: quod exponunt Interpretes, *Victores vitæ reliquum agere in terra melli sua,* hoc est, tranquilla deinceps suauique perfrui quiete. Idem cum κόρον ἔχει καὶ μέλι dixit, *mel etiam satietatem habet,* nihil aliud voluit, exprimere, nisi supremam quamdam suauitatem atq; dulcedinem inesse melli, quæ tametsi supreme delectabilis est, satietatem tamen afferat, quam sententiam παροιμιακῶς protulit. Porro secius Horatius sensum eumdem attigit, vbi dixit, *Dulcia se in bilem vertunt:* quod tamen ex Physica disciplina est ab eo sumptum: aiunt enim Medici, cibaria dulcia confestim in bilem abire.

Ideo Græci, quicquid suaue & amabile est. μελίτηρον vocant. Hinc Plautus dulce amaro capulat in Pseudolo & Truculento.

DIV-

DIVTVRNÆ VALETVDINIS PROSPERITAS.
Cap. VIII.

INVENIO vitæ prosperitatem ac inoffensam valetudinem in longa æui spatia productam, per hieroglyphicum Apum in fœcundo oleę ramo considentium significari: id quod mihi Democriti respósum in memoriam adducit, qui olim interrogatus, qua ratione quis longiorem vitam assequi posset: interiora, respondit, melle irriganda, exteriora vero oleo perungenda: quod hieroglyphice acceptum ostendit, animum quantacumq; fieri potest suauitate permulcendum, hilaritatemq; vndecunque captandam, omni prorsus amaritudine atque acerbitate procul ablegata, neque quicquam quod exulceret, intromittendum, corpus vero exercitio consolidandum, quod quidem in otio torpescere necesse sit. Nam vt commentario suo dictum, oleum inter alia significata, exercitium quoque denotat. Sedenim Aristoxenus Pythagoricos plurimum melle vsos tradit. Neq; tantum calidi panis suffitu Democritus vitam dies aliquot in amicorum obsequium produxisse fertur, verum & vapore mellis naribus admoto. Omnino autem ferunt, quibus mellis vsus frequentior fuerit, vitam diutius producere: contra vero, qui cibis acidis delectentur, breuioris esse vitę. Sane Cyrnios populos, qui scilicet Corsicam insulam incolebant, longæuos vixisse tradit Athęneus, quod assidue mellis vterentur cibo. Nam & Diophanes, qui de re rustica libros conscripsit, longæuos euadere dicit, qui mellis esitatione delectati fuerint. Præstat vero in senecta ipsa plurimum pane & melle pasci: neque enim solum, vt is asserit, viuacitatem adiuuat, sed & sensus omnes sanos & integros custodit. Quamuis, quod ad Athenæum spectat, nostri mel Corsicum dicant habere aliquid in se, quod amaritudinem sapiat, vnde dixerit Ouidius de infasta exitiali cera:

Cyrni populi Ligures.

Ite hinc difficiles funebria ligna tabellæ,
Tuque negaturis cera referta notis,
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ
Melle sub infami Corsica misit Apis.

Et Maro prius dixerat,

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

Insomniosum mel apud Macronas memorat Xenophon, quod qui copiosius edissent, & vomere & excernere cogebantur, neque quidem omnino stare poterant.

Heraclia in Ponto mel conflatur, quod qui edêre mente abalienantur. Dioscor. lib. 2. c. 75.

MERETRIX. Cap. IX.

SED quoniam trahente rerum fluxu impegimus in mellis vitia, minime dissimulãdum, quod quadragesimis Hebræorum castris Hieronymus putat Ionathan contra detestationem patris gustasse mel intellectu mystico, quod scilicet destillat à labiis mulieris, & sorte deprehensum, vix populi precibus liberatum. Porro mel non offertur in sacrificiis Dei, & cera, quæ dulcia continet, non lucebat in tabernaculo, sed oleum purissimum, quod de oliuarum exprimitur amaritudine. Quod vero sit verisimilis Hieronymi coniectura super Ionatha, Aristoteles tum milites plerosq; omnes mulierosos esse, tum scriptores rerum qui recensent Hebræorum mores, gentem eam esse ponunt salacissimam. Sed Ionathan pro innocentia sua dicentem mihi videor audire: *Cur igitur ego conquestus palam sum, satis imprudenter fecisse patrem meum, qui populum tam longæ addixerit esuritioni, vt vel modico cibo, quem sors obtulisset, suorum vires vetuerit instaurari? Quorsum vlla hic impudicitia? Nam quomodo ego, qui à sole exoriente hostes vno tantum comitatus famulo, cum per inaccessas crepidines ad eos irrepsissem, quotquot obuiam habui aggressus cecidi, & in fugam verti, & mox accitis meis, ad vesperam vsque perseuerantissima occidione persecutus sum: quo pacto deliciis & genio vacare potuissem, qui pro summo Dei nostri honore, populiq; totius incolumitate, ad extremam vsq; delassationem confectus eram? quare illa obsecro adulterina, conficta, subdititia, nequaquam à tam probo, tam pio, tam acri veritatis propugnaculo, tam immerito de me vmquam cogitata credideritis.*

Ionathæ pro innocentia sua verba.

EXOTICÆ DISCIPLINÆ. Cap. X.

VT vero nos mellis damna prosequamur, id etiam addemus, quod Hierosolymitanus Hesychius non Poeticam tantum, verum omnem Gentium doctrinam per mellis Apumve hieroglyphicum significari tradit, quod in suauitate verborum & eloquij dulcedine tota consistit, rerum autem inanis est. Eoq; trahunt Salomonis illud ex Prouerbiis: *Non respicies ad mulierem meretricem, fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autem illius amara quasi absinthium.* Quo minus

Prouer. c. 5.

In sacrificiis cur mel prohibitũ. nus miremur, si, qui longo post tempore successit, Plato quoque Musas sui temporis meretriculas appellauit. Præceptum vero, vti paulo ante dicebamus in Diuinis literis, ne quicquam mellis in sacrificium Domino adoleatur, sed in munus primitiæ eius offerri possint. Præcipit enim ex parte, illius sapientiæ primitias offerri, non autem plenius ea vti: quippe vt fides nostra non in sapientia hominũ consistere videatur, sed in virtute Dei, vt Paulus in priore ad Corith. epist. Ea vero de causa mel, vt ait Eucherius, in sacrificiis offerri prohibebatur: quia resoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum, non possunt mysteriorum Dei esse participes. Hinc Pascha Domini comedi cum amaritudine iubetur, quia sit semper austera districtio veritatis.

DE VITÆ DVLCEDINE AMARITIES. Cap. XI.

ATTINGEMVS ea quoq;, quæ complexu rerum possint in orationem absolutam coalescere: vt si quis amaritudinem aliquam, aut infortunium, quod anteactæ vitæ suauissimum otiũ & tranquillitatem exasperet, per huius generis hieroglyphica explicare voluerit: non alia congruentius pictura signove vtetur, quam figurato mellis fauo, de summo cuius absinthium pullulet, herba nimirũ amarissima, quod quidem Lucretianum illud sapere videtur, quod in nostræ vitæ conditione frequenter occurrit.

Lib. 4. *—— Medio de fonte leporum*
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Sic Plato in Philebo, πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον ait amaro dulce admixtum, aut γλυκύπικρον, dulce amarum à Cicer. ad Attic. epist. lib. 5.

POPVLARIS FVGA. Cap. XII.

COMMENTI sunt nonnulli popularem fugam per examen Apum, & subiectum fumum indicare: quandoquidem Apes nulla re magis consternentur, in fugamq; vertãtur, quam fumo supposito. Atque hac similitudine vtitur Apollonius Argonautis, in describenda Bebryciorum fuga, simulatque interemptum Amycum conspexere.

OBORTVS IN MOESTITIA LEPOS. Cap. XIII.

SED longe suauius illud est, quod per Apes ex cadauerosi Leonis ore prodeũtes innuitur. Pingi potest hoc vbi quis aut à detractoribus male habitus, insigniorem fuerit existimationem assecutus, aut inimicorum contumeliis affectus clarior euaserit, aut ex illatis iniuriis creuerit. Mordacissimus est enim Leo violẽtus, & ferox. Apes vero in eius faucibus mellificãtes, prospera & suauia quæ subsequuntur indicant. Verum historia vetus ansam huic hieroglyphico subministrauit, quippe Samson Danidanus tribulis, cũ in ferocissimi Leonis occursum illapsus esset, vltro belluam adortus eam strangulauit, peremptamque ex publica via in syluam proximam pertraxit, eamq; ibi in abscondito reliquit. Paucis vero post diebus proiectæ belluæ cadauer inuisurus eo rediit, vbi mira res oculis obiecta est: nam frequens Apum examen in tabidis eius faucibus fauos fabricare occeperant. Vnde illi postea quæstionis argumentum fuit, quam Pelisteæ iuuentuti dissoluendam proposuit. *Qui fieri posset, vt truculenta immanisq; res, eademq; voracissima, suauissimum ex ore cibum erogaret?* Cuius quidem quæstionis historiam solius vxoris silentio crediderat, eius fidem & taciturnitatem exploraturus. Hinc illa mox medio conuiuio, ob rem ab vxore proditam, exclamatio Samsonis plena acerbitatis exaudita *Nihil esse fœmina fallacius.*

PROPHETARVM ORACVLA. Cap. XIV.

Propheta Apes dicti. Psal. 19. & 119. MINIME vero prætereunda sunt etiam alia, quæ sacris nostrorum literis traduntur: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & fauum ori meo.* Et alibi: *Iudicia Dei dulciora super mel & fauũ.* Omnis enim Prophetia suaues cœlestis doctrinæ fauos, & dulcia diuini eloquij mella componit, Et Debora

A bora libro Iudicum Prophetiæ particeps facta, Apis interpretatur, vt ait Adamantius. Et omnes denique Prophetiæ sub Apis nomine comprehenduntur, earumq; faui ea sunt oracula, quę literis mandauere. Atq; hoc est bonum illud mel, quod comesse iubemur. Quicumq; enim oracula ea diuina meditatione complectitur, scriptis vatum nostrorum sermonibus alitur & recreatur, is mandatum illud diuinum exequitur, quo præceptum est, *Comede mel, fili*, bonumque id esse reipsa protinus experitur. *Esa. 7.*
Quod autẽ de Assertore nostro prædictũ est, *Mel comedet*, mel hic Adamãtius nostra de virtute colloquia significare profitetur. Quotiescumq; enim de abstinendo à voluptatibus, de domitanda nequitia, de iustitia, de prudentia ex animo disserimus, sermonis istiusmodi suauitate libentissime pascitur Deus, hosq; liquores assidue sitibundus inquirit, cui si nequitiæ, si pusillanimitatis, si scelerum & stultitiæ amarulenta pocula propinauerimus, gustum vt offensus refugit, & vt fel odiosum auersatur.

CONCORDIA. Cap. XV.

ET quia amoris erat infantes à lauacro susceptos lactis & mellis gustu plurimum imbuere, nõnulli hoc ad concordiæ significationem factum autumant, Tertulliano ita dicente: *Inde suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus.* D. etiam Hieronymus aduersus Luciferianos de hac ipsa re in hunc modum: *Nam & multa alia, quæ per traditionem in Ecclesiis obseruantur, authoritatem sibi scriptæ legis vsurparunt, vt in lauacro ter caput mergitare, deinde egressus lactis & mellis prægustare concordiam.* Id tametsi faciunt iam adulti, quandam tamen infantiæ significationem præ se ferunt. Fuit vero aliquibus mos, vt loco mellis, vinum cum lacte propinaretur. Nam apud Occidentis populos diu obseruatum est, vt tinctis sacro lauacro ad eiusmodi innocentiæ, quæ præcipua est in parua ea ætatula similitudinem quandam, vinũ & lac tribueretur. Eoque Tertullianus Esaiæ dictum trahit: *Venite, emite absque argento, & sine commutatione, vinum & lac.* *Esa. c. 55.*

CASTITAS. Cap. XVI.

INCORRVPTAM adhæc virginitatem, & castum animi propositum, per Apes significari id argumento est, quod ipsæ homines à coitu olidos acriter oderunt, & vt Plutarchus Coniugalib. præceptis ait, Apes eos male accipiunt, qui recentes à muliebri copula superueniant, sed mulieres, quæ Veneri operam dederint acrius inuadunt, quique vel vinum potũ, vel vnguenta oleant. Nam & Maro eas ignorare Venerem his versibus attestatur: *Apes Veneris inimicæ.*

Illum adeo placuisse Apibus mirabere morem,
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes,
In venerem soluunt, aut fœtus nixibus edunt,
Verum ipsæ foliis natos, & suauibus herbis
Ore legunt. *Geor. lib. 4.*

Hinc Pythiis ait Pindarus, σὲ δ' ἐν τούτῳ λόγῳ χρησμὸς ὄρθωσε μελίσσας, quo loco interpres subiecit: *Proprie quidem Apes sacras Cereris ministras appellauit, improprie vero omnes alias, propter animalis puritatem.* Nã & alibi sacris eam Apibus delectari dicit. Alij Nymphas sacrificiorum præsides appellari tradiderunt. In Diuinis quoque literis Apem virginitatis imaginem esse dicit Eucherius, nulla tamen causa reddita: quia scilicet eam satis ex Marone cognitam abitraretur.

ADVLATOR. Cap. XVII.

VERVM aliud ex Ape hieroglyphicum idem ponit Eucherius, nempe simulacrum eam esse adulatoris: vtpote quæ mel in ore habeat, in occulto caudæ spiculum, atque ita homines qui lingua blandiuntur latenter vero feriunt, significare: loquendo enim mellis dulcedinem proponunt, re vero ipsa vulnus inferunt. *Vt melle litus gladius, obtectus D. Augustino, à D. Hieronymo.*

VLTIO. XVIII.

NEQVE defuerunt veteres Theologi, qui Apem vltionis & iracundiæ signum in Diuinis literis esse dicerent, citatis ex Esaia & Dauide locis: *Et Apis quæ est in Assur.* Et, *Circũdederunt me sicut Apes.* *Plin. li 11. c. 10. Apes cessantiũ inertiã notant, castigant mox, & puniũt morte. Ibid. Plin.*

ARTIFICIVM. Cap. XIX.

NAM illud, quod Salomon ait: *Vade ad Apem, & disce ab ea, quam laboriosa sit operatrix*, vnicuique manifestum est artificij sedulitatisque illam esse hieroglyphicum, Virgilio præsertim naturam

eius tam luculenter explicante, vt versus eos & decies & centies memoria repetisse neminem vnum A
pœnitere possit:

Geor. lib. 4.

Namque aliæ victu inuigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris, pars intra septa domorum
Narcissi lacrymam, & lentum de cortice gluten
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suspendunt ceras: aliæ spem gentis adultos
Educunt fœtus, aliæ purissima mella
Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti,
Inq; vicem speculantur aquas & nubila cœli,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto,
Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.
Feruet opus, redolentq; thymo fragrantia mella.

Democritus tamen dicacitate (vt idem identidem repetam) libertateq; illa fretus sua, diligentiā hanc & assiduam in re facienda curam improbaturus, parcos aiebat Apibus esse similes: quæ vti semper victuræ laborarent. In quam sententiam Virgilianum illud potius detorquerem:

Sic vos non vobis mellificatis, Apes.

SOLSTITIVM. CAP. XX. B

Hæc plene à Natali Comiti li. 5. c. 11.

EST & solstitij æstiui hieroglyphicum Apes, quod suo ad labores egressu, vt apud Aristotelem habetur, solstitium id denunciat: eo quippe tempore, quasi ferias quasdam celebrent quiescentes. Sed iam tempus est, vt & nos quoque tandem aliquando quiescamus ab intenta adeo Apum harum inquisitione: si modo vnum quod haudquaquam prætereundum est, subiunxerimus, quod ab Mnasea Pataræo de Apibus scriptum tradunt: eas humanum genus ab esu carnium, ad arborum fructus & hortensia olim auocasse, condimento scilicet subministrato, per quod vniuscuiusq; cibi, subacidi etiam & amari, sapor commendaretur: cuius etiam inuentionis huiusmodi recitat historiam. Peloponnesi, ait ille, Melissa quædam cum fauum Apum inuenisset, prima omnium gustauit, mox & aqua dilutum bibit, remq; aliis indicauit, animaliaq; ipsa de se Melissas appellari, & ab hominibus summa cura & diligentia curari obseruariq; mandauit.

Apes dictæ Melissæ.

DE CVLICE. CAP. XXI. C

DE suauitate dulcedineq; hactenus locuti, Melissæ temperamentum secuti, quod ipsa non insulse, oppositis iuxta se simulq; positis, excogitauit, de acore iam dicere aggrediemur, cuius hieroglyphicum est Culex.

ACORIS AVIDVS. CAP. XXII.

Genera culicum acescens natura gignit. Plin. lib. 11. c. 35.

EA vero de causa cœptum est, proposito Culice, hominem acidis illectum indicare: quod Culices obseruassent non admodum cupide appetere dulcia, sed acida quam auidissime. Leuia hæc forte videantur, si quis simpliciter acceperit. Sed enim veluti per mel omnem rerum iucunditatem intelligebamus, ita per acorem quicquid est amœnitati contrarium, nobis fuerit proponendum. Esse enim homines, qui iucunditatem omnem auersentur, verissimum est, & ne longius exempla quæramus: erat mihi nepos natura adeo tristi, vt si quem hilarius ridentem audiuisset, vltro stomacharetur & excandesceret, in reliquis vitæ muneribus quantiuis pretij, & bonus & prudens. Erat & alter ita risui hilaritatique deditus, vt ad obnunciatas quorumcumque hominum calamitates risu diffluerer: quinetiam ad patris & matris incommoda, vel ærumnas etiam suas effusissime cachinnaretur. Præterea, qui Principum vitas scribunt, hęc etiam quamuis humilia consectantur, vt indifferentem in victu Iulium Cæsarem, & qui conditum oleum pro viridi appositum minime fuerit aspernatus: aut Octauianum Augustum minimi fuisse cibi, atque fere vulgaris, secundario pane, pisciculis minutis, caseo bubulo manu presso delectatum, atque alios huiusmodi aliis. Quod vero ad rem, quæ præ manibus est, pertinet, Tacitum Augustum Vopiscus tradit amariores cibos appetiuisse: quare minime mirum, si Virgiliani carminis dulcedine, & Ciceronianæ orationis suauitate, ad insectationem vsque offensus est. I

Nepotes duo authoris diuersa omnino natura.

Huc forsan spectat, q. supra lib. 19. ca. de Principe sibi tantum studēte ait de Hadriano Pōt. Max & Iouius in historia.

A ANIMI AFFLICTIO. Cap. XXIII.

Sed enim cadit & in sacra nonnulla ciborum amaritudo, vbi iubet Deus Azymis vesci amarulentis, quæ scilicet πικρίδα sint immixta: quippe animam affligendam, nullamque illi corporis dulcedinem per certos dies indulgendam. Festum enim illud nihil remissum, nihil voluptuosum, nihil luxuriosum, nihil lautum sibi deposcit, sed sola animi afflictatione, & amaritudine, atque humilitate celebratur. Huiusmodi est propitiationis dies: cum enim afflicta fuerit anima, & humiliata in conspectu Domini, tunc ei condonat errata repropitiatus Deus. *Amaritudo.*

DIALECTICA. Cap. XXIV.

Est genus Culicum minutum admodum in volatilium insectorum genere, quod animal in aëre suspensum, oculi visum inter volitandum fallit, nisi aciem intenderis validissimam, corpus tamen cum insederit, acutissimo maximeque tenui stimulo terebrat: ita quem volitantem cernere ne-
B quiueras, læsus stimulantem sentias. Puto eum esse, quem Eucherius in Culicum genere aculeis permolestum ait in Diuinis literis, Cyniphem appellatum, cuiusmodi atrocitatis illud est, quam Serapicam vulgo Romæ vocant. Per hoc animal, Ægyptiorum plagis adnumeratum, Dialecticam artem intelligi putat Adamantius, quæ minutis & subtilibus verborum stimulis animos terebrat, & tanta calliditate circumuenit, vt deceptus nec videat, nec intelligat vnde decipiatur. Ab hoc autem pungendi munere Hieronymus quoq; doctrinæ Aristotelicæ spineta attribuit, contra Heluidium.

DE COSSIS.

AGMEN. Cap. XXV.

Ingrventem quidem Culicum multitudinem Ægyptij significare si vellent, Cossos vermiculos si non pingebant, certe loquendo nominabant. Hieroglyphicè enim modo loquimur, mo-
C do scribimus. Idq; ea de causa, quod ex huiusmodi vermiculis Culices generantur. Sed ex Culicum multitudine infestum aliquod agmen intelligebant. Vti enim Culices quaqua feruntur, sunt incolis omnibus molestissimi: ita exercitus quantùlibet amicus quaqua iter fecerit, & molestus & damnosus est. Quod si vllo vnquam tempore experimento compertum fuit, infelicissima hac ætate nostra tot continuos annos magna cum totius Italiæ clade perspeximus. Longe enim grauiora damna nunc ab armatis amicis inferuntur, quã olim ab hostibus, qui vi rerum potiti essent: cuius mali causa est militum improbitas, summam disciplinæ militaris gloriam, in sola rapacitate reponentium. *De Cossis Plin. lib. 17. Exercitus, quantumlibet amicus, damnosus.*

DE FVCO. Cap. XXVI.

Adivngendvs fuerat Api Fucus, vtpote qui non digrediatur ab aluearijs, quibus semper insidiatur: sed quoniam dulcedinis antithethon ad Culicem traxit nunc ad Fucum conuertemur.

D ALIENI LABORIS FRVCTVS. Cap. XXVII.

Hominem ex alienis laboribus vtilitatem, delicias, gloriam sibi comparantem significare si vellent, Fucum pingebant. Sunt hi grandissimi inter Apes. Sed enim Fucos Furesque apud nostros confundi video. Plinius Fures inter illas grandissimos esse dicit. Aristoteles Fures maiores quidem Apibus, sed minores Fucis agnoscit. Vtcumque, mellificandi nullam Fucus habet curam, sed otiosus intus desidet, vel cum exit effert sese fusim in sublime, gyrosque volitat cum eiusdem generis animalibus, qui exercitum quasi faciunt, quod vbi satis iam fecerint, quasi se velut in campo exercuerint, redeũt domum, & epulis perfruuntur labore partis alieno. Contra illos Apes acerrimè dimicant, & vt Virgilius ait: *De fucis Plin. li. 11. c. 11 eadem.*

Ignauum Fucos pecus à præsepibus arcent. *Georg. li. 4.*

A

DE VESPA. Cap. XXVIII.

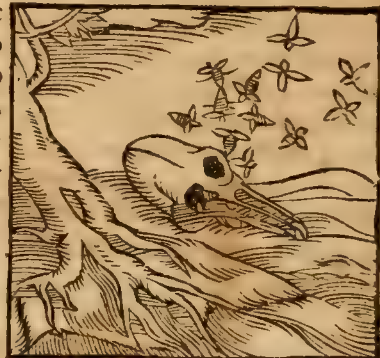
De Vespis Plin. lib. 11. cap. 21.

APud Horum legas Vespam ex corrupto Crocodili sanguine, vel ex eius cadauere procreari. Nostri ex Equino eam cadauere nasci volunt.

PERNICIES SVMMOTA. Cap. XXIX.

VTcumque, Vespa cum apud Ægyptios corruptum ostenderet Crocodilum, eadem ratione perniciem summotam extinctamq; significabat: quando, vti suo commentario dictum est ex Diodoro, Crocrodilus & mala & ærumnosa mortalibus illata commonstrat.

PVGNACITAS. Cap. XXX.

B

CÆterum Philosophi vetustiores pugnacitatẽ per hanc innuere videbantur. Nam & Equus, & ex cuius corrupto sanguine Vespa oritur, belli est indicium, vt suo commentario probatum. Et quod ad hanc facit pugnacitatem, Demosthenes, vt apud Stobæum περὶ διογένους διατριβῶν, Antisthenem ait aliquando à Diogene correptum, vt qui exili admodum voce homines castigaret, respondisse: *Vespas itidem sonum haud magnum alis excitare, aculeum tamen acerrimum habere.* Quare apud Æneã philosophum Platonicum, Exitheus dum Theophrasti dicta diluit, si quæ ille opinabatur vera essent, *Vespæ*, inquit, *item Hectori colligabitur,* ambo enim caput varia galea redimiti sunt, ac perinde pugnacissimi. De galea ad id alludit quod Homerus Hectora subinde κορυθαίολον vocat. Et mulierum chorus apud Aristophanem, Lysistrate, quieturum se dicit, nisi accesserit aliquis, qui tanquã Vesparum examen fodicare se, vel irritare aggrediatur. Atq; hæc omnia nostra sunt. Sapientiæ enim 12. habemus: *Misisti antecessores exercitus tui Vespas, vt illos paulatim exterminarent.* Importunum forte cuipiam videatur, si κατὰ πάρεργον remedium subiecero contra hanc Vesparum pugnacitatem, sed enim quod vtile vel commodum plerisque futurum est, nunquam ego iudicauerim importunum. Bellicoso mollis opponitur. Malua oleris genus, à mollitie, vt plerique tradunt, dicta, Vespis aduersatur, præcipuè syluestris: cuius succo, vt Demageron & Pexamus scribunt, qui sese illeuerit, à Vespis non impetitur neque pungitur. Quinetiam si quis punctus iam fuerit, eius herbæ succo, aut contusis & impositis folijs sonatur, apertissimo nobis documento, vt cum res nobis cum furioso fuerit, lenitatem amplectamur, quoque acerbioribus ille verbis excanduerit, nos mitioribus responsis ignem extinguere procuremus, illius dicti memores, μέγιστόν ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος.

Agitatorem galeæ. Iliad. lib. 3. vers. 314.

C

Malua vespis aduersa.

Sermo maximum est furoris antidotum & remedium.

IMPERFECTI MORES CIVILES. Cap. XXXI.

PLato, Phædone, eos qui popularem ciuilemque virtutem, quam temperantiam aut iustitiam nuncupant, exercuissent, nõ eam quidem ex doctrina Philosophorum, atq; ex eorum sententia descriptam, sed ex cõsuetudine quadam exercitationeq; ad aliorum exemplum acquisitam, post obitum in Vesparum, Apumve, aut Formicarum genus migrare contendit: his enim omnino aliquid natura dedit, quod ciuilis gubernationis similitudinem quandam præ se ferat: nam & ipsæ collegia celebrant, tribusq; & centurias distinguunt, habitationesq; sibi construunt magnificentissimas, in quibus cellæ fauorum in morem sexangulæ omnes. Sed Apum texta metarum quasdam propemodum formas imitantur, Vesparũ castra potius sunt, & Mausolea, orbiculari ambitu, tabulatis super altera alteris aggestis. Huiusmodi fabrica mirificè constructa, cum Belluni essem, ad me allata est ex cuiusdam syluæ solitudine. Septem sunt concamerationum orbes, alter super alterum duorum digitorum interuallo impositi, pilarum columellarumque interstitio distincti, vt vnicuique commodum sit spa-

Vesparum habitationes mirificè constructæ.

A sit spatium ad eundum & redeundum ad domos suas. Diameter orbium ad quintum vsq; duodecim circiter digitorum, à quinto reliqui fastigiatim coarctātur, vti vltimus ad quinos senosve digitos porrigatur. Maior orbis, primum quidem tabulatum, antiquæ arboris ramo appensus erat, crusta superne ad omnes ventorum & pluuiarum iniurias contemnendas solidata munitaq;. Infra hexagonales cellæ confertissimæ, ita reliqua tabulata eadem crusta cellisq; eisdem fabrefacta, suisq; columellis singula sustentata. E superioribus vero stationib. bestiolæ omnes abuolauerant, medias concamerationes innumerabilis multitudo compleuerat, folliculo quodam tenuissimo, pro tegumento vniuscuiusque loculi superinducto, quorum aliquot cum sustulissem, animaduerti Vespas capitibus imum adactis, domos eas omnes cōpleuisse. Quæ vero in inferioribus erant tabulatis, tanquam embrya videbantur vermiculorum instar imperfecta: ipsa quoq; eo tegumento, tanquam hybernæ cochleæ, sed admodum tenui præmunita, in benigniorē verni temporis horam asseruabantur: quæ tamen omnes, siquidem grauis hyems fuit, ibidem extinctæ sunt, neq; tamen computruit quicquam, & tot iam annos eadem forma statuq; spectantur. Expectabam quidem veris temperiem, vt quid acturæ essent B exploratum haberem, sed nihil vlterius processit. Fabrica apud me remansit, non sine magna omniū, qui eam conspiciunt, admiratione, tantum artis & ingenij, tantumq; in construendo ædificio tam operoso, perseuerantiæ bestiolis his in esse obstupescentiū. Sed quoniā in aculeata hæc incidimus, libet obiter Plinij locū perpendere, vbi libr. XI. cap. 8. supra vigesimum, *Aculeus*, inquit, *in ore vt Asilo, siue Tabanum dici placet.* Vereor ne illud, SIVE TABANVM DICI PLACET, adulterinum sit & subdititium, vt pleraque adhuc alia apud authorem eundem addita: quæ nisi peritorum hominum diligentia vetentur, indiligentiæ illi nomen inurant. Asilus enim diuersus à Tabano est. Græcè, οἶστρος vel Marone interprete, *Tabani & Asini differentia.*

Cui nomen Asilo *Georg. li. 3.*
Romanum est, œstrum Graij dixêre vocantes.

Tabanus vero musca est lenta, cineritia, quæ Græcè μύωψ dicitur. Rarus præterea est Asilus, Tabanus numerosissimus. Asilum, inquit Aristoteles, latiusculis quibusdam bestiolis, quæ in fluuijs supernatant, enasci: quamobrem magna Asilorum copia circa aquas, vbi id genus bestiolarum, quæ Ta- C banos vero ex ligno. Item Sostratus de animalibus quarto, œstrum è fluuiali materia nasci tradit, μύωπα vero ex lignis. Idem Aristoteles alibi sanguinea dicit animalia Tabanos, & Asilos: & passim demum de singulis separatim meminit.

PERTVRBATOR. Cap. XXXII.

PERVVLGATVM vero illud est, vt per hieroglyphicum Asili significetur is, qui aliorum otia perturbat, quietisq; rebus tumultum aut molestiam affert: est enim is, vt Maro cecinit,

Asper, acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta, furit mugitibus æther
Concussus, syluæq; & sicci ripa Tanagri.
Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno pestem meditata iuuencæ.

Hinc prouerbium οἴστρῳ πεπληγείς. Oestro percitus: hoc addito Iuno fertur vaccā Io in furorem egisse li. 3. Georg. Asili descriptio ex Virgilio.

Maronianus autem versus de Asilo Romana voce dicto nimirum, ostendit verba illa apud Tranquillum ab Othone Galbæ manibus deturbato, identidem obmurmurata in damno esse, si, vt vulgata habent exemplaria, legamus, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς? quare castior omnino lectio substituēda. Nam illud quoq; quod magna eruditione viri commenti sunt de longis tibijs, adhuc non liquet.

DE MVSCA. Cap. XXXIII.

INSTAT demum, nobisq; negotium facessit importunissima bestiola, quæ licet ab omnibus solita sit abigi, pertinacia tamen sua peruicit, vt de se multi multa scribere cogerentur: nos ea tantum quæ ad hieroglyphica faciunt, memorabimus.

De muscæ pertinacia, extant versus Homeri Iliad. ρ.

IMPORTVNITAS AC IMPVDENTIA. Cap. XXXIV.

IMPORTVNITATEM sane atque impudentiam Ægyptij Sacerdotes notare si vellent, Muscam haud indecenter faciebant: eam enim vt sæpius & assidue expellas, & à te summouere contendas, tanta tamen impudentia prædita est, vt identidem redire, infestare te minime vereatur, nullam tuorum

rum commodorum rationem habeat: siue loquare, siue dormias, siue bibas, siue cibum capias, siue legas, scribas, parata semper adstat, vt in faciem insiliat tuam, infesta, importuna, incommoda, nulli rei nisi fastidio de se concitando idonea. Hinc apud Ciceronem secundo de Oratore, ridicule dictum de molestissimo iuuene, *Abige Muscas puer.* Hinc Platonicus vir Æneas summæ Philosophus integritatis, dum Euxitheum introducit Theophrasti commenta deludentem, qui dictitabat animas relicto humano corpore id genus bruta sectari, eisque inhærere, quorum opera visæ fuerint imitari, vt Hyperbolum quendam impudentiæ notaret, inquit: *Musca item Hyperbolum trahet:* quippe par fuit vtriusq; impudentia.

Æneæ Philosophi dicterium.

PERTINACIA. Cap. XXXV.

Iliad. li. 14.

EA tamen improbitas pertinacissima, qua nunquam rebus quietem esse sinit, tanti fuit, vt inter prælia deorum grauissimasque res Poëtarum principem Homerum illexerit ad eius pertinaciæ perseuerantiam memoriæ demandandam, hieroglyphicumque proponendum, quo ferox hostis insultat hosti, neq; moram, neq; requiem dat vllam, donec vulnus inflixerit, & audaciæ confidentissimæ munus executus fuerit. Ita enim apud eum legitur:

> Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν.
> Ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
> Ἰσχανάᾳ δακέειν,

Id est, Atq; illi muscæ vim intra præcordia misit, Quæ quamuis de pelle viri sit sæpe repulsa, Assultat morsura tamen.

Vnde etiam Hebræis Beelzebub dæmonis nomen, quem aliorum longe principem prædicant, cuius Musca est hieroglyphicum, quod D. Hieronymus agnoscit: nunquam enim cessat ille humanum genus modis omnibus infestare, & modo hos, modo illos ad perniciem laqueos tendere, ac omnes, quibus nos perdat, vias intentare. Obseruauerat etiam Eucherius, Muscam in Diuinis literis modo pro cacodæmone, modo pro impuro atq; malefico homine, modo pro idololatriæ spurcitia poni, eo Salomonis citato loco: *Muscæ moritura exterminant olei suauitatem*: hoc est, adeo malignum est Muscarum genus, ac perinde Beelzebub, vt vel si moriendum sit, dum aliqua noceat, quippe vel bonos alicuius mores corrumpat, vel virtutem aliquam infringat, se quoq; simul perdi pro nihilo habeat.

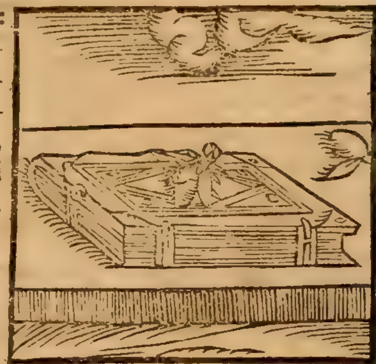
Musca Beelzebub hieroglyphicũ.

RES GESTA COMINVS. Cap. XXXVI.

Plutarch. in apophth. Laconicis.

MVSCA etiam aliquando in Laconum clypeis insigne fuit, quam cum quidam non omnino vera maiorẽ in parma figurasset, obijcienti quod latitandi causa id fecisset: *Imo,* respondit, *signum est, me tam proximè ad hostes accedere, vt Musca ab eis internosci poßit.*

INDOCILITAS. Cap. XXXVII.

QVINETIAM indocilitatis hieroglyphicum est musca: nullum siquidem omnium animantium minus docile existimatur, neq; minoris intellectus. In qua sententia est Plutarchus Symposiacôn octaua decade, duo tantum domestica animalia esse dicens, quæ nunquam humano conuictu mansuescãt, neque tactum admittant, neq; consuetudinem, neque vllius rei aut disciplinæ communionem: quippe Hirundinem & Muscã, quam semper & indocilem, & ferã permanere, vti omnibus patet, asseuerat. Videre etiam est in hominibus, eos egregiè temerarios & impudentes esse, omniaque audere, qui nulla elegantiori doctrina præditi sunt: contra alios quo peritiores fuerint, eo modestiores verecundioresq; esse. Hinc apud Horatium hominem notari videas, qui cum Athenis per annos aliquot libris insenuisset, Romam reuersus statua taciturnior ingrederetur: quippe id contra vulgus sentiens: nam sensus ille ex imperiti vulgi opinione desumptus, cum nimirum intelligat Horatius, probum doctumque virum, esse male eruditum, quam

Animalia duo indocilia.

A quam videri popularemq; aurã illam protinus aſpernari. Deniq; verum illud eſt quod Plinius Nepos ait Epiſtolis, recta ingenia debilitari verecundia, peruerſa confirmari audacia: atq; ita quo quis imperitior, eo impudentior atq; iactantior euadit, quod Græco etiam axiomate confirmatur, ἀμαθία μὲν θάρσος, λογισμὸς δ᾽ ὄκνον φέρει: *Imperitia quidem audaciam, eruditum vero rerum examen timiditatem affert.* Merito itaq; viro forti odioſa Muſca, & ſapienti temeritas. Ideoq; Hercules eas ſuo de ſacello abegiſſe dicitur, Myodem quem vocabant earum deum imprecatus. In Olympiæ ſacro fortium carmine, Tauro, deo eidem, vt aiunt, immolato, nubes earum toto eo agro abire cogebatur. Hunc ſuperius Beelzebuben diximus ex Hieronymo. *Myodes deus muſcarum.*

CYNICI. Cap. XXXVIII.

IN ſacris noſtrorum literis habetur Cynomyiæ mentio non contemnenda: quippe inter Ægypti flagella enumerata. Muſcam eam caninam pleriq; dicunt, adiecta ſcilicet ad importunitatem canis etiam impudentia. Cynicorum ſectam animali huic perſimilem dicit Adamantius, qui ad reliquas improbitatis ſuæ deceptiones, voluptatem etiam & libidinem inter bona ſumma commemorabant. *Cynici Muſcis ſimiles.*
B Nam quod moleſti eſſent contra ciuiles omnes mores, omnia deridendo, multorum eſt teſtimonio manifeſtum: quod vero & impudentes, vel vnius Diogenis improbum facinus indicat, qui vel medio in foro ſpectante populo, hominem, vt ipſe iactabat, plantare non erubeſcebat. Ita plerique hodie, dum leuia quædam publicè reprehendunt, grauiſſima quæq; ipſi ſibi permittunt. Apud Eucherium locus animaduertendus eſt de Cynomyia, quæ non Muſca canina, vt quidam putant, Pſalmo ſit accipienda, ſed Muſca potius omnimoda: quod ſi admittatur, non per y Græcam literam ſcribi debet prima ſyllaba, ſed per œ diphthongum: atque ita dicendum eſſet pro Cœnomyia, Muſcarum genus omne.

DE EPHEMERO. Cap. XXXIX.

C APvd Cimmerium Boſphorum Hypani fluuio, veluti folliculos acinis maiores ferente, gignitur Ephemerus, animal quadrupes volatile, quod nos Diarium appellare poſſumus.

VNIVS DIEI VITA. Cap. XL.

PER hieroglyphicum eius infantem aliquem, qui non vltra vnius diei ſpatium vitam produxerit, nonnulli ſignificandum cenſent. Id enim animalis genus vt eruperit è folliculo, in pomeridianũ vſq; diei tempus viuit, & volat, mox deſcendente ſole macreſcit & languet: deinde occidente moritur, vita non vltra diem vnum prorogata. Eiuſdem imbecillitatis eſt papilio, in grandiſſimæ Muſcæ ſpeciem, colore albido, qui ex folliculo bombycis intra ſuam araneam conditi transformatiq; erumpit, candidoq; exceptus velo, oua, haud ita multo poſt Papauerũ ſeminibus paulo maiora, edit plura numero: mox intra pauciſſimarum horarum ſpatium ab ouis editis emoritur: ex quo formari poſſet hieroglyphicum, quod indicaret, re bene geſta vitã exhalatam, vt Epaminondam Thebanum, & Leonidam Spartanum feciſſe legimus. Ac ne quis cõmentitium ac fabuloſum cenſeat, quod ſuper Ephemeros authores tradunt, vt Bombycem prætereamus, quem tota iam Italia domi vnuſquiſq; contueri poteſt, in Britannijs fluuius eſt, vel, vt nõnulli tradunt, Euripus potius, qui totã ferme inſulam diuidit, vtrinq; in ripæ marginibus arbores ſunt, quæ folliculos ad oui anſerini magnitudinem ferunt: hi certo anni tempore in ſubiectam aquam decidentes ſimulac molliti fuerint, aperiuntur, deq; ſingulis ſingulæ excluſæ aues abuolant, Pipionibus paulo minores, candore inſigni, aliſq; adeo plumatis, vt alte ſtatim auferantur, neq; quo migrent vlli adhuc compertum aiunt. *Muſcæ & Papilionis vita breuiſſima. Hæc à Columella lib. 10. de Apibus.*

DE CICADA. Cap. XLI.

VT vero beſtialis his finem imponamus, admonet Cicada, quæ continuati ſoni raucitate moleſta, nos omnino videtur edocere, vt eius exemplo tædio eſſe caueamus, tam multa cõgerentes. Eius igitur hieroglyphica proſecuti, aues iam & volatilia reliqua valere iubebimus. *Theopompus apud Athe. li. 11. τέττιξ κελαδεῖ, cicada ſtrides*

INITIATVS SACRIS. Cap. XLII.

A

ÆGYPTII Sacerdotes hominem sacris initiatum, & mysticæ disciplinæ peritiam assecutum, per Cicadam significabant, in eam scilicet admirationem adducti quod animal tam exiguum nullo oris commodo non faucibus, non lingua præditum, tam argute caneret tamen, tamq; altum insonaret. Esse huius instar doctrinam mysticam, & suas præsertim literas, quæ nullo syllabarum complexu, nulla partium orationis textura cōstructæ, sed sola animalis cuiuspiam, vel alterius rei repræsentatione, absolutæ significationis orationem facere videãtur, quæ sese longe diuerso ab alijs literis modo legendam exhibeat. Putabant vero Ægyptij Cicadam, vt apud Horum legere est, per aculeum, emodulari, quod motu suo stridorẽ cieret, veluti plectrum quo citharæ pulsantur: ore quippe caret Cicada, eademq; cæca est, prolixum tamen quiddam, compactum indiuisumq; gerit, simile ei quod linguæ speciem refert in ijs, quibus aculeus in ore est, eoq; ipso rorem haurit, quod vnum illi & peculiare est alimentum. Vnde apud Maronem:

Sacra litera vt Cicada.

Dum cytiso pascentur Apes, dum rore Cicadæ.

B

Cæterum de sono diuersa est aliorum sententia: quippe qui attritus sit interioris spiritus. Quinetiam experimento compertum est, Cicadam non canere per oris aculeum, sed colliso, attrito agitatoq; frequenter cauo vtero, quod pueri digitorum stimulatione non semel explorauimus.

DICACITATIS CASTIGATIO. Cap. XLIII.

CVM vero sonus ipsius animalis argutus quidam stridor potius sit, quam cantus vllus, & strepitu aures offendat, natum inde prouerbium, *Cicadæ vterum ne scabito:* quotiens reprimenda est cuiuspiam dicacitas aut petulãtia, vt si pergat dicere quod vult, scurriliq; aut maledico morsu impatientiorem aliquem tetigerit, ipse postea repercussus, quæ nollet audiens erubescat. Et quod in hanc sententiam ait Hesiodus:

Ite & illud, Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας Cicadam ala corripuisti. Lucianus in pseudologista.

Εἰ δὲ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις.

Et huiusmodi apud Sophoclem, Euripidem & Plutarchum plura. Proclus Diadochus putat Cicadæ cantum ex alarum, qualescumq; sunt, attritu prouenire: ait enim, ὁ τέττιξ ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι, τρίβων ἑαυτὸν, καὶ ἦχον ἐκπέμπων: *Cicada canit alarum freta ministerio, semetipsam applodens, & strepitum ita ciens.* Quod & Hesiodus agnoscit, πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων.

VANA GARRVLITAS. Cap. XLIV.

CVR autem nonnulli vanam & inanem garrulitatem per Cicadam significari dixerint, ex Aristotele, quem non intellexerunt, desumptum crediderim, qui Platonis ideas à materia disseparatas, priorib. analyticis τερετίσματα esse dixerit: quippe, vt nōnulli aiunt interpretes, nihil nisi inanem cantilenæ cuiusdam garrulitatem præ se ferentes. Quem Cicadarum cãtum vt importunum & impudentem, ita Demetrius Philosophus notat, cum à Domitiano pulsus Italia cum Apollonio quereretur: *Cicadis,* inquit, *impunè licet obstrepere, nobis ne quidem mutire fas est.* Apud Aristophanem νεφέλαις, quæ iustus sermo commendauerat, iniustus ait Cicadarum plena esse. Sed enim quantum ad Aristotelis τερετίσματα pertinet, pie magis fecerimus, si dixerimus, discipulum longe honestius, quam alij putent, de præceptore suo loqui, sanctiusque sentire super ideis, quam interpretes, nostri præsertim temporis opinentur: quippe cum Aristoteles de ijs tractaret quæ facerent ad demonstrationem per ea, quæ ipse constituit artis elementa, non obijciendas huc, ait, ideas Platonis: quia τερετίσματα sunt, hoc est, mysticum quiddam sapiunt, atque ideo nihil ad demonstrationem qua de nos hic agimus, conferunt: ingenij illud, atque animi

τερετίσματα. quid.

animi ſupra ſenſum elati negotium eſt, hoc quod præ manibus eſt nobis, vni applicitum eſt ſenſui. Vocabulum enim περιτίσματα, inter alia ſignificata Myſterium etiam ſignificat, & ſuperius Cicadam myſtici hominis hieroglyphicum Ægyptijs eſſe commonſtrauimus. Sane vero Propertius in garrulitatis ſignificatum Acanthidem lenam vocat, ſermonis tædio & loquacitate, auriumq; offenſione: nam acanthias Cicadæ epitheton eſt: quin & Cicadæ ſpecies Heſychio. Aiunt porro, ex eo animaliũ genere fœminas ſemper taciturnas eſſe: quod nonnulli ad frigiditatem referunt, qua ſint egregie præditæ.

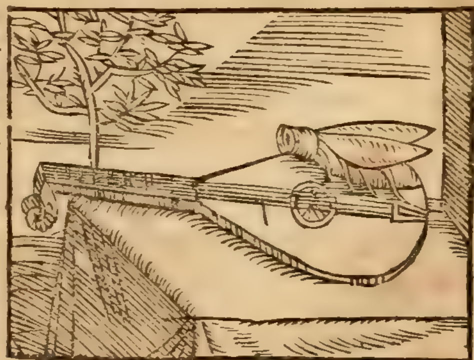
Hinc illud τέττιγος ἀφωνότερος. Cicada vocalior.

NOBILITAS GENERIS. Cap. XLV.

ILLVD minimè prætereundum, Cicadam apud Athenienſes generis nobilitatem ſignificaſſe: quod apud Thucydidem in liminari pagina comperies, qui τεττιγοφόρους, hoc eſt, Cicadigeros eos appellat, quod apud Athenienſes inſtitutum erat, Cicadas ex auro capitis ornamento geſtare, quæ indigenas & ingenuos, ab aduenis & ſeruis diſtinguerent. Cauſam nonnulli comminiſcuntur, quod Cicadæ maximè omnium animalium indigenæ videantur: in ea ſiquidem regione qua genitæ, viuunt moriunturque, cum reliqua ferè omnia animalia aliquo migrent, neq; ſedem vllam firmam habere perſeuerent. In vnaquaque vero ciuitate & municipio eos nobiliores dicimus, quorum maiores pluribus ante annis in patria ſua claruerint, obiectatumque ideo Ciceroni totiens in opprobrium, quod vir nouus eſſet: quia plurimum odioſa ſolet eſſe nouorum hominum ambitio, cum Rempub. in quam recens adſciti fuerint, adminiſtrare contendunt.

Cicada omnium animalium indigena.

MVSICA. Cap. XLVI.

QVAMVIS autem alij aliter Cicadarum cantum acceperint, plures illi fuêre qui muſicam hinc intelligi cenſuerint: ideoque Cicada in citharœdi ſtatua citharæ inſidens, hieroglyphicum dedicabatur, quem morem Strabo latius interpretatur: quamquam nuſquam deſunt Græcorum fabulæ, Eunomi citharœdi ſtatuam celebrantium cum cithara, cui Cicada inſideret, propterea quod is cum Ariſtone Rhegino, Pythijs, muſico certamine deſtitutus eſt, chorda vna fracta: verum aiunt Cicadam adfuiſſe ſuperuolantem, quæ ſuppleuerit vocis illius vicem. Et apud Theocritum paſtor, qui Thyrſin commendare vult à carminis ſuauitate, melius cum canere quam Cicadas, ruſtica & paſtorali ſimplicitate, dixit. Deq; hac Plotinus mihi videtur intellexiſſe potiſſimum, cum homines muſicis modulis affectos ac delinitos, in animalia muſica renaſci differit. Quin & fabella recitatur à Platone, fuiſſe olim quoſdam muſicos homines, qui cantu adeo allicerentur, vt præ modulatione cibumq; potumq; negligerent, eoq; demum macilentiæ redactos, vt in Cicadas abierint, qui famem adhuc nullo alio cibo quam cantu leuent. Videre vero eſt homines eos qui ſermocinationibus & loquacitati prolixius æquo dediti ſunt, corpore eſſe maiori ex parte graciliori: corpora enim extenuari ſermone nimio, Philoſophi profitentur, quorum è numero Lucretius noſter ita philoſophatur:

In Daphnide ſic: τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερον ᾄδεις. Canis melius quacumq; Cicada.

Ne te fallat item, quid corporis auferat, & quid
Detrahat ex hominum neruis ac viribus ipſis
Perpetuus ſermo, nigraï noctis ad vmbram
Auroræ productus ab exoriente nitore;
Præſertim ſi cum ſummo eſt clamore profuſus.

Libr. 4.

Sed ſatis iam obſtrepere cum Cicada viſi ſumus: quare ſit iam nugandi modus.

A

DE ARANEO. Cap. XLVII.

IMPORTVNVM forte videatur insectis his, atq; iisdem volatilibus Araneum aggregare: sed traxit me bestiolæ leuitas propemodum volatilis, vt inter hæc locum ei constituerem. Præterea, velutí nullus est illi angulus imperuius, haudquaquam vlla erit inuidia, si huius quoq; commentarij angulum occuparit.

INANE OPVS. Cap. XLVIII.

Huc spectat illud Afranij apud Festum, Tamne arcula tua est plena aranearum?

EX carmine quidem Catulliano, per Araneum inane opus, nulliusq; pretij aut momenti rem significari didicimus, vbi de se ipse iocatus ait:

—— Nam tui Catulli
Plenus sacculus est Aranearum.

Quod sibi desumpsit Lucianus in Pseudologista, εὐρῶτ⊕ καὶ ἀραχνίων μεσὰ, *carie & araneis oppleta.* B
Verum & ex historiæ sacræ scriptoribus, significatum idem Præsulibus nostris non improbatum accipimus. Eo siquidem tempore atque hora, qua Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, & Macarius, & Pyrrhus, & socij qui vnam in Domino nostro IESV Christo naturam & voluntatem asserebant, centum & quinquaginta Præsulum sententia damnati sunt, plurimæ Araneorum telæ, maxima omnium admiratione, in medium populum cecidere: ex quo significatum est, eas hæreticorum sordes Aranearum instar inanes fuisse, eoque conuentu solemnique iudicio disiectas esse. Nonagesimo sane Psalmo de infirmitate huiusmodi legas: *Anni nostri quasi Aranea reputantur*: nam ea magna cura & ingenti labore contexitur, ob tenuitatem vero minimo quolibet occursu dissipatur. Alio Psalmo: *Tabescere fecisti velut araneam animam meam*, super eadem imbecillitate humana dictum volunt. Et earum telæ, vt Eucherius, concupiscentiæ nostræ opera sunt, quæ nulla densantur soliditate, venti cuiuslibet humani iniuriæ exposita. Apud alios ita interpretatum inuenias: *Exile admodum animal est Aranea, & anima flagellis & amaritudine conscientiæ perculsa macerataq;, attenuari videtur*: contra, cum genio dat operã, *Pinguescere* dicitur, *& opiparè saginari.* Sunt qui ex Hebraico non Araneam, sed Tineam hic ponant. C

Mystica Aranearum explicatio.

Psalmo 90.

Psalmo 34.

PLVVIA. Cap. XLIX.

Prouolant si dies mitis sit futurus, prædiuinãt enim vẽtos imbresq;. Plin. lib. 11. cap. 10.

ALIOQVI tela huiusmodi futuræ indicium est pluuiæ: quod animal id sereno texere quodammodo vereatur, non ignarum serenitatibus tenuem magis ac perflatibus obnoxium esse aërem, quibus ambobus opera sua dissipari contingit: nubilum vero, vtpote crassiorem glutinosioremque, eius operis tenuitati commodiorem experitur.

LEGVM INÆQVALITAS. Cap. L.

Hoc ab Anacharside, vel à Solone Valer. li. 7. cap. 2. Diogenes Laer. libro cap. 3. Plutarch. in Apopht.

VVLGVS vero non inepte per Aranearum telas & retia, apto admodum hieroglyphico legum notat inæqualitatem: propterea quod veluti Muscæ & volatilia alia pusilla si in eas inciderint, capiuntur & pereunt, fortiora vero animalia perrupto texto facile quoquo libuerit elabuntur: ita leges imbecillam & tenuem plebeculam cohibent atque castigant, potentioribus vero nihil aduersantur, qui eas ex arbitrio tollunt, scindunt, abrogant, & refigunt. At non ita Antiochus tertius, qui ciuitatibus sibi subditis scripserat, vt si quid vmquam per literas mandasset quod legibus aduersaretur, ne curarent, tamquam illud esset se nesciente scriptum. D

DIALECTICA. Cap. LI.

Opinio Aristonis de Dialectica.

PER Araneas Ariston Chius Dialecticorũ sermones intelligebat, quæ quidem artificiose admodum elaboratæ essent, nulli vero inseruirent vsui. Eamdem idem disciplinam cœno in vijs iacenti assimilabat, nulli quippe vtilitati esse, ingredientibus autem & impedimento & molestiæ. Idem eos qui disciplinæ huic operam curiosius darent, ijs qui Cancros largè vescerentur similes esse dictitabat:

exigui

A exigui enim cibi causa circa magnum testarum cumulum occupari. Dialecticam vero omnem Zeno Philosophus iustis quidem mensuris comparabat, quibus tamen eius artis periti non triticum aut vtile quidpiam metirentur, sed paleas, aut quisquilias & alia id genus.

DE TIPPVLA. CAP. LII.

VERVM ecce tibi Tippulam, mihi nihil tale cogitanti neq; sentienti, ex improuiso huc irrupisse, quare quid ea quoque sibi velit videamus: etiamsi nihil ab Ægyptiis, quod meminerim, super ea traditum habeatur.

LEVITAS. CAP. LIII.

SVNT qui summam leuitatem, vtputa quam Maro de Camilla canit, per Tippulam apte significari posse dicant. Bestiolæ quippe genus id sex pedibus præditum, sed tantæ leuitatis, vt super aquā currens non desideat. Hinc Plautus: *Neque Tippula leuius est pondus, quam fides lenonia.* Æneid. 11.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXVI.

DE IIS QVÆ PER DELPHINVM ET POLYPVM SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

C AD NOBILISS. MAXIMEQVE REVERENDVM IOAN. GRIMANVM PATRIARCHAM AQVILEGIENS.

LVSTRICIS *diebus, qui proxime præterierunt, cum pientissime Præsul, purificationis ergo puluinaria septem te secuti inuisissemus, essentq; vna tecum eruditissimi viri Angelus Colotius, Baptista Casalius, Pimpinelus, Antonius Marosticanus, & Petrus Alexander; quibus candidius nil terra tulit, quorum commendatione tuam ego amicitiam recens indeptus eram, multaq; inter equitandum de ambitiosissimo monimentorum studio, quod veteribus illis adeo placuisset, vltro citroque dicerentur: suggerebant enim argumentum tot disiectorum passim ædificiorum moles tam immanes, quæ tota gestatione nostra occurrebant, magnamque dicendi materiam sumministrabat arcana illa pingendi cælandique ratio, quæ apud eos fuisset, qui mutam quamdam orationem per rerum imagines mente concipiendam, non vllo vocis sono, literarumve complexu enunciandam excogitassent, authoribus dubio procul Aegypti sacerdotibus, quos vniuersæ mox nationes, vbi vlla rerum disciplina vigeat, tacito consensu cunctis in operibus imitari studuissent. Sub hoc sermone* D *Quirinalem præteruecti, ad altæ semitæ latus deflexeramus, in hortos tuos, vbi antiquissimi operis templum olim fuit, in quo ruinis obruto signa etiamnum pleraque vetustissima sub ruderibus subterranei eius templi reperta à vobis fuerant, ad quæ spectanda magna ingenuorum multitudo confluebat. Inter ea autem opera, præcipuum erat Veneris simulacrum, quæ Cupidinem manu regebat, ipse vero Delphinum cauda apprehensum surrigebat, ille Polypum iuxta Cupidinis pedes hærentem solo mordicus apprehenderat. Hic tu, qui veterum operibus adeo delectaris, quærebas, quid id sibi vellet argumentum. Neque aberant ex loci curatoribus, qui visitantium opiniones exceperant innumeras, plurimum vero qui rem temere factam arbitrabantur, animaliaque illa ad ornatum tantum apposita putarent: vel si quod in ea re consilium fuisset, certe non vllum aliud, nisi vt statuæ pene nudæ aliquo firmarētur fulcimento, facile lapsuræ nisi adminiculis huiusmodi veluti adglutinatæ præsepitaq; sustentarentur, neq; alterius cuiuspiam rei significationem præ se ferre, nisi forte quis diceret, Venerem mari ortam, maternuq; pectoribus Cupidinē*

adblandiri. Tuque mi Domine ad me conuersus, quid super hoc mihi videretur postulasti. **Ego autem argumentum** *id omne ad Aegyptiorum traxi disciplinam, tuque, Vir amplissime, libenter auscultare me visus es, meamq; dictionẽ amici reliqui non improbarunt. Proinde rogasti me, vt quæ super Delphino & Polypo huiusmodi disseruissem, ea scriptis explicata tibi darem, velle te per otium rem diligentius examinare. Feci quod petieras, idq; libenter admodũ, quod magnopere gaudebam datam mihi occasionem, qua possem tibi tam studioso, tam pio, tam plane probo Principi in ea re morem gerere, in qua per dies aliquot industriam ego meam, quantulacunq; esse poterat, exercuissem. Misi igitur ad te pisces eos duos quos poposceras, atq; ea simul omnia, quæ illis capiundis in verriculo deprẽsa sunt. Nam multa Delphinus dum mare cauda verrit in sagenam immisit: & Polypus cirris, & quibus exasperatur cotyledonibus fretus plurima secum attraxit nullo discrimine congesta. Ea vtiliane essent, an inutilia, nolui meum esse iudicium, sed ipsum recte prout eductum erat, cum tota præda protinus afferendum ad te curaui. Tuum erit, quæ vsui fore videbuntur, verriculo in siccum attracto, seligere: quæ minus ad rem facient, eiicere. Sed antea quam ad complexum figurarum, quas explicaturi sumus, aggrediamur, necessarium esse visum alterutrius simplicia significata percurrere: vt habita singulorum cognitione, facilius coagmentationem ipsam conficere possimus.*

DE DELPHINO.

INCOLVMITAS. Cap. I.

Est enim præcipue φιλάνθρωπος. quinetiam, aiunt, παιδεραστής.

Georg. lib. I.

INCIPIENTES igitur à Delphino, id inprimis referre libet, quod totiens in humani generis beneficium cessit: quippe plerisque mortalium extremo vitæ periculo laborantibus ab animali hoc sponte auxilium allatum. Neq; enim temere frænatus Delphinus pictus, incolumitatis indicium fuit, quod dubio procul ob multos ab vndis eius opera seruatos factum opinamur. In Neptuni siquidem templo, quod apud Isthmon erat visebatur Palæmon puer super Delphino ex auro & ebore confectus, quem Herodes Atheniensis dicauerat. Nam & Palæmoni nautæ pro incolumi nauigatione vota faciunt. Idem enim & Melicerta & Portunus est, cui, vt apud Virgilium habetur, *seruati votum soluunt in littore nautæ*, vt Glauco, & Panopeæ.

TARAS. Cap. II.

QVOD vero signum in argẽteo numo Delphino vehitur, TARAS is est, vt etiam indicat inscriptio, de quo Aristoteles meminit Tarentinorum politia, apud quos numisma Numum dicit appellari, in quo Taras Herculis Delphino vectus. Quamquam apud Asiaticos quoque puerum Delphino insidentem fuisse in numis, tradit Strabo. Sed Phalantum Lacedæmonem memorat Pausanias, qui Tarentum coloniam duxit, priusquam Italiam attingeret, naufragium in Crisæo mari fecisse, cui Delphinus opem tulerit, sublatumq; dorso in littus incolumem exposuerit. Stesichorus historiã huic similem Crithei testimonio recenset, Telemachum Vlyssis filium cum adhuc puer in alto maris littore lusitaret, in subiectas aquas corruisse, mox Delphinorum beneficio receptum, qui puerum surrexerint, & exposuerint: idcirco patrem Delphinorum insigne postmodum studiosius adamasse, eamq; sculpturam & in ense, & in scutis habuisse, & in annulo vsum pro sigillo. Quare apud Lycophronem eum δελφινόσημον appellari comperias, quod ea etiam de causa forte dictum existimes, quod Philostratus eum subsimum fuisse dicit. Delphini vero & simo admodum rostro sunt, vnde animal Repandirostrum, Pacuuio. Et Simonis nomine gaudent appellari, quasi vocem intelligant. Vt vero interim omittamus Arionem Delphini opera & vectatione, de latronum nautarum manibus liberatum: cuius rei testimonium diutissime in Tænaro habitum donarium, ex ære Delphinus cum insidente Arione, quod argumentum in numis etiam cusum vidi, eum quippe nudum Delphino vectum dextera victoriam prætendere; læua lyram sustinere. Præterea musque Hesiodi poetæ per errorem in templo Nemeæi Iouis ab incolis trucidati cadauer, quod in mare fuerat à percussoribus abiectum, à Delphino inter Locridem & Eubœam expositum: & Melicertæ corpus, quod in Isthmo Delphinus exposuerat inuentum à Sysipho. Virginem quamdam Lesbiam vetusti authores tradidere cum amatore suo demersos in aquam, Delphinorum auxilio incolumes euasisse. Veteres deniq; Delphinum tanta ve-

Delphinus, δελφινόσημος, dictus.

A ta veneratione prosequebantur, vt eum neq; venarentur, neq; vllo pacto lædere fas iudicarent: quæ quidem religio in ætatem vsque nostram propagata est, cum multos reperias, qui Delphinum vel interficere, vel vesci ea de causa scelus putent: quod quædam illi sint cum humano genere commercia, promptuariumque sit nauigantibus auxilium.

BACCHVS. Cap. III.

QVOD vero Delphinum Baccho adpingunt, non solum ad fabulam spectat, sed etiam ad historiam: quod vinum marina aqua mixtum facilius conseruatur, vt Columella scribit se ab agricola patruo didicisse. Et Dionysius hac de causa ad mare fugisse fingitur, quod apud Athenæum habemus. Cur vero aqua maris adeo vino conferat, rationem & Plinius & Dioscorides & alij tradidere.

APOLLO DELPHICVS. Cap. IV.

AT qui non Neptuno & Baccho solum, verum etiam Apollini Delphines dedicantur, multasque eius aras apud Græcos Delphinis insculptas fuisse, Plutarchus attestatur. Ad hæc nonnulli adB dunt, Apollinem Delphini specie adnasse ad Delphos, apud quos præcipue colitur, quamquam & Delphi antea fuerant Neptuno sacri, vti Calauria Trœzeniorum insula Apollini, quæ loca mox dij ipsi inuicem permutarint, vt apud Pausaniam est. De Calauria tamen nescio quid diuersum tradit Stephanus, cuius opus *De gentibus*, Hermolaus Byzantius in compendium redegit. Quantum vero pertinet ad Apollinem in Delphinum transmutatum, Creticum commentum aiunt: illi enim Apollinem totius salutis authorem celebrabant, neq; quemquam vllum euadere infortunium arbitrabantur, nisi Apollinis ope sospitaretur: ad quod forte tacite respexit Horatius, Sermonibus, vbi se garruli cuiusdam importunitatem, qui hominem necabat, euasisse gauisus ait, *Sic me seruauit Apollo*: quamuis de foro loquatur, quo nugator ille in ius tractus fuerat: ibi enim erat Apollinis templum. Cretes denique ab vnoquoque malo liberationem Apollini ferebant acceptam. Nam & quod fabulæ fabulantur homines in Delphinos transmutatos, ea de causa confictum aiunt, quod Delphinis ducibus nautæ seruati fuerint.

Quia Neptunus Delphinũ inter sydera retulit. Hyginus in fabulis, & Aratus in astronomicis.

An quia Delphũ suscepit ex Melantho.

C

PERICVLORVM FVGA. Cap. V.

APVD nostros etiam vulgo Delphini sunt tuti receptus indicia: quippe qui quotiens futurã tempestatem præsentiunt, in portus accurrere, deq; vndis exilire cernuntur, quasi velint reliquos inuitare, vt in stationes propere se recipiant, neq; nauigia alto credant. D. etiam Thomas Delphinum ait futuræ tempestatis prognosticum esse minime contemnendum, vbi visus fuerit in maris superficie frequentius se vibrare, aut plures quodammodo lasciuire inter se colludẽtes. Causam Philosophi deprehendere, quod hyemali procella ingruente, consurgunt exhalationes ab imo mari, quæ hyemis fomenta suggerunt, calorq; tunc in Delphinis excitatur: caloris vero cum propria sit agitatio, euenit vt idem animal sæpius emergat, seque frequentius ostentet. Vnde illud apud Plinium, *Delphinos tranquillo mari lasciuientes, flatum ex qua veniunt parte præsagire.*

Prognosticũ tempestatis Delphinus.

IMPERIVM MARIS. Cap. VI.

ITA vero Delphinus maris regem significat, vt pro aqua marique ipso passim in numis excudatur. D Præcipue autẽ Sunij Neptunus sub Delphinis imagine colebatur. Neptuno vero aquarũ Domino nullo non in signo eius adsculpebatur. Pulcherrimus extat numus, cuius inscriptio est, NERO CLAVDIVS CÆSAR AVG. GER. P. M. TRI. P. IMP. PP. vbi Neptunum ipsum videas in portu sedentẽ, id enim quietis indicium: dextera temonem terræ adprimentem, quod signum nauigationis est in portum fossilem: læua vero Delphinum amplectentem, quod maris blanditias & tranquillitatem ostendit, iramq; & commotionem fluctuum omnem ibi demolitam. Ibidem celeberrima illius ædificij forma est, cum inscriptione, POR. OST. In qua quidem portus illius effigie naues diuersi generis minutissima figura elaboratas, non sine magna artificis commendatione conspicias. Atq; vt hinc hieroglyphicum, quo de agitur, interpretari aggrediamur, epigramma Græcum extat, cur Cupidinis signum vna manu Delphinum, altera flores contineat, in hunc modum interpretatione facta:

An quia velocissimũ omnium animaliũ, ocior volucre ac telo. Plin. li. 9. c. 8.

Neronis Agrippæ & Q. Naidu num.

Οὐδὲ

Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος, A
Τῇ γὰρ μὲν γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

Non temere quippe illum vna manu Delphinum, altera flores continere: vtpote qui sit hinc terræ Dominus, inde maris. Est & in numo M. Agrippæ L. F. COS. III. Neptuno reduci signum S. C. cusum, in quo Neptunus læua tridenti alte innititur, dextera vero Delphinum porrigit. In Q. Nasidij numo nauis est cum stella & velo pleno, ab altera parte caput, tridente ab occipitio posito, infra Delphinus est, inscriptio, NEPTVNI: quod tutam Q. Nasidij nauigationem Neptuni beneficio peractam indicat. Tam igitur ex iis, quæ dicta sunt, Delphinum ante omnia maritima Neptuno sacrum intelleximus, quam reliquarum etiam aquarum symbolum, ex celebri Corinthiorũ signo, apud quos fons fuit, in quo Neptunus æneus situs erat, sub cuius pedibus Delphinus aquã effundebat. Sed enim cum hæc multa sint, hæc de Neptuno dicta sufficiant: si modo id addidero, quod per Neptunum vice versa, vnusquisque etiam piscis accipitur, vt apud Næuium: *Coquus edit Neptunum, Venerem, Cererem:* hoc est, pisces, olera, panem: vbi aduertendum Venerem hortis præfici.

VELOCITAS. CAP. VII. B

Plin. vbi supra. EST & illud præcipuum ex Delphino significatum, vt sit velocitatis indicium aut mirificæ agilitatis. Constat enim vnicuiq; maris accolæ, quanta se velocitate Delphini iaculentur: quæ cum refertur, incredibilis habetur iis, qui non spectarint. Est autem dubio procul velocissimum omniũ animalium tum aquatilium tum terrestrium: quippe qui malos etiam nauigiorum maiorum supersiliãt, perinde ac sagittæ pernices, vt apud Aristotelem habetur, *ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχιστον καὶ τῶν ἐνύδρων καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑφάλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς.* De agilitate vero, qua maxime prẹditus est, prouerbium emanauit, *Delphinum nare doces,* si quis imperitus peritissimum instruere aggrediatur: perinde ac illud, Sus Mineruam: quod eruditissime Præsul, in me forsitan non immerito retorseris, qui de iis ad te scribere cœperim, quæ tu longe me plenius & melius alios docere possis. Nam & illud nosti, Nemeis, Milesiam saltu perniciosissimum Delphino assimilatum à Pindaro.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις.

CITA NAVIGATIO. CAP. VIII.

IN nauigatione autem cum celeritas in primis expetatur, non incongrue Delphinus est nauigandi signum: siue quod ipsi naues obuiam factas comitentur, & quodam gratulationis affectu choreas circumducant. Ab ea vero sulcandi maris facilitate qua Tyrrheni plurimum olim claruere, qui piraticam exercentes vniuerso fere orbi terrori erant, Delphinorum cognomentum in Grẹcorum fabulis adepti sunt, cum præsertim Pelasgi referente Mirsilo, Crotone occupata, Tyrrhenam etiam regionem inuasissent, in qua diutius cohabitantes nauticam didicere. Habiti vero inter piratas etiam Pelasgi, vnde nationibus reliquis inuidiæ plenum erat eorum nomen, idque apud Maronem semper ad contumeliam ponitur.

MATVRITAS. CAP. IX.

PERVVLGATVM vero illud est, quod mature agendum significat, si Delphinus anchoræ vel alligetur, vel, vt veteres fecerunt obuoluatur, vno contationem, altero celeritatem significante, quæ simul iuncta, inuicemq; temperata, maturitatem faciunt: & quod Horatius ait, *Et properare & cessare,* indicant id Græci σπεῦδε βραδέως enunciarunt. Sunt qui hieroglyphici huius inuentum Augusto tribuant, quod & adagium & signum huiusmodi solitus sit identidem repetere. Habetur ea species, qua *Augusti numus & Titi* Delphinus anchoræ se circumuoluit, in Titi Vespasiani numis. Sed forte non displiceat in huiusmodi significatum trahere, quod in numo quodam æreo apud Maffæos inspexi Romæ, Bouem humana facie personatum, supra quem Delphinus imminet: per hũc enim celeritatem, per Bouem tarditatem intelligimus, quæ illius animalis propria est. Actionem vero ex humana facie colligimus, quod hominum proprium imprimis sit res gerere; quamquam de Boue laruato alibi.

AMOR IN SIMPLICIOREM ÆTATEM. CAP. X.

Plin. ibid. lib. 9. c. 8. INVENIO etiam ex Delphini simulacro amorem in simpliciorem ætatem significari, quem puerilis ætatis amasium non vno exploratum est exemplo, qualia ab vtroque Plinio referuntur: vt non imme-

A immerito tot in numis Delphinum cernere sit ab alato Cupidine frænatum. Et Veneris statuas plerasque vidimus, quibus adsculptus est Cupido, qui vel Delphino insideat, vel alio quoquo modo regat eum apprehensum.

GRATVS ANIMVS. Cap. XI.

NEQVE tamen ea pro fabulis habenda, quæ recitat Pausanias, qui grati animi signum in hoc animali se vidisse in Poroselene Ioniæ vrbe testatur: inclamatus enim à puero, properare ad eum solebat, subiectoque dorso ei, si adlibuisset, ad vecturam sese accommodabat: propterea quod ab eo redemptus piscatorum manus euaserat, curato etiam vulnere quod illi fecerant. Ab Egeside proditum ait Plinius, in Ialyso Rhodiorum vrbe Hermiam puerum Delphino longa consuetudine vectari solitum per fluctus, sed subita mox procella superueniente demersum. Idemq; Naupacti etiam accidisse, à Theophrasto est literarum monumentis traditum. Admiratur Plutarchus tantam animalis istius humanitatem, siquidem non educatione, veluti Canes & Equi, non vlla alia necessitate, velut Elephanti Pantheræque & Leones ab hominibus liberati, sed genuino quodam affectu sponte sint B humani generis amatores: ideoque Crocodilorum hostes infensissimi, propterea quod Crocodilus humano semper generi insidiatur, atque ita ipsa naturæ repugnantia inimicitias generat. *Lib. 9. c. 8. hæc omnia.*

NEQVITIA. Cap. XII.

PHYSIOGNOMICI sane lasciuos & petulantes eos in primis indicant, qui simum, vt Delphini, nasum habeant: proptereaque Socrati nequitia, quam ex ipsa facie præ se ferret, vitio data est, quod ita se natura affectum inficias non iuit: cæterum se naturam continentia domuisse, id quod etiam Plato in Symposij fine multis argumentis testatum facere est aggressus.

ADVLATORVM INFIDELITAS. Cap. XIII.

NON prætereibo hic, quod Socion Philosophus ait Delphinum adulatorem esse, qui ciborum reliquijs, quæ à nauigantibus affatim in mare proijciuntur, allecti comiterque accepti saturatique, natantes quamdiu affatim vnda subest ac suppetit officiose comitantur: in siccum vero littus nunquam excedunt. Sic adulatores, quamdiu tranquillitas affulget, permanent, amicos in hoc vitæ cursu dum plana faciliaque & prospera omnia sunt, adeunt, deducunt, colunt: cum vero scrupea difficiliaque acciderint, statim abscedunt, de quibus Horatius noster: *Adulatorum natura.*

At vulgus infidum & meretrix retro — *Cum fæce siccatis amici,*
Periura cedit: diffugiunt cadis — *Ferre iugum pariter dolosi.* *Carm. lib. I. Od. 35.*

GIBBEROSI. Cap. XIV.

VVLGO vero vsurpatum, vt gibberosos Delphini cognomento notemus. Et antiquissimus author Pacuuius, animalia hæc Incuruiceruicum pecus appellauit. Sed & gibba suum habet significatum: vtpote quæ futurorum indicium sit, vt apud Tranquillum aruspices Domitiani gibbam per somnium sibi accessisse visam interpretati sunt. Et quoniam pars est prudentiæ, futura præuidere, gibberosos aiunt omnes astutos esse, multaque pollere sagacitate. *Gibba futurorum indicium. Et repandi nostrum. Sueton. Domitiano. c. 23. Horat. de arte Poetica.*

IMPVRI AMORIS SATIETAS. Cap. XV.

MAXIME vero mihi natura ipsa per Delphinum philosophari videtur, quem terra procul, adeo violentum, pernicem atque agilem esse iusserit, eumdem autem simulatque terram attigerit, vix in arenam exceptum confestim emori: vnde dixerit Horatius de re maxime absurda, contraria, & sibi valde repugnanti, *Pingit Delphinum in syluis.* Ita impatiens est animal hoc terreni soli. Adagium vero est in eos, qui magnum aliquid polliciti, minimum præstiterint, Δελφὶν ἐν χέρσῳ βία. Quæ quidem eo spectant, vt cum amorem ex Delphino significari ostenderimus, eatenus amorem omnia virtutis experimenta præstare admoneamur, quatenus terra procul in alto sese exercet, & in sublime sæpius sese cœlum versus, marinæ vndæ purificatione expiatus, ac sereni tantum aeris affectator eiaculatur. Terra autem & animalia terræ addicta, vti Serpentes, Sues, & alia quædam, voluntariæ mollitudinis indicia sunt, tum ipsam rei venereæ spurcitiem innuunt, quo simulatque Delphinus accesserit, *Horat. de arte poetic. Vis Delphini in terra.*

scrit, statim expirat. Huiusmodi enim est impuri amoris conditio, vt cum quis id, quod longo temporis interuallo appetierit, studiosiusque ambiuerit, assecutus est, in amando deinceps flaccescere ac refrigerari videatur: plerumque etiam vel fastidio, vel odio succedente, tam alienus ab amata re fiat, vt nihil magis auersetur. Hinc illæ deceptorum querelæ:

Cui mea virginitas auibus libata sinistris?

Hinc apud Maronem exclamat Dido:

Te propter Lybicæ gentes Nomadumq; tyranni
Odere, infensi Tyrij: te propter eundem
Extinctus pudor, & qua sola sydera adibam
Fama prior, cui me moribundam deseris hospes?

Quare Lysias apud Platonem amantes ait, cum primum libidinem expleuerint, collati beneficij pœnitere, id quod in eo accidit amore, qui turpitudini sit emancipatus. In eo vero, quem neque Plato, neque alius quispiam pro dignitate satis vnquam laudauit, longe aliter euenire manifestum est.

Hinc illud Demosthenis de Laide. Tanti pœnitere nõ emo. lib. 4. Æneid.

DE POLYPO. Cap. XVI.

ENVMERATIS quæ apud authores, quos legere licuit, habentur, Delphini significationibus, ad Polypum res ipsa, quæ præ manibus est, traducit, vt demum quid sibi velit Delphinus, qui Polypum mordicus apprehenderit, conijcere valeamus.

REI FAMILIARIS ACCVMVLATOR. Cap. XVII.

ÆGYPTII sacerdotes hominem, qui rem familiarem ex quibuscunque rebus, vtilibus simul ac inutilibus, nullo discrimine, nulliusque rei ratione habita, congereret, augeretque, significare si vellent, Polypum pingere soliti sunt. Ille enim cum prodige admodum multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & conuenatur, & in cubili suo recondit, selectisque vtilibus atque consumptis inutilia mox, quippe testas, & Cancrorum crustas, & putamina conchularum, & spinas pisciculorum abigit. Eos Ælianus vehementes ait esse ad vorandum quæcumque oblata fuerint, esseque adeo impotentes, vt ne pastu quidem mutuo abstinere deprehendantur: quique in retibus minores inclusi fuerint, maiorum escam esse.

Huc forsan spectat πολύποδ@ νόον ἔχε Polypi mentem obtine. Vide Plin. 9. cap. 29.

OMNIVM ABLIGVRITOR. Cap. XVIII.

QVIN etiam eum qui aliena abligurierit, & sua mox absumat, notare cum vellent, Polypum flagella curtum & detruncatum effingebant. Asserunt enim authores Ægyptij, Polypum ita famis impatientem esse, vt si alius cibus non suggeratur, quem deuoret, proprijs flagellis vescatur. Vnde dixerit Alcæus: ἔδω δ᾽ ἐμαυτὸν ὡς πολύπυς (quem versum citat Athenæus:) *Ipsum me comedo vt Polypus.* Hesiodus quoque ἐν ἔργοις cum Ægyptijs sentiens de Polypo ait, ὅ τ᾽ ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει, *quique suo exossis pede vescitur.* Praeterea Oppianus Halieuticis, ἀλλ᾽ ἀγλαφύροισιν ἀνεζόμενοι θαλάμησι πήξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας ἠύτε σάρκας ἀλλοτρίας. Idipsum Ælianus asserit, venatione deficiente suis eum vesci cirris, alijs mox pro ijs, qui absumpti fuerint succrescentibus: Heledonem autem πλεονασμῷ τοῦ λ, ἀπὸ ἑαυτὴν ἔδειν, quod semetipsam edat, appellatam, Polypi speciem etymologici Grammatici contendunt. Nam & Pherecratem, summæ authoritatis virum, hæc eadem de Polypo sensisse tradunt. Quin & Carneadem id ipsum agnouisse manifestum, cum Dialecticam Polypi similem esse dictitaret, qui præ fame suamet flagella pasceretur. Eos vero aucta iam doctrina peritiores factos, in suasmet opiniones mox grassari, easque destruere: quæ quidem curiosius à me conquirenda fuerunt, quia Plinius Aristotelem secutus id fieri negat: quique reperti sint corrosa habere brachia, id eis à murænis vel congris euenisse asserit, cum quibus assiduum certamen habent. Plutarchus tametsi in Aristotelis sententiam super hoc nonnunquam illabatur, cum Ægyptijs tamen hoc idem tradit, qui tam præstantium authorum scripta arguere mendacij vereatur: quasi vero non & alia sint animalia, quæ suamet membra in cibum assumant, cum Cercopithecos videamus totas interdum sibimet caudas abrodere, quare cautio est, ne qui animalibus huiuscemodi delectantur, carnes eos attingere permittant, quia simulatque carnibus assueti fuerint, eius facti auidiores, morsus in semetipsos vltro conuertunt. Id ego cum hæc scriberem, apud Mediceos proceres domi fieri à quodam efferacioris naturæ Cynocephalo quotidie conspiciebam.

Negat Plinius 9. c. 29.

VICTO-

VICTORIA VTI NESCIVS. CAP. XIX.

HOMINEM victoria potitum, vti tamen victoria nescientem, intelligere cum vellent, sacerdotes ijdem Congrum & subiectum Polypum pingebant. Qua specie potuisset Annibal figurari, cum strage ea Romanorum ad Cannas edita, Romam oppugnatum ire neglexisset. Aiunt vero, quotiens Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facile superari: cæterum nullam esse Congris facultatem, vt Polypos depascere valeant, quod ij læuore atq; lubricitate corporis, qua sunt egregie præditi, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur. *Plin. ibid.*

TYRANNVS. CAP. XX.

QVOD si hominem Ægyptij municipij sui longe principem, sed tyrannica in ciues dominatione vtentem, notare vellent, Polypum & Locustam adpingebant: Locustæ siquidem dominationem videntur in Polypos exercere, primasque inter eos obtinere partes, vt apud Horum legitur. Cæterum Aristoteles priores Polypo tribuit, tantoque eum terrori formidinique esse scribit, vt si Locusta Polypum in ijsdem retibus esse senserit, præ metu exanimetur quamprimum extincta. Habet hæc Gammari fluuialis similitudinem, longe tamen maior atque vastior est, & albicantior, cum Gammari subnigricent: quamquam & nigricantes admodum Locustas in Ligustico mari esse conspexit. Pedes huic vtroque ex latere quini, ijs adnumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum, octoni vero Gammaris. Sed est suus de Locusta locus in crustaceorum commentario.

MORIBVS ALIORVM ACCOMMODATVS. CAP. XXI.

PERVVLGATVM vero illud est, vt homo, qui se varijs hominum moribus accommodet, sitque omnium, vt Latini dicunt, horarum, per Polypum saxis adhærentem exprimatur, quem maxime omnium colorem mutare constat, ijsque similem reddere, quibus appropinquauerit saxis. Huic autem similes esse homines dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, seque eorum, apud quos degunt, voluntati atque sententijs in omne obsequium proni dedunt, omni posthabita ingenuitate. Causam demutationis istiusmodi multi reddere conati sunt, eamque alij voluntariam, alij naturalem, alij coactam tradidere. Voluntariam, quod id astu quodam faciat. Naturalem, quod translucidam sit eius corpus. Necessariam, quod præ metu ita transmutetur, vt homo etiam pro varia cordis concitatione, hoc vel illo coloregenas perfunditur. Voluntariam sane reprehendit D. Ambrosius, propterea quod Polypus dolo malo hoc faciat, vt incautos ad se pisces trahat, eosque deuoret. Theophrastus id in genuinam quandam animalis ignauiam reijcit, quod vbi consternatus sit tumultu aliquo colorem mutet, vt hominem facere dicebamus, vnde prouerbium illud emanarit, τῦ κακῦ τρέπεται χρώς, *mutatur color ignaui.* Formidolosi enim omnino sunt Polypi, propterea quod admodum frigidi, eaque cumprimis demutationis causa perhibetur: id quod apertius Phocylides damnat: quod si ea sit mutationis causa reprehensioni omnino obnoxius videatur. Sedenim plerique veterum ingenium huiusmodi vsqueadeo approbauerunt, vt etiam proponerent ad imitandum, ea de causa potissimum Vlyssem esse habitum sapientem asseuerantes, quod versuto esset ingenio præditus, vnde ei apud Homerum πολυτρόπῳ cognomentum, & suauidicus ita suadet Pindarus:

πετρο-φυὴς πο-λύπους, à Nazianzeno.

Plutarchus in causis naturalib. problemate, cur Polypus colorem mutet ex Homero Iliad. v.

Ποντίυ θηρὸς χρωτὶ
Μάλιστα νόον προσφέρων
Πάσαις πολίεσσι ὁμιλεῖ.

quam sententiam ita ex commodo transtulimus:

Age age colori Polypi
Mentem apparatus optime
In vrbe qua velis mane.

Suadet hoc ipsum Theognis, cuius sententia eadem cum Pindarica:

Mentem habeas quam multicolor dum cautibus hæret Polypus,

Est enim vbi Theognidianus versus ita legitur:

Πυλιπόδος νόον ἴσχε πολυπλόκυ ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Id est, mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa Se quibus admouit, saxa colore refert.

Nempe τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro.

Cauſa mutationis coloris in Polypo.

Sedenim improbat hoc Baſilius Magnus, adulatoremque vocat Polypum libro *De gentilium lectione:* A
quod veluti ille colorem ad ſubiecti ſoli ſpeciem demutat, ita paraſitus ad audientium voluptatem
ſententiam ſtudeat variare. Sed quod Pindarus & Theognis tradunt, eo ſpectat, vt ſtudium omne in
calliditate dexteritateque viuendi reponamus, vt ſimulare, neque non diſſimulare, pro loco, pro re,
pro tempore, quod obfuturum videatur, apud eos, quibus adhæſimus, euitare ſcimus: quod ſi virtute
incolumi fiat, neque animi integritatem flagellauerimus, euenire omnino neceſſe eſt, vt faciliorem &
minus inuidioſam vitam peragamus. Libet vero demutationis iſtius cauſas altius repetere, atq; ipſam
rei naturam, quantum ad hoc pertinet, oculis ſcribendo ſubijcere, tam probabilia mihi videntur,
quæ ſuper hoc veteres ex Empedoclis opinione tradiderunt. Poroſitates quippe exhalabiles ineſſe
rebus omnibus, quas vel cernere, vel attrectare liceat: neque enim animalibus, neque plantis, neque
terræ & mari tantum, verum etiam lapidibus manifeſte inſunt ſpiramenta quamplurima, quinetiam
in ære & ferro, omnia enim ſponte vitiantur, cum aliud exhalet aſſidue, parique ratione diffletur, atque
interteratur: per poroſitates enim exiliunt & excluduntur particulæ illæ interclusæ, quæ ad elementi
ſui puriſſimi ſimplicitatem redire feſtinant, fæxque corpori adhæreſcit, quæ rubigo eſt in ijs, B
quæ rubigini ſunt obnoxia: putredo in ijs, quæ putreſieri apta ſunt, atque hinc omnia tendunt ad interniciem.
Eam poroſitatum exhalationumq; naturam nonnulli arbitrio ſuo ἐμπλοκὰς dixere πληγὰς alij, alij vero ὤσεις τινὰς καὶ περελεύσεις. Maxime vero maritimis in petris, quæ ſalſuginoſa maris
aſpergine alluuntur refrigeranturque par eſt partes has, & meatus huiuſmodi deprehendi, cum hæ
tenuiſſimo quodam halitu corrumpantur, licet id in ſolidioribus oculata fide minime poſſis explorare,
propter materiæ denſitatem & pororum conſtipationem. Cæterum ſi Polypi carnem intueare, ſine
vlla prorſus contatione poroſiſſimam, & tranſmeatibus aptiſſimam iudicabis: exoſſis enim ea eſt,
vt Heſiodi dictum vſurpem, & mira quadam raritate perſpicua. Cum itaque pauore aliquo perturbatur,
tota fere vi ſenſibili ſeſe colligente, quemadmodum in homine gelidus in formidine circa cor
ſanguis coit, corpus reliquum præ ſe quidem ſatis translucidum, tum maxime rareſit, & tranſmeabilis
apparet: vnde veluti vitrum nitidum, colorem quemuis, albo excepto, propter aliquam omnino
craſſitiem, quæ ſuppoſitum inumbrat corpus, facillime contrahere poteſt, atque ita tranſmutari.
C

DE CHAMÆLEONTE.

CAP. XXII.

INVITAT rei ſimilitudo, priuſquam reliqua Polypi ſignificata recenſeamus, loco hoc de Chamæleonte,
deque Taranda dicere: quorum alter colores corporis, vti Polypus pro corporis cui adhæſerit,
ratione, mutat: alter vicinarum rerum colores nullo attactu, ſed ſola tantum attrahit exhalatione.

VERSIPELLIS. CAP. XXIII.

χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος.

Chamæleonte mutabilior.

Ariſt. lib. 2. de Nat. anim.

Plin. lib. 8. cap. 33.

PER Chamæleonta Verſipellem hominem ſignificari volunt, ſed quod nonnunquam Polypo
virtuti datur, in Chamæleonte vitioſum ſemper autumant; quod mutationem huiuſmodi non
niſi in timore faciat, quamquam in eo & diuerſo vitæ tempore colores mutari tradit Ariſtot. Sane
Chamæleon paucas in corde tantum ſanguinis habet guttas, quæque ſanguine ſunt exiguo animalia,
omnia frigidiora ſunt: quæ frigida idemtidem & timida. Vtcumque vero accipiatur Chamæleontis
natura, ſiue id ingenita vigoris debilitate faciat, ſiue quod corpus, vti apud Leon. X. P. M. Romæ vidimus,
vitreum propemodum atque translucidum habeat, vno omnium conſenſu verſipellis, puta
Vlyſſes quiſpiam, aut Lyſander, aut Alcibiades, per Chamæleontem figurari poteſt. Hunc, vt Tertullianus
ait, pellicula ambit, corporis nullus ineſt ſuccus, pectus vix à terra ſuſpendit, gradum magis
demonſtrat, quam explicat, ieiunus ſemper & defectus, oſcitans veſcitur, follicans ruminat, de
vento cibus. Hoc ſoli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum eſt, de corio ſuo ludere. Quod vero
apud Plinium legitur de portentoſa eius magnitudine, quæ par ſit Crocodilo, viderint alij: nam quem
nos apud Leonem X. vidimus, vix palmum excedebat.

A

DE TARANDA. CAP. XXIV.

SED ENIM si Taranda innotuisset Ægyptijs, inde potius quam ex Polypo aut Chamæleonte versutiæ huiusmodi significatum desumpsissent. Fera ea est apud Sarmatas inuentu rara, captuque difficilis, de qua Aristoteles Philosophus eo libello, quem de admiranda historia conscripsit, hæc memoriæ prodidit, vt ex Nicolao Leonico, dum is Patauij Aristotelem ipsum nobis ea, qua scripsit lingua interpretaretur, audiui: illam quippe apud Gelonos Scythiæ populos reperiri, Bouis magnitudine, capite Ceruino, admirandæ admodum & singularis naturæ, siquidem ad omnes locorum & fruticum apparentias, setarum colores, quibus totum corpus hirtum conuestitumque habet, illico permutare. Quod si super hoc philosophari liceat animali nondum nobis viso, dixerim ego, quemadmodum in Polypo τὸ διαφανὲς, quo corpus eius translucidum est, & in Chamæleonte etiam transmeabile dicebamus, ita setas Tarandæ pari modo perspicuas esse, vt facile coloris cuiuslibet aura in eas transiliat, diffluentesque ad se ita colores repræsentet.

Descriptio Tarandæ ex Nicolao Leonico.

Transparens.

B

MENTIS ATTONITÆ CONSTERNATIO. CAP. XXV.

HOMINEM adhæc, vt ad Polypum reuertamur, subito aliquo pauore ita consternatum attonitumque, vt neque periculum, neque damnum, quod vrgeat sentire videatur, per Polypum significare mos erat: siquidem is ita meticulosus est, quod Athenæus attestatur, vt vel strepitu audito, vel piscatore viso, minime cedat, aut fuga sibi consulat, vt reliqui faciunt pisces: sed aut saxis, quæ in promptu fuerint sese applicat, aut captantis manum apprehendit, cruribusve se alligat, neque alia fere est eorum captura.

Polypi captura quomodo fiat.

Eadem Plinius lib. 9. cap. 29.

POESIS. CAP. XXVI.

ADDVNT & hoc hieroglyphicum inueniri, vt si sacerdotes ijdem Ægyptij poësin exoticam significare vellent (nam de sua sanctius sentiebant) Polypi caput figurarent, quod quidem esculentis appositum suauissimi saporis ganeæq; iucundissimum esse perhibetur: cæterum horrenda prodigiosaque somnia parere deprehensum est. Quocirca si quis futura de insomnijs consulturus esset, ab esu Polypi abstinere præmonebatur, perinde ac etiam ne fabas ederet. Persimilem autem huic esse poëticen dictitabant, quæ fabulas amatoriasque illecebras sectaretur, ipso quidem dicendi lepore delectabiles, sed bonis moribus & honestiori disciplinæ maxime perniciosas: cuiusmodi genus Meretriculas appellauit Plato, & ab inculpabili ciuitate sua iussit exulare. Nolim tamen in hoc albo diuinam illam poni, quæ sanctioribus est moribus accommodata, quam nonnihil habere diuinitatis non inficiatur Aristoteles, quam cœlitus afflari confirmat Plato, quæ apud omnes gentes nationesque omnes in summo semper cultu habita, ipso etiam sanctitatis nomine celebratur.

Πολύποδος κεφαλή.

Hæc à Plutarcho in lib. Quomodo sint adolescentibus audiendi poetæ, qui sic refert.

DISCESSIO SVBITA. CAP. XXVII.

ÆGYPTII ad hæc, si quem ita pertinaci animo amantem, vt amata relinquere minime posse videatur, subito tamen euentu aliquo abalienatum significare si vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant. Polypi enim ita escis adhærescunt, vt auelli inde non possint, & quamcunque rem apprehenderint, tam firmiter tenent, vt adglutinati videantur: quod ab Homero sumptum Ouidius ita luculenter expressit, Metam. quarto:

Polypi escis addictissimi.

Vtque sub æquoribus deprensum Polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis.

Eos enim potius detrunces, quam possis vllo conatu petris, aut quicquid apprehenderint, auellere, & vt Nazianzenus ait, si quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certe è carne ipsius petris affixum aliquid relinquet. Admota tamen cunila herba resilire protinus dicuntur, quod odorem eius ferre non possint. Quæ vero sit cunila siue pulicaria, quamque varijs nominibus ab authoribus appelletur, suo commentario inter sagminea significata disseruimus. Aiunt & aquam dulcem superinfusam eadem pollere vi, quod natura ipsa Polybus dulcia omnia auersetur, & omni gaudeat amaritudine: eaq; de causa non inueniri Polypos in Ponto: quia mare id multis aqua-

rum dulcium corriuijs supra aliorum marium saporum dulcescere quodammodo videatur. Alij mare id à Polypo vitari putant: quia sit animal ob imbecillitatem suam frigoris impatiens, mare vero illud ad Boream quippe vergens, assiduis pene frigoribus obnoxium esse, manifestum. A

AMORIS FIRMITAS. CAP. XXVIII.

Polypi morsu Delphini detenti.

VT vero demum ad eam Veneris statuam deueniamus, quæ causa fuit, vt tam multa super Delphino & Polypo conquireremus, superfluum quidem est super Delphino dubitare, cur Cupidini adijciatur, cum amoris in eo signa tot deprehenderimus. Quod autem pertinet ad Polypum, erant qui amoris firmitatem ex Polypo ita Delphini morsu detento intelligendum contenderent, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua insignis est Polypus, conijciebant. Ego vero tres argumenti huius interpretationes excogitaui. Vel enim pauorem & ignauiam, quæ vitia Theophrastus in Polypo præcipua deprehendit, deuoranda esse amatori homini dicendum, Delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate adsumpta: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij est experientis amor*, atque vbi multa in hanc sententiam disputauit, concludit demum, vt B

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Plin. lib. 9. c. 29. Vel, quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates omni quantumlibet cura & diligentia congestas, cito, vbi amore capti fuerimus, prodigi, inutiliterque dissipari. Quam extemplo enim, ait Lysiteles Plautinus, sæuis sagittis percussus est, illico res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui Delphinum amoris indicium esse ostendimus, Polypum versutiæ, dicere possemus, admoneri nos eo signo versutiam amanti cumprimis apprehendendam, &, quod fieri solere Plato dicit, in amatæ rei mores transmigrandum: vti quippe Polypus in colorum mutationibus, prout vnicuique rei adhæserit, facit. Sedenim ea potius de causa Veneri Polypum adsculpi existimandum, quod inter pisces sit omnium salacissimus, adeoque libidini deditus, vt nimio Veneris vsu omnibus defectus viribus debilitetur, neque iam ad cibum sibi conquirendum idoneus effectus, minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibusque pisciculis, Cancellis & Cancris exedatur, obseruatum ab Æliano. Quinetiam aiunt eos ob huiusmodi nequitiam non amplius anno viuere; id quod eadem de causa Passeribus etiam accidere tradit Aristoteles. Quin & Polypos etiam fœminas, propter crebros partus, ocyssime deficere. Quanquam aliquando repertus sit Polypus cetacei generis magnitudinem excreuisse, qualem illum Græci prædicant, qui Puteolis per subterraneum cauum ingressus, noctu apothecam salsamentorum plenam depopulabatur (eius enim amaritudinis auidissimos eos esse paulo ante ostendimus) donec re demum patefacta, vix à magno hominum numero confectus est. C

HYEMALE SOLSTITIVM. CAP. XXIX.

Lib. 2. c. 3. ADDEMVS & illud, in manuscriptis Hori codicibus legi δύο πολύποδες συνειργόμενοι καὶ βεβηκότες δρόμον ἡλίου, τὸν ἐν ταῖς χειμερίαις τροπαῖς, σημαίνουσι, quod est, *duos Polypos vinculis coercitos. & progredientes tamen, cursum Solis. quem in brumali conuersione peragit, significare.* Quanquam impressorum codicum lectio, quæ est δύο πόδες, nequaquam displicet: sed si progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuersione sermo est, quæ vt sphæræ cõsideratione manifeste licet inspicere, progressum Solis omnino contatiorẽ ostendere videtur: in vltimis enim Sagittarij & primis Capricorni gradibus, Sol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quam lentissime diurnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum ijsdem ferme diebus repetitio, dum conuersio peragitur, vt stare loco potius Sol, quam quoquam motu suo progredi videatur. Quare siue pedes, siue Polypos colligatos accipere malueris, nõ sum admodum laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei, quæ significatur, historiam declarasse. Tu vero, quanquam cogitationes has nostras sublimi illa doctrina tua longe inferiores intelligas, pro summa tamen humanitate, qua præcipue commendaris, despicere haudquaquam velis. Nihil enim in rerum natura temere à Deo factum: quique Deo, vt tu facis, propinquius adhærescunt, nihil quicquam aspernari debent, quod eodem, vnde originem traxerit, periodo quadam sua redire animaduerterint. D

IOAN-

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

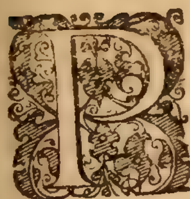
LIBER XXVIII.

DE IIS QVÆ PER TESTVDINEM, COCHLEAM, CANCRVM, ET ID GENVS TESTAcea significantur

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD AMPLISSIMVM PATREM LIVIVM PODOCATHARVM CYPRI ARCHIEPISCOPVM.

ROXIMIS *hisce diebus, Amplißime pater, cum mihi agalmatum tuorum supellectilem aperires, antiquißimique operis, ex ære, auro, argento ducta, & marmore cælata signa numismataque plurima veterum illa ingeniorum atque artium monumenta minime contemnenda delectabili spectaculo mihi proposuisses, habere te opera hæc in delitiis, ea plurimum de causa dicebas, quod à summæ claritatis viro Ludouico Podocatharo Cardinali Capitaquensi patruo tuo comparata congestaque fuissent. Quem virum generosis natalibus insignem, Medicina celebrem, Philosophia clarum, vitæ integritate laudatißimum, virtutes ipsæ in omni vitæ colore* C *eximiæ, ad amplitudinem eam extulerunt. Proinde quiduis esset apud te, quod illius memoriam renouaret, siue vestis, siue vas, siue libri, siue quæ tam multa extant doctrinæ eius commentaria, tanquam sacra omnia à te custodiri, & in honore etiam haberi: dignum quidem eius hominis institutum, qui optima quæque sibi ad imitandum proposuerit. Quæ quidem cum tibi acciderent iucundißima, eo quoque non parum delectari videbaris, quod ego multa in veterum monumentis illis, & mysticæ & in doctrinæ alicuius recessu delitescentia inter spectandum explicabam, interpretabarque: cuiusmodi illud fuisse memini, quid sibi vellet Testudo Veneris subiecta pedi: quid altera ex ære cuprove Damasceni operis in vsum, vt coniectura erat, bullæ facta, cauda quippe replicata, qua lorum aut licium transmitti posset, atque ita gestari: quid in numis aliquot Testudo alia. Quæ tibi cum exposuissem, postulasti ea tibi scripto credita exhiberi: quod quidem libentißime feci, cum id semper studuerim, vt quacumque possem ratione meum erga te animum aperire, id sedulo facerem, quod incomparabilis probitas tua, benignißimaque comitas, & egregia quædam mentis tuæ synceritas exigere videbantur. Accedebant & beneficia in me promptißima vultus alacritate collata, & quod literatos omnes quacunque posses occasione demereri, semper appetijsti. Sed quoniam parum me tibi præstitisse videbar, si Testudinis tantum significata conscripsissem, addidi ad eam quædam* D *alia ex eodem testaceorum genere, quæ non minoris mihi visa sunt eruditionis, quam quæ Testudine super efferebantur. Multa enim hieroglyphica Aegyptij sacerdotes ex Cancro, Locusta, Pinnis & huiusmodi aliis desumpsere, quæ omnia quantum memoriæ succurrerunt, vno commentario enarrata conscriptaque tibi dedicaui. Tu quotiens ea in agalmatas illis tuis vel cusa, vel sculpta incisaque videris, aut mensis illata conspexeris, Pierij tui memineris velim, qui te summo cultu, summaque semper est obseruantia prosecutus.*

DE TESTVDINE. CAP. XXX.

TESTVDO igitur, inter crustacea primum occupabit locum, quoniam ipsa narrationis istius argumentum præbuit, & pictura eius in hoc symbolorum genere est admodum speciosa.

IN

IN POTENTIORIS DITIONEM REDACTVS. A

Cap. XXXI.

A Plin. lib. 9. c. 10. hæc omnia.

HOMINEM in potentioris cuiuſquam poteſtatem adeo redactum, vt nullum iam ſperet effugium, oſtendere qui volunt, Teſtudinem ſolari percuſſam radio, ac ſupernatantem in aquæ ſummo pingunt. Ipſa enim vehementioribus Solis radijs impetita ita exſiccatur, vt in gurgitem deferri nequeat, idque præcipue mari Indico, vbi & multæ & magnæ ſunt, & Solis vis acrior, vnde fit vt vel facillime capiatur, vel cum in prædam mergi non poſſit, inedia extinguatur.

FORTVNARVM CONTEMPTVS. Cap. XXXII.

FVERVNT ætate noſtra ingenia perelegantia, quæ cum varijs fortunæ ictibus impeterentur, quos contra mira adniterentur alacritate, fortunæ aduerſæ contemptos impetus, per hominem naufragum in Teſtudinis huiuſmodi agitatæ fluctibus tergus inſilientem, effingerent, ſolari addito radio, cuius beneficio ne abſorberetur accideret.

VIRGINVM CVSTODIA. Cap. XXXIII. B

Veneris ſimulacrum à Phidia factum quo modo.
Sumptum à Plutar. lib. De præceptis coniugalibus.

CVR vero Phidias cum Veneris ſimulacrum Eleis ex auro & ebore conficeret, Teſtudinem altero eius pede preſſam appoſuerit, multi quæſiuere: præſertim cum Pauſanias rei ſignificatum alijs relinquat interpretandum. Sedenim illud potiſſimum ex interpretatione prudentum fertur, Phidiam innuere voluiſſe, virgines cuſtodiendas eſſe, coniugatas vero domus curam gerere, ac taciturnas eſſe debere: vtramque enim id primum omnium decere, quod Plutarchus in Coniugalibus præceptis exponit, qui oportere ait mulieres à Luna diuerſas eſſe, quæ cum iam à Sole abſceſſit, lucida claraque cernitur: eadem cum Soli ſucceſſit, euaneſcit, contra vero debet vxor modeſta præſente tantum viro à cæteris conſpici: eodem vero abſente, domi agitare ac ſeſe occulere. Nam & Salomon VII. cap. Sapientiæ, inter reliqua meretriciæ procacitatis ſigna id etiam notat, quod domi ſe cohibere non poſſit, ſed publica loca, fora, plateasque celebret. Et Paulus ad Timotheum viduas damnat adoleſcentiores, quæ otioſæ diſcunt alienas domos perambulare. Conſueſſe vero mulieres teſtudineas ſecum imagines geſtare quas Veneri dedicarent, ex eo manifeſtum, ꝙ Theſſalæ matronæ Laida meretricem illam inclytam ligneis Teſtudinibus zelotypia concitatæ interemerunt in templo Veneris, magno populi conuentu: ob quod facinus erexere poſtea templum Veneris profanatæ, quæ nefandam cædem in templo admiſerant, vt confeſſione ſceleris veniam petentes Deam ſibi placarent. Et id geſtaminis fuiſſe Teſtudinem tuam facile crediderim, cum ita concinnata ſit, vt licio ſuſpendi poſſit. Apud Ægyptios autem tanta erat pudoris cura, vt mulieribus interdictum eſſet calceorum vſu, quo prodire palam verecundarentur, ac veluti Teſtudines intra ſua ſe tecta cohiberent. Hinc Antiſthenes anſam nactus eludendi Athenienſium vanitatem, ſe nunquam ſolo, in quo nati eſſent exceſſiſſe gloriantium: *Commune hoc,* inquit, *habetis cum Teſtudine & Cochlea.*

D. Laertius in eius vita.

MVNIMENTVM. Cap. XXXIV.

Auctor Suidas.

ALII per Teſtudinis corticem munimentum intellexere, quod ita eam natura munierit, vt contra tela poſſit ipſa per ſe ſufficere, & iniurias propulſare. Hic itaque receptus, & ad omnes incurſus oppoſitum propugnaculum, anſam dedit adagio, vt quotiens aliquid valde tutum velimus innuere, inprimiſque ſecurum eſſe dicamus, ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, *quantum Muſcarum ſolicita eſt Teſtudo.* Cuius ominis felicitatem ſecuta Cæſariana familia, domeſticum eum morem habuit, vt paruuli domus eius in teſtudineos alueos excepti lauarentur. Quapropter Ceſonius Poſthumius nato iam Albino filio, cum ingentem Teſtudinem à piſcatore muneri accepiſſet, vir literatus iam inde magná ſpem concepit de futura filii nobilitate: curari itaque Teſtudinem iuſſit, & infantuli miniſterijs dicari. Exemplaria Hori quæ impreſſa circumferuntur, in huiuſmodi ſignificatum ὄρτυγος ὀστέον habent, interpretesque Coturnicis os reddidere. Sed in manuſcriptis codicibus ὄρυγος legi, quod facit ad hanc ſententiam: Teſtudines enim Orygas appellatas, παρὰ τὸ ὀρύττειν, quod fodere eſt, vel excauare, apud Vitruuium legas, à quarum ſimilitudine bellica etiam machina ad fodiendos excauandosque muros comparata, Teſtudinis nomen habet: nam & Horus ſignificati iſtiuſmodi cauſam redditurus

Idque à ſimilitudine reptilis, quod caput nunc exerat, nunc reducat, qua falx acta.

A turus ait, διότι δυσπαθὲς ἐστὶ τὸ τοῦ ζώου ὀστέον, propterea quod os animalis huiusmodi difficulter admodum frangi dissoluive potest, quod in munimenti significato quid sibi velit Coturnicis os, haudquaquam video.

Vnde testudineum incessum dicimus.

MORS DIFFICILIS. CAP. XXXV.

HOMINEM lethalibus vulneribus quantumuis alte acceptis difficillime morientem, per Testudinis abscissum caput apte pinxeris: quandoquidem tanta inest eius carni viuacitas, vt earum caput præsertimque marinarum, auulsum, busto conniuentes aliquamdiu oculos ostentet, connitentque ad admotam manum: quinetiam si ad os eam admoueas, mordere etiam adnitatur.

SEGNITIES. CAP. XXXVI.

ALIAS pigrum segnemque hominem, aut rei cuiuspiam tarditatem atque contationem significare qui vellent, Testudinem gradientem pingere consuerunt, quam Pacuuius feliciter Tardigradam appellauit: lento enim adeo gradu mouetur, vt in prouerbium emanarit in segnes & pigros. Hinc Plautinus Ægio, *Testudineum hunc tibi grandibo gradum*, inquit, *si fustem sumpsero.* Et apud Am-
B mianum lepidissimum distichon legas de Testudinis tarditate:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην.
Promptius esse albos Coruos, volucresq; Chelonas,
Quam quemquam esse probum rhetora Cappadocem.

Quinetiam asserunt animal hoc contagiosa adeo pollere segnitie, vt si pes eius dexter inferatur nauigio, id ire tardius credatur: quod obseruarunt Magi.

Huc referri potest Adagium Diogeniani, Πρόπερ χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα. Prius testudo cursu leporem præterierit.

MORDACITAS. CAP. XXXVII.

SVNT qui mordacissimum hominem atque egregie maledicum, per Testudineum caput exertis dentibus intelligi velint: nam Testudo ore est omnium robustissimo, quippe quæ quicquid dentibus apprehenderit, vel lapidem etiam perfringit ac deuorat.

PELOPONNESII. CAP. XXXVIII.

IN Peloponnensium numis Testudo cudebatur: vnde, vt legere est apud Pollucem, dicterium illud emanarit, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίαν νικῶσι χελῶναι, quod in adolescentiæ nostræ præludijs nescio quibus ita transtulimus:

Quando Chelonis vincitur sapientia,
Atque ipsa virtus, Atticum vt prouerbium est.

Vnde obolum Eupolis καλλιχέλωνον dixit. Ad id vero quod Peloponnesiaca erat moneta, lapide T. Quintius cum Achæi expeditionem aduersus Zacynthios meditarentur, eos admonuit, vt cauerent ne more Testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, in periculum aliquod inciderent.

A T. Liuio de bello Maced. lib. 6. Meminit & Plutar. in vita T. Flaminij.

DE CANCRO. CAP. XXXIX.

TESTVDO in numis obseruata, alterius numi reminisci facit, in quo Paguri forma cusa est: quare hinc ad eius generis significata transimus.

COEI. CAP. XL.

CANCER in numis, compactile scilicet genus id, quod corpore est obrotundiore, cuiusmodi plerique cœleste signum figurant in Zodiaco, Chiorum indicat Rempubl. Tradunt id & Pollux & alij: sedenim nisi quispiam author esset, munus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione superne ΚΩΙΩΝ, inferne ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ.

SPEI FRVSTRATOR. CAP. XLI.

PLERIQVE hominem à pulchris incœptis desistentem, & spem omnium ignauiter frustrantem, intelligi cum vellent, Gammarum nostrum fluuialem pingere soliti sunt, manu ad os eius iniecta: nam is, cum à te capi facillime posse putes, retrorsum velocissimo sese cursu eiaculatur: vnde vulgo etiam in aliqua re falsis, quam se nactos arbitrarentur, Gammarorum venationem obijcimus. Hæc vero recessus obliquatio adeo Cancris propria est, vt Aristoph. Pace, dixerit, οὔποτε νικήσεις τὸν

Alias ποιήσεις, id est, efficies.

καρκῖνον ὀρθὰ βαδίζειν, *Rectum iter vt carpat Cancer, non viceris vnquam.* Atque forte non deerunt qui dicterio huiusmodi mihi sæpe negotium facessant, si vnum aut alterum nostri huius argumenti interpretamentum meo probabilius, quod facile poterit euenire, compererint. Neque mihi profuerit, rem Latinis ingenijs hactenus intactam, excogitasse, primumque in lucem efferre, me scilicet omnia non vidisse clamitabunt, eorum, quæ ex paucis didicerint obliti: cum tamen omnia ea, quæ ad hoc negotium accommodari possunt, non vna hominum vita, sed neque multa etiam secula sint indagini suffectura.

INCONSTANTIA. Cap. XLII.

Idque semper obliquo corpore, & in omnem partem mouens gressum.

SCITE admodum Ioannes ille cognomento Scholasticus, scalarum anacephalæosi, hominem qui modo risui indulgeat, modo luctui, modo austeritati atque temperantiæ se reddat, modo delicijs diffluat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc ante, nunc retro, nunc in transuersum gradienti, miraque vitam suam inconstantia traducenti: virque is sapientissimus, de ingenij eiusmodi profectu nihil sibi quicquam polliceatur, quod ad vllam sit vnquam frugem peruenturum.

SOPHISTA. Cap. XLIII.

Huic καρκίνον, quasi καρά-κινον, à mouendo capite.

Aristonis de Dialectica opinio.

EIVSDEM subterfugij causa sophistam significare qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim huic animali persimiles Plato dicit, Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehensosque putes, tunc retro fugaci cursu elapsi per diuerticula atque subterfugia, maiorem priore tibi laborem intentant, si vilem ac inanem prorsus curam eos consectandi susceperis. Sedenim non in Sophistas tantum, sed in ipsam etiam Dialecticam obortum est à Cancro cauillum. Nam Ariston Philosophus, vt eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu sectarentur, ijs assimilari qui Cancris vescerentur: cibi enim admodum exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris insumi.

SOPHISTARVM OPPRESSIO. Cap. XLIV.

Cur inter sydera collocati Cancer & Caper.

SPECIES demum illa picturæ, qua Hercules tot immanium monstrorum domitor, in opprimendo etiam Cancello laborasse porticibus pene omnibus ostentatur, nihil aliud sibi vult, vt veteres interpretantur, quam sophisticas eas nugas huius obtritas disciplina. Fabulose vero iocatur Plato, cum Herculem aduersus Cancrum desudasse dicit. Quod vero Cancer sit inter sydera collocatus, nonnulli ea de causa confictum volunt, quia conuersione regressuque tam peculiari eo in animali animaduerso, per eius imaginem ostendere voluerint Solis cursum: qui cum eo progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantumdem aufugere videatur. Veluti Caper opposita ratione confictus, quia Sol ab eo signo, toto poli nostri tractu, altiora petere contendat: Caper enim dum pascitur, accliuiora editioraque loca perquirit. Huiusmodi vero commentum non ex orbis totius conditione, sed ex cœli nostri situ sphæraque ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est: nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij signa attolli: ad id tamen faceret, quod Solis progressus & regressus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secto duobus locis æquinoctiali, consideratur.

ARCANA REVELATA. Cap. XLV.

Qui pisces face euocantur.

SI quid vero abditum & arcanum luci proditum ac reuelatum ostendere quis vellet, Pagurum & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari. Ea vero de causa Cancri ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quod id omne genus testacea noctu plurimum pasci solent: compertumque est plenilunio ea magis pinguescere, propterea quod liceat his tota tunc nocte pabuli, copiosioribusque tunc escis enutriri, vnde pinguiores fiant: vt ij existimant, qui plenilunio nullam inesse vim cœlitus hæc in crustaceis efficiendi, remque ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt, quamuis vna cum Basilio Magno, magna Philosophorum pars sentiat.

INQVILINVS. Cap. XLVI.

IN QVILINVM autem hominem ostendere qui vellent, Cancellum illum, qui vulgo Gammarusius dicitur, pingebant: is enim semper est concharum hospes, perque vacuas conchulas modo has, modo illas, prout excrescit, mutat domicilia, atque ita semper ædes alienas inhabitat.

MAGNA

A

MAGNA INCOEPTA IRRITA. Cap. XLVII.

Ridicvlvm forte illud videatur, quod commenti sunt nonnulli, Elephantum cum Gammari cauda pingere, si magna incœpta frustra & inaniter cessisse notare vellent, non secus ac illud Horatianum est, ex montium fœtura murem ridiculum enasci. Sedenim cum res ipsa det ridendi materiam, non inepte mihi videntur excogitasse huiusmodi speciem, quæ non tam significato, quam pictura ipsa risum posset excitare.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. De Arte poetic.

DE PINNA. Cap. XLVIII.

Qvæ Pinnæ commercia cum Cancellis habent, deposcere videntur, vt eas Cancro subiungamus. Nam vt Theophrastus ait, vita fortasse conchis seruari non posset, nisi ope Cancri. Pinnæ autem in concharum genere sunt.

ALIENÆ OPIS INDIGVS. Cap. XLIX.

B

Virvm qui se atque sua negligenter curet, neque sine alterius ope consiliove possit consulere rebus suis ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, Pinnam & Cancellum paruum pingere consueuerunt: nam is in Pinna conditus in vtriusque satagit vsum: conchula enim præ fame patefacta, pisciculi veluti ad escam alliciuntur, quos vbi Cancellus inhærentes animaduerterit, Pinnæ statim labra morsu vellicat, illa eo signo admonita concham occludit, atque ita esculentis potitur: eo vero custode priuata, breui, vt Aristoteles asserit, tempore deficit. Hoc idem habemus apud Ciceronem, cuius verba repetere non fuerit importunum. *Pinna duabus grandibus patula conchis cum parua squilla societatem coit comparandi cibi: itaque cum pisciculi parui in concham innatauerint, tum admonitu squillæ Pinna morsu comprimit conchas, sic d similibus bestiolis communiter cibus quæritur.* Cancellum vero huiusmodi, tum à venatione, tum à custodia, Græci Pinnotherem & Pinnophylaca nuncupauerunt. Est hæc squilla parua admodum, quam nonnulli Parasitum piscem vocant: vtpote qui sit dapis affectator: colore albido est corpore perpusillo, cauda fere semper subter vterum, vbi coactus fuerit, incuruata.

Pinna & Cancellus simul picti, quid.

AB INEVNTE ÆTATE LIBIDINOSVS. Cap. L.

Evm vero qui ab ineunte ætate cœperit in petulantiam lasciuire, & munera Veneris exercere, per Pinnam fœtus ostentantem suos intelligebant: conchulæ enim huiusmodi in concha genitæ, antequam excludantur, inter se quamprimum coire dicuntur, vt non immerito concha ipsa sit Veneri dedicata, atq; eam ex concha genitam veteres fabulentur. Concha itidem Cyprum deuectam canunt, quod nonnulli ad salacitatem referunt, quæ concitetur ex earum cibo: non secus enim ac ostrea, libidinosa esse perhibentur.

Cur Concha Veneri dicata.

DE OSTREIS. Cap. LI.

Illa enim Hellespontiaco ludibrio, ne Deo dicam, ita dedicantur, vti Concha Veneri putarim ob earum copiam, quæ Lampsaceno littore, totoque Hellesponto ingens est: vnde Ityphallico veteris Poetæ ipsi Priapo dicto, ita legitur:

Nam te præcipue in tuis vrbibus colit ora
Hellespontia, cæteris ostreosior oris,

qui versus apud Terentianum reperiuntur.

HVMANVM GENVS. Cap. LII.

Per ea vero picta sculptave humanum genus significari, Philosophorum antiquissimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum genus Ostreorum simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostræ imbecillitatis naturam significantius explicare, cum Ostrea indicium esse dixit animi in corporis carcerem & tenebras coniecti: ita enim Deus corpori animam adglutinauit, vt necessarium sit hominem corporis affectibus tangi, vel inuitum. Quid vero aliud illa vel diuinæ, vel stellaris essentiæ scintilla hic patitur, nisi quod dum corpori adhærescit, & vinculis se coerceri sentit, & in quodam obscuritatis carcere detineri? vnde fit, vt suæ plerumque immemor originis, modo sensui se, modo appetentiæ subijciat, & alieni facta iuris, cum materia, cui adglutinata est, rapiatur in præceps.

Ostreorum mystica explicatio. Pulcherrima paranesis.

Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut scopulis auulsos, aut de imo maris fundo erutos, Assertori A
nostro littora reuisenti, pœnitentiæ prunis assos in escam apponat: vt ita absumpti in ipsius Diuinitatis amplexu, ad sublimioris vitæ consortia transeamus. Quod vero testam Ostrea pro pelle habent, quæ sine eorum interitu auferri non potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squamas ignorantiæ deponere possunt diuinis admonitionibus quantumlibet instituti, nec cultrum spiritus suscipere patiuntur: qui quidem, vt Hierosolymitanus Hesychius ait, etsi in mari Baptismatis inueniantur, etsi in fluminibus Pœnitentiæ: abominabiles tamen sunt, cumque vitam sortiti sint in sacri lauacri tinctura, vocationem tamen regenerationemque corruperunt, dum neque pinnulas, neque squammas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cognitionemque diuinorum, quæ cœlestis est: sed obcœcato corde in ignorantiæ voraginibus detinentur, & propterea in his, qui squamas habent nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, auarum, idolis seruientem, maledicum, ebriosum, detractorem, legum bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio submouet. Ostrea enim hæc sunt, & id genus reliqua, quæ sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur.

Nam sicut nos à testa testudinem sic Græci ὄστρεα ἀπὸ τῶν ὀστρέκων, id est, ostreas à testis dicunt.

B

DE LOCVSTA. Cap. LIII.

Piscis, inquam, ex genere crustaceorum.

LOCVSTA quid iuncta Polypo significaret, eo loco declaratum, vbi Polypi significata recensuimus. Quid vero ipsa per se significet, nunc dicendum.

SEDITIOSVS. Cap. LIV.

POPVLARIS seditionis studiosum hominem significare qui volunt, Locustas duas marinas sese inuicem incursantes pingunt: videre enim est sæpe vniuersas, tamquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus Arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem sæuire, & *genuinum est ciuibus*, inquit Pindarus, *inuicem inuidere.*

Sic enim Hesiodus. —ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων, æmulus est vicinus vicino.

TEMPERANTIA. Cap. LV.

QVONIAM vero incidimus in Locustam, nominis adducti similitudine, quid per terrestrem etiam significaretur, explicabimus. Ophiomachum, quem alij Stellionem interpretantur, nos terrestrem Locustam esse comperimus. Per hanc Ægyptij modestiam, temperantiam, atque conti- C
nentiam intelligebant: quippe quæ nequitiæ virtutes oppositæ sunt: ea siquidem Serpentem oppugnat, voluptatem quippe terræ prorepentem allidit. Ipsa autem crura habet, quæ corpusculum alte tollant humo, à terraque interim eorum innixu resiliat, & feratur in sublime, collisoque Serpentis capite intellectui proximior fiat, qui quidem terrenis obrepere nescius, ab ijs disiungi abalienarique assidue meditetur. Non dissimulabo hic sacræ lectionis locum, de Præcursoris victu, quem constans fama est Locustis vesci solitum, ἤσθιε δ' ἀκρίδας ὁ πρόδρομος, καὶ μέλι ἄγριον. Sunt qui ab Locustarum campestrium intellectu abhorreant, cauliculosque herbarum nescio quos, quod eodem illi nomine nuncupentur, pro animali comminiscuntur, quibus noster ille veritatis Præcursor vesceretur. Atqui Diodorus, & alij authores grauissimi, populos in Æthiopia quosdam agnoscunt, qui non alio quoquam cibo vtantur, quam Locustis, ob id Acridophagos appellatos. In India quoque gentem, quibus Mandrorum nomen Clytarchus & Megasthenes dederunt, Locustis ali Agatharchides & alij prodiderunt, trecentosque eorum vicos annumerant. Est autem hæc viridis, & prioribus pedibus longissima, ijsque admodum gracilibus, quos motat assidue. Manifestissime vero in hoc Pręcursoris cibo Lo- I
custam animal agnoscit Adamantius, dum vndecima in Lucam homilia dicit: *Non habuit domesticum mel, & humana diligentia percolatum, sed syluestre, minus quippe iucundi saporis: vtpote qui eo ad vitæ tantum vsum & necessitatem, non ad delicias vteretur, ex alitibus vero non grande præpingueve vllum, quo se liberius inuitare posset: non aeriuolam, quæ cibum præberet delicatiorem: sed exiguum admodum volucre, quod vix à terra surgeret, saltitaretque potius quam volaret.* Quid plura quæritamus? constanter asseritur, Locustas eius fuisse cibum, paruulum animal, & illi satis mundum.

Vt Suidas & quidam alij.

FAMES. Cap. LVI.

SVNT qui per huiusmodi Locustam famem intelligant: propterea quod magnam satis inferunt calamitatem, cum agminatim innumerabili aliquando multitudine congregatæ segetes inuase-

rint, magna clade radices abrodentes: quare Diuinatrix apud Theocritum dicitur. Cum enim apparuerit, famis est prænuncia. Multa Locustæ huius significata ponit Eucherius, sed quoniam nullam super illis causam adducit, in quo nos præcipue versamur, ea prætermittenda iudicaui: vnum illud tantum tangam, quod per comparationem Resurrectionis Dominicæ similitudo quædam sit, cum assultum Philo dicat per Locustam significari: nullum enim è terrestribus animal tanta se pernicitate proripit in saltum, si corpusculi rationem habeamus. Sed hæc alij viderint.

Theocr. in Messorib. Μάντις καλαμαία ἀχέτις, id est, locusta stipularis diuinatrix.

PEDES. Cap. LVII.

INVENIES in Diuinis literis aliud Locustæ huius hieroglyphicum, vt apud Salomonem Ecclesiaste, pro Pedibus poni, eo quod animal id pedum longitudine pro corporis modulo omnia excedit animantia. Scriptum igitur: *Florebit amygdalum, & impinguabitur Locusta:* hoc est, superuenient cani, & pedum accedet tumor, podagra scilicet, quæ plurimum ætatem grandiorem infestat, quod nos à sexto supra quinquagesimum quatuor iam annis non sine cruciabili dolore, acerbissimaq; studiorum iactura cogimur experiri, hæreditate hac ab auunculo relicta, & vna cum accepto ab eo sacerdotio miserabiliter alita. Alibi tamen Salomonis verba ex Hebraico codice diligentius examinauimus, quod super his varia est multorum interpretatio.

Eccl. c. 21.

DE COCHLEA. Cap. LVIII.

ADDETVR his Cochlea, inter esculenta piscium vice pauperibus accepta: quæ tamen olim altilis effecta, illataque mensis, Romanas delicias auxit.

TERRENIS ADDICTVS. Cap. LIX.

PER eam diuinæ lectionis interpretes fere omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta, si quem sensui deditum, vt voluptatibus brutorum instar inhæsitantem ostendere voluerunt. Hesiodus eam felici compositione Φερέοικον appellauit, quam domiportam dicere possemus, quod ita sit domui suæ applicata, vt eam secum assidue portet.

Ad hoc forsan facit Plutar. in lib. de amore diuitiarum. Κοχλιοῦ βίος, Cochleæ vita.

DE SEPIA. Cap. LX.

SEPIAM quidem inter crustacea recensere minime congruum videbatur: quia tamen dorsum osseo illo integumento instar clypei munitum habet, huc ipsa etiam transferetur.

PVLCHRA INCOEPTA TVRPITER CEDENTIA. Cap. LXI.

ID vero præcipuum super Sepia significatum apud Ægyptios sacerdotes erat, vt per eam significarent hominem, qui multa, pulchra & magna pollicitus, daturus omnino speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam fœde lapsus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cum spectandam se venatoribus præbuerit, simulatque in se aciem instrui conspexerit, & classicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congrediendi copia, elabitur. Quod si inter fugiendum acciderit, vt aperto iterum campo deprehendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sæpius ac identidem frustratur venatoris spem nulla sui facta copia vt deprehendi possit, idque non in congressu tantum facit, sed plerumque etiam ludendi studio quodam, atque etiam insidiandi. Effundunt vero suum id atramentum & Polypus & Lolligo, quam vulgo piscem Atramentarium vocant: verum ij non nisi metu perculsi, Sepia vero non modo cum metuit, verum, vti dicebamus, animi interdum gratia. Ei vero atramento tanta vis inest fuliginis, vt si in lucernam addatur, summotis reliquis luminibus, adstantes omnes fœdo liuore coloratos ostentet, vt Æthiopes videantur.

Hæc Plin. lib. 9. c. 29. Hinc Hora. in Ser. Hic nigræ succus lolliginis.

THETIS, ET SIMVLATIONVM INVOLVCRIS OBTECTVS. Cap. LXII.

HVIVSMODI vero occultationis causa confictum à Græcis crediderim, Thetim in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet, vel serio fugitaret Pelea illam insequentem. Nam & promontorio cuidam in Iolco Sepiadi nomen inditum, vbi factum hoc perhibent. Ita deniq; hominem, qui

Nat. Com. Mythol. li. 8. cap. 2. ex Zen. [illegible] Ab. Chil. 2.

qui multis simulationum inuolucris tegeretur, essetque occultæ multiplicisque naturæ, per pictam Sepiam notabant. A

MENDACIVM. Cap. LXIII.

Huc spectat quod Materon apud Athenæum de Sepia. Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

ALII mendacium ex hoc figmento intelligi volunt: propterea, quod vt Grammaticus Tryphon ait, ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται, *in extremis* quippe *partibus nigrescit, & obscuratur*. Callidi enim impostores, mendaciorumque confictores, solent semper aliqua præijcere, quæ vera, clara & aperta videantur, quibus inspectandis dum oculi sunt intentiores, astute mox mendacij nubem offendunt. Quoniam vero atramentum id, quo sese occulit effuso, in cauda est, eadem causa Melanuros appellatur. Atque hoc Pythagoram intellexisse volunt cum præcipit, μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, *de ijs, quæ nigra sunt cauda gestandum non esse*. In hanc vero sententiam præclare Cicero ad Q. Fratrem: *Multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura, frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime.*

IMPROBITAS. Cap. LXIV.

QVOD tamen symbolum Plutarchus libro *De liberis educandis*, ita interpretatur, vt suboftendere dicat, commercium cum improbis non habendum, eos scilicet, qui à virtute ad turpitudinem se recipiant, fugiendos. Nam & apud Romanos, nigrum vel atrum pro moribus infamibus & perniciosis accipitur. Hinc illud diuulgatum: *Hic niger est, hunc tu Romane caueto*. Porro dies atri, qui sunt infausti, inauspicati, lugubres, & infelices appellantur: quamuis nostri vulgo dies atros intelligant, qui ieiunijs destinati sunt, quibus quidem & corpus macerandum, & à carnium delicijs præcipitur abstinendum. B

Hor. 1. Ser. Nigri seu atri hieroglyphicum.

LITERÆ. Cap. LXV.

ÆGYPTII sane cum literas significare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant, de quibus sigillatim disputare alterius loci est: nam eorum omnium, quæ literas & disciplinas indicarent, certum conscripsimus commentarium. Quod vero ad Sepiam attinet, quæ pro Theca atramentaria poni solita sit, ac perinde literas scripturamque ipsam significet, non apud Ægyptios tantum habetur, verum & apud nostros, vti Persianum illud ostendit:

Tum queritur, crassus calamo quod pendeat humor, C
Nigra quod infusa vanescat Sepia lympha.

Contra, λευκὴν ἡμέραν διάγειν album diem agere. Plut. in Pericle.

Atramentum sane Græci σηπιόπικον appellant, Tholos vero est Aristoteli, qui Sepiæ inest. Hesychius ex eo vocabulo turbamentum interpretatur: id enim πεπαραγμένον ostendit.

VIRI AMOR IN MVLIEREM INFIDAM. Cap. LXVI.

Auxilium mulieri: à viro, non viro à muliere.

SVNT qui amorem coniugalem in viro firmum, in fœmina lubricum, significare si velint, Sepiam tridente confossam, pro istiusmodi rei hieroglyphico faciant: propterea quod in eo genere, si fœmina percussa fuerit, accurrit mas opem allaturus, fœminæque quacumque potest ope auxiliari contendit: quod si mas ictus fuerit, fœmina sui tantum solicita, quamprimum fuga sibi salutem quærit.

TEMPESTAS. Cap. LXVII.

A Plin. l. 9. cap. 29.

SVNT & tempestatis argumentum Sepiæ: nam pictæ, ita vt in aquæ summum exiliant, magnas procellas paulo post erupturas indicant. Causam reddit Plutarchus: quia cum mollia omnia frigus impendio caueant, hæc vna præcipue cum sit ea carnis nuditate mollitieque, neque testa, neque pelle, neque squamis munita, sed vnum tantum tegumentum osseum in dorso sortita, tempestatem facillime præsentit: igitur veluti frigus euasura, neque non agitationes, quæ in imo mari fiunt, exilire, & incommodum illud videntur euitare. Quare Polypus etiam pari propemodum mollitie præditus, ad terram properat, seque petris alligat, ventorum iamiam aduentantium portentum. D

DE PVRPVRA. Cap. LXVIII.

Longitudine digitali.

IN hunc gregem veniet & Purpura, suis & ipsa significationibus insignis, de animali quidem, non de colore, qui loco alio tractandus est, præsens erit examinatio.

MALE-

MALEDICVS. Cap. LXIX.

MALEDICVM hominem probos improbosque æque carpentem significare qui volunt, Purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidem illi tam acuta & valida est, vt ea & conchulas, & quascumque sui generis testas perforare possit: quæ cum ita sint omniuoræ, frequens illud in edaces dictum emanauit, *Purpura voracior*: de quo apud Athenæum plura comperies. *Athen. lib. Dipnos.*

DE GVLA MVLTATVS. Cap. LXX.

ATQVE inde forte prouerbium, quod Purpuræ plurimum per linguam escas inquirentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea pœnas dederit significare volunt, conchylium huiusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt: siquidem eius captura in hunc sæpius efficitur modum. Paruæ densæque admodum nassæ Strombus piscis includitur, hunc auidissime captat Purpura, quem simulac illuc occlusum olfecerit, incerta per nassæ iuncos lingua eum assequi contendit, dumque ille volutatione luctatur, ea magis ac magis linguam protendit: accidit vero vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eam extrahendi copia relinquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verum hoc picturæ genus in huiusmodi significatum aliter etiam figuratur, conchulam quippe pingunt, quæ Purpuræ linguam morsu comprehenderit. Piscatores siquidem cum Purpuram norint concharum pastionem auidius appetere, has in nassas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentiunt optatam escam Purpuræ, porrectisque intra nassarum iuncos linguis, eas infestant, at illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consulturæ contrahunt sese, corticibusque clausis morsu perquam acri linguam infestam comprimunt, pertinacissimeque detentam haudquaquam amittunt, atque ita pendentes sua captæ auiditate Purpuræ tolluntur. *Quomodo capiatur purpura.*

VNO EXANIMATVS ICTV. Cap. LXXI.

HOMINEM vero interemptum vno ictu ostendere qui volunt, Purpuram saxo elisam pingunt: siquidem infectores aiunt, quas Purpuras in artis suæ vsum parant, saxo vno ictu collidendas, vnde subitarius ille sanguis ad tinctum optimus emanat: quod si ictu fefellerit, neque Purpura statim exanimata fuerit, frustra repeti, quia præ dolore sanguis in vniuersum corpus diffusus euanescat. Hinc aiunt Homerum totiens de ijs, qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, Purpurea eos morte sublatos dicere: quem imitatus Maro, nunc *Purpuream vomit ille animam*, nunc quid huiusmodi sæpe protulerit. Quamuis ad sanguinem, in quo anima sedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo satis in Accipitris commentario dictum. *Purpurea mors cur dicta.* *Æneid. l. 9.*

SECESSVS. Cap. LXXII.

SVNT qui secessum per Purpuram ostendant: propterea quod Purpura non nisi in imo reperiatur pelago, vnde verbum apud Apollonium Argonauticon primo, πορφυρέσκειν, quod purpurascere dicere possumus, vbi profundum esse interpres exponit, ea quam memorauimus Purpuræ naturæ repetita. Hinc mare purpureum, pro profundum, Poetæ sæpius posuere. *Virgilius 4. Georg. In mare purpureum violentior influit amnis, & Cicero mare purpurascere ait, 2. Aca.*

DE ECHINO. Cap. LXXIII.

MARINVS huc Echinus obuoluitur, lenticulari propemodum figura, cochleari crusta, scabritie varia: crebris lineamentis rectilineis, quatenus in sphærica figura fieri potest, picturata, ijsdem quibus terrestris armatus spinis, verum ijs micantioribus, & nunc cocco, nunc purpura, nunc puniceo colore splendescentibus, qua parte rostrum à medio ventre exerit reductior, à tergo gibbosior: atque is est, de quo Martialis ait,

Cortice deposito mollis Echinus erit.

DIFFICILIS ATQVE MOROSVS. Cap. LXXIV.

ATQVE vt ad eius significata iam aggrediamur, hominem quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possis, ex hieroglyphico eius commonstrabant: quippe quem quaqua tractare volueris, asperitate renitentiaque, horridum experiare, atque itidem ex hoc asperitatem eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atq; grauem, per hoc animal notabant: nam & nomen illi παρὰ τὸ ἔχειν, κατ' ἀντίφρασιν, plerique impositum asseuerant, quia scilicet haberi nõ possit *Vnde Prouerbium: Ἐχίνου τραχύτερος, Echino asperior.*

propter

Vel quia Græci χῖνον, hirtum vocant.

propter spinas, quasi Latine velis intractabilem dicere: quamuis sunt qui de nomine id sentiant, vt Echinum dictum velint, ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν, ἀφανῶν τῶν σαρκῶν ὄντων, quod scilicet ita sese cohibeat, vt nulla carnium appareant vestigia neque signa. A

IVDICIORVM SEVERITAS. Cap. LXXV.

Erant autem apud veteres vasa Echini nomine nuncupata, quæ scilicet animalis istius imaginem referebant, quorum in iudicijs vsus erat. Sane iudices, de quibus Pollux meminit, vbi de diætetis & dicastis agit, Echinum aheneum, aut opere fictili factum habere consueuerunt, in quem testium dicta, scriptaque iudicia conijcerentur: ex quo significabatur non licere cuipiam impune illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam, sine graui supplicio.

NAVIGATIO TVTA. Cap. LXXVI.

Plin. lib. 9. cap. 31.

Echinus augurio-rum inter-pres, præ-sertim nautis.

Svnt etiam qui per Echinum tutam nauigationem intelligant; ille siquidem imminente tempestate, quam non secus ac terrestris ventos præsentit, attractis lapillis sese munit, arenaq; nauium instar saburrat, ne vi fluctuum vlla versari iactarive possit: id enim maxime cauet, ne aculeis exarmetur. Basilius Magnus audisse se profitetur à quodam rerum maritimarum peritissimo, qui diceret, habere se pro comperto, Echinum cum ventorum perturbationem sæuitiamq; maris præsensisset, calculum correptum haud exiguum subijsse, seque sub ipso tanquam anchora stabiliuisse. Sane quidem nautæ simulac eos id factitare conspiciunt, futuram hoc indicio ventorum agitationem tempestatemq; præsagiunt, nauigiaq; continuo pluribus anchoris infrænant. Admiratur Ambrosius in Hexamero, quo ingenio is ista collegerit, quo doctore perceperit, quis ei fuerit auguriorum interpres. Falli sæpe homines aere perturbato, quod plerunq; res sine tempestate succedat, non falli Echinum, & homini rationis participi documento esse. Vnde animali tam exiguo tanta scientia, vt non modo quod futurum est infortunium ante præuideat, verum etiam qua ratione impendenti, periculo sit obuiam eundum, non verbis, non sophismatis, non ambagibus oratorijs, sed re ipsa commonstret? B

MACILENTIA. Cap. LXXVII.

Adhæc macilentissimum hominem per idem animal intelligebant, cui quidem sit hoc peculiare, vt nullam intus carnem contineat, foris & spinulas & crustam, vti dictum, cochleariam tantum habeat: inueniuntur in eo tamen nigra quædam vice carnis, quæ vtcumque sint, à ganeonibus tamen expetuntur. Quod vero ad macilentiam facit, eum ad annum integrum aiunt abstinere cibo. Non relinquam intactum, quod apud Eustathium legi, interna ventris Echinum appellata, vnde Callimachus:

ὄντε μάλιστα βοῶν ποθέουσιν ἐχῖνον.

De Boue quem cupide magis affectantur echinum.

Idque ea de causa, quod intra se cibum contineat, quod præcipuum est ventris munus.

INSTAVRATIO. Cap. LXXVIII.

Echini mira restauratio.

Exercitvm, aut quid huiusmodi ex dissipatis reliquijs instauratum, si quis pingendo significare voluerit, non imperite Echini marini dilaniationem quandam figurabit: ille enim in frusta discerptus, si proijciatur in mare, confluentibus sponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficacissime solidescit.

DE CONCHYLIO. Cap. LXXIX.

Conchylivm quoq; aliquid habet, quod ἱερογλυφικῶς accipi potest: tametsi animal ipsum huc non admittatur, sed quos generat vniones.

LACHRYMÆ. Cap. LXXX.

Svnt qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent: quod scilicet eam maxime comptam esse deceat, & delicijs omnibus affluentem. Gemmæ tamen aliquot sua quædam habent significata, veluti Vniones, quos lachrymarum symbolum esse plerique prodidere: sumptum scilicet à coniectoribus, qui lacrymarum profluuium per visas in somnis margaritas ostendi tradunt: nam & apud Suidam legas, μαργαρῖται δηλοῦσι δακρύων ῥόον.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXIX.

DE IIS QVÆ PER CROCODILVM ET ALIQVOT AMPHIBIA SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISS. VIRVM MATTHÆVM MACINGVM VENETVM.

POTERIT, & merito quidem, eruditißime Macinge, aliquis, qui non æquo forte erga nos animo fuerit, vtrumq; nostrum ad Christianæ pietatis vindices deferre, qui sanctißimũ amicitiæ tam mutuæ, tam antiquæ numen tanto sub silentio, Aegyptiorum quodammodo secuti religionem, coluerimus. Aegyptiaca enim prorsus est hæc superstitio, Deum sub silentio colere. Sed enim qui de pietate aliter quam Euangelia doceant, & sacri canones imperent, vel sentit, vel sibi sequendum credendumve proposuerit, is dubio procul impietatis crimine condemnandus, acriterque puniendus est. Manifestum autem est, Aegyptios olim Crocodilum adorasse, quod nos nõ modo abhorremus sed & Poetæ veteres, qui mores hominum facile tolerant, modo satyrice derident, dum eorum aliquis dicit, eos portenta colere, modo vt rem magis exacerbent, addunt, Crocodilon adorant. Causam tamen eam Aegyptii allegare soliti sunt, quod Crocodilus silentii sit hieroglyphicum, quandoquidem animal id lingua careat, & ita silentii significatum præ se ferat, quod vterque nostrum per tot annos nimium superstitiose coluimus. Ne igitur cauillandi cuipam ansam demus, existimaui silentio huic nuncium remittendum, atq; ita in viam redeundum, id quod, vt tu quoque facias adhortor. Misi itaque ad te sequestrem Crocodilum ipsum, qui quoniam Aegyptiace loquitur, quippe per rerum figuras & signa, causam omnem tibi liquidius explicabit. Quoniam vero Crocodilus hic ab intima vsque Aegypto istuc Venetias traducendus fuit, exenterare eum oportuit, & accuratißime salire: loco vero fæcis exemptæ, infarciuimus in vterum eius eadem diligentia fluuialem Equum, Phocam, Murænam, Anguillam, & Aegyptiacam quandam Ranam. Animalia inquam hæc vtcumq; adduci potuerint, ad te misi, ruptoque ita silentio me piorum consortio aggregaui. Tu, si qua in iis quæ ad rem tuam faciant inueneris, arbitrio vtaris tuo, reliqua, quæ nullius apud te momenti videbuntur, ἐς κόρακας, vt dicitur, proiicias licet.

DE CROCODILO. CAP. I.

QVONIAM à Poetis nostris, atq; etiam à plerisque aliis Ægypto ea est obiecta infamia, quod & monstra colerent, & Crocodilum præcipue adorarent, cur hoc animal inter reliqua apud ipsam nationem sacra, locum haberet, differendum: ita fiet, vt quid imperiti colerent, quid sapientes intelligerent, manifestum fiat, atque inde minus eorum succenseamus Philosophiæ.

DEVS. CAP. II.

Silentiũ ad Deũ maxime spectat, & quare.

COLEBANT siquidem Ægyptij Deum sub Crocodili, quod nõ inficiamur, imagine, propterea quod solus inter animalia elinguis esse deprehensus est, quod Diuinitatis munus esse perhibent. Nam & in Pythagoræ symbolis habetur, linguam in primis esse coercendã, vt Deum imitemur. Proxime accedit ad hanc sententiam sapiens ille neq; illiteratus vir, qui opusculum, *De moribus*, carminib. scriptum edidit, dum eum Deo proximum esse ait, qui vbi ratio postulat tacere norit: Deus enim sub alto profundoq; silentio mortaliũ facta omnia diligenter examinat, omniumq; merita inspicit, proque re, loco & tempore singula moderatur. Quod vero de diis silentium apud eos esset, vel Harpocrates indicarit, cuius effigiem presso obsignatoq; ore ideo dedicarunt, quod ceremonias ritusque suos

Hinc illud Γλώσσης πρῶτον ἄλλων κρατεῖν, θεοῖς ἑπόμενος.

Linguã ante omnia coercere, Deũ imitans.

Nempe in sacris Isidis & Serapidis qua ratione instituti essent, in vulgus propalari nolebant, atq; ita sacra inuolui silentio procurabant. Quin & Mercurium illum suum, quem Nilo prognatum patre prædicabant, tanto silentij cultu prosequebantur, vt ne nominare quidem eum fas arbitrarentur. Nam quem Θωθ appellabant qui Platoni Theu, Propertio nostro Theutates est, alium fuisse dicunt, qui scilicet Argum interfecit, quiq; leges illis atq; literas tradidit, à quo Septembrem mensem eo nomine vocitarunt. Et Cabalistæ Dei ministros aiunt propitios nobis fieri, vel si tantum nominis eorum meminerimus, aut eorum notas præ oculis habuerimus, signatasve gestauerimus, etiamsi ore numquã enunciemus, præcipueq; TETRAGRAMMATON diuinitus datum nomen ineffabile, nostræ cum Deo reconciliationis signum: propterea quod literarũ, quibus notatur, satis est reminisci. Merito itaq; Helias sacerdotes Baalis ridet 3. Reg. 18. dum eos adhortatur maiori vti voce, quod eorum Deus in diuersorio forsan esset, aut in itinere, aut certe obdormisceret, ita fieri posse vt excitaretur Sed quid nos tot Gentilium fabulas euoluimus, cum sacræ institutionis nostræ literę in templis quotidie canant: *Te decet silentium Deus in Sion?* Æquum est quippe vt tacito verecundoq; silentio trepidationẽ, quam ex tantę maiestatis consideratione concepimus, profiteamur. Et, *Sileat omnis terra Deo.* In quam sententiam Petrus apud Clementem, *Quæ summo sunt silentio honoranda. Deus enim*, vt Cyprian. ait, *non vocis, sed cordis auditor est.* Nam & Anna Samuelis mater, quæ typum Ecclesiæ præ se tulit, ante conceptum, cum sterilitatem deploraret, Dominum non clamosa petitione, sed tacite & modeste intra ipsas pectoris latebras precabatur. Loquebatur quidem ea prece occulta, sed manifesta fide: loquebatur nõ voce sed corde, quia sic sciebat Deum audire, ideoq; quod petebat efficaciter impetrauit, quia fideliter postulauit. Et Publicanus, quẽ Dominus probat, non erectis impudenter ad cœlum oculis, neq; sublatis indecenter manibus pectus suũ tundens & peccata sua contestans, diuinæ misericordiæ auxilium implorabat. Habet insuper Crocodilus eam cum Deo similitudinem, quod eius solius oculi pellicula tenui translucidaq; fronte demissa obteguntur, atq; ita cernat, cum aliis ita minus cernere videatur. Ita oculum Dei perlustrare, intuerique omnia res ipsa indicat, cum nos eum nequaquam cernere aut nostratia hæc explorare plurimum opinemur. Sed quantum pertinet ad sermonem, nostra inprimis est pietas defendenda, apud quos toties legitur, HÆC DICIT DOMINVS, cum simplex sit Dei substantia, neq; membris vllis, neq; compagibus composita: non igitur os neq; linguam habet Deus qui loqui possit. Id vero sic accipiendum, vt tũc Deus loqui videatur, cum aliquid inspirat in sanctorum fatidicorumq; vatum corda, vel etiam vocis sonum afflatu suo facit ad eorum aures peruenire. Nam si vox humana aer ictus dicitur, potest & vox Dei dici aer ictus vel vi, vel voluntate diuina. Itaq; illuminata mens per Dei spiritum formatur in verba, vnde locutus Deus homini dicatur: quoniam humana fragilitas aliter audire de Deo nõ potest. Præterea, vti Adamantius inquit, veteres Deo sermonẽ attribuere, quia cum norint homines hoc ministerio voluntatem alterius alteri innotescere, agnoscunt ea, quæ sibi per Prophetas deferuntur, Diuinæ indicia esse voluntatis. Mortales enim haudquaquam intelligerent in hac vel illa re Dei contineri voluntatem, nisi ea locutus diceretur: cum eorum sensus nequaquam percipere possit, voluntatem cuiuspiam per silentium inter homines indicare posse.

Aut spectat Θεῦ ὄμμα, ἀλλ᾽ μονόμμα. Oculus Dei fortissimus. κ πάντα νοήσας, vt ait Hesiodus operum li. 1. & omnia lustrãs.

Quomodo Deus loqui dicatur.

ORTVS. CAP. III.

ORTVM ad hæc pingere si voluissent, geminos Crocodili oculos faciebant, quos habet instar Suis, verum ex toto fere corpore prominentes, & emissitios. Atque ita pars ea, quæ lucis conceptaculum tam insigniter extet, exortui videtur assimilari. Est tamẽ & alia ratio istius significati, quod animal hoc suapte vi nullo parentum incubitu fomentove, formam & lucem acquirit, veluti Sol per semetipsum exoritur. Crocodili enim tam fluuiales quam terrestres cum in sicco partum ediderint, oua sua terræ committunt gremio, quibus tamen semper assident, dum catuli animẽtur. & excludantur. Locum vero eligunt ad quem summo actu eo anno egressurus sit Nilus, quasi diuinatione quadã oua transferentes. In numis vero aliquot simulacrum Orientis radiato fingitur capite, dextera in altũ sublata, eaque passa: quod in Gallieni plerisq; numis habetur, inscriptione addita, ORIENS AVG quam quidem manum patefactam, & radios ipsos, Maro non vno loco videtur explicasse:

Hæc ad verbum Plin. lib. 8. c. 25.

Gallieni numus.

Vbi primos crastinus ortus Extulerit Titan, radiisq; retexerit orbem.

OCCASVS. Cap. IV.

QVod si Occasum identidem pingere procurassent, Crocodilum humi toto profusum corpore deliniabant: quippe quadam incubantis specie, sponte enim ad ima quæque ferri gaudent, immersiq; fluuiis humi libenter obrepunt, soloq; adhærescunt, Delphinorum & aliorum hostium metu, quod norunt quam molli tenuiq; cute in ventre sint. Dies præterea maxima ex parte agunt in terra, noctes in aqua, teporis vtrumq; ratione: noctu enim tepidiorem aquam experiuntur. Ita Solem imitari videntur, qui nobis emergere matutino tempore, vespertino immergi videtur. Adhæc Crocodilo visus in aqua hebes, extra acerrimus: ita illi præcipue accidit, Solis occasu obscura omnia, exortu clara atq; perspicua redduntur.

TENEBRÆ FVNESTVMVE. Cap. V.

TENEBRAS autem (quo vocabulo tam funus, atratumq; pomparũ apparatum, quam mortem ipsam, quæ lumina claudit decedentium, intelligebant) significare cum adlibuisset, Crocodili caudam faciebant: is enim simulac animal aliquod ceperit, caudæ opera vtitur ad exanimandum: ea enim captiuũ vincit, ac mox plectẽdo conficit. Vis siquidem omnis, ac omne Crocodili robur, in cauda situm. Id vero commode figurabitur, si abditus in specu, sola exporrecta cauda pictus fuerit: nam & illi proprium est spelæa subire, in quibus quatuor interdum menses hyemis inedia pertinaci delitescit, vnde forte tenebrarum deductum est significatum. Sed enim hæc etiam ad eam facere opinionẽ possunt, quod ideo Crocodilum colerent, quia hinc etiam diuina quædam specularẽtur. Nam quod Dei ipsius & caput & substantia imperscrutabilia sint, cum Crocodilo faciunt in specu latitante: quare Seraphim faciem atq; pedes Dei velare ad arcam Domini dicuntur, quod diuinæ maiestatis principium atq; finem verbis nemo valeat explicare, neq; picturatione vlla declarare, definire vero nulla prorsus circumscriptione quispiam aggrediatur. Quam vero de Deo cognitionem profitemur, eam ex operibus perpendimus, quod à posterioribus diceret Aristoteles. Quare Gentes admonebat IESVS Deus noster: *Si nolutis mihi credere, credite operibus quæ ego facio.* Ita igitur sapientes illi Crocodilum imaginati sunt in specu, cauda tantum exerta absconditum. Nam Psal. etiam 17. dicitur Deus posuisse tenebras latibulum suum, vt plane significetur, obscura multis & incognita esse, quæ de Deo piis tantũ innotuerunt: vtpote quæ Deus ipse occultat in tenebris, &, vt Origenes Adamantius ait, manifestum est raro admodum peruenisse ad homines Dei cognitionem, idque paucissimis contigisse: siue quod ob mentis hebetudinẽ ad eius micantissimę lucis radios cæcutimus, siue quod inquinata mens eius nõ recipit puritatem, siue quod humanum hoc corpus adeo fęculentum animum etiam obturat, ne possit spiritum eius admittere, siue quod intellectus nostri virtus sit adeo imbecilla, vt immensitatẽ eam nulla capere possit cõiectura. Nam & de Moyse legimus, eum, vbi Deus esset, caliginem subiisse, Deique iudicia Prophetę Abyssum vocare consueuerunt. Quin & IESVS ipse: *Nemo*, inquit, *cognouit Filiũ nisi Pater, nec Patrem nisi Filius, & cui Filius reuelauit*, & in hanc sententiam passim à nostris plurima. Eaque de causa Ioannes Filium lucem ponit, quia is & seipsum illuminat, & Patrem in conspicuo ponit, qui adhuc lateret in tenebris, nisi per Filij manifestationem innotesceret. Nobis vero nisi lux illa orta esset, adhuc in vmbrosa mortis regione sederemus, diceret Esaias. Vnde autem, nisi diuino dispensante Spiritu, imaginatus est Orpheus dicere, *Nox quæ lucem emittis?* Quod & Psalmographus: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam.* Tabernacula enim Dei tenebræ & latibulum, vti Diuinæ literæ passim memorant. Sed plura super hoc dicturi sumus in Ignis commentario, vbi faces.

Plin. ibid.

Dei cognitio ex operibus.

Dei iudicia Abyssus.

PERNICIES. Cap. VI.

IN vniuersum autem per id animal sculptum, malum, damnumve aut pernicies aliis illata, si Diodoro credimus, apud Ægyptios significabatur, omninoque inexplebilis rapacitatis hieroglyphicum habebatur: animal enim est multæ rapinæ, vnguibus ad discerpendum promptissimis, morsu aspero tetroque, vt quod dentibus lacerat, numquam sanetur. Impune vero inter eos enatat, qui se adipe eius feræ perunxerit. Quod factitasse Firmum Ægypti tyrannum, qui oppressus est ab Aureliano, testimonio Aurelij Festiui, Vopiscus tradit.

SALACITAS. CAP. VII.

A

De Scinco ibid. Pli. & Diosc. lib. 2. c. 9. qui scingũ nominat σκίγκον, & ibi Matthiolus.

ERAT & salacitatis indicium, vt ipsi dicunt Ægyptij: propterea quod abundanti fœtura prolifici sunt Crocodili, libidinisq; vsq; adeo contagiosæ, vt è dextera eorum maxilla dentes lacerto dextero alligati, nequitiam credantur stimulare. Terrestris porro Crocodili, quem Scincum, vt alii, Scingum appellant, rostrum & pedes in albo vino poti, lasciuiæ cupiditates accendere apud magiæ scriptores legas, & huiusmodi quædam apud Dioscoridem & Plinium.

FVROR. CAP. VIII.

FVROREM ad hæc Ægyptij, & quæ inde calamitas aut clades accepta esset per Crocodilũ semetipsum verberantem indicabant: propterea quod is irrita prædæ cuiuspiam spe frustratus, in semetipsum furit, supra modum indignabundus.

LATROCINIVM. CAP. IX.

Typhon in Crocodilũ.

NEGOTIORVM impedimenta, insidiasq; & latrocinia, quę cõtra viatores exercentur, per idem animal etiam ostentabant. Et Typhonem, quem βοσβαμῶνα dicunt, in Crocodilum abiisse asseuerabant: tametsi nonnulli Typhonis comitem ponant. Crocodilus autẽ assidue negotiatoribus insidiatur, quo genere latrocinij Typhonem infamem tradunt. Quapropter cum illi honores omnino decreti essent, ex mansuetis animalibus Asinum illi nutriebant, ex feris vero Crocodilum & fluuialẽ Equum. Institutum enim erat apud eos, quibusdam Diis, ne nocerent tantum sacra facere: atque ita quo magis illos sibi conciliarent, animalia eiusdem ingenij, quo illos fuisse persuasum habebant, colere consueuãt. In Apollinis vero ciuitate, quo iniurias à Typhone Osiridi illatas vlciscerentur, de Crocodilo vesci lege singuli tenebantur. Certo igitur die conuenari solebant; & quotquot caperent, interfectos eos ante templum, rei à se bene gestæ monumentum testimoniumque prosternebant. B

HELLVO. CAP. X.

Crocodilus voracissimus. Plin. ibid.

IIDEM sacerdotes helluonem significantes Crocodilum hianti ore pingebant: is enim cibo satur, quem immodice sumit, somno sopitus in littore se prosternit esculento semper ore, ad quem auiculæ trochili, quæ Senatores & Reguli dicuntur, pabuli se gratia conferunt, inuolantesque dentes depurgant, atq; ita magis & magis ad potentiorem hiatum scabendi dulcedine prouocãt, quod Ichneumon perpetuus eius hostis, si quando fuerit conspicatus, saltu se in guttur eius immittit, introq; progressus, donec fero cor morsu lancinet, moribundã mox feram derelinquens abit incolumis. Alij crapulam ideo significari per Crocodilum tradunt: propterea quod is meatu careat, per quem ciborum excrementa deiici soleãt, quare eadẽ mox digesta & indigesta per os reiectare necesse habet, quæ mox aues aduolantes depascantur: perinde ac qui præter satietatẽ nimio farciuntur cibo, cum digerere ipsi non possunt, euomere coguntur. Qui vero cultui habiti à sacerdotib. nutriebantur, tanta erant mansuetudine, vt nõ modo vocem accersentium agnoscerent, & attrectari paterentur, verum etiam fauces adapertas porrigerent, dentesque manibus depurgari, abstergique linteo permitterent. C

AB IGNOBILI GENERE AD CLARITATEM EVECTVS. CAP. XI.

Plin. eadem eod. lib. 28. c. 8.

COMMENTI sunt nonnulli, hominem, qui nulla sanguinis claritate, minimisque principiis ad amplissimas, celeberrimasque dignitates, ad opes, ad honores euectus esset, per Crocodilum & ouum eius pingere. Illud enim de Crocodilo fertur, nullam animal à tam paruis initiis, in tantam excrescere magnitudinem. Ouum enim non multo maius edit quam Anseris, & fœtus inde exclusus pro portione est: attamen ad cubita vsque quindecim, vel etiam sexdecim crescendo porrigitur. Sunt qui eos tamdiu augeri afferant, quamdiu viuunt. Facit ad hoc Æsopica fabella non illepida de Crocodilo, generis nobilitatem, & sua & antiquorum præclara facinora apud Vulpem extollente: cui argute illa responderit, ex cute vetus eius ac diuturnum exercitium, vel eo tacente, prodi.

INVI-

A

INVICTVS. CAP. XII.

ADDVNT nonnulli, laceßitum iniurijs hominem, neq; tamen succumbentem aut victum, per Crocodili tergus significari: propterea quod id superne corticosum adeo sit, vt contra omnem ictum, inuictum habeatur. De vigore vero eius clanguescente, si quis eum penna Ibidis demulceat mitigetque, in Ibidis commentario dictum est loco suo. Apud Horum inuenias Vespam superuolitantem Crocodilo indicium esse, vel ipsius animalis sanguinem corruptum, vel Crocodilum mortuum: Vespa enim ex putrefactis oritur cadaueribus. Verum id quoq; mysticè, cum mala ea quæ per Crocodilum significantur, indicare vellent, facta iam mitiora vel omnino sublata: aliter frigida, & inanis ea esset interpretatio. *Plin. ibid.*

ÆGYPTVS. CAP. XIII.

CROCODILVS catena religatus ad palmam, in æreis plerisq; numis habetur, cum inscriptione, COL. ÆG. Colonia Ægyptus. Ab altera facie duo sunt humana capita, quorum alterum ad Orientem spectat nauali corona insigne: literæ superne sunt, IMP. vbi nimirum per Crocodilum ipsa
B significatur Ægyptus. Quod vero sit religatus ad palmam, Augusti omnino victoriam ostendit, quam etiam in obelisco campi Martij notari iussit, Ægypto in ditionem redacta. Duo illa capita Augusti vnum, alterum Agrippæ esse crediderim, de quo Virgil.

Tempora nauali fulgent rostrata corona, *Ænei. li. 9.*

In alio Augusti numo argenteo Crocodilus, est, supra quem scriptum, ÆGYPTO infra CAPTA. ab altera facie Augusti caput, cum circumductis literis, CÆSAR DIVI F. COS. VI. Et pictor Nealces, cuius meminit Plinius, cum prælium nauale Ægyptiorum & Persarũ pinxisset, quod in Nilo, cuius aqua est mari similis, factum volebat intelligi, hieroglyphico apertissimo hoc declarauit, quod arte non poterat: Asellum enim in littore bibentem, κατὰ πάρεργον pinxit, & Crocodilum insidiantem. Est & numus L. ÆL. AVREL. COMMOD. vbi Cõmodus ipse sub Herculis imagine pede dextero Crocodilum calcat, læua clauam sustentat, dextera Ægypto sistrum prætendenti spicas porrigit. Inscriptio rem declarat, INDVLGENTIÆ AVG. Atq; hæc de Crocodilo dicta sufficiant. *August. numus, & Cõmodi.*

C

DE FLVVIALI EQVO. CAP. XIV.

PLVRIMVM vero secum affert impietatis improbus ingratusq; Hippopotami animus: qui nulla genitorem reuerentia prosequitur, & alienis bonis diripiendis natura promptissimus existit.

IMPIETAS. CAP. XV.

MERITO enim Ægyptij Sacerdotes cum impium, cum ingratum, cum iniustum quempiam notare vellent, Hippopotamum proponebant. Admoniturі vero mortales omnes vitia ea omnino esse declinãda, totaq; animi fortitudine supprimẽda, duas eius animalis vngulas deorsum inuersas facere consueuerunt: siquidem is ac ineunte statim adolescentia patri incipit infestus esse, tentatq;, si poßit eum decertando superare, quem sæpe in pugnam prouocat: quod si acciderit vt victor euadat, matris coitum affectat, vita patri cõdonata: sin victus aut cohibitus à patre
D fuerit, neq; tam scelerati voti cõpos fieri potuerit, perdurante tamen prauitate tantisper conatũ differt, donec adolescat, factusq; iam robustior atq; validior deteriorẽ ætate factum patrem inuadit, fœdissimæq; necatum petulantissimè dilaniat. Inuersas igitur vngulas eas ideo statuebant: vt qui rem spectarent, quid illæ sibi vellent commonefacti, propensiores fierent ad pietatem.

Equi fluuialis impietas.

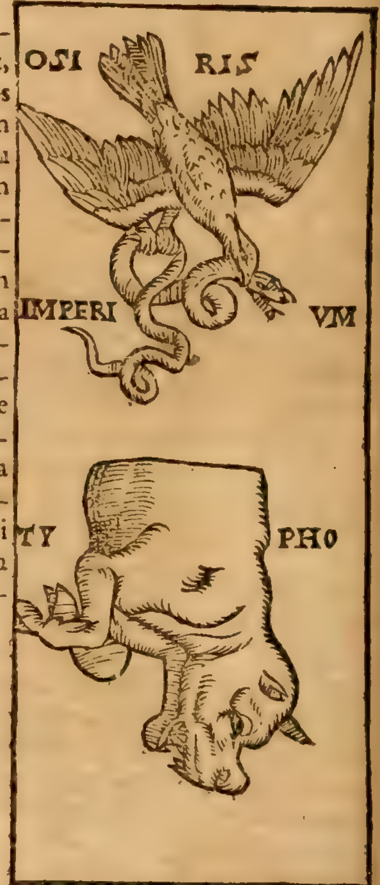
PIETAS IMPIETATI PRÆFERENDA. CAP. XVI.

ID quod tantæ apud eos curæ fuit, vt Principũ sceptra & huiusmodi pleraq; insignia, atq; gestamina & monumenta, ar-

maq; aliquot quorū quotidianus esset vsus ita insignirent, vt in summa potioreque parte Ciconiam A
præfigerent ex ære, vel ex auro argentove factam: inferne vero vngulam Hippopotami subijcerent, quod impietati præferendam esse pietatem indicarent. Species vero vngulatum ijs est, quales Bubus, licet dorsum, iuba, & hinnitus Equi sit, vnde illi nomen. Inest præterea talus bisulcorum modo, dentes vt aprorum exerti, leuiter tamen: rostrum resimum, apri cauda etiam, magnitudo & interiora Asini, tergoris crassitudo tanta vt ex eo venabula fiant, & scuta galeæque impenetrabiles, nisi humore madeant, munire possit.

Plin. eadem li. 8. c. 25. & 26. & Arist. lib. 2. de histo. anim. cap. 7.

IMPROBITAS EDOMITA. CAP. XVII.

Celebratissima vero est species illa, quæ visebatur olim Hermopoli: ea scilicet pictura, vt Hippopotamus esset, supra quem sculptus erat Accipiter cum Serpente dimicans. Cuius argumenti significatum id esse tradunt Ægyptiarum literarum periti, vt Typhonem ab Osiride vi domitum, cum de principatu certamen conseruissent, intelligendum autument: per fluuialem Equum, Typhonem ab Osir de vi domitum: per Anguem, principatum interpretantes, atque ita improbitatē potiores sibi partes asserere conantē, virtuti demum cedere subinnuant. Eadem B
de causa cum sacra faceret eo die quo Isidis aduentus è Phœnicia celebratur, fluuialem Equum religatum libis incessere per ludibrium consuerant. Non dissimularim hic Aureoli tyranni tumulum ad pontem Aureolum Insubriæ superesse, à Claudio Cæsare sex elegorum versuum Epitaphio nobilitatum, in cuius conditorij parte prima Hippopotamus sit incisus, quem serpens cauda mordicus apprehensa complectitur. Id puto significare tyrannidem tandem temporis spatio domitam. De Aureolo enim, qui C
Gallieni tempore cum plerisque alijs tyrannidem arripuit, plura legas apud Trebellium Pollionem, & Iulium Capitolinum. Epigramma tumulo inscriptum à Claudio Imp. ita fertur:

Aureoli tyranni tumulus, & Epitaphiū.

Κλαύδιος Αὐρεολῷ μετὰ δῖον Αἴρεα καῖσαρ
  Τὰ κτέρεα θνητῶν ὡς θέμις ἐνδιδόει,
Τῷ γὰρ καὶ ζωήν, ἀλλ' οὐκ ἐθέλησε φρόνημα
  Πᾶσιν ἀπρόσιτοις τοῦ στρατοῦ ἀντίβιον.
Κεῖνος δ' οἰκτίρμων καὶ σώματος ἔσχατ' ὀπίζων
  Αἰρεόλου, γέφυραν εἴσατο τήνδε ταφήν.

Horarum hieroglyphycum. Equus fluuialis. Hac à Matthaolo in Diosco. lib. 2. c. 22. Vnde Graci omnes fructus astiuos Horaos dicut, & tempus maturitatis per excellentiā, horam.

HORÆ. CAP. XVIII.

Horas etiam Ægyptij sacerdotes per fluuialem Equum significare soliti sunt: qua vero de causa D
id facerent, neq; Horus scripsit, neque nos apud quempiam traditum inuenimus: si quid tamen ariolari liceat, dixerim ego, qua depascit segetes; destinatione, vt ferunt, ante determinatas in diem: non enim vti Boues & pecora reliqua, hac illac errabundi modo hic modo illic aliquid carpunt, sed tamquam messores ad opus certum conducti, suam vnoquoque die partem pabulantur. Horæ vero nomen plerumque pro tempore cuiuscumq; maturitatis accipitur, cuius apud Græcos apertissimum est significatum. Cum vero ita pabulatum prodit, ea vtitur astutia: vt velut ex agro ferentibus vestigijs progrediatur auersus, ne quæ reuertēti insidiæ cōparentur. Vel ea fortè de causa horas indicare dictus, quod diem & noctem duplici natura ditimetur: siquidem interdiu in imis aquis latet, noctu in terram egreditur. Apud Ægyptios autē nox cum die pari propemodum horarū numero assiduè dispertitur.

A

DE PHOCA. Cap. XIX.

PHOCAS fluuialis addetur Equo,cui similiter vita in aqua & in terra communis: eam nos Vitulum marinum, à specie tergoris instar Boum villosi, nuncupamus. *Vel à mugitu quē edit, Plin. libr. 9. cap. 23.*

SOMNICVLOSVS. Cap. XX.

SVPERFLVVM vero esse videtur rationem afferre, cur somniculosus homo per simulacrum eius exprimeretur, cum de profūdo eius somno diuturnaq; veternositate tam multa passim à Græcis Latinisq; authoribus memoriæ prodita reperiantur: quo scilicet pacto *sternunt se somno diuerso in littore Phocæ.* *Quod scilicet spirans & dormiāt in terra, & penna eiusdem soporifera dicta. Plin. lib. 9. c. 23.*

INFORTVNII MAGNI TVTELA. Cap. XXI.

ID potius referam, quod hominem ita res suas procurantem, & aduersus pericula auxilia disponentem, vt à quocumq; vel maximo infortunio tutus habeatur, significare qui volunt, eum Phocæ corium indutum pingunt. Vitulum siquidem marinum ex aquatilibus fulmine non ici obseruatum est,
B tantaq; mortalium id persuasione receptum, vt vulgo cingula ex eiusmodi corio comparentur, quæ infortuniorum istiusmodi amuletum esse creduntur. Veteres autem calamitates à potentioribus illatas, fulminum iactibus æquiparare soliti sunt. Et fulminare dicuntur Reges, cum quid in alicuius perditionem moliuntur. Sic, *Cæsar ad altum fulminat Euphratem*, apud Maronem legas: apud Ouidium vero, se totiens Augusti fulmine petitum. *Georg. li. 4.*

VRINATOR. Cap. XXII.

VRINATOREM etiam hominem per animal huiusmodi significare mos fuit, quando in sicco genitum nullum hoc magis vndis ex disciplina soleat assuefieri. Pariunt enim in continenti Phocæ, pauloq; post catulos educunt, vt mari assuescant, & e vestigio reducunt: idq; sæpius factitant, vsquequo paulatim consuescant maris contubernium non aspernari.

DE MVRÆNA. Cap. XXIII.

C MVRÆNA quoq; in siccum exit: & terrestium commercio delectatur. Quid vero hinc significetur, videamus.

ALIENIGENARVM PROCVS. Cap. XXIV.

PER hanc pictam Ægyptij Sacerdotes hominem alienigenarum concubitum appetentem, externisve matrimonio copulatum intelligebant: siquidem hæc vt Licinius Macer tradit, fœminei tantū sexus est ideoq; de mari egressa Serpentibus copulatur, atq; inde cōcipit, ob id sibilo à piscatoribus tamquam Serpentibus euocari & capi Aristoteles tamen, vtpote qui Murænam marem agnoscit, vti suus in plerisq; huiusmodi mos est, hoc negat, tametsi in terram prodire, atq; ibi sæpe capi, nō inficiatur, quamuis Andreas Physicus, qui Nicandro glossemata quædam subiecit, totum id mendacium esse profitetur, & neq; Murænas in continentem prodire, neque Viperis per littora commisceri contendit. Attamen cum Ægyptijs Archelaus id asserit pro comperto, neq; dissimulat Nicander, qui piscatores ait, quamprimum Murænas in continentem exire conspexerint, metu perculsos in mare statim se demergere, quo se ab Viperarum ictu tueantur. Hoc idem D. Ambrosius in Hexamero, Basilium Magnum secutus, affirmat. *Plin. li. 32. c. 2. hæc omnia.*

D

MORES CONIVGIS FERENDI. Cap. XXV.

A VIPERIS enim ait sibilo Murænas euocari, idq; perinde ac si hieroglyphicum esset interpretatur: id scilicet ex hoc innui, vt mulier admoneatur, ferēdos esse mariti mores, sit licet fallax, asper, inconditus, temulentus, lubricus, multaq; in hanc sententiam. *Plin. lib. 25. cap. 2.*

ADVLTERIVM. Cap. XXVI.

BASILIVS ex hoc congressu Anguis & Murænæ adulterium interpretari videtur: admonet enim eos qui nuptijs insidiantur alienis, discant cuinam feræ, cui reptili sint similes, cum naturæ quoddam adulterium Viperæ Murænæque coniunctio videatur: atque huc potius respicit Ægyptiorum hieroglyphicum. Quare minimè mirum si Crassus, vir satis impurus, Murænam miræ docili-

docilitatis exanimatam luctu prosecutus est, qui vxores tres absq; luctu sepelierat, quod illi à Domitio obiectatum legimus. A

SÆVITIA OCCVLTA. Cap. XXVII.

Nempe Vedij Pollionis Equitis Romani, ex Plinio li. 9. c. 23.

NEQVE incongruum erit hieroglyphicum, si occultam quamdam sæuitiam significaturi, sanguinariam quippe crudelitatem in molli alioqui atque effœminato homine, per irritatam Murænam expresserimus, immani Romanorum procerum exemplo, qui seruitia olim Murænis exponebant excarnificanda: cum ea alioqui bestia exedentula sit, vt diceret Tertullianus, atque etiam exanguis, & excornis.

DE ANGVILLA. Cap. XXVIII.

Murænæ & Anguillæ similitudo.

INVITARE videtur similitudo quædam, vt Anguillam Murænæ subiungamus: non quod hæc inter amphibia sit, sed quod erratica, quadamq; cognatione Murænam attingat: quippe cum hæc fluuialis, illa maritima sit Anguilla. Nam quæ in mari reperiuntur, Anguillæ, à fluminibus omnes inferuntur, suntq; ibi omnes peregrinæ, in alienam tamen adscitæ patriam, alienos etiam mores imitantur, & labem magna ex parte eluunt, quam ex terrena fæce secum attulerunt. Eius vero significata rara admodum apud Ægyptios fuerunt. Nostri multa hieroglyphicis Ægyptiorum similia, quæ per eius imaginem intelligenda essent, excogitarunt. B

SIBI SOLI NATVS. Cap. XXIX.

Anguillarum ortus. Plin. libr. 9. cap. 51.

VNVM enim id tantum super Anguillæ nota traditum ab Ægyptijs inueni, vt hominem omnes alios auersantem, & seorsum ab aliorum consortio sibi viuentem, per simulacrum eius significarent: propterea quod eam numquam cum vllo alio piscium versari, neque quidem coniugali inter se vsu misceri deprehendissent. Sunt qui velint eas sponte in luto humescenteque humo prouenire. Sunt qui eas scopulis se atterere dicant, ea strigmenta viuescere, neque aliam eorum esse generationem. Basilius Anguillas non alio vllo modo, nisi ex fæculenta materia limoque procreari tradit, quarum neque ouum, neque vllum alium ad successionem modum constare compertum est. Aristoteles porro neque marem neque fœminam in illis esse testatur, neque prolem ex se aliquam creare posse: cum neque ouum, neque semen sortitæ sint. Ouum in nulla vmquam Anguilla visum, neq; fœtum in vtero deprehensum, vt in ijs quæ animal gignunt, capillamentis tamen & lumbricis quædam similia in ventriculo reperiri non tamen ea vmquam animascere, neque eo loco gigni aut immorari, quæ sint in fœtum euasura, quia nonsecus ac cibus concoquerentur. Quod vero alij dicant meliores esse fœminas, quas à capitis forma secernũt, quippe repandiore his, maribus vero oblongiore, atque ita eas quæ à cæteris discreparent, fœminas appellarint: Philosophus idem non maris aut fœminæ, sed generis differentiam agnoscit.

MEMORIA POST OBITVM EXTINCTA. Cap. XXX.

Plin. libr. 9. cap. 21.

COMMENTI sunt alij hominem, de quo nulla post obitum memoria superfit, per Anguillam mortuam significari: illa siquidem mortua non superfluitat, nec sursum fertur, vt maxima ex parte pisces cæteri faciunt: sed pessum in profundum rapta, in eodem quo genitu est limo computrescit. Id ea de causa fit, quod ventre sunt admodum exiguo, atq; ideo minus inanes. Totum vero corpus cum fere solidum sit, neq; fere quicquã aëris admittat, & caro ipsa glutinosa admodum, nec quid peruium relinquat, fit vt simulatq; expirarint, suomet pondere gratæ pessum ferantur.

PROFANVS. Cap. XXXI.

IN Diuinis Hebræorum litteris eædem profanæ sensu mystico dicuntur: neque enim squamosæ sunt; quique huiusmodi sunt pisces, in aquæ profundum immersari, & in cœno libenter volutari conspiciuntur. Ad horum similitudinem, animi qui terrena tantum sapiunt, idonei non sunt vt ad sacra proponantur.

A

IMPATIENS ALIENI COELI. Cap. XXXII.

ADhæc, hominem in alieno cœlo difficulter habentem intelligentes, Anguillam in hydrijs duabus pingebant, capite scilicet in vnã, cauda in alteram demersis. Anguilla siquidem nullam vehementem tolerat mutationem, & si æstate de lacu in piscinam transferatur, viuere nequit, etiamsi frigida aqua fuerit.

FVGIENTIA SINE SPE SEQVI. Cap. XXXIII.

HOminem insuper qui fugitiuam rem aliquam nulla consequendi spe sectaretur, indicare si vellent, Anguillam pingebant, quã manus à cauda prehenderet: tanta enim est lubricitate prædita, vt de prensantium manibus elabatur quam facillimè, difficulterque cõtineri possit. Subterfugij istiusmodi similitudinem sibi desumpsit Athanasius, vbi epistola ad Ægypti Episcopos dicit: *Tametsi elabi millies tanquam Anguillæ conentur.*

SPES CERTA RE SVPER AMBIGVA. Cap. XXXIV.

B

QVod si certam esse spem de ambigua re quapiam ostendere voluissent, obuolutam eam ficulneo folio pinxissent: quod scabritie sua prensanti sit adminiculo nequaquam irrito. Vnde prouerbium τῷ τελίῳ τ̓ ἐγχέλυν. *Id est, folio ficulneo Anguillam, sub.tenes.*

PER DISCORDIAS CIVIVM LOCVPLETATVS. Cap. XXXV.

HOminem vero ex ciuilibus seditionibus & tumultuosis discordijs crescentem, reque auctum significantes, eum in Anguillarum venatione occupatum effingebant. Aqua siquidem quieta limpidaque, earum captura nulla propemodum: magna vero si perturbetur. Quare piscatores tempestates obseruant, lacuum ve aut fluminum turbationes, vnde aqua limosa fiat, magnas inde capturas paruo negotio consequentes. Rem tradit Aristoteles & pleriq; alij, tum Aristophanes Equitibus, historiam luculenter admodum explicat, Allantopola dicente: *Eadem quidem tu fecisti, quæ venatores Anguillarum faciunt.* Sed curnon Ariphanem ipsum sua ligua loquentem audiamus? *Piscatorum industria in capiendis Anguillis. Hinc illud, anguillas captare, Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι. Aristophanes in Equitibus.*

C

Ὥσπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, πέπονθας,	*Fecisti vt is qui captat Anguillas facit.*
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδὲν,	*Quieta cum sunt stagna venatur nihil:*
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τ̓ βόρβορον κινῶσιν,	*Sed cœnum vbi omne illac & hac subuerterit,*
Αἱροῦσι, καὶ σὺ λαμβάνεις, εἰ τ̓ πόλιν ταράττεις.	*Captura magna est. Tu quoque, vbi perturbaueris*
	Hinc ciuitatem & inde, plurimum capis.

Quam sententiam Cicero sibi desumpsit, oratione in Catilinam secunda: *Honores quos quieta Republica desperant, turbata consequi se posse arbitrantur.*

DE RANA. Cap. XXXVI.

RAna vero ita in hoc album admittenda est, vt hieroglyphica tota videatur: nam antequam facta sit, in huiusmodi materiam dare incipit argumentum.

IMPERFECTVS. Cap. XXXVII.

D

MVlta esse in humanis operibus imperfecta, indignè, vt mihi videtur, plurimi conqueruntur. Quis enim vndecumque perfectum opus vllum præstare possit, si mortalium nemo omnibus absolutus numeris reperitur? Quin ipsa rerum natura multa nobis ostendit, quæ inchoata reliquerit, neque tamen ob hoc eius quisquam indiligentiam reprehendat: id quod spectare est in Rana præcipuè, per cuius effigiem non immerito sacerdotes Ægyptij rei cuiuspiam imperfectionem intelligebant. Videre siquidem est plerumq; huius generis animalia in limo, vbi procreantur, altera parte Ranam, altera vero terram ipsam indistinctam, viuentique portiunculæ applicitam. Sæpe enim flumine, aut lacuna, lamave aliqua, vel sponte, vel deriuatione aliqua decedente animal id imperfectum destituitur, quod tum primum informari cœperat & coalescere. Omnibus his fidem Nili facit inundatio, quæ rerum istiusmodi miracula omnia prorsus excedit: eo quippe deturgente, Musculi & varij *Perfectum nihil in humano opere. Plin. 9. c. 15.*

generis animalia reperiuntur, inchoato opere, quæ terraq; in parte corporis viuente, nouissima effigie etiamnum terrena. In Ranis vero qualibet maturitate genitis, natura semper imperfecta, quod in ipsa præcipuè lingua exploratum est, quam applicitam & cohærentem habent, cum tenax sit earum materia, neq; distincta satis compositione: prima vero cohæret, intima absoluta à gutture: vnde genus illud vlulatus intra aquas reddunt, quam ὀλολυγόνα φωνὴν vocant, quæ, vti Plutarchus ait, amatoria & coniugalis est.

Sonum ingenitũ eiulantem.

Oculi subsanguinei.

INVERECVNDVS. Cap. XXXVIII.

IIDEM ipsi Sacerdotes si hominem inuerecundum notare voluissent, Ranam describebant: ferunt enim eam sanguinem non nisi in oculis habere: qui vero subsanguineos habent oculos, ex Aristotelis & Adamantij physiognomici sententia, inuerecundi audacesque sunt: iracundiam, vbi sicci: vbi humidi, ebriositatem: subrubescentes si late pateant, intemperantis oris hominem, mulierosum, stolidum, & aleonẽ indicant. In grandioribus rubor, neq; libidini, neq; gulæ modum poni vllum ostendit. Quod si glauci sanguineiq; fuerint, hinc calliditatem, inde vesaniæ proximiorem audaciam coarguent. Quia vero Canes plurimum oculos sanguine suffusos habent, hinc apud Homerum Achilles caninos oculos ob impudentiam obijcit Agamemnoni: de quo satis in Cane.

Nempe κυνώπην.

CVRIOSITAS. Cap. XXXIX.

PARI impudentia curiositatem: vnde alterum elicitur hieroglyphicum. Nam hominem in alienis negotijs explorandis plus æquo solicitum, quiq; dicta factaq; singulorum assiduè percontetur & impudenter arcanorum omnium spectator esse concupiscat, per Ranam identidem significabant oculi enim animali huic prominentes sunt & emissitij, vt facile spectandi contuendique omnia curiositatem præ se ferant. Et qui homines eiusmodi sunt oculis præditi, dolosi, stolidi, ineptiq; simul & importuni plurimum reperiuntur. Hoc tamen significatum in Rana non ab oculorum specie tantum, verum ab occultiore doctrina quadam desumptũ videri potest. Tradunt enim Magi, Ranæ oculos cum Lusciniæ carnibus inceruino loro alligatos, præstare vigilantiam, somnolentia fugata. Vnde spectandi promptitudo non indecenter excogitata. Sane vulgatum id tum apud Græcos, tum apud Latinos, inesse oculis pudorem, quibus tamen nisi modus imponatur, procliuiter eosdem in oppositum huic virtuti vitium prolabi. Alioqui Rana tanta prædita est verecundia, tamque pudoris ingenu studiosa, vt in propatulo numquam admisceantur: sed enim cum in aqua coire nequeant, noctu exeunt, atq; ita nocte, quam longa est, complexu mutuo cohærent.

Oculi prominentes quid denotent.

Huc spectat illud Aristotel. li. 2. Rhetor. & Athen. lib. 13. Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, In oculis pudor.

LONGO POST TEMPORE PROGREDIENS. Cap. XL.

APVD Horum legas, hominem qui diuturniori tempore pedes æger sese mouere nequiuerit, si tamen aliquando ingrediendi beneficium cõsecutus, per Ranam posticos tantum pedes habentem significari: ea enim posteaquã nata & informata est, sine pedibus aliquamdiu viuit, adolescensq; posticos primum pedes profert.

SOPHISTA. Cap. XLI.

EST & in sacris nostrorum literis mystica de Ranis Ægyptiacis mentio perquam frequens, quæ iugiter in Ægypto pluerint. Sophistarum nugas, & Dialecticorum garrulitatem, per eas doctores quidam intelligunt: siue ob nullius significantiæ vocem tam argutam, tamque pertinacem: siue quod in luto voluptuosa sit earum habitatio, quorum vtrumq; Sophistis attribuitur. Ab excellenti autem Sophistam Ægyptium vno doctorum omnium consensu dicere mos est, quod ad Protea non nulli referunt, qui se omnia in rerum miracula transformaret. Sunt qui Ranæ hieroglyphico hæreticos notent, qui, vt Eucherius ait, in cœno vilissimorum sensuum commorantes, vana tantum garrulitate oblatrare nõ desinunt. Æneas vir Platonicus Theophrasto, Ranæ vtitur exemplo, dum Cleonẽ garrulitate nobilem taxat: *Necessarium, si vera sit opinio Theophrasti, quod animæ post obitum brutis applicarentur, quorum vitam viuere visi fuerint, vt Rana & Cleo vna semper futuri essent.* A vocis autem asperitate Ranæ nomen apud Græcos βατεάχῳ, quasi βοάτεαχον dicas, quod apud interpretes Theocritianẽ Thalysijs inuenias: βοάτεαχον vero, si nobis dicere liceat, Asperisonum possumus interpretari. Vnde m

dem m

de maximè dissimilibus dicitur, Rana cum Grillo: id enim locustarum genus valde musicum, & ob acutum molliter stridorem conciliando somno à delicatis hominibus expetitur. *Hoc à Scholiaste Theocriti in Thalysiis.*

DÆMONES. Cap. XLII.

QVINETIAM in Diuinis literis Ranæ simulacra sunt cacodæmonum: quod libro Apocalypseos luculente scriptum est: *Et vidi de ore Draconis spiritus tres immundos in Ranarum similitudinem.* *Apoc. c. 16.*

POETÆ. Cap. XLIII.

ADAMANTIVS tamen aspera quadam seueritate commotus, per Pharaonicæ plagæ Ranas, mystico sensu Poëtarum carmina significari putat: quod inani quadam & inflata modulatione, cuiusmodi est Ranarum sonus, siue ille cantus sit, mortale genus omne in fabularum ineptias illexerit. Nulli enim rei animal id idoneum aut vtile, inquit ille, comperitur, nisi quod improbis & importunis clamoribus ad negotiorum atque otiosorum simul fastidium vsque obstrepat. Miror vero tantæ eruditionis virum hæc de Poëtis sensisse: cum præsertim vbique sit interioris, vt ipse dicere solet, literæ speculator: neque animaduerterit, dum Poëtas carpit, Moysi, Hieremiæ, Esaiæ, & plerisque omnibus Prophetis alijs se conuitia facere, qui vaticinia illa de Diuinis humanisque rebus cuncta luculentis carminum numeris conscripta elaborataque libris demandauere. Quod si quos reprobare volebat, diceret, saltem quæ carmina: quippe Ithyphallicane an Fescennina, an titrochaica Bacchi, quos Poëtas intelligeret, ne ob huius vel illius impuritatem sanctissimum hoc omnibus nomen profanaret, ipsumq; totius mundi conditorem Deum, qui apud Græciæ totius Christianos Poëtæ nomine sanctè colitur, incessere videretur. Nam quem nos factorem cœli & terræ dicimus, Græci dicunt ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς. *Pharaonicæ plagæ per Ranas, explicatio.*

SILENTIVM. Cap. XLIV.

CONTRA vero, vt vnde discessimus reuertamur, inuenias silentium significari etiam per Rubetam, Ranam illam grandissimam, quæ geminis veluti cornibus insignita est: propterea quod obseruarunt Magi, si ea in multitudinem vociferationibus obstrepentem inferatur, silentium fieri. Eoque spectare nonnulli putant Ranam illam Mecœnatis celebratissimam, qua is literas & tabellas obsignare solitus erat: vtpote qui ea quæ literis crederet, silentio inuoluenda esse commoneret. Sedenim cum Rana, non Rubeta, in omnium sermone, ego eo potius rem spectare dixerim, quasi Mecœnas id in Augusti gratiam factitarit, de quo etiamnum infantulo illud fertur: quod in auito suburbano obstrepentes forte Ranas silere iusserit: cui quidem commēto adeo fauit vetustas illa, vt ex eo negentur ibi Ranæ coaxare, quasi etiam adhuc tanti Principis imperio obsequantur. Voluisse igitur Mecœnatē hieroglyphico eo schemate taciturnitatem polliceri, in ijs quæ Augustus eius fidei credidisset, nō secus ac Ranæ ipsæ morosa adeo garrulitate insignes, illi adhuc infantulo paruere. Nam Sextus Aurelius & Eutropius, scribunt Mecœnatem præcipuum amicorum Augusto fuisse, ob taciturnitatem, quam tamen in eo nonnunquam desideratam ab Augusto Tranquillus ait. De Ranis id fertur, quod in frigidiores coniectæ fontes, obmutescant, translatæ in tepidiorem paludem, vocales fiant. *Rana Mecœnatis quid indicet.*

RVSTICITAS. Cap. XLV.

QVÆ vero Rana in paruulo numo quodam Romæ apud Maffæos habetur, cum ab altera numi illius facie Dianæ pharetratæ simulacrum dubio procul inspiciamus, facile in eam coniecturam ferimur, vt fabulam eam cōmonstret, qua rustici & maligni homines aduersus eius matrem Latonam vsi sunt: atq; ideo diuæ illius imprecationibus omnes in Ranas cōmutati. Vel cum dea sit humoris domina, animal illi maximè omnium aquaticum dedicetur: nam & adagium est, *Aquam Ranæ*, cum quid cuiquā quod maximè placeat, & voluptati sit, donatur. Sunt vero Ranæ conuitiatrices, & agrestem illam asperitatem egregie præ se ferunt, tamq; olim importunæ, vt inito cum muribus fœdere, Abderitarum regionem incolis inde expulsis desolarint: in quorum ingentem multitudinem, quæ cladem huiusmodi fugiebat, Cassander Antipatri cum incidisset, eos in socios recepit, agrumq; illis in Macedoniæ finibus assignauit. *Βατράχῳ ὕδωρ. Ex Theocriti Ergatinis. Sic in Gallia ciuitatē ab ranis pulsam memorat Plin. li. 8 cap. 29.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXX.

A

DE IIS QVÆ PER ALIQVOT PISCIVM GENERA SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD PAVLVM IOVIVM NVCERINORVM EPISCOPVM.

RAM omnino commentarium hoc de pisciculorum aliquot significationibus, Paule Ioui doctissime, desertурus, quod multa in ea piscium genera continebantur, ex quibus neminem ætate nostra frugem vllam colligere posse suspicabar: ita quæ fuerant olim piscium nomina, vulgo hodie desiderantur. Metuebam vero labores in horum significationibus meos minimè gratos ideo futuros: quia in nonnullis non satis mihi constabat, qua ratione vel exemplo possent eorum imagines describi, quarum bona pars esset mortalibus ignota. Naturas quidem & significata, prout apud veteres authores inueneram, facilè poteram explicare, sed quorundam nomina tam Græca quam Latina, non videbar ita posse reddere, vt in foro cetario quis posset huius vel illius piscis speciem deprehendere. Quod si ea de causa hieroglyphica hæc conscripta sunt, vt eorum quis vti posset imaginibus, irritus hic plerumque futurus conatus videbatur: quoniam hoc præstare me posse minimè confidebam. Videbam adhæc, multos qui prouinciam hanc suscepissent, in tam multis hallucinari, fallique, eamque controuersiam de plerisque piscibus tot ab hinc annis agitatam, eruditorum penè omnium defatigatis ingenijs, adhuc sub iudice pendêre, neque liquere prorsus, per varias non incuriosorum hominum opiniones, eorum multa quæ vel quotidie in mensam apponuntur, quo fuerint apud Latinos aut Græcos nomine nuncupata. Postea vero quam eam te suscepisse prouinciam intellexi, vt multa piscium genera, quo nomine apud veteres vocarentur, edoceres, in eam sum erectus spem, vt tu, qua insignis es doctrina, solicitudine atque diligentia, neque non alij in tanta ætatis nostræ eruditione, quanta non alias vnquam millesimo ab hinc anno floruit, facile consequamini, vt vniuscuiusque piscis nomen ex vulgo redimere possimus, & obliteratam penè huiusce rei scientiam per vos restitutam intueamur. Quare quod perdere destinaueram commentarium adseruaui, te vno fretus, qui bonam eorum partem tam accuratè cœperis indicare, idque tibi dedicandum duxi: vt si quid in eo esset, quo quis vti vellet, te potius quam me piscium magistrum agnosceret, & qua quisque pictura faciendus esset edoceretur, atque ita laboris huius particeps fieres, dum piscem ego interiorem, tu exteriorem condire procurares. Sed iam, si quid ab historiarum, quas tanto cum lepôre, tanta cum fide scribis, occupationibus otij tibi superest, nassam hanc nostram inspiciamus.

B

C

DE TORPEDINE. CAP. I.

Plin. li. 9. 51. Auctor Matthaeolus in Diosc. lib. 2. c. 15. è Gal. li. 6. de locis affectis & Pli. li. 31. c. 1. & li. 9. c. 42. & Arist. lib. 9. c. 38. de Nat. anim.

MAXIMAM omnibus admirationem in primis afferre videtur magica propemodũ vis in Torpedine considerata, sed nos ea super quid Ægyptij senserint, enarremus.

MVLTORVM ASSERTOR. CAP. II.

EVM qui multos seruasset, Ægyptij Sacerdotes per Torpedinem pictam significari instituerant: siue quod opem ferat pisciculis natandi & emergendi adhuc imperitis, eos ad se recipiens, quod præcipue obseruatum est in fœtu proprio, quem & emittit, & intra se recipit, visaque interdum Torpedo est grandis, quæ fœtus intra se octoginta haberet: siue, vt ipsi Ægyptij tradidere, quod vna cum piscibus alijs in verriculo deprehensa, omnes plerumque sospitet, cum ne vis quidem hominum innumera possit verriculum educere, manibus & pedibus penitus obtorpescẽtibus: quia venenum quod effundit, per retia dilapsum in funes omnes quantumuis longos ad manus vsque piscantium

A tium irrepit,& vniuersum mox occupat corpus. Quin authores sunt qui pro comperto tradant, Torpedinem hamo captam malum illud suum in lineam transmittere, inde per arundinem, moxq; in piscatoris brachium diffundi, quo protinus obstupefacto, venatio in irritum cedat. Si quando tamẽ piscibus aliis obuolutæ contrahuntur è mari, torporem experti sunt multi quamprimum piscem virga tangere voluerint. Quare in Anconitano mari maxime cauent, ne rete in altum iaciant, piscatoribus ea incommoda sæpe subeuntibus. Quæ quidem vis torporem infundendi, cum nõ in appropinquantium tantum corpora, cominusve eam attingentium, verum è longinquo, vel si hasta, vel arundine tentetur, lacertos quantumlibet validos cogat obtorpescere, pedes ad cursum velocissimos alliget, & obstupefaciat, argumentum dedit, vt hominem ignauia egregie præditum per hieroglyphicum eius indicari commodissime posse pleriq; dicerent: quodq; magis mirum est, pisces etiam quos attigerit, eodem torpore afficit, idq; non in pisces tantum, sed in vnumquodq; animal præstari affirmat Plato, ita de Torpedine in Menone loquens: καὶ γὰρ αὕτη τὸν αἰεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. Vehemẽs enim virus illud insuperabili frigore præditum, vbi duriorem aliquã materiam nactum fuerit, quippe vel vimen, vel funem, illi pertinacius & copiosius adhærescit, circumfusumque aera facilius contaminat, atque ita perrepit: non secus ac flamma ipsa per incensum filum vehementius transmeat, quam si cum torre iactetur. Sic & aqua fluuialis capite vno in eam declinato sensim ascendit, & totum denique madefacit: quod tamen in crassiori elemento sensim atque contanter fit, in aerio quam ocyssime fieri contingit.

Torpedinis virus quantum.

B

DE REMORA. CAP. III.

ADMIRABILIS est & Echeneis, qua nonnulli, vt indicat Aristoteles, vtuntur ad iudiciorũ causas & amatoria veneficia, & quæ non vt Testudinis pes nauigiis importatus tarditatem nauigationis inferre dicitur, sed naues ipsas attactu solo sistere, ac veluti anchora infrænare: vnde moræ alicuius iniectæ nascitur hieroglyphicum.

IMPEDIMENTVM. CAP. IV.

C NAM ea de causa impedimentum & obiectam tardationẽ per eam significari prodiderunt, quod pisciculus is, non maioris fere quam pedalis magnitudinis, Limacis magnæ similis nauigia stare cogat, nullo suo labore, non retinendo, neq; alio modo quam adhærendo: infra enim carinæ applicitus pinnis, quas etiam tenues admodum habet, in transuersum dilatatis, tanti roboris est vt ruant venti licet, diceret Plinius, & sæuiant procellæ, imperet furori, ac vires tantas compescat, quosq; non vlla interdum vincula, non anchoræ pondere irreuocabili factæ præstare queant, quantumlibet magnos ipse paruulus adeo infrænet impetus & mundi rabiem domet. Echeneidi nomen à tenendis nauibus inditum: vnde etiam Epigrammatarij quidam veteres anchoram Echeneida vocitarunt, Latini Remoram dixerunt. Huius habita impedimenti ratione Plautus ait: *Nam quid illæ me tam diutius remorantur remeligenes?* eo enim nomine Remoram appellat. Locum citat Festus ex Patina Comœdia.

Hoc à Trebio Nigro Plin. libr. 9. c. 25.

Hæc omnia quæ sequuntur sumpta sunt à Plin. lib. 9. c. 25.

Ἐχενηΐς ἀπὸ τοῦ ἔχω, habeo: vel ἔχομαι καὶ ναῦς, quod hæreat naui. Ibid. Plin.

SALVS. CAP. V.

D MVTIANVS Muricem appellat, qui nauem à Periandro Gnidum missam cum mandatis, vt pueri nobiles castrarentur, tamdiu in medio mari retardarit, donec Principem sceleris pœnituisset, ac alia, quæ decretum abrogarent, mandata præuenissent, remque eo probari testimonio, quod eius piscis conchulæ, Veneri Gnidiæ dicatæ, facti memoriam diutissime propagarint.

PARIVNDI FACILITAS. CAP. VI.

SVNT qui ex pisculo hoc pariundi facilitatem significari dicant: quod exemptus aquis, saleque duratus, in eum v-

Partus dolores soluens, siue leuans.

sum astruetur, vt grauidis alligatus partus facilitate iuuet, vnde εὐδυολύοντα, quasi ὠδῖνα λύοντα eum A appellauere Graeci. Non abs re vero me facturum existimo, si calumniam obiectam Plinio, quod Aristotelem arguerit imperitiae, sustulero; simulque praestantes hos authores quos librariorum imperitia commisit, conciliauero. Locus est apud Plinium de Remora: *Pedes eum habere arbitratur Aristoteles, ita posita pinnarum similitudine.* Sed enim apud Aristotelem, vnde locus hic de historia animalium libr. 2. cap. 14. desumptus est, non ita habetur, quin eorum is errorem arguit, qui pedes eum habere prodiderunt, quibus omnino caret, sed quoniam pinnas habet pedibus similes, hinc fit vt pedibus instare videatur. Sed cur non ipsa Aristotelis verba ponamus? ἔστι δ' ἰχθύδιον τι τῶν πετραίων, ὃ καλοῦσί τινες ἐχενηΐδα. Paulo autem infra: ἔστιν δ' ἔνιοί φασιν ἔχειν πόδας, οὐκ ἔχων, ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὸ τὰς πτέρυγας ὁμοίας ἔχειν ποσί. Sed quoniam impium propemodum esset credere Plinium Aristotelis verba ad verbum pene transferentem, quod prae omnium oculis erat, inficiatum esse, aut authorem immerito vellicasse, crediderim ego dictionem Aristotelis subdititiam & adulterinam esse: fuisse tamen in alicuius codicis margine notatam à quopiam, qui Pliniana verba Aristotelisque eadem agnoscebat, vt ita lectores admoneret, Plinium ex Aristotele illa decerpsisse: postea vero librariorum imperitia intertextam B eam locutionem, vt pleraque id genus alia toto opere deprehenduntur. Legamus igitur cum Aristotele Plinium conciliantes: *Pedes eum habere nonnulli arbitrantur, cum minime habeat, sed ita videri propter pinnas, quae sunt pedibus similes.* Cui sententiae meae, spero, vnumquemque peritum virum procliuiter accessurum.

Conciliatio Plinii cum Aristotele.

DE ANTHIA. CAP. VII.

Magnanimus & magnã morlũ com. male.

PLVTARCHVS eo libello quo differit, vtrum aquatica, an terrestria animalia magis prudentia praestent, quem piscẽ Homerus ἱερὸν, id est, Sacrum appellauit, Anthiam esse videtur opinari. Eustathius tamen ἱερὸν, magnum interpretatur, vt ἱερὸν μένος, & ἱερὸν σπλάγχνον, cui Athenaeus etiam accedit. Alij ἄφετον καὶ ἱέμενον, hoc est, emeritum exponunt, veluti sacrum Bouem dicimus, qui sit à iugo in posterum dimissus. Caeterum Homerus eo versu qui legitur, Ιλ. π.,

Ὡς ὅτε τις φὼς	*In procurente vt quisquam* C
Πέτρῃ ἐπὶ προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν	*Caute sedens salso sacrum de gurgite piscem*
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ	*Extrahit aeratis hamis, linoque prehensum.*

sacrum ideo piscem appellasse videtur, quod maritima omnia fuerint antiquitus sacra, & piscari religiosum esset: veluti Vlyssis socij non nisi magna fame coacti ad piscationem confugiunt: ita enim Homerus,

Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς γ' ἐξέφθιτο ἤϊα πάντα,	*Sed postquam in ratibus penus est exhausta marino*
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ	*Quaerere venatu victum coguntur iniquum,*
Ἰχθῦς ὄρνιθάς τε φίλας, ὅ, τι χεῖρας ἵκοιτο	*Piscesque, volucresque, manus quos intendere possent,*
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.	*Incuruis captant hamis, vis namque adigebat*
	Imperiosa famis.

Huc & Theocritum citant Berenice, Leucum piscem appellasse Sacrum. Eratosthenes putat Chrysophrin potius Sacrum appellari, & hoc aiunt sentire Galatea Callimachum. Theocritianus piscator aureum, quem cepisse somniauerat, piscem Neptuno charissimũ esse religiosissime veretur. Sed multi D Elopem, nonnulli Pompilum dicunt. Et Delphinum etiam Sacrum volunt. Plinius Planos omnes sacros existimari autumat. Vtcumque tamen authores aliis atque aliis faueant, bona eorum pars in Anthiam consentiunt, rarum inuentu piscem, frequentiorem tamen circa Pamphiliam, de quo habito raritatis ratio e dixerit Martialis Epigrammatarius:

Ad palatinas acipensera mittite mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Quem sane inter selectiores cibos ponit M. Tullius Tusculanis, neque non libro *De finibus bonorum & malorum.* Neque sum nescius qui reperitur in Arethusa fonte, alium forma esse, & alia de causa sacrũ. Cur vero tam multa super Anthia quaesierimus, ea fuit causa, quod hieroglyphicum eius significatum

Nã in Chelidoniis insulis, Plin. lib. 9 c 59.

tum

A tum posituri, noluimus quempiam à nobis contendere, piscis eius formam & nomen nostro seculo cognitas, cum omnis anteacti temporis curiositas in re peruestiganda defessa, nihil adhuc certi protulerit.

SECVRITAS PERICVLIS LIBERA. CAP. VIII.

ID autem nostri fuerit instituti, dicere quemadmodum per Anthiæ piscis figuram securitas à periculorum omniũ timore libera proponitur. Hieroglyphici causam afferunt, quod quo is in loco sit, nullam ibi belluam reperiri confessum est: eum siquidem non aliter vitant belluæ, quam Suem Elephanti, Gallum Leones: quo iam indicio securi spongiatores vrinantur. Quod vero diximus Planos omnes Plinio sacros esse, certissimam ait ille securitatem vidisse Planos pisces: quia numquam sint vbi maleficæ bestiæ, qua de causa vrinantes Sacros eos appellant.

Hinc illud Plutarchi Sympos. 4. c. 4. in parcũ qui cappa-ris vilissimis vescebatur, cũ posset Anthia splendidius viuere.

SECVRITAS OTIOSA. CAP. IX.

QVONIAM vero perdifficile est certam piscis huiusmodi formam adinuenire, cum ætate nostra
B vel ignotus mutato nomine inter alios obrepat, vel indignatus alios sibi præferri sponte solum verterit, neq; maria nostra inuisere amplius dignetur: non abs re me facturum existimaui, si, quandoquidem in securitatis hieroglyphicum incidimus, neque satis de pisce constat, alias quasdam eius species, quæ vsui cuipiam forte futuræ sint, ex numis veterum substituissem. In numo enim Neronis dea est sella sedens, dextera manu ad aurem appressa, sinistra trophæum in virgula tenens, crure sinistro, quam longum est, exporrecto, cuius inscriptio est, SECVRITAS. Et quantum pertinet ad dexteram eo modo sitam, Plinius Epistola quadam ad Romanum ait: *Nihil quod in dexterã aurem fiducia mei dormias.* Quod vero ad exporrectũ crus pertinet, Lucianus in libello *De iis, qui mercede cõducti degunt: Vt illud quod in votis omnium est, extensis pedibus tandem accubare possis.* Tale quiddam apud Aristophanem, Pluto. In altero Neronis eiusdem dea sedens, ara ante posita, radium læua tenet, dextera caput ab occipitio sustentat: de quo gestu Terentius. *Faciam in vtramuis aurem otiosus vt dormias.* Basilius & Menander id de otioso dici volunt, turpiq; qui sit desidiæ deditus Inscriptio vero numi, SECVRITAS, vt in superiori. In numo vero Imp. M. Iul. Philippi Aug. dea sedet, dexteraque sagittam tenet, læuam supra
C caput tollit innixam sellæ. Hieroglyphici inscriptio, SECVRIT. ORBIS. In numo Antonini Pij Aug. Brit. dea sedens cum radio in læua, dextera capiti & sellæ innititur: Inscriptio, SECVRITATI PERPETVÆ. In numo Lucillæ Augustæ nutrix est sedens, tribus infantibus appositis, quorum vnus lactens in gremio est, duo ante pedes vna colludunt: inscriptio, SECVRITAS. In numo, circa quem literę, IMP. M. OTHO CÆSAR AVG. TR. P. à læua dea stans: quæ læua scipionem tenet, dextera aquilam: literæ, SECVRITAS P. R. Sed enim partim hæc in Sellæ commentario, atque vbi de Aquila saxum gestante disseruimus: neque non in Anchora, repetuntur.

οὕτω πόδε καθεύδειν. Ἀναβάδην ἀναπαύομαι, sublatis pedib. requiesco. In Heaut. M. Iul. Philippi. Antonini Pii, Lucillæ Augustæ, & M. Otho Cæs. numi.

DE CEPHALO.

IEIVNVS. CAP. X.

D SVNT qui ieiunum hominem ostendere volentes, Cephalum ex Mugilum genere translittoranũ pingant: is enim non nisi mucore vescitur suo, quamobrem ipse semper ieiunus, atq; hinc illa intestini ganeæ adeo expetita suauitas κεστρεὺς à Græcis appellatur, à nonnullis Plotes. Atq; insuper adagium circumfertur, κεστρεὺς νηστεύει, de ieiunis. Tantiq; stuporis is esse fertur, in metu occultato capite, delitescere corpus reliquum arbitretur, eoq; nonnulli non illepide prouerbium trahunt.

VITANDI PERICVLI SOLERTIA. CAP. XI.

PER eundem Cestrea qui modo stuporem præ se ferebat, vitandi periculi solertiam significari comperio: siquidem is, vt luculentissime scripsit Oppianus, cum se retibus circumuentũ senserit, in sublime sese alacri iaculatur saltu, totoque virium conatu in summam vndam affectat emicare, ac plerumque accidit, vt subera transiliat, quibus retia suspendantur, atq; ita capturam euadat. Secus tamen

Cestreus ieiunat, siue κεστρεὺς famé oscitat: Meminit Athenæus lib. 7. Dipn.

men accidit in stagnis Venetis: noctu enim eos potissimum capiunt, incensa igne fornacula, quam in cymbulæ prora statuunt. Eam duæ, vel interdum plures cymbæ à dextera læuaq; adhærentes, leui taciteq; lapsu comitantur. Cephali tum siue metu perculsi vibrantibus in aquarum ima radiis, siue candicante eo splendore allecti (nam cura est vt illustris admodũ flamma succendatur) pernici saltu Delphinorum in morem extra vndas sese qua flamma micat eiaculantur, atq; ita sponte in paratas ad id cymbas decidunt: captura ingenti ad satietatem plerumque exuperante, spectaculo autem maxime delectabili.

DE SCARO.

PRVDENS CAPTIVITATIS DECLINATOR. Cap. XII.

A Plin. lib. 12. c. 2.

AT magna est prudentia Scarus, per quem callidum captiuitatis declinatorem significari tradunt. Is enim, inquit Ouidius eo volumine quod Halieuticon inscribitur (quod opus olim à Nigidio elucubratum aiunt) si nassis inclusus fuerit, non fronte erumpit, nec infestis viminibus caput inserit. Apud Ælianum legas, eum simulac caudam extra nassam protulerit, à sociis mordicus apprensa cauda foras extrahi: si vero protulerit caput, adesse qui cauda sua porrecta ansam effugiendi præbeat.

INGLVVIOSVS. Cap. XIII.

Idē & Plin. libr. 9. c. 17.

HOMINEM voracem & ingluuiosum, lamia quippe laborantem, ait Horus, per Scarum pictum intelligebant, tam quia solus in genere ruminet, quam etiam, quia obuios quosq; pisciculos depascitur. Aristoteles quoque solum hunc inter pisces quadrupedum ritu ruminare creditum autumat, diuersaque omnino alij specie ventri esse, cuius intestinum simplex etiam se replicat, & in vnum continuumque resoluitur. Assimilatur is Auratis specie squamarum, sed colore atque sapore præstat, vt qui Sapphiri gemmæ radiolos imitetur, tantæ apud veteres existimationi, vt Ennius, eum Iouis cerebrum appellarit. Eum autem ideo ruminare aiunt, quod dentes neque serratos, neque vtrinq; consertos habeat, sed altera tantum oris parte planos. Nam & animalia reliqua quæ ruminant, parte altera dentium carent: prouisumque à natura, vt quod male mansum est, ea repetitione ne conteratur, atque ita confici possit.

DE MVLLO.

DIANA LVCINA. Cap. XIV.

Mullũ vulgo barbonẽ dicũt, à barba gemina. Ideoq; piscatorib. praerat nomine Trigla teste Apollonida.

ET Diana illa syluicultrix marino culta simulacro est: nam ea per Mullum piscem, quæ Græcis omnino Trigla est, exprimebatur, alienissimo, vt multis videtur, hieroglyphico. Causam ponit Eustathius, quod piscis huiusmodi ter, vt Poeta Cilix ait, anno pariat. Dianam vero leuandis partubus inuocari, Lucinæ nomen indicat: ea siquidem, vt apud Catullum, Lucina dolentibus, Iuno dicta puerperis. Merito itaq; cui sit ter anno soluendi partus facultas data, Dianæ gratum, & cumprimis familiare animal existimatur. Nam quod tria sint virginis ora Dianę, quid sibi velit, alibi declaratum. Athenæus Triglam Dianæ dicari propter venationem putat: illæ enim marinos lepores hominibus lethales, perinde ac terrestres hos venatici Canes insectantur, neq; ab eorum viru mali quicquam patiuntur, vel ob impediendæ Veneris vim, quam ferunt inesse vino, in quo suffocata fuerit, quod Therpsicles apud Athenæum ait epotũm vino Veneris vsum adimere, mulieri concipiendi facultatem inuidere.

DE SARGO.

ALIENI LABORIS FRVCTVS. Cap. XV.

HOMINEM ex aliorum laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienam, vt ita dicam messem demetentem, significare qui volunt, Sargum & Mullum pingunt: sequitur enim Sarg

reliquias

A reliquias Mullus, atq; vbi ille luto excitato abierit (fodere enim potest) Mullus descendit & pascitur. Nascitur Sargus in Ægyptio mari fere, vnde Lucilius:

Quem praclarus Elops, quem Aegypto Sargus mouebit.

Sed enim Brundusinum maxime commendat Ennius.

DE PASTINACA.

PARRICIDÆ SVPPLICIVM. Cap. XVI.

EVM qui parricidij pœnas dederit, significare si vellent Ægyptij, piscatorium hamum Pastinacam piscem attrahentem pingebāt: ea siquidem venatu detenta, spina quam in cauda gestat, in raptorem eiaculatur, ictu maxime lethali, nisi coagulo Leporis, vel Hœdi, vel Agni drachmæ pondere ex vino succurratur, quod & huiusmodi, & aliorum marinorum ictibus præsentaneo est remedio. Hoc vero κατὰ πάρεργον dictum ea de causa opportunum fuerit, quod cuiuscumque incommodi remedia, B passa sunt, vt vulgus ait, palma vbiq; proferēda. Est vero Pastinaca, quem Græci τρυγόνα vocant. Eam aculeo vim inesse tradit Ælianus, vt si quis eo frondentem arborem pupugerit, haud ita multo post folia omnia decidant, arborq; veluti magnis solis ardoribus exsiccata prorsus exarescat.

Plin. idē lib. 9. ca 48. & c. 42.

Extāt alia remedia apud Mattheolum in Dioscoridē lib. 6. c. 45.

DE NEBRIADE.

VORACITAS INSATIABILIS. Cap. XVII.

HOMINEM cibum immodice sumptum euomentem, ac nihilo secius insatiabiliter mox crapulantem significaturi, marinam Mustelam pingebant, quæ Nebrias est nonnullis: ea enim ore, vt Ægyptius interpres Horus ait, parit, innatansq; mox quæ pepererat conuenatur, atq; depascitur. Sepias itidem ac lolligines ore parere sunt qui velint, id redarguit Aristoteles, partus foueri ore dicens, & emitti, propterea que putari eas ore parere.

C

DE FVCA.

REI DOMESTICÆ STVDIOSVS. Cap. XVIII.

DOMESTICÆ rei studiosum hominem qui significarent, Fucam pisciculum, his similem quas vulgo Tincas appellamus, sed colore subuiridi, pingebant: ea enim sola ex marinis piscibus nidum sibi construit, & in stragula parit.

DE RAIA.

CAPTATOR. Cap. XIX.

CAPTATOREM hominem notare si vellent, Raiam pingebant: gestat enim illa ante oculos suos gemina fila, in capilli speciem, extrema quorum rotundis quibusdā præpilantur quasi escæ D causa additis his ea, vbi locis arenosis aut fæculentis obturbato solo se absconderit, piscatur, attollens fila illa sibi præpendentia. Dum enim pisciculi occurrunt, & capita machinamenti pensilis pulsant, ipsa sensim fila subducens eos allicit, donec ad os admoueat, atq; ita repente corripiat. Sepia quoq; hoc eodem vtitur machinamento, in Cancris alliciendis, quorum auidissima est.

DE SCOLOPENDRA.

ANIMVS A VITIIS DEPVRGATVS. Cap. XX.

HOMINEM qui animum suum à vitiis affectibusve cruciabilibus depurget, quæque se lædant, eximat & expellat, significare si vellent, Scolopendram effigiabant: eam nonnulli Centipedam

Terrestres quidem, at nō marinæ,

ex Plin. Eadem Plin. lib. 9. c. 15. vocant. Ea autem vbi hamo deprehensa fuerit, quam longissime potest sese exporrigens, hami lineam abrodit, quo deuorato, interiora sua foras euomit, donec hamum eiiciat, dein recipit intro, ac valet ea qua prius salubritate. A

DE PHOLI.

PARTO FRVENS. Cap. XXI.

HOMINEM iis quæ sudore proprio compararit fruentem indicaturi, Pholim piscem pingebant. Ea enim mucorem quem ipsa emittit ad altam crassitiem sibi obducit, vt tota visco delibuta videatur: ita vt in eo quasi cubili conquiescat, vnde illi nomen: φωλεύειν enim nidificare est. Videndum vero, an hæc sit Ausoniana Tinca ita passim hodie nuncupata, quam natura ipsa videtur in vulgi pauperisque plebeculæ solatium protulisse.

DE SQVATINA. B

FABER LIGNARIVS. Cap. XXII.

ET Squatina meruit inter huiusmodi significata recenseri, per quam fabrum lignarium intelligi volebant. Est enim piscis tam asperæ, scabræq; ac validæ cutis, vt ebur ea, neque non ligna quantumlibet dura, poliantur. Nam ex mari fabriles quoq; vsus veniunt, vt omittamus fabrilia instrumēta *Serra ex Squatina.* omnia in huius piscis capite deprehensa. Quin & serram cōficere didicimus ex huius piscis osse ita crebro mucronato, qualis longa annorum serie suspensa fuit tholo ante DD. Petri & Pauli conditoriū, priusquam à Iulio II. illa venerandę antiquitatis monumenta solo æquarentur, iactis mox tam ingentis machinæ fundamentis, quam neque *Nati natorum, nec qui nascentur ab ipsis*, vllo vnquam tempore conspecturi sunt.

DE CLVPEA. C

LVNARE CORPVS. Cap. XXIII.

IN Arati Galliæ fluuio piscis est, quem vocant Clupeam, Veneti Chieppam, Romani Lacciam. Sed quantum Romæ carnis & mollitudine & bonitate præstat, tantum apud Venetos vilior, plebeiusq; habetur: vt qui in eiusmodi stagnis minime pinguescat, spinarum vero multitudine atque densitate fastidio sit. Sed vtcumq; apud nos sit, in eo Galliæ fluuio ita Lunæ naturam imitatur, vt ea crescente candescat, decrescente vero nigrescat. Accidit vero ei, vt cum corpus nimium auctum fuerit, spinæ quoque, quæ per vniuersam carnem continuatis quibusdam ordinibus porriguntur, & ipsæ quoque adcrescant, adeoq; extendantur, vt animal id interimant, quod in mirabilibus Italicis tradit Heliodorus. Qui quidem piscis si Ægyptiis innotuisset, nimirum Lunæ eum hieroglyphicum posuissent. Aiūt etiam in eius capite lapidem grano salis similem, qui faciat ad quartanas.

DE APVA. Cap. XXIV. D

EST pisciculorum genus quod ex sola pluuia procreatur, Apuam Latini vocant, aspiratione Gręci *Plin. lib. 31. c. 8.* vocabuli repudiata: ἀφύην enim illi παρὰ τὸ ὕειν eam dicunt. Ligustica Tyrrhenaque omnis ora, cum plurimum p, literam in ch, vertat, vulgo Anchuam vocitat, n, etiam litera ad incitatiorem primæ *Pluere.* syllabæ sonum adiecta. Sunt qui has in halecularum genere connumerent.

FESTINANTIA. Cap. XXV.

ERAT is pisciculus festinantiæ signum: nam vbi vel minimum concaluerit, coctus est, vnde ada- *Aphya vidit ignem, lib. 7. Dipn.* gium, *Ad ignem Apua*, cum quid celerrime factum, vel ipso temporis momento significamus, de quo in Augusto apud Tranquillum. Et prouerbio dictum εἶδε πῦρ ἀφύη, quasi satis sit ad eius cocturā spectasse

A ſpectaſſe tantum ignem. Hanc Veneri ſacram ait Athenæus, quam Stilpon Philoſophus Megarenſis Neptuno cum immolaſſet, promeruit vt ea ciuitas magno Apuarum prouentu fuerit à Deo locupletata. *quia Venus è ſpuma nata maris.*

DE HIRVDINE. CAP. XXVI.

HIRVDO quoque aquatile animal, cuius plurimus in medendo vſus, ſignificata quædam habet hieroglyphica.

SANGVINARIVS. CAP. XXVII.

CRVDELISSIMVM ſiquidem hominem, & humani cruoris auidiſſimum, per eam ſignificari notius eſt, quam adnotare oporteat. Et Cimeta apud Theocritum, Pharmaceutria, quam Poeta tranſtulit ex Euphorionis Mimis, non aliter ab Amore ſibi ſanguinem exuctum lamentatur, quam ſi limoſa Hirudo corpori ſuo applicata fuiſſet: *Hinc ſanguiſuga dicta, & ſanguiſugia.*

B Αἲ αἲ ἔρως ἀνιαρὲ τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα

Εμφυὲς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκβδέλλα πέπωκας.

Heu crudelis amor, noſtro ſaturate cruore,

Summa affixa cuti velut hunc ſuxiſſet Hirudo.

INSATIABILITAS. CAP. XXVIII.

VERVM ea etiam inſatiabilitatis eſt ſignum, quandoquidem ad ſuctum admota non prius ab opere deſiſtit, quam tota ſit ſupra modum ſanguine tumefacta, quod ita expreſſit Horatius:

Non miſſura cutem niſi plena cruoris Hirudo. *In fine de art. poet.*

DE LEPORE MARINO.

MINIMA DE CAVSA EXANIMATVS: VEL

C DAMNA MVTVA. CAP. XXIX.

QVI marinum Leporem pingunt humano tactum digito, mihi videntur ſignificare voluiſſe, vel hominem minima de cauſa exanimatum: quandoquidem ferunt eum, qui non modo digito, verum etiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimum eum exanimaſcere, & niſi promptuarium ſit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem pictura libet interpretari: nam hieroglyphicum hoc apud veteres nõ inueni: quia humanus attactus Lepori etiam eſt exitialis, in Indico præſertim mari, vt à Licinio Macro traditum ait Plin. Ita nuſquam non mollis Lepus. Nam & per Ruricolam, mollitiem quamdam effœminatam intelligi ſuo loco diximus inter quadrupedes, tum ob timiditatem, tum ob pulpamenti copiam, quorum vtrunque fœminarum proprium, cum audacia virilis omnino ſit. Caro enim pars fœminea dicitur. Neque poſtremi nominis Philoſophi ſunt, qui oſſa à mare, carnem à fœmina procreari velint, & ad embryi coagmentationem vtriuſque concurrere genituram. Facit præterea ad effœminationis ſignificatum, quod Hippon Philoſophus ex ſeminibus tenuibus magis fœminas, ex denſioribus mares fieri contendit: quod tamen eorum diſſertationi re-
D linquimus, qui naturæ ſecreta altius rimantur. Nam cum ſint, qui totam hanc fabricam ex mare conſtare dictitent, neque fœminam præter fomentum quicquam aliud conferre de ſuo, Anaxagoras tamen, Parmenides, Empedocles & Epicurus, aliquid etiam ex parte matris ad generationem accedere aſſeruerunt: præcipue vero Alcmæon, ſed, vt Cenſorinus ait, is non definite ſe ſcire confeſſus eſt, ratus neminem poſſe perſpicere. *Plin. lib. 32. c. 1.* *De die nat. c. 4.*

SPONGIA. CAP. XXX.

SED cur Spongiam prætereamus, quæ & ipſa inter aquatica enumeratur animalia: vtpote quæ refugiat ad tactum, ſeque in anguſtum colligat? Vtcumque vero, ſua hæc habet hieroglyphica.

BIBACISSIMVS. Cap. XXX.

VVLGATISSIMVM enim eſt, naturæ bibacioris hominem per Spongiam ſignificari, ea queę omnibus in promptu eſt cauſa, attactu ſolo tantum humoris exugendi. Quo accedit feſtiuũ vulgi dicterium in Veſpaſianum iactari ſolitum, quod dictitabat eum procuratoribus pro Spongiis vti, quod quaſi ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. Credebatur enim procuratorem rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex induſtria promouere, quo locupletiores mox condemnaret, atq; ita ille eorum rapto frueretur. Quod vero ſcriptores hic *Siccos* pro *Pauperes* ponunt, cum Horatiana facit elocutione, vt in Epiſtolis:

Suetonius in Veſpaſ. c. 16.

Lib. 1. epiſt. 17.

Sin prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles, accedes ſiccus ad vnctum.

quippe, vt palam eſt, pauper ad locupletem.

ABOLITVS. Cap. XXXI.

Sueton. in Auguſt. c. 85.

AB Auguſti tempore receptum eſt, vt pro abolitione Spongia capiatur, ex quo ille Aiacem ſuum, quam tragœdiam penitus aboleuerat, in Spongiam incubuiſſe reſpondit, ad enſem alludens, in quem Aiax ſponte ſua incubuerat.

MOLLITIES. Cap. XXXII.

ALII mollitiem etiam per Spongiam ſignificari voluerunt, de quo Plutarchus opuſculo eo, quo docet, qua ratione internoſcere adulatorem ab amico poſſimus, Comici, cuius non ponit nomẽ dictum citat, ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον τὸ σῶμα, *Niſi corpus ſpongia mollius reddidero*, de verberibus loquens, quibus eum cædendum interminabatur.

DE GLANI. Cap. XXXIII.

De Glani Plin. libr. 9. c. 43.

VERVM age inter minutos hos proceriorem vnum aut alterum inferamus: vt ita piſciculorum, qui præmiſſi ſunt, ſordes emundentur.

PATERNA DILIGENTIA IN FILIIS EDVCANDIS. Cap. XXXIV.

Plin. hoc offic. tribuit Siluro, lib. 9. c. 51.
Glanis diligẽtia in filiis educandis.

PATERNAM in filiis educandis diligentiam, eamq; accuratiſſimam exprimere ſi vellent, piſcem Glanim pingere inſtituerant. Oua enim is quæ fœmina deſtituerit, perſeueranti cuſtodia tutatur ad quadrageſimum & quinquageſimum vſq; diem, ab iis deniq; non abſcedit, donec ita coaleſcat ſoboles, vt ab reliquorum piſcium iniuria ſe tueri valeat. Tantumque eius affectum eſſe ferunt, vt dum oua deſerere minime patitur, à piſcatoribus ea trahentibus in vada facillime capiatur, tam ardenti animo, tamque pertinaci ſtudio apud illa permanere contendit. Hæc Ælianus, qui Glanim etiam Siluri ſpeciem ſimilitudinemque habere dicit.

DE SILVRO. Cap. XXXV.

Plin. libr. 9. c. 15.

A. Suet.

EST vero Silurus, vt veteres omnes authores tradunt, beſtia malefica, quæ, vt inquit Plin. & homines & Equos deuoret. Sed & Glanim Pauſanias ait hominum eſſe deuoratorem. Nequaqam vero Sturio eſſe poteſt, neque Glanis, neq; Silurus, cum minime fera eſſe poſſit Sturionis natura, tam molli delicatoque ore prædita, quæ ſiue ex porculetis in eam euadat magnitudinem, ſiue alterum ſit genus, ἀπὸ τῆς ὑὸς piſci nomen ὕκα apud Athenæum, atque is inter grandiores. Idem vero author, & Porcos, & Siluros inter Nili piſces enumerat. Et Hiſpania omnis Sturionẽ Sulium vocat, literis tranſpoſitis, quaſi velint Suilum dicere, hoc eſt, Hycam. Sunt quidem in Danubio Siluri celebres, ſed non minus Hyca, qua de re aliquid dicit Hermolaus, ſed hæc alij viderint.

DE

DE THVNNO. CAP. XXXVI.

DE Thunno, cuius vſus tam recentis, quam ſale durati, frequentiſſimus per vniuerſum terrarum orbem eſt, cum nullo non in littore capiatur, nihil aliud inueni quod hieroglyphicis inſeri poſſet, niſi vel ſtrabonem vel limis oculis proſpectantem, ex eo ſignificari.

LIMI OCVLI. CAP. XXXVII.

LÆvo enim ille oculo plus cernit, vtroq; habete: quare Byzantij frequentiſſima eſt eorum captura, quo tempore transfretant, quia micantiſſimi lapidis, qui ab imo freti lucet, fulgore perculſi, in ſinum qui ab læua eſt, numeroſiſſimo diffugiunt cœtu. Apud Æſchilum legas, in ſiniſtrum oculum intorquere Thynni more. Sed hoc pertinet ad prouerbia. *Imo dextro. ex Plin. li. 9. cap. 15.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXI.

DE IIS QVÆ PER PISCEM IN VNIVERSVM SIGNIFICANTVR, DEQVE MARI mox copioſe.

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD MAXIME REVERENDVM COSMAM GERIVM.

SVPERIORI *anno, cum te & amicos alios Patauij Philoſophantes inuiſiſſem, deque veſtris & noſtris ſtudiis (ſi modo mea in vllo ſtudiorum genere cenſeri poſſunt) multa contuliſſemus, quibus explicandis ſcripta ego neſcio quæ mea vobis legenda propoſuiſſem: animaduerti, Coſmæ ſtudioſiſſime, pro tuo erga me amore, magna te affectum lætitia, quod eum quem ſciebas per longa temporum interualla multis & inuiſis occupationibus à literarum ſtudiis auocatum, audentem tamen inſpiceres de literis aliquid reminiſci, proindeque veluti Entellum aliquem, cui iam gelidus tardante ſenecta ſanguis hebeſceret, in certamen accenderes & excitares, orare diſcedentē me cœpiſti, vt iſtiuſmodi generis ſcripta ſæpius ad te legenda transmitterem. Ego tamen etſi te noſtris nihil indigere exiſtimabam, quem vniuſcuiuſq; doctrinæ præceptis & inſtitutis abundare oportere perſuaſum habebam, qui apud eruditiſſimum Romulum Amaſæum tota educatus adoleſcentia, nunc Bonamicum, Lampridium, & alios iſtic habeas, à quibus veluti ab oraculo, tuis omnibus ſatisfieri cogitationibus poteſt, neq; me quicquam tam reconditum, tam rarum de Muſarum arcanis afferre poſſe, quod illis & tibi, qui eos audis, non longè ſit exploratius, quam ego per interrupta totiens literarum ſtudia potuerim obſeruare: conſtitui tamen aliquid ad te mittere. quod meæ in te obſeruantiæ ſignum & monumentum eſſet, id præcipuè delegi, quod ſi non doctrina, certè ipſa rerum varietate delectare poſſet. Nam cum piſcium quaſdam ſpecies ex hieroglyphicis decerptas, & tui & mei amici quidā accepiſſent, ſuperat adhuc de piſcib. in vniuerſum, quid vetores illi Sacerdotes Ægyptij ſenſiſſent, dicere. Id cōmentarium adhuc à nemine occupatum veluti τηλυγέτης υἱὸς apud me diligentius aſſeruabatur, quod tibi dedicandum exiſtimaui. Tu quidquid id fuerit, pro tua comitate hilariter ſuſcipias velim. Videbis vero hic quantæ fuerit abominationis apud Ægyptios Piſcis, quem nos tanto mox honore proſecuti ſumus, quantum inter mortales ſuper ea ſit vniuſcuiuſque ferè nationis iudicio variatum. Sed ne tam longa morer epiſtola, rem ipſam hinc auſpicabimur.*

PROPHANVM. CAP. I.

Ἀποκείμενος ἰχθύς, citatur à Plutarch. in Sympos. decado 7. c. 4. & Adag. chil. 4. cent. 1. prouerb. 74.

PROPHANVM in primis atq; abominabile per piscem apud Ægyptios Sacerdotes significari proditum, quem & pollutum aiebant, & à mensis suis amouebant, in eo scilicet pisciũ genus damnãtes, quod hi plurimum alter alteri grassatur cibi causa: præterea quod nullius sit nutrimenti, tamquam facilè computrescat, vt cum minimè asseruari possit, prouerbium in sortidos emanarit, *Piscis repositus*: & apud Plautum dicterium vulgatum, *piscis nequam nisi recens*. Quinetiam constat Æthiopas illos qui sola piscium alimonia victitarunt, breuioris omnino vitæ quam nos esse. Denique vt in Phædone est apud Platonem, nihil nasci in mari Ioue dignum existimabant. Sane Zoroaster vna cum Magis, inter animalia, quæ bonis malisq; genijs obnoxia sint, discrimẽ posuere, vt bonis dedicata opinẽtur, velut Canes, & volatilia, & Testudines terrestres: malis vero, aquatica omnia, eumq; beatum putant euasurum qui plura enecet.

DVÆ MORTALIVM CONDITIONES. CAP. II.

Pinnatorũ & squamosorum piscium hieroglyphica.

ILLVD ad hanc vsq; diem à Iudæis magna religione seruari manifestum, vt ex Mosaicæ legis præcepto piscem non attingant, nisi qui pinnatus sit & squamosus: lubricos vero læuesq; omnes auersentur, id quod ita interpretatur [a] damantius, vt per aquas, mare vitæ huius intelligat, in cuius fluctibus mortales assiduè volutamur: in hoc mari nostro pisces, qui pinnulis iuuantur, & squamis muniuntur, ad superiora facilè sustolluntur, & aëri huic viciniores fiunt: veluti qui libertatem spiritus quærant. Talis est ergo sanctioris vitæ vir quisque, qui intra retia fidei conclusus, bonus piscis ab Assertore nostro nominatur, & in vas conseruationis immittitur. Squamosis vero quorsum? per hos intelligit idem author homines qui parati sint vetera indumenta deponere, nouumque hominem induere & vt Gregorius Nazianzenus diceret, ἐγκαινίζειν. Latini Græcam secuti locutionem, *Encaniare* dixerunt, vt ita omni mentis duritia deposita, animum Deo tractabiliorem efferamus. Qui vero neque pinnas, neque squamas habent, ij in imis semper versantur vadis, & in cœno plurimum volutantur, veluti sunt Anguillæ, Rhombi, & huiusmodi reliqua, quæ nequeunt ad aquæ summitatem ascendere ad superiora quippe peruenire: atque ij sunt qui luto, hoc est, turpitudini & vitijs inhæsitantes, ad vitales auras superioremq; spiritum attolli nequeunt: adeo carne turgidi & vndecumque oppleti confertique sunt, vt neque deponere facilè quicquam possint, neque se attollere, aut ab ea cui affixi sunt fæce subleuare, hoc ita terrestrium affectu grauati, vt nullam cœlestium curam suscipiant, crapulæ tantum, libidinibus, cupiditatibusque suis implicati: quibus quidem voraginibus hausti, simulatque ceciderint, nihil quicquam conantur emergere, sed ita recumbentes, in eodem quo hæserint luto volutari delectantur. Eodem inuoluuntur cœno Philosophi, qui naturæ tantum principijs insistunt, ad naturæ vero ipsius authorem, cuius Spiritus super aquas fertur, numquã attolluntur. Eodem implicantur Iurisconsulti, qui leges non iustitiæ studio, sed lucri tantum cupiditate profitentur. Eodem volutantur sacerdotes, qui cæremonias oretenus prosequuntur: quid vero per cæremonias intelligi fieri ve debeat, aspernantur. Quin etiam Oratores, neque non Poëtæ, qui facundiæ tantum vbertatem, affluentissimosque verborum fluctus, ingentemque vocum strepitum, cano: asque nugas admirantur: quæ vero ad integræ vitæ institutionem faciunt, nihili pendunt, vna cum superioribus in imo huiusmodi fundo, quippe vbi liuidissima maximeque est profunda vorago, supini detinentur. Atque hoc est illud profanum, quod vetus illa pietas tantopere auersabatur. Gentes tamen aliquas inuenies (vt alienigenarum quoque instituta conquiramus) quibus pisces sacrificare mos fuerit: veluti Bœotij faciebant, qui selectiores quasdam Anguillas ex eo genere quæ Capaides appellantur, præcipuæ commendationis in Eubœa, Dijs immolare consuerant. Passim vero piscatores Neptuno Thunnum, qui maximus esset, sacrificabant spe capturæ. Et Phaselitæ Lyciæ populi salsamenta Cylabræ cuidam heroi offerebant, eius conditu ræ pisces ita puros arbitrati, vt deos etiam alios pisciculis huiusmodi sale conditis placari opinarentur: Sunt vero qui apud eos id ea de causa institutum scribant: quia regio illa ab origine prima salsamentis ex pisce factis empta fuerit.

Innouare, à festiuitate noua dedicationis templi ab ἐν, & καινίζω, nouo.

Piscium sacrificium.

PVRI-

PVRIFICATIO. Cap. III.

QVOD vero Ægyptij mare profanum arbitrabantur, alij longè ſecus exiſtimarunt. Nam M. Tullius vbi rationes de parricidæ pœna commemorat, oratione pro Sex. Roſcio Amerino, ea potiſſimum de cauſa inſui reos culeo dicit, ne cum in flumen abiecti delati eſſent in mare, ipſum polluerent, quo cætera, quæ violata ſunt, expiari putantur. Adhæc Proclus tradit, ſulfur & maris aquam ad purificationem adhiberi. Et Euripides Platonem ſecutus in Ægyptum, cum morbo quodam implicitus, Sacerdotum ſuaſu mari ſe expiaſſet, incolumitati redditus eſt: eaque de cauſa verſum hunc ille iſtius rei memor ſuis poëmatib. inſeruit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. Ariſtophanes quoque tale aliquid attigit, cum dixit, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλασσαν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν. Neque ritum ignorauit huiuſmodi Catullus, vbi ita canit:

Quid ſcis quantum ſuſcipiat ſceleris?
Suſcipit, ô Gelli, quantum non vltima Thetis,
Nec genitor Nympharum abluat Oceanus.

Neq; temere Clemens inducit Petrum, antequã cibũ ſummeret Tripoli, lauiſſe in mari, alibiq; libenter eum in eodẽ lauare. Et apud Homerũ Telemachus Palladi ſupplicaturus, in æquore manus lauit, q̃ quidẽ purificatio omnium gentiũ conſenſu de mari ſumpta, baptiſmũ ab omnib. præuiſum nationibus indicat, q̃ ſola vera eſt purificatio. Diuinæ enim literæ per mare vnitatis numero baptiſmũ intelligunt, vt Theologi docuerunt. Nam & Michæas Propheta Mare baptiſmũ appellaſſe viſus, cum dixit: *Tu peccata noſtra in profundũ mare demerges.* Mare vero lauacrum huiuſmodi ea de cauſa nuncupatur, vt ſentit Euthymius: ꝙ animarum ſordes, quæ illic eluuntur, recipit: & quia purgat: omnia autẽ quantumlibet lutulenta flumina inuehũtur in mare, lateq; ab eo admittuntur, ſed tamen nihil intra ſe continet ſordidi, fæceſq; omnes ad littora, ſed eas perpurgatas, continua reijcit alluuione.

Mare abluit omnia hominum mala.
Refertur ab Euſtathio, Iliad. A. ex Euripide in Iphigenia.
Capit. 7.

DAMNVM ET VTILITAS. Cap. IV.

AIVNT vero qui Sacerdotum Ægyptiorum commenta curioſius ſectantur, Tritonem ideo biformem pingi ſolitum, ſuperiori quidem parte hominem, inferiori vero piſcem, vt ex humore nos & vtilitatem & damnum conſequi moneremur: cum illi ex humana natura bonum atque proficuum ex piſce non niſi perniciem interpretarentur. Sed enim de Tritone alibi. Quamuis autẽ apud Ægyptios perniciem piſcis ſignificaret, in oſtentis tamen boni ominis habitus eſt nonnunquam, vt qui Auguſto pridie quam Sicilienſem pugnam claſſe cõmitteret, in littore deambulandi exilijt è mari, & ad pedes procubuit quaſi nuncius Neptuni, amicitiam eius ſibi conciliantis: tanta fuit eorum hominum in quos colebant deos vanitas & impudentia.

Sueton. in Auguſto, cap. 96.

SILENTIVM. Cap. V.

SVNT vero qui Pythagoræ præceptum, quo edixit ipſe ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, propter ἐχεμυθίαν quã religioſe adeo præcipere conſuerat, factum putant: piſcium enim taciturnitate nihil eſt quietius, prouerbio inde d ſumpto, *Piſce taciturnior*: quapropter viſi fuerint piſces Pythagoræ quodammodo contubernales. Et Lucianus Alcyone, ἄφωνα γὰρ δὴ πάγχυ καθ' ὕδατος διαιτώμενα, mutæ, quæ aquam incolunt. Ita Lucretius *Mutas eos natantes* appellauit. Ex piſcibus autem, vno excepto Boa, cui à boando, id eſt, vocem emittendo nomen inditum, reliqui omnes dubio procul taciturni ſunt. Et quamuis vt apud Ælianum eſt, quidam, vt lacerta, chromis, aper, grunnire videantur, ſibilare chalcis, & cuculum imitari coccyx: tenuia tamen ita ſunt ea vocis indicia, vt inter vocales recenſeri minimè mereantur. Niſi verum illud eſt, quod Pauſanias Arcadiæ fluuium memorat, in quo piſces naſcantur, quos Pœcilias vocant, qui turdorum auium voces edant, quodq; ſimiles in Aorno fluuio Philoſtephanus Cyrenæus memorat, quoſq; vocales in Clitore fluuio ponit Mnaſeas Patrenſis. Taciturnitatis vero huiuſmodi quæ ſit in piſcibus, ita Flaccus meminit:

O mutis quoque piſcibus Donatura cygni, ſi libeat, ſonum.

Quam appoſite autem & Claudianus ſilentium hoc piſcibus attribuit: dum Rhadamanthum ait loquaciſſimos viros, & qui auſi ſunt arcana prodere, in piſces indui apud inferos iubere his verſibus:

Qui iuſto plus eſſe loquax, arcanaque ſuetus
Prodere, piſcoſas fertur victurus in vndas,
Vt nimiam penſent æterna ſilentia vocem.

A piſcibus abſtineto.
Taciturnitatem.
Prouerbiũ. Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, magis mutus quam piſcis.
Athenæus li. Dipnoſ. 8.
Carm. li. 4. Od. 3.

Atqui Piscibus orientibus genitos, dicacissimos futuros ait Manilius quarto:

Néve sit vt primos animo præcedere pisces, Verba maligna nouas mussantis semper ad aures,
Garrulitas odiosa datur linguæq; venenum. Crimina per populum populi fert ore bilingui.

Sed, vt ad Pythagoram redeamus, Plutarchus in Sylla, eum ait vesci solitum ijs, quæ dijs immolata fuissent: cum vero piscium nullus ad sacrificium idoneus haberetur, ea quam profitebatur religione ab eis abstinendum censuisse. Sed quantum pertinet ad sacrificium, non constare id multis docuimus exemplis. Idem Pythagoras mare Saturni lachrymas esse dictitat, quasi vellet ex hoc eius impuritatem innuere.

HVMANÆ VITÆ CONDITIO. Cap. VI.

Mare cur Pernicies dictum.

ÆGYPTII Sacerdotes igitur, vti propositum est, mare perniciem vocabant, ea præsertim de causa, quod cum totius alimenti sui beneficia ex Nilo consequerentur, corrumpi eum simulac mari commiscebatur animaduertebant, atque ita mare dicebant, quod in humano genere vitale est vitiare. Vt vero scripturæ hieroglyphicæ speciem aliquam oculis subijciamus, in Saï pro vestibulo templi, quod Palladi dedicatum erat huiusmodi visebatur argumentum. Infans, senex, accipiter, mox piscis, postremoque omnium fluuialis Equus, quod humanæ fragilitatis conditionem indicat à pueritia vergentis in senium, ac iterum repuerascentis: accipiter vero Deum, ac perinde amorem, quodque in nobis diuinum est, ac vitam ipsam vitalem ostendebat. Piscis, odium simul atque mortem, propter mare, quod exitium atque perniciem appellitabant. Equus vero fluuialis impudentem violentiam notabat, vt qui nec patri quidem parcat suo, verum eum interficit, vt matris ipse connubio potiatur: atque ita propemodum concors ea discordia, quæ corporum temperaturam constituit, cum diffidere penitus cœperit, atque vnum in alterum violentius grassari, mors inde sequatur necesse est. Fluuialis enim Equus ideo pro dissidio ponitur, quod in duobus contrarijs elementis viuit, aqua & terra: noctu enim egressus aquis segetes depascitur, & binis est vngulis præditus vti boues, de quarum quidem vngularum distinctione in Suc satis ex Diuinis literis disputum.

A *Nascimur.*
B *Senescimus.*
C *Viuimus.*
D *Morimur.*
E *Naturæ dissidio.*

ODIVM. Cap. VII.

ODIVM itaque per piscem interpretabantur, maritimaq; demum omnia tanta religione & horrore prosequebantur, vt ne nautas quidem alloquerentur; rati, vel ex eorum sermone se contaminari; ita eos arbitrabantur à cōmuni omnium aliorum victu & moribus dissentire, cum ex mari, quod Homerus nullius frugis esse dicit, victum hi tamen & necessaria sibi compararent, quæ Theon Grammaticus apud Plutarchum disputat Symposiacis, cumque elementum id ab humana natura non solum alienissimum, verum etiam illi inimicissimum asseuerarent, nullum cum ijs commercium habere voluerunt, quod vel in mari gigneretur aleretur ve, aut id inhabitaret. Neque tamen ignarus sum Plutarchum de mari præclare sentire, vt eorumdem Conuiuiorum habetur decade quarta, sed nos hoc loco Ægyptiorum dictata, quæ interpretan-

Hinc forsan Κακῶν θάλασσα, mare malorum, ex Eurip. in Supplicibus.

pretanda desumpsimus, in primis commemoranda censemus. Nam illi cum tam pertinaciter mare abominarentur, mosque esset in sacrificijs sal adhibere, ne marino vterentur, id ex Hammonis fonte deposcebant: afferebatur enim inde sal è palma contextis cistulis, quod purum arbitrabantur, quia ex ipso fonte, non ex mari prouenicbat, cuiusmodi salis vis magna in Noricis, Rhæticisque iugis atque cóuallibus circa fontium margines concretum vulgo reperitur, neque alterius fere tota Germania salis habetur vsus.

DIVINORVM AB HVMANIS SEPARATIO. CAP. VIII.

Segregationes aquarũ ab aquis quid denotarent.

FVERVNT è veteribus, qui segregationes aquarum ab aquis, apud Mosen, ita interpretati sunt, vt animos quosdam spiritu suo vegetos expertesque corporis assererent, significari per aquas quæ supra cœlos in firmamento longè alijs præstantiores consedissent: infra vero, in ipsis quidem terrenis locis deteriores malignosque moram traxisse, atque etiamnum trahere: idcircoque dicunt, eas aquas quæ supra cœlos collocatæ sunt, Deum laudare, per aquas autem eas quæ sub cœlis sunt collocatæ genios interpretantur, quantum spiritu naturaque sua conari possunt, improbissimos, ab ea nimirum altitudine, quæ ad probitatem secundum naturam accommodatur, in ipsum imum prauitatis fundum, vitijque sentinam deturbatos. Eas vero aquas vt turbulentas, vt seditiosas, vt affectuum perturbationumq; procellis & turbinibus fluctuátes exæstuantesque maria non iniuria nuncupatas fuisse, propter mutationis facilitatem, & momentorum voluntatis electionisque motuum instabilitatem. Quam quidem interpretationem, vt alte nimis repetitam, & paucissimorum ingeniorum intellectui peruiam, Basilius haudquaquam magnifacere videtur. Ægyptijs tamen argumentum placuisse, indicium est, quod cœlum rore pluuium venerabantur: quod humor huiusmodi à probis illis naturis defluere videretur, quæ propter mentis puritatem dignæ essent, quæ decentem accommodatamque Deo creatori laudem redderent, disciplinamque illam cœlestem in inferiora sparsim diffundere proseminareque viderentur. Minimè igitur mirum est, si mare Sacerdotes illi vsque adeo abominabile existimabant, quod cœlestis roris puritatem contaminaret, & amaritudine sua dulcedinem eam omnem peracerbam redderet, eiusq; indignationis ergo tantum in maritima omnia odium, vt etiam insulares vti profanos auersarentur. Et mox receptum apud scriptores, insulares omnes malos esse, Lerios autem pessimos, quod in Siculos haudquaquam merito nonnulli detorsere: perinde ac in Leriorum locum Chios alij quidam substituerunt, nulla carminis habita ratione. Nam, vt hoc obiter explicemus, epigramma est vetustum admodum, quod in vulgus prodijt vulgatis in exemplaribus;

Hoc quoque Demodoci, Chius mulus, haud quidem hic, hic non.

Καὶ τόδε Δημοδόκου, χῖοι κακοὶ οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ,
πάντες, πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ χῖος.

Non sum nescius Chios hominum nequissimos olim habitos, quod vt credatur, satis est Theophrasti iudicium, qui eos ait oratorem quemdam senem ad Lacedæmonios destinasse, qui quod eum puderet senectutis, canitiem succis fucauerat: cumq; is publicè dicere incœpisset, surrexit Archidamus in ea tum Repub. longè princeps, dixitque: *Quam obsecro sermonis incolumitatem habiturus est hic, qui mendaciũ non in anima solum verum etiam in capite circumfert?* Strabo tamen, decimo, carmen hoc Phocylidæ adscripsit,Leriosq;, nõ Chios, ponit, vt legendũ sit, λέριοι κακοὶ, & in fine, καὶ Προκλέης λέριος; cui lectioni ego magis faueo, quod χῖος. pro χίος primam κατὰ συναίρεσιν producit. Quidã eruditissimus alioqui vir Patroclum pro Proclea reddidit. Carmen itaq; in hunc modum vtrobiq; restituendum;

Omnes absque Procle, Chius at ipse Procles. Chij nequissimi.

Καὶ τόδε Φωκυλίδου, λέριοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ,
πάντες πλὴν Προκλέους καὶ Προκλέης λέριος.

Id nos ita Latinum fecimus:

Hoc quoque Phocylidæ dictum, Lerij mali, at illud
Non ita vti dicas, hic malus, ille minus.
Praui omnes, inquam, Procleam si demseris vnum,
Et tamen ipse etiamnum est Procleas Lerius.

In quam quidem poëtices amœnitatem quam κατὰ πάρεργον, ideo tamen deflectere collibuit, quia dum hæc commentarer venit in mentem mihi epigrammatis Cornelij Castalij Feltrensis, Iurisconsulti in foro Veneto clarissimi, quod neminem eruditum legisse pœniteat:

Afrani, & Capito fratres, Neptunia proles,
Quorum iam tota est aurea facta domus:
Ambigitur multum de vobis, peior vter sit:
Nam nemo id dubitat ne sit vterq; malus.
Iudice me Capito tu longè es pessimus omnium,
Et tamen est frater te quoque deterior.

Quod quidem scomma desumptum est ex epistola Phalaridis ad Adimantum, quã commodi tui causa libuit adscribere, ἀκούω σὲ διαφέρεσθαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὁπότερος ὑμῶν ἐστὶ χείρων, σοῦ μὲν ἐκεῖνον λέγοντος, ἐκείνου δὲ τοὔμπαλιν σέ. ἐγὼ δὲ οἴομαι, μᾶλλον δὲ καλῶς πέπεισμαι, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἐκεῖνον εἶναι κακίω σοῦ δὲ ὑπ' ἐκεῖνον, οὔτε ἄλλων ἁπάντων οὐδένα. *Audio te cum fratre tuo altercari, vter vestrûm peior sit, cum tu quidem illũ dicas, contra vero ille te: Ego vero existimo, imo perbelle mihi compertum est, illum vtiq; aliis omnibus, te vero vno, neq; aliorum hominum quempiam esse peiorem.* Addam illud vnum, si non satis nugarum est, quod ad Phocylidæ nomen epigrammati Græco insertum pertinet, videndum an eo spectet id salse dictum à Cicerone epistola ad Atticum libri quarti nona, καὶ τόδε Φωκυλίδου, vbi Pompeium perstringere videtur, qui licet egregie de Repub. loqueretur, parum tamen aut nihil differret à cæteris. Vnde illud ad eundem Atticum lib. VII. Epist. *Dionysius vir optimus, ego quos tu bonos esse dicas non intelligo, ipse nullos noui*: id quod probando latissimè prosequitur. Sed nos iam satis.

NEQVITIA. CAP. IX.

Sal Ægyptijs odio maximo, & quare.

QVONIAM vero mare ipsum in primis salsum est, & sal inde plurimum conficitur, totumque illud elementum si exsiccari posset, in sal abiturum est: Ægyptij ipsum quoque sal ita auersabantur, vt ne pane quidem salito vescerentur, quippe cum viuendi, vt sæpe dictum, puritatem in primis adamarent, id fixum immotumque animo gerebant, vt omnia nequitiæ irritamenta summouerent: itaque sal ipsum summo studio reijciebant, quod meram esse nequitiam intelligebant, cum, propter calorem sal irritare libidinem, seminalemque vim expergefacere, & acuere feratur, vnde salacitas petulantiæ nomen. Exemplo vero sint ostrea & cõchylia in hunc vsum à nepotibus summo studio conquisita. Quin etiam mures abroso sale prægnantes fieri tradit Aristoteles. ἁλιγενὴς præterea Venus, illiq; salacitatis ergo fanum ad portum maris aruspices poni apud veteres iubebant. Et marini Dei omnes lasciuiores fœcundioresque ponuntur à Poëtis. Nimirum & illa Cœli virilia Saturni falce resciffa, & in mare prolapsa, Venerem gignunt: quippe omnes fructuum vires abscissæ, atq; in humores viscerũ veluti in mare proiectæ, sicut illic Venerem, ita hic libidinem gignunt: Theologi nostri sensu longe seciore sal accipiunt pro doctrina Euangelica, idq; sibi velle quod capite Leuitici secundo dicitur: *Quicquid obtuleris sacrificij sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo: in omni oblatione offeres sal:* quasi dicere velit Legislator, quodcumq; docueris, quodcumque correxeris, in quacumque virtute versatus fueris, ad Apostolicam æmulationem atque imitationem tete accommoda: sal enim terræ Apostoli, Domini ipsius testimonio. Nam sicut omnis cibus ad nutrimentũ aptus, diceret Hesychius, omnimodo sale cõditur: ita omnis sermo vtilis ad iuuandũ, Apostolicæ omnimodo sapientiæ necessarium habet condimentum. Sed vt ad mare reuertamur, fluxum id atq; lubricum, non vti sal, solidum, & frugalibus vsibus commodum. Minimè prætereundus hic in Diuinis literis locus, vbi legere est Iordanem fluuium retrorsum fontem versus cursum suum reflexisse, quod, vt D. Ambrosius opinari videtur, significat mollitudinem animi ad maris lasciuiam profluentem cursum tenuisse, & ad fontem, quippe ad originem, hoc est Deum animi ipsius authorem cõuersum esse. Quoniam vero scriptum est partẽ aquæ Iordanicæ defluxisse in mare, partem vero conuersam substitisse. Adamantius, qui per Iordanem baptismum intelligit, sententia priori non absimili figuram hanc esse dicit, vt per subsistentes aquas accipiamus eos, qui eo abluti lauacro, in pietatis dulcedine perseuerant: per eam vero partem quæ defluat in mare, intelligamus eos, qui licet ad baptismum venerint, in vitiorum tamen

Quasi dicas Saligenam.

Hinc obsceniorum obscœnitũ dictũ. Hinc sal innuit frugalem victũ.

men amaritudinem dilabuntur, eaq; salsugine corrupti, syncerę vitæ suauitate careant, cum manifestum sit, in tota hominum vita nihil dulcius innocentia reperiri, peccato vero nihil amarius: etiam si quædam aspectu primo dulcia videantur. Sic apud Salomonem legitur Ecclesiaste: *Nam, in nouißimis,* inquit, *amarius felle inuenies, quod initio dulce videbatur.* Faciunt ad hoc & Græcorum fabulæ. Nam Arrianus in Indiæ descriptione fuisse ait insulam incultā in Erythræo mari, Nosolam nomine (sed Nosoram apud Stephanum legere est) centum fermè stadijs à litore distantem, quam indigenæ Soli sacram esse affirmarent, in quam nemo transiret, aut si transisset, non amplius appareret: quoniam eam vna Nereidum incoleret obscuro nomine, omnibus viris qui eo nauem appulissent, commisceri solitam, ac eos postea in pisces cōnuersos in mare demittere: quo scelere iratum ei Solem, ex insula migrare iussisse, neq; eam renuisse; precatā tamen, vt insita sibi voluptatis appetentia euanesceret, Deumque optatis annuisse, ac omnes, quos illa veneficijs mutarat in pisces, in homines rursus ex piscibus commutasse, vnde Ichthyophagorum genus emanarit, Ouidius tamen ait eam in piscem mutatam, eoq; modo libidinis pruritus extingui potuit, si modo hæc, eo loco intelligenda: *Lib. 4. Metamorph.*

Nais, an vt cantu, nimiumq; potentibus herbis,
Verterat in tacitos iuuenilia corpora pisces,
Donec idem passa est.

Atque alibi apud eumdem authorem pisce legas Venerem latuisse: fusus enim fugatusq; Veneris ardor, quonam euadat nisi ad frigidam piscium naturam, in quibus nullus alimenti fomes, quo iterum succēdi queat? Hinc nostris etiam ieiunijs piscis apponitur: vt eius cibo lasciuiæ calor tepefiat, atque hinc etiam occasio aliqua castimoniæ requiratur. Neque obstant quæ superius de maris & maritimorum salacitate disseruimus: quia piscium genus, vt nonnulli disputant, tametsi degat in mari, ἀτρύγετον tamen ea de causa mare sæpius Homero dicitur, quod fructum nullum gignat, sed fluuiorum & imbrium dulcis humor per antiperistasin amaritudinis corruptus, atq; in sese collectus, veluti calor in aëre frigidiore deprehensus, per frigidioris venti colluctationem in fulmen abit: ita hic frigida materia quæ nonnihil terreni secum traxerit, intra calidam comprehensa, varia piscium genera producit, quorum insitum frigus tepōre inde maris facile confouetur. Non enim omnia piscium genera progenerant: argumento est, quod simulac in mare pluuiæ deciderunt, Solq; flagrantiuus per sudum irradiarit, extemplo videas superficiē maris innumerabilibus pisciculorum animulis pullulare: in quib. infinitus Apuarum numerus, quæ à Græcis ἀφύαι, quod ex pluuia generantur, nomen accepêre: ostrea tamen ac conchylia, quæ libidinosa diximus, plus aëris admittunt, ac perinde spumosiora sunt, & salsugini coalita & applicita: quare minimè mirum si accidat hæc salaciora fieri. Atqui non hic testacea neq; crustacea inter pisces assumimus, sed duo illa tantum genera, quæ initio posita sunt, vel lubrica, vel squamosa: in his enim nostra plurima dictio versata est: quamquam Manilius eos qui Pisces horoscopum habuerint, libidinosos futuros præsagit Astronomicôn IIII.

Scilicet in piscem sese Cytheræa nouauit,	*Anguipedem alatos vngues Typhona ferentem,*
Cum Babylonıacas summersa profugit ad vndas,	*Inseruitq; suos squamosis piscibus ignes.*

AMICITIA FIRMA. Cap. X.

ALIOQVI sal amicitiæ symbolum fuit durationis gratia: corpora enim solidiora facit, & diutissimè conseruat, vnde hospitibus ante alios cibos apponi solitum, quo amicitiæ firmitas ac perseuerantia significetur: Quare pleriq; ominosum habent, si sal in mensam profundi contigerit: contra vero faustum, si vinum atq; id merum effusum sit. Vel, quia velut ex aquis sal multis & fusilibus in vnum quoddam & solidum coit, ita ex diuerso conuenientes in vnum animi coalescant, fiatque Platonicum illud, μία ψυχή.

Hinc illud Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, non oportet transgredi salē & mensam, hoc est, ius amicitia. Vna anima.

A MVSIS ET GRATIIS ALIENVS. Cap. XI.

SED vt ad piscem reuertamur, cum animalia reliqua tam terrestria quam volatilia, multa dent & ingenij & docilitatis experimenta, soli pisces indociles prorsus & stupidi sint, præter pauca admodum, quæ vel in Delphino, vel in paucissimis aliquot admiramur, mos apud Ægyptios inoleuerat, vt cognomento Piscis hominem à Musis & Gratijs alienum cauillantes appellarent. Sed qui piscium

partes tuentur, multa etiam in eo animantium genere deprehendunt, quæ mentis aliqua veſtigia præ ſe ferant, ſed propter habitationis diffidentiam, ea hominibus minus cognita: terreſtria ſiquidem & aëria domi propemodum, & in noſtro fere omnia municipio contemplamur, quare multa facilius licuit explorare, Ægyptijs vero ea minus innotuiſſe quam alijs, qui nullum cum piſcibus commercium habere voluerint. Nam, vt reliqua huiuſmodi multa diſſimulem, in Eloro Siciliæ fluuio, qui vrbem Eloram à ſe ita nuncupatam præterfluit, cicurum genus piſcium fuiſſe tradit Appollodorus inclamati enim accedebant, & cibum è porrigentis manu placidiſſimè capiebant. Citat Stephanus Chronicon primum, vbi hæc ab Appollodoro memoriæ demandata fuerint. At veterum parſimonia numquã ſatis laudari poteſt: nam apud Homerum non Græcos ſolum, quo tempore circa Helleſpontum militabant, piſcibus abſtinuiſſe comperias: ſed & Phæacas, Horatij etiam noſtri teſtimonio helluones procosq; ipſos Penelopes ſola ganea nobiles, quamuis inſulares eſſent, marinum obſonium nullum appetiiſſe. Vlyſſis vero ſocios videas non niſi extrema neceſſitate coactos expiſcari: quippe cõmeatu omni abſumpto, ne Solis boues attingerent, non obſonij cauſa, ſed vt famis ferociã, quæ ob ingenitam importunitatem Maleſuada dicitur à Poëtis, aliquo pabulo mitigarent. Videas apud Satyricos piſcium eſculenta, vtpote quæ tantum ad luxum & ingluuiem ſpectent, ſæpius improbari. Neque lautiora aliter Romanis, vbi ſe delicijs dedere cœperunt, conuiuia fuere, quam opipare piſcibus inſtructa, eo, inquam, tempore, quo illi omni turpitudinis genere laſciuire licentius ſibi permittebant, priſtina prorſus abolita diſciplina, quod Satyricus Poëta carpit:

Sic Plinius genera piſciũ in piſcinis Cæſaris ad nomen venire ait, lib. 11. c. 70.

Et metus & Maleſuada fames, & Turpis egeſtas lib. 6. Æneid.

Aqua ita defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit *Proxima, nec patitur Tyrrhenum creſcere piſcem.*
Retibus aſsiduis penitus ſcrutante, macello *Inſtruit ergo focum prouincia.*

Ne vero quæ Seneca in Romanorum luxuriam libro Quæſtionum tertio refert, hic ſtomachoſius repetam, Catonem merito admirari ſolitum accepimus, quomodo ciuitas ſalua eſſe poſſet, in qua piſcis pluris quam Bos venundaretur, quod in hac quoq; temporum miſeria paſſim fieri, manifeſtum eſt.

GANEA. Cap. XII.

NEQVE quidem ſatis fuit piſcibus in eſcarum principatum admitti, verum eo improbitatis & petulãtiæ proceſſere, vt ſoli ſibi Obſonij nomen vſurparint: nam veteres ὀψοφάγους, hoc eſt, obſonatores, vt Latini vocabulũ à Græcis mutuati dixerunt, eos appellabant, qui piſces vndecunq; conquiſitos ſtudioſius compararent. Demoſthenem aiunt cum Philocratem cupediariæ impudicitiæque criminaretur, eum ex auro proditorio & ſcorta & piſces commercatum accuſaſſe. Quinetiam pro Cteſiphonte, cum quidam in comitijs eſſe iam comedendi horam clamitaret, *Nullo*, inquit, *pacto bone vir, nos hodie piſceduloſ reddes*: quaſi lurcones & ganeones ex vno piſcis eſu notare vellet. Antagoram Poëtam Antigonus Rex increpuit merito, cum eum deprehendiſſet in Congro piſce condiendo diligentius intentum, quamuis ipſe regis curioſitatem conuerſo cauillo illuſerit non infacete: Antigonus enim dixerat, *Putaſne, Antagora, Homerum cum illa ſcriberet, in Congro condiendo vnquam occupatum fuiſſe?* cui Antagoras, *Putaſne Antigone, Agamemnonem cum illa faceret, quo quis modo Congrum condiret, ſolicitum fuiſſe?* Piſcem igitur pro ganea poni non ignarus Horatius, cum Iccium ad frugalitatem hortaretur, eumque commendaret quod tali eſſet animo præditus, vt neque rerum opulentia moueretur, neq; vilioris cibi frugalitatem aſpernaretur: quippe qui in medio poſitorum abſtemius herbis viueret, his tamen ita contentus eſſet, ita ſibi rerum omnium opulentiam redundare putaret, ac ſi eum liquidus fortunæ riuus inauraret, id mox adiungit:

Antigoni & Antagoræ dicta mutua.

Epiſt. lib. 1. 11. epiſt.

Verum ſeu piſces, ſeu porrum & cæpe trucidas:

hoc eſt, ſiue lautiore victu, ſeu parco delectaris: per piſces delicatiores, vti dictum, epulas: per porrum & cæpe, frugalitatem intelligẽs. Omnis enim caro, inquit Heraclitus, corpus eſt, vel corporis pars: maritimorum vero vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparauit. Sane Plato, qui nihil ex Ægyptiorum opinione in mari naſci Ioue dignum dixit, marina ipſe corpora Dijs amiciſſima arbitratus eſt: quare nonnulli aſſerunt Ægyptios ſacerdotes nõ alia ratione maritimis abſtinuiſſe, niſi vt piè caſteque viuerent: veriti forſan, qui delicias omnes auerſarentur, ne piſcis & cibus eſſet

A esset simul & condimentum. Beatos enim illos tantum iudicabant, qui simplicem ac necessarium cibum deliciis quibuscumq; præferebant, quod & saluberrimum esse Plinius attestatur. Diodorus tamẽ primum ex radicibus, secundum ex pisce cibum apud Ægyptios fuisse contendit. Cæterum nos de sacerdotibus, non de profanis loquimur: nam & Horus ipse author Ægyptius, alios omnes dicit pisce vesci solitos. Neq; nescimus ex lacu à Myride fosso tantam fuisse piscium capturam, vt argenti talentum singulis diebus vectigalis nomine Reginæ persolueretur. Aliarum vero gentium sacerdotes non modo piscem non abhorruerunt, sed & loca quædam Diis sacra esse commenti sunt, vt solis ipsis pisces inde capere liceret: cuiusmodi erant Rhiti in Attica regione iuxta Eleusinorum fines aluei quidem ipsi tantum fluminum, cum aqua omnis, quæ illic flueret ac reflueret, marina esset: quæ loca Cereri ac Proserpinæ sacra dictitabant ac perinde solis sacerdotibus deberi. Quinetiam ætate nostra, fluminum, stagnorum, lacuumq; plurimorum expiscationes sacerdotum tantum ditioni addictæ sunt.

Quia nõ ad necessitatẽ, sed ad luxũ & ganeam piscium esus.

Ægyptii sacerdotes maritimis abstinebant.

Plin. lib. 12. c. 1.

Quoniam vero plerisq; locis mordet Erasmus Christianismi mores super esu piscium & ieiuniis, dũ modo ita dicit: *Cum olim præcipuus gurgitum luxus fuerit in piscibus, mirum est hodie religionis causa vulgus* B *piscibus vesci.* Alibi: *Olim vesci piscibus pro deliciis habebatur, & infami vocabulo dicebantur Opsophagi. nunc ea res magna est sanctimonia.* Alibi his mordaciora comminiscitur, quasi velit ostendere, adactos nos esse legibus, vt ieiuniorum tempore piscibus vesci compellamur. Respondemus ad hæc, ex sanctissimorũ Patrum sententia, pisces non ex edicto nobis oggeri, sunt enim multa & frugum & olerum genera, quibus nutriri valeamus: neque, vt per argutos salsosq; iocos ritum perstringit, ad sanctimoniam vllius cuiuspiam opinione spectare: sed cum Christiano homini tum semper, tum in ieiunio maxime lasciuiæ omnis abstinentia proponatur, ciboq; in primis affluentia, luxusq; corrigatur, pisces tamen ad ieiuniorum consolationem indultos esse, qui quidem delectare aliquantulum, saginare vero, aut obesum corpus reddere minime possint: nullius enim, vt sæpe diximus, aut parui sunt nutrimenti, ideoque cibus est corporibus, quod non Platonica tantum, sed nostra etiam sibi Philosophia deposcit, debilitandis idoneus. Sed Gregorium ipsum audiamus. Epistola eius est ad Augustinum Britanniarum præsulem, in qua quãtum ad ieiunia pertinet, piscium esum ait ita homini Christiano indultũ esse, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium: monetq; insuper, vt qui carnibus sibi ab- C stinendum constituere, sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia instruere haudquaquam velint. *Decret dist. 4. c. denique. c. & post pauca.* Atqui ganeam ex pisce non ea tantum causa significari dicendum, quod auidius à lurconibus expetatur, quam quod ipse quoq; piscis natura vorax est, quam quidem Virgilius notat, Ciri, propterea quod Thetis Scyllam Nisi eius opem implorãtem in piscem vertere noluerit, verita scilicet, ne actutum ab aliis piscibus deuoraretur:

Præsertim in colloquiis, tit. de Ichthyophagia.

Piscium esus quare ieiuniorum sit Christianis indultus.

— Nam miseros mutauit virginis artus
Cæruleo pollens coniux Neptunia regno:
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidosque inter teneram committere pisces
Non statuit, nimium est auidum pecus Amphitrites.

ANIMÆ. Cap. XIII.

NON ignorandum vero pisces eruditioribus animas esse, quod ex puriore quodam constent elemento neq; multum concretus aliorum moreentur, primique animatorum à Deo creati, vt obseruat Philo quodammodo animalia, & non animalia, vel vt ita dicam, mobilia inanimata, quibus ad solam corporis incolumitatem Deus animalem spiritum afflarit: veluti sal carnibus ne putrescant ad- D hiberi solet. Apud Festum Pompeium legas genus pisciculorũ maiorum pro animis humanis Vulcano dari solitum, quotannisq; piscatorios ludos trans Tyberim in area Vulcani mẽse Iunio celebratos. In quo illud animaduertendũ, vulgatos Festi codices in damno esse, cum in antiquo manuscripto legerim, quod id genus pisciculorum viuorum datur ei Deo pro animis humanis, non autem genus pisciculorum maiorum: nam si maiores, quomodo pisciculi? Est & alterum eodem loco mendũ, quod scriptum est eos ludos fieri solere à pop. Rom. cum vetus codex habeat, à prætore Rom.

INNOCENTIA. Cap. XIV.

NEQVE desunt, qui piscem innocentiæ hieroglyphicum esse contendant, cum omnino sint innocui, neq; elementum suum ad insidias aliis inferendas transgrediantur: eoq; spectare dicunt Pythagoræ præceptum, qui abstinendum esse piscibus edicto cauerit, ne persequerentur insontes.

DÆMONES IMPROBI. Cap. XV.

A

Alii per animalia quæ in aquis degunt, improbos dæmones significari tradiderunt, vt in sacris literis Ionathas Chaldæus interpretatur, & superius, vbi segregatas aquas ab aquis exposuimus, aliorum quorumdam sententiam idem sentientium recitauimus. Sane Magi dæmonas aqueos dicunt, lasciuiæ libidiniq; præfectos, & marinos deos vetustas omnis pro hieroglyphico lasciuię posuit. Et pisces maris Euthymius ait positum pro dæmonibus, qui inter vitæ nostræ fluctuationes versantur, & in amara prauorum salsugine vitam ducunt.

GENTES. Cap. XVI.

In Christianæ vero pietatis institutionibus, gentes quæ diuinum cultum nondum suscepissent, per pisces indicabantur. Atqui gentes huiusmodi dæmonum cultui passim dediti erant, quare piscatoribus hæc à Deo prouincia demandata, vt pisces in sacerdotum imperia redigerentur. Porro Assertor noster in Euangelio pisces assos comest, quod indicat, sacrificium quod offertur Deo, nõ elixum, sed assum esse debere, fidem quippe veluti igni probatam, & sancto feruentem Spiritu offerendam. Eodẽ respicit, Ambrosio teste, Seruatoris eiusdem nostri dictum in Euangelio, simile esse cœli regnum reti misso in mare, quod piscium genus omne congreget, quæque ibidem subsequuntur: vbi nimirum de mortalium animis sermo est, quæ ad sanctioris vitæ institutionem attrahãtur. Quin & Propheta cum de piorum congregatione loqueretur, super maria fundatam eam dixit. Apertissime Esaias: *Ecce*, inquit, *gentes quasi stillæ situlæ*. Septuaginta sic reddidere, *Sicut aqua multa*, quod idem est.

Pisces assos comedere quid in sacris literis.

B

IGNORANTIA. Cap. XVII.

Squamatum quidem & pinnulatum piscium genus satis expositum est ex Origene, quæ scilicet eius hominis hieroglyphica sint, qui veterem possit hominem exuere: ideoq; omne quod habet squamas & pinnulas, tam in mari quam fluminibus & stagnis, electo populo comedere cõcessum est. Illud addendum ex Hesychio, squamas ignorantiæ hieroglyphicum esse, quæ quidem opera beneficioque scientiæ excuti amouerique possunt. Id in Paulo liquido commonstratum, qui cum veritatem ignoraret, cæcus factus est: addita vero Christi doctrina, quam Ananias ei prædicauit, ceciderunt vtique squamæ ab oculis eius, & mox vidit.

Act. Apost. c. 9.

D Pauli conuersio.

C

AQVÆ. Cap. XVIII.

Assyriorum vero religio fuit, vt piscibus abstinerent in Rheæ venerationem, quæ quidem ea Isis dea erat, quæ pluuiis potissimum dominatur: ῥέω enim fluo est: putabant enim illi ex aqua & aere naturam rerum præcipue constare: proq; vnda pisces, pro aere Columbam venerabantur, de qua suo loco dictum.

Athe. lib. 8.

FACELITIS. Cap. XIX.

Qvamvis alij factum hoc in Facelitidis deæ, quæ Veneris fuisse filia perhibetur, cultũ afferunt, eamq; olim in piscem commutatam, quam Syrij pro dea coluere, atq; in eius honorem Basso referente, pisces argenteos in templa detulere. Chalon amnem in Syria ponit Xenophon, in quo magni & mansueti pisces, quos Syri veluti sacrosanctos habent, eosque violari, æque ac Columbas, nefas putant.

Vide Lucianũ in libello de Syria Dea, & Artemidorum lib. 1. c. 9.

D

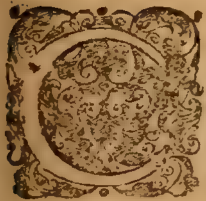
DERCETO. Cap. XX.

Qvin & Derceto, siue, vt tradunt alij, Atargaten, muliebri effigie, quæ in piscem ab vmbilico desineret, summæ venerationis deam in templis apud Ascalonem habuere. Et vt his finem imponamus, Oxyrynchitæ Ægypti populi piscem vrbis suæ cognomine summo cultu pro dea coluerunt, hique Canem & mactare & esse soliti sunt, in Cynopolitarum ignominiam & opprobrium, quod illi piscem Oxyrynchum apud se pro deo habitum, comedere non verecundarentur. Cynopolitarum enim deus Anubis fuit, quem canino, vt suo loco dictum, capite faciebant.

Hieroglyphicorum Tomi primi finis.

ILLVSTRI AC GENEROSO HEROI D. IOANNI IACOBO FVGGERO, KIRCHBERGÆ, WEISSENHORNI, &c. DOMINO, LITERARVM PRÆSIDI, AC STVDIOSORVM omnium Mœcenati,

IOAN. PIERIVS VALERIANVS S. P. D.

Vm ea munera, quibus humanum genus Deus liberalißime honestatum voluit, mecum ipse considero, IO. IACOBE FVGGERE Heros ornatißime, in eam opinionem adducor, vt existimem nullum maius reperiri posse, quam literarum flagrans studium, vel discēdi cognoscendive cupiditatem potius, ex quibus & rerum bonarum voluntatem excitari, & verarum intelligentiam nasci perspicimus: nihilq; in rerum natura existere, quod ita tum mores erudiat, tum viam quasi muniat ad summum splendorem consectandum, quam παιδείαν, humanitatem inquam atque doctrinam. Idem plane te sentire video, qui cum omnem semper excellentem in societate humana virtutem memorabilem extitisse cognoueris, tum ingenii, doctrinæ, sapientiæ honores præcipuam habuisse erga mortale genus famam ac commendationem non ignoras. Hāc vt veram & expressam, minimeq; adumbratam tibi comparares, nihil prætermittēdum putauisti, quod ad verum ingenii cultum, animumq; doctrina informandum pertineret. Lustrandam itaque primo vna cum fratribus Galliam eruditißimis hominibus, & liberalibus studiis affluentem, mox Italiam omnium bonarum disciplinarum altricem censuisti: ac inde eam sapientiæ morumque laudem paulo post ad tuos reuersus vestræ Germaniæ ostendisti, vt iam omnes cognoscerent te non solum eximiam ad recta vitæ instituta progreßionem fecisse, sed eos etiā aditus quasi adaperuisse, quibus lætos vberesque fructus ad genus humanum redundaturos & sperarent, & iam etiam cernerent: eamq; spem & expectationem de præstanti consilio tuo, succeßus plane confirmauit & auxit. Videmus enim admirabilem illam tuam virtutem non modo elegantißimarum artium institutione, scientia ac iudicio commendari, sed etiam animi magnitudine, clientelis, munificentia, liberalitateque mirum in modum illustrari: vt commoda, quæ ex tanta tuæ fortuna & amplitudine omnino maxima sperabamus, longe maiora nos iam consecutos fateamur. Quamobrem vt multa prætermittam, egregia quadam ac plane inuicta animi celsitudine te præditum declarasti, cum maximas opes profunderes, vt bibliothecam magna librorum Latinorum, Græcorum, Hebræorū aliarumq; linguarum multitudine ex Italia, exterisque prouinciis comportata construeres & exornares, vt quam multorum hominum studia laudatißimo exemplo ad dignitatem, ac rectiorum disciplinarum cultum excitares. Tua enim semper laus erit, tibique acceptum referre debebunt studiosi, quod multis commodis fruantur, & quod animum optimarum artium scientia disciplinarumq; studiis excolere poßint. Verū his in omnes collatis beneficiis, quæ maxima sunt, acquiescendum tibi minime iudicasti, quin potius maiora moliris, ac alteram illam plane regiam benignitatem adhibendam, dum afflictos recreas, iacentibus dexteram istam tuam pietate præstantem porrigis, de bonorum commodis & ornamentis cogitas, dum omnes denique liberalitate immortalibusque beneficiis tibi deuincis. Siquidem existimasti te pro tua fortuna posse, pro acerrimo singularique iudicio debere, vt curares tenuiores, felicioribus tamē auspiciis natos adolescentes, tuis sumptibus in Germania, Italia, & Gallia benigne tantisper fouendos & sustentandos, dum eos in omni bonarum artium genere progreßus fecissent, vt docendi alios munus iam suscipere ac obire poßint. Quo quidem instituto nullum illustrius, nullum ad commemorationem nominis tui cum omni posteritate adæquandam aptius

ptius esse iudicamus: hac enim ratione declaras te maximo semper honore dignum, teq; perstudiose ea sequi, ex quibus vera, non adumbrata laus nascitur, & nomen tuū tot etiam & tam praeclaris testimoniis virtutisq; monumentis ad omnem memoriam cōmendatum celebrabitur. Nam quaecumq; accuratius nunc scripta & expolita Germanorum opera sunt, ea forte omnia ad te missa, & tuae felicitati credita leguntur: etsi non authorum commendatione, vel tuo saltem nomine sunt in manibus. Tibi debetur (de aliis eruditissimorum virorum lucubrationibus, quae satis multae sunt, nihil dico) quod Demosthenem, Aeschynem, Isocratem, Pausaniam, ad nostrorum hominum cognitionem translatos habemus, dum eruditione praestantem virum Hieronymum Vuolfium in clientelam suscipis, ac praemiis ornas. Haec cum sermone omnium ad nos perferuntur, cum in editis libris videmus & legimus, felices eos iudicamus, quibus Dei beneficio datum, vel vsu familiaritatis, vel officiis aliquibus tibi coniungi, qui à tantis ornamentis commendationem ducis. Quapropter ego primus fortassis eorum, qui ne de facie quidem te norim, accurate operā dedi, vt aliqua in re animum tibi atq; obseruantiam probarem meam. Nam Hieroglyphicorum meorum commentariorum alterum Tomum ad te mittendum censui, vt vnicum studiosorum ornatorem, cunctarumq; artium bonarum praesidem: adductus non solum humanitate ac benignitate tua, plurimis quidem & amplissimis officiis perspecta studiosis omnibus, verum etiam, vt iam dixi, opinione quae apud me est, de egregia tua erga literas promouendas voluntate. Cui quaeso aptius & conuenientius huiuscemodi scripta mitti possunt, quam ei, qui ita illa semper amauit & excoluit, vt in his ipsis vel tractandis, vel iudicandis longe omnibus praestet, ac maxime insignis habeatur? Accessit huc & similitudo quaedam, quam te habere video cum ornatissimo Florentinorum principe Cosmo, qui cum familia Medicea ortus sit, hoc est sapientiae stirpe, auita quadam benignitate solus hoc tempore in Italia inuentus, literarum, venustatis, elegantiae, atq; adeo virtutum omnium vindex. Quamobrem cum singulos fere Commentarios amicis variis inscripsissem, priorem Tomum in vniuersum huic optimo Principi tuendum conseruandumque praemisi: pari ratione satis feliciter agi cum hoc altero Tomo iam existimaui, si eum in tuam clientelam de me absente, deditissimo certe, tanquam praesente susceperis. Quod te facturum pro singulari tua humanitate minime dubito, cum iam Fuggerana domus in ipsa Germania non solum singulos ac vniuersos debitis officiis complectatur, sed virtutis ipsius quasi seminarium existat. Praeterea si requirendus erat literarum patronus, qui hoc tempore citius comparandus, apud quem tanquam portum, ipsae contra barbariem opem & patrociniū inueniant? Equidem quod ad me attinet, quotiescumq; ad ingenium, studia, & instituta, tua inquam & Cosmi Medicei consideranda animū confero, non possum non confiteri, me maximo cumulari gaudio, cum propter multa quae & sapienter facitis, & optime ratione temporum habita statuitis: tum quod in tanta bonorum Principum orbitate, tantaq; beneficorū & liberalium hominum inopia, qua hodie passim in orbe Christiano (quod pudet dicere) laboramus, pro humanitate, sapientia, liberalitate prolixa, aliis libentissime ea largimini, quae magnis laboribus, ac singulari industria consecuti estis, quodq; omnes intelligunt vos in beatis & omni copiarum genere florentibus ciuitatibus principem locum tenere, in summa tamen vestra fortuna, virtutis laudem magis enitescere, quam fortunae gratiam. Quae iam tuae ἐξοχῇ adferimus, explicationem continent eorum, quae sacerdotes Aegyptii ἱερογλυφικῶς circa corporis humani fabricā cōmenti sunt, auspicati à capite longe nobilissima parte: ne quis existimet hos Aegyptios ipsos ita brutorū cultui deditos, vt non etiam hominem qua meretur veneratione susceptum reliquis omnibus praetulerint: ac μικρόκοσμον agnouerint. Nam si multa eruditi viri admirati, quae illi in eo animantium genere quod nos rationis expers ducimus, obseruassent: longe ea plura sunt, quae solo ex homine sacrarum apud eos literarum materiam ad sua illa hieroglyphica suppeditarint, quippe cuius membra singula in huiusmodi mysteria receperunt. Hasce meas lucubrationes separatim eo nomine tibi deberi intelligebam, quo studiosi & boni omnes communiter ingenii sui monumenta tibi deberi profitentur. Et certe si iusti rerum aestimatores esse volumus literati, optimisque studiis deditì, nulla alia ratione maiorem suorum laborum commēdationem sperare possunt, quam si in eius principis nomine illas apparere fecerint, in cuius authoritate & iudicio praecipua proborum doctorumque pars acquiescit, & qui animi magnitudinem diligentia, integritate & consilio sustinet, atque tum literarum gloria, tum etiam sapientiae laude fruitur. Vale.

IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXXII.

DE IIS QVÆ PER CAPVT SIGNIFICANTVR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IACOBVM FVGGERVM.

PRINCIPIVM. CAP. I.

PRÆCIPVVM quidem Capitis hieroglyphicum apud omnes fuit, vt ex eo principium intelligeretur, id vel frequentissimus authorum vsus, vel nominis ipsius indicat originatio: siquidem ita vocatum ait Varro, quod ab eo capiant initium, & sensus & nerui. Vel quotidianus sermo aperte declarat, dum aliquem esse huic vel illi rei caput dictitamus, dum à capite aliquid exordiri, dum in prouerbijs, piscem à capite primum putere, Græci dicunt, cum malorum publicorum & priuatorum causam in Reipublicæ vel familiæ cuiusquam principe consistere profitentur: ad id Platonicum scilicet intuentes, tales esse ciues, quales qui primatum inter eos obtinent. Et Cicero, caput esse ad beate viuendum securitatem ait. Pro præcipuo vero, ad Appium Epistol. *An tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio, deinde Imperatori, deinde more maiorum, deinde quod caput est, amico.* Sed quid alienis adeo immoremur, cum nostris abunde vti possimus? Ipso statim Bibliorum principio, Beresith, Aquila vertit, ἐν κεφαλίδι, in capitulo, quod caput initium custosque rerum sit, vulgata editio fecit, *In principio*, quod hieroglyphici esset interpretamentum. Alij dixerunt, in capite, in Filio: nam mundus per ipsum factus est. Quod vero in Esaiæ visione habetur de Seraphim duobus, qui senis singuli alis præditi, binis caput Dei velabant, binis alteris eiusdem pedes obtegebant, per adopertum caput, exordia Dei incomperta esse interpretatur Adamantius, per obtectos vero pedes, nouissima non comprehendi, sola media in conspicuo esse, opera quippe eius diuinæ indicia prouidentiæ, cœlorum motus varios, Solis, Lunæ, stellarumque progressus, terræ, maris, & aeris vicissitudines, & quæcumque in rerum natura suo sunt ordine disposita: sed enim quæ antea ita fuerint, nouit nemo. Ex ijs, quæ sunt, Deum intelligimus: posthæc quæ futura sunt credere quidem possumus, sed scire nequimus. Vnde legas apud concionantem in Diuinis literis Regem: *Annunciate mihi priora, & nouissima quæ erunt, & dicam vos esse Deos.*

Terent. in Eunucho.

Vel arcessere.

ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχει.

Aperte Virgil. Æneid. 10. O Latij caput horum & causa malorum.

Capitis in Diuinis explicatio.

DIVINITAS. CAP. II.

IN Deo sane Caput cum ponimus, id quod in eo constat Diuinitatis intelligimus, quæ cuncta scilicet præcedit, & cui omnia subiecta sunt, diceret Eucherius. Idem & Hieronymus tradit eo libello, in quo, quid sit Diuinitas, explicat. Tam insano vero cultu Ægyptij caput omne venerabantur, vt à capitibus & armis brutorum prorsus abstinerent, Diuinitati iniuriam facere arbitrati, si quis illa esitasset. Platonici tradunt humanum caput ad mundani orbis similitudinem compactum, in eoque duos animæ diuinos circuitus interlocatos, esseque membrum diuinissimum ac reliquorum omnino princeps: reliqua, vt capiti seruiant adiuncta. Caput, ait Hierosolymitanus Hesychius, vt hoc obiter adda-

Vna cum quinque sensibus interioribus, & quatuor exteriorib. Caput pro mente.

addamus, vniuscuiusque animalis ratione pollentis Mens dicitur, cuius sedes cerebrum: vnde caput, & cuncta quæ adhærent iecori, super altare in holocaustum ponere iubemur: nam & cor & iecur concupiscentiæ nostræ impetum, motumque continent. Hinc Paulus nobis bene precatus: *Pax*, inquit, *Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras.* Idem Hesychius huc adnectit illud ex Esaia: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas.* quod enim in nobis est rationis, vt dictum, in vtroque habitat, & corde & cerebro. Non decet autem mentem sobriam diuidi, sed esse veluti vinculum, quod affectus nostros ad sanam rationem adiungat atque deuinciat.

DOMINIVM. CAP. III.

τὸ κεφάλαιον τῆς τυραννίδος, caput & princeps tyrannidis. Lucian. in Tyrannicida. Artem. l. 1. cap. 18.

ET quamuis per se caput principatus indicium sit, longe tamen significantius hieroglyphiceque magis id ostendit, si fascia redimatur, siue ea Corona, siue, vt apud Græcos, Diadema vocetur. Nam & coniectores eo redimiculo caput insignitum per somnium visum, dominij signum autumant. Sed enim diademati suus est locus inter vestimenta, vbi reliqua tractamus insignia, nunc de capite simpliciter verba facimus.

MVNDI MOLES. CAP. IV.

SERAPIDIS simulacrum apud veteres authores celeberrimum, cœlum habere caput dicebatur. Vnde Eustathius erudite 1. Iliad. veteres ait cœlum pro capite accepisse, atque ita Pallas de cœlo descendit, incitatiorem Achillis iram compressura. Sed quoniam multa super eo toto opere dicenda sunt, quod id sibi numen Ægyptij pro rerum natura confinxere, non importunum fuerit loco hoc totam hieroglyphicam eius effigiem, per quam mundi totius moles indicatur, semel eo modo describere, quo exhibita est ab oraculo, quod vt fertur, ipse de seipso in Nicocreontis Cyprij regis gratiam his carminibus enunciauit:

Εἰμὶ θεὸς τοῖος δέμασι οἷον κἀγὼ εἴπω,
οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
ὄμματα τηλαυγὲς λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Sed quoniam in Macrobianis aliquot codicibus pro lectione, quæ est τοῖος δέμασι, legere est castigatiore versu τοῖος δὲ μαθεῖν, si cui ea magis arrideat, dicamus:

Sum Deus, vt discas, talis, qualem ipse docebo,
Cœlestis mundus caput est, mare venter opacum,
Terra pedes, aures versantur in æthere summo,
Lux, oculi, quam solis habet splendentis imago.

Vbi animaduertendum, ventrem pro mari, & vice versa, mare pro ventre etiam apud alios accipi, præsertimque apud coniectores. Nam Hippocrates Cous horum sententiam secutus, eum ægrotum, qui per nocturnam imaginem mare perturbatum viderit, morbo ventris tentari conijcit, idq; minime contemptui habendum iudicat, qui adhibitis remedijs, quo nutricatu is curandus sit, statim docet. Quin apud nos etiam in sacris literis aliquid in hanc sententiam de Deo legere est. Nam, vt Cyprianus ait, mali dæmones ita per fabulas ea deprauabant, quæ manifestissimis passim verbis in Diuinis literis explicantur, vt illud in hanc sententiam apud Esaiam 66. *Quam mihi sedem ædificabitis? aut quis locus ad requiem mihi? cœlum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorum*, quod, quo sit intellectu accipiendum, videris apud Adamantium super Genesim, homilia prima. Apud Hieremiam 22. *Nonne cœlum & terram ego impleo?* Et Prouerb. 15. *In omni loco oculi Dei speculantur bonos & malos.* Hinc Cyprianus idem, in abditis & secretis vel semotis locis, in cubiculis etiam ipsis orandum monet, idque magis fidei conuenire, vt sciamus Deum vbiq; esse præsentem, audire omnes, & videre, & maiestatis suæ plenitudine in abdita quæque & occulta penetrare. Cum ita veteres per Serapin vniuersam mundi molem, & ipsa rerum principia intelligerent, certatim eum templis magnificentissimis honestarunt, cuiusmodi ea fuerunt, quæ in Memphi & in Alexandria celebrantur. Pausanias Athenis etiamnum templum Serapidis fuisse narrat, Ptolomæi in gratiam structum. Inuaserat autem Ptolomæum

Quinetiam tres in Deo vero personas, iuxta oraculum, quod perhibetur Thulidi Ægyptiorum regi renunciatum. Sed hoc superstitiosorum commentis deprauauit.

A mæum Lagi ſuperſtitio ex dæmonis apparitione, qui iuſſerat, vt apud Euſtathium eſt, mitti nauem, quæ appulit Phocidi, & accepto inde oraculo Sinopen acceſſit, indeque Iouis Serapidis ſimulachrum tranſtulit, quod quidem cuiuſnam eſſet materiæ diſcerni non poterat: nempe vt chaos ipſum, cuius ſymbolum erat, præ ſe ferret. Et quod illi ſimulacrum in templo Alexandriæ ita vaſtum erectum eſt, vt dextera vnum parietem, alterum læua perſtringeret, ex omnibus metallorum lignorumque generibus compoſitum ferebatur, vt nihil non complecteretur, quod terra vel proferat, vel intra viſcera abditum occultarit.

Vt & apud Spartanos, Meſſenios, Bœotios.

LOCVPLETATIO. Cap. V.

EA autem potiſſimum de cauſa Serapis in cultu erat, quod perſuaſum mortalibus fuit, inde locupletiores diuitias obuenire. Ait enim Pſellus, dæmonas nobis ſæpe diuitias polliceri. Porphyrius magnorum dæmonum principes Serapin & Proſerpinam agnoſcit. Nam omnino qui apud Ægyptios Serapis, apud Græcos Pluto eſt. Pluto idem qui Diuitiarum Deus. Hinc auariſſima meretrix apud Catullum ſolicita eſt, vt ad Serapin deferatur, cui preces alleget, diuitias & opes petitura: quod
B is dæmonum princeps locupletandis ſupplicibus dare operam, eius ſuperſtitionis errore crederetur, atque ideo geſtare calathum, de quo paulo poſt plura, vnde bona hæc liberaliſſime depromerentur, nunc pauca hæc pro re ſufficiat attigiſſe.

Plato in Cratylo. Τὸ δὲ πλούτωνος ὄνομα μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν. Plutonis vero nomẽ ob diuitiarum largitionem. Idem Lucianus in Timone.

LVCRVM. Cap. VI.

EST & lucri ſignum caput, verum id apud coniectores: illi enim capitis magnitudinem inſolitam, per nocturnam imaginem oblatam, diuitiarum acceſſionem ſignificare tradunt; propterea quod vulgo numi, vt apud Artemidorum eſt, Capita vocantur.

Artem. l. I. cap. 18.

SALVS. Cap. VII.

RECEPTVM etiam eſt apud omnes, vt caput pro ſalutis hieroglyphico ponatur, idque in extremo diſcrimine commendare, id adiuuare, id deuouere. Hinc totiens apud Homerum ea loquendi figura, ἐπ᾽ ὀδυσῆϊ κάρη, ἐπ᾽ ἐμοῖο κάρη. Hinc Tib. Gracchus cum ſalutem ſuam populo commendaret, manu capiti ſuperpoſita ire perrexit in Capitolium, quod illi male vertit, interpretantibus inimicis, cum ei ſigno diadema ſibi depoſcere. Tale aliquid apud Ariſtophanem Acharnanibus legas, dicente Dicæopoli: *Et ſi non iuſta profatus fuero, manu ſupra caput impoſita, quæque vniuerſus approbet populus.* Sed & portenta huic ſubſcribunt ſignificationi, tacta ſiquidem de cœlo Cæſarum æde, capita omnibus ſtatuis ſimul deciderunt, quo quidem oſtento præmonſtratum eſt Cæſarum progeniem vna cum Nerone eius gentis vltimo defecturam.

Sueton. in Galba. c. I. Portenta ex manu capilli ſuperpoſita.

DOCTRINA IMPERIOVE PRÆSTANTES. Cap. VIII.

ANTIQVVM autem fuit inſtitutum eos honore numiſmatum decorare, qui vel doctrina vel imperio cæteris antecellerent. Quare Mitylenæi Sapphus imaginem numis impreſſere, Homerum Chij, auctore Strabone. Horum exemplum ſecuti Mantuani principes, Maronis ſui ſpeciem in numis aliquamdiu expreſſere, non immerito ſibi alumno eo applaudentes, qui Venetiam vniuerſam ſui nominis celebritate ſempiternæ gloriæ commendauit. Plurimum vero Principum imagines poſteritati per eiuſmodi monumenta innotuere, neque numis tantum, verum etiam gemmis expreſſæ, vt tot ſtatuarum memoriam, quibus non ſuam tantum ſimilitudinem humano habitu inſignem eſſe voluerunt, verum etiam facies ſuas dijs adſcribi, vtque ipſi eorum nominibus vocitari ſe iuſſerint, prætereamus. Longe illud ſimplicius, quod Octauianus Auguſtus numum cuſit, in quo ſingula ex vtraque facie capita, atque ea quidem pulcherrime elaborata, eorum alterius inſcriptio eſt, DIVOS IVLIVS. alterius, AVGVSTVS DIVI F. quam quidem inſcriptionem multis alijs in monumentis vſurpauit, vt in lapidibus, qui ruinarum iniuriam effugerunt, paſſim Romæ legitur; cui vt adblandiretur Maro, Æneidos ſexto, Diui eum genus appellauit: in Antiquiſſimis enim Romanæ Bibliothecæ codicibus habetur, AVGVSTVS CÆSAR DIVI GENVS. Idem cum Sphingem repudiaſſet, qua tabellas ſignare ſolitus erat, non ſine multorum conuicijs, qui ænigmata illum miſſitare cauillabantur, Alexandri aliquamdiu imagine ſignauit, quoad ſua demum vti collibuit, cum

Vt Domitianus qui ſe Deum & dominum aſſerens, ſtatuas aureas, ac argenteas ſibi in Capitolio poni volebat. Sueton. in eod. cap. 13. Octauiani Auguſti numiſmata. Sueton. in Auguſto cap. 50. Imago Alexandri.

authoritatis iam validissime corroboratæ, clarissimusque haberetur. Quin ea signare, qui quoque A
subsecuti principes, perseuerarunt.

PROSPERITAS. CAP. IX.

QVOD vero pertinet ad Alexandri imaginem, persuasum olim fuit, peruulgata inter homines opinione, illi prospere omnia successura, omnesque eius actiones adiuuari, qui Alexandrum vel auro vel argento expressum gestitaret, adeo vt Macriana familia, quam suo tempore nobilissimam Romæ fuisse Trebellius attestatur, Alexandri effigiem consueuerit habere quasi familiarem, apud viros quidem in auro vel argento, apud mulieres in reticulis, & dextrocherijs, & in annulis, & in omni ornamentorum genere. Quin & Antoninus Seueri filius Alexandri studiosissimus fuit, cuius imagines cum passim renouasset, mortales, vt huic eius studio adularentur, statuas aliquot erexere, quæ vno corpore facies duas gestarent, Alexandri scilicet & Antonini. Quam quidem superstitionem Chrysostomus acerrima insectatur increpatione: nam & eo tempore abusus huiusmodi circumligandi aurea Alexandri Macedonis numismata capiti vel pedibus, auferri nondum potuerant.

DIVINA PROVIDENTIA. CAP. X. B

IN Theodosij & aliorum, qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio præsidis Thebaidos nuncupati argumentum hoc pictum spectabatur, cuius exemplum in quodam eius militiæ ordinum, officiorumque canone descriptum Romæ apud Maffæos inspexi. Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli syllabarijs quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur: alij nihil præscriptum habent. Supra tabulam fastigium attollitur, in media cuius facie genij duo latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cuius ita inscriptio est, DIVINA PROVIDENTIA. In angulis vero tabulæ, quæ descriptos, vti diximus, libros continet, singulis capita singula sunt apposita, quorum superius à dextera inscriptionem circumductam ostendit, VIRTVS. alterum à læua, SCIENTIA. inferius à dextera, AVTHORITAS. quartum à læua, FELICITAS. Quod quidem, vt puto, innuit rerum omnium gerendarum summam à Deo primum emanare: cumque conciliandum in primis, vt nostra omnia fortunentur. Mox necessariam esse virtutem, quippe animosum, aptum, & idoneum esse debere homi- C nem, qui præclara sit facinora aggressurus. Verum virtutem solam parum prodesse, nisi accesserit & disciplina, cuius scientia eruditi, & tempora & occasiones internoscamus. Sed enim & hæc, & illa vix sufficient, nisi & authoritas adiuncta fuerit, qua milites populique sub imperio contineantur, iussaq; non contanter exequantur. Vnde legas de Vespasiano, cum esset iam à militibus salutatus Imperator, authoritatem & quasi maiestatem quamdam inopinato scilicet, & adhuc nouo principi defuisse, quæ non prius accesserit, quam è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adijssent, orantes, vt Tranquillus ait, opem valetudinis demonstratam à Serapide per quietem, restituturum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere: cumque vix fides esset rem vllo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem auderet, extremo hortantibus amicis palam pro concione vtrumque tentauit, nec euentus defuit, atque ita, quod primum desiderabatur, authoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, felicitas quippe: licet enim animis valeas, experientia sis eruditus, authoritateq; communitus, nisi tibi res feliciter cedat, ruere plerumq; omnia, & elabi in irritum experieris. Addita hinc & altera tabula cum eisdem libris & librorum no- D tis, & genijs in fastigio orbem cum capite sustollentibus, sed angulares circuli affixi adscripta habent nomina singula singuli, VER, ÆSTAS, AVTVMNVS, HYEMS: vt scilicet admoneamur, diligenter nos animaduertere debere, vt suo quæque tempore agantur, procurenturve.

MVSA. CAP. XI.

NVDVM autem mulieris caput, quale Nympharum fingunt, nullis gestaminibus appositis, quæ hieroglyphici notitiam afferre solent, sed quod comam habeat nonnumquam ab occipitio nodo comprehensam, nonnumquam in humeros negligenter diffusam, Diodorus Musæ hieroglyphicum esse contendit: cuius dicto standum, cum in huiusmodi rebus indagandis non incuriosus fuerit, tamen nonnumquam sententiam ex vulgo mutuatur.

TER-

A TERROR. Cap. XII.

MVLIEBRE simulacrum horrifica specie fabrefactum apud Corinthios, imago terroris erat: de quo Pausanias lib. II. Atque huc nonnulli tradunt Medusæ caput, quam Domitianus pro pectore gestare gauisus est, vt sui admirationem apud omnes incuteret. Quamuis non desint, qui factum id ab eo in gratiam Palladis, quam vnice coleret, interpretantur. Sedenim de Medusa plenius in Anguium Commentario.

ADVERSARIVS. Cap. XIII.

APVD Mathematicos faciem inuenias collo, ore, oculis, & toto capitis gestu tortuosam, idque contradicentem aduersarium significare: cuiusmodi simulacrum in decimum Scorpij gradum intulere, eoque supra horizontem ascendente in lucem editum, ceruicis fore indomitæ, opinionisque destinatæ, futurum esse

B præsagiunt.

ROMA. Cap. XIV.

MVLIERIS vero caput galeatum in plerisque numis Romam ostendit, non tantum quia Romani nihil non armis arrogarint, aut quia suam ad Martem originem referre voluerint, quam vt arcanũ illud suum de Romæ nomine publicari vetito, peritis quidem rerum patefacerent, vulgo vero tenebricosius obscurarent, re ad interpretationem aliam distracta. Gergithius enim author minime contemnendus, antiquum Romæ nomen Cephalon fuisse tradit, quæ quidem, tantum alias inter caput elatura esset, *Roma nomen Cephalon.*

Quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Virgil. 1. Eclog.*

Sed nos q[illegible]d soliciti sumus, quibus rationibus Roma sit caput, cum Dominus Deus noster Christus Petro prædixerit, nomen illi Cephas conuenire, quem scilicet Romæ principatui destinasset? Alias vero cum eum Petrum nominat, ad Capitolij immobile saxum alludit, ac perinde omnium, non Romanorum tantum, sed quaqua tota terra habitabilis extenderetur, caput futurus esset, quod dictum volui, vt Oecolampadij conuersio diligentius expenderetur, qui cum Theophylactum Latinum faceret, verba illa, *πάσης τῆς οἰκουμένης*, videtur prætermisisse.

DE BICIPITIO.

CVSTODIA. Cap. XV.

DVo vero humana capita, quorum alterum maris, quod intro aspiceret, alterum fœminæ, quod extra prospectaret, custodiam significare Ægyptij tradiderunt: propterea quod hieroglyphici huiusmodi beneficio sese à nullo dæmonum infestari posse persuasum habebant: &, vt Horus ait, figura hæc satis superque ad tutelam sufficere credebatur, nullis vel literis, vel imprecationibus appositis, quæ infortunium amolirentur.

DIMANES. Cap. XVI.

INVENIAS plerumque in veterum monumentis capita duo, duabus additis inferne literis D. M. quod DIS MANIBVS, hoc est, defunctorum tutelaribus sacrum vel commendatum intelligas. Cæterum, vti dicebamus, Ægyptij idipsum innuere volentes, & tutelam significantes, nullas addebant literas. Manes vero & superos & inferos, augures dicebant, inuocabantque eos ita nuncupatos: quod per omnia ætherea terrenaque manare arbitrabantur.

ANIMADVERSIO SEVERA. Cap. XVII.

TENEDIVM numum memorat Pollux, ab vna cuius parte duo essent capita, ab altera securis, cusa. Seuerissimæ hoc animaduersionis signum, vt in Armis alibi diximus, habebatur, qua Tene-

diorum Rex filium percuti iussit adulterij conuictum, lata prius ab eo lege, vt in adulterio deprehensi mas & fœmina eodem supplicio securi subijcerentur. Quo iudicio cum neque filio pepercisset, rem eo monumento iussit insigniri. Meminit huius legis etiam Aristoteles in Tenediorum Republica. Et prouerbium in acerbos iudices inde factum, *Tenedia securis*. A

In politicis.

PRVDENTIA. Cap. XVIII.

Macrob. Sat. l.1.c.7.

QVOD vero bicipitium Iani apud Romanos celeberrimum fuit, sunt qui prudentiam solertiamque Regis præ se ferre autument: prudentis enim hominis est præterita noscere, futura vero multo ante præuidere. Hinc illa apud Persium exclamatio, cum hominis nescio cuius prudentiam desideraret.

Indidem ex Macrob.

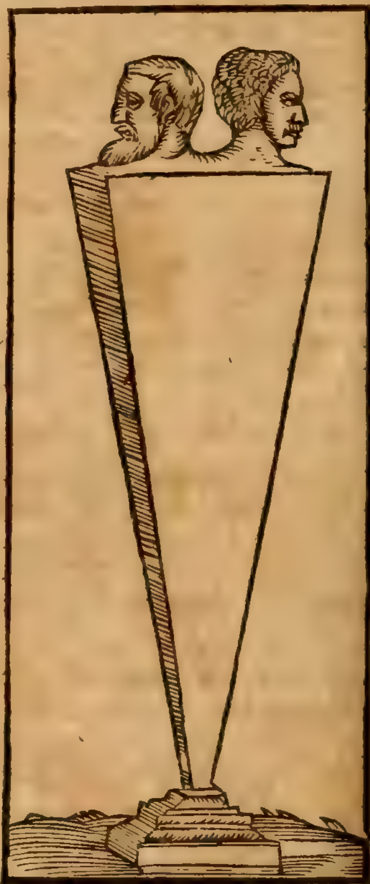
O Iane, à tergo quem nulla Ciconia pinsit.

Eodem ferme significato Anteuorta Postuortaque, Diuinitatis assumptitiæ comites colebantur.

ANNVS INIENS. Cap. XIX.

Ouid. lib.1. Fastor.

NEQVE tamen desunt, qui bicipitium hoc ad munus occludendi aperiendique anni referant: nam & Cyprianus bifrontem eum exprimi scribit, quod in medio constitutus, annum incipientem pariter & recedentem spectare videatur. Quæ vero super hoc Ouidius late describit, apud eum videnda prætereo. Imberbe Iani bicipitium in numo quodam est, ab cuius altera parte quadrigæ sunt, cum Ioue fulminante: inscriptio literis fossilibus ROMA, quod nimirum ipsius Reip. sigillum fuerit. Geminus vero Ianus vtraque facie barbatus in argento numo est, in quo literæ, L. F. M. F. O. V. R. I. Ab altera parte trophæum est cum flagello & sceptro, cuius apex serpentinus, Roma iuxta, quæ coronam ciuicam trophæo superimponit. B

SATVRNI BENEFICIA. Cap. XX.

IANICOLOS plerosque numos videas capitibus geminis vna ceruice contentis, vna parte signatos, altera naui. Sunt qui ex hieroglyphicis huiusmodi Saturni beneficia significari tradunt, Ianumq; eo monumento Saturno gratiam relatam voluisse, qui naui ex Ægypto in Italiam vectus agriculturam cômonstrarit: nam à satu illi nomen apud Latinos fuit. De ratico vero huiusmodi numo ita Ouidius: C

Lib.1. Fast.

Et bona posteritas puppim signauit in ære,
Hospitis aduentum testificata Dei.

Hunc vero fuisse primum numum cusum, & à Iano ipso signandi æris morem inuentum, plerique memoriæ prodidere. Sed & Cecropis effigies biceps facta, quod linguas duas calleret, Græcam & Ægyptiacam. Porro fama est Athenienses Ægyptiorum colonos fuisse è Sacensi ciuitate duce Cecrope deductos, vt Nazianzenus in Monodia Basilij.

INCONSTANTIA. Cap. XXI.

ALIOQVI Mathematici bicipitium inconstantiæ hieroglyphicum posuere. Nam tertio supra vigesimum Leonis gradu bicipitis hominis simulachrum oriri confinxere, quod eo ascendente gradu natum, inconstantis ac leuiter mutabilis voluntatis atque sententiæ fore præsagiunt. I

BENE CONSVLTORVM STABILITAS. Cap. XXII.

CONTRA vero quos Ianos huiusmodi bicipitio insignes plerisq; locis videas, sed sine manibus ac sine pedibus, quadrangu-

A drangulari quodam scapo ita præciso, vt ab humeris vbi in quadrum abire incipit deorsum versus magis ac magis angustetur, per hieroglyphicum hoc sunt qui firmitudinem & stabilitatem eorum denotari dicant, quæ sapienter & maturo consilio gerantur. Quod vero manibus & pedibus careant, vim diuinam ostendit, cui nihil horum opus, vt quod facere destinarit efficiat: Deus enim simul & *Virgil. Æn. lib. 10.*

Innuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Et alter, *Idem Æn. lib. 1.*

—— *Dicto citius tumida æquora placat.*

Illa præterea dilatatio, quæ fit à basi sursum versus ascendendo, ostendit humana omnia, quo Diuinitati propius accedunt, eo augustiora amplioraque fieri. Vnde apud Maronem Dido apotheosin sibi, ob res à se præclare gestas pollicita, dicit:

Et nunc magna mei sub terras ibit imago. *Virg. lib. 4. Æneid.*

de quo alibi latius.

B DE TRICIPITIO. GERYONES. CAP. XXIII.

PER Tricipitium vero Geryonem in primis significari passim inuenias. Quid autem sibi Geryones velint, & vtrum historicum an fabulosum fuerit commentum, vt adhuc in ambiguo sit, scriptorum varietas efficit: vulgatior tamen est ea opinio, tres in Hispania fratres vnanimi concordia imperium obtinuisse, quos Hercules oppresserit. Græci, vt ingenio sunt ad comminiscendum noua promptissimo, alia atque alia super Geryone tradiderunt: sed inter eos Hecatæus Geryonem affirmat loca circa Ambraciam & Amphilochos tenuisse, indeque abactas boues, quæ specie mira reperiantur in ea regione valde herbida, & pascuis lætissima. Alij in Euxino ponto vrbem τρικαρηνίαν memorant, cuius principem Geryonem Hercules sustulerit, cumque boues speciosissimas eius abigeret, interroganti cuius illæ fuissent, responsum, Geryonæ Tricareni, quod Tricipitis sonat: inde datum locum fabulæ. *Geryones quid.* *Nempe punicei coloris Tricipitem.*

C

HISPANIA. CAP. XXIV.

SANE vt Hispania, quæ tripartito diuisa est, per hieroglyphicum Geryonis intelligatur, tum authores plerique, tum Imp. Hadriani tertium Consulis numus ostendit: in quo simulacrum triceps hastæ innixum, quod dubio procul factum, ob Hispaniam peragratam, siue vt originationem suam ostenderet, quod Gaditana esset matre genitus, vt apud Spartianum est. *Imp. Hadr. numus.*

LVNA MENSISVE. CAP. XXV.

INTERPRETES Hesiodi τρικέφαλον γηρυονῆα, Lunam significari contendunt: alij tempus præsens, præteritum & futurum: alij triplicem mensis diuisionem, quæ ternis apud Græcos denarijs dispertitur, apud Latinos in Nonas, Idus, & Calendas diuiditur. Græcorum nuncupationes sunt, ἱσταμένου, ἐπὶ δέκα, φθίνοντος, quarum nuncupationum vltima, dierum numeri Romano more retrocedunt. *Tricipitem Geryonem.*

AVXILIARES. CAP. XXVI.

NEQVE me præterit Plutarchum, in libro *De ciuilibus institutionibus ad Traianum*, asserere Geryonem multis oculis multis manibus & pedibus præditum ea de causa vulgo dictitatum, quod in negotijs obeundis consilio vno, multorum opera vti consueuerit, quod in principe vel alio quopiam cui Reipubl. summa credita sit, commendabile plurimum habetur. *Non enim omnia possumus omnes.* Idcircoque Pelopidas laudatur, qui legationem initurus, cum se ad dicendum parum idoneum intelligeret, adiutorem sibi sociumque muneris Epaminondam cooptauit. Sic Nicias cum ad labores tolerandos imbecillo admodum corpore & inexperto esset, Lamachum sibi & robustum & industrium socium accepit. Quod vero ait Plutarchus Geryonem pluribus oculis, manibusque præditum, eumdem *Quare multis manib. & pedibus præditus Geryon. Virgil. in Pharmaceutria.*

eumdem & Quadricipitem legas apud Aristophanem, vbi de Lamacho loquitur, *βούλει διαμάχεσθαι Γηρυόνη τετραπτίλῳ.*

SOL. CAP. XXVII.

Ad verbũ ex Macrob. in Sat. libr. I. cap. 20.

TRICEPS quoque Serapidis imago in numismatis quid sibi velit, in brutorum commentarijs sparsim attigimus: sed id nunc locupletius explicandum est. Tricipitium est ex tribus animalibus, quorum in medio est Leonis caput vastum admodum, dextera parte Canis applaudibundi blanditientisq;, læua Lupi, superne calathus insidet: quæ species vniuersa, Anguis ambitu complexa est. Qui Solem hinc interpretantur, ex capite Leonis tempus præsens indicari volunt: quod eius conditio inter præteritum futurumque actu præsenti valida feruensque sit. Præteritum ex Lupi capite conijciunt, quod animal est admodum obliuiosum, obliuio autem de præterito est. Futurum ex adblandientis Canis effigie, quod est indicium spei, quæ nobis semper adblanditur: spes vero semper de futuro est. Competit vero Soli temporis consideratio. Quid vero sibi velit Serpens, vt Deus sit, vt temporis author, alio commentario satis explicatum est: alibique ostendimus huiusmodi tricipitium prudentiæ conuenire. Calathum vero loco hoc aiunt altitudinem sideris commonstrare, vimque refertissimam ac opulentissimam: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur.

IVPITER ÆQVVS. CAP. XXVIII.

QVAMVIS qui Serapin Iouem esse dicunt, modium eius capiti superpositum ea de causa figurari autumant, quod omnia sint æquis distributionibus ab ipso rerum omnium arbitrio moderata. Nam, vt optime Maro, *Rex Iupiter esse omnibus idem.*

Virg. Æn. lib. 10.

DIANA. CAP. XXIX.

ET Dianæ simulachrum tribus insigne capitibus celebratur, quorum vnum Equinum, Caninum alterum, tertium Humanum, sed facie admodum rusticana. Vnde Maro:

Æneid. 4.

Tergeminamq; Hecaten, tria virginis ora Dianæ,

Vel, vt alij maluerunt apri, aut suis agrestis ex Orpheo in Argon.

dixit. Apud Æginetas tamen vna tantum facie & vnico corpore fingi Hecaten, talemque apud eos, statuam se obseruasse Pausanias tradit, Alcamenemque primum tria illa simulachra inuicem connexa excogitasse. Quid vero sibi velit Equus, Canis & rusticana illa facies in eo simulachro, alibi docuimus.

QVADRIFRONS.

QVATVOR ANNI QVALITATES.

CAP. XXX.

CVR vero Ianus quadrifrons plerisque locis informari solitus sit, ea fuit causa, quod illi rerum omnium principia finesque, introitus exitusque dedicati essent: quin & quæ illi templa erigebantur, quadrata specie fiebant. Et mercatorum stationes trapezitarumque mensæ, in eiusmodi Ianis habebantur, de quibus apud Horatium:

Epistola 1.

—— Hæc Ianus summus ab imo Perdocet.

Ad id etiam spectabat ea effigies, vt quatuor anni qualitates indicaret, quas Græci Latinique Horas vsita-

vsitatissimo vocabulo appellarunt. Horatius de Ioue: *Variisq; mundum temperat horis.* Et quoniam in horas incidimus, erat apud Megarenses Iouis simulachrum, supra cuius caput & Parcæ & Horæ statutæ erant, ea de causa, inquit Pausanias, quod fata in Iouis omnino potestate consistant: Horas vero, quippe quæ nos Anni tempora dicimus, arbitrio suo disponat. Cæterum quod ad Parcas attinet, Æschylus Iouem quoque ipsum fato subiectum esse dicit, ita super eo locutus, οὔκουν ἂν ἐξέφυγε τὴν πεπρωμένην. Atque hinc forte Parcæ illi supra caput insident.

Lib. 1. Car. Od. 12.

IANI FILIÆ IV. CAP. XXXI.

CRITOLAVS tertio τῶν φαινομένων, Iani simulachrum ideo quadrifrontem figurari dicit, quod filiæ eius quatuor laqueo gulam fregerint, Iani patris desiderio, quem agricolæ lapidibus obruissent: vbi de Iano illo loqui videtur, qui Saturni filius perhibetur, qui vino finitimis agricolis communicato, cum ij suauitate illecti plus æquo hausissent, in somnumque prolapsi diu iacuissent, experrecti demum, venenumque sibi propinatum arbitrati, consurrexerunt in Ianum, eumque lapidibus oppresserunt. Hæc eadem à Plutarcho referuntur.

QVINCVCEPS MANASSES. CAP. XXXII.

QVINIS vero frontibus neminem præter Manassem formatum legi, qui Rex Hebræorum posteaquam Prophetam Esaiam sustulit, quincuplici facie statuam sibi posuit, vt longe plura se perspicere indicaret, quam Prophetæ, qui *Videntes* appellabantur.

SEPTICEPS. CAP. XXXIII.

MVLTISCIVS.

MATHEMATICI, si Petri Aponensis inuenta sumus admissuri, quæ vnde desumpta sint, quamque antiquum sit argumentum illud, alibi declarauimus, hieroglyphicum septem capitibus insigne, quintodecimo Geminorum gradu statuere: inde significãtes, sub eo graduum numero in lucem editum Multiscium fore: quippe nullum doctrinæ genus, artem nullam, nullam denique linguam esse celebrem, quam is non sit optime consecuturus, eumdem tam publicis quam priuatis rebus agendis aptissimum, & inter mortales admirabilem omnino fore pollicentes.

Præsertim forsan in septem artibus liberalibus.

DE COMA. CAP. XXXIV.

CAPILLI vero cum ad caput pertineant, hieroglyphicis eius postulant adscribi, qui nimirum in Diuinis literis cogitationes, quibus ornatur anima, mensque contegitur, significare feruntur à venerandæ antiquitatis Theologis: anima enim ipsa cogitationes generat, perinde ac caput sibi capillos profert, quibus ornetur & obtegatur. Hinc illud, *Capillos capitis nostri numeratos esse:* cogitatus quippe nostros omnes Deo patescere. Tondere autem, superfluas & inutiles cogitationes summouere significat: quæ nisi tondeantur, vel obcœcant, vel aliquod aliud afferunt impedimentum. Eucherius pilos veterum cogitationum indices esse dicit, ideoque imperatum à Moyse, vt Leuitæ abradant omnes corporis sui pilos. In Nazaræis autem non tondere, neque quidem pati, vt eorum caput à nouacula tangatur, indicium est, eos cogitatus suos, atque omnem vitæ rationem, ita Deo dedicasse, vt nihil in eis superfluum appareat. Nam & qui sacerdotibus mandauerunt, vt barbam nutrirent, quod in Nazaræorum quandam similitudinem olim Concilia pleraque statuerunt: fieri hoc intellexerunt, vt hi dum barbam capillosve vel viderent vel attrectarent suos, sui identidem officij recordarentur, cogitatus quippe suos in Deum dirigendos, totum esse sanctum debere sacerdotem, bono semper vti consilio, & in se nihil admittere, quod vel mutare vel summouere sit opus. Quis est hic, dicet aliquis, vt laudem DEO demus? Esto vel nullus, vel quam rarissimus, admonitio tamen

Matth. 10.
Capillorum in Sacris hieroglyphicum.

hæc sub oculos assidue obuersata proficere aliquid potest, veluti reliqua quoque sacerdotis ornamenta gestaminaq; aliquid præ se ferunt singula, quæ per hieroglyphicum quæque suum, hominem integritatis admoneant. At decies in die vel iustum cadere clamitabunt, ideoque tondendum identidem, vt auellendarum cogitationum prauarum memores idemtidem simus: seducere enim seipsum hominem, qui se sine peccato esse professus fuerit. Atqui sanctius est longeque laudabilius, in eo mentem cogitationemque omnem collocare, ne potius peccemus, quam quotidie peccare, vt emendationis admoneamur. Sed enim quantum ad comam attinet, modum his moribus Gregorius sapientissime præscripsit, qui quarta & vigesima libri primi epistola, capillos ipse quoque in capite ait exteriores cogitationes indicare, & præsentis vitæ curas exprimere: quæ quidem ex negligenti atque torpescente sensu coortæ, quia minus opportune prodeunt, nobis quasi non sentientibus pullulant. Igitur alijs qui præficitur sacerdos, neque prorsus debet solicitudines exteriores à se proijcere, neque illis multum inhærere. Coma itaque nequaquam deglabretur, sed ne immoderatius excrescat, diligenter attondeatur. Quod vero de non abradenda in rotundum facie capillorum, lege prohibitum est, vel, vt Septuaginta reddidere σισόην, facere more barbarico, quod nonnulli densioris capilli tædio factitant, ob Paganorum instituta nonnulli vetitum putant, apud quos vouere comas, & puerorum capita dæmonibus offerre mos fuit.

Leuit. c. 19.

SERVITVS. Cap. XXXV.

Serui Agrippæ Posthumi factum.

CÆTERVM rasitatio capitis apud Græcos pariter & Latinos diu seruitutis indicium fuit. Ideoque Agrippæ Posthumi seruus nomine Clemens magna ausurus, vt pro Agrippa iam necato, cui nonnihil omnino similis erat, sese ferret, & res nouas in Republ. concitaret, furatus domini cineres, Coram Hetruriæ promontorium vectus ignotis sese abdidit locis, donec (inquit Tacitus) crinem barbamque promitteret: nam serui caput rasitabant. Apud Aristoph. Auibus, Pistotherus admiratur Poetam, qui se Musarum seruum dixerat, comatum esse. Et apud Latinum Comicum, tãquam mirum de se futurum dicit Amphytrione seruus Sosia,

Vt hodie abraso capite caluus accipiam pileum.

LIBERTAS. Cap. XXXVI.

Artem. l. 1. cap. 22.

Lacedæmoniorum mos in bello.

ONIROCRITÆ frontem capillis glabram imaginari, indicium esse autumant liberationis à molestijs & impedimentis. Quin & caluitium ipsum, accersitis in iudicium, aut supplicium timentibus, effugium ostendit. Idcirco vero Lacedæmonij frontes abradi, capillum à tergo dimitti iusserunt, vt longe tutiores in bello essent, adimereturque hosti facultas in pugna capillum apprehendendi. Nam & barbam etiam ea de causa, præter Græcorum aliorum morem, rasitare consuerunt. Quod si fugam meditarentur, instabat à tergo vinculum atque ansa, quo capi possent, atque ita præ capturæ metu destinatiore animo consistebant, aduersique dimicabant. Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga fusa coma insignem describit, id quod Abantes primos omnium excogitasse Homerus tradit. Idem Homerus καρηκομόωντας Græcos ea de causa vocat, vt antiqui eius interpretes tradunt, quod moris esset apud Græcos comas nutrire, in signum fortitudinis: Theseaque primum aiunt anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedisse.

MOLLES. Cap. XXXVII.

ALIOQVI coma tam apud Græcos, quam apud Latinos, mollitiei semper signum fuit: comatum enim puerum Græci probri causa dicunt. Et Cicero passim, capillum nunc compositum & delibutum, nunc comptum & madentem, nunc calamistratam in vnguentato Consule comam incessit. Vituperat & Maro madentem crinem Mæonia suffultum mitra.

Æneid. l. 4.

DE SEMICRINITO CAPITE. Cap. XXXVIII.

OSIRIS non ſemel dicendus eſt nobis, tot & tanta fuerunt ea, quæ ſuper hominis celebritate veteres memoriæ prodiderunt, dum commentum alij, hiſtoriam alij conſectantur: veluti de ſemicrinito eius capite varia traduntur.

OSIRIDIS PEREGRINATIO. Cap. XXXIX.

NAM eam effigiem in Oſiridis memoriam fieri author eſt Xenophon, quiſquis ille fuit, qui ſcripſit Æquiuoca, quo nonnulli peregrinationem eius oſtendere interpretantur. Ita vero habebat ſimulacrum huiuſmodi, vt qua parte crines & barba promittebantur, ita prolixi ſinerētur, vt alteram oris partem omnino cooperirent. Cauſam hanc afferunt: quod toto expeditionis tempore, quo Gigantas bello perſecutus eſt (id decennium in Italia fuiſſe ferunt) capillum & barbam nutrierit, quam mox in Ægyptum reuerſus depoſuerit. Vnde mos inoleuit apud Ægyptios, vt peregrinantes barbam & comam nutrirent. Superioribus annis facies huiuſmodi dextera parte capitis crinita, læua abraſa, Viterbij antiquo lapide viſebatur, egoq; apud Petrum Melinum virum Rom. nobilitate & literarum peritia inſignem, marmoreum capitulum vidi à ſiniſtra parte capillatum, à dimidia altera glabellum. *Oſiridis ſimulacrum.*

MARIVM INTERITVS. Cap. XL.

CONIECTORES (nam libenter hos in comitatum accipimus, quod eorum dictata magnam cum Ægyptiacis hieroglyphicis ſimilitudinem habent) rem aliter interpretantur. Nam dexteram capitis partem capillis denudatam imaginari, oſtendere aiunt mares conſanguineos extingui debere: quod ſi nullos habuerit, damnum nihiloſecius aliquod extimeſcendum. *Artem. l. 1. c. 22.* *Artem. ibi.*

FOEMINARVM INTERITVS. Cap. XLI.

SI vero læua capitis pars ſine capillis eſſe viſa fuerit, cui hoc acciderit, fœminas, ſi quas habet conſanguinitate iunctas, interituras oſtendit: Si non habeat, alicunde damnum omnino obuenturum: cognatorum enim hi ſignificatiuum caput conſtituunt. Dexteras vero partes mares, ſiniſtras fœminas, in Tauri commentario non ex coniectorum tantum opinione, ſed & Medicorum & Philoſophorum & Aſtronomorum etiam traditionibus indicauimus. *Artem. l. 1. c. 18.*

SOLIS VIÆ. Cap. XLII.

QVI demum Oſiridis rem curioſius interpretantur, Solem aiunt apud Ægyptios Oſiridis nomine acceptum, & manifeſto naturæ ipſius argumento læuas partes abraſas oſtentare, dexteras vero hiſpidas. Nam quo tempore dexteras, hoc eſt, Septentrionales mundi partes inambulat, virent omnia, herbis, fruticibus, arboribusque tum pubeſcentia, tum hiſpida: quo in læuam vertente, abradi omnia videntur.

SENECTVS MISERA. Cap. XLIII.

OCCIPITIVM vero caluum, vt ijdem Coniectores opinantur, ſenectutem indicat inopem & infelicem. *Ibidem.*

IACTVRA. Cap. XLIV.

QVOD ſi toto capite caluitium eſſe viſum fuerit, amiſſionem eorum, quæ ad vitæ ornamenta pertinent, præmonſtrari tradunt. Quin & abradi caput, niſi ſacerdotes ſint, aut ſcurræ, aut qui id facere conſuerint, malum portendit, bona quippe eorum vi auferenda, nauigantibus naufragium, morbo affectis periculum extremum, citra mortem tamen: quod moris ſit naufragio facto capillum deponere, neque non à morbo conualeſcentibus. *Ibidem ad verbum.*

SVPERFLVA SVMMOTA. Cap. XLV.

QVOD vero ſacerdotes Ægyptij quotidie raſitabant, neque vllum capillorum veſtigium toto capite cerni patiebātur, hieroglyphice ſignificare volebant ſuperflua omnia ſummouenda: cuiuſmodi ſignificatum habetur 21. Deut. vbi ſi mulierem quis ex hoſtico viderit approbaueritque, ita vt eam vxorem ducere concupiſcat, iubetur inter alia caput eius detondere, vnguesq; præcidere: hoc eſt (vt Cyrillus interpretatur) ſi quid in profanis diſciplinis deprehenderimus, quod approbemus, idq; in vſum noſtrum transferre cupiamus, dandam operam, vt ex his, quæ ſuperflua fuerint, amputentur.

VIRTVTIS DECOR. Cap. XLVI.

Coma Samsonis quid significet, & Dalidæ amor.

IN Diuinis denique literis multa leguntur de Samsonis coma, quam studiosissime nutriuerit: propterea quod dum ea capiti esset applicita, quo diffusior erat, eo ipse viribus valentior, & ad iniecta quælibet vincula disrumpenda robustior efficiebatur: ea vero detonsa, deficiebat viribus, & toto robore destituebatur. Intelligitur vero Samson Nazaræus, vir aliquis Deo dicatus: comam enim is ordo religiosissime, vti dictum, nutriebat, per quam amplissimæ virtutis ornamentum accipimus, quæ caput, hoc est, intellectum nostrum decoret: quæ quo magis excrescit, eo fortiores aduersus aduersarios motus efficimur. Per alienigenas, qui vincula cõtendunt inijcere, humanos affectus & concupiscentiæ vim intelligimus: id enim innuunt preces sacræ, dum parci nobis ab alienis supplicamus. Quod si eueniat, vt humana victi fragilitate mulieris Dalidæ, hoc est, corrupti sensus amore corripiamur, declinamus in somnum, & in eius gremium obdormiscimus, obliti scilicet eorum, quæ rationis lumine irradiati vigilantes operabamur, iam facti desides ignauique, bona opera intermittimus: ita mulieris dolo tondemur, hoc est, voluptatis insidijs illecti spiritus fortitudinem amittimus, & in hostium ita potestatem incidimus, qui nos vexent, exagitent, & ludibrio habeant. Nulla enim re magis cruciatur homo, quam rerum humanarum cura: aut enim simulac huic deditus fuerit, auaritia, aut amore, aut odio, aut inuidia, aut alia quapiam lue molestationeque male affectus, assidue laborat. Vbi vero resipiat (id enim est vbi expergefactus fuerit) errorem agnoscit suum, pœnitentiaque adductus amissam studet comam reparare, paulatimque vires ita resumere, donec pristino recuperato robore, peccato iam moriturus, cum vniuerso inimicorum conuentu exitialem in se ruinam trahat, extinctaq; omni cupiditatum & vitiorum manu mundo etiam ipse moriatur.

DE CANITIE.

SENECTVS. Cap. XLVII.

Hæc à Suetonio in Galba cap. 10.

SVPERVACVVM videtur, per canos senectutem locorum vbique significatam dicere, sed illud commemoratione non iniucundum fuerit, quod in hanc sententiam ostenta olim præmonstrauere. Galbæ siquidem, cum is prouinciam Hispaniam Tarraconensem ingressus sacrificaret intra ædem publicam, accidit vt puero è ministris acerram tenenti capillus repente toto capite canesceret, quod rerum mutationem significare Aruspices respondere, successurumque iuueni senem. Nam is Neroni Claudio successit qui alterum & XXX. natus annum sublatus est, ipse tertio & septuagesimo ætatis anno Imperium adeptus. Sed enim Coniectores ominosum habent, si vel puer vel adolescens in senem mutari sibi visus fuerit: mortis enim propediem affuturæ signum hoc volunt. Neque lætum esse, si contra senex fieri se puerum imaginatus fuerit: portendere enim hoc imprudenter eum aliquid facturum, quod ei nocumentum afferat: propterea quod, vt Homerus ait:

Ad verbũ ex Artemidoro lib. 1. cap. 16.

αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

DEVS PATER. Cap. XLVIII.

Quare Deus canitie pingatur.

INVENIES in Diuinis literis Deum visenda canitie figuratum, vt apud Danielem: *Capilli capitis eius quasi lana munda.* Angelos hinc Eucherius, & albatorum multitudinem significari tradit. Alij ad humanæ naturæ similitudinem transferentes, ideo fieri autumant, vt dierum antiquitas inde subinnuatur: Deo enim nihil antiquius. Quod ea de causa libentius adnotaui, quia scio esse plerosque, etiam quantiuis pretij viros, qui Deum patrem ea canitie insignem pingi nequaquam approbent.

DE BARBA. Cap. XLIX.

DE barba vero alijs atque alijs temporibus, apud alias & alias gentes varia semper fuit institutio, neque constans vnquam vsus. Verum de ritibus nunc dicere supersedebimus: quod materiam huiusmodi perpetua nuper declamatione percurrimus, vbi rationes explicuimus, cur sacerdotibus comam nutrire vetitum sit, barbam vero abradere non concedatur. Verum hic significata tantum prosecuturi sumus.

VIR. Cap. L.

VNVM ergo atque id præcipuum est barbæ hieroglyphicum, vt virilitatis indicium sit. Nam etsi alia sunt signa, quæ marem à fœmina secernunt, quia tamen plerique viri dicuntur effœminascere,

A ſcere, mulieresq; idemtidem virum inducere: barba viri illius ſignum apud veteres habitum, qui non ſexu, ſed virtute ipſa longe alius à fœmina reperitur. Nam & mulieres ſi quæ virtutem hanc conſecutæ ſint, viriliter agere dicuntur. Vnde Horatius de Cleopatræ animis ait: *Nec muliebriter expauit enſem.* Quod vero virum barba ſignificet, multa Sapientum dicta teſtantur. Nam barbam ſe ideo geſtare Diogenes reſpondebat, vt ſe virum eſſe ſubinde recordaretur. Haliabas & plerique philoſophi admodum clari, barbam dixere viris à natura ornamenti dignitatisq; cauſa contributam. Inde Artemidorus, filios tantum ornamenti patribus afferre dicit, quantum ori barba decoris addit. Cynicus apud Lucianum, tam deforme putat eſſe ornatum barbæ auferre viris, quam Leoni iubas attondere. Theſea perhibent tondere barbam nunquam voluiſſe, vt virtutem ipſe ſuam eo profiteretur indicio, qui tamen omnium primus anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedicauit. Sed hæc tam multa ſunt, vt ſi omnia complecti velim, nunquam habitura ſint finem. Ad noſtra igitur reuertamur. *Sed nec radet is barbam,* inquit, *qui Dominus eſt:* vel, vt Septuaginta: *non corrumpetis barbæ faciem, quia perfectionis noſtræ ſignum eſt barba,* Hieroſolymitanus ait Heſychius. Neq; enim eſt congruum, virtutes, quarum B barba ſymbolum gerit, corrumpere, agentes nos non ſub vero, ſed ſub falſo & ficto habitu. Theologi veteres, quos imitatur Eucherius, eo loco Regum, vbi Hanno Ammonita nuncijs Dauidicis, qui de patris obitu Regem conſolaturi aduenerant, barbas abſtulit ad ignominiam, hiſtoriam ad myſticum ſenſum deducentes: Hannonem iniurioſum diabolum eſſe dicunt qui ſubinde benefacere volentibus barbam abradit, hoc eſt, fortitudinem adimit. Ita apud eos barba erat fortitudinis hieroglyphicum: quia ſcilicet virum indicat. Atque vbi Dominus 21. Leuitic. cap. repetit ad ſacerdotes filios Aaron: *Non radent caput, neque barbam: Caput & barba,* ait Heſychius, *ſapientiæ eſt & perfectionis noſtræ ſignum.*

D. Laertius in Diogene. *Artem: l. 1. cap. 32.* *Leuit. c. 9.* *2. Sam. 10. ver. 4.*

ORTA SENESCERE. CAP. LI.

CVR vero intonſa ſemper barba ſit Æſculapio, cum tamen pater eius Apollo impubis paſſim oſtentetur, capillo eius tantummodo luxuriante, hieroglyphicum Philoſophi ſic explicuerunt. Nimirum ille rerum author viridi ſemper fruitur iuuenta, verum omnia quæcunque generan- C tur, in ſenium ocyus aut ſerius vergunt. Sed quamuis ita paſſim barbatus Æſculapius figuraretur, apud Sicyonios tamen ſimulachrum eius imberbe ex auro & ebore confectum fuiſſe, Pauſanias tradit.

Pauſan. in Corinthiacis ait hoc ſimulachrũ fuiſſe apud Phliaſios.

IMPERITIA. CAP. LII.

FACERE mihi videtur ad inſtitutum negotium (vt id etiã addamus) quod ſacerdotes illi imperitum hominem, eumq; præſertim, qui vniuerſum vitæ tempus domi ſeſſitarit, nec aliorum mores hominum peregrinasve vrbes inſpexerit, vt ita rerum ignarus ſit, ne rei cuiuſpiam rationem norit, non amicitiæ, non hoſpitalitatis iura ſuſceperit, ipſe quis ſit, vtrum ſit, an non ſit, id quoq; neſciat, per aſininum caput humano appoſi- D tum trunco ſignificabãt. Aſinum enim eſſe imperitiæ hieroglyphicum, ſuo ſatis commentario declaratum eſt. Solitos vero Ægyptios humana corpora brutorum capitibus inſignire, prout hoc vel illud animal alia atq; alia præ ſe ferebat ſignificata, teſtimonio ea multa ſunt quæ in gemmis in marmoribus, in æs, ad hanc vſque diem monumenta ſuperauerunt, quorum intellectus ad ſimplicium ſignificationes referendus eſt. Hæc enim hoc loco perſequi, infiniti laboris eſſet, & reliquis commentarijs de animalium ſignificationibus deriperet argumentum.

A

DE CERVICE.

Cap. LIII.

Hoc est posterior colli pars, nam anterior gula dicitur.

ADIVNCTA capiti ceruix est, ita vt caput raro sine ceruice proponatur. Ea autem, vt sola aliquod habet hieroglyphicum. Nos igitur & naturam & hominum mores secuti, aliquid etiam super ea referemus. Neque enim frustra illa modo mollis atque summissa, modo rigida erectaque, sed veluti ex habitu gestuque aliquid præ se fert, quod omnibus manifestum videatur, ita non indiligenter veteres sua inde significata desumpsere.

SVPERBIA. Cap. LIV.

IN Diuinis sane literis pro arrogantia atque superbia ceruix accipitur, quare Psalm. 29. supra centesimum, *impiorum concisas ceruices* legas, pro edomita superbia: Quamuis eo loco non desunt qui *Funes*, hoc est, *Vincula* legendum asseuerant: quæ scilicet iniecturos se minitabantur. Pro elati vero signo, *Filiæ Sion ambulauerunt extento collo*, Esaiæ 3.

B

FEROCITAS. Cap. LV.

NOSTRI ferocitatem per ceruicis hieroglyphicum exprimere maluerunt: vnde Horatius in Epistolis,

Li. Epi. 13.

—— At vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita ceruice feros.

Et elatæ rigidæque ceruicis homines physiognomici superbos esse dicunt. Et apud Esaiam cap. xv. contumax huiusmodi vitula, sternax, & indomita, pro ingenij nostri documento notatur. Et Psalm. xxix. supra centesimum: *Dominus iustus concidet ceruices peccatorum.*

AVDACIA. Cap. LVI.

PRo audacia, multa apud Ciceronem, vt illud in Verrem: *Tamensi qui erunt tantis ceruicibus recuperatores, qui audeant in prouincia, cum Prætor adsit, contra voluntatem eius iudicare*, & huiusmodi pleraque. C

SVMMISSIO. Cap. LVII.

CONTRA vero summissum animum apposito iugo significat, estque hieroglyphici huiusmodi metaphora apud scriptores vsitatissima. Cicero in Ant. *Dandæ ceruices erunt crudelitati nefariæ: legiones ad vrbem adducere, & eas in ceruicibus nostris collocare cogitat.* Et de natura Deorum: *Itaque imposuistis in ceruicibus nostris sempiternum dominium.* Absque iugi vero signo in obsequij significatum vitula est Oseæ x. quæ trituram amare docta, supra Ephraëmei colli pulchritudinem transitura sit.

DE DORSO. Cap. LVIII.

CERVICI subijcitur dorsum. In dorso gibber esse solet. Gibberosus homo hieroglyphicum eius est, qui, vt in Diuinis literis habetur, reijcitur à sacris, eumque significat, qui flagitiorum D sarcina oneratus est, neque tamen errorem aut delictum intelligat suum: vtpote qui non videat manticæ, quod in tergo est. Vide vero illud: *Quid operatur gibberosus quasi rectus?* ab Rege Israel dictum in Regem Syriæ.

FVGA. Cap. LIX.

DORSVM autem fugæ manifestum est hieroglyphicum. Vnde I. Regum, vbi de Dagonis idoli casu scribitur: *Arca Domini iuxta locata, noctu simulacrum dissiluisse, maneque dorsum eius tantum inuentum*, quod indicium fuit, veri numinis aduentu falsum eiectum, & in fugam actum. Nam qui fugiunt, persequentibus dorsum dant. Eadem sententia in Psalmo scriptum: *Quoniam pones eos dorsum*, hoc est,
Psal. 21. *coges eos arrepta fuga dorsum obuertere.* Id nostri dixere: *Terga dare.*

DE

A

DE HVMERIS.

VIRES. Cap. LX.

HVMERI dubio procul vires & fortitudinem, vt Eucher. ait, in Sacris literis indicant. Vnde Eſaias, Cap. 9. cum magni arcani onus crucem ipſam geſtandam prædiuinaret: *Poteſtas*, inquit, *ſuper humerum eius*. Cicero de ſenectute: *Cum humeris bouem ſuſtineret viuum*. Et Orat. pro Flacco: *Reſpublica quam vos vniuerſam in hoc iudicio veſtris humeris, veſtris, inquam, humeris, Iudices, ſuſtinetis*, & ita ſæpius.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

B

LIBER XXXIII.

DE IIS QVÆ PER OCVLOS, AVRES, NASVM, OS, ET IN EO PARTES ſignificantur

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD VRBANVM BOLZANIVM PATRVVM.

C

FACILE *meminiſſe potes, honoratiſsime Patrue, quarto ab hinc menſe cum Venetiis eſſem, teque viri illi clariſsimi, Daniel Ranerius, Nicolaus Leonicenus, & Leonicus Thomæus adiiſſent, Græcas adhuc literas ætate tam confecta docentem inſpectari: quænam illa fuerint, quæ ſuper oculis ex totius antiquitatis eruditione repetiſti, quæq; illi ad propoſitum argumentum addidere: quid ſuper auribus, quid ſuper ore, & eius partibus examinarint. Nam eum tu diem, ob eorum amicorum conſentum, & tam variam rerum eruditionem inſpectam, quæ hinc inde emicuit, inter totius vitæ tuæ iucundiſsimos recenſuiſti. Comperimus vero te in honeſtiſsimo ſtudioſorum cœtu Pindari oracula interpretantem, forteq; locum illum explicabas, Nemeis, Diniæ,* μαςεύει δὲ ϗ τέρψις ἐν ὄμματι θέσθαι πίστιν. *hic tu horum aduentu plurimum exhilaratus, opportune de lætitia, quæ ſtatuerit in oculis fidem, diſſeruiſti. Geſtit enim interpretabaris, voluptas ex oculis fidem facere: lætitiam ſcilicet oculi patentioris figura hieroglyphice apud Aegyptios ſignificari, in iisque iucunditatis præcipuam eſſe ſedem, quia gaudium ſe primum ab oculis prodat. Eorum enim tum intentione, tum remiſsione, tum coniectu, tum hilaritate, motus animorum explicari, atque, vt noſtri aiunt, eos nimis argutos: quemadmodum animo affecti ſimus, loqui.*
D *Polemonis dictum haberi, oculos eſſe tanquam fores animi: per oculos quidem animum emicare, indidemque animum introſpici: ex quo nonnulli oculum verum cordis nuncium dictitarunt. Vſque adeo vero totam corporis vim in oculis incumbere, vt Zamolxis & Abaris Philoſophi, totius corporis curatione opus eſſe dixerint, ſi quis oculis mederi vellet: quod ſi corpus curare quis affectaret, animum in primis depurgandum. Subieciſti mox: Eſſent autem multa ex Aegyptiorum doctrina in oculorum hieroglyphicis: ſed ne vos* κατὰ πάρεργον *importune demorer, reliqua Pindarica proſequar. Imo, reſpondit Ranerius, peropportune, Vrbane pater, in hunc ſermonem incidiſti, vt de literis Aegyptiacis loquerere. Nam per totum heſternum atque hodiernum diem hoſpites hoſce meos Leonicenum atque Leonicum fatigaui, ſuper huiuſmodi generis doctrina eos percontatus, qui quidem multa eruditiſſime, tanquam ſacra Cereris aperuerunt. Sed quod ad ſingulorum partes faceret, hærere ſe aqua in pleriſque ingenue profeſſi ſunt. Cauſa autem huius inquiſitionis erat, quod tabulæ cuiuſdam ob antiquitatem admirabilis* exem-

exemplum ad me Roma misit Bembus meus, obeliscorum etiam plurimas notas, quæ illic reperiuntur: quas quia ex Aegypto olim aduectas manifestum est, tuq; Aegyptum peragrasti, vbi magna est inscriptionum huiusmodi copia, & quæ tua semper fuit in antiquitate omni cognoscenda cura, studium, & diligentia, putamus te rerum huiusmodi non ignarum. Ad hæc Horum Aegyptium à Philippo quodam Græce redditum accepimus, qui materiam hanc tractauit, sed codicem huiusmodi, quamuis ab Aldo nostro publicatum, plurimis locis mutilum & imperfectum inuenimus, non vtiq; Aldi, viri diligentissimi negligentia, sed exemplarium vitio, quæ rarissima reperiuntur, atq; ea in damno omnia. Eaq; de causa nunc ad te conueneramus, si quid horum nosti, à te libenter audituri. Et quoniam oculi iam hieroglyphica commemorare cœpisti, ea rogamus (vt etiam pro amicis his meis loquar) ne nobis inuideas. Hic tu: Grauissimum viri optimi onus ceruicibus meis imponitis, cum pauca admodum ea sint, quæ præstare possim, vt vestro respondeam desiderio: siquidem argumentum hoc in tot pyramidum, & inscriptionum antiquarum memoriis, quas non in Aegypto tantum, verum & Romæ, & plerisq; aliis in locis aspexi, me quoq; diu multumq; torsit, cum rerum harum obseruationes apud scriptores diligentissime conquisierim, interpretationes autem, præter leuia quædam, nusquam repererim, easq; tantum veluti nutu quodam indicatas, vt asseritis, Niliaciq; opusculum, in quo talia promittuntur, lemmata summatim quædam attigerit, atq; ea qualiacunq; sint in manus nostras corruptissima peruenerint: quare, vti dicebam, quid super hac re polliceri possim, quod satis vobis faciat, non habeo, pudorq; non minimus me absterret, de secretioribus literis apud eos loqui, quos nihil, quod sciri possit, ignorare compertissimum habeam. Ne tamen rusticitatem vllam induisse videar, quæ paucissima mihi cognita sunt, proferam: ea spe, vt à vobis & meliora & reconditiora sim magno meo cum fœnore recepturus. Et ne tempus in excusationibus quantumvis honestis conteram, quæ de oculorum hieroglyphicis recitare possum, quando ita vos iubetis, vt in memoriam venerint, explicabo: quod eo libentius facio, quia dum vos charissimas animas conspicio, succurrit illud Euripidis:

Ὄμμα τ' εὔνου φωτὸς βλέπειν γλυκύ.

Suaue est viri beneuoli oculos intueri.

IVSTITIA. Cap. I.

Variæ iustitiæ epitheta. Iustitiæ oculus.

APVD Ægyptios Sacerdotes primum omnium Iustitiæ seruatorem per oculi patentis hieroglyphicum significari compertum est, frequensq; dicterium apud Græcos, quod minime ignoratis, δίκης ὀφθαλμός. Tum Plato Legum nono, Iustitiam Speculatricem atque Vindicem appellat. Chrysippus oculos iustitiæ acres, rectos atque immotos facit, quod eum, qui recte iudicaturus sit, non oporteat huc aut illuc oculos ab honesto deflectere. Illud etiam nostis ex Diphili Comœdia:

Hoc à Gellio l.14.c.4.

ἔστιν δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ,

quod Nepos meus ita reddidit:

Est qui tuetur cuncta iustitiæ oculus.

Apud Epigrammatarios, qui temporis iniuriam peruixere, pulcherrimum habemus pentametrum:

Ὄμμα δίκης καθορᾷ πάντα τὰ γιγνόμενα.

quod Nepos idem:

Cernunt omnia quæ fiunt lumina iustitiæ.

Iustitiæ oculus.

Hinc aliqui in facienda dictis fide, iustitiæ oculum attestantur. Orphei quoque id de Sole dictum, ὄμμα δικαιοσύνης, cui iustitiam in primis veteres dedicassent. Vnde Bithynni, quod scribit Arrianus, indicia ex aduerso Solis sedentes exercere consueuerant. Et veteres Theologi iustitiam prodidere, vt Proclus ait, è medio Solis throno per cuncta propagari, omniaque, veluti Sol ipse omnium moderator est, dirigere.

MODERATOR. Cap. II.

Ad hoc Macro. in Som. Scip. c. 20. Osiris etymon.

MARCVS Tullius vester Solem mundi *Mentem & temperationem* appellat, Scipionis somnio: Et vetustissimi illi sacerdotes moderatorem hieroglyphice significaturi, oculum & sceptrum facere soliti sunt: nunquam in sceptro ipso ramusculos complicare, vt in complexum coeuntes oculi speciem in medio spectandam informarent, eaq; specie Osirin, quasi multoculum dicere vellent, intelligebant. Nam Os Ægyptiaca lingua, multum: IRIS vero oculum significat, cuius interpretationis & Plutarchus lib. de Iside & Osiride, neque non Eusebius meminere.

SOLIS

SOLIS VIS. CAP. III.

Osiridis imago.

IMAGINEM enim Osiridis apud Plutarchum fulgendi admodũ amiculo vestitam habemus, ex quo Solis vis intelligebatur. Apud Euseb. εἶναι μὲν τὸ ὅσιρι πολυόφθαλμον εἰκότως. Hinc Homericum illud:

ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Quem secutus Maro dixerit:

Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras.

Illud vero non ignoratis, eundem esse Osirin & Dionysium, vnde Eumolpus:

ἀστροφαῆ διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.

Æneì. li. 4. Natal. Comes lib. 2. c. 2.

CVSTOS. CAP. IV.

QVINETIAM ab officio in vniuersum corpus præstito, custodē ex oculo hieroglyphice significari comperimus. Vnde oculos nonnumquam geminos totidem capitibus incumbentes aspeximus, quod DIS MANIBVS interpretantur. Capita enim Manes apud Ægyptios, oculos vero diuinitatem præ se ferre manifestum est. Maxime vero admirandam esse custodiam, quam oculus pupillæ præstat, ex Euthymio didicimus: siquidem Psalmo decimoseptimo philosophatur, *Tunica super tunicam:* & alia quædam integumenta eam muniunt, quorum alia tenuia & translucida sunt, ne vllam pupillæ, quæ suaptæ natura humida est, ac perinde mollis, inferant asperitatem: alia vero exterius crassiora, vt palpebrarum tunica, quæ duobus est semicirculis distincta, vt pulueris atque aeris incursum & paruula quæq; animalia in oculos inuolare solita, repellat atq; summoueat. Quin pilis etiam vallatæ sunt, vt sudorem prope fluentem alio auertant, neq; in oculum influere permittant. Acutum enim & salsum sudorem esse, ac perinde molestum & cruciabilem, si oculum attigerit, futurum.

DEVS. CAP. V.

PRÆCLARA autem illa sunt, quæ de Deo ipso per figuram nuncupationemve oculi commonstrato, intelligebant, veluti scilicet in minori mundo oculi sunt articulorum omnium præstantissimi pulcherrimique, ac omnium actuum moderatores, ita Deum illum Opt. Max. mundi oculum, patrem luminum à Iacobo nuncupatum, omnia formositate transcendere, omniaque gubernare, atque, vt ait Apostolus, nihil eum latere, cuius oculis omnia nuda & aperta sint, atque ita bonos & malos speculetur, &, vt quæ pro facie sunt homo videt, ita quæ delitescunt in imo corde prospicit Deus & perscrutatur. Hinc eruditorum opinio est, θεὸν, ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι dictum, quippe quod omnia prospiciat, vt inquit Eucherius, quique oculi in Diuinis literis Deo attribuuntur, eius sunt signum intelligentiæ, cui porro nihil occultum sit. Cyrillus libro nono Apologiæ, qua Iuliani Apostatæ maledicta cauillationesque in pietatem nostram refellere aggressus est, vbi ille Moseos ænigmata reprehendit, qui verbis, non occultis rerum inuolucris, humanum genus erudire debuisset, is omnes, qui antiquitus habiti sunt sapientes, huiusmodi institutionis genere vsos indicat, cumque Ægyptios memorat, eos dicit per oculum, & adiectum scipionem, vt paulo ante diximus, Deum intelligere voluisse: quippe summam super omnia naturam, quæ scilicet omnia conspiceret, ac omnium dominaretur. Per Sceptrum enim passim Regiam intelligi dignitatem. Quinetiam absque oculi pictura plerosque veterum reperimus Deum per stantem baculum figurasse. Cur vero ex humanis membris oculum illi pro Dei signo desumpsissent, eam afferunt rationem: oculum humanum mistura suæ materiæ aliquid lucis possidere, quod in nonnullis tam efficaciter exploratum est, vt per medias noctis tenebras, oculis repente patefactis clare cernant: id quod præcipue Tiberio Imperatori contigisse prædicant. Et ætate nostra Marcum Antonium Sabellicum, dum apud nos Græce disceret, de se affirmantem audiui, quotiescumque noctu excitaretur, aliquamdiu & libros & instrumentum cubiculi vniuersum liquidissime discernere solitum. Quo constituto, congruum idemtidem erit, vnicum ac primarium illud lumen, quod omnem supereminet lucem, cum sit ditione fulgentissimi splendoris potens,

Oculus mũdi Deus quomodo.

Ad Hebr. c. 4.

Macrob. li. 1. c. 21.

Xiphilinus è Dione in Tiberio lib. 57.

eiusque omnino dominus, pro luce merito nominari, cum mundi lucem profiteri, ac per oculum, lucis receptaculum, figurari.

ANGELI. CAP. VI.

QVATENVS vero noster oculus, licet alicuius sit particeps lucis, alterius tamen luminis indiget, si videre velit, eum Diuos, siue Angelos, siue, vt veteres plurimum dicebant, Genios referre autumant: qui quidem sine superioris luminis, hoc est, Dei ipsius irradiatione, obire per se propriũ munus intelligentiæ nequeant: intellectum enim quasi oculum videri, qui non ex se, sed lucis participatione videt. Oculum porro, hoc est, ipsum intellectus vigorem, non omnino esse simplicem, alioqui aduentantis lucis compositionem concretumq; minime pateretur. Hinc communis est authorum sententia, constare Angelos ex actu & potentia: quod altiori quadam inquisitione elucidari deberet, nisi solam hieroglyphicorum commentationem mihi demandassetis.

SERMO. CAP. VII.

Sermo dupliciter considератur.

VT cœptum igitur prosequamur argumentum, eundem Oculum inuenimus esse sermonis hieroglyphicum apud Ægyptios, sermonemq; ipsum dupliciter considerari. Vno modo, quatenus loquendi facultatem à natura consecuti sumus: altero, quo in hoc vel illud idioma linguam inflectimus, & in proprio artem & elocutionem adhibemus. Simplicem itaq; sermonem illum per linguam tantum figurari: sed si cultum & elegantiam accessisse innuere vellet, linguæ oculum subsanguineum subiiciendum. Vigorem enim in eo quendam ita ostendebant, aut animæ principatum, cuius in sanguine sedes esse fertur. Sic autem perfectos animæ sermones effinxisse visi, similitudine à nobilitate sumpta: quæ vt præcipue oculis inest, ita etiam sermoni congruit: casuum quippe multiplici desinentia, pronunciationis varietate, accentuum tenore, alio atq; alio oris, ac totius demum corporis motu, vel ab arte, vel à natura concurrentibus.

CONTEMPTOR DIVVM. CAP. VIII.

ALICVBI videmus in solea insculptum oculum, quod iuniores pro animo Deo subiecto, & ad eius obsequia parato, posuerunt: quod ego aliorum iudicio reliquerim. Scimus nos soleam simpliciter calcandi supprimendiq; indicium esse, ipso vno, quod satis est, Virgilio dicente:

Georg. li. 2.

Atque metus omnes, strepitumque Acherontis auari
Subiecit pedibus.

Ideoque diuum contemptorem, impium & perditum hominem intelligi, videri conuenientius.

FAVOR. CAP. IX.

Verbi, aspicere, hieroglyphicum.

NEQVE desunt, qui oculum fauoris & beneficentiæ signum dicant, & in sacris verbum, *Aspicere*, significare se propitium & benignum ostẽdere. Videmus enim apud Maronem, vbi Iupiter *Lybiæ defixit lumina regnis*, Reginam rite quietum accipere in Teucros animum, mentemq; benignam. Contra vero de Pallade acriter irata, *Diua solo fixos oculos auersa tenebat.* Hunc vero fauorem qui per oculum indicatur, Theologi nostri Gratiam vocant. Vnde quos Deus aspicit, fortunari: quos auersari videtur, derelinqui, & infelices esse profitemur. Et quoniam nutus plurimum in palpebris consistit, sunt qui palpebras attributas Deo locutionis eius, quæ in Diuinis literis habetur, hieroglyphicũ esse dicant. Vnde de incomprehensibilibus eius sacramentis atq; iudiciis, diceret Eucherius, Psalmo dictum: *Palpebræ eius interrogant filios hominum* Hieronymus quoq; iisdem verbis, palpebras (ait) incomprehensibilia iudicia Dei, esse eodem citato versu.

Æneid. li. 1.
Ibid. lib. 1.
Psal. 10.

CASSVS LVMINE. CAP. X.

Hinc fortasse illud allegoricũ li. 2. Sam. 5. Cæcus & claudus nõ intrabunt templum.

IN Diuinis literis, vt hoc subiiciamus, obcæcatus pro eo ponitur, qui Dei nullã habet cognitionem, neq; vllam veritatis lucem intueri potest. Quod vero Assertor noster ait de oculo, qui mentem infestet atq; seducat, eruendo: inepte quidam, imo impie atq; Iudaice carneum oculum re ipsa effodiendum abiiciendumq; intelligunt: vnde nonnulli, nacta hinc calumniãdi ansa, in Christiani iugi suauitatem, onerisq; leuitatem, dura nimis præcepta Christi vocauerunt. Cæterum si tam stupidi sunt, vt Euangelicæ lectionis sensum non intelligant, sciant Chrysostomum, Cyprianũ, & Hilarium, doctos

probosq;

probosq; alios plerosq; omnes, de amicis illis declinandis intelligere, quorũ nobis perniciosa sit consuetudo, dũ vel exemplo, vel etiam adhortationibus abducere nos à bonis moribus, & à vitæ integritate connituntur. Omnia enim fatemur amico deberi: sed vsque ad aras. Atq; hic subiecisti, mi patrue, profatus tantum, ne reliqua prosequerere, honorem habere te auribus grauissimorum hominum, cum lepide THOMÆVS coniectari se professus est, cur tibi tacendum imperasses: addens in explicanda rerum natura, obscurioribusq; scriptorum locis in lucem eruendis, sibi, vtpote viro Philosophiæ studiis dedito, nullam esse debere verecundiam. Nam tu, inquit, oculum amoris lasciui etiam esse signum ideo dicere noluisti, ne Venerem ex obscœno carmine lumine esse pæto probare cogereris. Atqui poteras Venereum huiusmodi oculum ex Hesiodi Theogonia proferre: hunc enim, vt nosti, Poeta vetustissimus ἑλικοβλέφαρον appellat, quasi lasciuiæ amorisq; plenum, & mobilitate lubrica quoquo se facile vertentem, hominisq; mentem, in quem inspexerit, tenacissime complicantẽ, sumpta Hesiodani vocabuli à clauiculis vitium metaphora, quasi aspicientes laqueis & vinculis deuinciãt atq; constringant. Hic tu, Patrue: Scio quid me deceat. Sed ea potius de causa finem feci, quod nuper prælegendo, & nunc dicendo, lassulus mihi videbar: quare nisi vobis graue est, vos reliqua prosequimini, οἱ μὲν φέρτεροί ἐστε κελεύειν τε καὶ λέγειν. Hic Thomæus multa de te honorifice locutus, admittendam lassitudinis excusationem dixit. Vt vero dictionem tuam prosequeretur lepidus senex; multa super amore ex Musæo & Platone disseruit: quemadmodum is ex pætis amati corporis oculis in amantis pupillas inuolet, ibiq; aperta sibi via in medium vsq; cor penetret atq; transiliat, siue spiritus, siue sanguis sit tenuissimus, qui corpus in alienum tam lubricus illabatur: idcircoq; signate admodum inuerecundi, ac maxime petulantis hominis hieroglyphicum fieri ex oculo subsanguineo, obseruatum ab iis, qui Physiognomiæ scientiam tradidere, quare apud Lucianum de lasciuo & admodum improbo adolescente dictum, habuisse eum ὕφαιμον ὀφθαλμόν. Neq; temere Ouidium inter lasciuię signa posuisse, purpureas genas pollice tangendas, cuius hæc sunt carmina:

Iulianus Apostata.

Oculus Venereus.

Subtus sanguinem habentem oculum.

Cum tibi succurret Veneris lasciuia nostræ, Purpureas tenero pollice tange genas.

LIBIDINOSVS. CAP. XI.

ITAQVE si hominem Veneris vsui intemperanter deditum significare quis voluerit, eius aiebat oculos glabris ex toto palpebris effingẽdos, quarum pili tunc defluere incipiant, cum res Venerea cœperit exerceri: eoq; magis decidunt, quo amplior accidat eius rei vsus.

PRÆSTANTIA. CAP. XII.

ADDEBAT deniq; ad ea quę de amore aut pulchritudine, aut alia quapiam charitate, quæ affectum excitet, disseruerat, oculum esse vbiq; hieroglyphicũ rei, quæ maxime præstet, quæq; carissima omnium habeatur: Catullianaq; illa tot exempla, quæ toto passim opere comperiuntur, rei locupletissimum facere testimoniũ. Sed quod insularum peninsularumq; omnium ocellũ dicit, ex Pindaro desumptum, qui Agrigentum Siciliæ oculum vocet, Olympiis, ode secunda, σικελίας τ' ἔσαν ὀφθαλμός. Atq; in hãc sententiam Tullius: *Hi duos oculos terræ maritimæ effoderunt.*

Siciliæ oculus.

Ad Licinium Caluum.

VITA MORSQVE. CAP. XIII.

PER adapertum autem oculum hieroglyphice Vitam significari, veluti per eum clausum, Mortem. Hinc apud Homerum totiens, *Intueri Solem*, pro *Viuere*, hinc *Claudi lumina* apud eundem, neq; non apud nostros vbiq;, pro *mori*. Oculos enim morientibus operire, rursusq; in rogo patefacere, Quiritum magno ritu sacrum fuisse legimus: ita more condito, vt neq; ab homine supremum eos spectari fas esset, & cœlo non ostendi nefas, authore Plinio.

METEORA. CAP. XIV.

IAM & monoculos Cyclopas hieroglyphice confictos ea de causa, quod eorum officium circa fulgurationes, & fulmina, & huiusmodi alia versari commentum fuit: quæ quidem in aere fieri manifestum. Aer autem cum in medio sit situs, datus est locus fabulę, vt oculo vnusquisque vno tantum in medio fronte sito, prędictus haberetur. Ita interpretes Hesiodi Theogonia commentati sunt.

IOVIS PROVIDENTIA. CAP. XV.

Nempe ligneam.

Pausanias in Corinthiacis & Agatarchides in Asiaticis.

Hom. Iliad. lib. I. Virg. Æn. lib. 6.

Leonici & Ranerii dialogismus.

STATVAM demum Iouis in subdiali ara, ad quam Priamum Troia capta incensaq; confugisse proditum, tribus insignem oculis fuisse ex Pausania cognitum, idq; simulacrum à Sthenelo Capitanei filio Argos translatum. Hieroglyphice vero indicasse triplicem eius prouidentiã, qua cœlestia, maritima, & inferna curat. Æthereum enim eum passim & ab omnibus appellari. Quod maris imperium gerat, & nostri sæpius, & Æschylus atque alij apud Græcos ostenderunt. Quod infernus etiam sit, Homerus καταχθόνιον eum vocat. Atque idem de Iunone apud Maronẽ. Iunoni infernæ dictus sacer. Atque hic cum Leonicus & screatu & pituitæ abstersione paulum substitisset, RANERIVS excepit. Quantum ex iis quæ hactenus allata sunt obseruaui, pauca admodum & ieiuna propemodum ea esse conspexi, quæ veterum traditione ad hieroglyphicorum explicationẽ extare comperimus. Animaduerti vero te, Thomæe, caute admodum ad Græcorum & Latinorum eruditionem confugisse, vt rem ipsam locupletares, abundantioremque redderes: quod & Vrbanus egregie fecerat, cum ad sacras præcipue literas deflexisset. Nam quamuis rerum effigies pro verbis positæ sint ab Ægyptiis, in iis tamen, vti video, Philosophorum, Poetarum, Historiarum, & Diuinarum etiam disciplinarum sententiæ delitescunt, quæque illi angustis oculorum spatiis includere, reliqui ea per latissimos eloquentiæ campos produxere: vnde ansa datur commodissima, rem amplificandi, & quaqua libuerit, cum simile nusquam desit argumentum peruagandi. Recte quidem Raneri doctissime iudicas, respondit LEONICENVS, Ægyptiorum argumentum hoc latissime diffundi posse. Nam & Hetruscorum doctrinam de prodigiis, & ipsa Onirocritarum commenta, cum Physica magna sui parte sint, ab Ægyptiis emanasse crediderim, qui præsertim videam ipsum Hippocratem nostrum tantæ claritatis Medicum, decumbentium suorum somnia vsque adeo magnifacere, vt ad hanc vel illam imaginem, quæ videri visa fuerit, morborum, quibus affligerentur, naturam explorauerit, seduloq; his animaduersis, opportuna remedia singulis adhibuerit, quæ quoniam ab eo diligentissime descripta sunt, superfluum fuerit commemorare. Tum RANERIVS: Habendæ mihi sunt tibi, Leonicene, gratiæ non vulgares, qui coniectores mihi chariores esse facis, dum eos Ægyptiacum quid sapere docueris, quibus sum ab ineunte ætate mirifice delectatus. Dumque Vrbanus, atque mox Thomæus loquerentur, titillabat me cupiditas quædam, vt ad ea quæ dicebant, de somniis quædam non incongrua subiicerem, sed verebar sermonis tam iucundi cursum interturbare. Atqui, inquit LEONICENVS, opportune, vir clarissime, partem hanc de somniis tractasses, nobisque, si horum ego animos perspectos habeo, rem gratissimam fecisses: quare omnes te obsecramus, vt quæ dicturus eras, iamiam incipias explicare. Subsecutus est RANERIVS. Cum oculo, de quo hactenus multa sunt dicta, cilia componenda mihi videntur, neque non supercilia. De ciliis Leonicus, dum palpebrarum tangeret nuditatem, optime.

A SEVERITAS. Cap. XVI.

SVPERCILIVM ego pro seueritatis hieroglyphico positum video, cuius vos eam affertis rationem, senibus peculiarem esse seueritatem, eosq; passim ita habitos. His vero supercilium maximè nutriri, & pleriumq; ita hirsutum haberi, vt tondendum sit, vnicuique manifestum: quod propterea euenit, vt vester tradit Aristoteles, quia supercilia compagini sunt apposita ossium, quæ senescente ætate laxantur, & ita plus humoris transmitti patiuntur, vnde superciliis alimentum affatim impendatur. *Seueritas Senum propria maximè.*

HILARITAS. Cap. XVII.

SED longe secus inuenimus Onirocritas sentire, qui supercilium hilaritatis indicium esse posuerunt, boniq; alicuius aduentantis præsagium, si & densum, & bene coloratum apparuerit: maximè vero si mulier ea fuerit, quæ per somnium id se videre imaginata sit: fœmellis enim id studium accuratius, vt etiam intinguant, ad venustatem agendam. Solere nos præterea & serenitatem frontis, & animi iucunditatem, ex supercilij relaxatione interpretari. *Artem. li. 1 cap. 27. In superciliis pars animi his negamus & [illegible]* B

LVCTVS. Cap. XVIII.

GLABELLVM vero supercilium somniare, luctus esse significationem, ijdem Onirocritæ commenti sunt, cuius signi causam afferunt, quod veterum mos esset supercilium in luctu vellicare. *Pl. li. 11. c. 37 Artemid. l. 1. c. de superciliis. 27.*

IVNO. Cap. XIX.

ID quoque mihi videtur obseruatione dignum, quod apud Sex. Pompeium habetur, Oculi superius integumentum in tutela Iunonis esse: quod eo prorogatur oculi, per quos luce fruimur, quam ab Iunone tribui putabant: atque inde Lucinam eam dictam. Et partem eam capitis illi dicatam tradit Varro.

NVMEROSA PROLES. Cap. XX.

C APVD eosdem coniectores, cum qui tres oculos habere se vel plures imaginatus sit, si ducturus vxorem sit, bene illi euenturum portenditur: filios enim quos quæsierit, breui suscipiendos. Indicium enim filiorum esse oculos, Artemidorus tradit, somniorum oraculis explicandis: propterea quod & amabiles sunt, & instar oculorum chari, neque non senescentibus duces ministrique agendorum. Quod enim ad amorem facit, in promptu est dictitare nos, ferre in oculis eos, quos charos habemus, & vnice diligimus. Præterea dixisse Ciceronem ad Atticum: *Oderat, nunc fert in oculis.* Et apud Catullum, nil charius esse oculis: *Ne te plus oculis meis amarem*, & huiusmodi multa. *Artem. ibi. cap. 28. In luctu passeris, & ad Caluum.*

ORBITAS. Cap. XXI.

SI vero quispiam vtroque oculo per nocturnam imaginem obcæcari se visus fuerit, eum aut filiis orbandum, aut fratres, aut parentes amissurum aiunt. Fratres quidem propterea quod oculi inter se germanitate quadam coniuncti censeantur. Parentes, quoniam lucem præ se ferunt, in quam nos eorum beneficio prodierimus. Quin etiam filios, ea quæ superius allata est causa. *Artem. ibi. cap. 28.* D

SECVRITAS. Cap. XXII.

CÆTERVM si quis compeditus sit, aut alia quapiam calamitate circumseptus, bene illi euenturum si obcæcari sibi videatur: securitatis enim id esse indicium propropterea quod mala quæ circumstet, minimè sit inspecturus.

CÆCITAS. Cap. XXIII.

NEQVE dissimulandum id quod ab eodem Artemidoro traditum est: Oculum in aure situm in somniis *Lib. 1. c. 28.*

 videri

videri visum, cæcitatis indicium esse: quippe quod ostendit, arium tantum beneficio percipi, quæ oculis legi consueuerunt. Idemq; significari, si per singulos manuum digitos oculos quis dispositos inspexerit: propterea quod cæci tentabundi, manus oculorum vice vtantur. Quæ quidem commenta cum mecum, iam à Leoniceno monitus reputare cœpi, Ægyptiorum inuentis tam similia esse cōspicio, vt inter hieroglyphica non immerito locum habere posse videantur: quod & pictura commode possunt exprimi, & certam rei rationem suscipiunt. Ad hæc THOMÆVS: Vera quidem, & nulli non approbanda sunt hæc, ornatissime Raneri, quæ dicere commentus es, atq; ego in ea sum sententia, vt nihil fere differre putem, vtrum talia quæ recitasti, an vetusta ea hieroglyphica præponi debeant. Sed quoniam in aures incidisti, venit in memoriam mihi, in ijs etiam esse multa, quæ doctrinam sapiant Ægyptiacam, qualia quæ sint, si permittant socij libenter enumerem. At quid (responderunt omnes) acceptius & iucundius sit nobis futurum, hoc præsertim sermone suscepto, polyhistor noster Thomæe Leonice, cum quanta qualisq; sit eruditio tua ignoret nemo? Tum ille: Vestræ hoc est benignitatis dictum, nam nostra quam pedestria sint satis intelligo, sed qualiacumque, dicam tamen.

ÆQVVM DOMINIVM. CAP. XXIV.

Nat. Comes lib. 2. cap. 1.

APVD Græcos in Creta simulachrum Iouis absq; auribus fuisse fertur: argumento, vt qui cæteris iura daturus est, neminem vllum priuatim auscultare debeat, sed omnibus publicè consulere. Eaque de causa sapienter Alexander vere Magnus, alteram præbere aurem accusatori, alteram reo reseruare solitus erat. Quod si quis eum, aut iudicem aliquem aurem vnam vel auertentem, vel manu adpressa obturantem effinxerit, ad huiusmodi significatum non inconcinnum, vt puto, fecerit hieroglyphicum.

SAPIENTIA. CAP. XXV.

Simulacrū Apollinis. Auctor Zenodorus ex Aristophane Grammatico.

QVATVOR vero aures manusque totidem, quibus Lacedæmonij simulacrum Apollinis præditum esse voluerunt, vero nimirū hieroglyphico, nihil aliud significabant, nisi sapientiam, cuius Deus ille symbolum esset. Eam autem & multarum rerum auscultatione, & operibus identidem agendis comparari. Non enim digne sapientem eum dixeris, qui se rerum cognitioni tantum emanciparit, nisi & facta, quæ probes, inspicias, quæq; is & diligēter & probe examinarit, in vtile aliquod vel sibi vel alijs opus promulgarit. Res enim gerere, & captos ostendere ciuibus hostes attingit solium Iouis, noster ait Horatius. Neq; me fugit alios esse qui hieroglyphicum hoc Lacedæmoniorum summo Deo attribuunt, quia summa rerum sit Pythagorica τετρακτὺς: de qua multa dicenda essent, sed enim non sunt hic ad commemorandum necessaria.

DE NASO.

SAGACITAS. CAP. XXVI.

QVONIAM vero Nasus est inter aures, interq; oculos medius, non est hic prætereundus. Eius autem hieroglyphicum præcipuum est, sagacitatem indicare: Nasutique vocabulum Festo sagacem notat, quod vniuscuiusque rei odorem statim explorat, & prius scilicet sentiat quam inspexerit. Sic auritum, ab audiendi curiositate dictum. Sic oculatum, qui exprompto oculi vtitur beneficio. Sic cordatum qui corde præstet. Tu vero, VRBANE pater, quia sacræ literæ odoratum sæpe Deo Opt. Max. attribuunt, quo sensu sit nobis accipiendum, explicare ne graueris precor. Tum tu Patrue: De Naso quidem vnum tantum nunc succurrit, quod ad hanc rem facere videatur. Nares quippe in Deo

Nasus & Nares.

perscru-

A perscrutationem eam significare, qua ipse corda hominum odoratur, coq; spectare illud ex lib. Regum: *Ascendit fumus de naribus eius.* libiq; in sacris literis, odorari, cuius & indicium & instrumentum est nasus, placere significat. Ita Noë sacrificante *odoratus est Dominus Deus odorem suauitatis*: hoc est, placuerunt illi sacra, quæ vir ille probus obtulerat. Idcirco Lex hominem qui vel paruo, vel magno nimis, vel obtorto naso fuerit, ab altari sancto summouet: ne scilicet accedat ad ministerium eius. Tales sunt quibus vel pauca admodum habentur in Diuinis institutionibus quæ ipsi probent, vel quibus omnia nullo discrimine, tam bona quam mala placent, vel illi, quibus mala prauaq; tantum placent, diceret Hesychius. Deinde ad Ranerium conuersus: Scio vero coniectores super hac parte multa commentos quæ tu recensere potes, Raneri, qui partem hanc tibi agendam suscepisti. Libentissimè, respondit RANERIVS. Et quando incidimus in nasum, vt ordinem sequar tuum, apud Onirocritas, Vrbane pater, eum qui se magno naso per somnium viderit, magna in rebus agendis sagacitate prudentiaq; fore promittitur. Hinc etiam emunctæ naris viros dici eos vsitatum, qui acri sunt iudicio conspicui.

1. Sam. 22. Genes. 9. Leuit. 21. Reg. cap. 2. Artem. li. 1. c. 29. D. li. 1. c. 29.

B

MORS. Cap. XXVII.

SI vero aliquis morbo decumbat. & absque naso se imaginetur, futuram illi mortem inde præsagiunt: quod ea pars actutum abit à cranio.

Coniectorũ varia super aurib. commenta.

SERVITVS. Cap. XXVIII.

VT vero ad aures redeamus, id in primis iocosum est, quod apud eosdem Onirocritas habetur de auribus asininis, quas qui se habere per somnũ imaginatus fuerit, seruitutem ij atque ærumnas ingruere homini præsagiunt: nisi fuerit is Philosophus, cui tantum eam speciem prospera ominari tradunt, ob tardiorum aurium motum, quæ cõstanter in huiusmodi animali mouentur, quemadmodum firmam esse debere Philosophorum auscultationem volunt.

Artem. d. li. 1. cap. eod. adverbum.

C

LONGA SERVITVS. Cap. XXIX.

QVINETIAM humanæ aures apud eosdem Coniectores, si seruo homini plures accessisse visæ fuerint, longæ sunt seruitutis indicium: multa enim ostendunt extare imperia, quæ somniator is sit auditurus.

Art. ibid.

AMPLITVDO FAMILIÆ. Cap. XXX.

CONTRA vero, si paterfamilias is fuerit, qui plures habere se aures imaginetur, familiæ huic aiunt amplitudinem significari: propterea quod plures filios & seruos dicto parentes sit habiturus.

Ibidem.

LVCRVM. Cap. XXXI.

OPIFICIBVS autem insomnium idem lucrum apportat: audiet enim multorum voces opera locantiũ. Verum hæc & huiusmodi pleraq; vt ingenue fatear quid ego sentiam, ingenij humani argutias potius ostendunt, quam solidiorem vllam sapiant disciplinam. His dictis ad te Patrue conuersus addidit: Nunc tu autem, Vrbane pater, si quid sacratius habes super auribus, in medium afferre potes: Tum tu nihil contatus.

Ibidem.

D

CONTEMPLATIO. Cap. XXXII.

DVM de supercilio disputatum est, vnum mihi videtur esse præteritum, per quod homo intelligitur sublimium diuinarumque rerum contemplatione detentus: propterea quod supercilia eminentiori sunt loco sita, circaque organa quæ sensum contineant, qui mentis agitatione moueatur. Is vero nimirum sedem habet in cerebro. Neque negârim apud profanos supercilium pro fastu poni, fastuososq; Superciliosos dici.

Nempe eminens. Plin. lib. 11. c. 37.

OBE-

OBEDIENTIA. Cap. XXXIII,

SED ad aurem potius transeamus, quæ ijsdem in sacris literis hieroglyphicum est Obedientiæ, vbi præcipuè Moses, secundo immolato ariete, sacrificio quod *Explicationis* LXX. dixerunt, alij, *Consummationis*, vel, vt vulgata habet editio, *In consecratione sacerdotum*: alijs rite factis, insuper de hostiæ huiusmodi sanguine extremum dexteræ auriculæ tum Aaronis, tum filiorum eius tetigit: quod vt interpretantur Theologi, ad obedientiam refertur, quam præstare debemus Domino, memores scilicet Adamum propter relictam abiectamque obedientiam, paradiso eiectum, & solum vertere coactum. A
Agnouere hieroglyphicum hoc nostri etiam Poëtæ, vt Horatius:

Hor. prima Epist.

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem accommodet aurem.

Atque aliud etiam in Sermonibus:

Sat. 9. Lib. 1,

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus.

CONTVMAX. Cap. XXXIV. B

CONTRA vero, veluti auris adaperta obedientiæ signum est, ita & obturata hieroglyphicum est contumaciæ hominis quæ mandata detrectantis, idque sibi velle, quod apud Esaiam legimus: *Surdi clamantem audite*, Abscissam eam, sunt qui idem significare asserant: summoto quippe obedientiæ ministerio.

CALVMNIATOR. Cap. XXXV.

ADHÆC, præter huiusmodi contumaciam Theologi per amputatam aurem accipiunt eum quoq; qui detractionibus & calumnijs in alios oggestis delectantur, & turpium, impudicorumque sermonum lasciuia capiuntur: proba vero consilia, & admonitiones de honesta & homine digna ratione viuendi, Cane peius & Angue protinus auersantur. Carpocrates porro hæreticorum scelera- tissimus, mala & bona omnia, non natura mala neque bona sed opinione hominum ita vocari disputabat: vt quodcumque adlibuisset, id identidem licere persuaderet, merito discipulos summa dexteræ auris inusta particula præsignabât. Nam eodem modo, sed stigmate longè grauiori, eorum omnium non aures tantum, sed oculi etiam, & nasus, & os atque lingua inuri deberent, qui delirijs huiusmodi audiendis tempus insumunt. Hic, cum aliquantulum incensus esse videreris, LEONICVS cõmotiunculam eam sedaturus ita sermonem excepit, Dum de extrema auris particula loquereris, Vrbane, venit in mentem mihi recordationis hieroglyphicum, quod per pollicem & indicem ad infimam aurem appressos figuratur. Nam inter agalmata Ferdinandi secundi Neapolitani Regis, numus erat, in quo auris manu apprehendebatur. Commentum literæ ab altera parte declarabant, ΜΝΗΣΘΗ, vltima tamen litera parum conspicua: quod cum Maroniano quadrat carmine,

Carpocratis hæretici impietas. C

In Bucol.

Cynthius aurem Vellit, & admonuit.

Consecrata enim auris est memoriæ. Hinc illud apud Plinium: *Est in aure ima memoriæ locus, quem tangentes attestamur. Est post aurem æquè dextera Nemeseos, quæ dea Latinum nomen ne in Capitolio quidem inuenit, quo referimus tacto ore proximum à minimo digitum, veniam sermonis à Dijs exposcentes, ne scilicet eius memores nos vlcisci velint.* Obseruaui vero aurem in gemma quadam incisam, cuius extremam partem expassa manus pollice atque indice tantum leuiter comprehendebat, literis identidem, quæ rei facerent interpretationẽ, adsculptis, ΜΗΜΟΝΕΥΣΩΝ. Id nonnulli alijs gemmis imitari conati, cum literas nescirent, ΕΥ diphthongi characteres inuertere Sed quod vltima syllaba τὸ Σ per M Latinam expressere, sæpe in quibusdam numis eam pro Σ positam inspeximus, & τὸ Σ viceversa loco M Latinæ. In numis autem multæ aliæ literæ deiectæ conspiciuntur, vt ⊓ pro B. ⊔ pro E & similia. quod ideo dictum volui, ne fallant impostores qui noua interdũ opera, atq; ea quidem deprauata, pro veteribus venditare non erubescunt. Vt vero Fuscus frater meus referebat, apud Angelum Colotium Bassum antiquarium Latinè Græceq; eruditissimum, Romæ viderat gemmam eodem sculptam signo, cuius inscri-

Plin. idem lib. 28. c. 2.

Auris in gemma incisa. D

A inſcriptio erat, ΜΝΗΜΟΝΕΥΕ, vti etiam ſuperior. Ad huius hieroglyphici figmentum reſpexiſſe mihi videtur Ouidius eodem loco, quem ſupra citauimus:

Si quid erit de me tacita quod voce loquaris,
Pendeat extrema mollis ab aure manus.

FVTVRVM OPVS, VEL QVID AGENDVM. CAP. XXXVI.

EST & futuri operis indicium auris ad audiendum intenta, ab eius dubio procul officio, in quo eſt rei quædam formula. Auſcultatio enim initium eſt & imago quædam operis quod aggreſſuri ſumus: eoq; ſpectant numiſmata tot cum inſcriptione, ADLOCVTIO, in quibus milites obuerſis intentisq; adſtare auribus conſpiciuntur.

Vel arrecta ὠσὶν ςῶσιν.

DOCILITAS. CAP. XXXVII.

ILLA vero quæ de figura aurium à Phyſiognomicis traduntur, docilitatem, benignitatem, manſue-
B tudinem ex auribus extantibus ſignificare, faciunt quidem ad eorum doctrinam, ſed ad negotium noſtrum parum afferunt vtilitatis.

INDOCILITAS. CAP. XXXVIII.

PERINDE ac etiam preſſas aures, & ſimiarum inſtar temporibus adhæreſcentes ſtuporis & imperitiæ, quæ doctrinam nullam admittant, ſignum eſſe perhibent: quæ ſi quis in hieroglyphicorum vſum trahere voluerit, integrum vnicuiq; dicimus, ſuo iure ludere.

DE LINGVA. CAP. XXXIX.

SED vt ad linguam conuertar, iam res exigit, quandoquidem quod ſuperius Vrbanus de oculo linguæ ſubiecto ad perfectam ſermonis rationem indicandam dixit, alterius ab eo non alieni admonet hieroglyphici. Lingua hæc, eſt manu prætenta. Nam qui per linguam ſermonem articulari
C voce coagmentatum intelligebant, adiecta manu quæ illam comprehenderet, eloquentiam ſignificabant. Sane quidem Hebræi per Laſon, quæ lingua eſt, ſermonem intelligunt, vt forte λαλεῖν Græcis. A Dico verbo nimirum Latini Dinguam olim appellauêre, inde D litera in L mutata Æolum more, Linguam fecimus: vt etiam Sellam, quæ prius à ſedeo, ſedda dicebatur. Aiunt tamen Grammatici veteres, Pompeium Magnum Dinguam ſemper ſcribere ſolitum. Eſto igitur ſermo lingua, verum pronuntiatio manu, hoc eſt, artificij ope indiget, vt in vſum deducatur, & appareat eloquentia. Nam manum operis eſſe ſymbolum vnicuique manifeſtum eſt. Quicquid vero vel in iudicando, vel in demonſtrando, vel in deliberando contingit, nequaquam ſolo cogitationis termino continetur, ſed actione ipſa perficitur. Opus autem facere cum ſit proprium manus, & ab ea prærogatiua poteſtatem etiam indicet, non abſurde linguam manu rectam affinxere, in eloquentiæ ſignificatum: quæ quidem, vt Maro canit, *regat dictis animos, & temperet iras.* Speciem eam in aliquot obeliſcis obſerues. Priuatim vero manum quæ linguam comprehenſam tenet, ex marmore vetuſtiſſimo, ex aliqua ſtatua nimirum auulſam, apud Viuem Hiſpanum Pontificium medicum Romæ Fuſcus frater conſpe-
D xiſſe fatebatur. Sed vt ea, quæ ad hanc rem pertinent proſequamur, non improprio quorundam inuento excogitatum eſt, hanc dicendi vim per linguam perforatam, à qua catenulæ quamplurimæ religatæ ad aures ſubſequentis multitudinis applicarêtur, ſignificare. Nam Herculem Galli ſenem admodũ, corpore tamen prævalido, crudo, viridiq; faciebant, Leonis ſpolio, claua, pharetra, & arcu intento præditum, armatumq; eo geſtu vt ingredi videretur: facie tamen in humerum conuerſa ad numeroſam multitudinem, quæ greſſum eius ſubſequeretur, ad quorum omnium aures catenæ ſingulæ aureæ adiunctæ eſſent, quæ mox in vnum quaſi nodum collectæ, in perforatam Herois, blando manſuetoq; geſtu hilarem ipſoſq; cœtus hominum ita catenis tractos ſponte properare, quaſi alius alium præuenire concertarent. Quod quidem, ſiue Gallorum fuit inuentum, ſiue Lucianus ipſe, qui rem conſcripſit, qua erat ingenij felicitate, fabulam ex ſe commentus eſt, nihil meo iudicio ad eloquentiæ

Æn. libr. 1.

Manus linguã tenens.

Ibidem tributũ Mercurio.

Lucianus in Herc. Gallico. vim exprimendam significantius excogitari potuit, neque magis hieroglyphicum. Nam quod ad Gallicanum figmentum spectat, Cornelius Tacitus Gallos ait duas semper artes studiosius exercuisse, militarem quippe, & disceptandi rationem. Reliqua ad hanc rem pertinentia, quid singula sibi velint, apud Lucianum ipsum inspicienda sunt. Et quoniam eloquentia tam boni quam mali causa fuit, *D. Laer. lib. 1. c. 9.* estque quotidie: merito Anacharsis quid esset in homine pessimum, quidq; optimum, interrogatus, *Lingua*, respondit.

MERCVRIVS. Cap. XL.

Natalis Comes lib. 1. c. 10. LINGVA porro Mercurio sacra, quam ab eo regi sidere Mathematici tradunt, velut splenem à Saturno, hepar à Ioue, à Marte sanguinem, cerebrum & cor à Sole, à Venere renes & genituram, stomachum à Luna. Sermonis itaque præses Mercurius: vnde apud Homerum, Deus hic ad fluuij *Sermonis præses Mercurius.* Xanthi ripam, Deorum inter se orto certamine, Latonæ committitur, sermo quidem rerumque memoria aduersus obliuionem. Quid enim magis inter se contrarium, quam orationis vis, & obliuio? *Nempe quod Latona forsan ab obliuione dicta.* Aiunt vero Ægyptij, Mercurium primum omnium verba in ordinem redegisse, multisq; rebus indidisse nomina: literas, eius inuentum fuisse, Deorumque cultum instituisse, quæ sine magna vi eloquentiæ mortalium mentibus insinuari minimè potuerint. Apud alias quoque gentes in honorem Mercurij, qui Deorum præco fingitur, lingua in sacris dissecta præconi tradebatur. Facit ad hoc nominis ipsius interpretatio: nam Hermen ἀπὸ τοῦ ἐρεῖν καὶ μήσασθαι, quod omnino Loqui significat, deductum aiunt. *Νὰ λάθος, εως, τὸ, id est, obliuio.* Quique veterum figmentorum rationem explicant, per Mercurium nihil aliud intelligi volunt, quam sermonem ipsum, quo solus homo ex terrestribus animalibus honestatus est. Vel Hermes nuncupatus est. ἀπὸ τοῦ ἔρυμα εἶναι, quod humano generi sermo sit veluti præsidium quoddam & munimentum, vnde διάκτορος initio παρὰ τὸ διαλέγειν fuerit appelatus: eaque de causa linguas illi *Id est dator bonorum. Hom. Odyss. θ.* dedicarint, quæ ea corporis nostri pars, intelligentiæ nostræ conceptus, apud propinquas animas disserendo explicet. Est etiam illi cognomentum ἐριούνιος, quod magnæ cuiusdā sit vtilitatis, summaque ope eos adiuuet, penes quos sit illius facultas. Vnde etiam σῶκος dictus: non enim sermo in *Ex ἐριούνης id est valde vtilis, vt Odyss. θ.* perniciem aut detrimentum, damnum ve vllum, mortalibus datus, sed vt hominem sospitet atque tueatur. Quocirca salutem, id est, Canis imaginem ad custodiam adhibitam Mercurij simulacro semper adijciebant, atque illi ædem in foro, vbi eloquentiæ vsus plurimum viget, statui monet Vitruuius, *Id est seruator. Homerus Iliad. v.* ex aruspicum disciplina.

DISCIPLINÆ. Cap. XLI.

NEQVE vero mirum, si omnia Mercurio scripta, inuēta, meditationumque suarum argumenta, Ægyptii soliti sunt inscribere, solumque illum & sapientiæ & eloquentiæ arbitrum iudicarunt: *Scripta Mercurij.* quando is, authore Seleuco, tota rerum vniuersalia, siue principia malimus dicere, viginti millibus voluminum (quæ reperimus, quæ accepimus, damus explicauit: vt vero Manethus asseuerat, triginta millibus, quibus etiam addidit sex millia quingenta, & vigintiquinque, in quibus libros de dijs empyreis centū, de æthereis totidem, mille de cœlestibus elucubrauit: quæ si membranæ tot conuolutæ essent, vix fidem facerent: facit tamen horum mentionem Iamblichus, magnæ vir apud Græcos authoritatis.

SOMNVS. Cap. XLII.

ERAT & lingua in arapo sita, quæ somnum significabat, quod Apollonius argonauticôn primo indicat, vbi dicit:

πέως ἐπί τε γλώσσῃσι χέοντες
Αἰθομέναις, ὕπνον δὲ διὰ κνέφας ἐμνώοντο.

quæ tuus, Vrbane, nepos ità Latinè reddidit:

—— Interea exustis libamina linguis.
Spargebant, nigra captantes nocte soporem.

Mos antiquus somnū captantiū.

Quò-

Quoniam, inquit interpres, antiquis mos erat somnum captantibus victimarũ linguas adolere Mercurio, propinatisq; crateribus vinum superlibare, idq; ex antiqua Philosophia: quandoquidem sermo esse Mercurius perhibetur, cuius instrumentum est lingua, quæ quidem somno incidente quiescit tacita. Atque hinc repertum est eam adolere Mercurio, quod & Homerus ipse tetigit, γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, *Linguas impenit in ignem.* Qui vero fabulas consectantur, historiã huiusmodi à Direchida in Megaricis traditam recitare solent. Alcathoum Pelopis ob Chrysippi cædem in exilium actum. peregre profectum, vt alibi verso solo degeret. Accidisse vero vt Leoni fieret obuiã, qui Megara deuastabat, in quem & alij complures à Megarensium Rege missi fuerant: sed Alcathous aggressus feram, eam conficit, linguaque eius in ara posita, Megara euestigio reuersus est, cumque ij, quia Rege missi fuerant, nunciassent se monstrum debellasse, Alcathous feram elinguem ostendens, mendacij eos redarguit. Atque hic apud Megarenses institutum aiunt, vt sacrificijs quæ fierent in posterum, linguæ aris imponerentur. Philochorus libro de sacrificis ea de causa linguas Mercurio adoleri dicit, quoniam in corpore pars optima sit, quæq; sibi rerum vendicat principatum. *Hom. Iliad. lib. 3.*

SILENTIVM. Cap. XLIII.

ADDEMVS & illud ex Homero, præcisas linguas indicium esse silentij: ille enim, vt nostis, ait, ἀλλ' ἄγε τέμνετε γλώσσας, *iamdudum incidite linguas*, pro, *Silentium capessite*, vt interpretes exponũt. Quo quidem admisso omine, cum iam satis superque nugatus fuerim, oportunè mihi silentium imperabo. Tu vero, mi Patrue, ominis suscepto ioco: At nolim, respõdisti, virum tam probum, tam modestum, tam eruditum, in abscissæ linguæ turpissimam ignominiam incidere: siquidem ea præcisa in Diuinis literis, impurum indicat hominem, qui sordidam, nefariam ac profligatissimam vitam viuat: atque ideo repellatur sacris, ab omni piorum moderatorumq; hominum conuentu turpiter & ignominiose reiectus, de quo Dauid: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam:* & quæ sequuntur. Quod vero coniectas in ignem linguas apud Homerum citasti, nostras cuperem ego in flammã eam inijceremus, quam Assertor noster accendit, cum XII. comites ab eo electi, afflati sunt, igneis linguis ab vniuscuiusque vertice promicantibus. Huiusmodi enim linguæ splendore tanto cõspicuæ, omnino significarunt eam orationis vehementiam, ardorem illum, illamque fandi vim cœlitus illis affuturam, vt, quæ à diuino Magistro præcepta acceperant, per vniuersum mox terrarum orbem persuasibili (penetrat enim ignis) sermone disseminarent, sanctissimisque monitis mortale genus incenderent, aberrantesque late mentes, & inscitiæ torpore frigescentes, pietatis ardore succensas, ad hostię puræ atque immaculatæ sacrum incitarent, essetq; eorum fulgurum sonitus in omnem terram exiturus: sonitus, inquam, fulgentium earum linguarum, quas ad incudem fabricatas diceret Pindarus, qui linguam ferream, Pythijs, veritatis indicium ponit: ἀψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλκευε γλῶσσαν. Nam dubio procul lingua si fabricata fuerit ad incudem: ferrea erit; si ferrea, solidissimæ firmitatis. Mendacia enim imbecilla sũt, quia tempus veritatem in lucem adducit, atq; ita mendacium euanescit. Sane quidem hodie vt vulgo dicitur Veritatem ad malleum durare, quod idem fere est, quod Pindarus. *Ad incudem* dixit. Possent autem alia multa sermone super hoc examinari, atque hinc ad Apollinis plectra, & multiplices Musarum choros sterni via, si præcipuè dentes ad linguam socij conferantur: sed quoniam ego iam edentulus nullam eis amplius gratiam debeo, cur mihi sit pro eis laborandum nusquam video. Præter hæc, cum reliqua linguæ disputatio de gustu nos appellet, eaq; sit potius Physica quam Historica, ad Leonicenum hęc meo calculo transtulerim. Consensere reliqui, neq; inuitus ille ita loqui cœpit.

Hom. Odyss. lib. 3. *Psalm. 49.* *Nam veritas temporis est filia. ex A. Gell. lib. 12. c. 12.*

DE GVSTV. Cap. XLIV.

NEMPE, vt susceptum prosequar argumentum, si de oculis, de auribus, de naribus, quid præstare queant, disseruimus, gustus quoque his accedit, seque tractari postulat, ne per ignominiam præteritus videatur. Est autem hic duplex apud Ægyptios, quorum Sacerdotes si [illegible] aliquid leuiter, neque tamen plenius gustatum significare vellent, hieroglyphicum lingua [illegible] *Gustus [illegible]*

mores dentes nonnihil exporrectæ proponebant. Sed si absolutam gustus plenitudinem ostendere curassent, primores gutturis partes quæ intimæ adhærent linguæ, figurabant. Asserebant enim illi, quod Medici nostri etiam nonnulli prodiderunt, perfectum gustum in linguæ radice consistere: inde enim neruos quosdam, & sentiendi vim illam prouenire. Neque tamen sum ignarus, esse multos, qui gustatus prærogatiuam attribuunt palato. Sane Diogenes explorari saporem aiebant, propter fungositatem mollitiemque linguæ, perque commissas illi corporis venas, perfundi sapores ad sensum elicitos, non aliter atq; spongia exuctos. Huiusmodi vero sensum in anima sedem suam posuisse. Quamuis vero dicat Alcmæon, humore teporeque, atque adeo mollitie linguæ sapores internosci, Ægyptij nequaquam cognoscendi saporis instrumentum solam linguam esse consenserunt, sed cum multis alijs, palatum præcipuè participem agnouere, & in nonnullis, quæ gutture carent, simile quidpiam linguæ esse: vt in quodam piscium genere qui ventrem habent ori propinquũ, inesse intus sentiẽdi facultatem. Sunt & alij rerum naturalium scriptores, qui linguam aiunt sapores quidem sentire & iudicare, eorum vero suauitatem amaritudinemque in descensu, vnde deglutiuntur explorato sentiri. Quare Philoxenus magis forte quam Philosophiæ, ganeæ peritus, Gruis gulam aptabat, vt voluptas illa longius deglutiendo produceretur. Quantum vero ad palatum pertinet, scimus Catonem gustus sedem in eo esse credidisse. Nam cum Lurconi cuidam ambienti, vt intereius familiares reciperetur, negare vellet, ei dixit, non posse se cum eo viuere, qui plus palato quam corde saperet. Aduersus tamen Ægyptiorum, & horum omniũ opinionem insurgit Aristoteles, qui linguam in primore sui parte vim perfectius sentiendi saporem obtinere contendit. nam interiore si tangat, minus illam sentire, quod in catapotijs ex aloë, vel amariore aliquo succo pastillove deuorandis, manifestius experimur. Nam cum illa intra duorum digitorum summitatem contenta in imas fauces immiserimus, vix tantillum sentimus amaritudinis quæ si quis lingua vel summa lambat, vix ferre posset. Videtur vero natura ipsa, vti rectè reliqua, ita hoc sapientissimè constituisse, vt hæc sentiendi vis iuxta labia, & in prima consisteret lingua, quo sapores omnes admittendos exigendosve, antequam ori demandarentur, exploraremus. Quod vero quispiam dicat eo vehementiorem esse saporis gustatũ, quo magis cibus ingestus ori opulentius & cõtantius mandatur, respondent periti homines, non ideo maiorem gustandi vim in radice linguæ insitam esse, sed propter diuturniorem moram, & affluentiorẽ saporis copiam, vehementius sentiri. Hæc atq; alia multa prisci Philosophi inter se dissidentes prodidere, vt minimè mirum sit eos de rerum principijs & alijs à sensu remotis dissentire, si re super omnibus tam explorata diuersi abeunt, nec certi quicquam constituere potuerunt.

Meminit Aristot. in Ethicis.

Aristotelis de gustu opinio.

DE ORE ET DENTIBVS. Cap. XLV.

Hoc ab Artemidoro lib. 1. c. 33.

SEDEMIM vt iam ad totius oris fabricam conuertamus, Aristandri Telmesij sententia est, os & eius partes esse quasi hieroglyphicum quoddam domus, dentes cumprimis incolas ostẽdere. Hoc vero dupliciter accipi: aut enim domesticos esse, aut alienigenas. Itaq; superiores dentes domesticorum incolarum signa esse: propterea quod pars illa superior toti fere capiti adglutinata est, atque cognata. Inferiores vero, alienos ideo commonstrare, quod maxilla ea, quæ illos sustinet, tota sit mobilis, atq; ita aduentitium nescio quid præ se ferre videatur.

DETRIMENTVM. Cap. XLVI.

SVNT autem qui detrimentum per dentes putent significari, in ijs quæ in sermone vel voce consistunt, eiusque famam dilacerari obtrectantium calumnijs obiectant. Nam & Poëtæ Oratoresq; omnes hic mordere, carpere, rodereq; metaphoricè dixerunt, quoties cuiusquam nomen scurriliter traductum aut hostiliter infamatum innuere volunt. Sed quod planos tantum in huiusmodi significatum Coniectores ponunt, Satyrici nostri ad acriorem vim amplificandam genuinum adhibuere, & alij caninos etiam immiscuerunt.

Artemid. ibidem. I[illegible] [illegible]. La[illegible]dẽ-[illegible] prouerbium.

VERE-

A

VERECVNDIA. Cap. XLVII.

APVD Philologos hieroglyphicum verecundiæ os videtur esse, vnde de impudentibus dici solet, eos os non habere. Hinc cato Maior Lentulo, qui sputum in eius faciem eiaculatus fuerat, absterſa tantum facie dicit: *Affirmabo omnibus Lentule, falli eos, qui te negant os habere*, argute vulgatam hominis impudentiam notando, quamuis de sputi copia dicere videretur.

Hinc illa figura, quo ore audebis patrē adire, & os infrane.

AMOLITIO. Cap. XLVIII.

NEQVE neſcius ſum pro amolitione, vt ita nunc dicam, veteres expuendi geſtum vſurpaſſe, vt Theocritus, ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον: & multa apud alios huiuſmodi, quæ recitare ſuperfluum eſſet. Nam quæ maxime abhorrebant, quæque opprobrio habebant, ea ignominia deſignabāt. Quin & veteribus Chriſtianis mos fuit, eſtq; adhuc, ad immunda verba expuere, quodam veluti expiationis modo Ita illud apud Tertullianum lib. ad vxorem altero, accipiendum: *Cum aliquid immundum flatu expuis.*

B

HOROSCOPVS. Cap. XLIX.

SED vt os tandem cōprimam, vno adhuc hieroglyphico illud obturabo, quod apud Horum Niliacum habetur, vt ſuper cibo aliquid attingamus. Nam illic per hominem, qui horas comedat, hieroglyphicum explicari tradunt horoſcopum intelligendo: non quia horas comedat homo, quod fieri minime poteſt, ſed quia ab horis alia atq; alia humano generi alimenta ſubminiſtrantur. Huiuſmodi vero horarum paſtum commode forte exprimere poterimus, ſi ex vniuſcuiuſq; horæ prouentibus aliquid decerpſerimus: puta, roſas, ſpicam, & pomum aliquod, quæ in vnum faſciculum colligata, ori adaperto admoueantur. Horas porro hic intelligendum tres eas anni partitiones, quæ ſuo quęque tempore ſingula maturant: ver quippe, æſtatem, autumnumque: quæ tempora Ægyptij, quatuor vnumquodq; menſibus noſtris complexi ſunt, ex Hori Regis partitione, à quo his etiamnum nomē Horis inditum, vt quadrimeſtris eſſet vnuſquiſque eorum annus, de quo diffuſius alibi. Quin Perſæ atq; Aſſyrij, quos nos Annales, Horas vocitarūt, & Græci Horographos eorum ſcriptores. Apud Lu-
C cianum enim legimus, ὁ μὲν κῦρος παλαιὸς τῶν περσῶν βασιλεὺς, ὡς δηλοῦσι οἱ περσῶν καὶ ἀσσυρίων ὧροι. Cum vero Horus ab Ægyptiis Apollo eſſe prædicetur, noſtri vna cum Græcis nomen idem ad quatuor & viginti horas tranſtulere, quas Solis eſſe filias Homerus dicit, de quibus, vt hoc κατὰ πάρεργον ponam, veterem habemus fabulam: Horomazen, cum in mundi fabrica reliqua digeſſiſſet, quatuor & viginti deos in ouum incluſiſſe. Id cū Arimanij gnatiludo perforaſſent, bona malis immixta prodiiſſe: atq; ita quantacumq; fruamur iucunditate, quocumque ſimus gaudio exhilarati, ſerus quid veſper vehat, nos neſcire. Hic cum finem facere viſus eſſet Leonicenus, ad inclinatum iam Solem aſpectans Ranerius: At nos, inquit, quid ſerus veſper aduexerit probe ſcimus, qui bonam huius diei partem tam iucundis ſermonibus exegerimus. Vtinam vero ſæpe daretur occaſio iſtiuſmodi conuentus celebrādi; & cum dicto, ſalute dicta ſurrexit, quod & alij fecere, die prius conſtituto, quo iterum eſſent conuenturi. illi domum, ego in naꝛum abij, mox Florentiam, quo fueram, vt ſcis, per Iulij Cardin. domini mei literas accerſitus, atque ibi primo quoque tempore, tam ea, quæ ex te audieram, quam quæ viri illi eruditiſſimi diſſeruiſſent, quæque conuenire mihi viſa ſunt, in commentaria mea Ægyptiaca tranſ-
D tuli, veſtra ope fretus, & latius & plenius explicandi multa quæ curta & anguſta nimium compereram apud authores poſita: neque vero ſinit me temporis breuitas, quæ quiſque diſputaſſet ad amuſſim dirigere, & ipſa quæ audiſſem verba repræſentare, quod nonnulli ex amicis à me poſtulabant: id enim negotium multum mihi temporis abſtuliſſet, nec meæ me occupationes id facere permiſiſſent. Satis igitur à me factum puto, ſi res ipſæ breuiter, quantum memoria complecti potui, recitatæ ſint. Verum age, benigniſſime Patrue, Ariſtarchum indue, atq; hunc caſtigandi laborem minime grauem ducas, quæq; me recte meminiſſe co npereris, aſteriſco inſignias, quæ ſegniter & oſcitanter excepta, obelo defodices: vt ego hæc aliis communicaturus, iudicio adiutus tuo, audentius id facere confidam. Vale.

Quomodo horas comedere intelligatur homo.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXIV. A

DE IIS QVÆ PER HVMANVM COR ET GENITVRÆ VASCVLA SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD SEBASTIANVM CORRADVM.

ECce tibi Cor meum, Corrade iucundissime, cui etiam addidimus genituræ vascula, eaq; mundissima pudicissimaque? Cor quidem à meo desumptum, qui summam eruditionem tuam, frugalissimum studium, acutum denique, quo polles iudicium, & multum admiror, & plurimum diligo. Genituræ vero vascula, causa tua, à quo fruges tot proficiscuntur, quibus studiosi omnes auidissime pascuntur: quemque hactenus cibum vel putridum, vel adulterinum sæpe mandere coacti sunt, tua nũc cultura, tuo studio diligentiaq; valeant iam recenti, maturo legitimoque frui. Neque fructus huiusmodi ex Ciceronianis tantum hortis electi, sed ex totius Latini nominis possessionibus agrisq; decerpti, quorum hactenus arbores vel teredinibus, vel erucis, vel visco, vel vlceribus, conductorum plurimum negligentia nescio qua, vitiatæ fuerant, per te nunc perpurgatæ, cultæ, sarritaque, in pristinam rediere viriditatem, vberrimam incolumemque feracitatem. Sed quod etiam pertinet ad vascula tam in Diuinis nostrorum literis, quam in sacris Aegyptiorum, neq; non apud Græcos præterea quæ à corde desumuntur significata, sermonis ipsa quoque indicia sunt. Qui cum igitur ego libentius sermocinarer, quam tecum, qui sponte me in tam vtilium sermonum tuorum partitionem admisisti, qui clarissimo Egnatio collegam consularem me quæsturæ tuæ cognitione creari procurasti? Quare mihi videbor non sine magnæ voluptatis sensu loqui tecum, quotiescumq; memor ero, scriptorum meorum, qualiacumque sunt, aliquid à te legi, non id fortasse ingenio & eruditioni tuæ responsurum, aliquod tamen daturum mei erga te animi testimonium.

DE CORDE.

VIRI PROBI SERMO. CAP. I.

VT vero à corde exordiamur, per id ita concinnatum vt loro catenulave suspensum à gutture propenderet in pectus, probi hominis orationẽ indicabant, vt qui mentiri aut fallere nesciret: sed, vti vulgo dici solet, ea ex ore proferret, quæ corde concepisset: ea scilicet loqueretur, quæ ipse sentiret, omni fuco mendacioque procul. Hoc ipsum Cicero, toto pectore, de sinceritate loquens, dicit. In pectore enim sedem habere cor, manifestum: atque illud, *Aperto pectore*, frequentissimo eorum vsu, qui citra fucum loqui se profitentur. A quo loquendi candore Mercurius fuerit ἀργειφόντης appellatus, candidũ enim veteres ἀργὸν dicebãt. Præterea pectus pro recessu quodam accipitur sapientiæ. Vnde Horatius: D

Cicero 2. de legibus.
Cic. in libel. de amicit.
Pectus cordis sedes.
Hom. Odyss. 2. vers. 49.
Epist. 3. li. 1. ad Tibullũ.

Non tu corpus eras sine pectore.

Et hanc sententiam accipit Ambrosius, quod Apostolus ille, qui ante alios diuina sapientia donatus est, ad Christi pectus reclinet in cœna caput.

CONSI-

CONSILIVM. CAP. II.

ATQVE hæc illa est bulla, quæ puerilis ingenuitatis insigne fuit: de qua multa suo diximus commentario. Quoniam vero cordis erat eius figura, admonitos inde pueros volebant, vt frugalia semper consilia secuti, corde præstare conarentur: Corculum enim veteres pro solerti & acuto dicebant. Et animę partem rationis participē, Cor appellari solere dicit Adamantius. In huiusmodi significatum accipi locum illum Pauli, epistola ad Romanos: *Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Quis enim putet, quod dicit, *in cordibus*, in membro corporis quod Cor appellatur, tamquam in membrana aliqua legem scriptam intelligi? vnde enim caro tantos prudentiæ sensus concipere vel ostentare posset? aut tanta memoriæ receptacula continere? Nam & quod diuinæ literæ Cor Dei sæpe nominant, intelligendum ex eo arcanum illud Diuinę sapientiæ, quæ à Patre est: vt Psal. *Eructauit Cor meum verbum bonum*, innuens filium eius IESVM Christum altæ illius sapientiæ mysterio genitum. Ita Eucherius.

VITA. CAP. III.

ITA vero in consilij significatum accipi Cor plerumq; solet, vt humanæ etiam vitæ rationem præ se ferat, quod ex pernicioso auspicio Cæsaris exploratum. Ille enim quo primum die in sella aurea sedit, & cū purpurea veste processit, valde cōsternatus est cū Spurina Aruspice suo, corde in extis Bouis opimi non inuento: aiebat enim ille, vereri se, ne consilium & vita Cæsari deficeret: quorū vtrumque à corde proficiscitur. Nam Philosophorum omnium consensu, nullum animal sanguine præditum, sine corde & iecore inuenitur, qua de re quæstio magna inter eos fuit qui diuinationis præcognitionem eiusmodi profitebātur, potueritne hostia sine corde viuere, an ad tempus amiserit? quamquam Cæsar id elusisse fertur, audaciorìq; animo respondisse lætiora quædam, neque pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset: quod quidem non semel, sed bis ei sacrificanti, quod meminit Plinius, accidit vt cor in extis non inueniretur. Neque Cæsari tantum non inuentum in hostiis, peractum vitæ tempus ostendit, sed & Heluio Pertinaci eo die, quo occisus est sacrificanti, negatur in hostia cor repertum; & cum id vellet procurare, caput extorum nō deprehendit. Et Theologi nostri secuti Prophetarum dictata, consilium in corde residere dicunt, in eoque agendorum omnium radicem statuunt, docente Domino, *in corde esse*, quod coinquinat hominem: & vbi *mundo corde*, sacræ literæ habent, synceras intelligunt cogitationes. Quaque ratione consilij symbolum est, eadem pro illa intellectus parte, à qua regimur, figuratur, vt illud: *Quare cogitationes ascendunt in corda vestra?* ascendunt, dominantur, primum ita locum asciscunt sibi, vt vestra omnia consilia conculcent. Ita vero facit cor ad animam, quæ vitæ nostræ materia est, vt prisci vates illi animæ receptaculum esse Cor significaturi, id hieroglyphice Animæ ventrem appellarint, atq; ita intelligendum esse illud apud Hieremiam: *Ventrē meum, ventrem meum doleo.* Hesychius ait: *Nam quem ventrem?* Ipse subinfert: *Et sensus cordis mei conturbati sunt:* ideoq; intestina huiusmodi aqua lota offerre admonemur in holocaustum, hoc est, abditas latentesque cogitationes eluere, & diligenter abstergere.

Paulo aliter Sueton. in vita Iul. Cæs. c. 81.

Hæc à Plin. lib. 1. c. 73.

Hierm. c. 4.

NILI DILVVIVM. CAP. IV.

SACERDOTES Ægyptij cœlum & terram diluuio liquescentes, exundationem quippe Nili, quę tam à terra, quam à cœlo esset, vti alibi disputatum, ostendere cum vellent, cordis simulacrum proponebāt, cui lingua esset applicita: ex corde quidē Nilum ipsum intelligentes, qui sua potens vi affluentissimam humoris copiam è terræ visceribus educeret, vti motus omnis à corde principium habet. Sane illi, cordi totius corporis principatū, præfecturam, arbitriumq; tribuunt, ac perinde Nilum Ægypti dominum agnoscunt: neque quicquam aliud eam esse, quam Niliacæ alluuionis vliginem profitentur. Per linguam vero confluentes vndecumque imbrium eluuies, quas eo quo plurimum intur-

Cordis cum Nilo conuenientia.

inturgescit tempore, in Æthiopia maximas fieri compertissimum habebant, quibus in Nilum collabentibus cataclysmo facto, Ægyptum vniuersam sub aquis versari, veluti lingua humore vndecumque ad ipsam confluente, semper in vdo est, aliquo semper corriuio irrigatur alluiturq; Quoniam vero illis fertilissima rerum omnium vbertas à Nilo est, rerum itidem causas omnium originemque in humorem referebant, omniumq; parentem, omni reiecta controuersia, celebrabant. Quorum opinionem Thales Milesius secutus, ex aqua omnia sensit esse, & in aquam vicissim reditura: principium quippe animantium omnium esse genituram, eandemq; humidam ex quo simile esse veri iudicabat, ex humore oriri omnia: quæ ratio fuit vt maritum Græci potionis nomine nuncuparent, πόσις enim vtrumq; horum significat. Præterea stirpes omnes humido aluntur, humido ad fruges euadunt, humoris autem penuria interim exarescunt. Solis adhæc ignis siderumq; omnium aquarum exhalationibus alitur, quinimo & mundus ipse, vt præstantissimi Philosophorum asseuerant: quod quidem apud Ægyptios tam persuasibiliter receptum erat, vt Solem & Lunam non curru, sed nauigio vti dicerent, ad nutrimentum scilicet & generationem eorum hoc referentes.

Ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδωρ. *Diog. in Thalete.*

A

ÆGYPTVS. CAP. V.

B

PRÆCIPVAM autem Ægypti effigiē ex imagine cordis in ardenti ara thuribulove considentis, ostendere consuerunt: calida enim ac humida est Ægyptus, in Australibus præsertim locis, quemadmodum & cor, idemque in sinistram hominis partem toto declinat turbine. Alibi vero antarcticas regiones, Sinistras ab eis appellari docuimus, in illis autem oriri Nilum, in quo summa eorum religio, & à quo paulo ante omnia proficisci, ex eorumdem institutis dicebamus. Quod vero pertinet ad thuribulū, Hippon Philosophus, vt ex Cratere didicimus, fabula cui titulus πανόπται, cœlum veluti præfurnium esse dixit, homines vero carbones. Sed hæc melius ex Homero declarabuntur: ait is, nullius disciplinæ quātumlibet remotæ nescius, Iouem cum reliquis diis, Solem quippe stellasque omnes ad Æthiopum epulas inuitatos accedere: quasi velit id, quod paulo ante dicebamus, innuere, hauriri ex vdo nutrimenta sideribus. Accumbunt vero apud Æthiopas, quia circa Oceani oram non nisi Æthiopes habitant, quos vicinia Solis, vel diuturna parallelorū mora vsq; ad nigri coloris speciem exurit. Oceanum autem quemnam alium hic intelligamus, nisi Nilum, cui antiquissimum id cognomentum fuit: propterea quod Nilum illi, vt dictum, totius humoris fontem arbitrarentur, Ægyptumq; ipsam suapte vi tantam aquarum redundantiam euomere? Erit itaque cor Ægypti instar, hoc vti sanguinis, ita hæc primarium totius humoris receptaculum: thuribulum vero conuiuas ipsos, vtpote sacrificulos, indicabit hostiarum super ignem positarum nidore exhilaratos.

Homerus Iliad. α.

C

ARDENS ORATIO. CAP. VI.

SED cur non potius dicamus, Cor ita in thuribulo positū significare orationes, precesve, quæ puro ex corde proferuntur ad Deum? idque esse thus illud mundum, quod sibi Deus offerri mandat in Diuinis literis, ex quo scilicet odorem capiat suauitatis. In Euāgelio Matthæi, vbi Dominus perperam agere Pharisæos inquit, qui non obligare iuramentum, quod per altare fieret, arbitrabantur, sed quod per donum altari illatum: Adamantius cor hominis inter alia significata idem & altare intelligit, per votum vero recti alicuius operis deliberationem, quod faciundum simulac insederit animo, oblatum vti votum, interpretatur. Nam & Latini vota alia *Concepta*, alia *Nuncupata* vocant. Priora illa sunt, de quibus hic intelligit Adamantius. Quoniam vero multi palam dona hæc eleemosynarum, precum, ieiuniorum, offerunt corde, tamen sunt alieni à Deo, hi Pharisæi sunt, cæcorum duces: qui quæ exterius perpendunt, quæ vero interius sunt, minime contuentur: ita per dona iurandum censent, non per altare, à quo donis ipsis accidit sanctitas. Monet igitur Dominus, vt consideremus cuiusmodi

Cor, thus mundum. Matth. 23.

D

iusmodinam ex corde eleemosynæ, vel Psalmi, vel preces, vel ieiunia offerantur: atque ita qui testem altare, hoc est, cor & conscientiam appellat, per altare iurat, ac perinde omnia quæ continentur in eo, complectitur.

COELVM. Cap. VII.

PLVTARCHVS hanc cordis effigiem subiecto in foco succensam, cœlum indicare contendit, animumque illum, qui propter æternitatem nulli vmquam senectuti obnoxius est: Et Apuleianus Trismegistus ab Hippone non admodum diuersus, Ægyptum cœli agnoscit imaginem, iisque omnibus æquiparari, quæ in cœlo gubernantur exercenturque, &, si dicẽdum sit verius, terram eam totius mundi templum esse. Quinetiam inuenias apud nonnullos, vniuersum terrarum orbem in Diuinis literis nonnunquam Ægypti nomine nuncupatum, vt eo Psalmi loco, *Venient legati ex Aegypto*, propterea quod vniuersam terram eodem, quo Ægyptus, modo coagmentatam imaginentur.

Ægyptus cœli imago, & mundi templum.

CLIBANVS.

CONSCIENTIA IGNE EXAMINATA. Cap. VIII.

FACIT vero ad hanc cordis significationem Clibanus, in Diuinis literis passim propositus, cui cor hominis aptissima confertur similitudine, de quo tam frequens in Mosaicis libris, & Prophetarũ aliorum oraculis mentio reperitur, siue per similitudinem, siue sit pro instrumẽto sacrorum positus: Clibanus enim præfurniũ est apud Latinos: per eius figuram interpretes cor hominis, vti dictum superius, intelligunt. Nam quædam Deus apud maiores nostros, veteres inquam Prophetas, apponi sibi vult Clibano cocta, hoc est, tacita mentis agitatione examinata: cum scilicet nos erroris pœnitet, conscientia nostra ardore quodam occulto intra se succenditur, vitiumque ipsa suum paulatim exurere contendit.

SACRORVM ARCANA. Cap. IX.

ADAMANTIVS putat ex Clibani forma, quæcumq; in Diuinis literis profundiora vel inenarrabilia sunt significari: quippe quæ recondita delitescunt in sensu mentis, neq; facile ad imperitũ vulgus proferri possunt: sunt enim multa huiusmodi, sicut de Camelo, & Sue, & altero quidem ruminante, sed qui pedem integrum habeat, altero vero bifidam pro se ferente vngulam, sed qui minime ruminet. Ita etiam de Adamo per Euam astu Serpentis deceptam, in præuaricationem adducto, quarum historiarum mysticum significatum locis suis exposuimus ex Philone apud Ezechielem, vt ad Adamantium reuertamur, quæ de Cherubino, vel de Deo media sui parte succenso, vel de admirabili illa visione, sunt literis demandata, nisi coquantur in Clibano, neq; quidem mandi, neq; deuorari, ita vt sunt cruda, poterunt: hoc est, vt cruditatem hanc interpretemur, nisi qui latet interius sensus diuini calore ignis molliatur, excoctusq; ita cibus fiat, vt mandi possit, & ad nutrimentum assumi, aliquid semper occursabit, asperitate sua difficile, quod ab eorum gustu mortales auertat. Oseæ dictũ est: *Corda eorum sicut Clibanus incaluerunt*, quod longe seciore à superioribus sensu tunc fieri intelligendum est, cum vitiorum ardor cor ipsum interius exurit: quippe cum mortales flagranti cupidine incensi, suam ipsimet perniciem affectantur: in medio enim hæc posita sunt, vtrum res ad sacrificiũ coquere, an exurere potius inutiliter velimus. Atq; ita Clibanus varia interioris affectus habet significata, proq; sensu mystico figuratur. Minime vero prætereundum videtur, quod Hierosolymitanus Hesychius hieroglyphice super Clibano philosophatur eo Leuit. loco: *Cum autem obtuleris sacrificium coctum in Clibano de simila.* Nam per Clibanum Mariæ virginis vterum significari tradit; Clibano enim ignis superponitur, qui supponitur in craticulæ ministerio. Veluti enim Clibanus & ignem & panem coquendum desuper accipit, ita Dei genitrix Spiritum sanctum, & Dei verbum in vtero suo conficiendum maturandumq; suscepit, & quæ multa in hanc sententiam prosequitur. Est vero Clibanus, tũ furnus, tum sartago, aut testa quædam grãdior, operculo vel ferreo, vel ex ære præmunita, supra quod ardentes prunæ ingeruntur: vt quod intra positum est, coquatur, condiaturve: alicubi totum hoc opere figulino conficitur. Ad huius autem similitudinem formata est pectoris concauitas, per quam

Clibani in sacris literis hieroglyphica.

Ezech. c. 10.

Oseæ c. 7.

Leuit. c. 2.

spiritus vltro citroq; commeat. Columella scrobem Clibano similem fieri monet, vt imus quã summus sit patentior, quo radices latius euagari possint. Ex hac itaque forma nonnulli Prophetarum scripta Clibano similia dicunt, quæ plus habeant in recessu, quam ore summo polliceantur.

DE SARTAGINE. CAP. X.

EST & Sartago ab hieroglyphicis huiusmodi non absimilis: nam eodem pene significato sacrificium Deo facturi, quædam in sartagine frigere iubemur.

RESIPISCENTIA. CAP. XI.

Clibani & Sartaginis differentia.

EA tamen differentia, quod in Clibano tacitæ conscientiæ stimulus adurit, in sartagine culpam agnoscimus, eamq; nosmetipsos incusando ream facimus, quasq; mereri nobis videmur pœnas, vltro deposcimus, & modo hunc, modo illum errorem solicita repetitione versantes animo, quæ satisfaciendi ratio nobis reliqua sit, agitamus. Alij rem eo tradunt, vt Prophetarum oracula toto mentis ardore versanda submoneant: inde enim fieri, vt repetita sæpius, & inter se conglobata, facile intelligi & explicari possint: vt hinc eam saltem quæ ad mores pertinet doctrinam assequamur. Alio vero modo sartago apud Hesychium accipitur pro cruce Christi: siquidẽ cibus, qui prius ineptus erat ad mandendum, simulatque sartagini fuerit incoctus, mandi potest: ita corpus Christi antequam pateretur, si foret esui exponendum, vt ipse de se sæpe futurum aiebat, abominabantur humanæ aures, respondebantque omnes: *Durus est hic sermo: quomodo potest hic corpus suum apponere vt manducetur?* Post crucem vero patefactum est, id diuino munere dispensationeque fieri posse: nam totum illud mysterium in Christi passi commemorationem institutum est.

Ioan. 6.

DE CRATICVLA. CAP. XII.

CRATICVLA tota prorsus Hebræorum esse videtur: sed enim Cyrillus hieroglyphicum in ea agnoscit Ægyptiacum.

IRA. CAP. XIII.

AIT enim eam subiecto igni, & corde superimposito, furoris & indignationis apud sacerdotes illos indicium fuisse, vt ex eo scilicet cordis bile succensi excandescentiam ostenderent.

POENITENTIA. CAP. XIV.

Pœnitentiæ vera indicia.

NOSTRI hoc sanctius intellexere, qui Craticulam pœnitentiæ signum posuere (liceat vero mihi Theologorum dictata sectanti, eorum interdum vocabula vsurpare) non tamen hinc tacitã mentis exulcerationem intelligentes, sed amaritudinem conscientiæ minime simulatam, manifestissimis vero conspicuam argumentis: quippe vbi luctu, lacrymis & lamentatione conficimur ob ea, quę nequiter, improbe atq; inique patrauerimus: vnde mox fletus ex intimo cordis fonte prorumpens carnem maceret, ieiunia debilitet, abstinentia comminuat, atq; arefaciat. Hæc enim est illa in propatulo posita sui conflictatio, quæ succensos diuini amoris igne carbones omnib. ostendit, exemplumque aliis prębet, qua se quis ratione possit abnegare. Hinc nonnulli quos ardens inuitat ad æthera virtus, non flagrantem modo animum præ se ferunt, verum & corpus ipsum tormentis obiectare nõ dubitant. Talis olim pientissimus Laurentius fuit, qui dum edaci corpus igne torreretur, longe magis animo in ipsius Christi amorem accendebatur, sacrificiumq; Deo sanctum & immaculatum interius cor, exterius corpus, in vera craticula vstulatus offerebat. Neq; tamen sum nescius Adamantiũ hæc, quæ de craticula dicta sunt, ad Diuinæ lectionis inquisitionem adducere: cum ea scilicet ardenti studio consectamur, quæ nullo obtecta velamine vnicuiq; sunt intellectui peruia, cuiusmodi scilicet est sensus, quem Historicum Theologi nominarunt. Qua vero ratione craticula Christi mortem & resurrectionem significare possit, apud Hesychium videndum, Leuitic. II. eo loco: *Si autem in craticula fuerit sacrificium.*

Diui Laurentii martyrium.

CONDI

CONDITORIVM. Cap. XV.

EX eo autem, quod cor in abceſſu pectoris latitat, & intra præcordia ſe reducit, Diuinæ literæ cor plerũmq; non tam pro ijs, quæ in abdito profundoq; mentis receſſu conduntur, quam pro quarumcunq; rerum receptaculo, vbi hæ in diuturnum tempus aſſeruandæ reponuntur in occulto, per cordis effigiem exprimere conſuerunt. Vnde in ſepulcri etiam ſignificatum cor accipiunt. Chriſtus enim Euangelio manifeſte ſepulcrum Cor terræ nuncupauit: *Sic erit*, inquiens, *Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Matth. 12.* *Cor terræ ſepulcrum.*

CONCORDIA. Cap. XVI.

NEQVE vero me pigeat iuniorum etiam inuentum antiquis his ſubtexere, qui commenti ſunt in concordiæ ſignificatum duo corda vinculo colligata figurare, quod à corde vocabulum, non à citharæ chordis deductum exiſtimarunt.

DE SPINA DORSI. Cap. XVII.

OSSA quinetiam & neruos aliquot Ægyptij inter hieroglyphica retulere, cuiuſmodi os illud eſt, quod à ſumma ceruice multis diſtinctum internodiis per vniuerſum dorſum excurrit.

TITILLATIO. Cap. XVIII.

PER eius enim picturam, nequitiam petulciorem concitatamq; titillationem ſignificabant: ſiquidem humanam genituram à cerebro delabi, perq; id oſſis defluere, non Ægyptiorum modo, ſed multorum etiam aliorum opinio fuit: Alcmæonis vero præcipua, quam vna cum Hippocrate Poetarum aliquot authoritas confirmauit. Sentire hoc ipſum Plato videtur, dum ſeminij vim vertebralis oſſis defluuium eſſe tradit. Hinc Maro:

Exoriare aliquis noſtris ex oſsibus vltor. *Ænei. li. 4.*

quod ad Anaxagoræ ὁμοιομερείαν nonnulli referunt, cuius opinionem Lucretius acriter inceſſit, quod putarat is:

Oſſa videlicet ex pauxillis atque minutis
Oſsibus, & ſic de pauxillis atque minutis
Viſceribus viſcus gigni, ſanguemq́; creari,
Sanguinis inter ſe multis coeuntibus guttis.

Democritus eam ex totis prodire corporibus, præcipuisq; eorum partibus velut carnoſis, fibris, & oſſibus, arbitratus eſt. Cæterum Philoſophorum & Medicorum plurium diligentia ſecus rem inuenit, qui genituram minime eſſe oſſis vllius medullam, ſed ſanguinem potius aſſerunt: quibus Pythagoras etiam adſtipulatur, dum eam probatiſſimi ſanguinis ſpumam eſſe contendit, ac alimenti nutrimentũ. Huiuſmodi porro ſanguis ab hepate ad renes immittitur, per meatus inde ad id aptos flexuoſo quodam tramite ad teſtes dilabitur, quod in diſſectionibus apertiſſime compertum eſt. Vnde Anchiſes apud Maronem, paterna impulſus charitate clamat: *Genitura humanæ origo.* *Vide Cenſorinum c. 4.*

Proiice tela manu, ſanguis meus. *Ænei. li. 6.*

Quod ad imitationem Pindari dixiſſe videtur, qui Nemeis ita, τηλαυγὲς ἄραρε φέγγος αἰακιδᾶν αὐτόθεν ζεῦ, τεὸν γὰρ αἷμα. Quidam Philoſophorum rerum venerearum libidines in iecinore contineri arbitrati ſunt, quod à Lactantio quoq; memoratur lib de Artificio. Et Mathematici iecur à Venere regi autumant, in eoque amoris ſedem Poetæ omnes agnoſcunt, dum Cupidinem iecur ſagittis appetere vlcerareque conqueruntur. Atque ita VII. Prouerb. Salomon: *donec transfigat ſagitta iecur eius.* Verum aliud eſt concupiſcere, aliud commoueri ad procacitatem: alterum enim mentis, alterum corporeæ munus eſt viuacitatis. Quæ vero ad iecur pertinent, in Vulture ſatis examinata ſunt. Sed enim cum renes oſſi, quod ſupra poſuimus, adhæreſcant, non imperite figmentum hoc ſuum Ægyptij commenti ſunt: nam & Aſtronomi renes & genituram in Veneris poteſtate conſtituunt. Renes ait Varro ita dictos, quaſi riui ab his obſcœni humoris oriantur. Quod vero & lumbi eidem oſſi adiacent, Ægyptij per lumbos Venerem innuebant: hinc apud Comicos & Epigrammatarios Poetas, vbi quid laſciuius enunciandum fuerit frequens adeo de lumbis mentio: dum fluctuantes eos alij, alij exporrectos, alij aliter dicunt. Tangit & Perſius hoc, vbi laſciuorum Poematum recitationem inceſſit, dicens: *Lumborũ varia ſignificata.*

Psal. 38. *Cum carmina lumbum intrant*, & inferius: *Summa de lumbe saliua.* Habemus & in Sacris concentibus, A vsque ad noctem renes increpuisse, & impletos illusionibus lumbos. Et Genes. x x x v. *Reges de lumbis tuis egredientur.* Præterea vbi Paulus de Leui ad Hebræos scribit: *Adhuc enim*, ait, *in lumbis patris erat,* Capit. 7. *quando obuius ei factus est Melchisedech.* Neque tamen inficias ierim, aliquot Diuinarum literarum locis Lumbos poni pro Virtute, vt x i i. cap. Regum tertij, qui tamen apud Hebræos primus inscribitur, vbi Roboam seniorum spreto consilio salutari, adolescentiorum, in quorum adulatione fuerat educatus, animos prætulit, qui ferociores erant: suaserunt enim illi vt rex iuuenis & imperitus rerum, fortem se atque terribilem populo ostentaret, & ita loqueretur ad eos: *Minimus digitus meus compactior est lumbis patris mei.* Quo responso amaritudinis pleno factum est, vt statim à tribus decem desertus fuerit, regno quod pater auxerat, ad duas tantum tribus imminuto. Quamuis vero Diuinæ literæ lumbis plurimum tribuant, vbi de genitura mentio sit facienda, non illæ tamen ossa ipsa ex Ægyptiaca disciplina reijciunt. Nam vbi Laban accipit hospitio Iacobum sororis suæ filium agnitum, significare volens etiam ex patris consanguinitate eum sibi coniunctum esse, *Os*, ait, *meum es, & caro mea*: quasi ad id respiceret, quod veteres plerique Philosophi tradidere ossa ex virili semine in embryone gigni: ex B materna vero genitura virili circumfusa, carnem ipsam fieri. Sed quod alicubi *Lumbos*, in vulgatis habetur editionibus, Symmachus vertit, *Latera*, sed eodem vtrumque significato, concupiscibilis animæ pars signatur: iuxta enim latera renes sunt. In lumbis sane maxima, aiunt interpretes esse solet incitatio ad concupiscentiam, aduersus quam renes nostros & cor nostrum aduri, in sacris adorationibus suppliciter imploramus: quippe vt & naturali appetitui, & voluntati simul obsistere valeamus. Hac de causa dicebat Apostolus: *State præcincti lumbos vestros vero tamen cingulo*, hoc est, voluptate ea, quæ vera sit, quæ scilicet à castitate & continentia oritur, quod dubio procul est à Domino desumptum, vbi præcinctis nos iubet esse lumbis. Nam & apud Romanos, *Cinctus*, armatum strenuumque significat, vt *Discinctus*, contra imbellum & effœminatum. Iam & hostiæ renes ignibus traditi, dubio procul significant genitalium partium ardores extinctos esse, quique omne quod pingue est de renibus & omnibus interioribus obtulerit, tunc vere purgatus omni libidinis vitio, pro delicto hostiam iugulauerit. Sed quoniam hæc in Diuinis literis & sæpe & multipliciter habentur, non importunum fuerit, quod ad hanc sententiam facit, locum ex Leuitico repetere, vbi de pacificorum sacrificijs agi- C tur: vbi sane Legislator iubet duos renes cum adipe, quo teguntur ilia & reticulum, siue vt alij edunt, fibras iecoris cum renunculis, adoleri super altare in holocaustum: ex his, vt ait Hierosolymitanus Hesychius, Legislator vult nuptiarum desiderium offerri Deo, vt prolis causa, non fornicationis, prouenia & honorabile sit coniugium, & torus immaculatus. Iungit vero iecur renibus, quia delectatio siue concupiscentia in eo sedem habere fertur, hepate vero in renes vim operationis suæ mini- Concupiscentiam. strante, quod per desiderium quam Græci ἐπιθυμίαν vocant, motum fuerat, ad desiderium effectus concitatur, quæ duo simul adolenda sunt: vt scilicet neque praua nobis proponamus, & si quo modo suggerantur, abolere festinemus: & vt verbis vtar Hesychij, quia in hepate concupiscentiæ requiescere putantur: propterea pinnam, hoc enim ex L X X. desumit, hoc est, summitatem cum renibus auferri præcipit, & offerri ad altare, vt ab omni mala delectatione mundemur, scientes quod primitiua cogitationum nostrarum Deo necesse habemus offerre. Demum, vt à gentibus quoque arma nobis mutuemur, Poeta venustus in hanc sententiam ait:

Ouidius. *Principijs obsta, sero medicina paratur,*
Cum mala per longas inualuere moras.

TEMPERANTIA. Cap. IX.

NIMIRVM in Sacris nostrorum literis id erat temperantiæ signum, quod in salutari victima lumbos eximi mos erat, tamquam impuros, ait Philo, propter concitandæ libidinis titillatum, semine per eos irriguo. Diuino autem præcepto lumbos præcingi iubemur, cum sacra illa solemnia ferimus, quæ tunc temporis instituta sunt: cum exeuntes ex Ægypti captiuitate, hoc est, ex voluptatum & deliciarum illecebris, Agnum, hoc est, puritatem edere admonemur, & in castimoniæ cõuictu discumbere. Apud Nilum autem huiusmodi lex de temperantia lata est, qui, vt Ambrosius, Geon est, vnus

A vnus ex quatuor Paradisi fluuijs, qui virtutem hanc significare dicitur: de quo satis in Accipitris commentario disseruimus. Quod vero de vasculorum perplexitate dicebamus, admittit id etiam Aristoteles, qui testes libramenta quædam esse dicit, quorum beneficio semen ad penem commodè labatur: neque id semel asseruit, dum eorum aduersatur opinioni, qui testes solos genituræ receptaculum putant. Innititur verò is exemplo Tauri, qui iam exectus Vaccam impleuerit. Quemdam etiam, ait Albertus Magnus, euiratum, prolificam in coitu operam nauasse, licet Galenus ab Aristotele diuersus eat, testesque omnino seminis receptacula esse contendat. Quinetiam Auerroës in hoc à suo dissentit Aristotele. Quibus responsum fieri posset, si testes in hunc vsum à natura tributi essent, animalibus vtiq; omnibus id officij subministrarent, neq; vlla esset absque illis propagatio: secus verò plerumque repertum, vt quæ recitauimus exempla testantur. Cadunt igitur causa, qui solis, quos oggerunt, testibus innituntur. Ab hac spina cauda exit: ea curta, in Diuinis literis ostentat eos, quibus nulla de futuris cura, qui diem nouissimum, futurumque Dei iudicium aspernantur, qui subinde dicunt, *Edamus & bibamus, pereat qui crastina curat: cras enim fortè moriemur, quia mors aurem vellens, Viuite, ait, ve-*
B *nio.* Est enim cauda pars corporis extrema.

An testes soli, causa genituræ.

DE PVDENDIS. CAP. XX.

PVDENDORVM significata his adiungere necessarium est. Nam vetustas illa, vt minus vitiosa fuit, ita simplicius apertiusq; de vnaquaque re philosophata est: neque erat tunc temporis in humano corpore quicquam, quod vel visu, vel nuncupatione sua, turpe iudicaretur. Prauis vero moribus succrescentibus, multa decernenda fuere tam factu esse, quam dictu turpia, vt qui rebus suis modum præscribere nescirent, ipsius saltem turpitudinis infamia absterrerentur. De antiquissima igitur disciplina dicturus, quæ ad significationem figuræ illius, quæ tam visu, quam dictu obscœna iudicatur, pertineant, veniam mihi dari postulo, ac in eam hæc accipi partem cupio, propter quam & prius excogitata à veteribus illis fuerũt, & à me nunc in commu-
C nem vsum propalata: eo quidem consilio, vt hæc illis scriberentur, qui sanctius instituti, rerum viscera & intimas medullas, non verborum superficiem, examinarent.

MAGNANIMITAS. CAP. XXI.

ESTO igitur prima pudendi virilis significatio, quæ tot columnis incisa, tot obeliscis notata, tot alijs veterum monumẽtis insculpta, magnum & erectum viri fortis animum ostentarit. Extant adhuc columnarum frusta aliquot in Sesostreos memoriã erectarum, quæ literis Ægyptiacis incisæ sunt, in quibus vtriusq; sexus naturæ insculptæ conspiciuntur. Sesostrem enim hunc Theopompus libr. III. appellat, quem Sesonchosin aliqui nominarunt: qui scilicet Ægypto regnauit vniuersæ, imperiumq; in
D Europam protulit, de quo apud Herodotum multa. Vbi igitur in columnis aut obeliscis ab eo positis virilia pudenda conspexeris, bellicosos, strenuos, & magnanimos viros armis ab eo superatos intelligas. Nam & coniectores, mulierem, quæ virum & liberos habeat, si commutatam se in marem somniauerit, viduam breui futuram conijciunt, atque ita viri muneribus functuram: quæ vero liberos non habeat, mares parituram: quæ virgo sit, futurum vt primo quoque tempore matrimonio elocetur. Ita semper ea humani corporis pars aliquid indicat, quod ad negotia virilia pertineat.

Artem. li. I. cap. 47.

Artem. ibi.

Vicit armis strenuos, vicit fama inertes.

FORMIDOLOSVS ET IMBELLIS. Cap. XXII. A

Macro. Satur. li. 5 c. 9. sit citat. ex Hom Iliad. ὦ μοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. Æneid. lib. 9. Horat. li. 2. Epistol.

VBI vero in monumentis ijsdem muliebria videris incisa, argumentum est, imbelles, molles, & inertes homines ab eo subiugatos, cuius nomen, vel nota superposita fuerit. Ad quod dubio procul respexit Homerus, cum Thersitem Græcorum pusillanimitatem increpantem his verbis inducit, κακ' ἐλέγχε' ἀχαιΐδες, οὐκέτ' ἀχαιοί Id quod ad Numanum sese & sua gloriose iactantem non inuenuste transtulit Maro, dum eum, *ó Phrygiæ (neq; enim Phryges)* in obsessa Troianorum castra dicentem inducit. Alibi virorum negotia præscribit, vt hi bella pacemq; gerere deberent. Et Horatius virilem Cleopatræ animum obstupescit, quæ generosius perire quærens, ensem haudquaquam muliebriter minus expauerit. Apud eundem Tyrtæus Poëta non mulieres, sed mares potius animos in Martia bella versibus exacuit. Ouidius quoque in Eunuchum, cum militem virum esse debere assereret, *Ista mares tractant*, dixit, *tu spes depone viriles.* Ad hæc Onirocritæ dicunt, si princeps quispiam in fœminam se degenerasse per nocturnam sit imaginem arbitratus, futurum, vt loco deijciatur: propterea quod mulieres plurimum imperijs virorum subijciuntur. B

INNOCENTIA. CRIMEN. Cap. XXIII.

Quid per Masculum & Fœminam in diuinis significetur.

NON est hoc loco prætereundus sacrificij veteris mos, vbi per Masculi vocabulum, insontem, & nulla criminis macula notatum intelligi debere autumant Theologi: per fœminam vero, crimen. Cyrillus enim Leuitico, homilia prima, siue ea sit Origenis, vbi agitur de Vitulomasculo sine macula offerendo, masculum ait intelligi, qui peccatum ignorat: propterea quod fœmina sit peccati symbolum. Labilis enim, mollis, & ad delinquendum procliuis admodum est mulier. *Masculum igitur sit munus quod Deo offers*, hoc est, muliebre nil habeat, concupiscentia vacet, fragilitatem aufugiat, nihil molle, nihil dissolutum meditetur, Et Masculi denique nuncupatio in Diuinis literis virum indicat virtutibus perfectum, qui præsenti fortiq; animo semper est: cum mulier contra tantæ sit infirmitatis, vt Salomonis Sapientia dixerit, *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et mares tantum stirpis Aaroneæ iubet Dominus vesci sacrificato: quia scilicet non omnium est de Deo disputare, sed eorum tantum qui nihil fœmineum, nihil fluxum in cognitionibus habeant. Demum, ne de Deo disputare præsumamus, quamdiu per quasdam declinationes diffluentes, vel domesticas curas, vel inania negotia, à Masculorum dignitate vigoreque exciderimus. Similiter in victima peccati, Masculus tantum de genere Sacerdotali vescetur carnibus eius: *ad pœnitentiam enim forti opus est sensu*, ait Hesychius, *& intentione virili.* Cui Psalmographus ita succinit: *Viriliter age*, vigoremque audacter amplectere, & in quamcunque prouinciam te delegauerit Dominus, eam & alacriter suscipe, & non ignauiter administra. Porro Vir qui testiculos auulsos habeat, in Diuinis literis hieroglyphicum est hominis qui vitam prius pie sancteque institutam habuerit, iuuentutemque omnem bonis operibus exercuerit, ingrauescente vero ætate ad nequitias & inquinamenta declinarit. Nam cum testes, vti superius ostensum est, virtutis indicia sint, euitatio mollitiem dubio procul effœminationemque significat, ipso se vocabulo prodente. Vel, vt Hesychij sententia est secuisse ille abstulisseq; sibi testiculos videtur, cuius impius animus sceleratq; mens timorem Domini, veramq; abiecerit pietatem: perinde ac si crudelis manus semetipsum abscinderit, hoc est, sese à Dei coniunctione, quæ sita est in virtutibus, abstulerit, & bonæ frugis prole fœtificationeq; priuauerit, ipso quippe abiecto signo per quod vera virilitas in homine cognosci possit. C D

Per testiculos auulsos quid.

ERGA PARENTES INGRATI. Cap. XXIV.

ANTIQVORVM autem religione institutũ fuit, Gallos, euiratos quippe Sacerdotes, Deûm Matri ministrare, per-

A re, perpetuæ eius seruituti addictos: quod qui patris, matrisve nomen violauerint, eo supplicio damnandi viderentur, ne possent ipsi vnquam fieri parentes, in qua sententia fuisse Lucretium, hæc eius carmina declarant:

Gallos attribuunt, quia numen qui violarint Lib. 2.
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sint,
Significare volunt indignos esse putandos,
Viuam progeniem qui in oras luminis edant.

COELI FOECVNDITAS. Cap. XXV.

QVÆ vero de Cœli pudendis à Saturno falce abscisis, & in mare deiectis veteres fabulati sunt, sententiam præ se ferunt à Diuinis literis non admodum alienam. Deum quippe omnium rerum species conformasse, moxque præcepisse, vt coniugio quæque suo crescerent, replerentque terras: B id quod & plerique Philosophi dixere, rerum semina cœlitus delapsa tempore quæque suo coaluisse, inde ad eas propagandas naturam vsum Veneris indicasse. Iam & Osirim Ægyptij suum (de quo sæpe alibi) humana effigie pudendis obscœnius excitatis faciebant, inde generis nostri causam (Sol enim Osiris) & per quem capite gestabat calathum, educationis beneficium significaturi.

Vnde Ouid. in Ibin. ...Saturnus vt illas. Subsecuit partes, vnde creatus erat. Macr. Sat. lib. 1. c. 17.

MERCVRIVS, VEL EFFICAX SERMO. Cap. XXVI.

SERMONIS efficaciam persuadendique vim ostentare veteres si voluissent, Mercurij simulachrum grandiori iam ætate, barbatum, & effœto propemodum corpore, natura tamen obscœnius excitata, eaque tantum parte validissimum faciebant: cuiusmodi signum Cyllenis fuisse Pausanias tradit, atque eo sigillum ea specie æneum apud Fabium C Caluum Rauennatem, Romæ vidi, cui quidem signo, præter hæc vestis erat suffarcinata, in cuius sinum poma, fœturæ scilicet indicium, condebantur: nempe quod sermo, cuius omnino symbolum est Mercurius, in grandiori prouectiorique ætate vim quandam propemodum generandi, transigendique aliquid habeat, vt quod in consultatione propositum est, deliberet, persuadeat, ac omnino conficiat. Artemidorus Onirocrita scribit, se quoque Cyllenis vidisse Mercurij simulacrum, cuius species non alia erat, quam pudendi virilis effigies: eaque de causa Coniectores super sermone disserunt, quæ quis per eius partis imaginem somniauerit.

Sigillum Fabij Calui Rauennatis.

Artem. lib. 1. cap. 47. Artem. ibi.

INVETERATA NEQVITIA. Cap. XXVII.

D ADDI solida est Hermis huiusmodi vestis longo syrmate tracta, quorum quidem similitudinem Theophrastus Eresius in homines nequã & intemperãtes detorquebat: propterea quod syrma, ventrem, pudenda, & barbam tantum haberet: ita illi vestem traherent fœminarum more, ventri dediti essent, atq; libidini, nequitiam in ætatem etiam grandiorem producerent, cum vitia quædam, vt Satyricus monet, cum prima sint barba resecanda.

SERMO INANIS. Cap. XXVIII.

INANEM vero sermonem ostendere volentes, Mercurium eundem iuniori specie ac prorsus impubi cum effinxissent, attracta illi pudenda vel desidentia faciebant: in his enim qui nondum ex ephebis

ephebis excessissent, infœcundam & imperfectam esse orationem animaduerterant: vt pote quod ætas illa ad prudentiam nondum esset idonea. Huiusmodi vero signum vidi Neapoli in magnificentissimis Mactaleonum ædibus.

PROVENTVS. Cap. XXIX.

Quin & nominis etymologia indicat Priapum esse semen.

IAM & Priapi simulacra in hortis statui ab antiquis solita, ne multum in his immoremur, prouentus qui deposceretur significatum habebant. Ea vero de causa fieri consuesse, ait Varro, quod horti omnes in tutela sunt Veneris, quæ totius est generationis Dea.

CONTINENTIA. Cap. XXX.

Libidinis frænum.

FRÆNVM libidinibus atque nequitiæ impositum & imponendum esse, admonere cum vellent Ægyptij Sacerdotes, genitale viri manu cohibitum atq; coërcitum pingebant: quippe hominis continentiam eo gestu describentes. In appendicibus vtique ad Virgilianum opus adiectis, cuiuscumque illi fuerint ioci, sapienter quidem compedibus Venerem constringendam inuenies, quantumque natis creandis seruiat adeundam, vt corruptum ibi locum ex Lactantij Firmiani lectione corrigamus: ita enim apud eum legas:

Vna sitim sedent, natis Venus alma creandis
Seruat, hos fines transiliisse nocet.

Approbesque interim eorum fortitudinem, qui potius excastrari voluerint quam illicito coitu contaminari, cuius facti fidem apud Cyprianum & Origenem quærito. Præcipuum autem illud in Christianorum institutis præceptum ponit Eusebius, γαστρός τε καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα κρατεῖν, *ventrem* quippe, *quæq; sub ventre sunt, coërcenda.* Sanè Anacharsis Scytha conuiuio acceptus apud Solonem, ita mox decubuit compositus, vt vna manu pudenda, altera vero os obsignaret, palma ad id appressa, daturus quippe per huiusmodi gestum continentiæ atque silentij monumenta. Eam vero toto vitæ tempore continentiam à delicijs omnibus alienam secutus est Anacharsis: quare statuis eius inscriptum erat, Γλώσσης, γαστρός, αἰδοίων κρατεῖν: quippe, *linguam, ventrem, mentulam compesce.* Nam ille nimirum ante omnes probus est, qui tribus his egregie sibi temperarit. Neque vero paruam huius continentiæ laudem meruisse videtur Alexander Macedo, cui adhuc iuueni cum puella, noctis bona parte peracta, deducta esset, vt cum eo dormiret, quæreti Regi tarditatis causam, respōdit illa, expectasse se donec maritus cubitum iret: cōmotus Alexander ministros acriter obiurgauit, *Reducite*, inquiens, *hanc: parum enim abfuit quin vestra culpa factus fuerim adulter.* Quin & captiuas Darij puellas quanta integritate seruauerit, ignorat nemo. Exempla hæc adolescens, ætate feruidus, delicijs affluens, adulatoribus vndiq; circumseptus, sponte præstitit, vt nos qui monitis dubio procul sanctioribus eruditi sumus, aliquando cogeret erubescere.

D. Laert. in eius vita.

Continētia Anacharsis & Alexandri Magni.

Plutarch. in Alexandri vita.

VENVS VERECVNDA. Cap. XXXI.

NON defuisse vero vnquam qui verecundiam adamarent, tot Veneris simulacra in antrum abdita, de quibus alibi meminimus, indicio esse possunt. Adhæc, iuxta Mantineam Nigræ Veneris sacellum apud Meliastas fuit: ad verecundiam quippe, qua præditum esse debet humanum genus, indicandam. Reliqua enim animantia die plurimum & in propatulo, homines vero & clam & plurimum noctu liberis dare operam solent. Simulacri huius meminit Pausanias lib. VIII.

EXTINCTA LIBIDO. Cap. XXXII.

Herûs & Leandri fabulæ sensus.

APVD Ægyptios genitalia à Titanibus desecta, & in fluuium demersa comperias, quod libidinis ardorem extinctum, aut extinguendum esse, mystico eo sacro intelligendum. Græci Herûs & Leandri

A Leandri fabulam commenti sunt, vt extincto lucernæ lumine, calore quippe naturali deficiente, iuuenilis quoque concupiscentiæ ardorem extingui significarent: atque ita tam marem, quam fœminam gelida senectutis procella exagitatos in aquas immergi, ac denique suffocari. In sacris nostrorum literis sententia huic fabulæ non absimilis de flore amygdalæ, de locusta & cappari habetur, quam loco suo satis explicauimus. Neq; tamen illud contemnendum, quod Græci extinctos compressosq; nequitiæ stimulos à viro forti, hoc est, virtute prædito, iudicare volentes, Anteum illum suum Terræ filium ab Hercule collisum fingunt: nihil enim aliud est Anteum à terra procul sublatum enecare, quam à libidinoso tactu manus & mentem procul amouere.

COELESTE RERVM OMNIVM PROMPTVARIVM. CAP. XXXIII.

De Panos & Luna mutuo amore, Virg. Georg li. 3. Simulacrũ Panos.

PANOS vrbs in Ægypto fuit, in qua huius etiam dei colossus visebatur inguine procaciter extento, qui flagellum in Lunam à dextra eius sitam attolleret. Pana enim illi ad Lunæ simulacrum addere voluerunt: quod omnia mortaliũ vsui necessaria putarent à Luna suppeditari. Sed quid hoc sibi vellet argumentum, facilius ex Cabalistieæ disciplinæ significationibus eruemus. Aiunt enim eius mysterij sapientes, omnem siderum vim, quæ rerum procreationi comparata sit, in lunare prius corpus infundi, tanquam in penum aliquam promptuariam: mox illam pro rei vniuscuiusque materia formam vnicuiq; suam fideliter erogare, idq; sibi velle videtur in Panos manu flagellum, quasi accepta eo gestu doceat expendere.

SOL. CAP. XXXIV.

Priapi simulacrum & explicatio.

IN Suidæ collectaneis legas Priapi simulacrum, quem Horum Ægyptij esse dicant, læua penem arrectum continere, dextera sceptrum disco & pennis insignitum, quæ omnia Solis vim ostentent: ex genitali siquidem obscœnius attrectato significari aiunt, quæ abdita sunt in visceribus terræ semina, vi solis erumpere: per sceptrum vero imperium, quod in cœlestibus & terrestribus gerit, cuiusque opera & terra & mari patefacta, sese mortalibus exhibuere, vsusq; & commoditates rerum omnium subministrarunt. Discus, orbem quo circumfertur indicat: pennæ vero, velocitatem, totius cœli ambitu quatuor & viginti horarum spatio quotidie decurso. Sic illis philosophatum est temporibus, vt rem tam seriam, & omni modestia & verecundia tractandam, ad nequitiæ turpitudinisque imaginationes traherent. Sic Iudæi quoq; Beelphegori nonnunquam initiati sunt, ignominiæ quippe simulacro, quem Priapum Latini vocant, Moabitarum de more ferentes sacra, grauissima contra se numinis Omnipotentis iracundia concitata. Sic Athenarum eruditio, arcanaque mysteria vniuersum orbem elusere. Atq; huc demum in Eleusynæ Cereris sacris tormentum illud cæremoniarum, ad occlusas portas diuturnior mora, linguæ obsignatio, & tot habituum & ornatuum, quot Apuleius enumerat, varietas tendebat, vt posteaquam per quinquennium anxij anhelabundique magni alicuius oraculi cognitionem expectarant, & rei cuiuspiam diuinæ maiestatem quandam, diceret Tertullianus, se visuros concepissent, sub naturæ significatione simulacrum virilis membri tot integumentis tamdiu coopertũ, reuelatum tandem intuerentur, quodque quotidie ad naturæ requisita non semel tangere cogerentur, vidisse se pictum aut sculptum, sub religiosissimi iurisiurandi prohibitione profiteri vetarentur. Quodq; longè magis ignominiosum est, huc Philosophi, huc Principes, huc ipsi Romanarum rerum domini Augusti, leuitate nescio qua pellecti, perhibentur.

Num. c. 25. Deut. c. 3. In ridiculam veterũ impietatẽ.

DE VMBILICO. CAP. XXXV.

QVONIAM vero vmbilicus quædam communia habet cum genitalibus, exigit locus ipse, vt quæ partis eius significata sunt, explicentur.

PATRIA. CAP. XXXVI.

Significationes vmbilici tres.

VMBILICI significata alij alio modo acceperunt: sunt enim qui Iouem, sunt qui medium, sunt qui finem, per simulacrum eius intelligant. Iouem quidem ex vmbilico significare videas apud

Curtium lib. IV. cuius effigies smaragdo & gemmis alijs coagmentata erat. Et hoc idem indicat numus, quem apud clarissim. patritium Venetum Stephanum Tepolum vidi, cuius inscriptio est, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΕΙΕΡΙΑΣ ΖΕΥΣ. ibi enim quædam huiusmodi species habetur. Medium vero, vt qui dixit Delon orbis vmbilicum. Finem, Martialis, cum scripsit:

Mart. lib. 4. Epig.

Artem. li. 1. c 45.

Iam peruenimus vsque ad vmbilicum.

Sed eo loco intelligendus est voluminis terminus, qui cum volumen explicatur, in fine omnino est: cum vero idem obuoluitur in spiram collectum, medium tenet locum. Sed enim Onirocritæ per vmbilicum dubio procul patriam intelligunt, vnde scilicet educationis auspicia suscipiuntur, & per ea quæ vmbilico accidant in somnijs videri visa, de patria vaticinari solent.

Quia in vtero infans ab vmbilico alimoniã capit.

MEDIVM. Cap. XXXVII.

Hominis medium quid.

VIDETVR vero patria vnicuiq; homini orbis medium esse, cum ab eo loco, vbi quisque lucem auspicatus est, & terrarum situm, & mundi spatia metiri incipiat, & quoquo versum iter arripuerit, patriam semper quasi centrum statuat. Sed apertissimè Cicero Vmbilicum pro Medio poni ostendit in Verrem actione VI. *Et raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant ex Ennensium nemore, qui locus, quod in media est insula situs, Vmbilicus Siciliæ nominatur.* In homine quoq; vmbilicus medio totius corporis loco constituitur, siue circulum circumduxeris lacertis manibusque exporrectis, siue ad quadræ figuram factum eum imagineris: quamquam de medio hominis diuersa est & Vitruuij & Varronis opinio: hic enim inguem in homine masculino medium agnoscit, vmbilicum ille. Apud Martialem medios lambere comperias, quod ad Varronis sententiam accedit: nam fœminæ inguem esse medium, idem quoq; Vitruuius confitetur.

FINIS. Cap. XXXVIII.

Vmbilicus in libro quid sit.

CVM autem & finem significet vmbilicus, ostendendum quid vmbilicus in libro sit, de libro enim loquitur Martialis, cum se peruenisse dicit ad vmbilicum vsque, vti paulo ante dicebamus. In quo quidem multi hallucinantur, dum alij vmbilicos esse putant, defensacula ea ænea quibus librorum anguli ornantur simul & muniuntur: quandoquidem cornua etiam eodem errore vocari crediderint à Poëtis, præcipue vero bullam in libri medio affixam. Alij signa esse quædam arbitrantur, quibus antiqui librorum fines concludere soliti essent. ideoq; Porphyrionem citant, qui ad vmbilicum, ad finem interpretetur, apud Horatium.

In Epodis. Ode 14.

—— Deus deus nam me vetat
Incœptum celeres promissum carmen iambos
Ad vmbilicum ducere.

Alij clauos ad similitudinem bullæ, qui pro ornamento affigi soleant tabulis quibus libri conglutinantur, intelligunt. Alij, vt ex errore vno in alium trahantur, rati se aperte rem indicasse, locum Ciceronis ex tertio de Oratore citant: *Sed tum ita solet narrare Scæuola, conchas eos & vmbilicos ad Caietam & Lucrinum legere consueße:* ibi per *Vmbilicos*, lapillos intelligunt lotos & politos, ita enim scriptis prodidere, cum hæ buccinorũ quorundam testulæ sint, quæ turbinatim conuoluuntur, in fastigium acuminatæ vmbilici forma, qui ex lapide olim fieri consueuit, ad vmbilici nostri similitudinem. Vt vero & Martialem & Horatium idem dicentes, neque non Catullum & Ouidium etiam intelligamus, qui vmbilicum hunc eodem omnes significato posuere, sciendum libros olim fieri solitos ductu plurimum perpetuo, vna quippe pagina non vt nos, illis dissectis, & in quaterniones quos dicimus consertis: & quia complicabantur ad instar spiræ conuoluti, inde Volumina dicta sunt à voluendo. In extrema autem pagina firmitudinis ergô paruus admodum bacillus, ex cedro quippe, aut buxo, cupressove, vel ex ebeno, vel ex ebore adglutinabatur, ad latitudinis modum, qua membrana præcisa erat, hunc Vmbilicum appellabant, cuius quidem capita volumine complicato hinc & inde prostarent: solebantque ea ex argento, vel auro, vel etiamnum gemmis ad ornatum præmuniri, atque ea sunt quæ Cornua nonnulli vocitarunt, vt Ouidius ad librum Epistola Tristium prima:

Candida, nec nigra cornua fronte geras.

hæ

hoc est, neq; ebore, neque argento, aut nitida vlla gemma vmbilici præmuniantur, cuius facies atrata luctum præ se ferat Martialis XI.

Explicitum nobis vsq; ad sua cornua librum.

Sic apud eundem, vti superius dictum, quod & apud Horatium, vmbilicus pro Fine ponitur: quia principium libri est, vbi à titulo incipit explicari: finis, vbi tota reuoluta pagina peruentũ est ad vmbilicum. Huius ego generis volumina multa vidi, eaq; vetustissima, alia ex membranis, alia ex Nilotica papyro, alia Græcis, alia Hebraicis, alia etiam Arabicis literis perscripta. Non præteribo papyracea illa monumenta, quæ in arcis Æliæ thesauris Romæ asseruantur, in quibus archetypa est Constantini Imperatoris donatio, papyraceum esse textum, glutine quodam delibutum, mox aut aprina sana, vel vitro exæquatum ac perpolitum, vt & scripturæ patiens fuerit, neq; vlla calamum asperitate offenderit, miro quippe læuore complanatum.

CASTIMONIA ET CONCVPISCENTIA. CAP. XXXIV.

EXCISVS vmbilicus apud Diuinarum literarum Interpretes castimoniam significat: eo enim modo, quo præcisum præputium Circumcisionis illius est signum, qua libidinem atque nequitiam à corde resecare debemus, ita in fœminis vmbilici amputatio castimoniam indicat: virtus enim eius in vmbilico est. Hinc de profanatis prostitutisque Hierosolymis Ezechiel ita lamentatur, *In qua die nata es, non est excisus vmbilicus tuus, vuluæ igitur matris adhæresiti*: hoc est, nihil quicquam ab origi- natione separatur, sed patriæ coalita est, & applicita mollitudini, vt minimè mox mirum sit eam, quæ omnia subsequuntur, turpia perpetrare. Nam quod ex Iobe dicebamus, *virtus eius est in vmbilico*, sub vmbilico ventris legere videtur Eucherius, vt per hoc fœminæ significet genitalia, sicut in viro lumbos dicimus. Nam vmbilicus dubio procul est concupiscentiæ signum.

Vmbilici amputatio quid in fœminis.

DE VENTRE. CAP. XL.

NAM Venter quoque sua continet hieroglyphica, eaque ab vmbilico, de quo nunc dicebamus, non admodum aliena, quare nusquam de eo, quam post vmbilicum, possumus commodius meminisse.

PRINCIPIVM. CAP. XLI.

ABSOLVTVM perfectumque opus significat, vti diximus, vmbilicus. Contra venter in sacris præcipuè literis nunc principij, nunc originis indicium est cum scilicet quis vel à natiuitate, vel ab eo quo sapere cœpit tempore, factum incœptumve aliquid ostendere voluerit, ex vtero, ventreve licet. Ita Iobes: *Si non ex ventre matris meæ dux illis fui*: de misericordia loquens, qua pauperes ab ætatis initio prosequi cœpisset. *Cap. 31. v. 18.*

MARE. CAP. XLII.

IN Serapidis descriptione figurave, de qua plenius alibi, γαστὴρ δὲ θάλασσα legitur, *venter* quippe *mare est*: &, vti superius notauimus, Hippocrates decumbentem quempiam, qui mare conturbatum in somnijs sibi sit videre visus, morbo cum ventris tentari conijcit, similitudine puto à mari sumta: quod veluti flumina fontesq; omnes in se recipit, ita venter omnia consumat.

INSATIABILITAS. CAP. XLIII.

VNDE Poëtæ ventrem pro ganea, & insatiabilitate variationeq; parasitica ponunt, vt apud Horatium in Epistolis: *Lib. 1. ep. 15.*

Quicquid quæsierat ventri donabat auaro.

Et ibi apertius:

Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos.

Tit. 1. 12. Epimenidis in Cretenses obiurgationem Paulus Apostolus repetit, qui γαστέρας ἀργὰς, *ventres* quippe *ignauos* eos appellat. Versus vero ille ita in codicibus aliquot antiquis habetur:

In gulosos dicteria quædam. Alij, θηρία.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ κέρδεα, γαστέρες ἀργοί,

Semper mendaces Cretes commercia pessima, ventres ignaui. Iam &, *Viuite ventres*, Lucilius dixit. Et quod apud Terentium legitur, *Pugnos in ventrem ingere*, Donatus de toto parasito ventrem intelligi posse dicit. Apud Suidam, & in alijs prouerbiorum collectaneis parasiti cuiusdam responsum habetur, qui ventris opprobrium obiectum sibi ita refellit, vt probrum id omnium pulcherrimum existimare se dicat: præstare enim eo ventrem alijs rebus, quod plenus, leuis agilisque sit, atque strenuus: inanis vero, grauis, & inutilis. De adipali sane lautitia ganeaque verbum apud Græcos γαστρίζεσθαι. In Diuinis literis Psalm. XVII. *Impletum ventrem* legas, pro insatiabilitate atq; ingluuie. Quique gulæ & nequitiæ imperandum præcipit Philosophus, *Ventri*, vti superius dictum, *temperandum, & his quæ sub ventre sunt*, inquit. Sane quidem Ægyptij mortuorum ventres eximere, & in Sole discindere soliti sunt, vt qui scelerum omnium causa essent, atque ita vel expiarent, veluti de impulsore pœnas sumere viderentur. Verum hæc pleriq; dictu quidem speciosa dicent, non tamen imitanda sibi proponent, lepidumque orationis Catonianæ principium in dissuadenda lege Agraria ita exordientis objicient: *Arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus*: nam & in hanc sententiam Græcum est prouerbium, γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα.

Plutarch. & A. Gellius Venter non habet aures.

HVMANA DELICTA. Cap. XLIV.

SANE ventres, Leuitico, modo aqua eluendi, modo extra castra exportandi, apto admodum hieroglyphico, reatus, maculas quippe nostras indicant quia *Fimus* in Diuinis literis pro delictis accipitur: ea vero vel corrigi possunt, atque ideo elui, vel expiabilia sunt, eaque procul deportanda, ne contagione vlla pars, quæ syncera est, contaminetur. Qui vero Deo venter in Diuinis literis attribuitur, secretam substantiæ eius originem indicat: vnde illud in Psalmo, *Ex vtero ante lucem genui te.* Significet alibi iudicia eius incomprehensibilia, diceret Eucherius, quæ rimari nulli datum est, de quo Iobes: *De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit?* Idem Eucherius, quod apud Abacunta legitur, *enter meus turbatus est in me*, interpretatur, vt per ventrem hieroglyphicè rationis vas & receptaculum intelligat. Apud Hieremiam, vbi, *Ventrem meum doleo*, pro *Mente* accipit. Quod autem de spiritali, non de corporeo loqueretur, indicium est quod sequitur, *Sensus cordis mei conturbati sunt.* Manifestè autem in Euangelio: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ vitæ.* Contra vero de ventriloquis inuenias in ijsdem Diuinis literis: nam ibi in Leuit. legitur: *Ne declines ad magos?* Septuaginta reddidere: *Ne sequimini ad ventriloquos.* per hos Theologi falsos Prophetas intelligunt, qui Deum professi, à Deo aliena quæque docent, falsasque doctrinas & Prophetias comminiscuntur: contra quos dixerit Ezechiel, *Væ Prophetis insipientibus, qui Spiritum non diuinum, sed suum sequuntur. Maxima est enim omnino*, inquit Hesychius, *diabolici erroris & fraudis species, ventriloquorum inuentum*, & quæ multa super hoc exequitur.

Psalm. 11?. Iob cap. 38. Abac. ca. 3. Hiere. c. 4. Ioann. 7. Leuitic. 19. Cap. 13.

DE PELLE. Cap. XLV.

TRAHIT ad se venter pellem, quam propemodum similitudine, qua super in Diuinis literis aliquot inuenias hieroglyphica, cuiusmodi sunt hæc.

VEXATIO. Cap. XLVI.

PELLES hieroglyphicè in sacris literis vexationes sunt, quæ hominem ad mortem vsque commacerant, imbecillumque reddunt: distractæ enim illæ in vsus varios, in vasa, in opera multa, patiendo probatæ, laudem à Domino consequuntur. *Nam*, vt Paulus ait, *afflictio patientiam generat, patientia probationem, probatio spem, spes virtutis firmamentum, & inconcussam in operibus bonis stabilitatem.*

Rom. 5.

MORS.

A MORS. CAP. XLVII.

SVNT qui locum ex Genesi, *Et fecit eis tunicas pelliceas*, eo interpretentur hieroglyphico, vt mortalitate conuestitos esse eos intelligi velint. Nam cutis omnino eos indicat, qui solis exterioribus intenti, interius emarcescunt. Apud Plutarchum libro de Iside & Osiride tympanum humanam sapit naturam, atq; ideo mortalitatis hieroglyphicum est. Conficitur vero tympanum ex pelle, plano, latoque circulo circumducta. *Gene. 3.* *Tympanũ.*

SCORTA. CAP. XLVIII.

INVENIES & pro Meretrice pelles positas Leuit. 15. *Vestem & pellem quam habuerit, lauabit aqua*. quē locum citat Hierosolymitanus Hesychius, sententiæ huius interpres. Iam & apud Romanos meretrices Scorta dicuntur, à scorteis pellibus, quibus pro strato vtebantur. Idem pellē pro Diuitiis poni dicit, & pro cognatione alicubi.

CASTRA VEL BELLICVS APPARATVS.
B CAP. XLIX.

ALIO significato pellis pro tentorio & castris ipsis ponitur: propterea quod vetusti moris fuit, tentoria ex consutis pellibus conficere. In Abacuntis cantico: *Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian*, hoc est, *Madianitarum castra vertentur in fugam, & dissipabuntur.* *Abac. c. 3.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XXXV.

C DE IIS QVÆ PER MANVS ET PEDES SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IOAN. MANARDVM FERRARIENSEM.

VMMA quidem ingenii amœnitas tui, raraq; admodum eruditio, iudiciumq; in omni disciplinarum genere exactissimum acerrimumq;, quibus te præditum superioribus diebus animaduerti, cum apud Cælium Calcagninum cœnaremus, effecere, vt doctissimæ illius cœnæ numquam immemor sim euasurus. Sed quoniam parum est gratum animi affectum in corde tacitum souere, nisi vbi facultas datur, eum palam feceris, & in propatulum exposueris: cum nihil mihi commodius nunc ad meum erga te amorem explicandum occurrat, quam earum rerum commentarium, de quibus plurimus ea cœna sermo D *fuit, id quam primum ad te curaui transmittendum: ibi enim tu per abditissima Philosophorum arcana, Medicorumq; sapientiam ingressus, nihil obscurum reliquisti, quod super pulsu, venis & arteriis quæri posset, quamque necessarium esset, Medici non modo cor, verum etiam manus ipsas eruditas esse, manifestissime docuisti: frustra enim esse mentis disciplinam, & scientiam, nisi eam manus opere facto comprobarent. Cumque medicamina plurima, quæ manibus tuis ipsemet confeceras recensuisses, opportune Vincentius Caprilis conuiua noster lepidissimus acclamauit, Manardum te deniq; esse à manuum ardore diuinitus appellatum: itaque tunc manum Cælius, & alii, qui accumbebant omnes, suis quisque laudationibus in cœlum extulere. Ego vero aliam ingressus semitam, nihil à re, quæ præ manibus erat, abscedens, eadem hæc, quæ nunc descripta ad te legēda misi ad verbum propemodum manu super declamaui: quæ quidem si legenti tantum placuerint, quantum audienti probari videbantur, minime putabo me oleũ & operam perdidisse: sperans scilicet inde aliquid futurum, quod initam hāc ex literis amicitiam apud posteros faciat*

... tissimam. Neq; tu illa supprimes si recte diligentiam tuam perpendi quæ ad humani generis vtilitatẽ pau- A ... antea cognita reserasti. Facit hoc idem Cælius noster, qui quotidie aliquid de Musarum penetralibus eruit, & ... rum vsum exponit, inde perpetuam sibi laudem, & amicis nomẽ comparaturus. Nostra vero hæc qua- ... sint si non vtilia, vti vestratia, certe aliqua ex parte spero fore delectabilia. Tu igitur, quod auribus liben- ... visus es, oculis nunc & mentẽ perfruere.

DE MANV. CAP. I.

QVÆ fuerint super manu hieroglyphica apud Ægyptios significata, quiq; honos ei habitus ab eius nationis sacerdotibus, Manarde mi, dicebamus, ea nunc in hunc modum, vti dicta fuerant, repetemus.

OPVS. CAP. II.

In Onirocritis. Artem. lib. 2. c. 44.

Plurimæ manus actiones, tum in Diuinis, tum in profanis.

Artem. ibi. Manus & cor similia sunt.

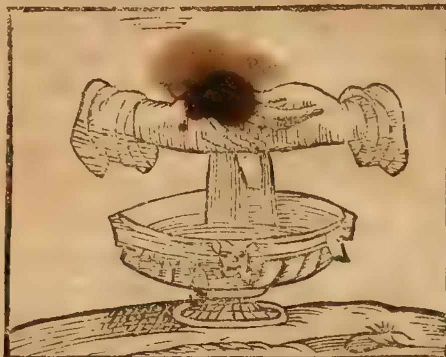
MANVS apud Ægyptios sacerdotes operis in primis hieroglyphicum fuit, eaq; picta, sculptave, B hominem ędificationis studiosum significabat: quippe qua in operibus faciundis plurimum vtimur, cuiusq; beneficio rerum artificia constant, & conceptæ in animo excogitationum imagines oculis subiiciuntur. Vt vero ait Hippocrates, in vnaquaq; arte manus vnusquisq; ad opus, quod facere destinarit, accommodat: *Natura enim, vt ait Cicero, dedit homini manus multarum artium ministras.* Artemidorus coniector artes ex manu significari ea de causa dicit, quod earum opera artes exerceantur. Iam & oblatæ in somniis manus si pulchræ formosæq; sint, felicem rerum agendarum successum indicant, & iis præcipue, qui manibus opus faciunt, vt idem tradit Artemidorus. Et Pindaricum illud Olympiis celebratur Ode 4. χεῖρες δὲ κ' ἦτορ ἴσον, vbi per manus opera, per cor audaciam intelligendam interpres Triclinius obseruat. In sacris quoq; nostræ pietatis libris manus operis hieroglyphicũ habetur, eo præsertim loco vbi Deus Moysi mandat, vt Serpentis caudam apprehendat manu. Actionem hic per manum significari tradit Philo. siquidem nullo fieri modo potest, vt voluptates, quas per Serpentem significari alio commentario diximus, coerceri, opprimive valeant, nisi prius manus, hoc est, sinceros animi affectus, vtpote rectorum operum ministros expediamus, & in omne pietatis mi- C nisterium promptissimas habeamus, atq; ita demum arreptus intrepide Serpẽs virga fiat, hoc est, voluptas in disciplinam, quæ per virgam figuratur, vt in Caduceo declaratum est, quamprimum habeat, atq; ita absolutam veritatis cognitionem partim intelligendo, partim experiundo, consequatur. Apertius vero manus opus est eo loco: Exodi 14. *Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos.* Huiusmodi significationem etiam Græci veteres admisere. Nam Lacedæmonij sic inuocandos deos existimabant, vt manum etiam admoueremus, nostram scilicet operam addentes, neque enim eos aliter exaudire. In quam sententiam Salustianus Cato: *Non votis, neque suppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur, vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt: vbi socordiæ te & ignauiæ tradideris, ne quicquam Deos implores: irati infestiq; sunt.* Sed vt ad nostra redeamus, Psalm. 78. *Deum exquisiui manibus meis nocte coram eo*, quamuis apud eos, qui Hebræos sequuntur, nulla hic de manibus mentio. Verum alij exponunt, *manibus*, id est, *bonis operibus*, quæ tamen *nocte*, hoc est, *occulte*, & in Dei tantum cõspectu fierent. Nam & Assertor: *Nesciat*, inquit, *læua, quid dextera agat tua. Dum attollit Moyses manus suas, vincitur Amalech.* hoc est, vt interpretatur Adamantius, o- D pera & actus sustulit ad Deum, non humi iacens, obrepensq; reptilium instar terræ applicitus, sed ad Deum porrectus, inq; cœlum surrectus. Quodq; Leuitico præcipitur: *Manus eius offerant hostiam Domino*, Theologi per manus opera interpretantur, κατ' ἐξοχὴν vero quamdam, manus Dei pro ipso accipitur Filio, per quem facta sunt omnia, vt Eucherius & alij pleriq; interpretãtur illud Esaiæ: *Omnia hæc manus mea fecit.* Sed longe manifestius alibi vates idem clamat: *Brachium Domini cui reuelatum est?* vbi Theologi, vt apud Hesychium est, Filium dubio procul intelligi debere profitentur, Patri scilicet ὁμούσιον, quod ne cui ambiguum relinqueretur, labores eius pro nobis susceptos statim subiicit, vir extra omnium aleam diuinissimus, ait enim: *Labores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictusq; est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore*

Vnde illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, manũ admouere.

Matth. c. 6. *Leuit. c. 19.* *Cap. 40.* *Cap. 53.* *Ibidem.*

A *liuore eius sanati sumus.* Psalmo sane 70. *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.* Theologi subiectam antiquitus interpretationem huic versui memorant, potentiam tuam & iustitiã tuam, id esse brachium: Vbi vero hostiæ salutaris brachium dextrum separari, darique muneri Sacerdoti præceptum est, Cyrillus, vel Adamantius potius, per huiusmodi brachium à vulgo separatum significari ait, Pontificem debere dextera quæque hoc est, proba & honesta facere, vt qui tamquã lampas illucescit in atrio, exemplo reliquis esse possit, non opinione tantum, verum etiam operibus, quã quisque viam ad virtutem & pietatem ingrediatur: contra vero sinistra, hoc est, praua & turpia non attingat, vitaque sit omnino integra & inculpabili.

INNOCENTIA. Cap. III.

EVTHYMIVS, vbi de manuum puritate sermo fit in Diuinis literis, per manus actiones operationesq; inquit significari: eo quod per eas opera fieri soleant. Earũ autem puritas dubio procul insontem ostendit: vnde etiam abluendarum manuum gestus innocentiæ signũ est, quasi illas non contaminatas habere profiteamur. Antiqui enim quando contestari volebant se alicuius innoxios esse sceleris, neq; impuris se facinoribus immiscuisse, assensumve præbuisse, in multitudinis conspectu manus abluebãt, vt scilicet ex illa manuum munditia animæ identidem puritatem indicarent. Inde Deut. c. 21. vbi cadauer in agro cæsum quis repererit, ignorato cædis authore, seniores ciuitatis, quæ loco ita polluto proxima fuerit, accersiri iubentur, & in deserta steriliq; conualle vitula facere, super quam lauent manus: vt ita expientur & ipsi & ciuitas, populusque omnis absoluatur. Sic circumdaturum se altare Domini Psalmographus vates profitetur, cum vna cum innocentibus manus suas abluerit. Et Pilatus, cum iniquæ sententiæ crimen in Hebræos reiiceret, innocentiam suam attestaturus, manus publice lauit. Datas autem homini manus ideo, ait Athanasius, vt ad rerum necessariarũ vsum inseruiant, & ad preces Deo porrigendas attollantur: atque, vti palam est, manus est quæ cibum & alimenta omnia legit, condit, instruit, & ori admouet: manus est, quæ præclara facinora in pugnę vel discriminum conflictu facit, ab ea est scribendi commoditas & elegantia, quã Propheta honestauit, de Deo dicens: *Calamus scribæ velociter scribentis*, quo scilicet diuinæ vocis oracula exprimuntur. Manus sacra infert altaribus, & pietatis omne munus peragit, sacramẽta cœlestia nobis subministrat, & mysteria reliqua rite perficit & operatur: eam dignatus est Dei filius commendare, cum dixit, *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me.* Manus denique est, quæ omnia confecit, omnipotentis Dei testimonio, per Prophetam dicentis: *Nonne manus mea fecit hæc?* Manus est totius corporis propugnaculum, quæ dum illud totum oberrat, totum defendit, totum comit, totum vestit, totum ornat, vniuersæ eius molis dominam se re ipsa profitetur.

Sic prouerbiũ, ἀνίπτοις χερσὶν, à puritate veterũ sacrorum, tractum ex Hesiodo in operibus. Mos antiquus profitendi innocentiam.

B (margin)

C (margin) *Manus functiones.*

Psal. 45.

Psal. 118.

AVTHORITAS. Cap. IV.

D HINC manus authoritatemque & potestatem signatissime indicat, vt in sacris pietatis nostræ canimus, in manu Dei esse omnium potestatem, & iura regnorum omnium, quo significato dictum à Psalmographo, *Exaltetur manus tua*, vt Theologi sunt interpretati. Iam apud Hieremiam: *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel*, de summa Dei potentia. Et illud minime dissimulandum, quod Poeta Cæcilius ait: *Deum quis non summum putet, cui in manu sit quem esse dementem velit, quem sapere, quem insanire, quem in morbum iniici, quem contra amari, quem auersari, quem expeti?* Sic ad Terentiam Cicero: *Verum hæc non sunt in nostra manu.* Et Aruspices, nulla quamuis sanctiore imbuti disciplina, cum prandenti Vespasiano humana manus triclinio illata fuisset, & subter mensam subiecta, presagium fuisse respondere, rerum potestatem ad Vespasianum aliquando peruenturam. In Dei vero manu esse omnes fines terræ, sacra piorum vatum oracula testantur: qui fieri possit admirantium,

Psal. 80.
Ierem. 18.
Sueton. in Vesp. c. 5.
Cur aqua terra longe altior dicatur.

tium, vt aqua longe altior terra, ita suspenderetur, ne cõtinentem omnem obrueret, quoquo versum circumfusa. Tametsi non defuerunt antiquorum ingenia, quæ natura fieri hoc commentarētur. Ptolemæus quippe Almagesto, triginta se nescio quas stellas Arctico polo affixas deprendisse profitetur, quæ cum siccæ frigidæq; naturæ sint, vi sua repellant aquas, terram autem ea parte, qua illæ micant, vt sibi natura similem, & temperatura quadam à Saturni sidere copulatam exerant, & suspensam teneant. Alij Magneti hoc attribuunt, quo lapide tota illa pars, quæ ad Arcticum versa est, incrustata quodammodo comperitur, tantamq; illi vim, dum se ad polum erigit, esse dicũt, vt vniuersum terræ corpus eodem trahat, atq; ita bonam eius partem vndis extare faciat. Alij alias atq; alias super hoc rationes comminiscuntur, concauitates subterraneas, oualem figuram, protuberationes, & commenta alia ingeniose magis quam vere excogitata: quæ omnia si suscepti operis ratio pateretur, facile refelli possent, vtpote quæ tam validissimis naturæ rationibus, quam hodiernæ nauigationis exploratione, falsa deprehenduntur. Sed hæc illi viderint. Basilius Magnus totum hoc ad Architecti summi Dei sapientiam refert, ad[illegible]onemq; omnem dirigere nos ad eius prouidentiam adhortatur. Nam & apud Hieremiam Pro[illegible]tam ipse rerum opifex clamat: *Vos igitur non timebitis me, qui posui arenam terminum maris?* quasi nulla alia in re magis potentiam viresq; suas ostentarit. Ille enim cum abyssos circumuallaret, legem imposuit aquis, ne datos transiliant fines, signatisq; terminis coerceantur.

Ierem. c. 5.

IGNAVIA. CAP. V.

Fabius libr. 12. languente otio manum habere sub pallio ait. D. Laertius in eius vita. Et tenacis, auariq;, ex Theocrito in Charitibus.

EXPEDITA autem manus, & in propatulũ prolata, ita opus, authoritatem, atq; potestatem indicabat: contra vero, nihili hominem, ignauum & otio desidiaque torpescentem significare si vellent, manus eius in signum cõsertas effingebant: qui porro status ignauissimi nebulonis est, cum præsertim Anaxagoras ideo sapientissimum omnium animãtium videri hominem dixerit, quia manibus instructus foret. Quod dictum Plutarchus in Moralibus repetit, neque dissimulat Aristoteles.

FVRACITAS. CAP. VI.

APVD authores aliquot inuenias læuam manum pro Furacitate positã. Nam Plautus, Persa, vbi Sophoclidisca lena Pechnij pueri manum deposceret, atq; ille dexteram porrexisset, respondit ea: *Vbi illa altera est furtifica læua?* Ita & Catullianum illud intelligitur de Marrucino, qui manu sinistra non bene vtebatur, sed in ioco atque vino tollebat lintea negligentiorum.

PLAVSVS. CAP. VII.

PLAVSVM autẽ, lætitiæq; & gratulationis signum, manibus in eum gestum figuratis vt sese complodere viderentur, significare, theatra Romana, & Poetarum pulpita sæpius ostenderunt. Id autem in Sardanapali statua, quæ Tharsi erat, exprimebatur, cum inscriptione, quę modis omnibus lasciuiendum esse commoneret.

IMPEDIMENTVM. CAP. VIII.

COMPLICATAS vero manus digitis pectinatim insertis, adeo vetus illa religio impedimenti signum esse credidit, vt parturientium nixibus obstare, ne partum edere possent, quamdiu manus eo gestu tenerentur, perdita admodum superstitione persuasum habuerit.

LIBERTAS. CAP. IX.

Tib. Claudij & Iulia P. ex nummis.

QVEMADMODVM vero per manus ita complexas impedimentum significabant, sic per eas explicatas libertatem innuebant. Numus est Tib. Claudij Cæs. in quo videre est sigillum, quod dextera

A dextera pileum tenet, læuam quam late potest discapedinatam exporrigit, cum inscriptione, LIBERTAS AVG. Quamuis vero pileus per se sit libertatis signum, manus ea tamen ita passa significatum adauget. Sed enim, vt de parturientium fascinatione per implexas manus dicebamus, ita contrarium est in numo Iuliæ Piæ, vbi partus felicitas explicatur, in quo Venus læua hastæ innititur, dexteram expansam ostendit, cum inscriptione, VENVS GENETRIX. Romani enim genus à Venere, propter Æneam eius filium, se ducere asseuerabant, maxime vero gens Iulia.

VENVS GENETRIX. CAP. X.

QVÆ quidem condente & dicante Iulio Cæsare, templum erexit Veneri Genetrici, cuius Plinius, Tranquillus & alij meminere. Legimus & Cæsaris tesseram fuisse, *Venus Genetrix:* vt Syllæ, *Apollo Delphicus:* Marij, *Lardeus.* Obseruandum autem, in numo scriptum esse GENETRIX per E media syllaba, prout veteres Grammatici scribendum monent, cum tamen genitor per i notandum B agnoscant.

LIBERALITAS. CAP. XI.

EST & illud frequentissimo Latinitatis vsu dictitatum: *Manus remittere,* liberalitatis & donationis significato, quo loquendi modo lusores præcipue vtuntur: nam *Remittere manus*, est Condonare Collusori iactum, quem sua ipse manu damnosum fecisset, debueritque ob id numos exsoluere. Hinc legere est in epistola Octauiani Augusti ad Tiberium: *Ego perdidi viginti millia numum, sed cum effuse in lusu liberalis fuissem, vt soleo plerumque: nam si quas manus remisi, cuique exegissem, aut retinuissem, quod cuique donaui, vicissem vel quinquaginta millia: sed hoc malo, benignitas enim mea me ad cœlestem gloriam effert.* Præcipue vero dextram liberalitatis & erogationis indicium esse voluerunt: vtpote quæ, vti prompta est, & ad capiendum expeditissima, ita & ad porrigendum erogandumque vsitatissima. Vnde Græci δῶρον illud suum mensuræ de manu sumptæ vocabulum, de quo alibi locus suus, deductum volunt, quod scilicet inde dona porrigantur. Sed quoniam tam liberalitatis quam libertatis significatum in dextera ponunt, huiusmodi disciplina longe melius sacræ nostrorum literæ prodiderunt: veteres enim Theologi, qui diuinorum nominum significata perscrutantur, eam inesse vim in Dei dextera intellexere, vnde pulchra, grata, lætaque omnia prouenirent, proprioque nomine Michaelem vocari. At Græcorum Theologia Michaelis vim in Deo eam esse dicunt, quam Mathematici Veneri dedicarunt. Psalmo decimo supra centesimum iubetur Christus sedere à dextera Dei patris, vbi Theologi per Sessum, Requiem & fruitionem diuini imperij, & patri, & filio propriam, & honore parem intelligunt: per Dei vero dexteram, effusissimam eius benignitatem interpretantur. Læuam demum Aramei eam in Deo vim esse dicunt, vnde fortia, dura, & castigantia procedant, idque numinis Gabrielem appellatum, quod Astronomi ex Græcorum Theologia Martem esse dixerunt.

Manus remittere, quid.

Extat apud Sueton. in Aug. cap. 71.

Hebraice, fortitudo Dei.

VER, HYEMS, SOL. CAP. XII.

APVD Græcos, Latinosque Poetas plerumque reperimus centimanum Briareum, centimanumque Gygem: quin & Homerus Solem ἑκατόγχειρα nuncupauit, quorum significata cum hieroglyphicon instar interpretentur, non importunum fuerit hic explicasse. Interpretes Hesiodi, per Briareum vernum tempus dici tradunt, ob herbarum, florum, & frondium copiam, quam affluenter adeo sumministrat. Per Gygem vero, hyemem, & ipsum

Hom. Iliad. α. 402. Virg. Æn. 6 Horat. 2. Car. od. 17. Centimanum.

centimanum, ob ea multa, quæ iam dudum collecta congestaque in varios mox vsus distribuit, & negotijs quæque suis accommodat. Quod vero & Sol centimanus Homero sit, multa & innumerabilia eius officia, quæ magis aperta cognitaque sunt, quam recensere oporteat, effecerunt.

OFFICIA MVTVA. Cap. XIII.

CESSIT & in prouerbium mutui beneficij officijque ab officio prouocati, *Manus manum scabit*, ex Epicharmi Comici versiculo, quem in ore fuisse semper Prodico Sophistæ, Socrates apud Platonem memorat, Axiocho. Erat vero huiusmodi:

Vtitur eo Seneca in lib. de mort. Cæsaris.

ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, — *Ne manus manum fricabit,*
δός τι, καὶ λάβοις τι. — *Da quid, auferes quid.*

Sed enim illud vulgatum magis:

χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλοι δὲ δακτύλους.

sic enim manuscripti codices habent, quod alij suo freti ingenio corrigere voluerunt, quæ trimetri esset ratio minus animaduertentes:

Manus manum, digiti interim digitos lauant.

OPEM FERRE. Cap. XIV.

EADEM dextera, quæ *Pullaria* Plauto dicitur, passis digitis opis ferendæ fuit hieroglyphicum: cuiusmodi species in Opis deæ simulacro aliquot in numis obseruatur, quasi ea opem omnibus velle se ferre polliceatur. Quinetiam & nunc vulgo, & apud veteres vsurpatum illud τὴν χεῖρα ἐμβάλλειν, *manum admouere*, quotiens operam nostram alicui negotio adiutricem adijcimus. Hinc apud Maronem Palinurus ad Æneam clamat:

Æn. lib. 6.

Da dextram misero, & tecum me tolle per vndas.

Sane illud sumptum à sacris, in quibus quispiam adueniens admotæ victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificij. Sed hoc frequentius apud nostros, cum infantes ab originali labe per sanctas aquas expiantur, lustricusque eorum dies celebratur: quicumque enim manus admouerint ad infantem, dum sacrum id peragitur, paternis sese obligant officijs, & artissima pietatis necessitudine & nato, & parentibus coniunguntur, propemodumque affines fiunt. Quod vero de manibus sacrificio admotis dicebamus, quod Theologi nostri interpretantur eo Leuitici loco, *Quicunque illa attigerit, sanctificabitur*, id dicunt ostendere, quod in disputationibus, quæ de Deo sunt, Theologicisque mysterijs, sufficit nobis tantummodo tangere, quemadmodum qui vult igne calefieri: nam is si interius manum immittat, pro eo quod poterat & satis erat calefieri, comburitur: sic qui profundius, vel altius de Deo disputare præsumit, pro eo quod gloriosius aliquid ostentare affectat, in blasphemiam cadit, dum diuinorum dogmatum nequit sublimitatem assequi. Ea de causa populus Israeliticus non ascendebat in montem Domini, sed iuxta radices corona ducta desidebat, quod vtinam superioris seculi tempora animaduertissent: non enim sanctissima hæc doctrina tot ineptorum hominum, ne ignauorum dicam, nugis atque cœno implicata esset & contaminata. Sed Deo Opt. Max. gratia, qui nostra demum ætate tot authorum veterum thesauros aperuit, & in vnaquaque disciplina proficere volentibus, veram, facilem, breuemque viam patefacere dignatus est. Quod vero ad hanc rem facit, monet Paulus; haud facile cuiquam manum imponendam, de ordinibus nimirum communicandis, quorum vis & ratio in Spiritus sancti contributione consistit, iuxta ritum, quo impositis supra caput manibus sacerdos dicit: *Accipe Spiritum sanctum*. Id vero diligentius examinandum imperat Paulus, ne indigno, vel improbo, vel imperito talia conferantur.

Leuit. 6.

FLAGELLVM. Cap. XV.

Soph. cap. 1.
Manus in malam partem.
Iob. cap. 19.

SIGNIFICAT etiam flagellum manus in Diuinis literis, vt apud Sophoniam: *Extendam manum meam super Iudam, & super habitantes Israel, & disperdam de loco hoc reliquias Baalis*. Et B. Iobus de calamitatibus, plagis, & infortunijs suis loquens, *Manus Domini*, inquit, *tetigit me*. Et illud, *Tradentur in manum gladij*, castigabuntur gladio significat, vtpote qui occidione occidendi sint. Iam quod alibi legitur: *Firmasti super me manum tuam*, de castigatione intelligendum est.

PIE-

A

PIETAS. Cap. XVI.

IN Antonini numo pietas ipsa dexteram exporrigit expansam, læua donarium in subiectam aram porrigit. In L. Ælij Cæsaris numo aureo, dextera sigilli eodem est gestu, læua donum tenet, cum inscriptione, PIETAS. Quod vero dictum est in Cynocephalo, passas in cœlum manus adorationem significare, videas id in Gordiani Pij numo, in quo sigillum est, passas hinc inde manus ad cœlum attollens, cuius inscriptio est, PIETAS AVGVST. Et Iarbas apud Maronem dicitur:

Antonini, Ælij Cæsaris, & Gordiani numismata.

Virg. lib. 4. Æneid.

Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.

Iam & Salomon Trecensis, non ignobilis S. Scripturæ commentator, sacerdotes, inquit, cum Sanctum BENEDICTVM pronunciant, nomen inquam id Sanctum XII. literarum extendunt manus suas.

SVPPLEX. Cap. XVII.

Reiecta in dorsum manus.

APVD nationes aliquot inuenias, reiectas post tergum manus, eas connexas, supplicem hominem significare. Eam formam in huiusmodi significato peculiarem apud Assyrios fuisse tradit Ammianus, vbi libro XVIII. Antonius ab Vrsicino agnitus in hostili acie, obiurgatorio sono vocis increpitus, Proditor & nefarius appellatus, sublata tiara, quam capiti summo ferebat honoris insigne, desilijt Equo, curuatisque membris humum vultu pene contingens, eum salutauit, Patronum appellans & dominium, manus post tergum connectens, *Ignosce mihi*, inquit: & quæ pro criminis depulsione subsequuntur.

B

CAPTIVITAS. Cap. XVIII.

SED ENIM apud Romanos huiusmodi species manuum post terga reuinctarum, captiuitatis nimirum indicia sunt, quod & Virgiliano confirmatur carmine:

Virg. Æn. lib. 2.

Ecce manus iuuenem interea post terga reuinctum
Pastores magno ad regem clamore trahebant.

C

& multis vbique terrarum monumentis, ex ære & marmore dedicatis, passim intueri licet. Ita lib. de Amicitia Cic. de eo, qui litigare se simulans blandiatur, atque ad extremum dat manus, vincique se patitur, vt is, qui illusus sit, plus vicisse videatur. Talem Astronomi figurare solent, vbi ostendere volunt eum ab inimicis superandum, & in eorum potestatem redigendum, qui XIII. Sagittarij gradu lucem auspicatus fuerit.

PACIFICATOR. Cap. XIX.

QVÆ vero species in M. Catonis Proprætoris numo cernitur, vbi victoria est sedens, manu exporrecta, pollice summisso, quod puto victoriam consilio partam significare, vt illud, quod alibi explicatum est, Romanos sedendo vicisse, huc accommodetur. Ille porro gestus in manu res compositas ostendit, qui habitus in statuis pacificatorum exprimi solet, vt in equestri colossea ex ære M. Aurelius, in area Lateranensis basilicæ visitur, de qua in Digitis.

M. Catonis Proprætoris nummus.

RESTITVTOR. Cap. XX.

D

IN alio IMP. SEV. ALEXANDRI AVG. numo simulacrum est læua hastæ innixum, dexteram porrigens, vola & digitis demissis, pollice pendente, in quo literas eas tantum inspexi, quæ RESTITVTOR dicerent, reliquas discernere non potui. Verum apertius in Gratiani numo porrigitur manus mulieri altero genuflexæ genu, cum inscriptione, REPARATIO REIPVBL.

Alex. Imp. nummus & Gratiani.

SALVTATIO. Cap. XXI.

ERAT & salutationis indicium, dextera iuncta dextræ, quod apud Varronem, atque etiam apud Callimachum Ætijs habetur. Vnde Virgilius in eandem sententiam Æneam inducit cum patre in Elysijs loquentem ita queri: *Cur dextra iungere dextram non datur.* In hunc sane diem mos hic perdurat, vt hospites & peregrinos, & quoscumque notos peregre venientes, dexterarum coniunctione salutemus.

Æneid. l. 6.

ADORATIO. CAP. XXII.

NEQVE vero tantum porrectis in cœlum manibus adoratio fieri solita, sed & auersa manus ad osculum exposita, adorationis indicium est. Hinc illud apud Plinium, quandam esse in dextera religionem, quæ osculis auersa appetitur. *Qui adorant*, inquit Hieronymus in Ruffinum, *solent manum deosculari.* Vnde Hebræi deosculationem pro Veneratione vsurpant, eiusmodique loquendi forma per totam iam Italiam, ex quo Hispanos in dominationem admisimus, inoleuit, cum prius id honoris non nisi in Pontificibus deberetur. Et nonnulli Catuli somnium de Augusto referunt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, vnum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent, eiusque osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. Alioqui, vt in Cynocephalo dictum, sublatæ in cœlum manus adorationis indicium sunt. Apud Ciceronem Quæstionibus Academicis admirationis id signum est, vbi dicitur: *Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, vt etiam manus sæpe tolleret: nec mirum, nam nunquam arbitror contra Academiam dictum esse subtilius.* Peruulgatum vero est Catullianum illud in hanc sententiam: *Admirans*, ait, *hæc manusque tollens, Dij boni*, & quæ sequuntur.

Deosculatio pro Veneratione, eaque ab Hispanis vulgo introducta. Sueton. in Aug. c. 91.

CONSENSVS. CAP. XXIII.

Sublata manus, quid.

IN militaribus vero allocutionibus sublata manus, consensus & approbationis hieroglyphicum est. Vnde totiens apud Xenophontem, si quod propositum esset, scitum facere se profiterentur, manus tollere iubebantur. Sed enim, hoc ritu Hebræorum prius institutum fuit, quod plerisque locis habetur, & Aaron Leuitico, tollens manum, populo bene precatus est. Ita nobis quoque faciundum imperauit Paulus: *Orate*, inquiens, *in omni loco attollentes puras manus.* Et Tertullianus, vbi de oratione pro salute Imperatoris agit: *Illuc suspicientes* (ait) *Christiani, manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus: denique sine monitore, quia de pectore oramus*, & quæ sequuntur in hanc sententiam.

FOEDVS. CAP. XXIV.

Manuum ad inuicem porrectio & deosculatio. Relatum à Diog. Laertio, ex Apollodoro, in Solone.

SED neque Pythagoricum illud prætereundum, μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιὰν, *non vnicuique dexteram porrigendam*, quippe non temere esse quempiam in amicitiæ familiaritatisq; fœdus admittendum. Citat hoc symbolum in hanc sententiam Plutarchus eo commentario, quod de multorum amicitia conscripsit, & Solonis dictum illud in primis fertur, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κέκτησαι, μὴ ἀποδοκίμαζε, *Amicos ne cito compares; quos autem acquisieris, ne reijcias, contemnasve* Mox vero adhuc est nostris Præsulibus, in admittendis in clientelam amicis manum porrigere exosculandam, quod firmum quasi fœderis & conciliationis signum habetur. Obserues etiam apud Ammianum, rerum gestarum lib. I. supra XX. Nebridium, qui contra Constantium vnus omnium iurare noluerat, metu militum, qui ferrum in hominem strinxerant, ad Iulianum profugisse, suppliciterque orasse, vt timoris leuandi causa ei dexteram porrigeret. Cui Iulianus: *Ecquid, ait, præcipuum amicis seruabitur, si tu dexteram attigeris meam?* Plutarchus in Catone Vticensi morem tangit osculandi manus Imperatoris apud Romanos, neque id quidem omnibus, sed paucis admodum honoris gratia concessum. Vnde etiam in Diuinis literis legitur: *Tua dextera me suscepit*, quod ita interpretantur Theologi: *Mos eorum est, qui opem alicui sint allaturi, dexteram porrigere, in qua & vis & aptitudo, agilitasque magis promptuaria, quam in laua.* Et Psal. LXIII. *Tenuisti manum dexteram meam:* id est, *optimi Assertoris instar manum meam apprehendisti, meque de terra & seruitute Babylonica eduxisti.* Alij sic exponunt, vt per dexteram manum à Deo tentam, meliora ac laudabiliora opera intelligātur, quæ benigno Deus animo susceperit. In sacrificijs demum manuum impositio nunc benedictionem ministrabat, nunc peccatorum remissionem, nunc sancti Spiritus aduentum, nunc expiationes, quas solo percipimus intellectu, ait Hesychius.

Manuum impositionis effectus.

FIDES. CAP. XXV.

QVIA vero fides in fœderibus primum expetitur, Numa Romanorum Rex constituit, vt manus eæ quæ fidei sacra facerent, ad digitos vsque inuoluerentur, quod fidei tutandæ indicium esset, cuius præcipue sedem in dextera esse docuit: vel, vt arcana in abdito habeantur. Porro fidem in manibus Arabes adeo colebant, vt fœdus nunquam facerent, nisi sanguine ex vola iuxta maiores digitos eorum,

A eorum, qui fœdus inirent, lapide quodam eliso, intinctoque inde flocco ac lapidibus septem, qui forent in hunc vsum comparati, illitis, suis interim Oratal & Alilat numinibus vnicis inuocatis. Agnoscit & Maro fidem per dexteram significari, quare Dido apud eum exclamat: *Æneid. l. 4.*

—— En dextra, fidesque

Quem secum patrios aiunt portare Penates. *Æneid. l. 3.*

Atque hoc est, quod Achemenidi Anchises,

Dat dextram, atque animum præsenti pignore firmat.

Velamen vero illud, quo Fidei simulacrum, vel manus ipsæ obtegerentur, album fuisse constat. Vnde Maro *Canam fidem* appellauit, vt nonnullorum est opinio, quamuis & literatissimi viri sunt, qui canam ideo fidem à Virgilio dictam putant, quod primum omnium templum Fidei fuerit à Roma Æneæ filia conditum, vt in fragmantis Pompeij, diuino illo numine rerum opifice iam tum Romanæ originis initio, quod futurum olim erat, præmonstrante: vt quod imperium ibi sine fine permansurum parabatur, fundamentum pietatis in fide iecisse tot ante seculis constaret. *Fides cur cana dicta sit.* Horatius tamen velaminis albi mentionem facit, vbi dicit: *Et albo rara fides colit velata panno.* *Carm. lib. 1. od. 35.* B Id enim ad sinceritatem, quæ requiritur in fide, indicandam excogitatum: à fide enim fucus omnis abesse debet, neque vllo subterfugij colore candor eius violari. Quapropter iuste magnanimiterque Romani fidem hostibus etiam seruandam rati, Cannensi clade accepta, cum Hannibal, quibusdã captiuis redimendi se potestatem fecisset, fide ab eis accepta redeundi, nisi res confici posset, ea quam proposuerat conditione, dolose illi vnius diei iter progressi, simulato negotio in castra hostica redierunt: inde quasi sacraméto soluti, tanquam liberi essent, securi confidentesque Romam se contulerunt. Indignatus Hannibal, dum eos sibi dedi postularet, ipse etiam S. P. Q. R. factum ægerrime tulerunt, neque vllis ciuium suorum precibus aut lachrymis vinci potuerunt, quin publice ad Hannibalem remitterentur. Sed quid vetustiorum male praueq; facta conquirimus, si recentioribus seculis dolosa huiusmodi fide deceptum Adelbertum Bambergæ Regulum legimus, turpi nostrorum principum ignominia, quem Atto Maguntiæ Archiepiscopus blanditijs pellectum, ad Ludouicum Regem capitalem eius hostem attraxit, iuramento pollicitus se procuraturum, vt quemadmodum eum saluum de munitissimo, vbi erat, loco C educebat, incolumem idemtidem reduceret. Cum itaque paulum extra portas prodijsset, Atto coniectis in Solem oculis, iter longum & horam iam tardam causatus, satius fore dixit redire, commodum vt corpus aliquo cibo curarent, itineris lassitudinem ita leuaturi. Cui Adelbertus, nihil suspicatus mali, non difficulter assensit. Reuersi igitur, sumptoque ientaculo, dant se iterum in viam, ac simulatque in Ludouici conspectu constitere, Adelbertus in manus Regis deditur: quo proditionis Attonem audacter incusante, iuramento, inquit Atto, tunc plane satisfactum, cum te impransum eductum, intro vt pranderes reduxi. Sed hæc improba barbari hominis facta prætereamus, & ad fidem reuersi, haberi eam dicamus in Hadriani numo quodam, læua tenentem orbem planum, id nonnulli speculum esse contendunt: nam id quoque significatum habet fidei, additaque est erecta columella, ob fidei quippe tum rectitudinem, tum firmitatem. *Hadriani numus.* Multo vero manifestius duæ manus iunctæ, fidei sunt hieroglyphicum: quod in plerisque numis antiquorum obserues, inscriptionibus etiam additis, modo FIDES EXERCITVVM, modo FIDES ROMANORVM. Sed huiusmodi manus iunctæ ad alia etiam extenduntur significata.

D

FELICITAS. CAP. XXVI.

QVANDOQVIDEM alicubi simulachra duo dexteras iungentia felicitatis hieroglyphica sunt, caduceo præsertim apposito: rebus enim pacifice compositis, congruum est publicam priuatamque subsequi tranquillitatem. *Traiani Adriani numus.* In Hadriani numo tenet ipsa dea caduceum manu vna, altera Imperatorem apprehendit: inscriptio est, FELICIT. AVGVSTI. Vbi vero idem Imp. genibus quendam procumbentem subleuare videtur, quid sibi velint iunctæ dexteræ declarat inscriptio, RESTITVTORI GALLIÆ. Quod vero superius dexteram salutationis signum esse diximus, in numo qui TRAIANVS HADRIANVS inscribitur: Imperatorem ipsum videas dexteram Dei sedentis dexteræ iungentem, cum inscriptione sub basi posita, ADVENTVS AVG.

IVDEX. Cap. XXVII.

Iudicum & Princi-pum sta-tuæ. SEd & abscissæ manus ipsæ hieroglyphicum suum habuere, quod minime fuit prætereundum. Spectari enim solitas Thebis iudicum statuas absque manibus, Plutarchus ait: & eam quæ Principem referret auersis esse oculis, vt iustitiam & à donis alienam esse debere, & nulla mulceri facundia oportere significarent. Nam Stratoclem & Dromoclidem quis iniquo animo non ferat, quorum sermo omnis cum de Reipublicæ negotio aliquo capessendo, deque tribunalibus colloquerentur, erat, vt se inuicem ad auream messem inuitarent?

DEI VIS. Cap. XXVIII.

SAne Ianum, de quo plura alibi, veteres bicipitem, sed absque manibus & pedibus effingebant, quadrato lapide ab exili basi in latum exurgente. Indicabat id Dei vim, cui, neque pedibus, neque manibus opus est, ad ea, quæ iusserit efficienda: vtpote qui nutu solo totum potest mundum tremefacere, &, vt apud Poetam, dicto citius tumida æquora placare. De statua vero Iani, quæ numerum CCCLXV. dierum digitorum gestu indicaret, suo loco dicetur.

PROVENTVS. Cap. XXIX.

Artem. l. 1. cap. 45. QVamvis vero ita veteres iustitiam informarint, apud Coniectores tamen reperias virum agendis causis nobilem, iudiciaque & leges fama optima consectantem, qui plures se habere manus somniauerit, prospera expectare, quod id portendat & clientum, & amicorum, atque etiam pecuniarum prouentum exuberantem.

VINCVLA. Cap. XXX.

Artem. ibi. IMperitis tamen, maleficis & sceleratis hominibus, id somnij vincula minitatur, multas scilicet manus ad eorum coercitionem expediri. Sed quoniam incidimus in prouentum, succurrit id Psalmo CXVII. *Labores manuum tuarum comedes*, apud Græcos τῶν καρπῶν scriptum esse, quare bene periti quidam, *Fructuum* potius, quam *Manuum* reddidere: καρπὸς enim, tametsi non quidem manum, non palmam, sed iuncturam palmæ cum brachio significat, vt apud Homerum legas Venerem à Diomede vulneratam ἐπὶ καρπῷ, vbi non pars pro toto, sed locus lethalis, & conuulsioni obuius de industria designatur, ad criminis atrocitatem augendam: pro *Fructu* tamen passim ponitur, & multa inde in huiusmodi significatum vocabula. Erit itaque sensus, fructibus suis vescetur is, qui timet Dominum, nec, Impius hæc tam culta noualia miles habebit.

Hom. Iliad. ε. Nempe iunctura manuum cum cubito ex Arist. l. 1. de partib. animal. Virgil. in Buc. Ecl. 1.

SPES IRRITA. Cap. XXXI.

INuenias & operum inefficaciam per præcisas manus significari, quæ vanas nonnunquam irritasque cogitationes, spesque hominum inanes indicant: quod ita scilicet opus ad finem, qui fuerat institutus, perduci minime possit: Et Mathematici nullius vtilitatis & haudquaquam frugi hominem in lucem edi sub XVII. Geminorum gradu ostendere cum vellent, hominem eo loco vtraque manu mutilum pingunt, atque eum ignauiter consistentem.

MINISTERIVM. Cap. XXXII.

Dagonis manus abscissa. 1. Sam. c. 5. SEd longe alia de causa Mycerinus Ægyptiorum Rex, viginti colossos ancillarum circa filiæ cadauer circumstantium, truncis manibus, ijsque humi ante pedes iacentibus erexerat: ijs enim vxor manus absciderat, quod adulterij tam nefarij ministræ fuissent: vt scilicet pater sceleratissimo exemplo complexu filiæ abuteretur. Quod vero in Diuinis literis primo Regum habetur, vbi Arcam Domini Palæstini prædam abduxerant, & in Dagonis idoli sui templo posuerant, mane repertus Dagon prolapsus confractusque, abscissis manibus: interpretes loco hoc, abscissis manibus, intelligunt fore tunc

A tunc præmonstratum, vt cum Domini nostri doctrina ad gentes peruenisset, idolorum manus abscinderentur, hoc est, præstigiæ quibus mortales omnes eludebant, desituræ essent, neq; vlla vlterius decipiendi potestas dæmonibus relinqueretur. In huiusmodi fere significatum Leuitico legas, vbi de victimis agitur: *Si non poterit manus eius inuenire*, hoc est; *si propter egestatem emere non poterit, si pretium erogare nequiuerit.* Alioqui, sideratæ, attritæ, vel etiam abscissæ manus neque non pedes, actiones indicãt deprauatas: studiosum quippe hominem, eorum tãtum, quæ vel ab auaritiæ, vel superbiæ spiritu suggeruntur. Quare Dauid ita deprecatur: *Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me*, diripientis scilicet aut violantis: superbi enim hoc est, auari illud. Eodem & brachia significato accipiuntur. Nam vbi Psalm. 26. delinquentis hominis brachia conteri legitur, impurorum hominum brachia debilitata significari ait Origenes: quandoquidem ad nullum misericordiæ, aut beneficentiæ opus exerceantur. Nam manus & brachium, inquit is, operis est indicium. Sed eo loco Euthymius adimi perperam agendi authoritatem, viresque confringi interpretatur.

Leuit. c. 22.

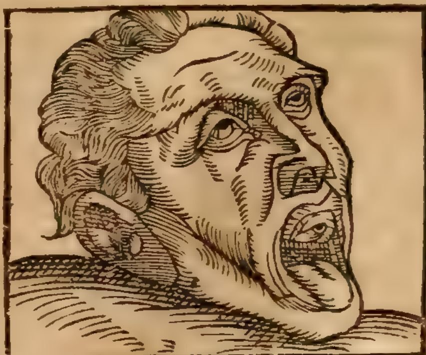
Artem. lib. 1. c. 45.

AVARITIA. CAP. XXXIII.

B SVNT tamen qui hoc ad auaritiam pertinere censeant, interpretamentumq; huiusmodi ex Theocritiano carmine mutuentur, νενίκηται δ' ὑπὸ κερδέων, πᾶς δ' ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, & quæ sequũtur in hanc sententiam. Neq; desunt qui manum tantum sinistram digitis compressis pro tenacitate & auaritia pingant: nam & coniectores læuam lucri, & augẽdæ rei signum ponunt, quippe quæ ad custodiendum magis idonea sit, vtpote segnior, & tenacitati accommodatior. Ad hoc facit quod Diogenes, vt nonnulli tradunt, dicere solebat, non esse tradendas amicis manus complicatas: quod interpretantur benignitatem addendam comitati. Auaritiam & ille gestus in manu significat, cum exporrecta capedunculam assimilat, quo gestu Philemonis Romæ signum vidi, cum in altera volumẽ complicatum haberet, idque tenaciter restrictum, vt qui pretium sibi deposceret, non nisi eo numerato librum exhibiturus. Ferũt enim eum Comœdiarum scriptorem, ære graui solitum lucubrationes suas venundare. Inscriptio sane erat ΦΙΛΗΜΩΝ. Apud Aristophanem iocus & Concionatricibus, vbi Phidolus deos exemplo ponit, quibus cum supplicamus boni alicuius gratia, stare eos supinam manũ C porrigentes, non vt quid dent, sed aliquid accipiant. Hinc quoq; Atheniensium in aucupandis lucris auiditas dicterio carpitur, ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κ' ἀποθνήσκων, *manum etiam dum moritur Atheniensis porrigit.*

Aristophanis iocus.

SERMO. CAP. XXXIV.

PORRO autem orationem vnamquamq; tradũt ex manu significari, quamuis alio loco prensam manu linguã id facere dixerimus. Ea tamen differẽtia habetur: quod species illa non orationem tantum, sed eloquentiam indicabit. Manus vero vnumquemq; sermonem per se ipsa significat quod vna cum sermone manuum etiam motũ expetimus, vt ait Artemidorus: histriones enim vel celebres inuenias solœcismi redargutos, quod gestu manuum aliquando peccassent, de quo alibi. Contra vero erant Hermea signa quadrata sine manibus & brachiis, solo quippe insignita capite, eaq; præcipue apud Athenienses, sed in quorum medio virilia etiam adsculpebantur. Sermonis hæc erant indicia, vt in Pudendis etiam ostensum, Mercurij quippe ipsius vim ostendebant. Nam is & Cyllenius ideo vocatur, quod κυλλοὺς Græci vocant eos, qui sine manib. sunt. Ostendit vero hoc, sermonẽ suapte vi pollere, & sine manibus omnia conficere. Cur vero signa illa quadrata fierent, in quadra iugeris dictum. Sedenim cum Aristotelis duplicem sermonis ponat intellectum, vnum scilicet primæ intentionis, alterum secundæ, vt nostri interpretantur, sermonẽ illum qui per Hermea figuratur virilibus arrectis, primæ dixerim intẽtionis quasi mente conceptum: secundæ vero, qui per manus significatur: is enim per vocis instrumenta expressus, opus quodammodo conficere videtur. Hic vero sermo plurimum apud

Artem. lib. 1. c. 45.

Hermea signa.

apud eruditos aut per Dialecticam in angustias intruditur, aut per Eloquentiam in latiores campos explicatur: vnde Zeno Stoicæ disciplinæ princeps commentus est, per manum vtrumque diuerso gestu porrectam significare, quod quidem inuentum cum manifestum sit hieroglyphicum, minime fuerat dissimulandum.

DIALECTICA. CAP. XXXV.

DIALECTICAM enim ostendere cum vellet, manum pingere solitus est digitis in pugnum compressis, angustias hinc scilicet & argumentorum breuitatem, quibus illa cohibetur, ostendens, quod simplex vniuscuiusque rei qualitas tribus plurimum propositionibus comprehendatur, axiomate, assumpto, & illatione, vel partibus his etiam breuioribus.

ELOQVENTIA. CAP. XXXVI.

Lib. 12.
Gestus concionatorum Pontificiorum.

ELOQVENTIA vero late diffusa patenti decurrens planitie, quaque libuerit peruagata, per diductos digitos dilatatamque manum ab eodem exponebatur. Reprehendit sane Quintilianus eos, qui orantes vlla in causa manum sub pallio continent, quasi res ignauiter agatur: nostri tamen instituti est, cum apud Pontifices inter sacra sermonem habemus, manus intra pallium cohibere, frugalique tantum pronunciatione vti. Quoniam vero Theologi finiunt aliud orare esse, aliud adorare, status ad cultum, manus ita surrectæ ad adorationem facere videbuntur.

PRECES. CAP. XXXVII.

IN Hetruscis quoque institutis hoc gestu manuum ad preces vtebantur, neque non in deuouendis ciuitatibus, euocandisque dijs: cumque Iouem dicebant, manus ad cœlum sustollebant, vt eo etiam loco apud Virgilium est:

Æneid. l. 4.

Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.

Sane, quod ad hanc rem facit, Polemonem sophistam legimus in Olympicis ludis, qui Smyrnæ olim celebrabantur, inepti cuiusdam actoris solœcismum manu factum reprehendisse, cum in exclamatione, ὦ ζεῦ, manus ad terram protendisset. Cum vero ὦ γᾶ pronunciaret, faciem ad cœlum erexisset. Sed quantum ad Iouem pertinet, eumdem morem vetustissimo ritu apud nostræ pietatis Pontifices obseruari videmus, quotiens enim vel DEVM, vel DOMINVM enunciant, gentem sanctam bonis verbis expiaturi, prosperaque & felicia mortalibus precaturi, manus sub eam locutionem supinas in cœlum tollunt. Quinetiam ὀργιάζειν, quod sacrificare est, etymologi Grammatici nonnulli dictum putant, quod qui sacrificant, precanturve Deos, ὀρέγουσι τὰς χεῖρας, manus quippe protendunt. In numo Gordiani Pij simulacrum est, quod passas hinc inde manus ad cœlum tollit, cum inscriptione ad rem accommodata, PIETAS AVGVST. Illud addam, antiquum precandi modum noctu sub dio Pindarum posuisse, Olympijs, ode secunda, apud quem, νυκτὸς ὑπαίθριος, ob hanc causam, inscribitur.

Gordiani numus.

DE PEDIBVS.

CAP. XXXVIII.

HÆC quidem manu super memini, Manarde, tibi disseruisse: sed quoniam Caprilis velle se de pedibus audire similia dictitabat, quæ super his à me tunc dicta fuerunt, visum est subiungere.

IRRITVM. CAP. XXXIX.

Hæc, & sequentia sumpta ab Eras. Chil. 1. cent. 5. prou. 100.

FIERI minime posse aliquid, aut inconstans irritumve futurum, quod cœptum actumve fuisset, ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, pedes in aquæ superficie inambulantes pro hieroglyphico faciebant. Nemo enim est qui nesciat, nulla id humana ope ingeniove fieri posse: nihil enim magis irritum cedit, quam si qui plantas super aquæ superficiem firmare sibi persuaserit. Ad hoc respexit Cicero, cum libro Officiorum tertio, fluxas, labiles & inconstantes Epicuri rationes esse dissereret, quippe quæ minus in solido consistant, quod aqua hærent, vt aiunt. Sunt qui elocutionem hanc, *In hac causa mihi aqua hæret*, rem nondum peractam significare contendant, dubiumque aliquod superesse,

esse, quod nondum fuerit explicatum, aut sibi re super adhuc dicendum esse, sumpto à clepsydris, in quibus aqua, temporis dati index, per tot horas stillatura statuebatur argumento. Et hoc esse quod ad Q. Fr. Cicero ita scribit alterius libri epistola v. *Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano, non est actum, in hac causa mihi aqua hæret.* Vbi tamen damnat Epicurum, cum Ægyptiorum hieroglyphico videtur conuenire: vtpote qui argumentorum eius infirmitatem omnino redarguit. Nam ingredienti vnicuique anima, vt palam est, solo opus est, diceret Aristoteles, cui firmiter innitatur: id autem homini, vtpote grauiori animali, neque in aere, neque in aqua conceditur, & ea de causa pedes suam habent nuncupationem, quod τὸ πέδον, id est, solum sibi deposcunt. *Aqua hærere, quid. Nempe secundi.*

VACILLATIO. Cap. XL.

CVM Ægyptiaco consentit hieroglyphico quod Psalm. LXXIII. legitur, *Mei pene moti sunt pedes.* Græca lectio habet ἐσαλεύθησαν, quippe *vacillarunt,* siue potius *fluctuarunt:* maris enim turbatio, fluctuumque commotio, σάλος. Hic vero *Pedes* pro *Cogitatione* ponuntur, quæ scilicet animi nostri pietatem pedum instar regit, & sustinet. Pene igitur, inquit, cogitatione peruersus, ac pene lapsus sum, vt crederem Deo nullam inesse prouidentiam, incertoque casu mortalia defluere, aut quid huiusmodi. Ita ibi legitur Psal. XXXVIII. ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου, vbi si verbi maritimi & fluctuantis ratio est habenda, Latine dicemus, *Cum fluctuare cœpissent pedes mei.*

FVNDAMENTVM. Cap. XLI.

CONTRA vero pedes in solido constituti, iactum ostendunt fundamentum. Hinc apud Iurisconsultos legas, *Ponere pedem,* pro *Fundamentum iacere.* Hinc illud apud Tullium De Finibus IV. *Quid enim? sapientia vbi pedem poneret non habebat sublatis officijs omnibus.* Alibi, *Pedem ponere,* significat *Occupare.* In Deo autem pedes virtutis eius firmitatem ostendunt, & solidi fundamenti stabilitatem, Esaia dicente: cap. 66. *Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.* Alibi pedes Dei, hieroglyphice accepti, humanitas Christi est: nam sicut caput Pater, ita pedes Filius, qui eo quod terreno mixtus est, diuinitate ipsa inferior est. Quod vero scriptum est Deuteronomio: *Qui appropinquant pedibus eius, de doctrina illius aliquid assequentur,* sunt qui ex mysticis hisce pedibus abeundos intelligant sanctos interpretes, & qui diuinam prædicant sapientiam. At quod Psal. 73. & 122. stantes pedes hieroglyphice ponuntur, mentis atque fidei stabilitatem significant. Nam contra de malefidis Propheta: *Cur claudicatis vtroque pede?* Et Psalmographus Psal. 17. *Claudicauerunt aberrantes à semita.* Porro vitiatus pes, aut mutilus, aut intortus, in Diuinis literis hominem significat, qui à recta diuinæ institutionis semita declinat: quandoquidem *Pedes* pro Actionum, vt dictum est, progressu sæpe ponuntur, Theologique omnes hunc vitæ nostræ cursum viam appellare consueuerunt, de qua Dauid Psal. 119. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini,* hoc est, qui dum hanc viuunt vitam, ea faciunt quæ lex Domini præcipit atque mandat.

Et possidere hinc in D. & C. Possessio pedũ positio dicta.
Pedes in Deo, quid.
Deut. c. 33.
1. Reg. 18.

PVRIFICATOR. Cap. XLII.

SI vero pedes altius in aquam mersos effinxissent, purificatorem significabant. Nam & alibi aqua & ignis in defæcationis significatum accipiuntur, quod rebus his labes omnis eluatur & eximatur. Hic vero de ijs sermo est, quæ leui sint macula contaminata, quibus vnda satis superque sit ad depurandum. Apud Horum legas fullonem hic significari, quod tantundem est: nam id est fullonis officium, vt res depurget, & munditiem vestibus inducat. Alij commenti sunt γραφέα pro γναφέα apud Horum legere, vt scribam ex hac pictura commentarentur: propterea quod hoc à Mercurij similitudine descriptum apud Horum vulgatum legerant: sed non animaduerterunt eo loco non ἑρμοῦ, sed ἔργου legi, quod exponi debet, ab operæ videlicet similitudine, vt scilicet gestus ille describeretur, figurareturque, qui fullonis est vestimenta pedibus in aqua pressantis. *Fullonis officium.*

DIVES AVARVS. Cap. XLIII.

TANTALI vero species in aquam demersi, ramis fructiferis ad frontem vsque, & ob oculos dependentibus, quos frustra carpere, & hanc haurire irrito conetur euentu, quanam meliori *Tantalus in aquam demersus.*

Eiusdem sententia Horat. l. 1. Sermo. notat auarũ quendam. patescat interpretatione, quam luculentis his Petronij versibus?

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

SERVITVS.

Artem. l. 1. cap. 50. APVD Onirocritas pedes seruorum indicia sunt: vtpote qui totius corporis pondus sustineant, vti opera domi rurique facienda seruis incumbunt, & quæ perperam egerint, compedum supplicio puniuntur.

TRIVMPHATOR. CAP. XLIV.

QVONIAM vero Regum triumphantium mos erat captiuorum corpora pedibus conculcare, subiectionis signum, triumphabundum hominem per ita positum pedem Romana pleraque signa significant, eoque spectat versiculus ex Psal. 66. *Imposuisti homines supra capita nostra*, hoc est, *de nobis triumphum alijs concessisti.*

VIA. CAP. XLV.

Et in profanis, hinc illud τῶν ποδῶν ἀπέχεται ὁδός, pedum visa est via. AB officio quoque pedes in Diuinis literis viæ perfectionisque significatum habent. Vnde plerumque videas vetustis in imaginibus, Deum pingi pedibus intra nubes absconditis, quod fatidici vates nostri volentes carnis à Deo assumptæ viam (eam Theologi nostri aduentum dicunt) arcanam, obscuram & incognitam fore significare, eam præferebant speciem. Hinc Dauides offusam ad diuinos pedes caliginem canit Psal. 18. Sed quod idem alibi canit: *Pes meus stetit in via recta*, dictum volunt veteres Theologi: propterea quod non solum manus, sed etiam pedes pro actione progressuque negotiorum accipiuntur. Et Leuitico, vbi sacrificium fertur pro sacerdotum consecratione, pollices manuum & dexterorum pedum, hostiæ sanguine oblinuntur: dexteras quidem partes obunctas ponunt, quia bonorum hæ sunt operum indices, cum sinistræ pro prauis accipiantur. Nam & Maro, *Æn. libr. 6.* *dextera*, ait, *esse iter ad Elysium, at læua malorum exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.* Quod vero vnctionis mentio facta est, ea sane vigoris, conseruationis, & salutis assecutionem significat. Vnde etiam apud Gentes athletæ non nisi oleo delibuti certamen inibant. Non vngi vero, in Diuinis ijsdem literis desolationem, ruinam, & perditionem indicat. Sic in Ægypto sublati sunt vna nocte omnes quotquot limina postesque intinctos Agni sanguine non habuere, vt Hesychius ait.

SOLSTITIVM HYEMALE.
CAP. XLVI.

SOLIS cursum in hyemali solstitio significare si vellent Ægyptij sacerdotes, pedes duos compedibus implicitos, atque ita progredientes (nisi codex impressus mendosus est) effingebant, quod Sol tunc lentius, & quasi pedicis coercitus ingredi videatur. Sedenim huius rei longe aliam picturam esse diximus in commentario Polypi, vbi manuscriptos Hori codices, duos Polypos inuicem colligatos, non pedes duos, habere monuimus.

VOLVPTARII AFFECTVS.
CAP. XLVII.

Inuiolabilis Achilles præter talos. PHILOSOPHI antiquiores, quique doctrinam eorum secuti sunt, pedes pro contemptissima parte ponunt, esseque in anima pedes aiunt voluptuarios affectus, Venereæ mollitudini mancipatos. Quique Achillis figmentum interpretantur, fuisse illum inuiolabilem præter talos, qui Stygia aqua illini nequiuerint, quod ea parte manu matris tentus fuerit, cum ab ea est fatalibus vndis immersus: ea autem parte saucium perijsse, id sibi velle fabulam dicunt, quod fortis alioqui homo aduersis casibus omnibus animosus, nullaque fortunæ iniuria deiectus, libidini tamen ita interdum

succum

A succumbere deprehendatur, vt inde sibimet exitium paret. Nam & Orpheus principem libidinis locum talum ait, sed idem mystice, vti suus est mos. In cœna Domini discipulorum lauantur pedes, vt scilicet ablutis animorum sordibus, ad Eucharistiæ donum mundi nitidiq; procederent. In Iacobi & Esau partu philosophatur Philon, firmissimæque mentis, quippe optimi luctatoris, esse opus ait tenere calcaneum: nam id animum indicat, qui vitio dominetur. Calcaneum enim, vt alibi sæpe, infirmæ vitiosæque naturæ indicium est.

Sic ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, illotis pedibus ingredi profane, irreuerenter.

FINIS. Cap. XLVIII.

EST etiam pes absoluti operis indicium: ad calcem enim dicimus, cum ad finem peruentum esse vel operis, vel negotij, volumus indicare. Et Adamantius, vt alibi dictum nouissimum in Deo nobis incognitum esse, apud Esaiam ostendi eo argumento dicit, quod Seraphin duo alis inferioribus Dei pedes obtegebant.

Vsus est Cicero in libello de Amicitia, & de Senectute.

INIQVITAS. Cap. XLIX.

B ANGVINEOS alibi diximus Gigantum pedes effingi, cruraque obtorta, & quodammodo deluxata, propterea quod tota aberrant via, qui cœlo bellum inferre parant. Pedes igitur ita male affecti, iniquorum operum indicia sunt. Nam vti recti pedes quatuor animalium in Diuinis literis apud Ezechielem memorantur, ob eorum quæ in Euangelijs habentur veritatem, ita retorti pedes de prauis dicitur ingenijs atque maleficis: non enim recte pedes dirigunt, diceret Ambrosius, qui postea quam semel in viam rediere, ad scelera mox & iniquitatem reuertuntur, & tamquam Sus lota primo quoque tempore repetunt luti volutabrum, &, vt Lucretius ait,

Idem Macro. l. 1. c. 10.

Recti pedes, & retorti.

Libr. 6.

Insatiabiliter toti voluuntur ibidem.

Sane apud Psalmographum, impiorum ambulationes obtortas esse, ambagibusque circumactas, inuenies. *Psalm.* 125.

AGGRESSIO. Cap. L.

C IN statuis vero pes læuus ante porrectus, aggressionis indicium est, quo ita firmato, gestum aiunt ad inuadendum aptum: quod dexteri pedis agilitas ictum, quoquouersum quis incubuerit, iuuet. Sinister enim sua quadam peculiari tarditate, totius est veluti corporis firmamentum, ac quasi centrum, circa quod alterius pedis alacritas & promptitudo versetur exerceaturque, & quasi rotæ curuatura axi per radios innixa circumagatur, parti vnicuiq; laboranti opem allatura: quod non ignorauit Maro noster, vbi libro x. Lucagus Æneam ferire parat: proiecto nam pede læuo aptat se pugnæ. Hoc etiam in numis, vbi Martis vltoris inscriptio est, sæpe comperias: nam & Philosophi consentiunt, motum à dextris partibus oriri. Atque ego Romæ in Mediceis ædibus pulcherrimi operis statuam obseruaui, quæ speciem hanc in aliquem inuadendi, læuo proiecto pede, præ se ferebat. Militaris præterea disciplinæ Magistri commonent, si missilibus agatur, sinistros pedes ante haberi à peditibus: ita enim vibrandis spiculis vehementiorem esse ictum. At si res, inquiunt, agatur gladio, dexter pes proferendus, vt propinquior dextera sit ad vulnus inferendum. Sed vtcumque illi, apud Maronem tamen eodem ipso congressu, quem paulo ante dicebamus, *strictum rotat acer Lucagus ensem.*

Militaris doctrina.

Ænei. l. 10.

REGRESSVS. Cap. LI.

D NON ierim tamen inficias, regressum dextero porrecto pede figurari: quia qui loco se moueat, necesse habeat à dextero pede motum auspicari. Ita signari videas numos FORTVNÆ REDVCI cusos.

IGNAVIA, VEL REQVIES.
Cap. LII.

ET quoniam gestus ab histrionibus in primis obseruabantur, inde factum, vt hieroglyphica nonnulla inde desumpta sint, quale illud pro otio & desidia, pedem supra pedem statuere, qui gestus in aliquot sepulcrorum imaginibus, sed pro quiete habetur. Sane Aristophanes cum otiantem meditabundumque Euripidem describeret Acharnanibus, famulus eius interrogante Dicæopoli an intus

Pes supra pedem, quid.

esset Euripides, respondit: *Ipse intus pede supra pedem posito tragœdiam meditatur.* Et Pluto, Mercurius: *Nunc autem esuriens pede supra pedem posito altum requiesco.*

DE CALCANEO.
Cap. LIII.

CALCANEVM, quamuis sit pedis pars, à pede tamen, quantum ad hieroglyphica pertinet, separatur.

SENTENTIA PRÆPOSTERA.
Cap. LIV.

CALCANEVM quidam hieroglyphice accipere videntur pro infirma, falsa, atque præpostera illa ratione, qua nos vitia nostra excusamus, & nimium plus æquo nosmetipsi nobis indulgemus. Vnde Deus Genesi ad Serpentem, qui voluptatis est signum: *Homo ipse tuum obseruabit caput, & tu illius calcaneum,* imbecillitatem scilicet mentis, quæ facile seducatur, & quicquid adlibuerit sibi permittat. Siue, vt alibi diximus ex Philone, calcaneum ea pars animæ est, quæ terrenæ adhærescit naturæ, in sensum, voluptatesque prona & labilis. Ideoque Assertor noster discipulorum pedes lauisse dicitur, vt signum esset, dilutum esse maledictum illud calcanei, quod ab ipso rerum primordio Serpentis morsibus patebat aditus. Nam alibi dictum inuenias, *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes & Scorpiones,* in hanc sententiam.

Genes. c. 3.

Calcaneũ quid in spiritualibus.

Luca 10.

TERMINVS. Cap. LV.

INTERDVM accipitur pro Actionis termino, sumpto à saltatorum more, in quorum saltu extrema pars vestigij, quam calcaneum presserit, signatur. hinc Psalmo: *Ipsi calcaneum meum obseruabunt,* quod proxime accedit ad id, quod inquit Ouidius:

> —— *Sed scilicet vltima semper*
> *Expectanda dies homini est, dicique beatus*
> *Ante obitum nemo, supremaque funera debet.*

Latinus quoque sermo Calcem accipit pro Termino. Sic videt Cicero *calcem, ad quem decursum est:* & *ad calcem peruenire,* & similia passim habentur.

Ac pro meta & fine, vt supra, & à calce ad carceres, & extra calcem, ex Ammiano lib. 12.

DE GENIBVS.
Cap. LVI.

ADDAM & Genua, sine quorum auxilio parum aut nihil agerent pedes, alterius sic altera poscit opem res, & coniurat amice.

---Alterius sic Altera, &c. Horat. de Arte.

IMPEDIMENTVM. Cap. LVII.

EST in his quoque significatum impedimenti, si poplites alternis genibus impositi figurarentur, qui quidem gestus nullo magico susurro simpliciter inter veneficia recensetur: eo enim partus detineri, & omnem actum impediri maiorum religio, decretis etiam inhibitorijs, vt perhibet Plinius, testata est.

Poplites alternis genibus impositi.

MISERICORDIA.
Cap. LVIII.

CÆTERVM genu misericordiæ sedem esse, antiqua omnis superstitio confitetur, vt memoriæ auris, irrisionis nasus habetur: quamuis Thebanus Crates religionem eam, vti reliqua facere solebat, eluserit. Nam cum pro quodam Gymnasij principem supplica-

Iocus Thebani Cratetis. Meminit D. Laer. in eius vita.

A plicaret, procumbens coxam illius pro genibus attigit, principeque præ fastu indignante: *Quid*, inquit, *annon hæc tua sunt, æque ac genua?* Apud Ciceronem legas oratione post reditum, vbi L. Pisonem acerbissime compellat: *Tu meum generum, propinquum tuum, tu affinem tuam, filiam meam, superbissimis & crudelissimis vobis à genibus tuis repulisti.* Iam vero illa, *Ad pedes iacere*, &, *accidere ad pedes*, eodem significato notissima sunt.

HVMILITAS. Cap. LIX.

DEPOSITVM genu humilitatis & superiorem agnoscentis indicium esse, nulli non innotuit. Hinc apud Horatium: *Epist. lib. 1. epist. 12.*

Ius, imperiumq; Phraates
Cæsaris accepit genibus minor.

In Diuinis literis: *Reliqua mihi sunt septem millia virorum, qui ante Balaam genua non curuauerunt.* *1. Reg. 19.* & alibi: *Flecto genua* B *cordis mei*, & huiusmodi pleraque, id vno verbo dicitur *Ephes. 3.* procidere: atque ita etiam nostri Psalmo 72. Septuaginta reddidere: *Coram illo procident Aethiopes.* Multo vero plus *Procumbere*, & *Terram lingere*, vt ibidem: *Inimici eius terram lingent.*

PROCLIVIS AD VITIA.
Cap. LX.

NEQVE negarim alicubi flectere genua esse hieroglyphicum ad terram, hoc est, ad vitia declinantium, & humanæ cedentium fragilitati, impurisque affectibus inseruientium: aduersus quos nisi steterimus, nullam ex hoste victoriam sperare possumus.

LEVATI PARIENTIVM LABORES.
C
Cap. LXI.

VISEBANTVR olim in Capitolio ante Mineruæ cellam signa tria Nixidia nuncupata, quæ genibus nitebantur: sed ea de causa ita dicta, quod parientium nixibus præsiderent, quod eo libentius retulimus, quod vulgata exemplaria Festi corrupta sunt, in quibus scilicet pro Nixidia, Noxij dij scriptum inuenias. *Nixidia signa in Capitolio, quid.* Sunt qui signa hæc Antiocho Rege Syriæ superato, à M. Attilio subtracta prodiderint, ab eoque Romam apportata: alij capta Corintho aduecta, quæ ibi mensæ subiecta fuerint. Sed iam de manu, deque pedibus & genu, hæc dicta sufficiant. Videor enim mihi nullam, neque tui, neque publici commodi rationem habuisse: tui, quia Philosophum scio nolle desidibus & superuacaneis lectionibus detineri, eaque tantum lectitare, quæ ad sanam doctrinam facere videantur. In publica vero commoda me peccasse vereor: quia dum de his detinui nugis, boni aliquid ad alicuius ægroti salutem excogitasses. Quicquid tamen in hoc erratum est, totum id tua culpa factum, qui Cicadæ, vt dicitur, veterum scabere non dubitasti.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM A

LIBER XXXVI.

DE DIGITIS ET MENSVRIS.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITVM VIRVM FRANCISCVM ROBORTELLVM, IN ACADEMIA Patauina Bonarum literarum publicum Professorem. B

CVM nuper scripta tua omnifariæ doctrinæ plenißima, & vtriusq; linguæ ornatißima, summa cum voluptate legerem: incidissemque in obseruationes eas, quas doctißimo viro Ioanni Suo inscripseras: duplici sum dolore affectus, ob amici memoriam, qui tam miserabiliter nobis ereptus est, noctu in habitatione sua clam trucidatus, deinde commentario eo amisso, quod amicitiæ nostræ pignus paulo ante illi recognoscendum dederam, sed adhuc absque titulo: ita duplici hac iactura & amici, & libelli facta, summopere dolere cogor, quod potuisses doni eius hæres esse. Ne vero amplius hoc accideret, cœpi ante omnia commentariis omnibus titulum inscribere, & cum magni nominis Philosopho Bernardino Tomitano de digitorum numeris libellum inscripsissem, superesse vidi alterum de digitorum mensuris, eumque ne amicos nimium obtunderem, tibi, Francisce Robortelle doctißime, commendaui: C *quamuis partem hanc præteriturus eram, quod ea parum suauis videbatur, verebarque ne imago fere eadem toties repetita, satiaret potius quam oblectaret. Partem tamen hanc omni iure tuam non modo legendam, verum etiam examinandam tibi commendabo, quod id in animum induxi meum, euenturum, vt quemadmodum ego doctrinam tuam mihi laudi fore persuadeo, tu quoque pro animi tui candore putes ad rem tuam facere, vt quicquid ego scribere sum aggressus, id tum tua, tum aliorum amicorum opera politius fiat. Veræ enim neceßitudinis ea lex est, vt amicorum existimationem non secus ac si eadem nobiscum inuehatur naui, nobiscum identidem & seruari, & omne periculum adire iudicemus.*

De digito communiter.

DEBVERANT quidem digiti in Manuum commentarium inseri, sed quoniam tam varia tamque multiplex est eorum materia, quam comprehenderunt, vt ijdem ipsi vno nequiuerint commentario coarctari: necesse fuit eorum argumenta diuidere, quorum alter liber circa numeros versaretur, cumque numeri quoque ipsi sua gerant hieroglyphica, separatim de numeris per digitorum gesticulationem significatis, & quorumdam D etiam numerorum intellectu mystico, disserendum fuit. Alter hic de digito communiter, ad mera pertinet hieroglyphica. Demum, quia digitus idem dimensionem præcipue significat, eamq; creat, addenda erunt dimensionum & species & significata, cum quæ peculiariter quisque sibi digitus comparauerit, ad calculum examinauerimus.

ALMVS SPIRITVS. CAP. I.

VT vero rem auspicatius exordiamur, ad almum conuersi Spiritum, qui nos afflet, cum dicimus in Diuinis literis per digiti hieroglyphicum & intelligi, & nominari. Euangelio autem, omni [illegible] summota dubitatione, vt cum Assertor dicit: *Si in digito Dei eijcio dæmonia, profecto venit in vos regnum Dei.* Quo loco D. Gregorius ex eo manifestum esse ait *Digitum* pro sancto Spiritu accipi: quod cum

Marcus

A Marcus posuerit, *Si in digito Dei*, alius Euangelista dixerit, *Si ego in Spiritu Dei.* Porro in precibus, quas certo anni tempore almo huic Spiritui allegamus, *Dexteræ Dei digitum* eum appellamus. Præterea D. Hieronymus eo opusculo, cui de Diuinitatis essentia titulus est, digitum vnitatis numero, pro almo eo diuinoque Spiritu accipi debere profitetur, quo lex in duabus tabulis in monte Sina scripta fuerit: ipse enim, vt idem ait, scripsit, qui & dictauit.

Matth 12.

PROPHETÆ. CAP. II.

NVMERO vero multitudinis digiti sunt Prophetæ, per quos Spiritus idem almus libros Legis afflatu suo conscripsit: vnde Dauides, *Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum*, vbi per cœlos ipsam Prophetarum incitationem accipiunt, qua correpti, admiranda tot oracula de diuinis humanisque rebus in posteros consparsere. Sunt qui Psalmographum dicant ad historicum sensum simpliciter respexisse, per digitum tamen virtutem Dei exponant. Vnde Magi Pharaonis cum Moseos miraculis cederent, *Digitus Dei est*, dicebant: vbi pars pro toto, digitus pro manu: nam omnino manus, vt loco suo dictum, confecti operis hieroglyphicum est. In mundi vero totius fabrica, nihil cœlo ipso
B admirabilius.

Explicatio mystica cœlorum.
Psal. 8.
Exod. 8.

MEDITATIO, VEL VLTIO. CAP. III.

QVOD si hominem digitos aut vngues suos commordentem pictum sculptumve inspexeris, scias eo gestu, alias quidem meditationem, profundumque ad ecstasim vsque cogitatum intelligendum: alias vero pœnitentiam facti, vlciscendive minas. Illud significatum apud Persium & Horatium habes, quorum alter dicit:

Nec pluteum cedit, nec demorsos sapit vngues:

alter & in versu faciendo:

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

C vltimum apud Propertium habes:

Vngue meam morso sæpe querere fidem.

sed hæc omnibus notissima præterimus.

Digitos commordens, quid.

LASCIVA MOLLICIES. CAP. IV.

ASPICIES forte statuam saltatorio gestu positam, ritu barbarico adornatam, digitis supra caput veluti argutum aliquid crepitantibus, ea hieroglyphice lasciuas mollicies, & eneruatæ nequitiæ delicias indicat. Et vno digito caput scalpere, delicatæ admodum mollicieі signum est, quod Cn. Pompeio vitio datum, vsq; ad inimicorum publicum cauillum, ait Plutarchus: quo super gestu Iuuenalis etiam mordaciter iocatus, cum dixit: *Qui digito scalpunt vno caput.* Pluribus vero modis hæc in digitis mollicies
D notata gesticulatione, munditia nimia, ornatu gemmarum annulorumque sumptuoso, motuque ad mimicum propius accedente. Quare Chilonis Lacedæmonij dictum est, inter loquendum manum moueri non debere. Et Hebraico prouerbio dicitur, *Stultum digito loqui.*

Plutar. in vita Pompeij dictum nimirum à Caluo poeta.
Iuuen. Sat. 9.
Iuuenalis.
Chilonis & Hebræorum dicteria.

SOCIETAS. CAP. V.

LICET in duabus consertis manibus fidei fœderumque hieroglyphicum locupletius habeatur, non est tamen illud dissimulandum, quod de pollicibus est à Cornelio Tacito traditum: morem quippe fuisse Regibus quorumdam barbarorum, quotiens in societatem coirent, applicare dexteras, pollicesque inter se vincire, nodoque perstringere, & vbi mox sanguis in artus extremos peruenisset,

Fœderis feriendi mos antiquus.

leui vulnere cruorem eliciebant, atque inuicem lambebant: idque fœdus arcanum, quasi mutuo A cruore sacratum haberi solitum.

FVRIÆ ORESTEÆ. CAP. VI.

QVI vero digitus lapideus paruo olim tumulo superpositus erat, inter Megapolim & Messeniam, in regione Mania nuncupata, à quo quidem digito tumulo nomen fuit, non alia de causa erectus fertur, authore Pausania, nisi quia Orestes furijs agitatus vnum ipsemet sibi à manu digitum abroserit, remque eo monumento notare voluerit.

PACIFICATIO. CAP. VII.

SED quoniam ad pollicem reuersi sumus, qui aliorum dux est & dominator, super eo quædam, quæ hieroglyphicum sapiunt, apponemus. Hic inter alia significata compositæ pacis hieroglyphicum apud Romanos habitus: eo quippe gestu, vt manui porrectæ subijceretur. Rem tangit Quintilianus Rhetor, vbi ait: *Qui gestus in statuis pacificatorum esse solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure pretenso, manum inflexo pollice extendit*, quod perperam in codicibus aliquot impressis le- B gitur, *infesto pollice*, quod nihil est. Atque hinc locus apud Papinium Sylua prima intelligitur, *Dextra vetat pugnas*, vbi de gestu hoc dubio procul accipiendum: de quo quia multa alij, rem ego breuiter substrinxi. Hunc gestum periti antiquitatum agnoscunt in Marci Aurelij statua, quæ nunc ante Lateranas ædes, ex ære, magnitudine colossea, equo insidens visitur: dexteram enim porrigit resupinam, & aliquantulum inclinatam, digitis disiunctis, pollice deorsum verso.

FAVOR. CAP. VIII.

Mos attollendi pollices, varia denotat.

FAVOR autem assensusque alienæ victoriæ præstitus: aut, cum aliquem strenue facientem laudare vellent, per sublatum pollicem exprimebatur. Hinc illud apud Horatium, epist. 18. lib. 1.

Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

hoc est, *maxime tibi fauebit*. Quippe si pollicum alter satis est ad fauorem indicandum, vterque in eum gestum adhibitus quam maxime fauere profitebitur. Nam & qui certabant, cum succumbere se, & hosti victoriam cedere fatebantur, pollicem sustollebant. Vnde illa in victos apud Græcos imperitatio, ἆρε δάκτυλον, quod alio de more nostri *Herbam dare* dicere maluerunt. Nostro vero tempore cum C vniuersa Italia, & tota etiam Europa alterutri ex duabus factionibus damnata sit, moris est, his pollicem, illis indicem attollere, si cui faueant factioni, attestari voluerint, idque vtinam studio non tam perdito fieret: non enim Italia omnis sibimet aduersaria, omnium hinc prædæ exposita, tot clades, direptiones, incendia, desolationesque suarum iam omnium vrbium, tam continenti per tot annos bello pateretur, seque mox ob solam suorum pertinaciam, implacabileque dissidium, ruituram miserabiliter deploraret.

Tolle digitum, hoc est fatere te victum.

Guelphorū & Gibellinorum.

TRVCVLENTIA. CAP. IX.

Versus pollex, quid.

QVEM vero versum pollicem apud Iuuenalem, & aliquot alios legas, nihil habentem cum fauore simile, sciendum est id tyrannorum quorumdam signum fuisse temporarium, vt eo scilicet tempore sicarij percussoresque in cædem trucidationemque populi debacchari inciperent, cum signum id versi pollicis ab Imperatore datum obseruassent. Quæ cum sint, scholis omnibus nota, & nihil ad hieroglyphica pertinentia, plura dicere non puto necessarium.

ROBVR. CAP. X. D

Pollicis etymologia varia.

ID potius referemus, robur validasque vires per pollicem significari, si surrigatur, quatuor reliquis ad volam appressis. Nam ea de causa ἀντίχειρ, à Græcis dicitur, quod pari cum reliqua tota manu robore contendat, alteriusque manus vice fungatur, vt Galenus interpretatur. Apud Latinos autem, quem proinde pollicem, nomen habet: is enim dominatur in manu, nec in sinistra cessat, quamuis ea tota sit otiosa, vtpote minus quam tota manus semper in officio est. Quin & veteres hunc præstare alijs, Hallum eum appellabant, quod in reliquorum dorsa vnus omnium insiliret: aspirationem enim loco S litteræ positam nonnumquam ab antiquis inuenias, & vice versa, S pro H. Sed longe simplicius est hallum ab ἅλλω vel ἅλλομαι deducere, id enim salire est.

INVTI-

A

INVTILIS BELLO. Cap. XI.

HOMINEM bello inutilem ostendere qui volunt, manum abscisso pollice faciant: digitus enim hic summotus, hominem actionibus & præsertim bello inutilem reddit. Eaq; de causa legas grauiter animaduersum in nonnullos, qui bellum detrectandi causa sponte sibi pollices amputassent, vt à Senatu in C. Vectienum, vel vt alibi legitur, Votienum: à Cæsare etiam Augusto in quendam equitem Rom. qui duobus filiis adolescentibus causa detrectandi sacramenti pollices amputauerat. Marcellinus cum Gallos militiæ semper obuios & expositos ostendere conetur, nostram vero ignauiam (quod Græcanici vir ingenij libenter admodum facit) incessere, reprehensioniq; obiectare, neminẽ vmquam apud eos ait, quod in Italia plerumque accidit, munus Martium pertimescentem pollicem sibi præcidere. Sane vero Athenienses, crudeli admodum atque immani exemplo, Æginetarum iuuentuti pollices præciderunt, ne populus qui classe valebat, descendere secum posset in virium maritimarum certamen.

Abscissi pollices.

Galli bellicosiores Italis, ex Marcellino.

DE INDICE. Cap. XII.

B

POLLICI proximus est Index, ita dictus, quod eum porrigere solemus indicando. Sunt qui eum Salutatorium etiam appellent, sunt qui Medicum, neq; desunt qui Lichanon esse velint: sed horũ prosequi controuersias, nostri nõ est instituti, qui ad hieroglyphica festinamus. Satis igitur fuerit eum Indicem Romano nomine nuncupare.

SILENTIVM. Cap. XIII.

PRÆCIPVVM igitur digiti huius hieroglyphicum est, silentium indicare, si ori appressus figuretur, quo gestu Titi Liuij Patauini imago supra fores prætorij in eius vrbe patria dicata: nempe quod is scribendo adeo multa complexus, scriptoribus aliis silentium indixisse videatur. Hinc apud Apuleium libro 1. Metamorph. legas: *At ille digitum à pollice proximum ori suo admouens, & in stuporem attonitus, Tace, tace, inquit.* Et Pontianus Pontifex Epistola quadam: *Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem hæsitas, sit manus super os tuum.* Ita & Eutychianus, quæ verba sunt ex Salomonis dictis. Et Damasus epistola de Coepiscopis, *Digitum ori imponite*, hoc est, *nihil vlterius loquamini.* Ita & apud Iobem c. 31. C *Principes cessabant loqui, & ori suo digitum superponebant.* In omnibus vero templis, vbi colebatur Isis & Serapis, simulacrum erat digito labris impresso, quod multi interpretantur, tacendum esse: illos itidẽ mortales fuisse. Sed quæ fuerit Harpocratis effigies apud Ægyptios, literariis ludis omnibus innotuit. Figmentum hoc porro totum Ægyptiacum fuit, quod digito labiis impresso, silentium significaret de diis immortalibus habendum, in quos ne licentiosi loquẽdo simus, à Platone etiam monemur, Legibus. Alias Harpocratis sigillum in anulis gestari solitum à veteribus ea de causa tradit Plinius, vt silentium de agendis rebus indicarent. Angeronæ autem effigies obligato obsignatoque ore fuit apud Romanos, vt silentio prætereundum innueret, in cuius tutela numinis vrbs Roma esset, quodq; proprium illi nomen, ob eam scilicet superstitionem, ne tutelares dij sacris quibusdam auocarentur, deuouerenturve. Hinc Valerium Soranum neci traditum constat, quod arcanum hoc propalare ausus esset. Eaque de causa Plinius de Roma loquens ait: *Cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur.* Quod vero ad obsignatum os facit, Alexander Macedo cum matris epistolam accusationis in Antipatrum plenam vna cum Hephæstione legisset, detractum è digito signatorium anulum D ori illius appressit, silentij monumentum.

De Angerona Macrob. Sat. lib. 1. c. 10.

Effigies Angeronæ.

EX PATIENTIA VOLVPTAS. Cap. XIV.

SED nihil fere tam erudite traditum à quopiam est, vt non ingenia inuenta sint, quæ aliorum commentationes euertere conarentur. Inuentus est siquidem scriptor Masurius nomine, qui Angeronæ simulacrũ, quod Romæ in sacello Volupiæ obligato, vti superius, obsignatoq; ore visebatur, propterea confictum ait, quod qui suos dolores anxietatesq; dissimulat, patiẽtiæ beneficio ad maximam perueniat voluptatem. Nam & Verrius Flaccus Angeronam dici ait, quod angores & animorum sollicitudines propitiata depellat. Sed quamuis alia atque alia etiam super Harpocrate commentati sint ingeniosi viri, illud ego minime dissimularim, quod summæ eruditionis authores approbasse viden-

Hoc à Macrob. Sat. li. 1. c. 10.

Ratio simulacri Angeronæ & Harpocratis.

tur, summum Deum ex eo figmento silentio coli debere, quod & in Pisce, & in Crocodilo, & alibi ex Iamblichi monitis aperuimus. Et in pietatis Christianę sacris preces pleræque sunt, quas ad Optimum Maximumq; Deum nulla emissa voce dirigere iubemur. Super Harpocrate demum Plutarchus multa, quæ quoniam multorum commentarijs vulgata sunt, ea non existimaui hic ad commemorandum necessaria. Illud vnum minime præteribo, traditum ab Ægyptijs Oron & Harpocratem digito ad labia appresso coalitoque in lucem editos, eodemq; modo & Heraiscum, magnæ apud eos celebritatis viros. Iam apud Romanos silentij nota fuit S, prima eius nominis litera, quæ triclinijs, & diætarum foribus superponi consueuerat, vt inde silentium conuiuis indiceretur, quando multa inter bibendũ dici soleant licentius atq; liberius, quæ palam efferre nefas. Vnde Flaccus Torquato ad cœnam inuitato cauturum se pollicetur, ne fidos inter amicos sit, qui dicta foras eliminet. Et conuiuas memores odio habendos esse, Græco, quod Martialis ponit, adagio monemur, μισῶ μνήμονα συμπότην Procille. Vino enim libertas, vnde Lyæi nomen, attributa apud Comicos nonnunquam inuenias ad S literam, T quoque adiectam, vt Phormione Terentius, S T.

Odi memorem compotorem.

DE MEDIO. CAP. XV.

MEDIVS à situ ipso nomen accepit, ab officio Medicus, à loquendi vsu Infamis & impudicus. Sunt qui hunc non Hallum, sed Lichanon velint, παρὰ τὸ λείχω, quod nos Lambere dicimus, vt ita exploratis vniuscuiusq; rei saporibus quid ad stomachum faciat, quidve ab eo repudietur, intelligamus. Apud Procopium legimus, summo quid digito gustatum, cum tamẽ in digito nullo gustandi vis esse possit: intellexerit tamen ille, sublita digiti extremitate ori aliquid admotum.

Hinc Gallicum licher.
Procopium, nimirũ Sophistam in epistolis.

STOMACHVS. CAP. XVI.

SANE quidem Ægyptij sacerdotes, vt apud Horum habetur, ex digiti pictura stomachum hieroglyphice intelligebant: sed neq; certus illic digitus, neq; cur id fecerint, explicatur. Dici forte posset ab officio, quia solent, qui grauantur ex crapula, auxilium alleuiationemq; ab eo plurimum deposcere, quo scilicet in summum gutturis immisso, incitata nausea euomere compellantur, atque ita sibi incommodi eius remedium comparant. Vel quia Medici stomachum totius corporis Regem appellant: quippe qui omnibus portiones suas certa quadam dimensione impartiri videatur. Digiti vero præcipuum hieroglyphicum est, mensuram præ se ferre: de qũa multa paulo post loco suo. Ea vero à medio potius, quam ab alio quopiam desumitur, vtpote perfectiore. Primum enim is ab internodio medio ad extremum vnguis, & ad radicem suam, æqua dimensione diuisus, alterutra pollicem & auricularem æquat, circino ad interiores cutis angulos appresso: mox frontem, nasum, aures, & plerasq; alias humani corporis partes dimetitur, cuius quidem rei studium ad pictores, & statuarios delegabo. Neq; me latet, esse qui Lichani nuncupationem in anularem transferant, sed ipsi sententiam suã probent. Quem nos Medium & Medicum dicimus, hic nimirum est, qui etiam impudicus.

Cur digitus præsertim medius, stomachum significet.

INFAMIA. CAP. XVII.

EXPORRECTVS enim medius, reliquis in pugnum attractis, virilis pudendi species quædam ostenditur, eoque gestu infamiæ est hieroglyphicum, de quo Satyricus:

— Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.

de Diogene dictum, qui hospitibus quibusdam Demosthenem videre, cognoscereque anxie quæritantibus eum ostendit, medio digito, pro indice porrecto, vt scilicet illum impudicitię aut ignominię cuiuspiam notaret. Mitto illa nota nimis: *Et impudicum ostendis digitum.*

De Diogene dictum.
Persius in satyris.
D. Laërt. in eius vita.
A Martiale.

DE AN-

A DE ANVLARI. CAP. XVIII.

ANVLARI, qui minimo proximus est, nomen dubio procul inditum ab anulo: quo digitus is insigniri solitus. Cur id institutum, variæ sunt authorum opiniones, ex quibus nos, pluribus aliis omissis quas in Gemmarum commentario recensuimus, eas quæ potiores videbuntur afferemus.

COR. CAP. XIX.

ILLVD autem primum omnium manifestum est, anularem digitum cordis esse hieroglyphicum: eaque de causa institutum ab Ægyptijs, vt is anulo tamquam corona honestaretur. Eumdem sacerdotes cum circa deorum suorum aras operabantur, confectis odoribus illinebant, eiusmodiq; honores illi ea de causa haberi solitos aiunt: quod dissectionum periti neruulum quendam à corde natum, per dorsum ad cor tendere, & in eo desinere compertum habuere. Sane solebant in eiusmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent atque obseruarent, ij qui eas gerebant, ita nos sibi præcipue esse cordi, cum quadam etiam ambitione, omnibus ostentantes. Vnde Cicero libro B de Finibus, Epicuri studiosos memorans, *Epicuri imaginem*, inquit, *non modo in tabulis, sed etiam in poculis & in anellis habebant.*

Ægyptiorũ ritus in suis sacris.

CONIVGIVM. CAP. XX.

HIC porro digitus anulo insignis, coniugij est hieroglyphicum, eaq; de causa sunt qui eum Pronubum appellent. Hinc Maro, vincla iugalia, posuit pro connubio. Et in Diuinis literis inditũ sponsalitiis anulum, arrhabonis indicium, nuptiarum causa legimus, eumq; morem & institutum omnes Christianorum conuentus semper obtinuerũt. Vnde Septimius Florens digitum hunc & pronubum appellauit, & anulum quoq; pronubum, eo loco: *Nam & mulieres parcissima patrum sobrietate aurum minime nouerant, vno excepto digito quem anulo pronubo sponsus oppigneraffet.*

Vincula iugalia.
Ænei. li. 4.

VINCVLVM. CAP. XXI.

IVGALIA illa vincla monent, vt qua de causa anulus inter alia significata: vinculi etiam fuerit hieroglyphicum, aperiamus. Ea sic fertur: *Promethea olim Saturni lege perpetuis vinculis ab Ioue damnatum,* C *ea mox conditione liberatum, vt inde anulum lapide & ferro compactum gestaret, ne omnino exolutus pœna videretur: indeque anulorum vsum propagatum.* Indignationem autem Iouis inde ortam aiunt, quod Prometheus Parcarum sortem de Thetidis filio, qui patre maior & clarior futurus esset, patefecisset, atque ita Iouem ab eius congressu deterruisset, ne se præstantior filius nasceretur. Sed enim, cum eiusmodi legis silentium in Iouis perniciem euasurum esset, fabulatorum desidero prudentiam, qui velint Iouem pro imperio & authoritate sibi conseruata, Promethea ita male multare voluisse.

Hoc à Luciano in dialogis Deorũ.
Iouis indignatio vnde orta.

SERVITVS. CAP. XII.

QVOD vero anulus sit seruitutis hieroglyphicum, tam maritale signum attestatur, quod addictã esse viro sponsam indicat, quam Pythagorę symbolum exponit, dum nos arctum anulum gestare vetat: quod ex diui Hieronymi interpretatione, non esse anxie viuendum admonet: quippe cauendum, ne nos in eam seruitutem coniiciamus, quæ dura sit, & incommoda. Habet vero secum vinculi significatum anulus, quod tota eius nominis originatio, quantum ad etymon attinet, ab AN particu-D la desumitur, quæ Circum significat, atque ideo vinculum aut compedum manicarumve oppressionem. Essent vero super anulo plura commentanda, sed hic de anulari digito, non gestamine vel ornamento scribere institutum est meum: quare longe plura in commentarium id reiicimus, quo insignia pleraque ordine locoque suo interpretati sumus.

Anuli etymon.

VENIA. CAP. XXIII.

PETITAM à diis sermonis veniam, cum obsecratione, ne nostri memores delicti, vlcisci cogitarent, eo exprimebant hieroglyphico, vt proximum à minimo digitum ad aurem dexteram referrent, quod tacto prius ore fieri institutum. Est enim locus ille Nemeseos, quam gestu hoc, vt in ore ostensum conciliari crediderunt.

DE AVRICVLARI. Cap. XXIV.

Chiromantica obseruatio fallax SVPER auriculari nullum hactenus hieroglyphicum inueni, id tantum apud Chiromanticos deprehendi, eum qui breuiorem hunc habeat quam legitima mensura deposcat, id est, ad tertium anularis nodum non perueniat, indicium esse eum illegitimo concubitu susceptum: sed quoniam ex diuinatricibus coniecturalibusq; disciplinis, si modo disciplina est talia profiteri, nulla est hac magis fallax, his omissis, ne digitus prętereatur indictus, ad ea me conuertam, quæ de numero cuius is præcipuũ est hieroglyphicum, superius fuerant examinanda, nisi præ voluminis magnitudine morositatis notam declinare visum esset. Is igitur, cum, vti sequenti commentario explicabitur, & vnitatem & quaternarium alio atq; alio gestu præ se ferat, septenarium, quantum fieri potest, in extremam volam exporrectus ostentat. Numeri autem huius hieroglyphicum est, vt præter ea, quæ loco suo commemorata sunt, multiplicitatem, aut frequentem significet iterationem.

FREQVENS ITERATIO. Cap. XXV.

Septem, vocabulum quid apud Hebræos. HEBRÆI autem in primis, vt Ægyptiacæ linguę discipuli, SEPTEM de re pluries repetita ponere consueuerunt. Vnde argentum septies purgatum, pro sæpius, Psalmo vndecimo dictum, hoc est, vt Euthymius explicat, donec quicquid in eo terreni fuerat igne abstersum, exhalarit. Et Psalmo nono supra septuagesimum, *Redde vicinis nostris septuplum*, interpretes aiunt, septuplum Hebræorum more positum pro multiplici, quemadmodum & septem, sæpe pro multis. Nam & Regum I. Theologi ponunt illud, *Sterilis septem peperit*, itidem & Ecclesias septem pro multitudine. Iam Chrysostomus actione in Iudæos quinta, septenarium numerum ait in Diuinis literis infinitæ multitudinis signum habere. Et ita forte Virgilianum illud accipiendum:

Georg. li. 4.
Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aerea deserti ad Strimonis vndam
Fleuisse. & alibi,
Æne. lib. 5. *— Immania septem Terga boum.*

& eodem modo pleraque.

SANCTVS SPIRITVS. Cap. XXVI.

EST & sancti Spiritus prærogatiua septenarius, de quo, vt infinita alia prætereamus, Esaias c. II. *Et requiescet super eo Spiritus Domini*, dein dona eius VII. enumerat, *spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & Spiritus timoris Domini.*

PERFECTIO. Cap. XXVII.

QVÆ vero plurima & Philon, & Hierocles, & alij super septenarij perfectione disputant, nunc missa faciemus: illud quod nostri temporis inuentum est minime dissimilabo, multarum rerum, ne de argento solo dictum hoc existimemus, quæ per ignis iterationem depurgantur, perfectionem in septima decoctione consistere; veluti quotidie cernere est in saccharo purgando: nam vbi septies igne id examinaueris percoxerisq;, nihil quicquam vlterius proficit, sed lapidescit penitus, ne vlterius eliquari possit. Vnde prouerbium vulgo vsurpatum de re, quæ summam adepta sit perfectionem, *Septimæ decoctionis saccharum*, vbi sagacissimum quempiam atq; vaferrimum hominem designamus.

HVMANÆ VITÆ CVRSVS. Cap. XXVIII.

ADDEMVS & illud, septenarium numerum totius humanæ vitæ cursum significare, vt Theologi *Leuit. c. 32.* declarant eo Leuitici loco: *Septem diebus comedetis azyma*, de quo Paulus: *Epulemur non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis: & non ad tempus, sed omni nostra vita ab huiusmodi prauitatis fermento mundi esse debemus.* Nam si septem diebus holocaustomata, vt LXX. reddunt, offerre debemus, necesse est diebus septẽ nos puros permanere: quia non debent, qui sacra ferunt celebrantq;, criminis cuiuspiam sibi esse conscij.

DIMENSIO. Cap. XXIX.

NON eram autem super digito quicquam vlterius philosophaturus, nisi mihi venisset in mentem, in mensuris quoque multa delitescere hieroglyphica, eaque plurimum de Diuinis. Mensuram

A vero ipsam digitorum esse filiam. Nam Ægyptij mensuram ex digito posito ideo significabant, quod tota metiendi ratio à digito principium capiat. Mensura enim, vt apud Aristotelem, à minimis oriri debet, atqui digiti sunt omnium membrorum minimi. Neq; me præterit, nouissimos quosdam mensuræ principium, perinde ac etiam ponderum, à grano tritici desumpsisse: vt scilicet cohærentia grana quatuor, digiti spatium expleant, cuius ratione reliqua mox ad mensum veniant. Ceterũ cum veteres ab humanis membris mensuram inchoarint, satis constat ex eorum traditione, digitum omnium mẽsurarum esse minimam. Ita apud M. Iunium Nypsum legas, qui de limitibus agrorum luculentũ reliquit opus, cuius de digito verba hæc sunt, *Minima pars earũ mensurarũ est digitus*, quod & Iulij Frontini sententiæ consonat: si quid enim infra digitum metiamur, partib. respõdemus, vt dimidiam aut tertiã partem digiti. Hinc illud apud omnes vsurpatissimũ, *Latum vnguem, aut transuersum digitũ non secedere*, cum minimum quodq; spatiolum intelligi volunt. & illud, *Leonem ex vnguibus æstimare*, cum ex minimo quoque vel indicio, vel argumento, vel causa, rei totius summam intelligimus. Id inde sumptum, quod memoriæ proditum est, Phidiam ex viso Leonis vngue totam feri faciem magnitudinemque,

Mensura digitorum filia, & eius origo.

Auctor Lucianus in hæresibus. Plutarchus tamẽ refert ad Alcæum, De defectu oraculis.

B magna artis suæ commendatione repræsentasse. Qua vero ratione certa digiti dimensio nationibus omnibus præscribi possit, adhuc incompertum est mihi. Nam apud authores digitus, & quæ inde mensuræ desumuntur, proportionis potius regulam, modum ve quendam, quam certum vllum mensuræ terminum ostendere videntur. Quæq; Romæ atque alibi, vel in æs, vel in antiquis marmoribus mensurarum exemplaria signata reperiuntur, nationibus omnibus nõ inseruiunt. Ad hæc, hominum facies pro locorum & regionum situ, perinde ac aliorum etiam animalium corpora, tum exilitate, tum proceritate, tum crassitudine diuersa dissimiliaque nasci manifestum est: id quod Basilius Magnus à veteribus traditum, à se vero diligenter obseruatum asseuerat. Tritici quoque, si mensuram inde quis maluerit exordiri, & pondere & magnitudine, nõ prouinciæ tantum, sed regiones singulæ, & vel modico inter se distantes interuallo, ac plerumque etiam contigui agri variant. Perque ætates, & secula singula, corpora nostra imminui, Homerus, & ab eo Virgilius & Horatius vna cum Philosophis tradidere: id quod & maiorum nostrorum ossa passim eruta testatissimum relinquunt. Rari enim, qualia nunc hominum producit corpora tellus, vt apud Poetam est, vel Plinij testimonio, patribus procerio-

C res fiunt, consumente vbertatem seminum exustione, in cuius vices nunc vergat æuum. Quare certa exactaque digiti dimensio, quæ pari sit apud omnes mensura, nusquam potest reperiri. Quoniam tamen veteres in eam conueniunt sententiam, vt digitus sit mensuræ principium, quæ inde mox distribuuntur, mensurarum nomina loca hoc recensere libet, argumẽtum quidem ab Ægyptiorum sacerdotum inuentis non alienum: siquidem in mensuris etiam hieroglyphica quædam inueniuntur, quæ suo se loco prodent. Mensuræ autem his præcipuè capitibus discernuntur, vt loco primo sit digitus, secundo vncia, mox sextãs, inde palmus, doron, dochme, spithama, pes, cubitus, gradus passus, orgyia, vlna, hexapus, decempeda, plethrum, actus, iugerum, stadium, hexaplethron, diaulus, hippicũ, milliarium, dolichus, parasanga, schœnus, funiculus, stathmus, quorũ omnium rationes afferre perdifficile fuerit in multa scriptorum dissentione. Ne tamen Chrysippi Medeam penitus exscribam, ea tantum colligam, quæ à probatioribus tradita videbuntur.

Mensuræ capita præcipua.

DIGITVS. Cap. XXX.

D ESTO igitur digitus, vel ex granis tritici quatuor cohærentibus spatium collectum, vel mensura omnium minima, vnde Rerumpublicarum decreto reliquas astruere necesse sit. Quæ vero super eo sint hieroglyphica, longa iam narratione supra disseruimus.

Digiti mensura.

VNCIA. Cap. XXXI.

CERTO autem dato spatiolo, quod digito attribuatur, vncia sesquidigito constat, ea vero octaua palmi portio: ita tamen vt palmũ hic accipiamus pro mẽsura ea, quæ σπιθαμὴ Græcè dicitur. Sed enim ex dimensione Nypsi, vncia supra digitum nihil plus occupat, quam tertiam alterius digiti partem, dum palmum ait quatuor constare digitis, easque esse vncias treis, & ita Frontinus, etiam tradit: quare vncia pars erit pedis duodecima, vt rectè mensores ponunt. Quod si vncia sesquidigito fieret,

Vncia mensura.

 pes

pes in digitos decem & octo produceretur. De quo vero palmo & hic & illic intelligendum, paulo inferius explicabimus.

SEXTANS. Cap. XXXII.

SEXTANS sexta pars assis omnino est, unciæ quippe duæ, vt pondera ad mensuras accõmodantur, quæ quidem vnciæ, vti propositum ex nonnullorum traditione, in trium digitorum spatium porriguntur: quamquam, vti dicebamus, Nypsi nonnihil variet mensura. Nimirum vero loco hoc assem pro pede, vt inferius patebit, intelligendum.

PALMVS. Cap. XXXIII.

Sextæ seu Dodrans.

PALMVS ex Vitruuij descriptione quatuor constat digitis, ex aliorum vero sententia digitos continet XII. Nypsus hunc mensuræ modum Sextam appellat, & dotrantem etiam vocitari asserit, quæ scilicet palmos treis contineat, vncias quippe nouem, qui sunt digiti XII. Causam vero cur ita diuersi authores, ierint in assignanda palmi dimensione, eam esse crediderim: quod Latini appellatione Palmi tria dimensionum genera complectuntur, quæ suis apud Græcos nominibus discernuntur. Ea sunt δῶρον, λιχμὴ, σπιθαμή.

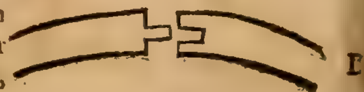
ΔΩΡΟΝ. Cap. XXXIV.

EST vero δῶρον, siue, δῶρα fœm. gen. (vtrumq; enim dicitur) mensura, quam alio nomine παλαιστὴν appellant, vt interpretes Hesiodi versu illo enarrant;

> Τρισπίθαμον δ᾽ ἄψιν τάμνειν δεκαδώρῳ ἀμάξῃ.
> *Inde hapsin curru decadoro cæde tripalmum.*

Hesiodi locus explicatur.

Sed enim hoc Hesiodi loco quædam oboritur difficultas, quam antequam vlterius progrediamur, ne quod nobis negotium facessat, forte non importunum fuerit explicasse. Quatuor hapsidibus currulis rota conficitur. Ad huius vero rotæ diametrum Hesiodus pro modulo decadorũ currum vocat, vt vnaquæque hapsis trium sit spithamarum: atque ita necesse est vniuscuiusque rotæ circumferentiam, siue curuaturam dicere malimus, duodecim esse spithamarum. Hæ vero doræ sunt XXXVI: spithama enim doras, quippe palæstas tres continet: & palæsta, vti dictũ, quatuor est digitorum: si ergo, vt ostensum est, circumferentia circuli, qui rotam ambit, XXXVI. doris constat, & diametrum vnumquodq; tertia pars est circumferentiæ, cur non dodecadorum diametrum posuit potius, quam decadorum? ne Geometriæ terminos excederet, veritatiq; ipsi videretur aduersari. Cui difficultati respondetur, decem illas diametri doras ab interiore circuli parte desumendas, de quibus hic intelligit. Duæ vero doræ computantur ab interiore parte rotæ, vsque ad circumferentiam exteriorem: vna quippe dora ab vtraque rotæ parte. Alij ita soluunt, vt digitos octo, qui doræ sunt duæ expansos intelligant in ea, quæ Ligularia dicuntur, siue Compages dicere velimus, quibus vnaquæq; hapsis inuicem adacta conferatur hoc modo:

Præcipuè vero παλαιστὴν mensuram esse quatuor digitorum, inde colligimus, vbi Nicander basilisci corporaturã describit: quem enim Plinius duodecim non excedere digitos affirmat, Nicander eo super τρία δῶρα, φέρων μῆκος τε καὶ ἰθύν. Interpres eius, τρία δῶρα, inquit, ἴχνευ παλαιστὰς, δῶρον γὰρ ἡ παλαιστή. Tria itaq; dora duodecim explebũt digitos, & Plinij basiliscum.

VITÆ BREVITAS. Cap. XXXV.

IN Diuinis literis, vt multorum Theologorum est interpretatio, παλαιστὴ vitæ breuis est quasi hieroglyphicum. Nam Psalmo nono supra trigesimũ, qui apud aliquos trigesimus octauus est, in Græco canitur, ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Traductione, quam Ruffinus citat, scriptum est: *Ecce veteres posuisti dies meos.* Illi enim qui ita reddiderunt, visi mihi sunt, aduerbij πάλαι, quod antiquitus apud Latinos est, significatum ex vocis similitudine sequi. Ita & Romanorũ exemplar habet, quod & Cassiodorus

Explicatio lo. i Dauidis ex Græco.

A dorus agnoſcit,& in ea locutione plurimum immoratur. Qui Hebræos ſequuntur, alij breues, alij poſitos à Deo dies in menſura digitorum IV. aiunt: alij palmi longitudine conſtitutos dies, alij pugillares dies datos, atq; ij minimæ etiam menſuræ mentionem faciunt. Paraphraſtici: *velut in digitis numeratos habere pauciſsimos dies meos*: Sed illud, *velut in digitis numeratos*, nihil ad rem: de menſura enim hic eſt ſermo. Quare vulgata traductio, commenſurabiles habet, ſed ſenſum non exprimit integrum τῆς παλαιστῆς: quare id forte melius quod ex Adamantio conijcere poſſumus, ſi legamus, *Ecce quam breues admodum poſuiſti dies meos*, quippe cum quatuor digitorum menſura breuis admodum ſit, ac perinde vitæ noſtræ breuitatem ſignificet. Hinc clamat Iobes: *Nihil enim ſunt dies mei.* Vt miſſum faciamus Hippocratem, vitam quidem breuem, artem vero longam eſſe conquerentem, & quæ multa in hanc ſententiam dici poſſent. Euthymius quoque palæſtam quatuor digitorum coniunctione fieri, ſpithamæque tertiam eſſe partem dicit, ac perinde minimam omnino menſuram, eoque nomine paucitatem dierum, quos viuimus, intelligi. Sed quoniam id nomen ἀπὸ τῆς πάλης deduci poſſit, interpretari etiam poſſe dicit Contentioſos, ſeu laborioſos dies, hoc eſt, luctæ pugnæq; plenos: in lucta enim labore ac contentione multa vtimur. Ideo vero Dori nomine menſurã eam appellari dicunt, quod eorum plurima quæ donantur (id enim eſt vocabuli ſignificatum) ab eodem digitorum loco amittantur, quo παλαιστὴ conſtat, à quatuor quippe digitis. Plinius antiquos ait Græcos vocaſſe δῶρον, quem nos palmum. Vitruuius quoq;, quem nos palmum δῶρον ait à Græcis dici, quod munerum datio Græcè δῶρον appellatur. Id autem ſemper per manus geri.

Iob 7. cap.

Sic Ὀρθόδωρον palma porrecta, & interſtitiũ inter palmam porrectam & extremitatem digiti medij.

ΔΟΧΜΗ'. Cap. XXXVI.

DOCHME dimenſio eſt decem digitorum. Sunt tamen qui δοχμὴν menſuram eandem eſſe putent cum Doro: quatuor quippe digitorum in exporrecta manu cohærentium ita vt δοχμαὶ tres σπιθαμὴν efficiant. Atqui apud aliquos inuenias σπιθαμὴν δοχμὴν etiam appellari, atq; id apud Heſiodi commentatores.

ΣΠΙΘΑΜΗ'. Cap. XXXVII.

C ΣΠιθαμὴ omnino duodecim eſt digitorum: quippe quod à digiti auricularis vngue ad extremum vſque pollicem occupamus. Plinius libro VII. cap. altero, vbi de Pygmæorum ſtatura loquitur, ternas eos ſpithamas longitudine, hoc eſt, ternos dodrantes non excedere dixit. Dodrantem poſuit Plinius ratione pedis habita, ex quo ſi demitur quadrans, reliqui erunt digiti duodecim, eaque pars quæ tribus conſtat quadrantibus, Dodrans nimirum appellatur. Frontinus ſpithamam etiam Sextantem dici ſcribit, habereq; palmos tres, vncias nouem, digitos duodecim.

Quibus cõſtet ſpithama, & hieroglyphica. Hinc illud Diogeniani Σπιθαμὴ τοῦ βίου ſpithama vita.

DEVS. Cap. XXXVIII.

ADDVCIT hæc rerum ſeries in memoriam id, quod Prophetæ, plurimum hieroglyphico, ſi non charactere, idiomate certè hieroglyphicis perquam ſimili vtentes, Deum appellatione Spithamæ vocitarunt, penes quem ſcilicet ſit rerum omnium facultas, ſupremaque authoritas: manu paſſa propemodum occupata, qua ſingula ordine tenoreque certo temperat ac moderatur, neque non fines æquis terminis diſtributos, dimenſionesq; omnibus, quæ in vniuerſo mundo ſunt, rebus lege ſua dipartitur. Moris enim eſt oblatarum rerum magnitudinem ſpithamis, quæ nobis promptuaria eſt menſura, dimetiri. Quod vero dictum de omnipotentia Dei, ſufficiat vnus ex quadrageſimo cap. Eſaiæ locus: *Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlum palmo põderauit?* & quæ ſequuntur. Vbi Hieronymus: *Quod autem pugillum vocat & palmum, humanæ conſuetudinis verbis vtitur, atque menſuris, vt Dei potentiam per noſtra verba diſcamus.* Et paulo poſt σπιθαμὴ autem, hoc eſt, palmus, extenſam ſignificat manum à pollice vſq; ad extremum digitum. Quæ vero ibidem poſita ſunt de lichano guſtatore, vt idem interpretatur digito, ac perinde minimo, alij viderint.

VITA BREVIS. Cap. XXXIX.

IN Spithama autem, vt ſuperius dictum, vitæ breuis hieroglyphicum habetur, quod à Græcis authoribus poſitum eſt, vt minimum vitæ ſpatiolum menſuræ eiuſmodi paruitate ſignificaretur, vſurpaturque

turq; plurimum ad vniuscuiusq; rei breuitatem indicandã, præsertim vbi in pumiliones cauillum vertitur, vti de Pygmæis dictum, quos in derisum Trispithamos scurræ vocant.

PES. Cap. XL.

PES nemine discrepante digitis constat sexdecim, quare qui scribunt eum palmis quatuor confici, palmam accipiunt, vt Vitruuius τὸ δῶρον. Diuiditur vero huiusmodi dimensio in vncias duodecim: & est sexta pars altitudinis in humano corpore. Frontinus pedem ita describit vt eum dicat habere palmos quatuor, vncias duodecim, digitos sedecim.

CVBITVS. Cap. XLI.

Quibus cõstet cubitus. Pollux tamen mediũ manus digitũ κατα-πύγωνα vocat.

CVBITI quoq; ratio ideo varia est, quia palmus varie accipitur. Nam qui duobus eum constare palmis dicunt, digitos omnino quatuor & viginti commemorãt, dum cubiti spatium id esse dicunt, quod ab extremis vnguibus in medium brachij angulum protẽditur. Id nimirum sesquipedale est, & Græcis Pygon dicitur, vnde Pygmæi Eustathio. Ita palmi illi duo pro totidem dodrantibus accipiuntur. Neque diuersus erit à Nypso & alijs Vitruuius, qui cubitum senis, more suo, palmis dimetitur, cum duci procul palmos quatuor quemque digitis porrexerit. Cubitum pictores quartam corporis nostri partem esse volunt. Apud Herodotum cupitum inuenias viginti digitorum tantum, differreq; ab eo qui dicitur πηχὺς: de quo videris apud Suidam. Est etiam cubitus regius, qui maior est communi tribus digitis, de quo idem Herodotus primo. Est & cubitus geometricus, qui dimensione vna sex cubitos è nostris æquat, vt Origenes & Augstinus retulerunt.

TEMPERANTIA. Cap. XLII.

HIEROGLYPHICVM vero cubiti vna cum fræno manu prætento, temperantiam præ se fert, vnde Nemeseos simulacrum insignibus his conspicuum habeant, cuius hæc erat inscriptio:

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serua: hæc admonet, os cohibe.

DELICIOSVS. Cap. XLIII.

Ezech c. 5. Mystica cubiti significatio.

SVNT qui deliciosum molliculumque hominem, ne hieroglyphica hæc elabantur, ex cubito ceruicali innixo notent. Signum, inquit Adamãtius, mihi videtur voluptatis carneæ sub cubito manuum ceruical assutũ sumptum id ex Ezechiele, qui dicit: *Væ iis qui assuunt ceruicalia sub omni cubito manuum:* nimirum eos intelligens, qui propter animi corporisq; mollitiem à virili recedunt fortitudine, & nequiter effœminantur. Forsitan autem, addit Adamantius, sermo diuinus per huiusmodi figuram & argumentum eos culpat magistros, qui per vaniloquẽtiam, & falsæ beatitudinis promissiones (quod nostro, quippe corrupto tempore, supra modum inualuit) multitudinem audientium libidini, vitijs voluptatiq; summittunt. Addit etiam Propheta, de capitis velamine quædam, quoniam his præcipuè temporib. valde suspecta sunt, consulto præteribimus: quæ si quis curiosius appetierit, eiusdem Origenis homiliam legat in Ezechielem tertiam, deq; temporum nostrorum proceribus dicta omnia interpretabitur.

GRADVS. Cap. XLIV.

GRADVS, quem alij Gressum dicere malunt, & Græci τὸ βῆμα appellant, vno constat cubito & pede: quod spatium tantumdem est ac pedes duo & semis, vel digiti quadraginta.

A

PASSVS. Cap. XLV.

PAssvs à passis manibus dici videtur. Alij passum quinis tantum pedibus cōstare putant, quo spatio gressus duo recenseantur, sintq; digiti octoginta. Nam spatium quod passis manibus occupamus, in sex & nonaginta digitos exporrigitur, quæ integra est quadrati corporis proceritas. *Vel spatium quod in spatio pedū.*

ORGYIA. Cap. XLVI.

ORgyia Herodoto sex pedum est. Mensura eadem à pedum numero Hexapus dicitur. Orgyiæ spatium Suidas inter expansas manus capit, quæ quidem mensura cum par sit proceritati humani corporis, nulli dubium & Suidam & Herodotum idem sentire. Libr. Pandect. x. tit. Fin. reg. capit. vlt. fodienti puteum passum à vicino limite abesse oportere, interpres Latinus posuit. Lex ea Solonis à Caio recitata, Græcè scripta est in Codice Pisano, qui Florentiæ asseruatur, & ὀργυίαν hic habet, quæ quidem mensura vna plus pede crescit, & alias, vti ostensum, ἑξάπους vocatur. Theodorus ex Aristotele interdum Passum vertit. Sed cum Orgyia, vti dictum, vno plus pede supra passum porrigatur, non satis recte videtur expositum, vt passus à passis manibus dicatur: id autem si admittitur, recte Theodorus. Sed enim omnino variat ipsa passuum mensura, pro regionum ritu & institutis. *Herod. li. 2.* *Solonis lex.* *Vel quod patet in spatio pedū.*

B

VLNA. Cap. XLVII.

VLnam Seruius, & pleriq; alij eadem cum ea quam memorauimus Orgyia videtur interpretari, neq; tamen inficiatur, longè minori spatio ab alijs describi. Sunt vero qui vrnam Orgyiæ dimidium esse velint, nomenq; id, atq; ea fere trium pedum mensura in plerisq; Italiæ locis permansere. Quare quod apud Plinium legitur lib. xvi. cap. xli. de Abiete, cuius crassitudo quatuor hominum vlnas complectentium implebat, hominibus quatuor admotis, arboris ambitum vlnis octo complexum intelligendum. Si vero vlnas altero modo maluerit quis intelligere, nihil laborauerim. Sane huiusmodi amplitudo mihi non est miraculo, qui & abietes & larices & arbores alias vastitatis incredibilis inspexerim in Noricis Alpibus enatas. *In Bucolic. Ecgl. 4.* *Nempe spatiū in quantum vtraq; extenditur manus.*

DECEMPEDA. Cap. XLVIII.

C

DEcempeda, quæ Græcè δεκάπους, suos se prodit nomine. Ea vero & Acæna est, Thessalorum quidem inuentum, vt apud interpretem Apollonij Argonauticis legimus. Porrigitur nimirum ea in digitos centum sexaginta, qui duo passus essent, non tamen Orgyiæ. Eo dimensionis nomine sæpe vtitur Cicero, & decempedatorem, Metatorem appellat. Eo fere spatio à vicino abesse lege xii. tabularum iubetur is, qui ficum aut oleam in agro plantauerit: nam si quid aliud seuerit, satis est quinque abesse pedes. Quamquam super huiusmodi limitatione libr. Pandect. x. tit. Fin. reg. Solonis lex à Caio recitata, non satis ex fide Latinis reddita. Nam quod interpres reddidit, *Oliuam autem aut ficum nouem pedes ab extrema regione plantet, alia autem ligna quinque pedes,* in Pandectis quæ tanta veneratione Florentiæ custodiuntur, ita Græcè scriptū reperi, ἐλαίαν δὲ ἢ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δ' ἄλλα δύο πόδας. Ex quibus verbis manifestum, oliuam quidem vel ficum pedes nouem procul ab alieno solo plantandas, ceteras autem arbores duos tantum pedes abesse posse. Sunt & alia eadem lege, quæ aliter habent in Pisano codice, ipso, quam passim in impressis voluminibus præstitum, de quibus alibi disserendum: nunc nostrum sequamur institutum. *Solonis lex.*

ACTVS. Cap. XLIX.

ACtvs pedibus constat centum & viginti, qui passus essent quatuor & viginti.

IVGERVM. Cap. L.

IVgervm, vt Varro finit, constat ex actibus duobus quadratis. Vnde Quintilianus ducētos & quadraginta pedes ponit in longitudinem, dimidium in latitudinem, quod vno iugo Boum in die arari potest: de quo, quia pleni sunt omnes Grammaticorum libri, non est vt plura inculcem. *Varro lib. 1. & Plin. lib. 18. cap. 3.*

STADIVM. Cap. LI.

STadivm dupliciter consideratur, alibi pro spatio cursoribus in agone destinato, alibi certum est mensuræ genus limitibus agrorum metandis comparatum. Atque hoc plurimum centum vigintiquin- *Theophilus lib. 2. Institutionum.*

gintiquinque passibus nostris terminatur, qui pedes essent DCXXV. Ea summa octies computata mille facit, quæ dimensio proximè accedit ad eam, quam ponit Herodotus II. vbi de labyrintho, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον, *Orgyiæ centum iustæ stadium cõficiunt hexaplethrum.* Quod vero ad agones pertinet, Græci stadium suum ducentis pedibus metiuntur. Sed Herculem ducentis quantumlibet pedibus dimensum ab Hercule alijs omnino maius. Vnde Mathematum periti herois staturam ex eo stadio, quod ipse suis pedibus metitus est, prodidere. Italicum porro pedes continet CXXV. authore Censorino. Erat & stadium Pythicum, quod pedibus mille cõstitisse tradunt: Olympiacum, quadringentis tantum. Sic colligimus ex his stadium non fuisse certæ mensuræ spatium, sed partis illius, quæ alicubi breuior, alicubi longior fuerit, agonibus destinata. A

Autor A. Gellius li. 4. cap. 1. Cons. c. 13.

PLETHRVM. Cap. LII.

Plutarchũ & Suidam.

PLETHRVM vero mensura est centum pedum, sexta quippe stadij pars, vt apud authores Græcos passim habetur, πλέθρον ἐξ στάδιον ἑξακοσίων ποδῶν ποῦσι. Tantumdem vero est, centum id constare orgyijs dicere, cum, vti superius dictum, orgyia sex occupet pedes. B

DIAVLVS. Cap. LIII.

D. Hier. 1200 constare ait.

DIAVLVS mensura est duorum stadiorum. Cæterum varietas stadiorum effecit, vt diaulum nonnulli ducentis constare cubitis crediderint. Quin & cubitus ipse, vt suo loco dictum, plurimum habet varietatis.

HIPPICVM. Cap. LIV.

HIPPICVM, quo scilicet Equi ad cursum admittebantur, duplo maius diaulo fuit: nam quatuor id stadia comprehendisse, Plutarchus author est.

MILLIARIVM. Cap. LV.

Vel 100 passus, vnde ei nomen.

MILLIARIVM, vt Iunius Nypsus, octo stadijs constat: vt Vitruuius, pedibus quinquies mille, atq; ita stadium id assumitur, quod CXXV. passibus nostris terminatur, quos pedes esse diximus sexcentos quinq; & viginti, quinis vnicuiq; passui pedibus adnumeratis. C

DOLICHVS. Cap. LVI.

Δόλιχος, vt de longitudine temporis, ita & spatij, & mẽsura dicitur, à cursu & δολιχεύω, dolichũ curro.

DOLICHVS, vt nonnulli ponunt, stadia continet duodecim, vnum quippe milliarium & semis. Qui vero quatuor & viginti aut vno minus ponunt, quæ tria esset milliaria, recursus rationem mihi habuisse videtur: erat enim locus, vbi Equi sunt cursu exerceri soliti, cursu septies iterato: quare à flexu locus ita nuncupatus. Apud Pindarum inuenies, & octies & duodecies iterationem eiusmodi fieri solitam, pro Equorum, qui iungebantur, modo: de quo in commentario de Metis diximus. Ita patet illud apud Chrysostomum in epistola ad Philippenses homilia prima: *Etenim qui postquam decem dolichos cucurrit, si post deficiat, omnem amisit laudem:* dictum, quia scilicet duo adhuc dolichi erant decurrendi.

PARASANGA. Cap. LVII.

Persæ quoque schœnos & parasangas alij alia mẽsura determinant. Plin. libr. 6. c. 26. Leugua gallice, lieuẽ

PARASANGA, mensura Persicæ, in stadia triginta porrigitur. Herodoto ea essent tria milliaria & semis, qua dimensione in itineribus Transalpinæ nationes plurimum vtuntur, vulgo Leuguam appellantes: quamquam & Leuguæ spatium, pro locorum regionumq; situ plurimum varient, quippe quæ inter Alpes, breuiores, in Germaniæ vero atq; Galliarum campis, longius protrahuntur. Deniq; eam mihi videntur rationem habuisse, vt quantum itineris vna hora obequitando confici posset, id ea nuncupatione appellarint: ideoq; cum difficilior ac perinde tardior sit ingressus per Alpes, Leuguas identidem breuiores constituerunt. D

SCHOENVS. Cap. LVIII.

Herod. li. 2. Plin. lib. 12. cap. 14.

SCHOENVS duas occupat parasangas, quæ septem essent milliaria. Hæc inter Ægyptiacas mensuras adnumerantur ab Herodoto. Nonnulli stadia ea quinquaginta continere tradunt. Plinius ex Erato-

Eratosthenis rationes quadraginta tantum, qui passus essent quinquies millia. Aliqui stadia XXII. singulis schœnis attribuere. Atque ita mensurarum huiusmodi inconstantiam diuersitas authorum fecit, siue loca, siue tempora rationem hanc omnem variarint, quemadmodum in ponderibus tanta scriptorum dissensione omnia conturbata.

HÆREDITARIA PORTIO, SORSVE. Cap. LIX.

INVITAT vero me nominis similitudo, vt quid Schœni vocabulo sibi velint Diuinæ literæ, aperiamus. Apud Hebræos enim mensuræ genus erat sub funiculi nomine nuncupata, per quem portionem eam indicabant, quæ in agrorum diuisione huic & illi obuenisset, transibatq; vocabulum ad hæreditates & patrimonia. Vnde Moseos cantico, Deuter. *Funiculus hæreditatis suæ Israel.* & Psalm. 77. *Et sorte diuisit eis terram in funiculo distributionis.* Et 47. Ezechielis: *Ioseph duplicem funiculum habet*, & passim multa huiusmodi. Ægyptijs porro mos, ait Prodicus, vt apud Max. Tyrium est, terram metiri funibus: quod & Hieronymus agnoscit tertio Ioëlis cap. vbi Septuaginta ait transtulisse, χείμαῤῥον τῶν σχοίνων, quod alij, *torrentem spinarum* fecerant, funiculum ait σχοίνον, aut iuxta Ægyptios mensuram certi itineris. Vnde in Psalmis: *Semitam meam & funiculum meum inuestigasti. In Nilo enim*, subijcit, *flumine siue in riuis eius solent naues funibus trahere, certa habentes spatia, quæ appellant Funiculos, vt labori deffessorum recentia trahentium colla succedant.*

Deut. c. 32.

Ma traco' & mõ giste, à venationis metaphora.

Psalm. 139.

VITÆ PROGRESSVS. Cap. LX.

QVIA vero versiculum obiter ex tricesimonono supra centesimum Psalmo citauimus, τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας, *Semitam meam & funiculum meum inuestigasti*, transtulerunt quidam, *Examinasti*, à vestigio tamen est ἐξινιάζω: quamuis qui Hebraïcam sequuntur lectionem, grabatum ex iunco factum, non funiculum, intelligere videantur, dum τὴν σχοῖνόν μου ἐξιχνίασας, *accubitum meum euentilasti*, reddunt. Quinetiam Chaldææ Arabicæq; lectionis traductio in hanc ipsam sententiam habet. Sed &, quando ambulauero in via, aut quando accubuero ad studendum, legi. Sed quoniam Græca lectio iam recepta est, quam, vt plerisq; locis apud Hieronymum video, eam esse arbitror quam Septuaginta transtulere, eam secuti, quid in ea hieroglyphici contineretur, exposuimus. Quam vero schœni funiculi ve mensuram apud Ægyptios & Persas esse Euthymius tradit, eamdem ait, nostri propemodum stadij longitudinem æquare.

Septuaginta fortasse pro σχοῖνον, funiculum, κοῖτον, cubile verterunt.

STATHMVS. Cap. XLI.

STATHMVS, quod itineris diurni spatium est, produci fertur stadijs centum & quinquaginta, quæ milliaria essent vndeuiginti, quadrante minus. Nam & Iurisconsultorum tabulæ viginti milliaria diurnis itineribus concesserunt. Iocose vero Lucianus ὑπερνεφέλῳ ludit, οὐχὶ τρισχίλιοι μὲν ἦσαν ἀπὸ γῆς στάδιοι πρὸς τὴν σελήνην, ὁ πρῶτος ἡμῖν σταθμός: *Numquid tria millia stadiorum sunt à terra ad Lunam vsq;, qui primus nobis stathmus*, id est, *quod itineris spatium vno die peregimus?* Sed vt fabulas omittamus, satius fuerit, tot decursis spatijs commodum quiescere: quamuis adhuc digiti quoquouersum accepti quasdam habent dimensiones, quarum norma modoque reliquum totius humani corporis dimetimur mensura in hoc vel illo membro nunc parte pari, nunc geminata, inpluribus triplici: quippe pollex expeditus, vt supra innuimus, eiusdem mensuræ est cum infamis dimidio aure, cum naso, cum fronte & ore, cum infima brachij latitudine, & partibus plerisque alijs. Verum cum hæc ad pingendi sculpendique artem potius, quam ad suscepti operis negotium pertineant, eam artificibus operam relinquentes, imaginum significata, non artem pingendi, exponere prosequemur.

Censorinus tamen, de die natali, cap. 13. assignat spatiũ 126000. stadiorum à terra ad Lunam, secundum Pythagoram.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXXVII.

DE DIGITORVM NVMERIS ET SIGNIFICATIS,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

CLARISS. BERNARDINO TOMITANO, PVBLICO BONARVM ARTIVM IN Academia Patauina Professori.

Micare tecum digitis libet, TOMITANE *honoratißim. Micare mecum? inquies. Nempe, quantacumque sis grauitate præditus, micare tamen libet. Quid enim aliud is, qui per digitorum motus varios, numerorum significationes explicare aggressus fuerit, facere videatur, quam ridiculis propemodum artitulorum omnium gesticulationibus, modo eos porrigendo, modo contrahendo, colluderene dicam, an pueriliter ineptire? & tamen ipsa rei cognitio aliquid habet, quod eruditi quantumlibet viri minimè sint aspernaturi. Quare ausim dicere, aliquid omnino in Digitis meis vel ipso Tomitano non indignum, quodq; forsitan emunctißimam eius narem ad libri totius lectionem poßit allicere. Multa enim ex eo tempore sunt, quæ temporibus vllis beatioribus quibus industria & ingenium in pretio fuerint, minimè contemnenda videbantur. Sedenim, vt quid de huiusmodi argumēto sentiam ingenuè fatear, habet omnino aliquam rerum copiam, & varietatem. Sed exactißimam diligentiam illam, omnia perquirendi quæ in huiusmodi sententiam dici possunt, neq; me præstaturum polliceor, cui pleniorem esse, per otium, & tam frequenter infestam podagram, minimè licuerit. Neq; tu, qui omnem vitæ meæ rationem optimè nosti, id ab occupationibus meis efflagitabis, eo vno contentus, quod hoc, qualecumq; sit, mei erga te amoris & obseruantiæ argumentum esse voluerim. Cognosco autem ingenium Philosophi, qui tam multa quæ minime oculis conspicua sunt, ita spectare videatur, ac si rerum suarum imaginibus conformata, suisq; coloribus picta proponerentur. Animam nemo vidit, quam Philosophus ita intuetur, & ad amußim factam agnoscit, ac si colossus ingens aliquis aut fabrica quæuis admirabili membrorum artificio elaborata esset.*

DE DIGITIS. CAP. I.

Digitorum diuisio, & munus cuiusque proprium.

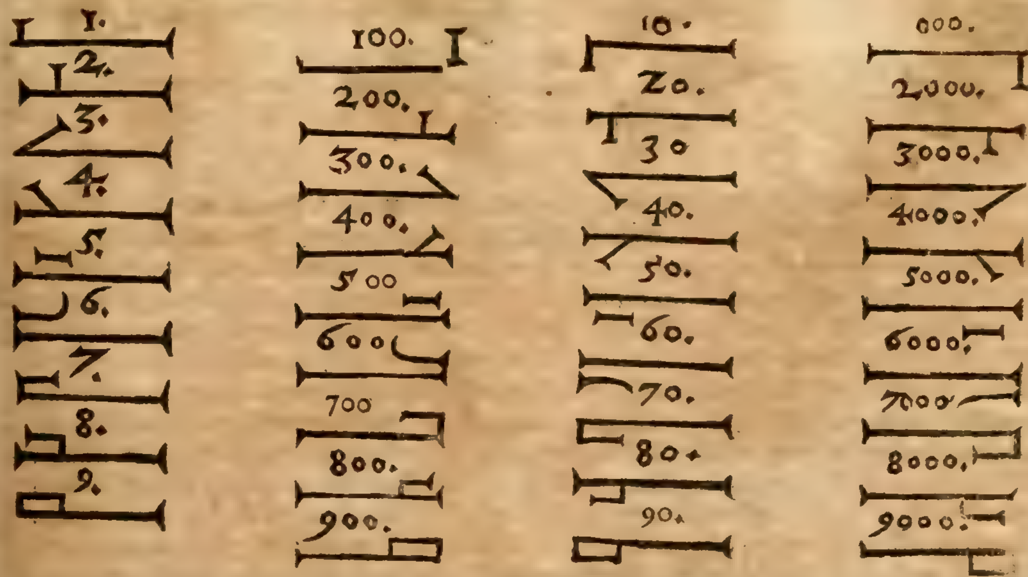
RATIONI consentaneum videtur digitos primum diuidere, & quod illi munus singuli suscipiant explicare, vt ita mox quæ in illis significata reperiuntur aperiamus. Illi enim alio atq; alio gestu dispositis, nunc contracti, nunc porrecti, vti præfati sumus, modo hac, modo illa manu varias habent significationes, ac omnem ferè numerorum rationem explent, cuiusmodi plurima in antiquorum statuis reperiuntur, & apud scriptores passim offeruntur quæ non paruam inferant hæsitationem, nisi aliqua eorum ratio, quod facere proposuimus, expendatur. Tota igitur supputationis ratio in tres partes diuisa est, quarum prima digitus, articulus altera, tertia compositus numerus appellatur. Digitus, est quicumque numerus sub denario profertur, & huiusmodi puncta vsq; nouem, prærogatiua quadam, etiam sub numeri nomine singula continentur. Articulus, qui nullo redundante diuiditur in decadas, è quorum vtroque compositus numerus resultat, quotiescumque scilicet articuli, siue denarij numerum aut hunc aut illum sibi assumunt. Numeri sedem in inferioribus tribus digitis habent. Articuli coniunctim in indice polliceque. Compositi & hos & illos, prout vsui venit, aut explicant, aut inflectunt socialiter. His ita constitutis, operæpretium est, quos cuiusq; digitus, quos cuiusq; digiti gestus, numeros ostendat, aperire. Primum autem omniū illud constat, læuā

Digitus quid. Articulus. Compositus.

manum

manum omnia indicare puncta ab vnitate, vsq; noue& nonaginta: dexterã vero à cẽtenario, vt ita dicam, vsq; ad noningenta. Sed quib. digitis millenariũ à centenario distinguatur, magna est inter eruditos controuersia, dũ alij Bedam, virum quidẽ non ineruditũ, sequuntur, alij probabiliorẽ quandam rationẽ amplectuntur. Beda enim, si modo ille ita scripsit centenariũ à læua in dexterã ita trãsferri tradit, vt quo gestu, quibusq; digitis decẽ in læua numerauimus, eo centum in dextera designemus: inde ad millenaria descendamus & quibus gesticulationib. in læua numeros vsq; nouẽ ostenderimus, iisdẽ in dextera totidẽ millenaria proferamus. Alij naturę ordinẽ secuti, vti minores numeri maiorib. subijciuntur in læua, ita minores summas maiorib. in dexteras subditas agnoscunt: ea n. proportio est numerorũ ad decadas, quæ centenariorum ad chiliadas. Congruũ igitur est eorum quoq; hieroglyphicorum figuras ad eorum regulam accõmodari. Quare perplexitate, quæ in iis, quæ Bedæ attribuuntur mentes implicat & obturbat, euitata, ita manus statuendæ, vt veluti in læua cœptum est ab auriculari pro vnitate & sociis: ita in dextera ab eodem digito cẽtenarium exordiamur, vsq; ad nonaginta. Millenaria vero per pollicẽ & indicem exprimamus. Atq; vt in læua à numeris per inferiores tres digitos ascẽsum est ad articulos, ita in dextera per eosdẽ inferiores à centenariis surrigamur ad millenaria, quo scilicet gestu quibusq; digitis in læua decem ostendimus, per eosdẽ in dextera millenaria explicare incipiamus, quæ circa pollicem & indicem longe cõmodius & conuenientius hospitantur. Cuius rei testem appello summæ multiplicisq; doctrinæ virũ Irenæum Theologũ ex antiquioribus, qui aliquot ætatib. ante Bedam claruit; aperte enim hic scribit: VNIVS *numerum, quo gestu significabantur in sinistra, translatũ in dexteram centena conficere.* Sed ponam eius verba super hoc gestu, in Valent. libro I. cap. 13. *A numero nonagesimonono, qui fuit in læua per* VNIVS *significationem, transferri in dexterã, & ibi centena constitui.* Huius sententiam Græci, & vniuersus recentiorũ vsus admisit, quos inter egregie princeps Lucas Minoritanus, qui Arithmeticam & partes eius absolutissime consummauit, eiusq; opus vno omnium ore probatissimũ, multis ab hinc annis venit in manus hominũ, & habetur in primis. Fuerunt & alij, qui manib. ad hanc seriem, quã ponit Irenæus figuratis, libellos ad mortaliũ institutionẽ edidere. Præterea tota huius hieroglyphici ratio cum Chaldæis ad amussim congruit, mirificeq; respondet. Illi enim totam hanc cõputandi diligentiã per lineas expressere, ita inter se distinctas, vt apicib. solum quibusdam additis situ, tantum numerorũ varietatem indicarent: quaternę tamen ita positę, vt prima digitos, secunda articulos, terria centena, quarta millenaria cõmonstrarent, eo quidem ordine, vt qui apex surrectus læuorsum vnitatem ostẽderat, dextrorsum versus centena præ se ferret: ijdẽ, sed inferne vergentes, læuorsum decẽ; dextrorsum mille signarent, in eum, quẽ sequenti vides pagina, modum.

Beda in libro de temporib. & natura rerũ.

Ad Chaldæorum igitur normam, manuum digitorumque supputationes accommodabimus, earum A volis altera alterius è regione passis, vt vnitates centenariis, decades millenariis, ad superiorum hieroglyphicorum instar, opponantur.

Orontis dictum. Plutarch. in Apopht. Regum.

Olim digitis subducebatur ratio, nunc calculis.

Quod vero Orontes Regis Artaxerxis gener, qui ob eius indignationem quamdam & honoribus amotus, & ad ignominiam redactus esset, dixerit: *Quemadmodum supputatorum digiti nunc miriadas, nunc vnitates præ se ferunt, ita Regum amici nunc plurimum, nunc minimum præstare possunt*, non est vt quispiam hoc ad Bedæ rationes trahat, quasi Orontes intellexerit de dexteræ læuæque auricularibus, in quibus D hinc vnitates, inde millenaria constitui debeant: insulsa enim est imaginatio, cum Orontes miriadas hic confusim ad amplificationem oratorio more dixerit: non quod miriadum hieroglyphica vnitati sigillatim opponere cogitarit, sed in vniuersum hinc læuæ digitos, illuc dexteræ designauit. Obstaret Chaldæis & Persis, Irenæo & aliis, Quintilianus, quem nonnulli ex libro vndecimo citant, eo loco: *Gestus, poculum poscentis, aut verbera minantis, aut numerum quingentorum pollice flexo efficientis.* Quæ sunt à quibusdam scriptoribus notata, ne in rusticis quidem vidi. Sed ijdem ipsi, qui quingentorum positum volunt, inficiari non possunt, quin eo loco eruditi plerique viri quinquagenarium potius agnoscant. Non sum vero nescius nonnullos esse, qui lectionem apud Bedam defendere aggrediantur: quippe, quæ in læua denaria sunt, ijdem digitis in dextera centena significare, atque ita per eosdem pollicem &in-

A & indicem per decadem aggregationem ad noningenta vſque procedendum: mox cum millenariá fuerint indicanda, ad eiuſdem dexteræ inferiores digitos deſcendamus, quod vel natura ipſa videtur abhorrere. Sane Hieronymi verba ſunt: *Porro centeſimus numerus* (diligenter quæſo Lector attende) *ſi de ſiniſtra transfertur ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, ſed non eadem manu, quibus in læua nuptæ ſignificantur & vidua, circulum faciens exprimit virginitatis coronam.* Ego, ni fallor, ex his verbis Hieronymum puto eadem tradere quæ docuit Irenæus, dummodo loco ſuo ſententia commatis additis diſtinguatur. Sententia quidem Hieronymi eſt, diligenter attendendum. Quin attendamus? Centeſimum numerum de ſiniſtra transferri ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, non eadem manu circulum facientem exprimere virginitatis coronam. At explicauit ſe aptius, inquiunt, dicens: *quibus in læua nuptæ ſignificantur & vidua.* Scimus quidem in læua vnguem indicis, quaſi ad oſculum molliter applicatũ, maritalis coniunctionis hieroglyphicum ab eo viro doctiſſimo poſitũ: quod loco ſuo plenius commentati ſumus. Viduas autem per ſexageſimum oſtendi, qui numerus per indicem eiuſdem læuæ, qui extremum pollicis articulum arcte complectatur, exprimitur. Idem fatentur omnes. Sed Hieronymus

Explicatio loci citati ex Hieron.

B ne fallamur, admonet, transferri numerum centeſimum ab læua in dexteram, per digitum & geſtum ſcilicet, qui vnitatem in læua conſtituit, in dextera centena conficiat, atque ita de cæteris. Atque hoc eſt quod ait, *Sed non eadem manu*: quam manum? eam intelligit qua non vtimur in centenis, cuius ſcilicet digitis nuptæ ſignificantur & viduæ, quarum manuum hieroglyphica ſuperius & explicauerat, & ingenioſe interpretatus erat. Sed quo modo corona hæc, dicet aliquis, circumflectetur in auriculari? Reſpondemus: ſi digitum eum ita inflexeris, vt digiti eius vnguis mediæ palmæ tuberculum appetere videatur: id ita coronæ plexum imitabitur, ac ſi arboris cuiuſuis ramulum ita flexeris, vt cacumẽ eius ad locum, vnde germinare cœperat inflexeris. Nam geſtus hic (vt quod neceſſe eſt identidem repetamus) in læua vnum ſignificat, centum in dextera, vt ſingula copioſius ſuis quęque locis enarrabuntur. Nunc quoniam lectorem aſpera & moroſa forſitan diſceptatione delaſſauimus, libet in huius geſticulationis ſententiam lepido Nicarchi epigrammate aures animumve aliquantulum deliniere. Iocatur enim is in Cotyttarin annoſam vetulam, quæ præcano cum eſſet capite multæque dicacitatis, ac Neſtori comparata, nondum eum ita grandæuum eſſe ſineret, quæ Ceruos annis ſuperaſſet, ea ætatem ſuam læta manu veram diſſimulans inciperet numerare, tamen & viueret, & luminis beneficio frueretur, & firmis ingrederetur pedibus, æque ac ſi eſſet adoleſcentula. Quare maxime verendum ne Plutoni ſiniſtri aliquid acciderit. Sed Nicarchum ipſum audiamus, quem falſo quidam Nicandrum vocant:

Nicarchi iocus in Cotyttarin.

Ἡ πολιὴ κροτάφοισι Κοτυτταρὶς ἡ πολύμυθος
  Γραῖα, δι' ἣν Νέστωρ οὐκ ἔτι πρεσβύτατος,
Ἡ φάος ἀθρήσασ' ἐλάφου πλέον, ἡ χερὶ λαιῇ
  Γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη,
Ζώει, καὶ λεύσσει, καὶ ἀρτίπος οἷά τε νύμφη,
  Ὥστε με διστάζειν, μή τι πέπονθ' Ἀΐδης.

Quod ſi quis Epigramma ipſum Latine ſibi cani poſtularit, id huius eſt ſententiæ:

Multum garrula anus, caput omne Cotyttaris alba,
  Propter quam Neſtor non ſit adhuc ſenior:
Quæ Ceruos annos ſuperarit, quæque ſiniſtra
  Vitæ iterum cœptet connumerare dies:
Viuit adhuc, cernit, pede firma eſt, virginis inſtar,
  Plutonem vt dubitem paſſum aliquid grauius.

Et quoniam in Neſtoris ætatem incidimus, ſynepœia poſtulat, vt quatuor etiam Iuuenalis carmine ſubiungamus:

Rex Pylius, magno ſi quicquam credis Homero, Sat. 10.
Exemplum vitæ fuit à Cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſecula vitam
Diſtulit, atque ſuos iam dextera computat annos.

VNITAS. Cap. II.

In quo explicãdo hallucinatus creditur Domit. Calderinus.

SED iam strato itinere, sopitisq; controuersiis, ad ea, quæ liquida manifestaque sunt, procedamus, digitosque ipsos erumpere gestientes è carceribus emittamus; primique spatia corripiant auriculares, alter & alter, quorum qui in læua est vno omnium consensu vnitatis indicium est, si vnguiculum ad medium volæ tuberculum aduertat, quasi coronam quamdam flectere meditetur. Itaq; si fasces à dextera alicuius statuæ fuerint, læua vero eo gestu prætendatur, primi Consulatus hieroglyphicum apparebit, vel si alia fuerint insignia alicuius honoris indices, primum eo potitum ostendet, atq; ita de reliquis.

CENTVM. Cap. III.

Virginalis numerus.

AB hoc læuæ digito ad eumdem dexteræ conuersi, eodem gestu quo illo vnum, hic centum, vt iam constare potest, significari profitemur. Neque id prætereundum, quod centenarius numerus Virginalis, vt sacrarum literarum interpretes tradunt, appellatur: de quo apud Matthæum habetur cap. 13. Quandoquidem iis, qui vitam recte, pie, sancteque instituerunt, tria sunt proposita præmia, vel fructuum prouentus: aliis tricenarius, aliis sexagenarius, aliis centenarius. Tricenarius quidem iis, qui maritalem secuti vitam, eam coniugio minime contaminato peregere; nam numerus ille, vt suo loco dicetur, aptus nuptiis. Sexagenarius iis, qui viduitatem aut cœlibatum incorrupte atq; integre custodierunt. Et sexagenarium annorum numerum viduitatis esse idemtidem ostendemus. Centenarius demum iis, qui virginitatem intaminatam incolumemque ad vltimum vsque vitæ terminum seruauere. Eucherius centenarium hoc præmium nõ tantum ad virginum merita, verum etiam ad martyrum mercedes præmiaq; proposita contendit. Hierosolymitanus Hesychius, perfectissimum, ait, centesimum ideo cõcipimus, quia quinquagesimus, quæ spiritus, amplectitur: vnde Pentecoste Spiritui sacra. Bonorum vero operum fructus, qui messem omnem excellit, in Euangelica lectione ad centesimum vsq; cumulatur. Adamantius quoq; numerum hunc plenum in omnibus atq; perfectum autumat: aitq; totius rationabilis creaturæ sacramentum intra se continere.

Maritalis numerus. Viduitatis aut cœlibatus numerus.

DVO. Cap. IV.

AD læuam autem, vnde digressi sumus, reuertentes, si, vti de vnitate dicebamus, aut Consul, aut Imperator, aut Dictator, vel quid huiusmodi fuerit, qui dignitatem eandem sibi accessisse indicare voluerit, non insulse statuam ponet, in cuius manu læua anularis digitus eodem inflectatur modo, atque eodem loco cum ipso minimo applicetur. Duo enim, vel bis, vel iterum, eo gestu exprimi manifestum.

CORPVS VEL IMMVNDITIA. Cap. V.

Dualis numeri mysticus sensus.

IPSE vero dualis numerus mystico significato corpoream indicat naturam, & pro immundis accipitur in sacris: quod is numerus sociandis generandisque corporibus aptari solet, de quo videndus Adamantius libro tertio in Epistolam Pauli ad Romanos, vbi de propitiatorio loquitur. Submonet Diuus Hieronymus in hanc sententiam aduersus Iouinianum, animaduertendum esse iuxta Hebraicam veritatem, in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & sexto die, expletis operibus singulorum subiectum esse: *Et vidit Deus quod esset bonum*, in secundo vero die hoc omnino subtractum, vt admoneremur non esse bonum duplicem numerum, quod ab vnione diuidat: nam vnitas tota Dei est, dualitas vero significet hieroglyphice fœdera nuptiarum, quibus vbiq; Hieronymus paulo se infensiorem ostentat.

Sed & motus multitudinis & opinionis symbolum.

DVCENTA. Cap. VI.

EODEM vero ipso gestu quo in sinistra DVO, in dextera digitus, idem DVCENTA significat.

III. Cap. VII.

MEDIVS autem, quem nonnulli Medicum, plures Infamem & impudicum appellant, ita penes duos inferiores incuruatus, ac si citharæ cuiuspiam filo vna serie gestuque apprimendi essent,

A ſent, ternarium effingunt numerum. Quodque ſuperius de titulis & honoribus attigimus, vbi tergemini cuiuſquam notandi eſſent, hoc aſſumi poteſt hieroglyphicum.

ANIMA, DEVSVE Cap. VIII.

SED ipſe etiam numerus ſuum habet ſignificatum: quippe qui incorporeæ naturæ conſecratus, nunc animæ, nunc Dei ſimulacrum, hieroglyphicumque eſt, de quo multa Pythagorici, multa etiam veteres Theologi diſputarunt, quæ breuitatis cauſa ſunt prætereunda. Illud tamen non omittam, Propitiatorium in diuinis inſtitutionib. longitudine duorum cubitorum & ſemis fieri demãdatum, vt id Chriſtum hominem ſignificaret, quod & apud Paulum epiſtola ad Romanos habetur: qui quidem licet verus eſſet homo, quem propoſui Deus propitiatorium per fidem in ſanguine eius, aliquid tamen habuit quod humanam excederet naturam, tria tamen non exæquaret: nam pater eo maior eſt. Sed ſi quis hæc apertius declarari ſibi voluerit, ad eius epiſtolæ interpretes accedat. Quod vero paulo ante binarium malum eſſe dicebamus: ſacerdos Heli, cap. III. I. Regum, dualem numerum peſſimi ſpiritus eſſe ſuſpicatur, vti Dei ternarium. Nam cum Angelus Domini Samuelẽ bis vocaſſet, tertiam vocationem expectandam duxit, vt vocem diuinam eſſe cognoſceret. *Ternarius numerus.*

B

C C C. Cap. IX.

EODEM geſtu digitoque quo tria in ſiniſtra, C C C. in dextera ſignificantur. Sed & vocabulum ipſum ſuas habet ſignificationes. Trecenta ſiquidem pro magno admodum numero ponuntur, vt apud Catullum: *Expecta hendeca ſyllabos trecẽtos, Quos complexa ſimul tenet trecentos*, & multa huiuſmodi, etiam apud alios: *Et tercentenas erroribus impleat vrbes. Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci. Tercentum tonat ore deos.* Sane cum ſuperius centenarium plenum atque perfectum numerum eſſe oſtenderimus ex Adamantio, eundem triplicatum, ſupremum quid ſignificare nulli dubium relinquitur. Sed tercenteni in Arcæ longitudine cubiti, oſtendunt hominem qui ſit à centenario lapſus, hoc eſt, qui à tota rationis ſumma per ignorantiam deciderit, facile poſſe per Patris, & Filii, ſanctique Spiritus cognitionem in trecenta reſtitui. Hic autem animaduertendum eſt poſſe nos geſtuum conformationibus illud coniectari quod ait Plinius libro XXXIIII. cap. VII. Ianum à Numa rege dicatum digitis ita figuratis, vt CCCLXV. dierum nota, per ſignificationem anni, temporis, & æui ſe Deum indicaret. *Vir. Æn. lib. 4.*

C

CCCLXV. Cap. X.

CVM itaque Plinius dicat, *digitis ita figuratis*, veriſimile non eſt, quod nonnulli putant, in dextera inſculptam fuiſſe literam T, quæ apud Græcos trecenta ſignificat, in læua vero Ξ & E, quæ ſexagintaquinque ſupputant. Dicamus igitur eius ſtatuæ dexteram eo geſtu figuratam, vt ea exporrecta tres inferiores digitos graduum in morem incuruatos haberet, qui geſtus, vti dictum, trecenta ſignat: læuam autem, vt paulo inferius patebit, ita conformatam, vt index pollicis vngui circunductus arctiſſima eum circulatione complecteretur, infamis vero mediam palmam verſus adcuruaretur, duobus reliquis extantibus quantulum cumque porrigi potuerint: ita enim quinque & ſexaginta deſcribit: annum enim ad huiuſmodi dierum numerum intelligi debere ciuiliter Pandect. vltimo Paulus ait. Et intercalarem, quo ſcilicet bis ſexto calendas Martias dicimus, quarto quoque anno nihilo ſecius eodem dierum numero ſupputari, manifeſtum: quia duo illi dies vnius vice habentur, nec intereſſe ait Celſus, vtrum priore an poſteriore die quid actum ſit. *Pliniani loci explicatio.*

IIII. Cap. XI.

TRIVM igitur numerorum geſtibus ita poſitis, inſequentium aliorum trium ridicula propemodum ſeſe offert geſticulatio. Nam quatuor exprimere cum volumus, minimus ſuſtollimus reliquis in incuruatione ſua permanentibus. Ita *quartum Cos. Imp. Dict.* & reliqua.

C C C C. Cap. XII.

EADEM ratione modoque in dextera iidem compoſiti digiti, CCCC. conſtituunt. Nec ſuper hoc aliud ad negotium.

Mam V. Cap.

V. Cap. XIII.

Quinarii hieroglyphicum.

QVINQVE autem, aut quinquies ostendere qui volunt, annularem & minimum exporrigunt, impudicum palmam versus incuruant, vti in Iani statua dicebamus. Neq; quidem hoc tantum signo quinarium significabant Ægyptij, verum etiam per sculptæ Stellæ hieroglyphicum, propterea quod, vt Horus ait, ex innumerabili stellarum multitudine quinque tantum sunt ea prærogatiua prędita, vt mundi, quod illi aiebant, curam gererent, humanis rebus omnibus consulerent, nihilq; apud mortales fieret, quod ab earum arbitrio non penderet. Ego, si mihi dicere liceat, desumptum puto à radiorum numero, quo Stella piscis insignita est, quod & Naturalis historiæ scriptores tradunt, & ego in Anconitanum littus eiectas magno numero conspexi, & manibus meis attrectaui. Sed enim de hac plura loco suo in Cœlestibus enarrabuntur.

SENSVS. Cap. XIV.

Quinarii numeri mysticus sensus.

SED & ipse quinarius numerus quomodocumque descriptus figuratusve, suam habet hieroglyphicam in sacris significationem: pro quinque enim sensibus accipitur. Vnde illud Ambrosij peruulgatum de quinque virginibus prudentibus, & totidem fatuis In antiquioribus vero Mosaicæ legis præceptis, qui peccasset in sanctis, tantumdem reddere iubebatur, & ad illud quintas adiicere, quod in exemplaribus Græcis ἐπίπεμπτον legitur, vt scilicet ita intelligamus: *Si quis de sacris vel oblationibus vel muneribus in vsum pauperum erogatis, aut pro templi ædificatione, alteriusve voti operis designatione datis, quinque interuertisset, oportere eum quinque sarta tecta reddere, mox peccati veniam imploraturum ἐπίπεμπτον adiicere, hoc est, & altera quinque, & aliquid insuper auctarii.* Quam sententiam Cyrillus examinans ita meditatur: *Si quis*, inquiens, *quinque sensuum opus peruerterit, & debito honestoque vnumquemque officio defraudauerit, oportere eum synceros illos, & integros Deo restituere, mox alios quinque interiores adiicere, & horum omnium denique summam & solidationem quandam superaddere, firmum scilicet bene agendi propositum, si Deo satis ex asse facere voluerit.* Eodem facere videtur, quod ab vno mense ad quintum vsq; annum didrachmæ quinque, hoc est, vt Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, quinque sensuum perfectio, sit oblatio: quæ ideo per geminarum numerum exprimitur, vt intelligamus, ea quæ puer sensibiliter videt, audit, gustat, odoratur, & tangit, ea etiam conduplicet, dum ad intellectum ea accommodare fuerit institutus.

QVINGENTA. Cap. XV.

IDEM gestus ex iisdem digitis in manu dextera, quingenta supputat.

VI. Cap. XVI.

ANVLARIS vero in læua solus incuruatus, auriculari & aliis exporrectis, senarium ostendet, de quo multa apud Macrobium libro 6.

C. [illegible] & Co[illegible] 1.12.

SEXCENTA. Cap. XVII.

IN dextera vero eodem depositus modo sexcenta colligit, qui numerus apud Latinos pro maxime ingenti copia, numerosissimaq; multitudine, ac propemodum infinita, hieroglyphice proferri solet. Ad Atticum Cicero: *Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas vno tempore accepi.* Ad eumdem idem: *In quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas, sexcēta præterea alia.* Lepideq; Plautus, Captiuis, *Sexcentoplago* nomen fecit illi, cui plagæ innumeræ nunciabantur. Sed ne sexcenta eiusmodi proferam, ad reliqua enarranda progrediar.

VII. DCC. Cap. XVIII.

BIs iam trium digitorum spatiis decursis, tertium iterabimus, quod palmam moueat. Facta igitur ad auricularem repetitione, cum dicimus, quantulumcumq; porrigi potest, ad imum vsq; palmæ tuberculum appressum, septenarii numeri signum esse. Et in dextera, septies centeni. Eo vero gestu componendo medius quoq; adflecti cogitur, ac veluti gnomon horarius supra anularē prominere, vt ea sit eius digiti figura, quam trapezitæ nunc in septenario notando delineant, in hoc scilicet signū 7.

CEN

A

CENTVRIO. Cap. XIX.

AC, ne leue quid attigiſſe videamur, eadem trapezitarum nota in pleriſque veterum monumentis adſculpta, centurionis ſignum habebatur. Oſtendit mihi Romæ vetuſtum admodũ monumentum ex marmore Thomas Petroſanctius, vir antiquitatum huiuſmodi ſtudioſiſſimus: in quo & ſignũ id inciſum erat, & verba rem interpretantia, in hunc modum addita.

Nota 7. Centurionis ſignum.

SIGNVM CENTVRIONIS, 7. Cap. XX.

ET Bononiæ inſcriptionem vidimus ad C. Petronij ædem, in qua ſignum idem eodem ſignificato inciſum ſpectatur. Romæ etiam apud Paulum Cæſium Cardinalem inſcriptionem vidi eius notæ, quæ ſic incipit:

M. POMPEIO. M. F. ANIASPRO 7. LEC. XV.
APOLLINAR. 7. COH. III.

& quæ multa ibidem inſculpta ſunt militaria, de quibus in Armorum commentario abunde meminimus.

B

DEVS. Cap. XXI.

NON erat autem otioſum Septenarij nomen, quod hieroglyphicum eſſe Dei Philolaus aſſeuerat: quippe quod ea ſit eius numeri prærogatiua, vt ipſe ſibi ſimilis, alter ab aliis ſit, veluti Deus, dux & princeps vniuerſorum ſolus, ſemper ſingularis & immobilis. Inter enim ea, quæ intellectu percipiuntur, ſeptenarius ſine motu eſt, neq; quicquam patitur. Nam alij numeri partim generant non geniti, partim generantur, cum minime generent: alij vtrumq; obeunt munus, ſolus vero ſeptenarius vtriuſque conditionis immunis. Vnitas quippe à nullo prorſus genita, numeros omnes quotquot habentur, generat. Octo vero generantur à bis quatuor, nullum autem generant. Nam numeri hic infra denarium intelliguntur. At quaternarius eorumdem, & parentum & liberorum ius obtinet, octonarium quippe gignit, à bis duobus ipſe genitus.

Septenarii numeri prærogatiua.

PALLAS. Cap. XXII.

C

QVORVM cum nihil accidat ſeptenario, quod ſine matre ſit, quodq; virgo Palladi aſſimilatur, & quorundam ſymbolico hoc vtentium idiomate mos fuit ſummi Dei ſapientiam vocabulo ſignoq; Palladis interpretari: quanquam vbi figuras mathematicas aliquot hoc commentandi genere declarauimus, ternarium & quæ ſeptenarius ſignificata habeat in Diuinis literis, dicenda ſunt hic ſatis fuerit pauca hæc attigiſſe.

OCTO OCTINGENTA. Cap. XXIII.

MEDIVS itaq; auriculari adiectus, ita vt vna cum eo extremam volæ partem apprimat, octonarij numeri hieroglyphicum erit in læua: in dextera octies centena recenſita indicabit.

IX. CM. Cap. XXIV.

MEDIVS demum ad extremam palmæ volam vna cum duobus inferiorib. applicatus, ita vt totam obtegant, nouem in ſiniſtra conſtituit, in dextera nouies centena.

D

MVLTITVDO. Cap. XXV.

EST etiam nouenarius ipſe numerus hieroglyphicus: quippe qui ſe non intra cutem cõtineat, ſed effuſus plurimos ſignificet, quod Theon obſeruat in Arati carmine, ἐννεάγηρα κορώνη, *non quod nouem*, inquit, *ætates viuat, ſed quod perquam diu*, vt Tibullus.

Nouenarius numerus.

Viuere Cornices multos dicuntur in annos.

Apud Nicandrum ἐννεάκεντρον leges, pro, *aliquot præditum aculeis*. Idem ἐννεαδέσμους σφονδύλους in Scorpij cauda ponit, cum ſeptem tantum in ea compages enumerentur. Pro multis igitur nouem poſita interpretes agnoſcunt, de quo ſatis in Scorpij commentario. Quin & Alcæus Hydram ἐννεακέφαλον eadem ratione dixit, cum Simonides eam πεντηκοντακέφαλον tradat. Quem imitatus Maro, ita ſuper ea:

Æne. lib. 6.

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra.

Ad hoc etiam facit, quod Hesiodus nouem inquit noctes Ioue͂ cum Mnemosyne iacuisse, vnde Musarum prolem susceperit. Oportere enim, aiunt interpretes, eum diu studiis incumbere, qui sit mox aliquod ingenij atque doctrinæ memorabile testimonium relicturus.

——Nam decem Bos luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensq;
Dentis ebur, decora ampla virum, decora ampla Deorum.

DENA. Cap. XXVII.

POSTQVAM igitur digiti tres inferiores triplici decursu ludi sui partes peregere, athletas nunc spectabimus: pollices quippe, indici vnumquemque suo commissos: varia quorum colluctatio à læua theatri parte per decadum campum, altera vero ad dexteram lucta per numerosissimas chiliadū arenas exercebitur. Erit igitur conflictus primus læua index in primam pollicis sui suffraginem vnguem affigens, quem attractus pollex ita vrgeat, vt colluctatorem strangulatione quadam elidere videatur. Hieroglyphicum hoc denarium, alterum vero ad dexteram millenarium recensebit. De denario locus patescit apud Apuleium Apologia: *Si triginta annos pro decem dixisses, posses videri pro computationis gestu errasse, quos circulate debueras digitos aperuisse.* Quo vero pacto digiti tricenario aperiantur, loco suo dicemus. Apud Horum Niliacum inuenias lineam vnam surrectam cum alia superne deiecta, vel incumbente, decem linearum quæ in plano ducendæ essent, hieroglyphicum esse. Puto ego hunc exprimere voluisse denarium numerum: cuius scilicet denæ vnitates per lineas totidem significari, tanquam per puncta, solitæ essent, quæ apud Ægyptios eiusmodi tantum figura comprehenderentur: compendiosam enim rationem aliquam in numerorum notis nationes omnes, quæque suam excogitarunt. Omnino enim codices quos inspexi, omnes eo loco mendosi sunt, præsertim impressi, qui sic habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκαμμένῃ δέκα γραμμὰς ἐπιπέδους σημαίνουσι. Sed & in manuscriptis aliquid desideratur, quorum minus corrupti ita habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκλιμένῃ ἢ (hic vacuum relictum) ἢ δέκα γραμμὰς ἐπιπέδους σημαίνουσι, quorum hæc est sententia: *Linea vna recta, vna cum altera superne sibi adscita linea vel* (hic vacuum) *vel decem lineas planas significant.* Puto autē lineas illas ita ducendas I̅. Nam aliquid simile apud nos est cum linea plana superne ducta, cui puncta numeralia subiiciantur, quæ singula vnitates ostendant, duplicatum numeri tantundem significat, quot sunt signa, quæ planæ illi lineæ subdita conspiciuntur, vt I I̅I̅ I VIR. aut I I̅I̅I̅I̅ I VIR pro Sex. vir, & Decemuir. In Ægyptiaco vero signo, superior illa linea producta ostendere videtur, licet vna tantum signata sit. x. tamen sibi vnitates adsciscere. Quod vero de duplicādis punctis dicebamus, multis potest veterum inscriptionibus confirmari, sed vnam tantum exempli loco ponam, quā Venetiis apud clarissimum virum Danielem Ranerium Senatorē, antiquo lapide ita notatā inspexi, I I̅I̅I̅I̅ I VIR. quod tantundem est, ac si DECEMVIR scriptum esset. Intelligendum enim est puncta illa quatuor, linea illa superne ducta, duplicari. Quod vero ad Horū attinet, id ideo apposui, vt castigatiorem codicem quærendum admonerem. Nec me latet Probum de notis antiquorum, eius lineæ superne ductæ signum ad millenarium vsque prouehere: sed in eo libro multa sunt multorum arbitrio, atque etiam errore, inculcata, neque rei cuiuspiam sana intelligentia magis nostro tempore desideratur, quam inscriptionum eiusmodi vera cognitio. Ad id vero quod supra læuæ pollicem indici, quippe decadas chiliadibus, respondere asserebamus, Romani quoque ad Ægyptiorum, Chaldæorum, Persarumque imitationem, cum decem significarent, per x duplicem literam suam, quod decussatio, qua insignis est, locutionem denarij saperet, mille facturi, litera eadem in suo iure conseruata, capite tantum à dextera læuaque oppositis semicirculis, cuiusmodi alij apostrophos, alij, vt Victorinus, Sicilicos appellauerunt (est enim sicilicus ponderis certi mensura, quæ signo hoc ɔ figuratur) coniunxere: ac ita ex X. litera, vt dictum est, sua, ∞ millenarium hieroglyphicum formauere, vti quo gestu læuæ digiti decem ostendunt, eodem dexteræ mille proferunt. Quamuis Priscianus, qui nihil non arrogat Græcitati, id secundum Atticos, quibus χίλια mille sunt, factum velit: atque ideo veluti illi ad hunc numerum prima tantum nominis litera vsi sunt, quippe x. ita nos M. pro mille posuerimus.

X. nota apud Romanos accepto.

A fuerimus. Sed hoc non vincit, quin notam eam, quam supra posuimus, à sua potius litera, quam à græcanica Romani desumpserint. Non est autem hic prætereundus Ciceronis locus, epistola ad Tironē, quæ incipit: *Quid igitur; non sic oportet?* vbi in vulgatis codicibus scriptum, *Helluo nequißimus sestertia* C C. *dabat, nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla cassa.* In venerandæ antiquitatis codice bibliothecæ Mediceæ, ita Florentiæ scriptum obseruaui: *Helico nequißimus* H-S. ∞ *dabat*: id, *sestertia mille dabat*, indicat. Idem hieroglyphicum in multis antiquorum memorijs animaduerti, notumque est Rauennæ marmor vetus ita inscriptū: OB MEMORIAM PATRIS SVI DEC. VII. COLLEGII FABR. M̄ R, H-S. ∞ N. LIBERALITATE DONAVIT. & quæ sequuntur: hoc est, *Decurionibus septimi collegij fabrûm municipij Rauennatis sestertia mille numûm.* Hæc vero etiam apud antiquarum inscriptionū impressores ineptissimè corruptissimeq; edita sunt. Idem in antiquis inscriptionibus indicant ⌒⌒ & ⊤ de quibus loco suo, vbi quinquagenarij numeri hieroglyphicū prosequemur. Sunt qui millenarium numerum, per miliariæ spicæ hieroglyphicum indicent, neque

Quinimo potius milium à mille dictum propter multitudinem acinorum.

B quidem authores absunt, qui genus id segetis nomen à maximo granorum numero, mille scilicet, accepisse tradant, vt in spica dictum.

XI. XII. & reliqua. Cap. XXVIII.

HIs igitur eo gestu constitutis, vbi accidisset vt denarijs reliqui etiam numeri infra x. adiungendi essent, trium illi, vt ostensum est, inferiorum digitorum flexionibus porrectionibusve significabantur: Vndenarius quippe, indice ac pollice pro decem circulatis, auriculari mox eo loco, vbi vnum significat, adflexo: Duodenarius, firma denarij circulatione permanente, annulari ad auricularem adiecto. Ita reliqui numeri vsque ad vnum de viginti, prout per inferiores digitos ostendi, satis explicatum.

Vndenarij duodenarijve hieroglyphicum.

XVI. Cap. XXIX.

C QVONIAM vero sextodecimus numerus inter hos collocatus, ciusque significatio magni apud Ægyptios momenti fuit, & iam constat numerum eum per medium molliter inflexum, & indicem & pollicem circulatos significari: nunc quid ipse sibi velit numerus, videamus.

VOLVPTAS. Cap. XXX.

SANE quidem Ægyptij Sacerdotes per eiusmodi numerum eo, vt verisimile est, gestu signatum, voluptatem præcipuè Veneream indicabant. Ab eo siquidem annorum numero adolescentuli ad muliebres consuetudines, & oblectamenta nequitiæ incœptant animum applicare, licet ad ter septimum vsq; annum semen infœcundum esse dicit Aristoteles. Quod si prolificum sit, vel exigua, vel imperfecta generari autumat. A bis septimo autem anno pruritu Veneris incitari vult, à quo etiam tempore pubescere primum incipit, stirpesque imitari, vt Alcmæon Crotoniata ait, quæ semen laturæ florescunt prius. Atque hic ille est ætatis flos, de quo sæpius apud authores, vt apud Terentium: *Ann: ? sedecim, ætatis flos ipse.* Et Ouid. Philosophiæ istiusmodi non ignarus, cum Narcissum ostendere D vellet eius iam ætatis, vt amoribus dare operam posset, ait:

In Eunucho. Ouid. Metam.

Iamq; ter ad quinos vnum Cephisius annum Addiderat.

Indicium autem incœpti coitus est vox crassior & inæquabilis, quæ secunda fere omnib. hebdomade, vel saltem incipiente tertia, euenit, & subalaris odor. Aristoteles id τραγίζειν appellat. Antiqui nostri, vt Censorinus ait, Hirquitallire dixerunt, & quibus corpus olere incipiat, Hirquitallos. Nam annorum quatuordecim vel παῖδα, vel φῆβον appellabant, ad sexdecim vero ἔφηβον, vt Terentianum illud obiter interpretemur, *Postquam is excessit ex ephebis.* quamquam ἐξέφηβος quoq; vnica locutione Græcis dicitur de grandiore iam adolescentia. Adstipulantur huic Ægyptiorum commento Astronomorum traditiones super ætatum affectibus: ij enim Lunam ad quintum vsque annum infantem propemodum ductare dicunt; decennium inde Mercurio adscribunt vnde illud eius ætatis studium.

Ad verbum ex Censorino cap. 4. Hircorum more coitū appetere. Censorinus ibidem Puerum, vel puberem, & puberem.

dium rerum plurimarum, & mutabiltas, & inconſtantia, vt modo hoc, modo illud appetant, hinc geſtiunt paribus colludere, temereque iras colligunt atque ponunt, & vt Goratius ait, *mutantur in horas*. Mox hominem ſextodecimo ætatis anno in Veneris ditionem deuenire aſſerunt. Ad hunc vſque annorum numerum & Seruius Tul. & Terentius Varro pueritiam protraxere. Nam Rex in Inſtitutionibus ſuis pueros ad ſextumdecimum vſque ætatis annum appellauit, ad quintumdecimum Varro Iuniores ille à ſextodecimo, ad ſextum & quadrageſimum vſque dicit, adoleſcentes hic ad trigeſimum vſque. Quod reliquum eſt ætatis apud illum ſeniores habentur. Apud Varronem à trigeſimo ad quintum & quadrageſimum, iuniores, inde ſeniores, ac demum ſenes appellantur. Diuerſa hæc aliquantulum ætatis deſcriptio apud Pythagoram, qui vitam hominis quatuor ætatibus diſpeſcit, viginti vnicuique annos impertiens: pueritiæ quippe: adoleſcentiæ, iuuentuti quam Latini virilitatem potius appellarunt, ac ſenectæ demum: quas totidem anni temporibus æquiparauit, vt ſuo loco ſingula tractauimus. A

De arte poëtica.

EXCESSVS. CAP. XXXI.

PRÆTEREA ſciendum eſt, hunc quoq; numerum ex eorum eſſe claſſe, qui multitudinem, exceſſumve ſignificant. Cum enim dicimus ſedecim pedibus ſuperare, intelligimus maximo excedre interallo. Vſurpatum ab Ariſtide, qui Periclem dixit ἑκκαίδεκα πόδων αἱρῆναι τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις. Ab Eupoli, vt Bruto oſtendit Tullius. B

Sedecim pedibus ſuperare benedicēdo oratores.

XX. CAP. XXXII.

CVM vero xx. ſignificare vellent, pollicarem vnguem infimæ indicis ſuffragini (vt hoc pro re vtar vocabulo) adprimebant: vbi ſcilicet index ab infami incipit ſeparari. Beda vero, cuius codicem in damno eſſe ſuſpicor: non enim adduci poſſum virum tam etuditum ita ſcripſiſſe, vt infamem hieroglyphico eiuſmodi admiſceret, quippe qui apud eum ſcriptum legerim, impudici ſummitatem inter nodos indicis & pollicis arcte figendam eſſe, quod ſi quis facere meditetur, id ſubſequetur incommodum, vt neque quo pacto poſſis tria & viginti commonſtrare, neque vnum de triginta repræſentare, & alia multa eiuſmodi: cum in XXIII. oſtendendis tres illi inferiores digiti arctius contracti, lineæ, quæ palmæ eiuſdem flexu media fit, ita applicādi ſint, vt trium graduum ſpeciem præ ſe ferant. In nouem vero & viginti notandis, ijdem digiti quantum exporrigi poſſunt, ad palmæ vſq; radicem apprimantur. Quare neceſſe eſt decadas omnes, indicis & pollicis tantum geſticulationibus explicari, nullo eorum in ſocietatem admiſſo digito, qui partem eam quæ Numerus vocatur, indicent. Ac ne quis authoritate cuiuſpiam decipiatur, Eraſmus ille multiſcius, qui ſcholijs in Hieronymum ad Iouinianum, vbi de virginitatis agitur hieroglyphico per coronā expreſſo, inepta quædam ſomniauerat, quæ nemo vmquam eruditorum cogitaſſet: cum errorem mox recognouiſſet, dum cognitiora, vt ipſe dicit, traditurum ſe profitetur, loco hoc impegit in pedam, imo in vitiatū Bedæ codicem. Eamdem iacturam fecit in quinquagenarij nota, cum apud Bedam ſcriptum ſit corruptiſſimè de ϱ Græcæ literæ ſimilitudine, quod loco ſuo, ſuæ dabitur luci. C

Signum numeri XX. & XXIII.

Eraſmus ſua emendus.

VOT. XX. CAP. XXXIII.

CVRÆ pretium mihi videtur, anteaquam vicena hæc amittam, quid ſibi velint notæ vot. XX. in numis & aris, vel, vt vulgus ait, triumphalibus arcubus, explicemus. Dicimus itaque fieri ſolitum id in ſalutis augurium, cum ſcilicet S. P. Q. R. vouebat hæc vel illa ſacrificia ſe laturos, ludoſve celebraturos, aut ædes dedicaturos, ſi præſciptio annorum ſpatio Reſpub. in eodem ſtatu permandiſſet, quo tunc florebat cum vota ſuſcipiebant. Hinc apud Cornelium Tacitum legas, ſalutis augurium quinque & viginti annis omiſſum repeti, ac deinde continuari placuiſſe Claudio Imperatori. Fuiſſe vero ſalutis augurium in hunc modum ait Dion. vt ſi Deus permittat, ſalutem populo poſcerent: quaſi ne ſalutem quidem à dijs petere fas ſit, niſi prius hoc ipſum dij conceſſerint. Obſeruabatur autem quotannis dies vna, in qua nullus ad bellum exercitus proficiſceretur, nemo contra hoſtem ſe pararet, nemo pugnaret, quod in bellis ciuilibus haudquaquam obſeruari poterat:

A poterat: hoc salutis augurium, cum alijs cæremonijs iam abolitis, restituit & Augustus Cæsar. Apud Liuium sæpe reperias vota eiusmodi facta. In ara siue arcu Constantini Romæ VOT. XX. scriptum, aspicias. In numo Maximiani Pœni VOT. XX. in media laurea positum. Ita plerisque alijs locis & numis, VOT. X. alibi, VOT. XXX. votis quippe decennalibus, votis vicenalibus, tricenalibus: reatum scilicet voti solutum: quod ita postea posteritati commendabant, factis aut ex ære aut marmore monumentis. *Maximiani Pœni numus.*

MVLTITVDO. Cap. XXXIV.

ILLVD autem scitu non indignum, quod vicenalis numerus multitudinis significatum habet, de quo Theocritum legas:

ἔνθ' ἕκτωρ ἑκάβας ὁ μεγίστερος εἴκατι παίδων.

Viginti natorum Hecubæ neq; maximus Hector.

Vbi Poëtam numero abusum aiunt interpretes, pro multorum: propterea quod sit numerus multitudini maximè congruus, quod etiam apud Simonidem obseruarunt. Homerus in eiusmodi significatum Vndeuiginti posuit, quod Latini vno minus viginti dicere consuerunt.

B

DVO MILLIA. Cap. XXXV.

VICENA superius eo gestu figurari ostendimus, cum pollicis læui vnguem in eum indicis & infamis infimum locum, vbi digiti illi duo diuaricari incipiunt, affixerimus. Idem gestus ijsdem digitis in dextera, duorum millium est hieroglyphicum. Neque vltra repetemus, quæ super hoc gestu perperam à quibusdam alijs excogitata sunt. Sed ad calcem festinantes, triginta iam & ter millia proferemus.

XXX. Cap. XXXVI.

TRIGINTA, vti ex Apuleio dicebamus, in denario indicabantur, indice & pollice adapertis: ita tamen, vt vtriusq; vngues ad osculum quodammodo coirent blando, inquit, amplexu Beda. Hieronymus eorum digitorum coniunctone molli.

C

NVPTIÆ. Cap. XXXVII.

EST vero numerus tricenarius nuptiarum hieroglyphicum, vt sacri Euangeliorum interpretes super Matthæo, affirmant, quod non multum abest ab eo numero per quem Ægyptij maritalem copulam, siue, vt apud Horum est, maris & fœminæ congressum significabant: geminæ quippe voluptatis interuentu. Nam cum numerus, vt paulo ante dictum est, XVI. voluptatis signum haberetur, illi mox duo atque triginta nuptiarum hieroglyphicum esse constituerunt. Nuptiæ vero coniugalisque coniunctio eodem hic significato accipiuntur. Qui quidem congressus vtrique voluptuosus, cum, vt Ouidius diceret, *vtrimque resoluat*, geminari idemtidem poscit ipsum voluptatis signum. Atque hoc illud est in Diuinis literis, quod trigesimus annorum numerus pro maritali copula ponitur. Vnde fructus ille trigesimus, qui offertur Deo, cum coniugalis vita castè puriterque, & nulla alterutrius partis iniuria cum fide peragitur. Commode vero fecerimus, si rem huiusmodi sculpturi, eam non ex duplicatis XVI. vel ex integro XXXII. fecerimus, ac manum ipsam ea specie composuerimus, vt XXXII. repræsentet, vnguibus, vti dictum est, læuæ manus duobus illis ad osculum coëuntibus, anulariq; & auriculari in flexum palmæ appressis, vt duo significent addita tricenis. *Tricenarij numeri in sacris acceptio.*

D

TERNA MILLIA. Cap. XXXVIII.

IDEM gestus in dextera, qui XXX. in læua commonstrarat, tria millia significat. Quæ fuerint vero apud Ramanos millenariorum notæ, quæ paucissimis ætate nostra patuerunt, quæ earum ratio, in quinquageno & quingenteno numero copiosius explicabimus.

XL. Cap. XXXIX.

QVOD si pollicis eiusdem suffragio lateri vel dorso in læua eiusdem indicis superinducta sit, ita vt signo + facto digiti ambo quantum fieri potest extendantur, indice tamquam horologij *Nota signique quadragenarij numeri.*

cuiuspiam

cuiuspiam gnomone prominente, quadraginta significabantur. Atq; hoc illud est quod apud Apuleium habetur: *Cum vero* XL. *quæ facilius cæteris porrecta palma significantur, ea* XL. *tu dimidio auges, nonpotes digitorum è gestu errasse, nisi forte triginta annorum Pudentillam ratus, binos cuiusq; anni Consules numerasti.* Hæc ille disputat oratione secunda pro seipso, vbi Pudentillam quadragesimum annum non excedere contendit, quam Æmilianus iam sexagenariam deposuerat, ideoq; nefas esset eam ad nuptias solicitare, quando, vt sacri etiã interpretes aiunt, sexagenarius numerus viduitati sacer est, vt paulo infra loco suo plenius. Facit & ad virum hic annorum numerus. Nam Philon problemate proposito, *Quare Isaac quadragenarius Rebeccam duxit?* tempus id congruum maritali copulæ ait sapienti viro, idq; fieri boni ominis causa: quia semen in vulua reconditũ quadragenis diebus in masculum figuratur. Esaus quoq; quadragenarius Iudithen vxorem accepit.

IGNOMINIA. Cap. XL.

Mystica quadragenarij numeri significationes.

APVD Hebræos vero in flagris quadragenarium numerum vel vno excedere infame habitum, & pro ignominiæ nota accipiebatur. Vnde illa in actis v. *Illi autem ibant gaudentes à conspectu Concilij, quod digni habiti essent, qui pro nomine Iesu contumeliam paterentur.* Verbum autem Græcum illud ἀτιμασθῆναι, habet in se aliquid, quod infamia notatum indicet, sed & intestabilis sit, & ad honores non amplius idoneus haberi possit. Apud Hebræos enim lege cautum erat, vt si quis vel vnam plagam supra quadragenas accepisset, ad honores & dignitates consequendas non amplius idoneus haberetur. Hinc locus ille cap. XI. secundæ ad Corinthios epistolæ patescit: *A Iudæis quinquies quadragenas, vna minus, accepi.* Cur, *vna minus*, quærit Theophylactus? atque ea citata lege iussisse ait Iudæos tot numero plagas, vna minus, infligi, ne illis cederet ad ignominiã, si forte percussor vltra constitutum numerum prouectus esset: quod si errore, vel casu aliquo accidisset, eam esse voluerant quadragenam: cupiebant enim eum per eiusmodi castigationes ad se trahere: quod si facere potuissent, par erat, vt hominis doctrina, ingenium, & fandi vis, honores sibi deposcerent, quos nequaquam deferre recusassent. Cauebant vero ne ad repulsam locus esse posset ignominiæ. Sunt qui simpliciter rem accipiant: quia Iudæi literæ tantum addicti, habebant in lege, non excedendum in flagris numerum quadragenæ. Sed nos illud, *vna minus*, pensi amus. Neque nescimus Moysem illum plagarum numerum ideo non excedendum instituisse, ne forte qui castigandus tantum esset, nimia flagrorum repetitione exanimaretur. Cuius verba sunt Deuteron. XXV. *Sin autem eum qui peccauit dignum viderint plagis, prosternẽt eum, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita dumtaxat vt quadragenarium numerum non excedat, ne fœde laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus.*

REDEMPTIO. Cap. XLI.

EST & ea quadragenarij numeri consideratio in Diuinis literis, quod à v. anno vsque ad vigesimum, qui se Deo vouerit, redimere sese potest fructu quadragenario, siclis quippe XX. siue, vt Septuaginta reddidere, didrachmis. Siclus enim, vt sæpe dictum, duabus æstimatur drachmis. Illæ igitur drachmæ sunt. XL. Huiusce rei hieroglyphicum significatum est, vt præter sensuum castigationem, possit ea ætas ieiunijs interim & orationibus vocare, donec eo perueniat, vt opulentioris doctrinæ fiat idonea. Ad operis cuius quandam similitudinem Moyses per XL. dies ieiunus orationi operam dedit.

QVATERNA MILLIA. Cap. XLII.

AC ne idem sæpius repetendo morosus fiam, qui gestus, quæve digitorum collocatio in læua fuit, cum IV. notaremus, eadem figura statusq; idem in dextera quatuor millia computabit. Quia vero polliciti sumus loco hoc rationem reddere, cur Romani millia hæc per rectam lineolam, & sicilicos (ea est certi ponderis nota ad apostrophi, quo nunc plurimum vtimur, similitudinem) hinc inde adalligatos figurarint, ostendendum est. Manifestum est millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in mar-

in marmoribus inſpicitur, hac fuiſſe figura, duo millia vero ſicilicis ad rectam lineolam duplicatis : tria millia, triplicatis : quaterna millia, quadruplicatis . Prætereo marmorarium, quod id ſignum & a Priſciano & alijs agnitum pleriſq; locis in conſpicuo eſt. Duo millia, Mediolani videas in hortis qui olim Zichi Simonetæ fuerunt, porta Comenſi, ea inſcriptione, cuius initium eſt C. VALERIVS C. F. O. V. F. & quæ ſequuntur. Cai fil. ob votum fecit. Denique HS. . ARBITRATV VALERIÆ C. F. SORORIS. & Rauennæ apud Petrinum Sueſſanũ, MONVMENTVM HS EX TESTAMENTO. Sed impreſſores nonnulli ſignum vitiarunt, vt pote qui HS. C. C. T. Ↄ. Ↄ. imperitiſſime fecerunt. Terna vero millia hac ratione ſignata conſpiciuntur in antiquiſſimo codice Mediceæ bibliothecæ Florentiæ, nunc ad D. Laurentij dicatæ per Clementem VII P. M. epiſtola ad Caninium Saluſtium, quæ lib. II. incipit : *Literas à te mihi Stator,* eo loco. *Quod ſcribis ad me de drachmis* CCCLIII. *notatum eſt* de drachmis , quod computat tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus ſimiliter ſignandis immorer, ſcilicet hæc vt ſemel dicam, demum erit regula, vt quotieſcumque ſiue apud Plinium, ſiue Liuium, & alios, præcipuè verò in Verrinis, I. vnum inueneris duobus CC. præpoſitis, totidem vero II. ſubiectis, CCLII. interdum etiam hoc modo per X. denariam notam, CCLXX. *tu,* *facito, nulla dubitatione impeditus.* Vbi CCCLIII. *vel* CCCLXXX. *tu,* Vbi CCCCLIV. *vel* CCCCLXXXX. *tu,* . & millena tot ſimiliter credas.

Millenarij numeri & aliorum notæ.

QVINQVAGINTA. CAP. XLIII.

QVINQVAGINTA vero hieroglyphicè per digitos indicandis, læuæ pollicem, palma tota paſſa, deorſum inflectes, & Γ tertiæ apud Græos literæ ſimilitudinem effinges : non autem, vt Eraſmus ex deprauato Bedæ codice ſcripſit, cum quinquaginta pollicem exteriore arcu inſtar Græcæ literæ ϛ incuruatum ad palmam inclinabis. Sed iam ad huius numeri hieroglyphica veniamus.

REMISSIO VEL INDVLGENTIA. CAP. XLIV.

ERAT autem hic numerus remiſſioni & indulgentiæ conſecratus. In veteri enim lege quinquageſimo anno cuiuſque obligationis remiſſio condonabatur : quippe ſi quis poſſeſſionem diſtraxiſſet, recipiebat, ſi liber inſeruitutem incidiſſet, libertatem aſſequebatur, indulgentiam debitor accipiebat, exul in patriam redibat.

Quinquageſimus annus.

EFFOETVS. CAP. XLV.

PER eos qui alterum à quinquageſimo vitæ annum exceſſiſſent, cur nonnulli effœto iam corpore, mentis quoque & ingenij debilitatem ſignificari dixerint, non ſat ſcio: niſi Ariſtotelis dicto freti ſint, qui in Politicis ait, poſt annos LII. ingenij vigorem euaneſcere. Vnde etiam Euripides Bacchis dixerit:

> Τὸ γῆρας ὑμῶν, εἰσορῶ, νοῦν οὐκ ἔχει.
> *Cerno. ſenecta veſtra mentem non habet.*

Atque alius non minus dicax, ait:

> Πολιὰ χρόνου μήνυσις, οὐ φρονήσεως.
> *Cani indicant ætatem, haud prudentiam.*

Sed enim ad hæc ampliſſimus erit alibi reſpondenti locus.

PLVRIMI. CAP. XLVI.

ET hic quoque numerus, multitudinem ſignificat, quo libenter vtitur Maro:

> —— *Quinquaginta intus famulæ.*
> *Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.*

Quinquaginta capita habenti. Nouem capita habentem. Quam tamen & Simonides πεντηκοντακέφαλον appellauit, cum Alcæus ἐννεακέφαλον dixerit, vti superius meminimus. Vtcumq; autem quinquagenarius numerus describatur, spiritalis vitæ hieroglyphicum est, & animi eius qui diuinis intentus, sublimia quæque mente concipiat & contempletur: perinde ac dublicatus in centenariū, negotiosum significat. Quinquagesimo enim post resurrectionem die sancti Spiritus afflatus ad uenit. Et operum nostrorum fructus vberrimi atq; pinguissimi, ad centenarium vsque numerum cumulantur, eorum, inquam, qui vitæ integri, scelerumque puri peregrinationis nostræ cursum pie sancteq; peregerunt. *Æneid. li. 1. & lib. 6.* Hic vero numerus centenarius non sine mysterio per quinquaginta potius didrachmas, quam per drachmas centum exprimitur in significato huiusmodi: sed quinquaginta bis ideo complectitur, quia nullum bonum integrum & perfectum opus esse potest, absque ipsius sancti Spiritus ope auxilioque. Ad similitudinem autem quamdam gestus eiusmodi, qui quinquaginta præ se fert, factum putarim, vt Latini eius numeri notam L. esse voluerint: quamquā non desint ingenia, quæ re super ea sic philosophentur, aut ratiocinentur potius. Numeri à punctis prius originem traxerunt: sed quia erant adeo exilia, puncta ipsa aliquantulum producere cœperunt ad instar vocalis mediæ, *Numerorū origo & notæ varia.* . : . : : . : . I. II. III. IIII. Sed si ita processissent, vt vsque nouem lineolis totidem vnumquemque numerum notarent, molestam & inconcinnam rationem fore suspicati sunt: ad compendia igitur animum verterunt, & pro quinario, ne quinque lineas facerent, vna signata, reliquas quatuor, per obliquā vnam à tergo ductum, [figure], fecerunt. Mox vsui placuit, vt expeditior esset scribendi ratio, pro nota ea V. vocalem quintam statuere, moxque vsque nouem vnitates eas addere, prout numerus quisque postulabat. Ad denarium cum venissent quinque duplicarunt: ita tamen vt secundum inuerterent, & subijcerent priori, vnamque facerent notam per decussationem. Tribus his notis processum est vsque ad quadraginta & nouem. Visum est inde facere ad commoditatem, quam ex compendio aucupabantur, quinquaginta notandis, signum illud ex vna obliqua linea pro quatuor rectis, & quinta adalligata surrigere, vt staret quæ pendebat in latus, quæ stabat in planum deijceretur. Ita ex L. notata sunt quinquaginta. Ventum mox ad centena, quæ per primam eius nominis literam intelligi voluere. Ad quinquaginta cum venissent, rectā lineolam quæ iacebat in quinquaginta, in semicirculum adcuruatam surrexere in hunc modum L. quam notam imperiti superiori capiti coniunxere, quartam Alphabeti literam arbitrati. Atque hoc illud Sicilicum est, de quo facta mentio in millenarijs, quod à tergo quingentorum [figure] ita applicitum, [figure], mille facit: & ita reliqua, vti supra dictum.

QVINA MILLIA. Cap. XLVII.

QVINA vero millia, quo gestu L. in læua, eodem in dextera composito figurantur.

SEXAGINTA. Cap. XLVIII.

SI vero pollicem eo gestu inclinatum, quo quinquaginta per se significat, toto indice circumducto diligenter à fronte præcingamus, sexaginta constituemus. Hinc errore fieri non potuisse dicit Apuleius, vt Æmilianus, contra cuius accusationem causam suam agit, sexaginta pro quadraginta protulerit: quia longe diuersus est vtriusq; numeri gestus.

VIDVITAS. Cap. XLIX.

Ætas viduitatis quæ. PER numerum sane sexagenarium, vti dicebamus, viduitatem veteres significabant: quod mulier id ætatis nata haudquaquam amplius idonea est ad conceptum, propterea quod ab eo annorum numero claudi vuluam Philosophi naturæ contemplatores tradunt, ideoque vlterius illi nubere non licebat: cui legi plurimum nititur Æmilianus contra L. Apuleium. Si qua vero, quod aliquando accidisse ferunt, natu tam grandis concepisset, ostenti loco habitum. Quare Elisabetha conceptus grandæua ea ætate pro miraculo adducitur à diuino nuncio, vt virgini Deiparæ fidem faceret, posse Deum, quæcumque naturæ vim excedunt efficere. Sara etiam cum à summo Numine sibi iam nonagenariæ promitti conceptum audisset, risit, vtpote quæ id naturæ lege fieri mi-

nim-

nimè posse cognoscebat. Paulus quoque, qui sexagenarium numerum viduitati dicatum agnoscebat, illi, inquam viduitati, quæ casta, syncera & intaminata in solitudine perseuerat, vbi probatam mulierem eligi mandat, quæ iunioribus præsit, *Vidua*, inquit, *eligatur non minor* L X. *annorum*: ad eum vsque numerum scilicet, perfectionem in muliere designans & quia est viro infirmior, non nisi sexagesimum fructum colligit in Diuinis literis. Ideo, si se redemptura sit mulier, Leuitico, didrachmas x x x. offert, id est, fructum sexagenarium. Eruditeque admodum D. Hieronymus causam, cur sexagenarius numerus ad viduas referatur, explicare volens, ad numeri ipsius hieroglyphicum se confert: in quo scilicet pollex à superiore digito deprimatur, arcteque cinctus ab eo, in quantis affligatur angustijs ipsa viduitas, ostentet, quæ ita sit vndecumque cohibita. Mox illud addit ad consolationem: *Quanto scilicet maior est difficultas experta quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto maius propositum esse præmium.* *Leuit. c. 27.*

LXX. ET SEPTENA MILLIA. Cap. L.

VT vero & reliquas tres decadas attingamus, septuaginta exprimebantur, vt Beda tradit, indice vt supra circumducto, pollice vero ita exporrecto, vt in medium indicis artum affigatur. Neq; aliud super hoc numero mysticum adinueni. Idem gestus in dextera, sed non ex Bedæ sententia septena millia computabat.

OCTOGINTA, ET OCTONA MILLIA. Cap. LI.

INDEX idemtidem circumflexus, pollexque protentus, ita tamen vt eius vnguis extra medium indicis articulum prominens appareat, octogenarij numeri est hieroglyphicum in læua, in dextera octona millia signat.

ADORATIO. Cap. LII.

QVI quidem gestus ad os admotus adorationis hieroglyphicum est: de quo Apuleius IIII. Metamorph. Et admouentes oribus suis dexteram, priore digito in erectum pollicem residente, vt ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus venerabantur.

NONAGINTA, ET NOVEM MILLIA. Cap. LIII.

PER inflexum autem læuæ indicem, ita vt eius vnguis ad radicem pollicis applicetur, pollex liber extet, qui superiore numero, toto extremo articulo oppressus ab indice, nonagenarius exprimitur. In dextera gestus idem, millia nouem. Ita cum ad nouem & nonaginta peruentum est, manus omnis ita clauditur, vt pugnum faciat, pollice superextante, & ad mediam infamis dorsum exporrecto. Qui si pugno ita includatur, vt cum vngue suo totus occultetur articulus, sexaginta nouem attenuet.

TACITVRNITAS. Cap. LIV.

SVPERESSET de myriadibus dicere, quæ per manum varijs gestibus modo ad pectus, modo ad femur applicatam indicantur, de quo apud Plautum:

Pectus digitis pulsat, cor credo euocaturus foras.
Ecce autem auortit nixus læua, in fœmore habet manum,
Dextera digitis rationem computat, feriens femur.

Sed quoniam intentio nostra fuit hieroglyphica conquirere, non artem omnem numerandi tradere, & argumentum id non indiligenter à Beda explicatum, & iam in omnium manibus versatur. finem huic dictioni facturus, quo numero taciturnitatem Ægyptij soliti sint indicare, non est animus prætcrire. Erat is vtique M X C V. mille scilicet & nonaginta quinque: qui partim dextera, partim læua designabatur. Mille, vti superius ostensum est, dexteræ manus indice, ad primam sui pollicis suffraginem appresso, summoq; eiusdem articulo super indicis vngue inclinato. Quinque vero & nonaginta, in læua tribus inferioribus digitis, inflexo infami, anulari & auriculari porrectis, indicis autem vngue ad infimam pollicis suffraginem affixo. Causam vero cur eo numero taciturnitatem *Numeri MXCV. hieroglyphicum.*

nitatem Ægyptij significarent, eam afferunt: quod compertum est eo dierum numero, qui annos A tres complectitur, nisi cœperit puer effari, linguam eius præpeditam esse, neque vllam superesse spem vt amplius loquatur. Sunt qui Pythagoram triennale silentium dicant hinc instituisse, vt naturæ species exprimeretur in discipulis: quos, vt tunc primum natos, alendos educandosque animi cibo suscepisset. Sed nos in taciturnitatis mentionem illapsi, eius demum memores, ne hominem grauioribus occupatum studijs & disciplinis, in leues adeo nugas auocare videamur, dicti illius sapientissimi, MANVM DE TABVLA, non frustra vulgati, memores, nihil vlterius super digito loquemur.

Apollis nobiliss. pictoris auctor Plin.lib.35. cap.10.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XXXVIII.

QVA RATIONE LITERÆ ET DISCIPLINÆ HIEROGLYPHICE significentur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

Ad Illustriss. ac Reuerend. Dn. Herculem Gonzagam Cardinalem Mantuanum.

FVRNIVS *tuus, Antistes Illustrißime, vir plane probus, & disciplinis optimis pereruditus, cuius tu opera non solum ad doctrinam, sed ad rerum tuarum etiam administrationem, vteris, proximis hisce diebus cum Romam aduenisses negotia tua curaturus, impendio me rogauit, Leonem meum illum Ægyptiacum, quem olim Amplitudini tuæ dedicare cogitassem, sibi videndum traderem: Respondi, fuisse quidem olim id consilij, sed pro re nata captum: quia scilicet clarißimus adolescens discipulus meus, Hippolytus Medices, quo tempore Florentiæ in honore erat, leanæ fœtum qui expectabatur in dies, ad illustriß. Principem Fridericum fratrem germanum tuum mittere decreuerat, marem & fœminam orituros. Id enim frater ipse tuus propagandi seminij causa, maximè cupiebat. Ita volebam ego, dum leunculorum illud par splendidißimo fratri tuo oblatum in propatulo spectaretur, haberes & tu Leonem alterum interiorem, quem vna cum eruditißimis, quos domi alis, amicis attrectares: multa enim insunt Leoni, quæ studiosorum omnium ingenia semper exercuerunt. Verum accidit, vt spem falleret leana: quia vtramque fœminam edidit, quare sublata mihi quoq; est mittendi Leonem meum occasio: quia neq; fœtura illa iam erat transmittenda, sine qua si meus venisset Leo importune accedere visus esset. Cœperam tamen cogitare, numquid aliud inuenire possem, quod ad ingenij tui sublimitatem videretur accommodatius, cum opportune de studiis tuis ex ipso eodem Furnio, quæ mihi mirificè placuerunt, intellexi. Aiebat enim, te Philosophiæ & diuinarum literarum lectionibus incumbere, maximè vero pietatis nostræ ignibus incensum, cogitationes omnes tuas ad eiusmodi disciplinam conuertisse. qui quidem nuncius mihi accidit iucundißimus: quandoquidem, si quid ego huiusmodi scribere instituissem, quod ad hoc ipsum, quod tibi adeo cordi est, argumentum facere videretur, sperabam me tibi rem longe iucundiorem effecturum. Erat vero mihi tunc præ manibus, de literis & disciplinis commentarium, quod ad explicanda Ægyptiorum, atque adeo maiorum etiam nostrorum quædam super his mysteria conficiebam: quibus scilicet imaginibus per hieroglyphica Sacerdotes Ægyptij, per mystica mox verba veteres Hebræorum patres, literas essent indicare soliti, quibus disciplinas, quibus demum sapientiam ipsam figurassent. Interrogaui Furnium, an commentarium hoc, pro Leone meum, vlla tibi esset in parte placiturum. Legit, &, vt animo est egregie candido, approbauit, suasitque vt omni summota contatione libellum omnino emitterem. Cuius ego indicio fretus, nam cum palato tuo optimè callentem arbitrabar, quamprimum per occupationes licuit commentarium absolui, tibique statim, quicquid id esset, dedicaui

A *dedicauit. Videbis igitur, Antistes honoratiss. quæ de literarum studiis, deque humana diuinaque disciplina vetustas illa sub rerum verborum ve quorundam inuolucris occultauerat, quod peritissimi quique inter se hoc velut ænigmatum genere vti consueuerunt. Et nisi me suscepti operis fallit amor, spero te consensum hunc multorum eruditorum, qui per huiusmodi sculpturas Aegyptiorum inuenta secuti sunt, aliqua cum voluptate suscepturum, tuumque tibi institutum tunc longe magis placiturum, cum ex iis quæ sumus allaturi, nationum pene omnium sententiam, in eam quam sequeris studiorum rationem conuenire perspexeris. Sed antequam ad illam deueniamus, de literis quædam simpliciter prius dicere necessarium est.*

Apud Aegyptios sacerdotes librorum bibliothecarumve facies iuncorum fasciculo, cui appensa esset sepia cribrumque illi subditum, hieroglyphice signabantur. Et literatorum hominum memoria, vel marmore vel, ære conspicua, his iisdem figuris insculpebantur, & quicquid ad eruditionis monumentum faceret, hoc elaboratum erat ornamento.

LITERÆ ÆGYPTIACÆ. Cap. I.

B

EA vero species literas, præsertim Ægyptiacas, vt apud Horum est, significabat: propterea quod & iunco illi, & atramento huiusmodi de sepia exempto scriptitabant neque ad hunc vsum alio vtebantur instrumento. Quod autem ad sepiam attinet, quæ pro theca atramẽtaria poni solita sit, ac perinde literas significet, non apud Ægyptios tantum, verum & apud nostros quoq; habetur. Persius, *Satyra 3.*

Tum queritur crassus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infusa vanescat sepia lympha.

Atramentum sane Græci σηπιοτικὸν appellant. Sunt & alia pleraq; sepiæ significata, sed ea inter pisces *A sepia.* conuenientiori loco memorauimus. Cribrum vero sub sepia ponere ideo commẽti sunt: quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiundo vtimur, atque id apud Ægyptios ex iunco contexi solitũ. nam ὁλόσχοινος, quem Soloiuncum appellare possumus, vtilissimus ad nassas marinas, vitiliumque nexus elegantiam. In Ægypto vero, vti Plinius tradit, cribrorum longitudinem implet. Admonebat autem ea cribri cælatura, ita iunco & sepiæ subiecta, cum qui victui necessaria comparasset, literis dare operam posse. Cui vero desit prouisæ frugis in annum copia, alij dedatur arti, aliamve sequatur industriam necesse esse. In hanc Ægyptiorum sententiam Simonides interrogatus, vtrum diuitiæ an sapientia prius optari deberet, nescire se respondit: id vero exploratum omnibus esse, sapientes diuitum fores frequentare. Opinionem tamen hanc interpretatione callide elusit Aristippus, qui à Dionysio illo suo interrogatus, vnde fieret, quod Philosophi diuitum limina tererent, non illi Philosophorum? respondit: *Quia Philosophi norunt quibus egeant, illi autem minime.* Sed vt ad Ægypti mores reuertamur, illud constat, anteaquam pollutionum contage cõtaminarentur, & à pristina caderent disciplina. primariam apud eos nobilitatem, dignationemque eorum fuisse, qui literas callerent, cum literis non nisi locupletes operam darent. Nam & Athenienses morem hunc ab Ægyptiis acceptum aliquandiu seruauere, vt is primas in Republica partes obtineret, qui & eruditione & sapientia maxime pręstaret. Et quantum ad institutionem attinet, Romani artes honestiores omnes, & quæ literarum ope comparantur, Liberales appellauerunt, quod earum doctrina ad ingenuos spectaret. Hinc illud apud Terentium: *Fac periculum in literis, fac in palæstra, in musicis: quæ liberum scire æquum est, solertem dabo.*

C — *Simonidis & Aristippi dictum egregium. D. Laertius in vita Aristippi.* — *In Eunucho.*

D INSTITVTIO. Cap. II.

SANE apud Ægyptios institutio, si quos habuimus codices in damno non sunt, SBO nuncupabatur: cuius interpretationem plerique ponunt, victus opulentus, vel ad necessitatem idoneus: id scilicet innuentes, literarum studia rem paratam sibi deposcere. Qua in sententia fuisse etiam Aristotelem ex eo manifestum est, quod eum nullius rei egenum esse cupit, qui Philosophiæ sit operam daturus. Et Zachariæ Chimios inter Hebræos nominatissimi dictum circumfertur: *Si farinam habueris, legem capessere poteris; si legem assecutus fueris, farinæ non egebis.* Legis enim appellatione, literas intelligunt Hebræi, & farinam pro frumento annonaque omni ponunt. Quod quidem cum eo quadrat, quod Isidem, siue Cererem maliis dicere, legum inuentricem fuisse memorant, cum eadem fruges etiam humano generi commonstrarit: de qua loco suo plenius. Ad huiusmodi rem Aristotelis scomma est quo *Zachariæ dictum.*

reprehendere solitus est Athenienses, qui iam à pristinis moribus & studiis deciderent, cum tamen se A frumenti perinde ac legum inuentores fuisse gloriarentur: frumento quidem plurimum, legibus vero minimum vterentur. Sed enim magis facere ad Ægyptiorum sapientiam videtur, si quæ alij de corporis cibo, deque rerum opulentia intellexerunt, ad animi pastum, & doctrinæ fœcunditatem referamus, cum dubio procul illi per cribri signum ἱερογλυφικῶς institutionem interpretarentur. Nam & azymorum calathus, qui Leuitico ab Aarone & filiis eius offerendus erat, linguam, hoc est, sermonem vel eloquentiam potius diuini numinis significasse fertur. Sicut enim panis nutrimentum est corporis, sic & lex, & doctrina Dei, nutrimentum est animi. Cum vero sæpe cibus pro doctrina positus sit non apud Ægyptios solum, sed apud nationes omnes, quæ literis & disciplinis claræ habentur, cuiusnam sermo vel eloquentia pleniorem perfectioremve doctrinam induxit, quam is, qui copiæ totius & perfectionis author est? Ille cibus animi verus, ille pastus suauissimus, ille ferculum & lautissima doctrinæ totius mensa, super mel & fauum optatissima. Et huiusmodi sensu panes illi duo primitiarum dicti, ex duabus decimis similæ fermentatæ, quos XXII. Leuit. offerri sibi iubet Dominus, nouo sacrificio Legem & Euangelium indicant. Panes enim hi sunt fidelium animarum cibus. Quod vero ex B duabus similæ decimis conficiantur, admonet hæc geminata perfecti numeri designatio, condi eos ex doctrina, quæ perfectam in Christo diuinitatem, perfectamque humanitatem tradit: nec aliter coqui nisi per huiusmodi doctrinam possunt. Sed ipse demum Dominus Assertor noster, hieroglyphicum hoc explicauit, cum astuto dæmoni respondit, hominem non ali pane solo, verum etiam quocumq; verbo, quod ex diuini Numinis ore procederet. Animaduertẽdum vero in Diuinis literis per cibum modo pecuniam, modo rem domesticam, modo annonæ genus omne intelligi, atque omnes has locutiones identidem accipi pro doctrina: vt cum præcipit Deus simulac in terram Canaam ingressi fuerimus, eaque & expiata, & rite perpurgata fuerit, ne veteres incolas expellamus, sed cohabitare nobiscum permittamus, quin & pecunia nostra eos subleuemus. Hierosolymitanus Hesychius pecuniã hic hieroglyphice pro doctrina nostra positam intelligit. Septuaginta hic cibos ponunt, quod idem est cum fructibus & annona. Nam cum aliquem à sceleribus ad virtutem & bonos mores, ab impietate ad Dei cultum atque timorem adductum, & in ditionem nostram redactum inspexerimus: eum, quia perditus fuerit, nequaquam abominabimur, sed doctrina subleuabimus, & honesti commercij C laudabilisque consuetudinis exemplo pascere, educare, confirmareque pernitemur. Missum facio fermentum in farinæ sata tria absconditum, vbi Eucherius Farinam pro scientia positam tradit. Quinetiam missos facio non modo panes, verum & totam messem, & patentes campos, in Diuinis literis pro sacræ doctrinæ hieroglyphico positos, de quibus idem Eucherius dictum ait: *Et campi tui replebuntur vbertate* atque de pascuis idem. Vnum illud minime preterierim, quod vtili admodum documento apud Maximum Tyrium habetur, sermones similitudinem ciborum gerere, sicuti concentus odorum, cum ea sit ciborum natura plurimum, vt fœcundissime nutriãt; odor aer sit vaporatus, vt sonus aer ictus, quorum vterque cum in re tenuissima consistat, aut nullam, aut minimam habeant pascendi vim. Appetendas itaque monet epulas nutrientes, sermones quippe de virtute, atque adeo diuina in primis Philosophia: paruique ideo faciendam eloquentiam, eam, inquam, quæ preter aurium oblectamentum, nullam aliam afferat vtilitatem: sermonesque illos esse potiores, qui animum rebus optimis, cibi instar, enutriant. Apud Abacunta Prophetam legas boues non adsistere ad præsepia. Boues, Euthymius Iudæos intelligit hieroglyphice positos, qui olim virtutis cultores fuerint: per præse- D pia, sacros & diuinos libros, qui pabuli nihil eis in posterũ allaturi essent. Et Psalmo sexagesimo quarto: *Super oues pascua tua.* Interpretes per pascuæ vocabulum sacram intelligunt lectionem, qua illi animum opipare nutrire sibi videntur, qui ex diuina lege viuunt. Ita nonnulli Psalmo 69. *Fiat mensa eorũ in laqueum.* Mensam esse volunt diuinæ inspirationis scripta, quæ Iudæis implicationem mentis afferunt non doctrinam. Idque sibi velle laqueum, in quem Propheta mensam huiusmodi transmutari poscit. Mox & tormentum addit, & multam, qua castigati sunt ob destinationem suam: inde scandalum, propter pristini status diuisionem, totiusque generis dissipationem. Deniq; vt à mensa demum saturi recedamus. Simandius Ægypti Rex bibliothecam inscripsit, ANIMI ALIMENTVM, cum id, quod cibus corpori, studium literarum animo subministret. Et noster Tullius, Tusculanis, vbi de

Cibus verus quis.

Abac. c. 3.

Metaphorica locutione perue-nuste.

Archi-

A Archimede loquitur: *Eius mens, ait, rationibus agitandis exquirendisq; alebatur, cum oblectatione solertiæ, qui est vnus suauißimus pastus animorum.* Idem pasci se Fausti bibliotheca alibi dicit. Alibi contemplationẽ, *Animi pabulum* vocat. Alibi se vorare literas profitetur.

SACER SCRIBA. CAP. III.

VT vero cribrum etiam expediamus, ex eius hieroglyphico Ægyptij sacrum etiam scribam intelligi volebant: ea enim nuncupatione eos, qui futura præsagirent, appellabant, vti Prophetã Hebræi, *Videntem*. Nam veluti cribrum vtilia ab inutilibus disiungit, ita per signa quædam sacerdotes illi, mortem à vita discernebant. Et τ' ἐπὶ κοσκίνῳ dici solitum de iis, quæ vera compertaque viderentur. Sane librum Horus apud Ægyptios fuisse tradit, qui Ambres nuncupabatur, diuinationum plenus, ex quo præcipue decumbentem ægrotum, vtrum victurus necne, an moriturus esset augurabantur: idque ex ægrotantis decubitu præcognoscebant. Nam & alij plura id genus obseruarunt, vti fimbriarũ in lodice complicationes, aduenientes moleste ferre, eorum conspectum auersari, obtutus solito toruiores: & alia, non tamen cum arcanis illis conferenda. B In antiquis Hebræorum scriptis mentionem inuenias de libro quodam arcana, in quo scripta designataque essent omnia, quę vniuerso mortalium generi euentura sunt: adduntque eum & Adamo diuinitus ostensum, atque etiam Moysi: sed hæc illi supremi Numinis aspiratione accidisse crediderim, oraculumq; huiusmodi ob quandam docendi similitudinem, Librum appellatum. Hinc sapientissimi viri Maronem volunt ad huius quasi libri formulam dixisse illa super Æneæ futuro successu:

Κόσκινον dum significat cribrũ: ad cribri dicta.
Ambres.

At pater Anchises penitus conualle virenti
Inclusas animas, superumque ad lumen ituras
Lustrabat, studio recolens, omnemque suorum
Forte recensebat numerum, charosque nepotes,
Fataque, fortunasque virûm, moresque, manusque.

Ænei. li. 6.

Nam & Romani, dum à fando fatum dicunt, edicta decretaque huiusmodi, veluti relata in deorum acta intelligere visi sunt.

C PERFECTÆ VIR SAPIENTIÆ. CAP. IV.

ALII dicunt per cribrum consummatum virum significari, sapientem quippe, qui de diuinis humanisque rebus sciat apposite disputare, quod veluti eius instrumenti munus est apludas à frumento secernere: ita doctrina, rerumque vsus & experientia faciat, vt bonum à malo, rectum à curuo discernamus, vt merito à Marone dictum sit, Mystica vanus Iacchi. Huc nonnulli trahunt Antisthenis dicterium, Absurdum esse lolium à tritico non repurgare, hoc est, inutiles ciues non secernere ab vtilibus, milites ignauos à strenuis, quod dictum alibi latius interpretati sumus. Apud Galenum prouerbium est, *Stulti ad cribrum*, cum illi notantur, qui rem aut negotium, quod vires exuperat, aggrediuntur: non enim stultorum est naturæ secreta inuestigare. Quamuis alij putant id ideo dictũ, quia si Thessali velit errores omnes corrigere, vel dictione prosequi, numero superatus in scomma prouerbij decidat, quod est, Stulti ad cribrum, hoc est, Stultorum conatum esse velle singula totius cribri foramina obturare. Apud nostros D. Ioannes Præcursor, doctrinam cœlestem summam sapientiam in Christo præmonstraturus, in hanc sententiam clamat: *Ventilabrum in eius est manu,* (sunt qui cribrũ D eadem omnino sententia transtulerunt) *aream itaque suam purgabit, vt quæ nullius sunt fructus, à fructuoso discernat, triticumque in horreum condet, paleas vero igni exuret inextinguibili.* Cuius mysterij significatum, ne nos morosi simus, late explicatur ab Adamantio cap. in Lucam 3. homil. 26.

Georg. lic. 1.
Antisthenis dicteriũ.
Prouerb. & eius interpretatio.
Luc. cap. 3.

TERMINVS, METAVE. CAP. V.

PER idem, quod superius posuimus hieroglyphicum, terminum etiam metamve significari proditum, propterea quod is, qui strenue decurso spatio profecerit in literis, ad tranquillum iam vitæ portum applicauerit, eumq; scias posse demum habere vitæ suæ modum neq; hallucinari amplius in iis, quæ mortalium generi accidunt malis. Ita is omnium quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur, cognitionem assecutus est, vt vndecumque prudentissimus effectus, neque secundis intu-

mescat

mescat insolenter, neq; aduersis perturbetur: in vtramq; vero fortunā ita se compararit, vt æquum A & insuperabilem ad omnes casus animum præ se ferat.

HVMANÆ DISCIPLINÆ. Cap. VI.

A Cribro ad panificia deuenire, non admodum importunum fuerit. In panificijs autem fermentum non vltimum habet locum. Id in sacris literis multa significat, sed nos id quod ad rem, quæ præ manibus est, facit, interim desumemus. Aiunt vero fermentum inter alia symbola humanas etiam disciplinas indicare. Scientiarum siquidem, vt plerique diuidunt, nonnullæ humanæ, nonnullæ diuinæ perhibentur. Humanæ sunt, quæ sermonis variatione subijciuntur, vnde vulgo etiam humanitatis studia dicuntur. Diuinæ, quæ perpetuo, constantiq; tenore quodam perseuerant, eodemque semper habent modo, atq; parte hac ipsam referunt diuinitatem. Quod enim semel iustum est (de perfecto loquor) semper iustū est. Qui semel calefacit ignis, calefacere numquam desinit, dum ignis est. Neque diuina deficit prouidentia, neque perpetua mundi gubernatio. Ita Moralis, Physica, & Theodologia, cum diuinitate consentiunt. Humanas autem disciplinas appellant, Grammaticam, Rhetoricam, & Dialecticam. Atque hoc illud est (vt sentit Origenes) quod fermentum in sacrificia B non admittitur. Per fermentum enim, vti dicebamus, Theologi humanas has intelligunt disciplinas, quarum quidem vis & materia in locutionib. ipsis omnino cōsistit. Accedunt tamen ad ministerium, qui a sermo purus, quem docet Grammatica, eloquentiæ splendor, vis atq; copia, quam per Rhetoricam assequitur, & disputandi ratio, quam indicat Dialectica, ministri sunt omnium scientiarum.

Scientiarū diuisio.

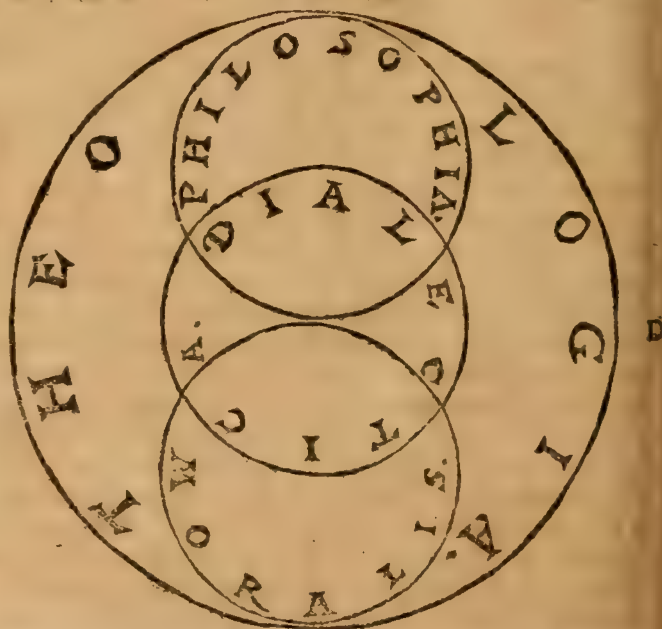
DIVINÆ DISCIPLINÆ. Cap. VII.

QVo igitur hieroglyphico humaniora studia significentur, expositū est: super est de diuinis quibus ea signis hieroglyphicisq; figurarentur, explicare. Diuina vero, quod primum sibi signum poscant, nisi quod ipsam indicat diuinitatem: cuius circulus est hieroglyphicū, vti latius in figurarum Mathematicarum commentario disseruimus: nempe quod in ea figura neque principium, neque finem inuenire sit, quod æternitatis est proprium. Huiusce rei ratione habita, Ægypti Deum ex circuli figura intelligebant. Persæ vero cum Iouem cœli circulum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, vbi celsissimam speculam conscendissent, Iouemq; cœli circulum nuncupassent: & quæ multa eo loco tractauimus, hic ad repetendum minimè necessaria. C

Vbi etiamnum id factitare negatur.

ENCYCLOPÆDIA. Cap. VIII.

NOn temere igitur Ægypti sapientes, Greciq; antiquiores, qui priusquā sophismata mortaliū mentes implicuissent, simplicius ac forte melius philosophabantur, quarundā disciplinarum complexū Encyclopædiam vocauerunt: nempe quod per circulorū quorundā colligationem inter se copulatæ, ab ampliori quodā circulo cōplecterētur, cuius nomen est Theologia, intra quem tres alij circuli cētris & circumferentijs adeo inuicem compliciti designabātur, vt vnius cētrū alterius principium & circunferentia esset, in hunc scilicet modum. Per illos quidem interius ductos, alia quadam ratione, quam superius dictum sit ex Origene, humanas disciplinas indicantes, quæ moribus, ratione rerū, quæ naturæ vi instituta, considerata, examinataq;, mortaliū mentibus insedere; per illum vero D

qui

A qui latiori ambitu exspatiatus, reliquorum centra & circumferentias in semetipsum amplectitur, diuinam ostendebant. Verum eadem hæc Leuitico intelliguntur ex ornatu Pontificio, qui totus est hieroglyphicus: ibi enim Pontifex humeros primum præcingi iubetur, hoc est, moribus optimis atque castigatissimis ornari, praua scilicet opera cohibendo, mox logium assumere, quod dubio procul rationis intelligentiam suscipiendam indicat, inde quam vocant Manifestationem, quæ quidem rerum est disciplina, videlicet Philosophia, per quam naturæ secreta omnia peruestigamus, & veluti Cerberum quendam ex imis penetralibus extractum in lucem exponimus: quarto loco veritatem, quæ dubio procul ipsa est Theologia. Obseruat vero Cyrillus ordinem in ornamentis his assignandis, quoniam non prius de ratione verborum disputare debemus, quam mores composuerimus, ne nos male imbuti animi prauitas à recto diuertat, & vero cognoscendo minus idoneos reddat, neque rerum cognitionem prius aggrediendam, quam sermonum rationem prius intellexerimus, neque Deum & cœlestia contemplari posse nos manifestum, priusquam per mores, per rationem, per rerum cognitionem quosdam veluti gradus, per quos ad veritatem in sublimi considentem erigi possimus, nobis præparauerimus.

B Vt vero alij rem copiosius tradidere, moralem in primis discere debemus, quæ in humanæ degendæ vitæ ratione modoque occupata est: effrænis quippe excursionibus iræ, animisque contundendis, sordibusque omnibus excutiendis, quando memorabile illud in Diuinis literis dictum, in malignum non intrare spiritum sapientiæ. Neque enim polluti, qui scilicet morali disciplina minus instituti essent, in tabernaculum admittebantur apud Mosem, sed cum plebe sub dio habitabant, sese interim expiantes. Præcipue vero hoc præstare possunt oratoria & poetica facultates, cum Oratoris sit proprium, bonum esse virum, & Poetica, omnis laus & exemplar virtutis habeatur, vt Magnus Basilius inquit. Sed hæc dicimus ad eos, qui sunt adeo imbecilli, vt diuinorum voluminũ pondera sustinere nequeant, ideoq; validiorẽ cibũ omnẽ auersantur: quare modo per fabulas modo per historiarũ exempla deducendi sunt. Quod si eueniat, vt tandẽ ablactati firmitatẽ à Deo, & à fide consequantur, tunc hordeacei quinque panes, quinque scilicet Mosaicæ, diceret Cyrillus, institutionis libri gustu asperiores, & pisces duo pro pulmentario, hoc est, Euangelica & Apostolica disciplina, pabuli longe suauioris, satis superque futuri sunt ad omne bene instituti animi robur confir-

Moralis in primis discenda.

C mandum. Quamuis non desint, vt varia sunt mortalium ingenia, qui partem hanc de moribus (hoc κατὰ πάρεργον afferemus) è disciplinarum choro summoueant: tum quod mores ad cuiusque populi libitum componantur, exemploque potius & vsu ipso, quam ratione vigescant: tum quod non eadem apud omnes iustitia, neque fortitudo, neque vllum fere virtutis genus, quod non alibi virtus existimetur, constareque prorsus id in opinionibus incolarum. Nam quod apud Athenienses iustissima omnium est lex Pelargica, de parentum senecta renutrienda, qua etiam apud Lacedæmonios nihil sanctius, apud Chios honestissimum atque sanctissimum habitum est, eos, qui sexagesimum ætatis annum implessent, trucidandos inter se publice committere: quod moris in Iulidæ Co insulæ vrbe Menander fuisse notat, vt apud Stephanum, de quo plenius in Ciconiæ commentario. Quodque in huiusmodi dissimilitudinis sententiam in Institutis Theophili Græce legi, Athenienses aduenas & hospites omni officij genere prosequebantur, apud se permanere adhortabantur, ciuitate donabant, ad honores & Reipubl. participatum cooptabant, Lacedæmonij contra aduenas non admittebant, hospites vnius tantum noctis mora receptos, vrbe mox eijciebant. Vnde quod Paulus Iurisconsultus

Hinc ἀντιπελαργεῖν.

Ac apud Romanos ex Vlpiano. tit. de agno. liberis vel parent. 25.

D ait de candelabro argenteo in argentum relato, ideoque pro argento, non autem pro supellectili habitum, indicat nihil aliud esse quam humanum placitum, totamque Iurisprudentiam in sola denique hominum voluntate consistere, roborarique.

Iurisprudentia arbitraria.

DIALECTICA. CAP. IX.

SED rem nos nostram prosequamur. Addiscenda statim à morali postmodum est rationalis disciplina, quam ipsam Dialecticen, hoc est, sermocinatricem vocant: quæ rationis turbas inter orationis pugnacitates captionesque anxie tumultuantes pacifice componat, & clara nitidaque syllogismi serenitate tranquillet. Nam etsi mores Mosaici composuerant, essentque in sanctuarium recepti, sacra tamen nondum attrectabant, nisi prius dialectico famulatu seduli Leuitæ sacris ministrarent.

Munus proprium Dialectices.

NATVRALIS PHILOSOPHIA.

A

Cap. X.

Philosophiæ naturalis munus.

NATVRALEM inde Philosophiam aggrediebantur, quæ de mundo, aut de ijs, quæ sunt in mundo, quærit. Hæc autem disciplina opiniones, lites & dissidia, quæ inquietum hinc inde animum vexant, distrahunt, lacerantque, molliter sopit atque componit, vt ita demum ad sacra admissi, nunc superioris regiæ multicolorem, id est, siderum aureum ornatum, nunc cœleste candelabrum septem luminibus distinctum, nunc pellicea elementa in Philosophiæ sacerdotio contemplemur.

THEOLOGIA. Cap. XI.

Effectus Theologiæ.

POSTREMO Theologia est amplectenda, quæ, vti dictum est, omnes amplectitur disciplinas, cuius munus est solidam præstare pacem, quam neque mores humanæ fragilitatis sanctissime quantumlibet instituti, neque colloquiorum curiosa cognitio, neque naturæ totius peruestigatio præstare potuerunt. Tunc vero pax hæc firmissimo nobiscum est fœdere sancita: cum motus omnino nullus aduersus rationis imperium discessionem vllam meditatur: cum omnia cogitationum nostrarum B dissidia composita sunt, sopiti sensuum impetus, discussa oppressaq; penitus cupiditatum coniuratio. Hæc illa est Pythagoreorum amicitia, quam totius Philosophiæ finem autumant. Hæc nos in templi adyta & adducit & recipit, vbi nullo imaginis intercedente velo, diuinitatis gloria perfruamur. Per scalarum itaque gradus philosophantes, à centro ad centrum omnia peruadentes, & quæcumq; sunt in vnum contrahentes, nunc vnum quasi Osirin (admirandus diceret Picus) in frusta plurima vi Titanica discerpentes, ire pergamus, donec in sinu patris, qui supra scalas est, tandem quiescentes, Theologica felicitate consummemur, indiuiduaque mox copula complexuve non modo Deo conciliemur, sed admirabili quodammodo vnum penitus euadamus. Vt vero quædam à Pici sententia non aliena subiungamus, à quatuor his doctrinæ partibus circumdari Deum, Maximus Tyrius mihi videtur intelligere. Circumdatur autem is, qui coram, retro, ad dexteram, atque ad sinistram, aliquos habet circumfusos. Eorum vero qui Deum circumdare videantur, illi retro esse dicuntur, qui per virtutem illam, quæ ad actiones pertinet, Deum sequi persistunt. Ea vero plurimum in moribus sita est. Dedit autem is exemplum nobis, vt quæ ipse egerit, imitemur. Ad sinistram illi constitui videntur, C qui naturalem secuti Philosophiam, vsum eius in spiritualem dirigunt intellectum, perq; inferiorem indaginem, ad superiorum cognitionem peruenire connituntur. Ad dexteram illi esse intelliguntur, qui sublimium, & à materia separatarum, humanumque visum excedentium, rerum scientiam perscrutantur. Coram denique Deo eos esse dicimus, qui ob immensum diuinæ pulchritudinis amorem digni effecti sunt, vt Dei ipsius conspectu perpetuo perfruantur, facieque quodammodo in faciem intenta, veræ felicitatis participes facti, dij quoque & ipsi fieri mereantur. Ea enim perfecti tetrade, vt Pythagoræ vocabulum interim vsurpem, riteque instituti, animam vndecumque puram, sanctam & immaculatam Deo videntur asserere: atque ita mente optima, manifestissima scientia, opinione firmissima, sensuque absolutissimo prædit, soli hominum super hominem euecti, terque quaterque beati efficiuntur.

Quibus Deus circundatur, & quomodo.

TRIAS. Cap. XII.

Disciplinarum diuisio facta à Salomone.

QVATVOR itaque circulis huiusmodi describitur institutio, in quatuor ipsa diuisa partes. Sedenim Salomon, qui diuino afflante Spiritu disciplinarum ordinem primus excogitauit, quem D plerique Græcorum sapientes, qui eius inuenta sibi vendicant, non temere secuti sunt, tres tantummodo totius disciplinæ partes agnoscit, moralem, naturalem, & contemplatiuam, quas per tria identidem volumina pertractauit, Prouerbia, Ecclesiasten, & Canticorum Canticum: mores vtique per Prouerbiorum præcepta docens, naturam rerum per Ecclesiasten, per Canticum autem speculationem. Neque etiam Logicen distinctam ab his portionem arbitratus est, quæ in vnaquaque disciplina per se ipsa conseritur, & instar staminis ad firmitatem contexta, cuiuscumque subtegminis laborem admittit, siue pexum, siue plumatile, siue beluatum opus intexere volueris. Nam cum institutio omnis per sermonem fiat, quomodo quispiam probabilem sermonem suum efficiat, nisi ita loquatur, vt ipsius rei, quæ in promptu est ratio, verisimilitudo, ipsa denique veritas deposcere videatur? Vnumquem-

A quemq; igitur sermonem dirigit Dialectica. His similia videntur, quæ de Deo Abraham, Deo Isaac, & Deo Iacob habentur in sacris literis. Nam quod Abraham vbique locorum se morigerum & obsequentem Deo præbuerit, moralem innuit. Isaac, dum scientiæ puteos fodit, profundaque & abdita quæque rimatur, naturæ indicat Philosophiam. Contemplationis vero munus Iacob ostendit, tum ex ipso nomine, quod Israel ob diuinorum contemplationem appellatus fuit: nam mentem, quæ Deum intueatur, nomen id significat: tum ob inspecta cœli castra, Dei sedes, & Angelorum vias, scalas quippe à terris in cœlum vsque surrectas, de quibus in hanc omnes sententiam tam Hebræi, quam Græci, Latinique Theologi plurima disputarunt. Quinetiam ipsa elementorum natura, quandam istiusmodi institutionis figuram ostendere videtur, terra scilicet vna cum aqua, inde aer & æther, quorum mutuus complexus certos in disciplinis gradus constituere perhibetur: terra quippe, & illi applicitus humor, magistram morum historiam: in his enim mundi partibus res gestæ continentur, atque illæ vel priuatæ, vel publicæ, vnde œconomia, atque politica, ex eorum, qui sapientiores habiti sunt, exemplo describuntur. Facit vero historia hæc ad institutionem, quoniam exempla ipsa per euentus *Per quatuor elementorum naturam scientiæ figurata.*
B varios aut hortentur ad imitandum, si præclara sint, aut absterrent à perperam factis, si male tractata male ceciderint. Hoc vero amplius, aquæ varijs ventorum flatibus agitatæ, mores in humana natura varios & inconstantes indicant. Quo igitur pacto cogitationum procellis, & consiliorum tempestatibus obuiam ituri simus, per orationis fluxum institutio moralis edocebit, atq; pars hæc illa est, quam Ethicen Græci dicunt, qua vnusquisque hominum debet secum diligenter examinare, inde sibi, & suis, & patriæ, & vniuerso demum mortalium generi profuturus. Terræ pariter atque humori vndequaque circumfusus est aer, atque vna cum duabus, quæ simul adhærescunt partibus, nascentium omnium atque morientium naturas amplectitur: atque ita aer naturalis indicium est scientiæ. Extra hæc omnia, quæ variationi sunt obnoxia, æthereus ille ardor igneus est, in empyreum vsque cœlum, vt multorum sapientium est opinio, diffusus, quæ quidem est naturæ diuinæ contemplatio, quam Græci Theologiam nominãt, vltra quam nullus procedit intellectus. In qua quidem diuisione, Dialectica non immerito præterita est, cum ea minime particularis scientia esse videatur, sed tanquam spiritus harum vnicuique partium insita, coalitave: per eam enim historiam scribimus verisimilem,
C per eam morum rationes varias edocemus, per eam naturæ vim perscrutamur, per eam demum ipsam diuinarum rerum imaginem intelligimus. Quare, vti superius dictum, etiam illi, qui disciplinas ad elementorum similitudines diuiserunt, Dialecticam, vtpote quæ cuiuslibet institutionis ministra sit, in partem non admisere.

DE IIS, QVÆ PER COELVM RORE PLVVIVM ET ALIQVOT AQVARVM GENERA SIGNIFICANTVR. CAP. XIII.

ÆGYPTII quidem de disciplinis hoc modo in vniuersum differere consueuerunt. Quatuor vero illas, Arithmeticam per surrectos digitos, Geometriam per arundinem, Musicam, per dentes IIII. lingua percussos: Astrologiam, per maculosam hinnuli pellem, & figuras alias indicatas, nunc omittimus, quod alijs ea commentarijs sunt à nobis explicata. Atque vt susceptum semel negotium peragamus, quamuis alia nunc circumacti via eandem tamen metam contingere procurabimus. Theologi siquidem nostri cum antiqua Ægyptiorum dictata conspexissent, qui cœlum imbre
D rorulento liquidum in doctrinæ significatum pingere instituissent, Mosemque ex ea, quam adolescens in Ægypto didicerat lingua, figuris huiusmodi passim vsum animaduerterent, ea multa, quæ de pluuijs, de fontibus, de fluminibus, de mari, deque aquis reliquis passim in Diuinis literis reperiuntur, ad huiusmodi vetustatis exemplum interpretati sunt: quorum ego commentationes prosequutus, aquarum de doctrina significationes, post Ægyptiacas illas explicare congruum existimaui.

INSTITVTIO. CAP. XIV.

VT igitur præfati sumus, cœlum Ægyptij rore pluuium cum pinxissent, disciplinam institutionisque laborem & operam intelligebant: mira etenim est vtriusque rei similitudo. Nam veluti ros in herbas, frutices, plantasq; omnes decidens, ea omnia quæcumque molliri apta sunt, humectat, *Roris & disciplinarum similitudo.*

pascit,

pascit, & liberaliter educat: contra vero in ijs, quæ natura proprietateque sua obdurata, dura, solida atque repugnantia fuerint, proficere nihil quicquam potest: ita in hominibus erudiendis instituendisque euenit, quorum ij, qui prompto, acuto, & docili sunt ingenio, minimo negotio erudiuntur: contra vero si plumbeum & obtusum, atque honestis artibus & disciplinis auersum, instituere aggrediaris, nihil prorsus efficias: inuita siquidem Minerua nihil recte fieri, dicive potest, vt apud Horatium. Ita demum disciplina contumacem nacta naturam, frustra omnino laborabit, sed idonei fundi compos, lætissimæ frugis opulentia lætabitur. Sane Pindarus eius rei, quæ plurimum ad fœcunditatem faciat, ratione habita, irrigationi similem esse laudationem dixit. Nam quemadmodum illa plantarum vim auget, & vt lætius proueniant efficit, ita virtus dignis Poetarum scriptis commendata mirificum suscipit incrementum: laudatam enim virtutem crescere, vulgo etiam dictitatum: contra vero loca, quæ aquarum beneficia non suscipiunt, plurimum infœcunda sunt. Et Diuinæ literæ vbi agri cuiuspiam sterilitatem, desertaque & inhospita tesqua notare volunt, inaquosum dicunt, vt Psalmo 77. *Exacerbauerunt altißimum in inaquoso*: eodemque modo sæpius. Quod vero facit ad doctrinæ sapientiæve significatum, in ijsdem literis, cum Psalmographus desiturum in Aduentu Christi promptuarium illud vaticinationis donum præuideret, neque diuinationem ipsam quicquam amplius producturam, Psalm. 106. terram frugiferam in salsuginem vertendam oraculo haudquaquam vano præsagiuit. Marina autem aqua ἀτρύγετος Homero dicitur, quod nullum ex ea fructum possis decerpere, propterea quod adeo est salsuginosa.

Lib. de arte poet.

Irrigationi similis laudatio.

Infrugifera nam τρύγη fructum significat.

DOCTRINA GENTIVM. Cap. XV.

EIVSDEM salsedinis atque amaritudinis causa, marina aqua doctrinam gentium significabat: propterea quod sine fructu esset, propter rerum quæ sacris eiusmodi adhibebantur amaritudinem, intractabilis, dum neque quidem humanis hostijs abstinebant, & alia dictu fœda faciebant, sceleraque ac turpitudinem omnem dijs etiam suis adscribebant: quorum exemplo lasciuire, & mollia quæque sectari mortales sibi permitterent. Tot præterea deorum marinorum lusus nihil aliud sunt, quam mera lasciuia; profanis quippe & impuris ea dulcis & delectabilis, pijs vero syncerisque inuisa & amarissima. Forte autem Herculis columnæ inhabitabilis terræ finibus erectæ, virtuti documento sunt, non esse à duris terræ laboribus ad vndarum mollitiem atque lasciuiam dilabendum. In has autem aquas Abacuc Propheta armentum à Deo inducendum canit: accessurum quippe cultum, & polituram, hoc est, Apostolos per omnem terrarum orbem profecturos, qui omnia commitigarent, mansuefacerent, & habitabilia frugiferaque redderent, amaritudinem omni dulcium aquarum corriuio delinita.

Herculis columnæ.

DOCTRINA COELESTIS. Cap. XVI.

PINDARVS plerisque locis hieroglyphico vtitur hoc dicendi genere, vt cum canit, χαρίτων ἄρδοντι καλλίστῃ δρόσῳ, hoc est, optimo pulcherrimove Gratiarum rore irrigant, id quod odarum luculenta lepiditate dictum interpretes exponunt, vt denique per rorem eloquentiæ leporem intelligamus. Sed quid egemus Pindaro, cum Mosem audimus cœlum ad audienda, quæ loquitur, ac terram etiam ipsam inuitantem, doctrinamque suam vti pluuiam concrescere augurantem, eloquium vti rorem pluere meditantem, esseque quasi imbrem & stillicidia super herbam & gramina, quæ manifesta sunt doctrinæ cœlestis symbola? Quin & Angelici chori Aquæ vocabulo designantur, vt Psalmo: *Et aquæ, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* Vnusquisque autem Prophetarum simulac os adaperuit, terram irrigat vniuersam, hoc est, vt interpretatur Adamantius, disciplinam in aures, & in corda hominum infundit. Dauides autem noster per lignum propter aquarum fluenta plantatum, fœtiferum & opportuno prouentu lætum reddi, hominem intelligit, qui diuina præcepta susceperit, quibus ingenia non aliter quam plantæ aquis irrigantur. Sane Moysi diuinitus ab aqua nomen inditum facile crediderim, qui vberrima diuinarum humanarumque rerum omnium doctrina mortale genus in æterna esset secula instituturus. Moys enim Ægyptijs aqua dicitur, quamuis euentus nomini causam dederit, quod à Thamura Pharaonis filia ex profluente, in quem à parentibus acerbissimi edicti regij metu proiectus erat, Diuinæ ita prouidentiæ commendatus, in cistula iacens exemptus esset.

Symbola cœlestis doctrinæ.
Psal. 1.

Moyses enim aquatium, vel assumptum de aqua sonat.

A eſſet. Antiquitas demum tota diſciplinam aquis comparauit: hinc Pegaſeus, hinc Caſtalius fons, hinc vndæ Cephiſides, hinc Permeſſus, Iliſſus, Termeſſusque fluuij, totaque, vt ſemel dicam, Aonia aquis irrigua: vnde, vt fit in fabulis, non tamen inanibus, *Eclog. 3.*

Vatum Pierijs ora rigantur aquis.

Apud Virgilium cum Damœtas & Menalcas ingenij & artis doctrinæq; ſuæ periculum alternis cantando feciſſent, Palæmon vtriuſque virtute commendata, demum ait:

Claudite iam riuos pueri, ſat prata biberunt.

Muſicam porro Pindari commentatores, ex aqua fieri autumant. Et Varro tres Muſas ponit, vnam quæ mera tantum voce conſiſtat: alteram, quam aeris icti ſonus efficit: tertiam, quæ ex aquæ motu naſcitur. Hinc percuſſa iuuant fluctu littora, hinc dulce etiam petra riuus, qui ſtillat ab alta, vt Theocritum illud imitemur: ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχὲς τὴν ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ. Cum vero tam noſtri quam Ægyptij pluuias plurimum in doctrinæ cœleſtis ſignificatum acceperint, cauſa ea eſſe videtur, quod imbres longe fœcundiores aquis alijs eſſe, magisque nu- *Quare pluuiæ pro doctrina cœleſti accipiantur.*

B trire, & celerius confici experimento compertum eſt. Hinc Heſiodus Theogonia, fœcundum cœlum dixit: propterea quod vt interpretes eius aiunt, & Virgilius affirmat,

Plurimus vt cœlo deſcendit Iuppiter imbri,

omnia terra naſcentia fœcundantur. Hinc Menander:

ἐρᾷ μὲν ὄμβρων γαῖα,

Amore tellus imbrium peruritur.

Eodem modo doctrina ea, quæ cœlitus inſtillatur, longe fœcundior eſt, quam quæ ab hominum opinionibus emanauit. Huiuſmodi autem imbribus affluenter omnes alluimur, quicumq; Chriſtianam ſequimur inſtitutionem, ex quo tempore ſuper Hebræos decidere olim deſiere: quod non temere præmonſtratum libro Iudicum eo loco legimus, vbi Gedeon Ephraimita, qui & Hierobaal, Madianitarum Amalechitarumque & Arabum viribus Iſraelitas omnes opprimentibus, ſignum petijt à cœleſti numine, quo ſe populumq; adhortaretur ad virile aliquod facinus aggrediendum, & ſe ſuoſq; de montium ſolitudine liberaret, in quibus, patrijs expulſi finibus, extorrem vitam, rerum omnium

C inopia laborantes, agitabant: excitatus itaque Gedeon oraculo minime contemnendo, cui tamen haud facile fidem adhibuerat, ob ita acciſas res, vt facile eſſet omnia deſperare: *Sequar te*, inquit, *ſanctiſſime, tuæ erga nos propenſæ voluntatis ſignum id aſſecutus, ſi ros ſcilicet ceciderit ſuper lanæ vellus in area ſtratum, & terra circum arida perſtiterit:* id quod vti petierat, factum eſt. Subiecit mox Gedeon atteſtatum: *Si ros*, inquiens, *ſuper terram deciderit, eaque tantum aſperſa, ſtratum vellus minime madefecerit:* cui petitioni Deus, cum iterum annuiſſet, plenus animis negotium aggreſſus, victoriam eſt feliciſſimam conſecutus. Hic, vt interpretantur ſapientes, vellus lanæ populum indicat Iſraeliticum, terra vero Gentes reliquas eius eo tempore pietatis ignaras. Qui vero ros cœlitus decidit, Dei doctrinam oſtendit, quæ prius Iſraelitis diuinitus indulta eſt: hos enim ſolos ros Diuinæ legis prius irrigabat: reliquus autem terrarum orbis nulla iſtiuſmodi humoris gutta madefactus, arida prorſus ſuccitate laborabat. Poſtea vero quam ſecundum accidit poſtulatum, aruit vellus, terra irrorata eſt: Hebræis quippe adempta eſt Prophetarum pluuia, nobis vero per Chriſti doctrinam diuini eloquij fontes adaperti. Tale aliquid tangit Chryſoſtomus Pſalmo 71. ſed rem copioſe tradit Adamantius. Eodem modo Tertullianus et-

D iam interpretatur locum illum, *Et mandatum eſt nubibus ne plueren timbrem ſuper vineam Soreth*, hoc eſt, cœleſtibus beneficijs, ne prouenirent in Iſraelis domum: ſubtractis enim chariſmatum roribus, lex & Prophetæ ceſſauerunt, neque vltra Ioannem proceſſerunt. Quod vero ad Gentes facit, aſſentitur huic ſententiæ Cyprianus, qui prænunciaſſe Deum per Prophetam ait, apud Gentes in locis, quæ inaquoſa prius fuiſſent, flumina poſtmodum redundatura: & Chriſtum ait, vt doceret, oſtenderetque futurum, vt populus Gentium ſuccederet, & in locum quem Iudæi perdidiſſent, merito fidei perueniret, de aqua vinum feciſſe, vt ad Chriſti quippe & Eccleſiæ nuptias Iudæis, qui fuerant inuitati, venire ceſſantibus, euenturum oſtenderet, qualiter non temere, neque contanter plebs Gentium è plateis & triuijs, vt ſe quiſque obtulerat, conuocata conflueret & conueniret: vinea enim Domini ſabaoth domus erat Iſrael. In eandem ſignificationem aquam vino inſtillare inſtitutum ſacrificio no- *Aqua vino mixta quid in [illegible]*

 ſtro, quæ

stro, quæ modico temporis momento vinum fiat, vt receptos ad nos populos sentire & facere nobiscum intelligamus. Quamuis longe sublimiore significato, preces quæ huiusmodi mysterio adhibentur, humanam naturam indicent aggregari ad diuinam, vti diuina humanam ad se traxit. Hinc Irenæus de Ebionitis loquens, qui vnionem Dei & hominis non recipiebant: *Reprobant*, inquit, *hi commistionem vini cælestis, & sola aqua seculari potati esse volunt.* Alio tamen modo sententiaque longe seciore aquam vino mixtam aiunt ab Esaia, *Caupones tui miscent vinum aqua*, vt id scilicet innueret, quod austero amariorique Dei præcepto, iam tum Iudæi illi seniores aquæ dilutionem immiscere cœpissent, multaque laxare, & in commodum suum indulgere sibi, legem adulterantes, cum alioquin legem obseruare fingerent, & quæ minimi momenti essent, religiosissime custodirent, quod eis pluribus obiectum est à Domino; vt de menthæ decimatione, & cameli deuoratu, tum illud apertissime: *Quare vos transgredimini præceptum Dei propter traditionem vestram?* Nam, vt inquit Irenæus, *non solum per præuaricationem frustrati sunt legem Dei, miscentes vinum aqua, sed & suam legem contrariam statuerunt, quæ Pharisaica vocabatur, in qua quædam quidem auferebant, quædam vero addebant, & ex libidine sua interpretabantur: &, vt ait Esaias, & Psalmographus subscribit, labijs Deum honorabant, cor autem eorum à Deo procul aberat, cumque frustra colebant, cum doctrinas & præcepta hominum edocerent.*

Capit. 1. Matth. 15. (margin letters A, B)

AQVÆ RELIQVÆ. CAP. XVII.

Aquarum distinctio

QVONIAM vero varia admodum est aquarum consideratio, operæpretium videtur, priusquam huic commentario finem imponamus, aquas distinguere, singularumq; mox specierum significata pertractare. Primæ autem omnium videntur esse pluuiæ, de quibus abunde est à nobis disputatum. His nubes necessario coniunguntur, harum igitur significationes statim subijciemus. Subsequentur inde fontes, mox fluuij in quos naturæ ipsius impulsu torrentes inferentur, dein construenda erit cataracta. Hinc se offeret mare vastum & magnum, cuius pars nobis erit persulcanda, ijsque demum, quæ in conspicuo sunt enumeratis, descensus erit in abditam puteorum profunditatem. In vniuersum autem aquæ singulæ, vel limpidæ, tranquillæque reperientur, vel turbidæ atque procellosæ, quo constituto, singularum hieroglyphica commodius exequemur.

NVBES PROPHETÆ. CAP. XVIII. C

Nubium hieroglyphica.

NVBES in Diuinis literis Prophetarum significato passim positæ, in quas scilicet Dei veritas extenditur, atque hæ dicuntur mandatum Domini audire, & quo tempore quoue loco pluuiæ sint effundendæ cognoscere, & à quibus etiam eas suspendere ipsa res exigat. De quibus, vti superius habetur, Esaias, *Et mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem.* Domum enim Israel Vineam appellat Vates diuinissimus, mandatumque ait nubibus ne super eam pluerent, hoc est, ne Prophetæ oracula sua vlterius in israeliticum populum conspergerent. Quod autem ad nubem facit, manifestum est eam fuisse multa obscuritatis caligine circumfusam, arcanumque illud de Christo mysterium, vnde nostra omnis doctrina defluxit, per tenebrosas aquas, densissimis quippe nubibus collectas, Psalm. XVII. indicari Theologi monuerunt. Nam vbi, *Et nebulæ puluis pedum eius*, Eucherius nebulas pro mysteriorum velamento hieroglyphice positas ait. Nam & caligo in id accipitur significatum: vtpote quæ diuinorum secretorum operimentum intelligatur, vt Psalm. *Caligo sub pedibus eius:* atque alibi: *Posuit tenebras latibulum suum.* Est & vbi significant perperam admissorum abolitionem, vt apud Esaiam: *Delebo vt nubem iniquitatem tuam, & quasi nebulam peccata tua.* Eucherius idem, vbi legitur: *Velut nubes pertransiuit salus mea*, iniquorum ait tempora significari. Quinetiam propter eandem Prophetiæ duritiem atque difficultatem, doctrinamque solido velut quodam corpore concretam, ac minime diffluentem, ex grandinis metaphora signatam Psalm. VII. viri ijdem diuina mente prædititradidere. Alioqui nix, glacies, & grando in Diuinis literis plurimum ponuntur pro duritia atque rigore delinquentium. Et quod ait Dominus, *Orate ne fuga vestra fiat hyeme vel Sabbato:* sunt qui per Hyemem, sordidum quippe & ignauum tempus, intelligant hieroglyphice humanam vitam in peccatorum immunditijs occupatam, scelerumque voraginibus immersam atque detentam: per Sabbatum autem, cessationis diem innui vere dicant, cauendum identidem ne cum dies illa ingruerit, desides & à bonis operibus cessantes deprehendamur. Non enim sufficit non peccare, nisi bona etiam

Cap. 5. Psalm. 17. Capit. 44. Matth. 24. (margin letter D)

etiam opera faciamus: quia tam rebellis eſt vetita conſectari, quam contumacis facienda relinquere. Ac de niue, & omni glacie, ſentit idem Eucherius: de pruina vero ſecus, quippe quam abſtinentiæ ſymbolum eſſe tradit, propterea quod ea ſit in cauſa, vt calor corporis ad ſalubritatem refrigeſcat, eaque de cauſa dictum, *Factus ſum ſicut vter in pruina.* Et quoniam huc incidimus, LXVII. Pſalmo vbi legitur, *Et virtus eius in nubibus,* Theologi Apoſtolos identidem per nubes interpretantur, veluti procul extantes, & ſupra terrena omnia negotia in altum euectos, diuinique inſuper Spiritus aqua plenos, qua mox arua, campos, & vniuerſam terram inundarent, vnde fœcundiſſimos bonorum fructuum prouentus obueniret. Huiuſmodi enim pluuiam decidere, & rorulentum imbrem terram irrigare, noſtra pietas per preces poſcere conſueuit. *Pruina abſtinentiæ ſymbolum, quare.*

FONTES LIBRI. CAP. XIX.

SEQVVNTVR fontes, de quibus Pſalmo ſexageſimo octauo legimus, *Ex fontibus Iſrael Dei laudes in Eccleſia emanare:* quod ita Theologi accipiunt, vt intelligamus, ex Legis & Prophetarum libris, veluti ex quibuſdam fontibus perennibus, Iſraelitico olim populo Dei doctrinam atque cognitionem affluxiſſe: ex quibus fontibus viri illi ſanctiſſimi ac Deo pleni multa haurientes, hymnos in Dei laudem componebant. Apoſtolos etiam, primos Chriſtianæ pietatis doctores à Chriſto electos, per aquarum fontes, qui repente apparuerint, interpretes plerique deſignarunt, vbi Euthymius vnanimem veterum ſententiam ſecutus, ſæpenumero ait per Aquam, Euangelicæ prædicationis doctrinam ſignificari. Iam quod Dauid ait, *Inter montes tranſibunt aquæ, potabunt eas omnes beſtiæ agri,* oſtendere voluit, nulla tam alpeſtria, tamque inacceſſibilia loca fore, in quæ doctrina Diuinæ legis non ſit penetratura: nam per beſtias pleriſque ſacræ Scripturæ locis impij ponuntur, & qui nullam adhuc rerum diuinarum doctrinam audierunt. Et quod Leuitico legislator vaſa omnia pollui dicit, in quæ pollutorum morticinium inciderit, exceptis, inquit, fontibus aquarum, per fontes quippe & ciſternas, & caſtella, & collectiones aquarum, doctrinam intelligens, & Magiſtros, qui quod prauis nonnumquam moribus polluti ſunt, non tamen prorſus abominandi: de quibus ſcilicet Matthæus, *Omnia quæcumque dicunt vobis, facite & cuſtodite, ſecundum autem opera eorum nolite facere.* Ad hæc ſextis Hebræorum caſtris per XII. aquæ dulcis fontes ad Elim repertos, Hieronymus Apoſtolos XII. interpretatur, de quorum fontibus deriuatæ aquæ totius terrarum orbis ſiccitatem rigant. Communi vero ſcriptorum omnium conſenſu, dulcedo aquis præcipue fontanis attribuitur, quamuis in optima aqua neq; ſapor neque odor vllus à Phyſicis requiratur. Quia tamen ſitientibus, cum ſcilicet ſicco ſpuit ore viator, aquæ potus ſuauiſſimus accidit, factum vt Poetæ *dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere riuo,* inter oblectamenta ingenij poſuerint. Ita illud Deuteronomij cantico expreſſit, mel de petra dictum ſuper Moſe, hoc eſt, tam ſuauem tamque dulcem & amabilem aquam, vt melli ſimilis eſſe videretur. Chryſoſtomus quoque aquæ ſuauitatem pro melle ex petra proſiliente intelligit, cum nuſquam legatur mel à Moſe de petra vmquam eductum. Apud Dauidem vero Pſalmo LXXXI. *Educto de petra melle ſaturauit eos,* Interpretes ita dicunt: *Pauit Chriſtus quatuor millia hominum ſeptem panibus, quia potauit eos mellita doctrina ſua vſque ad ſaturitatem.* Res enim omnes ab eo geſtæ, præter hiſtoriam, myſticum etiam ſenſum ſecum trahunt. *Quam dulcia* (canit pietas) *faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo.* Petra igitur illa vnde fluebat aqua, vt Apoſtolus ait, erat Chriſtus. Atque hic fons ille fertur, de quo cecinerit Dauid: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum.* Zacharias patentem fontem dixerit apparituram: Hieremias fontem aquæ viuæ derelinquendum conqueratur.

Fontium myſticæ ſignificationes. — *Pſal. 104.* — *Matth. 23.* — *Exod. 15.* — *Virg. Ecl. 5.* — *Deut. c. 31.* — *Pſal. 119.* — *1. Cor. 10.* — *Pſal. 41.* — *Zachar. 13.* — *Hierem. 2.*

FLVVII CHRISTVS. CAP. XX.

SED ENIM in fluuiorum metaphoris longe frequentius eſt in Diuinis literis Chriſti ſignificatum, vt Pſalmo XLV. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem, quam incolit Deus,* vbi noſtri Theologi flumen Chriſtum eſſe dicunt, propter dulciſſima eius fluenta, de quibus Pſalmo primo multa diſſeruere. Hinc apud Prophetas legas: *Ecce ego ad eos delabor quaſi tranquillum flumen.* Et Eccleſiaſtici 24. *Ego ſapientia effudi flumina: ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluuio: ego quaſi fluuius Dorix, & ſicut aquæductus exiui de Paradiſo:* & quæ ſequuntur in hanc ſententiam. Quinetiam ait Dominus, *flumina aquæ viuæ de ventre eius, qui crediderit emanatura,* quo ſapientiam & facundiam intelligi voluit, Ambroſio interprete quam

Metaphorica fluuiorum in Diuinis acceptiones. — *Ioan. 7.*

quam assecuti erant ij, qui diuino afflari Spiritu meruissent. Itaque Apostolorum doctrinam & insti- A
Psal. 92. tutionem præuisam à Psalmographo, Theologi eo loco volunt, vbi, *Extulerunt flumina Domine, extulerunt flumina voces suas,* habetur. Et per amnes, qui per eosdem alueos decursuri erant, subsecutos Doctores accipiunt. Non negarim vero quod tradit Eucherius, flumina nonnumquam pro populo accipi, qui nondum in fidelem receptus esset, in quam sententiam corriuat ille *flumina Babylonis.* Iam & Apocal. 17. *Aquæ, quas vidisti, super quas meretrix illa sedet, populi & turbæ & gentes sunt, & linguæ.* Eodem tendit Esaiæ dictum, cum *Beatos* appellauit *eos, qui super omnes aquas seminarent.* Apud Abacunta Prophetam legis, *Fluminum terra scindetur,* quod de Hierosolymis dictum Græci tradunt, quæ scilicet fuerit Prophetarum patria, qui fluminum instar eam irrigabant, sed ad IESV CHRISTI aduentum hiatura esset, & rimis aperienda, omnisque humor alueo ita fatiscente defluxurus, penitusque defecturus, futurum scilicet vt pristina exaresceret vaticinatio, quod euentus comprobauit. Quod vero septimo supra centesimum Psalmo legitur, *Deserta reddidit flumina, & aquarum fluxus in sitim transmutauit,* flumina scilicet exsiccauit, & quæ terra prius erat irrigua vliginosaque, ita desertam reddidit, vt prorsus sterilesceret; & aquarum venas abundantes ita obturauit, ne vlla inde potio, sed sitis potius B prosiliret; Euthymius Græcus ipse ad Græcos Philosophos referri dicit, qui scilicet cum eloquentiæ quasi fluminibus & disciplinarum varietate & copia redundarent, omni demum sapientia destitui visi sunt, cum illiterati ac piscatores homines eos represserunt.

Psal. 136. *Esaiæ 32.* *Abac. 3.*

TORRENS. CAP. XXI.

Eloquentiæ descriptio. ACCEDIT huc torrens, cuius significatum ita refertur ad eloquentiam, vt torrens facundia veterum scriptorum sententia dicta sit ea dicendi vis, quæ magno dictionis impetu decurrit, quam in Pindari commendationem ita describit Horatius:

Carm. l. 4. Od. 2.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Feruet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore.

In Diuinis vero literis mentio fit de quodam deliciarum torrente, Psal. supra XXX. quinto, pro quo plenissima Christianæ doctrinæ fluenta intelliguntur. Torrentem autem dixit Psalmographus, ob tempestatiuam doctrinam, quæ à Christi ore loco & tempore diffluebat, propterque eius in suadendo & arguendo vehementiam, affluentissimamque vim. Quin & propterea ea multa, quæ de propheticis sermonibus collecta in vnum adducebat: fluit enim ad tempus torrens, & vehemens est ac violentus, & ex multiplici aquarum concursu corriuatur, vnde ait Eucherius, per torrentes insignium prædicatorum eloquentiam significari. Alioqui torrens in ijsdem Diuinis literis pro concupiscentiæ stimulo ponitur, quæ vel difficulter superetur, vel in profundum trahat, de quo plura inferius. Nam
Psal. 125. hic præterire non est animus locum in Psalmo, *Sicut torrens in Austro,* quam exultantis esse vocem, inquit Eucherius, & ex vitiorum vinculis ad libertatem conuersionemque redeuntis, qua postulat, vt Diuinæ aspirationis auxilio atque ope, ex peccatorum captiuitate soluatur, sicut constricti glacie torrentes Austri tepore soluuntur.

CATARACTA. CAP. XXII.

Cataractæ descriptio. EST & Diuinarum literarum proprium, vehementiam vel in sermone, vel in opere, aut alia quapiam vi, per cataractam significare: atque hæc ea est cataractarum vox, cuius mentio habetur Psalm. 41. Est vero cataracta, aquatici cuiusdam aluei coarctatio, vbi aqua in angustum vel natura, vel arte collecta, aut sponte, aut artificis arbitrio, magno inde impetu atque etiam fragore prorumpit. Sed enim quæ à natura est cataracta, nihil aliud quam strepitum & impetum præ se fert, eaque est naturalis eloquentia sermonisve copia, nullo studio, sponte profluens. Quæ vero arte construitur, & vim & efficacem operum vtilitatem suggerit: atque huiusmodi est dicendi facultas, arte, labore, diligentia, iudicio atque exercitatione comparata.

Nā Græcis καταῤῥάσσω, & καταῤῥάττω, id est, im-

MARE.

MARE. CAP. XXIII.

A QVEMADMODVM autem fontesque fluuijque omnes in mare decurrunt, ita nos dictionis ordo deuexit in pelagus. Vt vero loco hoc ea prætereamus, quæ multa super mari ex Ægyptiorum doctrina in Pisce disseruimus: contenti nunc erimus aliquot locis, quos ex Diuinis literis eruemus.

petuose rumpo, & erumpo, & defluo. Herod. lib. 3

PERDITIO. CAP. XXIV.

ID vero cum primis proprium est maris significatum, vt perditionis indicium sit, ob ipsam quippe profunditatem: vtpote quæ idonea admodum sit ad suffocandum. Quanquam alia de causa Mare apud Ægyptios pro pernicie ponebatur, vt suo loco docuimus. Quod ad perditionem attinet, eo significato Theologi Prophetam aiunt Psalm. XVII. canere, se de aquis multis eductum. Passim vero interpretes, *Exundantes fluctus* pro *Calamitatum excessu* accipiunt: & per turbulentas aquas suprema quædam doloris ostenditur vehementia, quæ omnem respirandi facultatem exuperat: vt Psalm. 68. affixum se clamat in profundo luto, vnde nulla se vi possit expedire, rapidissimis demum vorticibus
B deuoratum, in imam maris sedem deiectum esse: in quem vsque locum tempestas etiam accedat, quæ arenas omnes æstu commisceat atque perturbet, qua quidem nulla maior describi potest inquietudo: primo enim aquarum, in quas deciderit, ponit altitudinem, mox limum cui affixus inhærescat, inde maris amaritudinem, & immensas vndas, postremo eas sæuis tempestatibus agitatas: merito itaque paulo post se de profundo huiusmodi liberari supplicat, ne tanta rerum vexatus perturbatione deficiat.

Sic Plautus in Asinaria lenam & scortum mare vocat.

Sic de his, qui emerserunt è periculo, Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχεις. Extra lutum pedes habes.

HOSTILIS IMPETVS. CAP. XXV.

APVD eundem hostilis impetus, & subitaria quædam oppressio, per aquam indicatur, Psalm. 123. *Cum exacerbatus eorum furor in nos debaccharetur, sane aqua demersisset nos.* quod vt magis exasperaret, addidit; *Torrentem pertransiuit anima nostra,* vbi impetuosos inexpectatosque hostium insultus incursu repentino proruentes, torrenti turgido comparauit, quem tamen auxilio Dei fretus tuto pertransierit: & quasi parum adhuc dixisset, superaddidit: *Sane pertransiuit anima nostra aquam intolerabilem,* ingentes quippe rerum difficultates atque pericula. Tale aliquid apud Maronem legas:

C *Diluuio ex illo tot vasta per æquora vecti.*

Idemque alibi nubem belli dixit, vtrumque desumptum ex Pindaro. In Isthmijs enim ἐν πολυφθόρῳ σκαλμῖς Διὸς ὄμβρῳ. & alibi: ὅστις ἐν ταύτᾳ νεφέλᾳ. Apud oratores historicosque, turbines & procellas sæpe pro bello positas inuenias. Causa vero cur aqua vehementiores indicet ærumnas, ea est, quod pericula casusque reliqui corpus soleant ex vna aliqua parte labefactare: aqua vero vniuerso statim corpori circumfusa, omnibus euestigio membris impedimento est, atque vndique oggerit difficultatem atque molestiam.

Sic illud Demosthenis de corona, ὥσπερ χείμαρρος, tanquam torrens.

Æneid. l. 7.

ÆRVMNÆ. CAP. XXVI.

HINC Psalm. 87. vbi legitur: *Omnes fluctus tuos induxisti super me,* interpretes per fluctus, perturbationes & ærumnas omnes intelligunt, quæcunque affligere possunt humanum genus, quibus omnibus Christi esset humanitas obnoxia: in eius enim persona dictum id autumant. *Fluctuare* autem verbum sæpe pro *Perturbari* ponitur. Sedenim aliquando pro timore posita fluctuatio, vt Psal. 61. *Ecce enim ipse Deus meus, & adiutor meus est, quare non amplius fluctuabo:* id est, nihil est quod vlterius
D pertimescam.

Metaphora ducta à iactatione fluctuum, sic fluctuãs anima.

DILVVIVM. CAP. XXVII.

ACCEDIT huc diluuium, de quo Psalm. 28. *Dominus diluuium inhabitare facit,* siue vt alij reddidere, *Diluuium sedat,* vel, *Tempore diluuij regnum obtinuit.* Vtcumque significatum ad humanam pertinet salutem, quoniam hic gentes intelliguntur, quæ suarum inundatione cupiditatum, in vitiorum pelago, & humanorum affectuum voraginibus demersæ detinebantur, quæ mox à Domino exemptæ seruatæque sint. Alio vero loco, Psalmo quippe 31. habetur, *Diluuium aquarum multarum proxime ad eum non accedet:* per huiusmodi aquas supra modum exundantes, tum scilicet excrescentia ripas flumina prætereunt, vel mare turgidum per littora spatiatur, quas supra memorauimus calamitates intelligi volunt. Ita Euthymius & plerique alij sentiunt.

ABYSSVS. Cap. XXVIII. A

Abyssus abyssum inuocat quid. Vel potius malorum abyssus, κακῶν βάθος, & ἄβυσσος.

EODEM modo, vbi fit de abysso mentio, vastum calamitatis pelagus figuratur, vt Psalmo XLI. *Abyssus abyssum inuocat*: quod ita accipiunt, profunda atque vasta calamitas vastiorem aliam semper vocat calamitatem, quod alij dixerunt ***Malorum hydram***, cum scilicet aduersæ res cladesque continenter ingruunt, ac velut vnda superuenit vndæ, aliæ post aliam succedunt. Sunt qui dictum ita interpretantur, vt vniuscuiuspiam rei magnitudo alterius inuocet magnitudinem: vtpote, peccatorum cumulo necessarium esse ingentem cumulum misericordiæ. Alij per abyssos hos nouam & veterem diuinarum institutionum doctrinam intelligunt: profundissima enim vtraque est, & altera alterius indiget auxilio: ita enim Eucherius, Psalmi dictum huiusmodi citans, profunditatem inquit Scripturarum inde colligi. Neque illud non probat, vt vetus Testamentum, qui noui egeat auxilio, & veteris nouum. Quin & humanam mentem vnicuiq; abyssum esse dicit, qui nequeat semetipsam ipsa comprehendere, nisi superioris abyssi ope subleuetur: vnde scilicet affulgeat lumen, quod alti profundi tenebras discutiat.

LACVNA FOSSAQVE. Cap. XXIX. B

Sic Cicero 4. Verr. Lacunam rei familiaris pro pernicie & ærumna.

AB abysso haud multum dissimilis est alia aquarum species lacunosa, eaque plurimum turbida, cœnosa atque fæculenta, quæ nimirum pro cladibus & ærumnis accipi solet. Ita dictum Ezechielis interpretantur, vbi Dominus ad Hebræos: *Aperiam sepulturas vestras, & educam vos de Babylone.* Frequenter enim in Diuinis literis pro vna eademque re ponuntur, sepultura, vorago, infernum, abyssus, fossa, lacus, & similia. Psalm. 27. *Similis descendentibus in lacum*, nonnulli profundissimas fossarum altitudines intelligunt, vnde non detur emersus: nonnulli sepulchra foueis excauata. Sed enim Psalm. 29. *Seruasti me ne deciderem in lacum*, quod foueam alij, alij puteum vertere: Euthymius ineuitabile periculum exponit, quippe voraginem, in quam qui forte inciderit, suis ipse viribus nequaquam possit euadere. Alibi exauditum se ait Propheta, vt de lacu profundissimo sordidissimoque extraheretur, quod maxima vitæ discrimina, quæ diuinitus euaserat, declarat. Et quod ibidem dicitur de luto limi, liuidissimam loci putredinem ostendit: ea vero est, quæ animas nostras eo demersas tenaci veluti cœno implicatas detinet. Hinc Dauides orat se de luto eripi, ne affixus in palude putoreque illo perpetuo C recumbere adigatur: atque hæc de turbidis.

LIMPIDÆ. Cap. XXX.

Claritudo & obscuritas aquæ quid.

AQVÆ vero limpidæ perspicuæque omnes, dubio procul pro doctrinæ symbolo, vti ostensum est, accipiuntur. Doctrina autem omnis vel in conspicuo est, in ore quippe ipso, vel in mentis recessu. Hinc ea, quæ manifeste patent, perspicuis & nitidis, neq; admodum altis profluentibus comparamus: quæ vero in arcanis habentur, aut solo concipiuntur intellectu, ea vel nubium, vti superius, densitati, vel puteis, vel altioribus vndis similia sunt. Transfertur autem commodissime hæc aquæ claritudo atque obscuritas ad humanum animum, eaque metaphora, quod syncerum, apertum, manifestumque & perspicuum est, Candidum appellamus: propterea quod huiusmodi propemodum est aquæ puræ conditio, vt superficiem habeat claram atque perspicuam. Hinc Pindarus Pythijs, Arcesilao candida præcordia dixit, λευκαῖς πιθήσαντα φρεσὶν. Contra vero quæ abdita, incognita, & in intima mentis penetralia recondita, ab eiusdem aquæ similitudine, obscura, nigra, vel alta nuncupamus: vt quæque enim in aquis profundiora sunt, eo videntur obscuriora. Ita Homerus nigra inquit D præcordia, φρένας quippe μέλαινας ob taciturnitatem, & consiliorum occultationem. Et Virgilianus Æneas premit altum corde dolorem, quem nullo scilicet signo manifestabat.

Æneid. l. 1.

PVTEI. Cap. XXXI.

ET in huiusmodi significatum Diuinæ literæ Puteos plurimum ponere consueuerunt. Hinc Isaac puteos tot fodit, tot purgare aggreditur, tot nouo labore aperit, quæ omnia mystico sensu vitæ, quam sequi debemus, doctrinam indicant. Nam & Philo eo loco, *Quæ foderant pueri patris eius, ingesto rudere obstruunt Palæstini*, fossuras puteorum auspicia esse disciplinarum ait. Eæ vero in pacatissimo contemplatiuæ Philosophiæ recessu commorantur, vbi tranquillæ, placidæ, leniterque fluentes aquæ castissime lasciuiunt. Non negarim autem puteum in Diuinis literis esse etiam vxoris hieroglyphicum.

A cum. nam eo Theologi nostri trahunt Salomonis præceptum, *Bibe aquam de vasis tuis, & de puteorum tuorum fontibus.* Iam Bersabeæ nomen *Septimus puteus* interpretatur, quæ septima fuerit Dauidis vxor. Propter aquas educatum se Dauides plurimum gloriatur, sed perspicuas, viuas, dulces, & placide prolabentes aquas, quæ nobis quoque sunt identidem adeundæ, si modo illos adeamus puteos, in quos Palæstini terram non ingesserint, in quos scilicet, vt hoc obiter interpretemur, inuida, ac periniqua Hæreticorum factio suæ turpitudinis cœnum non admiscuerunt: quicumque enim suam vberrimis his limpidissimisque vndis sitim expleuerit, aut cœlestem exceperit rorem, fontes melle fluentes hauserit, nubium harum imbrem collegerit, inque auctos ijsdem imbribus fluuios demersus lauet & volutetur: æstuosos is cupiditatem ardores extinguet membris morbos, qui sensum obstupefaciunt, expellet, animique podagram, bonorum quippe operum impedimentum, elidet, omnique demum labe perpurgatus, nulla corporis fæce sordidus, situ obsitus nullo, nulla denique labe contaminatus, ipsam æthereæ puritatis claritatem induet, & superis par effectus, immortalitatis etiam conditionem diuinæ decreto liberalitatis assequetur.

Puteus pro vxore.
Prouerb. 5.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XXXIX.

DE IIS, QVÆ PER ISIDEM, ET IVGERIS QVADRAM, ET PICTVRAS ALIquot alias significantur,

C

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD M. ANT. PASSEREM, PATAVINVM PHILOSOPHVM PROBATISS.

Olim putes, eruditissime M. Antoni, dedicationem hanc meam de Iside, deque iis, quæ similitudine quadam ad Isidis argumentum in comitatum sese adiunxere, ideo tibi factam, vt sperarem te aliqua hinc obligatione mihi deuincire: cum mihi potius persuaserim, multum me acquisiturum, tibiq́; plurimum debiturum, si commentationes has meas, qualescunque sint, suscipere dignatus fueris. Nam quid ego vel meditari, vel continua lectione consequi vnquam potuerim, quod eruditionis cuiuspiam nomine venditari mereatur tibi, cui totus sit calathus ille domi, vnde omnia possis largissime depromere? Non enim te solis Medicinæ Philosophiæq́; terminis cohibuisti, sed longe vlterius progressus, variarum insuper rerum minime protritarum doctrinam ita tibi
D *comparasti, vt de quacunque re proposita, & erudite loquaris, & eruditionem ipsam mira sermonis iucunditate noueris conuestire. Quin Poetas, Historicos, Polyhistorasque omnes ita familiares effecisti, vt nihil tota in encyclopædia sit, quod te lateat, quod non in promptu habeas, proque loco & tempore vtaris quam felicissime. Quare nihil, aut parum legendis nostris profecturus es, nisi quantum amici virtutibus tuis deditissimi nugas amas, & qui amãt, Ouidianum illud obiectare solent:*

In facie næuus causa decoris erat.

Sit vtcumque, non debui ego, quantulumcunque præstare potui, quin ad te mitterem hæsitare, aut propemodum expauescere, qui scirem quantum inde lucri facturus essem, qui rem quidem imbecillam admodum & infirmam offerrem: sed quæ apud tam peritum, tam prudentem, tam probum, eundemque humanissimum amicum ita accipi posit, vt vigorem firmasq́; vires sit consecutura.

DE ISIDE. CAP. I.

ISIS dea quæ fuerit, quantoque cultu à veteribus veræ pietatis nescijs, sed rerum humanarum peritissimis, suscepta, quot superstitionibus celebrata, iam omnibus innotuit: quare nos circa hieroglyphica eius tantum immorabimur.

QVADRIENNIVM. CAP. II.

Isidis varia significata.

Hinc Suidas ait, σείριον τὸν κύνα, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἥλιον, Sirium canẽ, & quidem solem.

Apud nos circa 8. Kal. Iulias.

PER eius effigiem inter alia significata Ægyptij annum suum, qui scilicet quatuor annis solaribus constabat, indicabant. Erat vero muliebre simulacrum patrio paludamento vestitum, vt paulo post dicetur, quod & anni & ipsius Dei signum habebatur. Isis in cœlestibus astrum est, Sothis Ægyptiaca lingua nuncupatum, ἀστροκύων Græca, quasi Astrocanem dicas, corruptam eam dictionem multis in locis inuenimus. Is idem apud nos Sirius est, eademque Canicula, quæ stella sub mento Canis est, vt Aratus obseruauit, quamuis alibi ex Eusebij obseruatione diximus, Solem & Sirium eundem accipi. Simpliciter vero stellam hanc in Isidis honorem Ægyptij colebant: quod ortu suo ingentes apud ipsos pluuias concitare solet, quibus Nilus crescat, vnde sibi victui necessaria comparabant, qualem honorem & Leoni habitum eadem de causa, ipso Leonis commentario declarauimus. Cur vero annum ex hieroglyphico huiusmodi intelligerent, causa est, quod Ægyptij annum ab istius sideris ortu auspicabantur. Oriri vero in Ægypto solitus XII. circiter Calend. Augusti. Sed hoc de vertente, de proprio inferius.

LVNA. CAP. III.

PLVTARCHVS vero & Eusebius, qui veluti Solem Osirim, ita Isiden Lunam ex Ægyptiorum dictatis esse contendunt, eam hoc hieroglyphico describunt, vt cornua taurina, veluti nouæ Lunæ speciem gestet, nigraque amicta palla, per latebras & obscura loca Solem appetere, atque vnum ipsum concupiscere videatur. Vnde factum est, ait Plutarchus, vt in amatorijs, quemadmodum apud Theocritum est, Lunam inuocarent. Eudoxus enim Isin rebus amatorijs opitulari dicit. Hinc apud Ouidium, in Arte amandi, legas:

Multas illa facit quod fuit ipsa Iouis.

Adiutrix amatorum Luna.

Porro Luna cum sit noctis domina, noxq; voluptatis illecebris & Veneri sacra, quæ, vt alibi dictum, latebris & spelæis gaudet, hieroglyphice plurimum cum ijs, quæ Veneri attribuuntur, congruit. Amatores enim apud Maronem,

Æn. libr. 6.

Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylua tegit.

Hinc legas apud Eusebium, voluptates, atque eas, quæ forte omnium maxime censeantur, si aspexerimus, aut quod risu dignum, aut visu turpissimum est, aduertimus, quocirca vel erubescimus, vel occultare properamus. Id autem impendio cauemus, vt hæc omnia nocti concredamus. Celari enim, vt elegans Poeta dixit, vult sua furta Venus.

Hinc Ouid. l. 2. de Arte, Vtque viro furtiua Venus sic grata puella.

MATERIA FORMAQVE. CAP. IV.

CVM vero Isis materiam etiam mystice significet, Sol vero formam, vel agentem vim, Lunaque Solem ita suum obseruet, eiusque semper radios excipere quærat, quibus illustretur, videor Platonis illud intueri de sponsa, quæ veluti prostituta sponsum expectat auidissima, vnde rerum species, atque nouatus concipiat, & loco reddat: vti Luna lumen acceptum mutuo, quo potest studio restituit. Atque hæc ita obscura hieroglyphicum est materiæ, quæ nullam adhuc formam susceperit. Figuræ autem variatio in Lunari globo materiam aperte satis commonstrat, quæ veluti cera mollis, nunc hanc, nunc illam impressionem ex quocunque sigillo suscipere apta sit. Hinc tæniæ variæ multicoloresque Isidi dicatæ, non septem tantum eas Lunæ facies, quas Græci φάσεις dicunt, ab Heliodoro ita nuncupatas, σύνοδον, μέναν, ἀνατολὴν, μηνοειδῆ, διχότομον, ἀμφίκυρτον καὶ πανσέληνον, sed etiam vim eius, quæ circa materiam versatur, indicant: qua scilicet gignit omnia, & omnia concipit, lucem quippe, tenebras, diem, noctem, vitam, mortem, principium, finem. Quis enim assiduam in Lunari facie varietatem non admiretur, dum eam nunc euanescentem, vt Heliodori sententiam inter-

Septem Lunæ facies, earumq; nomina.

A interpretemur, nunc corniculatam, nunc diuiduam, nunc protumidam, nunc plenam contemplatur? Ignium denique facie varia, quanto longius faceſſit à Sole, tanto largius colluſtrari, parte luminis compotem, parte altera caſſam, proque oris circumuerſione fulgoris ſpeciem variare: ſiue id alieno irradiata lumine faciat, ſiue proprio præpetique candore, vt Chaldæi arbitrantur. Cleomedes enim libro de cœleſtium orbium contemplatione ſcribit, inter Beroſi placita contineri, corpus Lunæ pilam eſſe dimidia parte candidam, altera cæruleam, partemque illam candidam proprietate quadam τῆς συμπαθείας ad Solem ſemper conuerti: vnde quo magis illi ſuccedit, luminoſam illam partem à nobis auerti magis: quo vero longius abſceſſerit, eo magis oculum noſtrum in amborum medio ſiſti, partemque candidam nobis aduerſam fieri, ac perinde ſeſe exhibere conſpicuam. Tangit idem Apuleius in Deo Socratis. *Mutuo conſenſu.*

PRINCIPIVM. Cap. V.

OSIRIDIS vero tæniæ nulla fucabantur vmbra, ſed vndecunque micantiſſimæ ſplendorem nitidum præ ſe ferebant. Nam cum illæ principij ſymbolum eſſent, idque virtute ſua purum nitidumque ſit, neque vllius rei admiſtione labefactetur, nihil præter candorem oſtentare par erat. Sacerdotes autem illi cum has ſemel in manus ſuſcepiſſent, eas eueſtigio recondebant, non amplius videndas attrectandasve, Iſiacis vero ſæpius vtebantur. Tænias autem Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati. Hinc Ennius Alexandro: B

Volans de cœlo cum corona & tænijs. *Tænia quid.*

Sed vt rei Philoſophiam in albis hiſce tænijs explicemus: manifeſtum eſt rerum omnium principium ab omnibus ſanæ mentis hominibus ad Deum referri. Album autem eſt prima veluti materia quædam, in quam colores, quotquot volueris, perinde ac in vniuerſalem illam poſſis omnes ſpecies inducere. Hinc ad Dei cultum alba plurimum indumenta omnium pene nationum conſenſu adhiberi ſolent, ſemperque albus color ſacris accommodatus. Atque ideo ait Perſius: *Quamuis albata rogarit.* Sed quid indigemus Perſio, ſi Aſſertoris noſtri indumenta, cum gloriam ſuam vellet diſcipulis patefacere, alba ſicut nix apparuere? Apud Ciceronem II. de Legibus: *Color albus præcipue decorus Deo eſt tum in cæteris, tum maxime in textili.* Et noſtra pietas canit, vt linteas, casque puriſſimas induti tunicas, ſacra Deo caneremus. Sed quoniam præcipua annorum, menſium, & dierum hieroglyphica tam ſignificata, quam ſignificantia, deſumuntur à vario cœli motu, præteritis multis, quæ per figuras varias indicabantur, nec vulgo tamen, ſed ſolis ſacerdotibus Ægyptijs innoteſcebant, ad cœlorum perindeque circulorum conſiderationem progreſſi, reliqua quæ de temporibus ſignificantur, per horum figuras explicabimus. *Albi coloris commendatio.* C

DE CIRCVLO. Cap. VI.

CIRCVLI ſignificata non apud Ægyptios tantum in vſu fuere, ſed & apud nationes alias multifariam accepta: quare ſeparatim ſuum, hoc eſt, hunc locum ſibi depoſcere viſi ſunt.

ÆTERNVM PERPETVVMQVE. Cap. VII.

NAM quod modo in Oſiridis tænijs dicebamus, has vtpote albas principium indicare, vnus quippe circulus deſcriptus, aut ſimpliciter, aut alteri cuipiam picturæ ſignove circumductus: nunc D ſemper, nunc perpetuum & æternum, nunc omnia, quippe τὸ πᾶν ſignificabat: nempe quod in ea figura neque principium, neque finem inuenire ſit, quod æternitatis eſt proprium, & quia omnium eſt figurarum capax, vniuerſitatem ipſam intra ſe complecti videtur. Ab huiuſmodi autem circulari ambitu exacte peracto, videlicet cum Sol à matutino horizonte digreſſus, eodem redierit, vnde ferri cœperat, diuinæ literæ *Tota die*, pro perpetuo poſuerunt, vt Pſal. 71. *Vt cantem gloriam tuam tota die*, vbi Symmachus, pro lectione, quæ eſt, *Tota die*, perpetuo reddidit. *Tota die pro perpetuo.*

DEVS. Cap. VIII.

CVIVS etiam principij finiſque nuſquam apparentis ratione habita, Ægyptij Deum ex hieroglyphico circuli intelligebant. Perſæ vero (quod non abſurdum eſt repetere) cum Iouem cœli

dominum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, vbi celsissimam speculam conscendissent, Iouemque cœli circulum nuncupassent. Transijt idem mos ad Turcas. Hinc ab alta quaque turri matutinales illæ acclamationes, quarum sensus est, Deum fuisse semper, futurumq; semper, neque quicquam aliud, nisi quod suum etiam salutant Mahometum. Sarraceni quoq; & pleræq; aliæ nationes Deum, Circulum appellabant, atque hinc sempiternum exprimi contendebant. A

ADORATIO. Cap. IX.

Adorandū circumactu corporis.

EA de causa Pythagoras circumactu corporis adorandum iubet his verbis, προσκυνεῖ περιφερόμενος, quod Plutarchus ad imitationem cœli perpetua vertigine circumacti fieri putat, quamquam nonnulli dictum ad rerum humanarum varietatem, assiduamque mutationem, in quibus nihil stabile, perpetuumque sit, arbitrantur. Sedenim quod ad corporis conuersionem pertinet, multarum is gentium mos fuit: idque Propertiani loci aperit intellectum, libro 1.

Ante tuos quotiens verti me perfida postes,
Debitaque occultis vota tuli manibus?

Sueton. in Vitel. c. 2.

Numæ institutum in adorandis Dijs.

Quod dubio procul adorationem rite factam innuit. Tale aliquid apud Suetonium inuenias, vbi Lucio ait, de Vitellij progenitoribus loquens: *Idem miri in adulando ingenij, primus Caium Cæsarem adorari, vt Deum instituit, cum reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circumuertensque se, deinde procumbens.* Fuit vero Numæ institutum, vt adorantes Deos, in orbem sese verterent, deinde vero sederent. Præterea conuersio illa, & totius corporis circumactio, nobis documento est, nihil ex humanis rebus firmum esse & stabile, & vtcumque vertat Deus, reuoluatque vitam nostram, id iucunde ac libenter admitti oportere. De sessu autem in Cynocephali commentario dictum, situm huiusmodi ad diuina pertinere. Id vero minime prætereundum, fieri solitam eam corporis conuersionem à sinistra in dexteram, ad ipsius mundi imitationem, cuius ortus, vt & Plinius, & nonnulli alij tradidere, ab læua parte est in dexteram præceps. Quare iocatur Plautus Curculione, dicente Phædromo: *Quo me vertam nescio*, subiungit Palinurus seruus: *Si Deos salutas, dextrouersum censeo.* De Camillo memoriæ proditum est, cum se ad dexteram conuertisset, vt mos erat Romanis adorantibus, subito eum lapsu cecidisse, quod omen ad damnationem, qua postea oppressus est, pertinuisse creditum, omnia eo populo superstitiosius æquo perpendente. Quodque ad huiusmodi circuitum in adoratione pertinet, notum ex historijs est, quam prudenter Marcellus ad Capidium Cisalpinæ Galliæ vicum se gesserit. Nam cum impetum in Gallos faceret, retractus ab Equo ob hostium clamorem perterrefacto, circuitum cum adorato Sole, vt Romanis in pugnæ principio facere mos erat, de industria fecisse simulauit, ne apud suos mali ominis religionem excitaret. E contrario Galli sinistrorsum, & in læuam partem religiosius fieri ab adorantibus conuersionem corporis arbitrabantur, de quo ita Plinius: *In adorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus: quod in læuum fecisse Galli religiosius credunt.*

B (beside line beginning "Quod dubio procul")

C (beside line beginning "subito eum lapsu")

PERFECTIO. Cap. X.

Nā τέλειος, Id est, perfectus, & ἀρετὴ τελεία, perfecta virtus. Arist. libr. Eth. 1. c. 13.

DENIQVE apud veteres obseruabatur, vt facto sacrificio, circulum in ara illinerent ex hostiarum sanguine, quem phiala religiosissime collegissent. Idque erat sacrum illud verbum τελεῖος, quod perfectionis indicium esse dicebant: quod figurarum ea sit vndecumque perfecta.

ANNVS. Cap. XI. I

Aureus circulus in Simandij sepulchro.

QVI vero per circuli designationem annum intelligi volunt, vt manifestiora prætereamus, eius potissimum aurei circuli ratione inniti videntur, quam de Simandij sepulchro & Cambyses & Persæ sustulerunt: erat enim ille trecentorum & sexaginta quinque cubitorum ambitu, cubiti vnius latitudine, singulis anni diebus in singulis cubitis exsculptis, per astrorum ortus occasusque, quidq; ea secundum Astrologos obseruata significarent: cuiusce rei quædam propemodum vmbra habetur Patauij in Palatini palatij aula, vbi corona superne circumcirca ducta. Zodiaci primum totius figuris insignis, mox gradibus suis distincta, quorum vnicuique adpictæ sunt certæ rerum imagines, quæ pueri gradus eius emersu nati, modo ingenium, modo sortem indicent: quarum ego testimonijs sæpe vti soleo hieroglyphicis meis fide facienda: nam Ægyptium quid omnino sapere videntur,

POEMATIS GENVS. CAP. XII.

AD anni autem similitudinem Poematicis etiam genus Circulus appellatur, cuius Aristoteles Analyticis meminit. Id alij alio exposuerunt modo. Sed nimirum Poema illud Circulus appellatur, cuius finis idem est cum principio, cuiusmodi est Catullianum epigramma in annales Volusij, & alterum in Nonium Strumam, & vnum etiam in Mamurram & Cæsarem Euthymius sane Circulares eos Psalmos vocat, qui eodem finiunt versu, quo cœperant, cuiusmodi est XVIII. supra centesimum: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam sempiterna est eius misericordia.* Fierique solet, vbi sententiam aliquam insigniorem quærimus in audientis animo quasi aculeum quendam è repetitione productum affigere, vtque tenacius memoriæ inhærescat, affixum ita relinquere.

Hinc forsan veteris Gallicæ Poesis nomen, Rondeaus. Circulares Psalmi qui.

CONTRARIETAS. CAP. XIII.

MOTVS vero, qui est in circulis, natura considerata, in causa fuit, vt periti Mathematicarum, contrarietatem hieroglyphice significare volentes, duos iuxta sese contingentes circulos describerent, quales in quibusdam machinis fieri vidimus, propter vnius incursationem aduerso motu alterum circumagi: atque ita manifestam discordiam apparere, quam in adolescentiæ nostræ delictis, amore in indignationem conuerso, ita ex Aristotele descripsimus:

Mathematica obseruatio.

Non aliter motas concurrere ad oscula vidi,
Hinc atque hinc geminæ si coiere rotæ,
Quæ simulac primis sese tetigere labellis,
Pars ea quamprimum, quæ veniebat, abit.
Fitq; ex concursu facies contraria primæ,
Machina versa meo qualis in igne fuit.

SVMPTVS PVBLICI PRIVATIQVE. CAP. XIV.

ORBICVLI quidam numismatum speciem referentes, quos in aliquot pyramidibus & obeliscis excisos videas, pecuniam indicant in opere construendo erogatam: qui si fuerint in orbem dispositi, sumptum eius operis significare aiunt publicum fuisse, sin parallelari quodam ordine sculpti, priuatam impensam significare contendunt, quæ tamen interpretamenta iuniorum quorundam esse, non inficior: nam apud veteres nihil tale interpretatum inueni. Exigeret hic locus, vt de circulis quibusdam mutua complicatione coniunctis, qui disciplinarum hieroglyphicam constituunt, rationem subiungerem, sed quoniam argumentum illud alio commentario, quod Illustrissimo reuerendissimoque Herculi Mant. inscripsimus, late satis explicatum est, ad sphæram nunc & figuras aliquot istius cogitationis conuertemur.

Orbiculi numismatum speciē præ se ferentes.

DE SPHÆRICA FIGVRA. CAP. XV.

PER circulum superius Deum à nonnullis intelligi docuimus. Cæterum si qua Deo forma similitudove adscribi possit, longe conuenientius sphærica illi figura accommodabitur. Merito itaque Xenophanes mundum illum archetypum sphæram appellauit, veteresque plerique veræ Theologiæ scientiam nondum assecuti, nihil esse aliud Deum, nisi cœlum ipsum, & cœlestia ista arbitrabantur. Sed & Salomon ad Deum conuersus: *Exaudi ô cœlum*, dixit. Deos tamen, vt nostrorum interim oracula missa faciamus, neque mensura, neque forma vlla comprehendi posse dicit Iamblichus, & omnes, qui aliquo veræ doctrinæ lumine irradiati fuerunt.

Et Esai. c. 1. Audite cœli.

ÆTERNITAS. CAP. XVI.

ITAQVE recte cum per hieroglyphicum sphæræ Deum intelligerent, æternitatem quoque eadem figura descripserunt. In numo enim Faustinæ, quam retulerant inter diuos suos, sigillum est cum sceptro super sphæram sedens, dextera exporrecta, cum inscriptione, ÆTERNITAS. Eadem inscriptio in numo altero, vbi dea summis læuæ digitis palam tollit, dextera sphærulam porrigit. Cum vero mundi ipsius figura in orbem conglobata perhibeatur, plerique veterum eo signo credidere,

Faustinæ numus. In principio.

mundum

mundum identidem principio caruisse, quodque in diuinis Græci reddiderunt ἐν ἀρχῇ, ab æterno hi sunt interpretati. Quibus Magnus Basilius egregie respondet, atque inter alia, figuræ huiusmodi principium, quod incompertum illi putant, & scholis omnibus declamitant, à centro is esse demonstrat. Apud Romanos quoque perpetuitas est per sphæram indicata, vt sphæra illa, quæ cum caduceo & pharetra transuersis, virgaque cui palliolum appensum est, dexteræque consertæ, in numo, quem Cæsari cudit L. Buca, in cuius altera facie inscriptio est his literis, CÆSAR. DICT. PERPETVO. Sane perpetuitas ex sphæra, authoritas vero Dictatoria, quæ illi consensu atque concordia ciuium demandata fuerat, per insignia reliqua significantur, de quibus sigillatim dicere non est hic locus. A

Cæsaris nummus.

COELVM. CAP. XVII.

EADEM pila Solis & Lunæ signis conspicua, cœlum significabat. Alij per huiusmodi speciem, CVNCTA, veluti etiam in circulo, interpretabantur: siquidem circumflexu cœli, quem alio nomine Mundum appellamus, cuncta regi comprehendique manifestum est: quippe qui totus in toto sit, imo vero ipse totum, extra intraque in se cuncta complexus. Quin non modo pila, sed simplex rotæ curuatura cœlum apud Ægyptios indicabat. Ita enim apud Cyrillum legas libro nono contra Iulianum, quod præcipiti quidam ingenio pro Aspide Aspidem transtulerunt. Huius picturæ eam Ægyptij tradebant causam, quod cœlum in circuitum assidue feratur. B

FORTVNA. CAP. XVIII.

Fortunæ figura, & munus præcipuum.

VVLGATISSIMVM illud inter hieroglyphica, Fortunam nunc rotulæ, vt vulgus, nunc sphæræ alicui, vt Cebes, insistentem pingere: siue vt eam rerum dominam ostentent, qua etiam de causa Apelles eam in sedem collocauit: siue vt eius instabilitatem inde coarguant. Quin à volubilitate nomen etiam illi: nam quæ prius Vortuna à vorto dicebatur, digammi mox mutatione in F affinem literam, quod in plerisq; factum est locutionibus, in Fortunam abijt. Cuius præcipuum opus est ima summis, & summa imis commiscere, rerumque omnium vicissitudinem inducere, cuius quidem vertiginis ergo φερέπολις τύχη Pindaro nuncupata. Nam si fortuna proprium hoc habet, vt vicissitudinum author sit, quos modo claros effecerat, mox obscuret, fouereque desinat: quos vero premebat, iam erigat, & illustres efficiat: quæque antiquissimus Hesiodus super his de Ioue dixit, iure ipsa suo propemodum administret, quid in rerum natura mutabilitati huic & apertissimæ rerum vicissitudini magis simile reperiatur, quam circuli, rotæve motus? constant enim hæc primum, simulac fiunt, ex re ipsa, contrarijs simul manentibus, & integris, curuo scilicet & concauo, ex stante & moto, centro scilicet & circumferentia: ac simulac impelli cœperint, vna eademque linea, vti superius dicebamus, abit & redit, ascendit atque descendit, eodemque motu, quod primum erat, vltimum, quod vltimum, primum euadit, vt nihil deniq; in vna re quapiam variantius excogitare possis. Vnde merito dixerit Aristoteles circulum miraculorum omnium esse principium. Id vero minime prætereundum, Ægyrenses eiusdem mutabilitatis ergo Amorem atque Fortunam eodem in delubro venerari consueuisse. Constat igitur pilam atque rotam volubilitatis hieroglyphicum esse, & luculento apud Græcos epigrammate Posidippi de Occasione, quæ idem fere cum Fortuna officium exercet. Ea enim cur rotulæ insistat, interrogata, *Stare loco nequeo*, respondet. Auguralis autem disciplinæ obseruatione proditum est, sphæram æream de Cæsaris Maximini statua, quæ in vestibulo Regiæ locata erat Antiochiæ, excussam repente Iouiano Imperatore vrbem eam ingrediente, turbarum quæ subsecutæ sunt in eius perniciem, portentum habitam, quod Aruspices rerum volubilitatem id significare asseuerarent. Et Constantius Imp. paulo antequam moreretur, imaginari per quietem visus est, cernere se patris effigiem, quæ pulchrum infantem offerebat, quem vbi gremio suscepisset, proiecit is longius sphæram de manu ipsius Imperatoris excussam: quod temporum permutationem portendere, euentu minime irrito ab Aruspicibus responsum est. Quod vero dicebamus, Fortunam sphæræ insistentem pingi solitam, apud plerosque variat huius argumenti species, vt in numo P. Septimij Getæ, Cæs. sigillum ab altera parte est cum radio in læua, cum sphærula in dextera, quam exporrigit, vti colossea quædam manus ahenea, in Capitolio habetur. Vidi etiam Fortunæ simulacrum pilæ insistens cum nouacula, cum nauali clauo, & cornu copiæ, in qua, nouacula felicitatis indicat amputationem: pila facilem eius volubili-

Polum ferens fortuna.

Idem, Homerus Ilia. lib. vltimo. tribuens Ioui dolia duo in quibus sunt bona & mala quæ pro arbitrio dispensat.

Ab Auson. in Epigrammatis.

P. Septimij Getæ nummus.

A lubilitatem, vt passim: clauus, vitæ nostræ sub eius ditione cursum: cornu copiæ, bonorum largitionem. Sane Plutarchus commentario de Fortuna Romanorum, Fortunam ait traiecto Tybri, positis alis, exutis talaribus, abiecta instabili & vestigia fallente pila, ita Romam ingressam, quod indicium esset eam ibi constanter permansuram, neque alio in posterum abuolaturam, illud scilicet Maronianũ secutus, quod de Romanis ait:

His ego nec metas rerum, nec tempora ponam, *Ænei. lib. 1.*
Imperium sine fine dedi. ——

TERRARVM ORBIS. Cap. XIX.

QVo pacto autem terrarum orbem pila descripta significent, rudi etiam innotuit plebeculæ. Orbem enim linea quadam, veluti finitore circulo dissectum, alterum quoque ex hemisphæriis, quippe superiorem quasi meridiano circulo producto diuidunt, à meridiano autem quasi coluri partem ad occidentem Solem vertunt, atque inde Asiam, hinc Africam & Europam intelligunt, cum tamen Poetæ terram ἀπείρονα dicant. Cuius vocabuli si vim simpliciter interpretemur, infinitam exponemus. At Ioan. Grammaticus, Aristotelis interpres accuratissimus, σφαιροειδῆ mauult interpretari, omnino enim neque sphæra, neq; circulus finem principiumve vllum præ se ferunt. De figura vero terræ quam varia aliis atq; aliis credatur, vidẽdum apud Plutarchum libro de Philosophorum placitis altero. Sed nos in hoc antiquis feliciores sumus, quod non vniuscuiusquam testimonio, sed iam innumerabilium de visu referentium, vniuersum hunc orbis globum terra marique & habitabilem & permeabilem accepimus, & quotidiana in hanc & illam partem supra & infra nauigatione, manifestior fit in dies. Sed quod ad orbem nostrum attinet, videre est in Faustinæ numo quodam sphæram pro terrarum orbe positam: ibi enim Cybele Leoninæ insidet sellæ, sphæramque inter manum atque genu continet, inscriptio, quæ ad hanc rem facit, est, MATRI MAGNÆ. In numo Germanici Imp. Cæsaris Aug. Victoria sphæram mouere videtur, in qua literæ, S.P.Q.R. quasi terrarum orbem Senatui populoque Romano adiudicatum iam esse, significare velit. Sane autem Imp. Neruæ Cæs. Aug. sphæra S.C. adcusa est, cum adiecto temone, quod orbis gubernationem dubio procul indicat. Et eo-C dem significato Imperatori Vespasiano Aug. P.M. P.P. P. COS. VI. Vtrumque numo æreo signum idem dedicatum. Grati vero Imperatores qui diis acceptum referrent, quod regnarent, id deorum prouidentiæ adscribentes, rem numismatum monumentis testati sunt. Nam in M. Antonini Pij numo simulacrum muliebre videas, quod stans læua contum tenet, dextra radium, quo præiacentem pilam verset. Inscriptio, PROVIDENTIÆ DEORVM. In altero eiusdem simulacrum idem læua manu baculo innititur, cuius apex in lituum flectitur, læua pilam radio attingit, quasi eam versaturo, aut leges illi cõsistẽdi præscripturo, inscriptio, PROVIDENTIA. Eadem pila in manu dextera exporrecta in numo L. Veri Aug. cum inscriptione, PROV. DEOR. TR. P. III. COS. At in Maximini simulacrum cum cornu copiæ, radioq; in eius manu dextera pilam à pedibus versante, cum inscriptione, PROVIDENTIA AVG. In Antonini vero Pij numo sphæra cum cornu copiæ, FELICITATIS adscriptionem habet. Dicata etiam est cum iaculo, Philippi filio, inscriptio, PRINCIPI IVVENTVTIS.

Faustinæ & quorundã Impp. numismata.

MVTABILITAS. Cap. XX.

D QVod autem ad rerum mutabilitatem facit, non pila tãtum, verum etiam rota in huiusmodi accipitur significatum. Psal. enim 83. legitur: *Deus meus, pone eos vt rotam,* hoc est, tam facile felicem eorum statum conuerte, quam volubiliter rota ipsa conuertitur. Ita Euthymius, Eucherius, & alij.

Græce τροχὸν, & Hebraice Galgal. Vel quomodo trochus torquetur à pueris.

DE ROTA. Cap. XXI.

ET quoniam res ipsa nos ad rotam iterum reduxit, cum aliquot adhuc super ea reliqua sint significata, quæ distinctio sit in rotis primum enarrabimus, mox quæ ad significatum attinent, exequemur.

DEORVM ROTÆ. Cap. XXII.

SCiendvm enim rotas plurifariam à radiorum numero distinctas esse. Nam quæ diis attribuuntur, octo radiis insignes figurantur: propterea quod rerum cœlestium motus in octauam vsque sphæram, quantum humani oculi vis porrigi potest, obseruantur.

HVMANÆ ROTÆ. Cap. XXIII.

HOminvm vero rotæ sex tantum radiis compingi debent: tot enim sunt humanæ naturæ motus, in anticam, in posticam ingredi, vel retrocedere, in dexteram aut in læuam ferri, sursum aut deorsum ascendere, vel descendere.

INFERORVM ROTÆ. Cap. XXIV.

QVæ vero Ixionis rota fertur, quatuor tantum radiis compacta fingitur, vnde Pindarus dixerit, τετράκναμον ἑὸν ὀλέθρον. In ea vero ita districtus fingitur Ixion, vt manus singulæ singulis radiis affixæ essent, totidemque aliis pedes singuli. Qua de re apud Pindarum legas Pythiis, Ode ad Hieronem altera. Neruæ Traiani numus est, à cuius vna parte ipse pro suggestu populum alloquitur, togatus vero populus sublatis in cœlum dexteris applaudit, inde in extremo margine meta est: iuxta cuius basim Nympha iacet humi fusa, sinistro brachio supra rotam exporrecto. Sunt qui ex hoc Circum instauratum à Traiano interpretentur: quia rota circumagi videntur.

Neruæ Traiani numi.

AQVA TRAIANA. Cap. XXV.

SVnt qui, vt mihi videtur, longe rationabilibus aquam Traianam intelligant. Nympha enim humorem, humi præsertim fusa, dubio procul indicat: innixa vero rotæ, aquæ cursum non incongrue significare possit. Alibi vidi Nympham ipsam in eiusdẽ Traiani numis cum rota superne sita, & inscriptione, VIA TRAIANA, quorum vtrumque artificiose, maximeq; proprie figuratum. Nam in via rota superne voluitur, in aqua cursus ab imo est. Alius item numus eiusdem Traiani, in quo signum idem pene humi prosternitur, leua ramum frondibus vestitum, dextera currulem rotam iuxta genu tenẽs, sub basi cuius literæ sunt, VIA TRAIANA. S. C. circumcirca vero, S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. In alio, in quo eædem literæ circumductæ, aquæductus habetur in semicirculum fornicatus, idemq; simulachrum humi fusum cum arundine infra, & literis in hunc modum dispositis.

VITÆ NOSTRÆ PROGRESSVS. Cap. XXVI.

SEd enim via etiam sua habet significata in Diuinis literis: quippe quæ vitam hanc quam viuimus indicat, vnde omnes à die natiuitatis ad extremum vsque viatores, hospites, & peregrini dicimur: vt pote qui solum hoc extra patriam incolimus, vbi nulla consistit firmitas, perpetua vero semper agitatio animi, vbi demum rerum, aut sententiæ confidendum sit examinantis. Distinguunt insuper Theologi viam à semita, per viam mandata ea peragenda intelligentes, quæ vniuerso mortalium generi data sunt: per semitam vero, quæ huic vel illi personæ, ordini, collegio, nationiue præcipiuntur.

Via & semita discrimẽ.

THEOLOGIA. Cap. XXVII.

SVnt qui per rotam currulem in Diuinis literis Theologicæ doctrinæ hieroglyphicum intelligant: propterea quod rota ea terram ima tantum attingat superficie, reliquum in sublime tollatur, & aurigam animum semper terra procul surrigat. Idem præterea est officiũ rotæ, quod & Theologi, vt scilicet à terrenis imisque rebus ad sublimium cœlestiumque naturarum speculationem attollatur: inde mox à Diuinis ad humana descendat, quoque inter se vinculo colligentur ostendat, qui quidem est rotæ motus. Sed quoniam proprio commentario multa de vniuerso curru diximus ex Diuinis literis, deque mysticis eius rotis, nunc cum terrestre iter eamus, Traiana procedemus via.

Rota idem ac Theologi officium.

IMPERITORVM PRÆCIPITIVM. Cap. XXVIII.

SEd cur id dissimulem, quod in diuinis literis imperitorum præcipitantiam per rotam significari comperimus: & in hanc sententiam à Psalmographo dictum citamus: *Deus meus, pone illos vt rotam*

Rota

Rota quippe posteriore parte attollitur, anteriore cadit. Posteriora sunt bona fortunæ, quæ quia nostra non sunt, ea nobiscum transportare non possumus, ideoq; à tergo relinquuntur. Anteriora sunt æterna, & quæ nos assidue comitantur, imo nos præcedunt, seque duces, quo progrediendum sit, exhibent. Impurus igitur & imperitus rerum, cum fortunæ bonis augetur, auersus retro faciem quæ æterna sunt obliuiscitur, atque ita fit, vt anteriore parte neglecta præceps eat: nam posterioris, quæ attolli videtur, admiratione captus, in quam rapiatur voraginem animaduertere nequaquam potest, atque ita præcipitatur.

Anteriora & posteriora Rotæ quid.

DE QVADRATO. Cap. XXIX.

AB egregie mobili figura ad maxime stabilem transire quodam veluti antipathiæ loco visum est: quippe vt vario eo delassatus motu, firmitatis illius occasione quietem aliquam aucuparer. De quadrangulari igitur figura differemus, quæ multipliciter descripta, multas identidem præ se fert significationes.

ANNVS SOLARIS. Cap. XXX.

QVARVM prima illa est, quam initio commentarij super Iside tetigimuus, Ægyptios quippe duas anni rationes habuisse, vnam qua vertentem, CCCLXV. diebus, & horis senis, agnoscebant: alteram, qua Sotheos ortum quarto quoque anno quadrantibus illis diei quatuor in vnum contractis, obseruabant supputationi huiusmodi respondere. Cum vero iugerum centum cubitis dimetirentur, quartam iugeris, quæ scilicet cubitis XXV. claudebatur, pro sex horis quæ vnoquoque anno superabant, accipere consueuerunt, ac perinde vertentem annum intelligebant, cui quarta illa diei pars addita, quarto quoque absoluto, dies etiam vnus intercalaris ex quartis illis adauctus adiiciebatur. Sed quoniam hæc & alia multa superius super anni ratione differuimus, ea repetere superuacaneum esset & importunum.

Annus vertens, & Sotheos.

SAPIENTIA. Cap. XXXI.

VELVTI vero Fortunam rotundo lapidi insidentem pingere veteres instituerunt, ita Sapientiam in quadrato statuebant, ex hoc hieroglyphico volubilem illam, vti paulo ante diximus, huius vero, sedem firmam & inconcussam indicantes. Et nostri quadrata ligna quæ ad arcæ Noes fabricam parari diuinum iussit numen, Doctores & magistros in Ecclesia significare dicunt, quorum sapientia inclusi intus populi conseruantur, & ab incursantibus hæreticorum procellis muniuntur. Ex quadratis enim lignis construere debere nos Bibliothecam admonet Adamantius, non ex agrestibus, rudibus, & impolitis: quippe Propheticis & Apostolicis voluminibus, in quibus, solis vera continetur sapientia, vtpote qui vitiis omnibus resectis excisisque, quadratum vitæ iustioris tenorem, & ex omni parte libratum præ se ferant.

Ligna quadrata in arca Noës quid.

MERCVRIVS. Cap. XXXII.

CVMQVE apud veteres Mercurius sapientiæ Deus haberetur, Hermæa illa apud Athenienses fieri solita, quadrati quippe lapides quos tum in priuatarum, tum in sacrarum ædium vestibulis ponere consueuerant: vt significaretur, rationem & veritatem perinde vt forma quadrata rectam semper stare. Nam rationis & veritatis Deus, Mercurius antiquis erat.

Sed & Mercurius quadrato statu figurabatur. Macr. Satur. li. 1. cap. 19.

IVPITER. Cap. XXXIII.

APVD Arcadas non Mercurij tantum, sed & Iouis, & aliorum deorum simulachra quadrantalia fieri solita, Pausanias author est: nempe vt eorum inde stabilitas significaretur. *Iupiter enim ipse manens stabilis, dat cuncta moueri*, vt veteres Poetæ canunt. Nam & Hermæis à firmitudine nomen, quod herma fundamentum sit.

[illegible] stabilimentum, à εἴρω id est, necto.

VIR PROBVS. Cap. XXXIV.

QVANTVM vero pertinet ad virtutes, quadrata forma virum ea de causa probum dicimus, quod cubicæ figuræ species quoquo versum iacta versataque fuerit, recta semper consistit, quatuor lineis, & totidem angulis semper insignis. Hinc illud, ἀγαθὸς ἀληθῶς καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου. Quadrangulus reuera probus, nullique obnoxius vituperationi, quod tangit Aristotel. Ethic. primo,

Sumptum ab Aristot. Ethic. lib. 1. Quadratus vir quid.

Vere bonus & quadrãgulus, sine vitio. Vsurpat hoc nomen, tanquã metaphoricũ.

Et ad Theodecten III. quadratum simpliciter virum per translationem dictum autumat, & perfectũ A significare. Sane quidem cum tres in corporibus staturæ considerentur, rotunda, quadrata, teres, humanum corpus quod à pictoribus & statuarijs commendetur, sex & sexaginta digitos excedere non debet: quippe quod quatuor cubitorum altitudinem æquat, & quatuor & viginti digitos cubito adscribi, suo commentario probatum est. A quatuor igitur cubitis quadratum corpus denominatum, quod laudatissimæ staturæ sit. Infra horum digitorum numerum, quos forte ab vniuscuiusq; corporis proportione accipimus, quo quis magis contrahi, ac propemodum desidere videtur, eo magis ad rotundam speciem accedit, & corpus illud rotundum appellari potest, quod digitis aliquot est quadrato breuius, vel cuius altitudo extremos brachiorum quam maxime porrectorum digitos non exæquat. Teres vero, cuius proceritas supra sex & nonaginta digitos ascendit, altiorve sit eo mensuræ modo, quem, vti dictum, exporrecta brachia designant. Staturam hanc alij oblongam, alij gracilem appellauere, & rotundiorem illam obesam dixere. Cornelius Celsus corpus illud habilissimum dicit, quod quadratum est, neq; gracile scilicet, neq; obesum. Nam longa statura, vt in iuuenta decora est, sic maturiore conficitur senectute: solere enim homines huiusmodi supra modum mox incuruari, tã B Philosophorum rationes, quam historiarum exempla ostendunt, si quæ quotidie oculis offeruntur minus animaduertimus. Et Antoninum Pium huiusmodi fuisse tradit Iulius Capitolinus, vsumque eum ad emendandum vitium tabellis ex tilia, quibus pectus ad sustinendum pondus adstrictum fasciis obligaret.

CLARI VIRI. Cap. XXXV.

Proceriores statuæ quibus erigebantur, & quare.

QVOD tamen de certa hominis altitudine dictum est, non negarim proceriores statuas iis erigi solitas, qui vel victoria aliqua, vel præclaris aliis facinoribus supra reliquorum mortalium gloriam euecti sunt, vt Diagoræ Rhodio Olympionicæ statua decreta est quinque supra quaterna cubiti digitis. At Damageto eius filio paterna minor vno, cæteris maior digitis quatuor. Sunt qui habitam in his rationem putent, vt recta proportio oculis repræsentaretur: quoniam eiusmodi statuæ in columnas sublatæ, dum suspiciuntur, naturæ longitudinem excedant, in monstrosam quandam obesitatis speciem declinare videantur, spatio fallente oculum. Sed vt hoc non negarim, ita etiam plures C statuarum ordines fuisse, non ignorandum dixerim: pariles quippe, magnas, maiores, atq; maximas, alias, benemeritis & sapientibus viris, alias Regibus, Imperatoribusque, alias heroibus, diis alias fieri solitas. Sed in iisdem ipsis statuis non ea mensuræ consideratio, qua de nos agimus, perpenditur, cum in illis sua cuique proportio adiudicata esset, qua opus perfectissimum redderetur. In ratione vero nostra cum obesum, quadratum, aut procerum corpus dicimus, rationem eam inspicimus, quæ ad digitorum & numerum & proportionem quadret, vt hæc ab illa distinguatur. Hinc illud apud Tranquillum intelligi potest de Flauij Vespasiani habitudine quadrata, & quod apud Palladium est, *Sint boues nouelli, quadratis & grandibus membris.*

Idem de eodem, c. 20. Statua fuit quadrata compactis firmisque membris,

MVLIERIS STATVRA. Cap. XXXVI.

QVONIAM vero decet muliebrem habitudinem graciliorem esse, atq; ea de causa matronales virginalesque columnæ, quarum ratio ad humani corporis similitudinem primum excogitata fuit, proceriores quam Doricæ, quæ viriles nuncupantur. Hinc fit, vt quæ virum decet quadrata facies & habitudo, dedeceat mulierem, & qui virum probum Quadratum dicimus, mulierem Quadratam, & quadrantariam. Alia tamen ratione prostitutam intelligimus, de quo apud Plutarchum in M. D Tullij vita, & apud Tullium oratione pro M. Cælio, quod non à corporis dimensione desumptum, sed ab exigua ea stipe, qua parabilis habetur. Sedenim Siculi ad hæc vsque tempora meretrices vulgo Quadratas dicunt, easdem Itali reliqui, vel ab obsequio, vel ironice, Bonas fœminas appellitare consucuerunt.

De Clodia lo quiis Metelli vxore.

ROMA VETVS. Cap. XXXVII.

ET Roma olim quadrata, eaque specie primum ædificata, diuque permansit, vt quadrata Roma diceretur, præcipue locus in Palatio ante templum Apollinis, vbi reposita erant, quæ boni ominis

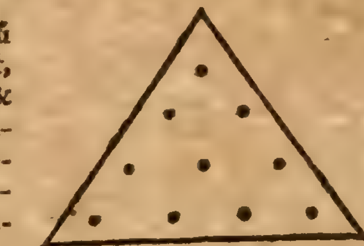
A nis causa in vrbe condenda adhiberi solita. Saxo autem munitus erat in speciem quadratam. Eius loci meminit Ennius eo versu,

Est nunc, & quis erat Roma regnare quadrata.

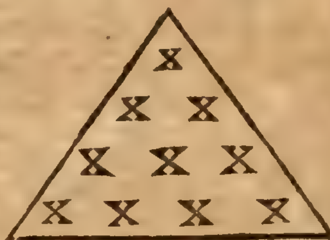
DE META. CAP. XXXVIII.

IAM metarum pyramidumq; ratio nos appellat, quarum significata referamus: & quoniam & quadrangulares & triangulares metæ reperiuntur, de quadrangularibus prius dicere incipiemus, argumento eo, quod præ manibus erat, inuitati.

FINIS.

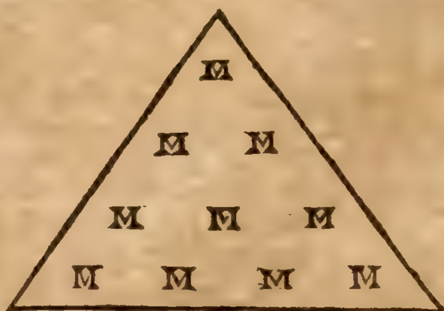

FINEM hæc aut operis consummationem absolutumq; modũ ostendit: siquidem myrias, qui decem millium numerus est, *Hinc Æn. I, His ego nec metas, id est, fines.*
B metam astruit. Numerus vero is ab vnitatibus multiplicatus, & maximus, & perfectissimus est, adeo vt sumpto ab vnitate principio, sit in myriadem finis. Pyramidis enim basis, vt apud Philonem est, longitudine pedum centum, ac totidem latitudine constituitur, quibus iuxta quadrati naturam multiplicis, in quē diximus numerum resultat: quem quia perfectissimum esse dictum est, finem itidem & exactum opus meta, & ter multiplicato denario constituta, significare dicitur. Decadis autem vis est quaternarius numerus: secundum enim compositionem à monade ad quaternarium punctis in vnum contractis ac supputatis, decas fit. Decies autem decem, centum: decies centum, mille: millia decies, summa perfectissima. Adstipulatur huic perfectioni architectorum etiam commensus, qui perfectionem in denario, *De denario numero.*

C quem antiqui τέλειον appellant, collocauerunt. Et Romulus, non ille quidem inter pastores, vt putat vulgus, educatus, sed Stabijs oppido nõ incelebri literis institutus, & vt Plutarchus attestatur, liberalibus artibus & disciplinis eruditus, ad eã quæ subsecuta est felicitatem ausu

D minime temerario via sibi adaperta, confirmatis iam rebus, regnoq; iam constituto, quæcumq; fecit & instituit, denario finiuit numero, vt puta Senatores in x. decurias, vrbem in curias xxx. in totidem decurias equites. Principes hastatos & pilanos denario finiuit. Annumq; demum in menses x. terminauit, quod ad nostram vsque diem tributo militibus erogando perdurauit. Addunt nonnulli, non temere esse denarium numerum tam pedum quam manuum digitis attributum, & os capitis à mento ad frontem summam, & manus palmam ad medij vsque digiti summum, mensura decies repetita, perfectam cuiusq; hominis altitudinem dimetiri. Quod vero Mathematici, qui altius Philosophantur, numeri perfectionem alij in senario, alij in septenario posuerunt, alterius est considerationis, quã in Digitorum commentario delibauimus, sed ad hos numeros illa nihil attinent. Huiusce perfectionis ergo Ægyptij, reges suos, qui mortales reliquos gloria præcessissent, honorare metis & pyramidibus, *Nempe ob auaritiam ducum.*

dibus quæ sepulchris eorum superponerentur, consueuerunt: de quibus, cum pleni sint historicorum libri, neque plura super Ægypti rebus miracula celebrentur, quam molium huiusmodi amplitudines, aliquot etiam ad hanc vsque diem perdurantibus, rem adeo notam verbosius prosequi superfluum existimaui, si vnum illud addidero, Nazianzenum minime respuere eorum opinionem, qui pyramides eas in Ægypto celebriores ab Iosippo Hebræo exædificatas putant, vt frumenti conditoria essent, & nomen rei consentire dicit, quod πυρὸν triticum vocant. Nam & apud Stephanũ, in ijs quæ Hermolaus Byzantinus compilauit, legas dictas eas ἀπὸ τῶν πυρῶν. Sed fabulã subiungit, ὃς ἐκεῖ συναγαγὼν ὁ βασιλεὺς, ἐνδείαν ἐποίησε σίτου, κατὰ τὴν αἴγυπτον, à tritico scilicet quod vndique congestum Rex eo contulerit, penuriaque Ægyptum affecerit, cum Iosippi consilium salutare fuerit, ne mortales fame, quæ per tot annos futura erat, absumerentur. Illas porro vulgus adhuc Granaria Pharaonis vocat. A

Pyramidũ origo & etymon.

DE TRINO. Cap. XXXIX. B

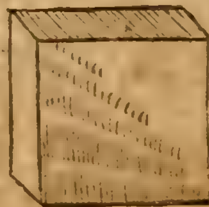
INTER hieroglyphicas has imagines, & trinum, triangularemq; pyramidem nonnulli adnumerant, cuiusmodi obelisci bases aliquot Romæ vidi, quod mysterium enodare, etsi profundioris ingenij, altiorisue disciplinæ opus esse non ignoro, in quo omnia, ad hoc vsque tempus ingenia præstantissima defatigata sunt: non absurde tamen me facturum existimo, si modicum quid vmbræ ad commenti huius rationem ex Philosophorum Theologorumque vetustiorum dictatis, pro re nata breuiter tetigero.

TRINITAS RERVM. Cap. XL.

Vnitates in rerum tres, & quæ.

TRES aiunt hi in rebus vnitates considerari, ita tamen mutuo connexas, vt ab vnitatis simplicitate minimè discedant. Est enim primum ea in rebus vnitas, qua vnumquodque sibi est vnum, sibique constat atque cohæret, cui quidam ex veteribus adeo fauere visi sunt, vt numerum ex natura rerum amouere cogitarint. Est ea secundo, per quam altera alteri res vnitur, & per quam denuum omnes mundi partes vnus sunt mundus. Tertia, atq; omnium princeps, est, qua totum vniuersum cum suo opifice, quasi exercitus cum suo duce, est vnum. Adest tripartitò considerata vnio hæc C vnicuique rei per suam vnam simplicem vnitatem, deriuatam ab vno illo, quod & primum vnum, & trinum simul, atque vnum est, à Patre inquam, Filio, & almo Spiritu. Nam & Patris potestas, omnia producens, suam omnibus largitur vnitatem. Et sapientia Filij rite omnia disponens, omnia inuicem vnit & copulat. Mox Spiritus amoris sui vinculo ad Deum omnia conuertens, totum opus opifici, nexu charitatis adiungit. Hinc illud Deo inditum amoris cognomentum, quo mortales affecti, primo Deum ipsum supra nos, supraque omnia diligere debemus, secundo loco nos ipsos, tertio proximum, sicut nos ipsos.

CVBVS. Cap. XLI.

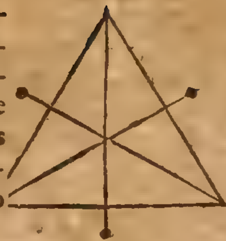
Obseruatio Mathematica de cubo.

ACCEDIT huc Cubis ex trigonalibus figuris, quatuor compactus triangulis cuius hieroglyphicum est SVPREMVM NVMEN. Nam cum in Mathematicorum datis punctum referatur ad monadem, linea ad dyadem: vtpote D quæ ab aliquo tendat ad aliquid, superficies vero sit ternarius, qui figuras inter rectilineas principium habetur, vt quoddam veluti elementum, inde si corpus solidum conficiatur, cubus erit, triangulis quippe quatuor rectilineis in corpus vnum coagmentatis atq; compactis: ita prima pyramis inter solida emicat, cuius basis, tres ostentat angulos. Quartus in ipsius figuræ summitate positus, vt numinis formam, ita & nomen apud Pythagoricos accepit. Addunt Magi, simplex quoq; triangulum æquilaterum Diuinitatis indicium esse, siue rerum cœlestium effigiem: vtpote quod sit sibi æquale, difficulter moueatur, & ad manum declinare non possit.

IVSTI-

A IVSTITIA. Cap. XLII.

Vt vero trini prosequamur significata, ternarium veteres, vt alibi etiam ostendimus, iustitiæ dedicauerunt, vt de Pythagoricis disciplinis Plutarchus ait. Iniuria siquidem afficere, neque non affici, cum extrema sint, & idcirco vitiosa, iustum æqualiter vtrimque reductum in medio residet. Sane Pythagorici non numeros tantum, verum etiam figuras deorum nominibus dedicarunt, quippe qui triangulum æquilaterum Mineruam appellabant, Verticigenam & Tritogeniam: propterea quod tribus perpendicularibus lineis ab angulis tribus dissecetur.

MINERVA. Cap. XLIII.

Qvod vero pertinet ad Mineruam, trigeminam eam nonnulli faciunt, propter anni tempora, quæ, vt sæpe dictum, apud Ægyptios tria tantum fuere: quippe, Ver, æstas, & hyems. Huic etiam tertium vniuscuiusque mensis diem dedicarant, cum à Lunæ coitu mensem auspicarentur, vt *Cur trigemina Minerua dicta sit.*
B Sthenis author est. Pallas enim, vt in eorum est Theologia, die tertia orta est. Et eandem & Pallada & Lunam pleriq; interpretantur. Hæc vero non prius quam tertio à coitu die se videndam exhibet. Quamquam non desunt qui Tritogeniam ea de causa dictam asserant, quod è Iouis capite orta prædicetur. Trito enim Bœotiorum linguà caput appellatur. Sane Diodorus Pallada aërem esse dicit, eumque incorruptibilem, eaq; de causa & virginem deam, & Iouis è vertice editam, confictum esse. Ad hoc facit Horatianum illud:

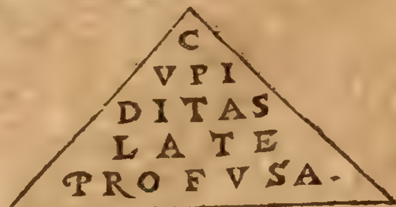
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Nam cum aër tertium ex elementis locum obtineat, Æthræ, quæ pro Ioue accipitur, omnino proxima est, & ternarius illi numerus recte datur. Missa facio quæ multa & varia de palude Tritone Græci fabulantur. Sed illud minime dissimularim, quod Democritus dixisse fertur, Pallada Tritoniam ea de causa nuncupatam, quod præcepta tria ad humanam vitam bene beateque degendam necessaria proposuerit, bene quidem consulendum,
C recte iudicandum, iuste denique agendum. In quem terminum omnis disciplinæ sanctioris finis dirigitur. Merito igitur ternarius, & triangularis figura ea, quæ lineis æqualibus describitur, & Palladi est, & iustitiæ dicata.

HVMANITAS. Cap. XLIV.

Svnt & alia figurarum triangularium significata, quæ Psellus libello De dæmonibus interpretatur. Ea libenter apponam, quia cæteris hieroglyphicis videntur minime dissimilia. Æquicrurem enim humanitatis symbolum aiunt, quod quidem vna breuiori linea descriptũ, indicat rationis modulum contractiorẽ esse, ac perinde multa effugere, quæ percipi non possint.

MORVM DISSOLVTIO. Cap. XLV.

D Vel si vna sit linea latiore productioreque, aberrare significat ab institutis, & à recta via, & plus æquo indulgeri quædam cupiditatibus.

CORRECTIO. Cap. XLVI.

Qvæ tamen lineæ si notentur contractæ ad aliarum normã, ostendit, ex perperam actorum pœnitentia vitæq; solutioris correctione, fieri nos posse longe meliores, quam anteacta vita fuerimus.

DÆMO-

DÆMONIACA NATVRA. CAP. XLVII.

Sex dæmonum genera.

SCALENVS autem dæmonum, & malarum potestatum figura dicitur, vsq; adeo inæqualis est, & à bono æquo remotus. Componitur autem ex senario numero, sed imperfecto, qui corporeis, & mundi huius inferioris rebus obnoxius est, quod in eo circũscriptiones corporeæ sitæ sunt, per eumque mundus hic inferior compositus esse imperite eo seculo putabatur. Ideoque aiunt sex genera dæmonum infra lunarum globum inueniri, quorum primum per sublimiorem aëra vagari tradunt, LELIVRON appellatum, quasi velint igneum significare. Secundum aëreum, quod in crassiori nebulosaq; regione sedem habeat. Tertium terreaum. Quartum aquatile vel marinum, à locis & regionibus in quibus oberrant, quarum curam gerunt. Quintum vero subterraneum, quod vel noctu, vel in puteis, & antris, & huiusmodi locis frequenter apparet, ne antrum Nursiæ fabulosum esse credamus, aut quem Diui Patricij puteum in Hybernia memorant. Nam & Cumis & alijs plerisq; locis responsa in antris dari solita, totius antiquitatis testimonio persuasum est. Sextum & vltimum est lucifugum, imperscrutabile ac tenebricosum penitus, algoriq; perpetuo damnatum. Id vero dæmonum genus modis omnibus mortales infestare creditur, Stygiosq; latices haustos spargere, vnde calamitates, pestes & fames cõsequantur. Adduntq; huiusmodi rerũ periti nomina, Actæum, Megalesium, Ormenon, Lycũ, Nicona, Mimona, Alastoras alios, alios Palamnæos appellatos, à quib. omnia in homines incõmoda cõgerantur. Sed hæc fortè plus nimio homini sublimium rerum cupidissimo, cum πάρεργα futura sint omnia quæ de dæmonibus loco hoc afferre voluerimus. Multiplices tamen eorum figuras & apparitiones, varijs rerum & animalium imaginibus conspicuas, toto opere, vbi hieroglyphicum tale aliquid deposcat minime dissimulauimus.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM.

LIB. XL.

DE IIS QVÆ PER VESTES ALIQVOT SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IANVM VITALEM PANORMITANVM.

ON parua quidem de causa, Iane mi iucundissime, Leo X. Pont. Max. quamprimum tuum de Trinitate poëma legit, ingenio & eruditione tua delectatus, pietateque in primis commendata, præclara tibi munera dari iussit, in quibus fuit & Palatinæ vestis ornatus, vt inter amicos admissum esse te, virtutis & optimarum artium ergo, omnibus innotesceret, tuque ad disciplinarum studia in dies magis incitarere. Quæ mihi tam iucunda acciderant, ac si omnia & iis longe maiora in me collata essent, qui tot annos amorem erga me tuum habuerim exploratissimum, quemque ego semper ob summum ingenium, suauissimos mores, singularem animi tui integritatem, fratris locõ dilexerim. Itaque cum ex remuneratione huiusmodi, quæ tibi obtigisset, magnam ego lætitiam concepissem, incensus ego quoque sum tanti Principis æmulatione, vt ipse quoque grato

grato erga te animo essem, pro voluptate ea, qua me tuo de commodo, addam etiam honore, affectum sentio. Qualescumque igitur essent opes meæ, ex iis aliquid ad te mitterre decreui. Atque vbi horrea aperuissem, vestes aliquot hinc tibi deprompsi, non eas quidem Lucculliano sumptu magnificentiaque comparatas, neque Mileti textas, neque, vt Pontificiæ illæ vestes erant, Tyria purpura saturatas, sed quales ex Ægypto me attulisse non ignoras, in quibus scilicet mira conspicitur parsimonia. Sunt enim vestes labore omnino curaque aliqua contextæ, sed materia admodum parca, iunco quippe omnes papyraceo, vt facile contemni possint ab iis qui nostri temporis luxum deliciasque consectantur, quibus nil facere videtur ad cultum, nisi quod carissime venierit. Vtcumque tamen, habendæ tibi sunt qualesquales fuerint: quas si foris in conspicuo vti verecundabere, certe, quæ tua est moderatio, domi tibi vsui esse poterunt. Non enim puto te ita repente superbum euasisse, vt quamuis Pontificiis in purpura tibi merito placeas, si quid tamen manibus meis elaboratum acceperis, id sis aspernaturus. Sed iam quid hoc sit supellectilis, explicemus,

---

DE PILEO. Cap. I.

QVEMADMODVM in vnaquaque re nihil est capite prius, ita vestium aliquot significationes dicturi, à pileo, quod præcipuum est capitis integumentum, conuenienter incipiemus.

NOBILITAS. Cap. II.

NIMIRVM vero is apud Græcos nobilitatis indicium fuit, hinc ea de causa Vlyssis caput pileatum fieri solitum autumant, quod magna scilicet ab vtroque parente nobilitas illi obtigisset. Nam apud Ouidium eam ita in Aiacem oggerit:

Hin forsan mos vt qui Magistri doctorisque titulo honorantur, pileum accipiant.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: sed enim quia retulit Aiax,
Esse Iouis pronepos, nostri quoque sanguinis author
Iupiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Acrisius illi,
Iupiter huic: neque in his quisquam damnatus & exul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in vtroque parente.

Metam. lib. 13.

Quod vero Castorum quoque capita pileata pingerentur, nil aliud sibi velle tradunt, nisi vt indicio esset, eos fuisse Lacones. Hos vero pileatos pugnare mos fuit, quo indomitum animum aduersus barbaros Reges & tyrannos significatione libertatis ostentarent. Quique aliquot ab hinc annis Venetias confugerunt Græci, extorres à Turca facti, nobilitatem suam & ingenuam libertatem vnanimiter pilei illius gestatione profitentur.

Mos pugnandi Laconum. Nam pileus libertatis symbolum, & ad pileum vocare, id est, ad libertatem.

LIBERTAS. Cap. III.

PASSIM enim in numis videas pileum ipsum cum inscriptione LIBERTATIS, vt in numo TIB. CLAVDII, in quo simulacrum est dextera pileum gestans, læuam expassam habens, cuius inscriptio est, LIBERTAS AVGVSTA. In Antonini item numo pileus à manu dextera pendet, læua hastam tenet, inscriptio, LIBERTAS COS. IIII. Sed in Caracallæ numo libertas ipsa præter virgam, & pileum, stellam etiam habet ante sitam. Aliter Libertatis argumentum figurabant per sigilla quatuor,

Tib. Claudij, Antonini, Caracallæ numi.

expeditis pedibus gradientia, quorum secundum & quartum fasces & secures alligatas gestarent, cum A inscriptione, BRVTVS. Vnde apud Virgilium legas,

Æn. libr. 6.

—— Animamque superbam
Vltoris Bruti fascesq; videre receptos.

Ab altera parte fœmineum caput est, cum inscriptione, LIBERTAS. Sed hoc nimirum in historiæ memoriam, quod exactis Regibus, partaque libertate, Cõsularis magistratus annuus authore præcipuè Bruto sit constitutus.

LIBERATORES PATRIÆ. CAP. IV.

Dion. li. 47.

QVOD vero in alterius Bruti numismatis cernere est pugiones duos adiecto pileo, Dion ex hoc Brutum & Cassium patriæ liberatores indicari dicit. Nam pugio cædem patratam omnino significat, pileus vero libertatem. In numo quodam argenteo venerandæ antiquitatis obseruaui fœminea capita ab vtroque latere singula, simplici quodam modo capillos collecta, in quo nihil aliud scriptum quam LIBERTAS. In numo Ser. Galbæ simulacrum est cum iaculo & pileo, cuius inscriptio est, LIBERTAS PVBLICA. Eadem in Neruæ numis aliquot habentur. Apud historicos legas seruos B nonnumquam ad pileum vocatos, vt apud Liuium XXIIII. *Postero die serui ad pileum, vocati*, hoc est, promissa concessave seruis libertas.

Ser Galba & Nerua numi. Serui ad pileũ vocati. Et apud Suetonium in Tiberio. Hæc ab A. Gellio lib. 7. cap. 4.

SERVILIS IMPROBITAS. CAP. V.

SECVS vero intelligendum de seruo pileato. Nam cum imposito pileo venundabantur, nequam & improbum esse seruum innuebant: significabat enim venditorem dominũ nihil super eo polliceri velle, quod postmodum ad præstandum cogi posse, exoluebatque ita se ab omni vinculo, quod posset ad redhibitionem trahere, de quo vide apud Cælium Sabinum, & alios.

THEODOSIANI. CAP. VI.

SPECTANDVM etiam erat trium ordinum Theodosianorum insigne, sub militum Præsentiali merentium, qui dimidium quiq; simulacrum humanum in clypeo gestabant, idq; manibus ab vtraque parte porrectis, quorum dextera vinculum, sinistra pileum prætendebat: quasi vellent innuere, C contumacibus se vincula iniecturos, obsequiosis libertatem donaturos. Sed enim de primis in Vulpis commentario diximus.

SECVNDI THEODOSIANI. CAP. VII.

IN eodem Canone, quæ apud insignes Maffæos Romæ vidi, gestamen erat, luteus taurus ad viridantis monticuli radices pictus, in summo vero collis vertice dimidius Æthiops dextera manu lorum, læua pileum prætendebat, passis hinc & inde manibus: id ipsi quoq; indicantes, in sua esse manu captiuos facere, & libertatem indulgere. Gestabant insigne hoc secundi Theodosiani. Ipsa vero palmæ facies hyacinthina, quasi cœli colorem præ se ferebat.

TERTII THEODOSIANI. CAP. VIII.

ERANT & tertij eiusdem nominis, eiusdemque ductoris, quorum parma in hunc modum facta præferebatur. Margo hyacinthini coloris circulo aliquantulum lato circumductus, sub quo alter contiguus angustioris spatij: inde facies media rubra, ab ima cuius parte albus erigebatur cippus in an- I gustum superne desinens, qui Lunæ speciem, cornibus sursum versis sustentabat. In medio parmæ insidebat Lunæ albus identidem circulus, cuius centrum late fusum nigri coloris erat. Supra circulum hunc album ostentabatur à medio sursum Æthiops eodem modo quo superior manibus exporrectis, eadem dextera loro, sinistra pileo munitis. Illud addam, eos Imperatoris triumphantis currum pileatos sequi solitos, qui fuerant è seruitute manumissi.

Vt Scipionẽ L. Terẽtius & T. Quintius Romani [illegible] [illegible] 4 [illegible] [illegible] co.

TRIPLEX LIBERTAS. CAP. IX.

ANIMADVERTENDVS apud Ausonium locus, eo versu,

Triplex libertas, capitisq; minutio triplex:

quod

A quod nonnulli legendum arbitrantur, *Capitis munitio triplex*, pro tribus pilei speciebus, vel triplici eorum conditione, qui pileum assequerentur. Sedenim minutio, inferius ostendemus, longe castior est lectio. Quod vero attinet ad libertates, tres manumittendi rationes erant. Prima, qua maiorem & iustam libertatem consequebantur, ita vt etiam ciues Romani fierent. Altera, qua Latini fiebant, ex lege Iulia Norbana. Postrema, qua in ordinem dedititiorũ ex lege Ælia Santia adscribebantur. Tres has manumittendi species tangit Boëtius primo Topicorum commentario. Apud Tacitum duas tantum institutas reperias. Quas vero Boëtius enumerat, sunt, census, vindicta, testamentum, de quibus apud Iurisconsultos copiosius, de his Plautus, Cassina: *Tribus*, inquit, *conduci non possum libertatibus, quin ego hodie illis comparem magnum malum.*

Tres manumittendi rationes.

FLAMINES. Cap. X.

SANE pileus apud Romanos Sacerdotij symbolum semper fuit. Nam Flamines à Numa cõstituti, quasi pileamines dicti, quamuis nõnulli arbitrentur à Flammeo, quod est capitis tegumentum,
B appellatos. Nam & infulæ, & mitræ, & amictus alij atq; alij sacrificulis attributi: sedenim vt in Sacerdotio pileum præstare fateamur, Fabij Pictoris authoritas facit, qui Flaminem ait non posse esse sub dio sine pileo, sub tecto autem, vt libebat: quem quidem morem in sacerdotio etiam nostro seruari nemo non videt. Domo enim prouehi præsulem sine pileo, nefas habetur.

Flamines vnde dicti.

HIPPOCRATES. Cap. XI.

ANTE alias autem antiquorum statuas Hippocratis imago pileata celebratur, eoq; habitu multis locis erecta. Ex eo nonnulli hieroglyphicè interpretati sunt partem eam custodiendam, in qua, tanquam in domicilio, princeps animus resideret, totaq; intelligendi vis collocata esset. Alij ex Græcis solam hominis nobilitatem inde intelligi volunt: vt pote qui cognationem ab Apolline & ab Hercule traheret. Nam eum ab Æsculapio oriundum senatus Atheniensis testatus est publicis etiam monumentis. Id vero si ad libertatem referamus, cui potius Liberatoris nomen accommodare debeamus, quam illi, qui tot mortalium corpora morbis tot obnoxia liberauit, & bonæ restituit valetudini,
C sitque humanæ incolumitatis author appellandus, si merito eum titulo honestare voluerimus? Non defuere tamen qui rem maligne admodum interpretarentur, & quod illi honoris causa datum erat, modo caluitium, modo imbecillitatem capitis, modo quid ijs inanius tradiderint inde significari. Quod quidem de Pericle memoriæ proditum est, qui ea de causa pileo vti consueuerit, quia capite esset supra modum acutiore, vnde ab æmulis σχοινοκέφαλος appellabatur. Hinc etiam, vt alibi diximus, statua eius cum casside posita. Formam tamen hanc, quæ dedecori nonnullis adscribitur, Genuenses honorificã, & adeo ingenuam ducunt, vt obstetrices statim nato puero nihil diligentius curent, quam infantuli caput tenerum, palmis digitorum complexu complicatis, adstrictum producere, & fascijs colligatum, donec solidius fiat, conseruare.

Pileata Hippocratis imago quid.

Caput instar iunci acuminatũ.

Genuensiũ obstetricum mos.

FORMA PILEI. Cap. XII.

ANTIQVA vero forma pilei est, quam Lucianus in Dipsade describit, dimidium quippe corticis alicuius oui. Nam apud Garamantas ex struthiorum ouis singulis in æquas partes dissectis,
D bini fiunt pilei. Tanta ibi est eius oui magnitudo, eoque capitis tegumento populi illi sibi plurimum applaudunt. Ea porro pilei figura est in numo, quem Imp. Gordianus Pius Fel. Aug. cusit, cum signo ab altera parte, cuius læua hastæ toto cubito surrecto innititur, dextera pileum ea qua dictum est forma prætendit, inscriptio, LIBERTAS AVG. Non negarim tamen in aliquot monumẽtis, vbi signa maiora sunt, extremum pilei marginem paululum sursum versus inflecti, vt in statuis aliquot obseruauimus, præsertim Mercurij. Sed & numismata pleraque eam pene speciem ostendunt. Variatum autem apud has & illas nationes, vt alij marginem dilatarint, tam pluuijs amoliendis, quam sereno vmbris captandis: alij cauam partem presserint, alij alte sustulerint, eamq; acuminatam, alij produxerint, alij planam esse maluerint. Neq; tamen nescius sum pilea apud Romanos ex lacernis cęsis consui solita, quod & apud Papinium & Martialem habetur, quem morem longo antiquatum tempore, nostra ætas

Gordiani numus.

Vt Hispani
Vt Galli.

reuocauit, pileamque elegantissima ex cõsutis panni frustulis quatuor, tam ad ornatum capitis, quam etiam ad vmbellæ vsum fecit, non ea tamen oui singula dimidij speciem referentia, sed quatuor veluti costis ad quatuor instar mundi cardinum assurgentibus diuisa, ita tamen vt quarta desideat in plicam, quasi polum describat, quem

Georg. li. 1. *Sub pedibus Styx atra videt manesq; profundi:*

argumento, nos cœli semper memores esse debere, cuius figura quadam capita contegamus. Sacerdotes vero hoc plurimum vtuntur capitis tegumento.

DE INDVMENTIS. Cap. XIII.

QVANTVM vero ad reliqua pertinet indumenta, cum multi materiam eam pertractarint, nobis non est consilium singula recensere, sed pauca admodum quæ vel remotiora vel ab alijs diuersa videbuntur, & aliquid sapiant hieroglyphicum.

ROMANVS. Cap. XIV.

MISSAM itaq; faciemus togam, cuius figuram Quintilianus satis explicauit, cum nulli non innotuerit per eam ita Romanum ciuem indicari, quemadmodum per pallium Græcum hominem. Vnde Latinæ Comœdiæ, in quas scilicet Latinæ personæ inducuntur, *Togatæ* vocitantur, *Palliatæ* vero, quæ per Græcas personas aguntur. Sed hoc Virgilius explicauit, cum dixit:

Togatæ & Palliatæ Comœdiæ.

Æneid. li. 1. *Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.*

CIVILIS. Cap. XV.

AT eum quidem Romanum per togam intelligebant, qui ciuilia negotia tractaret, siue, vt diceret Horatius, *ciuilibus vndis mergeretur.* Vnde Martialis: *Toga rara, mens quieta.* Nam Marcellus vestimentum eam esse tradit, quo amicimur in foro negotiaturi. Cæterum toga non solum viri, sed etiam fœminæ vtebãtur. Varro de vita populi Romani, vt apud eundem citatur, de togis loquens: *Ante enim olim fuit commune vestimentum & diurnum & nocturnum, & muliebre, & virile.* Hinc apud Propertium legas:

Epistola 1.

Siue togis illam fulgentem incedere Cois.

Tertulliani dictum memorãdum.

Tertullianus cum notaretur, quod indumenta Romana fastidiret, pallioque potius vir tantus vteretur homo minime ambitiosus, causam tuetur suam, euitareque se eo habitu & impensam & incommodum respondet, cum toga vestis sit admodum onerosa ait enim: *Conscientiam denique tuam percontabo, quid te prius in toga sentias, indutum, anne onustum? habere vestem, an baiulare?*

PAX. Cap. XVI.

QVONIAM vero ea quæ domi fieret Reipublicæ administratio, vel ciuilis vitæ negotiatio, longe diuersa videretur à bellicis negotijs: inde factum vt pro pace nonnumquam toga acciperetur, quippe cum de ea vitæ ratione dicatur, quæ pertinet ad forensia.

In toga, dignitatis principatus est datus. Cic. 1 offic.

BELLVM. Cap. XVII.

SED sagum cum militare omnino sit indumentum, cuius scilicet vsus expeditiorem ad itinera & negotia hominem reddit, pro bello poni solitum. In arma togæ apponuntur, de quo celebre illud Ciceronis dictum: *Cedant arma togæ.* Nam ad hunc vsque diem nationes pleræque, præsertim Galli, viros militiæ deditos breuis indumenti vocabulo designant, cum Sacerdotes, legum professores, ac negotijs ciuilibus deditos, longæ vestis nuncupatione describant. ita duplex hominum genus distinguentes, quemadmodum veteres per togam & sagum varia hominum studia significabant. Facit ad hoc Tullianum illud ad Cæsarem iuniorem lib. Epistolarum 1. *Prid. Nonas Feb. cum ad te literas mane dedissem, descendi ad forum togatus, cum reliqui consulares sagati vellent descendere.* In Canone autem illo, vt hoc κατὰ πάρεργον, non importunè tamen inseramus, qui apud Maffæos Romæ habetur, de Militũ Roma-

Per togã & sagum hominum distinctio.

Hinc Cicero in Philippicis ad saga ire pro ad arma procurrere 6. 7. 8. & 13. hinc sagati, i.e. armati.

A Romanorum ordinibus, nuncupationibus, vexillis, & gestaminibus, ad Theodosium & Valentinianum inscripto, lata de Thoracomacho indumento laneo Lybicis pellibus cooperto mentio est. Sed vsitatissimus semper fuit corij vsus in militaribus tegumentis. Hinc apud Maronem nonnulli, *Æne. lib. 7.*

——Lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti, vestigia nuda sinistri
Instituere pedis, crudus tegit altera pero.

PLEBECVLA. Cap. XVIII.

TVNICA autem, plebeculæ signum erat, eaque etiam serui vtebantur. Vulgatissimum enim est, Tunicatum aliquem ex Romana plebe significari. Vnde Horatius, epist. lib. 1. epist. 7.

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Quæ vero esset tunicæ species, Nonius explicauit, cum sine manicis eam esse dixit, & plurimum talarem sine manicis esse ostendit, indumentum aptum ad opera facienda, eaque gens otij propemodum nescia erat. Hinc Virgilius vulgo gratulaturus, manicatos irridet, vtpote minus idoneos qui bella B negotiave, aut artes vllas tractēt. Numanum enim Latinum hominem sui generis strenuitatem iactantem, & imbelliam Phrygibus obiectantem, ita loquentem inducit:

Vulgus imperitū & tunicatus populus trāseuntes nomine vocat.
Corn. Tac. in lib. de Oratore.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. *Æneid. li. 7.*

ILITHYIA. Cap. XIX.

SED vt antiquiora repetamus, Atheniensium institutum fuisse Pausanias tradit, vt Ilithyiæ simulacra ad imos vsq; pedes contegerentur. In Diuinis vero literis tum tunica, tum color eius hieroglyphice consideratur. Pontifex enim præter interiorem tunicam, quę fit ex lino, materia quippe terrestri, Podere etiam vel hypodyti dicamus hyacinthino induebatur. Cœlestis enim color, dubio procul est hyacinthinus, monimentoq; est cœlestia demum meditanda, cœlestia tractanda, cœlestia discutienda, totamq; mentis agitationem circa ea, quę cœli sunt exercendam. Sunt vero interpretes, qui non Hypodytin, sed Epandytin edidere, quod indumentum signat quod superinducitur, nimirum enim hypodytis interior est tunica, quæ primam nostram indicabat generationem, vt apud Hierosoly-C mitanum Hesychium. Alij exponunt, quia hominem ostendunt interiorem: alij tunicam huiusmodi iustitiam interpretantur.

Hypodytis Pontificis indumētū.

DE PODERE. Cap. XX.

EST autem poderes, vt Eucherius, sacerdotalis vestis linea, corpori penitus adstricta, eademq; talaris, ἀπὸ τῶ πόδων appellata ποδήρης, quæ & subucula dicitur. Per hanc igitur, quippe quæ vestimentis aliis subiiciebatur, doctrinam sacratiorem intelligi veteres Theologi tradiderunt. Exodo: *Et fecerunt vestimentum poderum sub vmbone, opus textile, totum hyacinthinum.* *Exod. c. 28.*

PVDICITIA. Cap. XXI.

QVOD vero in numis & monumentis aliis antiquis velatæ nonnumquam facies obseruantur, cū inscriptione PVDICITIÆ, non tam ob flammeum, quo nouæ nuptæ faciem obnubere solitæ sunt, cum ad virum traducerentur, vnde illis nuptarum nomen, quam ob historiam institutum crediderim vt ita fieret. Ab Icario enim Penelopes patre simulacrum eiusmodi dedicatum Pudori ferūt, D Græcique historiam super hac re huiusmodi conscripsere. Cum Icarius ab Vlysse frustra contendisset, vt Lacedæmone habitare mallet, id demum filiæ persuadere conatus est, cumq; acrius instaret, ne se desereret, Vlysses iussit vt ea sponte sequeretur, aut cum patre, si grauaretur, Lacedæmona rediret: Penelope obtecta facie, nihil quicquam respondebat, quare pater intellecta filiæ sententia, eam dimisit, & in facti monumentum, eo loco pudoris simulacrum erexit, quod in Laconia spectabatur. In numo, cuius inscriptio est, SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. ab altera parte dea sedens velo faciem cooperta, digito dexteræ indice ad iugulum admoto conspicitur, cuius inscriptio est, PVDICITIA In alio Herenniæ muliebre sigillum sedens cum conto in læuam vlnam iacente, dextera velum ante faciem obducit, inscriptio est, PVDICITIA AVG. In eo quoque, cuius literæ ab vna parte sunt, MARCIA OTACIL. SEVERA AVG. ab altera sigillum est, quod velum in faciem

Sabinæ Adriani Aug. & Herēniæ numi.

prætendit, cum simili inscriptione, PVDICITIA AVG. In altero eiusdem Otacillæ cum eadem inscriptione & specie, quæ velum eodem modo prætendit, læua radium tenet, sed nomen ita scriptũ est, MARTIA OTACIL. SEVERA AVG. cum in altero MARCIA per c literam in ordine quartam, habeatur, quod quidem ostendit, eo quoq; tempore eamdem fuisse pronunciationem literæ T, quæ nunc est, cum post I vocalis altera subsequitur. Quamuis ętate nostra fuerint publici non postremi nominis professores, qui longe aliter sentirent, blesitatemque eam in T litera suapte vi sonora, peruicaciter abhorruerint. Sed enim puto ego variatum in numis, quia alij Marciæ nomen à Marco, alij à Marte deductum existimarint. Sed vt ad Flammeum redeamus, quo noua nupta olim cooperta ducebatur ad virum, crocei coloris id plurimum fuisse comperio, vt apud Maronem, Cyri:

Flammeus nouæ nuptæ virum.

Vt tibi Corycio glomerarem flammea luto.

Aeneid. lib. 1.

Idem alibi pro maximo negotio habet, venerabile matronalis ornatus donum celebrare:

Ibidem.

Circumtextum (quippe) *croceo velamen acantho,*
Ornatus Argiuæ Helenæ, quos illa Lycenis
Pergama cum peteret, inconcessosque hymenæos
Extulerat, matris Ledæ venerabile donum.

Neque satis semel hoc dixisse, sed paulo post mirari Tyrios ait:

Pallamque & pictum croceo velamen acantho.

Sed & cultus concessus quam magnificus addat hominibus authoritatem.

Hoc illud est quod Cyprianus ait, continentiam & pudicitiam non in sola carnis integritate consistere, sed etiam in cultus & ornatus honore, pariter & pudore. Solicitus admodum in hac re Tertullianus mihi videtur, qui non solum velamen huiusmodi *Armaturam pudoris* vocat, *verecundiæ vallum, sexus fœminei murum, qui nec suos emittat oculos, nec admittat alienos*, verum etiam modum præscribit, ad quem velaminis illius forma produci debeat: *Quantum*, inquit, *resoluti crines occupare possunt, tanta est velaminis regio, vt ceruices quoque ambiantur. Ipsæ enim sunt quas subiectas esse oportet, propter quas potestas supra caput haberi debet. Velamen iugum illarum est. Denique bonum esse*, ait, *vt mulier vsque ad lumbos à capite veletur. Iudicabunt nos*, addit, *Arabiæ fœminæ Ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato contentæ sint dimidiam frui lucem, quam totam faciem prostituere: mauult enim fœmina videre quam videri.* Nam & qui Flammeum describunt, vestem alij, tegmen alij esse dicũt, quo matronæ capita tegebant, dictumque volunt à Flaminica, quæ vxor Flaminis erat, boni ominis causa, quippe cui vsque adeo iniuncta erat pudicitia, vt vni illi diuortium facere non liceret. Sanctissimumque præceptum est apud Christianos fœminis, ait Adamantius ex Paulo, vt cum orãt, habeant velamen supra caput, propter Angelos, qui sanctis assistunt, & in Ecclesiis versari delectãtur: quos quidem nos, qui sumus peccatorum sordibus inquinati, videre nequaquam possumus.

Fabius li. 8. Instit. orat.

ALBATÆ. CAP. XXII.

Albæ vestes quid notet.

IPSI vero colores etiam hieroglyphicum quid sapere videntur. Nam Flamen, vt Varro tradit, cum Ioui sacra ferebat, totus albatus erat, & pileum etiam gestabat album. Magi sane in Perside dicebãt. Deum ipsum non delectari nisi albis vestibus, quod ego ex Salomone desumptum crediderim, qui durn morum candorem, & animi puritatem persuadere intendit: *In omni tempore*, inquit, *candida sint vestimenta tua*, vtpote qui ætatem nullam, officium nullum, nullum otium & negotiũ toto vitæ tempore sinceritate & innocentia vacuum esse debere præcipiat: ita enim sacræ literæ vestimenta accipere consueuere, ita veterem hominem exuere admonemur, ita qui nuptiali veste non ornatus, conuiuio nuptiali Regis discumbere ausus erat, ad cruciatum in vincula conijcitur.

Sic Cicero 2 lib. de legibus Color albus præcipue decorus Deo.

Et si peccata vestra purpura instar rubuerint, adeo vt niuis dealbabo.

VESTALES VIRGINES. CAP. XXIII.

QVÆ vero suffibulo amictæ sacrificabant, virgines Vestales erãt. Fuit vero suffibulum vestimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum, quod illæ in capite sacrificantes habebant, idque sub mento fibula comprehendi solebat, vnde nomen. Eadem pene specie qua suffibulum erat, Romanæ matronæ nunc vtuntur, cum domo exeunt, pudicitię simul & pietatis, quę duo in illis egregie vigent, indicia & vera & manifesta.

Esaiæ c. 1.

LIBER

A

LIBERTAS. Cap. XXIV.

LIBERTOS manumissione accepta, alba veste decorari solitos id ostendit, quod apud Tertullianum legitur de famulo libertate donato. Atqui & vestis albæ nitore, & aurei anuli honore, & patroni nomine ac tribu mensaque honoratur. & alibi talia, vt aduersus Marcionem lib. 5. *Et sacræ tincturæ candidatis mos fuit albam vestem induere*, de quibus eleganter Pontius Paulinus:

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niueos, corpore, corde, habitu.

Neque minus luculenter Fortunatus:

Candidus egreditur nitidis exercitus vndis,
Atque vetus vitium purgat in amne nouo.
Fulgentes animas vestis quoque candida signat,
Et grege de niueo gaudia pastor habet.

Et quoniam per hebdomadam Paschatis vna tingi plures consuerunt, ea de causa feriæ illæ, quæ ad hoc omnes institutæ sunt, & quæ subsequitur hebdomada. *In albis* adhuc appellatur. Erat vero signũ quoddam manumissionis, de quo supra dictum.

B

MODESTIA. Cap. XXV.

ERAT & modestiæ signum alba vestis, animiq; qui præsentibus æquus, nihil vlterius tentare videatur: vti purpura ambitionis, animiq; sublimis & vasti, amplitudinis, magistratusque summi. Sane cum apud Alexandrum quidam Antipatri parsimoniam atque modestiam commendaret: *Foris*, inquit Alexander, *albo vtitur pallio, intus vero totus est purpureus*: fictam notans in homine ambitiosissimo, qui maxima quæque appeteret, parsimoniam.

Hinc cãdidati cultu integritatẽ præ se ferebat, in Magistratus petitione.

LEGES, VETVS ET NOVA. Cap. XXVI.

SED vt ad nostra redeamus, Canticorum cantico legitur, *Fratruelis meus albus & rubicundus*, quo loco Diuinarum literarum interpretes, per colorem album Legem veterem intelligunt, per rubicundum, prædicationem Euangelij, vtrumq; autem in Christo: ipsius est enim Lex, ipsius Euangeliũ. Sane vbi Leuitico de cicatricibus agitur, *albam*, aiunt, *cicatricem* Legis transgressionẽ significare. Ita illi omnia hieroglyphice sunt intelligenda.

Cant. c. 5.

C

DE STOLA. Cap. XXVII.

STOLAM apud veteres inuenias matrimonialis pudicitiæ signũ, de qua Tertullianus plura. Ouidius amoris & impudicitiæ præcepta daturus, quo se tamen verecundum assimularet, ait:

Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
Quæq; tegis medios instita longa pedes.

Hinc Tibullus, Impediat crines nec stola lõga tuos.

BAPTISMVS. Cap. XXVIII.

EVANGELII vero locum, *Cito proferte stolam primam*, pro iuuene perdito, qui redierat in viam, veteres aliquot Theologi accipiunt pro baptismo, vt apud Eucherium. Supra vero exeuntibus à baptismatis tinctura, vestem albam parari ostendimus.

Luc. 15.

D

DE ATRATIS.

SACERDOTES ÆGYPTII. Cap. XXIX.

CONTRA vero nostrorum mores, sacerdotes Ægyptij, cum supplicabant, nigris vtebantur vestibus, neque alias quam nigras vestes eum decere arbitrabantur, qui diis preces allegaret: quippe vt terram ipsam supplicare significarent, ex qua mortales conformati sumus. Ea vero apud ipsos nigra figurabatur.

CERES ET FALACRALIS FLAMEN. Cap. XXX.

ET Cereri nigra vestis apud Arcadas induebatur. Et Falacralis flamen nigro vtebatur pileo: erat enim Plutonis: cui cum immolabant, vestibus vtebantur nigris, quem colorem aiunt inferis diis dedica-

Etiamnum viduis hodie.

dedicatum. Et lugentium vestis maxime nigra erat, vnde eas Varro Anthracinas vocat, quasi carbonarias velit dicere: ἄνθρακες enim Græce, Latine carbones appellantur. A

ÆRVMNOSVS. Cap. XXXI.

Saccus seu saccū apud Hebræos.

APVD Hebræos luctus supremæque mœstitiæ indicium vestis erat saccus, & Saccium appellata, humilis illa quidem, abiectæ vilitatis, & informis, quæ quidem induta calamitatem, qua quis oppressus esset, indicabat, conscissa vero lætitiā. Genesi, ὁ δὲ Ἰακὼβ σακκίον ἐξαψάμενος, καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς ἐκαθέζετο, *Iacob autem saccium indutus, magnitudineque mœroris oppressus, humi assedit.* Sunt qui cilicium interpretentur. Sed & Græci Sacci vocabulum vsurpant. Vtrumque, vestem huiusmodi inducere consuerant, cum in ærumnas, quæ omnem superarent consolationem, incidissent. qua demum leuati saccum discindebant. Vnde Psalmo trigesimoquinto legas: *Ego autem cum mihi molesti essent induebar sacco, & macerabam ieiunio animam meam.* Eodem autem significato color niger luctum, & quam Theologi nostri facti pœnitentiam vocant, indicare plerisque locis manifestum. Nam atratas in luctu vestire, à rerum primordio ad hoc vsque tempus vnanimi omnium consensu factum. Tum illud Leuitico celebratur, *Si non capillus niger fuerit*, quod exponunt: si nullum pœnitentiæ signum per lachrymas dederit, aut aliquem omnino mœrorem præ se tulerit. B

MAPPA. Cap. XXXII.

Mappa vsus

ET mappa veli genus, quod mensis insternimus, quoque abstergendis manibus vtimur, hieroglyphicum suum adepta est, si quidem ea signum erat in ludis, quo Equi de carceribus excitati cursum arripiebant: mittebat enim Prætor eam cum signum daret, quod nunc clangore tubarum significatur, de quo apud Martialem habes:

Cretatam Prætor cum vellet mittere mappam,

Nero libertos suos id facere voluit, quod tanto apud veteres honori ducebatur. Nam apud Liuium legas VIII. ab Vrbe cond. L. Plautio Prætore graui morbo detento, Dictatorem creatum fuisse, qui ludis Romanis signum daret quadrigis emittendis: qui eo ministerio functus, Dictatura se abdicauit. Hodie quoque, mi Iane, Romæ munus id ad ornatissimos viros defertur. Nam, vt non ignoras, Angelus Cæsius Aduocatorum facile princeps, & Cardinalis pater, & nobilissimus vir Petrus Menus, tam eruditione, quam domestica celebritate insignis, duo S.P.Q. Romani Cancellarij (is enim titulus apud omnes Europæ Principes inter honoratiores hodie celebratur) inter alia præfecturæ tam præclaræ munera, cursorum in stadio emittendorum etiam negotio præficiuntur. C

PALVDAMENTVM. Cap. XXXIII.

Sed & lictores authore Liuio.

TRIBVNVM, vel Præfectum, aut Præsidem aliquem ex habitu significare qui volebant, imaginem eius paludamento insignem faciebant. Erat enim paludamentum vestis militaris, quo Duces, Tribunique, & Præfecti ad id munus electi, cum in prouinciam proficiscebantur, vti consuerunt, indeq; Paludati dicebantur, quemadmodū milites præcincti. Paludamentū Nonius chlamydem mox appellatam dicit, sed id quoq; antiquum nomen. Sed enim, omnia militaria ornamenta, paludamenta dicebantur. Vnde Verrio libris auguralibus: Paludati, armati ornatique sunt.

RVBICVNDA. Cap. XXXIV.

RVBICVNDA vestis, tunica vel pallium deprompta, pugnæ acieive committendæ hieroglyphicū apud Romanos habebatur, de quo in Marcello, & in Pompeio, & in M. Bruto, Plutarchus. D

LÆNA. Cap. XXXV.

Æn. lib. I.

ET læna vestimentum militare, quod supra omnia vestimenta inducebatur, de qua Maro:

Tyrioq; ardebat murice læna:

Id vocabuli à Græcis dubio procul mutuo sumptum, qui genus id indumenti χλαῖναν, dicunt.

VERSICOLORIS. Cap. XXXVI.

Et lasciuia etiā, ideoq; fœminis prohibita.

VERSICOLORIS vestis adolescentiæ hieroglyphicum est. Eaq; de causa veteres Comici adolescentis personam versicolori veste indutam in scenam inducebant: vt scilicet ingenij volubi-

litatem

A litatem, cupiditatumque varietatem, in ea ætate præcipuam commonstrarent. In Iosippo vero puero per versicolorem vestem doctrinarum & virtutum copiam, quæ iam ex eius indole concipiebatur, intelligit Adamantius. Quod vero lex nostra præcipit, vestem ex duobus textis non induendam, eo respicit, quod minime debeas Christum adorare simul & dæmonas: id enim est abominabile vestimentum. Non vult enim hominem semel Deo dicatum, diabolicis sese immiscere negotiis, neq; simul orationibus incantationibusq; vacare, & huiusmodi alia, quæ in spiritus contumeliam quotidie fiunt. Neq; vetat hoc lex in textis tantum, verum etiam diversi generis animalia commisceri prohibet, circumcisionem quippe, atque baptismum, vt ait Hesychius, non esse commiscendos.

Liuius lib. 34. ex lege Oppia. Vestem ex duob. textis induere vetitum, & quare.

LINTEA. Cap. XXXVII.

LINTEA vestis alba supra cæteras vestes inducta, puellaris ætatis indicium fuit, quod eo genere amiculi apud veteres puellæ ante duodecimum annum vtebantur. Hinc illud apud Afranium citatur: *Puella non sum, supparo si induta sum.* Vult vero Nonius supparum linteum esse femorale, vsq; ad talos pendens, dictum quod subtus appareat. Sunt etiã puellares vestes ex Varronis iussu, chlamydes, B encobomata, ac parnacides, quas iubet vt puellæ habeant, potius quam togas. Vtcumque, longa vestis omnino fœminea est, aut citharœdica, de qua Maro:

Supparum Nonij.

Ænei. lib. 6.

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Ita Propertius libro II.

Pythius in longa carmina veste sonat.

FIDES LVBRICA. Cap. XXXVIII.

NONIANVM vero supparum adducit in memoriam mihi linteum alterum, quo mulieres hodie passim vtuntur domi. Id infra thoracem accingitur, & ad pedes vsque propendet, anterioresq; tantum partes velat, vulgo non improprie gremialia vocantur. Habet hoc vestimenti genus hieroglyphicum suum. Nam & prouerbium est. *Nec mulieri, nec gremio credi oportere,* quod & illa incerti & leuis animi sit, & in gremio posita plerumq; cum in obliuionem venere, illis temere, surgentibus, pro- C cidunt.

Ad verbum ab Erasmo, Chil. 4. centur. 4. prouerb. 89.

FIDEI CREDITVM. Cap. XXXIX.

SINVM hunc Latini mihi videntur appellasse, quamuis eius locutionis late patet vsus, præsertimq; vbi potestatem aut quid fidei creditum significat, vt altero & vigesimo Pandect. libr. Tit. 3. Scæuola: *Titio C. do, lego, quæ mihi pertulit: quæ ideo ei non caui, quod omnes fortunas, & substantiam, si quam à matre susceperat, in sinu meo habui, sine vlla cautione.*

Scæuol. 1 lib. Pandect. 21. Titulo, de probationibus.

PRÆTEXTA. Cap. XL.

PRÆTEXTAM nonnulli putant togam fuisse, quæ ad talos vsque produceretur, dictã quod in ea purpura prætexeretur. Per eam honorem intelligebant, qui esset cuipiam habitus: honestorum enim prætexta erat, ait Pædianus, toga viliorum. Alij nomine hoc purpuream quamdam fasciam valde latam intelligunt, quæ tamen multipliciter plicata in angustum contraheretur, atq; ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ modũ circumduceretur, nunc eius capita vtrim- D que ab humeris in pectus demitterentur: cuius generis amicula Romæ plerisque antiquorum statuis inducta conspicias. Et in Veneta nobilitate qui togati incedunt, eo omnes amiculi genere vtuntur, eo excepto, quod purpurea apud eos in vsu non est, sed ex nigra panno plurimum. Purpura enim non nisi magistratibus conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoque, & cum primi honores, quos procuratorios vocant, alicui differuntur (sunt vero hi sacrarum largitionum præfecti) tunc consanguineis & cognatis & affinibus licet per aliquot dies vti purpura in lætitiæ gratulationisq; significatũ. Sed admonet me color purpuræ, vt quid in Diuinis literis manus coccino præligata sibi velit, exponam: Zaræ manus inquam Iudæ filij, quæ se de matris vtero porrexit: nulli enim dubium esse id hieroglyphicum, per quod Theologi, vt apud Irenæum est, Iudaicum populum simplicibus legis operibus & circumcisionis sanguine insignem, qui prius apparuerit, seq; mox retraxerit, loco alteri fratri,

Apud Venetos prætexta in vsu.

Idem Macrob. lib. 1. Sat. c. 6. Prætexta Nonii, & prætextata fabula.

qui & ipse in vtero matris erat, dato interpretantur, & per Pharea Christianos, qui secundo loco cogniti hæreditatis primigeniæ messem abstulerint. Sed vt Romam repetamus, antiquissimũ apud Roman. quoque fuit, vt magistratus prætexta vterentur. Nonius quoque ait, prætextam insigne Romanum esse, quod supra tunicas honorati quique sumerent. Et prætextatæ fabulæ dicebantur, vt apud Festum legas, quæ res gestas Romanorum continebant, in quibus scilicet Imperatorum negotia agebantur, Regesque Romani vel Duces inducebantur. A

PALMATA, ET TOGA PICTA. Cap. XLI.

IOVIS quoque imago tota prætexta insignis dedicabatur, cui & palmatam tunicam, & togam pictam adiiciebant: quo habitu triumphales etiam viri conspicui incedebant, vt apud Liuium legere est lib. 10. Et apud Iuuenalem triumphantem vides in tunica Iouis superbire.

PVDOR. Cap. XLII.

Ætas prætextata. Macrob. ibidem.

QVANTVM vero pertinet ad pueros, præcipuum prætextæ significatum fuit, vt pudorem indicaret, quem scilicet ætas ea, quæ Prætextata dicebatur, sibi proponere deberet, eiusque rei indicium esse purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis factisq; omnibus amandam. Quod si nuptialibus, de quibus apud Catullum, ad aliqua petulantius dicenda adhiberentur, quod id facere liceret prætextæ iure minime violato, eam in id tempus abiiciebant. Hinc pro lasciuo sermone atque licentioso, alij qui prætextatum dixere. Sunt vero hæc quæ tangit Seneca, Medea: B

Festa dicax fundat conuitia Fescenninus.

Ita Catullus:

Nec diu taceat procax Fescennina locutio.

Ea vero qualis sit, ad multos qui subsequuntur versus explicatur.

MANIPVLARIS. Cap. XLIII.

Suetonius in Augusto c. 25. Ordo manipularis. Manipulus.

CALIGA quoq; suum habuit hieroglyphicum, vt scilicet eius ordinis militẽ indicaret, qui manipularibus præfectus esset: eo enim calciamenti genere vtebantur. Subiecti hi Centurionibus, & Caligati dicebantur, vnde apud Tranquillum legas de Augusti facilitate, qui vallares muralesq; coronas sæpe etiam Caligatis tribuerit. Inter hos infimæ notæ milites, quia & enutritus, & assidue versatus erat C. Cęsar, qui Tiberio successit in Imperio, ab eo calciamẽti genere Caligula vocitatus est. Qui vero esset manipularis ordo, & quo militum numero constaret, quoque signo turma huiusmodi cognosceretur, minime dissimulandum. Apud Liuium enim numerus x x x. militum sub manipulo cogebatur, vno quippe vexillo. Manipulus vero pręcipue dicitur fasciculus alicuius rei, quia manu capitur. Romulum quippe aiunt manipulos fœni pro vexillis habuisse, quod repentino tumultu excitatus, id signi genus prætulerit, req; bene gesta, boni inde ominis causa manipulos instituisse. C

PENVLA. Cap. XLIV.

Imperii omen penulæ amissa.

PENVLA militaris vestis, quam cœlo pluuio gestare consuerant, quã Horatius solstitio nihil prodesse dicit, Tribunitiæ potestatis insigne fuit. Hadriano autem Tribuno facto, Imperij omen fuisse penulas amissas, quas Tribuni gestare soliti pluuiæ tempore, Imperatores vero numquã, ait Spartianus. Potestas vero Tribunitia, quia sacrosancta erat ab Imperatoribus vsurpari solita, vt quæ maxima esset pars Regalis imperij, vt apud Vopiscum est. D

ZONA. Cap. XLV.

Sed & Macrinus ex Asthleticis Iustiniani Imper. Pontifex Zona præcinctus.

VIRGINITATEM per zonam significare tam Græcorum & Latinorum est, quam etiam Hebræorum. Trœzeniorum autem virgines zonam Palladi Apaturię ante nuptias dedicabant, sicuti crines Hippolyto, cui Diomedes templum excitarat quod Aurigam in cœlo positum Hippolytum crederent. Author Pausanias. Sed nos ad zonam. Deniq; plerisq; locis Diuinæ literæ zonam pro fortitudinis hieroglyphico ponunt, eaq; Pontificem sacra facturum præcingi iubent. Sed quod variari cum opere plumatili præcipitur non recte nonnulli pro Plumatili Topiario substituendum putant: multa enim huius antiquitatis vestigia extant, ab extremis præcipue noui orbis nuper inuentis partibus allata, vbi tam indumenta, quam gestamina, scuta etiamnum, & diuersi generis vasa pleraque omnia,

pstrato-

psittacorum, & phœnicopterum, & aliarum pictarum auium plumulis intexuntur, opere tam venuste variato, vt nihil delectabilius possit oculis offerri. Nam quod superius dicebamus, hanc pro fortitudine poni, cinctus ipse apud Romanos strenuum significat, vti discinctus imbellem, & ignauum, ac nihili hominem notat. Tertulliano zona tormentum est. Hilario, efficax in omne opus bonum apparatus, vt ad omne ministerium Christi voluntatis cingulo simus accincti.

VINCVLA IVGALIA. Cap. XLVI.

IVGALIA vero vincula quæ sint, apud Poetas omnes vulgata sunt. Noua sane nupta cingulo præcingebatur ex lana ouilla facto, quod vir prima nocte, in Deæ virginalis honorem, sponsæ accubās in lecto soluebat. Vnde Homerus, λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην. Et apud Ouidium; *Noua nupta cingulū.*

Castaque fallaci & zona recincta manu, *Soluere virginalem zonam.*

Eoque spectat Catullianum illud,

Qui zonam soluit diu ligatam.

Indicabat vero hieroglyphicum hoc, vt sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se est, sic vir suus secum cinctus iunctusque esset. Cingulumque hoc Herculaneo nodo vinctum, vir omnis gratia soluebat, vt sic & ipse in liberis suscipiendis felix esset, quemadmodum Hercules fuit, qui liberos septuaginta reliquisse fertur.

PVERPERIVM. Cap. XLVII.

QVIN etiam zonæ solutio puerperij fuit hieroglyphicum: olim siquidem *Soluere zonam* dicebantur, quæ primo pariebant, eaque de causa leuatæ partu mulieres, zonam Dianæ dicabant. Vnde fanum Soluizoniæ Dianæ Athenis fuit, de quo apud Apollonium Argonauticis.

TEMPERANTIA. Cap. XLVIII.

HABENT & Diuinæ literæ hieroglyphicum quod per zonam cingulumve significent, præcipue vero temperantiam & moderationem, qua fluxæ animorum cupiditates coercentur, luxuriantia compescuntur, & modus denique imponitur rebus, vt quinto supra quadragesimum Psalmo legas, *Regis filiam in cingulis aureis cōspicuam,* quod alij in fimbriis transtulere. Apostolus tamen præcincti circa lumbos zonis aureis dixit, quod pro cordis munditia nonnulli interpretantur, alij vestē auro contextam simpliciter accepere. Verum Euthymius zonam agnoscit, & pro temperantia atq; modestia, quæ concupiscibilem animæ partem coercet, interpretatur: non hoc dicturus, si vestem simpliciter agnouisset. Quamquam & fimbriarum non respuit ornatum, & virtutum inde multiplicitatem non auersatur. *Zonæ in Diuinis significatio.* *In Apocal.*

DE PERA. Cap. XLIX.

POSITA zona, visum est κατὰ πάρεργον & Peram apponere: nam & zona ipsa sæpe pera est: vt apud Horatium:

Ibit eò quò vis qui zonam perdidit. *Horat. in epistolis.*

Hæc tam apud Græcos quam apud Hebræos hieroglyphicum habet id, quod pro cura & solicitudine victus accipitur, vnde Theologi transferunt ad impedimenta humanæ vitę, quę animum alioqui paratum ad disciplinas interturbant. Græci super hoc dicunt, *Diogenis cui pera penus,* cui scilicet minima harum rerum cura. Euangelium quoque, *Non peram in via* cum nec quidem solicitos esse de crastino imperauerit Dominus. Eodem facit & sacculus, quem habere non licet, hoc est, in hac peregrinatione minime thesaurizandum esse. Quod ibi apertius: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt.* *Hinc ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, vltra peram sapere & esse solicitum. Lucianus in Timone.*

HIEREMIÆ CINGVLVM. Cap. L.

EIVSMODI est & cinguli significatum, quod ex lino factum, eoque cingere se iussus est Hieremias. Quod quidem vt manifestius intelligatur, exigit locus, vt de lino quædam altius repetamus. Linum enim ex terra nascitur, satumque prius in gramen pullulat, mox vt flore lasciuierit, vellitur, aqua immersum maceratur, exiccatum mox frangitur, & quoquo versum perdomatur, inde *Lini & hominis comparatio.*

pectitur atque netur, neque tamen prius, quam feruenti mordacique subindè lixiuio perpurgatum A
sit, effectumque candidum, texitur, vt vestes inde consuantur, quas induti ante faciem Domini preces allegemus. Hæc omnia nobis diligenter inspicienda sunt, huiusmodique segetis herbæve cura ante oculos proponenda: quippe quæ probatioris, castigatiorisque vitæ scenam quamdam pingere videatur. Siquidem nos è terra geniti, luxuriare ineptiis statim incipimus, magistra igitur disciplina auellendi à terra sumus, & lachrymarum aqua macerandi, ad sacerdotalem Solem mox exponendi, laboribus inde & perperam factorum pœnitentia domandi, inde per omnes conscientiæ scrupulos quã diligentissime pectendi, vt ita sordes excutiantur omnes, nihilque relinquatur, quod in filo vitæ producendo possit officere: quod quidem filum longa bonorum operum continuatione nendum est, mordacique subinde lixiuio dealbandum, vt eluto ita tetro illo colore, quem à terrena contraxeramus origine, candidissimum nobis amiculum puta cingulum contexamus: quod tamen ad Euphratem minime defodiamus, ne ibi computrescat, inutileque reddatur, hoc est, Assyriorum & Babyloniorum moribus corrumpamur, sed eo & integro & nitido custodito, clericos, qui vere sint per sortem electi, profiteamur. Atque hæc est super sacerdotum amictu ratio nulla non hora repetenda. In B
vniuersum autem linteas vestes sacerdotibus attributas habilitatem significare veteres pleriq; Theologi dixerunt. Inde lintea tunica iustitiam, femoralia idemtidem lintea castitatem ostendunt: nempe id innuentes, quod veluti linum res est admodum parabilis, ita virtutes, modo eas appetierimus, minimo negotio comparantur.

PVRITAS. Cap. LI.

HERODOTVS, vt Gentes quoq; nobiscum in puritate vitæ sentire commõstremus, nefas ait apud Ægyptios laneas vestes in ædes sacras inferre, proindeq; linteis vsos, de quibus ita Martialis:

Linigeri fugiunt calui, sistrataque turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.

Vnde apud Tertullianum de Christo, cum linteo circumstringitur, propria Osiridis veste. At Plutarchus libro de Iside & Osiride, cur eorum sacerdotes linteis tantum vestibus vterentur, vnicam eam esse causam existimat, quod immortalibus diis omnia pura mundaque conueniant: non enim esse fas, C
Platone teste, pura deorum numina impuris & contaminatis rebus coli: quare cum linum iis quas superius recitauimus causis maxime purum fiat sitq; ad eluendum expeditissimũ, sacrificiis Deum cultoribus ante omnia congruere censuerunt. De nigris vero vestibus, quas tunc inducrent cum Deos precibus placare instituissent, superius dictum est.

Sacerdotum vestes cur lintea.

FATVM. Cap. LII.

ADDEMVS & illud, receptissimum apud Poetas esse Lina pro Fato ponere, quod nescio quid sapit hieroglyphicum. Nam vt Parcarum stamina pretereamus, quæq; super his alibi dicenda sunt, cur linum pro fato Poetæ ponant, causam afferunt interpretes Theocriti: quia scilicet terræ fœtus est linum, quemadmodum etiam mortales: idq; abruptum, significat, hominem rursum ad terrã redire.

CASTIMONIA. Cap. LIII.

SED vt ad vitæ redeamus integritatem, moresque castos, nihil aliud sibi diuina nostrorum monumenta volunt, dum sacerdotalia memorant indumenta, quibus Campestre adnumerant, quod a- D
lij Femoralia dixerunt, nisi vt hinc castitatem etiam nos assumere commonerent: indumentum quippe quo pudenda cooperiamus, & renes etiam constringamus: eo enim sacerdos præcingi iubetur, in holocausti faciendi lege, hoc est, vt Cyrillus interpretatur, fluxæ libidinis luxuriam castitatis cingulo coercere. Sacerdos enim qui sacris assistit altaribus, id præcipue curare debet, vt castus & intaminatus operetur.

PROFECTVS ORATIONIS. Cap. LIV.

TAMETSI Origines sublimiore quadam contemplatione raptus, cum octo ponantur Exodo sacerdotis indumenta, cur Leuitico septem tantum recenseantur, inquirit, hoc scilicet Campe-

A stri posthabito, eoque rem deducit, vt veluti de Mercurio nationes reliquæ veteres intelligebant, per Genitale nos quoque Sermonem accipiamus, qui quidem tunc exerceri debet, cum spes profectus aliqua visa fuerit affulgere, fœturamque minime irritam futuram. Cum vero nos nulla profectus spes inuitarit, sed auersas à bono aures, auersa hominum ingenia prospexerimus, Campestria subliganda, orationis quippe nihil quicquam profuturæ frænum imponendum. Sunt vero Campestria, perizomata, vt Eucherius, quibus iuuenes qui nudi exercebantur, in campo, vti consuerunt, pudendis cooperiendis. Iam & illud continentiæ significatum est maxime proprium, & admodum hieroglyphicum nisi oculos verecundiorum offenderet, quo pudendum fibula cohibitum ostentatur. Vsitatissimum autem apud veteres fibulam apponere, præcipue his, quos ad Musicam educarent, ne scilicet Veneri operam dantes raucedinem contraherent. Vnde & fibulare, & eius contrarium, refibulare, verba.

Campestria quid.

Huius rei rationē reddit Cor. Celsus lib. 7.

RERVM PROGRESSVS PER CALCEVM. CAP. LV.

B SED neque calceus est inter indumenta contemnendus, qui progressionis indicium est: pro viatoribus enim excogitata sunt calceamenta, proque expeditionum auspicijs in Diuinis literis calceamentum ponitur. Inde Psalmo LX. dictum volunt: *In Idumæam extendam calceamentum meum*: hoc est, in Idumæam progressus, eam mihi subijciam. Sane veteres Theologi, vt Eucherius tradit, veluti per pedes humanitatem Christi significari dicunt, ita eum aduenisse, & corpus nostrum induisse, per calceamentum ita porrectum interpretantur, & quod positum est, in Idumæam, in plebem gentilium hanc manifestatum iri pollicentur. Quod quidem dictum, Iane mi, Ægidius noster cum tempora, quibus hæc futura sint, dinumerasset, rem multis diuinorum vatū oraculis comprobauit. Reliquum est, vt quæ futura ille magnus omnino vir prædixit, nos assiduis precibus, ab Optimo Maximo fatorum Rege deposcamus, vt tu argumentum habeas ingenio tuo dignum, quod scriptis illustrare aggrediaris.

Calceus in Diuinis quid.

Et pro demissione cōdionis ex testimonio D. Ioann. Baptistæ.

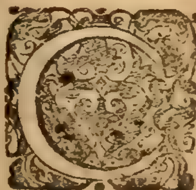
C
IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLI.

DE IIS QVÆ PER BVLLAM, ANVLVM, INSIGNIORES ALIQVOT GEMMAS, ET gestamina quædam significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ORNATISS. PATRITIVM VENETVM IO. CORNELIVM FANTINI CLARISSIMI F.

D

VM primum intellexi, Magnificentissime Ioannes, te præstantissimi viri Aloisij Cornelij generum effectum, clarissima quippe Clara eius filia in vxorem accepta, statim Venetias aduolaui, de tam felici matrimonio tibi coram gratulaturus. Inueni vero domum totam exultantem gaudio, & auspicatissimis nuptiis bona commodaque omnia ominantem, te vero cum institoribus agere de muliebri mundo, de bulla aliqua perelegant, aureoque torque, & anulo pronubo, in quo non splendorem tantum, sed & pulcherrimum aliquod signū, quod antiquitatem saperet, quæritabas: ideoque aduentu meo lætatus, super his multa interrogare cœpisti, quod circa rerum huiusmodi cognitionem me diu versatum noras, de quibus cum multa dicta fuissent, longeq; plurima dicenda essent, rogasti me, vt per otium ea scripta tibi traderem, vt hæc quietius examinares.

nares. Bullam autem præcipuè petebas, anulumque cum gemma aliqua insigniori, præclaraque antiquorum opera, quæ non temerè olim & magistratibus, & iis qui fortiter aut sapienter se gessissent, honori fuerint condonata. Hæc igitur ego quoque per otium in vnum tibi congessi commentarium. Quid enim ego antiquissimus domus tuæ cliens negare potuissem, quod tu tam honeste posceres, quodque ad ingenij tui elegantiam facere mihi videretur? Antiquissima enim est imaginum disciplina, & gentibus omnibus quæ ingeniis & eruditione claruere, in primo semper honore habita. Idem de Regiis, de Romanorum fascibus, de sella, deque ornamentis aliis dici posset, cuius potissimum rei ratio ab Ægyptiis primum desumpta, reliquis mox nationibus communicata. Volui itaque, vt pars hæc meum erga te studium, amorem, obseruantiamque declararet: eo enim consilio scripsi, vt hæc qualiacumque sint, istiusmodi erga te cultus testimonium essent manifestum. Ingrati siquidem animi esset, non assiduè esse memorem beneficiorum, quæ in me domumque meam vniuersam, clarissimus patritius Fantinus pater tuus, summæ vir integritatis assiduè contulit, quæ quidem è memoria vitaque mea numquam euellentur. Accedit ad hæc, quod tu quoque iure quodam hæreditario eadem benignitate patrocinium erga nos idem suscepisti, meque præcipuè vel à teneris vtriusque nostrûm vnguiculis in amicitiam tuam acceptumne dicam, an in domo tua compertum, fouere, ac omni officiorum genere prosequi numquam destitisti, disciplinam liberalitatemque eam, quam à patre sapientissimo ac optimo viro acceperas, egregiè consecutus. Auxerunt autem tot merita summum ingenium tuum, suauissimique mores, probitas dubio procul singularis, quæ vt te semper mirabiliter & amarem & colerem, effecerunt: nam & tu aliquid dignum maiorum tuorum gloria cogitas: futurumque est, vt inde virtutis etiam tuæ lumen elucescat. Sed quoniam tam claræ sunt laudes tuæ, vt meo non indigeant testimonio, eæque suapte vi omnibus innotescunt, iis nunc dimissis ad negotium quod explicari quæris, accingamur.

DE BVLLA. Cap. I.

Bullæ commendatio. Hæc à D. Laertio in eius de vita.

BVLLAM apud Romanos cordis effigiem habuisse, multi profitentur. Hetruscorum sanè gestamen illud ab Lucumone Hetrusco duce, quem Romulus tam condendæ quā instituendæ vrbis socium, habuit acceptū. Eum vero Pythagoricū fuisse Ausonius ostendit, vbi Samij Lucumonis acumen celebrat. Sed enim Pythagoram Tyrrhenum fuisse, Aristoxenus, Aristarchus & Theopompus asseuerant, quos Theodoretus id ipsum sentiens authores habet, quāuis vnus Neanthes eum Tyrium fuisse suspicetur. Multa vero huiusmodi excogitata sunt à Pythagora: quia non solum originatione motus, quod multæ olim in Hetruria ciuitates ab Ægyptijs fundatæ constitutæq; dicuntur, sed quod ipsos etiam Ægyptios adierit, à quibus sacri sermonis rationem, obscuritatem in loquendo symbolicam, & disciplinas alias reportauit. Cur vero Samium nonnulli eum fuisse dixerint, alibi disputatum.

CORDE PRÆSTANDVM. Cap. II.

Id in Macrob. libr. 1. Satur. c. 6.

ERAT vero apud Romanos gestaminis huius hieroglyphicum significatum, vt ingenui pueri figuram huiusmodi de collo suspensam ante pectus inspicientes, se tum demum homines futuros cogitarent, si corde præstarent. Ideoque Tarquinij Prisci filium, quatuordecim non amplius annos natum, virili edito facinore, hoste quippe in acie cæso, Bulla primum omnium ea ætatula donatum aiunt, quamuis & Hersiliæ filium adhuc infantulum, quod primus ex raptis coniugibus ortus esset, eo gestamine decoratum, proditum sit: puerumque Papyrium ob tacendi simulandique peritiam, qua in eludenda matris importunitate, quæ Senatus ab eo secreta perconctabatur, vsus est, maximè nobilitatum. Sunt autem qui vocis huius significatum, ἀπὸ τῆς βουλῆς, id est, à consilio Bullam dici voluerint, ideoq; datam pueris gestandam: quod ætas ea alterius sit consilio regenda. Puerile enim omnino gestamen fuisse, Persiani ad Cornutum versus ostendunt;

Bullæ etymon.

Cum

A *Cum primum pauido custos mihi purpura cessit, Bullaq; succinctis laribus donata pependit.* Satyr. 5.
Apertius vero Tullius, Verrinis: *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, indicium atq; insigne fortunæ.*

CONSILIVM. Cap. III.

ALII significare voluisse dicunt, consilium à pectore proficisci, ideoq; Bullæ hieroglyphicum in eam partem residere. De consilio vero per figuram Cordis à gutture pendentis expresso, in Cordis ipsius Commentario satis disputatum.

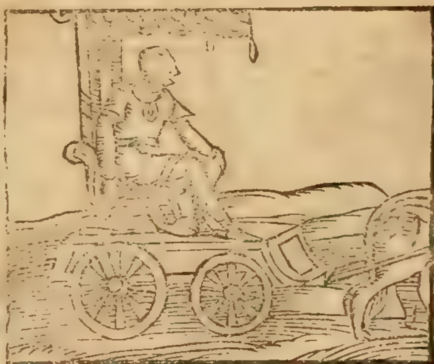
Vel quod βουλὴ vel βούλευμα sit bullæ affine.

VERITAS. Cap. IV.

ÆGYPTII sane cum veritatem ex humano corde gutturi appenso ἱερογλυφικῶς indicari dicunt, Bullam hanc intelligunt, insignemque sane hoc gestamine prædicant iudicem illum, quem in Simandij monumentis fuisse tradunt, cuius à collo suspensa veritas penderet, oculisque esset in sinum deiectis, octo legum libris circumstantibus, quod nos admonere dicunt, Iudices integros esse debere, & solam inspicere veritatem. B Quod vero esset compēdiosum veritatis hieroglyphicum, nullum Corde ipso commodius inuenimus. Adamantius vbi Ezechielis dictum illud interpretatur, *Et cætera circa collum tuum*: Si me, inquit, postea quam iustitiæ opus adimpleuero, intellectus ornauerit veritatis, tunc mihi ornamentum nuptiale, tunc catena collo decora circumdatur. Nam & Platonici, qui iustitiam volunt actionem esse quandam animæ propriam, ei locum etiam circa pectus attribuunt. Nos vero cum veritatem esse quid ingenuum, & mendacium seruile quiddam addidicerimus, ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς, τ' ἀληθῆ λέγειν, *Ingenui opus viri est, vt vera proferat*, eamque Bullam ingenuos tantum gestare solitos. quid illud fuerit gestaminis, quod veritatis indicium à collo penderet, præterquam Bullam hanc, suspicari nequimus. Sane Diodorus signum id varijs ornatum gemmis fuisse profitetur. Leuitico etiam, vbi de Pontificis ornatu agitur, veritatis signum inuenias in pectus incubuisse, de quo alibi suo loco diximus. Sed & Salomonis dicterijs cap. III. veritatem gutturi circumdare commonemur.

Ezech. c. 16. Iustitia sedes in pectore.

C INVIDIÆ AMVLETVM. Cap. V.

ERAT & triumphantium gestamen Bulla, quam in triumphis præ se gestabant, inclusis in eam remedijs, quæ aduersus inuidiam pollere credebantur. Illud adnotandum ex Asconio, Bullam suspendi in collo infantibus, ingenuis auream, inuenio etiam apud alios argenteam, libertinis vero scorteam, esse solitum, vt illud apud Iuuenalem aperiatur, *Signum de paupere loro.* Sane nostræ etiam ætatis mos est, vt si quis torquem aureum, catellamve gestare voluerit, neque tamen equestri, vel, vt aiunt, militari, aut alia quapiam dignitate, cui gestamen illud competat sit insignitus, ligulam ex loro gestamini eiusmodi alligare compellatur.

Bulla triumphantium gestamen.

Obseruatio gestaminis torquis aurei.

D GLORIOSVS. Cap. VI.

NEQVE tamen vbique Bullæ nomen pro gestamine accipiendum, sed & pro balthεorum, & forium, & aliarum plurimarum rerum ornamentis, vnde pars hæc pro gloria fastuque ponitur, vbi quis non aliter gloria turgescere videatur, quàm Bullæ ipsæ intumescentis cuiusdam figuræ speciem præ se ferunt. Vnde dixit Persius:

Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis Pagina turgescat.

Id quod alia metaphora alibi dixit, *Ad populum phaleras.* Bullæ autem in zonarum ornamentis tanquam claui affixæ, baltheis dedere nomen, quasi Bullatei vocitentur. Et clauorum capita tumentiora, qualia templorum, & priuatarum aliquot ædium valuis ornamenti causa affigi solent. Bullæ nuncupantur: quas Cicero ait, Verrem, quæcumque aureæ essent, omnes auferre non dubitasse. Et apud Plautum

Sumpta Metaphora ἀπὸ τῶν πομφολύγων.

Plautum in Asinaria, Leonida seruus in Atriani Sauriæ persona, *Iussin'* inquit, *in splendorem dari Bullas his foribus nostris?* Idq; nominis est similitudine inde sumpta, quod perquam similia sunt bullis, quas aqua in aquam decidua suscitat. A

HVMANA FRAGILITAS. Cap. VII.

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος.

QVONIAM vero tumorculi illi perexigui, qui stillicidijs in aqua fiunt, cito prætereunt, ad humanæ vitæ fragilitatem ostendendam hieroglyphicum factum est prouerbium, *Homo bulla*, cuius meminit Varro libro de re rustica primo: quamuis nonnulli de ijs tantum dictum volunt, qui iam saturi annis prope casuri sunt, & morituri.

DE ANVLO.

FIDES. Cap. VIII.

Anuli vsus apud veteres. B

PRÆCIPVVM anuli significatum hieroglyphicumque verum est, ingenui hominis fidem indicare: quandoquidem anulum veteres non ornatus, sed signãdi causa circumferebant, nec plus habere quam vnum licebat: quamuis laudatissimum eiusmodi morem, succrescente postmodum luxu, & diuitiarum ostentatione, deliciosi populi labes violarit. Scimus enim inuidiosum Sergio cuidam, nobili alioqui viro, cognomen additum, vt Orata diceretur, propterea quod duobus anulis aureis & grandibus vteretur: vulgus enim aurum, orum, vt nunc passim dicitur, enunciabat. Sed erat hoc ad gemmarum etiam ostentationem, quarum mox luxus creuit in immensum. Nam signum in vno tantum habere permittebatur, nec cuiquam nisi libero, quos solos fides decerneret, quæ signaculo contineretur. In Diuinis quoque literis anulus est fidei signum, quo spectare Euangelicum illud Theologi aiunt, *Date anulum in manum eius*, & quod Psalm. legitur: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Nam & Paulus vltimo Digestorum, anulum huiusmodi signatorium inter ornamenta recenseri negat. De hoc Cic. ad Q. Fratrem, *Sit*, inquit, *anulus tuus non minister alienæ voluntatis, sed testis tuæ.* Sane apud veteres testamentorum tabulæ, septem testium signis anularibus muniebantur, quæ facti testamenti fidem facerent. Quod vero seruis atq; libertis ius anulorum negaretur, quo tamẽ impetrato ingenuitas simul impetrata intelligeretur, XL. Digestorum lib. Papinianus, Neratius, Paulus, & Vlpianus ostendere. Hic vero quæsiuisti à me, quid sibi vellet in scenis anuli aurei legatus vsus, quo non alibi, quam in scena liceret vti. Respondi, locum eum ex Pandectis desumptũ esse, sed fœdissime vitiatum eorum imperitia qui literas numquam attigerunt. Nam quod vulgata habent exemplaria, *Proinde etsi scenicæ vestis vsusfructus legetur, aut anuli aurei, vel alterius apparatus, alibi, quam in scena non vtetur*, legendum ex antiquissimo Pisano codice qui Florentiæ custoditur: *Proinde si scenicæ vestis vsusfructus legetur, vel aulæi, vel alterius apparatus, alibi quam in scena non vtetur.* Habes enim vestem scenicam, habes aulæa, habes reliquum apparatum. Ac de aulæis huiusmodi apud Horatium legas. *Auditoris egent aulæa manentis*, in huiusmodi ornatus scenici significatum.

Cõtra tamẽ Macrob. Satur. lib. 3. cap. 15. à pisce Orata.

C

COR. Cap. IX.

Hæc à Macrobio 1. Satur. 7. c. 13.

Digitus anularis cur anulo honestatus.

SED hæc vtcumq; habeant, illud manifestum est digito qui minimo læuæ proximus est, anuli gestandi munus demandatum, eaq; de causa nomen illi inditum Anulari: erat enim is cordis indicium, ideoque institutum ab Ægyptijs, vt anulo tanquam corona honestaretur. Eundem Sacerdotes, ad deorum aras operantes confectis adoribus illinebant, idq; propterea fieri solitum aiunt, quod dissectionum periti neruulum quendam à corde natum per dorsum ad eum tendere, & in eo desinere compererint. Sane solebant in huiusmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent & obseruarent, quod eos sibi præcipue cordi esse, qui eas gerebant, cum quadã, etiam ambitione omnibus ostentarent. Vnde Cicero lib. de Finibus, Epicuri studiosos memorans: *Epicuri imaginem*, inquit, *non modo in tabulis, sed etiam in poculis & in anellis habebant.* I

IGNA-

IGNAVIA HONORATA. Cap. X.

ALII putant anulum in hunc digitum immissum, ne aurũ tam facile obtereretur. Ignauissimum enim esse eum inter omnes digitos, manifestum est, ideoq; ad auri & gemmarũ incolumitatem aptior videtur. Non enim exporrigi sine aliorum comitatu potest, vnde minus attritui obnoxius est. Itaque non desunt qui per eum digitum anulo honestatum, honores ignauo cuipiam habitos interpretari velint. Sed quantum pertinet ad locum, subsecuta ætas nihil interesse iudicauit, quo gestaretur articulo, sed vt quisq; vellet, quacumq; manu, quove liberet digito, ferre permissum est.

Idem fere Macrob. Ibidem.

NOBILITAS. Cap. XI.

SED vtcumq; illi philosophentur, apud Romanos anulus omnino signum nobilitatis fuit: nam vt apud Liuium libro secundi belli Punici tertio, Mago, qui Cannensis victoriæ nuncius Carthaginem missus erat, post rerum gestarum seriem enarratam, ad rerum tam lætarum fidem effundi iussit in vestibulo Curiæ ingentem illum anulorum aureorum aceruum: deinde verbis adiecit, quo maioris cladis indicium esset, neminem nisi Equitem, atque ipsorum primores, insigne id gestare. Et in calce noni ab Vrbe condita: *Tantum*, inquit, *Flauij comitia indignitatis habuere, vt plerique nobilium anulos aureos & phaleras deponerent.* Et vbi Cicero oratione quarta obijcit Verri quod indignissimos in concione anulis aureis donasset, *Honori*, ait Asconius, *& lucro sunt, vt hastæ, vexilla, phaleræ, coronæ ciuicæ, item anuli aurei ingenuitatis signa.*

Nimirum equestris.

DE DIADEMATE. Cap. XII.

AB anulis & gemmis, casu nescio quo, ad diadema progressum est, quo in sermone, quod fasciam esse diadema dicerem, & in numis aliquot eam gemmatam ostenderem, admirari videbare, cuius rei fidem afferebam, Ægyptios Sacerdotes, si principem hominem ostendere voluissent, hieroglyphicè Canem solitos facere fascia velatum, de quo ad Horium loco suo plura.

Vt quod à διαδέω, circumligo.

REGIA POTESTAS. Cap. XIII.

IDEM Regiæ potestatis significatum à fascia etiam apud Romanos acceptum, exemplis tibi plurimis confirmaui. Apud Ammianum enim Pompeio legimus obiectum ab obtrectatoribus, quod esset rerum nouarum cupidus, & Regiæ maiestatis affectaret insignia, quia crus fasciola candida obligatum, tegendi vlceris causa, gestauerit aliquamdiu: nihil enim interesse, iactitabãt illi, quam quis partem corporis redimîret Regiæ maiestatis insigni. Nam & Fauonius, vt Valerius ait, dicere solebat, nihil referre, qua in parte corporis sit diadema, cum ita Pompeium eundem carperet. Eoque Senecæ sententia nimirum spectat, vbi dicit: *Fasciam solue, multum enim mali sub illa latet.* Libro de Alexandri virtute Plutarchus ait, Tigranem Armenium candidam fasciam, quod insigne regni est, ad Pompeij pedes abiecisse, regnumq; fœdissime depositum in prædam concessisse. Cuiusmodi vero esset ornamentum hoc in numis vidimus in quibus eius Regis caput impressum est, cum inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ. ab cuius altera parte hostem ipse prostratum calcat, palmamque dextera prætendens, hosti sceptrum sustollere videtur. Ibi vero diadema ita figuratũ est, vt prealta fascia opere Phrygio, floribus & alitibus superadditis, elaborata, à fronte ad occipitium circumdetur, duæque à temporibus hinc inde tæniæ, ipsæ quoque à medio deorsum scissæ in humeros vsque dependeant, gemmis per omnem marginem bacchantibus. Et Cidarin Regis Persarum insigne, quod Darius capite gestabat, cærulea fascia albo distincta circumibat. Ad diadema vero facere fasciam, Antigoni dicterium indicat, vsurpatum à Seneca. Ille enim vetulæ cuidam felicitatem eius admiranti respondit, *Si nosses, ô mater, quanta quotve mala panni frustum hoc obtegat (diadema commonstrans) illud quidem vel è fimo tollere minimè dignareris.* Sane cum Cæsaris imagini quidam ex adulatorum numero, vt Appiani more loquar, coronam lauream candida fascia præligatam imposuisset, Tribuni Epidius Myrillus Cesetiusque Flauus, vt apud Tranquillum est, coronæ fasciam detrahi iusserunt, hominemque qui id fecerat,

Idem apud Plutarchũ in Pompeio.

Lib. 7. c. 2.

Nouissime quoq; Imp. Græci cothurnũ pro diademate habuere.

Diadematis descriptio.

Antigoni dicterium, & factum Myrilli in Cæsarem.

Sueton. in Iul. Cæsare. cap. 79. duci in vincula mandarunt, fortasse & in hoc Cæsari rem gratam facere, qui ad Regni mentionem subirasci consueuerat atque iis qui aliquando eum circa portas regem salutassent, cum populum vocem eam indigne ferre atq; ingemiscere animaduertisset, responderit, se Cæsarem esse, non Regem, quasi illi ad nomen eius aberrassent: cum tamen Myrilli factũ adeo ægre tulerit vt in Senatu grauiter conquestus insidias sibi strui per Myrillum, qui calumniam affectatæ ab se tyrannidis astute commentus esset: cumq; eum morte dignum censeret, id demum obtinuit, vt magistratu priuaretur, enatuq; summoueretur. Quod si quis adhuc dubitet diadema fasciam fuisse: qua principatus insigni Reges vti soliti sunt, si quæ retulimus ambiguum quidpiam habent, illud aperte dilucideque declararit, quod super Alexandro Macedone fertur olim cum diadema sibi dempsisse, causa vulneris alligandi, quo Lysimachus in fronte vulneratus fuerat, quod auspicium Regalis potestatis Lysimacho fuisse rerum scriptores prodidere. Tradunt vero Græci, fasciam huiusmodi candidam pro insigni Regum esse, & à Libero patre fuisse primum institutam.

VICTORIA. Cap. XIV.

Corinnæ puellæ fascia data. EADEM fascia in victoriæ significatum nonnumquam adhibita, vt quæ Corinnæ puellæ poëticis studijs clarissimæ, data capiti fascia traditur, quod Pindarum Thebis melico certamine superauerit: eius enim picturam capite tænia vincto, hieroglyphicum dubio procul huiusmodi victoriæ argumentum, in Tanagræorum gymnasio fuisse Pausanias author est. In quo tamẽ, vti illi victoriam, ita nos principatum interpretari possumus. Nimirum fuit hæc Corinna illa, de qua Propertius noster,

Et sua cum antiquæ committit scripta Corinnæ.

Et in vulgatis à Io. Lascari antiquorum epigrammatis:

Καὶ σὲ κλεινὰ ... ἀσπίδα μελψαμένη.

Vnde nos in nugis nostris puerilibus: *Inclyta, quæ Mineruæ clypeum canit Corinnæ.* Quod vero gestaminis huius inuentum Libero patri, Græci adscribere voluerunt, manifestum est Ægyptios eo multo ante vsos, neque in cane tantum, sed in alijs quoque simulachris, vt in Isidis tænijs, alio Commentario latius declarauimus.

DE TITVLO. Cap. XV.

ERAT & aniculi siue redimiculi species, cui nomen Tutulo prius, mox Titulo fecerunt: ornamentum quippe capitis in sublime surgens, purpurea vitta redimitum, instar coni, galeriue rosarum.

SACERDOS. Cap. XVI.

EO Sacerdotium hieroglyphicè significabant. Quin & vxores & ministræ Flaminis, eo erant gestamine insignes. Petronius ait Titulum a Numa Rege factum, fuisseq; palliolum ex lino, quo Sacerdotes in sacris vterentur. Alij per Titulum mitras siue fascias accipiunt, quorum vsus esset Sacerdotibus ad ornamẽtum, non illæ tamen otiosæ, neq; temere appositæ, cum sua præ se ferant significata. Κίδαρις Eucherius pileum Sacerdotalem ait ex bysso, quem Græci & nostri Tiaram dicunt,

Mitra. quidam etiam Mitram vocant, eamque incorruptam dicit Apollonius, cum integram & incolumem intelligit pudicitiam, propter fascias scilicet quibus id gestaminis præligatur. Vtcumque, ornamentum hoc capitis, Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, sapientiæ signum est: propterea quod in capite cerebrum sapientiæ organum habetur. Sed antiquioris illius Tituli species hodie quoque in vsu est sub Regni nomine, quo quidem Pont. Maximi caput, maximis quibusque sacrorum solennitatibus insignitur, & vt summa eius potestas eo gestamine significetur, triplici fascia auro, gemmisque ditissima, ornamentum illud redimitum conspicitur. Sed apud Hebræos nullum venerabilius gesta-

Petalũ Hebræorum. men erat, quam Petalum, aurea lamina in fronte Pontificis, quæ Dei nomen illud, quod nulla lingua mortali enunciari potest, quatuor Hebræis literis scriptum præferebat, quod Tetragrammaton adhuc appellant.

REGIA CLARITAS. Cap. XVII.

IN antiquiſſimis Ægyptiorum monumentis cernere eſt mulierem quandam tribus Regiis caput inſignitam. Significare aiunt id, eam regis filiam, regis vxorem, ac regis matrem fuiſſe. Ea vero Simandij clariſſimi Regis mater fuit, de qua ſcriptores rerum plurima: quorum ſi nos diligentiam ſequeremur, tale aliquid in Blancã Philippi Magni Mediolanenſium Ducis filiam diceremus, quæ Franciſco Duci nupſit, quæ Galeatium Ducem genuit, de qua cultiſſimum extat Epitaphium à doctiſſimo eius temporis viro Bartholomæo Lampridio, Lyrici noſtri clariſſimi patruo editum. Id eſt huiuſmodi:

Spuriam tamen.

Tres Italos procceres terris ego Blanca Latinis
Eſſe duces vidi, filia, nupta, parens.

In alijs Ægyptiorum Regijs varias geſtaminum formas inſpicies, quæ Regum capitibus imponerentur. Leonis quippe, aut Tauri, aut Lupi, aut alterius cuiuſque feræ priores partes, Draconum etiam capita, inſignia principatus, pro virtutis aut operum conditione, quo quiſque in argumento clarum aliquod facinus edidiſſet, quove rerum ſtudio teneretur, quorum quidem ſignificata de ſimplicibus eorum Commentarijs, quæ conſcripſimus, requirenda ſunt. Neq; vero ſum neſcius, coria Serpentum plerisq; populis tegumentorum bellicorum vſum præſtitiſſe, quibus plurimum Amazones in Lybia vti ſolitæ, vnde quod nonnulli tradunt, Meduſæ figmentum emanarit.

Varia titulorũ forma.

Cauſam Pierius ſuperius reddidit. lib. 15. ibi Rex tutelaris.

PALLAS. Cap. XVIII.

SANE Phidias Draconem Palladi appoſuiſſe perhibetur, quod cum optime caleret Maro, Dracones illos geminos à Tenedo in terram elapſos, poſt facinus in Laocoonta & eius liberos perpetratum, ad ſumma Palladi delubra confugiſſe dicit, ſub pedibuſque deæ, clypeique ſub orbe locum tutelæ ſibi delegiſſe. Quod vt manifeſtius intelligatur, operæpretium eſt, quæ Pauſanias de ſimulacro Palladis tradidit, explicare. Ait enim ſimulacrum Mineruæ Athenis fuiſſe talari veſte, Meduſæ capite eburno pectus obtegente, cum victoria, cubitorum quatuor, & haſta in manu, ad pedes vero clypeus appoſitus erat, iuxta haſtam Draco obuolutus cernebatur, quem ipſe Erichthonium ſuſpicabatur eſſe. In baſi, quæ ſtatuam ſuſtentabat, Pandoræ hiſtoria ſculpta erat, quæ mulierum omnium prima fuiſſe traditur ab Heſiodo, & in vltionem ſurrepti ignis, in humani generis perditionem emiſſa.

Æneid. lib. 1.
Palladis ſimulacrum.

PROTEVS. Cap. XIX.

INTER inſignia reliqua ſpectare eſt nonnumquam arborem, nonnumquam ignem flammulis promicantem, quandoque flores, quandoque plumas in varias criſtarum ſpecies diſpoſitas, quæ modo ad decorem, modo ad ſtuporem comparabantur. Quibus cum Proteus Ægypti Rex nominatiſſimus varie vteretur datus eſt fabulæ locus, vt in tot ſe vultus commutaret. Quamuis non ſum neſcius Protei figmentum in longe ſeciorem intellectum ab antiquis interpretibus acceptum.

Hinc Proteo mutabilior, prouerbiũ. hunc tamẽ Plato Euthydemo ait Ægyptium Sophiſtam.

VERITAS. Cap. XX.

QVIPPE qui per eiuſmodi fabulam, ſi quis hieroglyphici locutionem abhorreat, difficultatem eam oſtendi dicant, quam in aſſequenda veritate rerum experimur: tot ſunt quæ nos eludunt ſpecies, ſophiſtarum decipulæ, atque ſubterfugia Dialecticorum poſita, quæ veritatis ſpeciem præ ſe ferant, Oratorum inductiones atq; ſoritæ multis argumentorum aceruis in immenſum congeſtæ, vt multum diuq; laborandum ſit, anteaquam Proteus ipſe humana, hoc eſt, vera ſe facie ſpectandum exhibeat.

Protei ſymbolum.

INSIGNIVM CAVSÆ. Cap. XXI.

AIVNT vero nonnulli, inſignia hæc ideo prius olim excogitata, vt Principis & ductoris ſui ordinem milites in bello ſeruarent: quibus vero res proſpere ſucceſſerat, animal conſecraſſe, cuius au-

spicijs victor euasisset: cum animalia singula singulis genijs & cœlorum virtutibus credita, persuasum haberent, quos omni cultu sibi propitios reddere, & seruare curabant, cuius aliquando numen voti compotes explorassent. Quam opinionem magnus etiam Iamblichus, ac plerique alij Platonicæ factionis proceres enixissimè fouere contendunt: esse quandam in rebus inferioribus congruentiam, vt nunc ita dicam, cum superis afferentes, ideoque ad sacrificiorum efficacitatem conferre. Neque animata tantum id præstare, verum etiam inanima, colores, figuras, numeros: veluti hexagonarius numerus cum Sole congruit, in Crocodilo, in Cane rursus, & canicipite Simia. Quædam à natura profectæ rationes, & vires, pari cum Luna temperatura deprehenduntur, ita demum colores, figuras, formasq; omnes, cuipiam superiorum cõuenire, vel animalium membra singula, vt Galli cor ad solares genios conciliandos efficacissimum.

ANIMALIVM CVRANDORVM CAVSA. Cap. XXII.

An propter alimoniã, sanitatem, domos, vestes focum, chlucos & sapores.

Ad hoc Pli. lib. 2; c. 8. A. Gellius lib. 5. c. 6. Propter oleo fomentum membrorũ.

ANIMALIA vero apud Ægyptios ideo, dicit Iamblichus, alebantur, quia dum conseruarentur tenerenturque, familiarem proprietatem ad deos augerent, vimque communionis inter homines deosque conseruarent. Quare Mathematici super hoc multa tradiderunt, ac nostris quoque temporibus plerique non postremæ eruditionis viri, certis quibusdam siderum momentis imagunculas huiusmodi signant afflatu captato, vt astri genijs e illius tutela, quibus se vel à genesi, vel à professione, vel etiam ab euentu aliquo commendatos credunt, fortunatiores simul ac beatiores fiant. Sedenim omnia hæc irrita fiunt: ac penitus summouentur, cum sanctissimum Christi nomen in omnes huiusmodi delusiones opponitur: inde enim omne bonũ, inde felicitas vera, & incalura beatitudo. Sed vt susceptum prosequamur negotium: in honore plantæ etiam fuerunt, ne legumina tantum ex ijs quæ terra nascerentur, cultu suscepta existimemus. Phœnices enim plantas diuinis honoribus coluere, vt apud Eusebium, & casu aliquo auulsas terra, aut alio quopiam euentu intermortuas, miseratione, luctu & deploratione, ex patrio sacrorum ritu prosecuti sunt. Ad horum ferè imitationem non arborum tantum, verum herbarum atque florum obseruationes alias alia de causa excogitauit terra Græcia, vti lauream pro triumphantibus, & ijs qui immortalitate dignum aliquid perpetrassent: quernam pro ijs qui ciuem seruassent, oleaginam & alia quædam pro Gymnicis, de quibus multa passim Græci tradidere. Namque hi Pandoræ primum caput ponunt coronatum à Charitibus. Saturnum Pherecydes ante omnes coronatum ait. Iouem Diodorus post euictos Titanos. Idem Priapo tænias dat, & Ariadnæ sertum. Iunoni vitem Callimachus, de quo alibi ex Tertulliano. Hercules nunc populum, nunc oleastrum, nunc apium capite præfert. Suam Apollo lauream, post Delphicum Draconem interfectum, de quo Pindarus, atque Callimachus. Liber hederam, cuius rei causam loco suo, ex Harpocratione recitauimus, quamuis idem India triumphata

Legendi Geniales dies Alexan. ab Alexandro.

lauream tulit: namq; is vt Saturninus, triumphorum Deus habitus. Milites idem ait etiam myrto, quæ propria Veneris est, coronari solitos, quamquam & olea, quæ Mineruæ debetur in primis, redimiti aliquando processere. Prætereo castrenses, murales, & nauales ex auro dari solitas, & quæ late habentur apud Gellium, Suetonium, & alios. & quæ vulgatissima sunt de insignioribus Græciæ certaminibus, Olympijs, Isthmicis, Argiuis, & Pythijs, quorũ præmia, oleaster, pinus, apium & malũ erant.

Quia credita Ceres.

Vnde illud apud Max. Tirium: *Minime fas est oleastro malove coronari, qui secum ipse decerct; vt victor præconio declareris, opus est æmulo.* Sed ne videamur immemores Ægyptiorum, Isis prima reperta spicas capite circumtulit, quod Leo scriptor Ægyptius tradit. Et vt nostrarum quoque literarum monumenta prosequamur. Eua omnium prima, diceret Tertullianus, pudenda sua folijs coronaait. Sed qui plura his petierit, Claudij Saturnini librum quẽ de coronis edidit, inquirat, qui Tertulliano teste, & origines, & causas, & species, & solennitates earum ita disseruit, vt nullam gratiam floris, nullam lætitiam frondis, nullum cespitem aut palmitem non alicui capiti inuenias consecratum.

LEGES. Cap. XXIII.

Coronã ne conspexeris.

AD coronarum demum hieroglyphica reuersi, coronam dicimus legum indicium esse, propterea quod certis est vinculis complicata, quibus vita nostra veluti religata coercetur. Atque hæc D. Hiero-

A Hieronymi ſententia eſt qui στέφανον μὴ δρέπεσθαι, Pythagoræ ſymbolum interpretatur leges non eſſe dilacerandas, ſed in vigore & incolumitate ſua conſeruandas. Et quoniam ſepes complicatione quadam ambituq; certo coronis quodammodo ſimiles habentur, eadem ratione factum, vt in Diuinis literis ipſæ quoq; ſepes ſint legum hieroglyphicum.

HILARITAS Cap. XXIV.

ROSEAM tamen & florulentam prætcrire noluimus, quæ quidem corona hilaritatis erat indicium: veteres ſiquidem conuiuia celebrantes, ornare ſe coronis conſueuerunt cuius rei principium à diademate ſimplici fuit: vt ſcilicet frontem faſcia conſtringerent, quod inſtitutum eſt ſalubritatis cauſa, vt tradit Athenæus, propterea quod conuiuiorum mos ſit, ſeſe ad bibendum liberius inuitare. Ne igitur vinum æquo largius ſumptum moleſtos ad caput vapores attolleret, experimento compererunt plurimum prodeſſe frontem ita colligare. Poſteritas vero ſalubri huic inuento decus & ornamentum adiecit, atq; ideo faſcias illas floribus perueſtire cœperunt, quæ res procliuiter admodum in effuſiſſimum mox luxum euagata eſt.
B

CORNVA. Cap. XXV.

QVÆ vero corona Regium eſt geſtamen, eam à cornu dictam volunt, paſſimq; in Diuinis literis cornu pro Rege poſitum inuenias, conueniuntq; ſimilitudine quadam inter ſe Cornu, radius & corona. Vnde Moſes cornuta pingitur facie, quæ radiata eſſe deberet. Diuini enim Solis afflata lumine, radiis quibuſdam igneis promicare videbatur, quem ſplendorem cum Iſraeliticus populus ferre non poſſet, precibus ab eo contendit, vt velata ad eos facie loqueretur. Coronæ porro Regiæ ex inſtituto veteri, radiorum referunt ſimilitudinem, vt non temere olim inſtitutum ſit eas in Apollineo cap. XII. precioſis lapillis confici, qui ſplendore ſuo fulgentes caput vniuerſum radiis illuſtrarēt: atque, vt in Ceruo rem hanc totam latius explicauimus, vetuſti numi, marmoreæ aheneæq; Regum ſtatuæ pleræque duodecim conſpicuæ radiis oſtenduntur. Hinc apud Virgilium Latinus rex fœdera inter Æneam & Turnum ſancturus:

Alii à Græca voce, κορώνη, quamquam etiā κορωνιάω, i. cornua vel ceruicem effero.

Moyſes cornuta facie depictus.

Æn. lib. 12.

Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
C *Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt,*
Solis aui ſpecimen.

MVRI. Cap. XXVI.

ET frequentiſſimus authorum vſus coronam pro muris vrbium vſurpauit. Pindarus Alcimedonti Olympiis, ἀπὶ στέφανον τεῖξαι, metaphorice aiunt interpretes mœnia: muri enim vrbium tanquam coronæ ſunt. Hinc Anacreon:

Νῦν δ᾽ ἀπὸ μὲν πόλεος στέφανος ὄλωλεν.
N*unc diſsipatæ ſunt coronæ ab oppido.* Vel,
Vrbis at iamiam periit corona.

Quod vero coronas Regias non eſſe diſcerpendas Pythagoram admonuiſſe dicebamus, ſunt qui eodem argumento dictum exiſtimant, quo ignem non eſſe gladio fodicandum edixit: quippe non eſſe vt quiſquam principibus negotium faceſſeret. Quod vero de regno dicebamus, per Cornu ſignificari, cum id paſſim in Diuinis literis habeatur, ſuperfluū eſt iis diutius immorari, vt: *Exaltauit cornu Chriſti ſui*, & quæ huiuſmodi dicta ſunt in Cerui commentario. Illud hieroglyphicum ante omnia videtur, quod apud Ezechielem Cherubim humano primum capite pingitur, eoq; quatuor cornibus bubulis inſigni, humeris inde alatis, & pectore leonino, qua in ſpecie Theologi noſtri, vt apud Hieroſolymitanum Heſychium legere eſt, inſigniores virtutes quatuor, per totidem vituli cornua intelligūt. Humana quippe facies ſapientiam indicat, quam Philoſophi aliquot Prudentiam dixerunt, ſed ſublimius atque diuinius quid in Sapientiæ nomine, Leoninam nimirum fortitudinem. Per partem eam, quæ vitulum exſcribit, iuſtitiam interpretantur, de qua nonnulla in Bouis commentario. Aquilæ ſpecies caſtitatem præ ſe fert, quæ ſublimi volatu in cœlum ſeſe erigit: nam Ioannes, qui omnino Aquila eſt, ſcriptorum omnium conſenſu intaminata fuiſſe caſtitate perhibetur. Animaduertendum tamen
D (margin letter beside "ri, cum id paſſim")

Cherubin in Ezechiele.

-eil in Hesychiano codice vulgato desiderari quædam, & perperam esse positum, *In persona Leonis sapientia*, nulla de persona hominis facta mentione. A

VIRES. Cap. XXVII.

Ad verbũ ab Erasmo, [illegible] cet. [illegible] ou. 12. L[illegible] carm. Od. 16 [illegible] [illegible] gna- [illegible] candide.

IAM quod alibi per cornua vires significari diximus, antiquum insuper dicterium est, περὶ τοῦτο τὸ ἄ-μιον κέρατ' ἔχειν, olim putassem te habuisse cornua, cum quis fortis antea habitus, spem mox per ignauiam fefellisset. Et Horat. de Baccho: *En addis cornua pauperi.* Quem secutus Ouidius ait:

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Ali vero super eodem dixerat: *In prælia trudit inermem.* Et Dialectici syllogismi speciem, *Dilemma* dictum, quod hinc & inde feriat, *Cornutum* appellant.

DE SCEPTRO. Cap. XXVIII.

SCEPTRVM Regium diademati & coronæ addere res ipsamet postulat, de quo tamen toto opere, vti variis imaginibus insigne apud hos vel illos haberi solitum, pro loco, & signo, quod occurrebat, multa disseruimus: nunc vero super eo quædam generatim disserenda sunt. B

REGNVM. Cap. XXIX.

Virga & baculi differentia. Fistula collatio Antisthenis virgæ Homericæ & Palladis cum suo baculo.

APERTISSIME quidem sceptrum siue virgam, hieroglyphicum esse regni, illud in Diuinis literis ostendit, quod sceptrum de manu Iudæ non auferendum pollicetur Dominus, donec veniret qui mittendus erat. Regium quippe nomen in Iudæis tandiu duraturum, dum veniret Christus. Nam & Psal. *Virga regni tui* habetur, & huiusmodi multa passim. Ponunt vero Theologi differentiam inter virgam & baculum, quod virga in Diuinis literis plerisque locis sit castigationis, correctionis, & disciplinæ signum, vt virga æquitatis, baculus consolationis, auxilij, sustentationisque, vt eo loco: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Pro sustentaculo, Thob. *Baculum senectutis meæ.* Latini in huiusmodi significatum scipionem protulere. Inuenitur & pro defensione, vt de Cleomene Atheniensium duce fertur, qui cum propter omnium in se odium effectus esset insanus, baculo se aduersus insultantes muniuerit. C

DE TORQVIBVS ET PHALERIS. Cap. XXX.

Plin. lib. 7. c. 28.

SVBSECVTVS hinc sermo est de torquibus, phaleris, armillis, quæ præmia fuisse militaris virtutis Plinius, Gellius, & quidam alij tradiderunt, quippe Scinium Dentatum donatum torquibus ter & sexagies, phaleris vicies quinquies.

VIRTVS SOLIDA. Cap. XXXI.

Lib. 2.

TORQVEM aureum solidæ virtutis præmium fuisse traditum est à Vegetio, quem qui meruisset, præter laudem duplas consequebatur annonas. Species torquium in marmore incisas Brixiæ videris cum inscriptione huiusmodi.

L. ANTONIVS L. F. FAB.
QVADRATVS DONATVS TORQVIBVS
ET ARMILLIS AB T. CÆSARE. D
BIS.
LEX. XX

Bini enim hinc, & inde alteri torques cum literis, quæ vigesimæ eum legionis fuisse declarant: inde duo signa militaria quadrata, ad cognomentum eius exprimendum, aut forte legionis nomen. Et species quædam candelabri in tridentis modum figurati, in medio ita, de quibus in Armis.

OPERA LAVDABILIA. Cap. XXXII.

TORQVIS quidem significatum aperuit Vegetius, de armillis nihil meminit, eas laudabilium operum præmium esse indicat Adamantius, dum in ea Ezechielis verba: *Et imposuit tibi armillas circa*

A *circa manus tuas*, paraphrasim huiusmodi subiungit: *Cum mihi dederit Deus occasionem bonorum operum armillas circundat manibus meis.* Diffundebantur ad posteros gestamina hæc, quo minores ad imitandas maiorum suorum virtutes inuitarentur. Hinc apud Tranquillum legas, C. Caligulam vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademptisse, Torquato torquem, Cincinnato crinem, Cn. Pompeio Magni cognomen.

Sueton. in Caligula c. 35.

ARMILLÆ. CAP. XXXIII.

ARMILLÆ non humeris tantum decus afferebant, verum & brachia decorabant. Eas vero ita dictas volunt veteres etymologici, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant, inde arma, quæcunque ab illis dependent, vel iis alligata sustinentur. De armillarum donis habetur apud Liuium X. ab Vrbe cond. post victoriam è Samnitibus ad Aquiloniam, à Papyrio quippe Sp. Nautiū, Sp Papyrium fratris F. & quatuor centuriones manipulumque hastatorum armillis aureisque coro-
B nis donatos. Idem ibi centuriones, militesque atque equites, corniculis armillisque argenteis donat. Et Decius Tribunus obseruatum ex obsidione præsidium Romanum, dissipataq; Samnitium castra, aurea corona ab A. Cornelio Cosso donatus. Aurea vero corona erat quæ castrensis, ex auro quippe in valli speciem fabrefacto, quæ dabatur ei, qui hostium castra pugnando primus introiisset.

Vnde Priscianus ea brachialia vocat.

Armillarū etymon, & dona.

DE ADAMANTE. CAP. XXXIV.

HINC sermonem transtulimus ad Adamantem, quo super multa vltro citroque dicta sunt, dum tu ea quæ passim prædicantur, quæq; lectione laboreque tuis super acquisieras, commemorares. Verum ea, quæ tu meministi, quæque tuopte studio consecutus es, hic repetere superfluum iudicaui, quare ea tantum, quæ paucissima illis ego addideram, recensebo.

Nempe ex a particula priuatiua. & δαμάζω, domo quod indomitus.

FORTITVDO. CAP. XXXV.

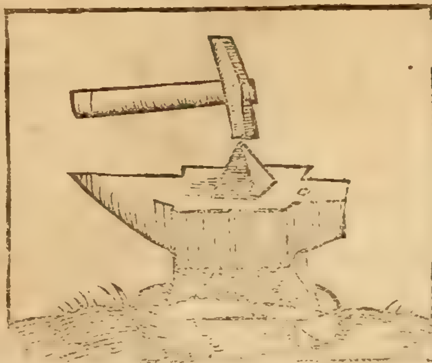
C NON temere scilicet Adamantem pro fortitudine proponi, cui robur indomitum visque insuperabilis, nomen merito fecisset: quippe qui limæ, scalpro, & malleo duritia inenarrabili resistat, quodque omnium maxime admirandum est, contra etiam ignis violentiam incolumis lapillus euadat, neque calore quidem admisso: vnde Græci ex ipso nomine à re imposito, gemmam indomitam intelligi voluere. Per hanc vero ea fortitudinis virtus ostentatur, qua quis ea, quæ aduersa acciderint ferendo peruincat, secundis nihil quicquam immutetur, atque, vt apud Horatium est, rebus angustis animosus atque fortis appareat, idemque vento secundissimo turgentia vela cōtrahere sapientia duce didicerit. Quinetiam id insitum diuinitus habere fertur Adamas, vt mentem animumq; gestantis vano metu liberet, vt superbæ etiam fortunæ responsare soleat.

Ab Horatij 1. epistola.

Sic Hieremia ca. 17. peccatū Iuda scriptum est stilo ferreo, in vngue Adamantinæ.

Virg. 6. Æneid.

INEXPVGNABILIS. CAP. XXXVI.

TRANSIT & in communem locum significatum huiusmodi, vt tam de animi fortitudine, quæ virtus sit, hoc est, honesti iustique causa cōcepta, quam etiam de ob-
D durata aliqua mentis destinatione, quæ nulla queat ratione loco dimoueri, possit intelligi, eaque de causa Ditis pectora Adamantina fingi, & apud inferos solido ex Adamante portas & columnas esse, atque ita demum omnia dura & implacabilia, eius lapilli elogio significari. Adamanta quidem Plutonem Theocritus manifeste nuncupauit Pharmaceutria:

Τὺ δ' ἄρτεμι κ' τὸν ἐν ᾅδᾳ   Κινήσαις κ' ἀδάμαντα

Propterea enim dictū hoc nomine aiunt interpretes, quod durus sit & inexorabilis: aiunt enim hoc *a* particulam intentionis esse, atque ita Plutonem mirū in hunc

Cur Adamas dictus.

Plato.

hunc modum inexorabilem exponunt. Sed vt ad eam partem quæ virtutis est, redeamus, qua scilicet quis munitus ærumnosissima quæq; patientissime perferat, nullique calamitatum generi succumbat: Adamantius vbi causam quærit, cur corpus etiam Iobis viri iusti pijque, Deus in potestatem dæmoni concesserit affligendum, comparationem ab eo desumi, qui boni Adamantis dominus, cum cuius periculis omnibus concedat explorandum, dicatque: *Tolle, proba, experire, tormentisq; omnibus examina,* sic omnium cognitor atque præscius, qui optime nosset Iobem Adamantem inuiolabilem, poscenti diabolo eum dedit in potestatem, sibi quidem satis conscius Iobem verum Adamantem esse. Mox illa de Christo subiecit: *Sic namque & singularis ille & diuinus, cœlestis atque incorruptibilis Adamas, vnigenitus Deus à Patre ad terras missus, de quo dicit Deus Pater: Ecce ego ponam Adamantem in medio populi mei, quem neque ignis tentationum in deserto comminuet, quem ictus, verbera, plagæque impiorum in cruce nō atterent comminuentve, quem neque sepultura, neque descensus ad inferos vel minimum violare poterunt: sed enim omnia superabit, seque diuinum & incorruptibilem probabit Adamantem.* Et ne quis fabulosa putet, quæ de hircino sanguine, cui rerum vni cedat Adamas, memoriæ produntur, memoratu digna sunt, quæ super hoc D. Cyprianus libro de duplici martyrio disserit, cum efferas, nationes quas Romani numquam frangere vel domare potuerint, Christi sanguine indicat emollitas. *Qui naturæ causas scrutantur,* ait, *narrant Adamantem nulli chalybis duritiei cedentem, hircino sanguine maceratum, ictu mox malleorum dissilire. Nullus autem Adamas corde saxeo peccatorum durior. Hoc igitur cor ferreum, cor saxeum, cor plusquam Adamantinum emollit sanguis Christi.*

Lege Plin. in proœmio lib. 20. Christus verus Adamas.

LITATIO. Cap. XXXVII.

IN Hebræorum sacris Adamas litationis signū habebatur, quia quæ foret summi numinis de mortalium rebus sententia, manifestabat. Gestabat enim eorum Pontifex ornamentum quoddam ante pectus opere pulcherrimo elaboratum ex auro, non vltra palmi magnitudinem, in cuius medio veluti stella quædam aurea, elucescebat, duo vtrimq; Smaragdi, quorum vnus tribubus sex, totidem alter ex XII. Israeliticis insigniti erant. Inter Smaragdos medius Adamas erat. Sacerdos igitur Deum de re quapiam consulturus precibus rite prolatis, supinis in cœlum manibus porrectis, oculos in id operis coniiciebat, deque proposita re Deum interrogabat: qui si prospera secundaq; polliceretur, Adamas ardentissimo splendore promicabat, radiisque fulgentissimis coruscare quodammodo videbatur. Sin autem ex voto nihil promittebatur, lapillus nihil quicquam immutatus, sua se specie continebat. At si Deus populum cædi destinasset, sanguineus apparebat. Si mors cuiquam impendebat, nigro obfuscari conspiciebatur, idque gestaminis EPHVD illi appellitabant, de quo tota sacra historia plurima. Sed enim & genus vestis sacerdotalis erat Ephud, quæ aliter Superindumentum, vel Superhumerale appellatur, cuius vestimenti duo erant genera: vnum lineum & simplex, quod sacerdotes habebant, alterum diuersis coloribus, ex auro, purpura, & bysso hyacinthino gemmisque suprapositis ornatum, quo soli Pontifices vtebantur. Logium quoque inter ornamenta Pontificia celebre, nostri Rationale appellitarunt, de cuius significato alio commentario diximus, contenti hic formam eius ex Eucherio prodere. Erat vero pannus exiguus, ex gemmis & auro coloribusque variis, qui superhumerali contra pectus Pontificis adnectebatur.

Pectorale summi sacerdotis, in quo medius Adamas.

SAPPHIRVS.

IMPERIVM AVT SVMMVM SACERDOTIVM. Cap. XXXVIII.

SAPPHIRVS & apud veteres & apud iuniores, omni ætate, magna semper in celebritate fuit: siquidem per eum imperium, aut summum sacerdotium significari manifestum est. Causam nonnulli eam comminiscuntur: quod lapillus is cœlitus à Ioue & à Saturno vim quamdam contrahat, vt ad eiusmodi euenta viam præparet, & faciliora hæc affectantibus omnia reddat: ita ab Ioue regnum, ab Saturno sacerdotium impetrari. Sed enim pietas nostra sanctiora patrum documenta prosequens, Sapphirum in similitudinem Throni figuratum apud Ezechielem agnoscit, idque Dei Opt.

A Ioue regnum à Saturno sacerdotium.

Opt. Max. ſedem ſignificare contendit. Eucherius hinc cœleſtes formas, ipſosque Angelos intelligit, ita per ſerenum cœlum electorum conuentus oſtendi dicit. Neque diſſimilia Heſychius ſuper tunica coloris hyacinthini.

COELVM DECIMVM. CAP. XXXIX.

SPECIES tamen ea Sapphirei throni, vt ab Iſaache Philoſopho explicatur, decimum cœlorum orbem deſignat, Empireum ab alijs vocitatum: ex colore ſiquidem ſapphiri nitorem intelligunt illius lucis, quæ omnem ſupereminet lucem. Throni vero ſimilitudo immobilitatem eius indicat, ſiquidem orbis ille fixus manens, & quietus eſſe perhibetur. In Diuinis ſane literis legere eſt, *Intuebuntur pij, quæ ſub pedibus Dei ſunt, quaſi opus lapidis ſapphirei.* Quinetiam profanæ religionis authores Iouem in throno ſtatuebant, quod firmæ apud eum perennitatis indicium eſſet,

Thronus Sapphireus.

Qui ſtabilis cum permaneat, dat cuncta moueri.

SMARAGDVS.
VIRGINITAS. CAP. XL.

SVNT qui perpetuo claroque Smaragdi virore conſiderato, ſignum id eſſe virginitatis velint, idque inſuper argumento addunt, in patranda re Venerea, quod experimento compertum eſt, ſi quis lapidem attingat, eum ſponte frangi. Cæterum Aſtronomi Smaragdum Veneri cœleſti dedicarunt, & ad impetrandum eius numinis afflatum perquam idoneum eſſe profitentur. Nihil autem cœlitus non vndecumque purum, honeſtum, & candidum, mortalium animis, ſi Platoni & veritati credimus, inſpiratur.

IASPIS.
GRATIA. CAP. XLI.

IASPIDEM pro gratia poni authores tradunt. Sumptum ab eius vi, quod mortalibus perſuaſum eſt gemmam eam hominum gratiam conciliare erga geſtantem. Vnde non otioſe dictum à Virgilio volunt,

Vis Iaſpidis.

Illi ſtellatus Iaſpide fulua
Enſis erat: *Æneid. l. 4.*

quo præcipue tempore Didus gratia expetebatur, cuius amore detentus, *Æneid. l. 1.*

Carthaginis fundabat arces, ac tecta nouabat.

VENVSTAS. CAP. XLII.

SVNT qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent, quod ſcilicet eam maxime comptam eſſe deceat, & delicijs omnibus affluentem. Operæpretium vero eſt apud Tertullianum legere, quæ de moroſa gemmarum cura dixerit, dum noſtras miſeratur ineptias, qui tam anxie in re tam inani occupemur. *Tarde* (ait) *teruntur vt niteant, ſubdole ſubſtruuntur vt floreant, anxie forantur vt pendeant*, & alia in hanc ſententiam. Vniones tamen cum ad ornatum præcipue comparentur, venuſtatis ſignificatum ſibi ante alias vſurparunt: lapilli enim reliqui non de pulchritudine tantum, ſed de dotibus etiam alijs cenſentur: in vnione nitor & læuor tantum expetitur. Quod vero fuerint, qui eos etiam deuorare magnificum exiſtimarint, id improbitati potius, quam vlli ſit liberalitatis ſplendori tribuendum. Diuinæ literæ per hieroglyphicum margariti, præmium oſtentant, quod recte facientibus offertur. Euangeliſta: *Inuento autem vno pretioſo margarito abijt, & vendidit omnia, quæ habuit, vt id emeret.*

Gemmæ omnes Veneri debentur.

Vt Cleopatra vnio liquefactus.

VNIONES.
LACHRYMÆ. CAP. XLIII.

ILLVD magis receptum, vnionem eſſe lachrymarum indicium, ſumptum quidem à Conjectoribus, qui viſos in ſomnis vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderunt: aiunt enim

δηλῶσι μαργαρῖται δακρύων ῥόον, vt apud Suidam est, Artemidorum, & alios: cuiusmodi somnium A cum nobis aliquando contigisset, resque postmodum subsecuta esset, ita cecinimus:

Visus eram niueos manibus tractare lapillos,
Vnio in his, latis gemma inimica viris.

AMETHYSTVS.
SOBRIETAS. Cap. XLIV.

Α'μέθυσος, ab α particula priuatiua, & μέθης ebrietas, vel quod ad colorem vini accedat.

NEQVE desunt qui Amethystum pro sobrietate poni dicant, quod eiusmodi lapidem contra ebrietatem stare compertum est: non enim vino tentari potest, qui eum gestet, in quo præter nomen, quod eius est significationis, nihil certi habeo, plerisque tamen, qualecumque sit, commentum placet.

DE PECTINE. Cap. XLV.

B

ERAM hic finem facturus, cum tu vt prosequerer ita hortatus es: *Mulierem nobilem gemmis aliquot ornauimus, sed ea nisi caput compserit, parum profecerimus: addamus igitur & pectinem, & speculum, vt si qua eo vti velit, non aliunde quæsitum eat.* Subieci ego.

VENVS. Cap. XLVI.

VENERI quidem præcipue sacer est pecten, eiusque Deæ statua cum pectine aliquando Romæ dicata est: soluto quippe voto, quod mulieres Romanæ vouerant, comis propter insuperabilem pruriginis ardorem abrasis: quo quidem incommodo atque cruciatu liberatæ, statuam huiusmodi Veneri erexere, quæ comas restitueret. Eamdem etiam barbatam statuerunt, quod vtroque sexu prædita sit Venus, quam è lumbis ad superiora, marem, ad inferiora, fœminam esse dictitabant. Atque huc spectat Maronianum illud, *Discedo à ducente Deo,* quamuis non contemnendi authores vtrumque sexum dijs attribuant. Sed super hoc alibi. Sane quod ad pectinem attinet, Naso cum Cytheriacum dixit: C

Sæpe Cytheriaco deducit pectine crines.

Propria muliebris cura vanitas, quæ. Hinc Terent. in Eunuch. Dum comuntur annus est. Æneid. l. 2.

Metamorph. vbi de Salmaci. Ea enim propria est muliebris curæ vanitas, vt in comendo ornandoq; capillo, studium omne suum exerceant. Quare in numismatis videas Faustinæ caput multis & diuersis capillorum concinnitatibus sæpe variatum. Sane Seleucus merito duodecim eos versus sustulit, quibus Hesiodus inducit Palladem Theogonia Pandoræ satagentem, comendo eam & ornando: indignum ratus sapientiæ deam tanto studio circa muliebris ornatus curam occupari. Versus illi XII. hi sunt:

Ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ἀργυφέῃ ἐσθῆτι, κατὰ κρῆθεν δὲ καλύπτρην
Δαιδαλέην χείρεσσι κατέσχετο, θαῦμα ἰδέσθαι.
ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνους νεοθηλέας ἄνθεσι ποίης
Ἱμερτοὺς παρέθηκε καρήατι Παλλὰς Ἀθήνη:
ἀμφὶ δέ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
Τὴν αὐτὸς ποίησε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
ἀσκήσας παλάμῃσι χαριζόμενος Διὶ πατρί,
Τῇ δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο, θαῦμα ἰδέσθαι, D
Κνώδαλα ὅσ' ἤπειρος ἀνατρέφει, ἠδὲ θάλασσα.
Τῶν ὅγε πόλλ' ἐνέθηκε, χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή
Θαυμασίη, ζωοῖσιν ἐοικότα φωνήεσσιν.

Cinxit verò & adornauit Dea cæsijs oculis Minerua,
Candida veste: à capite vero calyptram
Ingeniose factam manibus detinebat, mirum visu.

Circum vero ei serta florentis è floribus herba,
Optata imposuit capiti Pallas Minerua,
Circumque ei coronam auream caput posuit,
Quam ipse fecerat inclytus Vulcanus,
Elaborans manibus, gratificans Ioui Patri.
In hac artificiosa multa celata erant, mira visu,
Animantia quæcunque continens alit atque mare.
Ex illis hic multa indidit, gratia vero resplendebat magna,
Mirabilis, animantibus similia vocalibus.

DE SPECVLO.

EXPLORATIO. CAP. XLVII.

SVNT autem qui speculum explorationis signum esse velint: propterea quod & næui, & rugæ, & vniuscuiusque color, & alia, quæ forent incognita, indice speculo deprehenduntur. *Vnde speculari pro explorare.*

FALSVM. CAP. XLVIII.

SED ENIM, sapientius illi rem expendisse mihi videntur, qui falsum ex speculo significari tradiderunt, in quo scilicet quamuis similitudo quædam appareat, eo tamen falsa est, quod in speculo, quæ læua sunt, dextera: quæ dextera, læua referantur, atque ita veritati fucus fiat.

HYMNVS. CAP. XLIX.

ALIOQVI speculum Pindaro est hymnus, in quo scilicet res præclare gestas, virtutesque cuiuspiam celebres possimus intueri.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XLII.

DE IIS, QVÆ PER ARMA SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTRISS. PRINCIPEM D. NICOLAVM RODIVILLVM OLICÆ ET NESVESII DVCEM, Palatinum Vilnensem, ac magni Ducatus Lituaniæ summum Marescalcum & Archicancellarium, Bresfensem, Saulensem, Borissouiensemque Capitaneum.

VM iam varios commentarios diuersis misissem amicis, dedissemque operam vt argumenti ratio vnicuique non inconueniens esset, diligenter dispiciendum mihi putaui, cuinam hanc nostram de Armis elucubratiunculam inscriberem. Verum cum arma acri mittenda viro non ignorarem: tu certe Nicolae Rodiuille magnanime Princeps, animo statim obuersabare meo, teque vnum è multis delegi, in cuius patrocinio ac tutela, noster qualis is cumque esset in hac re insumptus labor, conquiescere deberet. Nam cum multa sese offerrent causæ, quæ quemuis ad te vel amandum, vel suspiciendum allicere possint, vt animi tui celsitudo cum summa coniuncta clementia & moderatione, ingenium facile & apertum,

nullæ maleuolentia suffusum, nullaque auaritia inquinatum, bellicæ laudis militarisque gloriæ flagrans studium, tum illa in primis Caroli V. Imp. Sigismundique Sarmatiæ regis (quos maiestatis causa nomino) de insigni tua virtute testimonia tot tantaque fuere, vt alter te Ducem renunciaret, ab altero multis maximisque Lituaniæ imperiis & administrationibus omnibus longe clarissimus esses, dignusque habitus, qui in fortissimorum bellicosorumque populorum vel flore, vel robore summam potestatem haberes: & in quo omnes rebus secundis animi æquabilitatem & religionis propagationem agnoscerent, aduersis inuictum robur cernerent, & disciplinam militarem prudentiamque in administrandis disponendisque singulis sequerentur, & authoritatem amplissimam libenter retinerent. Hæc cum in te sint dona, conerisque tam pulchro laudabilique exemplo ad eorumdem lucem alios multos adducere, & quasi normam boni gubernatoris dirigere, merito te omnes strenuorum istic hominum florem, ditionum istarum firmamentum, bonique Principis ornamentum existimant: merito quoque nos tuæ Excellentiæ hosce nostros de Armis commentarios nuncupamus & consecramus. Arma certe huiuscemodi mittimus ad bellum ita delectabilia, vt eadem vel domi sedens, in alto contrectare possis otio, cum in iis ipsis & disciplinarum cultum, & variæ eruditionis totiusque antiquitatis imaginem honoratissimam sis agniturus. Hæc qualiacunque à me conscripta, meæ in te perpetuæ obseruantiæ testes, probata ad alios venire patieris: equidem nec dubito, quin tuo patrocinio defensa, gratiora omnibus futura sint. Faxit Deus Opt. Max. vt potestas & voluntas quos tibi dedit, eos exitus habeat, qui & illi maxime gloriæ sint, & Christianis vtilitati, & tibi dignitati. Vale. A B

IVS IN ARMIS. CAP. I.

Hinc, Ius in manu, τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρί, apud Lucianum 1. in armis.

DEORVM, vt hinc exordiamur, simulachra armis ornata, authoritatem, vimque armorum indicant. Nam Græci præcipue deos omnes in vniuersum ferro accinctos fingere consueuerunt: ex eo scilicet innuere volentes, armis omnia parere, in armis ius esse, cum tamen Phœnices, vtpote mercatores, & assiduis deditis negotiationibus deos cum loculis & crumenis bene pecuniosos omnes effingerent: nempe, quod rerum omnium vim penes aurum & diuitias esse arbitrarentur.

MVLIEBRIS VIRTVS. CAP. II.

Mulierum Lacedæmoniarum virtus.

QVOD vero Lacedæmonij Veneris armatæ simulacrum dedicarint, virtutis id hieroglyphicum, quæ prænituit in mulieribus. Nam cum Lacedæmonij bello cum Messenijs congressi eorum impetum sustinere non possent, pedesque sensim retroferrent, vxores eorum hoc animaduerso, repente arma corripiunt, impetuque in hostes facto non tantum lapsam maritorum aciem restituere, verum & Messenios ipsos fugauerunt. Eas inde amplexi Lacedæmonij, prout erant armati, cum armatis promiscue, vt Lactantius ait, concubuere. Atque ita mox armatam Venerem colere cœperunt. Neque tamen Venerem tantum, quam μορφώ vocitabant, sed deos, deasque omnes cum lancea figurabant, vt eas ita redderent honestiores. Nihil enim apud eos ignauia turpius, nihil bellica virtute præstantius habebatur. Alia vero ratione armatæ virgines in sacrificijs adhibentur: eas enim in numis aliquot, atque etiam in lapideis signis atque memorijs videas lacinia toga in humerum reiecta figuratas. Hæc sunt virgines, quæ Armatæ dicebantur, quod in armum ita vestes conijcere sacrificij ritus deposceret. Vnde etiam poma ex alieno in armum legere, legibus prohibemur, tanto scilicet numero asportare, quantum humerorum onus sit. Hoc quidem κατὰ πάρεργον fatemur, sed hoc loco necessarium. C

Sed habentem calyptram & pedicas.

MARS VLTOR. CAP. III.

VIDERE autem est plerisque locis, atque etiam in numis, signa Martis Vltoris cum scuto & hasta, quæ nimirum belli indicia sunt, cum omnis eius ornatus in eo versetur, vt arceat à se cladem, & hostibus inferat calamitatem. Hinc prouerbium illud emanauit, Σὺν δόρυι καὶ ἀσπίδι, cum quid omni conatu aggrediendum innuimus. Huiusmodi vero statuam sibi Sesostris erigi curauit supra qua D

Cum hasta & scuto. Sumptum ab Aristophane in Pace.

A tuor cubitorum magnitudinem, vt ita mortales reliquos superasse gestarum rerum gloria testaretur. Nam eorum, quæ præclara gesserit Rex hic Ægypti, pleni sunt omnes antiquitatis libri.

BELLVM INDICTVM. Cap. IV.

APVD Romanos indicti belli signum erat hasta ferrata præustaque, fæcialis manu prætenta, quam vbi primum in hostium fines emisisset, tribus puberibus præsentibus, causa prius exposita, bellum iustum indictum, fieriq; cœptum intelligebatur. Hinc apud Maronem Turnus primus, *Æneid. l. 9.*

—— Iaculum intorquens emittit in auras
Principium pugnæ.

ARCVS ET SAGITTÆ.
TVMVLTVS. Cap. V.

ÆGYPTII sane sacerdotes tumultum, aut belli principium esse factum, significare cum vellent, arma-
B tum hominem figurabant, qui telum arcu contenderet, & ad feriendum paratus videretur. In Diuinis tamen literis per arcum & sagittas ab improbis hominibus paratas, interpretes totum belli apparatum accipiunt, & huiusmodi significatione Psam. LIX. *Dedisti metuentibus refugium, vt declinare valeant arcum*, quamuis in Hebraicis codicibus longe alia lectio reperiatur. Ita tamen legit Euthymius, & hic arcum recipit Ecclesia.

SOLARES RADII. Cap. VI.

IN Apollinis vero Dianæque simulachris, arcus & sagittæ vibratilem radiorum vim ostendunt. Vnde Lucretius hieroglyphice ita eos expressit:

Non radij Solis, neque lucida tela diei.

C Eædem in Sagittario cœlesti signo, vim eius à remotissimis etiam locis in plantas & herbas permeare, quæ quidem vbiubi sunt, solari omnino vi viuidæ, & incolumes conseruantur. In Gallieni sane numis Sagittarij signum est, quale cœleste illud fingitur, cum inscriptione, APOLLINI CONS. AVG. *Gallieni numus.*

DE PHARETRA. Cap. VII.

MINIME vero prætermittendus est locus in carminibus diuinis Psalmo X. *Siquidem impij arcum sæpius intenderunt, promptuarijs sagittis pharetram impleuerunt, quas in quempiam probi cordis hominem immitterent.* Nonnulli Paraphrastæ, dum nouitati forsan plus æquo student, pro eo quod apud Græcos est, ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, *Sagittas ad neruum accommodarunt*, ponere maluerunt: nempe quod ita id exponendum codex Hebraicus admoneat.

COR, CONSILIVMQVE. Cap. VIII.

ADAMANTIVS tamen Græcam secutus lectionem, ita pharetram agnoscit, vt quid habeant hieroglyphici, etiam interpretetur: per eam enim cor intelligit, per sagittas, consilia, & cogita-
D tiones? per arcum, os, & labia. Nam & alibi dicitur: *Cor impij repletum est veluti pharetra sagittis venenatis.* Consilia enim cogitationesque pessimæ impiorum sagittæ sunt: arcus vero, os & labia: quo distento, quippe adaperto, virulenti cordis spicula depromuntur ad vulnera. Quod vero dictum est è latebris, non otiose appositum: si quidem hi cum lucem odio prosequantur, in tenebris delitescunt, & in cœca malignitatis atque ignorantiæ latibula sese abdunt. Iam vero apud Lucianum legas, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων stare aliquem in insidijs incognitum, qui arcu semper intento speculetur, qua latus exeras, vt ea te quamprimum parte conficiat. Vbi nimirum delatorum intelligas malignitatem, qui dicta factaque explorant tua, ac simul aliquid exciderit imprudenti, collectum statim ad dominum deferunt, vt aliquod inde tibi detrimentum accedat. Olympijs quoque Ode secunda, tela pro verbis pharetram pro sententijs à Pindaro positas inuenias: in hunc modum, πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκέα *Sic telum pro consilio, via, ratione, vt sæpe Liuius.*

Huic rei aliud inuenietur telum. Et Erasm. Chil. 2. cent. 2. Prouerb. 40.

ὠκέα βέλη ἐντὸς ἐν τῇ φαρέτρᾳ φωνᾶντα συνετοῖσιν, *Multa mihi tela velocia sub cubito in pharetra sonantia exaudiuntur, propter orationis acumen, & laudationum opportunitatem*, inquiunt Interpretes. Præclara enim esse debent, neque ab obtuso ignauoque ingenio prolata, quæ dicuntur, sed ea opportuno etiam loco disposita. Alibi diximus, mysticæ Philosophiæ interpretes, Plutonis cor ab Herculea sagitta vulneratum, hieroglyphice significare velle nullum esse tam abditum in rerum natura locum, quo nõ peruenerit Philosophia: eius enim scientiæ latebras multi memorant. Nam & Nazianzenus ait Basilium Philosophiæ latebras omnes penetrasse. A

Cor Plutonis ab Herculea sagitta petitum.

VVLNERA AMORIS. CAP. IX.

Amoris sagittæ.

Ex aspectu enim nascitur amor.

AMORI vero arcus in primis dedicatur, propterea quod eo vulnere saucij, semper eminus feriuntur, veluti sagitta quadam ab amatis oculis emissa, & in amantium oculos recepta. Sunt vero illi, vt philosophatur Plato, radij quidam tenuissimi, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus calidissimusque sedem habet, viaque sibi, vt Musæus ait, per oculos patefacta, per amantis identidem oculos illapsi, ad intimum eius cor penetrant: accensoque interim magis ac magis sanguine, bilis etiam inflammatur, vnde illi sequitur dolor, quem affixum esse cordi amantes B omnes profitentur, quicumque illos euentus, aut durus, aut facilis sequatur. Hinc etiam adiectæ ad amorem faces, de quibus alio loco disseruimus.

AMOR. CAP. X.

Ad verbũ ap. Artem. lib. 1. c. 43. sub finem.

APVD Coniectores sane, si quis ætate florida vir aut fœmina pectus sibi transfixum imaginatus fuerit, amorem significat. Non æque id in grandæuo, siquidem huic id somnij triste aliquid, & illætabile nuncium affert.

POENITERE. CAP. XI.

IN Diuinis vero literis sagittæ sæpissime ponuntur pro doloribus, qui ex rerum perperam actarum conscientia cor stimulant, compungunt, exulcerantque. Ita Psalmo octauo supra x x x. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, Attigerunt me*, transtulit Symmachus.

COELVM. CAP. XII.

SED ENIM Philosophi cum amoris cognomento cœlum intelligant, non otiose commenti sunt, C & alas & sagittas velocitatis indicia figurare, simulque faces, vtputa ignem, quo cœlum ipsum maxime spectabile est, ac puerum denique, cum senium auferant à cœlo. Amorem insuper primum omnium genitum autumant, & cœlum initio creatum à Deo sacræ testantur literæ.

VELOCITAS. CAP. XIII.

Æn. lib. 5. Et Medi.

ESTO igitur sagitta velocitatis etiam hieroglyphicum, cuius ergo Virgilius iuuenibus cursu pedum certaturis cum Equum primo præmium proposuisset, alteri Amazoniam pharetram, plenamque sagittis pollicetur. Et Armenij sagittam Tigrin vocant, vnde & velocissimum animal Tigris, & fluuius rapidissimus, qui ex Armenia in Mesopotamiam labitur. Ibi enim sagitta Tigris dicitur. Et Psalmo septimo, quod minatur Propheta futurum, vt Deus gladium suum expediat, & arcum intendat, interpretes per gladium acerbitatem, per arcum celeritatem mortis indicari tradunt. Ab hac sagittarum velocitate vulgus totius Italiæ hodie cum quid properandum esse innuit, vocabulum formauit Affrezzare, ex quo sagittam Frezzam vocant. Sane Abarin genere Hyperboreum D apud Scythas tantæ velocitatis hominem fuisse tradit Nazianzenus, vt cum sagittam, veluti fabulantur, accepisset ab Apolline, emissam eam pari cursus pernicitate consequeretur, quo signo populos circumiens responsa dabat: inde sibi fidem acquirens, quod conatus ille longe supra humanas vires esse putabatur. Sed non fabulose apud nos dictum, *Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum*: per quas Eucherius Apostolos hieroglyphice significari tradit, qui orbem terræ volatu pernicissimo peragrantes, doctrina sua mortalium, qui nondum Deum norant, corda penetrarunt. *Filij vero excussorum*, quia de prius excussis telis, hoc est, Prophetis, Apostolis geniti sunt. De ijs Psalmographus ait: *Misit sagittas suas, & alios alio delegauit*. Plerisque enim locis sagittæ verba diuina sunt, quæ penetrabili charitate corda nostra configunt. Hic arcus ille erat, quem tetenderat, paratumque ad feriendum asseruabat,

Alaris miræ velocitatis homo.

Hinc de velocibus Nazianzenus ad Basiliũ Ἀβάριδος ὀϊστόν, Abaridis sagitta.

Psal. 127.

A seruabat, quamuis hoc nonnulli ad minas referant, quod arcus inter alia significata, minarum etiam signum sit. Vnde Horatius: *De arte poetica.*

Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.

CONTRARIETAS. Cap. XIV.

VBI tamen sagittæ duæ parallelari positu iacentes animaduersæ fuerint, quarum cuspides altera ad alterius pinnas vicissim conuertantur, præsentaneæ contrarietatis signum esse volunt.

FRACTA BELLI FEROCIA. Cap. XV.

QVEMADMODVM vero arcus intentus belli signum est, ita fractus sublatam belli ferociam ostendit. Et in ostentis eodem accipitur significato: veluti quod in recentiorum historijs legitur, ea nocte, qua Rex Attila sanguinis eruptione, quæ profluuio effusissimo de naribus emissa est, suffocatus & extinctus est, supremum numen Martiano Imperatori apud Constantinopolim agenti apparuit in somnijs, arcumque Regis defuncti relaxatum, vt alij fractum, ostentare visus est, quod de bellica eius ferocia iam extincta signum fuit. Et in Diuinis literis scriptum est, Deum eorum conterere arcum, & arma confringere, qui pietate posthabita spem omnem in ferocitate sua posuere. *Regis Attilæ mortis augurium.* B *Psal. 46.*

PERSÆ. Cap. XVI.

AB eo vero armorum genere, quo Persæ plurimum vtuntur, sagittas numis Darius impressit: siue ita gentem suam significare voluerit, siue potentiam suam late diffusam indicare. Nam & in Artoxerxis numo sagittarius miles cusus erat, eaque de causa numi illi Sagittarij vocitabantur, vt Plutarchus in Apophthegmatis. Vnde non infacete dixerit Agesilaus, triginta se millibus Sagittariorum Asia pulsum, cum ea summa Rex corruptis per Timocratem Athieniensibus effecisset, vt bello aduersus Lacedæmonios concitato is prouincia decederet. Quod quidem dicterium proxime accedit ad Gylippi Noctuas, de quibus loco suo. *Darij & Artoxerxis numi.* *Agesilai dictum.*

PESTILENTIA. Cap. XVII.

SAGITTAS autem Apollinis in Græcos immissas, pestilentiam manifestissime significasse nulli dubium, C de quibus late apud Homerum. Hæ vero hieroglyphice solares radios indicant corrupto cœli tractu contagem illam dispergentes. Et Christiana pietas è diuorum numero Sebastianum sagittis impetitum, dum Christo fidei testimonium præstat, aduersus pestilentiam sibi tutelarem proposuit. *D. Sebast. tutelaris pestilentiæ.*

DAMNATIO. Cap. XVIII.

SVNT qui telum in sagittæ cuspidem ita figuratum damnationis signũ esse autument, ⟵ aut explodendum summouendumve aliquod inepte dictum in scriptis: id quod Aristarchi summi Grammatici indicio inter hieroglyphica receptum est, quod eo ille signo vsus sit in adulterinis apud Homerum D carminibus summouendis.

DE HASTA.

SAPIENTIÆ VIS. Cap. XIX.

QVOD Palladem armatum vbique conspiciamus, indicat, arma parum proficere, nisi quæ per sapientiam administrantur: nam stulto præcipitique ingenio Imperatores, quot & quantas & sibi & Reipubl. calamitates attraxerint, vt alia dissimulem, clades illæ insignes ad Trebiam, ad Thrasimenum, ad Cannas acceptæ, facile ostenderunt. Porro autem hasta in manu Palladis, ingenij vim atque promptitudinem ostendit. Vnde apud Martianum legas,

Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen.

FAMA. CAP. XX.

Alexandri statua. ADHÆC lancea in quacumque videatur imagine, præter militiam ipsam famæ etiam celebritatem indicat. Quare Lysippus, vt Plutarchus ait, eam in Alexandri manu posuit, fulmen quod alij fecerant, aspernatus, vtpote qui celebrem eum vna vix ætate existimaret, dummodo quis veritatis studiosus, ea tantum quæ re vera gesta fuissent ab Alexandro collegisset. Quod vero ad extensionem in longinquum facit, Telum appellant quicquid à manu iacitur, quod τῆλε & τηλόθεν procul apud nos sonat. Quamquam apud Caium Iurisconsultum telum vulgo appellaretur, quod ab arcu tantum mitteretur. A

HOSTIS INFENSISSIMVS. CAP. XXI.

Ad verbū à Plin. lib. 28. cap. 4. Saliua ictū aggrauat. INFESTISSIMVM hostem, qui omnes, quo maxime lædat, vias exploret, nonnulli significare cum volunt, iaculum terræ appressum cuspide in eius læua statuunt, dexteram vero oriri obijciunt, eo gestu, vt in eam inspuat: nempe quod persuasum sit ictus aggrauari saliua in manum ante conatum ingesta. Id vero ea de causa fit, quia manus ita magis solidescit, & maior in vibrando vis accedit: non autem quod ea quædam sit fascinatio, vt Magi putant. B

OFFENSIONIS ILLATÆ POENITENTIA. CAP. XXII.

Idem à Plinio l. 28. c. 4. NAM illud forsan pertineat ad Magiam, quod à iactu, si quem inferendæ iam iniuriæ pœnituerit, in mediam expuendo manum, qua vibrauerit, leuari percussum à pœna prodiderunt. Alioqui pleraque alia expuere, contra omnes fascinationes & pericula amuletum esse creditur. Vnde apud Theocritum τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον, *ter in sinum meum inspui.* Meminere huius rei & Plinius, & authores alij plerique.

SVMMVS HONOR. CAP. XXIII.

Hastæ gestamen honoratum SED ENIM ne Lysippum adeo malignum aut inuidum in Regem suum, vt paulo ante dictum, fuisse suspicemur, sciendum hastæ gestamen haudquaquam inter vulgares honores habitum, tantæque apud veteres venerationis fuisse, vt loco diadematis pro insigni Regio haberetur. Neque temere Virgilianus Æneas, C

Æneid. l. 12

> *Bina manu lato crispans hastilia ferro,*
> *Ingreditur.*

Ibidem. Et Regis filius Pallas apud eundem, telo rapto volat obuius ipse Æneæ. Neque quidem ea solum donari solitos tradunt, qui fortiter in bello fecissent, verum & Iunonem Curitin ab ea nuncupauerunt: Curis enim hasta Sabinis erat, quod iam apud omnes peruulgatum est.

STRENVVS. CAP. XXIV.

Plin. lib. 7. cap. 28. Hasta pura. EORVM qui fortiter fecissent insignia, more quodam hieroglyphico apud veteres fuisse reperio hastas puras, quibus milites ab Imperatoribus donari soliti, eaque de causa Sicinium Dentatum, Plinio referente, hastis puris duodeuiginti donatum. Hastas vero puras, Donatus & Seruius interpretantur, sine ferro, eo præsertim Maroniano versu:

Æn. lib. 9.

> *Ille, vides, pura iuuenis, qui nititur hasta.*

Qui quidem futurus erat Rex, multorumque Regum parens. D

BELLVM. CAP. XXV.

APVD Carthaginenses, genus intractabile bello, belli hasta erat indicium. Hinc cum bellum velle se cum Romanis professuri essent, Romam ad eos hastam suæ voluntatis signum miserunt. Sedenim apud Macrones, dare accipereque lanceam, sanciti fœderis signum fuit, cuius rei meminit Xenophon, De reditu Græcorum IIII.

SVMMA IMPERII. CAP. XXVI.

EA vero de causa viros fortes hasta donari putat Festus Pompeius, quod hasta summa armorum & Imperij esset, captiuosque sub ea vendi morem fuisse, proindeque rei fortiter gestæ signum erat.

A erat. Et sub iugum mittere, qui superati essent, quique per vim sub Imperium deuenissent, apud historicos frequentissimum. Constabat vero iugum ex hastis tribus, duabus quidem fixis, & alia in transuersum ad eas alligata: sub his enim discinctos transire cogebant, inquit Festus, vbi discinctos intelligendum armis spoliatos. Hinc etiam mos apud Romanos fuit, vt nuptarum capita cœlibari hasta comerentur, propterea quod quæ nuberet, imperio viri subijceretur. Cœlibarem autem hastam vocabant, quæ in corpore gladiatoris abiecti occisique stetisset.

Iugum mittere.

Hasta cœlibaris.

CONIVNCTIO MARITALIS. Cap. XXVII.

B AIVNT vero nonnulli coniunctionem maritalem hieroglyphicum id significasse, vt quemadmodum hasta ipsa in corpore gladiatoris hæsisset, coniunctaque fuisset, ita debere sponsam viro coniungi, vt quod nostræ monent Diuinæ literæ, *duo sint in carne sua*. Alij boni tantum ominis causa factum autumant, vt vota hinc ostenderentur, fore vt viros fortes geniture essent.

De hasta qua homo occisus sit, mira Plin. l.28.c.4.

DII. Cap. XXVIII.

PRÆTEREA, vt Iustinus ex Trogo memorat, ab origine rerum pro dijs immortalibus veteres hastas coluere, ob cuius religionis memoriam hastæ adhuc, ait ille, deorum simulacris adderentur. Quinetiam simplex baculus surrectus apud Ægyptios diuinitatis hieroglyphicum fuit. Atque hoc illud est, quod Pædianus ait in Diuinationum commentario non placere sibi eorum opinionem, qui delubra existimant ligna delibrata, id est, decoriata, pro simulacris deorum more veterum posita. Id fieri solitum à veteribus Cyrillus inquit, quod natura diuina nullo modo neque deijci, neque labefactari potest, sed inconcussa firmaque suo robore communiat, sustinereque omnia & omnium fundamentum esse perhibetur. Sed vt ea etiam, quæ ad ineptias vsque facta sunt in hoc genere commemoremus: Alexander Phereus hastam, qua Polyphranem auunculum interemerat, consecrauit, additis etiam corollis, ei tamquam Deo rem diuinam fecit. Tantum vero hastæ à veteribus tributum est, vt sceptrum illud Agamemnonis, multorum Regum successione apud Homerum celebre, Chæronei Bœotiæ populi diuinos illi honores meditati, quo cultus eius fieret augustior, Hastam appellitarent. Colebant vero illud vti numen singulis diebus hostijs à sacrorum antistite immolatis. Cui etiam (tanta fuit hominum vesania) mensa varijs instructa carnibus parabatur, omniformiumque placentarum libis referta semper adstabat. Iam & Cenea illum, quem ex fœmina in virum à Neptuno commutatum Græci fabulantur, primum omnium aiunt comites suos iussisse per hastam suam iurare. Vnde mox prouerbium, *Hasta Cenei*, de quo apud interpretem Apollonij, & alios, Argonauticis, plura reperias.

De delubris Macro. lib. Sat. 3. c. 3.

C

Hastæ à veterib. multum tributum.

Ouid. Met. lib. 12.

τὸ καινέως δόρυ.

DII PENATES. Cap. XXIX.

ET Penates, qui apud Romanos tanta religione colebantur, armatos, hastatos quippe fuisse, memoriæ D proditum est. Dionysius enim duos ait adolescentes fuisse militari habitu, & vetusto opere, qui sederent, & pila in manibus tenerent, cuius rei testimonium titulus subesset, DII PENATES. Eos Nigidius putat esse Apollinem & Neptunum, quòd in Apolline calor & aritudo, in Neptuno humor & frigus intelligatur, quæ nostræ compositionis principia perhibentur. Et quoniam Penatibus magnorum deorum cognomentum attributum est, vnde Maronianum illud:

Cum socijs natoque, Penatibus & magnis dijs,

A Macrob. lib.3. cap.3. Saturn.

Æn. lib. 8.

A Macrob. ibidem. eruditiores particulam, Et, ad expositionem positam volunt. Alij eos Iouem & Iunonem esse voluerunt, horum enim præcipuum esse munus, iuuare mortales, atque inde vtrique nomen. Alij Castorem & Pollucem Deos magnos vocari persuasum habuere. Sed quoniam in nullo deorum magis, quam in dijs Penatibus & Poetæ & Historici occupantur, tum ipsa vetus Romanorum religio tam multa, tam sæpe de his in medium protulit, haudquaquam ab instituto negotio alienum fecero, si super his aliquid ex remotiore vetustate repetiero. *Deorum Penatium origo & institutio.* Pallantis filiam legimus, cum Dardano in Arcadia nuberet, dotis nomine munera Palladis attulisse, scutum quippe breue cœlo lapsum, quod Palladium appellarunt, cumque huiusmodi scuto, magnorum deorum simulacra. Orta autem seditione in Peloponneso, Dardanum inde cum vxore & magna Arcadum manu vertisse solum, atque in Samothraciam nauigasse, vbi dotalibus muneribus templum erexit, quibus occultas instituit cæremonias, vt sacra ea separaret à vulgi cognitione. Simulachra itaque in subterraneo specu condidit, quæ mox cum inde in Asiam transmigraret, secum aduexit, & in Dardania à se nuncupata collocauit. Ilus cum Ilion ædificasset, eo deos ipsos transtulit. Æneas ex incendio Troiano ablatos in Italiam vexit, eosque Lauinij posuit. Ascanius in suam Albam traduxit, pulcherrimo illis templo ædificato. Verum aiunt sequenti nocte Penates, nullo ferente, Lauinium redijsse, ostia clausa inuenta, parietes integros, & tectum nulla in parte violatum: quo miraculo motum Ascanium, aiunt, sexcentos curatores Lauinium misisse, qui sacra custodirent, præfectumque his antistitem Egestum nomine. Ijdem demum Romam translati cum vrbem approbassent, nequaquam abierunt. Cumque eos Romani in vrbis Imperijque sui custodes admisissent, ne per vim aut dolum auferri possent, eos in subterraneo, vt Dardanus fecerat, specu, templo ibi dedicato, posuerunt. In quo quidem templo id præcipue religionis obseruabatur, vt spuere nefas esset. Ad hoc specu, & pristinum Dardani institutum, Virgilius allusit, cum scripsit:

Æneid. l. 7. *Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.*

Nam sacra Penatibus sine Vesta nunquam fieri solita, sed vna cum Vesta semper illi colebantur. Quid vero Vesta foret, declarat Naso:

Nec tu aliud Vestam, quam viuam intellige flammam.

Et Sinon apud Virgilium, vbi se Penatum offensam vereri simulat, si patriæ secreta hostibus prodat, cuius cura Penatibus eredita:

Æneid. l. 2.

Vos, æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen, ait.

Sed quoniam de Vestali igne, & dijs Penatibus alibi etiam differuimus, hæc pro loco commemorasse sufficiat.

DII TVTELARES. Cap. XXX.

Hinc Plautus in Mostellaria, [illegible] pedes. [illegible] quid.

ID vero tutelares eos esse ostendebat, quod sederent. quod pila gestarent, quod adolescentes essent. Nam sessio hieroglyphicæ firmitatis & constitutæ rei consilijve signum habetur. Pila propulsationem malorum, incommodorumque significant. Adolescentia incrementum, quod Imperio esset in dies accessurum. Quod vero genus teli pilum sit, à Vegetio ita describitur: *Missilia pedestris exercitus pila vocabantur, ferro subtili præfixa trigono nouem vnciarum siue pedali, quæ scutis infixa non possent abscindi, & loricam facile perrumperent.*

DE FRAMEA. Cap. XXXI.

FRAMEÆ vocabulum, & id genus teli, Germanicum est, de quo Cornelius Tacitus in Germanorum moribus in hunc modum scribit: *Hastas, vel ipsorum vocabulo Frameas, gerunt, angusto & breui ferro: sed ita acri, & ad vsum habili, vt eodem telo, prout ratio poscit, vel cominus vel eminus pugnent.* Ita Eques scuto frameaque contentus est.

MORS. Cap. XXXII.

IN Diuinis literis framea, vt & alia telorum genera mortis hieroglyphicum habetur. Ita Theologi Psalmi loco: *Erue à framea Deus animam meam.*

DE

A

DE SCVTIS. CAP. XXXIII.

LOCVS exigit, vt hastis scuta etiam adijciantur, quorum varia sunt hieroglyphica, quia variæ sunt eorum species, varij etiam vsus, neque facile est omnium rationes exquirere in tam varia tamque frequenti armorum pene omnium mutatione, quæ vnaquaque ætate facta est: eas tamen non formas amplectemur, quas in numis, aut veterum monumentis figuratas obseruauimus. *Scuto do nati. Æneid. l. 9.*

STRENVVS II. CAP. XXXIV.

PARI honore cum hasta scutum fuit, quo inter præmia reliqua militaria donari soliti sunt, qui strenue fecissent, cuius rei exempla passim apud historicos. Et apud Virgilium Æneas clypeum afferri iussit, quo iuuenem egregium Nisum præstanti munere donaret. Præcipuum vero honorificum apud Argiuos fuit scutum Enhippi, puero, qui tale aliquid meruisset, gestandum tradere, eoque inserto pompam ducere. Argiui porro primi omnium scutis ligneis vsi, eo prælio quod inter Prœtum & Acresium fratrem gestum est, pro tyrannide occupanda. Sed enim de honoribus inferius.

B

SALVS. CAP. XXXV.

CVM Palladium superius cœlo lapsum, scutum fuisse diceremus, significatum eius ad Imperij tutelam spectare interpretati sumus. At identidem obseruatum est Peltæ quoque significatum salutis esse, quod interpretatione Numæ desumptum est: is enim delapsam cœlo peltam salutem vrbi immissam interpretatus est, cum octauo eius anno pestilentia per vniuersam Italiam debacchata, Romam quoque vrbem inuasisset. Vtrum vero grauis alioquin author peltam proprie necne dixerit, quod scutum Numæ tempore cœlo delapsum fertur, & *lapsa ancilia cœlo* Maro dixerat, alij viderint. Legi tamen de Saliorum ornatu, consuesse illos capite gestare pileum instar coni, non obrotundum, vt vulgo: thoraca aheneum inducre, dextera manu ancile, læua peltam aheneam circumtulisse: quamuis, vt dictum, *& læua ancile gerebat*, legamus. *Pelta cœlo delapsa. Æn. lib. 9.*

PELTÆ FORMA. CAP. XXXVI.

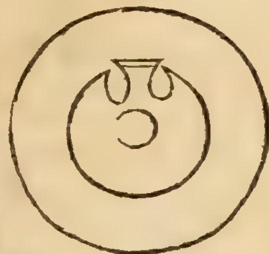

QVONIAM vero pelta Maroni lunata dicitur, operæpretium me facturum crediderim, si figuram eius ex antiquis monumentis C descripsero. Nam ea Romæ multis locis aspicitur, nusquam tamen speciosius quam in marmoreo quodam conditorio, quod nunc in hortis Pontificio Palatio subiectis pro aquæ temporariæ alueo ab Leonina porticu spectatur. Ibi pugna quædam Amazonum incisa mira quadam arte, siue ea Troiana sit, siue, quod potius reor, quæ ad id genus erraticis in Scythia commissa est. Ita viri mulieribus parcere, inuitique obuias sauciare videntur, cupereque eas potius captiuas facere, quam lædere. Omnes illæ peltis armatæ sunt, quarum species in hunc modum describi potest: vt scilicet circulus descriptus linea diametrali dissecetur, pars altera quantum cubiti manusque ministerio inseruiat, relinquatur, altera duobus à lateribus excauetur, ita vt in eorum medio spatium sit insertando brachio, cuius hoc sit propugnaculum. Extrema ad scuti marginem lunentur in cornua. Orbes illi duo hinc inde exempti, insertandæ si opus sit hastæ alter commodus, alter D ad inspectandum inseruiat. *Æn. lib. 1.*

PRIMA ARMENICA. CAP. XXXVII.

VARIABAT vero peltarum forma, qua parte manus erat inferenda: vt in prima Armenica incisura erat rectangularis.

SECVNDA ARMENICA. CAP. XXXVIII.

QVÆ in secunda, orbicularis fieri consuerat. Tum etiã coribus, cum pelta primæ cæruleo colore est, in alba parma: secundæ vero, purpurea in parma ipsa cærulea: in vtraque vero pelta aureus vmbilicus.

MENAPII. Cap. XXXIX.

MENAPIORVM autem pelta rubra erat in alba parma, sed infra in eo albo sub pelta canis lutei coloris, pedibus ad cursum quantum fieri possit, exporrectis, vtero ad peltam verso, dorso parmæ superficiem spectante.

VESONTES. Cap. XL.

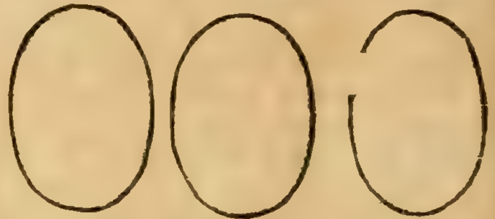
VESONTES, qui sub illustri viro Magistro peditum militabant, parmam habebant peltis quatuor cæruleis insignem, quadrangulari situ intra parmæ marginem & centrum dispositis: centrum autem in partes quatuor decussatum, quarum duæ albæ, cæruleæ duæ. Circa centrum coloris rubri circulus, & in parmæ ambitu alter itidem ruber conspicitur.

ANCILIA. Cap. XLI.

B

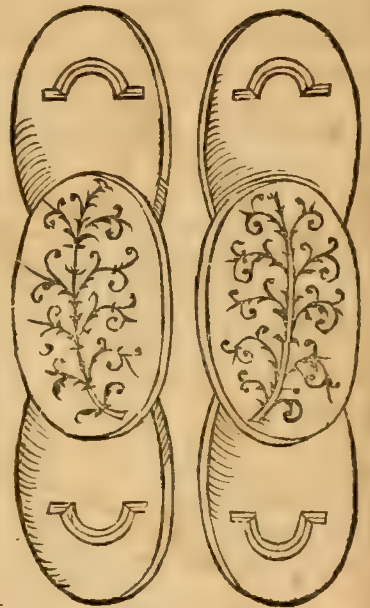
Antonini Pij numisma.

EIVSDEM omnino significati Ancile est, cuius figura, vt ex veterum numis habetur, oualis est, ductu quidem oblongiore: quod, ne cui dubium relinquamus, ex Antonini Pij numo didicimus, ab cuius altera facie scuta tria vna serie disposita, ea qua diximus figura conspiciuntur, quibus inscriptio subiecta est, ANCILIA. In altero Antonini eiusdem numo scuta sex habētur anciliorum specie, vt paria duo, vno super alterum sublato, partem inferiorem ostentent, qua scilicet brachium insertatur: mox singula vtrique pari appensa, quæ vmbonem spectandum obijciant, in eum quem vides modum. Literæ nonnullæ in eo quem attrectaui numo detritæ sunt, vna excepta locutione, SVPERATO: vbi etiam duo prima elementa ita curta sunt, vt vix discerni ab oculatissimo quoque possint.

C

SAPIENTIA. Cap. XLII.

EA plurimum forma scuta sunt, quæ Palladi dedicantur: quamuis non negarim orbiculari etiam specie nonnumquam facta, cuiusmodi est Argolicus clypeus, quem Maro cum Phœbea confert lampade. Hieroglyphicum vero id esse plerique volunt, vt orbem indicare videatur, qui sub clypei specie regatur à sapientia. Quare Martianus Capella, qualisqualis author est, ita de Pallade ait:

Hinc tibi dat clypeum sapientia, quod regat orbem.

PAVITATIO. Cap. XLIII.

D

Quoniam Medusæ caput inspicientes in saxa verterentur.

DE Medusa vero, quæ sit in vmbone medio figurata, idem sentit, quod in Serpentis commentario diximus, vbi de Domitiano loqueremur, qui Medusæ signum gestare solitus est ad stuporem, quem affectabat de se inter mortales concitari. Martiani versus de Medusa:

Quod pauidum stupitet sapiens solertia vulgus.

DEFENSIO. Cap. XLIV.

Scipionis dictum.

ITA vero scutum pro defensione ponitur, vt milites eos ignominiose notari passim videas, qui plus salutis & spei in scuto, quam in gladio posuissent, Scipionis præcipue dicterio notum, cum militi, qui clypeum elegantius ornauerat, dixit: *Non miror quod clypeum tanta ornaris cura, in quo plus præsidij statuas, quam in gladio.* Scuto vero

A vero nos coronatos ait Pſalmographus pro tuto circumſeptos munimine: monitiones enim plurimum in orbem circumduci conſuerunt.

DEDITIO. Cap. XLV.

EST & deditionis ſignum clypeus, ſi caput ei ſummittatur, quod apud Appianum legas, vbi Afranij & Petreij turmæ quædam à Cæſare circumuentæ, capita clypeis ſubiecere deditionis indicio. Alibi ſcuta ſupra caput ſublata, & huiuſmodi iunctis vmbonibus progreſſus oppugnationem oſtendit: qualia Romæ paſſim in columnis & triumphalibus arcubus, aris, clypeisque conſpiciuntur.

INITIVM PVGNÆ. Cap. XLVI.

SCVTA vero haſtis illiſa pugnæ initium ſignificabant: ſiquidem moris erat cumprimum hoſtes collatis ſignis in propinquum ita proceſſiſſent, vt iamiam pugna eſſet ineunda, ad concitandos militum animos, vno eodemque tempore ſub datum ſignum ſcuta percutere haſtis, ſtrepitu quam maximo poſſent excitato: quem morem apud Marcellinum inuenias. Eundem morem hunc à Græ- *Mos antiquus pugnæ ineundæ.*
B cis obſeruatum tradit Xenophon, ſed ad Equos incitandos fieri ſolitum. Apud Philoſtratum etiam, vbi de expiationibus ad Achillis tumulum agitur, legere eſt, milites qui ad tumulum ſuccederent, poſt hymnum, quem ceciniſſent, ſcuta haſtis ſolitos incutere, quemadmodum in bello fieri ſoleret, cuius hæc ſunt verba: *προσελθόντων δὲ τῷ σήματι μετὰ τ' ὕμνον, ἀσπὶς μὲ, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, περιεδυπεῖτο.*

PLAVSVS. Cap. XLVII.

QVOD vero milites initio pugnæ facere conſuerunt, togati, fabula vel concione, quam ſpectatum vel auditum veniſſent, abſoluta, ſcabellorum crepitum faciebant, eo ſcilicet plauſu actoribus gratulati. Hinc apud M. Tullium oratione pro Cælio legas: *Deinde ſcabella concrepant, aulæum tollitur.* Dictumque illud de Caligula apud Suetonium: *Et quondam tres conſulares ſecunda vigilia in palatium accitos, multaque & extrema metuentes ſuper pulpitum collocauit: deinde repente magno tibiarum & ſcabellorum crepitu, cum palla tunicaque talari proſilijt, & decantato cantico abijt.* *Scabellorum crepitus.*

HONORES. Cap. XLVIII.

C CLYPEIS vnde nomen incidi, deſcribive facta pulchra moris fuit, vnde qui nihil adhuc ſtrenue in bello geſſiſſent, alba vtebantur parma, de quo Virgilius: *Parmaque inglorius alba.* Donabantur *Ænei. l. 11.*
ab Imperatoribus honori militibus, atque etiam dijs, quare ſæpius apud Liuium legas, argentea clypea templis illata, ac dijs dicata. Hic nonnulli vocabulum à ſculptura factum voluere, quod in his omnino imagines haberentur, in qua quidem ſententia Plinius eſt: *ſcutis enim* (ait ille) *qualibus apud Troiam pugnatum eſt, continebantur imagines, vnde & nomen habuerunt clypeorum, non, vt peruerſa Grammaticorum ſubtilitas voluit, à cluendo deduci.* Sed quoniam in Grammaticos incidimus, inter clipeum per i, & clupeum per u, differentiam ponit Cornelius Fronto, clupeumque per u, quæ omnino ypſilon Græca eſt, imaginis eſſe dicit, per i vero armorum. Apud Virgilium tamen, *Mutemus clypeos* legas, vbi de armis dubio procul intelligendum. Sed & in ijs imagines fuiſſe, Seruius atteſtatur, qui Græcorum in Clypeis Neptunum, in Troianorum Mineruam pictam fuiſſe dicit. Sed nihil ſit horum, quomodo ſe pro Troianis venditaſſent, niſi Troianorum inſignia in clypeis apparuiſſent? Sedenim alij ſunt, qui genus, non ſcriptionem, differentiam facere putarint: ait enim Labienus, clypeum neutro genere *Clypei etymon.* *Plin. lib. 35. cap. 3.* *Æn. l. 2.*
D Imaginem ſignificare, virili vero inter arma poni. A quo diuerſus eſt Pomponius dubij ſermonis libro ſecundo, vbi Clypeus & Clypeum indiſtincto genere dici ait, ſed litera differre, vt pugnatorium per i, Clipeum dicamus, imaginem vero per u, Clupeum, vt etiam ex Cornelio dicebamus. Eam vero differentiam improbat Charilius, qui Clipeus per i, & Clupeus per u, non alia ratione dici aſſeuerat, quam Maxumus & Maximus, Optimus & Optumus, propter communionem i & u literarum. Sane Clypeum vtroque genere pro ſcuto Virgilium poſuiſſe, agnoſcit Nonius Marcellus, non malus *Æn. l. 2.*
author: *Ardentes* quippe *Clypeos*, & ita alibi, & nono: *Clypeum ſuperintonat ingens* Clypeum ingens recto caſu indubitato legit Nonius, cui Seruius aſſentitur, dum per hoc expreſſum ait illud Homericum *ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ*, quod etiam alibi Virgil. expreſſit: *Sonitum ſuper arma dedere.* Sed vt has Grammaticorum altercationes omittamus, quamuis hæc tibi doctiſſime Nicolae, numquam diſ- *Æn. l. 9.* *Æn. l. 2.*

 plicue-

placuere, de significato rei potius agamus. Dedicabatur sane Clypeus ijs, qui graue aliquod periculum à Republ. propulsassent, sustulissentque penitus, propugnationis defensionisque memoriam: ijsque rem gestam imaginibus explicabat. Denique hoc non tantum de militaris Clypei forma intelligendum est, quantum de quacumque dedicatione in alicuius præclari viri memoriam posita, & vel sculpta, vel inscripta ad posterorum memoriam: cuiusmodi marmoreæ æneæque tabulæ & Romæ & alibi adhuc superant, quæ omnia Clypei cognomentum vsurparunt. Trahit vero me gestæ rei tam præclaræ magnitudo, vt κατὰ πάρεργον, sed forsitan non importune dicam, qualianam essent, quæ clypeos huiusmodi mererentur. In longa sane tempora spectatus est clypeus aureus in Romana Curia collocatus, qui senatus totius iudicio in D. Claudij honorem affixus erat, quod ille vt primum Imperator salutatus est, tricena x x. millia Barbarorum, qui aduersus Imperium Romanum arma sumpserant, nauiumque, si Pollioni credimus, duo millia felicissimo successu deleuit, adeoque attriuit, vt paucos ad solum patrium redire permiserit. Extat adhuc exemplum eius epistolæ, quæ ita scribitur: *Claudius Broccho. Deleuimus trecenta viginti millia; duo millia nauium mersimus*, & quæ sequuntur. Adducit hoc in memoriam, quod duodecimo de bello Macedonico apud Liuium legitur, clypea ærata ab ÆDD. CVR. P. Claudio, & P. Sulpitio Galba posita. In codicibus vetustis manuscriptis clypea aurata legi. Quod vero ad arma pertinet, Pœni quoque clypeos ex auro factitauere, sculptis imaginibus, & secum in castris tulere. B

LACONES. CAP. XLIX.

In clypeis picta, vel incisa.

ET literæ nonnumquam singulæ, hieroglyphicorum munus expleuere. Apud Romanos id frequentissimum, in omnibus fere familijs appellandis. Sed enim de his dicere, tam longum quam superfluum esset. Id vnum, quod ad arma pertinet, dicam, Λ literam in Lacedæmoniorum scutis notatam, populum eum significasse.

MESSENII. CAP. L.

AT in Messeniorum clypeis, qui & ipsi clarissimi olim extitere, τὸ M descriptum erat, sui & ipsum populi significatione.

MOROSITAS. CAP. LI.

Dionysii dicterium.

QVOD ideo non sum referre grauatus, quia arrepta hinc occasio est in argutum Dionysij dictum allabendi. Erat in antiquorum sortibus M. litera morositatis & stoliditatis signum, vnde prouerbium, ἔλαχες τὸ M, *obuenit tibi M*, obiectumque aliquando Dionysio cauilli vice, cui sors obuenerat M. μωρολογεῖς Διόνυσε, cui tamen & vafre, & vero de se præsagio respondit ille, μοναρχήσομεν ἐγώ. C

Prouerb.

Quamquam ex eo quod res optime successit Dionysio, prouerbium illud, *Sortitus es M*, de callidis, & longe maiora quam in hominum spe, aut opinione fuerint attentantibus, dici mox cœptum.

DE Σ ET K. CAP. LII.

ADDEMVS illud Σ, signum in Equos impressum apud Græcos curiosiores, indicasse eius generis Equos, qui Samphoræ vocabantur. Imo quia Σ, illis inustum fuerat, eo sunt nomine nuncupati, vocabulo ipso notæ huiusmodi signum præ se ferente, vti Koppatiæ, quibus K generis erat signum. Fuerunt enim, ait Eustathius, qui κάππα literam κόππα nominarent, vti nunc Theutones plerique omnes Papa scribunt, & Popa enunciant. Ita Dorienses Σῖγμα, σὰν dicebant, vt apud Athenæum. Samphora igitur à ferendo Σῖγμα.

D

NEFASTVS. CAP. LIII.

ET ne singulas literarum notas alieno loco commemorem, subsequentis in ordine literæ M, significatum in Pontificum libris tantum liceat addidisse: per eam siquidem nefasti dies notabantur.

N. L. quid.
N. D. quid.

Notum illud, N. L. pro non liquere, positum in iudicijs. Et N. D. neci datum interpretari, quod mihi non satis constat. Verum illud non importune addiderim, Neci datum intelligi, sine vulnere mortuum, vt puta veneno, aut fame, sed hæc tamen authores confudere.

SALII. CAP. LIV.

DE Salijs, quorum insigne esset thorax aheneus, & Ancile in dextera manu, in læua vero Pelta, cum historia sit scholis omnibus notissima, superuacaneum iudicaui plura repetere.

DE

A

DE GLADIO. CAP. LV.

POST arcum & ſagittas, iacula, pilaque & ſcuta demum, Gladius locum habeat, cuius plurimus ex omnibus armis vſus.

CRVDELITAS. CAP. LVI.

ID vero præcipuum eius erat hieroglyphicum, vt pro crudelitate poneretur, cuiuſmodi nuncupatione Ægyptij Ochum appellare ſoliti ſunt, qui quidem Perſarum Rex omnium crudeliſſimus, ac maxime formidabilis, cæde omnia fœdauit, quacumque per Ægyptum progrede- *Ochi Regis crudelitas.*
B retur, quodque apud eos inexpiabile facinus habebatur, Apin ipſum iugulauit, & amicis epulandum appoſuit, atque ita vniuerſam Ægyptum vnius animalis cæde luctuoſam fecit, tanto is odio gentem eam proſecutus eſt.

SCELVS. CAP. LVII.

PRÆSECTVM gladio ſinciput, ſceleſtum indicabat facinus: ita enim ἀνοσιότητα interpretabimur ex Hori Nilaici dictatis. *Crudelitas præſagita.*

OCHVS PERSARVM REX. CAP. LVIII.

QVARE apud Ægyptios machæræ nomen imagove, in Regum nomenclatura pro nomine Ochi hieroglyphice exponebatur, atque ita recenſebatur, ab inſtrumento eo tam lethali ſumpta ſimilitudine. In Aſino ſane dictum, quonam argumento Perſarum Magi crudelitatem in eo ab initi Regni principio præſagiuerint: quia ſcilicet Artaxerxe patre defuncto, in ingreſſu regni lautiori, vt
C fit, menſa ex pluribus edulıorum condimentis appoſita, Ochum animaduerterunt manus primum ad cultrum inieciſſe, mox ad panem, & carnes, quas auide & immoderate comedit.

VERBA. CAP. LIX.

DIOGENES verba gladio comparauit, cum adoleſcentem formoſum admodum turpia quædam fabulantem audiuiſſet: *Non te*, inquit, *pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium exerere?* Inuenies vero paſſim de maledicis verbis proſcindere: & eloquentiam ipſam eſſe gladium, & gladium in ore aliquem geſtare, qui, vt ait Horatius, ſit *Diogenis dictum. Huc ſpectare poteſt illud D. Hieronymi ad D. Auguſtinum, Melle litus gladius.*

Quælibet in quemuis opprobria fingere ſæuus.

Et ſacræ noſtrorum literæ linguam gladio ſæpe comparant, vt Pſalm. 58. *Lingua eorum gladius acutus.* & ſubſequenti: *Exacuerunt vt gladius linguas ſuas.* vbi quidem de calumnijs & inſidijs ſermo eſt, quæ ab hoſtibus parabantur. Aliter apud Paulum, cum ait, *viuum eſſe Dei ſermonem, & efficacem, & omni gladio ancipiti acutiorem, penetrabilioremque.* Hebr. 4. *Ad verbum ab Eraſmo Chil. 1. cen.*

D

PERICVLOSVS. CAP. LX.

QVOD vero declinandum ſubterfugio acutum gladium Pythagoras monuerit, dicens ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, plerique ſymbolicum ſenſum ſecuti, à periculoſis negotijs abſtinendum interpretantur. *1 prouer. 1. Gladium acutum auertas.*

IVSTITIA. CAP. LXI.

IVNIORVM autem inuentum eſt iuſtitiæ ſeueritatem atque rigorem, per exertum enſem manu virginea prætentum ſignificare, cui ad æquitatis indicium trutinam etiam addidere. Sed enim apud veteres aliter traditum inueni, qui iuſtitiam cum libratis omnino lancibus in ſua figurabant, ſed in dextera non enſem, ſed faſces cum adalligata ſecuri ſtatuebant, merita æquaque ex huiuſmodi hieroglyphico.

glyphico præmia merentibus impendi, atq; distribui, hinc scelerum conuictis castigationem impendere significantes. Sedenim species hæc duas secum mulieres captiuas trahit, vnam, quæ fractum ensem manu prætendit, alteram, quæ conto innititur, duo ex hoc figmento vitia domita indicantes, vt ex vtriusque medio virtutem ipsam adstruerent, per fractum scilicet ensem seueritatem nimiam retusam cohibitamve intelligentes: per contum, lenitudinem ad ferulam reuocatam, qua iudicia plus æquo producebantur. Inde enim contatio, quæ retardationem significat. Lenti vero sunt, qui nullo atroci quantumlibet scelere concitantur, neque publicis neque priuatis iniurijs commouentur. Sunt tamen & alia iustitiæ hieroglyphica, quæ locis suis, prout res exigit, exponuntur. A

Apostolus tamen ait, iudicem esse Dei ministrum, ideoque non sine causa portare gladium: vindex enim in iram ei, qui male operatur. Et quoniam satis constat gladium seueritatis animaduersionisq; indicium esse, prætereundum non est, quod in Diuinis literis sæpe mentio fit ancipitis gladij, cuius hieroglyphicum est, quod in iudicio corpus atque animam punire simul potest, vel quod & supplicio præsentis pœnæ, & futuræ metu puniat. Ita accipi ancipites gladios in Sanctorum manibus. Nam vt & Eucherius ait, qui mundi peripsemata, & quisquiliæ creduntur, de nationibus ac Regibus iudicabunt. B

IRRITATIO. Cap. LXII.

Quales forsan gladij Delphici. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. *Ignem gladio ne fodito.* *Satyra 3. His adde cruorem, atq; ignem gladio scrutare.*

IGNEM vero gladio dissecare, quid sibi velit apud Pythagoram, non facile fuerit augurari, cum in eiusmodi symboli enarratione diuersi abeant præclari admodum viri. Nam D. Hieronymus, atq; etiam Cyrillus, impudentem, ac ira percitum animum asperitate verborum (is enim gladius est) non esse lacessendum exponunt. Diogenes potentiorum iracundiam non incitandam interpretatur, cui sententiæ subscribit etiam Plutarchus. Et Flaccus Horatius cum in Sermonibus dixit, atque ignem gladio secare, nihil aliud prorsus sibi voluit, nisi admonere nos, ne magnorum hominum indignationem aduersus nos prouocaremus, lacesseremusve. C

NVLLIVS FRVGIS OPVS. Cap. LXIII.

[illegible] *Lucianus in [illegible].*

REM, quæ neque vsui, neque efficaciæ respondere possit, non solicitandam, attendendamve, Lucianus, Basilius, & Plato, hinc significari arbitrati sunt, quorum si qua est authoritas, apte admodum, qui studium in nullius frugis opere insumptum significari voluerit, hominem pinget flammam gladio dissecantem. Cui simile dicterium illud, *Aquam in mortario tundere:* neque non, *Laterem lauare.*

CÆSAR. Cap. LXIV.

Apud Terentium in Phormion.

QVOD vero fabulantur Cæsarem per cultrum significari, iuniorum inuentum est, non infelix tamen. Nam cultrum pro dissoluendi incidendive significato poni apud Iamblichum reperias, in ijs, quæ scripsit ad Porphyrium.

PONTIFEX. Cap. LXV.

A [illegible] [illegible] [illegible] *Ex [illegible] cap. 6. [illegible]* *[illegible] Sueton. in Tiberio.* *[illegible] 10.* *Esaia 27.*

IAM & inter insignia Pontificum, Flaminumve, cultri species aspicitur oblonga, manubrio, quod ex ebore fieri solebat, & ex auro, vel ex argento, rotundo, solido ad capulum iuncto, fixo clauis æreis, ære Cyprio, vt apud Pompeium legitur, cui à secando secespita nomen fuit. D

SPIRITVS SIBI REDDITVS. Cap. LXVI.

QVINETIAM Pontificis nostri IESV CHRISTI gladius celebratur, qui, vt celebri pentametro fertur,

Non veni pacem mittere, sed gladium.

quod apud Matthæum præcipue legitur. Apud Esaiam vero Dominus intentato gladio visitare fertur. Per hunc Adamantius dissectionem Spiritus à carne videtur intelligere. Carnis enim sunt, fornicatio,

A nicatio, immunditia, adulteria, veneficia, idolorum seruitus, & quæcumque dictu factuve fœda perhibentur, quæ omnia Dominique Deique nostri secespita abscidit abstulitque. Antea enim quam ille nos inuiseret cœlo delapsus, non erat ensis hic inter mortales, neque caro quicquam aduersus spiritum concupiscebat, neque spiritus aduersus carnem. Aduentu vero eius edocti sumus, quæ carnis essent propria, quæque spiritus, doctrinaque eius quasi gladius vibratus carnem à spiritu dissecuit, dissepárauitque, vt inde viueremus in spiritu, neque rerum nostrarum summam in carne, sed in spiritu statueremus, non corruptionẽ à carne, sed beatorum vitam à spiritu in lucro repositurì.

MORS. CAP. LXVII.

APVD Scythas, qui multa Ægyptiorum more confinxerunt, à quibus, vt veteres quidam authores tradunt, etiam instituti sunt, gladius mortis erat symbolum: fuitque maximum omnium illis iuramentum, ventum & acinacem attestari (acinaces enim vt Medorum, ita eorum gladius est) per hunc quidem interitum, aut salutem: in eo enim salutis suæ præsidia statuebant, per ventum autem animam, hoc est, vitam interpretantes, quod scilicet tamdiu viuamus, quoad vitales auras carpere permissum est. Pari modo in ostentis mali hominis & cædem minitãtis habitus, vt Heluidio Pertinaci accidit, qui ante triduum quam occideretur, in piscina sibi visus est videre hominem, à quo gladio infestaretur. Eodem significato formidabilis minabundusque Galba, cognita Neronis nece, susceptaque Cæsaris appellatione, iter ingressus est paludatus, pugione ante pectus à ceruicibus dependente, vsu togæ nõ prius recuperato, quàm omnes qui res nouas moliebãtur oppressisset. Quid vero libelli duo, qui reperti sunt in secretis C. Caligulæ post eius necẽ, in quibus notæ nominaq; continebantur morti destinatorum? præscripti enim erant diuerso titulo, alteriq; Gladius, alteri Pugio nomen erat, per hunc eos qui clam opprimendi essent, intelligebat: per gladium, quos palam cædere destinasset: moliebatur enim Princeps carnificinæ deditus, electissimum quemque vtriusq; ordinis interimere, mox Antium, inde Alexandriam commigrare.

Lucianus in Toxari. *Scytharum iuramentũ.*

B

Sueton. in Galba c. 11. *Libelli duo in secretis C. Caligulæ inuenti.* *Suet. in Caligula c. 49.*

IMPERIVM. CAP. LXVIII.

C IAM & potestatem & imperium ex gladio significari, à nostræ pietatis fundatoribus accepimus. Nam quod responsum à pio discipulo est, *Ecce duo gladij*, sacræ Legis interpretes humanarum diuinarumque rerum potestatem sub Christianæ Reipublicæ principe peruenturam præmonstratum aiunt. Apud Chaldæos idem indicatum, cum Darius vaginam acinacis, quem gestabat, Persico ornatu conspicuam haberet, longe ante quam Alexander è Græcia moueret in Asiam, eam ornatu Græcanico communiri iussit, quo facto Chaldæi responderunt, Imperium, quod Darius obtinebat, in eorum ius venturum, quorum arma imitatus esset.

DE SECVRI. CAP. LXIX.

EST & Securi à secando nomen, quare Demosthenes Phocionem orationum suarum securim appellabat: breui enim ille, sed acuta oratione, Demostheni plurimum aduersabatur. Et Hieremias D sermones Domini sicut securim ait, quæ vel petras incidat.

Plutar. in Demosthene.

LYDIÆ REX. CAP. LXX.

EA non Romanos tantum Consules insignes faciebat, verum & Lydiæ Reges, quorum gestamen erat. Inde Iouis Labradæi simulacrum, quod securis labris Lydorum vocabulo dicebatur.

ROM. COSS. CAP. LXXI.

ROMANARVM vero securum significata cum scholis sint omnibus admodum vulgata, plurimique, vna cum Plutarcho rem interpretati sint, eas ad scelus, quod emendationem non reciperet, excidendum comparatas, vlterius ego de his quicquam in medium afferre supersedebo.

ANIMADVERSIO. Cap. LXXII.

A

Hinc Tenedia securis. Τενέδιος πέλεκυς. Tenedius numus. Hinc Τενέδιος ἄνθρωπος pro inexorabili & tetrico viro. Plut. in collectaneis Adag. Prouerbiũ.

NEQVE enim apud Romanos tantum, sed etiam apud aliquot Græcorum gentes securis seuerissimæ fuit animaduersionis hieroglyphicum, vt in Tenedio numo, de quo Pollux, cernere est. Tenediorum enim Rex cum legem eam tulisset, vt in adulterio deprehensi mas & fœmina eodem supplicio securi subiicerentur, neq; filio pepercisset suo, rem eo monumento iussit insigniri, quo Tenedius numus signatus est: de quo Aristoteles in Tenediorum Repub. vna quippe parte securis est cusa, altera capita duo.

DVRATVRA MEMORIA. Cap. LXXIII.

IN antiquorum memoriis plerisque securim & asciam, sed hanc frequentius, videas adsculptam, addito etiam elogio, *Sub asciam dedi vetuit*, quotiens defunctus non obliterandam de sepulchro memoriam cauet, auersaque ideo scalpitur ferri acies. Sed in Diuinis literis, per asciam simpliciter prauorum hominum in insectandis abolendisque proborum operibus studium & conatum intelligimus: vt Psalmo 74. *In securi & ascia deiecerunt eam.*

B

DE FALCE. Cap. LXXIV.

Quia falcis inuentor, qua etiam Cœlo patri abscidit virilia. Apollonius li. 2. Argon.

FALX præcipue in Saturni manu, temporis, quod vniuscuiusq; rei maturitatẽ attulerit, hieroglyphicum est, quod & nomen ipsum δρέπανος præ se fert. Nam apud Græcos δρέπειν vindemiare est atque metere. Tempus autem edax rerum, omnia demetit.

AGRICVLTVRA. Cap. LXXV.

VT vero Cyprianus sentit, rei rusticæ, quam Saturnus docuisse fertur, signum fuit. Nam finis eius industriæ est, metere, fructusque colligere.

CASTIGATIO. Cap. LXXVI.

QVAM vero falcem in custodis hortorum manu veteres posuerunt, ad fures arcendos, auesque ne fructus læderent deterrendas, antiquum inuentum est, castigationis quippe hieroglyphicum. Apud Zachariam Prophetam siquidem legas capit. 4. *Falcem quam videre visus est longitudinis cubitorum viginti, latitudinis decem, contra fures eam, & contra periuros exacutam, inferrique eam in domum furis atque periuri.* C

DE SERRA. Cap. LXXVII.

Hinc illud Esa. c. 10. Serra gloriatur contra trahentem.

INTER instrumenta secandi & Serra est, eadem militare vocabulum. Ea sane in Ægyptiorum obeliscis frequens habetur: cæterum apud eorum authores, quos viderim, quid ea sibi velit, traditum non inueni.

MALEDICENTIA. Cap. LXXVIII.

PLACIADES maledicentiam, siue vt ipse scribit, maliloquium, per Serram significari obseruauit, siue id ob dentium seriem, quæ mordacitatem innuere videatur: siue ob inuisum stridorem, maximeq; auribus infensum, quem in nodos præsertim illapsos reddit, acerbo, vt inquit Lucretius, horrore concitato. D

ANCEPS PVGNA. Cap. LXXIX.

ANCIPITEM vero pugnam, victoriam alternatim modo in hanc, modo in illam partem, vicissitudine sæpius variata, inclinantem, significare qui volunt, *Serra pugnare* dicunt, aut præliari. Id esse tunc, Festus ait, cum frequens est consertæ pugnæ vicissitudo, cumque assidue acceditur & receditur, neque vllo consistitur tempore,

A quod quidem ab ſecandi geſtu deſumitur: ſerra quippe modo in hanc, modo in illam partem aſſidue tracta.

SVBSIDIVM. CAP. LXXX.

IN militari diſciplina Serra ſubſidium ſignificat, de qua apud Fl. Vegetium: *Si ducenda ſit ſerra, ex abundantibus ducendam eſſe, propterea quod ſi de loco ſuo ordinatum militem transferre cœperis, vniuerſa turbabis.* Serra enim à ſtrenuis directa, ante frontem hoſtibus opponitur, vt turbata acies reparetur, ſitque ad ſimilitudinem A literę vel libellæ fabrilis. Fuit etiam Germanici numi nota, de quo apud Tacitum legas, eaque de cauſa Serratus dictus.

DE GALEA. CAP. LXXXI.

QVONIAM de armis ad offenſionem comparatis eſt dictum ſatis, nunc de galea & thorace, quæ ad defenſionem accipiuntur, dicendum aliquid.

B

PRINCIPIA OCCVLTA. CAP. LXXXII.

GALEA, qua Plutonis caput in primis tegitur, ſignificat occulta eſſe principia generationis. Plutonem autem Solem interpretantur, eo tempore quo per hyemem remotas à nobis mundi partes circuit: vnde etiam Proſerpinam rapuiſſe confinxere, de cuius rei ſignificato paſſim habetur. Illud addam, ſceptrum illi & breue & aduncum figurari, quod inferioris regni indicium habetur.

ROMA. CAP. LXXXIII.

ROMÆ quoq; caput galeatum in numis paſſim, & aliis veterum monumentis. Id quanam alia de cauſa fieri dixerimus, niſi vt fuiſſe eam omnino Martiam intelligamus? *Sic Græci ῥώμην robur dicũt.*

THELESILLA. CAP. LXXXIV.

C ET Theleſillæ Archiuæ poeticis ſtudiis claræ ſtatuam ſe vidiſſe Pauſanias affirmat, quę vna manu galeam, altera velitarem haſtam teneret, libris circa pedes appoſitis: ob præclarum ſcilicet facinus, quod illa cæſis acie ad vnum Argiuis à Cleomene Spartano, ſenes & pueros armatos mœnia tueri iuſſerit, ipſa cum valida mulierum manu hoſtem ad vrbis direptionem incurſantem exceperit, fuderit, fugaueritque.

PERICLES. CAP. LXXXV.

CVR vero Periclis ſtatuæ caſſide tegerentur, ſi quæſierit quis, ſciendum id à ſculptoribus ea de cauſa excogitatum, vt eo remedio capitis vitium emendaretur: capite enim is fuiſſe traditur oblongiore, nec cæteris partibus reſpondente, quod deformiorem hominem reddebat. Conſtat eum ab obtrectatoribus ea de cauſa σχοινοκέφαλον appellatũ, vtpote qui caput iunci inſtar acutum notarent. Quo vocabulo nonnulli decepti, κιωνοκέφαλον apud Plutarchum legi credidere, commenti etiam cauſam, ſed ineptam & importunam, id ei nominis datum, ob agendi, fandique libertatem, quam is, vt iidem aiunt, ad impudentiam vſq; vendicaſſet. *Pericles cur σχοινοκέφαλος dictus. Vnde Statius: Propugnat pectora thorax.*

D

DE THORACE. CAP. LXXXVI.

THORAX porro munimenti ſignũ ponebatur: vitalia enim defendit vniuerſo pectori circumfuſus. Deque hoc Antiſthenes Philoſophus dicere ſolebat, ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι τὴν ἀρετὴν *virtutem, quod auferri minime poſſet, munimentum eſſe.* Nam & enſis & clypeus excuti amittique poſſunt: *Quin & præſepto ipſo vitalia cõtinente.*

ſapientiæ

ſapientiæ arma, quæ quis accinctus fuerit, firma ſunt & ſtabilia. In pectore autem ita habere ſedem A ſapientiam, vt pro ſapientia pectus ipſum aliquando ponatur, oſtendit Horatius, vbi dicit in Epi- Epiſt. 4. li. 1. ſtolis,

Non tu corpus eras ſine pectore.

PVGIONES. Cap. LXXXVII.

QVÆSIERIT aliquis, quid in numis Bruti pugiones duo ſignificet, adiecto pileo. Sed quoniam inter veſtimenta, vbi de pileo agitur, explicatum eſt ex Leone, pugiones cædem, pileum vero libertatem ſignificare, proindeque ex numo illo, Brutum & Caſſium per cædem patratam patriæ liberatores indicari, non eſſe hæc duximus vlterius repetenda.

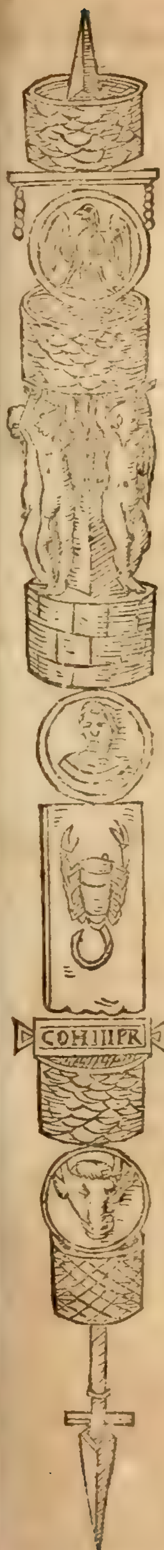
DE CASTRIS. Cap. LXXXVIII.

B

INTER caſtrenſia ornamenta honoreſque, inuenias pleriſque locis nō tantum ſigna, verum etiam & arcas pullarias, & caſtrorum ipſorum modulos, & ſignorum tum loculos & coronas, quæ quoniam obſeruatione digna ſunt, & eruditis iucunda, minime grauatus ſum quædam ſubtexere: qualia vno marmore apud Paulum Cardinalem Cæſium animaduerti.

Caſtrorum deſcriptio antiqua. Caſtra quidem huiuſmodi quam adpinximus contignatione fabricata erant, tignis octo pro parte qualibet ita compactis, vt tribus quæque locis in tranſuerſum conſerta, clauis ſiue fibulis leonina capita præ ſe ferentibus coniungerentur: quorum quidem clauorum hieroglyphicum in primis erat, vt in Leone ſuo loco dictum: *Vigilandum eſſe.* Supra huiuſmodi caſtrorum ſpeciem capita duo adſculpta erant, velo quodam à dextro vſque in læuum protento, & ſuperinſidente. Supra vtramque caput ſingulæ laureæ. A caſtrorum angulis, inferiore parte, loculi duo, vnus hinc, inde alter, qui quadrata forma, intus vacui, in acutam cuſpidem deſinebant. Hi terræ impingebantur pro theca, mox ſigni pars ima in eum inſerebatur. Ibidem erat & pullaria cauea cum duobus pullis paſcentibus: inter quam & C caſtra ſignum Aquilæ conto præfixum. Idq; manifeſte oſtendit. qua ratione fieret, cum exemptus loculo contus ſuſpenſus videatur, loculo vacuo apparente. A lateribus longiſſimi conti duo, ſignis, præmiis, & geſtaminibus militaribus inſtructi, in quorum ſummo cuſpis ad loculorum formam, ima pars ferro præmunita, capuliſque prædita, vt commode ſiſti & auelli poſſent. Sed iam & inſcriptionē harum rerum indicem, & faciem ipſam marmoris repræſentemus.

M. POM-

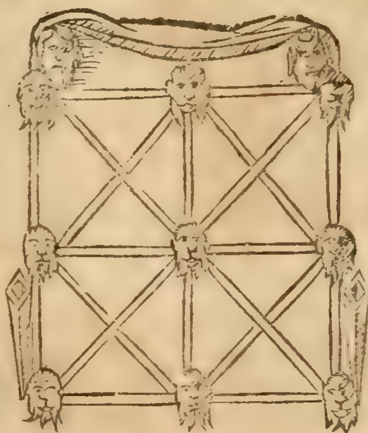

M. POMPEIO M. F. ANI ASPRO
LEG. XV. APOLLINAR. COH. III.
PR. PRIMOP. LEG. III. CYREN. PRÆF.
CASTR. LEG. XX. VICTR.

ATIMETVS LIB. PVLLARIVS
FECIT ET SIBI ET

M. POMPEIO. M. F. ET CINCIÆ
COL. ASPRO SATVRNINÆ
FILIO SVO ET VXORI SVÆ
M. POMPEIO. M. F. COL.
ASPRO FIL. MINORI.

ApudDionem leges de loculo paruo, inquo Aquila aurea collocaretur, eum longissimo conto præfixum in exercitu à signiferis gestari, qui, vt facili' impingi terræ posset, in acutã cuspidẽ desineret. De quo videndus etiam Cornelius Tacitus, in expeditione Germanici, vbi de hoc loculo, siue de sistendis signis loquitur.

Sed quoniam superioris marmoris inscriptio quædam habet, quæ interpretatione indigeant, vt ʃ Centurionis signum apud veteres vsitatissimum, & alia in dictionibus concisa, operæpretium visum est, ne quid à quoquam desideretur, totam eam explicare. A

MARCO POMPEIO, MARCI FILIO, ANISIO ASPRO CENTVRIONI LEGIONIS DECIMÆQVINTÆ APOLLINARIS CENTVRIONI COHORTIS TERTIÆ PRÆTORIÆ PRIMOPILARI LEGIONIS TERTIÆ CYRENENSIS, PRÆFECTO CASTRORVM LEGIONIS VIGESIMÆ VICTRICIS,
ATIMETVS LIBERTVS PVLLARIVS FECIT ET SIBI ET
MARCO POMPEIO MARCI FILIO, ET CINCIÆ COLLIBERTÆ, ASPRO SATVRNINÆ FILIO SVO, ET VXORI SVÆ MARCO POMPEIO MARCI FILIO COLLIBERTO ASPRO FILIO MINORI. B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLIII.

DE IIS QVÆ PER SELLAM, CVRRVM, ET FVLMEN SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis, C

AD REVENDISS. PATREM NICOLAVM SCOMBERGVM CARD. CAMPANVM.

Axime vereor, sapientissime Pater, ne aliquando me tacito cogitationis conuicio verberaris, quod tuæ erga me beneficentiæ tibi conscius, totq; insuper meritorum, quæ à te summa semper alacritate profecta sunt, nullum adhuc grati animi signum in me conspexeris elucere. Scias tamen accidisse, non negligentia, non rusticitate, non vlla tuorum erga me meritorum obliuione, sed ob eximiam commodorum, quæ abs te sum assiduè consecutus, magnitudinem. Ea quippe vel singula, pro quibus immortales tibi agere gratias debuissem, ingenium ita meum obruere videbãtur, ne potuerim vlla vnquam meditatione parem verborum copiam excogitare aut vlla mihi in parte satisfacere. Dicendum enim erat, quanta me semper humanitate vir tantus amplecti perseueraueris, vt mearum omnium rerum patronus extiteris officiosissimus, vt vita dignitatisque meæ rationem omnem fauore, præsidioque tuo tuendam, iuuandam, sustentandam, ornandamque etiam susceperis: deniq; author fueris, vt illustris adolescens Hippolytus, quem à summo Pontifice eius patruo mihi regendum, instituendumque mandari procuraueras, me tandem egere vetuerit: vnde factum, vt aliquando mihi asserere, & intermissa per tot annos studia repetere licuerit, quodq; parturiebam opus absoluere demum sperem: quod omnium meritorũ maximum semper appellabo. Nam etsi alia periucunda sæpe mihi fuerant, nullum tamen hoc neq; opportunius accidit, neq; commodius. Cuius quidem consilij mei maiorem in dies singulos fructum voluptatemq; percipio. Hinc enim euenit, vt multa in amicos, quos mihi paria literarum commercia conciliauerant, non obscura forsitan extarent officia, dareturque interim occasio, vt meum summum erga te studium inciperem omnino patefacere, quod omnium maximè cupiebam. Parum enim existimabam talia mecum cogitasse, quæ menti semper firmiter inhæserant, nisi res ipsa aliquo, vtut fieri poterat, signo cæteris omnibus innotesceret. Visum itaque est vnum è commentarijs, quæ per D

datum

A *datum à te mihi otium conscripsi, de mysticis Ægyptiorum literis tibi, si quid hoc ad rem facit, dedicare. In eo continentur Currus, Sella, & Fulmen. Sella, vt quies demum aliqua laboribus detur tuis, quos vt Rempubl. Christianam plerisq; locis conuulsam firmares, bonam orbis partem ambiendo, quæq; vbiq; labefactata cerneres, prudentia consilioq; tuo resarciendo, tolerasti. Currus, in quo doctrinæ sapientiaq; tuæ sublimitas prouehatur. Fulmen, quod tuæ sit indicium claritatis & famæ. Dicent aliqui, impudenter à me factum, qui de picturis, de signis, de artificum operibus instituerim cum eo fabulari. quem consiliarium, quem socium, vbi arduæ quæq; res inciderint deliberandæ, maximi quiq; principes sibi adsciscere contendant: agnosco quidem hanc culpã, & ineptè fecisse profiteor, qui te nugis his obtundere cogitarim: sed malui & à te, & ab alijs desiderari prudentiã meam, quam nisi hoc qualemcumq; est, fecissem, memoriam fidem, amorem, cultum & obseruantiam, officium deniq; ipsum forsitan exquiri.*

DE SEDE. Cap. I.

SVMMORVM Principum ornamenta, insigniaque & multa & varia fuisse, alibi recensuimus, sed nullum vnquam sella sublimius, neque augustius, neque venerabilius habitum. Reliqua enim ad B humanæ tantum amplitudinis decus facere videntur, hoc ad diuinæ propemodũ maiestatis honores proximum accedit. Quare minime arbitror me operam elusurũ, si multa, quæ de sellæ dignitate tradita sunt à Veteribus, in commentarium hoc collecta, si quis huiusmodi rerum cognitione delectetur, in promiscuo vsu fecero, measq; super his lucubrationes studiosis omnibus communicauero.

PERENNITAS. Cap. II

PORRO perennitatis, æternæque quietis hieroglyphicum esse sellam, plerisque locis toto opere disputatum est ex Ægyptiorum Sacerdotũ institutis, eoque præsertim loco, vbi sedentis Cynocephali significata percurrimus: sic enim eum statuebant, cum Æquinoctij quietem æqualitatemque describebant: quæ quidem necesse est ibi sit, vbi nihil subsultat quod alterum inquietet, sed omnia firma stabiliaq; in æquilibrio conquiescant. Quin etiam Veteres Deum infantili ætate, vtpote vnicum, *Cynocephalus.* atq; perpetuum rerum omnium principium nullo conficiendum senio, inter loti arboris ramos conquiescere profitebantur: vtpote qui diuinitatem ex ipso sedentis habitu internoscebant quem nulla C vnquam posset inquietatio sollicitare. Numa Pompilius Ioui flaminem assiduum Sacerdotem instituit, cui præter alia ornamenta sellam etiam decreuit, & duos illi comites, Martialem & Quirinalem. Quod vero ad firmitatem attinet, eiusdem Numæ præceptum fuit, vt post adorationem sederẽt, boni ominis causa, vt Plutarchus arbitratur, quo scilicet preces esse ratas augurarẽtur: Religionem hanc sella super, secuti plurimum sunt Romani Principes. Hinc Macrinus Imp. cum Bassianum Antoninum inter Diuos referri procuraret, tum multa alia, tum præcipuè duas etiam statuas sedentes ciuili habitu illi decreuit, Diuos eos, ex eo quod sederent interpretatus. Nasamones autem, quod ab obitu ad Deos euolare se arbitrabantur, eo quod fierent Dijs ipsis propiores, cum morituri erant, inter expirandum sedere, ac sedentes etiam sepeliri volebant.

ÆTERNITAS. Cap. III.

Ausonius, Ammianus Marcellinus lib. 15.

SELLAM hanc æternitatis signum oculata fide perspicimus in numo quodam in quo Romæ simulacrum est in sede cum ancili & inscriptione: ROMÆ ÆTERNITAS, cui scilicet Iupiter apud Virg. D fateatur nec metas rerum nec tempora posuisse, sed imperium sine fine decreuisse. Nam & ipsum Romæ vocabulum, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. In numo cuius inscriptio est: CLOD. SEPT. ALB. AVG. idem simulacrum est sedens dextera genium porrigens, læua vero iaculum terræ affigens, cum eadem Æternitatis inscriptione.

Alciatus embl. 114. Maro Æn. 1. aliiq; multi Romam Æternam dixere.

VESTA. Cap. IV.

EADEM æternitatis significatio effecit, vt & Vesta per sedem exprimeretur, vel sella illi ante omnia dedicaretur. Itaq; Dijs reliquis apud Platonem, Phædro, duodecim ordinibus domo digressis, ac alatum Iouis currum subsequentibus, sola Vesta residet domi, eaq; vbiq; sedens sculpi & pingi solita. Nam in Caligulæ numo gemmata sella sedens, dextera pateram porrigit, sinistra contum terræ affigit, cum eadem inscriptione, VESTA. In alio Titi Vespasiani, ipsa eadem sedens cum conto, dextera genium sustentat: literæ, VESTA. In numo hoc inscriptio inferne, in altero superne posita est.

ἡ δὲ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. At sola Vesta manet in Deorum domo.

DIVVS.

DIVVS. Cap. V.

Caligula & Titi Vespasiani [illegible] Iuliæ [illegible] Faustinæ Pi[illegible] M. Ant[illegible] [illegible] Philippi numi.

EADEM species, vti superius de Bassiano dictum, relatū quempiā in Deorum numerum ostendit, quod ex inscriptione, quæ est, DIVVS, intelligitur. Numus est cuius inscriptio, DIVVS AVGVSTVS, ab altera facie, DIVA AVGVSTA, ipsa sella sedens conto innixa, dextera duas spicas porrigit. In [illegible]æ Augustæ numo Dea signata est sella sedens, pinum dextera prætendens, Leone accumbente in[illegible]scriptio, MATER DEVM. In Diuæ Faustinæ Piæ simulacrum muliebre est sedens cum lancea, signis [illegible], quod pilam cui Aquila insidet porrigit, inscriptio, MATRI CASTORVM. Nam M. Antoni[illegible] maritus Faustinam subito morbo exanimatam, diuam à Senatu appellatam gratulatus est, Ma[illegible] vero castrorum ideo ipse vocitare solitus, quod eam secum & in æstiuis habuerat.

SECVRITAS. Cap. VI.

CVM vero proprium Deorum sit perpetua frui quiete, neque vllos humanæ vicissitudinis casus in posterum expauescere, securitatem inuenias hieroglyphicè plurimum sella cōpositam. In M. Aurelij Antonini Brit. numo dea sedens caput manu suffulcit, dextera radiū tenet: quæ vero manus caput sustentat, eadem sellæ innititur. Inscriptio est, SECVRITATI PERPETVÆ. In altero Imp. M. Iul. Philippi Augusti Dea sedens est, quæ dextera sagittam tenet, læuam supra caput tollit innixam sellæ. Inscriptio, SECVRIT. ORBIS. In numo quodam Imp. Neronis Cæsaris Aug. P. M. TR. P. P. P. Dea sedens ara apposita, radium læua tenet, dextera caput ab occipitio sustentat, cum inscriptione SECVRITAS AVGVSTI, quod mihi reducit in memoriam dictum illud: *In vtramq; aurem quiescere.*

CONGIARIVM. Cap. VII.

Clodij Pupieni & Domitiani numi.

IAM & congiarium dari solitum simulacris tribus pro tribunali sedentibus, in numo Clodij Pupieni cernitur. Et in numo Domitiani Cos. XIII. congiarium ipse sedens populo elargitur, cum inscriptione, LVD. SÆC. Ædes vero iuxta sita est, & in tribunalis facie literæ appositæ sunt, S. V. F. P. D. quarum sententiam ita reperi à nonnullis interpretatam, *Sedem vouit firmam primo decennali.*

ÆDITVMVS. Cap. VIII.

ÆDITVMVM quoque significaturi Sacerdotes ijdem Ægyptij, hominem pro templi foribus in sede statuebant, eo amictum indumento, iisque gestaminibus ornatum, quæ latè Eusebius lib. II. de præp. Euang. recenset, vbi templum Serapidis describit, & custodes hos ipsos pastophoros enumerat, à Sacerdotali scilicet habitu sic cognominatos, à Latinis alias æditumos, quasi ædium indumos, alias æditu os, à tuendis ædibus appellatos, vt apud Charisium est. Præuidit Dauid principes Sacerdotum e Iudæis futuros, qui aduersus Christum insurgerent, cum dixit: *Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta.* Nam & idem mos pro templo sessitandi, apud Hebræos etiam fuit. Sed cur ab Ægyptijs, à gentibusue alijs exempla quærimus, cum Diuinæ vbique litera de throno Dei tam multa protulerint? Vidit enim Michæas *Deum Israel sedentem in sede sua*, & Esaias, *Dominum sedentem super thronum excelsum atque sublimem*, & apud Hiere. *thronus gloriæ exaltatus ab initio locus, sanctificatio nostra, sustentatio Israel*: quæ quidē omnia firmum & stabile Dei significant imperium: &, vt inquit Adamantius, siue de Christo volueris ista intelligere, non peccabis: siue de Patre, non impie senseris: est enim thronus gloriæ excelsus & à principio, Assertor noster: propterea regnū eius & sanctificatio nostra Christus est: quia & ille sanctificans, & nos sanctificati ex vno omnes sumus. *Ideo vero eum sedere dicimus*, ait Euthymius, *quod hinc Regiam eius dignitatem, stabilitatemq; & venerabilem iudicis auctoritatem imaginamur.* Ita sedere super sedem suam dicitur Deus, qui late Dominus super omnes gentes regnat. Quin & malignus cum Scythas, Turcas, & plerosque alios à Septentrione barbaros, alios impios, alios hæreticos sibi addicendos præsagisset: *Ponam*, inquit, *thronum meum ad Aquilonem*: inde enim mali genus

Psal. 69

Thronus gloriæ vid.

1 Reg. 22.
Esa. 6.
Ierem. 17.

A li genus omne, per tot ætates, per tot ſæcula, in quietioris vitæ prouincias continenter effluxit. Cum *Eſai.14.*
vero ſuper Cherubim ſedere ponitur Deus, intelligitur de ſumma ſcientiæ plenitudine, quæ tum
Angelis, tum viris inſigni pietate præditis ſuperaſtitit, de qua Salomon Prouerbijs: *Anima eius ſedes*
ſapientiæ. At ſcabellum à ſcamno ſede diminutum, humilitatis & ſubiectionis, inquit Eucherius, in- *Cap.24.*
dicium eſt, vt in Pſalmo: *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Accipitur & pro Chriſti hu- *Pſalm. 110.*
manitate, vt: *Adorate ſcabellum pedum eius.* Nam & pedes pro Filio ponuntur in Diuinis, ſicut Pater, *Pſalm. 99.*
de quo loco ſuo.

DOCTRINA. Cap. IX.

PLERISQVE vero hieroglyphicis cathedra doctrinæ ſignificatum habet, atq; ita D. Hieronymus, & *Per cathe-*
plerią; omnes interpretantur locum Euangelicũ: *Super cathedram Moſis ſederunt Scribæ & Phariſæi.* *dram quid.*
Ita illud Pſal. I. *Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit,* quod pro doctrina non ſana interpretatur Euthymius, *Matth. 23.*
Hæreticorum ait Eucherius: beatią; porro illi habētur, qui pro ſceleratis non ſteterint, & cum impijs
atq; peruerſis minime ſederint. Quamuis pro peſtilentia nonnulli accipiant, deriſores, & pro cathe-
B dra, ſocietatem ponant: vt ſit, neq; commercium habuit cum ijs quorum ingenium & doctrina om-
nis eludendis decipiendisq; mortalium animis exercetur. Quod vero Paraphraſtæ nonnulli ſcripſe-
rint, neque ſocius fuit eorum qui ſtudio faciunt male, multo minus eo dementiæ peruenit, vt impo-
ſtorum illi vita placuerit. Latinum eſt omnino; *Aſſidere cupiam,* pro ſocium eſſe, vel ſimilem, vel imi-
tatorem. Hinc Horatius in Epiſtolis. *Lib. I. ep. 5.*

Parcus ob hæredis curam, nimiumq; ſeuerus *Nam ſedē-*
Aſſidet inſano. *do & quie-*

hoc eſt, par, vel ſocius, aut ſimilis eſt inſano. Sunt qui cum ſuperiore ſignificato conſentientes, per ca- *ſcende fit a-*
thedram hoc loco perſeuerantiam, & firmitatem in malis operibus ſignificare velint. Nam deſidere, *nima pru-*
vnde deſes & deſidia, contationem indicat huiuſmodi. *dēs, ait Phi-* *loſophus.*

CONSVLTATIO. Cap. X.

QVIN & conſultationem per ſeſſum ex Ægyptiaca doctrina ſignificari manifeſtum. Vulgatum- *Æneid. li. 9.* *Apud Var-*
que apud nos illud de Romanis, Sedendo eos viciſſe, quod ea conſilia referunt eruditi, vt apud *ronem li. I.*
Plautum is, qui nimio plus ſapere ſe ſedentē aſſerit, & quod apud Maronem: *Turnus ſacrata valle ſedebat,* *cap. 2. de re*
legitur, exponit Seruius, ſedere, eſt conſilium capere. Multaque apud alios etiam in hanc ſententiam. *ruſt. Virg. 6.* *Æneid.*
C Non otioſe poſitum eſt in ſacris concentibus, Pſalm. XLIX. *Sedens aduerſum fratrem tuum obloqueris,* id *Vel potius*
enim καταλαλεῖς indicat. Sedens, hoc eſt, conſulto, nō ſubita ira aliqua percitus, non dolore concita- *quod ad ar-*
tus, non repentina aliqua re commotus, ſed animo conquieſcente, & ſponte de calumnijs agitante, *tes, quam* *ad viras.*
vel aliquid quod obeſſe poſſet, excogitante. *Et cum vo-* *luptate.*

CESSATIO. Cap. XI.

NEQVE deſunt, qui ſedere pro ceſſare ponunt, Horatium ſecuti, qui de puſillanimo dixit: *Ac pro cun-*
Sedit qui timuit, ne non ſuccederet. Epiſtolarum lib. I. ep. 17. *ctari, & ſe*
Vti ſtare, ad expeditionem, paratum eſſe interpretantur. Ita Maro: *pigre gere-*
—— Stat ferri acies mucrone coruſco, Stricta parata neci. *re vt Cicero* *in Piſonem.*
Ita pro deſide ſedentem, vel qui nihil attentet, intelligunt. *Æneid. li 2.*

OPIS IMPLORATIO. Cap. XII.

D ILLVD non omiſerim, implorantium opem fuiſſe morem apud hoſpites, quos adiiſſent, in foro ſeſ-
ſitare: quod apud Alcinoum feciſſe Vlyſſem Homerus ſcribit, neque diſſimulauit Apollonius. Et
Martium Coriolanum patria profugum, Actij Tullij Volſcorum Principis ſupplicem factum ad fo-
cum ſedentem ſcribit Dionyſius Halicarnaſſeus. De Themiſtocle quoque in exilium abacto, talia
inuenies apud Græcos hiſtoricos.

ÆDILIS CVRVLIS. Cap. XIII.

ERAT vero ſella eburnea proprium Ædilium Curulium hieroglyphicum, quod quidem quo-
niam alijs aliquot Magiſtratibus debebatur, animaduertendum apud Plutarchum in Mario, duos
apud Romanos Ædilium ordines fuiſſe, quorum alter ſella, quæ curuos pedes haberet, vtebatur,
in qua ſedentes ius dicebant: huicq; honori aderat Magiſtratus nomen. Inferiorem alterum Popula-

rem vocabant. Quod si quis à maiori honore decidisset, rursus ad alterius petitionem accedere consuerat. Pauloque infra: Marius cum ad Herennium responderet, huiusmodi sellam ἀγκυλοπόδα memorat, quæ cuiusmodi esset, in numismatis intueri licet: duæ enim huiusmodi causæ habētur super tribunali, in M. Plætorij Æd. Cur. numo, vt omnino inde qua fieri specie solerent sellæ illæ conspicuū sit. Magna autem ambitio Romanis fuit eburneis huiusmodi sellis ad clarissimos quosque Reges, quorum amicitiam sibi conciliassent, dono missitandis. Inter ampla quippe dona, quæ Masinissæ Numidarum Regi missa sunt, sella etiam Curulis fuit. Ad Syphacem quoque cum donis alijs sella missa, cum is se Carthaginensibus inimicū, Romanis amicum per legatos professus esset. Et Ptolemæo Ægypti Regi, cum legati ad commemorandam renouandamque amicitiam missi sunt, tulere dono, togam, & tunicam purpuream, cum sella eburnea. Et Consules, cum Magistratum inibant, in sella eburnea sedere solebant. Vnde apud Ouid. in Fastis:

M. Plætorij numus.

Et noua conspicuum pondera sentit ebur.

Sed hæc missa faciamus, quæ omnium sunt historijs peruulgata: in currumque protinus à sella ipsa insiliamus.

DE CVRRV. CAP. XIV.

PROXIMVS ad sedem accedit currus, multis & ipse hieroglyphicis insignis, quæ cōmemorare infiniti propemodum operis labor esset: sed enim ea tantum recensebimus, quæ vel in numis, vel auctorum de vetustate libris cōperiuntur, & si qua facient ad pietatem, ea nequaquam dissimulabimus.

TRIVMPHVS. CAP. XV.

Statuæ triumphales.

SANE constat, apud Romanos & gentes alias currum Triumphi significatum habuisse, cuiusmodi victoriarū monumenta passim in numis, in æris, in arcubus conspiciuntur. Iis autē qui triumphassent, statuæ in curribus ponebantur, quæ ob id Triumphales appellatæ sunt. Earum vero statuarum ornamenta erant, quæ Liuius enumerat, Corona aurea, sella Curulis eburnea, eburneus Scipio, rota picta, & palmata tunica. Sellam autem Curulem ea de causa dictam volunt, quod curru honoris gratia soliti erant in Curiam vehi Senatores, qui Curulem magistratum, hoc est, maiorem honorem gessissent, in quo curru sella esset, supra quam considerent.

AMPLIATOR IMPERII. CAP. XVI.

TRIVMPHALIS autem effigies Romæ ijs omnibus decreta est, qui fines Imperij ampliassent. Augustus vero memoriæ Ducum, qui populi Romani Imperium ex minimo maximum reddidissent, proximum à Dijs immortalibus honorem præstitit: itaq; & opera cuiusq; manentibus titulis restituit, & statuas omnium Triumphali effigie in vtraque fori sui porticu dedicauit, professus edicto, commentum id se, vt illorum velati exemplar, & ipse dum viueret, & insequentium ætatum Principes exigerent à ciuibus.

MARITIMA VICTORIA. CAP. XVII.

M. Agrippæ numus.
Carm. lib. 1. Od. 5.
C, pro Q. litera vsurpata.

IN numo M. AGRIPPÆ COS. III. ab altera facie Neptunus est, Equos agens flagello sublato, ipse currui cymbæ speciem præ se ferenti insistens. Cymba inter vtrumq; Equum sita. In puppi eius nauigij auis est alis surrectis, quæ Aquilæ speciem refert. Literæ, HIC OMNIPOTENS ÆCORIS. Vnde apud Horatium illud: *Suspendisse potenti vestimenta maris Deo*, vbi animaduertēdum est C, literam apud nos ordine tertiam pro Q, positā more maiorū, qui Q, literam olim exclusere, vt Velius Longus attestatur, neq; Nigidio Figulo in Commentarijs suis vnquam posita est, teste Victorino. Numi vero huius species nimirum victoriam ab Agrippa contra Sex. Pompeium, partam ostendit, quam Maro etiam celebrauit in Scuto:

Æneid. li. 8.

Parte alia ventis & Diis Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum
Tempora naual fulgent rostrata corona.

Æneid. lib. 8.

Sunt etiam numi alij in victoriæ huius memoriam cusi, in quibus triremes tridentalibus rostris præditæ conspiciuntur, vt tandem aliquando Virgilianum illud incolumitati suæ restituatur, *Rostrisque triden-*

A *tridentibus,* de quo in ijs quæ circa Virgilianæ lectionis castigationem olim elucubrauimus, plerique dubitant.

IMPERIVM. Cap. XVIII.

IMPERIVM autem, aut summam rerum, speciosioresque magistratus, aruspicina quoque per currum significauit. Nam Tarquinius cognomento Superbus, cum adhuc Romæ regnaret, & Iouis Capitolini templum pene absoluisset, currum quemdam fictilem Thuscis quibusdam ex Veiorum gente figendum locauerat, quem cum iam confectum figuli in fornacem intulissent, non vt reliqua fictilia humore expresso exilior euasit, quam impositus esset: sed fermentati panis instar intumuit, eoq; magnitudinis concepto robore duritiaq; increuit, vt vix sublato fornacis culmine, parietibusq; disiectis, educi potuerit. Consulti super hoc aruspices, responderunt, apud quos eiusmodi currus asseruaretur, felicitatem & imperium ijs portendi.

NVPTIÆ. Cap. XIX.

B EIVSDEM boni ominis causa, & aucupandæ felicitatis affectatione institutũ apud veteres erat, vt noua nupta curru vecta traduceretur: quod Hesiodus, siue is Aristophanes Grammaticus fuit, Scuto Herculis ita describit:

Τοὶ μὲν γὰρ ἐυσώτρυ ἐπ᾽ ἀπήνης ἦγον
Τ᾽ ἀνδρὶ γυναῖκα, πολὺς δ᾽ ὑμέναιος ὀρώρει.
Hi curru inuectam geniali virginem amanti
Traduxere viro, paßimq; Hymen Hymenæus *Excitus cantu.*

Et ligneum sponsæ simulachrum Cithæronis consilio fabrefactum, pro Asopi filia suppositum, & in curru constitutum ab Ioue reperias: quo Iunonem, quæ diuortium fecerat, illuderet. Eo vero nuptiali curru tres tantum vectari solitos, Sponsam, quæ sederet in medio, Sponsum, & Parochum, Pausanias tradit. Parochum eum nimirum intelligens, quem nos hodie anuli maritalis Compatrem appellamus: *πάροχοι γὰρ παραβάται παράπομποι, καὶ οἱ συμπορεύοντες τῇ νύμφῃ ἐπὶ τοῦ ζεύγους καὶ παράνυμφοι.*

TERRA. Cap. XX.

QVOD vero Cybelem curru inuehi finxerunt, cum eadem & tellus sit, terræ ipsius libramentum in aëre pendentis indicare Lucretius putat:
C
Hanc veteres Graium docti cecinere Poëtæ, *Lib.2.*
Sedibus in curru biiugos agitare Leones,
Aëris in spatio magnam pendere docentes *Tellurem.*

Illud addam, ex ijs quas rerum natura partes habet, vni illi veteres maternæ venerationis merito cognomen indidisse, quando ita hominum illa mater, vt cœlum Deorum, habita est. Hæc nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper, nouissimè complexa gremio, iam à reliqua natura abdicatos, tum maximè vt mater operiens. Quod si quis causam quæsierit, cur turrito capite conspicua sit, eam Lucretius rationem in hunc modum expressit lib.2. *A.Plinio lib.7.*

Muraliq; caput summum cinxere corona, *Quo nunc insignis per magnas prædita terras*
Eximiis munita locis, quod sustinet vrbes, *Horrifice fertur diuinæ matris imago.*

D In editis enim & excelsis locis vrbes ponere antiquis mos erat, non tam alterius diluuij metu, qui diu mortalium mentibus insedit, quam vt difficilior hostibus accessus foret. *Tum quod Κυβέλη ἡ ῥέα παρὰ τὰ κύβελα ὄρη, Cybele. Rhea à montibus Cybelis dicta.*

BATTI NAVIGATIO. Cap. XXI.

ERAT Delphis Batti effigies in curru, quem Cyrenenses dedicarunt, posteaquã is nauibus in Libyam traiecit. Auriga erat Cyrene: Libyæ vero capiti coronam imponebat. De Batto autem qui Thera insula pulsus, Apollinis oraculo in Libyam profectus, Cyrenaicis rebus originem auspicatissime dederit, alio loco diximus copiosissimè.

CIRCENSES. Cap. XXII.

LVDOS Circenses per bigas & quadrigas, quæ tot numis signatæ sunt, significari, satis omnibus innotuit, vniuersa Græcia cum Romanis eo spectaculorum genere per multa secula detentis.

Id autem honoris habitum aurigarum factionibus, vt in victoriarum eorum memoriam numi ipsi & bigati, & quadrigati cuderentur: de quibus in vita Veri apud Iulium Capitolinum legas, postulatum interdum à populo Prasinianorum aureorum modium propter Equum ex factione Prasina, cui Verus impotenter fauit. Vbi cauendum ne, vt aliquot habent codices, Parsimanorum legas, aut quid hac locutione corruptius: sed veluti Capitolinus à Veneto, Venetianum fecit, ita Prasinianum à Prasino deduxit. A

AVRIGA COELESTIS QVIS. Cap. XXIII.

IN Coelo quoque Aurigæ species ostenditur, de quo ita Theon in Commentarijs Arati: *Fabularum scriptores*, inquit, *Aurigam eum, qui cœlo adscriptus est, imaginem esse dicunt Bellerophontis, vel Trochili, qui Calithea filius fuit: solemniaque huius rei sacra in Argis primum instituta, quod primus iunxerit currum.* Sunt tamen qui putent Myrtili, sunt qui Cillantis, qui Pelopis auriga fuit, sunt qui Oenomai figuram esse contendunt. Atq; ita Græcia demum est in vnaquaq; re contentiosa.

DIVINA MAIESTAS. Cap. XXIV. B

SED ENIM cur nos mortalium fabulas æquo curiosius prosequamur, cum Deus Opt. Max. sua se conspicuum authoritate nobis exhibeat? cuius summa maiestas, qualisque videri cœlicolis & quanta solet inuehitur curru, non eo in quam Platonico, in quo μὲν μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ ζεὺς πε- πτηνὸν ἄγων ἅρμα πορεύεται, sed de curru loquor quem Hetruscorum monumenta obseruanda nobis vetustate ostendere, quem ex Aramæorum arcanis profundissimæ doctrinæ vir Ægidius Viterbiensis, in circum ætate nostra primus induxit. Verum super hoc quædam altius repetenda sunt. Aramæi vnum eundemque librum duas esse leges dixerunt: alteram scriptam, alteram à Deo Moysi traditam: illam populis, hanc sapientibus: illam prouerbij rerum humanarum, hanc lucis rerum diuinarum formam gerentem, in illa historiam orbis conditi atque administrandi, in hac formulam adumbratæ atque ad effigiem expressæ diuinitatis ostendi. Duo itidem Plato regna commemorat, Iouis & Saturni, regnumque Saturni regno Iouis tamquam felicius anteponit: si quidem sub Ioue, actio vitaque humana, sub Saturno vero contemplatio diuinorum significatur. De quorum temporum felicitate Platonicam ita sententiam Maro mihi videtur expressisse, vt cum Platone currum agitet ad palmam. Ait enim: C

Currus Platonicus.

Aramæi.

Georg. lib. 1.

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni,
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant, ipsaq; tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat. Mox de Ioue:
Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos iussit, pontumq; moueri,
Mellaque decussit, foliis, ignemq; remouit:
Et passim riuis currentia vina repressit,
Vt varias vsus meditando extenderet artes
Paulatim, & sulcis frumenti quæreret herbam:
Et silicis venis abstrusum excuderet ignem: D
Tunc alnos fluuij, &c.

& quæ plurima de humanis fere omnibus negotijs subsequuntur. Hunc imitatus Naso vtriusque regnum ita describit:

Meta. lib. 1.

Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo,
Sponte sua, sine lege fidem, rectumq; colebat:
Pœna, metusq; aberant, nec verba minantia fixo
Aëre ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti. & quæ multa prosequitur.

Sed

A Sed vt ad rem nostram conuertamur, vtrumque duobus nominibus appellat Hebræus, illud opus BERESCIT, ac creationis hoc opus CVRRVS, & arcanæ intellectionis. Legis igitur secundæ huius quæ arcana est, per Messiam & suos aperienda, per speciẽ Currus apud eos conscribitur ἱερογλυφικῶς. Currum hunc Ezechiel quatuor ex imaginibus excogitauit: vidit enim in diuina luce tanquam ideas quatuor, atque iis veluti gemmis ac sigillis, formati à Deo sunt Angeli quatuor, omnium cœlestium mẽtium & Duces & Principes. A dextera Dei gemma ea prima est, vnde pulchra, grata, lætaq; omnia proueniunt: eamq; vim Michaelem vocant. A læua gemma altera est, vnde fortia, dura, castigataque manant, ea Gabriel nuncupata. Mixtum ex iis medicina & temperamentum Raphael. Quarto deniq; loco Vriel terræ proximus horum trium veluti dispensator. Ita Michael & Gabriel pro duabus rotis, Raphael pro sella, quæ sit media inter rotas posita. Quarta Vriel pro axe, circa quem fabricæ huius est totius fundamentum. Duo illa priora nonnulli Brachia vocant: tertium & pectus & zonam: quartum tamquam vel pedes, vel pedum scabellum. Idcirco dictum aiunt de Imperio Romano Hierosolymæ euersore, *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Græca Theologia Michaelis vim in
B Deo vocat Venerem, Gabrielem Martem, Raphaelem Iouem, cui sella proprie dicata est, & Solem quartum fœminæ marisque vim habentem, omnis plane generationis initium, & Vrielem nominat & Adonin Hebræus. Orpheus ea quatuor vno refert versu, quod mas, quod fœmina, quod rerum genitura, quod Adonis:

Κούρη καὶ κόρος, εὐ πᾶσι θάλος, αἰὲν ἄδωνι.

Vt non ita commentitia esse videantur ea, quę Plutarchus de Bacchi cultu apud Iudæos obseruauit, & in Symposiacis late disputauit. Eorum enim scenopegia in Bacchi celebritatem fieri putat. Adonimque & Bacchum eundem esse. Rotis quatuor, siue gemmas, siue currus ipsius partes, aut membra libeat appellare, quinto adiiciunt loco Nurielem tamquam temonem, cui alligatus trahitur currus. Atque quinque hæc diuini currus nomina alto mysterio vna locutione scribuntur in Canticis: eam nostri ascensum purpureum interpretati sunt. Salomon scribit currum hoc modo: ARGAMAN. Prima litera fit Vriel, per A enim illi scribunt. Sequenti R, Raphael. Tertia G, Gabriel. Quarta M, Michael. Quinta N, Nuriel Neque sum nescius, Hebræorum quorumdam iuniorum super Angelis, Planetis-
C que & signis, quibus imperitent, commentationes longe diuersas esse, aliterque tradi in diurnis illis supplicationibus, quæ secundum doctrinam Cabalisticam institutæ dicuntur: cæterum Astrologos hi potius quam Theologos secuti mihi videntur, qui Michaelis in Deo vim ita interpretantur, vt nu- *Michael.*
men incomparabile significare dicant. Vnde illud in Psalm. citant: *Deus, quis est similis tibi?* Mercu- *Psal. 89.*
rium è Planetis huic ministrum esse, fandi & agendi potentem, diuinæque & humanæ naturæ totius interpretem: cuius lætiores receptus sint, siue (vt Græci dicunt) οἰκοδεσπότου: è cœlestibus signis Gemini atque Virgo: huiusmodique genio die quarta preces allegandas. Et nostri Michaeli munus illud attribuunt, quod Mercurio Græci veteres: qui scilicet animas cœlo inferat, atque alias sub tristia tartara mittat. Ad hæc trutinam in manu eius statuunt virgæ loco, vt pote, qui merita inquirat, bona malaque compenset, proindeque vtut quisque apud superos vixerit, aut pœnis, aut præmiis afficiatur. Sed antequam à Michaele discedamus, quamuis cuipiam κατὰ πάρεργον dictum videatur, præterire nolo id, quod Rabi Tedacus Leui libr. de duodecim numerationibus ait, Michaelem Occidentali vento præpositum, vt magna mihi de causa institutum à Gallorum pietate videatur, *Torquatus*
D quod ad nostra tempora magno cultu perdurat, honoratissimum ordinem cohortis Regiæ D. Mi- *ordo [illegible]*
chaeli dicatum esse. Sed vt reuertamur, Gabrielem isti Deum fortem interpretantur, minoris ta- *rum D. Mi-*
men cuiusdam fortitudinis esse. Lunam è Planetis huic ministrare, cuius gratissimum hospitium *chaelis.*
Cancer esse perhibetur, secundaque illi die supplicandum. Ex Raphaelis nomine atque vi, rerum *Raphael.*
aiunt omnium medicinam emanare. Esse hunc Solem ipsum, qui & Phœbus. Nam is apud Ouidium dicit, *Inuentum medicina meum est.* Leonis vnius domicilio gaudere: prima illi die vota concipienda, *Metam. 1.*
nuncupandaque. Ac, ne Apollinis & Æsculapij fabulas irrideamus, Iouis filius Apollo censetur, hu- *[illegible]*
ius vero Æsculapius: ipsa nimirum Theoretice, quæ intellectum illuminat, Apollo est, Æsculapius ars ipsa. Vnde Maro:

Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris

Mortalem infernis ad lumina surgere vita, A
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad vndas.

Ars igitur Æsculapio attributa, per quam bona comparatur valetudo: vtpote quæ in curatione ipsa versetur. Est & Zamael, cuius munus vlciscendi, venenaque dispergendi esse perhibent, vberrimæ illi bonorum omnium largitioni semper oppositus. Martem hunc esse Græci volunt, Arieti & Scorpio præfectum: tertia illi die preces faciendas. Nanaelem mox enumerant, in nomineque id esse significatum autumant, vt Deum benigne nobis omnia respondere, ac omnia ipso horreo mortalibus clargiri interpretentur. Esse hunc Venerem, qui Tauro Libraque delectetur: sexta illa die supplicandum. Zachielem inde deprehendere, qui Dei iustitiam, & quintæ diei sacrificia, precesque procuraret: vnde nonnulli quinarium iustitiæ dedicarunt. Esse hunc Iouem, nam vt Maro: *Rex Iupiter omnibus idem*. Isque, vt illi commenti sunt, Sagittario apud Piscibus præficitur. Caphzielem demum septimæ lucis curam gerere, eaque mortalium preces sibi deposcere. Ab eo vim frigidam emanare, qua scilicet singula in inferiori mundo concreta condensentur. Nam vti calidi est dissoluere atque rarefacere, B ita frigoris est solidare coagulareque. Saturnum hunc nostri vocant, qui Capricornum & Aquarium sedes habet. Sed enim vt in curru satis expatiati, metamque ipsam rite circumuecti, eodem, vnde cursum auspicati sumus, reuertamur, id aliqua egere videtur elocutione, quod à Platone regna duo posita diximus. Is siquidem multo ante tempore præsagisse videtur, quæ nunc demum speramus euentura. Mundi circuitum is ab Oriente ad Occidentem Iouis esse, ac perinde Fatalem dici. Appariturum vero olim alterum sub Saturno huic oppositum, ab Occidente scilicet Orientem versus, in quo sponte nascantur homines, & à senio in iuuentutem regrediantur. Id ita Platonici interpretantur, vt Iouem mundi animam intelligi velint, cuius lege fatali manifestus hic manifesti mundi ordo disponatur. Præterea animorum vitam in corporibus concretis ab Ioue esse, sensibusque & rerum agendarum studio deditam. Saturnum vero supremum inter Angelos intellectum, cuius radiis animi etiam vltra Angelos illustrentur, accendanturque, & ad intellectum pollentem vitam continue pro viribus erigantur. Quæ quoties ad vitam huiusmodi conuertuntur, sub regno Saturni agere creduntur. Sub Ioue vero, cum rerum humanarum negotiis implicantur: Plotinusque regnare nos ait sub hoc C vel illo, prout secundum hoc vel illum egerimus. In hac autem vita sponte regenerari dicimur, rursumque iuuenescere, ac in dies magis efflorescere, cum sana bene institutæ mentis optione ad meliora contendimus: de quo Paulus Apostolus: *Homo interior renouatur in dies.* Atque passim in diuinis literis de iuuentute nostra, quæ sit vt Aquilæ renouanda. Quod si vllo vmquam tempore spes affulsit vt mortales hæc essent consecuturi, nunc sperandum maxime, cum eorum omnium ingenia, quæ aliquem veræ lucis fulgorem consecuta sunt, maiorum nostrorum errores, qui tot annos vni tantum sensui adhæsere, deprendere iam incœptarunt, omnemque studiorum suorum conatum ad veritatem ipsam conuertere, sanctioresque disciplinas adamare. Adiuuant insuper hanc proborum hominum voluntatem, sanctissimorum auctorum scripta, lucubrationesque & documenta, quæ de vetustatis eruta voraginibus quotidie prodeunt in lucem. Etiam ille minime censetur eruditus, quantumlibet Græce, Latineque sciat, qui Iouem scrutaturus cœlestem non insiliat in currum, qui sacra non attigit, qui diuina non est imbutus disciplina, qui Christum atque adeo Christianæ institutionis volumina non affectatur, quid mysteria sibi velint non exquisierit, quaque ratione Deo animum D asserere possit, inspicere neglexerit. Verum ille omnium optime peritus, qui lutosas, fæceque conglutinatas alas in profluente puriter abluerit, perpurgaueritque, à terraque sublatus cœlestium Circensium pompam comitatus eo peruenerit, vbi sparsas manu veri Iouis fruges, donariaq; percipiat, opipareque & ipse & iugales excepti, amœnissimi lautissimiq; diuersorij otio perfruantur: quod qui fecerit, dubio procul intelliget reliquas doctrinas omnes, studiaque omnium reliqua, nihil aliud nisi summam esse vanitatem.

Zamael.

Nanael.

Zachiel.

Caphziel.

Platonis regna duo.

DE FVL-

A

DE FVLMINE. Cap. XXV.

IOVEM igitur in alta ſede conſpicuum alato inuecti curru cōſecuti ſumus. Quo vero eum eſſe Iouem agnoſceremus, nullum manifeſtius ſignum fuit, quam fulmen eius manu prætentum: quare cum id geſtaminis ad Iouem præcipue pertineat, nō ſecus ac ſella, de fulmine dicere, minime alienum eſt ab inſtituto negotio futurum.

IVPITER. Cap. XXVI.

OMNIBVS vtiq; vulgatum eſt hieroglyphicum illud: *Fulmen ſupremi Iouis geſtamen eſſe.* Sed vt nūc fabulas diſſimulemus, veram figmenti cauſam afferamus: ſi quidem hoc ipſius fulminis naturam exprimere videtur, quod quidem ita fit. Calor interdum per refrigeratum à ventis aera conſperſus, vbi contrariæ naturæ viribus ſolicitari cœpit, ſeſe in globum colligit, & aduerſus algorem validiſſime reluctatur: vrget algor ventis ingruentibus, ille ſeſe magis ac magis adſtringit, quoq; anguſtius pre-
B mitur, eo validior euadit, ac ſimulac extremam intētari ſibi vim intelligit, totis erumpit viribus, craſſioreq; aere, qui circumfuſus eſt, diſrupto, viam ſibi cum ſtrepitu & incendio patefacit. Suprema vero illa pars elementorum, vnde calor emanat, cum Ioui ſit attributa, ideo illum vetuſtas fulgura & fulmina ciere confinxit. Signaq; Iouis paſſim cum fulmine fieri conſueuerunt, cum vno quidem frequentiſſime: ſed & cum duobus fulminibus aliquando Ioui ſtatua poſita eſt: vt apud Elidem Olympiæ Iouis Horcij nuncupata: ea quidem ſeuera minaciq; effigie, vtraq; intenta manu fulmina tenebat, iuxta quam pugiles in certamen deſcenſuri ſuper mactati Porci exta iurabant, nihil ſe dolo malo facturos, aut ſecus quam Olympiæ leges paterentur auſuros. *Ioui cur datum fulmē.*

FAMA LONGE LATEQVE PROPAGATA. Cap. XXVII.

ILLVD vero præcipuum fulminis ſignificatum eſt, vt vocem procul auditam, hoc eſt, famam rerum geſtarum longe lateque per immenſa terrarum ſpatia diffuſam expatiatamque præ ſe ferat. Tranſit & illuſtrem præclari facinoris memoriam, in longam annorum ſeriem propagatam. Ægyptij *Varia fulminis ſignificata.*
C enim ſacerdotes huiuſmodi gloriæ amplitudinem oſtendere ſi vellent, Vocem, vt ipſi dicunt, aeris quippe tonitrum, hoc eſt, ipſius fulminis imaginem deſcribebant. Nihil enim magis, nihil validius, nec terribilius tonitru ſonare conſtat. Eaque de cauſa Apelles pictor, (vti in Armorum commentario diximus) cum Alexandri effigiem pingeret, fulmen in eius manu poſuit, quo nominis eius amplitudinem ex rebus ab eo geſtis longe lateque propagatam, & memoria numquam intermoritura celebrem indicaret. Poſita ea tabula (vt Plinius ait) in templo Dianæ Epheſiæ, 20. talentis auri picta. Eo vero artificio fuit, vt digiti eminere viderentur, & fulmen extra tabulam eſſe. Sed enim Lyſippus ſtatuarius factum vt adulationis plenum improbauit, quare haſtam ipſe in manu Regis poſuit: qui quidem, ſi vera quis de Alexandro, non fabulas conſcripſiſſet, famam eius ne vna quidem ætate ſuperfuturam iudicaret, nedum id aſſequi meritus ſit, vt diuini honores ei decernerentur, datis ad Græciæ ciuitates literis, vt ſe decreto publico Deum inſtituerent. Ea res cum matrem Olympiam etiam offendiſſet, magnæ integritatis fœminam, Rex ipſe vt inceptum excuſaret, & inſtitutum ſuum approbaret, inſigne volumen ad matrem ſuam conſcripſit, vt apud Cyprianum legi: quo rationes mul-
D tas oſtendit, Regibus ſuis Apotheoſin decernere, atque hinc maiorum Regum memoriam ſeruari, indeque colendi & ſacrificandi ritum inoleuiſſe. Sane quidem Athenienſes ipſi, qui doctrina & ſapientia ſemper inſignes habiti ſunt, cum XII. tantum Deos antea colerent, Alexandrum tertiumdecimum appellauere, honoreſque illi adhuc viuenti inſtituere, qui tamen vulneribus ſæpe confoſſus, morbiſque tentatus, ac poſtremo vita functus, ſe mortalem oſtendit, qui Deorum interim concilio adiectus erat. Quare Lacedæmonij literis acceptis, argute libereq; admodum more ſuo reſpondērūt, ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός, *Quandoquidem Alexander vult eſſe Deus, eſto Deus*, quo decreto id declaratum voluere, nullam aliam fuiſſe cauſam, neque meritum aliud cur Deificatio eiꝰ Alexandro decernenda, niſi quod ipſe ita vellet. Cæterum is, qui adhuc viuens diuinis honoribus inhiabat, ne communibus quidem poſt obitum iuſtis honeſtabatur, ad grauiſſimam vſque Olympiæ *Nimirum Dianis. Plutar. in Apoph.*
matris

matris lamentationem. Peruulgatum tamen apud multos populos & nationes fuit, Reges suos, vt nuper dicebamus, pro Diis colere. Nam & Romani non tantum Reges plerosq; suos, verum etiam eorum vxores diuinis honoribus honestarunt, & nonnullis templa, & sacra etiam instituerunt. Quantum vero pertinet ad fulmen, eo tolerabilius id Alexandro concedendum, quo insolentius Lysimachus ab Alexandri morte particulam eius regni sortitus, non quam armis virtuteve sua vlla subegisset, sed ex Regis tabulis adeptus esset, lancea cœlum tangere se iactabat: quod tantumdem erat, ac si famam astris terminare se diceret. Qua de causa Pasiades Byzantinus hominis vanitatem irridens, ad suos conuersus ait: *Cauendum ne is lanceæ mucrone cœlum medium pertundat.* Quodq; impatientius aliquis ferat, Clearchus Heracleæ tyrannus fulmen gestauit, & ex liberis vnum Tonitrum appellauit. Quanta vero Clyti, quanta Demetrij fuit insolentia, quorum iste non magna admodum regni parte ab Alexandro accepta, Iouem se vocari passus est, responsa sua pro oraculis haberi gauisus: ille, quatuor ad summum nauibus demersis, Neptunus vocitari voluit, tridentemq; gestauit? Vt minus iam Salmonea miremur eo prouectum insaniæ, vt flammas Iouis, & Olympi sonitus imitaretur. Nam, vt apud Maronem: A B

Lysimachi stulta ambitio.

Æne. lib. 6.

Quattuor is inuectus Equis & lampada quassans,
Per Graiûm populos, mediaq; per Elidis vrbem
Ibat ouans, Diuûmque sibi poscebat honores,
Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen
Aere, & cornipedum cursu simularat Equorum.

Fabula.

Longe vero felicius atque tutius Numa Pompilius eliciendorum fulminum rationem inuenit. Nam cum quædam occulta sacra ad fulmina expianda noscere cuperet, Egeriam consuluit, quæ respondisse fertur, vt Auentinum peteret, & fontem, qui in antro quodam erat, melle & vino generosiore inficeret, quo solebant hora certa Dæmones duo sitibundi conuenire. Hi erant Picus & Faunus. Curaret vero ille sibi latebras, in quas abditus ab aduenientibus illis non conspiceretur, ipse tamen fontem intueretur, disponeretq; per fontis marginem retia, prout opportunum sibi videretur. His peractis Dij venerunt, & potus allecti suauitate multum ebiberunt: tamdem sopore grauati, ibidem, vbi constiterant, somno se prostrauere, quos ita grauatos Numa implicuit in rete, qui videntes se captos, in varias se formas transformabant. Sed cum nihil quicquam proficerent, ad veras tamdẽ effigies rediere, Numamq; vt retia solueret orauerunt. Rex se non prius retia soluturum dixit, quam de placando Ioue docerent. Illi & hoc docuerunt, qua scilicet ratione cœlo Iupiter eliceretur, quoque modo fulmen expiaretur. Vnde Ioui Elicio nomen datum, cuius templum in Auentino positum, vbi res hæc contigerat. Scio fabulam importuno loco positam, sed quia non ita vulgata est, minime fuit dissimulanda. Ne vero nos alienæ gloriæ detractoribus fauere videamur, Alexandro fulmen merito attributum dixerim, ea de causa, quod annos vix tres & triginta natus, celeritate mira Orientales fere omnes nationes subegerat, & Oceanum ipsum enauigauerat, vt non immerito Cæsar, qui pari saltem animo ad eam rerum amplitudinem adspirabat, cum Gades venisset, animaduersa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuerit, atq; (vt Tranquillus ait) pertæsus sit ignauiam suam: quod nihil tum à se memorabile actum esset in ætate, qua iam Alexander orbem terrarum subegisset. C

In Cæsare c. 7.

CELERITAS. Cap. XXVIII. D

Est enim fulmen ante omnia velocissimæ omnino celeritatis indicium, quam Poetę cum volunt exprimere, dicunt, *fulminis ocyor alis*. Idem ex antiquorum numis manifestum est: vt in eo cuius inscriptio est, Q. PILIPVS, Equus habetur in pernicem cursum admissus, cauda exporrecta, fulmine subsequente, lancea protenta, quod innuere videtur, prouinciam susceptam summa celeritate peragratam, negotiumque quam ocyssime confectum. Nam & Ptolemæus, vnus ex Ægypti Regibus, promptitudinis & audaciæ causa κεραυνὸς appellatus est, ait Pausanias. Facit huic rei fidem numus alius, in quo caput humanum est, Capreæ coopertum spolio, sub cuius iugulo fulmen est, & arcus ab occipitio: ab altera vero parte Pegasus, cum sagitta subiacente, omnia vti palam est velocitatis indicia, cum præsertim inscriptio sit, L. PAPY. De quo quidem Papyrio (qui ob mirificam in agendis rebus festinationem

A festinationem atque celeritatem, Curſoris cognomentum meruit) multa rerum ſcriptores memoriæ prodidere. Equorum porro velocitatem in Curuli certamine fulguri comparat Heſiodus Herculis Scuto, vbi dicit:

ἐπὶ δ' ἱππείῳ θόρε δίφρῳ ἴκελος ἀστεροπῇ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.

Quem Statius ſecutus ait:

Ilicet, igne Iouis lapſique citatior Aſtris.

Et inferius idem Heſiodus de Equis in curſum à Pallade concitatis:

Τοὶ δ' ἅμυδις προθέοντ' ἴκελοι πυρὶ ἠὲ θυέλλῃ.

Quod proxime accedit ad Papiniani ſententiam.

CELEBRITAS. Cap. XXIX.

IN Augurali diſciplina fulmen tam in publica quam in priuata opera vibratum, atq; etiam per nocturnam imaginem in ſomniis viſum, celebritatem nominis, & magnarum rerum auſpicia facit.
B Nam Olympiæ Alexandri fulmen per ſomnium oblatum, futuræ in filio claritatis indicium fuit. Illa enim priori nocte, qua ſe viro adiunxit, exiſtimauit facto tonitru in vterum ſibi fulmẽ illabi, ex cuius ictu magno excitato incendio, in flammas inde late diffuſas abire viſum. Quid vero hic memorẽ Iuliæ filiæ Cæſaris monumentum ictum fulmine? Quid Euripidis Poetæ Tragici, atque Lycurgi ſepulchra de cœlo tacta? Quid Veliternum murum? Quid Eutimi Pictæ, aut Horatii Coclitis, aut Probi Imperatoris, aut Taciti & Floriani ſtatuas eodem modo afflatas? quæque huiuſmodi exempla plurima declamatione, quam olim de fulminum ſignificationibus edidimus, explicata ſunt: quorum ſignificata in hanc nominis amplitudinem accepta, tam Aruſpicum reſponſis, quam euentis poſtea comprobata repetiuntur.

ELOQVENTIÆ VIS. Cap. XXX.

QVOD vero de claris Eloquentiæ viris dictum, vt de Pericle & aliis reperimus apud antiquos, eos ciere tonitrus, & fulgura diſpergere ſolitos, cum orarent, tanta erat animorum percuſſio & indi-
C centium ſententia motus, tanta verborum authoritas, de ſacra dubio procul lectione metaphoram ſumpſere. Pſalmo enim centeſimo ſupra quartum & trigeſimum canitur: *Educit nubes ab extrema terra, fulgura vertit in pluuiam*. Vbi per nubes viri ſancti intelliguntur, per fulgura vero perſuadendi vis, per pluuiam eloquentia: de quo plura alibi. Et quod alibi Dauid: *Vox*, ait, *tonitrui tui in rota*, eo hieroglyphico ſignificat Euãgelij voces, quæ de cœlo diuinitus intonaturæ eſſent, & vniuerſum terrarum orbem (id enim rota eſt) commoturæ attonitumque reddituræ. Eodem modo per fulgura verba Chriſti ſignari tradit Eucherius, coque ſpectare Pſalmi dictum: *Et fulgura multiplicauit, & conturbauit eos*, de Iudæorum confuſione, qui ei nulla in re vmquam reſiſtere potuerunt. Et Hieronymus primis Hebræorum caſtris, *Rameſen*, tonitrui gaudium interpretatus, diuina verba, & quæ voces ſunt in ſacris literis, per tonitrum accipi docet, quod cœlitus editæ excipiantur. Fulminis vero radij deſcripti, quæ ipſæ coruſcationes ſunt, ad eiuſdem Euangelij pertinent claritatem & famam, de quibus Pſalmo: *Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terrarum.*

CLEMENTIA. Cap. XXXI.

D IN Antonini Pij, atque etiam in aliquot Neruæ numis cernere eſt fulmen in toto collocatum, quod manifeſtum & pulchrum admodum eſt clementię ſignum: arguit enim offendendi poteſtatem penes ipſum Imperatorem eſſe, verum ob eius clementiam quieſcere: quod perinde eſt atq; illud quod Apum regem aiunt aculeo quidem præditum eſſe, verum eum in vulnus numquam exeri. Primam vero huius virtutis laudem ætate noſtra tulit Iulius Medices Princeps noſter, qui ſimul ac bonorum in eum ſtudiis inclinatis Pont. Max. electus atq; ſalutatus eſt, omnium ſtatim, & earum quidem atrociſſimarum iniuriarum oblitus, iis omnibus e veſtigio pepercit, quos aduerſarios habuerat iniquiſſimos, quos hoſtes totius vitæ curſu perpeſſus erat infenſiſſimos, quique non bonis tantum & fortunis eius, ſed & vitæ modis omnibus inſidiati ſæpius fuerant. Quare Clementis nomen, vt tantæ manſuetudinis pignus perpetuumque monumentum, aſſumpſit, ita ſumma totius vitæ moderatione con-

seruauit, req; probauit, vt Christianũ demum Pontificem mortales intueri se profiterẽtur. Sed enim A cum nobis de tanti Principis laudibus loqui non liceat, qui eius auspiciis annos aliquot in hominum luce versati sumus, negotium aliis relinquemus, eam fuisse nostri Principis clementiam professi, vt vel hostes ad eam æternis literarum monumentis celebrandam impulsura sit.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLIV.

DE IIS QVÆ PER SOLEM, LVNAM, ET STELLAS SIGNIFICANTVR, B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD IOAN. BAPTISTAM MONTANVM.

Cribis, *Clarissime vir, vidisse te lemmata quadam mea in breue admodum compendium redacta, de Hieroglyphicis, quæ per Stellas apud Aegyptios sacerdotes, in doctrinarum suarum arcanis habentur: quod vt ad se mitterem Reuerendissimus Cardinalis vtriusque nostrũm alumnus Hippolytus Medices, tantopere flagitauerat. Addis insuper, cognouisse te rei istiusmodi argumentum non in ea tantum schedula contineri, sed à me longe copiosius conscriptum. Rogas itaque, vt rei totius Commentarium ad te mittam. Nam quicquid erat ad figurarum tantummodo formam spectabat, quibus pictor vteretur in Iulio illo sidere adornando, cuius celebritatem Hippolytus ipse tanto studio fouet. Nimirum video te, Montane eruditissime, Leonem ex vnguibus æstimare voluisse: at in re mea non Leo, sed Musculus continetur, qui se olim apud Mythologos pro Leone ausus est venditare. Quantulumcumque tamen id sit; quod ego præstare potuerim, officii mei fuit, omni posthabita cũctatione, obsequi viro, tum à primis studiorum nostrorũ annis amico, tum ætatis totius demum cursu mihi semper admirando, tam in Philosophia, quam artis Medicæ peritia, quam etiam in cultioris eruditionis elegantia, seu Græca, seu Latina quis poscat, politissimo. Accipies igitur Stellarum hieroglyphica, prout à me fuerunt interpretata. Sed nosti Stellas sine Luna desolatas quodammodo videri. Nam quo illæ rerum quæq; suarum semina conspergant, nisi in Lunaris orbis paratissimum, vt ita dicam, horreum condantur, quæ postmodum illa quasi sequestra terris demum indulgeat, aut potius vberrime largiatur? Sed neque Luna neque Stellæ sine Sole sui compotes esse possunt: quare Sol quoque his adnumerandus, imo anteponendus. Ridebis, scio, non erubescere me, quod ausus sim de Sole, de Luna, de Stellis apud talem tantumque virum totius Encyclopediæ decus & ornamentum verba facere: sed id me consolatur, quod tu, vt hæc ad te darem, iusseris: quare si quid hæc attulerint tædij vel molestiæ, vni tibi qui crabrones irritaris imputato. Vtcumque si leges hæc, quæ sunt per nos in vnum veluti corpus hinc inde collecta, opto non ea tantum quæ me longe accuratius legeris, in memoriam tibi reducant, verum etiam te Pierij tibi deditissimi memorem assidue faciant.* D

DE SOLE. CAP. I.

COElestivm corporum, quæ die noctuque micant, significationes dicturi, rationi consentaneum esse duximus à Sole ipso dictionem auspicari: quando nisi Sol esset, neque Luna, neque Stellæ vllæ conspicuæ essent, vt doctrina est Astronomorum, & res ipsa indicat. Cum itaque Sol reliqua huiusmodi corpora lumine illustret suo, nostrisque videnda oculis offerat, ab eo, vtpote lucis arbitro, initium merito faciemus.

Macrob. li. 1. cap. 2. in Som. Scip.

A

DEVS OPTIMVS MAXIMVS. CAP. II.

THEOLOGI tam vetustæ Religionis, quam nostræ pietatis interpretes, Deum Opt. Max. & vnũ, & lumen, & bonum appellauerunt. Eaque ratione Sol cum sit vnus, vnde illi nomen, quippe à solitudine sit lumẽ, vt sensu manifestum est: sit bonus, vt quotidiano cernitur experimento; Dei ipsius hieroglyphicum, nullo alio signo addito, perhibetur. E profano vero cultu ante omnes Persæ, reliqua Deorum omnium, quam gentes ipsæ venerabantur, caterua reiecta, Solem Deum esse vnicum arbitrabantur, ita vt nulla Diis templa condenda esse crederent, ea inducti ratione, quod vni Soli, quem colerent, vix mundus ipse sufficeret. Pythagoras tanta eum veneratione prosecutus est, vt aduersus eũ nefas esse dixerit lotium effundere: vtpote quem omni cultu dignum arbitraretur. Et Hesiodus præceptum hoc summa religione obseruandum adhortatur. Omnino autem Gregorius Theologus id esse Deum dicit inter intellectuales creaturas (his enim locutionibus vtuntur, qui diuina tractant) quod Sol inter sensibiles. Quæ vero de Solis similitudine cum Deo referuntur à Ioanne, à Paulo, ab Hierotheo, absolutissime vero à Dionysio, qui horum documenta literarum monumentis quam di-
B ligentissime commendauit, cum ea quotidie per templa scholasq; omnes commemorata recitentur, ea hic ego duxi prætereunda, Phœnicum interim & Ægyptiorum inuentis gratulatus, qui primi omnium, vt Eusebius memoriæ proditum ait, Solem & Lunam & Stellas ita esse Deos intellexere, vt eos tantum gignendarum abolendarumque rerum omnium causam affirmarent, quod iis congruit, quæ Plato Legum XII. de Parcis philosophatur. Nam & Anaxagoras Solem μύδρον esse, hoc est, ferrũ candefactum, arbitratus est, atq; ita omnia ex eo gigni cõformariq; affirmabat. Ferrum enim ita dispositum, in quod volueris opus informabis. Magnificentius Euripides Anaxagoræ discipulus, cum eodem sentiens, Solem Auream glebam appellauit. At Socrates apud eruditissimum optimumque Xenophontem eos reprehendit, qui Solem Deum posuere, lumenque eius & formam ad Deum Opt. Maximum refert, quod omnis eius potestas & magnitudo à Deo sit, à quo vna cum Luna fuerit creatus. Eaque ratione reprehendit & Homerum & cæteros omnes, qui Solem vnicum esse Deum crediderunt.

Sic omnes Deos referri ad Solem probat Macrob. Sat. li. 1. c. 17.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν. Aduersus Solem ne meito.

Ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον. Solem candes ferrum esse ac penitus ignitum D. Laert. in eius vita.

Socratis pia opinio.

VNITAS. CAP. III.

C SI quid autem est in rebus, quæ nostris obiiciuntur oculis, quod vnitatem significare possit, nempe Sol is est: id quod, vti dicebamus, locutionis etiam etymon attestatur, à solitudine deductum, siue potius à Sole ipso fiat solitudo. Sapienter itaq; Alexander Macedo Dario amicitiam petenti respondit, nec mundum duobus Solibus posse regi, nec duo summa regna saluo statu terrarum haberi posse, quam sententiam ex Aristotelis Ethicis sibi desumpserat, qui discipulo adulaturus, tum hæc, tum illam præcipue Homeri sententiam prætexebat:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Quod vero Solem in rebus egregie vnum esse dicebamus, extra res Deus quoq; vnus, & τοῦ ἑνὸς cognomento ab Orpheo, à Platone, & à nostris agnoscitur.

Dictũ Alexandri Macedonis.

Nõ est bonũ plures authoritatem habere, sit vnicus princeps ac rex.

VERITAS. CAP. IV.

ET qua ratione Sol vnus est, eadem est veritatis hieroglyphicũ, duplicia enim & multiplicia sunt veritati contraria. Simplex igitur sit, necesse est, quod verum censeri debeat. Hinc nudum effin-
D gitur ipsius veritatis signum: & quia omnia habet in conspicuo, ex eo præcipue veritas est. Hinc Pythagoras πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον, quempiam loqui non debere monuit, facie scilicet cõtra Solem versa, quod non esse manifestis repugnandum significare cõtendunt, neq; hominem loqui fere posse, quod vndecumq; verum sit, cum omnem hominem diuinæ literæ mendacem esse dicant. Sane de iis, quæ liquido patent, apertamq; in se continent veritatem, dici solet: *Meridiana esse luce clariora.*

Et veritas nuda ab Horatio libr. 1. Carm.

Aduersus Solem.

CHRISTVS. CAP. V.

AT sacræ passim literæ CHRISTVM per Solem imaginari tradunt, vt illud: *In Sole posuit tabernaculum suum*, &, *Exiit de tribu Iuda cuius signum est Leo Solare animal.* Plato in Repub. vt solet mysteriis suis inhærescens, & Prophetarum quos adiit, & audiuit, oracula depromens, Solem visibilem Dei filium appellat: quippe qui Deum ipsum exscribere non audeat, & à quoquam fieri posse diffidat. Atq;

identidem intelligendum, quod vbique Christus ipse profitetur hominem imaginem esse inuisibilis filij, qui si lux est vera, quæ mentem omnem illustrat, expressissimum habet simulacrum hunc Solem, qui est lux imaginaria illuminans omne corpus. Hinc patiente Christo aduersa Luna deficiens, consensum nobis suæ naturę perspicue commonstrauit, nosq; iure optimo diem, qui Soli à Mathematicis adscribitur, eum Domini vocitamus, & eius cultui sacrum dedicamus, vel hinc ostendentes, non esse cur amplius corporeum Solem, vt olim Gentes, colamus, quasi Regem cœli & dominum, atq; moderatorem, posteaquam Sol inuisibilis, coæternus Patri & coæqualis, per quem & cœlum & terra condita sunt, sitos in vmbra mortis homines illuminauit, estque, vt cum Simeone absoluam, lumen, quod è gentium oculis tenebras discutiat, & electo populo gloriam afferat, nullo vnquam tempore defuturam. In aliquot antiquorum numis cernere est humanum caput radiis circumquaq; diffusis, cuius inscriptio est, ORIENS. Siue igitur pro Sole, siue pro regione, vnde Sol oritur, imago ea recipiatur, vtroq; hieroglyphico Christum referre videbitur, de quo Zachar. Propheta: *Ecce vir, ORIENS nomen eius, qui dominaturus esset super solio suo.* Alter quoq; Zachar. antiquum hoc dictum attestaturus: *In quibus nos visitauit*, ait, *Oriens ex alto, vt eos qui sedent in tenebris & in vmbra mortis illuminaret.* Ideoque tam vox, quam imago Orientis, Assertorem nostrum significat, ait Eucherius. Exorientis autem Solis imago altera erat apud Ægyptios sacerdotes, Lotos quippe arbor aquatica, vbi infantem in ea considentem figurassent. Hinc vtiq; vapores illos matutinos, qui à Sole mouentur, strictiori quadam aura refrigerantes potius quam adurentes intelligi volebāt. Cæterum ego significatum hoc, vt exortum lotos indicet, inde sumptum crediderim, quod ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiunturque, vti magis ac magis tollitur iubar Solis. Maxime vero panduntur, vbi medium is iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim contrahuntur, complicarique incipiunt ac insinuari, veluti nulli patere velint præterquam numini, quod venerantur, atque ita quibus liceat modis, eo abeunte, sese intra claustra cohibeāt. Quod, vt Proclus ait, obseruatum à Magis, vt sacram omnino eam Apollini crederent, effecit.

Dies Domini. *Cap. 6.* *Luc. 1.* *Mattheol. in Dioscor. c. 109. li. 4.*

RESIPISCENS. CAP. VI.

HABET & Aurora suum hieroglyphicum, quod aperire non pigeat. Per eam siquidem vir ostenditur, qui de voraginibus emergens prauorum operum, & erroris cæcitatem derelinquat, & ad iustitiam & lucis puritatem euehatur, quæ sententia eiusdem est, quem supra citauimus, Eucherij.

CLARITAS. CAP. VII.

Hinc Hierarchia & Monarchia à Canonicis duob. luminarib. comparatur.

A SOLIS vero claritate, viros omnes insignes, qui vel rebus præclare gestis patriam illustrarunt, siue sublimiori aliqua doctrina mortale genus (quod egregie tu facis) instituerunt, aut vitæ sanctioris exemplo reliquis fuere documento, quo veram possent assequi beatitudinem, LVMINA nuncupare mos est. D. Ambrosius Luminaria, sanctos inquam homines, inter mortales versatos ait. Illi enim veræ participes lucis, eas animas quas erudiebant ab ignorationis tenebris educentes, luminaria nō iniuria nuncupati sunt. Ita gentes reliquæ viros, qui præclari nominis essent, nomine Luminis appellarunt, vt Latinus Rex apud Maronem queritur, *Lumina tot cecidisse Ducum.*

Æne. lib. 11.

IMPERII MAIESTAS SVMMA. CAP. VIII.

APVD eosdem Persas, quos paulo ante nominauimus, quorum quidem disciplina recētior omnino fuit, deducta ad res humanas similitudine, Sol eum penes quem summa esset Imperij maiestas, indicabat, Solemque in eius sublimitatis homines signa dare persuasum habebant. Vnde etiam apud Maronem:

Georg. lib 1.

Ille etiam extincto miseratus Cæsare Romam *Tunc caput obscura nitidum ferrugine texit.*

Et vltimo Domitiani tempore corona quædam Iridi similis Solem circumdedit, quæ lumen eius ac radios obscurabat: quod portendebat, vt Arioli interpretabantur, fore vt is Imperator à Stephano iugularetur.

HVMANA VITA. CAP. IX.

TANTVS vero est Soli cum humana vita cōsensus, vt is claritate sua insignis, vitæ identidem nostræ tranquillitatem: obscurus autem obnubilatusque rerum nostrarum perturbationē ostentet.

A Hinc apud coniectores inuenias, quod etiam vester Hippocrates Medicis non otiose obseruandum præcipit: *Si visus Sol in somniis obscurari, occultareve, aut nusquam apparere, periculum instare vt ægrotus vitam amittat. Si vero vim alicuius insequentis ipse Sol aufugiat, decumbentem in furorem agi præcipitem.* Mentis enim lumen eo signo labefactari, inquietari, ac loco exturbari suo. Quæ cum quis imaginatus fuerit, solicitus admodum est Hippocrates, vt ægroto certa victus ratione obuiam eatur. Tantam vero Sol prærogatiuam in ijs, quæ ad nutriendi rationem spectant, habet, vt Physici omnes ex calore & humore nostrum constare incrementum asserant. Nam & Hesiodus posteaquam fluuiorum quorumdam nomenclaturam absoluit, subiecit mox: hos esse qui mortale genus enutrirent, vna cum Sole. Interpres addit: *Aquæ enim & Sol nutriendi vim habent, eorumq; beneficio res aluntur & gliscunt.* Inde Catullus de flore quodam viuido: Artem. li.1. cap.36.

Dum mulcent auræ, firmat Sol, educat imber.

ANNVS. Cap. X.

B APVD Aruspices Sol annorum significatum habet, quorum ipse Dominus est. Quodq; ad hanc rem facit, Cyri somnium memoratur, qui scilicet imaginatus per quietem sit, Solem ter manibus apprehendere frustra appetiisse: siquidem conuoluebat se Sol, & elapsas abire videbatur; hinc Magi dixerunt, eum triginta annos regnaturū, quo scilicet tempore Saturnus Solem eodem assequitur puncto, vnde simul deferri cœperat. Id vtcumque interpretatum fuerit, tamen ipsis commentum placuit.

GRÆCI. Cap. XI.

ÆGYPTII vates per Solis imaginem Græcos in prodigijs intelligi tradidere, cuiusmodi rei nota est historia. Cum Alexander Macedo Tigrin fluuium superasset, paulo post Luna prima vigilia defecit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdare visa est: quod Macedones laborum pertæsi dirum arbitrabantur, resque ad omnium desperationem processisset, nisi vates Ægyptij, quorum doctrina omnis per rerum imagines explicabatur, affirmassent, bene sperandum esse, quod Sol Græcorum, Luna Persarum indicium esset: ideoque ruinam stragemq; eo ostento illis gentibus portendi, C quorum signum laborare visum esset: quod effectus postmodum comprobauit. Interserere autem hieroglyphicis prodigia, somnia & ostenta licet, quia manifesta inter se congruunt germanitate.

PATER, MATER, LIBERI. Cap. XII.

SED vt ad hieroglyphica nostra redeamus, cum Sol generationis arbiter existat, Luna veluti lac humorem sufficiat ad nutrimentum, liberi vitæ lumen à patre sortiantur, non temere apud Hebræos Iosippus puer imaginatus est sopore oppressus se à Sole Lunaq; & stellis vndecim adorari: nam quod Patrem simul & matrem, ac fratres totidem in olim facturos, tunc ostensum, euentu postea comprobatum, cum illi annonæ Præfecto, & maxima quæque negotia Regis in Ægypto administranti, cum nondum eum agnoscerent, procubuerunt. Genesis cap.37.

PRÆGNANTIA. Cap. XIII.

SED quod ad partus attinet, manifestissimo hieroglyphico id Ægyptij figurare consuerunt, apud quos bipartitus Solis orbis, in media cuius scissura Stella imposita esset, humanum fœtum in præ-D gnantis mulieris vtero significabat: non ea tantum de causa, quod vterum in corpore medio situm solari corpori ob rotunditatem æquipararent, sed quia Sol conceptus omnes irradiatione sua viuificat: à quo vitalis virtus præcipuè demanat, quod quidē Aristoteles Physicæ Auscultationis secundo affirmat: gigni hominem ex homine & Sole professus. Veluti vero Stella lumen à Sole mutuatur, ita fœtus in vtero alimentum à matre consequitur. Neq; huius eruditionis imperitus Lucretius, cum Epicurum illum suum mortalibus vitæ tranquillæ initia dedisse conaretur ostendere, mortales reliquos Stellas dixit, Epicurum vero Solem appellauit, his versibus:

Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superauit, & omnes
Præstinxit stellas exortus vti æthereus Sol.

Cur Solis ortu stellæ extingui videantur. At dicet aliquis: Si Sol exortu suo Stellas omnes extinguit, quomodo illis lumen mutuatur? Quibus A responsum facio, accidere id ex oculorũ nostrorum imbecillitate, qui luce illa omnium maxima perstricti, minora nequeant lumina conspicari.

DE LVNA. Cap. XIV.

ATQVE hæc de Sole dicta sufficiant, non enim omnia prosequi volui, quæ super eo dici potuissent ab instituto hoc non aliena: sed occupationum tuarum ratio mihi habenda fuit, publicæ quippe professionis, lucubrationum tuarum peculiarium solicitudinis quam pro laborantibus, quotquot opem implorant tuam, benignissime suscipis atq; accuratissime, à quibus si longiore sermone auertere te voluissem, in alicuius omnino commodum peccassem. Ad Lunam igitur breuiter examinandam aggrediamur.

NATVRA HVMANA. Cap. XV. B

SOLE pro sublimioris naturæ imagine constituto, fuere qui per Lunæ hieroglyphicum naturam humanã exprimi differerent. Nam quod hæc è limo terrave constant, terra etiam lunaris globus esse perhibetur. Pythagoras enim Lunam modo Terram cœlestẽ, modo terrestre cœlum appellabat, *Luna ac homines conuenientia.* ac terræ similem eam dicit Aristoteles. Varia est præterea Lunæ facies, diebusque singulis, immutata conspicitur, neq; variantiæ quicquam magis obnoxium, quam rerum humanarum conditio. Quinetiam si vniuscuiusque hominis vultum intueamur, numquam aut rarissimè hac & illa vice eundem esse conspiciemus, modo enim iratum, modo lenem, modo tristem, modo hilarem, modo hoc, modo illo affectu perturbatum comperiemus, ac prout diuersę rerum imagines animum perculerint, ita va- *Diog. Laertius in eius vita.* rias in vultu figuras conformabunt. Hinc inter magna naturæ miracula de Socrate fertur, cum eodem semper vultu conspectum Ad hæc, vt quæ tam manifesta sunt, missa faciamus, cupida lucis Luna, cupidũ intelligendi (ea enim lux est) mortale genus. Eam modò Soli suo adiunctã, modo abeuntem, modo redeuntem aspicias. Animus quoque noster nunc ipsius veritatis lumini copulatur, nunc C longe recedit, nunc ad veræ rationis intellectum facta repetitione reuertitur. *Aberrare enim hominum* *Prouerb. 24* *est, & septies in die vel iustus cadit.* Luna ea semper parte clara, conspicua, & illustris est, qua Solem aspicit: obscura vero, caua & inanis parte ea, qua diuertit à Sole. Homo qua se parte conuertit ad Solem suum, micantissimis radijs velut alter Moses illustratur: ab eo vero auersus alio, turbulentissimis omnium errorum tenebris offuscatur. Hinc dies à Deo dictus Neomeniæ, nouæ quippe Lunæ, quem festum celebrare debeamus: Quod eo spectat, vt intelligit Adamantius, quando lex vetus vmbra futurorum est, quod Apostolus Paulus ait, eandem ipsam memorans Neomeniam, vt intelligamus iusti- *Hebr. 10.* tiæ Solem Christum esse, Lunam vero Ecclesiam, quæ lumine ipsius repletur, ac cum Soli suo iuncta fuerit, eiq; penitus adhæserit, tum festum diem agit Neomeniæ.

PIORVM COETVS. Cap. XVI.

IGITVR Theologi, qui Christum Soli æquiparant, in quo sit sensibilis humanitas & diuini luminis imago, ijdem per Lunam piorum, vti dictum, vniuersitatem intelligunt: cum nulla sit gens, nulla D natio, nulla sectæ cuiuslibet congregatio illustrata lumine, nisi quæ, vt in Sole Luna, Christi radio verberatur. Eucherius quoq; Lunam Ecclesiæ dicit hieroglyphicum, nempe quod in hac mundi nocte resplendeat. Et quoniam defectibus menstruis imminuitur, & faciẽ quotidie variat, nostræ sit etiam symbolum imbecillitatis, de qua superius.

ÆTERNITAS. Cap. XVII.

APVD Gentes præcipuum erat Lunæ significatum æternitatis hieroglyphicum haberi: propterea quod, cum defecisse videtur, noua iterum fit, sæpiusq; anno toto iuuenescit. Quare scite admodum Horatius, cum breuem & imbecillam humanæ vitæ conditionem lamentatur, ait: *Carm. li. 4. Od. 7.*

Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ.

A In Faustinæ numis aliquot simulacrũ est, quod læua pallam sustinet, dextera auiculam cum Luna supersidente porrigit: inscriptio, ÆTERNITAS. Alibi enim diximus eam in Marci adulationem relatam inter diuos à Senatu. In numis etiam aliquot Seueri Alexandri Aug. simulachrum videre est, quod dextera nouam Lunam attollit in sublime, inscriptione addita, PERPETVITATI AVG. Ægyptius autor Horus ad huius hieroglyphici supplementum & Solem adiecit. Et Catullus noster, quæ de Luna dixit Horatius, ipse de Sole dixit:

Faustinæ & Seueri Alex. numus.

Soles occidere & redire possunt,
Nobis cum semel occidit breuis lux,
Nox est perpetuo vna dormienda,

Causa vero cur per hieroglyphicum Solis & Lunæ Ægyptij Sacerdotes perpetuitatem significarent, ea perhibetur, quod eos perpetua esse rerum elementa arbitrabantur: quippe quæ virtute propria inferiora omnia generarent, conseruarent, & perennare facerent. Huius ergo perpetuitatis, quæ semper fuit, est, & futura est in Christo, Psalmographus memor, futurum scripsit, vt Christum populi omnes B reuereantur per generationes omnes, quamdiu Sol & Luna circuitu se conuoluerint. Et Cabalistæ vigesimam illam intelligentiam agnoscunt à perpetuitate desumptam, quæ per meatum Solis & Lunæ quotidie continuatur. Vita porro nostra (vt id identidem repetamus) eorum regimine ducitur, cuius cum duæ præcipuè partes sint, eæque maxime propriæ, sentire, & crescere, quorum alterum Græci αἰσθητικὸν, alterum, φυτικὸν dixere, sentiendi vim à Sole, crescendi à Lunari globo sortimur: atque ita vtriusque luminis beneficio hæc nobis constat vita, qua fruimur. Denique humore vnius, & alterius calore sustentatæ rerum species prorogantur, æternæque fiunt. Ad hoc faciunt plerique Corneliæ Saloninæ Augustæ numi, cuius caput ex noua Luna prodire videtur, à quorum tergo modo FOECVNDITAS, ob id quod modo dicebamus: modo IVNO, quod eadem Lucina est: modo PVDICITIA, quod Iuno Luna, Diana, & idem Proserpina numen inscriptum apparet. Horum omnium summam Catullus ita breuiter colligit.

Per Solẽ & Lunam cur perpetuitas significatur

Tu Lucina dolentibus	*Tu cursu Dea menstruo*
Iuno dicta puerperis,	*Metiens iter annuum,*
C *Tu potens Triuia & notho*	*Rustica agricolæ bonis*
Dicta lumine Luna.	*Tecta frugibus exples.*

Lunã mortalium corporum auctorem & conditricem vocat Macro. in Som. Scip. li. 1. c. 11.

Quod vero ad huiusmodi fœcunditatem facit, pleriq; cœlum omnium terra nascentium patrem arbitrati sunt, terram vero matrem. Ipsum autem æthera propterea patrem, quod aquarum lapsus inde cadentium seminis vicem præbeant: terramq; matrem, quod matris vice has excipiat, & inde pariat. Eadem de causa Lunam, quippe quæ totius humoris domina perhibeatur quasi virilem operam in eo subministrando præstet, à multis Lunum virili genere vocitatum reperias, quod professus est etiam Tertullianus. Et Cornelius Seuerus, quem Charisius citat, Phœben epitheto generis masculini adiecto dixit:

Vt Assyrij, Solem Adad nomine, tãquam Deũ potentissimũ venerantes, & terra nomine Atargatim, his duob. omnia tribuentes.

Ignea iam cœlo lucebant sidera, Phœbe *Fraternis successor Equis.*

Quamuis nõ desint Grammatici, qui eruditionis forte istius ignari, putent SVCCESSOR fœminino etiam sexu dictum ab antiquis: vt, *Autor ego audendi*, de Iunone. Verum illud probabilius est, quod aliquam sapit eruditionem. Sane inueteratum esse constat apud Carrenos Mesopotamiæ populos, D eum qui Lunam muliebri nomine ac sexu nuncupandam putasset, eo supplicij genere damnatum iri à Natura rerũ omnium arbitro, vt is mulieribus addictus, eis semper seruire cogeretur. Qui vero marem eam esse credidisset, futurum vt vxori semper suæ dominaretur, neque vllas vnquam muliebres insidias pateretur. Ii Hebræorum arcanis, quæ Cabalistica vocant, omnes siderum idearumq; cœlestium virtutes Lunari corpore suscipiantur, à quo postea, vti diximus, in inferiorem materiam vt genitale semen immittuntur rerũ species, fructus, animantia, nouatusq; omnes per elemẽta singula progeneraturæ. Alibi simulacrum Panis, quod Panopoli visebatur, attigimus, eo gestu factum, vt Lunam à dextera sitam flagello verberare videretur: quippe vt quæ apud eam quasi in penum quandam reposita essent, rerum semina loco & tempore depromi flagitaret.

Luna masculino genere.

Carrenum mos notandus.

Mensis Lunæ annus est, nam & à Luna mẽsis dicitur. Macrob. in Som. Scip. li. 2. c. 11.

MEN-

MENSIS. CAP. XVIII. A

QVOD si Lunam Ægyptij deiectis infra cornibus pinxissent, hieroglyphico eo mensem significari prædicabant, cum palam sit eam in ortu cornua surrigere sursum versus, eo præcipuè tempore, quo signa Zodiaci vel recta cadunt, vel oriuntur, quod pars inferior tantum, eaque oculis nostris minima, propinquo occidente Sole conspicua sit. Ad coitum vero properantem, sub septimum & vigesimum itineris decursi diem plane mane cõspectam, deorsum cornua dimittere: duobus enim reliquis, quos in assequendo Sole, eoque mox prætereundo consumit, omnino latet, tertio sese incipit ostentare. Hoc eodem significato Poetæ quoque, Mensem intelligunt, vt illud: *Luna quater latuit*: atq; eodem modo apud alios passim.

ÆGYPTVS. CAP. XIX.

Antonini Augusti Pij nummus.

IN T. Antonini Aug. Pij PP. numo, qua parte inscriptio est, ALEXANDRIA, videre est humanæ figuræ signum, quod ambabus manibus Lunam affectet apprehendere: siue sit is adorationis gestus. Ea autem cornibus infra deiectis sita est, tribus in cõuexo tuberculis, duobus inferne, quæ veluti guttulæ pendentes sunt. A pedibus postica parte, spicæ tres fructu prægrauidæ conspiciuntur: ab antica, Crocodilus humi repit, capite in simulacrum id reflexo. Quæ omnia, vt hæ partes alibi declaratæ sunt suis quæque locis, Ægyptum ipsam significare, etiamsi non adesset inscriptio, Alexandriæ, nulli dubium relinquitur. B

SOPHISTÆ. CAP. XX.

VARIETAS autem Lunæ, mutatis quotidie faciebus, adeo conspicua, ansam dedit, vt nonnulli sophistas per Lunæ hieroglyphicum intellexerint: & Ægyptij Sophistæ quando Luna Ægypti symbolum est, cuius prouinciæ illis domina perhibetur, toto opere notantur. Alia tamen ratione Clitomachus, vt apud Stobæum legere est, Dialecticam Lunæ æquiparauit, quæ numquam eadem facie sese mortalibus ostentet, nunc accretione nunc diminutione luminis assiduè variante, numquam interquiescat.

INSIPIENTIA. CAP. XXI. C

I[illegible] forsan insipientes: qui [illegible] lunatici, quod nati interlunio.

Iul. Firmicus lib. 4. Mat.

NOSTRI huiusmodi varietatis ergo insipientiam per Lunæ simulachrum indicarunt: quippe cum propter vniformitatis effigiem, veritatem, propter lumen in Solis corpore, ratione firma præditum intellectum innuerent. Contra per Lunæ varietatem, & nothum lumen, inconstantiam mentis accipiebant. Vnde Ecclesiastic. 27. *Sapiens sicut Sol permanet, insipiens autem sicut Luna mutatur.* Et Matthæi locus de iuuene lunatico, qui nonnumquam in ignem, nonnumquam in aquam cadere consueuerat. Quod si trahas ad spiritum, animaduertas in talibus impetus quosdam quasi bonorum operum surrepentes, ita vt laudandi videantur, ab iis tamen qui dilucida in eis interualla non agnouerunt: rursus enim eos minui videas, quodq; videbatur in eis lumen, non est diurnum, sed nocturnum lumen, quod quidem vsq; adeo imminuitur, vt iam penitus deficiat. Atq; ij nonnumquam in ignem cadunt, id est, in ardorem concupiscentiæ, in veteres excandescentias, in vlciscendi cupiditatem, in pecuniarum amorem, & vitia reliqua. Nonnumquam in aquam, hoc est, in lubricas mortalium curas, in perseuerandi desperationem, in ambitionis fluctus, ciuilesq; vndas perpetua instabilitate exagitatas. D Humana enim vita, vt alibi ostensum, marinæ instabilitati plurimum assimilatur.

PERSÆ. CAP. XXII.

QVOD vero Luna Persarum hieroglyphicum esset, superius ex ostento dictum, & quid super eo censerint Ægyptiorum Magi.

NOBILITAS. CAP. XXIII.

Προσέληνοι: Selenes ostentatio illis probro fuit.

PERVVLGATVM & illud est, Lunæ gestamen apud Arcadas nobilitatis hieroglyphicum fuisse: qui quidem Proselenes ea de causa nuncupati sunt, quod ab Deucalioneo diluuio primi ipsi Lunam inspexisse nascentem se credidere: quodq; putarent vniuersum humanum genus aquis obrutum

A tum periisse, & à se rursus originem propagationis emanasse. Erat vero gestamen id quo vti soliti Arcades, fibula in Lunæ cornua porrigentis speciem, qua calceamenta connectebantur: de qua scommaticum Herodis dictum fertur in Bradeam vxoris fratrem, qui cum generis sui nobilitatem æquo verbosius apud Romanos ostentaret: *Næ tu*, inquit Herodes, *generis tui nobilitatem in astragalis gestitas.* Quin & Romanis, qui nobilitate præstarent, gestandi lunulas morem fuisse Plutarchus tradit, nisi satis sit Martialis dictum, lunatam pellem appellantis calceum in hanc sententiam. Et de Quintiliano Rhetore apud Iuuenalem habetur.

—— & nobilis, & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ.

Sunt qui causam huius gestaminis eam commenti sunt, vt sic admonerentur considerandam esse rerum vicissitudinem, quæ præsertim in Luna spectabilis est, ne solo nobilitatis nomine nimium turgescerent.

Nam & Βεκοσέληνοι βαλανηφάγοι dicti. Arcadum gestamen. Idem obseruatũ à nouissimis magistratibus Constatinopolitanis, Niceta auctore.

B

DE STELLA. Cap. XXIV.

SED iam locus exigit, vt Stellas tuas aggrediamur, quarum significata recensere, rationémq; reddere, nostræ potius fuerit indaginis, quàm alterius cuiuspiam inuentum: cum præsertim in restituendo contextu paucissimorum admodum verborum, quæ Stella super apud Horum Ægyptium tradita inueniuntur cura laborque non defuerit. Sed est omnino in damno libellus ille, tam in vulgatis Aldina impressione, quam etiam in manuscriptis exemplaribus, quorum nobis copia fuerit. Sed iam ad rem ipsam.

VNIVERSI DEVS. Cap. XXV.

APVD Horum igitur legas Stellam hieroglyphicum esse Dei, neque fere quid amplius: quare necesse est rem ipsam paucis his inclusam verbis, manifestius & latius aperire. Etenim cum Ægyptij luctamen & concertationem, quam Deus Opt. Max. in cœlestibus orbibus, aduerso motu C atq; eo etiam vario concitatis, instituit, contemplarentur, neque id alia quapiam ratione deprehendissent, quam Stellarum motu, earumque præcipue, quas vices assidue variare manifestum, rapique vniuersam mundi superioris machinam ab exortu occasum versus, vertigine supra mentis captum citatissima, ac nisi res ipsa quotidie fidem faceret, prorsus incredibili: obniti vero contra, ab occasu exortum versus sphæras ex ijs, quæ nobis innotescere potuerunt, easque prout magis minusve à centro distant, pro ratione sua eo segnius aut velocius ad metam properare, nimirum fieri hæc absque Deo minime posse crediderunt. Quis enim tantarum molium rector constitueretur, qui certo temporum spatio omnia gubernaret, nisi mens suprema omnium arbiter haberetur? Cum igitur per Stellas potissimum in Dei ipsius cognitionem peruenissent, ipsius vniuersi Deum, per signum idem ipsum, quo rem deprehenderant, significare instituerunt. Ideoque stellæ hieroglyphicum pro mundi totius Deo ponere voluerunt. Sententiam vero hanc Romanis etiam placuisse, possumus ex eo conijcere, quod in Pertinacis numo simulachrum est, manibus versus ingentem Stellam ad cœlum sublatis, cum inscriptione: PROVID. DEOR. COS. II. Ita ille Dijs gratias agere professus, quo- D rum prouidentia rerum potitus esset.

Nam Ægyptij primi planetas & stellas fixas deprehendere. Macr. li. 1. cap. 20. in Som. Scip.

Pertinacis numus.

PAN. Cap. XXVI.

ATQVE ea potissimum ratio est, cur Pana Deum ex hieroglyphico Stellarum intelligi contendebant: quin & pectus eius varijs insigne Stellis effingebant, cum omnino per Pana totam rerum naturam interpretarentur: qua de causa & fistulam septem calamis compactam, propter erronum totidem concentum, ori eius apprimebant, de quo apud Orpheum plura. Probo autem idem & Pan & Iupiter est, quod πᾶν omne, vniuersam quippe, vt dictum est, naturam significet. Propterea vero & hinnulæ pellis varietate tegi solitum aiunt, vt ex maculis referri Stellæ videantur, de quo in Serpentis commentario plura, quod quidem isti forsan de sacris nostrorum literis desumpsere, in qui-

Hinc Orpheus. Πᾶνα καλῶ κρατερόν γε θεὸν, κόσμοιο τὸ σύμπαν. Pana voco magnũ, qui totum continet orbẽ.

bus legitur: *Extendit cœlum vt pellem*, quamuis Adamantius dictum de sapienti anima interpretatur. A Nimirum illa extensio in modum pellis, tamquam literis inscriptæ luminaribus & Stellis, dicitur *Rakia*, & ῥακὸς, Græcis corium est. Nos vero tentorium illud Firmamentum appellamus, & aulæa picturata vulgus etiam vbiq; hodie Racia nuncupat. Porro Cœlum propter micantes Stellas à cœlatura appellatum Probus idem putat, vnde scilicet Luna bigis ferri incipit in superiorem vsq; cœlestium orbium partem, quæcumq; continentur, ea Græcè ab ornatu κόσμος, à puritia Latinè *Mundus* vocatur, ait Varro.

Et siricum pannum à Gallis satin dictum.

Cœlum à cœlatura.

CELEBRITAS. Cap. XXVII.

NON temere itaque in somnijs, vt apud Philistum legere est, Satyriscus est celebritatis hieroglyphicum. Nam Dionysij mater, eius qui Syracusanorum tyrannus fuit, cum prægnās eum ipsum aluo contineret, per nocturnam imaginem visa sibi est Satyriscum peperisse. Ex quo galeatæ Siculi coniectores interpretati sunt, eum quem illa peperisset, clarissimum Græciæ sidus, ac diuturnū cum Fortuna fore. Hinc Naso etiam sidus pro nobili claritate generis posuit, vbi Maximum, ad quem de B Ponto scribit, *sidus Fabiæ gentis* appellat. In Diuinis quoque literis, Doctorum & pietate insignium virorū lumina per stellas significantur, vt apud Danielem, *Docti tamquam stellæ fulgebunt*. Et quæ progenies Abrahæ promissa diuinitus est, tamquam Stellæ, non tam ad numerum innumerabilem refertur, quam etiam ad rerum, quibus posteri eius illustrandi essent, claritatem. Præcipue vero Hyades in huiusmodi celebritatis hieroglyphicum delectæ, vt admonet Eucherius: siquidem ortu suo solent pluuiam inducere, atque ideo per id sidus sacræ disciplinæ Doctores interpretantur. Cur vero pluuia diuinæ sit institutionis hieroglyphicum, suo commentario est abunde disputatum.

Dan. 12.

PROSPERITAS. Cap. XXVIII.

ARVSPICVM autem obseruationes Stellam asserunt prosperitatis, ac læti alicuius euenti signum esse, ab Atteio Capitone traditum, quod (vt Festus ait) acceperat à P. Seruilio augure. Hinc locis inaugurandis Stella ex lamella ærea, qua specie reliquæ spectantur in cœlo, Stellæ, præfigebatur. Disciplinam hanc secutus Virgilius, felicissimum Troianæ posteritatis successum Anchisæ C ita præmonstratum ait:

—— subitoque fragore
Intonuit læuum, & de cœlo lapsa per vmbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

Æneid. li. 2.

Neque immerito Cæsar Augustus crinitam Stellam visendæ magnitudinis, quæ Iulio Cæsare sublato statim apparuit, cum paucis admodum sententiam suam professus, felicitatis, quæ se deposceret, ostentum interpretatus est: quamuis palam Iulij Cæsaris animam in eam Stellam commigrasse dictitare solitus esset, remque testatus sit numismatum monumentis, Stella scilicet impressa in eo numo, cuius inscriptio est: CÆSAR AVGVSTVS. Ab altera vero facie, DIVVS IVLIVS. Adiectum etiam est id signe capiti statuæ eius in foro positæ. Et alij plerique numi Cæsaris caput Stella supra frontem præfixa conspicuum ostendunt. Et Dionei Cæsaris astrum Virgilius hac de causa celebrauit. Veluti etiam Horatius micare dixit Iulium sidus, *velut inter ignes Luna minores*. In numis vero quos Metius Macer in honorem Cæsaris cusit Cometa ab occipitio Cæsariani capitis apposita est, vt ab e- D ius obitu signum id subsecutum innuat. Fuerunt autem ex iunioribus nonnulli, qui per Stellam tantum Iulium Cæsarem intelligi voluerint, picturis publicatis. Verum hæc consignificat, non autem simpliciter significat.

Suet. in Iul. Cæsar c. 88.
Eclog. 4.
Carm. lib. 1. Od. 12.

FATVM. Cap. XXIX.

ADIECERE Sacerdotes Ægyptij, Fatum per Stellam significari, quoniam id ex siderali dispositione consistere vulgata Doctorum opinione creditur. Per motum enim Stellarum negotia transiguntur, vt Hesiodi interpres ait super Asterie. Nam & Parcę illæ, Clotho, Lachesis & Atropos, vt alibi ex XII. Legum Platonis ostendimus, nihil aliud sibi volunt, quam tardum in primis Saturni motum,

Quomodo per Stellam fatum indicatur.

A motum, quo singula maturantur, & multitudinem virtutum, quæ in firmamento sunt, per quas tanta rerum varietas in inferioribus generatur, ac reliquorum denique erronum motum quo suo quæque tempore perficiuntur. Quamuis enim à Solis & Lunæ beneficio vita constet, qua fruimur, nostra tamen negotiatio tam ad ipsa duo lumina, quam ad quinque vagas Stellas refertur, vt vulgus Astrologorum putat. Quinetiam nullum in cœlo sidus, lumen nullum otiosum volunt. Et Cabalistæ nullam esse herbam, plantamve in orbe hoc dicunt, quæ non ab aliqua firmamenti Stella irradietur, foueatur, & ad incrementum adiuuetur. Erronum vero varijs coniunctionibus & aspectibus, vt vocant, ea rerum vicissitudo in humanis rebus esse perhibetur, quæ Fati cognomento à plerisque nuncupatur. Tametsi clarissimi ætate nostra fuere viri, qui acriter in Mathematicos inuecti, huiusmodi veterum commentationes plurimas euertere conati sunt. Cæterum, vt Diuos August. & Ambros. ac plerosq; è nostris alios missos faciam, qui lapidem hunc voluere, Plotinus è veteribus nihil vi & potestate siderum hominibus euenire contendit, sed ea quæ decreti necessitas quam nostri Prædestinationem vocant in singulos sancit, ita per horum septem transitum, stationem, recessumve, monstrari: vt Aues B seu præteruolando, seu stando, futura pennis vel voce significare dicebantur, ipsæ tamen rerum indociles, ac quid agant prorsus ignaræ: quarum volatus, aut status, aut garritus, prout fausta infaustave, commoda vel incommoda portendere existimabantur, ita salutares aut terribiles habitos, cum à se ipsæ neq; salutem, neq; terrorem vllum afferant. *Præsertim Ioan. Picus Mirandul.*

DE SIRIO. Cap. XXX.

QVAM tamen præ se fert Stella Sirius præsagituram, non leui de causa, sed ex grauissimis Philosophorum obseruationibus adinuenta est. Aiunt enim Ætæos ortum Caniculæ diligenter quotannis obseruare solitos, coniecturamq; inde capere, salubrisne, an pestilens annus futurus esset. Ea enim Stella si obscurior ac caliginosa propemodum extitisset, pingue ac concretum esse cœlum, ac perinde afflatum eius grauem & pestilentem futurum abominabantur: sin illustris atque pellucida apparuisset, cœlum idemtidem tenue purumque conijciebant, futuramque inde salubritatem præsagiebant. *Stellæ Siryj consideratio.*

C

COELESTES SPIRITVS. Cap. XXXI.

CÆTERVM nos cum pie simus instituti, cur non etiam pie loquamur? Sane constat apud Theologos, & Dionysium præcipue, tres Angelorum esse Hierarchias, quibus in Firmamento sedes præcipue constituta. Harum suprema soli contemplationi vacat, Deumq; perrenni sono, continuaq; assiduitate nullo vmquam tempore defutura, collaudat. Medius autem ordo, cum sit cœlestibus officijs atque muneribus delegatus, per Firmamentum, quod ab excellentia cœlum appellant, significatur. Postrema vero Hierarchia, etsi natura supra omne corpus est, supraq; cœlum, curat tamen ea quę sub cœlo sunt. Et cum diuidatur in Principatus, Archangelos & Angelos, omnium horum munus circa ea tantum versatur, quæ sub Luna sunt. Principatuum cura circa Respub. Principes, ac Reges, vt ex Dauide cognoscimus. Archangelorum, circa mysteria, & sacras cæremonias. Angeli priuatis student rebus, & singuli singulis hominibus adhibentur. Euthymius porro Iudæorum fuisse custodem Mi- D chaëlem nominat, vbi verba citat ex oratione Azariæ, libro Daniëlis: *Angelus autem Domini descendit simul cum Azaria, & socijs in fornacem*: cum tamen Archangelus sit. Sed enim sæpe admodum in quotidiano sermone omnes ordines Angeli nuncupationem vsurpāt. Cum igitur tertius ordo huiusmodi res humanas tueatur, & ad incorruptibile superioris dominij decretum dirigat, cuinam potius quam huic ordini Fati cognomentum dabimus? Qui demum cum octauæ sphæræ, hoc est, stellato insideat orbi, à soli eius excellentia Stellæ significatum Fato congruere merito videtur. Neque tamen absurdum est Angelos per Stellas intelligi, qui Stellarum præsides habeantur: veluti cum apud Salomonem pro cœlo Deum intelligimus. Scriptum est enim historia Regum, *Exaudi, ó Cœlum*: vbi non cœlum tamen, sed cœli & terræ Rectorem ac Dominum, ex Theologorum interpretatione, Deum appellat. In Moseos etiam traditionibus, vt summi viri locum interpretantur, per Stellas *Angelorum tres Hierarchiæ.* *3. Reg. 8.*

Itaque vim fati vel Parcam Græci μοῖραν vel αἶσαν dixere.

Angeli significantur. Demum Angelorum munera cum sint, purgare, illuminare, perfectum reddere: si Parcis hæc, vt forte non incongruū videatur, adscribere voluerimus, ne penitiora hæc documenta sublimius æquo perscrutemur, Fatum id omnino esse constabit. Cui quidem opinioni subscribit Chrysippus: hos enim authores citare compellor, propter nostrorum quorumdam literatorū peruicaciam, qui profanis authoribus maiorem adhibent fidē, quam Christo, & à Christo patreq; eius omnipotente Deo illuminatis. Igitur si Græcis Philosophis magis quam Paulo vel Apostolis alijs credunt, Chrysippum præcipuum ex antiquioribus audiant ita dicentē, *Fatum esse potentiam spiritalē, certa quadam ratione vniuersi constitutricem.* Atq; alibi: *Fatum*, inquit, *est mundi ratio: vel, Lex eorū quæ in mundo prouidentia constituuntur: aut, Ratio ad quam omnia quæ fuere, facta sunt.* Quin & Possidonius, dum Deum Iouem primum appellat, secundū Naturam, tertiū Fatum, si quæ de Angelis retulimus, & alia Theologorum scripta considerare voluerimus, idem hoc, aut non multū dissimilia sentire deprehendetur. A

Fatū quid.

TEMPVS. Cap. XXXII.

Ad hæc Stella temporis etiam est hieroglyphicū, quia nihil in mundo toto statam temporis legem magis obseruat, quā cœlestia corpora, quæ sua quadam lege iterum ac sæpius mota, eodem semper temporis interuallo, certisq; periodis eo redeunt, vnde ferri cœperant. B

EXPLORATIO. Cap. XXXIII.

Stella eadem apud Ægyptios circuitionis indicium habetur: quod siue ad orbicularem motum, siue ad cœli ipsius figuram, siue ad ea, quæ de temporum repetitionibus modo dicebamus, quis retulerit, omnia quadrabunt. Sed enim quam hi circuitionem ponunt, Explorationem potius ego dixerim: propterea quod Stellæ peruigiles facta consiliaq; nostra omnia videntur explorare. Vnde apud Catullum legas:

Aut quam sidera multa cum tacet nox,
Furtiuos hominum vident amores.

Apertissime vero apud Plautū exploratores per Stellas intelliguntur, si cui non satis est Christi ipsius testimonium dicentis *vel puerulorum Angelos facta eorum omnia referre coram Patre suo.* Nam Stellas paulo ante Angelorum hieroglyphicum agnoscebamus. Apud Plautum igitur Arcturo Stella in scenam introducta, hæc, Rudente, recitantur. C

Qui est Imperator diuûm atq; hominum Iupiter,
Is nos per gentes alios alia disparat,
Qui facta hominum mores, pietatem, & fidem
Noscamus, vt quemq; adiuuet opulentia:
Qui falsas lites falsis testimoniis
Petunt, quiq; in iure abiurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exscripta ad Iouem,
Quotidie ille scit quis hic quærat malum.

Romani enim veteres hæc de Stellis opinabantur, quæ nos officia Angelis attributa noscimus: cum animi illi, olim iam electi ad pietatem, & religionem, cultumq; Dei, in rerum diuinarum curam, qua poterant, ante omnes propensi essent: quare hi de Stellis, quæ nos superius de Angelis ex sapientissimorum hominum sententia retulimus, intelligebant. Huiuscemodi autem explorationis ergo C. Caligula nouum quod excogitauit coronarum genus, Solis & Lunæ, siderumq; specie distinxit, easq; coronas, nouo etiam nomine exploratorias appellauit: vtpote qui per Solem diurnos, per Lunam & Stellas nocturnos exploratores intelligeret. Cur vero noctem Sacerdotes ijdem ex stella picta significarent, manifestius est, quam reddi causam vllam oporteat. D

Corona exploratoria Caligulæ.

CVSTODIA. Cap. XXXIV.

Videre est in numo quodam cuius inscriptio est, Vrbs Roma, specum in arcum productum, cum Lupa & geminis infantibus circum vbera in medio sitis. Ab vtreque autem specus latere assurgunt pueri duo colludentes: superne stellæ totidem, siue pro genijs illæ sint, quorum auspicijs infantes qui fuerant in fluuium abiecti, sospitati sint, mox famelicam lupæ rabiem non effugerint modo, sed ab ea perhumaniter etiam fuerint educati, atque ita argumentum hoc omne, Cvstodiæ sit hieroglyphicum, quæ diuinitus fuerit infantibus præparata. Nam & apud nos certæ sunt preces quibus Angelum nobis custodem dari deposcimus. Siue celebritatis, neque non apotheoseos, quæ subsecutæ sint, Stellæ illæ signa sint. Siquidem Romulus fratris nomen etiam post mortem eius pu-

A blicis actis adscribebat. Vnde Virgilius dixit; *Cum fratre Quirinus iura dabant*, commentus quidem id Romulus, vt Remi fratris manes placaret, quibus terrificis imaginibus sæpius infestabatur. *Æneid. lib. 1.*

ANIMA. CAP. XXXV.

EST etiam id apud Ægyptios stellæ significatũ, vt defuncti iam hominis animam ostendat, quod in manuscriptis codicibus habetur: quod dubio procul animæ immortalitatẽ indicabat: quæ scilicet deficiente corpore, vim atq; vigorem suum efficacissime conseruaret. Atqui vim luminis manifestam anima ipsa videtur obtinuisse, quam scintillam massæ stellaris Heraclytus Physicus asseuerabat. Timæus vero Locrus vnicuiq; animæ collegam esse, siue consertam Stellarum aliquam tradidit, quod non dissimile est à genio sospitali atque custode, quo de superius disserebamus.

MORBVS GRAVIS. CAP. XXXVI.

HIPPOCRATES Medicus obseruauit Stellas per somnium in mare vel in terram cadere, atque euanescere visas, graues indicare morbos ei apparatos, qui sibi id videre visus fuerit: cum contra, claræ & exortum versus currentes, sanitatis affuturæ indicia sint. *Vide Arte. lib. 2, c. 38.*

B

CREPVSCVLVM. CAP. XXXVII.

ADDVNT Ægyptij sacerdotes (quod in impressis codicibus non habetur) crepusculum ex micantissimæ Stellæ simulacro significari, propter Hesperi, Phosphorique notabilem fulgorem, vt puto: quæ quidem eadem Veneris Stella est, nonnumquam Solem præcedens, nonnumquam subsequens: itaque per aliquot dies ante Solis exortum Stellarum omnium maxime splendescit, alias occidente eo, luce sua aliis præmonstrata, atque his quasi valere iussis, ipsum mox Solem subsequitur. Vel quia tota Stellarum ratio inter vtrumq; crepusculum, vespertinum scilicet & matutinũ, munus peragit suum. Vespertino siquidem excitatæ crepusculo, simul ac matutinum aduenerit, suo quasi perfunctæ excubiarum munere, Soli sua data vice, Stellæ recedunt omnes. Et vt tandem Stellarum commentationem cum vtroq; crepusculo absoluamus, earumque principium & finis terminetur, pauca quædam subiungam ex Diuinis literis, in quibus Nox suum habet hieroglyphicum, cum præsentis vitæ tenebras, & hallucinationem significet: matutinum vero tempus pro futuro seculo ponatur: de *Noctis hieroglyphicũ.*
C quo Paulus, *Nox præcessit, dies autem appropinquauit.* Eoq; spectare dicit Hesychius Hierosolymitanus *Rom. 14.*
præceptum illud Leuitici, *Ne de carnibus sacrificii salutaris quicquam in matutinum relinquatur*: quippe ne *Leuit. 7.*
vitam nostram deprehendi sinamus imperfectam, quo scilicet tempore intercipiatur agendi facultas: quippe vbi misericordiæ opus nullum cuiuspiam alterius virtutis aggredi poteris, vel exercere. Quare quinq; illæ virgines parum prudentes, ante oculos nobis proponendæ sunt, quæ dum lampadum suarum oleum comparaturæ retrocedunt, aduentu interim Sponsi clausa ianua excluduntur, non amplius admittendæ. Idem admonemur 3. Prouerbiorum à Salomone: *Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere, nam crastino tibi dabo, cum statim possis dare: nescis enim quid pariat superuentura dies.* Ad hoc ita Hesychius: *Festina, neque quicquam differas, ne forte in eas coarcteris angustias, vnde expedire te nequeas, eoque difficultatis adigaris, vt entelechia rerum omnium, quas tractaueris, rationes addere cogaris.* Epicurus, qui plerisque in aliis, res agere deprehenditur, in eo versu prudentissime se gessit, cum dixit: *Matth. 25.* *Sic Varro in Menip. Satyris. Nescis quid serus vesper vehat: & Maro lib. 1. Georg.*

Ἕκαστος ἡμῶν ἀσχολούμενος ἀποθνήσκει.

Nemo hominum est, qui non inter agendum obeat.

D Quod si quis ætate nostra, præter bonorum omnium spem oppressus, inter agendum obiit, quis vmquam maiore totius Romæ luctu desideratus, quam noster Hippolytus? qui parata ære suo priuata triremi, fortiq; militum manu ad Carolum Imperatorem, qui Libyam debellabat, Christoq; asserebat, priusquam instructam nauem, explicataque vexilla illa Iulij sideris videre posset, medio itineris veneno lethali, quo perditissimus minister ferculum infecerat, nobis tam iuuenis, tam Cæsari charus, tam eius gloriæ cupidus, miserabiliter interceptus est. Paucisq; post mensibus, nepos eius Alexander Florentiæ Dux, Imperatoris ipsius gener, à consanguineo sibi coniunctissimo, nõ minori scelere mucrone crudelissime, dum dormiret, trucidatus. Sed nolo vulnera tam atrocia refricare, potiusque tibi næniam, qua infelicissimum vtriusq; casum, iacturamq; & luctum nostrum deploraui, pro libelli huius Coronide subiungam. *Nimirum à Laurẽtio Medice post modum Venetiis caso.*

HIPPOLYTI MEDICEI CARDIN. ET NEPOTIS EIVS ALEXANDRI FLORENTIÆ DVCIS, MISERABILES EXITVS DEPLORANTVR.

A

VT cum potenti deciderit Iouis
Dextrâ, superbæ insigne latus domus,
Et strage & ingenti fragore
Corda hominum attonita obstupescunt,
Mox, dum misertum est puluere grandia
Cæmenta solui, parte alia latens
Erumpat improuisa flamma
Vis, reliquumque operis ruina
Inuoluat oppressum, cinis omnia
Puluisq; fiant prætereuntium
Honore & admiratione
Tecta prius celebrata, puncto
Vno auferantur temporis, omnium
Mortalium per corda pauor meat,
Considerantum quam caduca
Sint ea quæ asserimus beata:
Sic duplicato concidimus malo,
Quicumque claras Mediceæ domus
Stellas colebamus, fideli
Obsequio, officiisque chari.
Nam vix cicatrix illa coiuerat
In altum adacti vulneris, intima
Per ossa lapsi, cum peremptum
Eximium Hippolytum abstulit mors,
Qui dum cohortes cogeret impigras,
Arma & triremes ære parans suo,
Hanc vltro opem allaturus oræ
Cæsari opes Lybicæ prementi,
Roma profectus Parthenopeium
Nauale iturus, de media via
Improuide interceptus atro
Fraude date opprimitur veneno,
Hinc mille & illinc mille per auia
Sparsi locorum, siue domi in situ
Fletuque lugebamus, ægra
Pectora per lachrymis profusis:
Cum fœda clades huic superaddita
Oppressit incursu subito omnium
Mentes, & vnda vnda niuosis
Alpibus incubuit refusa.
Maiora aperto vulnere vulnera
Nunc facta sunt, consanguinea vt manu
Confossum Alexandrum in cubili
Fama tulit, medioque noctis.
Sic heu misella hæc vita hominum omnibus
Iniuriarum obiecta periculis,
Quouis dieque horaque nostro
Assidue capiti ingruentum.
Mens nulla prudens est adeo, vt queat
Obstare fatis, vel petulantias
Ictusque fortunæ cauere
Aut varios subitosque casus.
Sed magna Regum ô progenies Ducem
Quæ Petrum Athenis magnanimum inclyta
Olim dedisti, totque honorum
Muneribus titulisque fulges:
Quam clari eratis, quam prius improba
Turcæ tyrannis & Scythicum genus
In Græciam inuasisset, alta
Vi superum imperio potita.
Fato Quiritum scilicet Ilium
Euersa, Romanum imperium extulit
Gens vestra Athenis pulsa, vt orbis
Consuleret statui vniuersi.
Atque hinc duorum Pontificum decus,
Amplum Leonis, mox venerabile
Clementis: idque iisdem tiaris
Continuis prope colligatum.
At non potentes dicere Cosmidas,
Laurentiumque & nobilium virûm
Prouentum honoratum, Camœnis
Lugubribus licet, atque mœstis,
Sed flere ademptorum miserabiles
Vices, in ipso limite gloriæ, &
Primo rudimento inuidendi
Nominis, egregiæque laudis.
Heu quo iuuentus, & validus vigor,
Et promptitudo mentis, & ingenî
Atque indoles illa educata
Auspiciis sapientum auorum!
Quo purpuratus Hippolyto decor
Splendorque rerum, seu patruo comes

B C D

A Puer senem adiuuaret, ingens
Pondus & Imperij subiret.
Quem Cæsar alto in puluere Pannonum
Vidit paratum cernere Principem
Contra superbarum cateruas
Gentium: & horribiles phalangas,
Cum Turca numquam pluribus antea
Instructus armis, crederet Italas
Vires Iberorumque robur
Et Tamesin domitare, & Albin,
Quem tota circum vis Asiatica
Nilique late gens vaga turgidi,
Et Græciæ totius arma
B Atque Scythæ, atque Arabes obibant.
Verum explicatos vidit vt ordines
Nostrorum ita acri prælia spiritu
Poscentium, aufugit, reductis
Retro equitum peditumque turmis.
At qui virum se præstiterat foris,
Haudquaquam inerti pectore erat domi,
Quem multo abundantem Senatus
Consilio iuuenem probabat.
Qui sæpe Romam seditionibus
Tumultuantem, irasque Quiritium
Pacasset irrumpens in arma
Fronte hilaro, eloquioque dulci,
C Qui splendidas tot diuitias, opes
Tantas, amicis atque clientibus
Vellet paratas, se exhiberet
Ditem aliis, sibi pauper vni.
Sine apparatu Regifico penum
Elaboratum apponeret omnibus
Aequaliter, parcissimo ipse,
Et tenui & facili vteretur.
Sed quis modum vitæ omnis, & integram
Synceritatem narret? Hic omnibus
In posterum exemplo futurus,
Tam viridi excipitur iuuenta.
Immitis aufert Parca eadem Ducem
Illustrem Alexandrum, iuuenem inclytũ,
Florentiæ, Hetruscique regni
Omne decus, columenque summum,
Quo iustum & æquum Principe floruit,
Seruata morum est integritas, fides
Intaminata: at vis scelesta
Pulsa procul, pudor ipse tutus.
Hic gloriosi Caroli erat gener
Selectus omni de grege. Filio
His Regio Henrico sororem
Coniugio celebri elocarat.
Hæc obfuerunt. perniciem hæc bonis
Traxere: vestra nomina gloriæ
Vos abstulerunt. Hæc amarum
Inuidiæ stimulum incitarunt.
Laboriosum scilicet est opus,
Tutum esse Regem, qui violentiæ
Obstet suorum, vllumque fraudi
Esse locum vetet, & rapinis.
Sic Pertinacis mens bona: Seruij
Sic victa virtus cæde nefaria:
Sic multa vbique exempla, quorum
Iam numerum hoc etiam obtinebit.
At vos meum vnum præsidium ac decus,
Si quid clientis Musa erit, ibitis
Numquam vel ignotis, vel vllis
Illacrymabilibus recensi.
Non vos ego inquam perpetiar mori,
Dum vis mihi adsit perpetuum quibus
Debetur excelsa in columna
Nomen, honos, statua, æsque fusum.

NÆNIÆ FINIS.

IOAN.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XLV.

DE IIS QVÆ PER NAVEM, ET ALIQVOT EIVS PARTES SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD REVERENDISS. D. THOMAM CAMPEGIVM EPISCOPVM FELTRENSEM.

A

VNQVAM *putassem, Colendissime Præsul, accidere posse, vt mihi de Iure tecum disserendum esset, quod nunc casus tulit, & necessitas poscere visa est. Nam cum mecum cogitarem aliquod tibi Commentarium de significatis Aegyptiorum, pro meo erga te cultu & obseruantia, dedicare (non enim vir tantus prætereundus eras, qui ætatem omnẽ, & iure publice profitendo sententiis, Romæ dicendis, sacrosancto Consilio præsidendo, & in Principum negotiis procurandis, insumpseris) argumentum quærebam quod ad huiusmodi Personæ nomen accommodari posset, opportuneque piscium meorum hieroglyphica commentaria præ manibus habebam, quæ Præsulibus quibusdam, quos præcipue colo, honoratissime Antistes, cœperā distribuere: atq; cum non tam ipsi pisces, quam etiam instrumenta quædam nautica interserenda essent, Anchora tibi deberi visa est, quæ quod firmatæ Christianæ Reip. præsidio aliquādo fuerit antiquæ clarissimæq; nobilitatis Campegiæ domui pro insignib. argentea hinc & inde gestare cōcessum est, iam ex illo quo Vgolinus ipse Campegius Pisanæ classis Imp. maris Imperium ab impiis infidelibus inquinatum, pacificum reddidit. Sed priusquam de Anchora dicere incipiamus, ex re me facturum puto, si animaduertendum dixero locum libro Pandectarum 14. titulo, de Exercitoria actione, capite statim primo, altero mox paragrapho, perperam interpositam esse Anchoræ locutionem. Accursium hallucinari puto, quia corruptum sit codicem nactus: ibi enim Vlpiani ex libro ad edictum verba ita notata sunt:* Magistrum nauis accipere debemus eum, cui totius nauis anchora mandata est, scilicet à domino. *Nusquam vero legi ego Anchoram pro gubernatione poni, quod quidem munus pertinet ad clauum: vsitatissimaque omnium authorum metaphora, temonem aut clauum aut gubernaculum regiminis loco poni passim obseruaui. Sed enim in Vlpiani verbis nulla erit ambiguitas, si veluti in Pisano habetur codice antiquissimo illo, qui Florentiæ asseruatur, ita legerimus,* Cui totius nauis cura mandata est. *Castigatissimamq; lectionem hanc & in meo perueteri, & in aliquot codicibus manuscriptis, in quos nemo manus iniecerit deprehendi. Elegi itaque te iudicem, vt quæ aliena essent, legitimos agnoscerent possessoresque, resque omnis nautica legitime tractaretur. Tu quod Iuris est videris: nos anchora iam ablegata, quando hic standum minime necessum fuerit, ad iter institum peragendum, nauim iam ipsam ascendamus.*

B

C

DE NAVI. CAP. I.

NAVIS, atq; eius partes aliquot, armamentaq; ipsa multis locis in veterũ monumentis sculpta, & in numis cusa non leue cogitationis argumentum spectātibus exhibuere, dum quid hæc sibi velint pleriq; omnes inuestigant, quorum bonam explicaturi partem, à numo omnium antiquissimo exordiendum duximus. Quid igitur sibi Iani numus velit examinemus. D

ADVENTVS VEL MIGRATIO. CAP. II.

Iani numus. ROSTRVM nauis alias autem puppis, vel interdum integrum nauigium in æs signatum, Iani nauigationem in Italiam ostendit: ex altera enim numi parte Ianus geminus, ex altera rostrum nauis, inquit Plinius, & nos inspeximus. Ouidius ita etiam interpretatur: *Ouid. lib. I. Fastor.*

At bona posteritas puppim signauit in ære, Hospitis aduentum testificata Dei.

Quinetiam

A Quinetiam Onirocritæ obseruant, quotiescumque quis vel nauem vel ratem imaginatus fuerit se videre per quietem, nuncium ex longinquo peregre confestim affuturum. Antiquissima vero est illa numi species, quadrans scilicet, Raticus nomine, in quo ratis. Mosque inde durauit, vt pueri in aleæ lusum denarios in sublime iactantes exclamarent, aut capita, aut nauim: quorum altero post firmatum numum conspicuo, eius esset victoria, qui diuinasset, lusu teste vetustatis. Quanquam & altero vsi sunt numo, Ouem, Bouemque insculptos habente, quod numi genus documento erat, veteres gregibus & armentis abundasse, quippe quorum omnis res in Ouibus & Bubus collocata erat, vt author est Plutarchus in Problematis.

Artem. lib. 1. cap. 7.

Gall' crucem, vel pilam, pro parte opposita.

FELICITAS. Cap. III.

ADHÆC nauis in aliquot veterum monumentis felicitatis hieroglyphicum est, vt in Hadriani numo, quæ remigio vecta, pulcherrimeque elaborata visitur, cum inscriptione: FELICITATI AVG. Sub naui vero S. C. COS. III. P. P. In numo etiam Augusti cernere est nauim longam cum B remigio, cuius eadem inscriptio: FELICITATI AVG.

Auctore Seruio Rege Rom. teste Plin. l. 18. cap. 3. Fine nomen pecuniæ, & Theseus Athenis numum notationis signauit, teste Plut. in problem. Hadriani numus & Augusti.

SALVS. Cap. IV.

QVÆ vero nauis apud Athenienses erat SALVTIS indicium, in Thesei memoriam coli consueuerat, singulisque annis Delon mittebatur Apollini cultum allatura, suscepto olim à Theseo voto huiusmodi, si ciuibus suis vna secum saluis reuersus esset. Eoque interim tempore, quo sacerdos Apollinis nauis eius puppim coronauerat, & Delon ea profecta esset, pelagoque remenso in patriam rediisset, cautum erat, Atheniensium lege, ne quemquam publice interficerent. Eaque de causa, scribit Plato in Phædone, longum temporis interuallum interiectum esse inter iudicium Socratis, & mortem eius: quod sententia pridie C quam spectaculi auspicium fieret, lata erat.

CHRISTIANÆ PIETATIS SVCCESSVS. Cap. V.

HABET & Christiana pietas felicissimi successus sui signum, nauem cum piscatore Petro, tam in familiari summi Pontificis anulo, quam in aureis Apostolici fisci numis expressam, manifestissima eius quæ subsecuta est felicitatis indicia, tot annis antea præmonstrata. Nam quod Ouidius dixit: *Hospitis aduentum testificata Dei*, sumptum omnino est ex altiori disciplina, qua prisci Romani diuinitus admoniti essent, hospitem aduenturum, qui verum Dei cultum afferret, siue Noam nauigio ereptum vndis, siue Ianum salutaria tot præcepta Italiæ daturum, naui ad nos vectum, ac naui mox insignem in numis, siue ipsum nostræ pietatis authorem fluctuanti nauiculæ affuisse meminerimus. Hoc verum ac vnicum est aduersus sæuientis maris rabiem sospitamentum: hic vnicus salutis nostræ portus, quem eiusmodi nauis auxilio occupare festinauerimus. Sapientissime Ioan. Scholasti- D cus vigesimosexto scalarum suarum gradu pericula recenset, in quæ per mare hoc magnum & spaciosum nauigantes incidimus, scopulos, vertigines, inundationes, piratas, belluas, siphones, procellas ventis fluctibusque commistas, singulorumque adiicit interpretationes: vt per scopulos, feram præcipitemque iracundiam intelligamus. Per vertiginem, res eas, quæ præter spem oblatæ mentem circumsistunt, delirioque agitant, & in desperationis profundum rapide deuoratos trahunt. Per inundationum tumores, ignorantiam, quæ boni specie decipit. Malus enim & egregie superbus est, sibiq; omnia arrogat, quicumque est imperitus. Per piratas, gloriarum satellites, qui nostras opes omnibus vitæ incommodis partas, interuentu subito diripiunt. Per belluas, nostrum hoc corpus graue, brutum, & efferatum, ac perdifficile cicuratu: vtpote quod ventri tantummodo deditum, solam sibi finem constituit voluptatem. Per siphones, elationis nostræ impetus, per quos ad cœlum vsq; sustollimur,

Nam sunt qui eundẽ Noachum & Ianum vocant.

Periculorum maris enumeratio. vide epistolas Gueuaræ Hispani.

limur, vnde mox deturbati, in profundissimam tartari voraginem præcipitamur. Huius, inquam, pelagi causa nauis illa tot olim numis cusa, diuinitus aduenturam miseris mortalibus salutem indicauit. Ac ne de præsagio dubitemus, in ipsius Iani numis, tam gemino capite barbato, quam etiam imberbi, vti habetur in argenteo, in quo etiam nauis cum rectore, literæ superne C. FONT. neque non in alijs videre passim est inscriptionem, ROMA. Romæ enim pietatis nostræ principatum, & in togata præcipue gente constituendum, vt Euangelicam interim veritatem prætereamus, vel Maro ipse supremæ intelligentiæ actus spiritu diuinauit, dum Iouem inducit asserentem,

Ænei. lib. 1.

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.

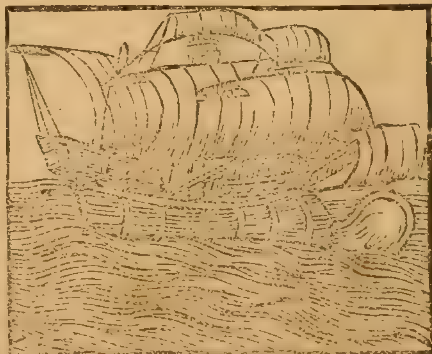
Cui quidem imperium sine fine concessisset: quippe quod eorum institutiones essent in omnem terrarum orbem, vt Theophylacti verbis vtar, exituræ, neque vllo vnquam tempore defuturæ. Neque vero mirum in Marone homine diuini muneris experte, & qui verum pietatis ritum adhuc abditum ignoraret, diuinationis lumen illuxisse: quia verisimile est eum in huiusmodi vaticinio, ex veterum arcanis aut Marci, aut Sybillæ, aut Hetruscorum, prædictionem illam excerpsisse. Vel quoniam summus ille spiritus nullum hominum genus, nullam vnquam nationem aspernari compertus est: quare Balaam legimus hominem & alienigenam, & piorum hostem, præclara tot super Israelitarum successu diuinasse.

SOSPITAMENTVM. CAP. VI.

Vsurpatur etiam pro periculo, vt in eadem naui, à Cic. lib. 2. Epist. ad Curion. *Q. Nasidij numisma.* *Non dissimile plenis velis nauigare à Cicerone pro Domo sua.*

IN Q. Nasidij numo nauis est cum velo, & stella in antenna, & ab altero latere caput cum tridente, & inscriptione, NEPTVNI, subaudiendum, ope vel auxilio seruatos. Hoc enim Stella significat in antenna sita, de qua loco suo inter cœlestia.

MANIFESTA OPPVGNATIO. CAP. VII.

QVONIAM vero obiter in velum incidimus, minime prætereundum videtur, quod dici solet, *Velificatione plena in quempiam ferri,* quod est, aperto Marte, inimicitijs minime dissimulatis, rem aggredi, hostemque lacessere.

OCCVLTA OPPVGNATIO. CAP. VIII.

HVIC contrarium est, *Conto, remulcove nauigare,* cum tacite quispiam insidiatur, atque, vt vulgo etiam dici solet, *Subaquanea vti opera.* Locum hunc ad hanc propemodum sententiam interpretatur Ammianus, rerum gestarum libro 18. dicens: Non conto neque remulco, vt aiunt, id est, non flexiloquis ambagibus, vel obscuris, sed velificatione plena in Rempublicam ferebatur, quamuis aliter expositum sit in collectaneis Suidæ, Prouerbio κόντῳ πλεῖν, quod quisquis ille fuerit, exponit, ἤγουν προσηκόντως ζῆν.

Conto nauigare.

LVNÆ VECTATIO. CAP. IX.

Isidis nauis.

QVOD nauigium in Isidis honorem Ægyptij coluerint, sunt qui raptam eam ab Ioue naui, cuius insigne Vacca esset, arbitrentur: sed commentitium hoc mihi videtur. Magis autem ad Ægyptiorum eruditionem quadrat, quod Plutarchus ait, Lunam apud eos nauigio vehi fictam. Hanc Isidis nauem Apuleius multis donarijs ornat. Diodorus fabricatam à Sesostri nauim ex cedro octuaginta cubitorum ait longitudine, deauratam exterius, interius vero deargentatam, quam dono obtulit Deo, qui Thebis ab Ægyptijs colebatur. Is Isis erat.

NAVIGATIONIS AVTHORES. CAP. X.

Tyriorum numus.

IN Tyriorum numo nauis est cusa, nimirum ea de causa, quod ipsis Tyrijs commentum placet, nauigationis primæ se authores haberi. In huiusmodi eorum numo legitur ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΥΡΙΩΝ. Est & alius cum eadem naui longa numus, in cuius altera facie caput est cum

A cum corona irradiata, inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΣΙΔΟΝΙΩΝ. Ita demum Phœnices inuentæ nauigationis laudem asciscunt sibi.

VICTORIA NAVALIS. CAP. XI.

IN Agrippæ numis nauis illa tridentali rostro insignis, qualem scilicet Maro sæpe describit, dum non vno loco ait, *rostrisq; tridentibus*, partam ab eo victoriam indicat maritimo prælio, quod aduersus Sex. Pompeium commisit, id quod Maro in Augusti gratiam ita immortalitati commendauit. *Agrippæ numus.* *Æn. l. 6.*

Parte alia ventis, & Dijs Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum
Tempora nauali fulgent rostrata corona.

Aliquot in monumentis videas & Varronis insignia naualia, qui Proprætore sub Pompeio Piratico bello militauit, à quo, ob res bene gestas nauali corona donatus est.

DE ANCHORA. CAP. XII.

B HIEROGLYPHICVM anchoræ non Ægyptiorum tantum est, sed à Græcis & Romanis Principibus vsurpatum, vt minime importunum sit rem à plerisque tractatam repetere: vt quæ sectamur significata, loco suo manifestentur.

MATVRANDVM. CAP. XIII.

CIRCVMVOLVTVS anchora Delphinus, quod signum in aliquot Titi Vespasiani numis obseruauimus, maturandum, vt Latini vna locutione dixerunt, omnino significat. Sed quoniam rei causam in Delphino satis explicuimus, & res iam æuo nostro lippis & tonsoribus innotuit, plura super eo dicere supersedebimus. Id pro pictura animaduertendum est, anchoram, quæ in numo Titi habetur extrema dentium in vomeris speciem dilatare, cuiusmodi figuram Aldus noster imitatus est in omnibus, quos impressit libris. Alia vero forma esse, dentibus quippe in acutum recto ductu mucronatis, quam in numo veteri apud eruditissimum virum Romulum C Amasæum vidimus. *Vt & Oct. Augusti ex A. Gellio libro 10. c. 11. Noc. Att.*

TVTELA, REFVGIVMQVE. CAP. XIV.

HOMINEM, qui rebus suis tutelam præsidiumve parauerit opportunum, per nauem & anchoram significabant. Quod si sola anchora manu prætenta figuraretur, refugium indicabat, quasi vellet innuere pictura hæc si aduersa ingruerit tempestas, resque nostræ fluctuare cœperint, paratum esse profugium, vt possimus ita seruari. Estq; dicterium apud Græcos in hanc sententiam celebre, quo Demosthenes vtitur oratione pro Ctesiphonte. Et Propertius eruditionis elegiacæ columen ad hoc innuens ait: *Anchora iacta mihi.* Idem sermo apud Paulum rei nullius D ignarum, epistola ad Hebræos, capit. 6. *Qui confugimus, vt spem propositam teneremus, quam veluti anchoram habemus animæ cum tutam, tum firmam.* Et Chrysostomus, de supremo firmoque profugio, concione in Lazarum IIII. hæc ait: *Sunt diuinæ sapientiæ opera, hæc maxima illius prudentiæ sunt argumenta. Conscientiæ increpatio sacra est anchora, quæ nos nequaquam sinit in peccatorum profundum absorberi.* *Nimirum Οὐ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς vbi Suidas subaudit anchoram, vt sit sensus. Non eadem anchora vtitur, qua vulgus.*

STABILIMENTVM. CAP. XV.

QVOD si firmitatem, ac immobile stabilimentum rei cuiuspiam significare vellent, anchoras duas appingebant: similitudine sumpta à nauibus, quæ tunc

Ventorum temnunt rabiem fluctusque sonantes,

cum duabus anchoris innituntur. Qua similitudine vtitur Aristides Panathenaicis. Sed enim Pinda- *Ἐπὶ δυεῖν ὁρμεῖ, subaudi anchoris:*

 rus dua-

Duabus anchoris nixus. *Aristides in Panath.*

rus duabus innixum anchoris dicit, qui duas habet patrias: vnde prouerbium, οἴκοθεν οἴκαδε, *Domo domum*, de commode peregrinantibus: quippe de ijs, qui arrepto itinere quotidie apud amicos aut necessarios diuertunt. Nam pro firmitate Pindarus idem vna etiam vtitur anchora, Isthmijs, ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυραν, *Iam anchoram ad fœlicitatem iecit:* hoc est, firmitatem iam ad vitæ tranquillitatem assecutus est. Vitæ porro nostræ tumultus, perturbationes, cladesque omnes, marinis fluctibus, tempestatibus, vorticosisque æstibus solemus æquiparare, quemadmodum Archilochus facit, qui cum in Thracenses calamitates incidisset, bellum marinis fluctibus ita comparauit: A

Γλαῦχ' ὅρα, βαθὺς γὰρ ἤδη
Κύμασι ταράσσεται πόντος,
Ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρέον ὄρπηξ
Ἵσταται νέφος σῶμα χειμῶνος,
Κιχάνει δ' ἐξ ἀελπτίης φόβος.

Myrsilus quoque Mitylenæorum infortunia tyrannicasque procellas ita describit:

Τὸ δ' εὖ σε κῦμα τῶ προτέρω νόμω στίχει, B
Παρέξει δ' ἄμμι πόνων πολὺν ἄντλον.

Ἱερὰν ἄγκυραν φασίν. Sacram anchoram quod aiunt.

Atque iis vrgentibus infortuniis ad sacram, vt aiunt, anchoram confugiendum. Sapientes enim fere omnes hieroglyphico vtuntur anchoræ, tam scribendo quam loquendo: vt Pythagoras, quem Phocion ait super humana vita ita disserere solitum, ὅτι χρὴ βίον αἱρεῖσθαι ἄριστον, quæ si primum amaritudine aliqua prædita videatur, suauem ipsam redditura sit consuetudo. Diuitiæ si optentur, sciendum eas infirmam admodum esse anchoram. Gloriam, etiamnum infirmiorem. Quæ corporis sunt, eiusdem esse tenoris. Principatus, honores, omnia hæc imbecilla, & nullo robore sutfulta. Quæ firmæ igitur anchoræ? prudentia, magnanimitas, fortitudo, quas nulla procella discutiat. Nam diuina lex est, virtutem solam atque vnicam habere robur, reliqua omnia nugas esse.

INTERPRES. Cap. XVI.

Anchora Indis pro caduceo.

APVD nationes aliquot anchora fuit interpretationis signum, quo scilicet caduceatores, & internuncij pro gestamine vterentur. Præcipue vero Indi anchoram pro caduceo habuere: propterea, inquit Philostratus, quod omnia tentet ac peruestiget. Eaque de causa cum Apollonius ad locum, quem Indi sapientes incolebant, appulisset, seque cum comitibus intra stadium cohibuisset, adolescens eum adijt à sapientibus missus qui auream anchoram pro caduceo manu gestabat, perque eum in colloquium adductus est. C

FRÆNVM. Cap. XVII.

ADHÆC anchora moderandi compescendique signum est, frænumque indicat, quod quidem ex Pindaro desumitur. Ille enim Πυθιῶν Ode quæ inscribitur, Ἀρκεσιλάῳ Κυρηναίῳ ἅρματι, frænum Argus nauis dixit, vbi interpres ait, Anchoram ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἵππων διὰ τὸ ἐπέχειν τὰς ναῦς δίκην χαλινοῦ, sumpta ab Equis translatione, quod ea naues compescat fræni instar.

SELEVCI GENVS. Cap. XVIII.

Seleuci numi.

EXTANT Seleuci numi anchora signati, propterea quod is anchora signatum femur habuit ab ipsa origine, filijq; & nepotes eius eodem insigniti modo anchoram in femore veluti notam generis naturalem habuere. Et vt Græci sunt ad figmenta promptissimi, fabulam etiam adijciunt Laodicen Antiochi nuptam, Apollinis congressum per quietem pati visam, qui anulum ei quendam veluti concubitus præmium donauit, iussitque vt mox filio eundem redonaret, futurum eum aliquando felicissimi euentus auspicium: repertumq; prima luce anulum in lecto, cuius signũ anchora erat, admirationi fuisse: Seleucumq; mox natu grandem, tradito anulo à matre, de origine sua, deque futura felicitate edoctum, cum mortuo iam Alexandro, quem in Persicam militiam secutus fuerat, regnum ipse Orientis occupasset, gemmæ istiusmodi memoriam consecrasse. Nam & cum vrbem Antiochiam patris nomine condidisset, campos vicinos vrbi Apollini, vti originis authori dicauit. Hæc Trogus. Appianus indignum ratus fabulas historijs admiscere, rem aliter tradit in Syro: Apollinem quippe Laodicæ per somnium mandasse, vt quem anulum aliquando reperisset, filio statim gestandum D

A standum daret: fore namque vt quibus in orbis locis Seleucus anulum eum amisisset, eam ipse postmodum regionem Imperio suo subijceret. Is igitur cum Alexandrum sequeretur, anulum iuxta Euphratem fluuium amisit, factusque eius Prouinciæ Præfectus in diuisione regni post Alexandri mortem, moxque inde deturbatus ab Antigono, Ptolomæi, cui Ægyptus obuenerat, auxilio in regnum restituitur.

POSSESSIO. CAP. XIX.

EST & obtinendæ possessionis signum anchora, cuiusmodi eiusdem Seleuci fuit interpretatio, reperto, quem iam amiserat, anulo, in quem anchora incisa fuerat. Cuius quidem rei huiusmodi fertur historia, quæ ad futurum augurium ab Apolline promissum facit. Seleucus cum eiectus Babylone, Ptolemæi mox copijs adiutus, posset quidem vti vi, ex amisso tamen anulo in spem regni omnino erectus, omnia prius quam armis experiri constituit, ne populum, quem per benignitatem sibi allexerat, belli metu exacerbaret. Internuncijs ad rem vsus, ciuium comperit studia erga se propensissima: itaque festinatione opus esse admonitus, paucis admodum, sed ijs impigris & fidelissimis electis, Babylona versus quanta potest celeritate proficiscitur. Accidit vero, vt inter gradiendum pede lapidem offenderet, euelleretque, ex cuius impulsu tanto dolore affectus sit, vt ibidem euestigio subsistere, ac humi residere cogeretur. Ecce vero ibi amicis pedem demulcentibus, & euulsum lapidem inspectantibus, anulus ille affulsit, qui sublatus attrectatusque, magnæ inter socios mœstitiæ argumentum fuit. Id quid rei esset cum Seleucus sciscitaretur, signatam illi anchoram anulo reperto mœstitiæ causam dedisse responderunt, ex qua captiuitatem portendi interpretabantur. Tum Seleucus: *Bono*, inquit, *animo estote omnes: nam quam terram calcamus, & retenturi sumus, & firmiter possessuri:* & cum dicto doloris immemor prosilit, iterque arripit alacriter. Cui paululum progressio adfuere obuiam qui tuta & pacata omnia nunciarent, exceptusque ita omnium studijs, dignitatem pristinam & regnum illud obtinuit. Mox Indiam & Asiam omnem subiugauit. Anuli vero memor, vrbem in Oriente condidit, & gemmam originis memoriam consecrauit.

Seleuci historia.

DE TEMONE. CAP. XX.

C IN naui autem primas omnino partes tenet temo, de quo multa sunt apud veteres significata, quæ tamen omnia in vnum coeunt intellectum.

REGIMEN. CAP. XXI.

NAM regimen per figuram eius significari manifestum: & cuius arbitrio res aguntur, is gubernare, & gubernaculum temo ipse dicitur. Hinc Iuuenalis, *Aut de temone Britanno decidet Aruiragus*, dixit, cum Domitianum Britannia potiturum præsagit adulator ille Veiento, expulso inde Aruirago, qui totius insulæ imperium obtinebat. Nam ad ea tempora Britannia nondum venerat in ditionem Romanorum, tentata bello sæpius, licet cum eorum aliquot Imperatoribus fœdera iunxisset, quæ nostri plus æquo forsitan extulerunt. Contra vero Nero, paucos ante dies quam moreretur, vidit per quietem sibi nauem regenti extortum gubernaculum, trahique se ab Octauia in arctissimas tenebras: quod aruspices respondere, eum administratione deiectum mortem infelicissimam moriturum.

Sueton. in Nerone. c.46.

D

FORTVNA. CAP. XXII.

QVAPROPTER veteres cum Fortunæ plurimum tribuerent, eamque negotiorum pene omnium quæcumque mortales gererent, arbitrum opinarentur, simulacrum eius dextera clauum, sinistra cornu copiæ tenere finxerunt, quod bona & commoda ab eadem omnia proficisci crediderunt: vnde diuitias & opulentiam, fortunas appellauere, vni illi regendi elargiendique facultatem concessam arbitrati.

Extat hæc [illegible]

INCONSTANTIA. CAP. XXIII.

VT vero inconstantiam eius notarent, vtpote quæ, vt Horatius ait, possit imo tollere de gradu mortale genus, vel superbos vertere funeribus Triumphos, & valet ima summis mutare, [illegible]tem eam in pila sculpebant: quod tum in marmoreis monumentis, tum in numismatis antiq[illegible] ob-

Neruæ Traiani numus.

seruauimus. Talis eius species est in numo Neruæ Traiani, cum inscriptione, FORT. RED. S. C. vbi etiam legas, SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS, literis omnibus expressis, quod raro inuenitur. A

FORTVNA REDVX. CAP. XXIV.

Hadriani Septimij Getæ, Domitiani, & Antonini Pij numi.

EIVSDEM Fortunæ Reducis simulacrum est in altero eiusdem Imperatoris numo, vbi Dea ipsa sede sedens temonem manu regit, qui à pedibus surrigitur: inscriptio est, FORTVNÆ REDVCI. Atque hac eadem specie & inscriptione, literisque habetur in Hadriani numo, vbi thema insidet pilæ, in nonnullis abest pila. Eadem vero sedens cum temone & cornu copiæ est in numo Septimij Getæ, cum inscriptione, FORT. RED. Sed illud obseruatione dignum, quod eadem species cum temone, & cornu copiæ in Domitiani numo, quem apud Bembum vidimus, FORTVNA AVGVSTI scriptum est, prima syllaba per v vocalem vltimam, quæ passim in ea locutione per o vocalem quartam enunciari solet. Eadem pene inscriptio speciesque cornu copiæ & temonis pilæ insistentis in manu Fortunæ stantis habetur in numo Antonini Pij. De pila vero atque rotula alibi erit locus suus, vbi Fortunæ ipsius ornamenta copiosius explicabimus. B

DE RETIBVS. CAP. XXV.

PETRVM in naui superius inspeximus, sed habebat idem retia, quæ tractaret. Huius rei memoria nos quoque traxit ad sagenam, ad hamos & tridentes: quare priusquam exiliamus è naui, an possimus aliquid expiscari, videamus.

SILENTIVM. CAP. XXVI.

Magis muti ipsis piscibus, in Odyss. 5. Carm. lib. 4. Od. 3.

PER retia silentium significari tradunt, ea quidem ratione, quod præcipuum est præceptum piscatoribus, vt dum gregem circumdant, silentio quam maximo nauigent. Pisces præterea altissimo silentio præditos esse compertissimum est, paucissimis exceptis, ac præcipue Cane marino, vnde etiam Prouerbium emanarit, ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων. Sic eruditus Horatius eos *Mutos* vocat: Sic Lucretius, *Mutas natantes* appellauit, Lib. 2. C

PERSVASIO. CAP. XXVII.

IN Diuinis autem literis retia sunt persuasionis hieroglyphicum, qua scilicet homines in veritatis cognitionem inducuntur, atque ita capi videntur. Ad hoc facere Euangelicum illud ait Eucherius, *Mittite retia in capturam.*

INSIDIÆ. CAP. XXVIII.

ANTIQVISSIMVM esse reperio, insidias per rete significari, neque ea tantum de causa, quod eius opus omne ad insidias comparatur, quantum etiam ex historia desumptum est. Nam Pittacum memorant, vnum ex septem Sapientibus, aduersus Phrynonem Atheniensium ducem validissimi corporis hominem, Pancratiasten scilicet & Olympionicam, de finium controuersia, quæ inter Atticos & Mytilenos erat singulari certamine dimicaturum, rete secum in occulto sub clypeo abditum tulisse, quo cum tempus visum est, iacto Phrynonem impedierit. Historia est apud Verrium, in ijs, quæ Festus deflorauit: neque ea tamen in vulgatis codicibus, sed antiquo manuscripto, cuius partem vltimam Romæ comperi. Hinc sane ludus à Pittaco institutus, quo Retiarius Mirmillonem in certamen prouocabat, cui adcantabatur, *Piscem pete, non te peto, quid me fugis Galle?* Erat autem eodem authore Festo, Mirmillonicum genus armaturæ Gallicum, ipsique Mirmillones antea Galli appellabantur, in quorum galeis piscis erat effigies. D

Ludus Pittaci.

DESOLATIO. CAP. XXIX.

EST & desolationis signum retis genus, quod verriculum appellatur, ad multa siquidem in spatia in mare demissum, restibusque longissimis hinc atque inde attractum, quantumcunque spatij complexum fuerit, totum abuerrit, neque vlli piscium exitum patere permittit. Transijtque miserabile genus hoc venationis in vrbium & agrorum desolationes. Accidit enim plerumque, vt edicto

vniuer-

A vniuersali oppressorum exitio agri sint euerriculati. Fiebat autem euerriculatio in hunc modum. Viri manus sibi mutuo tenentes, quasi restim vnam texunt, occupatisq; terræ, quam desolatam volunt extremis finibus, ita late extensi progrediuntur, latentesq; passim incolas venando excipiunt, nihilq; reliqui faciunt, quoquouersum peragrantes. Quod olim exemplum à Darianis militibus editum in Chio, Lesbo, Tenedoque insulis vi captis, atque euerriculatis. Eretrienses quoque legas à militibus Xerxis eadem euerriculatione omnes abductos. *Euerriculatio.*

DE HAMO. Cap. XXX.

HABET Hamus cum Anchora similitudinem quamdam, si figuram inspectes. Sed quantum est in Anchora officij, tantum in hamo malignitatis atque perfidiæ: quæ cuiusmodi sit, hinc apparebit. *Hinc inescare pro decipere. Terentius in Adelphis.*

DECEPTIO. Cap. XXXI.

B SVNT qui non imperite, neque improprie, deceptionem per hamum pictum significari tradant: siquidem decipere, est vnum ostentare, & aliud præter opinionem inferre. Ita hamus escam esurienti offerre porrigereque videtur, saturitatemque polliceri, mox apprehendit, alligatque, & captiuum facit eum, qui escam illam appetierit. Hoc habemus apud Horatium de cœnipeta:

—— Hic vbi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum. *Epistolarũ Lib. 1. ep. 7.*

Et hunc secutus Lucianus eo opusculo, quod in Romanam inuidiam de Aulicorum vita conscripsit, in hac plurimum similitudine immoratur, dum spes illas clientium, qui admissi ad Principum amicitias montes statim aureos sibi pollicentur, hami istiusmodi vorationi similes esse contendit. Et de lenone in fraudem prolabente, *Meus est, hamum vorat*, apud Plautum. Longe vero aliter in Diuinis literis hamum accipi videas, per quem sanctissimum Christi corpus significatur, de quo apud Ezechielem Theologi dictum aiunt: *Et extraham te in hamo meo, & extendam te super terram, campos implebis, & à volucribus omnibus impeteris, perindeque omnes terræ bestias tuo pastu saturabo.* Sicuti enim si hamum C esca coopertum piscis rapiat, non solum escam ab hamo non sustollit, sed ipse de profundo esca alijs futurus educitur: ita mundi Princeps, penes quem erat mortis imperium, rapuit quidem in mortem corpus Adamiaci IESV, cum sub eo hamum diuinitatis inclusum minime sentiret, quo deuorato hæsit ipse continuo, deque profundo tractus, eductus est, vt esca fieret ijs, quibus calcandi super Serpentes & Scorpiones potestas à Deo data fuerat. Idem apud Iobum 40. capite reperias: *Aut adduces Draconem in hamo, aut capistrum circa nares eius appones.* *In Bacch. Christi corpus per hamum. Ezech. 32.*

DE TRIDENTE. Cap. XXXII.

ET Tridens inter piscationis arma connumeratur, sed cum hamo parum congruit.

APERTA VIS. Cap. XXXIII.

HAMVS enim per fallaciam quicquid acquirit aucupatur, sed tridens aperto marte, medio veluti campo aduenientem hostem excipiens, eum aggreditur, solaque fretus agilitate, conficit. Sed D quid is in Neptuni manu, quid in Trœzeniorum numis, & in Mantineensium scutis sibi vellet, alio Commentario docuimus. Hæc vero plus quam satis esse, quæ ad occupatissimum virum, & otij nescium mitterentur, existimaui. Vale. *Infra l. 48.*

IOAN-

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

LIBER XLVI.

DE VRNIS NILI, LVCERNA ET FACIBVS, THVRIBVLO, ET PHIALA, demum igne, & aquis,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

AD MAGNIFICVM VIRVM BENED. AGNELLVM.

ANTONIVS AGNELLVS *Patruus tuus, Vir magnifice, cum esset olim Venetijs apud clarissimum, eruditissimumque Io. Lascarin, ea tunc in ciuitate Ludouici Galliarum Regis Oratorem, tanta mihi familiaritate deuinctus erat, vt amicitia nulla coniunctior esse posset, quam ea, quam communia studia inter nos conciliauerant. Incumbebam ego tunc in prima literarum tyrocinia, audiebamque in arte dicendi Prunulum, in Eloquentia Sabellicum, in varia rerum eruditione Georgium Vallam, sed rarissimum Lascarin obseruabam in primis, in quo magna optimarum artium scientia, summa vetustatis inuestigatio, reconditarumque rerum studium atque cognitio non vulgaris, atque, vt semel dicam, vir erat omni liberali doctrina politissimus. Hunc itaque frequens inuisebam, probatissima eius consuetudine melior in dies euasurus. Quod si Lascarin occupationes distinebant, aderat illic Patruus tuus, qui diem sine linea præterire minime permittebat: semper enim noui aliquid de Musarum penu depromebat, nunc Epigrammatum, quæ faciebat, argutias, nunc Hendecasyllaborum amœnitates, nunc huius vel illius numeri Poemata, in quibus multum inerat leporis & elegantiæ. In eo vero* C *præcipue conueniebamus, quod ille numismatum antiquorum signis mirifice delectabatur, quorum festiuam copiam habebat à Lascari, ad quem quicquid in huiusmodi rebus venerandam saperet antiquitatem, id à nobilitate illa sponte cõferebatur. Idem propemodum studium ab Vrbano patruo meo erat mihi quodammodo hæreditarium, qui cum magnam orbis partem pererrasset, multorumque nosset hominum mores, de peregrinationibus suis, Aegyptijs, Arabicis, Palæstinis, semper habebat noui aliquid, quod scitu dignum & vtile communicaret mecum. Quotidie igitur cum simul esse dabatur Agnellus aliquid habebat, quod super numismatis alicuius gestaminibus aut titulis disputaret. Ego, si quid diceret, quod ad Aegyptiaca faceret hieroglyphica, in eo summo opere delectabar. Quodam vero die tuus hic Patruus imagunculam quandam ex orichalco protulit, cuius gestus erat, vt corpore reliquo decumbente, caput manu dextera sustineret, cubito ad basim appresso: manu altera aquam ex tribus vrnis vna tantum ansa coniunctis effunderet: ad hæc pueruli minutissimi operis numero sexdecim circumfusi, pueriliter hac & illac per vniuersum corpus lusitare videbantur. Super hoc Agnellus, qui argumentum huiusmodi haudquaquam temere factum arbitrabatur, quid hoc sibi vellet curiosissime percontabatur. Respondi ego, imagunculam esse Nilum amnem: tres vrnas, causas itidem tres incrementi: puerulos X VI. totidem cubitos, quibus cresceret ad fertilitatem. Vix hæc summatim dixeram, & horum omnium rationem reddere parabam, cum affuit tabellarius à Gallis, quo cum literis ad Lascarin ingresso, Agnellus quoque accersitus est e vestigio. Ego eo digresso domum redij, ac triduo post Patauium à Patruo missus, vbi Leonicum audirem: neque ex eo amplius Agnellum videndi facultas fuit, qui Principum negotijs addictus, statim ipse quoque alio migrauit. Tantum id, non multo post tempore, cum diem suum obijsse renunciatum est. Postea vero quam calamitosissimis totius Venetiæ temporibus Romam me recepi, vbi locupletior mihi copia facta est huiusmodi rerum, quas alibi difficulter inueniebam: ibi vero tum publice tum priuatim toto calatho suggerebantur, incubui alacrius in idem studium, quo me semper oblectaueram, & ie-* D

Nili hieroglyphicum.

ρογλυφι-

A *ἱερογλυφικῶν plura ad amicos Commentaria conſcripſi: cumque in Roma media vidiſſem effodi marmoreum Nili Coloſſum cum XVI. illis puerulis circum laſciuientibus, de quibus in imaguncula Patrui tui meminimus, ſubijt ſtatim Agnelli memoria, præq; hominis mihi ſuauiſſimi deſiderio lacrymas cohibere non potui, quod ereptam mihi videbam occaſionem, ne huiuſmodi rerum Commentarium ei dedicare poſſem, qui ſi fuiſſet in humanis, nihil illi optatius accidere potuiſſet, neque ego quicquam lubentius feciſſem. Venit autem in mentem mihi, poſſe me ſaltem renouare memoriam eius, quem vnice adhuc colerem, ſi rem omnem ad te converterem, qui nepos eius eſſes, in quo præſertim non alienam ab ipſius Patrui genio vigere mentem animaduertiſſem, viderem que, ſi memoriam eius apud te ſuſcitarem, id iucundum mihi, tibi vero gratiſſimum fore, cum hoc à me depoſcere viderentur integritas, humanitasq; tua dubio procul ſingularis, & reliquæ virtutes tuæ, quibus apud omnes clarus es & inſignis, & quarum ergo coluerim ego te ſemper & obſeruarim. Habe igitur & antiquæ amicitiæ meæ cum Patruo tuo monumentum, & meæ erga te obſeruantiæ, ſignum, vt ipſemet ſpero confiteberis, manifeſtum.*

DE TRIBVS VRNIS. CAP. I.

B FLVVIORVM ſane fontiumque ſimulachra cum vrnis dedicari ſolita, magis apertum & obuium vnicuique eſt, quam vlla indigeat interpretatione. Cur vero Nilus cum tribus vrnis figurari ſoleat, non otioſe quærendum eſt. Nam Ægyptij illi ſacerdotes cum incrementum Nili tribus præcipue de cauſis fieri putarent, reliquis aliorum opinionibus abiectis, quæ propemodum eſſent innumerabiles, quo ſententiam ipſi ſuam perpetuis teſtarentur monumentis, tres vrnas Nilo attribuerunt, cum reliquis fluminibus ſingulæ ſingulis adhiberentur: vt illud apud Maronem, *Nilus cum tribus cum vrnis figuretur.* *Æn. lib. 7. ſub finem.*

Cælataque amnem fundens pater Inachus vrna.

Harum vero trium cauſarum primam illam aſſerebant: quod tellus ipſa Ægyptia aquam ex ſe ipſa progigneret, vberrimeque proferret, ſui ipſa humoris altrix. Vnde Timæus Mathematicus Nili fontem phialam appellarit, quaſi ipſe intra ſe contineret eam aquæ vim, neque aliunde mutuaretur. Eſt tamen eodem vocabulo in Nilo locus à figura ſic appellatus, quod nihil facit ad Timæi phialam. Phidias inter ſculptores celeberrimus, vel ipſe rerum peritus, vel ab ijs, qui ætate illa peritiſſimi erant,
C admonitus, cum Victoriæ ſignum in Marathone ſub Nemeſeos velamento confingeret, in dextera eius ſtatuæ phialam exculpſit, in qua Æthiopes cælati videbantur propter Oceanum, qui Nemeſeos pater habitus eſt: Nilum Oceanum vocari multa veterum dictata monuerunt. Quod vero gignat Ægyptus aquas, ex eo, aiebant ipſi, facile conijci poſſe, quod in quouis alio climate fluuiorum exundationes circa hyemem plurimum accidunt, nunc imbribus coactis, nunc niuibus liquefactis: ſola vero terra Ægyptiaca in medio terræ habitabilis conſtituta, quemadmodum in oculo pupilla, peculiari quodam aquarum profluuio æſtatem mediam irrigat. Alteram Oceano cauſam adſcripſere, à quo aquam in Ægyptum exundare incrementi tempore fama eſt, quæ quidem præcipua fuit Euthymenis opinio, Ægyptiorumque in primis ſacerdotum, vt Diodorus atteſtatur, qui rei fidem non aliam faciunt, niſi quod ſatis ſit eorum auctoritas, vt ſibi fides adhibeatur, qui rerum ſcientiam per manus à parentibus traditam, longa annorum ſerie obtinerent. Iuniorum inde diligentia exploratum eſt, Nilum ab Oceano ex Atlante monte primum emanare, ibique Dyrin appellari: Heptabolum inde lacum ſtagnare: inde cognomento Nigrin effluere, mox Coloem paludem efficere, inde
D Aſtoſobam & Aſtaboram flumina, donec ad cataractam perueniens erumpat, ac per Ægypti campos diffluens, Nili demum cognomentum accipiat. Tertiam cauſam imbrium eſſe dicunt, qui auſtralibus in Ægypti regionibus, Eteſijs nubila, vt ait etiam Democritus, illo ferentibus ex orbe reliquo, eo maxime effunduntur tempore, quo fertilis æſtiua Nilus abundat aqua. Atque vti tradit Eudoxus, Ægyptij ſacerdotes imbres eos ibi fieri ob antiperiſtaſin arbitrantur: cum enim æſtus nobis eſt, qui viciniora Cancro loca incolimus, tunc hyems ijs, qui Capricorno propinquiora habitant. Addit ad hæc Thales, mare in ora agi vltro, Eteſiarum ex aduerſo fluminis flantium repercuſſu: de quibus ita Lucretius: *Libr. 6.*

Aut quia ſunt æſtate Aquilones oſtia contra
Anni tempore eo, quo Eteſia flabra feruntur,

Et contra fluuium flantes remorantur, & vndas A
Cogentes sursus replent, coguntque manere.
Nam dubio procul hæc aduerso flabra feruntur
Flumine, quæ gelidis ab stellis axis aguntur.

Incipit vero crescere Luna noua, quæcumque post Solstitium est, sensim modiceque, Sole Cancrum transeunte: abundantissime autem dum in Leone progreditur, mox residet in Virgine ijsdem, quibus accreuit modis. Quanta vero feracitate vniuersam Ægyptum beet alluuione fœcunda, multi prodidere: vnde eum Poetæ modo fertilem, modo pinguem, modo potu fœtiferum dicunt, quod animalia, quæ ex eo bibunt, & pinguiora, & obesiora fieri compertum est: quare suum illum Apim tanta cura cultuque nutritum, ex Nilo bibere, quam religiosissime vetuerunt: siquidem & macilentiam & gracilitatem omni pondere vacuam, diuinitati propiorem arbitrantur, vt Plutarchus asseuerat. Quinetiam sacerdotes eadem causa plurimo vti ieiunio & abstinentia consuesse, Porphyrius attestatur, vt eorum copia liberati, eorumque pondere leuati, quæ intromittuntur in corpus, animi oculus à fumo fluctuque corporeo foras emicaret, neque commemoratione, neque demonstratione iam indigeret, B sui compos, vique pollens sua, ob naturalem sui solertiam, otij nesciam.

Tibullus, Fertilis æstiua Nilus abundat aqua. Priscianus, Hoc fluuij pinguis descendunt flumina Nili. Plin. lib. 7. In Ægypto fœtifer potu Nilus. Hinc illud: Anima sicca sapientissima, ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη. Gal. libr. Quod animi mores, &c.

AGRICVLTVRA. Cap. II.

VETERES autem legimus agriculturam hieroglyphice per Nili simulachrum indicasse. Cuiusmodi vero eius esset effigies, lepida descriptione Philostratus indicauit. Lasciuire enim eum cubitulis ait circumludentibus: huic enim sese ab vndis attollenti, magnitudinis quippe istiusmodi pueri ridibundo adblandiuntur occursu, sexdecim numero, quod itidem cubitis ad fertilitatem facit exundatio: infantilisque ætas ea crescendi est hieroglyphicum. Circumsistunt vero Nilum huiusmodi pueri propemodum garrientes, quorum alij humeris insident, alij de cruribus pendent implicati, in vlnis alij cubitant, lusitant circa pectus alij: ipse vero pater flores suaueolentesque herbas de sinu depromit, & in eos spargit: ex ijs alij coronas contexunt, alij sese illis obuoluunt, stratique per flores somnum captant: sistra quatiunt alij, alij subijcientes alteri cuipiam humeros, scalarum vicem officiose subministrant, alterique alteris catena veluti iuncta sustolluntur: neque absunt, qui plausum sonitumque ab aquis excitent, applosis manibus. Crocodili vero & fluuiales Equi procul hinc summoti, imo se condunt fluuio, ne puerulos perterrefaciant, & numinis sui lusum interturbent. Hanc C speciem Philostratus, & agriculturæ fœcunditatem, & rei nauticæ lucrum, & communicatam longinquis regionibus & prouincijs opulentiam significare testatur. Sexdecim vero ponuntur cubiti: quia si infra XV. subsederit auctus, bona Ægypti pars non irrigatur, ac perinde redditur ad serendum inutilis. Si supra sexdecim attollatur, quanto altius inturgescit, eo magis fames expectatur: quia diutius aquis immorantibus, serendi præterit tempus, neque sata possunt ad frugem maturitatemve peruenire. Auctu demum intra XV. & XVI. consistente, omnia ex voto succedunt, seminibus late iactis, & opportuno tempore maturatis.

Nili effigies & descriptio.

NILVS. Cap. III.

ILLVD etiam adnotatu dignum, quod simulacra fluminibus reliquis ex lapide candido fieri solita, vt vndarum nitorem exprimerent, Nilo vero ex nigro, vt Pausanias ait: propterea quod ex Æthiopia delabitur: D

Vsque coloratis amnis deuectus ab Indis, ait Poeta.

Et ipse fluuius à nigrore Melanis olim cognomentum habuit. Vnde Catullus eum ait æquora colorare: late enim longeque inficit mare, quia limosus est, & vnda turbidiore: quare in mare delapsus aquam nactus nitidiorem, per longa spatia colorem seruans exspatiatur. Qui tamen Nili colossus antiquis Romæ à Leone X. in Citriorum specula dicatus, ex Pario marmore factus est.

Virg. lib. 4. Georg. Quasi νέον ἰλὺν, nouū trahentem limum, quo oblimat Ægyptum. Seruius.

DE LVCERNA. Cap. IV.

SED vt reliqua prætereamus, quæ plurima Nili super dici possent, ad ignauia iam deuenimus, quæ quidem hieroglyphica multa secum trahunt, quæ tam à lumine, quam ab ignis ipsius natura desumuntur:

A muntur: ea quæ & qualia sint, explicare iam cura fuerit, proindeque lucernam, fidam studiorum vigiliarumque nostrarum comitem, seligamus.

VITA, ANIMVSQVE. CAP. V.

PRIMVM quidem lucernæ significatum est, vt pro vita figuretur, cui oleum ad luminis viuacitatem infusum, vitalem eum humorem ostendit, quo pascitur calor, vt corpus viuificet: quo deficiente, & calorem simul & corpus extingui necesse est. Inde apud Euripidem plerisque fabulis vitam relicturi dicunt, χαῖρε φίλων φῶς. Quam opinionem Plutarchus sequitur, dum lucernam corpori, animæ quippe receptaculo, similem dicit, lumen vero animo. Nam & sacerdotes in captandis augurijs lumine minime cooperto clausove ideo vti soliti, summaque aeris tranquillitate frui, quod animum, qui certi aliquid conijcere velit, tranquillum ab omni ventorum turbine, hoc est, ab impuris affectibus liberum esse deceat: ne veluti aues aeriæ transuersæ plerumque vi ventorum aguntur, ita internæ mundi nostri aues, quippe mentis agitatio solertiaque, & huiusmodi pleraque, errore perplexo disturbentur.

Verba sunt Polyxenæ in Iphigenia Euripidis. Salue charum lumen aut vale.

B

ANIMAM SPONTE NON EXTVRBANDAM. CAP. VI.

HINC illa apud veteres super igne religio, vt eum porro extinguere nefas esset, quem potius per sese languentem deficere sinebant. Tale quid in nobis, veluti per hieroglyphicum indicantes, ne vi animam exturbaremus, nobismetipsis mortem consciscentes: animam enim, inquit Plato, nobis custodiæ creditam tamdiu obseruare debemus, quo ad à Principe repetatur, ne si fractis ergastulis, perfossisque carceribus effugerimus, diuinas leges quotquot sunt, in nos, nullo relicto defensioni loco conuertamus.

Veterum super igne religio. Pijs omnibus detinendus est animus in custodia corporis, Scip. in Som. Ciceronis.

LIBERORVM PROPAGATIO. CAP. VII.

LONGE vero apertius sexto de Legibus animam lumini comparauit, vbi ciues ait oportere liberis generandis atque educandis operam dare, vt vitam, quam ipsi à maioribus accepissent, vicis-
C sim, quasi tædas ardentes, posteris tradant. Hunc secutus Lucretius, vbi de animantibus agit, quæ successione propagantur, vita per vices alijs in alia transfusa, huiusmodi hieroglyphico rem oculis subijcere visus est, lib. 2.

Et quasi cursores vitai lampada tradant.

De ludo vero lampadum, quem dicunt à Prometheo institutum, legendum apud interpretes Aristophanis, Ranis: apud Platonem lib. 1. de Republ. apud Pausaniam, Atticis: apud Herodotum, Vrania: & in Rhetoricis ad Herennium.

Lampadū ludus, qui dicebatur lampadophorium.

HOMO. CAP. VIII.

EODEM argumento Hercules humanas victimas in lumina totidem Saturnalitijs sacris commutauit, impietate oraculi per hunc modum perhumaniter emendata: nam Pelasgos tradit Varro post longos errores peruenisse in Italiam, ibique ex oraculi Dodonæi monitis decumatos homines Diti atque Saturno sacrificasse. Oraculum fuit, vt L. Manius se vidisse dicit super tripode quodam in
D templo Iouis priscis characteribus:

ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ ΑΓΔΕΙ ΚΑΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΠΕΜΠΕΤΕ ΦΩΤΑ,

quod ita Latinum fiet:

Plutoni capita, ast hominem sacra mittite patri.

Sed enim Hercules ex Hispania rediens, rei non sacræ, sed execrabilis immanitate offensus, cum Deos hos lumina, non homines sibi deposcere docuisset, quod φῶς commune vtrique nomen, & lumen, & hominem significaret, oraculumque ita interpretandum:

Hæc à Macrobio lib. 1. capit. 7. ad verbum.

Plutoni capita, at genitori lumina dentur.

obtinuit vt Diti oscilla, & Saturno lampades dedicarentur, atque ita Saturnalia instituta, in quibus præter sigillaria mos fuit cereos etiam missitare. Sane humanas hostias Saturno immolare multarum gentium

Saturnaliorum institutio.

gentium mos fuit, sed immanius apud nullas, quam apud Carthaginenses, qui vt Diodorus tradit, A præstantiores ex filijs suis sacrificare consueuerant. Cæterum cum aliquando exuta feritate humanitatem demum induissent, aliorum filios aut clam surreptos, aut emptos, pro suis educare, sacrificioque supponere cœperunt. Euenit vero vt ab Agathocle Siciliæ tyranno post Alexandri Magni interitum grauissima obsidione premerentur, atque vti mos est in calamitatibus, aut ad Deos, aut ad pietatem, nonnumquam etiam ad superstitionem confugere, suspicari cœperunt, Saturnum iratum, quod honore sacrificij, quod fuisset à patribus institutum, fraudaretur, tot in eos clades immisisse, cumque res palam facta esset, multique inuenti essent, qui pro nobilibus & ingenuis sacrificabant, antiquum ritum instaurandum censuerunt, quoque Deos placarent, ducentos ex nobilissimis adolescentibus publice sacrificarunt: quamuis, vt in Porco scripsimus, apud Diodorum, & aliquot alios variatur hic sacrificatorum numerus adusque CCC. Sed hoc parui refert, historia reliqua concorde. Plutarchus libro de Superstitione, vbi de huiusmodi religione meminit, eos ait qui sine liberis forent, pueros à pauperibus in hunc vsum emptitasse. Id genus sacrificij tangit Plautus, cum dicit: *Faxo vt bubulis coriis onustus sis Saturni hostia.* Q. Curtius id à Tyrijs vsque ad vrbis excidium seruatum tradit. D. Augustinus iuuenes Saturno sacrificare etiam apud Gallos morem fuisse dicit. Carthaginenses tamen Gelon B Siciliæ tyrannus legibus adscribere coegit, vt ab infanticidio desisterent, cum eos apud Himeram debellasset, author Plutarchus in Apophthegmatis, quodque alij tradidere immanem hunc morem, Cambyses rex Persarum abolere aggressus, mox & Alexander Macedo, nihil quicquam profecerunt: sed Hadrianus demum sustulit.

Xiphilinus in Adriano

VITA DIVINA. CAP. IX.

Ignis Vestalium summa religio.

At Vestalis ignis ille, quem tanta diligentia Romanæ virgines nutriebant, sublimiorem diuinioremque vitam præ se ferre videbatur: hunc itaque & custodia, & nutrimento adiuuabant, quod superioris illius vitæ symbolum æternum videretur. Atque inter portenta, vt & Dionysius, & alij referunt, vrbis periture præsagium habeatur, si casu aliquo accidisset eum extingui. Hinc Camillus ad Quirites ait: *Quid de æternis Vestæ ignibus, signoque quod Imperij pignus custodia eius templi tenetur, loquar?* & Maro:

Æn. lib. 2.

Aeternumque adytis effert penetralibus ignem. C

Cernere est nonnunquam lucernam in basi alicuius simulacri: id æternitatem significare, nonnulli interpretantur.

INSIGNE AVGVSTALE. CAP. X.

Obtinebat sane primas ignis inter insignia augustalia, vt ex Herodiano conijci potest, ita in Commodo scribente: quod consilium suum ad Marciam retulit, vnam è suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac prope vxoris eam loco habebat, sic vt præter ignem omnem honores illi velut Augustæ tribuerentur. Extant quædam Theodosianæ militiæ, & eorum, qui Theodosium aliquot ante annis præcesserunt, monumenta, Prouinciarumque, & Præfectorum, & Ordinum, & Manipulorum omnium, qui tunc Romano Imperatori parebant, quondam veluti rationario nomina & insignia descripta. In his videas Præfectorum abacos passim cum candelabris superimpositis figuratos, in plerisque etiam ara est in magni procerique tripodis speciem ex ære fabrefacta: quod nimirum ad huiusmodi dignitatis participationem referri debet.

DOCTORES. CAP. XI. D

Matth. 5.

In Diuinis literis sæpe inuenias disciplinarum professores, mysteriorumque interpretes, morumque moderatores, per lucernam intelligi, quam Assertor noster hieroglyphice monet super candelabrum statuendum, vt domesticis omnibus illucescat, discussisque tenebris ad obeunda munera cuique sua lumen subministret. Addit & alibi, non occultandam esse lucem hanc, sed in frequenti quouis hominum cœtu proferendam. Quicumque igitur lucem de se daturus est, debet prius omnium vitiorum sordes perpurgare: neque enim vnquam charum præstabit lumen fæculenta materia. Quod si lux vertatur in tenebras, vt recte Climace sua Scholasticus, tenebræ ipsæ, hoc est, homines ij, qui sacris initiati non sunt, in quantam tenebrarum profunditatem coniecti cæcutient, atque hallucinabuntur.

SPLEN-

A

SPLENDOR NOMINIS. Cap. XII.

ANTIQVI omnes lumen pro homine, qui vel ingenij vel corporis viribus fretus præclara facinora edidiſſet, hieroglyphice ponere conſueuerunt. Vnde Maro, *lumina tot cecidiſſe virum* dolet. Et eadem ſynepeia: *Geminos terrarum lumine Reges*, vir, quem citare minime pigeat, eloquentiſſimus Pontanus poſuit. Sed noſtra potius afferamus. *Paraui lucernam Chriſto meo*, legas Pſalm. 132. ibi interpretes per lucernam, gloriam exponunt, hoc eſt, ſplendorem nominis, præclaramque famam, & victuram in illuſtri luce poſteritatis ſuæ celebritatem. Alij tamen per lucernam Euangelium intelligunt, alij Ioannem Baptiſtam, qui etiam *Lucerna ardens* dictus eſt. Lucernæ quippe erant & alij Prophetæ, ſed illunes propemodum, quia ænigmatice fere omnes loquebantur. At Ioannes manifeſtiſſima declaratione Chriſtum ipſum intento digito commonſtrauit. Eucherius plerumque bona opera per lucernam in Diuinis literis accipi tradit, vnde dictum ſit Euangelio: *Sic luceat lumen veſtrum, vt videant bona opera veſtra.* Matth. 5.

Æn. lib. 10. Hinc officere luminibus dicuntur, qui gloriam alterius obſcurant, metaphora à Plin. in 3. l. ff. de ſerui. vrb. præd.

B

MORTES DVÆ. Cap. XIII.

CVM vero in hominibus duæ ſint occumbendi rationes, vna quæ vi fit, altera quæ natura ipſa contingit; extinctum identidem ignem, vi violentam mortem ſignificare dicebant, cum ſcilicet quis, vti ſuperius dicebamus, manus ſibimet inferret. Quantum vero pertinet ad mortis rationem, quæ natura fieret, eſſe huius ſimulachrum volebant ignem, quem ita ſponte deficere permiſiſſent: cautum enim erat lege, ne cui prorſus ignem extinguere liceret, neque quidem alimenta adijciebant, ne fruſtra nutriretur: extinctum porro nulli ex mulieribus licebat intueri. Sed qui veterum inſtituta eludunt, non alia de cauſa cultum apud Romanos ignem aſſerunt, quam apud Ægyptios vel Canis, vel Crocodilus, vel Lupus enutriretur.

Mortis naturalis imago.

PIETAS. Cap. XIV.

PLERISQVE vero monumentis ignis eſt pietatis hieroglyphicum. Quod ſi inferiora hæc vlla nos ſuperioribus conciliare poſſant, nihil eſt quod maiore ſit cum animo ſimilitudine cum lumine polleat, & illuſtret omnia, ac perinde genios ac Deum ipſum nobis repræſentare videatur. Adde

C quod, nihil aliud viuenti magis congruit animali, animal & ipſe à nonnullis exiſtimatus: non ea tantum de cauſa, quod vt animalia cætera nutriatur, imo etiam omniuorus ſit & inſatiabilis, ſed quod etiam ſenſu pollere videatur, quod tunc præcipue cum extinguitur apparet: quippe qui veluti principij vitalis expers minime ſit, inclamat, excandeſcit, vlciſci ſtudet, reluctabundusque reſiſtit, veluti reliqua faciunt animantia, quæ violenta morte perimuntur.

PERDITIO. Cap. XV.

IGNEM alioqui belluam animatum eſſe Ægyptij ferebant, quæ quidem omnia abſumeret, omnia depaſceretur. Hinc apud aliquos videas ignem ſymbolum eſſe perditionis, cum ita omnia conſumat. Animal vero eſſe indicio eſt, mori eum deficiente pabulo: quare, vt alibi dictum, cadauera apud illos cremare nefas: vtpote quæ ita belluis deuoranda tradi viderentur, ideoque in ignominiam combuſtum Amaſios cadauer à Cambyſe.

Ignis cur dictus ſit animal.

BELLVM. Cap. XVI.

D VSITATISSIMVM etiam eſt ignem pro bellorum ſignificato ponere. Hinc Hieremias ollam ſuccenſam videt ad Aquilonem: vnde ſcilicet tot in vniuerſum terrarum orbem bellorum eſſent incendia motibus aſſiduis effundenda. Hinc *tanti incedia belli*, legas apud Maronem: & *Italiam ardere bello*, apud Ciceronem. Hecuba vero face prægnans, ignes enixa ingiles eſt, in futuri belli, quo patria caperetur concremareturque, ſignificatum. Aruſpices enim ignem in huiuſmodi ſæpe portentum accepere. Cuius non ignarus diſciplinæ Virgilius, de Lauinia, cuius cauſa bellum adeo funeſtum excitandum erat, ita cecinit:

Æn. lib. 2. Hecubæ partus igneus.

Æn. lib. 7.

Præterea caſtis adolet dum altaria tædis,
Et iuxta genitorem adſtat Lauinia virgo,
Viſa (nefas!) longis comprendere crinibus ignem,

Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regalesq́; accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fuluo
Inuolui, ac totis Vulcanum spargere tectis.
Id vero horrendum, ac visu mirabile ferri.
Namque fore illustrem fama fatisq́; canebant
Ipsam, sed populo magnum portendere bellum.

Postremi duo versus arguunt gloriam vna cum armis.

SIGNA MILITARIA. CAP. XVII.

Sic Galli vexillum Auriflammeum quondam in prælijs cœlitus præferebat.

APVD Romanos inter alia militaria signa nonnumquam & flammulas rufas inuenio gestari solitas, fuisseq; flammam prosperi euentus signum vbique legas: veluti pugna quam Romani cum Sabinis ad Heretum commisere, vbi ferunt militares Romanorum hastas ad altam noctem pertinaciter ardere visas, nec, cum omnia consumat flamma, ex ijs quicquam esse detritum: quo facti audentiores, veluti Deorum aliquis victoriam pollicitus esset, vbi primum illuxit in Sabinos illati, qui multitudine longe præstabant, insigni eos victoria profligarunt. B

VMBRÆ. CAP. XVIII.

HINC etiam superstitibus animis vmbrarum nomen, quia fumus adhuc vel torri, vel carbonibus pertinaciter inhærescens, diutius vaporat, nutrimento adhuc residuo. Vulgo enim creditur eorum diutius errare animas, qui ante diem violenter occubuerint. Quare ita Dido Maroniana minitatur,

Æn. lib. 4.

—— Sequar atris ignibus absens,
Et cum frigida mors anima seduxerit artus,
Omnibus vmbra locis adero.

MVLIERIS AMOR. CAP. XIX.

Amor inconstans.

APVD Onirocritas legere est lucernam ardentem esse mulieris signum, quæ sit amore capta, propterea quod leuis, inconstans, & infirmus admodum sit earum amor, qui lucernæ instar, minimi flatus impulsu extingui potest. C

LVCVBRATIO. CAP. XX.

Meminit Varro lib. 1. de ling. Lat. hinc τὸ λύχνου ὄζειν, lucernam olet.

VVLGATISSIMVM vero est lucernam pro lucubrationibus ponere, vnde Demosthenis illæ ac Aristophanis Grammatici, & Cleanthis lucernæ celebratissimæ, atque illa Epicteti tam frequenter à nostris & à Græcis authoribus decantata, vt nulla apud omnes celebrior, nulla pretiosior habeatur. Sane quidem à Pythea obiectum Demostheni quod eius enthymemata lucernam olerent: quippe quod is nihil ex tempore diceret, sed meditatione & vigilijs singula elucubraret: neque segnis in respondendo Demosthenes, qui non eodem pretio sibi & illi constare lucernam subiecerit, nocturna scilicet illi conuiuia exprobrans, quibus ille plus indulgeret, quam Demosthenes studio. Æschines quoque nimiam hanc hominis diligentiam incessans, λογογράφον eum appellat, siue quod semper, vti dictum, ex scripto diceret: siue quod, vt nonnulli aiunt, in vtriusque partis fauorem aliquando scriptitarit. Vnde iocus ille apud Aristoph. Irene, de lucernarum fabro, & quod omnia iam consilia sint ad lucernam consultaturi. Sed vt ad lucernam redeamus, Plato cum summi boni, qua poterat, cognitionem peruestigaret, id minime explicare posse contendit, sed ex diutino contubernio, D tanquam ex igne statim prosiliente, succensum ait lumen animam irrepere. Sed longe ante Platonem magnus dixerat Propheta: *Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis.* Et, *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Et, *In lumine tuo videbimus lumen.* Hinc illa Esaiæ celebris adhortatio: *Illuminare, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum*, & pleraque huiusmodi de aduentu IESV, qui verum & vnicum est lumen. Passim vero apud hos ignis fidei symbolum est, lucerna scientiæ, quas in manibus habendas diuina institutione commonemur. Et Psalmo 18. illuminandam à Deo lucernam prædicitur, vbi nonnulli interpretes per lucernam, intellectum, per tenebras corpus exponunt. Cedunt vero tenebræ, vbi veræ scientiæ lumen effulserit. Quod vero pro lucubratione lucerna accipiatur, in causa sunt nocturnæ vigiliæ, quæ meditationi maxime commodæ sunt, & ad excogitandum

Ignis fidei symbolum.

Demosthenes scilicet, tum quod de scripto diceret, tum quod ὑδροπότης, & abstemius. Vel etiam à bene sapiendo.

propter

A propter silentium aptissimæ. Vnde illud, plus olei, quam vini quosdam absumpsisse, qua de causa Poetæ noctem εὐφρόνην, à meditationis promptitudine vocitant. Epicharmi dictum est, si quid scitu dignum quæras, nocte meditandum: & vt semel dicam, nihil ad studia nocte commodius. Quare non incongruum lucubrationis symbolum est lucerna, cum præcipue frequens Ægyptiorum mos fuerit, per instrumenta sæpius eorum vsum significare.

Plut. in Symposiacis. Deca. 7. Addit ad hæc apud Lacedæmonios fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, nocturnum conuentum grauissimorum.

DE FACIBVS. Cap. XXI.

ADDEMVS lucernæ faces, vtpote quæ in eundem cum lucerna veniant vsum: nam & Cicero aliquid se ad ligneum lychnum non sine delectatione scripsisse profitetur.

AMOR. Cap. XXII.

ÆGYPTII sacerdotes, qui odium per aquas intelligebant, sub hoc tamen nomine mare ipsum accipientes, per ignem amorem exprimi voluerunt, ideoq; faces passim Cupidini dedicarunt: notum enim illud de amore captis, vri eos intimis medullis. Et apud Maronem: *Regina cæco carpitur* B *igni.* Alibi: *Est mollis flamma medullas.* Atque eadem: *Vritur infelix Dido: Ardet amans Dido.* Cyrus apud Xenophontem, ignem ait vrere homines, qui eum tangant: amorem vero non præsentes tantum, verum etiam longe absentes inflammare. Meritoque Porcius Licinius dixit hominem ob amorem non esse ignitum, sed ipsum ignem, cum ait: *Quæritis ignem? ite huc: quæritis? ignis homo est.* Vulgatum & Isidori dictum authoris Græci de amore loquentis, ea de causa cum facibus & alis amorem pingi solitum, quod nonnunquam cupiditate impatientius exurat, nonnunquam vero præ satietate abuolet. Nam & Propertius alas illi in huiusmodi vsum traditas arbitratur, vt eius ostendat instabilitatem, dicens:

Et Maro Georg. 3. Vritque videndo fœmina. Æn. lib. 4. Ibidem. Amor cum facibus & alis cur.

Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum.
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostraque non vllis permanet aura locis.

Sed cum amorem firmissimam in se vno tantum posuisse sedem indicare velit, ita subiungit:

C *Sed certe pennas perdidit ille suas.*
Euolat is nostro quoniam de pectore nusquam,
Aßiduusq; meo sanguine bella gerit.

Sed quod ad faces pertinet, Hesiodus cum terram, aquam & aerem genitos posuisset, quarto loco amorem genitum subiecit, per quem interpretes hieroglyphice igneum elementum intelligunt.

In Opere.

AMOR MVTVVS. Cap. XXIII.

DVÆ faces vinculo constrictæ diuaricatæque, nimirum indicia sunt amoris mutui, quæ Græci ἀντέρωτα dixerunt, vti ἀντίθεον πολύφημον Homerus. Pinguntur vero hæ accensa parte sursum versus erecta.

Odyss. lib. 1. vers. 70.

AMATORES MORTVI. Cap. XXIV.

QVÆ si pingantur inuersæ, amatorum funera indicant, vt in Elegia, qua Tibulli mortem deflet, Naso legere est.

Ecce puer Veneris fert euersamque pharetram,
D *Et fractos arcus, & sine luce faces.*

Sed rem Ægyptiacam, qua ratione quis euasisse de amoris ergastulis indicare possit, in Erycinæ Veneris templo sculptam, idem admonuit II. de Amoris remedio:

Est prope Collinam templum venerabile portam,
Imposuit templo nomina celsus Eryx.
Est illic lethæus amor, qui pectora sanat,
Inq; suas gelidam lampadas addit aquam.
Illic & iuuenes votis obliuia poscunt,
Et si qua est duro capta puella viro.

Erycinæ vero Veneris templum non tantum loco hoc ad Erycis filij memoriam respicere videtur,

quam

quam verum tacite innuit Græci nominis significatum, hoc est, assertricis, quippe ab ἐρύκω τὸ ἐρύομαι, assero, libero, defendo: vnde ἔρυμα, munitio, propugnaculum. Inde etiam Eryci epitheton celsus, quod editioribus locis arces olim fieri solitæ. A

NVPTIÆ. CAP. XXV.

Romanorum mos in nuptiis.

ERAT & nuptiarum index fax illa, quam prætextatus puer apud Romanos patrimus matrimusque præferebat, duobus alijs eiusdem ordinis & conditionis nuptam deducentibus. Noctu autem, prima aut secunda hora ducere mos erat, ominis causa: quod ita optima ac secundissima euentura sibi proponebant: quod nonnulli tradunt in honorem Cereris institutum. In hoc autem sacro ea superstitio accesserat, vt fax ea ab vtriusque amicis raperetur, perfuncto munere, quod ea incesserat religio, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte poneret, aut vir in sepulcro comburendam curaret: siquidem vtroque mors propinqua alterutrius captari putabatur: Addemus, tametsi παρ' ἔργον, institutum apud Romanos fuisse, vt virgo, cum ad virum trahebatur, de matris gremio, aut alterius, quæ proxima necessitudine esset, rapi simularetur: eo scilicet omine, quod ea res feliciter Romulo cessisset. Hinc illa apud Catullum: B

Hespere, qui cœlo lucet crudelior ignis,
Qui natam possis complexu auellere matris,
Complexu matris retinentem auellere natam,
Et iuueni ardenti castam donare puellam:
Quid faciunt hostes capta crudelius vrbe?

Græcorum mos in nuptiis.

Euripides in Troadibus id tribuit Vulcano.

Ἥφαιστε δᾳδουχεῖς πῦρ ἐν γάμοις βροτῶν, id est, In nuptiis mortalium Vulcanus fers faces.

Æneid. l. 4.

Sed vt ad facem reuertamur, apud Græcos ad id ministerij ancillæ adhibebantur, vt cernere est in Herculis Scuto apud Hesiodum: opus enim id antiqui illius esse Apollonius & Stesichorus agnoscunt. Ibi nouam nuptam plaustro vectam videas:

Τῆλε δ' ἀπ' αἰθομένων δαΐδων σέλας εἰλύφαζε χερσὶν ἐνὶ δμώων.
Ardentes late spargebant lumina tedæ, Quas manibus famulæ gestabant.

Quamquam moris etiam inuenio apud Græcos fuisse, vt mater nuptiales eas faces prætenderet, vnde apud Euripidem: C

ἐγὼ δὲ οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
Νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει μητρὶ μακαρίᾳ.
Atqui nec ignis prætuli lumen tibi,
Nempe vt beatam in nuptiis leges monent
Decere matrem.

Æneas apud Virgilium cum se maritali coniugio deuinctum abnegaret, ait:

Nec coniugis vnquam Prætendi tædas.

CERES. CAP. XXVI.

EST etiam Cereris gestamen fax, in eius enim manu alicubi cernitur, quam aiunt ab ea incensam in Ætna, cum filiam perquirere instituisset.

ILITHYIA. CAP. XXVII.

QVIN ETIAM Ilithyiæ hieroglyphicum est, cum face in vna manu, altera passa & exporrecta, à capite ad pedes tenuissimo panno contectum, prout apud Æginenses fuisse Pausanias meminit. Fax vero illa, vel partum, ob dolorem, ignis violentiæ assimilari ostendit: vel lucis illius quam nascentes indipiscimur, indicium est. Exporrecta discapedinataque manus eo significato ponitur, quod solui grauidam partu dicimus. Amictus per se patet. D

DE THVRIBVLO ET PHIALA.
CAP. XXVIII.

QVONIAM vero multa super Vrna prius & Phiala dicta fuerunt, contrariaque his addita Lucerna, & Faces, consentaneum est visum, vt quid vtrumque simul iunctum significet, videamus. Proposita autem sunt pro hieroglyphico Thuribulum & Phiala.

DISCOR-

A

DISCORDIA. CAP. XXIX.

SVNT enim qui thuribulum, aut aliquod aliud vas igniarium cum aquario pictum, vnde scilicet ignem & aquam inesse perspiceretur, quippe si ex vno ignis promicaret, in altero aqua desideret, discordiæ signum esse tradant: quod ea naturæ sint maxime contrariæ. Vnde *Ignem aquæ permiscere* dictum de ijs, qui se ea præstituros pollicentur, quæ fieri nequaquam possint.

Πῦρ ὕδατι μογνύειν. Nimirum ἀδύνατον. Prouerbiũ.

PVRITAS. CAP. XXX.

SED ENIM Ægyptij sacerdotes per ignem & aquam, quippe thuribulum & phialam, labes maculasue detersas elutasque optime significari volebant: quin etiam ignorationem hallucinationemque doctrinæ ope summotam, vbi præsertim ita illæ officerent, ne quis discernere aut internoscere potis esset, vbi veritas latitaret, quod per huiusmodi elementa rerum omnium defæcatio peragatur, ac puritati suæ restituatur, vt qualis sit appareat: aqua enim maculas eluit, quæ vero aqua efficere non potest, ignis exequitur. Hinc illa apud veteres aliarum quoque gentium appellata *Sufficio*, quotiens *Sufficio.*
B qui funus prosecuti fuerant, quod polluti haberentur, ignem aqua sparsi superingredi consuerunt, purgationem scilicet hinc fieri persuasum habentes, & quauis pollutione infectos ita liberari. Vnde nõnulli per aquas quę super cœlos sunt, purificatorias virtutes, vt ait Ambrosius, interpretati sunt. Aquas vero super orbes ætheris esse, idẽ die secunda validissime contendit. Docte autẽ Catullus, cum in aqua puritatem hanc intelligeret, dixit, *Aut quilibet, qui puriter lauit dentes*, hoc est, aqua sola lauit, vnã eam allutionibus aptam non ignarus, humores vero reliquos aut inficere, aut medicamentũ esse. Ignis autem, vt nostri veteres tradidere, purgat, aqua expiat, lustratque. Hinc ille Plautinus iocus Aulularia.

Quid impurate, quamquam Volcano studes,
Cœnæ ne causa, aut mercedis gratia
Nos nostras edes postulas comburere?

Et apud Lycophronem legas Thetim indignatam se Deam mortali Peleo in matrimonium collocatam, filios quotquot oriebantur in ignem exurendos coniicere solitam: quod ita rebatur mortalitatem exuri, & quod immortale esset perpurgatum conseruari, veluti aurum ære confusum ignis ope *Thetis indignatio.*
C purgatur, posteaquam quicquid admixtum erat æris, in fumum & scoriam verterit. Atque ita sex iam filios absumpserat, donec ad Achillem ventum, quem pater superueniens ab igne exemit, Chironique curandum commendauit. Sacræ vero literæ apud nos Deum esse ignem consumentem asserunt, igneosque fluuios hunc præcedere: quin & eundem ipsum instar ignis omnia conflantis incendere: in quo nimirum nequitia intelligetur, quæ à Deo consumatur, cum omnis ab eo sit purificatio: nempe vnumquodque opus quale sit probat ignis. Referta autem est natura humana tum plumbo, quo animi nostri pergrauati ad terram inclinant: tum aliis impurioribus metallis, quæ rubiginẽ inducunt, vel auri & argenti naturam adulterant, vt ait Adamantius: quare diuino illo igne opus est, vt quæ vndequaque immixta est animi nequitia deleatur. In quam sententiam peccanti populo dictum in sacris literis: *Habes carbones ignis, quibus insidias, hi erunt tibi in auxilium.* Sed nusquam apertius quam in Esaiæ visione purgatio hæc ostenditur, vbi vnus de Seraphin à Deo mittitur, qui pruna de altari incenso forcipe apprehensa, Esaiæ labra tetigit dicens: *Ecce abstuli iniquitates tuas, & peccata tua circumpurgaui*: labia enim immunda se habere profatus erat, & in medio populi labia immunda habentis habitare. Trans-
D fertur nimirum ignis ad thuribulum, per quod in Diuinis literis linguam Dominicam intelligunt, lingua vero ignis, in quo Spiritus. Vnde Dauid, *Carbones succensi sunt à Deo*, qui scilicet nos calefaciant ad pietatem, impellantque mentis nostræ impetum ad doctrinam Dei, vt oratio nostra in conspectu eius tanquam thymiamatis odor ascendat. Aromata enim super ignem imposita, hieroglyphice orationem spiritalis doctrinæ significant, vt traditum à Theologis ostendit Hierosolymitanus Hesychius. Præcipue vero thus gratiarum actiones & oblationem significat, non solum quia dicatum est Deo, sed quia, vt Medici dicant, multas oculorum sanat ægritudines. Quod vero thus, idque lucidissimum, super XII. propositionis panibus XXIV. Leuitici poni iubetur, LXX. Sal reddiderunt, quod Apostolorũ doctrinam significaret: illi enim Sal terræ. Hebraica tamen lectio *Lebone* habet, hoc est, thus. In iisdem Diuinis literis mentio fit de carbonibus desolatoriis: eos esse dicit Eucherius, qui

Atq; ab eo tempore dictus Pyrisous tamquã ab igne seruatus, & Achilles, ꝙ exusto labro careret.

Deus ignis cõsumens.

Aromatũ hieroglyphica.

Vt Dioscor. lib. 1. c. 70. Ibi Mattheol. q. Galenus etiam lib. 7. simpl. Medicam.

peccata dissoluunt: huiusmodique fuisse illum, qui ad labia Esaiæ Prophetæ appressus est, vt quæ is contraxerat vitia, perpurgaret. Ponuntur etiam pro igne charitatis, aut exemplorum, aut pœnitentię: quamquam de carbonibus his aliter in Iunipero traditum. Facit ad hunc locum id etiam quod apud Ezechielem legimus, Deum vti corpus visum, à cuius lumbis vsq; ad pedes membra omnia igne conflagrabant, à lumbis vero vsq; ad caput electri species erat, quo nihil magis est hieroglyphicum. Nimirum indicat hoc, renes lumbosque, & quæ partes ad terram tendunt exurẽdas esse: illecebras quippe, nequitiam, & voluptarios affectus omnes perpurgandos ita enim quæ à renibus superne existũt, supraq; mollitudinis & nequitiæ opera attolluntur, in purissimam electri materiam euadere: electrũ enim auro pretiosius esse contendunt. Si nostrum igitur corpus Dei corpus esse volumus, vitia eius igne percrememus: eo quippe quem Deus immittit, vt ita sordibus exuti, loti, perpurgatique, electri speciem per ea, quæ ad sapientiam pertinent, exhibeamus.

VESTA. CAP. XXXI.

DVPLEX vero apud veteres erat ignis consideratio, quippe qui materialem hunc nostrũ longe diuersum à superiore illo dictitabant. Eum sane in sublimi positum, Volcanũ appellantes, quasi Volicanum dicere voluissent. Vestam vero aiebant domesticum hunc nostrum esse, vt alibi dictum authore Varrone: quamuis Ægyptij translucidum & purum illum ignem Palladẽ esse volebant, hunc vero, qui materiæ applicitus est, Vulcanum intelligebant. Sed huius argumenti cõsideratio examinatur in Vulture locupletius. Quantum autem pertinet ad Vestam, simulacrum eius strongilari figura, obrotunda quidem, & in acutum prominente, quæ circa medios humeros resideret, cuiusmodi est coagmentatæ figura terræ. Eadem & sedentis habitu statuebatur, & apud Græcos ἑστίαν παρὰ τὸ ἑστάσθαι, τὸ ἱδρύσασθαι, quod sedes ponere significat, appellatam aiunt. Sessum vero ad diuinitatis perpetuitatem spectare, alibi commodius disserendum est. Quod vero περὶ τοῦ ἱδρύσασθαι dicebamus qui vulgi dicta consectantur, ab ea tradunt ædificationis principium esse. Scriptores enim rerum affirmant artes nullas à mortalibus inuentas, priusquam ignis repertus esset, quo deprehenso, eiusq; vsu cognito reliquæ omnes artes inde indies magis ac magis profecere, cum vnusquisq; ignis commoditate adiutus noui aliquid semper excogitarit, & modo hoc, modo illud opus mortalium vsui proposuerit.

Nec tu aliud Vestam quam viuã intellige flãma Ouid. lib. fast. 6.

NVPTIALIA, VEL PVRITAS MARITALIS. CAP. XXXII.

QVOD vero purificatione super dicebamus, nonnulli aiunt inde sacris nuptialibus ignem & aquã præferri solitam: nam & huiusmodi donaria nouæ nuptæ apponebantur, quæ scilicet vxorẽ puram & castam permanere oportere docerent. Qui vero instituti huiusmodi rationem altius rimãtur, naturæ vicem hinc intelligi interpretantur. Ignem siquidem aiunt actionis vim obtinere, & agendi elementum esse: aquam vero patiendi. Hinc Philosophi non defuere, qui rerum formas ex aqua per admixtionem ignis produci existimarint, atq; ita auspicatissime ignis & aquæ sacramento nuptiarum fœdera sanciri. Apponebantur vero hæc in limine domus, qua sponsus & sponsa intraturi essent, vt ea oblata species, memores eos redderet quorsum essent huiusmodi sacris initiati.

Ex aqua & igni rerum forma.

ÆRVMNÆ. CAP. XXXIII.

SED ENIM Græcus Poeta quidam acerbe nimium rem huiusmodi interpretatus est, cum dixit:

Θάλασσα, καὶ πῦρ, καὶ γυνή, κακὰ τρία.

tria quippe accidere mortalibus ærumnosa, mare, ignem, & fœminam. Et Theologi nostri ignem in Diuinis literis pro ærumnis & calamitatibus quæ probent hominis fortitudinẽ, poni dicunt, in eamque sententiam dictum autumant Psal. 66. *Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum*, quodque ibidem est: *Transiuimus per ignem & aquam*, calamitates quaquauersum ingruentes, omneq; genus ęrumnarum vno impetu effusum intelligi volunt: quasi nihil iam atrocius, neq; miserabilius esse possit, in vllo malorum genere, quod exantlatum non esset: alterum enim horum atrocissimo cruciatu conficit, alterum inimicissimo animæ mortis genere suffocat: quippe quæ cũ ignea sit, nihil indignius pati se posse putat, quam per aduersarij sui violentiam exturbari. Ita & illud in Euangelio, *Frequenter eum & in ignem & in aquam misit, vt eum perderet*, quod pro periculosis euentis positum ait Eucherius.

Eiusdem à M. Catone Censorio vsurpatum. Sic & D. Petrus epist. 1.

NECES-

NECESSITAS. CAP. XXXIV.

SED vt ad nuptias reuertamur, longe honestius Metellus, qui de vxore ducenda sententiã interrogatus, vxorem esse malum haudquaquam inficiatus est, malum tamen id esse necessarium: igitur per ignem & aquam necessitatem interpretabimur, quæ ducere vxores iubet, non tantum ob sobolẽ, quæ præcipua causa est: verum etiam vt sit, quæ domus & familiæ totius curã suscipiat, & quodam velúti gubernaculo administret ac regat. *ἀναγκαῖον κακόν.*

VITA. CAP. XXXV.

VTCVMQVE vero senserint alij, scimus ignem & aquam vitæ prius auspicia dedisse, vitamque quandiu vitales auras carpimus, cõseruare. Quis vero ignorat, sine maritali copula breui periturum esse humanum genus omne, cæterorumq; animalium species defuturas? Quare exules, qui vita censebantur indigni, aqua & igni priuabantur. Sane Poetæ cum fingunt Saturnum amputasse genitalia patri Cœlo, eaq; in mare abiecisse, indeq; natam Venerem, id significare volunt, igneum semẽ admixtum cum humore, generationis fuisse principium. *Cõiugij necessitas. Quia humido & calido constat humana natura & vita.*

CONIVGII COMMODA. CAP. XXXVI.

NON absurde etiam voluptatem & vsum, quæ soleant ex vxoria consuetudine, vnanimique concordia percipi, qualem Homerus mirifice commendat: per huiusmodi ignis & aquæ fercula interpretabimur, cum nihil fere sit in rerum natura igne iucundius, nihil vtilius aqua, quæ sola ex rebus omnibus necessitatibus innumeris opem affert, quare aquam Pindarus *Optimam*, Aristotele etiã comprobante, nuncupauit, igneum etiam ardorem auri pari elogio prosecutus.

MAIORIS LVMINIS VIOLENTIA. CAP. XXXVII.

ET ne longius à Pindaro recedamus, argumentum is pulcherrimo hieroglyphico subministrauit, ode Olympiorum prima, vbi fulgorem ignis celebraturus inquit, αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτὶ: non ignarus scilicet, ignem soli expositum amittere omnem splendoris gratiam, quæ noctu suã habet commendationem. Elegantia igitur ingenia virtutem cuiuspiam præstantioris alicuius interuentu obnubilatã, labefactatamve, significare cum vellent, ignem Soli expositũ, pingere cogitarunt: siquidem ignis splendor, vt palam est, Soli expositus, vim amittit suam, noctu vero præualet, & vt in suo regno peruigilat. Atque hoc est quod Pindarus ait, διαπρέπει νυκτὶ.

NVMEN. CAP. XXXVIII.

CVM tot igitur sint ex igne vtilitates, totque magnarum & admirabilium rerum similitudines habeat, non immerito à Persis in primis, & Sacer, & Æternus vocabatur, quem quacumque rex exercitum duceret, magni numinis instar argenteis altaribus impositum præferebant. Super hoc Maximus Tyrius: *Persæ diuinum ignem adorant, nimirum diuinitatis signum, insatiabilem, voracem.* Huic cum sacrificant, illi alimentum præbentes his verbis vtuntur: *Ede, ignis domine.* Neque Persarum tantum est ignem colere, vt idem Tyrius refert, sed Lyciorum etiam, apud quos Olympus ignem emittit, hunc sacrum habent. Ferunt autem ignis, quo Zoroaster conflagrauit, reliquias, tanquam ignis diuini à cœlo delapsi, à quodam susceptas, ad Persas, vt perpetuis excubiis seruaretur, esse delatas: atque hinc apud eos ignis cultum habuisse principium. Fuit vero Zoroaster is, vt à veteribus accepimus, Chamis filius, Mezraim nomine, qui Magia per manus à patre accepta, signa quædam, veluti Stellarum scintillas de cœlo deducere & alia huiusmodi ostentare solitus, diuinitatis sibi nomen afferebat, donec fulmine tandem ictus interiit: mortalium tamen imperitia, qui tunc erant, ita raptum eum fulmine & cœlo illatum credidit, mutatoque nomine Zoroastrum, quasi viuum astrum appellauit, subsecutaque deinde ætas omnia quæ fulmine tacta essent sacra existimauit. Sane Orpheus, à quo noctem alibi diximus Luminis parentem appellatam, æthera πυρίπνουν vocat, quippe igneum spiraculum. Euripides autem, *Vides excelsum qui illum infinitum ætherem, & terram vndequaque circum [illegible] humentibus vlnis, hunc crede Iouem hunc arbitrare Deum.* Quem secutus Ennius: [illegible] *candens, quem inuocant omnes Iouem.* Veteres hunc Diespitrem, & Lucetium [illegible]

Persarũ super igne religio, & Lyciorum. *Zoroaster quis.*

Romani quidem Lucem à luce, Solis videlicet, Diespitrem, quasi diei patrẽ, vt & Cretenses, Δία ἡμέρα. Macrob. ibidem.

quod viuere est. Vnde Ioan. *Vita erat*. Plato Cratylo διὰ dum vocat, transfert ad præpositionis vim, vt Ioannes idem: *Per quem omnia facta sunt*. De splendore vero: *Et erat facies eius sicut Sol*: vt apud Malachiam: *Orietur vobis timentibus Sol iustitiæ*. Sed quæ plurima pertinent ad Solis hieroglyphicum, cum ea commodiore loco plenius dicta sint, in cœlestium corporum commentario, breuiter hæc tacta sufficiant. Quam vero attonita propemodum veneratione apud Persas coleretur ignis, ex eo manifestum est, quod grauissimus apud eos mos supplicandi fuit, cum quis igne in manus accepto supplex interminabatur, eum se in aquam iniecturum, si voto excidisset: non esse illi fas ducebant eum reiicere, qui sic preces allegasset. Sed enim vt imprudentiæ nonnullorum modus imponeretur, neque vili violandi ignis occasio permitteretur, lege inde sanxerunt, vt qui eo supplicandi genere vsus esset, supplicio multaretur. Author Plutarchus. A

Ad verbũ à Plutarcho in libello cui titulũ fecit, περὶ πρώτου ψυχρ8.

Iuramentũ in Liuonia obseruatũ.

TENTAMENTVM. CAP. XXXIX.

FVIT & apud quosdam è nostris populos, iuramenti atque iudicii species super ferro candenti, superstitiose potius quam pie per æditumos templi, in Liuonia præsertim obseruata. Nam sceleris alicuius accusati, ad ferri candentis iudicium vocabantur, & id subire nonnumquam vel inuiti compellebantur. Id erat eiusmodi, vt criminis reus ferrum candens, è mediis prunis exemptum, in manus caperet, accusatoribusque & iudicibus ostentaret, sique adustione nulla subsecuta illæsus esset, absolueretur: si autem vim eam pati non posset, obiecti criminis ita conuictus, damnaretur. Purgabant vero se prius ieiuniis, confessione, & Eucharistia: mox ad horrificum illud experimentum accedebant: id, quia periculosum erat, & insontes aliquando ex eo condemnabantur, præcipue vero contra Christianæ pietatis mores erat, Deusque tentari videbatur, Honorius III. fieri per grauissimum edictum vetuit, vt Decretalium lib. 5. tit. 36. *de Iniurijs*, cap. 3. habetur. B

DE FVMO. CAP. XL.

AC, ne fumum etiam prætereamus, postquam super igne multa diximus, quod fumi significatum esset, iam aperiemus.

IGNIS. CAP. XLI. C

ORTVS à terra fumus, & in cœlum se attollens, ignem, ait Horus, significare perhibetur. Porro ignis Aristoteli nihil aliud est, quam fumus incensus, & apud Homerum totiens fumus expetitur, vnde ignem ac mox habitabilem esse regionem coniicere detur. Eo vero hieroglyphicum fumi tendere videtur, vt suspicionem aliquam non temere obortam esse intelligamus. Nam cum rumor aliquis in vulgus emanat, dici solet, *Absque igne fumum nullum oboriri*. Et Petrus apud Clementem: *Fieri minime potest*, inquit, *vt consurgat fumus vbi non sit ignis*. Quinetiam vbi Pindarus. Nemeis, inquit, ὕδωρ καπνῷ φέρειν ἀντίον, certet aquam apposuisse fumo: fumum, ait interpres, pro igne posuit, ex sequela scilicet signum quod præcedit indicans. Et Psalmo 17. legas, *fumum ascendisse in ira Dei*, & e vestigio ignem exarsisse, vbi quidam aiunt interpretes, inuectum quidem primo in Dęmonis peruicacia comprimenda, mox ad vitia reliqua extirpanda aggressum. Alij fumum hoc loco initia futuræ compunctionis intelligi volunt, & ita sentit Eucherius, quod ad Ægyptiacum accedit hieroglyphicum: quamquam & Dei comminationes significare posse non inficiatur. Nam, vt etiam apud Plautum, *flamma fumo est proxima*. Quæ omnia nostri multo ante literarum monumentis mandauere. Sic Ecclesiastici 22. legas: *Vaporẽ fumumq; emanare in altum ante ignem*, ita & contumelias & minas sanguinis esse præuias. D

Plaut. in Curculion.

PERDITIO. CAP. XLII.

Nube Galli. Idem pollet id aὶ Plautinum à Cicerone in L. Pisonem, è Trinummo.

PERDITIONEM multi per fumũ intellexere, & mos est, opes diuitiasq; magnas, Regna, & vnamquamque rerum amplitudinem. *In fumum abiisse* dicitare, cum ita consumpta fuerint, aut ita collapsa defecerint, vt ne vestigium quidem pristinæ maiestatis relinquatur. Iocatur in hanc sententiam Horatius, vbi Mennium paternorum maternorumque bonorum abliguritorem omnia in fumum ac cinerem vertisse dicit. Ad hoc succurrit Demonactis Philosophorum omnium festiuissimi dictum, qui à quodam interrogatus eludendi causa, vt plerique literatos ita tentare solent, quot fumi minæ ex mille

A mille lignorum minis combuſtis educi poſſent: *Cineres expendendos eſſe*, reſpondit, *reliquum in fumum abijſſe*, quod ea ratione ſupputatur, qua Archimedes detractum fraude aurum à Redemptore ex votiua Hieronis corona deprehendit, de qua late apud Vitruuium. Quod vero ait Heſiod. *Argentum decoctum οἴχεται.*

Αἶψα δὲ πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο.

Quamprimum fumo properes clauum impoſuiſſe.

præclari admodum interpretes, *Poſteaquam combuſſeris*, exponunt: vtpote qui nolit fratrem vlterius rei maritimæ dare operam, ſed ſolam exercere agricolationem.

SOLICITVDINES. Cap. XLIII.

SVNT tamen qui loco hoc Heſiodiano philoſophari malint, & pro Fumo, vitæ noſtræ ſolicitudines accipiant, quæ intellectum ac rationem ipſam obtenebrant. Difficulter enim poſſe nos pura ſenſuum claritate, hoc eſt, tranquillitate frui, vbi illa ingruerint quæ mentis oculos lancinent &
B cæcutire faciant.

BONA VOLVNTAS PER ERROREM OFFVSCATA. Cap. XLIV.

SVNT qui per fumum bonam proficiendi voluntatem, quæ tamen ſit erroris tenebris offuſcata, interpretentur: cui ſi fomes adhibeatur, hoc eſt, ſi recta accedat inſtitutio, flatuque verborum adiuuetur, ignem promicaturum, hoc eſt rectorum operum effigiem apparituram. Hinc Eſaias, lignũ, à quo vel tenuis admodum fumus exhalet, minime extingui debere præcipit: vbi fumus, tantillæ illius pietatis quæ ſit in delicioſo diuite ſignum eſſe videtur: quam ſententiam acutiſſimus etiam Scotus claro fretus lumine cognouit.

IMPERITIA. Cap. XLV.

C SANE fumus etiam imperitiæ ſymbolum, cum lumen ſit doctrinæ ſignum, cuius cõtrarium eſt caligo ipſa: vnde caligare errantes dicimus: fumus vero eſt, qui caliginem inducit. Transfertur & ad vitia, vt Alexandrinus Clemens: *Vitia*, ait, *veluti fumum immenſum eſſe*, qui vniuerſam mundi huius domum repleuerit, atq; hæc inſtitutionem malam, ſodalitates peſſimas, conſuetudinem improbam, colloquia praua, opinationes haudquaquam rectas inuexiſſe: vnde primum error, inde contemptus, tum infidelitas, atq; malitia, parataq; ſemper ad nocendum verſutia, auaritia, vana iactantia, atq; alia huiuſmodi exoriantur. *Vitia fumus immenſus.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. XLVII.

DE IIS QVÆ PER LYRAM, ET ARMA QVÆDAM ALIA MVSICA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MARCVM MANTOVM IVRISCONS. PRÆSTANTISS.

A

Scribonij Libonis numisma.

CRIBONIVS *Libo, magnæ olim apud Romanos celebritatis, inter opera multa quæ magnifica & præclara posteris reliquit, numum eum argenteum signauit, in quo putealis quod pro foro iudiciali fecerat, exemplum expreßit, victurum operis à se instituti monumentum. In eo vero multi non incuriose quæritare solent, quid sibi velint lyræ, ad singulos putealis angulos adsculptæ. Quorsum enim, aiunt, lyra ad litigiosa dißidia, discordesq; contentiones? aut quid putealis aquæ silentium & quies, ad vllam facit harmoniam, aut clamosi strepitum fori? Quibus ego respondere soleo, sapienter à Libone ornamentum illud eo loco excogitatũ: vtpote qui ob oculos ea posuerit, quæ his, qui locum eum frequentarent, & vtilia & salutaria viderentur. Litigantibus quidem, vt concordiæ memores, ad pulcherrimum suauißimumque eius fructum oculos intenderent, quo quidem nihil humano generi accidere poßit vtilius, neque commodius. Causidicis, si clientibus consultum vellent, congruentia susceptæ materiæ dicerent: ab iis quæ incongrua & discrepantia essent, abstinerent. Qui autem iudicaturi consedissent, rationum & argumentorum, quæ allata essent, consensum, veritatem, aut non leuem saltem verisimilitudinem acriter inspicerent. In cuiusmodi sermonem cum proximis diebus apud communes amicos incidissem, euenit vt iucundißima tui recordatio e re nata surreperet, quod antea diu multumque cogitaueram aliquod ex hieroglyphicis meis commentarium tibi (Marce præstantißime) deberi, quando te potißimum impulsore Labor hic omnis susceptus est & exantlatus. Ipsa autem Lyra magis conueniens visa est, quam res alia quapiam, quæ tibi donaretur, quam tu scilicet suauiter adeo, seu linguam causis acuas, seu ciuica iura respondere paras, concentu tam mirifico resonare facis, vt omnium mentes, tamquam Amphion alter, quoquo velis trahas: neque saxa tantum moueas, sed vel adamantina destinatorum hominum corda, quoties adhibuerit, arbutrio verses tuo, siue disertißimè discutideõ de cathedra intones, siue in foro agendo fulmines, siue mare terrasq; publica vel priuata tempestate perturbatas, clarißima ingenij tui serenitate tranquilles. Sed quoniam multi longe quam ego sim facundiores in laudes incumbunt tuas, ego ne decus tuum culpa deteram ingenij, ab alterorum me prouincia cohibebo, & quod tibi destinaui commentario procurabo.*

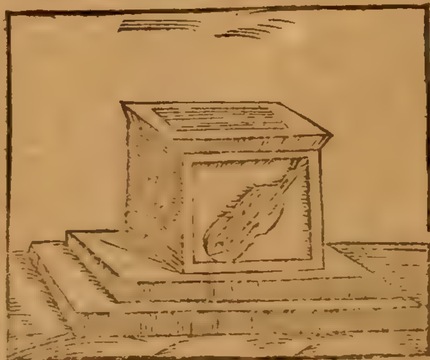
B

C

Ab Horatio, epistola ad Iulium Florum 3.

CONCORDIA. CAP. I.

IGITVR, vt palam est, Romani veteres per Lyræ hieroglyphicum concordiam figurarunt, cuius tamen alia quoque sunt significata, eaque multis antiquorum tum Poetarum, tum Philosophorum præconijs celebrata: sed nos ea tantum seligemus, quæ ad hieroglyphicum institutum facere videbuntur: tamen, vt meus est mos, si res exigere videatur, numum, quo de meminimus, diligentius examinabimus. Eius inscriptio est, PAVLVS LEPIDVS CONCORD. à cuius altera parte legitur, PVTEAL SCRIBON. LIBO. Ibi figuram Putealis videas, de quo scriptores plerique meminere. Huic autem à singu- lis an-

D

Liboniani numi hieroglyphice interpretatio.

A lis angulis Lyræ appensæ sunt, corymbis & sertis medio interuallo dependentibus. Aiunt vero Libonem primum tribunal & subsellia prope Arcum Fabianum collocasse. Hinc Horatius: *Forum putealq; Libonis mandabo siccis*: quia scilicet forensia præcipue sibi deposcunt sobrietatem. Et Ouid. de remedio: *Epist. lib. 1. epist. 19.*

Qui puteal Ianumq; timet celeresq; calendas.

hoc est, qui se rapi timet in ius, & qui alienum pascit æs, quod scilicet calendis singulis efflagitatur. Neque illud dissimulandum fuerit, in numi ipsius inscriptione duo esse obseruatione nō indigna in Scribonij nomine ꝏ literam iacentem atque supinatam, & PAVLLVS gemino LL, notatum ex Terentij Scauri sententia atq; præcepto neq; non ex antiquorum vsu, quod in plerisq; monumentis obseruaui: neq; proprium tantum nomen, verum & aduerbium PAVLLVM eadem lege scribendum Grammatici veteres censuere, vt illud Romæ: HOSPES QVOD DEICO PAVLLVM EST ASTA ET PELLIGE: & huiusmodi pleraque.

IVDICIVM COMPOSITVM. Cap. II.

B ATQVE illud in Lyra præcipuum, quod hominem compositi iudicij, quiq; aures eruditas haberet, significabat: ea siquidem diuersas componit voces, & concordi omnes tono temperat: quod munus in diuersæ rationis affectibus componendis videtur homo præstare, vt non immerito Diogenes Cynicus carpere sit solitus Musicos, qui cum Lyræ chordas congruenter temperarent, animi mores inconcinnos haberent. Eadem mordacitate Isidorus Cynicus Neronem transeuntem in publico clara voce corripuit, quod Nauplij mala bene cantitaret, sua bona malè disponeret, neq; vllum in vitæ tenore temperamentum adhiberet.

Ἀνάρμοστα δὲ ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἤθη. D. Laer. in D. Cynico. Suet. in Nerone cap. 39.

INÆQVALIVM CONCORDIA. Cap. III.

STATVEBATVR & in Mercurij manibus Lyra, idq; hieroglyphicum ostendebat, cōcentum omnem ex vocum inæqualitate constare: concentus vero hominum est, cum variæ voluntates in consensum vnum contrahuntur. In singulis vero mortalium concentus ille est, quo quis beatiC tudinem assequitur, vbi scilicet res & congruenter temperauit, & ad amussim explorauit. Plato animam in Timæo concentum & concordiam vocat. Aristoxenus & Dicæarchus harmoniam dixerunt. Lyræ igitur merito dominus Mercurius,

Pausanias in Eliacis prioribus. Mercurius cum Lyra quid.

— *Qui animas nunc euocet Orco*
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittat, vt Maro. *Ænei. li. 6*

BONA DISCIPLINA. Cap. IV.

EST & Musarum insigne Lyra. Musas Eusebius à *μυέω* dictas arbitratur, quod significat honesta bonaque disciplina instituere: easque Orpheus & Proclus in hymnis religionem hominibus commonstrasse dicunt, quemad-
D modum & Orpheo id attribuunt, vt suauisonæ testudinis concentu, hoc est, placidis & apte compositis verbis fera hominum corda mitigarit, agrestes mores expoliuerit, & dispersos vagosque mortales in cœtum vnum congregarit. Apud Aristophanem legas, per citharæ callentem, hominem sapientem, & Gratijs omnibus ornatum, à veteribus iudicatum. Diuinæ quoque literæ citharam pro morali virtute acceperunt, vtpote quæ in actione consistat. Et in huiusmodi significatum Theologi dictum volunt Psalm. XLIII. *In cithara tibi confitebor.*

Hinc Homerus cantorē morum correctorem appellauit Odyss. libr. 3. Sic Plato animū harmoniæ nomine appellauit.

RATIO.

RATIO. CAP. V.

A

ATHANASIVS in ijs quæ contra gentiles scripsit, rationem Lyræ comparauit, vbi de anima, mente & sensu disserit: quippe id Lyræ haud dissimile videri ait, quæ rectæ temperata sit, & Musico, qui eam resonare faciat, non imperito. Est enim in Lyræ neruis suus cuique sonus, grauis, acutus, medius, argutus, atq; alius alijs. Concentus autem nullus discerni aut internosci potest, nisi fidicinis ars accedat. Tum vero modulatio & varia soni suauitas ostenditur, cum qui Lyram tenet, neruis increpuerit, singulosque apte percurrerit. Eodem modo, cum sensus in corpore sint tamquam Lyra compositi, si docta mens illis imperauit, discernet animus, quid absonum, quid concinnum sit, quale sit vnicuique rei temperamentum adhibendum, vt nihil denique facere, aut meditari aggrediatur, quod modulis & tonis non respõdeat, vnde concors concentus exaudiatur. Et nonnulli concordiam inde dici putant, quod chordæ variæ in vnam conueniant harmoniam: tametsi alij concordiam à corde deductam malunt, qui Tullio innituntur Tusculanarum primo dicenti: *Alijs cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordesque dicuntur*, vt in Cordis commentario disputatum: eamq; afferunt rationem, quod id locutionis in monumentis antiquis aspiratione careat. Qui chordis insistunt, cõcordem à Græcis σύναυλον dici opponent consuesseq; aiunt veteres elocutiones plerisq; in Latinitatis vsum receptis, adiectam consonantibus aspirationem summouere, quatuor tantum admissis, quæ Scaurus enumerat. B

Concordia vnde.

MATRIMONIVM CONCORS. CAP. VI.

SED nos vt ad concordiæ significata redeamus, illud ex Onirocritarum disciplina deprompsimus, vt si quis nuptiarum tempore Lyram per somnium videre imaginatus fuerit, concordiam, id inter maritum & vxorem futuram significare.

MVSICA. CAP. VII.

QVÆ vero Lyra est in Neronis numo, studium eius in arte Musica, & victoriam ex certamine eo partam significare crediderim. Fidibus enim eum oblectatum ad insaniam vsque, & in theatris Musica decertasse, non sine maiestatis Imperatoriæ dedecore atque ignominia, Scriptores eorum temporum omnes prodiderunt. Nam is præter numos ea nota percussos, statuas etiam sibi citharœdico habitu posuit. C

Neronis numisma. Idq; adeo, vt citharam à iudicib. ad se delatam adorauerit. Suet. in Nerone c. 12.

POMPONIVS MVSA. CAP. VIII.

EST & Pomponij Musæ numus: à cuius altera parte muliebre signum est cum Lyra & Plectro, id quid sibi aliud velit, quam eius cognomentum, non video: siue is Pomponius Poëta fuerit, de quo apud Plinium, siue qui in bello Mitridatico captus, cum multis vulneribus saucius ad Mithridatem adductus, interrogatus ab eo esset, an amicus futurus esset, si opera iussu regio daretur, vt curaretur: respondens, *Si tu*, inquit, *populo Romano amicus fueris, aliter me quoq; semper inimicum habebis.*

Pomponij Musæ numisma.

AMOR. CAP. IX.

QVONIAM vero voluntatum, studiorumq; consensus atque similitudo amorem parit, celebratur à Platone Lyra inter amatoria monumenta; libro de Anima. Proclusq; vbi Venerem Cythream ab Homero & Hesiodo appellatam exponit, aduersatur Hesiodo, neq; dictam ὅτι προσέκυρσε κυθήροις, οὐδὲ μὲν γὰρ κύθηρα, κυθέρειαν δὲ ἢ κευθομένην ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ πάσης τῆς ἐρωτικῆς φιλίας. Non assentitur, inquam, Proclus vt Cytherea dicta sit à Cytheris, vbi illi templum aræq; tot frequentissimo mortalium conuentu colebantur: quia, inquit, κύθηρα vocantur insulæ illæ, & *alta Cythera* etiã apud Maronem, cuius scilicet vocabuli syllaba media per η vocalem longam perscribatur. Dictam vero Cythream ait, quod vniuersæ consuetudinis amatoriæ vim intra se occulat. Nam & alij Cythream ab occultanda turpitudine dictam voluere, & illi in abdito templum fuisse alibi diximus. Lyra autem cum omnem in se suauitatem complectatur, quamdam cum Amore, cum Venere, cum Gratijs D

Vnde illud, ὁμοιότης φιλότητος μητ. Similitudo mater amoris Arist. li. 8. Moral. Æneid. li. 1. Cytherea vnde dicta. Hinc de Art. poeti Dictus

A Gratijs ſimilitudinem præ ſe ferre videtur, pariq; cum ijs illecebra homines illectare. Demumq; hæc illa videtur Amphionis Lyra, cui ſponte ſaxa etiam paruiſſe perhibentur: cuius rei mentionem facit Apollonius Argonauticis, & Antimenidas primo, donatamq; Amphioni Lyram eam dicit à Muſis, quamuis Dioſcorides ab Apolline, à Muſis tamen etiam Pherecydes Hiſt. lib. 10.

& Amphiõ. &c. Saxa mouere ſono teſt. adh-nis. Lib. 1. Hiſtoriarũ.

SEDATVS ANIMVS. Cap. X.

RIDICVLVM forte noſtris videatur, ſi quis non vnum hominem tantũ armis inſtructum quippe Achillem cithara canentem pinxerit, verum & vniuerſum exercitum in aciem deſcendentem, ad citharæ modulos progredientem fecerit, quoniam neque citharœdi quicquam commune cum armis habere iudicantur, neque milites, feroceſque homines vllam hodie liberalium artium diſciplinam aſſequi dignantur. Verum ſi Lacedæmoniorum diſciplinam & inſtituta reſpiciamus, inueniemus eos ad Lyram citharæque ſonum acies inſtruxiſſe, reiectiſq; tubis, & claſſicis alijs, ad eiuſmodi modulationis ſonum pugnam inire ſolitos, id quod indicat illos ſedatiori quodam animo prælium aggredi
B conſueſſe. Nam & Homerus ſtrepitum & tumultum in congreſſu primo barbaris dedit, cum Græcos ſenſim & taciturnos progredi dixerit. Hanc tamen in Pompeio contationem reprehendit Cæſar, cum in Pharſalia victor euaſiſſet.

HVMANA VITA. Cap. XI.

QVI vero per Lyram humanæ vitæ rationem exprimi dixerunt, tam eorum, quæ ſuperius de ſenſibus, atque anima, deque mortalium inſtitutis attulimus, rationem habuiſſe mihi videntur, quam etiam de naturæ noſtræ conditione rem ipſam perpendiſſe. Nam cum in Lyra ſeptem diſcrimina vocum celebrari comperiſſent, humanæ vitæ tenorem eadem aſſidua agitari varietate animaduerterunt: ſeptima enim hebdomada mas in vtero fabricatus exiſtit: ſeptima poſt partum hora manifeſtum aut vitæ aut mortis argumentũ affert: ſeptimo poſt die vmbilicus aſtringitur, ac ſolideſcit, poſt bis ſeptem manifeſtum eſt luminis indicium, poſt ſepties ſeptem obtutus firmitas, atque cognitio. Videmus mox à menſe ſeptimo dentes pullulare, poſt bis ſeptem ſeſſionem eſſe tu-
C tam, poſt ter ſeptem verborum articulationem, poſt quater ſeptem inceſſum, poſt quinquies ſeptem lactis horrorem ſuboriri, poſt annos demum ſeptem primoribus dentibus expulſis validiores enaſci, ac perinde vocis ſonum integrum fieri: ſecundo vero ſeptenario pubeſcentiam, ac emittendæ genituræ facultatem, roburque iam ad virilitatem ſpectare: tertio lanuginem, & creſcendi finem: quarto robur, & membrorum plenitudinem. Quinta vero hebdomada, cum virium augmentum, quantum vnicuique eſſe datur, abſolutum ſit, congruum nuptiarum tempus à Platone conſcribi, quod ſeptimo Legum habetur. Sexta autem, partas collectaſque vires incolumes ſeruat, ac prudentiæ vigorem affatim ſubminiſtrat. Septima, diminutionem quippe virium, ſed perfectum intellectus & rationis incrementum habet: quare ſoliti ſunt milites ea ætate rude donari, & conſilijs rebuſque publicis adhiberi. Atque hac de ratione Horatius ad Mecœnatem ſcribit, ſe iam donatum rude: nam qui vndenos Decembres quater iam, vt ipſe de ſe dicit, expleuerat, per ſeptimam hebdomadam deferri iam occeperat. Octauo mox ſeptenario perfectionem & in intellectu, & in ratione videre eſt, qualis maior in vnoquoque iam ſperari debeat. Nonus humanitatem ac manſuetudinem adducit.
D Decimus vitam finiendi plerumque deſiderium: quæ omnia verſibus elegiacis Solon luculentiſſimè complexus eſt, Lyramque ſuam ita temperauit, vt humanæ vitæ concentum, ſonoramque vocalitatem anno ſeptuageſimo terminaret, quem vbi mortales exceſſerint, deſipere iam, & corda modo hac, modo illa ſubinde videntur aberrare. Neque multum ab huiuſmodi conſideratione, quod Magnus Baſilius per citharam corpus interpretatur: nam & alij Theologi Pſalmo 57. *Exurgere pſalterium & cithara*: per pſalterium animam, per citharam corpus intelligi volunt, quod ita pluribus eſſe locis acceptum Euthymius obſeruauit.

Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocũ. Æneid. li. 6. Tenor humanæ vitæ.

Epiſtola 1.

Idē Dauid pſalmo 40.

LYRÆ FORMA. Cap. XII.

SI quis vero Lyram, qua fuerit apud antiquos ſpecie, intueri velit, non ignoret conſtare illam ex binis cornibus, iugo, teſtudineaque teſta: talem enim, vt in Amphione Philoſtrati eſt, Mercurius

excogitauit, compegitque: qua posteaquam, vt aiunt, Apollinem & Musas honestauit, Amphionem A etiam, vti dictum superius, donauit. Cornua vero illa sublimipetæ Capreæ fuisse volunt, quibus Musici antequam ligni vsus ad hoc commodus haberetur, ad Lyras conficiendas vterentur. Ex lignis vero quæ Lyræ apta censeantur, buxum maximè laudant, vtpote quæ solida sit materia, & ad polituram aptissima. Potentiores huc ebenum adhibuerunt. Rhæti atque Norici acerem arborem egregiè crispatam exhibuere: vtpote quæ mirificè colorum varietate delectet, quæque fissa non fallat, neque excauata dissiliat. *Elephas*, ait Philostratus, *nihil ad Lyram*. quocirca sciti viri neque animal ipsum magni quicquam faciunt, neque cornibus eius vtuntur, quamquam nostri, *pectine pulsat eburno*, libentissimè dixerint. Videtur vero natura ipsa opera perquam diligentissimè dedita, testudinis testam, vt huic inseruiret vsui, fabricasse, ita illam excauauit, & vas velut quoddam vocum repercussioni collectionique præparauit: vacua quædam foramina hinc inde fecit, in quæ vmbilici inseri possent, atque altera teri apprimi: chordæ enim ex vna parte, quippe in imo, quadræ suæ applicantur, ex altera vmbilicis obuoluuntur. Atque hæc in illis ratio potissima consideratur, vt rectè in Lyram ductæ æquis inter se distent interuallis, & parallelos binæ quæque efficiant: quæ quidem species in hodiernis adhuc quodammodo refertur, quamuis cornua non in vacuum, vt olim, sed in ipsum Lyræ corpus inflectantur. Atque hæc ea quidem species, de qua Græci scriptores, & Romani Græcos secuti, inuentionis laudem partim in Mercurium, partim in alios conferunt. Sed Hebræorum literæ Tubalem appellant, qui primus omnium & huiusmodi instrumenti, & Musicæ inuentor fuit. Sedenim quam Lyram à Mercurio inuentam tradunt, trium tantum chordarum fuisse dicunt: voces enim ab eo tres trium instar temporum inuentas aiunt, acutam quippe, grauem & mediam, prout tria tantum apud Ægyptios fuere tempora, æstas, hyems, & ver, singula quadrimestria. Sic æstati acutus sonus attributus, hiemi grauis, veri medius. Thebarum tamen portas ea ratione septem institutas Græci dicunt, vt totidem in Lyra tonos repræsentarent. Et memorabile illud Emerepis Lacædemonij factum celebratur, qui cum Ephorus esset, cuius scilicet magistratus censuræ Græcia vniuersa olim acquiescebat, Phrynidi Musico duas è nouem chordas bipenni excidit, dicens, *Musicam ne depraues*: de quo nono Symposiacωn apud Plutarchum. Adhæc ipsa hominis constitutio cum sit quatuor ex elementis, & anima, & quaternarius numerus multis de causis corpori competat, ternarius vero animæ de C quo alibi copiosius: iuncta hæc, & in concentum excitata omnem reddunt harmoniam, quæ tam ex operibus, quam ex cogitationibus nostris percipitur: vt non immerito humanam vitam tot septenarijs variari paulo ante disputauerimus.

Testudinis & eius forma. Æneid. lib. 6.

Mercurij Lyra.

Ab Amphione.

Quin. Eras. citat Plut. in Apothegmatis Chil. 4. cent. 3.

Μὴ καταγνύειν τὴν μουσικήν.

DE FISTVLA. CAP. XIII.

FACIT ad hoc & fistula, vt chordis Lyra septem, ipsa quoque septem compacta cicutis: cuius forma conspicua est passim in Panos & Satyrorum manibus.

RESIPISCENTIA. CAP. XIV.

HOMINEM Ægyptij diu quidem mente captum, postea vero quasi somno excitatum, ad intellectus officia redeuntem, & vitæ suæ iam modum imponentem significare si vellent, fistulam, inquit Horus, pingere consueuerunt: huius enim munus, animum ab odiosis & grauibus atque etiam impuris cogitationibus auertere, & curarum obliuionem, vt diceret Hesiodus, inducere, & vt exemplo Pythagoræ cõprobatum est, impotentiores etiam lasciuientis animi sedare motus dum composita soni suauitate animum arbitrio suo versat & moderatur. Facit hoc ad illud Antiphanis, siue, vt alij, D Bionis, qui Bucolica scripsit, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τεχνᾶσθαι σύριγγα, τέλει δέ τοι εὐμαρὲς ἔργον. *Tu tibi fistulam ames cera coniungere, quando non labor aut opus hoc magnum.*

Fistulæ munus.

ADVLATIO. CAP. XV.

EADEM vero, vt alibi dictum, cum Ceruo picta perniciosam indicat adulationem, ob historiam scilicet quæ super ea & Ceruo fertur, animal id eius suauitate modulisque mulceri, & ad stuporem vsque delectari: vnde accidat, vt dum Ceruus intentior in eam incumbit, incauto illi abalienatoque mors inferatur.

A

DE TVBA. Cap. XVI.

SED iam altius insonemus, neq; semper in molli Lyra aut fistulis immoremur, sed & Tubam strepitu procul ære canoro exauditam, ad Musica instrumenta reliqua adijciamus. *A. Virgil. Æneid. 9.*

CELEBRITAS. Cap. XVII.

SIGNIFICAT tuba famam & celebritatem, vnde Romani in Saturniæ ædis fastigio Tritonas tubicines imponebant, caudis abditis & absconditis: id scilicet eo hieroglyphico significantes, quod historia gestarum rerum ab Saturni commemoratione ad nostram vsq; ætatem in obliteranda celebritate, nota, clara, & quasi vocalis esset: quæ vero ante Saturnum gesta fuerint, obscura & incognita in tenebris delitescere: idq; sibi velle Tritonum caudas ad humum inclinatas, absconditasq;. Erant vero Tubæ Marti dicatæ, vti etiam nunc sunt: in acie enim mos est *Tritonum Tubicines quid.*

Aëre ciere viros, Martemque accendere cantu. *Æneid. li. 6.*

B

ERIGENDÆ MENTIS SIGNVM. Cap. XVIII.

IN sacris vero literis tuba suum habet intellectum. Nam quæ memoria tubarum celebranda mandatur à Deo prima septimi mensis die, nihil aliud sibi vult, vt interpretantur Theologi, nisi debere nos Prophetarum oracula memoria repetere, Euangelicas voces omnino recogitare, Apostolorum prædicationes cœlestium tubarum instar, quarum sonus in omnes terræ fines exire destinatum erat, reminisci, & ita initio mensis tuba canamus, & in Psalmis Deo iubilemus. *Num. ca. 9. Esaiæ c. 58. & Oseæ c. 8. & passim in Psalm.*

DE TIBIIS. Cap. XIX.

SED tibiæ Veneri sacræ ferebantur, eaq; de causa in ouatione tibijs & myrto Romanos vti solitos Plutarchus ait in Marcello.

SENSVS. Cap. XX.

C EÆDEM Pani perinde ac etiam fistula, attributæ, quippe quem sensilis mundi rectorem intelligebant: sonus enim non nisi sensu percipitur. Atqui Apollinem etiam aiunt à Pallade doctum libenter tibijs cecinisse: & in altera simulacri eius, quod Deli erat manu, tres insidebant Gratiæ, quarum vna Lyram, alia tibias, tertia fistulam, quæ inter has media erat, gestabat. & dona legas ab Hyperboreis Delum missa, Cithara, tibijs & fistula comitantibus. *Apollinis in Delo simulacrum.*

SACRORVM TEMPVS. Cap. XXI.

TIBIA sane rei sacræ signū erat, precationumq; faciendarum tempus indicabat, quasi adesse iam Deum per eā admonerentur, qui sacris assidebāt. Nos quoq; cum in sanctis ædibus sacra facimus, æris tinnitu sono
D diuini libamen mysterij adorandū innuimus. Sed quod ad tibiam spectat, minimè recēs, neq; imperitæ plebeculæ dicterium est de cessantibus tibicinem expectare, sed antiquum & nobile, quippe quo Scipio minor vsus est in Pompeium, qui tibicinis filius credebatur. Pompeius enim C. Lælio Consulatum ambiente, cui Scipio maxime fauebat, negauerat Scipioni se petiturum, adfuturum vero Lælio, eumq; deducturū: quem dum expectarent, auditū est eum iam candidatum prehensare obuios. Tum Scipio ridens: Ne inquit, *nos egregiè stulti sumus, qui perinde ac Deos, non homines precaturi simus, tempus terimus tibicines expectantes.* Hinc ansam arripuit Cornelius Tacitus, vbi lib. 14 de Octauia Messalinæ filia loquens: *An quia, ait, veram progeniem penatibus Cæsarum datura sit, malle populum Romanum tibicinis Ægyptij sobolem imperatorio fastigio induci?* Nempe propter Pompeium, qui, vti dicebamus, Tibicen à Scipione vocatus est. Octauia vero à Scribonia Augusti vxore descendebat. *Quin & qui à cœnis Pōtificalibus aderāt lautè, immunes viuebāt, in eos dictū Tibicinis vitā viuis, Αὐλητοῦ ζῇς.*

A

DE TYMPANO. CAP. XXII.

Laudate Dominũ in tympano & choro, Psal. 149. vers. 4.

TYMPANO etiam & choro laudari gaudet Deus. Per tympanum Gregorius lib. Epist. sexto ad Anastasium, abstinentiæ tenuitatem ἱερογλυφικῶς interpretatur, à materia scilicet ipsa, qua constat tympanum: nam id dubio procul corium est ex pelle iam arefacta, quæ tamen prius diu fuerit macerata: ita vir ieiunio confectus, ab omni luxu alienus, parce & duriter viuens, qui laudes Deo canat.

DE TINTINNABVLO. CAP. XXIII.

CIERE ad se nos videtur etiam tintinnabulum, quod Mosaicus Sacerdos, de quo 28. Exodi, ornatu Pontificio gestare iubebatur: ad imas enim tunicæ fimbrias aurea tintinnabula, malaque punica alterna appendebantur, vt eorum sonitus, quotiescumque Pontifex ingrederetur, egredere- B turve Sanctuarium, exaudiri posset. Significabat id, oportere sacerdotem, vt etiam in Cane dictum, assidue vocalem esse, nunc docendo, nunc arguendo, nunc exhortando, sæpissime vero consolando, quod nostra sibi fragilitas deposcit, oportuna remedia conquirendo. Itaque tintinnabulum prædicationis est & institutionis hieroglyphicum, de quo plura Gregorius idem lib. primo, Epist. XXIV.

Tintinnabuli forma. Nimirum Tintin.

Tintinnabula huiusmodi antiqui operis domi habemus: sunt autem ex orichalco, mespili caui forma cum fibula superne ad appensum apta. Intra concauum ærea immissa pilula est, quæ motata, sonum impulsu reddit argutum, atque admodum suauem.

DE LITERIS SEPTEM. CAP. XXIV.

ATQVE vt ad Musicam redeamus, aliis quoque signis ea pingi solita est, non ijs tantum, quæ propria sunt illius instrumenta: quare superest vt quid Ægyptij per vocales numero VII. significa- C rent, afferamus, & ita Musicos hos numeros absoluamus.

MVSA. CAP. XXV.

ILLI siquidèm digitos duos literis septem insignitos præferentes Musam, vt Horus ait, significabant. In quo aduertendum vulgatos Hori codices fœde deprauatos circumferri, qui πράγματα septem, non γράμματα, habent. Cur vero nos Vaticanæ bibliothecæ codicem, in quo γράμματα ἑπτὰ, non πράγματα, scriptum est, castiorem iudicauerimus, ea in causa sunt, quæ apud veteres tradita reperimus super septem vocalium significato, quibus Musica omnis exprimi solita. Nam Demetrius Phalereus in Commentarijs περὶ ἑρμηνείας, Ægyptiorum fuisse morem ait, septem vocalium modulata enunciatione Deos collaudare. Septem porro vocales Plutarchus Musis ac totidem vocibus accommodat. Et Phurnutus ex veterum dictatis obseruat, septem esse diuersos tonos, quibus olim tota modulatio constaret. Vox vero ipsa septem patitur qualitates, acutam, grauem, circumflexã, densam, tenuem, longam, breuem. Ac veluti est apud Philonem, septenarij numeri proportio est valde Musica, D quippe qui sex ad vnum sexcuplarem habeat: sexcuplaris vero ratio maximum in re proposita interuallum facit, quo quidem acutissimũ à grauissimo separatur. Cæterum & quinque ac duo vim plurimam in harmonia demonstrãt, ipsi τῷ διατάσων fere æmulã. Et vt semel dicam, hebdomada cum ex ternario quaternarioq; constet, harmoniã omnem amplexatur, quippe διατεσσάρων, διαπέντε, & διαπασῶν. Omnes quoque proportiones, Arithmeticam, Geometricam, & Musicam. Quod vero diximus ex Plutarcho, vocales eas fuisse literas quibus forte vterentur Ægyptij, ne qui Græcè nesciunt dictum mirentur, sciendum apud Latinos vocales duas, E, scilicet & O, figura vnamquamque eadem, vi tamen & tempore & enunciatione diuersas esse; quarum vnaquæque apud Græcos suo insignis est charactere, atque ita septem omnino esse, ad humanæ ipsius vocis conditionem excogitatas. Ex his notum

Sic Boetius li. 1. de Musica, tradit antiquitus harmonicã ratione heptachorda tantũ constitisse, hoc est fidibus septẽ, quarũ summa ὑπάτη, ima νήτη.

Vocalium sedes.

A notum est A, sedem habere in imo barathro pectoris, quam enunciatam palma ad pectus admota ibidem trepidare sentimus. E, in faucibus, qua manu itidem deprehendimus, atque illa duplex, acuta, & grauis. Grauis enim (nam eam sono E, Latinæ literæ veteres enunciasse, paulo post in B, litera ostēdemus) vocalis hæc tunc exauditur, cum spiritus aliquanto inferius contrahi videtur, & suppresso quodammodo sono enunciatur. Acuta vero sub signo ε apud Græcos, E vel e apud Latinos cum ad aperta vsque labra porrigitur, & vocaliore sono se prodit. I, tanquam columna quædā, ad cuius imaginem figuratur, palatum medium inhabitat, idque sustentare quodammodo videtur. O item duplex, acuta, & grauis. Acuta, cum emissum ab imo pectore spiritum circa dentes sistit, & expedito cum ore resonare facit. Grauis, cum vsque ad dentes emissum interius reuocat, & aliquantulum remoratur, quod ex ipsa etiam figura quodammodo replicata, ω vel Ω Græci constare voluerunt. V, dubio procul in labiis tota conquiescit. Vocalis ea apud Græcos non habetur, sed eius soni vice diphthongum ponunt ου, quam Latini, cum vno charactere ȣ sæpe scribi obseruassent, contracta in acutum parte inferiori, V, suam fecere, per quam suum illum vsitatissimum peculiaremque sonum exprimerent.

B Verum multa etiam quæ Græci per υ scriptitant, ipsi per vocalem hanc suam signare instituerunt, vt δύο, duo Πύῤῥος, Purrus (ita veteres scribebant, vt antiquæ indicant inscriptiones aliquot) nos ad Græcos redimus, & Pyrrhus facimus. Quod ne dictu leue adeo videatur, Verrius Flaccus ita cōmentatur. Quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum: quam illi κυπάρισσον, nos cupressum: quem illi κυβερνήτην, nos gubernatorem. Neque negarim cum Scauro Græca nomina plurima in nostrum sermonē admissa τȣ̃ ὑψιλȣ̃ sonum & figuram conseruasse, vt hymnus, hyacinthus, de quo plura Victorinus. Sed vt argumentum susceptum prosequamur, ex literis mutæ nouem (tot enim Græci ponunt) eodem authore Plutarcho, Musis totidem dicatæ. Octo inde semiuocales, voces musicas reliquas absoluunt vna cum vocalibus septem, quas natura ipsa commode variare potest, ad quintumdecimum vsque gradum ascendendo. Neque vero hic Sophistas audio, neque superstitiosa multorum conamina in hoc albo reposuerim, qui ad vnum & vigesimū vsque gradum ascensum dari disputant, qui quidem stridor potius est, quam humanæ vocis sonus. Verum ego satis habiturus sum, si cum Iosquino Musico ætate nostra clarissimo senserim, qui materiam hanc in Theoreticis lucubrationibus ab Æ-

C gyptiis, à Plutarcho, & Marone, minime diuersas, accuratissime pertractauit.

Ratio figuræ O longi vel magni Græcorum.

Ratio figuræ vocalis quintæ Latinorum.

MVSÆ CVM APOLLINE. Cap. XXVI.

Vervm hæc alij viderint, nos ad Musarum hieroglyphica reuertamur, quorum illud præcipuum, vt si lingua dentes quatuor è regione oppositos incutiat, eo gestu Musæ cum Apolline significentur, dentes enim Musarum instar sunt: per linguam vero, quæ illos pulset, Apollinem vti plectrum aliquod intelligimus. Nam & Romani linguam similem plectri dentes chordarum dicere solebant, vt lib. de Natura deorum Cicero. Et Ambros. in Hexam. lingua in veluti plectrum esse dicit. Tranquillus de Claudio: *Plectra linguæ titubantia.* Sed enim cum quatuor tantum Musæ positæ sint, altior inquisitio est, cum semper multiplices habitæ sint apud eruditos. Cur autem eas nonnulli nouem posuerint, non lingua tantum, aut dentes quatuor, sed tota oris facies discutienda: quia sic ea per totidem oris instrumenta repræsentari tradidere, quæ sunt dentes, quos nominauimus, quatuor: labia mox duo, quæ cymbalorum vsum ad augendum sonitum præbent: inde palatus, in cuius concauita-

D te sonus inturgescit: gutturis fistula, quæ spiritum immittit: pulmo denique, qui veluti æternus follis spiritum concipit & pro vsu rei temperatissime remittit: denique in medio residens Phœbus omnia complectitur. Singula hæc cunctarentur, nihilque proficerent, ignauia veluti quadam torpescentia, nisi sedulæ linguæ plectra excitarentur, & ad solicitam operis properationem accenderentur: quorum omnium rationem Anaximander Lampsacenus, Leophantes Heracleopolita, Pisander Physicus, & Euximenes latius explicuerunt. Neque tamen desunt qui nonarium numerum pro pluralitate positum contendant, vt apud Nicandrum, vbi de Scorpij cauda σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι, quasi cauda eius nouem esset spondylis compacta, quæ nodis septem tantum insignis est. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit de eo, qui duos tantum aculeos haberet, obseruatum ab Apollodoro. Sic apud Maronem, *Nouies Styx interfusa, & porrecta nouem per iugera corpus*: & quod obseruat Theon in Arati carmi-

In eiusdem vita c. 10.

Musæ quatuor, nouē, plures, & quæ.

Georg. lib. 1.

Æne. lib. 6. carmine, ἐννεάγηρας κορώνη; non quod nouem, inquit, ætates viuat, sed perquam diu. Et apud Alcæum hydra ἐννεακέφαλος, quæ πεντηκοντακέφαλος est apud Simonidem, quem imitatur Maro: A

Nouem capitum.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Quinquaginta capitum.

Itaque qui Musarum numerum supra nouem augent, eo nituntur argumento, quod scientiæ plurimæ sunt, non autem nouem tantum: vnicuique enim scientiæ suam esse Musam præsidem oportere. Ex eorum vero numero qui tres tantum Musas ponunt, est Eumilus Corinthius, qui etiam earum nomina hæc prodidit, Cephiona, Apollonida, & Euristhenida, quas Apollinis fuisse filias fabulatur. Aratus quinto de astris, quatuor enumerat, Argen, Meleteam, Thelyonem, Aæten. Qui has quinque posuere, nomina his à quinque sensibus indidere. Epicharmus in Hebes nuptiis septem ait, & filias Pierij Pimpleidosque Nymphæ, quarum nomina, Nilus, Tritone, Asopus, Hebtoporta, Achelois, Titoplus, & Rhodia. Apud Hesiodum in Theogonia nouem sunt, hæque Latinis iam celebres, quarum inuenta sunt toni tres, ἀδρὸς, μέσος, ἰσχνὸς, plenus, medius, tenuis. Accentus totidem, acutus, grauis, circumflexus. Tempora itidem tria, præsens præteritum, & futurum, quæ si ad Musicam referantur, præteritum longi temporis instar erit, quod ab eo quotidie longius abscedamus: futurum pro breui accipietur, quod illi quotidie propinquiores efficimur: præsens vero communis, quam Græci μέσον vocant, instar erit syllabæ: instantis enim temporis natura est, vno eodemque momento prætereuntia venientibus coniungere. Alij hunc Musarum numerum alio atque alio modo interpretantur: atque ex his qui quatuor statuunt, nonnulli linguarum quatuor differētiam excogitarunt: vtpote quod Musarum inuentum fuerit, Ionicam, Atticam, Doricam, & Æolicam linguam à communi distinguere & pleraq; insuper quaterna ad ostentationem vsq; dinumerant. Qui quinarium earum numerum recensent, quinque, vti dicebamus, sensus ab eis animaduersos, distinctaq; cognitioni traditos prædicant. Qui septem, septichordem lyram, septemque compactam cicutis fistulam, climata septem & Planetas totidem, vocalesque, vti initio commonstrauimus, memorant. Qui nouem esse contēdunt, historiam Clius inuentum aiunt, plantandi rationem Thaliæ, coniugalia & saltationem Euterpes, agriculturam Polymniæ, Astrologiam Vraniæ, Calliopes Poeticam, atque ita demum vnicuique inuento, quod ad mortalium vsus faceret, sua est cuique Musa excogitata: vnde necesse est infinitum earum numerum constituere. Sed hæc nullo apud Græcos fine disputantur. Apud Æpyptios vti palam feci mus, compendiosius colliguntur, ambagibusque euitatis, recta per planissima toto constrato itinere traducuntur. B C

Et Cicer. li. 3. de natur. Deor. quarum tres colendas ait Pausanias in Bœoticis.

Quaternarius.

Quinarius.

Septenarius.

Nouenarius.

A. Cap. XXVII.

CVIVSMODI vero essent literarum characteres apud Ægyptios, si quæsierit quispiam, putarim ego partim instrumentorum aliquot, plurimum vero animalium effigies fuisse. Illud enim ex Plutarcho constat, Mercurium, qui primus literas Ægyptiis communicauit, Ibin primam esse literam voluisse. Refert quidem ea in ingressu triangularem effigiem, cruribus ita dispositis, vt loco suo dictum, & quæ prima apud nos & Græcos litera est, ad isosceles trianguli faciem accommodatur Atque ita coniicere possumus, reliquas quoque literas, vel 15 vel quotquot fuerint, alicuius animalis effigie membrove figuratas, quæ tam longa inde annorum serie sint abolitæ, atq; ab eo præsertim tempore, quo Ptolemæi Græcas literas in Ægyptum deduxere: Ægyptiacorum porro characterum formæ, vna hac excepta, fere omnes absoluere.

B. Cap. XXVIII.

QVOD si eiusmodi exemplis insistendum esset, forte B, per pictam pecudem figurari possit, aut membrum statumq; eius aliquem qui Ouem saperet, quod propriū est illi literam eiusmodi articulato proferre sono. Agnoscunt hoc interpretes etymologici, Cratinumq; citant διονυσαλεξάνδρῳ, D

Ὁ δ' ἠλίθιος, ὥσπερ πρόβατον, βῆ βῆ λέγων βαδίζει.

Stolidus tanquam pecus, Be be dicens ambulat.

Atque ita nonnulli, vti paulo ante monuimus, H tertiæ apud Græcos vocalis sonum per E grauem pronunciant, quod Latini receperunt, Penelope, Anchises, Aristoteles, naturæ quidem in Oue sonum imitati.

Γ. Cap. XXIX.

A QVINETIAM Γ aliquid habet quod hieroglyphice notari possit: siquidem authores Græci literæ huiusmodi etymon παρὰ τὸ ἀμᾶν, quod metere est, deduci volunt, & simulacrum eius faltem ponunt.

Δ. Cap. XXX.

DELTA dubio procul per stellas tres æquidistantes fere, easq; in trigonum sitas notant: & ea de causa signum cœleste inter æstiuum & æquinoctialem circulum supra caput Arietis Δελτωτὸν vocant: & Ægyptum Græci à triangulari forma nuncuparũt. Verum hęc curiosioribus relinquemus: id vnum dicam, signum id æquis esse lateribus duobus, vno breuiore, sed prope reliquis æquali.

DE PENTALPHA. Cap. XXXI.

Sic Lucian. pentagonũ salutis symbolũ ait, vbi agit de quodã, qui lapsus erat inter salutandum.

QVONIAM vero incidimus in literarum notas, & cunctarum rationes reddere difficillimum, & inexhausti laboris opus est, & quod fortasse fastidium potius quam delectationem vllam sit allaturum, πεντάλφα inter has minime præteribimus, ex qua præter
B delectationem, vsum etiam & vtilitatem aliquã percepturi sumus. Signum id ex alpha quinque numero complicitum: lineis enim à pentagoni recti punctis alternatim ductis ea prosilit figura, de qua multa scitu digna minime sunt dissimulanda. Antiochum ferunt cognomento Soterem, antiquum illum à quo reliqui Syriæ Reges Antiochi mox dicti, cum aduersus Galatas acie decertaturus esset, per nocturnam imaginem videre visum adstitisse sibi Alexãdrum, qui mandaret, vt militibus tesseram daret ὑγιαίνειν, cuius dicti hieroglyphicum olim iam adinuentum erat triplex triangulus inter se complicitus, ex quinq; paribus lineis sese inuicem in puncto contingentibus: quo nõ cunctanter à se facto, pentagrammoq; huiusmodi tum in vexillis imposito, tum & singulis, & reliquis militaribus indumentis superaddito assutoq;, admirabilem mox est à Ga-
C latis victoriã consecutus. Antiochi porro numus argenteus passim habetur, istius rei memoria sempiterna, in quo nota ea impressa est, additis singulis per angulorũ interualla literis Υ Γ Ε Ι Α, in eum quẽ hic vides modũ. In militia vero Imperatorũ, qui præcipue Byzanti claruerũt, ordo qui sub illustri viro Magistro peditũ merebat propugnatores nomine, cæruleã præferebant parmam, cuius margo purpureus erat, viridis autẽ vmbilicus intra πεντάλφα huiusmodi contentus, quicquid aũt erat spatij reliquũ inter vmbilicum & lineas quæ pentalpha illud describebant, purpureo erat colore illitũ. Merito autẽ propugnatorum iis nomen datum, quorũ opera salus exercitui cõparabatur. Sed quoniã hæc parum forte suauia videantur, multa huiusmodi præterire consiliũ fuit: tum etiam, quia nõ æquũ erat virũ grauiorib. deditũ rebus exilib. his legendis occupare. Sed illud minime dissimulare possum, posse nos in veræ salutis signifi-

Idẽ Agrippa de occulta Philosophia libr. I. & infra & 60.

Antiochi Soteris numus. Id est, sanitas.

D catum accipere quinq; CHRISTI vulnera, pectoris vnum, manuum duo, totidem pedum, quę in propatulo posita pentalpha ipsum cõmode constituunt: patefactis enim manibus, quæ deorsum à lateribus porrigũtur, pedibusq; ipsis modicum diuaricatis, puncta æquidistantia quatuor assignantur, quintum vero in ipso pectore costas inter: à quibus punctis lineæ quinq; numero æquales omnes, quæ altera alterius punctis se contingant, πεντάγραμμον faciunt, duæ quippe à pectore ad vtrumque pedem, duæ alteræ in chiasmi ferè modum decussatæ à dextera manu ad pedem læuum, atque à læua ad dexteram quinta ab alterutra manu ad alteram. Neque πάρεργον id fuerit, si quæ de salutatione

Lucianus collegit, saluti subiecerimus χαίρειν ait ille, hoc est, *Gaudere*, antiquam fuisse salutationem, A
cuius exempla complura ponit. Platoni demum visam esse amicabilem hanc compellationem in εὖ πράττειν, quod bene agere est, conuertere: vnde noster Horatius vtrumque complexus morem, epistolam ad Celsum ita exorditur:

Hor. Epist. 8. lib. 1.

Celso gaudere, & bene rem gerere Albinouano,
Musa rogata refer.

Verum Archytas Pythagoram secutus, vna cum plerisque eiusdem sectæ χαίρειν atque εὖ πράττειν repudiatis, ὑγιαίνειν induxere, quod mox alter alteri scribentes vsurparunt. Latini horum sententiam approbantes, SALVTEM, vt apud Tullium & alios frequentissimum, perscripsere. Existimarunt vero sapientissimi viri, compellationem huiusmodi & animæ & corpori esse maxime congruentem, & simul omnia intra se mortalium bona complecti. Quinetiam Epicurum ferunt, qui voluptatem maxime omnium adamauit, in quibusdam doctis admodum epistolis non χαίρειν, sed ὑγιαίνειν, præscripsisse.

B

INFINITVM. Cap. XXXIII.

Nullam habere experientiã. Nam πειράω. hoc est. experior, πεῖρας, ατος, finis, & περατόω, finio. termino.

SED vt iam ad priores illas vocales redeamus, earundem literarum numerus infinitum significat; si quem sequimur codicem fidelis est, quod alij vulgata exemplaria secuti. Rudem, alij inexpertum traduxere, quod ἄπειρον apud Horum habetur. Neq; sum nescius ἄπειρον dici posse παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πεῖραν: verum iisdem authoribus etymologicis dicitur etiam παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πέρας, quod finẽ aut terminum non habeat. Hori vero authoritate dicunt ἄπειρον significare tunicam, quæ non habeat exitum, eoque significato Sophoclem in Polyxena dixisse.

Χιτών σ' ἄπειρος ἐνδυτήριος κακῶν.
Multorum amictus tunica te exitu carens.

subintelligendum, perdet. Et apud Euripidem in Oreste:

Ἡ πόσιν ἀπείρῳ περιβαλοῦσ' ὑφάσματι,
Texto maritum impermeabili induens.

Est & alia ratio cur hic infinitum significare locutionem eam contendamus, quam ex ipsius numeri C
ratione desumimus, quem Pythagoras immobilem dixit, suaq; firmitate solidum, adeoq; plenum, vt quod infinitum in rebus est, ipse comprehendat. Sedenim super hoc loco suo in numerorum hieroglyphicis locupletius.

PRINCIPIVM ET FINIS. Cap. XXXIV.

Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ Ω. Apocal. ca. 1. ἀρχὴ καὶ τέλος. principium & finis.

ET ne ab infinitate hac discedamus, quæ germana est æternitati, minime prætereundum videtur, quod hieroglyphicum primæ huius apud omnes literæ significatum, quod in Diuinis habetur literis, principium exprimit, veluti Ω apud Græcos vltima, finis est indicium: vnde illud iam omnibus cognitum: *Ego sum* A *&* Ω. Apostolus autem Epistola quam ad Ephesios scribit, Deum proposuisse dicit in semetipso, ad dispensationem adimpletionis temporum, ad caput, id est, ad initium reciprocare vniuersa in Christo, quæ sunt super cœlos, & super terras in ipso. Et duas Græciæ literas, primam scilicet & vltimam, sibi induit Dominus, initij & finis concurrentium in se figuras, vti quemadmodum A ad Ω replicatur, ita ostenderet in se esse, & initij decursum ad finem, & finis recursum ad D
initium, vt omnis dispositio in Ω desinens, per quem cœpta sunt, per verbum scilicet Dei, quia caro factum est: proinde definat quemadmodum & cœpit, & à Deo in Christo omnia reuocarẽtur ad initium. Repetuntur hæc à Tertulliano lib. de Monogamia, vbi secundas impugnat nuptias. Apud Hebræos, quorum tam multa cum Ægyptiis communia sunt, magna est significationum sylua, singulis in literarum characteribus: sedenim hæc, quia latissime apud Cabalistas explicantur, ne actum agerem, præterire consilium fuit: ea siquidem nos tractanda desumpsimus, quæ per rerum figuras, non per literas scribi consueuerunt.

FATVM

FATVM. Cap. XXXIV.

ADDVNT & Fatum, siue Parcas, per eandem vocalium designationem intelligi: non tam ob Planetas septem, qui Fatorum ministri sunt, vt latius in Stella disseruimus, quam ob id, quod imago Dei habetur Septenarius, dux idem & princeps vniuersorum, immobilis, indomitus, omnium victor, gubernator omnium: de quo plura eo loco habentur, vbi de numerorũ significationibus ordine suo disputatum est.

DE LIBRO. Cap. XXXV.

A LITERIS ad librum transire ipsa rei natura compellit: literæ siquidem locutiones adstruunt, locutiones orationem, librum oratio.

ANTIQVITAS. Cap. XXXVI.

B DESCRIPTA folia, codicilli vel liber quomodocumque compaginatus obsignatusue antiquitatis hieroglyphicum esse perhibetur. In manuscriptis enim Hori codicibus παλαιότητα δηλοῖ, legitur, non παλαιὸν τατον. Folia quidem codicillique propterea quod antiquorum mos fuit in foliis, & quarundam arborum corticibus scribere, vnde & Codicis & Libri cognomenta permansere. Et apud Maronem Æneas orat, ne Sybilla foliis mandet nomina: *Æne. lib. 6.*

Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Ideo vero obsignatus liber, vt superius, quod in eo vel veteres sapientum disciplinæ, vel res gestæ, longæ posteritatis memoriæ commendentur, atque ita liber, vt diceret Horat. *Longum scriptori prorogat æuum*. Stesichori Poetæ statuam senilem, incuruam, cum libro, temporibus suis fuisse in Sicilia tradit Tullius in Verrinis. Et nos Romæ apud Raphaelem Vrbinatem marmoream Philemonis statuam validæ senectutis vidimus, qui vna manu volumen replicatum continebat, alteram ad mercedem operis passam porrigebat: de cuius auaritia in scriptis suis vænundandis alibi meminimus. Sed quoniam de literis sermo fuit, quæ Musicam significant, Musica vero tam animi quam morum concordiam & concinnitatem ostendit, vt in Lyra commonstrauimus, succurrit mihi quam memorabile sit commentum illud Athenodori Philosophi, qui Augustum Octauianum docuit Philosophiam. Nam cum videret hunc ad iracundiam facile commoueri, ne asperum aliquid statueret, ex quo postea pœnitentia subsecutura esset, eum monuit, vt vbi irasci cœpisset, quatuor & viginti illas Græcas literas memoria recenseret, vt illa concitatio, quæ momentanea est ac breuis (vt Horatius ait) furor, alio traducta parui temporis interiectu languesceret: quod & alij Augustum imitati non sine fruge factitarunt. Saluete igitur literæ vere sacræ, vere cœleste donum beneficio summo mortalibus elargitum: siue vos Musicam, siue concordiam, siue animi concitatioris impetum componatis. At quanta mox in dictionibus, quanta in orationibus virtus, si pura ipsa, nuda, simplicia, & inania propemodum elementa tantum habent virium, vt soni, quem singulæ reddunt, commemoratione saltem, à perperam factis incœptisque abstinere compellant? *Liber obsignatus.* *De arte poetica.* C *Athenodori cõmentum.* *Epistola ad Max. Lollium 2. Ira furor breuis est.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER XLVIII.

DE IIS QVÆ PER INCVDEM, MALLEVM, ARATRVM, FLAGELLVM, FRÆNVM, LAQVEVM, Catenas, Iuga & Vncum significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISS. ARNOLDVM ARLENIVM.

ON sum nescius, Arnolde eruditissime, vbi commentarii huius tibi dedicati titulum inspexeris, animo te concitatiore ac subirato forsitan dicturum esse, quorsum mihi incudes has & malleos aratra, flagella fræna, laqueos, catenas, iuga, & odiosum vbique nomen Vncum, id genus proposueris: an ego veluti Vulcanus alter fabrilem facere iubeor? an alia quæris vincula mihi superiniicere, quam quibus opprimor, tot Aegyptiorum nugis, vt recta & castigata prodire possint, procurandis? Tolle, tolle ista, & exquire aliquid, & excude quod me deceat, vel vnde optatissimum mihi possim otium comparare. Responsurus sum, Bona verba, quæso Arnolde mi, nullum hinc tibi bellum intentatur, nullum paratur incommodum: mea hæc instrumenta sunt eius generis, vt vel sedens, vel stratus, nullo labore singula possis attrectare: quod si quid in his laboris desumendum fuerat, id à me iam exhaustum tibi persuadeas. Memineris tantum Pierium tui memorem esse, nihilque cogitasse, quod tibi vel molestum, vel iniucundum accideret, aut minime liberale: voluisse vero in hac commentariorum suorum diuisione, te sibi vnanimi amicitia necessarium: in adoptionem ad rerum suarum participationem admittere, herciscundæ familiæ iure. Quod vero instrumenti tibi euenisset, ne vlla hæredum cauillatione auferri posset, donationis etiã nomine censeri: sed quæ simplex donatio sit, nulla Homerici carminis additione facta.

δὴ τότε μοιχάγρειντι φέρειν πρὸς δώματα.

Sed hæc plus nimio, cum amicitiæ nostræ simplicitas omnia boni consulere debeat, nullaque indigeat ratiocinatione, quicquid dictum factumque sit. Quid vero sibi velint instrumenta tot, facile disces ex eorum vnoquoque, quod in manum sumpseris.

DE INCVDE. CAP. I.

INTER instrumenta primum non iniuria locum occupant Incus & Malleus, quorum quidem opera ea fiunt instrumenta, quæ faciundis reliquis ministerium præbent. Ab Incude igitur prius exordiamur.

DVRANDVM. CAP. II.

IVNIORVM inuentum esse putaram olim, vt ad casuum damna ferendo vindicanda, Incudẽ quis proponeret: sed posteaquam in Græcum distichon incidi, lucul ẽtum quidem, sed incerti authoris, figmentum hoc antiquum quid sapere perspexi. Est id huiusmodi:

ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους, — *Strepitus nec incus maxima horrescit, neque*
κ᾽ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἕλκουσαν βίαν. — *Mens firma quaqua traxeris violentiam.*

ἄκμων sic dicta quasi ἀκάματος, quæ nullis ictibus fatigetur.

Incus igitur hieroglyphicum fortissimi ponatur animi, siue pro præcepto, quo in aduersis durandum admoneamur, neque vllis procellarum sæuientium tempestatibus moueamur, sed contra Fortunæ quantumlibet iniuriosæ ictus enitamur, ne vllus labefactandi locus illi relinquatur. Neque aspernatus est Cicero hieroglyphicam huiusmodi similitudinem lib. de Orat. secundo, vbi dicit, *Assiduis vno opere eandem incudem diem noctemque tundentibus*, de iis qui *perstante*, vt Lucretius ait, *labore*, vincunt, quod designarunt facere.

A TERRA ET AQVA. Cap. III.

SED quæsierit hic forte aliquis, quid sibi voluerit Homerus per incudes duas, quas Iupiter se Iunonis pedib. appendisse dicit, quam prius aureo funiculo suspenderat. Atqui fabularum vbiq; aerem per Iunonem intelligimus, Funiculus autem aureus æthram stellarum globis conspicuam ostendit. Incudes vero duæ terram & aquam, inter quæ Iuno ipsa suspensa configitur. Hinc Fulgentius ex authoritate Theopompi in Cypriaco carmine, & ex Hellanico ἐν τῇ τοῦ Διὸς φιλολογίᾳ, Iunonem ait ab Ioue vinctam catenis aureis, & incudibus ferreis degrauatam, quamuis praue quidam deprauatam legunt; sed longe fœdius interpretantur, dum exponunt Deuirginatam: & quod magis
B rideas (animaduerte hominis phrasim & impudentiam) depudicatam, imminutam, incudibus, veluti stragulis & lecto geniali præpositis, ob nimij tendoris & libidinis impatientiam (sic ille stolidus insanit, & enormia longe magis sibi confingit super Angelis.) Nec tamen me præterit, alicubi legi Angelos quosdam deprauari, & compedibus coerceri: sed ibi deprauari non significat depudicari, vt stupor iste putat, sed gratia lumineque Dei priuari. Homeri autem carmina, vnde hęc à Theopompo & Hellanico desumpta sunt, habentur Iliad. *o*.

ἦ οὐ μέμνῃ ὅτι κρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
ἄκμονας ἧκα δύο, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα,
χρύσεον ἄρρηκτον, σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι
ἐκκρέμω, ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον, λῦσαι δ' οὐκ ἐδύναντο.

Non memor es cum te de summo pensilem Olympo
Demisi, vtq; pedes geminas graue pondus ad imos
Appendi incudes, manibusque tenacia vincla
C *Ex auro inieci: aeris tu in nubibus alte*
Pendebas, fremuere Dij per ahenea cœli
Templa indignantes, neque te dissoluere quisquam Eualuit.

Incudes duæ Iunonis pedib. appensæ, quid. Vide Macrob. in som. Scip. lib. 14. & infra lib. 59.

DE MALLEO. Cap. IV.

INCVDI Malleus, vt diximus, non indecenter adiungitur: de quo quidem apud Ægyptios nihil habetur, apud Diuinarum literarum authores multa reperiuntur.

MALORVM IRRITAMENTVM. Cap. V.

VIDETVR vero Malleus pro malorũ irritamento accipi, arma siquidẽ, pugiones, cuspides, & cultros malleus excudit, vnde mala tot in mortales oboriuntur. Eo etiam fiunt tubæ ductiles, per quarum clangorem animemur in bellum. Eo franguntur opera, & quæ solida sunt
D conteruntur. Quare nonnulli Diuinarum literarum interpretes Zabulum per mallei figuram intelligunt, à quo malæ omnes procedunt cogitationes, prauaque consilia, & bonorum operum perturbationes. Hunc malleum ἱερογλυφικῶς vniuersæ terrę confractum contritumque intelligit Hieremias aduentu Christi, subindeque confringi quotiescunque prauis posthabitis operibus, ad rectam viuendi rationem conuertimur. Vnde ait Apostolus: *Deus autem conterat Satanam sub pedibus vestris quam ocyssime.* Sed super hoc plura legas homilia tertia in Hieremiam apud Adamantium. Zabuli vero

Hic potuit adiici illud Origenis Theologi in Hieremiã, Inter malleũ & incudem, de iis, ait ille, qui anxietatib. & ingentib. malis premuntur. Malleus figura Zabuli.

nomen, quo Theologi veteres plurimum vtuntur, idem est quod Diabolus, vti Zacynthus per resolutionem Diacynthus. Theocritus, καλὰ πόλις ἁ διάκυνθος, quod & alibi notauimus. A

DE SISTRO. CAP. VI.

Æneid. lib. 8.

SISTRVM in Cleopatræ manu Virgilius statuit. Idem in Isidis sacerdotumque & Regum aliorum manibus spectatur, mysticum quidem instrumentum, sed quo crepitum admodum sonorum prociebant, de quo apud Maronem legas:

Regina in mediis patrio vocat agmina sistro.

Interpretes quidem situlam & sistrum Niliaci accessus & recessus hieroglyphica fuisse dicunt. Sedenim necesse est hoc altius atque diffusius explicare.

RERVM VICISSITVDO. CAP. VII.

Eleganter eius forma, erat autem rusticū instrumentū, cornu recuruū, quo Ægyptii in Isidis sacris vsi, argutū & sonorum, dū percutitur.

Sistri forma ex Plutarch.

SISTRVM itaque, cuius vsus totus erat in motu, eam rerum vicissitudinem, quam iuniores Alterationem vocant, continuumque formandi deformandique motum indicabat: nam eius quassatio assiduum rerum motum ostendebat. B Cæterum quia quæri solitum à plerisque, sistri species quænam esset, pro re fecerim, si priusquam partium eius significata tractare aggrediamur, formam instrumenti eius à Plutarcho traditam descripsero. Erat sistri species orbicularis, & æque caua, in cuius circumferentia mobilia quatuor veluti tintinnabula appendebantur. Portio siquidem ea, quæ generationi corruptionique obnoxia est, lunari subiicitur globo, infra quem omnia commutantur, alternantque vices variabilis æui: quippe quæ sint ex elementis quatuor, igne, terra, aqua, & aer conflata, & in hanc vel illam speciem conformata. In apside vero, summo verticis loco, felem effingebant, quæ faciem humanam haberet: infra vero sub mortalibus illis orbiculis, hinc Isidis, inde Nephthyos effigiem: quibus quidem figuris ortum & obitum indicabant, cuiusmodi sunt elementorum quas vocant alterationes & motus. Quid vero sibi felis vellet, suo commentario dictum, vt scilicet Lunæ symbolum esset: quod animal id temperaturam cum Luna perquam similem habeat, siue coloris varietatem, siue astum, siue nocturnam potius quam diurnam exercitationem, siue procacem admodum salacitatem consideremus. Quid vero illud quod aiunt felem vnum primo partu XXIX. edere, C secundo duos, ac singulis ita vicibus vsque ad septenos vnum addere, vt tot denique tota vita pariat natos, quot in Luna dies connumerantur? Iam vero pupillarum incrementa decrementaque pari cum Luna consensu omnibus innotescunt. Humana vero facies nihil aliud sibi volebat, ait Plutarchus, nisi vt intelligeremus animal id peritiam & rationem mutationum, quæ lunari globo accidunt, habere, quando vni homini per rationem intelligere datum est.

DE TRIDENTE. CAP. VIII.

EX sistri figura igitur elementarem omnem plagam intelligimus: ex incude, terram & mare. Si vero quis mare tantum hieroglyphice signare voluerit, habebit ex numis vnde figuram sibi desumat.

MARE. CAP. IX. D

Sed & pro tridente eius dentata [illegible] aut tripliciaquarum gustu. Nat. Com. in Neptuno.

IN promptu siquidem est tridens, qui in Neptuni manu positus, symbolum, vti Plutarchus ait, erat tertiæ regionis ab igne: qua de causa ita & Amphitriten & Tritonas appellant. In numis sane passim pro symbolo Maris ponitur, vt multis est locis cernere.

TROEZENII. CAP. X.

ALIQVOT vero numi tridentis nota signati, Trœzeniorum indicant rempublicam. Siquidem cum illi Neptunum religiosissime colerent, hieroglyphicum tridentis in numis cultus sui testimonium imprimebant, autor Plutarchus idem. Et ποσειδωνιάς aliquando Trœzen ipsa dicta, hoc est, Neptunia, vt apud Stephanum habetur: tametsi ea sit olim aliis atque aliis nominibus appellata,

A lata, quippe nunc Aphrodisias, nunc Soroniam, nunc Apollonias, & Anthanis. Peloponnesiacam autem hic intelligo: nam alia est omnino Trœzen iuxta Massiliam, quæ pertinet ad Italiam, à qua prouincia etiam ipsa Trœzenis olim nuncupata. Sed, vt ad priorem reuertamur, Pausanias Palladem & Neptunum de regione ea certamen iniisse tradit: pugnam Iouis sententia diremptam, qui regionem communem vtriq; eorum esse sanxerit: eaq; de causa Palladem apud ipsos πολιάδα καὶ σθενιάδα nuncupatam, Neptunum vero βασιλέα, esseq; in eorum numis vna parte tridentem, in altera autem Palladis ipsius caput.

MANTINEA. Cap. XI.

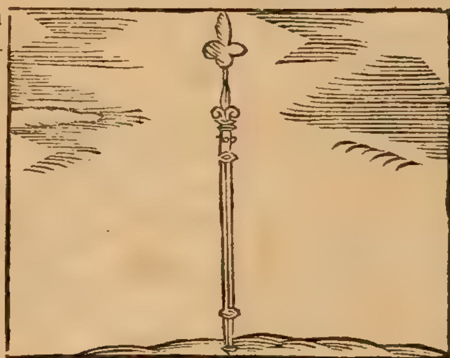
IN Mantineensium etiam scutis tridens signatus erat, quare eius vrbis ciuis per gestamen id cognoscebatur, vt est apud Pindarum.

LEGIO VIGESIMA. Cap. XII.

B SPECTARE est Brixiæ antiquo in monumento tridentem in insignium quorundam militarium medio positum, in candelabri quodammodo speciem figuratum, supra quem literæ sunt. LEG. XX. Inscriptio est, quæ Lucium Antonium Fa. Quadratum in torquibus & armilius à Tito Cæsare bis donatum indicet.

DE ARATRO. Cap. XIII.

SCEPTRVM REGIVM.

TANTA fuit olim agriculturæ reuerentia, tantusq; honos illi semper habitus, vt veteres sceptra Regia in Aratri formam effigiarent, quo & ipsi quoq; Sacerdotes perinde ac Reges vtebantur.

DEMOLITIO. Cap. XIV.

C CIRCVMDVCENDI vero aratri obseruatio non in condendis tantum vrbibus reperitur, verum etiam in euertendis delendisque. Quare illud apud Modestinũ Digest. lib. VII. tit. *Quibus modis, &c.* obseruandum, *Aratro in ciuitatem inducto, ciuitas esse desinit*, vt passa est Carthago. Eoq; spectat Horatianum illud primo Carminum:

Imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.

Et secunda Philippica M. Tullius: *Vt vexillum videres, & aratrum circumduceres, cuius quidem vomere portam Capuæ penè perstrinxisti.*

AGRICVLTVRA. Cap. XV.

D NIMIRVM etiam est aratrum agriculturæ frumentarijque prouentus, signum, vt in numo argenteo cernere est, cuius inscriptio est ab occipitio, SCIPIO IMP. cuius caput Elephantino est insigne capite, quod dubio procul Africanum signat: inferne aratrum pulcherrimè factũ. Ante faciẽ spica, inde literæ, Q. METELLVS. Ab altera facie sigillum nudum, cuius dextera innititur femori, læna supra magnam spicam toto brachio exporrigitur: literæ hinc, REG. F. inde, EPIVS. De frumentaria vero Africæ feracitate alibi sæpe dictum. Quod vero Prophetæ olim dixerunt, *Ex Sion procedet lex, & verbum Domini de Hierusalem, corrigetq; vim magnam populorum, vt concidant gladios suos in aratra, frameas suas in falces*, Irenæus lib. in Valentinum quarto, pacificum Christi dogma præmonstrasse tradit. Christiana igitur institutio ad pacem, ad concordiam, ad vnanimitatem comparata est. At quo nos decidimus? quæ nobis tẽpora destinata sunt? quibus quæ plurima tam publice quam priuatim Christianis accidant mala, non aliunde sint, quam & ipsis Christianis.

Scipionis Africani numus.
Pacis omine enim Christus salutat suos, nihil illis prater pacẽ donat & relinquit: eam Christo nato canũt Angeli.
Aratrũ in sacris quid.

A

DE FLAGELLO.

AVGVSTVS MENSIS. Cap. XVI.

IVNIORVM inuentum est, per flagella duo frumentaria in transuersum alterius alterum posita, Augustum mensem indicare, quod eo potissimum tempore tritura peragatur, inter messem scilicet & vindemiam, nisi hoc fiat, agricolis vix quod agant, habentibus. Sed enim cum non eadem sit regionibus omnibus triturandi ratio, hieroglyphicum hoc ijs tantum inseruiet, quibus id instrumenti vsui est.

IMPERIVM. Cap. XVII.

ID receptius apud veteres est, vt per flagellum imperium significetur, quod sæpe in Consularibus numis cusum obserues. Quinetiam in coniecturali disciplina nihil ab hoc diuersum notat, quod vel ipsius M. Tullij Ciceronis somnio satis innotuit, cum is C. Cæsarem in Capitolium prosecutus, Augusto viso affirmauit ipsum esse, cuius imago sibi secundum quietem obseruata, cœlitus aurea catena demissa, cui Iupiter flagellum obtulisset. B

Plutarchus in Cicer. vita, & Suet. in Augusto cap. 94.

TOLERANTIA. Cap. XVIII.

EST & tolerantiæ symbolum per se manifestum satis flagellum ipsum, quo vno signo Laconum patientia verberibus tolerandis assueta, clara & illustris habebatur. De qua Tertullianus: *Certe Laconum flagella, sub oculis etiam hortantium propinquorum acerbata, tantum honorem tolerantiæ domui conferunt, quantum sanguinis fuderint.*

DE FRÆNO.

REX. Cap. XIX.

AB officio vero gubernandi regendique, habenæ quoque in Regis significatum veniunt. Hinc frænum nonnulli in fortunæ manu statuunt. Hinc plerisque locis eadem clauum tenet nauigij gubernaculum. Sed habenas tenere, pro regere, passim apud autores vsurpatum. Quia vero funem ex corio primum fuisse constat, vt naues apud Homerum στρεπτοῖσι βοεῦσι ligantur, funes interdum habenas vocitari comperias. Et nostri Bellunenses, toto agro, validissimos funes ex crudo corio in ligulas longas secto, in tricasq; mox arcte complicato conficiunt, quos etiam rusticorum vulgus funes appellitat. Quin & Virgil. vetustatis amator dixit, *classiq; immittit habenas*, cum funes intelligeret velo regendo aptos, vt Cælius Vrbanus antiquus Grammaticus interpretatur. Quamquam eruditissimi nostro tempore sint, qui eo loco habenas metaphoricè pro clauo positas arbitrentur. C

Et laxare habenas, pro sistere vim dominandi, & Μὴ ἅπτεσθαι ἡνίων παιδίον ἄπειρον ὄν, Imperitus non tractet habenas, id est regimen. Æneid. li. 5.

TEMPERANTIA. Cap. XX.

EADEM porro ratione qua clauus in naui moderationem significat, frænum tum moderationem, tum quam Theologi nostri temperantiam appellant, significare dicunt. Nam quod temo nauibus, in Equis frænum est. Iocatur in hanc sententiam Plautus, Rudente, nauem pro Equo intelligens, vbi Sacerdos ad puellas eiectas ait: *Nempe Equo ligneo per vndas cæruleas estis vecte.* Camus & frænum idem sunt, quamuis camus ad inflectendam ceruicem comparatur, frænum ad oris, ac perinde totius corporis regimen. Horum significatum est, malarum incitationum coercitio, vt exponunt Theologi eo loco, *In camo & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Dicitur autem κάμος ab inflexione παρὰ τὸ κάμπτω, quod domare est. Huiusmodi enim fræni genere desultores vtuntur ad pullorum ceruices intactas edomandas. Nemeseos porro signum ab antiquis celebratum, insigne cubiti mensura manu prætenta, neque non fræno, in hunc scilicet modum: D

Hinc Philostr. in Antæo [illegible] frænum [illegible], pro moderatu [illegible]. Camus & frenum. Psalmo. 32.

Ἡ Νέμεσις παραλέγει τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.

De

A Dequa ita nos:

Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frenum:
Illa, modum serua, hæc admonet, os cohibe.

DE TVRBINE PVERILI. Cap. XXI.

HABENARVM mentio turbinem in memoriam attraxit quia turbinis concitatio ab habena est. De hoc autem Græci Latiniq; potius quam Ægyptij, quantum inuestigare potui, meminerunt. Quoniam vero clari admodum viri similitudinem à rhombo, qui turben est, desumpsere, quid in eo lateat hieroglyphicum, exponere visum est operæpretium.

VEHEMENS MENTIS AGITATIO. Cap. XXII.

EST autem rhombus, vt hinc exordiamur, lignum buxeum, vel ex solidiore aliqua arbore tornatum, plana lataque primum basi, cono sensim in angustum abeunte cuius apex clauo armatur ferreo. Vsus eius in puerilibus ludis cum antiquissimus fuerit, Florentini, apud quos plurimum exercetur, eum vulgo *Palaon* appellant, vocabulo ipso vetustatem indicante. Implicatur is à cuspide prælongo loro, atque ita ludo puerili, quanta vi fieri potest excussus, basi superne cuspide inferne versa solo alliditur: dum vero ab intorto se loro explicat, in rapidissimam concitatur vertiginem, atque ita volubiliter rotatus, spatijs ampliter curuatis hac illac fertur: pueri superinstantes flagello illum exagitant, acrique intorta plaga impetum vehementiorem adijciunt: Turben hic à Tibullo, à Marone autem turbo, vt Sosipater Charisius obseruauit, dicitur. Ob eam igitur concitatissimam vertiginem agitationemque, Poëtæ mentis volubilitatem, quæ nullo possit loco consistere, rationeve separari, quod plurimum in furore accidit, expressere. Atq; ita Tibullus amatorio furore exagitatus, de se dicit:

Rhombus quid. *Galli, vne pirouete, vne trompe.*

B

Namq; agor vt per plana citus solet verbere turbo,
Quem celer assueta versat ab arte puer.

Ludum hunc Maro dilucidius pinxit, vbi correptam furijs Amatam Reginam nusquam consistere *Æneid. li. 7.*
C posse, ita luculenter ostendit, vt versus hi, vel decies repetiti, nullius vmquam tædio recitentur:

Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent: ille actus habena
Curuatis fertur spatiis, super inscia turba
Impubesq; manus mirata volubile buxum
Dant animos plagæ. Non cursu segnior illo
Per medias vrbes agitur, populosq; feroces.

Quoniam vero inter furoris species quinque à Platone memoratas, amatorius locum obtinet, rhombum Magi alliciendis amatoribus aptum veneficijs abhibuere: de quo apud Theocritum, Pharmaceutria.

DE COLV ET FVSO. Cap. XXIII.

D NEQVE quidem in mystico hoc scribendi genere contemnendæ sunt colus & fusus, cum ex ijs antiquissima quædam referantur significata.

FATVM. Cap. XXIV.

PER colum autem & fusum significari fatum, longe manifestius est, quam vlla debeat commentatione vlterius explicari: plena siquidem sunt Poëtarum volumina, fatum ipsum per stamina, per fusum, per colum, per fila vbique significantium. Tres vero Parcas illas huius negotij arbitras, qua de causa vetustas finxerit, Platonem latissime interpretatum alibi diximus. Tres autem illas esse, quarum vna colum sustineat altera neat, tertia adactis in fila forficibus modo hæc, modo illa occet: ita rebus quotquot in mundo sunt, ortum, auctum, interitum esse proprium, ignorare nemi-nem

Plato li. 12. de Repub. *Parcarum pictura.*

Vulgatus est hic versus: Clotho tenet stamen, Lachesis trahit, Atropos occat.

nem crediderim. Si vero tabulæ huius seriem quis delineari sibi cupierit, ita picturam digeramus, A
vt Clotho vestem induta versicolorē, cum corona septem stellis insignita colum teneat ingentem admodum. Lachesis veste passim stellata in signis, in pendentium magno numero fusorum fila immissis, modo hunc, modo illum torquere videatur, vtraq; palma ad torturam composita. Atropos atrata insultet filis forfice detruncandis. Fusi solo passim iaceant, alij modico, alij plurimo obuoluti stamine. Fila varijs sint picta coloribus. Minime vero dissimulanda sunt, quæ filo super ex Diuinis literis tradit Hesychius: subtegmen quidem mortalium intentionem indicare, stamen vero Dei nutum, vtpote firmius, eaq; gratia quæ stabilis atq; incommutabilis in nobis permanet, quæ nostræ intentionis subtegmen admittit, vt boni operis indumentum contexatur.

NVPTIÆ. Cap. XXV.

Colus & fusus nouę nuptis dantur, & quare.

Bellunensiū mos in omnibus nouarum nuptarum.

QVod vero colus & fusus nouam nuptam indicet, aliquis forte dubitarit. Sciendū autem id inde sumptum boni ominis causa, quod C. Cæciliæ, quo alio nomine Tanaquil Tarquinij Prisci vxor fuit, lana cum colu & fuso in templo M. Anci diutissime adseruata perdurarit, cuius rei mentionem facit Varro. Et quoniam res Tanaquili feliciter cessit, institutum vt nubētes virgines comitaretur colus compta, & fusus cum stamine. Hinc gratulari libet antiquitati patriæ meæ: vbi toto territorio adhuc huiusmodi obseruatur, vt postero die quo noua nupta traducta fuerit, mane præsto sint domestici coniunctiores B
sponso, cum colu & fuso, quos nouæ nuptæ offerant, armaq; alia quibus opus aliquod domesticū fieri soleat: quamquam vulgus interpretatur id ea de causa fieri, quasi subinnuere velint, hesternum quidem diem & genialem & festum fuisse, postero autem ad otia iam muliebria redeundum. Nam & alibi de olla meminimus, quam noua nupta postero à nuptijs die iubebatur à socru petere, quam illa peracerbe conuicijs etiam superadditis abnegaret. Sed enim tam C
peruulgatus de colo fusoq; mos antiquitatem illam sapere mihi videtur.

PAVLATIM QVID EFFECTVM. Cap. XXVI.

SEPARATIM autem per fusum glomo obuolutum, sunt qui paulatim quid effectum intelligant, quod apud veteres nusquam inueni. Nam fila ipsa dum nentur, paulatim coëunt, sensimq; torquentur, & ex molli vellere linove per patientissimam contationem in eam soliditatem ac firmitudinem, quæ operibus faciendis apta sit & idonea, coalescunt.

MORS. Cap. XXVII.

An quod Iouis & Themidis filiæ perhibentur. λογχάνω, sortior, quia omnium sortes moderatur: Atropos qui mutari aut verti nequit: Clotho, quod omnia coordinet.

AT colus atq; pensa tātum, staminibus abruptis, mortis habere significationem tradunt, vulgata quam citauimus Parcarum fabula, quarum munus esse diximus, suum vnicuiq; rei finem præscribere: inde etiam ficto nomine, quod, vbi fatalis aduenerit dies, nemini parcant. De D
vi autem earum, quam ἀμετάστροφον esse dicit Plato, nos inconuertibilem dicere possumus, quoq; pacto non circa stabilem corporis sanitatem tantum, verum etiam ad animos in legum cultum & obseruantiam inducendos munus exerceant suum, quin legibus & sanctionibus firmam præstent incolumitatem, duodecimo Legum libro circa finem Plato disserit, ibidemq; interpretes de fixarum stellarum orbe multa. Lachesin quippe firmamentum esse (vt superiorem fabulam apertius interpretemur)

A temur) in cuius stellis vires sortesque inferiorum omnium contineantur. Clotho vero Planetarum cœtum, in euoluendis rerum sortibus firmamento subministrantem. Atropon deniq; Saturnum, qui stabilitate sua eductas in effectum sortes immutabiliter confirmet: quæ quoniam late apud eos disputantur, à me nunc prætereuntur.

κλώθω, neo, glomero, filum scilicet μίτον.

DE LAQVEO. Cap. XXVIII.

HÆC vero Parcarum lina in opus deducta, laqueum neuerunt, artificiq; astu composuerunt: de quo dicere non fuerit importunum.

AMOR. Cap. XXIX.

LAQVEVS vel vinculum, nunc rete, nunc decipula quælibet, amorem hieroglyphicè significat, quippe qui artibus his homines conuenetur, taciteque aggressus incautos in insidias trahat. Addunt etiam nonnulli hamum, de quo loco suo dictum. Quod ad laqueum facit, aliqua spe proposi- B ta voluptatis ita decipimur, veluti feras quoque, apposita esca, spe boni, capere moris est. Neminem enim facilius decipias, & arbitrio colligaris tuo, quam amantem: vnde etiam vinculum, & vinciendi, & captiuum reddendi, significatum habet.

VENVS. Cap. XXX.

IPSI vero Veneri amoris genitrici à vinculo nomen inditum: siquidem à viere, quod ligare est, dictam ait Varro. Quod vero apud Lacedæmonios Venus cognomento Μορφώ, pedicis circa pedes obuolutis ostendebatur: nam Tyndarum ferunt coniecisse Venerem in vincula, quo filiarum opprobria, quæ impulsu eius acciderant, vlcisceretur. Sed enim Pausanias figmentum hoc à vulgi fabula summouet, remque eruditius hieroglyphicè interpretatus, ea specie significari tradit, quod debeant mulieres erga viros suos in fide firmiter & constanter permanere. Nostri in vniuersum castitatem & sobrietatem ita comparandam monuere, si tali vtamur hieroglyphico, dum aiunt:

Cum Calyptra.

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum.

C

DIANA. Cap. XXXI.

APVD eosdem Lacedæmonios, Dianæ simulachrum, quod Iphigenia & Orestes ex Taurica regione detulerunt, vitice colligatum colebatur, nempe quod eam auferentes viticem fasciculo obuolutam occultauerint. Huic quondam homines sorte ductos immolabant, quod sacrificij genus Lycurgus in Epheborum flagra commutauit, simul vt aram Dianæ, quod ipsa oraculo sibi deposcere visa erat, humano sanguine conspergeret, simul vt plagarum contemptu fortiorem redderet iuuentutem.

DIANA STRANGVLATA. Cap. XXXII.

APVD Caphyatas Arcadiæ populos, Dianæ strãgulatæ simulachrum, atq; eidem templum erat. Significabat, id non hieroglyphicè, sed historice, rem super ea gestam: propterea quod pueri quidam circa templum ludentes fu- D niculum repertum simulacri collo iniecerunt, se Dianam suspendisse dicentes, quos Caphyatæ lapidibus obruerunt, oraculo inde moniti eos sepelire, & sacra quotannis facere, cum eorum vxores omnes abortiuos partus ederent. Author Pausanias.

FIRMITAS. Cap. XXXIII.

SVVM vero [a] ἐνυάλιον Lacedæmonij pedibus vinctum colebant, cuiusmodi vetustissimã apud eos statuam fuisse Pausanias attestatur, ne scilicet aliorsum ab vrbe sua secederet, sed in ea firmus stabilisq; permaneret. Cuiusmodi insania Tyrios etiam vexauit, quo tempore ab Alexandro Macedone obsidebantur:

[a] Martem. ic Saturn. n cõmpedibus visebatur per annum laneo

Vinculo cuius moris causam reddit Macrob. Satur. lib. 1. cap. 6.

nam & Apollinis ipsi sui basin aurea catena religarunt, cum quidam in concionem progressus affirmasset, visum sibi per nocturnam qvietē Apollinem dicere, velle se transire ad Alexandrū: post quod vinculum iniectum super eum Tyrij Alexandrinum cognominarunt. Sed enim aliorum quoq; deorum statuis Plutarchus ait in Problematis Tyrios vincula solitos inijcere, id scilicet indicantes, quod lento gradu in scelerum castigationem ferantur. Et Horatij locum de pœna quæ *claudo incedit pede*, in hanc eandem sententiam Porphyrio interpretatur.

IVNONIVS. Cap. XXXIV.

Milonis statua.

Et ahenea Milonis statua in Olympia fuit, quæ super discum posita vinctis simul pedibus inniti videbatur. Malum autem Punicum sinistra tenebat. Dexteræ digiti recti, & rigentibus similes apparebant, vittaque caput habebat redimitum. Rem ita interpretatus est Philosophus Tyaneus, vt Milonem athletam dixerit Iunonis Sacerdotem à Crotoniatis institutum, idq; mitram & redimiculum indicare. Arborem vero malum Punicam solam in Iunonis honorem plantari.

FORTITVDO ATQVE TEMPERANTIA. Cap. XXXV.

Minerua obligata quid.

Qvamqvam alij eruditionis hieroglyphicæ non ignari, dicunt pedes colligatos, id significare, quod fortissimus is athleta nullius viribus ex eo loco, vbi semel cōstitisset, dimoueri posset. Malum manu comprehensum, digitorum eius fortitudinem indicare, quod identidem nullius conatu auelli posset. Porrectionem vero digitorum eodem roboris argumento significasse, quantum illi virium inesset, quod à quoquam vel robustissimo, neq; inflecti, neq; dimoueri potuerint. Per vittam vero temperantiam hominis aiunt indicari: athletæ enim vires suas ea potissimum ratione custodiebant, quod ab ijs, quæ corpus eneruant, libidinibus, studiose admodum abstinebant.

MINERVA ARCADICA. Cap. XXXVI.

Neqve quidem Dianæ tantum simulachrum obligatū erat apud Arcadas, verum etiam Mineruæ signum obligato crure ostendebatur. Significabat id vulnus, quod ipsa à Teuthi Arcadum duce acceperat, dum illi suadere, & obstare conaretur, ne Græcorum societatem desereret, quam ipse ob simultatem in Agamemnonem repudiauerat. Teuthis autem apud Arcadas celebatur, & certamen id cum Minerua illi laudi adscribebatur. De stupore vero, & imperitia Arcadum, qui nihil cum Minerua commune aut sociale habuerint, in Quercu, atq; etiam in Asino, satis dictum.

Notantur quoque à Luciano, in Astrologia, ab Athenæo, lib. 14. & Aristoph. in auibus.

SEMEN IN VTERO. Cap. XXXVII.

Saturnus alligatus.

Satvrnvm Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solui ante diem sibi festum mense Decembri: atque inde prouerbium, *Deos habere pedes laneos*. Hinc vero significari semen in vtero animatū (nam à satu Saturno nomen) in vitā grandescere, ac donec erumpat in lucem, quod decimo fieri mense, & Virgilij & aliorum testimonio, ijs quæ recte ferunt, comprobatur, mollibus interim naturæ vinculis detineri. Sunt vero qui referant id ad tempora, quæ certa naturæ lege connexa sunt: vel quod fruges omnes vinculis nodisq; quibusdam alternentur: vel quod in Tartara coniectus, propter loci, in quo versatur, profunditatem, quasi quibusdam ibi vinculis detineatur, vt deportatus. Alij fictum volunt ob motus tarditatem, de quo alibi.

Aduerbum à Macrobio lib. 1. cap. 5. Saturn.

ARTIFICIOSVM OPVS. Cap. XXXVIII.

Hinc artificiosa & ingenio à Dædala Home-

Qvæ vero vincula statuis, quas Dædalus elaborasset, inijci solita sunt, id sibi volunt artificiose adeo fuisse fabrefactas, vt abire viderētur: quocirca vinculis compescendæ essent. Meminit huius rei

A ius rei Plato in Menone, *Dædali signa*, inquiens, *ni religata fuerint, abire & fugam arripere: vbi vero reuincta sunt, consistere.* Proinde si quis aliquod eius habeat, & solutum esse sinat, incertam eam esse possessionẽ, perinde ac si quis seruum habeat fugitiuũ, & 1. Politicorum Aristoteles Dædali statuas memorat, quas vulgus sponte moueri, & opus facere dictitasset. Neq; desunt qui ligneam Venerem à Dædalo fabricatam autument, quæ argento viuo infuso moueretur. Hinc quotiens opera huiusmodi & pulcherrima & absolutissima esse ostendere voluerimus, si Platonis sententiam approbemus, eorum pedibus, aut quæ opportunior fuerit parti aliquid adalligabimus.

rus, & Pindarus in Olympijs, dixere, & Virgil. Dædalã Circem. Æneid. li. 7. Nimirum Aristoteles lib. 1 de Anima, refelles opinionem Democriti.

NEQVITIA. Cap. XXXIX.

IVNIORVM incœptum esse volunt nonnulli quantiuis pretij viri, amorem obligatis oculis pingi: neque id antiquam sapere eruditionem, cum eum ipsi dicant oculatissimum. Plerique tamen veterum, vt Theocritus, Menander, Archilochus, & è nostris præcipuè Virgilius, amori cæcitatem attri-
B buerunt, eum scilicet amorem intelligentes, cui assidua est comes nequitia. Affectum enim in turpitudinem cœcum esse, nemo non dixerit. Appetentia enim quæ ab oculorum sensu est, intellectum concitat ad voluptatem: ea vero tali orta principio, quæ putat in conspectu esse bona, ea tantum cõcupiscit, addictaque sensui à contemplatione auertitur, neque sui compos est, vt possit eligere. Impetu igitur raptatur, & in furorem fertur. Furor dubio procul intellectum obcæcat: quiq; ita affectus est, is *cæco carpitur igni.* Qui vero electionis est compos, auream colit Venerem, nihilque prius curat, quam cæci stimulos auertere amoris: cæci, quia dubio procul affectus ille à sensu rectus, aut exoculatus est, aut ita oculos habet obligatos, vt nec quæ attingunt ad rem, nec sumptus videat. Quod vero sint qui, *Cæco carpitur igni*, exponant, cæco, validiore, quia dixerit Ouidius, *Quoq; magis tegitur, tanto magis æstuat ignis*, cur non dixere potius, cæco, intellectus & rationis lumine priuato? Id tamen actiue, quia non videbat omnino Dido quo rueret, quo raperetur, in quantam ærumnarum tragœdiam se præcipitaret. Amat Scyllam Glaucus: Scylla lupis est canibusque succincta, quod meretriciam proteruitatem & impudentiam ostendit. Glaucus idem vel cæcus, vel, vt significantius loquamur, luscitiosus,
C & glaucoma cæcitas Latinis est. Sed cur non ea etiam de causa laqueum amoris insigne dixerimus, quod vbi quis perdite insanire cœperit, extremo sibi aufugio, & miseriarum liberationi laqueum agnoscat? vt elegantissimus ille monet senariolus:

Amor cæcus quid.

Æn. id. li. 1.

Si sapis amentẽ dicas non lector amantem.

ἔρωτα παύει λιμὸς εἰ δὲ μὴ, χρόνος.
ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φόγα σβέσῃ,
θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἠρτήσθω βρόχος.

Lib. 4.

Quod ita Latine reddere possumus:

Fames amorem sedat: hæc si non potest,
Non grande saltem tempus efficit: nisi
Præstare tempus hoc queat, reliqua salus
Est laqueus, at tes quem tibi.

Passim vero Poëtæ amoris retia decantant, quæ statim declinare studeamus. Nam, vt sapientissimè ad-
D monet Lucretius,

Nam vitare plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile est, quam captum retibus ipsis
Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.

VENATOR. Cap. XL.

SED ENIM cum venationis præses Diana fingatur, iure illi & laquei & retia sunt attributa, vtpote præcipua venatorum arma. Vnde Psal. 90. scriptum. *Libera me de laqueo venantium.* Et 125. canitur: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Vbi animaduertendum est apud Græcos quidem

Arma venantium præcipua.

θηρευόντων legi, quam literam nostri secuti sunt, sed apud Hebræos vocabulum esse, quod aiunt signi- A
ficare Sidonios, populum Iudæis semper infestissimum: venatores enim Sidonij, inquit Adamantius.
Neq; ignorauit hoc Maro noster, apud quem Venus mater Æneæ filio:

Æneid. li. 1.

—— Media sese fert obuia sylua,
Virginis os habitumq; gerens & virginis arma Spartanæ.
Namq; humeris de more habilem suspenderat arcum
Venatrix, dederatq; comam diffundere ventis,
Nuda genu, nodoq; sinus collecta fluentes.

Curque hoc venatricis habitu incederet, causam mox infert:

Virginibus Tyrijs mos est gestare pharetram,
Purpureoq; alte suras vincire cothurno.

ANNONA. Cap. XLI.

Venationis hieroglyphicum.

QVINETIAM ipsa venationis locutio aliquid præ se fert hieroglyphicum: siquidem venatio B
tum victum, tum annonam, & quicquid in humanæ vitæ vsum comparatur, significare dicitur. Venatui enim primæ ciborum deliciæ comparatæ. Quare videas locum Psalmographi: *Viduam eius præcipuè benedicam*, quod in antiquis Græcorum exemplaribus θήραν, non χήραν, legitur, quod venationem significaret: ex qua locutione Theologi omne ciborum genus quod ad pulpamēta comparatur, accipiendum dicunt. Nam & qui Hebraicam lectionem sequuntur, aliquid simile deprehendere, cum pro, *Viduam eius benedicens benedicam*; *annonam illius*; alij *præcipuè benedicam*; alij, *amplificabo, copiosissimamq; faciam*, reddiderunt.

DOLI OCCVLTI. Cap. XLII.

Hinc in laqueum inducere, & illud Platonis in Sophista, haud facile esse omnes laqueos effugere, id est omnes dolos. Τὰς ἁπάσας ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν.

SED vt ad laqueum reuertamur, id instrumenti occultos dolos & calliditatem, insidiarumq; indicat cogitationes. In occulto enim tendi solent insidiæ, quemadmodum & laquei, & in eiusmodi sententia à fatidico vate Dauide positum inuenias. Idem alibi mortis laqueum memorat, pro morte C
per insidias intentata. Nam quod laquei venatoribus aduersus feras, id insidiæ in hostes præstant. Dubio procul enim vbi in Psalmo legitur, *Laqueum parauerunt*, dolos omnino significat Eucherius. Atq; alibi in ijsdem sacris literis de meretrice legas, vinculum in manibus eius de vitijs: *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum, vt contrito laqueo liberemur.* Nam hæc quamdiu rupit Sampson, inimicos vicit.

DE CATENA.

APERTA VIS. Cap. XLIII.

CATENA vero vim apertam significat, quia victis palam catenæ inijciuntur, neq; vllam exigunt occultationem. D

VITIA. Cap. XLIV.

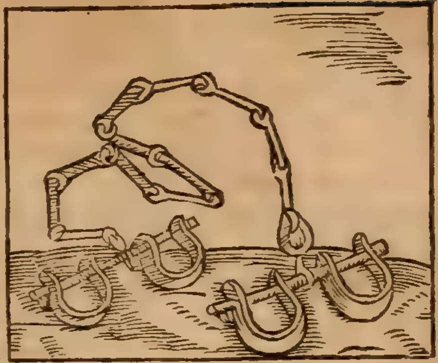
THEOLOGI nostri veteres catenas vitia significare contendunt: quod vitia se inuicem gignere, atque arctissimè complecti consueuere. Nam qui de moribus disputant, necesse aiunt multa illi inesse vitia, in quo vel vnum tantum fuerit in conspicuo: vsq; adeo peccatum esse transire lineam, finiuere. Sic è manibus Petri Apostolum principis catenæ ceciderunt: sic illi soluendi ius diuinitus attributum. Hoc tamen significato iuniores laqueos libentius dixere.

CON-

A

CONIVGIVM. Cap. XLV.

SVNT tamen & maritalis vitæ indicia, propriæq; similitudines catenæ, quæ pedibus, quæq; manibus iniiciuntur. Nam pedicæ vitæ liberioris progressum impediũt, hominemq; intra certæ rationis ergastula cohibent, neque licentius euagari permittunt. Manicę vero sunt negotiorum impedimenta, quibus implicari necesse est familiæ patrem, si rem, liberos, domumq; suam recte administratam, institutam, conseruatamq; velit.

Hinc Seneca in dialogo affectus & rationis, cõpedes aureas vxorẽ formosam vocat, & Horatius amicã formosam, gratam compedem. χρυσοῦ πέδαι.

DE IVGO. Cap. XLVI.

INTER vinculorum genera & iugum est, cuius varia omnino sunt significata. Sed quoniam de maritali vinculo quid cœpimus, eidem hoc adiiciemus.

B

PAR COPVLA. Cap. XLVII.

Coniux, & coniugium.

PRo vita coniugali, vel ipso nomine rem indicante, honestiori argumento iugum accipi, Ea siquidem est coniugatio & copula maxime maritalis, vnde coniugium & vincula iugalia. & parem deniq; conatum, curam, amoremque, & studium in consortibus esse debere indicat, atq; hoc est, quod apud eruditos dictum inuenias, *Pari iugo.*

Theocritus in Vita de amore mutuo, Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, parique iugo sese inuicẽ amabant.

SVBIVGATIO. Cap. XLVIII.

APVD Horatium iugum aheneum, pro violenta subiugatione positũ reperias, vt Carm. li. 1. od. 33.

Sit visum Veneri, cui placet impares
Formas atque animos sub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.

Nam & subiugare, militare verbum, & sub iugum mittere, passim apud historiæ scriptores inuenias.

Iugum militare.

C Erat vero huiusmodi iugi species, vt in Armorum commentario diximus, ad similitudinem Π Gręcę literæ, duabus scilicet hastis in terra defixis, tertiaq; ad summum earum deligata, sub qua victi hostes omnibus armis exuti subeuntes, transire per ignominiam iubebantur.

SERVITVS. Cap. XLIX.

INVENIAS & pro seruitute iugum poni, ac perinde pro fatigatione: vnde *subdere colla iugo*, pro trahi in seruitutem & labores, passim apud Poetas, à Bobus nimirum sumpta metaphora, qui ad hoc iunguntur, vt laboribus exerceantur. Hoc significato Assertor noster, qui calicis amaritudinem suis pollicetur, de promptæ voluntatis alacritate loquens, *suaue esse iugum suum & onus leue* profitetur.

Iugum oDmini suaue

LEGES. Cap. L.

D SVNT qui per eiusmodi dictum leges intelligi putent, quod appellatione iugi legum onus fuerit etiam à Dauide nuncupatum. Omnino vero leges pro subiugatione & imperio vicissim à Marone dictum: *Legesq; viris & mœnia ponet.* Nam qui legibus parent, similitudine quadam colla iugo subdere videntur: & qui potentiorum arbitrio subiiciuntur, subire iugum identidem.

Alias mores.
Ænei. lib. 1.

PATIENTIA. Cap. LI.

SVNT qui iugum significato patientiæ præferant, quo plurimum insigniri gauisus est LEO X. P. M. Cum enim ab ineunte ætate Virgilianum illud admirari cœpisset, quod solitus sit ille, vt aiunt, dicere, nullam homini virtutem patientia commodiorem esse, eam sententiam ita carmini mox inseruit:

Æneid. lib. 5.

Superanda omnis fortuna ferendo est. A

Leonis X P. M. patientia tessera familiaris.

Nullum vnquam is opus neque publicum, neque priuatum, etiam cum ad Pontificatum euectus esset, faciendum locauit, cui iugorum insignia non apposuerit, cum inscriptione, SVAVE, vt scilicet ad virtutis eius fructum percipiendum alacrem esse necessariam voluntatem innueret, iugumq; id suaue futurum, quod libenti animo toleraretur. At contra nihil tam facile, quin difficile appareat, quod inuitus facias. Postea vero, cum is rerum potitus esset, ad insigne id ea accommodata est interpretatio, quæ orta est ex re ipsa, eo scilicet principe iustam & clementem, atque adeo suauem humano generi seruitutem obtigisse.

IVPITER. Cap. LII.

SED quid illud, quod ipsius Iouis symbolum est, iugum? Iugare siquidem Iouis inuentum esse veteres tradiderunt, & à Iouis nomine Græci ζεῦξαι deduxerũt. Ipsum autem aiunt primum iumenta iunxisse, vt ea in frugum satu frugalem nobis operam præstarent. Nam

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.

Georg. lib. 1.
Ouid. lib. 1. Metamor.

Nec ignorauit hoc Naso cum scripsit de Ioue ipso: B

Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuuenci,
Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Ioue mundus erat.

DE CLAVO. Cap. LIII.

Sic Horat. Figit adamantinos summis verticibus dira necessitas Clauos.

HABET quid simile cum iugo, cumque laqueo, clauus, quantum pertinet ad colligationem, applicationem, vnionem: quare locus exigit, vt super eo quoque aliquid differamus.

SISTERE. Cap. LIV.

Claui hieroglyphica.
Carm. Ode 35.

CLAVVS vtique sistendi firmandiq; signum habitus apud antiquos. Et Dea ipsa Necessitas adamantino clauo insignis fingebatur, quæ vbi quid faciundum decreuisset, non licere vel Diis ipsis C intercedere, Homerus ait. Hinc apud Horatium Fortunam ipsam, quæ rerum humanarum domina fingitur, semper anteit *sæua Necessitas*, siue, quod in antiquissimis codicibus obseruaui, *serua Necessitas*.

Clauos trabales & cuneos manu
Gestans ahenea, nec seuerus
Vncus abest, liquidumque plumbum.

Eodem vtitur hieroglyphico Tullius in Verrinis, vbi ait: *Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit, & de consilii sentẽtia Mamertinis se frumentum non imperasse pronunciat.*

SOSPITAMENTVM. Cap. LV.

QVI vero clauus aheneus, nonnumquam & ferreus in postico pariete templi, quod Mineruæ dicatum erat, in Capitolio visebatur, præsentanei remedij ad mala quæ impendere viderentur signum habebatur, atque amuletum erat præcipue contra pestilentiam, eoque vim morbi sisti persuasum fuit. Figebat eum Consul solenni sacro. Et aliquando Dictator solius figendi claui causa creatus D est: quo in albo Cincius Manlius, Cn. Quintilius, & alij nomen habent apud rerum scriptores. Cuiusmodi rei adhuc Romæ extat monumentum hoc:

M. HORATIVS CONSVL EX LEGE
TEMPLVM IOVIS OPT. MAX. DEDI-
CAVIT ANNO POST REGES EXACTOS.
A CONSVLIBVS POSTEA AD
DICTATORES, QVIA MAIVS IMPE-
RIVM ERAT, SOLENNE CLAVI
FIGENDI TRANSLATVM EST.

ANNVS.

A

ANNVS. Cap. LVI.

ERAT & alterius generis clauus, qui Septembribus Idibus figebatur per annos singulos in sacrarum ædium parietibus, ad annorum numerum colligendum, quia paruus tunc erat literarum vsus isque clauus annalis appellabatur. *Clauus annalis.*

DE CVNEO. Cap. LVII.

CONTRA vero Cuneus, quæ vel natura sunt solida, vel arte compacta, conglutinata & applicita sunt, discutit atq; dissoluit, discissaq; separat, & à clauo totus diuersus abit. Ideoque inter instrumenta necessitatis, quæ fortunæ operam suam subministrat, appingitur. Super eo est igitur differendum.

DISSOLVTIO. Cap. LVIII.

B POSITO siquidem firmandi signo, quod per clauum indicatur, vbi scilicet fortuna quippiam stabiliuisse videatur, cum & eiusdem munus sit, ea quæ firmissima iudicentur in humanarum rerum ludibrium dissoluere, loco dimouere, discutere, atque disiicere: additus est ad necessitatis insignia cuneus, qui nimirum, vti dictum, dissoluendi, discindendi, atque separandi symbolum est. Et veluti per clauum firmatum aliquid ostendimus, ita per cuneum, infirmatum aut loco dimotum indicamus. Additum & ahenea hæc gestari manu, vt vicissitudinis huius perpetuitas numquam defutura commonstretur: siquidem, vt sæpe alibi docuimus, perpetuitatem indicat æs: propterea quod rubigine nō absumitur: ideoque Vegetius probat æreos clauos cōfigendis nauibus, quos ferreis anteponit, quod eos tempore & humore celeriter rubigo cōsumat: illos etiam in fluctibus permanere incolumes manifestum fit. *Hinc Hora. lib. 3. Car. ode 31. Exegi monumentum Ære perennius.*

C

DE VNCO. Cap. LIX.

QVÆ vero de Vnco & Plumbo subsequuntur apud Horatium, ad eandem faciunt sententiam: siquidem vnco trahi, quo loco deiecti fuerint, læsæ præsertim maiestatis rei, solitum, apud rerū scriptores sæpe legimus: quare congruit vncus cuneo. *Quinetiam forsan rapa citati, hinc Pythag. Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν.*

DE PLVMBO. Cap. LX.

PLVMBVM vero clauo perquam simile est, propterea quod eo infuso, & statuæ, & aliæ operum ædificiorumque moles cohærescunt, & firmitate stabiliuntur: & suapte natura est adeo ponderosum, vt etiam si non ad operis adhibeatur firmitatem, quam difficulter loco dimoueas, per se valeat significare. *Quæ sunt vnguib. vncis, ne nutrias.*

HEBETVDO. Cap. LXI.

D ALIOQVI plumbum hebetudinis indicium est. Nam cum velocissima esse debeat mentis agitatio in eo, qui acutioris ingenij laude commendandus sit, vbi quem tardiorem ad ea excogitanda, consulenda, constituenda, adeunda, peragendave, quæ vsu veniunt, inspexerimus, à contatione ipsa, vel ab immobilitate, plumbeum ingenium per cauillum exprobramus. Vnde in Tusculanis Cicero: *Nisi sane in Physicis plumbei sumus.* Et pro inefficaci & inutili, atque inani sermone, plumbeum gladium, aut pugionem plumbeum, apud eumdem Tullium inuenias. *Plumbeum ingenium. Cicero in epistolis ad Atticum. Lib. 4. de finib. bonor. & D. Aug. epist. libr. 3. contra Iulianum.*

INIQVITAS. Cap. LXII.

ILLVD etiam in Diuinis literis obseruatur, quod iniquitas per plumbum intelligitur. *Iniquitas enim* secundum Zachariæ Prophetæ visum, *super plumbi talentum sedet.* Vetus enim ponderis modus est talen-

talentum. Ideoque Pharaonis exercitus, vtpote qui in iniquitate permansit, tanquam plumbum in i- A
mas aquas pessum iit, ibique supinus in cauo profundi alueo recubuit, vt ait Adamantius.

DE VECTE. Cap. LXIII.

QVID pondus significaret indicauimus: sed reliquum est instrumentum ponere, quo magna quantumlibet pondera facile moueantur.

ARS NATVRÆ VICTRIX. Cap. LXIV.

IS vectis est, per quem, artem humana industria comparatam, quæ naturã longe vincat, indicamus, negotiave perdifficilia minimo conatu confecta. De vecte sane, deq; aliis machinis Antipho Poeta senariolo eo, quem citat Aristoteles in Mechanicis, arte nos ea superare docet, quibus rei natura ipsa repugnare videbatur. Magnas enim rerum moles loco dimouemus adacto vecte, hypomochlio, quẽ nostri Suppressam vulgo vocant, centri loco summisso, pondera supra omnium, qui rem non inspexere, fidem tollimus: & eorum qui inspexere, sed causam non intellexere, admiratione, huc illuc arbitrio nostro promouemus. Atq; hoc est, quod in primis admirabile dicit Philosophus, quod quispiam pondus virium imbecillitate loco mouere non potest, id ipsum facile commouere, & hac illacque ducere, adiuncto vectis pondere tam exiguo, si reliquæ molis motæ magnitudinem contempleris. B

Vectis vsus.

DE CLAVI. Cap. LXV.

PRÆSTAT vtrumq; clauis, quod & cuneus & clauus: eadem enim aperit & claudit, hoc est, ligat & soluit, & in manu Iani præcipue statuebatur. C

PVDOR. Cap. LXVI.

DE qua quidem multa Poetæ nostri. Sed vt figmenta, vbi agitur serio, prętereamus, Fabij Pictoris si modo legitimum est id opusculi, interpretationem afferemus, qui Ianum dicit ad pudorem & sanctimoniam, domorum primum valuas, seras & claues excogitasse, ab eoque ianuas appellatas: vnde claues in simulacris, in beneficij huius memoriã gestet.

Ianua vnde.

SECVRITAS. Cap. LXVII.

ALII dicunt securitatis eius signum esse, quæ passim eo regnãte fuit: domos enim omnium religione ac sanctitate munitas fuisse prædicant. Alij à eludendi aperiendique anni officio, quod munus eius esse Dei putabant, claues additas arbitrantur: eaq; de causa Clusium & Patulcium appellatum. Ad huius instar Apollo cognomento κυραῖος, colebatur apud Græcos, quod ineuntis & exeuntis anni arbiter haberetur. Ianum vero eundem esse ac Solem, à multis vbiq; disputatum. D

Apollo κυραῖος. Quin & clauis ad linguã silentiũ notat. Hinc Æschylus citatus à D. Clemente strom. 5. Ἀλλ' ἐπὶ καὶ μοι κλεὶς γλώσσῃ φύλαξ. Et nostra pfert lingua custodẽ clauẽ loquens.

PORTVNVS. Cap. LXVIII.

NEQVE tamen Ianus tantum cum clauibus, verum & Portunus cum claui figurabatur in manu: nam & portarum Deus esse putabatur.

PARTVS. Cap. LXIX.

ERAT etiam olim ritus, vt nuptialibus inter alia clauis quoq; mulieribus traderetur. Id aiunt boni ominis causa geri solitum, ad partus scilicet facilitatem illis comprecandam. Et hoc significato in sacris literis sæpe inuenies, *Vuluam aperire.*

A

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM

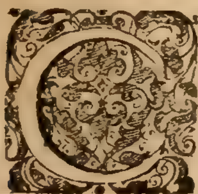
LIBER XLIX.

DE IIS, QVÆ PER LAPIDEM, ET ALIQVOT ÆDIFICIORVM partes significantur,

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICENTISS. VIRVM ALOISIVM CORNELIVM.

VM mecum reputo, Vir magnificentißime (nulla vero non hora reputo) quantus sit tuus erga me amor, quæ beneficentia semper extiterit, suffundi me verecundia necesse est, quod tibi nunquam alia ratione respondere cogitarim, quam redamando, beneficentiæ vero hactenus immemor mihi fuisse videar. Nam quod ad amorem attinet, commune id est cum plurimis, cum tu innumeros alios, imo quotquot semel allocutus fueris, ad te amandum, colendumque, trahas, & iucundißimo suauis naturæ tuæ blandimento nouos quotidie amicos pares: adeo singularis est integritas illa tua dubio procul incomparabilis. Sedenim quamuis hoc maximi faciendum sit, longe maioris ponderis apud me est benignitas, qua me semper es tam liberaliter prosecutus: cui si parem referre gratiam non poteram, saltem eius prædicatione liberarem me à dißimulationis suspicione: C *quæ merito suboriri poterat, nisi aliquando eam confessus essem. Nunc igitur cum labores meos Aegyptiorum hieroglyphica, qualiacumq; sint, publicare constituerim, pro amicorum moribus & ingeniis conuenientis materiæ commentaria in hunc & illum distribuere consilium fuit: atque ita hoc de Lapide & fabricis nonnullis tibi deberi existimaui, quando hodie nemo priuatorum hominum fabricæ rationem, pulchritudinem & elegantiam te vno melius intellexit, intellectamque in vsum & artem euexit. Quod si digna magnanimitatis tuæ sors fato aliquo tibi obtigisset, ætas nostra nulli veterum in rei tam præclaræ amplificatione cedere iudicaretur. Accipies igitur, Lapides meos primam ædificiorum omnium materiam, eosque ita tractabiles, vt vel in aere mansurum opus ædificare possis, quod contra fulminum casus incolume resistat, nullam fluuiorum illuuiem pertimescat, terræmotus, hiatus, eructationesque omnes aspernetur: quæ si tibi aliqua parte arriserint, magno ego beneficio affectus mihi videbor, qui multis olim à te commodis acceptis, per nugarum mearum distributionem obligationis illius meæ partem aliquam tibi depensam existimaueris.*

D

DE LAPIDE. CAP. I.

ANTEQVAM ad ædificia aggrediamur, de Lapide prius dicere consentaneum est: non enim quispiam nisi materia prius comparata, fabricare incipit. Sedenim & rudis lapis sua apud antiquitatem omnem habuit significata. Neque forte Romani temere Iouem lapidem iurabant, apud quos futurum erat, vt veræ pietatis fundamentum ex petra solida iacerent. Petra enim erat Christus, de quo paulo inferius dicturi sumus: nunc enim à Gentibus incipere visum est. Multipliciter siquidem apud hos & illos lapis in cultu fuit: vt apud Thraces colebatur saxum, in quo vestigium Herculis impressum esse persuasum habuere. Et Arabes, vt legere est apud Maximum Tyrium, tetragonum colebant lapidem. Apud Romanos lapis alter extra portam Capenam erat, qui cum siccitas temporis frugibus officeret, intra vrbem solemni pompa fere-

Lapidis iuramenti præsagium.

1. Corin. 10.

Petra Manalis.

pa ferebatur, & statim pluuia, vt memoriæ proditum est, cadebat: propterea que Manalis appellabatur, quod eius beneficio impetraretur, vt aquæ à cœlo manarent. A

PERPETVITAS. CAP. II.

Saxum Capitolij.

APVD eosdem lapideus Terminus in Capitolio Diuinis est honoribus celebratus: authoresque sunt, saxum illud fuisse, quod Saturnus deuorare non potuerit propter magnitudinem, cum Iouem deglutire se crederet. Nam vetusta illa superstitio omnis comminiscendis fabulis implicabatur. Cassiodorus, vt quæ recepta sunt ponam, meminit aruspicem interrogatum, quando imperium Romanum casurum esset: respondisse, quando saxum Capitolij cadet: addidisseque insuper si eueniret, vt vnquam caderet, futurum vt post xxx. annorum millia iterum resurgeret: tanta eius artis fuit impudentia: nisi aruspex is per tantæ multitudinis numerum perpetuitatem intellexerit, quam apertius explicuit Maro:

Æne. lib. 1.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono,
Imperium sine fine dedi.

Atque alibi: B

Æneid. l. 9.

Capitoli immobile saxum.

Iliad. lib. 2. Serpens in lapidem versus. Cuius gloria nunquã perit.

Nam & Serpens apud Homerum post nouem Passeres deuoratos in lapidem mutatus, significasse dicitur, captæ euersæque Troiæ gloriam nullo vnquam tempore perituram, vt scilicet Calchas attestatus erat, οὔ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται: quamquam super hoc aliter alibi.

FIRMITAS FOEDERVM. CAP. III.

Vt apud Arabes ex Herodoto lib. 3. Quibus modis firmabantur fœdera antiquitus. Hinc iuramentum per lapidem apud Cicer. Epistola ad Trebatium lib. 7. Et Apuleius libr. de Deo Socratis. Quid igitur iurabo per Iouem lapidem, Romano vetustissimo ritu.

SED vt significationes, quod nostrum est institutum, prosequamur, illud omnibus constat, lapidem fœderum firmitatis hieroglyphicum fuisse, quod teste lapide apud veteres fœdera sint firmari solita: quæ vt homines rata scirent fore, Fecialis Agnum læua manu, dextera silicem retinens, si falleret, Iouem cæterosque precatus Deos, ita se mactaret, quemadmodum ipse Agnum; & secundum imprecationem saxo caput pecudis elidebat: quæ latius explicata sunt apud Polybium libro tertio in fœdere cum Carthaginensibus primum icto, quod æneis tabulis inscriptum in æde Capitolini Iouis diutissime permansit. Et tale aliquid VII. Epistolarum, quas vulgus Familiares vocat, apud Tullium, epistola eius libri prima, vbi de histrione Æsopo loquitur. Erat & iuramenti species per lapidem simpliciter, vt Athenienses iurare soliti, quod Aristoteles & Philochorus subinnuunt: & Demosthenes contra Cononem, τῶν τε παρόντων καθ' ἕνα ἡμῶν οὑτωσὶ τὸν λίθον ἄγοντες, καὶ ἐξορκοῦντες. Id quod sacratissimum intra se continet veræ diuinitatis arcanum: nam apud Hebræos, AB, pater: BEN, filius: ABEN, lapis. Hic vero lapis ille est, si mysticum sensum introspicias, quem non temere Propheta memorat, & Petrus principibus populi & senioribus obiectat, quod cum reprobauerint ædificantes, atque mox constitutus fuerit in anguli caput. C

FIRMA PROSPERITAS. CAP. IV.

NON prætereo illud lapidem è cœlo lapsum felicissimi, constantisque successus in gerendis rebus aliquando fuisse signum: vt qui ad Ægos flumen visendæ magnitudinis è cœlo delatus traditur paulo antequam Lysander angustissimo temporis spatio, tam magna, tam continua felicitate, tam gloriose faceret aduersus Athenienses. Quamuis perniciosum augurium Aristotimo Æliensium tyranno præstitit saxum è sublimi loco ab Aquila demissum in eam tecti partem, sub qua tyrannus cum vxore cœnam, quæ instruebatur, opperiebantur: nam paulo post ab Hellanico & alijs ciuibus fœdissime trucidatus est. D

PIETATIS NOSTRÆ STABILITAS. CAP. V.

SED quod ad saxum ab ea volucre demissum facit, in Aquilæ Commentario statutam firmiter sedem per Lapidem in nido ab ea alite positum significari docuimus: quique & cuiusmodi ille lapis esset,

A eſſet, quæque ex eo vtilitates haberentur, antiquorum ſecuti opiniones, commemorauimus. Vt vero
nunc Ægyptiorum commentum magis approbemus, quidnam aliud Petra quam firmamentum &
ſtabilitatem affert? Vnde Pſalmo xxx. qui apud Hebræos xxxI. eſt, habetur: *Quia petra mea, &*
munitio mea, quippe veluti arx in rupe ſita, & turribus munita. In vulgatis, *robur* legitur; interpretes
alij, *fortitudo mea*: Romanus *firmamentum* habet. Nam cum nos paſſim Chriſtum Aſſertorem noſtrum
petræ nomine accipi legamus, per petram nimirum pietatis noſtræ ſtabilimentum intelligimus, ſuper
qua Eccleſiam ipſe ſuam ædificauerit, quod vere ſit diuinitus decantatum paſſim, *Capitoli immobile* *Æn. lib. 9.*
ſaxum. Romano enim Pontifici hæc promiſſa ſunt, quippe Petro, qui Romæ (nemo hoc inficiari,
niſi imperitus auſit) ſedem fixit: cui, vt Euangelia teſtantur, poteſtas datā eſt in orbem vniuerſum:
quem locum etiam Theophylactus diligenter examinans: *Non vnius*, inquit, *Eccleſiæ, non vnius prouin-*
ciæ imperiū eſt Petro & ſucceſſoribus eius demandatum, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης, *ſed vniuerſi*, ait, *terrarum* *Daniel. 2.*
orbis. Ad hanc ſententiam facit Nabuchodonoſoris ſomnium, quem ναβοκοδρόσορον appellat Strabo,
qui per quietem imaginatus eſt, ſe ſtatuam cernere viſendæ magnitudinis, cuius caput aureum eſſet, *Somnij*
B humeri & brachia argentea, ex ære venter, & femora: crura & pedes ferrei, luto ferruminati: ac ſaxum *Nabucho-*
mox ingens, impulſore nullo, repente iugo montis auulſum in ſtatuam procubuiſſe, eamque incurſu *donoſoris*
eius proſtratam & attritam in puluerem abijſſe, qui ventorum mox flatu diſſipatus eſt: ſaxum mox *explicatio.*
adeo creuiſſe, vt totam ſua magnitudine terram occuparet. Cuius quidem ita conſpectæ ſtatuæ ſigni-
ficatum Daniel, qui & Azarias, Propheta potius quam coniector, ita explicauit, vt per caput aureum
diceret Aſſyrium regnum demonſtrari. Brachia & humeros argenteos, duos eſſe Reges, qui Impe-
rium illud euerſuri eſſent, atque horum alterum æramento ſimilem, moturum ab Occidente in hu-
iuſmodi regni perniciem & euerſionem: Mox rerum ſummam ferreum excepturum, lateque omnia
obtenturum. Alij poſt rem geſtam faciliore coniectura, imo animaduerſione potius oblata, ex ſub-
ſecuto rerum euentu ita ſtatuæ rationem accepere, vt dicerent aureum illud caput Aſſyrium quidem
regnum ſignificaſſe, quod primum omnium fuit in terris conſtitutum. Sed per argentea brachia, hinc
Arbacem Medum, illinc Cyrum intelligunt, quorum alter, Aſſyrio ſublato Imperio, regnum Me-
dicum, alter Perſicum conſtituerit. Per ventrem & femora ahenea, Alexandrum Macedonem, qui
C rubicundo colore fuit, ſignificari, qui ab Occaſu profectus Orientem ſubegit: cuius regnum poſt
eius mortem à ſucceſſoribus, quos per femora poſſis intelligere, ſciſſum eſt. Per ferreos pedes Roma-
nos interpretantur, qui magis adhuc Occidui quam Macedones fuere, Macedonumque opibus euer-
ſis, late ſunt terris omnibus dominati. Hæc quidem illi tam vere, quam etiam ingenioſe, omnibus
dubio procul approbanda protulere.

CHRISTVS. Cap. VI.

SED quod ad ſaxum pertinet, neque hi exequuntur, neque Ioſephus explicare voluit, conſulto ſe
interpretamentum illud præterire ſilentio profeſſus: quoniam ex hiſtorica lege, præterita ſcribe-
ret, non futura. Quod quidem homo Iudæus ideo mihi videtur ſubticuiſſe, ne quæ de Chriſto ſub-
ſecutura manifeſte conſpicere poterat, prodere cogeretur. Cui enim dubium ſit, per ſaxum illud, *Amplior*
quod vniuerſam ſtatuam, atque adeo totum vniuſcuiuſque ſtatuæ cultum ſuſtulit atque diſſipauit, *ſomnij Na-*
Chriſtianam intelligi pietatem, cuius ſonus, peruulgata quippe doctrina, in omnem terram eſſet exi- *buchodo-*
turus, Pontificemque ſummum Petrum, & ſucceſſores, non vni tantum prouinciæ imperaturum, *noſoris, &*
D ſed, vt Theophylacti verba repetamus, vniuerſo terrarum orbi leges & ſalutifera præcepta præſcri- *ſacra hiſto-*
pturum? quod etiam tradit Cyprianus lib. contra Iudæos altero, cap. 15. 16. 17. Quod vero dictum *ria expoſi-*
eſt à Daniele, lapidem ſine vllius manibus impulſum, id porro eo ſpectare ait Heſychius Hieroſoly- *tio.*
mitanus, quod ſine congreſſu viri & mulieris conceptus eius proceſſit & partus. Ita alibi: *Quod ſi altare* *Chriſti ad-*
lapideum feceris mihi, non excitabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim cultrum admoueris ei, polluetur: neque enim *uentus.*
ſecta, neque dolata eſt Chriſti caro ab vlla hominis manu. Apud Eſaiam quoque celebre eſt, Chri- *Exod. c. 20.*
ſtum hieroglyphice per lapidem intelligi, vt eo loco, *Ecce ego mitto in fundamenta Sion lapidem pretio-* *verſ. 25.*
ſum, electum, ſummum, angularem, honorificum: quæ omnia agnoſcit & Petrus epiſtola prima, addito, *fu-* *Eſaiæ 28.*
turum vt qui crediderit in eum, minime ſit aberraturus. Ipſa ad Eſaiæ verba ait Irenæus, vti non ex volunta- *Cap. 2.*
te viri, ſed ex voluntate Dei aduentum eius, qui ſecundum hominem eſt, intelligamus. Nam & quod

Daniel lapidem ſine manibus exciſum ait, hoc idem ſignificat: id enim ſine manibus eſt, quod non A
operantibus humanis manibus, hoc eſt, virorum illorum, qui ſolent lapides cædere, nulla ſcilicet viri opera eius in hunc mundum aduentus futurus erat: hic enim lapis à terra ex virtute & arte conſtat Dei. Et apud Hebræos Pſalm. 28. primo ſtatim verſu: *Clamo ad te Domine, qui petra, arx, & præſidium meum es*, quo ſcilicet hoſtes numquam accedere potuerunt. De petra hac Tertullianus, vbi circumciſionem vtramque comparat: *Circumciſis*, ait, *nobis petrina acie*, id eſt, Chriſti præceptis: petra enim Chriſtus, multis modis & figuris prædicatus eſt.

PRAVARVM COGITATIONVM EXCVSSIO. CAP. VII.

Pſal. 137.

QVONIAM vero, vt Theologi conſentiunt, petra Chriſtus eſt, animaduertendum in Pſalmis, vbi de paruulorum alliſione ad petram ſermo eſt, id nobis omnibus ita faciendum, vt ſcilicet cogitationes, affectuum prauorum plenas, pueriles & fatuas, priuſquã adoleſcant, firmitatemque conſequantur, deliberationique adhæreſcant, eſſe quamprimum ad Chriſti petram allidendas, ita ſentit Euthymius, idemque prius dixerat Adamantius. B
Hic ille omnino lapis eſt, vt ſæpe dictum, qui ad anguli ſtatuitur caput, quem ij reprobauerunt, qui vſum eius nõ agnouerunt. Repudiabant enim eum inter Iudæos ſacerdotum principes, & vt Samaritanum explodebant, ſeductoremque, & nouarum rerum authorem criminabantur: cum ecce in ædificij angulum à Deo translatus eſt, ibique poſitus, & firmiter ſtabilitus, duos coniunxit parietes: Iudæorum vnum, eorum, inquam, qui pietatem hanc ſecuti ſunt, & Gentium alterum, qui Baptiſmum ſuſcepere.

Matth. 18. Pſal. 118. Matth. 21. Eſaiæ 28.

Hinc dictũ Ariſtippi de erudito in theatro ſpectante, vbi non ſedet lapis ſuper lapidem: & Plautus in Mercatore ſtupidiſſimum lapidem maximum vocat.

SENSVVM EXPERS. CAP. VIII.

PLERVMQVE autem per lapidem expertem ſenſus hominem intelligimus, vnde illud apud Comicum: *Quid ſtas, lapis?* Et Amaryllis à Theocritiano paſtore tota lapis dicitur, quod nullis amiculi, vt idem ait, precibus moueatur. In hanc vero ſententiam vir ſanctitate ante alios mortales omnes inſignis, vateſque ſummus, clamat in deſerto, ſolitarioque ſeceſſu: *Poteſt Deus è lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahamo:* quippe de ſtupidis, peneque brutis hominibus, qui nihil adhuc diuinum ſapiunt, propterea que tamquam lapides ſine ſenſu ſunt. Nam qui lapides adorabant, lapidibus ſimiles, vt in Pſalmo eſt, euadebant. In Exodi Cantico ſcribitur: *Vertantur in lapides, donec pertranſeat populus tuus, Domine:* quem locum ita interpretatur Adamantius, vt intelligat de gentibus dictum, quas tantiſper lapideſcere ſupplicetur, donec pertranſeat populus Iudæorum, cum illud ſubſecuturum eſſet, vt deletis illis, & à Deo recedentibus, gentes lapidem exutuæ eſſent, proque duro & ſtupido corde, viuentem, ſenſuſque & intelligentiæ participem rationem, per Chriſtum ſuſcepturæ. Nam & Cyprianus epiſtola libri ſecundi tertia: Euangelium illud, ex lapidibus excitari filios Abrahæ de gentibus colligi ex Ioannis ipſius verbis interpretatur. Græcis quidem, qui lapides totiens in populos mutari fabulantur, anſam dedit vocabulorum vicinitas & ſimilitudo, quibus λᾶς λᾶος, & λᾶας λάαος lapis eſt, λαὸς vero populus, cum forte exiſtimarent tam facilem eſſe mutationem ex lapidibus in populos, quam paruo momento λαός paroxytonus in λαὸν oxytonum tranſire poteſt. Sed ioci ſatis. Sane apud Eſaiam primo ſupra quinquageſimum capite in huiuſmodi ſimilitudinem legas, *Attendite ad petram vnde exciſi eſtis*, quod paulo poſt explicat, *Attendite ad Abraham patrem veſtrum*. Vt vero

Matth. c. 3. C

Exod. 15. D

locus perуenuſtus Græcorum.

A vero ad Euangelium redeamus, Eucherius secutus Origenem, ipse quoque de insipientibus dictum intelligit, cum præsertim alibi dicant Diuinæ literæ, *Auferam cor lapideum de carne vestra.* Irenæus ita suscitari filios Abrahæ ex lapidibus, cum nos à lapidum religione remouit, à dirisque & infructuosis cogitationibus transtulit ad potiora, & fidem Abrahæ similem in nobis constituit atque firmauit.

Ezech. 11. & 36.

DE MOLA. CAP. IX.

ET Mola lapis est, vnde molares lapides, pro ingenti massa & pondere. Ipsa vero in Diuinis literis hieroglyphicum habet suum minime contemnendum.

HVMANÆ VITÆ COMMERCIA. CAP. X.

SVNT enim qui per molam humanæ vitæ commercia significari velint: propterea quod molæ semper duæ: atque alterius altera ita ope indiget, vt singulæ opus nullum faciant: vnde amicitiæ
B nostræ necessitudines appellantur, quod vnicuique necesse sit habere amicum, cum quo sua consilia conferat, qui se mutuo adiuuent, & alter alterius officijs subleuetur. Vnde recte, *Væ soli,* dictum. Eucherius locum Euangelij, *Duæ molentes in mola*, eo trahit, vt per molas vtrumque intelligatur testamentum (vtar enim eius verbis, quæ per annorum millia in disciplinæ nostræ traditione receptissima sunt, & maxime propria) quarum scilicet molarum opera, labore quippe differentium, veteris Testamenti triticum in farinam, quippe pastum Euangelij, conuertatur.

Amicitiæ hieroglyphicum. Hinc illud: Amicus magis necessarius, quam ignis & aqua. Plut. in lib. de Discrimine amici & adulatoris. Recte enim Zenodotus, Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ, Vnus vir, nullus vir.

DE ARIS, ÆDIBVSQVE, ET IANIS. CAP. XI.

SED ENIM ædificationem iam incœpturi, nihil prius quam aras excitare videmur admoneri, vt quod auspicatum esse cupimus, à diuum immortalium cultu principium assumat.

DEI SAPIENTIA. CAP. XII.

C SI tamen prius id explicuerimus, cur in Diuinis Hebræorum literis aquæ de petra prosiliunt: *Petra,* inquit Philo, *firmam Dei sapientiam demonstrat*, vnde firma identidem exhauritur doctrina. Nam aquæ passim in Diuinis literis, vt suo docuimus Commentario, ita pro disciplina accipiuntur, vt apud Ægyptios ros pluuius. id quod etiam de manna pluuio in solitudine affatim redundante possumus interpretari. Sed hæc alibi, nos ad Aram.

PIETAS. CAP. XIII.

EA vero præcipua est aræ significatio, vt nostræ erga Deum pietatis indicium sit, precesque nostras igne, vt veteres opinabantur, internuncio ad Deum deferat. Vnde apud Maronem, *Tango aras, mediosque ignes,* dictum, quod inter humanam naturam & cœlestem, ignis medium ita obtineat, vt merito dici possit internuncius. Materiæ autem adhærescit, & in sublime semper fertur, tanquam rerum omnium nostrarum conscius inferiora hæc cœlicolis manifestare videatur. Hinc sacrificiorum ritus eo tempore, quo naturæ tantum leges obseruabantur, non temere instituti sunt: & posteaquam
D clarior illuxit veritas, ignis ita sacris nostris adhibitus, vt si absque igne Deo preces allegemus, vix litare posse nos persuasum habeamus. Quod si, vt alibi latius differimus, inferiora hæc vlla nos superioribus conciliare possunt, nihil est, quod maiore sit cum animo similitudine, vtpote qui & lumine pollet & illustrat omnia, ac perinde genios, ac Deum ipsum nobis repræsentare videatur. Quamuis impia improbaque perditorum Anabaptistarum factio tempore hoc, nos ignes modo ritusque sacros omnes in pietatis nostræ signum exhibitos, extinguere, perdereque conentur, sed & etiam bonos mores, ipsumque Dei cultum profanare aggrediantur. Dedicata vero nimirum ara sacrificijs faciendis, & precibus allegandis, quibus diuum animi nobis concilientur. Qui tamen esset apud veteres probatus sacrificandi ritus, pauci admodum prodidere. Deo siquidem Deorum omnium supremo, mente & intellectu solo, sine sermone, sine sono sacrificabant. (Vnde Crocodilus, quod elinguis est,

Æn. lib. 12. Non enim sola litabat oratio, nisi orans aram manu apprehenderet. Macro. Sat. lib. 3. c. 2. Ignis internuncius hominum & cœlestium.

Diuini ſilentij ratione habita, cultus apud Ægyptios) Spiritib. & beatorum animis laudes adhibebant. Cœleſtibus materia conſtantia, quæ ſcilicet ſimilitudine aliqua ad eos facere viderentur, vt ignem Solis & huiuſmodi pleraque toto hoc hieroglyphicω̃n opere perquiſita; malis vero dæmonibus, ne nocerent, vel vt eorum impuritas arceretur, libaminibus & nidore carnium faciebant. Cæterum Ægyptij veteres pecudibus aut ſanguine placare Deos ſemper abhorruerunt, precibus & thure ſolo contenti. Adegerunt vero eos Ptolemæi ſacra Saturni Serapidisque ſuſcipere, quod facere coacti, fana eorum extra pomœria poſuerunt, quibus hoſtiæ de more mactari debebant. Quamquam illaudato Buſiridis exemplo, homines poſtea immolari occeptum, cum is apud proxima Nilo loca tyrannidem occupaſſet. Sed quod ad aras & pietatem attinet, in numis T. Ælij Cæſaris Antonini ſimulachrum eſt vtraque manu paſſa, ara appoſita, cum inſcriptione, PIETAS. Manus porro paſſæ, vt in Cynocephali Commentario docuimus, adorationem ſignificant. In Hadriani Auguſti idem ſimulachrum eodem habitu, ab cuius vno latere Ciconia adſit, de qua loco ſuo: ab altero ara eſt corymbis ornata inſcriptio, PIETAS AVG. In numo Diuæ Auguſtæ Fauſtinæ ſimulachrum eſt, quod læua pallam ſuſtentat, altera in ignem, qui de pulcherrime facta ara promicat, libamina porrigit, cum inſcriptione, PIETAS. Eſt & ara poſita ante ſignum, in cuius manu patera eſt libationi parata in numo Lucillæ: inſcriptio, PIETAS. Eadem inſcriptione pietas ipſa in Antonini numo dexteram exporrigit paſſam, læua in ſubiectam aram libat. Illa porro paſſa dextera, adorationis, vt alibi loco ſuo declarauimus, indicium eſt. Supplicationes porro fieri ſolitæ, aut cum vota facimus, aut cum damnati votis gratias agimus. Hinc aliæ atque aliæ inſcriptiones in numis inueniuntur, omnes tamen ad pietatem ipſam referuntur: ſiue diuini numinis auxilium imploremus, ſiue vota perſoluamus. In Iuliæ Piæ Felicis Aug. numo ſignum eſt læua pallam in vlnam ſuſtollens, dextera in aram porriciens: inſcriptio, VOTA PVBLICA. At in Adriani numo cernere eſt duo ſimulachra, quorum ſtat vnum ipſius Imperatoris effigie, alterum læua palmæ ſurculum tenet, dextera pateram offert Principi: inſcriptio, ADVENTVI AVG. Eſt & Domitiani numus cum ara & igne ſuper accenſo, cuius inſcriptio eſt, PRINCEPS IVVENTVTIS. Pulcherrima vero omnium, quas viderim, ara eſt in ipſius Cæſaris Domitiani numis, in quo anſas illas, vnde aræ nomen nonnulli volunt, apertiſſime licet intueri.

Aduerbiũ à Macro. lib. Sat. 1. c. 7.

Ara in numis pluriſsimum.

Nimirum Varro Diuinarum libro 5. Et clarius l. 3. de nat. Deo. Quod vos cum facere non poteſtis, tanquam in aram confugitis ad Deum.

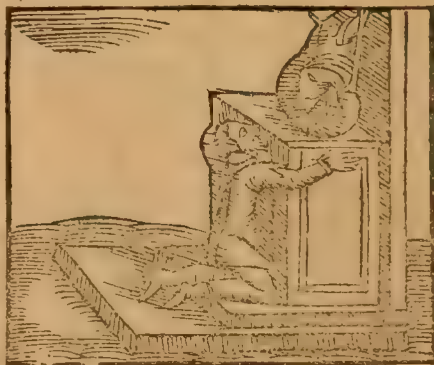
A B C

PROFVGIVM. CAP. XIV.

FVISSE vero aras apud veteres, vti etiam nunc ſunt ſanctioris aſyli loco, nulli non exploratum eſt. Hinc apud Maronem Priamus, omni alia ſalutis ſpe abiecta, ad aram confugit, cui dixerat vxor: *Hæc ara tuebitur omneis.* Et M. Tullij dictum pro Roſcio Comœdo: *Sicut in aram confugit ad huius domum.* Et apud Terentium: *Nemo te accuſat, Syre; ne tu aram tibi, aut deprecatorem pararis.* Et Ouidius de Triſtibus:

Vnica fortunis ara reperta meis.

MISERATIO. CAP. XV.

APVD Athenienſes ara peculiaris fuit miſerationi ſacra, de qua Papinius Poeta, & Lactantius Grammaticus, neque non Apſinis in Rhetoricis, meminere: & Plutarchus libro de Superſtitione, φεύξιμον βωμὸν eam appellat. In profugij ſane ſignificato Veſtam pro ara poni apud Xenophontem inuenias rerum Græcarum libro ſecundo: ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, *Hæc cum Theramenes audiſſet, ad Veſtam ſibi profugium parauit.* Et ſacrificalis ara Veſta eſt Polluci, præcipue vero quæ in Prytaneo fuit, vbi inextinctus ignis aſſeruabatur. Et triginta curiarum Veſta collocata apud Dionyſium Halicarnaſſeum antiquitatum ſecundo. Tale quiddam & apud Tranquillum in Tiberio.

Βωμὸς, θυμιατήριον, Ἑστία, ara, acerra, Veſta. Nat. Comes &c. l. 8. c. 19.

D

A

XII. IANI COLONIÆ. Cap. XVI.

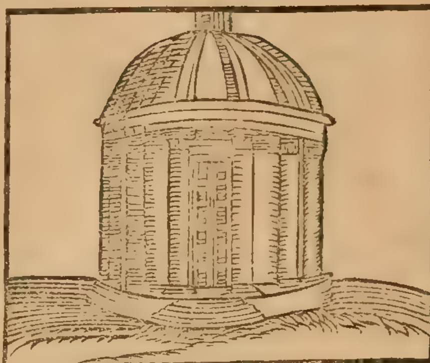
QVOD vero XII. Iani simulacro adsculpi solitæ sint, sunt qui ob id factum putent, quod Ianus pomœria & aras duodecim Hetruriæ colonijs sacrasset. Alij aras illas XII. ad mensium numerum dedicatas aiunt, quod Ianus pro anni tempore sit Romanorum religione pingi solitus. Nam de CCCLXV. diebus, quos gestu manuum referre, alibi disseruimus.

TERRA. Cap. XVII.

ROTVNDAM ædem Vestæ Numa Pompilius Romanorum Rex consecrasse fertur: quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit. Eam ad pilæ formam esse, vt sui simili templo Dea coleretur. Pro eorum vero sententia, qui per Vestam nil aliud quam puram flammam intelligebant, de strogilari lapide, qui Deam figuræ similitudine referret, alibi diximus.

A Plutar. Decad. 8. probl. Sympos. additq; mensas antiquorum rotundas Vestas dictas.

MVNDVS. Cap. XVIII.

B ET mundo ædem veteres ea, qua conspicitur forma, posuerunt, Mundumque eam appellauere, ab eo mundo, inquit Cato in commentarijs Iuris ciuilis, quem Festus citat, qui supra & infra nos est. Eius inferiorem partem veluti Dijs manibus cōsecratam, clausam omni tempore custodiebant, neque nisi ter in anno patefaciebant, vt ait Atteius Capito, quippe diebus his, postridie Volcanalia, & ante diem sextum Idus Nouembris, & ante diem tertium Non. Octobris: quos dies, ait Festus, etiam religiosos iudicauerunt: propterea quod eo tempore, quæ occulta & abdita religionis deorum Manium essent, veluti in lucem adducerentur, & nihil eo tempore in Republ. geri voluere. Itaque per eos dies non cum hoste manus conferebant, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in Republica, nisi quod vltima necessitas admittebat, administrabatur. Volcanalia autem antiqua monumenta in Circo Flaminio X. Cal. Sept. celebrare solita comperimus. In alijs, Fer. Volca. N. X. Calend. Iunias. Ibique N. litera diem nefastum notat, apud Ouidium. Tubilustria Volcano XIII. Calend. Iun.

Volcanalia.

C

DII OMNES. Cap. XIX.

OMNIBVS vero Dijs, Agrippa templum rotundo ambitu Romæ dedicauit, eaque de causa Pantheon appellauit: in quod quidem minus quam in alia veterum monumenta sæuijt ipsa vetustatis iniuria: idque nunc Virgini Deiparæ dedicatum, magno mortalium concursu inuisitur, & ab ea, qua factum est forma nomen habet. Sane Augustus Cæsar, qui templum id excitauit, licet Agrippæ inscribi dedicatione ipsa voluerit, nulla commodiori forma deos omnes complecti poterat, quam orbiculari: de qua quoniam alibi dicturi sumus, vlterius nunc de figura huiusmodi loqui supersedebimus: si tamen id dixero, Aristotelis dictum esse, veteres gauisos dijs templa rotunda specie dedicare, cuiusmodi sane multa Romæ superesse adhuc, vel magna ex parte diruta, vel nostræ pietatis dijs instaurata conspeximus.

Pantheon Romæ templum hodie la Rotonda.

D

IANVS. Cap. XX.

IANO contra templa quadrata specie dedicari solita, quatuor quippe pilis, quæ totidem fornicibus iungerentur, peruiosque à frontibus quatuor aditus patefacerentur, qui tamen in primario Iani templo solemni sacro pacis tempore claudebantur.

MENSARII. Cap. XXI.

ERANT autem & alij Iani, in quibus trapezitarum mensæ, vbi mercatorum conuentus, & omnium, quæ ad rem pecuniariam pertinent negotia tractabantur: de quibus Horatius:

Epist. lib. 1. epist. 1.

O ciues, ciues, quærenda pecunia primum est,

Virtus

Virtus post nummos: hæc Ianus summus ab imo
Perdocet: hæc recinunt iuuenes dictata, senesque,
Læuo suspensi loculos tabulamque lacerto. A

Huiusmodi generis ædificia plurima Romæ erant: nunc vnum minus dirutum in velabro perdurauit iuxta ædem, quæ D. Georgio dedicata est.

PAX BELLVM. CAP. XXII.

Huius rei causam tradit Macro. lib. 1. c. 9. Dire, &c. claudentur belli portæ. Æn. lib. I.

QVOD vero Iani templum in numis habetur, quadrata & ipsum specie, sed clathris, repagulis, & foribus præmunitum, ipsi tantum Deo dedicabatur. Clausum hoc, pacem indicare: adapertum, belli tempus, non tam ex Virgilij carmine cantatissimo, quam etiam ex numis passim in conspicuo est. Sed illud præcipuum numisma tum opere tum etiam inscriptione spectabile, in quo legitur, PACE P. R. TERRA MARIQVE PARTA IANVM CLVSIT. Fuit vero is, vt ex altera numi parte habetur, IMP. NERO CLAVD. CÆSAR AVG. GERM. TR. P. P. P.

PROVIDENTIA. CAP. XXIII. B

Templa in numis habita.

ALIA etiam atque alia templorum exempla multifariam in numis habentur, quæ prosequi ad fastidium potius quam ad delectationem inclinaret. Illud dicam, in numo cuius inscriptio, DIVVS AVGVSTVS PATER, ab altera parte legi PROVIDENT. Idem templum est in Imperatoris Constantij numo, cuius inscriptio est, PROVIDENTIA AVG.

SALVS. IVNO. DIVVS. CAP. XXIV.

IN Domitiani numis templum est SALVTI AVGVSTI inscriptum. In Volusiani, Dea in delubro sedens cum inscriptione, IVNONI MARTIALI, de quibus dicere hic nullum est operæpretium. Neque vero veteribus tantum Dis, sed & ijs, quos apotheosi C consecrabant, templum etiam dicare mos erat: vt videre est in Antonini numo, in quo templum est cum inscriptione, DIVO PIO.

SVBDIALES QVIBVS. CAP. XXV.

Orientem Solem excipiendo, vt liber esset prospectus. Plut. in Numa.

TOTA vero ædium sacrarum forma antiquitus pro conditione numinis ædificari solita: quare ex ipsa statim ædis facie numinis qualitas intelligebatur. Ioui siquidem, fulguri, cœlo, Soli, & Lunæ subdiales, vt Vitruuius monet, ædes, quæ Græce ὕπαιθρα dicuntur, ædificabantur, quorum numina, potestates, vimque ac effectus omnes sub dio spectamus.

DORICÆ QVIBVS. CAP. XXVI.

M. Vitruuius l. 4. c. 1. & in eundem Gul. Philander. De his tribus columnis Plin. lib. 36. c. 23. & Vitruuius l. 4. c. 1.

MINERVÆ autem, Marti & Herculi numinibus, vt idem ait, virtute ipsa memorandis, ædes opere Dorico erigebantur: nullis quippe delicijs, neque lasciuioribus florum ac foliorum ornamentis, neque denticulatis coronis, ac guttulatis metopis, sed rudi ac hispido potius aspectu: qualis dignitas in viris expetitur, à peregrino omni cultu aliena. D

CORINTHIACÆ QVIBVS. CAP. XXVII.

AT Veneri, Floræ, Proserpinæ, & fontanilibus Nymphis, numinibus quippe delicatioribus, ob mollitiem atque nequitiam Corinthiacæ constituebantur: genus quidem ædificij tum gracilitate operis, tum florum ac foliorum lasciuia, volutarumque multiplici perplexitate, triglyphorum, ac aliorum ornamentorum varietate visu admodum delectabile.

IONICÆ QVIBVS. CAP. XXVIII.

IVNONI vero, Dianæ, ac Libero Patri cæterisque eiusdem ordinis numinibus Ionicum adhibebant opus, medio quodam inter Doricum & Corinthium temperamento: quippe quod neque horrorem

A horrorem & austeritatem ipsa operis simplicitate præ se ferat, neque quidem eneruatam illam mollitiem ex tot ornamentorum luxuria commonstraret.

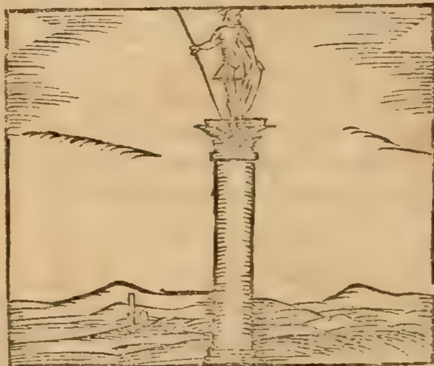
DE COLVMNIS. Cap. XXIX.

NEQVE quidem templa tantum, verum etiam columnæ non sine mystico aliquo intellectu fieri consueuerunt, quarum & rationes retulisse non incongruum videatur: siquidem hæc haudquaquam sunt ab Ægyptiacis inuentis dissimilia, dum aliæ firmitudinis, aliæ rei præclare gestæ, famæque supra mortalium conditionem ad vsque cœlum attollendæ, aliæ captiuitatis, aliæ profligationis, aliæ opprobrij sint indicia.

TERMINVS. Cap. XXX.

CÆTERVM antiquissimum fuit per columnam terminum significare, quod columellas in terminis ponere mos fuerit. Hinc regionum multarum fines terminosque columnas appellamus, vt in Hispania Herculis: eo enim vsque & imperium & labores ille suos extendisse fertur. Eodem *Columnarum hieroglyphica.*
B modo in Africa sub Atlante monte, & Asia ad Euphratem fluuium, & supra Armeniam terminos Romani Imperij columnas dixerunt, & eo significato Atrides Protei, Menelaus adusque columnas exulat apud Virgilium legas, quod pro Ægypti finibus positum notat Seruius.

GLORIÆ SVBLIMITAS. Cap. XXXI.

IN sepulcris vero, neque non monumentis reliquis, columnarum ratio fuit, vt cuius nomini dicatæ essent, gloria supra cæteros mortales attolleretur. Hinc illa Ennij de Scipione verba: *Quantam statuam faciet populus Romanus, quantam columnam, quæ res tuas gestas loquatur?* Hinc in argenteo numo videas columnam, cui mediæ ancile affixum est, vrna in summo superposita, duabus hinc & inde laureis appensis, quam senatus Diuo Augusto Vespasiano decreuit. Sed vt reliquas prætereaam: duæ adhuc Romæ vi-
C suntur, quæ Romanæ potentiæ atque splendoris testimonium faciunt, Traiano vna, altera Hadriano erecta, ad summam quarum altitudinem, quæ admodum excelsa est per interiores gradus cochlis in modum circumductos commodissimus est ascensus: non enim in re tam omnibus obuia nobis immorandum est. Decretæ autem in columnis statuæ à Senatu plerisque fuerunt, quos enumerare, nostri non est instituti. rerum enim quæ tractandæ sunt multiplicitas breues nos esse cogit. Illud admonuero, quod apud Plinium legitur, Senatum Galbæ vt primum licitum fuit statuam decreuisse rostratæ columnæ superstantem, placere nonnullis vt striatæ legatur. Antiquam autem esse celebritatem statuarum in columnis, ex eo manifestum, quod C. Menenio supra columnam statua dicata est, qui Latinos priscos deiecerat vna cum Camillo collega, quæ res, inquit Liuius, rara illa ætate fuit. Et illa adeo celebris Traiani columna colossum habuit superimpositum, cuius rei fidem faciunt eius numi.

Hinc Pindarus in Olympiis, Hectorem inexpugnabilem & immobilem columnam vocat.

Traiani & Hadriani columnæ.

DE OBELISCIS. Cap. XXXII.

D

HORVM loco Ægyptij suos erexerunt obeliscos, & Græci ἀξίων ὀβελίσκων dixerunt, cui maximi quique honores deberentur. Non ineptum autem fuerit animaduertere Ægyptiorum statuas, quæ antiquitatem sapiunt, graciliores esse, & truncis oblongis propemodum similes: quod quidem non est artificum vel stupori vel imperitiæ imputandum, sed eorum potius diligentia studiumque considerandum, quippe qui ita facerent, vt diuinitatem minime corpoream esse ostenderent. Quare Euphranor pictor, idemque fictor nominatissimus, quem in omni specie admirandum perhibent, non ita forte reprehensioni obnoxius: propterea quod in vniuersitate corporum exilior fuerit, in capitibus articulisque grandior, cum is præsertim primus dignitates, ac heroum insignia dicatur expressisse.

Nomen Suidas & adag. Collect. Chil. centur. 1. prouer. 14.

Euphranoris exilioris statua.

HEROES. CAP. XXXIII.

A

Malebant eorum videri, qui esse maximi, quam optimi, hinc colossi.

Iocus Ciceronis in statuam fratris.

SED quoniam in Heroas incidimus, id minime dissimulabo, quod Romani Græcos potius quam Ægyptios imitati, Heroum statuas, & eorum, qui bene de Republ. meriti essent, eo maiores faciebant, prout eos maiori honore dignos arbitrabantur, de quo apud Macrobium. Hinc iocosum illud M. Tullij dictum in fratris statuam: nam cum in Prouincia, quam ille rexerat, clypeatam eius imaginem conspexisset ingentibus lineamentis vsque ad pectus de more pictam: erat autem Quintus staturæ paruæ: *Frater*, ait, *meus dimidius maior est, quam totus.* Apud Virgilium vero Dido cum voluntariam mortem excusat, quasi ea omnia absoluisset officia, quæ à se exigi potuerint, nihilque à se vlterius expectari posse, quod ad apotheoseos gloriam pertineret, ita secum ratiocinatur:

Æn. lib. 4.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi,
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Cur vero magnam speret, enumerat merita:

Lib. 2. Epistol. 1. Epist.

Vrbem præclaram statui, mea mœnia vidi,
Vlta virum, pœnas inimico à fratre recepi.

B

Oppida autem condere, inter ingentia ea facta recensetur, propter quæ

Ibidem.

Romulus & Liber pater, & cum Castore Pollux,

Deorum in templa recipi meruerunt, vt est apud Horatium. Cum itaque maiores iusto statuæ vita functis fieri solitæ essent, Onirocritæ, qui, vt sæpius ostendimus, hieroglyphicis adhærescunt, vbi quis supra humani modi staturam fieri se magnum conspexerit per quietem, mortem illi præsagiunt affuturam: & qui filium paruulum ad virilem magnitudinem imaginatus fuerit excreuisse, eius identidem mortem expectandam. Hinc Virgilianum illud super oblata visui defuncti corporis anima, *Et nota maior imago:* nempe quod corporeis claustris veluti prælis exoluta anima post mortem latius dilatari videatur. Sed enim illa de honoribus opinio & verior est, & probabilior.

Æn. lib. 2.

CHRISTI VICTORIA. CAP. XXXIV.

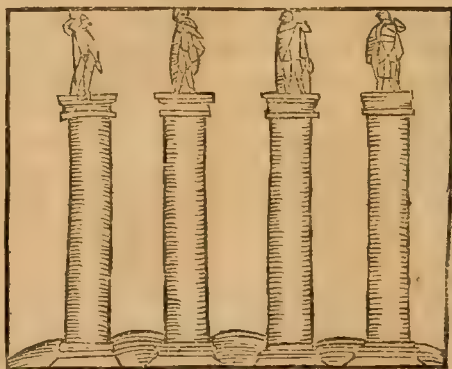
ILLVD minime prætereundum, sextidecimi Psalmi inscriptionem apud Græcos esse στηλογραφίαν: alibi aureum insigne Dauidis, vbi interpretes antiquorum repetunt morem, qui columnas, imagines, aut statuas ijs, qui strenue feliciterque militiam exercuissent, erigere consueuerant. Id vero laudis victori Christo attributum, eo Psalmo declarari.

C

PRO PATRIA OCCISI. CAP. XXXV.

Vbi sepeliebantur pro patria occisi sepulchris Praxitelis nobilitatum.

APVD authores Græcos locum Athenis fuisse legas, Ceramicum appellatum, columnis vndecumque frequentem, quæ in eorum memoriam erectæ erant, qui pro patria pugnando cecidissent, inscriptione adiecta quo quis prælio oppetijsset.

CLARITAS EX POETARVM SCRIPTIS. CAP. XXXVI.

PINDARVS Timarcho Æginetæ Nemeis:

σάλαν θέμιν παρίυ λίθυ λευκοτέραν.

Ponatur alte structa saxo Candidior pario columna.

vbi interpretes per columnā Poema intelligunt. Nam statim subdidit ipsemet Poeta: quantum claritatis addant Poemata in præstantis alicuius viri laudem elucubrata.

D

TELESILLA. CAP. XXXVII.

Statua Telesillæ.

TELESILLÆ Argiuæ poetica facultate celebri, galeata statua erecta est in columna, libris circa pedes adiectis, vt alibi diximus: quod maribus Argiuorum, qui prodierant ad bellum, ad vnum cæsis, fœminas armarit, & contra hostes eduxerit, eosque vrbis diripiendæ spe profectos retrocedere coegerit. Exemplum muliebris virtutis inter paucissima sæpe commemorandum.

ISOCRA-

A

ISOCRATES. Cap. XXXVIII.

ISOCRATI vero Eloquentiæ magiſtro, ſtatua in columna decreta eſt ab Athenienſibus: quod octo iam & nonaginta natus annos ab inſtitutione numquam ceſſauiſſet.

APOLLO AGYIEVS. Cap. XXXIX.

CONSPICVÆ fuerant apud Græcos columnæ quædam in coni formam deſinentes, quas ante fores erigebant Apollini ſacras, vt vero quidam dicunt, Baccho, vt plerique alij, vtrique: nam idem vtriuſque numen eſſe, oſtenſum alibi. Hinc Apollinem Horatius Agyieum nuncupauit. Eas nonnulli aras vocauerunt, ſed columnarum omnino habere ſpeciem non inficiantur. De his apud Sophoclem: *Ignibus odoris aræ Agyienæ nitent,*
Suffitu halantes myrrhæ lachrymas barbaro.

Αγυιεὺς, columna ante fores ſtans, in ſumma parte acuta.

B Sed cur non Græcos potius verſus apponimus:

λάμπει δ' ἀγυιεὺς βωμὸς ἀτμίζων πυρὶ
σμύρνης σταλαγμοὺς βαρβάρους εὐοσμίας.

Ea vero de cauſa Agyieus dicebatur, quod huiuſmodi columnæ in compitalibus vicaneisque vijs erigi conſueuerunt: ἀγυιαὶ enim viæ quæ ab vtraque parte exitus habent.

VICTORIA DE PERSIS. Cap. XL.

EXCOGITATÆ etiam ſunt columnæ trophæorum vice, quæ victoriam oſtenderent, cuiuſmodi porticus cognomento Perſica Lacedæmone viſebatur, victoriæ illius index, quam Pauſanias Ageſipolidos filius conſecutus eſt in Platæo prælio, vbi parua manu ingentes hoſtium copias profligauit: in cuius præclari facinoris memoriam ſtatuas habitu Perſico pro columnis porticu ſubiecere.

Perſica porticus.

C

CARYATARVM OPPROBRIVM. Cap. XLI.

SIMILE in Caryatas Peloponneſi populos exemplum editum, quorum mulieres matronali habitu ſtola quippe ad pedes vſque demiſſa, in captiuitatem abductæ ſunt, viris prius ad vnum cæſis, totius Græciæ in eos conſpiratione facta, quod Perſicas partes aduerſus Græciam ſecuti eſſent. Hiſtoriam in exemplo poſuit Vitruuius.

Caryatidum nomine intelligit ſtatuas muliebres in columnis: meminit Plin. l. 36. cap. 5.

BELLVM. Cap. XLII.

ALIQVA etiam columna belli ſignificatum habuit, vt quæ Romæ olim erat ante Bellonæ templum, ſuper quam quotieſcunque bellum cuipiam indiceretur, haſtam iaciebant, eius ſcilicet ominis cauſa, quod ſpes eſſet per huiuſmodi ſuſceptum bellum, aut hoſtes à finibus ſummouendi, aut vltra præſcriptos fines imperium proferendi. Ea autem columna D Bellica dicebatur.

Columna bellica.

SECVRITAS. Cap. XLIII.

INVENIRE eſt in numis aliquot columnam ad ſecuritatem additam, vt in eo quem IMP. CÆS. VAL. HOSMES. QVINTVS AVGVSTVS cuſit. Ibi enim muliebre ſignum molli & eneruato habitu ſtans, læua columellæ innititur, dextera palmæ ſurculum tenet ſupra verticem exporrectum: inſcriptio eſt, SECVR. AVG. Quæ quidem ſpecies cum forte antiquitus fieri ſoleret, facile credendum purpureos Tyrannos hinc ab Horatio dictos:

Lib. 1. Car. Od. 35.

——Fortunam *Iniurioſo ne pede proruat,* A
Purpurei metuunt tyranni *Stantem columnam, &c.*

FIRMITAS. Cap. XLIV.

Columnæ Doricæ. NAm vetuſtiſſimum omnino columnarum inuentum ad firmitatem fuit, quæ præſertim Viriles appellatæ ſunt, quas alio mox vocabulo, vti ſuperius dictum, Doricas vocauerunt. Nam cum Græci olim in colonias miſſi per Aſiæ loca Caribus finitima regionibus quibuſdam occupatis ædem Apollini Panionio ædificare ſtatuiſſent, nullaque adhuc eſſet ſymmetriæ proportio, nulla dimenſionis norma, commenti tamen ſunt à pedis menſura, quæ ſexta pars eſt virilis corporis, columnas dimetiri, rati ſic firmitatem ædificijs duraturam appoſuiſſe: easque columnas nudas, ſine vllo prorſus ornatu, vt virilem omnino ſpeciem præ ſe ferrent, erexere. Author Vitruuius. Sed enim & in Diuinis *Vitru. Iudicum, & Exod. 13.* literis columna pro firmitate accepta eſt, vbi de Prophetico ore dicit Dominus: *Ego confirmaui columnas eius*, de terra loquens, non vtique quod eam columnis ſubnixam eſſe diceret, ſed virtutem, quæ terram in medio rerum omnium ſitam ſuffulcit, ſuſtinetque, per eam loquendi figuram ſymbolicam, ſeu dicere mauis, hieroglyphicam, nobis indicauit, eam vtiq; firmitatem columnas appellari. Baſilius B etiam interpretatur, & alijs ſæpe locis Teſtamenti veteris eodem ſignificato columnæ accipiuntur.

MVLIEBRES COLVMNÆ. Cap. XLV.

CVm vero Dianæ etiam ædem conſtruere vellent, gracilitatem in columnis, ad muliebris corporis effigiem, commenti ſunt, easque octaua parte craſſitudinis produxere, ſpira etiam pro calceo ſuppoſita, capitulo volutisque vti capillamento concriſpatis, atque alijs muliebrem mundum referentibus ornamentis additis.

VIRGINALES COLVMNÆ. Cap. XLVI.

ADditæ his Virginales etiamnum columnæ, quæ Corinthiæ nuncupatæ ſunt, & gracilitate & ornatu, propter ætatis teneritatem, & hilariores, & venuſtiores. Puellæ ſiquidem & ſumptuoſius, & magnificentius ornari ſolent, quam matronæ, quas cum vittis ſtola ſatis deceat ad honeſtatem. Neque negarim ſuccreſcente indies hominum diligentia, alijs atque alijs dimenſionibus columnas excidi cœptas. C

CALATHVS CERERIS. Cap. XLVII.

Hæc à Vitruuio l. 4. cap. 1. OBſeruatio calathi, qui locorum vbique Cereris capiti ſuperponitur, de quo multa in alio commentario, cur id facere conſueſſent Ægyptij, diſſeruimus, effecit itidem, vt capitula in calathiſcorum effigiem columnis præſertim Corinthiacis ſuperaddi placuerit: quamuis Græci omnia ſuis inuentis libenter adſcribunt, & Callimachum quendam cognomento Catatechnon prædicant, qui genus id capituli primus excogitauerit, veriſimili etiam fabula, vt ad confingendum feliciſſimi ſunt adinuenta. Mulierem quippe Corinthiam quandam, amiſſa filia corpus ſepulturæ mandaſſe, ac *Itali & Galli hunc brancham vrſinam vocant.* ſuper tumulum calathum rebus ijs oppletum, quibus maxime nata dum viueret, oblectabatur, ſtatuiſſe, atque demum teſta ſuperimpoſita coopertum reliquiſſe: accidiſſe vero vt calathus ille caſu ſuper acanthi radice ibi nata inſideret, quare verno adueniente tempore gramen id pullularet, & calathum folijs primum amiciuerit mox & floribus ornarit: cumque cauliculi procreſcerent, obſtaculo ſuperſtratæ teſtæ concuruati, capreolos in volutarum ſpeciem complicarunt: quo quidem obſeruato ingenioſus faber venuſtam eam capitulorum ſpeciem meditatus ſit omnium applauſu conformare. D Commentum quidem hoc eo fauore legentium exceptum eſt, vt architecturæ magiſtri ſine vlla prorſus cunctatione illi aſſenſiſſe videantur.

DE MVTVLIS. Cap. XLVIII.

OBſeruare etiam eſt in omnibus fere veterum ædificijs imagunculas quaſdam nunc virili, nunc Bouilla, nunc alterius animalis facie, quæ vel mutulos vel coronas ſuſtentant. Id ab Ægyptiacis inuentis non omnino alienum ſuo legitur ſignificato.

ATLAS. Cap. XLIX.

Atlantes. NAm quantum ad humanam pertinet effigiem, Atlantem, totius quippe ponderis patientem, id ſignificare dicunt, & huiuſmodi ſuſtentacula nimirum à Græcis Atlantis nomine nuncupantur, quæ

A tur, quæ curà Latinis telamonas vocari nonnulli dicunt,& antiquis architectoribus & nobis incompertum est: si cui tamen ariolari licet, τελαμῶνας scimus esse lora, quibus sustinetur clypeus, quibusq; brachium insertatur, atque etiam vinculum, quo ensis vel appenditur, vel manui nonnunquam, ne vehementiori aliquo excutiatur ictu, adalligatur: quare crediderim à sustentando desumptum nomen: τελάσσαι enim τολμῆσαι ἢ τλῆναι est, quod pati & tolerari Latini dicunt. Illud super Atlante vulgatum, gestare eum humeris vniuersam mundi machinam, de quo Maro,

Telamones.

Æn. lib. 6.

—— Vbi cœlifer Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Inde scilicet fabula conficta, quod is omnium primus Solis & Lunæ cursus, syderumque omnium motus, ortus, & occasus, certa quadam moueri lege deprehendisse creditur, eaque diligenter obseruata mortalium vsui promulgasse. Quod vero pro Atlantibus Bouilla etiam capita fieri solita dicebamus, vidimus id apud Melinos Romæ: habet enim Petrus compater meus Bouillum caput aheneum quatuor circiter vnciarum magnitudine, pulcherrime fabrefactum, eo gestu, vt aliquid omnino B sustentasse videatur, de quo tamen alibi diximus.

Auctor Zezez histr. lib. 1. Chiliade 5.

DE PERPENDICVLO. CAP. L.

QVANDO vero in hæc ædificiorum opera prouecti sumus, quid sibi velit etiam Perpendiculum, explicemus.

ÆDIFICATIO, VEL POSITVM. CAP. LI.

ÆDIFICATIONEM, vel positum aut constructum opus, per id appensum linea, libratumque, denotabant. Nullo enim pacto erigi possent ædificia, nisi facierum, angulorumq; rectitudo per perpendiculorum indaginem exploraretur: eaq; præcipua est obseruatio in ædificijs moliendis, vt structuræ omnes perpendiculo respondeant, neque proclinationes, vt vocabulo vtar Vitruuiano, in partem vllam habeant.

Perpendiculi formam docet G. Philander in Vitruu. lib. 6. c. 11. & l. 7. c. 3.

RECTVS TENOR. CAP. LII.

TRANSIT & ad res alias id significatum, & ad perpendiculum amussim adijciunt, cum quid C vndecumque & quoquo versum delibratum directumve significare voluerint: vtriusque enim numus est, vt iustus tenor, ipsaque rectitudo adinueniatur. Sed perpendiculum in ijs deseruit, quæ surrigenda sunt: amussis, & planis, & obliquis, & omnibus denique vniuscuiusque corporis lateribus, per quæ recta linea fuerit deducenda.

Ad amussim, id est, recte, perfecte, κατὰ σταθμὴν Doricum prouerbiũ. Ad perpendiculum, exacte, absolute, κατὰ κάθετον.

DE CARDINE. CAP. LIII.

AD fabricam omnino pertinet cardo: quare si quid super eo dicendum sit, hoc potissimum loco differendum.

AVTHORITAS VEL REI SVMMA. CAP. LIV.

HABET vero significatum ab eo munere, quod in valuis, ostijsque sustinendis præstat, ita vt nunc dignationem, nunc authoritatem, nunc rei summam significet, ex arbitrio scilicet aut ministerio, cuius res vnaquæque pendeat, cuique rerum pondera innitantur. Hinc in litibus & causis tale aliquid appellatur cardo, à quo scilicet tota persuadendi ratio pendere videatur, quove omnia D congeruntur argumenta: sitque status is, circa quem tam rei quam accusatoris conatus omnis vndecumque exerceatur.

Cardinis significata. Huc allusit Virg. Haud tanto cessabit cardine rerum. Æn. lib. 1.

CARDINALES SACERDOTES. CAP. LV.

HABET & pietas nostra dignationis gradum à cardine nuncupatum. Nam veluti cardines in ostijs admittendi excludendique arbitri videntur, ita illi admittendorum exigendorumque operum, quæ ad Christianam faciunt pietatem, concessamque summo Pontifici authoritatem potestatemque tuendam, authores honori decentissimi perhibentur. Fratres hos appellat Pontifex M. decretaque omnia, legesque in comitijs illius ordinis perlatæ, de consultatione eorum, tametsi omnia per se possit, sancire se profitetur. Is enim honos eis habetur, vt huiusmodi sententiarum rogationes in acta summa cum fide referantur.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER L.

DE IIS, QVÆ PER PALMAM ET LAVRVM SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD HIERONYMVM FRACASTORIVM.

QVAMVIS *parua admodum inter nos consuetudo fuerit, eoque secessu Oliuetano Veronensis agri, quo mihi per continuum triennium frui temporum eorum permisit quies, dum tu Veronæ tuis, ego ibi meis tum studiis tum negotiis incumbebamus, vix ter facultas data, vt esse vna possemus; neque antea te Patauij, quo me ad Philosophiæ studia contuleram, videre licuerat, quod inde paulo ante discesseras, quam ego aduenissem: tua tamen te virtus ita mihi ex eo tempore conciliauerat, vt quem ob summum ingenium, summamque doctrinam plus te vno diligerem, certe neminem haberem: omnium enim voce commendationeque politissimis literis, & liberalium omnium artium studiis florebas, clarusque & celebris habebare: vnde meus erga te, quem adhuc ex facie non agnoscebam, cœpit cultus, qui mox cum ætate accreuit simul, maioribus scilicet in dies ad virtutem profectumque tuum additis incrementis. Ab eo vero tempore, quo bella illa calamitosissima, tam aspera, tam continua, me non modo ex tranquillo eo secessu exturbauerunt, verum tota etiam patria expulerunt, quamdiu foris profugus, errabundus inops vixi, tui semper memor, atque solicitus fui, quod vicem etiam tuam, & bonorum omnium ingemiscebam, & vbicunque locorum ciues tuos dispersos etiam ipsos comperissem, nunc per Aligeros fratres Petrum & Ludouicum, nunc per Alithaum, Zauarisium, Turranios, nunc per alios amicos tuos, quos doctrinæ nomine veneror, curabam vt meus erga te amor tibi fieret perspectissimus: idque officij ab aliquibus ex his mihi non indiligenter præstitum confido. Sed quoniam vel his testibus tam locupletibus mihi nondum satisfaciebam, decreui tandem quaqua ratione possem, aliquod huiusmodi mei erga te animi signum manifestius exhibere. Igitur cum labores meos in Aegyptiorum hieroglyphica explicanda recenserem, pleraq; id genus commentaria in amicos distribuerem, tuq; non in postremis esses, plantas duas insigniores elegi, Palmā & Laurum, easq; à nostratibus longe diuersas, ex Aegyptiorum quippe lucis à me primum in Italiam translatas, quas tibi dono mitterem, Palmam quidem, ob sublime illud ingenium tuum, quod ad excelsa quæque prospero euentu sese attollere contendit, cuius euectus pennis toto primum cœlo Epicyclos summouisti, totque priorum Astrologorum machinas demolitus, facilem & permeabilem Planetis viam complanasti. Laurum autem, quia tu, re optime in cœlo gesta, ad infima mox terræ loca descendisti, tanquam Hercules alter triumphabundus: sed qui in superiorem orbem non vt ille, de visceribus terræ Cerberum traxeris, qui aconitum ad mortalium perniciem euomeret, sed ab Antipodibus Siphylum illam tuam admirandi vigoris plantam asportares, quæ morbis omnibus tam cognitis, quam incognitis, præsentanea remedia, & incolumitatem efficacissime conferret. Quod vero ad plantas attinet, spero eas à te benigne suscipiendas, deque earum surculis amicitiæ nostræ firmitatem colligari posse, quam diuturnam perpetuamque fore mihi persuadeo: quia meus erga te amor, cultus, & obseruantia, talia mihi pollicentur; tuque vt ameris ab omnibus, ingenij doctrinæque tuæ monumenta, vno Doctorum omnium ore celebrata deposcunt: quorum quidem operum, studiorumque tuorum omnium felicitatem agnoscimus, & omnium posteritati celebrem & illustrem fore plurimum & ex animo gratulamur.*

DE PALMA. CAP. I.

PALMÆ significata plurima traduntur, quorum præcipue quatuor ex grauissimis authoribus seligere visum est: quippe annum, mensem, iustitiam siue æqualitatem, atque victoriam: quorum significa-

A significatuum causæ diligentius examinandæ sunt. Reliqua, vtpote manifestiora, sponte nulla solicitata cura prouenient.

ANNVS MENSISQVE. CAP. II.

CAVSÆ vero cur annum Palma significaret, tres esse perhibentur, eaque omnium prima: quod sola omnium arborum per ortus Lunæ singulos, ramos singulos progenerat. Atque ita etiam significatum mensis obseruauerunt, vt per singulos Palmæ surculos, menses totidem adnumerarent. Par itaque vt si annus exprimi debeat, Palma duodecim ramis prædita figuretur. Sedenim, etiamsi hæc non adfuerit curiositas, annum omnino significabit, vel quantum ad mensem attinet, quod in officulis eius ea maxime figura expeteretur, quæ lunata esset, quam contra fascinationes pollere plurimum arbitrabantur. Lunam autem maxime cauam, qualis est cum octo & viginti dierum numerum expleuit, cornibus scilicet inferne deiectis, mensis indicium esse in cœlestibus loco suo dictum. Dianaque ipsa apud Homerum Apollinis hymno, mensis & anni arbitros paritura, Palmam amplexata describitur. Altera causa est, quod Palma, vti Babylonij tradunt, referente Plutarcho, trecentas & sexaginta vtilitates mortalibus elargitur, ideoque anni simulacrum & insigne: tot enim diebus annus constat, intercalaribus quinque, de quibus in Vulture, subductis. Alia ratio est, quod palmæ satus quatuor ex lignis, siue Ossa ea maluerimus appellare, quæ, vti paulo ante dictum, in eius fructibus insunt, fieri solet, quæ bina iuxta composita subter, binaque superne colligantur, pronaque omnia seruntur, quorum inde radices amplexu mutuo connectuntur, atque ita primi ortus promiscui coalescunt, & vnus ex cunctis caudex conficitur.

Cur annũ & mensem Palma significet.

Plin. idem lib. 13. c. 4.

Annus quoque solaris quatuor qualitatibus constat, quæ tamen ita mutuo connecti videntur, vt fallente de die in diem qualitatis ipsius mutatione, vnus quasi caudex fieri videatur.

TEMPORIS DIVTVRNITAS. CAP. III.

NON dissimulabo quasi κατὰ πάρεργον, quod Quintius Græcus author asperum quendam locum, & admodum editum, superatuque perdifficilem ponit, in cuius vertice Palma consurgat, cuius in cacumine insideat virtus: ex montis vtique asperitate labores varios, ex Palma temporis, vt Hesiodi interpres ait, diuturnitatem innuens. Non enim putabat quempiam ad perfectam aliquam virtutem peruenire posse, nisi per labores, quos diu tolerasset. Temporis autem diuturnitas quo conuenientius signo figuretur, quam per id, quod anni & mensis habetur hieroglyphicum adeo manifestum? Sententiam hanc ita sibi desumpsit Quintilianus: *Desinit in aduersa niti qui peruenit ad summum: scandenti circa ima labor est.* Quod nos in adolescentia ita retulimus:

Virtutis locus, & sedes.

Incipit oppositam pedibus qui repere molem,
Eximio superat grande labore iugum.
Vt tenet aerei placidissima culmina montis,
Languida felici membra quiete leuat.
Pastus amaritiem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella faui.
Hoc sophiæ asperioris iter, Superantule, pergas,
Dummodo post fellis pocula nectar habes.

Extat in Epigrammatibus Pierij.

ÆQVALITAS. CAP. IV.

ÆQVALITATEM vero ea de causa significabat, quod cum initio Soli dicata fuerit ante Laurum, grauissimi authores asserunt, & Phœbum, & victores hac, non alia quapiam arbore coronari solitos. Quæ cum æquale esset victorum omnium præmium, æqualitatis inde symbolum assecuta est. Sane Plutarchus & Pausanias authores sunt, Palmæ pretium, qua multis in certaminibus victores æque coronarentur, à Theseo primum institutum, cum à Creta reuersus in Delum appulisset, & Apollini ludos edidisset. Siue ea de causa sit excogitatum, quod arbor ea folijs sit maxime æqualibus, ideoque victoribus conueniret, quod æqua eorum laus atque præmium esset.

Pausan. in Arcadicis, & Plutar. in Conuiuiali lib. & c. lib. 8.

IVSTI-

IVSTITIA. CAP. V.

A

Palmæ proprietates variæ. Semper folia habens & ἀείφυλλα, foliorum perpetuitate. Cum sua folia firmiter maneant, & folia non amittens. Psalm. 91. ver. 13.

FRVCTVM præterea reddit pari cum foliis æquilibrio, atque hinc iustitiam significari voluerunt. Præter hæc incorrupta est Palmæ materies, ac propemodum senij nescia, perinde ac decet incorruptos esse, neque vnquam temere flecti aliorum quorundam arbitrio, Iustitiæ administratores. Folia denum, nisi vi tollantur, numquam amittit, quare illam congruenti epitheto ἀείφυλλον, atque etiã ἐμπεδόφυλλον appellauerunt, cum & Laurus, & Oliua, & Myrtus ac aliæ quædam, quibus est perennis foliorum viror, succrescentibus aliis priora decutiant. Eademque immobilitas expetitur in Iustitia. Quod vero ponderibus resistat, & in aduersum incuruetur, facere idem Iudices debent, atque reluctabundi, seductores pellacesque omnes detrectare, neque muliebribus, neque violentiæ cedere. In hanc sententiam Leuitico celebrandis feriis xv. mensis septimi, Palmarum surculos, quos Græci spathalas a gladij forma vocant, Legislator sumendos præcipit. Theologi per eos iuuenescentia Iustitiæ germina interpretantur. *Iustus enim*, ait Psalmographus, *sicut Palma germinabit*: propterea quod nihil est in vniuersa Palma, quod respui debeat, ita tota ab intima medulla ad extremum vsque folium humanæ necessitatis vsibus est commoda, idque multipliciter, perinde ac in iis, qui iuste viuunt, B nihil reperias, quod non vndecumque vtile sit ac commendabile.

SOL. CAP. VI.

NEQVE quidem ea de causa tantum Palma Solis hieroglyphicum est, quod anni vicissitudines referat, quantum quod figuram solarium radiorum imitari quodammodo videatur. Vnde sacerdotij veteris autores, qui (vt Proclus ait) à rebus apparentibus superiorum virium cultum adinuenerunt, ab hac similitudine solare quid in Palma esse arbitrati sunt. Et apud L. Apuleium legas, mystico eo sacro quo initiabantur Isidi, caput ad solarium radiorum similitudinem ostendendam, Palmæ candidæ foliis in modum radiorum prosistentibus redimitum.

VICTORIA. CAP. VII.

Lib. 7. Problematum. A. Gel. libr. 3. capit. 6. & Plut. libr. 16. cap. 424. Neronis numus. Suetonius in Augusto. cap. 94.

VICTORIÆ demum in Palma significatum, ex numis, picturis, sculpturisque omnibus vniuersæ iam plebeculæ manifestum est. Eaque elocutio toties vsurpata Ciceroni: *Docto Oratori Palma danda est. In quadrigis qui Palmam primus acceperit. Quam palmam vtinam dij immortales tibi Scipio, reseruat.* & similia. Et causam multi prodidere, præcipue vero Plutarchus Symposiacωn octauo: quam etiam posuerat Aristot. nempe si super arboris eius lignum magnum quantumlibet pondus imponas, C Palma minime deorsum cedit, nec infra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur in contrarium fornicata. Eaque de causa in certaminibus Palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam, vti dictum est, ingenium eiusmodi ligno est, vt vrgentibus prementibusque non cedat. Videre vero est Palmam caudicibus sursum versus collectis in numo Neroniano, vbi idem ipse Aprum impetit veru, victoriæ nimirum, quam de confecta fera consecutus esset, hieroglyphicum. Et felicis augurij causa Augustus Palmam inter iuncturas lapidum enatam ante domum suam, in compluuium deorum Penatium transtulit, vtque coalesceret magnopere curauit, Cæsaris factum secutus, qui castris locum capiens, inter syluas, quas cædebat, repartam Palmam conseruari vt omen victoriæ iussit. Adhæc Cæsarianæ victoriæ aduersus Pompeium in Pharsalia prælio commisso Trallibus Palmæ ostentum dedit, exorta repente eodem ferme tempore, quo hæc gesta sunt, penes Cæsarianæ statuæ basin, quæ in templo Victoriæ dicata erat: quamuis omnis circa statuam locus natura solidus, & D durissimo lapide instratus esset: atque huius generis ostenta multa apud veteres memorantur. Minime vero prætereundus est numus æreus cum ingenti Palma, eaque dactilis fæcunda, cuius inscriptio est AL. Æ. quæ dubio procul victoriam Alexandriæ Ægyptiacæ significat: quod vt magis explicetur, ab alta facie spica est cum inscriptione, ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

IVDÆA. CAP. VIII.

DESVMVNTVR hieroglyphica plerumque à rebus quas egregiè aliqua regio ferat: vt Cyrenaica per Silphium, quod in Batti numis cusum videas. A palmarum vero feracitate Iudæa eius arboris pictura significatur. Sane in Titi numis passim videre est eius prouinciæ simulacrum arbori Palmæ adalligatum, cum inscriptione, IVD. CAP. Vbi vero inscriptio est Cæsaris Vespasiani, atque ibidem

A dem IVDÆA CAPTA. mœsta sedet ipsa manu quasi faciem complodens, adstat ipse iuxta Palmam. In alio cum eadem inscriptione signum est, quod dextera alte innititur pilo, læua sceptrum gestat, læuumque pedem iacenti galeæ superponit.

IACTVRA. Cap. IX.

CONTRA vero, vel deiecta, vel casu aliquo vitiata, iacturæ imminētis prodigium habebatur: velut aenea illa, quam Athenienses in Delphici Apollinis templo dedicarant, rei aduersus Medos feliciter gestæ monumentum. Paulo ante quam aduersus Syracusanos mouerent, infaustæ signū expeditionis fuit: quod eius fructus, qui ex auro cōstabant. Corui, alites inauspicatæ, pluribus diebus impetierunt, eosque partim deuorarunt, partim deiecerunt. *Palma aenea Atheniensium.*

NVPTIÆ. Cap. X.

SED cur nuptiarū etiam significatum in palma dissimulemus? qui picturā huiusce rei tam elegantem legerimus apud Philostratum, Imaginibus; qui paludibus & fluuiis hoc superaddit ornamentum, Palmarum quippe veluti fornicibus ductum, pontem fluuio superiniectum. Nam cum Palmarum alia mas, alia fœmina sit, inuicemq; maritali quadam copula coniugentur, maresq; attrahant ad sese fœminas, neque illæ congressum, quantumcumq; adniti possunt, aufugiant, sed vltro ramis ab vtraq; vicissim contra ad osculum quodammodo exporrectis, manifesta dent mutui desiderij signa, is duas, & huius scilicet & illius sexus Palmas in ripis fluuij oppositas e regione statuit. Hic vero mas amore correptus plurimum incuruatur, alteq; sese supra fluuium protendit. Fœmina vero, quantumlibet procul sita sit, neq; apprehendi possit, inclinat se tamen, & obsequij quoddam & ipsa studiū præ se fert. Aquam itaq; quodam veluti ponte coniungunt, difficili tamen & inaccesso transitu, propter foliorum asperitatem. Hanc vtiq; speciem ex Philostrato qui pinxerit, nuptiarum & coniugalis amoris hieroglyphicum, ex ipsius naturæ gremio desumptum, summa etiam cum venustate descripserit. Quo vero maior huic argumento sit fides, eam palmarij diligentiam adhibent, vt mares eo saltem interuallo à fœminis distent, vt puluis ventorum flatibus à foliis sublatus in fœminarum folia incidat, quod satis ad fœcunditatem facere compertum est. Sed mirum dictu, quod si qua procul à mare abstiterit, vt neq; puluis, neq; aura, odorve eius ad eam permeare possit, excogitauerunt coloni funem à mare religatum ad fœminam vsq; producere, atq; ita quasi maritali vinculo copulatam, masculo viru clanculum per funem irrepente fœcundam fieri, quæ prius in ea sterilescebat solitudine. Diophanes author Græcus, Florentinum citat, qui suis in Georgicis multa de Palmæ amore conscripsit, contabescere eam maris desiderio, quod nulla dissimulatione profiteatur, modo radices versus eum porrigens, modo verticis in eum proclinatione, fructum ferre pernegando, agricolamq; demum cogi amantem huic inuestigare, qui multas Palmas mares manu amplexuq; contingat, mox ad amore perditam rediens, eam amplexetur, attrectetq; manibus. Flores quoq; mari prius impositos tollat, & supra fœminæ verticem imponat. Quæ ne quis fabulosa suspicetur, istiusmodi amoris exemplum atq; coniugij nostro dedere tempore. Siquidem vir clariss. Ioannes Pontanus, homo minime futilis, & quē fabulas pro historia, de re maxime suo tempore omnibus conspicua, scribere puduisset, duas celebrat Palmas, marem vnum Brundusij, fœminam alteram Hydrunti, quæ diu steriles permanserint, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum alteram altera contueri poterat: vbi vero tantum adoleuere, vt sese inuicem conspicere potuerint, longo quantumlibet multorum stadiorum tractu dissidentes, fœtificare cœperint. Sed cur non ipsum audiamus?

B *Palmæ, maris & fœminæ amor.*

Quin etiam addit Plin. lib. 13. ca. 4. Adeoq; est Veneris intellectus, vt coitus etiā excogitatus sit ab homine, ex maribus flore & lanugine, interim vero tantum puluere inspersa fœminis.

C

D

Brundusii latis longe viret ardua terris
Arbor, Idumæis vsque petita locis.
Altera Hydruntinis in saltibus æmula Palma,
Illa virûm referens, hæc muliebre decus.
Non vno creuêre solo, distantibus agris,
Nulla loci facies, nec socialis amor.
Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor
Vtraque, frondosis & sine fruge comis.
Ast postquam patulos fuderunt brachia ramos,
Cœpere & cœlo liberiore frui,
Frondosique apices se conspexere, virique
Illa sui vultus, coniugis ille suæ:
Hausere & blandum venis sitientibus ignem,
Optatos fœtus sponte tulere sua:
Ornarunt ramos gemmis (mirabile dictu)
Impleuere suos melle liquente fauos.

Est idem amor in pistaciis, ex quibus semina cum panguntur, mas & fœmina committi debent coniunctis naturis, ita tamen vt mas ad Fauonium dorsum vertat, vt monet Demageron. A

INNOCENTIA. CAP. XI.

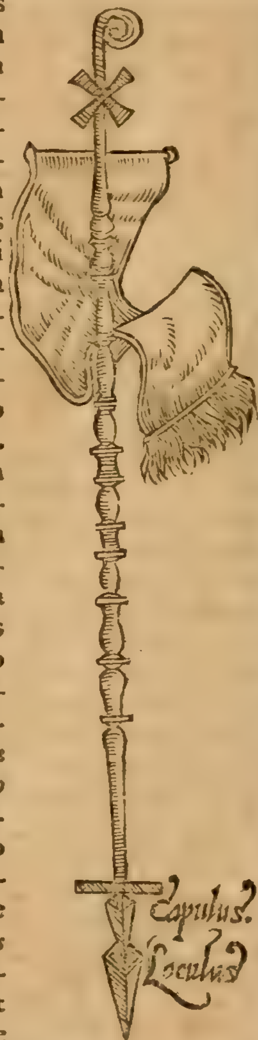
Cantic. 7. NE vero nostratia prætereamus, in sacris nostrorum literis eo loco vbi, *Statura tua similis facta est Palmæ*, legitur, Ambrosius significari ait viriditatem pueritiæ, atque naturalem eius innocentiam, quam à vitæ primordio receperimus, seruandam esse, & vt fructu nullo foliorum defluuio suo tempore maturemus, admoneri. Idque de Assertore nostro piorum conuentus canere, *Iustus vt Pal-*
Psal. 91. *ma florebit.* Tarde vero proficit Palma, sed diu in viriditate persistit, ait Eucherius: ita Ecclesia sancta per multas difficultates ad firmum fidei statum venit, auctaque iam & propagata, statura nimirum diu.

PIORVM VITA. CAP. XII.

SIGNIFICAT & piorum vitam Palmæ species: propterea quod sicut interior eius caudex & tenuis est, & corticum scabritie perplexitateque visu minime iucundus: superior vero pars visenda, B tum trunci tum ramorum amplitudine, amœnaq; pulchritudine viriditatis expanditur, ita piorum conditio prima facie contemptibilis videtur, sed in mirificam demum exit morum virtutumque pulchritudinem. Sed cur non ipsa Eucherij sanctissimi doctissimique viri verba subtexam, in hanc sententiam? Habet quiddam aliud Palma, quo à cunctis arborum generibus differat. Omnis enim arbor quæ in suo robore iuxta terram vasta subsistit, crescendo superius angustior euadit, & quantum paulisper sublimior, tanto in altum redditur subtilior. Palma vero tenuis ac imo inchoat, & iuxta ramos aut fructus ampliori robore conturgescit. Quibus itaque alia arbusta nisi terrenis mentibus assimilari possunt, inferius vasta, superius angusta? quia nimirum omnes mortalium in hoc sæculo degentium delectationes in terrenis rebus sunt fortes, in cœlestibus debiles. Pro temporali enim gloria, vsque ad mortem appetunt desudare: pro spe vero perpetua, ne parum quidem in labore subsistūt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cœlesti mercede vel tenuissimas vnius verbi contumelias ferre non possunt. C Vt terreno iudici totos dies assistant, fortes sunt: in oratione vero coram Domino vel vnius horę momento lassantur. Sæpe nuditatem, vigilias, famem pro acquirendis diuitiis & honoribus tolerant, & multa se abstinentia cruciant: quod bis aut semel in hebdomada pati pro salute animi, grauissimum ducunt. At contra ex æqualitate Palmarum designantur iusti, qui vita proficiunt, qui nequaquam in terrenis studiis sunt fortes, & in cœlestibus debiles, sed longius atque distantius studiosos se Deo exhibent, quam seculo fuisse meminerunt. Recte itaque, vti supra dictum, *Iustus vt palma florebit.* Illud addam ex sextis Hebræorum castris apud Hieronymum: *Veluti* XII. *dulcis aquæ fontes ad Elim reperti*, XII. *indicarunt Apostolos, de quorum fontibus aquæ deriuatæ, vniuersi terrarum orbis ariditatem affluenter irrigarunt: ita Palmæ numero Septuaginta cibum ostenderunt, quem mortales à totidem secundis Apostolis appositum essent accepturi.* Cibus enim doctrina, vti sæpius dictum. Quoniam vero D Crux Domini, quæ Palma ea est, in quam ascensurum esse Dominum Prophetæ prædixerant, longo stipite & in altum surrecto, in transuersumq; late porrecto fuisse fertur, significasse et videtur illud antea dictū, *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me*: ipsa enim manuum extensio duos populos, Israeliticum & Gentilem ad Deum trahere, & in vnum congregare videbatur, vt seniores dixisse scribit Irenæus: non abs re fuerit, vt piis quacumque ratione possimus satisfacere studeamus, signum id & victoriæ & salutis, quo pacto pij veteres figurarint, adscribere

Iusti ex æqualitate Palmarum designati. Nepe Apostolorū discipulis. Crucis Christi hieroglyphicum.

Ioan. 12.

A scribere. Contus erat prælongus, cuius apex in ρ, Græcę literæ similitudinem incuruabatur: inde paulo infra X, Græca identidem litera sua insignis decussatione addita erat, id Christi nomen ostentat. Inde qui Crucis signum faceret bacillus transuersus, cui velum aut mappula solebat appendi vexilli loco. Hæc duo significabant apud Græcos, quorum characteribus signata erant, CHRISTVS PASSVS, aut CRVCIFIXVS. Inde pro delubro pedamentoque aliquo, vasis alicuius forma, orbiculis, aut ouis, aut aliis gestaminibus castrensi more altero super alterum suffixis subiiciebâtur, in hunc scilicet modulum. Quod vltimo loco subiecimus, forma loculi est, in quem vexilla figebâtur, de quo alibi plenius. Agite vero qui signum hoc sequimini, & in eius imperium iurastis, salutem vobis atque victoriam inde certissimam pollicemini. Non enim tumultuarium hoc, aut temere concitatæ cuiuspiam multitudinis fortuitum est signum, quod elementa porro omnia, quod humana omnis natura, quod bruta, qua licet, exprimere conâtur. Dissecatur terra punctis quatuor, à quibus ductæ lineæ crucem figurant. Puncta, Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies. Sanctius in ea animal Homo, brachia cum precatur in crucem extendit, vel saltem pectus signat à fronte ad vmbilicum, vt descensum
B à cœlo in terras nostri numinis indicet, mox ab læua, à corde quippe ad dexteram papillam (in dextera enim bonorum operum motus) crucem delineat. Per mare vero quæ volitant nauigia, si optatum cursum arreptura sint, antennas malo in crucis effigiem applicant: quæque cœlum alites secant, passis alis crucem ostentant. Nos igitur faciem & pectus cruce signati, tutius & animosius vnumquodque virtutis opus aggrediamur, fluxarum cogitationum inundationes transeamus incolumes, præpetiq; volatu supra cœlum attollamur, adminiculo signoq; crucis omnia feliciter executuri, stratisq; & superatis dolosissimi hostis insidiis, eiusque conatibus euersis, in Domini nostri cruce tantum gloriati, trophæa, more veterum, victoriarumq; triumphos ipsa cruce designata suspendamus.

Appositas & pia paraenesis.

DE LAVRO Cap. XIII.

VVLGATVM illud est, Laurum Apollinis insigne perhiberi, eiusque fronde, Palma iam posthabita, eius simulacra coronari. Neque tantum ea de causa, quod Laurus in ore palumbi vim
C medicam indicet, quæ plerisque volucribus præsentaneo est remedio, quantum quia sit, vt Eusebius ait, ignea, ideoque à dæmonibus maxime odio habetur. Vsta præterea resonat, quod quandam prædicendi vim habet. Ignispicium enim non tantum splendore, verum etiam crepitu portendit, frequentissimo Poetarum omnium assensu. Ferunt vero Empedoclem, qui animam esse igneam statuebat, Lauri natura considerata dicere solitum, si homini sit in animalium quodpiam transmigrandum, optandum maxime vt in Leonem transiret: commodissimum enim id animæ quæ hominem incoluisset hospitium futurum. Sin vero arbor esset subeunda, in nullam commodius quam in Laurum fieri transmigrationem. Pindarus atque Callimachus Apollinem memorant interfecto Delphico Dracone Lauream induisse quasi supplicem: erant enim supplices coronati apud veteres. Aristophanes dominum & seruum oracula consulturos coronatos inducit, Pluto. Quin & Liber Lauro coronabatur, in qua ex Indis triumphasse fertur, diesque in illum solemnes, magna olim corona dicebantur, vt tradit Tertullianus. Laurea itaque Apollini & Baccho sacra, illi vt Deo bellorum, huic vt Deo triumphorum. Quamquam & Myrto milites redimiri soliti: ita Claudius Saturninus, qui li-
D brum edidit de coronis. Est & alia ratio cur Laurus Apollini sacra dicatur: legimus enim apud Serapionem Ascalonitam, Lauro ad dormientium caput apposita, vera videri somnia. Idipsum Antiphonem, Philocrum, & Artemonem, qui de somniorum interpretatione scripserunt, asseuerasse comperimus. Neque quidem Eustathij interpretamentum super hoc parui fecerimus, qui Daphnen ideo dictam ait, quod δα intensionis particula, & φανεῖν, quod loqui & canere est, in compositionem accedant. Apud Hesiodum interpres Theogoniæ, Laurum ait ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμοὺς. Hinc vaticinantes Lauro coronari scitos ait interpres Aristophanis. Et qui bella sequebantur Vates, in summa galea Lauri conum gestabant.

Lauro palumbes perplures, q; alia aues annuũ fastidiũ purgant. Matthiol. in Diosc. li. 1. c. 90.
Coruus occiso chamæleonte, fronde Lauri deuorata, virus extinguit. Matt. ibidẽ
Laurus vis Medica.
Ad hoc Macrob. libr. 6. Saturn. c. 4.
ci[illegible]ns Lucianum.
[illegible]

VATICINIVM. Cap. XIV. A

Vaticinatricem plantam. Δαφνηφάγοι dicti Vates.

QVOCIRCA non imperite Aphthonius Laurum vaticinij symbolum esse dicit, quam μαντικὸν φυτὸν Dionysius in præceptis de Panegyricis scribendis appellat. Nam quod Vates δαφνηφάγοι vocitarentur, non ex eo tantum, quod ille dixerit, *Laurumque momordit*: & Sibylla apud Tibullum, *Sic vsque sacras innoxia Lauros vescar* desumptum est, verum etiam ex Sophoclis Cassandra dicentis, δάφνην φαγὼν ὀδοῦσι πρίε τὸ στόμα, Eodem modo Lycophron, δάφνης φαγὼν φοιβάζειν ἐκ λαιμῶν ὄπα. Porro Daphnem puellam, vt Plutarchus scribit in Agide, Pasiphaes nomine Spartani coluerunt, quę oracula, vt aiunt, certissima sit dare solita.

CVSTODIA. Cap. XV.

PRo custodia vero Laurum poni, & incolumitatis esse symbolum ex Proclo didicimus. qui veteres ait Laurum tutelæ consecrasse, & in sacrificiis, & in locis vbicumque vel sata, vel affixa fuerit incolumitatem præbere; cuius rei non ignarus Ouidius, tutelæ huius ergo illud de Lauro dixit: *Mediamque tuebere quercum*, quod ita mihi libet interpretari, vt ad ciuicæ coronæ sospitamentum & tutelam B statueretur: id quod ex numis quibusdam intellexi, in quibus ciuica posita est, quam duo Laurei rami

Numi cum Lauro ciuica.

circumplectuntur, nō ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodo adcuruati. Literæ, OB CIVES SERVATOS. Duo huiusmodi sunt apud me, in quorum vno literæ circumductæ, C. GALLIVS. C. F. LVPERCVS III. VIR. AAA. FF. In altero, L. NEVIVS SVRDINVS. III. VIR. AAA. FF. Quid vero sibi velint elementa illa, quippe A triplex, & F geminum, si quis quæsierit, sciat id significare, Auro, Argento, Ære, Faciundo. Inueniuntur vero & in Augusti numis, & alibi. Eadem vero specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam Augusti foribus affixam Ouidius scribit, quamuis nonnulli arbores ipsas satas putant, quia ita scriptum à Poeta sit:

Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Idem sibi vult numus argenteus, in quo duo Lauri surculi cum radicibus, in quorum medio erecta est columna Ionica, supra cuius capitulum carchesium est, in medio parma affixa, cum literis S. C. Nam ab vtraq; columnæ parte in albo singulatim. Literæ E. X. adscriptæ. Altera inscriptio est, DIVVS AV- C GVSTVS VESPASIANVS. quod apotheosin ipsam sapit. Sed ex his satis superque est ostensum, Laurum pro custodia & tutela poni, & eorum, quæ perpetuo sospitari, conseruari, ac viuere volumus signum. accedit & illud ad sospitamentum: quod eius arboris folia fulmen non icit: eaque de causa Tiberius, cum fulmina coruscationesq; supra modum expauesceret, cœlo turbido Lauream sibi solitus est imponere, non secus ac eadem de causa Augustus ex Vituli marini pelle cingulum gestare.

Ideoq; Ἀλεξίκακος dictus. Sueton. in Tiberio ca. 59. Suetonius in Augusto. c. 90.

POETICA VIS. Cap. XVI.

QVÆ quidem perennitatis aut diuturni temporis vita cum à nullo magis, quam à Poetis ipsis expetatur, merito Laurus vna cum hedera, cuius circa vetustatem opus omne, Poetis dedicatæ sunt: aliorum enim scriptorum authoribus non tam fama quam vtilitas etiam quæsita, sola Poetis gloria, & victuri nominis cupiditas insita est, *nec*, vt eleganter & vere dixit Ouidius, *petitur sacris nisi tantum fama Poetis*. Quod vero datum sibi Laureum sceptrum à Musis canit Hesiodus, laborem & diligentiam scribentis indicat, propterea quod veluti sunt amara Lauri folia, ita virtutis sudor, vel ipso D eodem teste, laboriosus. Vnde chartas Cornelij laboriosas Catullus pro magna laude celebrat. Nam cum Hesiodus pauperibus fuerit parentibus genitus, verisimile est eum non sine magna difficultate proficere potuisse. Ita enim Zezes, quod Musæ nouem cum Lauro coronarint, labores & amaritudinem eius in doctrina comparanda commonstrat.

AVTHORITAS IMPERATORIA ET TRIVMPHALIS HONOS. Cap. XVII.

ESSE vero Laurum insigne triumphantium, non ex eo tantum quod apud Ouidium legitur,

Tu du-

A *Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum*
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas:

quantum ex multis veterum monumentis innotescit. Illud quoq; satis constat, Imperatores triumphi Lauream ad Iouem Capitolinum ferre solitos, atque eam in eius gremio relinquere. Laureata vero Imperatorum capita in numis passim habentur. Atque hic non incongruum fuerit ea, quæ de Laureto, vnde triumphaturi Laureas sibi decerpere consueuerant, memoriæ prodita sunt, repetere. Liuiam quippe olim post Augusti statim nuptias Veientanum suum reuisisse, ibique tum illi Gallinam albam, quæ ramulum Lauri rostro tenebat, à præteruolante Aquila, quæ illam rapuerat, in gremium demissam, cumque nutrici alitem, pangique ramulum placuisset, tantam pullorum sobolem prouenisse, vt Tranquillus ad sua vsque tempora villam eam, *Ad Gallinas*, vocitatam attestetur. Tale vero Lauretum fuit, vt triumphaturi Cæsares inde Laureas boni ominis gratia decerperent. Fuitque mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Adeo vero Laurus triumphantium propria fuisse videtur, vt obseruatum sit in huiusmodi Laureto sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ex quo etiam prodigij causam intelligas, quod Iulij Cæsaris cædem præmonstrauit, cum pridie Idus Martias auis Regaliolus cum Laureo ramulo Pompeianæ Curiæ sese inferens, à varij generis volucribus ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta est. Nouissimo vero Neronis anno, in quo Cæsarum progenies defecit, sylua illa Veientana radicitus omnis exaruit, & quicquid ibi Gallinarum erat, interijt. Tali portento fuit Alexando Seuero Laurus alia ingens & antiqua, quæ in palatio cuiusdam ciuitatis, à qua proficiscebatur, ad bellum quod contra Germanos parauerat, subito collapsa, mortis itidem eius indicium habita. Contra non temere boni ominis Lauri folia, quæ circa Pompeij fasces illigata fuerant, cum longo itinere per arida & inculta loca iam exaruissent, eo tempore quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendit, detracta, & à Lucullianis lictoribus recentia & viridia, quæ penes eos plurima erant, liberaliter suffecta: quod summam gloriæ rerum à Lucullo gestarum ad Pompeium transiturum interpretatum est, vt paulo post subsecutum. Et Romæ lamentabunda Luculli vox audita, *Pompeius res meas in Asia gestas eleuauit.*

Lauretum. *Suetonius in Augusto c 94.* *Sueton. in Iul. Cæsare cap. 81.* *Sueton. in Galba ca. 1.* *Laurus Alexandro Seuero portentosa, boni ominis Pompeio.*

B C

PVRGAMENTVM. Cap. XVIII.

SEXTVS ait Laureatos milites currum triumphantis sequi solitos, vt quasi purgati à cæde humana intrarent vrbem: proindeque suffitionibus omnibus Laurum adhiberi solitam fuisse, vel quod medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore vireat, boni ominis causa perpetua Reipublicæ viriditas hinc optabatur.

VICTORIA. Cap. XIX.

QVANTVM ad aruspicinam pertinet, Laurus victoriam aliquando præmonstrauit, vt ea quæ in domo Alexandri Seueri iam infantuli nata iuxta Persicum arborem, intra vnum annum Persicum ipsam incremento mirabili superauit: vnde Aruspices futurum prædixere, vt puer is olim Persas euinceret, quod euentu postea comprobatum est: sub eo enim primo Persæ serui apud Romanos fuere. Quare apud Virgilium ex ea desumptum doctrina legas de victore: *Viridiq; aduelat tempora Lauro.* Notum illud est, solitos esse Imperatores Romanos, re bene gesta literas Lauro reuinctas mittere, victoriarum & lætitiæ nuncios, quæ Laureatæ dicebantur, quod in Epistolis ad Atticum & alibi habetur. Hinc Ouidius:

Alexandri Seueri Laurus. *Æneid. li. 5.*

D

Non ego victrices Lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.

Apud Marcellinum, vbi de vanitate Constantij loquitur, suorum ducum victorias sibi adsciscentis, Laureatas literas missitatas inuenies. Quare Plinius XV. Laurus Romanis præcipuæ lætitiæ victoriarumque nuncia, additur literis, & militum lanceis, pilisque. Vnde legere est in Pompeij gestis, cum is in Arcadia equestre certamen ageret, ludi gratia, aduenisse tabellarios ex Ponto, gestantes iaculorum cuspides Lauro coronatas: ex quo læta nunciare antequam literas redderent cogniti sunt.

Mithridatem enim sibi mortem consciuisse nunciaturi venerant. Victores Delphis Pythijs certaminibus, ea peculiariter Lauro coronabatur, quæ Delphica nominabatur, cuiusmodi genere & triumphantes Romæ: ea enim longe viridior est, maximis baccis, æqueque ex viridi rubescentibus: vnde nonnulli commentati sunt, in quatuor certaminum præmijs, quæ recensentur ab Archia, per malum grandiores has Pythiæ Laurus baccas intelligi: de quo apud Lucianum videas de pomis in templo Apollinis decerptis. A

IVRGIOSVS. Cap. XX.

Bebrycia Laurus.

QVOD vero iurgiosum notari per Lauri ramum alicuius manu prætentum nonnulli dicunt, Græcorum commentum est, non Ægyptiorum, idque desumptum ex historia. Nam Bebrycia Laurus erat in Amyci portu, à qua ramum quicumq; decerpsisset, tamdiu fieri iurgia solebant, quoad abijceretur: quod traditum est ab Apollodoro libr. primo de Ponticis Heroïbus. Sedenim particularia hæc inter hieroglyphica locum non habent, quia necesse est, quod rectè sit exprimendum, id vniuerso generi competere, vnde ipsa desumitur significatio. B

REMEDIVM. Cap. XXI.

De virtutibus Lauri Dioscorides lib. 1. cap. 15. & ibi Matthæolus. Gale. li. 6 simp. medica. & Plin. lib. 15.

Foliorum Lauri remedium.

QVÆ vero de Scipione Laureo memorantur, significare id remedium contra pericula & insidias, quæ à quopiam intententur, vt apud Suidam legitur, non ea tantum causa est, quod contra venena pollere Laurus creditur, sed huc faciunt ea omnia, quæ superius recitauimus, vbi tutelam & custodiam per Laurum significari docuimus. Quin & Æsculapij caput Laurea redimitum non alia de causa dicunt, nisi quia ea arbor plurimorum sit remediorum, De medicina vero diuinitus reuelata, quæ per Lauri ramum, aut folium in Columbæ rostro ostenderetur, in Alitis eius Commentario diximus. Præstant & hordeo condito incolumitatem Lauri folia, si sicca grumis immisceantur aut superne sternantur, diuque à vitio conseruant, vt Demagerontis præcepto admonemur, in ijs quæ à Constantino Cæsare selecta sunt. Quin Romani, vt apud eundem Cæsarem Laurum boni genij plantam sunt appellare soliti: persuasumq; habuere, locum, vbi Laurus esset, neque à sacro vllo morbo, neq; à dæmone infestari. Et salutaris ominis gratia folia ipsius à populo Calendis Ianuarij Magistratibus offerebantur, vna cum caricis. C

DE CEDRO. Cap. XXII.

Persius, & Horat. de Arte Poet. Carmina linenda cedro, ait.

AD Palmam & Laurum pro Poëtis, & Cedrum & Myrtum adiungere gloriosum est, cum de præstantibus insigne dictum illud proferri soleat, *Et Cedro digna locutus.* Ante alias enim arbores Cedrus æternitatis hieroglyphicum est, quia materia eius neque putrescit, neq; cariem patitur. Hinc Arca fœderis ex Cedro fabrefacta est. Et Cedro digna loqui dicuntur illi, qui ea scribunt quæ nulla temporis iniuria sint abolitura.

EXCELLENS. Cap. XXIII.

De Cedri virib. Matthæolus in Dioscoridē lib. 1. c. 89.

ALIBI Diuinis in literis excelsioris potentiæ viros indicat, Psal. 92. *Sicut Cedrus Libani multiplicabitur.* Et 2. Esai, *Confringet Dominus Cedros Libani,* hoc est, potentiores. De medulla vero Libani ablata à Rege barbaro, pro nobilitate protrita, dictum in Aquilæ Commentario. Sed iam ad Myrtum. D

DE MYRTO.

GENIVS ET VOLVPTAS. Cap. XXIV.

Formosæ Veneri myrtus gratissima. Virg. Eclo. 7

SATIS quidem exploratum est omniū ferè Poëtarum lectione, Genium & Voluptatem ex Myrto significari. Arbusculam eam omnium delicatissimam aiunt, perpetuo tam virore splendandam, quam foliorum specie, suauissimoque odore præstantem, vt non immerito sit Veneri Deæ omnium delica-

A delicatiſſimæ dedicata, vnde meruerit Pelops Hippodamiæ nuptijs potiri certaminis victor auxilio Veneris, quod ei ſimulacrum ex pullulante Myrto feciſſet.

VENVS. Cap. XXV.

NAM qui Venerem pingunt, libenter illi myrteam coronam imponunt, qua coronatam eam in iudicio Paridis aſtitiſſe, Nicander ait Alexipharmacis, atque ea de cauſa huiuſmodi arbuſculam & Iunoni & Palladi odio habitam in poſterum. Apud quem animaduertas, Dictynnam Palladem appellari, quamuis gloſſemata quædam aliter exponant. Neq; vero diſſimulandum, Myrtum pudendi muliebris habere ſignificatum, vnde apud Ariſtophanem legas, οὐδὲ τῷ μύρτῳ θίγεις ἐῶντι, πρὶν ἐξ ἑνὸς λόγου σπονδὰς ποιησόμεθα πρὸς τὰν Ἑλλάδα, quod ita reddemus: *Neq; rem aggredi veneream, priuſquã Græciam fœdere iunxerimus.* Sed Myrtum Pollux carunculam intra pudendum muliebre ponit laſciuo quodam motu interim ſubſultantem: quo forſitan ſpectat Ariſtophanicus ille iocus, vbi chorus ſenum Lyſiſtrate ait: *Enſem poſthac geſtabo in Myrti ramo.* In Commentario Serpentis Hecates fabulam recita-

Pollux li. 2. *Nempe à baccæ myrti ſimilitudine.* *Hecates fabula.*

B uimus, quam multis modis Faunus pater ſolicitauerit ad ſtuprum, cum eam paternæ petulantiæ reluctantem modo virga myrtea verberaret, modo vini tormentum adhiberet, mox in Anguem conuerſus ſpiris totam implicuerit, atque ita voti compos euaſerit. Ibiq; virgam myrteam, nequitiæ imaginationem, vinum mentis hilaritatem, anguem multiplices voluptatis nodos hieroglyphicè ſignificare oſtendimus. Nam quod ad Myrtum attinet, apud Maronem: *Æneі. li. 6.*

Quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylua tegit.

OVATIO. Cap. XXVI.

MYRTEA vero corona triumphantium militum capiti geſtata, rem bellicam ſine ſanguine cõfectam ſignificabat: vel cum quid bello non indicto per occaſionem captum fuerat: tunc enim ouatio decernebatur, non triumphus, atque ita myrtea vtebantur corona, facilitatis indicio, cum in C triumpho ob victoriam cum labore partam laurea geſtari ſolita eſſet, de qua ſuperius.

HILARITAS. Cap. XXVII.

ERAT & hilaritatis indicium ramus Myrti, quem veteres inter vina alter alteri porrigebant. Mos enim fuit in conuiuijs eo circumlato ramo vnumquemq; diſcumbentium ad cantandum excitare. Singuli enim conuiuarum accepto in manus Myrti ramo, partes canebant ſuas: quem morem in Sympoſiacis Plutarchus late diſputauit. Et Horatius aduenienteverno tempore, quo ſe vndecumque patefacit hilaritas, dum Cytherea choros ducit Venus, decere ait viridi nitidum caput impedire myrto. Atq; vbicumq; conuiuiorum lætitiam celebrat, coronas è myrto inferri iubet.

Sympoſ. li. 1. hinc canere ad myrtũ. Parœmiog. Ch. 2. cent. 6 pro. 21. Æneid. li. 3.

ARMA BELLICA. Cap. XXVIII.

IN prodigio autem, quod ad Polydori tumulum Æneæ ſeſe obtulit, corneis virgultis, & Myrti denſis haſtilibus, ad euulſionem ſanguinem ſtillantibus, Tib. Claud. Donatus per id genus virgulta, hoD ſtilem illic eſſe locũ ſignificari dicit: quippe quod duo ea genera lignorum haſtilibus bellicis apta ſint, proindeq; pacis auſpicium nullum illic eſſe potuiſſe. Ac per hoc ſacrificanti in nouæ ciuitatis cauſa, portendi, id quod accidit, crudele illic hominum genus, & humano infeſtum ſanguini. Sed enim crediderim ego potius Maronem noſtrum locum hunc de ſepulcrali myrto mutuatum ab Elpenoris tumulo: quandoquidem Theophraſtus ait ad Circeum in Italia locum eſſe eminenti quodam ſitu, denſiſſimo variarum arborum nemore, ſed arboreis præcipuè myrtis denſum, vbi paruus viſitur locus, quem incolæ Elpenoris tumulum perhiberent. In eo, qui ſupini hominis menſuram non excederet, myrtos coronarias naſci, minutis quippe folijs, & odoratioribus quam latifoliæ ſint, neque alibi toto tractu eas, quam anguſto eo ſpatio reperiri. Sane Myrtus corona quoq; funebris eſt, de qua Pindarus in Iſthumij, vt in Cupreſſo diximus:

ἔρθα

ἔνθα λευκοθεὶς κάρα μύρτοις ὁ δ' ἀνήρ. A

Thebis enim qui vicerant Iolea, Myrto coronabantur, ea de causa, inquit interpres, quia funebris est. Iolam enim heroem Thebani colunt, ad cuius tumulum Iolea celebrabant.

AMORIS VVLNERA. Cap. XXIX.

Myrtus folia habens perforata.

EST Myrti genus, quæ folia habet perforata, ea Trœzenijs latissimè prouenit: per hanc amoris vulnera, mœroremq; ipsum, quo plurimum amantes ex desiderio conficiuntur, significari tradiderunt celebres doctrina viri. Alij (dicenda enim omnia sunt) fabulantur ab acu, quæ Phædræ capillos coërcebat, ea foramina processisse: de quo, vt nullam esse fabulam tam ineptam, quæ apud Græcos authore careat, admoneamur, apud Pausaniam lib. I. videndum.

GANYMEDES. Cap. XXX.

SVNT qui per myrtum Ganymedem referri putent, quod persuasum sit eam ibi latissimè natam, vbi puer is pedum vestigia pressisset. Argumento esse locum in Chalcide Harpagium à re ipsa nuncupatum, quod ibi Ganymedem ab Ioue raptum fabulantur, ibidemque Myrtos pulcherrimas, atque admodum copiosas nasci. Quod ea de causa à Chalcidensibus confictum aiunt, quod insulares illi impurum genus fuerint, puerilium amorum turpitudini quam deditissimi, pudore omni posthabito. Id quoque apud Pausaniam. B

PAPYRII VICTORIA. Cap. XXXI.

IN numis aliquot aspicere est Papyrij caput myrtea corona redimitum. Significat id Sardos ab eo in campis Myrteis superatos, ob cuius rei memoriam myrtea ipse corona vsus est.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LI. C

DE IIS QVÆ PER QVERCVM, HEDERAM, FERVLAM, MILACEM ET AMYGDALAM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTR. HIERONYMVM ROBOREVM VICINOVI DOMINVM.

CCE vero tibi Quercus tua, honoratissime Hieronyme, quam ex Ægypto aduectam tibi dari tantopere cupiebas, neque id immerito, neque temere: nam cum ea arborum validissima vulgo à robore nomen consecuta sit, siue potius vires ipsæ ab arbore Quercu, quæ robur ipsa est, nomen acquisierint, cui potius dari debuerat, quam illi qui de clarissima Roborea stirpe prognatus, duorum ætate nostra maximorum Pont. Sixti IV. & Iulij II. illustris gloria, clarissimum quemq; eorum decorare videatur? Nam Sixtus Saonæ ortus cum veluti postliminio Taurinum veterem patriam studijs florentem reuisisset, maiorum tuorum, quos agnatos habebat, liberalitate adiutus, paratam sibi ad Pontificatum viam inuenit: tantum enim virtute & disciplinis optimis profecit, vt vel ante ætatem primos in congregatione sua titulos sit honorificè cõsecutus: mox doctrinæ & præstantis ingenij nomine Sacerdos Card. factus, integritate hominis cognita, nullo negotio fuerit ad summum Pontificatum euectus, ac tum ipse, tum Iulius II. qui ei paulo post succeßit, progeniem, vnde fue- D

A *de fuerant oriundi, honestißimis titulis & honoribus ornauerunt. Sed ne singula referam quæ & alias à me dicta sunt & paucis explicari non possunt, quid magni illi Gallorum Reges, nonne Roboreos semper magni fecerunt, & eorum aliquem apud se fouerunt? teq; adeo ipsum sapientißimus Rex Franciscus, ac deinde Henricus eius filius, singulari humanitate sunt amplexi? quibus tu bonarum disciplinarum studio politiorisq; eruditionis nomine gratus in primis extitisti, eiq; opinioni, quã omnes de te concepimus, in hac ipsa adolescentia non auare cœpisti respondere: vnde ipse etiam Rex Henricus tua ad res gerendas opera atq; industria vti in animum induxerit. Itaq; non plus tibi familia tua splendoris adiungit, quam abs te illa accipiat, eiq; indies magis ac magis accessurum esse videtur. Quod autem ad Quercum attinet, Hedera quoq; se illi applicuit ad ornamentum, proq; septo Myrtus, & Ferula, Milaxq; cum Amygdalis accessere, quibus venustè adium tuarum hypetron poteris conuestire, amœnioribusq; vmbris festiue admodum opacare. Vale.*

B

DE QVERCV.

CIVIVM SERVATOR. Cap. I.

INTER coronarum genera querna in primis celebratur, quæ ciuis in bello seruati signum magno apud veteres in honore semper habita. Cur vero ciuicas ex Quercu fieri sit institutum, plures enumerantur causæ. Alij enim dicunt honorem hunc Arcadibus attributum, quos oracula solita sint ob vetustatis honorem Glandiphagos appellare. Alij ea de causa, quod facilem & promptuarium cibum Quercus sit militibus afferre solita. Alij quia Ioui sacra sit, in cuius tutela sunt ciuitates, congruensq; haberi, vt qui ciuem seruasset ea coronaretur fronde, quæ ciuitatum omnium tutelari Deo dicata esset. Apud Celtas autem, vt Max. Tyrius tradit, altissima Quercus deligebatur, eaque erat Iouis signum. Sunt qui eam tradant primam Plantarum omnium genitam, atque ita populorum altricem fuisse, & primariam oraculorum authorem. In numo quodã, cuius Dorica inscriptio, ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ. Aquila habetur fulmine subter pedes deiecto, & rami duo querni in coronam flexi, quæ dubio procul Epirotarum moneta glandes Chaonias, & oracula Dodonæa significat. Quantum vero pertinet ad seruatos ciues, quamuis in Lauro de C. Gallij & L. Næuij Surdini numis rem explicuisse satis esse possit, non importunè tamen loco hoc repetetur quod Ouidius de Quercu ad Laurum dixit, cum in arborem eam Daphne transmutaretur, *Mediamque tuebere Quercum* In numis quippe aliquot coronam ciuicam esse positam, quam duo Laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti sed ad osculum quodammodo incuruati: literæ, OB CIVES SERVATOS, quorum duo huiusmodi apud me sunt. Qua specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam pro Augusti foribus affixam scripsit Ouidius:

Corona ciuica ex Quercu, & quare.

In Dodone mõte Chaonia Molossorum regionis.

C

Postibus Augustis eadem fidißima custos
Ante fores stabis, mediamque tuebere Quercum.

Quamuis nonnulli arbores ipsas eo gestu satas fuisse putant. Libet autem & aliorum quorundam addere monumenta. In numo C. Caligulæ ciuica tantum cum glandibus spectatur, in quo literæ sunt huiusmodi, S. P. Q. R. PP. OB CIVES SERVATOS. In Sergij vero Galbæ Aug. numo ciuica eadem est cum inscriptione, S. P. Q. R. OB C. S. Eadem in Vitellij Germanici, in cuius medio hæ literæ sunt, S. P. Q. R. OB CIV. SER. In numo etiam quodam aureo, & alijs plerisque obseruaui, ciuicam hanc Neroni etiam ex S. C. dedicatam: quamuis alia non adsit descriptio, idem tamen est significatum. Eodemque S. C. Antonino numus datus est cum Porca fœta & natis sub vbere, quibus imminet quercus, quod animal id dubio procul glande plurimum pascatur, vnde antiqui omnino cibi admoneamur: quam causam Plutarchus præcipuam putat in ciuicæ coronæ dono, quamuis primas Ioui partes tribuat, cui sacra sit arbor, & in cuius tutela, vti dicebamus, sunt ciuitates. Videas & in numo quodam Augusti Cæsaris, quercus arbores duas cum ingenti patina in medio earum sita, circa quam literæ sunt ad quadrati posituram S. P. Q. R. Neque sum nescius ciuicam etiam ex Ilice fieri solitam: nam & ipsa glandifera est, Cæciliumq; Comicum Poëtam coronam ciuicam ligneam appellasse, omnino enim

D

De corona quernea Lucanus lib. 1.

Seruati ciuis referen-

tem præmia quercum. ligna primo fuit. Rationem Festus tradit, quod frondem præ se perennem ferat: postea vero magis placuit ex esculo Ioui sacra, vbique custodito honore glandis, vt Plinius author est. Nota sunt quæ & quanta tribui solita sunt ijs qui ciuicam meruissent. Ea quippe vti licebat perpetuo in ludis. Induenti assurgi etiam à Senatu moris erat, Senatuique proximus erat locus assignatus. Vacatio munerum ipsi, patrique & auo paterno dabatur, quod filium adeo publicæ rei vtilem genuissent. Ne vero temere daretur, arctiores additæ sunt leges, vt quippe ciuis qui seruatus esset, seruatam se esse fateretur, aliter testes in eo negotio nihil proderant, neque si quempiam alium quàm Romanum ciuem seruasset, quantumuis Regem. Ciceronem ciuica ad donandum L. Gellius censuit, quod eius opera esset atrocissima Catilinæ coniuratio detecta, vindicataq; , atque ita non ciuis vnus, sed vniuersa Romana ciuitas seruata, meritoque vt ait ille: A

Hæc omnia à Plin. libr. 16. c. 4.

Tum quod ὁεὺς apud Græcos vniuersimquãcumq; arborem glandiferã significat.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

AMVLETVM. Cap. II.

HECATE quoq; quercu coronari solita est, in cuius manum hasta imponebatur, & humeros multis Draconum spiris implicabatur. Huiusmodiq; Deæ simulacrum ante ianuam dedicari solitum Æschylus tradit, idq; incantationum amuletum habebatur. B

VIRTVS. Cap. III.

Claua Herculea.

HERCVLEAM vero clauam illam valido plurimum de robore fieri solitam, virtutis simulacrum esse, optimi quique authores tradunt. Tum etiam numus Gordiani Pij declarat, in quo Hercules nudus cum claua spectatur, cum inscriptione, VIRTVS AVGVSTI. Neruæ autem Traiano ex S. C. quod in numis apparet, decretum est Leonis caput claua supererecta, cum inscriptione vni illi maximè attributa, quæ est, OPTIMO PRINCIPI. Nec præteribo Commodi vanitatem, in cuius numo vidimus ingentem clauam cum inscriptione, HERCVLI ROMANO AVG. S. C. & ad hæc coronam ciuicam circumductam. In alijs ad adulationem huiusmodi cusis, Hercules est facie ad ipsius Commodi similitudinem informata, cum spolio & claua in læua, dextera coronam trophæo superimponens: literæ, HERCVLI ROMAMO AVG. Accepit enim is statuas Herculis habitu, eique immolatum est vt Deo. Harum vnam adhuc integram cum claua & Hyla, Iulius II. restituit pro foribus aulæ superioris palatij Pontificij, vbi nunc porticus Leoniana. Sed enim Leo X. statuam amoueri iussit, neglectamq; in angulum reijci. Neq; vero clauam Herculi semper ex Robore fuisse perhibent: verum & ex Oleastro, cuiusmodi ea fuit quam Mercurio πολυγίῳ dicauit, quam iterum pullulasse fama est. Nam Trœzenij Oleastrum ex ea claua natum ostentare olim consueuerunt. Pisander & aheneam Herculi clauam fuisse dicit. C

FORTITVDO. Cap. IV.

Sumitur etiã per translationẽ pro animi fortitudine, ne dũ corporis.

IAM vero fortitudinem validasque vires per Quercum significare mos est multorum, siue nomen ipsum sequantur, quæ roboris elogio censetur: viribus enim præstantes viri, vt Festus ait, robusti à robore nuncupantur: robur vero à robo colore rufo, quod ea materia plurimas eius coloris venas habet. siue insitam illi vim admirentur, quo incorrupta materies, & ad ædium perennitatem facere, magnis inde acceptis vtilitatibus, comperiatur.

DIVTVRNITAS. Cap. V. D

Sueton. in Galba c. 4.

EADEM autem de causa diuturnitatem etiam significat Quercus, quod eiusmodi sit eius vis, vt in seros vsq; annos prorogetur, præcipue cum vel defossa, vel aquis macerata per tempus aliquod fuerit. Quare augures non iniuria auo Galbæ fulgur procuranti, cum extra de manibus Aquila rapuisset, & in frugiferam Quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ responderunt: quod euentus mox comprobauit.

IMPERIVM FIRMVM. Cap. VI.

Quin Rhea ara frondib. quernis coronabatur.

IMPERII firmitatem per sceptrum ex querno trunco significatum inuenio. Sceptrum autem cum folijs quernis in columna quadam ex alabastrite Viterbij spectare licet, inferioribus quippe ramis ampu-

A amputatis, superioribus autem ita mutuo complexis, vt oculi speciem reddant. Plutarchus Osirim huiusmodi signo redditum arbitratur, qui, vt nonnulli prodidere, non Ægypti solũ, verum & Italiæ, & totius ferè terrarum orbis imperium obtinuerit. Aiunt vero sceptra huiusmodi ita pluribus ramis ornari solita, vt plures erant prouinciæ, quibus is imperitaret, cuius honori & nomini dicatum esset id monumenti. Quercus enim Rheæ, quæ terra est sacra, vt Apollodorus 3. de Dijs, ait. Quin eos omnes quernis coronari tradit, ob vtilitates quas arbor ea tam in ædificijs, quam in primo victu præbuit.

Apollonius libr. 1. Argon. Profert etiã plurimas alias resquas recensis Theophrastus, libr. 1. c. 8. & 9. de Plant. hist.

OSIRIS. Cap. VII.

MACROBIVS in hac oculi specie, quæ ab incuruatis ad complexum hinc inde ramis, vt in nobilitatis vestræ gestaminibus spectare est, cum Osiridis nomen agnoscit, tum Soli id esse signum contendit. Oculi vero similitudinem ideo poni, quia Sol regali potestate cuncta despiciat, vnde illi oculi cognomentum apud antiquos. Sed enim de oculo eo commentario disputatum, quo per singulas humani capitis partes, quæ aliquid significant, decurritur.

Macr. lib. 1. Satur. c. 21. Ad verbum à Suetonio in Vespas. c. 5.

B

PRINCIPATVS. Cap. VIII.

CÆTERVM & in Aruspicum disciplina Quercus principatum ostendit, quod multis olim augurijs obseruatum est: ex quibus illud præcipuè referendum videtur, quod in suburbano Flauiorum Quercus antiqua, quæ Marti sacrata erat, per tres Vespasiæ partus singulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusq; fati. Primum quidem exilem & haud ita multo post arefactum, ideoq; puella nata non perennauit. Secundum præualidum ac prolixum, & qui magnam portenderet felicitatem. Tertium vero instar arboris: quare patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper confirmatum renunciasse matri nepotem ei Cæsarem natum. Contra vero sceptrũ nouissimo Neronis anno de Augusti manibus excussum fulmine, imperium Cæsaribus diuinitus abrogatum indicauit.

Flauiorum Quercus. Sueton. in Galba. c. 1.

FERITAS. Cap. IX.

QVORVNDAM etiam inuentum fuit animi feritatem ex Quercu significare, quod etiã non ignobiles Poëtæ agrestes homines, immites, atque sæuos, nullisq; humanis moribus expolitos, duro C ex robore natos dictitabant: de quo interpres Hesiodi: Veteres ait filios in quercubus aut petris exponere solitos, vrbium tectorum ve commoditate nondum adinuenta, datamque hinc ansam, vt ex petris aut roboribus geniti viderentur.

Hom. Odys. T. Nam neque fatidica quercu satus es.

OBSCOENITAS. Cap. X.

HABET & glans ipsa suum significatum, idque obscœno satis intellectu, ob eam scilicet qua prædita est figurã, pudendi virilis mucroni pene similem, atq; hinc Arcadum obscœnitatem incessi reperias, quod βαλανηφάγοι essent. Vnde Diogenes eiusmodi notæ adolescentem Arcadem dixit, is cuiusmodi videretur esse interrogatus: intelligebat enim Arcadiam infamem esse, vtpote quæ luxu deliciisq; barbaricis corrupta esset. Alij referunt ad stuporem, vnde dixerit etiam Iuuen. *Læua in parte mamillæ nihil Arcadico iuueni subsultare.* Sed cum priore sententia facit alterum eiusdem Cynici dictũ, apud quem cum mentio fieret de puero quodam qui male pudicitiam tutabatur, Diogenes cuiusnam D is esset interrogatus Tegeates, respondit, ludens scilicet ex ambiguo: nam Tegea ciuitas est Arcadiæ: Tegos autem interdum pro lupanari ponitur.

D. Laertius in eius vita. Quia cellulæ tecti instar.

IRA DELINITA. Cap. XI.

IPSA deniq; arbor Quercus, ea insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immerito fertur vsque adeo inimica oleæ, vt eam iuxta se positam extinguat. Olea vero cum sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est Quercum olea complicare, cum iracundiam atq; inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. Contra addam κατὰ πάρεργον & ea, quæ beneficium à Quercu consequuntur: scriptores enim naturalium rerum, hederam quercinam, viscum quercinum, & polypodium quercinum optimum dicunt.

Plin. lib. 24. cap. 1. Videndus Theophrastus, vbi supra.

A

DE HEDERA. Cap. XII.

HEDERA autem non quercina tantum, sed qualiscumque esset, haudquaquam obscuræ celebritatis erat apud Ægyptios: quippe quæ propter continuum virorem vitibus etiam præferebatur in sacris, quod illæ à fructu folia identidem amittant.

BACCHVS. Cap. XIII.

EA vero in primis quæ corymbos nigros fert, sed & sine delectu coronamentis accepta Dionysio sacra, quod æque est ac apud Ægyptios Osiridi, à quo etiã isti nomen: Chenosiris enim eorum lingua nominatur, quod Osiridis planta interpretatur. Præterea Dionysius, Nysa vrbe à se posita in extrema fere India, hederam quam seuit, æternum nominis sui monumentum esse iussit.

B

NOCVMENTVM ABSCONDITVM. Cap. XIV.

Tum quod Baccho initiati hedera coronabantur Euripides in Bacchis, & Dionysius in Cosmographia.

Macr. li. 7. Satur. c. 1.

THYRSIS vero, quod telum est ligneum, circumfusa hedera coopertum vini nocumentum hieroglyphicè indicat sub ipsius suauitate latitare. Hinc Macrobius Liberum Patrem ait ferire per obliquum, circumfusæ hederæ latitante mucrone. Neq; aliud sibi vult vitis supra caput Hecates prætendi solita, quæ nimirum ostendit Fauni patris insidias, quas in natam vini opera construxit, de quo latius in Serpente.

TENACITAS. Cap. XV.

Nec vllum omnino nodum in corpore habere, teste Fest. Pomp.

Æneid. li. 4

VSQVE ADEO vero adhæsit hederæ tenacitatis nomen, vt illigandi complectendique significatum, vt olim apud nostros flamini Diali non modo eam tangere ominosum esset, verum etiam nominare, ne inde illigatus aliquo modo, vel re, vel cogitatione deprehenderetur. Eaq; de causa neque anulum quidem ei gestare licebat, libera siquidem omnia esse volebant sacrificuli. Vnde sacrum factura Dido apud Maronem, *vnum exuta pedem vinclis in veste recincta* legitur. Manifestum autem est hederam vincire quicquid fuerit, ad quod se applicuerit. Hinc Horatius *Carm. li. 1. od. 63. lasciuis hederis ambitiosior* dixit. Hinc Catullus mentem amore reuincens, *vt tenax hedera hac & illac arborem implicat errans.* Et Gallienus Imperator: C

Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ.

Ea denique siue ab hærendo, siue ab eo quod edita petat, siue potius ab edendo ea, quibus adhæserit nomen habeat. Libero Patri dedicata est, vt initio dictum, quod ita semper vireat, vt & ille semper iuuenis. *Nam, Solis æterna est Baccho Phœboq; iuuenta*, vel quia mentes hominum ita Liber liget, vti ea quæcumque tetigerit impedit: ebrius enim quamuis solutum eum vel in angusta paupertate dicat Horatius, & Lyæus à soluendo nomen acceperit, irretitam tamen habet mentem, neque sui compos est.

ASSERTOR. Cap. XVI. D

Epistol. 5. ad Torquatũ, lib. 1.

IN numis plerisque caput hedera redimitum aspicias cum assertoris inscriptione: vt illud cum cornibus, ab cuius altera parte sigillum est cum racemo in dextera, in læua spolium gerit: literæq; legi possunt, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. In aliquot alijs caput identidem hedera redimitum, ab altera vero facie Hercules cum claua & spolio: literæ sunt, ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ: infra vero, ΘΑΣΙΩΝ. Sed dicerem ego populeam potius esse frondem, nisi flexuosus viticulæ ambitus hederam potius referret. Sunt vero Thasij ab insula, quæ Thraciæ adiacet, vnde Herculis progenitores oriundi, quo nomine illi sibi plurimum plaudentes, imaginem eius numis exprimere instituerunt.

BAC-

A

BACCHEIA SVPELLEX. CAP. XVII.

VINARIA vero vaſcula, quæ Ciſſibia plurimum appellāt, orificium ad hederacij folij ſpeciem informatum habent: κισσὸς enim hedera: cuiuſmodi vaſa quamplurima, quę longam ſapiunt vetuſtatem, vbiq; Romæ videas. Et quæ nunc etiam è luto formantur, ad eandem pene formam redigun-tur, à foliisq; vulgo nomen habēt, nam Folietæ nuncupantur. At bona pars Italiæ vaſa vinaria quotidiani vſus Boccalia, quaſi, vt puto Bacchalia dicere velint, appellāt, quamuis βακχάλιον pro vaſe vinario ſit apud Homerum. Qui κισσύβια dicta putarunt, quod vaſa olim ex hedera fieri ſolerent, hallucinari mihi videntur: nam neq; quidem lignum ſatis idoneum, neque materia commoda eſt, cum ſatis conſtet, ſi poculo hederaceo mixtum infundatur, vina transfluere. Neq; ego nunc poculorum genera perquiram, quæ copioſe ſatis ab aliis enumerata fuerunt: illud oſtendiſſe ſatis fuerit, qua de cauſa bona eorum pars hederam ſupremo margine aſſimularent, quinetiam in nonnullis iuxta anſam impreſſum hederæ folium obſerues: & apud Maronem *Paſtoralibus quibuſdam poculis ſuperaddita vitis, Diffuſos hedera veſtit pallente corymbos.* Qua vero ſpecie eſſet cantharus, qui Baccho dedicabatur, vti ſcyphus

Nomē etiā poculi Lugdunenſis. Legimus tamē apud Serenū Samonicum, Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis. Legendus Macro. li. 5. ca. 21. ſuper Cymbio & Ciſimbio.

B Herculi, ſi quæſierit quis, picturatione commodius quam verbis explicabitur. Pedem enim habet à latiori ambitu in anguſtum flexuoſo interius ductu ſe contrahentem, ita vt ea pars tota deſidentibus incuruis coſtulis deſcribatur: mox intumeſcit in calicem, quod nomen noſtris in ſacrificiis tot iam ab hinc annis, ſpecie nihil quicquam immutata, receptum eſt: hinc iterum anguſtari incipit, totoque ambitu intro verſus incuruari, quo ductu vbi aliquantulū proceſſerit, rurſum aperitur, & cratera in ſummo patefacit. Adduntur hinc atq; inde anſæ, quas Aures Gręci libentius appellarunt, ſed aures ego eas alia quam anſæ ſint forma factas intelligo: vtpote quæ quidem proſtarent à ſummo vaſe, ſed minime ad inferiora flecterentur. In morem autem Delphinorum alias anſæ, alias anguium figuras, plerumq; volutarum in modum fieri ſolitæ. Sed & vna tan-

Cantharus Bacchi. A Plin. lib. 16. cap. 35. Eclog. 3.

C tum anſa pręditos pleriſque locis cantharos in antiquorum monumentis aſpicias, cuiuſmodi apud Virgilium eſt. Silenianus ille,

Cui grauis attrita pendebat cantharus anſa. *Eclog. 6.*

POETA. CAP. XVIII.

QVOD vero Poetis hedera decerneretur, vt vna cum Lauro coronam eorum perficeret, non tam perpetuus vtriuſq; viror, qui diuturna eorum opera ſignificaret, in cauſa fuit, quam vt oſtenderetur, eos, qui dignos hedera euaſiſſent, Laureamque meruiſſent, & ingenio & arte præcelluiſſe: per Laurum enim inſitam in ingenio vim, ac venæ fœcunditatem Apollinis irradiatione locupletem intelligebant: per hederam vero artem & induſtriam peruigili labore partam. Cuius rei id eſt indicium, quod hedera ſuapte vi admodum imbecilla humi ſemper reperet, neque ſe vmquam attolleret: pertinaci tamen labore artificioſoq; conatu peruincit, vt vel arboribus vel parietibus adhæreſcens, paulatim irrepens ſupra omnium faſtigia victrix euadat, & ſupremo in vertice dominetur, vtroq; enim o-

Hinc Maro Eclog. 6. Paſtores hedera creſcētem ornate Poetam. Hedera cur poetis dicata.

D pus eſt, ſi quis velit excellere: niſi vero excelluerit, nihil quicquam profecit, quia *Mediocribus eſſe Poetis, non homines, non Dÿ, non conceſſere columnæ.* quare ſapienter ait Horatius:

——Ego quid ſtudium ſine diuite vena,
Ne rude quid poſſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.

Horat. de Art poet. Ibid.

In eandem ſententiam apud Pindarum legas, vt in Ape diximus, Poetas lacte ſimul & melle paſci: quorum lac naturam facundiæ vbertate affluentem, mel artem laborioſumque proficiendi conatum oſtendit. Non enim ſine magno labore, induſtria & artificio comparatur. Apud Athenæum, quod minime diſſimulandum eſt, legas, ex Seno Elienſi Grammatico deſumptum, Aurocabalos, qui poſtea Iamborum Poetæ nuncupati ſunt, hederacea corona vti ſolitos: Ithyphallos vero talari tuni-

ca manicatos, ebriosorum personas ridiculum in morem gestasse. Hinc apud Virgilium: A

Æne.lib.6. *——Threicius longa cum veste sacerdos*
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Et quod ad manicatos facit, elusum alibi:

Æneid.li.9. *Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.*

Sed vt ad Athenæum reuertamur, Phallophoros demum ait (ideæ sunt hæ impudentioris Musicæ, lasciuæque apud veteres ceremoniæ) serpyllo & pæderotæ herbis faciem occultasse, sertaq; sibi ex viola & hedera nexuisse.

VETVSTAS. Cap. XIX.

PRÆTER hæc vetustatis symbolum est hedera, cum semper circa vel arbores, vel ædificia vetustate consumpta ruinosaque saxa maxime versetur: quin etiam ex eo Baccho sacra, veluti vina etiam de vetustate commendantur. Pindaricum porro est vinum à vetustate commendare, vt Epharmosto in Olympiis, αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον. Ita Horatius passim: B

O nata mecum consule Manlio testam.

Nimirum ... Sic Tibullus, vt corrupta obiter lectio corrigatur, lib. Amorum secundo, Elegia prima:

Nunc mihi fumosi veteres afferte Phalernos
Consule, & Chio soluite vincla cado.

Fumosi enim Consulis, non Fumosos Phalernos, vt imperiti nonnulli putant, eadem synepeia apud Iuuenalem habetur:

Fumosos equitum cum Dictatore Magistros.

Notum enim quemadmodum Romani studiosissime curarint, vt atria sua maiorum illustrium imaginibus complerentur, ad excitandam scilicet posteritatem, vt quod sibi ad imitãdum proponerent, assidue conspicerent. Fumosos igitur, præ vetustate quadam veluti fuligine coloratos. Hedera autem cogere in senium arbores creditur, ipsaque non nisi senescentibus libenter adhærescit. Extant super hoc luculentissima Laberij carmina, quorum ea duo tantum afferam, quæ ad sentẽtiam, qua de nunc agitur, congruere videntur: C

Vt hedera serpens arborum vires necat,
Ita vetustas ambitu annorum necat.

Neque quidem ea tantum de causa, quia vetustas vinum commendet. & hedera sit vetustatis indiciũ, ea Baccho sacra perhibetur, sed quoniam, vt super eius vi Plutarchus disserit, commanducata hederæ folia ebrietatis speciem quandam repræsentant, & procliues ad furorem mentes incitant.

(Margin: ... Cicero in Pisonem, Obrepsisti commendatione fumosarũ imaginũ.)

FVROR POETICVS. Cap. XX.

ATQVE hinc demum existimant eruditissimi viri coronas hederaceas Poetis attributas, siquidem motus ille diuinitus fit, vt author est Plato, quo Poetarum mens concitata, imagines rerum tot supra naturam concipit, & in ea interdum mysteria scriptis mandat, quæ paulo post ipsi abeunte furore vix intelligunt. Vnde non immerito excludit sanos Helicone Poetas Democritus, eosq; tantum admittit:

Horat. de Arte Poet. *—— Quos cantor Apollo*
Non patitur versare lutum, sed ad aurea cœli
Limina sublimes Iouis omnipotentis in aula
Sistit, & æthereci monstrat commercia cœtus,
Ambrosiamq; libens nectarq; propinat, & illi
Magna canunt afflante Deo, mortalia ponunt
Nubila, quaque Deûm in penetralibus abdita cernunt.
Atque vbi iam sese rediere insomnia mente
Attonita repetunt, & quæ inspexere reposcunt,
Et plerumque suas non percipere Camœnas,
Vsque adeo humanis præstant cœlestia rebus. D

(Margin: Vt nuper ...)

DE SMILACE. Cap. XXI.

QVONIAM vero Milax, vt vocabulo vtar Æginetæ, quadam cum hederæ foliorum viticisque similitudine ita cõgruit, vt ea multi magno ceremoniarum errore pro hedera vsi sint, ignorantes funestam esse, & omnibus sacris & coronis infaustam, ideo visum est in hoc hederæ commentario

cam

A eam diſſoluere ambiguitatem. Quatuor enim diſtinguitur ſpeciebus: arborea vna, quæ noſtris taxus eſt virgulto aſſimilis: altera, ſed aſpera & ſpinoſa, ſurculis, ramis, pediculis, & foliis paluri inſtar hamatis, labruſcæ propemodum racemis prædita, quam Venetiis in ſemotioribus Lignipedum hortis in pergula ſurrectam aſpexi. Hederæ aliæ duæ propiores, quarum vna Læuis, altera Hortenſis appellatur, ſed vſque adeo ſibi inuicem aſſimilatæ, vt vtramq; plerique vnam tantum ſpeciem exiſtimarint. Siliquis hæ lupinorum tunicas magnitudine adæquantibus fœcundiſſimæ, in quibus grana ad faſeolorum ſimilitudinem renunculorum figuram referentia deliteſcunt, preſſiora in aliis, in aliis torofiora. Colorum multa varietas, in aliquibus lutea, in aliquibus purpurea, nigra alia, alia variegata ex nigro & albo, ſurculo in omnibus iunceo ad admirãdam altitudinem excreſcente: foliis propemodum hederaceis, niſi quod hederis vnicuique ſingula, his paſſim trina: hederæ tenacia, & perpetua, & læuore quodam placida, his aſperiora debiliaque, & cum vento ſimul interdum abeuntia, Autumno prorſus decidua.

Hederæ ſpecies quatuor.

FVNESTVM. Cap. XXII.

B FLos harum coronis intextis funeſtum habet hieroglyphicum. Florem vero ferunt violis admodum ſimilem, colore in aliis candido, in aliis puniceo, in aliis etiam ſubpallido, ex quibus lugubres coronas fieri Plinius atteſtatur, infandosque eſſe dicit omnibus ſacris & coronis: cauſamque affert, ob crocum in eam herbam amore ſmilacis conuerſum: quam quidem fabulam Naſo 4. Tranſmutationum libro, vnico eo verſu tangit:

Plin. lib. 16. ca. 3. hæc omnia.

Et crocon in paruos verſum cum ſmilace flores.

De qua quidem fabula cum nihil aliud extaret, nos olim de cultu eius herbæ viticulive iuſtum opuſculum hexametris cecinimus, fabulæque totius argumentum explicuimus. Idem Plinius ait. *Vulgus ignorando, hancque hederam exiſtimando, feſta ſua polluere.* Nam & Poetis, & Libero Patri, aut Sileno, Smilax iam pro hedera ſacrabatur ab iis, qui omnino quibus coronandi eſſent ignorabant. Legumen hoc diu noſtris regionibus ignotum, nunc nuper allatum è Sicilia Romam, multorum hortos tota iam Italia cœpit multiplici fruge fœcundare. Oblectat mirifice fructus tum lepida colorum varietate, nitoreque gemmarum inſtar arridentium, tum opere topiario ſurculus, qui foliorum ſylua denſiſſima C in metas erigitur altiſſimas, & muris applicata paucorum dierum ſpatio ad celſa quantumlibet ędium faſtigia prorepit, turres exuperat, nullius arboris proceritate ſuperatus. Ideoque in ſpatioſas ſcenas latiſſimaque tentoria, quo præcipue anni tempore magis expetuntur, mirabili pampinorum feracitate contexitur. Tum cibus leguminis non, vt multi tradunt, abominabilis, ſed guſtu gratus atque ſuauis: nam & diſcluſus à tunicis, & cum teneris adhuc ſiliquis aqua incoctum, lautis etiam cœnis apponitur. Quam vero medici damnant, forte trachea illa eſt, paliuri ſpinis prædita, quæ racemulos quoſdam ad inſtar labruſcæ producit.

A Dioſcor. c. 140. ibiq; Matthiol.

DE AMYGDALA. Cap. XXIII.

QVONIAM vero nobiliſſime Hieronyme, ſpem eam quam de præclara iſta indole tua optimam omnes conceperant, vel ante tempus explere, tam in bonarum artium ſtudiis, quam in inſigniũ morum elegantia iam dudum occœpiſti, Amygdalam tuum eſſe hieroglyphicum animaduerti: ea enim D arbor ante alias omnes floribus induta, non ſuæ tantum ſpem oſtentat opulentiæ, ſed & aliarum frugum annum feracem pollicetur. Vnde Maro cum videret eam primam omnium florere, nihil vel Ianuarij rigore deterritam, ex florum eius multitudine lætæ idemtidem fœturæ ſpem in frumentis concipere nos poſſe monet his verſibus:

Georg. li. 1.

Contemplator item, cum ſe nux plurima ſyluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes,
Si ſuperant fœtus, pariter frumenta ſequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore.

Quod ſi ſpes, vt Speuſippus Platonicus definit, eſt expectatio boni, velut è conuerſo metus animi concitatio in expectatione mali, ſicque floribus inſpectis viſum inde fructuum expectare ſolemus,

nulli dubium erit, quin flos sit futuri boni prænuncius, & frugem paulo post succrescentem pollicea- A tur: nam & Themistius iucundissimam & floris speciem fructuum prænunciam esse dicit.

IVVENTVS. CAP. XXIV.

Iuuentus spei semper plena. Hinc Virg. de obitu Marcelli iuuentam florentem, Ouid. 3. Amor viridem dixere, & Cherea in Eunucho, puellam 15. annorum florē vocat.

AD hæc flos omnis iuuentutis habetur hieroglyphicum: iuuentus autem omnis semper spei plena, cum senectus contra omnia desperet: siue hoc accidit iuuenibus ex exiguo rerum vsu, senib. vero ex irrita multorum votorum experientia: siue quia iuuenes natura vegetiore, quæ cupiūt ardentius futura etiam sibi proponunt, spemq; impendio pascunt, senes debilitate confecti, præ timore etiam cum assecuti sunt, diffidere videntur, ideoq; bonis minus gaudent. Alij dicunt æquius ideo sperare iuuenes quam timere, quia spes est de futuro tempore: in senibus autem multa memoria residet, ac earum præcipue, quæ spem plurimam elusere, tum autem memoria ipsa spe quodammodo contraria constituitur.

SENECTVS. CAP. XXV.

PORRO senectus, quæ sese hic obtulit facit vt ad amygdalam rursum reuertamur, eius siquidem B hieroglyphicum in Diuinis literis accipitur pro Canitie, quæ manifestum est senectutis indicium. Amygdala autem potius quam alia quæpiam ex plantis, quia, vt etiam ex Maronis descriptione vidimus, arbor nulla densiorem florum vbertatem reddit quam Amygdala. Locus autem est in hanc sententiam apud Salomonem ad calcem Ecclesiastæ: *Florebit Amygdalum, & pinguescet locusta, & dissipabitur capparis. atque hæc incœptabunt, homine iam in domum æternitatis suæ profecturo;* hoc est, vt apud Eucherium, canescet homo, tumebunt pedes, & concupiscentia frigescet: nam hæc plurimum homini in postremo vitæ tempore accidere consueuerunt, vt inde in terram, quasi in æternitatis suæ domum redeat. Proculdubio autem indicium appropinquantis mortis est, cum canis caput albicat capillis. Mitto illud quod D. Hieronymus notat, quosdam interpretari per amygdali florem sacram spinam, quod decrescentibus natium carnibus spina succrescat, & floreat: nam hoc & illud senij est.

Eccles. c. 12.

CONTINENTIÆ FRVCTVS. CAP. XXVI.

APVD Hieremiam primo capite, vbi se is virgam vigilantem videre asserit, Theodotio reddit C amygdalinam. Vnde colligitur, amygdalum castioris hieroglyphicum esse temperantiæ: nucem enim eam videmus amarissimum habere putaminis corticem, testaque lignea, eaque durissima cingi, amaritie corticis difficultatem indicante, integumenti duritia virtutem ipsam: fieri autem vt cum putamina illa & amara & dura summoueris, fructu fruare suaui admodum & delicato. Sic continentiæ castigata coercitaque custodia, amara primum videtur, perdifficilis, & ab omni delectatione remotissima, sed ex qua fructum colligas dulcissimum suauissimumque: ait enim Hesiodus, virtutis radices amaras esse, fructus vero suauissimos.

DE NVCE IVGLANDE.

NVPTIÆ. CAP. XXVII.

A Plin. lib. 15. cap. 22. hac. Ecl. 8.

AB amygdalo ad nucem iuglandem transire non incongruum, cuius est hieroglyphicum vt nuptias præ se ferat. Credidere multi, ait Plinius, quia nuces cadendo tripudium sonumque faciant: qua de causa dictum illud, *Sparge marite nuces.* Sed verisimilior causa est, quam ipse comminiscitur; ob integumentum duplex, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis, quali propemodum operimento fœtus muniantur. D

CAPPARIS. CAP. XXVIII.

Capparis Hebrais Auion.

VT vero & Capparim absoluamus, super eo multa & varia tam Hebraici interpretes, quam Latini & Græci commenti sunt, dum Hebraicam vocem, quam nos Capparim dicimus, illi AVIONA, modo amorem, modo desiderium, modo concupiscentiam, & his similia elocutionibus suis circumscribunt. Sed qui diebus nostris scripsere Capparim libidinem perfrigerare, hoc loco, teste eo, decepti vi-

A pti videntur, quod minus animaduerterunt Salomonem id notare voluisse, cessare tunc libidinis ardorem, cum Capparis nulla esse cœperit: id enim aperte signat, *Dissipata fuerit*: perinde ac si Græci per fabulas suas philosophentur, tunc ardorem Leandri gelidis aquarum fluctibus superari, cum primum Herus lucerna fuerit extincta. *Ecclesiast. c. 12.*

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER LII.

B

DE FVNESTIS ARBORIBVS, ET CORONIS ALIQVOT.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD LAVRENTIVM GRANAM.

VCTVOSISSIMO *illo die, quo Celsi Melini iusta, Academia vniuersa deposcente, peruetusto maiorum ritu celebrauimus, memini te (facundissime Grana) dum funeris apparatus instruebatur, multa de me quærere super funestarum arborum significationibus, quod nonnullam huiusmodi rerum inquisitioni operam dare me non ignorabas. Tuque meminisse debes pauca admodum ea fuisse, quæ mihi tunc, tanti ac talis amici casu consternato, memoriæ succurrissent: tum quod eo totus conuersus eram, vt quæ multa in prærepti iuuenis desiderium à doctissimo quoque conscribebantur, sedulo colligerem, collectaque publicarem: tum quod nolebam eo tempore te nugis meis occupare, studiorum tuorum socium laudare meditantem.*
C *Quem quidem tu non laudasse tantum, sed diuturniori, vel æternæ potius vitæ visus es mihi restituisse. Dignus quidem Celsus, qui tam eruditum, tamque elegantem funeris sui laudatorem sortiretur: Dignus tu quoque, qui de iuuene tam præstanti, tam docto, tam probo verba faceres, quamuis id lætiori argumento factum omnes maluissemus. De qua quidem oratione tua multa alij præclare prædicant: nos exuperasse te & nostram & omnium expectationem, qui de optima quæque conceperamus, verissime profitemur. Tibi vero an ego responsurus sim in iis quæ percontatus eras, adhuc ambiguum est mihi: curaui tamen, vt si quid per diligentiam assequi possem, tuæ me flagitationis memorem fuisse comprobarem. Itaq; Cupressum, & Pinum, & Populum, & pro corona Smilacem, & quædam alia, quæ funesta sunt, perquisiui, de quorum significatis commentariolum hoc ad te conscripsi. Illa vero meminisse debes, cum de coronis quæreretur, quibus cenotaphium cingeremus, respondisse me, ex Salice, ex Moro, ex Caprifi o & Loto demum serta contexenda. Ex Moro, quoniam senilem prudentiam tam iuuenili ætate præ se ferebat. Ex Caprifico, quia cupiditatibus omnibus, quas innumeras ea ætas afferre solet, ipse iugum imposuerat. Ex Salice, propterea quod summa erat adolescens continentia præditus. Ex Loto, ad diuinum eius ingenium, & omnifariæ doctrinæ studium: quorum quoque omnium rationes poteris ex hoc libello nostro cognoscere. Sed enim in his nihil forte nouum tibi, gratam*
D *tamen futuram spero industriam, quæcumque esse potuit, meam, quod non contanter satis amico facere procurarim. Esto igitur apud te nostri hoc amoris qualecumque monumentum: neque id horrori sit, quod feralia donamus: vtpote qui Philosophus non minus rerum fines, quam ortus progressusque fis contemplari solitus. Sed iam quid hæc sibi lignorum strues velit, inspiciamus.*

DE CVPRESSO. CAP. I.

CVPRESSI significata apud Horum nulla sunt, apud Latinos & Græcos pleraque memorantur.

POLLVTVS MORTE LOCVS. Cap. II.

A

ATQVE illud in primis, quod pollutionis, aut incestati de alicuius morte loci, aut funeris signum fuit, feraliq; illi apud omnes cognomentum: quia cum minime recidiua sit, humanę conditionis sortem referre videatur. Quanquam Herodotus vnam solamq; Pinum ex arboribus recisam minime repullulare tradit, esseque, vt ipse ait, πανόλεθρον. Nimirum animaduerterat homo multæ diligentiæ, recisam Cupressum in Creta beatiore insula repullulare, quod de Pinu nusquam obseruarat.

Quia Diti sacra, ideoque pro signo funebri ante domos posita.

Plin. lib. 16. c. 33.

CRETA. Cap. III.

QVONIAM vero Cretæ id præcipue concessum, vt renascentes, quæ præfectæ fuerint, Cupressos videat, nonnulli Cretam per eiusmodi arborem significari tradiderant, non aliter, quam Palmã pro Iudæa poni in Vespasianorum numis obseruatum: Palmæ siquidem & lætius & frequentius in Iudæa proueniunt, quam vsquam alibi. Cupressata porro Gnosiorum celebrat Plato, in quibus æstiuo die de legibus commentatum à Megillo & sociis tradit. Non immerito autem magno habitũ ostento, cum arbor Cupressus altitudine conspicua in Vespasiani agro auito sine vlla vi tempestatis euulsa radicitus repente procidit, ac insequenti die viridior atq; firmior eodem vestigio resurrexit, grande, vt inquit Tacitus prosperumque, assensu aruspicum & summa claritas iuueni admodũ Vespasiano promissa. Apud Plinium legas, vbi de prodigiosis arboribus disserit, arbores multas, sine tempestate, vllave causa alia, quam prodigij, cecidisse, ac sua mox sponte surrexisse quæ fuerint fausti ominis & ostenti. Sed enim ne nostra negligamus, vetustis rebus nimium applaudentes, in Mediceis ædibus quæ thermis Alexandrinis dirutis incumbunt, hoc Romæ vidimus, quod huc inseruisse minime fuerit importunum. Paucis admodum ante diebus quam Leo X. Pont. Max. moreretur, Medicam arborem, proceræ admodum magnitudinis, sed magna sui parte in latitudine ramos ad parietem affixam, vt perpetuo virore aulæa, quæ dicuntur, facere viderentur, casu nescio quo, noctu solutis pergulæ compagib. ita concidisse, vt cacumine terram attingeret, & à porticu in xystum prodeuntibus præaltæ curuaturæ arcum exhiberet. Subsecuta mox clarissimi principis mors. Neglecta arbor, omni tunc familia aliis negotiis occupata. Creatur interim Hadrianus VI. Pont. Max. ab extremis vsq; Morinis in Italiæ ludibrium perquisitus. Insequitur statim ab electione, maxima hyemis inclementia, niues iũges, & in multos dies terræ, pertinacia Romano solo insolita, inhæsitantes, qualem tempestatem & niuium altitudinem, asperitatemq; aeris nemo quantumlibet natu maximus Romæ se vidisse profitebatur. Sæuiit ea hyems in citreos lucos, & viridia omnia, Medicis arboribus consita perstringit, & ad radicem vsq; adurit: omnesq; illæ huiusmodi arborum deliciæ, quæ Romæ plurimæ frequentissimæq; erant, auferuntur: sola è nostris illa obseruata incolumis, quæ ante Leonis obitum prociderat: ac omnis ille ordo, qui ad eundem parietem adhærescebat, minima iactura læsus, cæteris omnibus ad repullulationem succisis ad imum caudicem. Quod si altero vix anno completo Clemente VII. Leonis præmortui fratrem patruelem ad Pontificatus fastigium euectum vidimus, cur Medicam illam arborem in eius ædibus, & inclinatæ fortunæ deiectam, & felicissimi successus, ab hyemis tam horridæ sæuitia seruatam, fuisse prænunciam affirmare vereamur.

Palma pro Iudæa cur.

Suet. in Vespasiano ca. 5.

B

Medicæ arboris prodigium mirandum.

Quia præceptor & agnosces Caroli 5. Imp.

C

SEPVLCRA NOBILITATIS. Cap. IV.

SVNT qui Cupressum funus quidem & sepulcra, sed non nisi nobilitatis significasse contendant: quod & Lucani testimonio confirmatur, ita dicentis: *Et non plebeios luctus testata Cupressus.* Sane Thucydides libro historiarum II. arcas fuisse dicit ex Cupresso, in quibus eorum efferrentur ossa, qui pro salute patriæ mortem oppetere nõ dubitassent. Huius autem instituti, vt Cupressus defunctis accommodaretur, principium nonnulli ad historiam referunt: aiunt enim Asclepiadis authoris grauissimi testimonio, Boream Celtarum Regem cum filiam Cyparissam nomine amisisset, arborem hanc in eius tumulo seuisse, à qua inde nomẽ inditum Cyparisso: mox à satu illo luctuosam feralemque haberi cœptam.

D

Lib. 3.

Arcæ ex Cupresso.

MORS. Cap. V.

NAM & in ostentis mortis indicium fuit, quod tum aliis euentis, tum Imper. Seueri casu comprobatum est, cum Æthiops quidam claræ inter scurras famæ, cum corona è Cupresso facta illi obuiam

Vnde ara de unctor: ,

A uiam processisset: quem cum ille iratus remoueri ab oculis præcepisset, coloris tactus omine, respondisse ille dicitur, *Totum fuisti, totum vicisti, iam Deus esto victor.* Paucis vero post diebus Seuerus est vita functus. Quod vero pertinet ad colorem, fertur & Hadrianus Imp. ex Mauri occursu extrema sibi iam ingruere concepisse.

seu tumulis cupresso coronabantur, vt Polydori. Æne. lib. 3. & fores domorum.

Seueri Imperatoris casus.

DIS. CAP. VI.

CVPRESSVS porro in tutela Ditis Patris, & eius arboris rami sepulcris affixi, adsculptive, Dis Manibus commendari defunctos indicant. Atque hoc est, quod apud Horatium legas, arborem nullam hominem ad inferos sequi, præter inuisas Cupressos.

IVNO. CAP. VII.

EX ea autem arbore simulacra Iunoni Reginæ fieri iussa, in plerisque prodigiorum expiationibus obseruatum: vt Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Coss. Cupressea simulacra Iunonis Reginæ posita per virgines viginti septem, quæ Vrbem lustrauerunt.

Simulacra ex cupresso.

B

ORPHEVS. CAP. VIII.

ET in Lebethris Orphei simulacrum ex Cupresso cultum, quod cum Alexandri temporibus sudorem multum emisisset, omnibus eo prodigio perterrefactis, responsum est ab Aristandro viro sapiente, bene sperandum, siquidem quod nunc opus Alexáder aggrederetur, ob rerũ gestarum magnitudinem maximum esset sudorem & laborem Poetis ac Musarum cultoribus allaturum.

PVLCHRITVDO SINE FRVGE. CAP. IX.

INDICAT etiam Cupressus rei cuiuspiam sublimitatem atq; pulchritudinem, ex qua tamen nullus percipiatur fructus. Quare Phocion, cum Leosthenes Athenięses in bellum impulisset, magnaque spe ad libertatis & principatus nomen erexisset, illius verba dicebat Cupressus esse similia, quæ cũ proceræ admodum sint & pulchræ, fructum tamen non habent. Cessit inde res in prouerbium κυπαρίττου καρπός, de re speciosa quidem visu, sed prorsus inutili. Spectatu quidẽ iucunda est Cupressi proceritas, effigiesq; illa metas imitata, fructu tamen superuacua est, baccisq; torua, diceret Plinius.

Hinc Plin. lib. 16. c. 33. illã ait morosam fructu superuacuam.

C

PERPETVITAS. CAP. X.

CVR vero Diis simulacra ex Cupresso fieri soleręt, in causa est materiæ perpetuitas, odorisq; suauitas, quæ perpetui thymiamatis loco esse videretur. Cupressum enim neq; cariem, neq; vetustatem sentire tradunt, neq; temere rimam aperire, vllave parte fatiscere. Simulacrum Iouis in Arce ex Cupresso à condita Vrbe sexcentesimo sexagesimoprimo anno dicatum, tempore adhuc suo durare Plinius attestatur, qui quidem anni essent circiter CC. Plato leges publicas, acta decretaque sacris monuit inferendas tabulis Cupressinis, quod eam materiem ære perenniorem arbitraretur. Quantũ vero pertinet ad odorem, Indi Cupressum inter aromata propemodum venerantur.

Diis simulacra ex Cupresso cur fiebant. Plin. ibid. Lignũ eius nullis tẽporis diuturnitate suaueolentiam exuit. Mat. in Diosc. lib. 1. c. a. 87

DE PINO. CAP. XI.

ET Pinum, mi Grana, non paruam habere cum Cupresso similitudinem, exploratum est.

D

MORS. CAP. XII.

NAM mortis ipsa quoque indicium est, de qua idem obseruatum vbique, arborem excisam semel minime subpullulascere. Vnde Staphylus Poeta, πεύκης τρόπον, hoc est, *in morem piceæ* dixit. Et apud Homerum βέλος ἐχεπευκές, lethale telum exponunt interpretes vetustissimi, quamuis alij ad solam referant amaritudinem & acerbitatem, qua sit arbor ea præcipue pręditaː quandoquidem amaritudo ipsa ita est morti affinis, vt vice versa mors interdum pro amaritudine vsitatissimo mortalium sermone proferatur: neque hodie tantum, verum & apud vetustissimos hominum ita fieri solitum inueniamus. Nam 4. Regum, cum Prophetarum grex apud Elisæum esset, & eorum vnus egressus in agrum colocynthidas agrestes legisset, easque conscissas in ollam pulmentariam parasset, neque eorum quisquam propter amaritudinem gustare posset, clamauerunt ad Elisæum dicentes, *Mors in olla est:*

Amaritudinis in sacris significatio.

est: hoc est, tanta est pulmentarii amarities, quanta mortis est. Eodem modo paucis ante diebus, cum post raptum in cœlum Heliam, Hierichonta se recepisset, questi sunt eius loci ciues, aquas esse apud se pessimas, quas diuinitus cum dulces reddidisset, numinis dictum citauerat: *Sanaui aquas has, & non erit vltra mors in eis,* Sed vt ad piceam reuertamur, Herodotum nonnulli carpunt, quod solam piceam præfectam non repullulare dixerit, cum & Cupressum, & alias quasdam plantas ipsi agnoscant, quæ idem patiantur. Sed quantum ad Cupressum attinet, diximus nos Herodotum ad Creticam respexisse, quas repullulare constans fama est. De Pinu vero, quod Staphylus Pini more dixit, pro abolitione, excidioque supremo, in memoriam adducit terribilem eam Crœsi denunciationem, qua per caduceatorem Lampsacenis interminatus est, eos vt Pinum exterere, nisi Miltiadem, quem per insidias ceperant, missum facerent. Cumque Lampsaceni inter se quærerent, quid illud esset, quod Rex se vt Pinum diceret, extriturum, à grādiore natu ciue edocti sunt, eam arborem semel excisam numquam amplius subpullulascere. Quod illi excidium veriti, Miltiadem confestim è vinculis exemptum liberum abire permiserunt.

Citatus à Diogeniano meminit & Suidas.

A

ISTHMIA. Cap. XIII.

B

Isthmia quid.

ISTHMIACI quoq; certaminis præmium Pinus erat. Neq; vero Pinu tantum, verum etiam arido olim apio sacri eius victores coronabantur. Funestum enim esse etiam apium, suo loco docebimus. Quæ vero apij corona Nemeorum victorib. dabatur, ex eo viridi texebatur apio, vt interpretes Pindari monuerunt. Erant vero Isthmia in Melicertæ memoriam instituta. Et Pausaniæ adhuc temporibus Pinus apud aram Melicertæ germinabat, quem puerum à Delphino delatum expositumque, Sisyphus rei miraculo motus in Isthmo sepelisse fertur, & certamen illud instituisse.

NATVRA. Cap. XIV.

NATVRÆ imaginē esse Pinum dicit D. Ambrosius: quippe quæ semina à primo illo diuino cœlestiq; priuilegio accepta custodiat, partusq; suos quadam veluti annorum vice & ordine referat, neq; nisi vi caloris admota excludat. Atq; eadem ipsa nux flammæ speciem imitatur, lacunatis in turbinem toris reticulato opere circumductis.

CYBELE. Cap. XV.

C

Quia ab ea Attys pastor in Pinū conuersus fertur. Numi cum capite Cybeles explicatio.

EODEM argumento & causa Cybeles Deæ symbolum erat Pinus: nam & ipsa Dea rerum omniū mater habebatur. Videre vero est numum, in quo caput Cybeleium est de more turritum, ab altera cuius parte corolla impressa est ex duobus ramis Pineis, intra quos literæ sunt Ξ ΜΥΡΝΑΙΩΝ. Vbi illud quoq; adnotatione dignum, quod litera Ξ in eo numo figuram habet Latinæ aspirationis in latus prostratæ, ac solo proiectæ, Ξ Hinc enim crediderim multa ea Græcorum vocabula, quæ apud eos à vocali incipiunt aspirata, per S à Latinis enunciata, vtpote qui aspirationem S literam esse arbitrati sunt. Sic ἑπτὰ septem, ἕρπω serpo, ὗς sus. Siue ea literę Z nota fuerit, quod veteres inscriptiones plurimæ Z pro S litera ponunt: vt ZMYRNA Romæ in Diuæ Anastasiæ, & in Campo Flora in Veientibus arce castri noui, OS SVIS ZMARAGDI: in foro Traiani, ÆMILIVS ZMARAGDVS, & innumera alia, de quibus Grammatici viderint. Per Hetruriam vetusta pleraq; conditoria Pinum insculptam habent, siue funerali argumento, siue quod apud eos Cybele olim vere coleretur.

ÆSCVLAPIVS. Cap. XVI.

D

APVD Sicyonios Pinea nux Æsculapij symbolum habebatur. Nam & Pausanias author est, eum Deum cum sceptro, & nuce Pinea in manu altera, sculptum esse.

DE POPVLO. Cap. XVII.

Quæ arbores infelices.

ACCEDIT his Populus, multæ & ipsa apud antiquos venerationis, quamuis inter infelices damnatasque religione recenseatur: quo in numero sunt omnes, quæ neque seruntur, neque fructum ferunt.

FVNVS.

A

FVNVS. Cap. XVIII.

EA quoq; apud aliquos inter ferales habita. Nam apud Rhodios ludi funebres in honorem Tlepolemi celebrabantur ab impuberibus pueris Populo coronatis.

Quodneque semen neque fructum ferat. Plin. lib. 17. cap. 10.

TEMPVS. Cap. XIX.

PER eam tempus etiam indicabant: propterea quod arbor ea bicoloribus sit folijs prædita, ex quo præcipuas ipsius temporis partes, quippe diem ac noctem referre videatur. Ideoq; Probus Herculi dicatam ait, quod Physici tempus per Herculem interpretantur. Quinetiam hoc habet Populus commune cum tempore, quod eius folia post solstitium circumaguntur: nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum, ait Plinius. Sunt vero & aliæ arbores, quæ folijs bicoloribus variæ conspiciuntur, vt salices, oleæ, citri: in illis tamen color pene idem, licet ab vna parte dilutior, ab altera densior atq; coloratior habeatur. In Populo vero, hac præsertim quæ alba nuncupatur, nam ea est Alcidæ gratissima, vt Maro, & in eiusmodi accipitur significatum, candor ex vna parte pene niueus ac cerussatus, ex altera porracei folij instar viridissimus. Narrant nõnulli fabulam, Herculem cum ad inferos descendit, eius arboris coronam gestasse, atq; eam foliorum partem quæ foris conspicua erat, fuligine tetri chaûs obscuratam, quæ interius cõdebatur sudore ablutam candidiorem euasisse: inde cum surculos eos in Acheruntis ripa seuisset, seminium id late propagatum. Sedenim vt apud Pausaniam est, Hercules Populum albam ex Thesprotide regione iuxta Acherontem fluuium genitam ad Græcos transtulit, atq; hinc locus fabulæ datus. Acheron enim Thesprotidis fluuius leucem, quæ alba est Populus, passim fert, perinde ac Alpheus oleastrum, Asopus Bœotiæ iuncos, Menander myricas, Perseam Nilus.

Lib. 16. c. 53.

Eclog. 7.

Olympionicus in libro de plantis.

B *Fabula.*

DE APIO. Cap. XX.

EX herbis vero ante alias omnes maximè ferale est apium. Neque tamen hic ego contenderim, vtrum Selinon atque Petroselinon idem sint, an aliquid inter se diffideant, quam prouinciam C sibi doctissimi hac ætate viri suscepere, satis habiturus, si, quæ ad hieroglyphica quomodocumq; pertineant, significata commemorauero.

Plin. lib. 19. cap. 8.

στέφανος ἐν Νεμέᾳ ἐκ σελίνων πε-π[illegible]μένος.

NEMEES VICTOR. Cap. XXI.

HOMINEM apio, verum eo viridi, coronatum, Nemeæorum victorem significare magis vulgatum est, quam vlla indigeat repetitione. Quodq; ea certamina in Archemori, ita ab Amphiarao vocitati, celebritatem instituta essent: quamuis nonnulli dicant, Herculem Nemeo Leone domito certamen id sacrauisse, cuius pretium apium esse voluerit. Ideoq; Leonis herbam apium appellatum, de qua Pindarus Numeeis Alcimedæ Æginetæ, *βοτάνα τέ νιν ποθ᾽ ἁ λέοντος νικάσαντι.* Historia tradit herbulam huiusmodi ex Archemori sanguine progenitam. Alij volunt inde Leonis herbam dictam, quod apium in Nemea lætissimè vulgoq; prouenirct, qua Leo ibi versatus affluenter admodum pasceretur.

Coro[illegible] in Nemeeis ex apio connexa.

Lucianus, De Gymnasijs.

D

LVCTVS. Cap. XXII.

NIMIRVM igitur apium luctus indicium est, quandoquidem herba ea, vt Pindari interpretes aiunt, est inferis sacra, luctuique dedicata. Nam, vt Græci authores prodidere, terrestre admodum est: effunditur enim libenter humi, plurimumq; occari gaudet, vt solo propinquius adhærescat. Satum [illegible]ius semen, vt aniculæ nostræ fabulantur, ad inferos proficiscitur, prius quam enascatur. Orta inde fabula, quod ob soliditatem atque duritiem, qua præditum est, aliquanto diutius quam alia intra terræ viscera morari videatur. Itaque mortalis Opheltes, qui mox Archemorus, terreno fuit hono[r]decorandus: ex quatuor enim illis insignioribus certaminibus, Olympijs, Pythijs, Isthmijs, N[eme]eis, [illegible] Archias:

Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ᾽ ἀθανάτων. *Sunt duo mortali, sunt duo sacra Deo.*

Quia mortem Amphiaraus et a principio vaticinatus, d... principium mors.

Mortales Archemorus, & Melicerta, qui & Palæmon Dij, Iupiter & Apollo. Præmia, Apollini Laurus, quæ pomi etiam nomine nuncupatur, ob grandiores baccas, quæ Laurus Delphica producebat, vnde coronæ illæ decerpebantur, de quo vide apud Lucianum. Ioui oleaster, Palæmoni pinus, at aridum apium, viride vero Archemoro, olimque olea. Minime vero prætereundus hic locus est, ad vtrumque significatum funeris & victoriæ optime accommodatus: quippe cum Timoleon copiarum Græcarum dux, audito Bomilcaris & Asdrubalis Carthaginensium aduentu, qui classe bene magna comparata missi fuerant ad Græcos tota Sicilia pellendos, ipse cum quinque tantum peditum millibus, & equitibus mille, hostibus occurrere statuisset, profectusque Syracusis cum ad Crinisium amnem, quo fiebat hostem venturum, processisset, factus est obuiam mulis apium ferentibus: perterrefactis omine militibus, qui apio sepulcra coronari non ignorabant, quem morem Plutarchus in Symposiacis enarrat: vulgatumq; erat inter Græcos adagium, incurabilem valetudinem apio indigere.

Timoleontis apophthegma in stratagema.

Imo, inquit Timoleon, Coronæ vobis vel ante victoriã offeruntur, ad id scilicet alludens, quod Isthmijs victores apio coronabantur: dictumque euentus comprobauit, Carthaginensibus postridie victis profligatisq; maiore suorum ciuium strage, quam vnquam antea passi essent, insigniq; ac memorabili victoria Timoleonti acquisita. B Sane plerisq; in antiquorum monumentis. & in adsculptis cantharis atque carchesijs, apium obserues, quippe mortis atque luctus indicium. Eo autem sepulcra, & alia mortuorum conditoria substerni solita priusquam cadauera inferrentur: eaq; de causa cum veteres in conuiuijs omnibus fere alijs coronamentorum generibus vterentur, flores & herbas omnes huc admiscerent, vno in primis apio, vtpote quod nihil ad hilaritatem faceret, abstinebant.

DE MYRTO. CAP. XXIII.

An quia prima fertur Circeis in Elperoris tumulo visa.

Est & Myrtus inter funestas arbores adnumerata, qua Thebis qui vincerent Iolea, coronabantur, de qua Pindarus in Isthmijs, ἔνθα λευκωθεῖ χάρα μύρτοις ὁ δ' αἰνήρ. Fuit autem Iolaus heros apud Thebanos diuinis cultus honoribus, ad cuius tumulum Iolea ludos celebrabant, & huiusmodi coronam ex Myrto præmiũ instituerant: propterea quod, inquiunt interpretes, funebris esset arbor. Verum cum longe plura sint ab ea & genij & voluptatis significata, inter funestas has Myrtum prorsus inserere noluimus, sed eam cum lætioribus, Rosa, Hedera, & quibusdam alijs conuenientiori loco pangendam existimauimus. C

DE SALICE. CAP. XXIV.

Postea vero quam iusta ijs, qui præclaro fuerunt ingenio, rite persoluimus, tempus est vt ad lætiora conuertamur argumenta. Promiseram enim superioribus diebus (Grana) tibi, priusquam funus hoc incideret, de Salice, de Moro, de Caprifico, de Loro, quæ deducta essent hieroglyphica præscribere. Ea igitur in hunc modum disponemus.

VINCVLVM. CAP. XXV.

Salicem in primis esse vinculorum symbolum, tum ex quotidiano eius virgulti vsu manifestum, ad id enim plurimum comparatur: tum Diuinæ etiam literæ attestantur, cum Iudæos dicunt patrijs abductos sedibus, miserrimo Babylonis incolatu organa sua in salicibus suspendisse, de quo paulo post. D

Psal. 137.

CASTITAS. CAP. XXVI.

Ideoq; à Græcis agnon dicta, P. lin. li. 24. cap. 9.

Qvod autem nonnulli aiunt salicem castitatis indicium esse, tametsi de ea nihil Ægyptij, non incongrue tamen confictum est: siue sit propter vinculi significatum, quod eius materia sit plurimum apta vinculis, atque ideo coërcitionis indicium sit: & castitas ipsa modo zona, modo campestri, modo alio atque alio vinculo coërcenda præcipitur. Siue sumptum ab Amerina salice quæ lectis accubitisque imposita, castitatem inducit. Siue ab eo, quod plerique authores tradunt, folia huius arbo-

A arboris contrita & pota, intemperantiam libidinis efficaciter frænare: sæpius vero sumpta, vsum in totum auferre. Vnde Homerus sapienter salices ὠλεσικάρπυς, nostri veteres *Frugiperdas* appellarunt, vel infructuosas, cuius scilicet semen in potu acceptum efficit ne conceptus subsequatur. Sane Porphyrius in ijs, quæ circa Homerica philosophatur, salicem ab eo ὠλεσίκαρπον vocari tradit, quod semen prius quam maturescat abijcit. Sed idem ea potius de causa dictum putat ὠλεσίκαρπον, quod semen illud, siue fructum appellare quis malit, ex vino propinatum sterilitatem faciat seminali omni vi protinus labefactata. In Diuinis porro literis, vbi iubetur populus Dei tabernaculorum festa celebrare, quippe in tentorijs omnes habitantes Palmarum ramos, ac frondes salicis manibus prætendere, nimirum per salicem cōtinentiam intelligimus. Idq; volumus admonitū, apud Orig. homil. 9. super Exodum, in qua de tabernaculo agitur, eo loco in damno esse impressos codices, vbi legitur: *Arbor autem populi & salix, virgulta sunt castratis*, vbi dubio procul legendum est, *virgulta sunt castitatis*. Forte autem non temere id scripsere aliqui, credentes saligna corona coronādos eos, qui iuxta Esaiæ dictum, *quasi salix super fluentem aquam oriuntur*. Neq; alia de causa crediderim apud gentes lasciuissimo, quem fin-
B gunt, hortorum custodi salignam falcem adhibitam, nisi vt Veneris pruritum, & impudicas cogitationes castitatis falce resecandas admoneremur.

Ad Venerē impetus inhibet. Ibidem Plin. Salices cur frugiperdæ dictæ sint. Hom. Odyss. κ. & Theop. de Plant. lib. 3. c. 21. Plin. li. 20. cap. 21.

STERILITAS. Cap. XXVII.

SALICEM porro sterilitatis hieroglyphicum intelligi voluerunt, Maronem secuti, qui salicē inter infœcundas memorat plantas: vbi Seruius semen salicis esum infœcunditatem ait mulieribus gignere, quippe qui apud Plinium legerat, semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse. Sedenim qui Maronem aiunt eam infœcundam appellasse, quin semen non habeat, norint salices habere in folijs grana quædam, quibus vis seminis inest, vt eo commisso terris arbor surgat tanquam surculo defosso, vel æquè ac si de semine pullularet. Sciendum tamē eam ocyssimè semen perdere, quippe quod ante maturitatem in araneam abeat. In Creta tamen insula fructum ad maturitatem ferre perhibetur.

Plin. d. l. 24. cap. 9.

OTIVM. Cap. XXVIII.

C
EVTHYMIVS vbi, quod superius attigimus, legitur, *In salicibus suspendimus organa nostra*, per salices otium interpretatur, propterea quod arbores hæ sunt infœcundæ, quippe sine vllo vtili, vt dictum est, semine. Nam cum Iudæi in eam tracti captiuitatem prope Babylonis flumina desedissent, captiuitatemq; suam tantam deplorarent, nihil habebant quod eos ad cantus hilaritatem inuitaret. Ignauam igitur per otia vitam trahere cogebantur.

Psalm. 137.

PRÆMATVRVM INCREMENTVM. Cap. XXIX.

SVNT qui per integram hanc & adultam iam arborem præmaturum incrementum, adolescentiamq; ante annos mira auctam proceritate, significari velint. Manifestum enim vnicuique est, quam cito, quantaque ramorum densitate constipata crescat salix. Hinc Verrius eam ita dictam interpretatur, quod ea celeritate crescat vt salire videatur. Quamuis non ignoro sententiam hanc à Fe-
D sto Pompeio irrisam, qui etiam id damnat, quod non virgulti genus potius, quam arborem iam appellarit. Sed hæc austerea nimis est Grammatici censura. Leuitico ferijs quæ xv. septimi mensis colligendis fructibus celebrantur, *salices de torrente* sumi præcipiuntur. Theologi plerique omnes hic quoque per salicem castitatem interpretantur, moderatique coniugij continentiam, siue, vti superius dictum, propter vinculorum ex ea vsum: siue, quia fructum non facit, veluti Eunuchi, quos viros vocat Euangelium, de quibus apud Esaiam: *Non dicat Eunuchus aridum se lignum esse, quia in domo mea dabo eis locum nominatū à filijs filiabusq;*. Mox attestationibus loco subiungit: *Dabo inquam eis sempiternum nomen.* Quod vero loco hoc positum est, *salicem de torrente*, sunt qui orationis & pœnitentiæ hieroglyphicum esse velint, vt eo identidem loco Psalmographi: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, cum recordaremur tui Sion. In salicibus, in medio eius suspendimus organa nostra.* Orationes enim & quæ pœnitendo lachrymæ,

Leuit. 23. Esai. 56. Pœnitentia hieroglyphicum. Psal. 137. Esaia 44.

lachrymæ oboriuntur, indigent inuicem commisceri, de quibus Esaias: *Sicut salices super præterfluentes aquas.* A Alij torrentem loco hoc pro præsentis vitæ decursu capiunt, in quo subita tot incommoda quotidie nobis ex improuiso ingruunt, qualibus Christus noster exerceri voluit, qui & ipse de torrente, qui secus hanc viam præterfluit, bibere non recusauit.

DE MORO. CAP. XXX.

IN quibusdam arborum variarum commentarijs, in amicorum quorundã gratiam cõscriptis fortitudinem ex quercu, iustitiam ex palma, temperãtiam nuper ex salice significari ostendimus. Nunc autem (Grana) quartam etiam his addemus Heroinam, quæ quidem prudentia est.

PRVDENTIA. CAP. XXXI.

Ad verbum à Plin. lib. 16. cap. 25.

Morus quo tēpore germinat.

Hinc forsan illud Æschili apud Atheneum lib. 2. μωρȣ πεπαίτερος. Moro maturior.

EAM per morum ex arboribus significari ex eo compertum est, quod vna omnium prædicatione prudentissima censetur: vtpote quæ non vt multæ, properat, quæ vbi primum lenioris mitiorisq; B aliquantulum auræ spirauerit, erumpunt in germina & flores exsinuant magna interdum strage, ob temporis inconstantiã. At morus ne pruina lædi possit, quam hostem sibi perniciosum agnoscit, non ante germinat quam frigus penitus fugatum esse cognouerit, atq; ad amœnissima adulti veris tempora peruentum omnino sit. Addit hoc, quod rem propere conficit, & quod sapientis illius præcepto mandatur, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖ. Vna enim ferè nocte tota germinat, fœtum celerrime grandit & maturat, ne caloris etiam aduentantis iniuria lædi possit.

DE CAPRIFICO.

TEMPERANTIA. CAP. XXXII.

SED ENIM cum salicem pro castitate posuerimus, quæ bonæ mentis vinculo vti zona coërcita sese probet, eámq; temperantiam etiam esse interpretati simus, cum virtus hæc ad alias quoque cu- C piditates coërcencendas, frænisque atque catenis cõpescendas progrediatur, sitq; omnino temperantia, ex Ciceronis definitione, moderatio cupiditatũ rationi obediens, optimè videntur Ægyptij fecisse, qui virtutẽ hanc per Caprificum expressere: ea siquidem collo Tauri quantumlibet lasciuientis alligata, animal ferocire minimè permittit, sed lasciuia eius atq; petulantia omni cohibita, eum obtemperantem reddit, neq; quicquam finit immodestius facere.

Tẽperantiæ definitio.

A Plin lib. 27. cap. 7.

IVNO. CAP. XXXIII.

QVOD vero alicubi videas Caprifici ramum simulacro Iunonis appositum, ea de causa factũ D quod Nonæ apud Romanos erant Caprotinæ nuncupatę, quibus, vt author Varro est, matronæ sub ficu Iunoni sacra faciebant, & ex Caprifico virgam adhibebant, nempe ob memoriam pudicitiæ seruatæ: cum Philotis ancilla Senatui suasit, vt pro matronis & virginibus, quas hostes dari sibi obsides petebant, ipsa cum ancillis alijs habitu matronali cultæ submitterentur: cuius laudata sententia, cum omnes hæ secum potiones meracas in lætitiæ signũ attulissent, conuiuiumq; simulassent, hostes lætabundi, comessatione & potu grauidi, post iocos quieti se dederunt. Hic Philotis signum dedit ex Caprifico, per quam de mœnibus, vbi nata erat, propendentem

Ad verbum à Macrob. Satur. lib. 1. cap 11.

Philotis ancillæ sententia laudabilis.

A dentem irrepserat. Romani exciti impetum in dormientes faciunt, eosque cædunt, & clade fœdissima fugant, potitiq; victoriam, sacrum id instituere, vt ancillæ matronis æquatæ Iunoni, quam à Caprifico Caprotinam appellauere, sacrificarant. Ad hoc sacrum respexit Ouid. cum in arte dixit:

Porrige, & ancillæ quæ pœnas luce pependit,
Lusa maritali Gallica veste manus.

DE LOTO. Cap. XXXIV.

INTER arborum significata nulli apud Ægyptios maior honos habitus quam Loto mirificæ omnino arbori, & quæ magnum cum cœlestibus consensum habeat, sitque veluti nostrarum rerum ad superos internuncia.

ORTVS SOLIS. Cap. XXXV.

B ERAT vero Lotos apud Ægyptios Sacerdotes exorientis primum Solis imago quædam, vbi infantem in ea residentem apposuissent: hinc vtiq; vapores illos matutinos, qui à Sole mouentur, strictiori quadam aura refrigerantes potius quam adurentes, inteligi volebant. Cæterum Solis ipsius significatum, exortum quippe, Lotos indicat: idque inde sumptum crediderim, quod ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiunturq;, vti magis & magis tollitur iubar Solis: maxime vero panduntur, vbi medium Deus iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim cōtrahuntur, complicariq; incipiunt, ac insinuari, veluti nulli patere velint quam numini quod venerantur, atq; ita quibus liceat modis, eo abeunte sese intra claustra cohibeant. Quod, vt Proclus ait, obseruatum à Magis, vt nulla prorsus contatione factam eam esse Apollini crederent, effecit.

Hæc à Theophrasto lib. de plantis, cap. 10. hanc Serapio Hàdachocham vocat.

VESTALIVM INITIA. Cap. XXXVI.

ERAT & Romæ maxima in celebritate Lotos capillata, cui Vestalium virginum capilli cæsi deferebantur, veluti puberum adolescentium Apollini, vel Æsculapio eius filio. Græci vero fluminibus patrijs cæsariem offerebant, illis eam dicabant, offerebantq;, quod quandam omnino cum Loto
C rationē alimoniæ præ se ferebat, perinde ac arbor ipsa felix cognominata, tum ea, quam superius attulimus ratione, quod Deo tam familiaris habeatur, vt sedes eius statuatur, tum quod irriguo semper solo pullulet. Neq; me fugit quas arbores Verranius dixerit felices, sed quæ ille scripsit, ad auguralem disciplinam retulit. Nobis hæc Ægyptiaca de ipsius naturæ vi satis fuerit desumpsisse.

Apud Macrob. lib. 4. c. 19.

DEI ADVENTVS. Cap. XXXVII.

VT vero ad Solis ortum reuertamur, minime prętereunda est Memnonis statua sedens, nigro è lapide, quæ magna religionis celebritate in Æthiopia visebatur: in quā ducem ipsum posteaquā ab Achille confossus fuit, transmutatum fabulantur. Erat ei diei aduenientis indicium, vt Auroræ filius maternum officium imitaretur. Eo autem artificio fabricata erat, vt Sol primo statim ortu radios suos in os eius eiacularetur, ac veluti plectrum aliquod ibi sonum excitaret, vocalique significatione
D iam adesse Deum annunciaret.

Ad hoc pagmata Costaly cap. 1. Thebis.

MVNDI MOLES PLENA DEO. Cap. XXXVIII.

ALII mundi molem ex ea specie, Deumque in eius medio compositum residentemque intelligere maluerunt. Interpretatur hoc Iamblichus ad Porphyrium scribens: commentumque hoc ideo ab Ægyptijs excogitatum ait, quod Lotos limosis præcipuè locis fructificet, sitq; in primis aquatica: quod veteres illi præcipuum generationis argumentum contendebant, qui Oceanum rerum parentem omnium dictitarent. Obseruauerant autem in ea demum omnia orbiculata & rotunda, quippe folia atque poma, ex qua quidem effigie perfectissimaque forma mentis actionem perfectioni intentatam ostendi profitebantur. Deum vero infantili ætate, vtpote vnicum atque perpetuum rerum omnium principium, nullo conficiendum senio, neque ipsum vlli, ætatum variantiæ obnoxium, super

Imo & Deorum, vnde Orpheus in hymnis: Oceanū dico patrem, Tethymq; parentem, Vnde ortus Diuis.

actionem eiusmodi in seipso totum consistere, ac principatus reliquos exuperantem, sanctum, incorruptum, & vbiq; venerandum conquiescere. Nam diuinitatem ex ipso etiam sedentis habitu internoscebant. Sessum enim Deo in primis accommodabant, quem nulla vnquam potest inquietatio solicitate, cõmouereve. Quin & sedentem Cynocephalum statuebant, cum æquinoctij quietem æqualitatemque describerent, quæ quidem necesse est ibi sit, vbi nihil subsultat quod alterum inquietet: sed omnia firma, stabiliaque in æquilibrio conquiescant. Quod vero initio diximus infantem insidentem in medio Loti poni solitum, obseruata sunt etiam ab Ouidio, apud quem mater ita loquitur 9. Metamorph. A

Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici, nostraq; sub arbore sæpe
Lac facitote bibat, nostraq; sub arbore laudat.

Sic infantem hunc videmus apud Poëtam in Loto sedem figurari.

B

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LIII.

DE IIS QVÆ PER OLEAM, VITEM, ET FICVM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLVSTRISS. ET REVENENDISS. REGINALDVM POLVM CARD. C

FAMILIARIS *mihi tota vita mos fuit, optime clarißimeq; Reginalde, vt clarorum hominum, quos præcipuè colerem, moribus contemplandis non parum adhiberem studij atque diligentiæ, vt scilicet qua quisque parte excelleret, ea præcipuè commendaretur. Nam, vt optime nosti, Deos hominesque à partibus laudare Homerus instituit. Cum itaque, qua tu in primis laude præstares mecum examinarem, perspiciebam, Vir rarißime, tria esse, quæ de laudum tuarum principatu inter se contendere videbantur. Hinc enim bonarum literarum, optimarumque artium doctrina primum sibi locum asserebat: inde admirabilis ea morum suauitas, quam & summa benignitas, & singularis humanitas comitabantur, doctrinam sibi cedere imperitabat. Vrgebat tertio loco pietas integerrima, vitæ moderatione conspicua, diuinarumque rerum studio feruida, omnibusque probitatis numeris absoluta: quæ licet ab omni esset ambitione alienißima, nilque speciosum in propatulo iactaret, suaque se virtute inuoluens, alienæ nihil opis indiga, si vni sibi pretium esset, satis habere videbatur: quo tamen magis ab ostentatione aliena erat, eo admirabilior illustiorque apud omnes euadebat. Quocumque me igitur animo & cogitatione conuertebam, ambiguus quam tibi præcipuè partem attribuerem, mecum aliquandiu dubitaui. Nam si tu cum reliquis & probis & literatis viris, quos tu semper vnice liberaliterque fouisti, ad mensam meam Ægyptiacam, adhibendus eras, consentaneum videbatur, vt quam tu symbolam in talium conuiuarum sodalitium conferres agnosceretur, quique tuus esset nuptialis ornatus appareret. Sed enim animaduerti demum nullam earum, quæ in te conspicuæ sunt, virtutum partem ab alterutrius societate disiungi. Quorsum enim doctrina, nisi qui per doctrinam mores comparantur, ita præsto sint, vt & doctrinæ laus moribus optimis adiuuetur, & mores ipsi doctrinæ, firmamento innixi stabilitique fulciantur? Diuina vero illa pars vix apud illos vnquam illustris habita, nisi & mores & eruditio fidißimi comites accesissent; ad ruminationem enim* D

bisulca

A *bisulcæ etiam vngulæ quærebantur. Quæ cum in te omnia ita nimirum elucescerent, vt vel regiam ipsam sanguinis tui sublimitatem fac:le superare putarentur, cognoui demum te non à partibus, sed à toto celebrandum: quæ quidem omnia in vno apud te coniuncta eo nunc acciderunt illustriora, quod hac fama impulsus Paulus III. P. M. spõte, te nihil tale cogitantem in sacrosancti Senatus Collegium adsciuit, non modo, vt virtutem ornaret tuam, sed vt tu quoq; non paruo patribus esses ornamento: qui quidem nostræ pietatis partes, hoc præcipue tempore labefactatas, tam acriter defendendas susceperis, vt multas sæculi nostri infectas labes tum authoritate, tum eruditione tua deterseris elueris q;, tum exemplo vitæ laudatissimo optimi atq; integerrimi Præsulis formam præbueris ad imitandum. Quoniam vero clientium mos est, vt patronis ad huiusmodi honores euectis, eorum nomina gentiliaq; insignia, corymbis, sertis, floribus, foliisq; honoratioribus redimita postibus quisq; suis affigant, horum ego secutus ambitionem, sertum insignibus tuis ex olea, vite, atq; ficu circumducendum institui: ex olea, vt tuæ ea esset mansuetudinis & serenitatis indicium: ex vite, vt & meam & literatorum omnium lætitiam indicarem: ex ficis, vt tuorum inde suauitas morum ostenderetur. Sedenim quid hoc rerum sit, ex ipso iam Commentario apertius inspicias licet.*

B

DE OLEA.

PAX. Cap. I.

PACIFICVM in primis Oleæ hieroglyphicum esse, tam apud Poëtas quam Oratores vulgatissimum est, cuiusmodi illud est Maronianum:

Paciferæq; manu ramum prætendit oliuæ. *Æneid. lib. 8.*

Et Aristophanes in Auibus, vbi Hercules legationem exponit, à Deis se venisse, conciliandæ pacis gratia: atqui, respondet Pistotherius, ἔλαιον οὐκ ἔνεστι ἐν λῃκύθῳ, *olei in lecytho prorsus nihil.* τὸ γὰρ ἔλεος, misericordia dicitur, quæ qui contingit ijs, quibus pax datur, olea apud Probum pacis est hieroglyphicum. Sedenim non à Græcorum fabulis, neq; ab alienigenarum gentium commentis, sed diuinitus, vel ab ipso fere noui mundi primordio, inesse oleæ pacificationis vim nobis demonstratum est. Diluuio enim cessante ab Noë columba emissa, quæ præpeti volatu regionis aliquantulum circumlata, paulo post oliuæ surculum habens in arcam reuersa est: eoque argumento lætatus Noë, sensit C tempestatem diluuij iam tranquillatam, terramque ipsam pacatam, & remittente inundatione iamdudum inemersu esse. Sed quid illud? Cum ferrum, ferrique vsus bello in primis inseruiat, & symbolicè pro bello ponatur, tantam inesse oleo vim, vt id emolliat, & ad feriendi vsum ineptum, & inutile reddat: siquidem fabri, qui ferrum lentescere & emolliri volunt, candefactum id oleo intingere consueuerunt.

Vnde q; imbellis à Valer. Flacco, li. 2 dicitur.

Ad verbũ à Paræmiogr. Chil. 3. cent. 7. Prou. 72.

DVRITIES EMOLLITA. Cap. II.

QVARE nonnulli mollitam esse duritiem hieroglyphicè significare si vellent, cultrum in aliquot oleæ baccas impactum facere instituerũt. Quod illi non sciore significato propemodum simile est, quod oleæ surculum querno ramo quidam implicare excogitarunt, immortalis odij dissidium compositum esse significantes: propterea quod quercus & olea tam pertinaci odio dissideant, vt altera in alterius scrobe depactæ moriantur.

Quin & mare tranquillat in ore vrinantis.

Plin lib. 2.

Odij cõpositi hieroglyphicum.

D

AGRICVLTVRA. Cap. III.

SVNT qui oleæ ramusculum in Mercurij manu propter agriculturæ studium poni dicant, cum ipse mitium & fructiferarum arborum sospitator habeatur, cumque honorem oliuæ potius, quam alteri cuipiam arbori habitum, vt pro agricolatione poneretur, quia longe plures vtilitates ex olea desumuntur, quam ex quauis alia fructiferarum arborum. Neque tamen desunt qui rem ad pacis significatum deferant, quod ille rerum internuncius pacem feratur conciliare, de quo multa diximus in Caducei Commentario. Operæpretium vero est videre veterum monumenta, in quibus Olea insigne pacis vbique prætenditur. Nam in Hadriani numo quodam simulacrum habetur flexo genu, quod dexteram ipsi Hadriano stanti porrigit, læua oleæ ramum humero demissum tenet: inscriptio, RESTITVTORI HISPANIÆ. In alio Imperatoris eiusdem, prouincia eadem humi sedens læuo

Nulla enim est ars quæ nõ oleæ beneficio vtatur. N C li. 4 c. 3 Myth.

Hadriani numus.

cubito lapidum tumulo innititur, dextera ramum oleæ habet: inscriptio, HISPANIA. quo ex argu- A
mento pacata quietaq; prouincia subintelligitur. In eiusdem alio, signum est cum olea in læua, cum genio in dextera, quod forte refertur ad augurium ex oliua, forte sibi oblatum, vnde aspirare cœpit ad Imperium, sortibus Virgilianis fretus, cum ei versus illi obuenissent:

Æneì. li. 6.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani, primus qui legibus vrbem
Fundabit, Curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Quibus quidem ramis oliuæ insignem Maro fingit Numam ab Anchise præcognitum, cui ob iustitiam & integritatem nemo vmquam bellum intulit, ipse vltro pacem semper fouit. Quocirca Hadrianus Imperio potitus æquè pacis studiosus fuit: expeditiones enim sub eo graues nullæ fuerunt, bella etiam silentio pene transacta. In numo vero Seueri Pij August. togatum est simulacrum cum oleæ ramo, cuius inscriptio, FVNDATORI PACIS. Eisdem pene figuris in eiusdem Seueri Parth. max. B
numo inscriptio est, FVNDATOR PACIS. Quamuis vero vidisse iuuet in Maximiani numo simulachrum quod oleam prætendit, cum inscriptione, PAX AVGVSTI: Illud tamen mihi magis arridet, quod in numismate Philippi patris sigillum illud est oliuæ ramum tollens, cum inscriptione, PAX ÆTERNA.

FELICITAS. CAP. IV.

QVOD vero olea adiecta caduceo felicitatis hieroglyphicum habeatur, multa veterum numismata indicio sunt, quæ in ipsius Caducei Commentario continentur. Apud Pausaniam legas, Pacem gestare in vlnis Plutonem puerum pectori appressum, eo quidem significato quod pax opulentiam alit, educatq;: vbi vero opulentia, ibidem & maxima felicitatis pars, eaque nimirum omnibus expetita.

CONDONATIO. CAP. V.

C

Olea in sacris hieroglyphica.

IN Diuinis Hebraïcæ vetustatis monumentis oleum condonationis, veniæ, ac misericordiæ signum habetur. Et in Euangelica historia Assertor noster condonaturus adulterij pœnam mulieri, quæ rea agebatur à Pharisæis, ex olivueto in templum perrexerat. Et apud Athenæum non absimile, βωμὸν ἐλέυ. quæ tamen omnia ex Hebræorum sacris deprompta sunt, quibus iubemur crustulum absque fermento quod oleo sit irroratum, offerre Deo. Et alibi, *vbi anima donum affert, simila erit eius oblatio, fundetq; super eam oleum, & panes absque fermento conspersas oleo.* Et alibi oleum esse pro peccato legas, & huiusmodi pleraque, quæ omnia delictorum huiusmodi condonationem indicant: siquidem, vt Adamantius ait, *omnis anima eget oleo diuinæ misericordiæ, vt sospitari possit.* Hinc Hilarius ait super Matthæo, *Oleum fructum misericordiæ cœlestis esse, propheticus quoque sermo profitetur.* Ergo cum ieiunamus, oleo caput nostrum inungemus, bonis quippe operibus caput nostrum, id est, vitæ nostræ sensus ornabimus: quia intelligentia omnis in capite est. Iam, vt Hierosolym. Hesychius interpretatur, fere passim in Leuitico superfusum oleum pro eleemosynis accipitur, vti thus, orationes, & preces interpretantur. Quod vero scriptum est, animam quæ peccauerit, offerre donum similam cum oleo, D
virum nulla vel ingenij sublimioris, vel doctrinæ gratia præditum, sed vita tantum hominem professum, alioqui vel mercaturæ, vel agricolationi, vel piscatui, aut militiæ, aut sellularij artibus deditum Cyrillus intelligit, qui simplicitatem suam, cuius simila est indicium, quærat Deo per oleum diuinæ misericordiæ commendare. Neque prætereundum quod alioquorũ historiæ prodiderunt, Augusti temporibus è taberna meritoria trans Tiberim oleum erupisse terra, totaque die nulla intermissione fluxisse: quod forsitan ad ortum Christi, & eam quæ subsecuta est mortalium, quæ summa eius fuit misericordia, redemptionem, & gratiam per omnem terarum orbem longe lateque diffusam, referri potest. Sunt qui defossi in terram cadi defluuium illud olei fuisse dicant, cumque apotheca, vbi vas condi-

A conditum fuerat, in ripæ Tyberinæ summo margine sita esset, amphora casu aliquo vitiata, liquorem inde sibi viam aperuisse. Vtcumque, maximi omnino ostenti loco habitum, eiusque rei monumenta longa annorum serie posteritati commendata. Epopæus Thessalus, qui Coraci Sicyoniorum Regi successit in Imperio, à Nicteo Thebanorum Rege bello impetitus, commissaq; pugna graui accepto vulnere cum victor euasisset, Palladi templum erexit, qua rogata vt signum aliquod ostẽderet, ex quo an id gratum deæ donum fore coniicere posset, aiunt oleum sponte ante templum fluxisse, simulque Epopæum haud ita multo post vulnere negligentius curato periisse. Ex Gentilium enim religione obseruatum est, Deos tunc suæ in nos misericordiæ signa exhibuisse, cum ex carcere corporis migrare iussi essent, id quod aliquod exemplis declaratum est. Simile fuit in Cleobe atq; Bythone fratribus iuuenibus, qui pientissimi erga matrem Iunonis deæ sacra petituram, iumentis aliis deficientibus, vltro ipsi iugum subiere, pro quorum pietate merita à Iunone filiis dona mater cum poposcisset, mane ambo inuenti sunt animam efflasse. Quod vero ad misericordiam & veniam imploratam attinet, quæ multis veterum exemplis per oleum significata fuerint, interpretari libet Ælij Lampridij locum in B Heliogabali vita: Sybaritas eo anno periisse, quo missum ex oleo & garo commenti sunt: quod si quis ad cibi genus id & ganeæ delicias ref rat, subfrigida admodum causa videatur: sin ad oraculum, cuius mentionem ex Stephano Hermolaus Byzantius facit, Ægyptiacum aliquid, hoc est, eruditius oleat. Tunc quidem Sybaritas petituros oraculum nunciauit, cum maior olim honor mortali cuipiam, quã Diis habitus esset, forteq; euenit, vt seruus heri sæuitiam subfugitans, ad aras deorum confugiens, nihil profecerit: vt vero ad patris herilis monumentum se recepit, veniã implorarit, atque ita oleum garo, pisculento quippe ac perinde profano, vt in piscibus habetur, pulmentario, commixtum: condonatum quippe crimen profanæ rei gratia, posthabita diuina.

Epopæi religio.

ELEEMOSYNA. CAP. VI.

PLVRIBVS vero locis olea in Diuinis literis virum probum indicat, qui misericordiæ præcipue fructibus abundet, de quo habetur in Psalmo *Oliua fructifera in domo Domini.* Contra oleaster minimæ frugis hominem, vel idololatram ostendit. Paulus: *Si autem tu ex naturali excisus es oleastro.* Tum C lucernas in tabernaculo testimonij à vespere vsq; mane illucescere iubet Dominus, hoc est, iuge esse commiserationis opus. Nam Salomon, *Oleum*, ait, *de capite tuo non deficiat.* Coram Domino autem illa accendi debet, quia in abscondito fieri debet eleemosyna, & vni Deo tantum innotescere, vt ignara sinistra sit quid fecerit dextera. Quod mundissimum esse vult candelabrum, ostendit opus hoc tam pium à colluuie ostentationis & hypocriseos abstersum esse debere. Aliter lucerna super candelabro mundissimo posita semper in conspectu Domini, candelabrum Euãgelica est doctrina, in qua Christus virtutes, lucernæ instar, splendere præcipit, absurdum esse dicẽs sub modio eam occultari: oleum vero quod his lucernis infunditur, ipsa est eleemosyna: vnde ieiunium, virginitas, oratio, iustitia, & alia vitæ nostræ lumina irrigantur, & vt perpetua inextinguibilique flamma vigeant custodiuntur.

Psal. 52. *Rom. 11.* *Eccles. 9.*

SVPPLICATIO. CAP. VII.

IAM vero notum est illud, imbellem oliuam à Valerio Flacco quinto Argonauticõn appellatam, de qua Statius non alia de causa dixit,

D *Ramumque precantis oliuæ.* atque alibi:
Vittatæ laurus & supplicis arbor oliuæ.

Ramus enim oleæ lauri ve lana circumuolutus, manibus legatorum supplicãtium gestari solitus erat: quo de more Probus Æmilius in Pausania. *Id postquam Lacedæmonii resciuerũt, legatos ad eos cum lana miserant.* Maro quoque morem hunc tangit:

Oleæ ramus à letis gestabatur.

Optime Graiugenûm, cui me fortuna precari, *Æne. lib. 8.*
Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Quod quidem hieroglyphicum Seruius ad imbecillitatem indicandam institutum putat: nam qui precantur, & supplicant, suam arguunt imbecillitatem. Ex lana vero velamentum id accipi solitum, quod Oues alieno semper auxilio egeant. Hinc sacra illa ἱκετήρια, de quibus in Theseo Plutarchus:

nam Theseus oleæ ramum sertis coronatum vouit Apollini, si Minotauro interfecto incolumis rediisset, Hinc ὠσχοφορία, πυανέψια, κυανέψια. A

MANSVETVDO. Cap. VIII.

Nam motũ aut pulsũ non strepit, late diffunditur, non lædatur cũ igni ferro se cessit. emollit plurimũ ac lenit, corpus calefacit, & contra algores munit.

QVANTVM autem pertinet ad mansuetudinem, sunt qui illius ergo Deorum simulacra fabricari ex olea contendant, quasi benignitatem illam, qua superi sunt præcipue præditi, ita ad vnguem referre videatur. Hinc apud Herodotum Terpsichore, orta in Epidauriis sterilitate, consultum ab iis oraculum respondit, Damiæ & Auxesiæ simulacra ex olea erigenda. Non immerito itaque sacra oleæ stirps apud Milesios tunc sponte sua conflagrasse dicitur, cum illi inter se omne crudelitatis & immansuetudinis genus truculenter exercuissent. Aiunt vero oleo contra furorem tantam inesse vim, vt effusum in perturbatos vesanientis maris fluctus, tempestatem efficacissime tranquillet. Hinc Ioannes Synæ monachus: *Velut vter oleo repletus fluctuum rabiem in serenitatis tranquillitatem commutabat.*

ÆTERNITAS. Cap. IX.

Deorũ simulacra cur ex Olea.

Geor. lib. 2.

B ALII, qui ligni naturam & soliditatem exploratam habebant, æternitatis ratione habita id fieri crediderunt: ea siquidem materies æterna est, quam neque tempestas, neque caries, neque vetustas labefactat. Eadem non in muro tantum obstrusa, sed & in substructionibus, & in terra obruta, & in aqua defixa, collocatave, sempiterno propemodum officio perseuerat incorrupta. Cumque Maro dicat solum ignem inimicissimum oleæ, quo si comprehensa semel fuerit, non à stirpe valere, non cæsam reuerti posse, atque *ima similem reuirere è terra*: illud Athenis admiratione dignum olim euenit, quod eo tempore quo vrbs Medorum incendio conflagrauit, ea simul arsit olea, quæ de lis illa inter Palladem & Neptunum orta fingitur: sed eandem aiunt eodem die in duorum cubitorum mensuram excreuisse: author Pausanias, à quo nonnihil diuersus abit Herodotus, Vrania. Atque hoc illud est, quod libro de Legibus ait Tullius: *Nisi forte Athenæ tuæ sempiternam in arce oleam tenere potuerunt.*

GYMNASIVM. Cap. X.

C CORPORIS autem exercitationes, & gymnasij labores, per oleum significari passim inuenies, quanquam non sum nescius Anacharsin Scytham oleum concitandæ insaniæ pharmacum appellasse, quod Athletæ eo peruncti magis ac magis insanirent: putabat enim, aut putare se fingebat, eam oleo inesse vim, vt eo qui delibutus esset, inde ad certandi furorem concitaretur. Sed hæc vt Philosophus Anacharsis, qui tecto gauderet & vmbra, quique olei vsum apud Scythas suos nullum esse viderat. Contra vero Epaminondas permoleste tulisse fertur multum olei se intra corpus recepisse, cum eius coquus impensarum redderet rationem: *Maluissem enim*, inquit, *id extra consumpsisse*, nempe ad exercitationes alludens. Idem apud Horatium significatum, vbi libro Carminum primo, Sybarim dicit amore perditum deliquescere: quærit enim cur is oliuum sanguine viperino cautius vitet. Et Attis Catulli galliambico ait:

Meminit Plin. lib. 15. c. 4.

Epaminondæ iocus pelegans.

Ego gymnasii fui flos, ego eram decus olei.

Neque quidem ad corpus tantum, verum ad mentis etiam labores & exercitationes propter vigilias & lucubrationes refertur: vnde dictum de studiosissimis nonnullis, plus olei quam vini eos insumpsisse. Et ad alicuius veteris & præclari viri lucernam aliquid elucubratum, cum eius imitationem exprimere voluerint. D

Vt Aristophanus & Cleanthus.

Nimirũ Ciceronis li. 1. de Oratore.

NITORES. Cap. XI.

Epicharmi dictum.

Sed & oleæ coronis Romæ turmæ equitũ, idibus Iuliis, & minorib.

QVOS vero λυχνίδας vel Marci nostri, vel alterius cuiuspiam celebrati videmus, inde nitores quosdam, & inspersa lucubrationibus fulgura quædam intelligenda, quæ splendidiorem orationem reddant. Id à balinearum vsu sunt qui depromptum putent, quod lecythi vsus eo potissimum loco inseruiat, in quo oleum ad huiusmodi nitores & elegantias comparatum, infusum sit. Qui vero ad lucubrationes & vigilias rem deducunt, eas aiunt meditationi maxime commodas, & ad excogitandum propter silentium aptissimas. Epicharmi enim dictum est, si quid scitu dignum quæras, nocte meditandum: ἐν νυκτὶ γὰρ βουλὴ τοῖς σοφοῖσι γίγνεται.

VICTO-

A

VICTORIA. CAP. XII.

AN vero ea de causa victoriæ hieroglyphicum per oleam indicari nonnulli prodiderint, quod ex ea veteres trophæa constituere consuerint, an quia victorib. ex oleastro corona plurimum paretur, in ambiguo est: dubio procul enim Olympionicæ oleastro coronabantur, vt Aristoteles, oleæ specie, quæ quidem ea de causa φιλοςέφανος appellatur: folia enim coronis huiusmodi dedicata, contrario quodam modo habent cum reliquis foliis: alia siquidẽ quod albicat interius claudũt, virori forinsecus patefacto: hæc vero intra se quod virile est insinuant, quod candidũ habent foras spectandũ exponunt. Aiunt vero Herculem Pæoneum, Epimedem, Iasiumq; & Idam fratres, ex Ida Cretensi in Elidem delatos, ibiq; Herculem, qui natu maximus erat, reliquis certamen fratrib. proposuisse, victoremq; oleastro coronasse, quam plantam ipse ex Hyperboreis regionibus in Græciam detulisset: cuius rei meminit Pausanias, Olympia. Et apud Pindarũ legas eum ex oleastro lucum seuisse, quẽ victoribus dedicarit. Nam & Aristander & Alexandri Magni vates oleũ victoriæ, sed laboriosæ, signũ esse interpretatus est. Cum n. Rex ad Oxum flumen applicuisset in Sogdianos mouens, castris positis non
B procul ab eius tabernaculo gemini fontes repente exorti, alter aqua, alter oleo fluxere. Consultis vatibus, Aristander respondit, olei fontẽ, laborẽ quidẽ, sed & victoriã promittere: vnguntur enim athletæ, & olea victores coronantur. Vnde in antiquorũ memoriis nonnunquã legas legatum oleum, vt Reate, T. Fundilius Gemilius VI. Augustalis H.S. XX. dedit, vt redditu eius summæ, die natali suo IIII. Kal. Febr. præsentes vescerentur, & ob dedicationẽ statuæ decurionibus & seuiris, & iuuenibus sportulas, & populo epulum, & oleum eadẽ die dedit: oleum nimirũ ad gymnica certamina quæ funeralibus celebrari consuerunt. Neq; vero prætereundũ Panathenaicis, quæ in Palladis gratiã celebrabantur, olei vas plenũ victoribus dari solitũ, quod oliuum inuenerit Minerua: quamuis non desint, qui oleam inuentã à Mercurio tradant, non à Pallade. Sed enim cur oleæ ramus in Mercurij manu poneretur, superius exposuimus. Sane quidem non ignoramus ministros triumphantiũ oleagineis coronis vti solitos in honorẽ Mineruæ, quæ belli dea putabatur, & hinc illi Bellonæ nomen. Vnde illud apud Maronẽ, *Præses Tritonia belli.* Xerxem tamen fefellit insomnium, quo sibi visus est coronam oleagineã gestare, ex arbore, cuius ramis terra tota occuparetur, id quod eum maxime impulit, vt tanto belli ap-
C paratu in Græciam traiiceret. vbi postmodum magna victus clade, turpissimam fugam arripuit.

triumphus ouantes vtebantur. *Plin. lib. 15. c. 4.* *Athenis quoque, ibidem.* *Æneid lib. 11.* *Xerxis somnium.*

PINGVEDO. CAP. XIII.

SACRÆ nostrorum literæ vbertatem interdum per hieroglyphicum oleæ acceperunt: nam eam pinguedinis & lætioris cuiusdam vbertatis signum esse ex eo perspicias, quod libro Iudicum cum à sterilibus arboribus olea ad imperium accerseretur, respondit ea, nolle se pinguedinem suam derelinquere, quæ vsui & Diis & hominibus haberetur. Apud Horatium, lecta de pinguissimis oliua ramis arborum, habetur.

Iudic. cap. 9. *Horat. lib. 3. Carm. Ode 11.*

HILARITAS. CAP. XIV.

ET pro hilaritate oleum poni in iisdem Diuinis literis inuenias: vt Psalm. XCII. *Senectus mea in oleo pingui,* vbi interpretes per oleũ hilaritatem exponunt, citantq; ex alio Psalm. nempe 104. locum, *vt exhilaret faciem in oleo.* In iisdem Diuinis literis inuenitur cibus panis non fermentati, collyridonque oleo conspersarum, & obunctorum oleo laganorum: per quæ, vt Hierosolymitanus Hesychius
D interpretatur, Apostolorum doctrina, legis eloquium & mystica Prophetarum verba intelliguntur. Obiuncti Prophetæ, quia res non ita liquido, neque tam opulenter explicuere. Conspersæ collyrides quia passim doctrina Christi, legis vtitur testimoniis: de Christo enim Moyses locutus est. Panes vero nulli non adiiciuntur obsonio, plenissimeque hominem pascunt, magisque omnino nutriunt, veluti Apostolorum traditiones, quæ eædem & Christi documenta sunt, in omni vitæ tenore coloreq; vsui veniunt, & opulentissime sufficiunt.

Mysticus olei sensus.

SPES. CAP. XV.

EST & spei simulacrum olea propter continuam viriditatem: nam nostro etiam tempore Virorẽ multi pro Spe ponunt. Hinc similes nos esse oleæ Basilius cuperet, quo grauidi refertique fructibus,

Hine genua virent ap. ud Horat. pro

iuuene adhuc spei pleno. bus, numquam spe denudaremur; & quia miserationis etiam indicium eam esse ostendimus, omni, vt A idem inquit, tempore misericordiæ munus exercentes, fœcunditatis ac vbertatis eius, quæ semper vberrima est, æmuli euademus. Quod vero proditum est Iouem olea coronari solitũ, id ea de causa factum Phurnutus putat, quod in ea viriditatis perennitatem & pinguedinem animaduerterant: itaq; Deum omnium bonorum authorem, fœcundissima vtilissimaq; omnium arbore insigniri placuit. Alij dicunt propter glaucedinem, quæ sit cœlo propemodum similis: nam & id ad historiam additur, vt à Pallade, quæ Glaucopis dicitur, producta credatur, de qua quidem fabellam ex Marco Varrone recitare non pigeat. Enata forte in Athenarum arce oliua arbore, sed & aquarum scaturigine mox emanante, Cecropem per id temporis Regem, animo ad hæc prodigia obnoxio, sane quam territum, & ne futurarum forte calamitatum hæc portenta forent prænuncia, sciscitatum Apollinis oraculum missos certos homines, qui & ostenti causam perquirerent, & auerruncandæ Deorum iræ, si quid illi minitarentur ostento, rationem discerent. Legatis vero post sciscitationem respondisse Pythiam, iussisseq; interim illis bono essent animo, neque enim ostentum id hominum malo aliquo factum, sed deorum duorum contentione certantium inter se, vter eorum Athenis imponendi nominis author B esse debeat: per oleam enim Mineruam, per vndam Neptunum significari, & quæ sequuntur ad hoc *Ouid. lib. 6. Metam.* pleraq; alia, quæ de industria missa facio. Porro de deorum concilio, vt apud Ouidium est, plerique omnes tradidere, decreuisse eos, vt is imponendi nominis author esset, qui rem humano generi vtiliorem protulisset. Oliua quidem quantas habeat vtilitates nemo non nouit. Vnde vero quãto sit mortalibus vsui, loco suo declaratum à nobis est: Sed enim oleam ideo prælatam aiunt, pronunciatumque pro Pallade, quia arbor ea pacis indicium haberetur. Pacem vero bonorum omnium opulentiam & vbertatem secum afferre, parentes nostri forsitan experimento cognouere. Nos Italia vniuersa per tot annos assiduo continentique bello afflicta, vix eius felicitatis famam, vt diceret Homerus, audiuimus.

FRVGALITAS. Cap. XVI.

QVAMVIS autem tanta sit læta pinguedine, est tamen & frugalitatis indicium oliua, de qua sæpe legas, eiusmodi baccas apud veteres parsimoniæ causa appositas, & à Platone lauto etiam con- C uiuio, deliciis contemptis, esitatas. Eodemq; constat in conuiuio quodam oleis vescentem, irrisum à *D. Laert. in Diogene Cynico.* Diogene, qui dixerit, *Si sic prandisses, non ita cœnares:* qui scilicet sentiret, non esse id frugalitatis, sed stomachi lauto prandio grauati. Quod vero pertinet ad Mineruam, quæ innupta, quæ virgo perhibe- *Mineruæ cur detur olea.* tur, merito eo sibi oleam asciscit, cum puritate pudicitiaque non minus olea quam Minerua delectetur. Græci enim, vt Rutilius Taurus ait, iubent oliuam, cum plantatur & legitur, à mundis pueris atque virginibus operandum, credo, inquit, recordati, arbori huic esse præsidem castitatem. Florẽtinus quoq; libro *De re rustica*, adeo puram esse oleam tradit, vt collectores etiam non nisi puros amet, qui cum ad oliuationem accedunt, iurant se non aliunde quam ab vxore sua venire: ita fieri vt anno insequenti vberiorem prouentum exhibeant. Præcipue vero aiunt Anazarbi, quæ Ciliciæ est ciuitas, oleas esse fœcundissimas, quoniam à castis tantummodo pueris colantur. Sed neq; illud dissimulandũ, tametsi ridiculum, quod apud authores Græcos, qui nihil non ausi sunt mandare literis, inuenias, amuletum præsentaneum ad capitis dolorem esse, si oleæ folio Mineruæ nomen, ΑΘΗΝΗ scilicet, inscribatur, ipsumque folium filo religetur ad caput in coronæ modum. D

DE VITE. Cap. XVII.

OFFERT vero se post oleam Vitis, neq; minoris ipsa vtilitatis, vt non immerito multis & his insignibus atque præclaris sit hieroglyphicis decorata.

LÆTITIA. Cap. XVIII.

QVORVM illud præcipuum & omnium præconio celebratum, vt per eam lætitia intelligatur: id non Ægyptij tantum, verum & Philosophi & Poetæ Latini Græcique omnes eodem admisere consensu. Sed vt plurima super hoc à Platone & ab Homero dicta dissimulem, nonne Diuinæ etiam

literæ

A literæ ſententiam hanc eandem pleriſq; locis proſequuntur? cuiuſmodi illud eſt, quod requiſita vitis ad aliarum arborum imperium reſpondit, non poſſe ſe deſerere vinum ſuum, quo Deus atque homines læti redderentur. Quare Socrates apud Xenophontem, Sympoſio, vinum ait non aliter mœrori mederi, quam mandragora hominibus lætitiamque non aliter excitare, quam oleum inſperſum igni flammam adauget. Et coniectores, vel modici vini hauſtu in ſomniis attentari viſo, læti alicuius euẽti ſignum arbitrantur. Apud Philoſtratum vinitor ſub vite conſidendum Phœnici ſuadet, quod ex ea aſpirare ſoleat lætitia. Epigrammatarius Poeta quidam nõ inelegans nec infacetus, acerbe in eum inuehitur qui racemum immaturum aſpernatus humi abiecerat, & inſuper pedibus conculcauerat: non immerito quidem indignatus, propterea quod primo eo guſtu deceptus, vitem omnem male acceperit, & in præciſo racemo ſuccreſcentem lętitiam extinxerit. Ita enim dicit:

Iudic. c. 9. *Athen. lib. 1. c. 6.* *Vinum lætificat cor hominis, Dauid Pſ. 104.*

Τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχου
  Ἀνὴρ, ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν,
Κείλεα δὲ συφθεὶς ἀπό μιν βάλεν ὡς ἂν ὁδίταις
  B Εἴη νισσομένοις ἡμιδαὲς σκύβαλον,
Εἴη οἱ Διόνυσος ἀνάρσιος οἷα Λυκούργῳ,
  Ὅττι μιν αὐξομέναν ἔσβεσεν εὐφροσύναν.
Τοῦδε γὰρ ἂν τάχα τις διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἀοιδὰς
  Ἤλυθεν, ἢ χρειοῦ κήδεος ἔσχε λύσιν.

cuius hæc propemodum eſt ſententia:

Quæ feritas? quisquis dona immatura Lyæi
  Ante diem è vitis palmite ſuſtulerat,
Labraque perſtrictus vecors abiecit, vt eſſet
  In pedibus trita vile putamen humo;
Huic pater inſtauret Lenæus digna Lycurgo,
  Quando ita naſcentem ſuſtulit Euphroſynem.
Namque aliquis vino hoc hilaris cantaſſet, amaſſet,
  Aut poterat curas dememiniſſe graues.

Nos vero adoleſcentes iocati contra ita reſpondimus;

Κεῖνος ἀριστεύσας καὶ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν,
  Ὃς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις,
Κλήματά τ' ἐξέσαμεν καὶ ὅλους λλακσοὺς ἀπὸ ῥίζης,
  Ὃς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφροσύναν,
Τοῦ δὲ τις οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄρηα,
  Ἤλιθ' ἂν ἦγ' αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

C quorum ſenſum ita Latine reddemus:

Macte animis quiſquis vinum hoc immite peroſus,
  Alliſit putri vile putamen humo,
Ramoſque & plantam totam ab radice recidit,
  Atque ita gliſcentem ſuſtulit Aphroſynem.
Namque aliquis poto hoc vino grauis iſſet ad arma,
  Aut decoris poterat dememiniſſe ſui.

Sed vt lætitiæ huic modum imponamus, Sapiens ait: *Exaltatio animæ & cordis, vinum moderate ſumptum;* ad iucunditatem enim creatum eſt, non ad ebrietatem, quæ te vita defraudet. *Eccleſiaſt. 31. c.*

ACERBITAS. CAP. XIX.

AT non in omni vua ſuauitas, neque quidem in vlla, niſi maturuerit, niſi aeris clementia, locique & ſitus opportunitate adiuta fuerit. Nam vuæ pleræq; neq; tempore, neque loco ſuo decerptæ, D amaritudinem potius quam ſuauitatem vllam præ ſe ferunt; quare ſuum eſt omphacio ſignificatum, vt ſcilicet inſuaue, acerbum & intolerabile aliquod damnum per immaturam vuam indicetur. Hinc illud in ſacris literis: *Patres noſtri comederunt vuam acerbam, & dentes noſtri obſtupuerunt*: quam ſententiã diuinitus Cicero mihi videtur explicuiſſe, vbi ad Brutum ſcribit: *Nec vero me fugit quam ſit acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui.* Sed hoc præclare legibus comparatum eſt, vt charitas liberorum amiciores parentes Reipub. redderet: & quæ mox de Lepidi crudelitate in liberos ſubſequuntur, quæ omnia in parentis ſcelus aggeruntur. *Ierem. 31. Ezech. 18.*

HILARITAS. CAP. XX.

EADEM ratione qua lętitiam ſignificat vitis, publicam etiam hilaritatem oſtendere videtur, quare apud Maronem Troiani longa nauigatione & ſæuiſſima mox tempeſtate fatigati, Dei Bacchi *Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bo*

na vino. Æneid. lib. 1. Carminum Ode 37. Stimulus Musicæ. Erant & festa vinalia.

lætitia exhilarantur, atq; alio etiam loco, adesse eisdem lætitiæ datorem Bacchum votis precari videmus. Tum apud Horatium, si qua celebratur hilaritas, vel ipsa pauimenta vino natant. Tristi vero & perturbato homini Plautus propinandum monet, qui bilem diluat. Cui simile id, quod apud Ciceronem 3. Tuscul. habetur: *Huic calix mulsi impingendus est, vt plorare desinat.* Quin & ipsa Musica, quæ tota ad hilaritatem comparata est, non alio magis stimulo concitatur quam suauis vini gustu. Hinc apud Ouidium legas: A

——Necnon & carmina vino
Ingenium faciente canunt.

Plin. lib. 18. & 29.

quod ex Tibulli synepœia dictum. Ille enim cum Osirim vitisatorem laudaret, ita de vino cecinit:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.

Hinc Æschylus quasi nimium oblasciuiens, dictus est tragœdias suas potando scriptitasse, de quo Plutarchus in Symposiacis. Contra reprehensus est Gorgias, qui tragœdiam suam Marti dedicauit, cum Baccho potius tribuenda fuerit: nam ea de causa dictum: οὐκ ἔστι διθύραμβος, ἂν ὕδωρ πίνῃ *nullam quippe adesse hilaritatem ei, qui aquam bibat.* Quam sententiam sibi desumpsit Horatius eo Epistolarum loco, vbi festiue admodum bibacitatem hanc eludit ad Mecœnatem: B

Epistola 10. lib. 1.

Prisco si credas Mecœnas docte Cratino,
Nulla placere diu, neque viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Mox & illa per iocum acriter demorsa:

Ibidem.

Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
Prosilut dicenda, forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare seueris.

Anacharsis super vino iudicium.

Agnouit hoc & Anacharsis Scytha, quamuis super vino seuere nimis iudicaret: quippe qui cum in conuiuio quodam vitisatores quosdam cantilenam admodum variam crispata voce cum sibilo simul emodulantes auscultaret, interrogatus, an in Scythia tales essent modulatores, respondit illico, *Neque quidem vitis:* vtpote qui innuere vellet, non aliam esse causam emodulationis eiusmodi, quam epotũ vinum, atque hinc dicterium, *Nemo cantat sobrius.* De his queritur Dauid Psal. 68. *Vini potores contra se canere.* Anacharsis dictum ab Aristotele commemoratur eo loco Ἀναλυτικῶν, vbi argumentorum quædam genera à causa desumi solere ostendit. Idem Anacharsis tres in vnaquaq; vite racemos inueniri dictitabat, qui diuersa inter se vi pollerent: primum enim voluptatem afferre, ebrietatem alterũ, tertium molestiam. Sed vtcumque Scytharum suorum sobrietatem prætendat Anacharsis, Cleomenem tamen Spartanorum Regem apud Scythas vt alibi diximus, vino versum in insaniã accepimus, quod scilicet cum eis meri potationibus contendere voluisset. Merito autem Plato, vbi secũdo de Legum ferendarum ratione disserit, optimum futurum existimat, si Carthaginẽsium more miles in castris numquam vinum gustet, sed toto expeditionis tempore aquam biberit. *Seruis ne vinum vnquam concedatur. Magistratus quamdiu munere funguntur, abstemii sint. Præsides & iudices, eo tempore quo negotia caussarum tractantur, vinum penitus non attingant. Et qui magnis de Reip. rebus consilio adhibentur, remque publicã administrant, aquam omnino bibant,* quam sententiam Philosophus ille summus ex XXXI. Prouerbiorũ Salomonis capite sibi desumpsit. Sane Romanorum in hoc quoque prudentiam, qui sobrietatem in imbecillo fœminarum genere accuratissime custodirent, multi commendare. Sed Tertullianus egregie, qui mulieres Romanas ait olim vsque adeo vino abstinere ciuitatis eius instituto iussas, vt matronam ob resignatos cellæ vinariæ loculos sui inedia necarint. Sub Romulo vero quæ vinum attigerat, impune à Mecenio marito trucidata sit: idcirco & oscula propinquis offerre necessitas erat, vt spiritu indicaretur, exploratumque inde esset, an temetum olerent. C D

D. Laert. in eius vita. Sententia Platonis super vini abstinentia. Val. Max. lib. 1 c. 1. de Instit. antiquis. Val. Max. libr. 2. Ibid.

LIBERTAS. CAP. XXI.

Et Lyæus, Eleutherius, vel Bœotiis Eleuthe-

QVOD vero & libertatis inditium sit vitis, ipsa Bacchi nuncupatio, quæ apud Græcos Lyæus est, apud Latinos Liber, argumento esse potest. Tum apud Platonem inuenias, explorandis adolescentiam

A ſcentium ingeniis conuiuia nonnumquam indulta, quo illi ad pocula ſeſe benignius inuitarent, eo; tormento coacti, ab intimis ſeſe præcordiis expectorarent, vtpote qui nihil tunc ſimularent, ſed cupiditates omnes ſuas, ſtudiaque omnia propalarent. Vnde ſapienter Horatius:

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.

& quæ ſequuntur. Idem ibidem.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?

...ius, id est. liber dictus.
Epiſtola 5. ad Torquatum lib. 1.

Merito itaq; apud Spartanos Dionyſius cognomento ψίλας dicitur idiomate Dorico, quod pennatum ſignificat: vinum ſiquidem mentē, non ſecus ac alæ corpus, attollit, & modo huc, modo illuc volitare facit perquam agiliter: cuius rei meminit Pauſanias, tertio. Facit ad hanc libertatis ſignificationem quod ab Heliogabalo profectum eſt, vt vindemiarum feſtiuo liceret vnicuiq; multa in dominos iocoſa atq; ſcurrilia, petulantiſſima quadam licentia ipſis etiam audientibus dominis iactare, quem morem adhuc in agro Neapolitano vigere paſſim vidi, cum eo forte tempore ad viſendam eius hono-
B ratiſſimæ ciuitatis Academiam illo me contuliſſem. Et quoniam vinum in lætitiæ libertatisq; ſignificatum abiit, libet ex Moſeos hiſtoria quod ad rem facit exemplum recitare. Cum Pharaonis pincerna qui eodem cuſtodiebatur loco, quo & Ioſippus, ob cuſtoditam innocentiam, vt nocentiſſimus detinebatur, per quietem exiſtimaſſet ſe triplicem videre palmitem ternis præditum racemis, qui cū tempeſtiue maturuiſſent, eſſentq; à ſe reſecti & expreſſi, ſubito Regi muſtum propinaſſet: ex quo Ioſippus bono eum eſſe animo iuſſit, futurum ſane vt triduo liberatus eo ſitu, quo intabeſcebat, in priſtinam dignitatem reſtitueretur: atq; ita vti à Ioſippo prædictum fuerat, tertio poſt die liberatus, & honori ſuo redditus, coniectorem haudquaquam vana nunciaſſe comperit.

Dionyſius cur ψίλας dictus.

FELICITAS. CAP. XXII.

EIVS enim ſcientiæ periti ſcribunt, vbi ſignificata vitis examinant, vuam in ſomniis viſam, etiam extra tempus, felicis eſſe præſagij. Cuiuſmodi etiam vitis fuit quæ viſa eſt Aſtyagi per quietē nocturnam de Mandanes gnatæ ſuæ genitalibus oboriri, vniuerſamque Aſiam palmitibus inumbrare:
C quod de Cyro nepote eius euentu adeo felici poſtmodum comprobatum eſt: terrarum enim latitudinem id ſignificabat, quæ Cyri eſſet imperio ſubiuganda. Rheæ ſiquidem vitis ſacra eſt, & eiuſmodi deæ de vite fieri ſimulacrum tradit Euphorion. Fuit autem hoc atteſtatum oſtentum, ad alterū, quo prius imaginatus fuerat Aſtyages idem videre ſe micturientem filiam, quæ Regiam vrbem cum vniuerſa Aſia inundaret. Et quamuis Rex quid vtrumq; ſibi vellet à Magis edoctus, contra filiam & infantem natum multa eſſet machinatus, fatalem tamen neceſſitatem euincere non potuit. Euerſo enim Medorum regno, Perſicoque conſtituto, Cyrus mirum in modum creuit.

Aſclepiades tātū tribuit vino, vt eius vtilitatem æquari vix deorum potentia diceret.
Plin. lib. 23. c. 1.
Sophocles in Electra, citra laborē nihil bene eſt.

LABOR. CAP. XXIII.

NEQVE tamen ita felix tranquillumq; eſt hieroglyphicum vitis, vt non & laboris plurimi ſit etiam argumentum: ſiquidem arborum nulla maiore indiget cura. Vſq; adeo imbecilla eſt, vt niſi humana diligentia excolatur, pergulis ſuſtētetur, vel arboribus maritetur, falce comprimatur, ac annis ſingulis præcidatur, multo deniq; labore cuſtodiatur, breui admodum tempore vel pereat, vel in labruſcam degeneret. Quare non imperite dixit Heſiodus, ſiue is Apollonius fuit, qui ſcutum Her-
D culis doctiſſimis carminibus celebrauit:

Vitis imbecillitas.

Οἷα Διώνυσος δῶκ' ἀνδράσι χάρμα, καὶ ἄχθος.

Vt & lætitiam & laborem ſimul hominibus à Baccho datos affirmaret. Neque ſum neſcius, τὸ ἄχθος ad animi etiam anxietatem atque mœſtitiam referre poſſe: ſiquidem compertum eſt eos, qui meraco plurimum vtuntur, melancholicos fieri, atq; inde triſtiori eſſe corde: tum oblиuioſos, vt Florentinus in re ruſtica ait, in primis fieri, vt ea taceam, quæ per ebrietatis furorem infanda pleraq; perpetrantur: quorum omnium memor Maro noſter, ne vnum plus æquo laudaret, ita cecinit:

Georg. li. 2.

Bacchus & ad culpam cauſas dedit, ille furentes
Centauros letho domuit, Rhetumque, Pholumque,
Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem,

Habet & illud incommodi, quod linguam vinum præpedire solet, eaq; de causa Mercurio, non vino, A
sed lacte supplicabatur, ad ipsam etiam eloquentiæ dulcedinem indicandam, idq; Romæ vico etiam Sobrio nuncupato fieri solitum.

TITILLATIO. CAP. XXIV.

Terent. in Eunucho.

Νεκρὸν ἀφροδίτη δημήτερος καὶ διονύσου δίχα.

Mortua res Venus sine Baccho & Cerere.

ET quod aiunt sine Cerere & Baccho Venerem frigere, adducit in memoriam, Lampsacum ea de causa salaci Deo sacram olim dictitatam, quod optima generosissimaque vina proferebat: ludibrium enim illud Veneris & Bacchi filium fuisse antiquitas fabulatur. Citat Stephanus Demosthenẽ, qui rei istiusmodi causam memoriæ prodiderit. Cum itaq; vinum præcipuum sit nequitiæ fomentũ, merito signum Virginis vitem auersatur cauendum enim, vt Orpheus monet, ne Luna signum Virginis præcurrente vitem seramus: eam enim virgo odio prosequitur. Atq; ne vllus vnquam sit fabulis modus, alij dicunt, propter Icarium patrem, qui ab ebriis colonis fuerit interfectus.

SANGVIS. CAP. XXV.

In Græcorũ collectaneis.

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent. Illa pudore vacat, Liber amorq; metu. Ouidius.

Æne. lib. 4.

FVIT & sanguinis signum oblatum in sacris vinum, atq; eo nonnumquam cognomento nuncupatum: quare quod apud Maronem, B

Vidit Thuricremis cum dona imponeret aris,
Horrendum dictu, latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscœnum se vertere vina cruorem.

non tantum ostenti loco positum, sed antiquum videtur significatum attigisse, quod & pro vino sanguis, & pro sanguine vinum acciperetur. Namã Mose secundo Deuteronomij cantico: *& sanguinem vuæ biberet meracissimum*, & à Psalmographo dictum, *Sanguinem vuæ biberunt.* Sane quidem Ægyptij sacerdotes vino pertinacissime abstinebant, & antiquissimi eorum reges: nam & illi tunc non nisi sacerdotes erant, vt tradit Hecatæus. In Deorum tamen ceremoniis vino vtebãtur, eoq; libabant, vt idem author scribit, non gratam siquidem rem cœlestibus oblaturi, sed eorum sanguinem, qui cõtra Deos pugnassent propinaturi, indeq; sibi numina conciliari arbitrabantur: persuasum enim habebant Ægyptij, vitem ex fuso in terram Gigantum sanguine pullulasse, vnde & amentia, & furor inesset vino. Quamquam posteriores Reges, Psammeticho inprimis authore, vinum, sed certa mensura, mensis C
adhibuere. Ponit vero & Hesiodus mensuram, qua sit ad salubritatem bidendum:

Τρὶς δ' ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
Tres miscebis aquæ partes, sit quarta Lyæi.

Aristoph. in Equitibus. Tres partes aquæ, duas vini. Pollux lib 10. c. 21. quatuor aquæ, duas vini partes adhibet.

Et venustum admodum est Epigramma Meleagri, quo à Meraco salubriter exterreremur.

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ὁ κοῦρος
Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος, ἣν δὲ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Ardentem ex vtero Semeles lauere Lyæũm
Naiades, extincto fulminis igne sacri.
Cum Nymphis itaque est tractabilis, at sine Nymphis
Candenti rursum fulmine corripitur.

Psal. 7.5.

Vindemia hieroglyphica.

Hæc autem miscendi meri admonitio, adducit in memoriam mihi locum in Diuinis literis, quem nefas est præterire: *Calix in manu Domini vini meri, plenus mixto.* Calix Domini mixto plenus, idem est, vt sentit Eucherius, ac si diceretur, misericordia & iudicium. Inclinatur vero ex hoc in hoc, cum de misericordia in iudicium diuina seueritate transitur. Fæx autem non exinanitur, quia adhuc vltimũ iudicij reseruatur: ea siquidem erit vindemia, quæ ipsis in diuinis literis hieroglyphice ponitur, significatq; rerum finem, quam Theologi seculi consummationem vocant, aliquando depopulationem, vt D
Psalmo: *Vindemiant eam omnes qui transgrediuntur viam.* Pro fine vero rerum Ioel: *Mittite falces, & vindemiate vineam terræ, quia maturæ sunt vuæ eius.* Et ne hoc imprudentibus excidat, vindemiæ ipsius instrumentum torcular, nomen in sacris literis hieroglyphicum, per quod scilicet, tum alia quædã, tum præcipue tempora ærumnosa, pressuræ, vexationesque significantur: quam in sententiam totus fere Psalmus euagatur, cuius inscriptio est, *In finem pro torcularibus.*

FERACITAS. CAP. XXVI.

NON inepte vero quispiam feracitatem hieroglyphice significaturus, vitẽ cum racemis pinxerit. Inter enim fœcundiores plantas principatum obtinere vitem nemini dubium, si arbusculæ

A vniuscuiusq; ratione habita, vini copiam expenderimus. Addam etiam, eam alicubi esse racemorum magnitudinem, vt racemi singuli singulos expleant currus, cuiusmodi fertilitas est Eucarpiæ minoris Phrygiæ vrbe. Quinetiam currum medium ibi diffractum defecisse vnici racemi pondere Metrophanes tradit. Ita recte Plinius, nullum apud Græcos mendacium esse dicit, quod teste careat: vtcumque tamen, hæc, & alia super huiusmodi vrbe à Stephano memorantur in ijs, quæ deflorauit Hermolaus Byzantius. *Eucarp. fertilitas.*

PIORVM CONVENTVS. Cap. XXVII.

SED vt de vite simpliciter sermo sit, debere nos, ait Basilius, rationem eius contemplari, qua Dominus sese vitem, & Patrem agricolam esse, vinitoreḿq; dixit, nosque singulos in piorum conuentu per fidem satos, Palmites appellauit: hinc nos ad vberrimi fructus feracitatem inuitat, ne vt inutiles atque superflui ludibrio simus, & à fœcundorum palmitum consortio recisi amputatique igni destinenmur. *Vitis mystícus sensus.* *Ioann. 15.*

B Assertor vero noster nusquam cessat animas nostras vitibus comparare. Vinea namque facta est dilectio, dicit, in cornu, in loco pingui: & vineam seui, septumq; circumposui. Animas humanas plane vineas dicit, quas circumdedit septo, tum ea securitate atq; tutela, quæ resultat ex præceptis, tum ipsa gemmarum custodia. Dictum est enim: *Versabitur Angelus Domini in circuitu metuentium eum.* Deinde quasi valla nobis defixit positos in Ecclesia primum Apostolos, mox Prophetas, mox Doctores alios: inde animum nostrum, ne deiectus despectusq; humi reperet, & prætereuntium pedibus conculcaretur, maiorum nostrorum exemplis, qui per summam innocentiam & probitatem clari & illustres habentur, in altum erexit, eorumq; vestigia sequi iussit, qui per virtutem & integritatem ad summum euasere. At hæc vitem Ambrosius plebem Ecclesiæ significare contendit, quæ veluti quadam fidei radice plantatur, propagineq; humilitatis reprimitur: vbi vero circumfossa fuerit, religatur, erigiturq;, ne reflectatur in terram. E sarmentis alia reciduntur, propagantur alia. Reciduntur quidem ea quæ inani sylua luxuriant, de quibus Pythagoras symbolicè dixit, μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, pura purgataque omnia esse volens quæ Dijs offerantur. Ea vero propagantur, quæ bonus agricola fructifera iudicarit. *Psalm. 34.* *Non sacrificabis Diis ex vite sectionem non passa.*

C Adminiculorum vero ordines iugationisq; concinnitas, vere atque manifeste docent æqualitatem in Ecclesia seruari debere: vt se se nemo quantumlibet diues & honoratus, extollat, nemo pauper animum despondeat, seq; despectum atque contemptum esse vereatur: ignobilis nemo desperet, verum æqua sit omnium conditio, pariterq; omnium mens ad superiora sustollatur, suamq; in cœlis futuram consuetudinem atque commercia sibi proponat. Ne vero illis ingruentium tempestatum procellis vexari, locove deturbari deijcive possit, clauiculis quasi charitatis amplexibus proximos quosq; complectitur, & in eorum coniunctione requiescit. Appellat nos IESVS vitis suæ palmites, propterea quod, inquit Origenes, palmes arbore connectitur, & clauiculis tanquam manibus vitis stricta confirmatur à lapsu quo freta adminiculo ventos turbinesq; contemnat. Futurorum id bonorum indicat spem: quia fideles quiq; non solum in ijs, quæ gerunt, sed etiam in ijs quæ sperant & credunt, perfectum salutis statum expectant: quapropter quasi ad quendam patientiæ ardorem spe iuncta atque confirmati, naturalium motuum procellas, cupiditatumq; turbines insultusq; perferunt atq; contemnunt. Hæc & huiusmodi pleraque commentationibus in hiero- *Palmites cur nos appellat IESVS.*

D glyphica nostris libẽter inseruimus, quo mihi sint æquiores ij, qui studium in hac re meum acrius incessant, quo sum id tendat ignari, cum viderint similitudinariam hanc loquendi figuram non tantum ab Aegyptijs quos immerito cõtra Dei præceptum abominantur, inuentam, verum etiam ab antiqua & noua lege receptam: quinetiam ab ipso nostræ institutionis conditore CHRISTO IESV frequentissimè in vsum deductam: nihil enim aliud est hieroglyphicè loqui, quam diuinarum humanarumq; rerum naturam aperire. Addenda vero huc fuerant ea quoq; de Iuda Israëlis dicta: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ amictum suum*, sed quoniam hæc copiose sunt à sacrorum interpretibus discussa, præsertimq; ab Adamantio, ad vltimam eius homiliam in Genesim vnumquemque pietatis studiosum accedere cohortamur. *Genes. 49.*

DE FICV. Cap. XXVIII.

INCHOAVIT, honoratissime Domine, oliua apparatum nostrum, accessit vua, quæ plurimum forte attulit saturitatis: pro bellarijs addere ficus libuit, vt si quid amaritudinis in oliua fuit, si acerbior vua, quod nostri quippe Bellunensis cœli rigor eam plerumq; maturescere non sinit, errorem omnem missus tertij suauitas emendet.

DVLCEDO. Cap. XXIX.

DE ficu sane quicquam, quod magnam mihi affert admirationem, apud Horum Ægyptiũ, Caprifico excepto, nõ inuenimus: paucissima enim admodum eius authoris fragmenta temporis iniuriam euicerunt. Apud authores alios inter arbores primas celebratam passim comperimus: atque illud præcipuum eius est hieroglyphicum, vt per eam dulcedo intelligatur, eaq; tam in grata hominũ consuetudine, ac morum suauitate, quam in cæteris rebus, quæ iucundæ amabilesq; sint, ac voluptatis plenæ. B Hinc illud apud Theocritum de suauiter canente, καὶ ἀπ' αἰγίλω ἰσχάδα τρώγοις, *è medijsq, cibus tibi ficus Athenis.* Ab Ægilo vero dictum, quod ea sit ex Atheniensium tribubus, & suauissimas Athenis ficus esse Dion etiam testatur. Ita vero ficus ad victus humani commoditatem nata, vt Hipponax Poeta vetus eam auro prætulerit, dum scazonte illo suo licentioso dicit:

Hinc illud Aristophanis in Vespis, σῦκον αἰτεῖ, ficum cupit, pro delicato victu usurpatur.

Εἴ τις κατέρξει χρυσὸν ἐν δόμοις πολλὸν
Καὶ σῦκα βαιὰ, καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀνθρώπους
Κτῷη χάσων τὰ σῦκα τοῦ χρυσοῦ κρέασσω;

Si quis domi recondat auri plurimum,
Ficusq, paucas, comparetq, seruulos
Duosve, tresve, iudicabit illico
Auro domi præstare ficum plurimo.

Sane φιλοσύκους nonnulli appellant purioris mansuetiorisque vitæ duces. Harum vero commendationem auget summopere Artaxerxis cognomento Mnemonis testimonium, qui iunioris Cyri frater fuisse fertur: is cum aliquando arrepta fuga commeatuq; direpto, coactus esset ficus, & hordeaceum panem esitare, indoluisse fertur, ob regalem affluentiam apparatioresque lautitias tantæ se voluptatis expertem tandiu fuisse. C Quid vero quod ruta, sua satis insignis amaritudine, si iuxta ficum feratur, mitior euadit? Merito itaq; ficus apud Israeliticos iudices nequaquam velle se ait dulcedinem suam derelinquere, vt reliquis arboribus, à quibus in imperium adsciscebatur, dominaretur. Vt vero alibi legimus in ijsdem Diuinis libris, iustos & sanctos homines sub ficu requiescere perhibent, hoc est, tranquillam atque suauem vitam agere. In veterum etiam numis suauitatis istiusmodi significatum obserues. Nam in quodã, ficus est inter duos tumulos sita: vnius tumuli inscriptio est, ΑΜΒΡΟΣΙΑ. Alterius ita detritæ literæ sunt, vt legere non potuerim: puto tamen ex nota N literæ, quæ vix dimidia discernitur, ΝΕΚΤΑΡ esse debere: quasi ficus vtriusq; vicem gerat. Sane coniectores inspectam in somnis ficum, albam præcipue, atq; suo tempore, bonorum multorum præsagium habent.

Idq; forsan propter famis condimentum, vt Darius ab Alexandro fusus haustum aqua turbida suauissimum dixit.

Iudic. ca. 9.

Artem. li. 1. c. 71.

SVAVITAS SVBLATA. Cap. XXX.

NEQVE caruit ominibus ficus, quæ sublatam suauitatem extirpata significaret, eo præsertim tempore quo publica ciuium Ro. suauitas & dulce cõmercium: extincto Alexandro Seuero, adempta est. D Paulo enim ante quam is fatis cõcederet, arbores fici tres, quibus tentoria Imperatoria adnexa erant, quæq; ficus eas ferebant quibus Alexandrinarum nomen est subito ante illius tentoriũ prociderunt. Idem in Caprifico portentum in Messenios accidisse memoriæ proditum est. Nam cum illi syluestrem ficum τράγον appellarent, quos nos imitati sumus Caprificum appellantes, oraculum super excidio suo huiusmodi habuerunt:

Fici prodigiosa omina.

Ἔστ' ἂν τράγος πίνῃσι Νέδης ἑλικόρροον ὕδωρ,
Οὐκέτι Μεσσήνην ῥύομαι· σχεδόθεν γὰρ ὄλεθρος.
Namq, Nedes simulac curuas Caper hauserit vndas,
Tunc Messena vale, tibi enim grauis exitus instat.

Accidit

A Accidit vero vt Caprificus in Nedes fluuij ripa nata, ramos eo vsque declinarit, vt aquis profluentibus rami alluerentur: quod cum Thæoleus vates animaduertisset, instare dixit Messeniorum exitium, vt oraculo Pythio prædictum fuerat. Rem tangit Pausanias, quarto. Sed cur ficum Idumæam dicere conamur, ad quam Assertor noster à Bethania rediens, fructum ex ea capturus accessit, famescebat enim: verum cum fructum in ea nullum inuenisset, arborem deuouit, ne vllo vnquam tempore fructum ferret. Sane mystice factum hoc, vt tam multa alia: nimirumq; ficus hæc populus Iudaicus erat, ad quem famelicus Dominus venit; in quo cum nihil præter quandam speciem vitalem sine vllo profectu comperisset, eum in æternam perfidiam execratus est. Fructum enim ipse e synagoga quæsierat, quem nullum inuenit: quia ea, vt inquit Gregor. folia legis habuit, sed fructum operis non habebat, de qua dictum ait Euthy ab Abacunte, ficum fructum non allaturam. Quod vero per tres annos frustra quæsitus fuerit hic fructus: Eucherius tria vult tempora intelligi, ante legem, sub lege, & gratiæ tempore, quibus Iudæi ipsi fuerint semper à Domini præceptionibus alieni, & nullũ boni operis fructum protulerint. Eodem facit quod ait Dominus Nathanaëli: *Cum esset sub ficu, vidi te*: quippe cum B in originali labe Iudæorum ritu consisteres, adieci animum vt te redimerem.

Mar. c. 11. Matth. c. 21
Ficus Idumæa.
Ναὶ ἐκ τῆ κατὰ τῆς τὸ δένδρον γι-νώσκω [illegible] *fructu cognosco arborem.*

FATVITAS. Cap. XXXI.

ET sycomorus aliquid habet hieroglyphicum, quam Zachæus inscendit: nam arbor ea cum sit ficus fatua, indicat eos, qui, vt Eucherius refert, mundi sapientiam humiliter sectari, eligunt, mox Dei sapientiam subtiliter aspicere. Prudenter enim ait is, sycomorum ascẽdimus, si proinde eam, quæ diuinitus præcipitur, laudabilem & sapientem fatuitatem tenuerimus. Quid enim inter mortales insipientius, quam amissa non quęrere, possessa largiri, rapientibus relaxare, nullam pro acceptis iniurijs iniuriam reddere, sed iuxta præceptum Dominicum, in omnibus præstare patientiam?

Zachæi sycomorus.

CONTEMPTIBILIS. Cap. XXXII.

CÆTERVM quod ad opera ex ficu facta pertinet. Græci ficulneũ pro imbecillo & contemnendo ponunt, quo significato Sermonibus apud Horatium:

Serm. lib 1. Satur. 7.

C *Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:*

hoc est, minimi pretij, minimiq; vsus, de quo scilicet faber merito ambigeret, faceretne scamnum an simulacrum pudendum, Deum omnino despicatissimum. nam fici materia paucissimis est, & ijs admodum exiguis fabricis idonea. Eoq; spectat prouerbium de Mandronis naui, quæ ficulnea fuerit: cũ is notatur, qui tenuissima olim te angustoque patrimonio despicabilis, ad amplissimos honores emerserit, nihilo tamen venerabilior habitus ob insolentiam importunamq; superbiam, qua sese intemperantius efferat. Nam Mandro, vt plerique alij, à remis ad imperium venit, neque ob id tamen vllam assecutus est authoritatem. Ita deniq; veteres per fici nomen nullius frugis hominem, imbecillum & abiectum significabant: nam & Græci olim hunc ἄνδρα σύκινον, dixere, vt apud Theocritum Ergatinis, & apud Aristophanem sæpius inuenias. Et nunc quoq; vulgus stupidos & ineptos, ficones appellat.

συκίνη ἰκὰς.
Aristophanes Pluto. [illegible] σύκινον, Deũ ficulneum, [illegible] [illegible] [illegible] viri, & in [illegible] σύκινα ξύλα, lignum ficulneum.

BACCHVS SYCITES. Cap. XXXIII.

D LACEDÆMONII ficum à Baccho inuentam opinantur, eaq; de causa eum Sycitem nomine, vt Sosibius tradit, coluere. Apud Naxios simulacra eius nunc ex vite nunc ex ficu fieri solita sunt. Milichius à nonnullis appellatus Bacchus, quod Milica pro Ficis nonnunquam accipiuntur. Et Dionysijs præter vini amphoram, & vitem, quæ præferebatur, & præter hircum qui trahebatur, cophinum etiam gestare mos erat, in quo caricæ forent: author in Moralibus Plutarchus.

PROGRESSIO. Cap. XXXIV.

VT vero ad folium reuertamur, quod Thrion appellatur, progressionis olim signum fuit. Veteres aliquo profecturi ficulnea folia suspendebant progressionis ceremonia, atq; ita sibi auspicatum iter fore augurabantur. Ea autem de causa Thrion dicitur huius arboris folium, vt interpretes Theocritiani

Ficus enim folia [illegible] [illegible] propter Syc[illegible] [illegible] versantur.

critiani volunt, quod in tres partes diuisum est, visendo inter vtrasque partes interuallo, scribique & A
trion tenui, & thrion aspirata, atq; etiam thriambon, quin & θριάζειν dicunt huiusmodi folia colligere, & in aliquem vsum parare.

SEPTENTRIO. Cap. XXXV.

Thrion in Serapidis Osiridisq; sacris.

PARABATVR autem Thrion religiose admodum Serapidis Osiridisq; sacris, gestamen scilicet foliceum, quod capiti superponeretur gestandis hydrijs aut calathis commodum, eratq; illi suum etiam significatum: siquidem & Regem, & Septentrionalem regionem, polum quippe Arcticum, per intortile gestamen huiusmodi intelligebant. Regem, quia polus cœlorum omnium rotatum regere videtur: & circulus ille foliaceus in geruli capite orbiculum Arcticum exscribit, ab axis illius qui præ oculis est similitudine.

GENITALE. Cap. XXXVI.

QVINETIAM præter motum, cuius primarias partes illi tribuebant, rerum etiam omnium semi- B
na inde demitti plerique veterum magno ex argumento arbitrati sunt: inde enim actionis esse principiũ, quæ Mathematici veteres latissime differuerunt: quocirca Thrion cum & humoris redundantiam, ob viridis crassiq; folij viriditatem, & motum omniũ, ob conuolubilem texturam significaret, pari quadam natura cum genitali æstimabatur, atque eius esse simulacrum videbatur, vbertate scilicet humoris & motu ad prociendæ genituræ principia conuenientibus. Sed hæc in Serapidis calatho locupletius.

DELECTATIO. Cap. XXXVII.

HVIVS generis fuisse prædicant Adami pomum, præter ipsius Dei præceptum nimis expetitum: id enim delectationem & voluptatem, quæ sensu percipitur, significasse plerique Theologorum docuerunt. Nihil enim mentem nostram è tranquilla Paradisi statione facilius exturbat, quam nimia voluptatum consectatio. Is tamen suæ præuaricationis amaritudine exacerbatus, fici

Cur Adamus se fici folijs velarit, & Euã.

folijs semet velare pudoremq; obtegere properauit. Ficum enim fuisse tradit Irenæus. Tertullia- C
nus autem ea re super ait: quod in nouo corpore indebitum adhuc pudori erat protegere festinans, ficulneis folijs interim circumdat. Ad hoc addit Irenæus, non alterius arboris aut herbæ, quæ mollior tactu esset, ad indicandum pœnitentiæ duritiem atque cruciatum, propter scabritiem scilicet & asperitatem, qua folium huiusmodi præditum est. Et quia cingulum id, & sibi & vxori suæ circumligauit, nonnulli exponunt, vt petulantem carnis impetum retundere se polliceretur, id veluti continentiæ frænum adhibuisse: quoniam scilicet stolam eam, quam habuerat à Spiritu sanctitatis, amiserat, eo tegumento, quod nullam prorsus delectationem afferre posset, sed morderet potius ac pungeret, vteretur.

FOLIA RELIQVA. Cap. XXXVIII.

FOLIA vero reliqua Diuinis in literis pro ipsa, vt ita dicamus, legis litera hieroglyphicè accipiuntur: quia quemadmodum arborum fructus folijs velatur ac tegitur, ita sub legis litera spiritus occultatur. Idcirco nos, ait Hesychius, literæ folium aperimus, vt qui latet interius fructum spiritus D
Hierem. 49 inueniamus, de quo Hierem. *Si vindemiatores ingressi fuissent in te, saltem reliquissent racemum tibi.* Et
Ænei. li. 6. Virgilianus Æneas apud Sybillam, cum ambages & verborum inuolucra cupiat euitare, & rerum euenta aperte sibi declarari comprecetur, quod folia omnia conturbarent, id vnum orat: *Foliis tantum ne nomina manda.* Sed enim quantum pertinet ad voluptatem, de qua satis, cum hoc ipsum argumentum sequeremur, in Serpentis commentario disputatum. Illud hic potius memorabo, ficum non eo tantum rerum primordio humano generi calamitatem & assiduos labores attulisse, verum annis voluentibus in causa fuisse, cur potentissima opulentissimaq; regna duo ad internecionem vsq; contuerint, Carthaginis Imperium, & Romana potentia. Carthago quidem, quia ficum ex hortis suis deceptum velocissima festinatione tertio post die Romæ repræsentauit: doluitque Cato, & in

Cur ficus causa fuerit excidij Carthaginis. Plutarch. in vita Caton.

Senatu

A Senatu conquestus est, hostes non triduo magis procul Roma proprias habere sedes. Romana vero potentia, ac vniuersum Italiæ robur à Transalpinis gentibus sese nobis totiens superfundentibus, ea de causa quassari confringique cœpta, quod, vt Plin. inquit, Hellico quidam Heluetius, qui Romæ ob fabrilem artem aliquamdiu commoratus fuerat, in Galliam remeans ficum siccam, & vuam, oleique & vini præmissa secum tulit, quorum vsu delicato suauique concitati feroces populi, ad hanc vsq; diem assiduis nos calamitatibus affligere numquam destitere: quamuis natura ipsa Alpibus, & tam inexuperabili munimento Italia procul Gallias atq; Germanias coërcuerit: quorum feritas si quando grauis Italiæ fuit, nullo certe vmquam tempore calamitosior extitit, quam quinto iam & vigesimo ab hinc anno, quibus vniuersa Italia cædibus, rapinis, incendijsq; desolata peruastatur, hinc Germanis, hinc Hispanis extremum eius excidium assiduè meditantibus.

nis, & prolixè Plinius lib.15. c.18.

ALIMONIA. Cap. XXXIX.

SED vt querelæ facessant, adeo ficum alimentis idoneam esse compertum est, vt eam Cereris donum dictarint, proque alimoniæ symbolo susceperint. Quantum enim ficus humanæ prosit ali- B moniæ, vel eo manifestum esse potest, quod athletas siccis ficubus pascere moris fuerit, vt author Plinius: experimento enim comprobatum est, eo cibo frequentius sumpto, corpora & vires mirum in modum adiuuari. Quod vero Attica eo fructuum genere magnam est nobilitatem assecuta, Pausanias ait, Cererem primum in ea regione ficum Phytalo cuidam hospitalitatis præmium donasse, eiusq; rei monumentum extare his versibus celetratum:

ἔνθα δ' ἄναξ ἥρως Φύταλος ποτὲ δέξατο σεμνὴν	*Hic quondam hospitij Pytalus suscepit honore*
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,	*Legiferam Cererem, quæ molli corticepoma*
ἣν ἱερὰν συκῆν θνητῶν γένος ἐξονομάζει,	*Prima dedit, dixêre sacram mortalia ficum*
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.	*Ora, genus Phytali decus hinc insigne secutum est.*

Nimirũ vt Phytalo hospiti gratiã referret. Pausanias in Atticis.

ADVLATORIBVS DEDITVS. Cap. XL.

DIVITEM hominem adulatoribus deditum Thebanus Crates per ficum arborem in prærupta asperaque rupe satam describebat: quippe quo sit hominibus difficilis accessus. Eius vero fru- C ctus à coruis & miluijs tantũ decerpi: ita horum opes ab impuris tantum & adultatoribus depasci. Idem de reliquis etiam arboribus quotquot fructiferæ essent, Diogenes dicere solebat.

D.Laert. in eius vita.

DVLCEDO VERITATIS. Cap. XLI.

ET Mercurius sibi ficum vendicauit, cui vndeuigesimo primi mensis die Ægyptij sacra faciebant melle & ficu, quæ sacra eo clamore prosequebantur, vt quod hieroglyphicè in eis latitaret exponentes, idemtidem clamitarent, γλυκὺ ἡ ἀλήθεια, quod dulcem esse veritatem significat.

Ficus sacra Mercurio.

CYRENENSIVM PIETAS IN SATVRNVM. Cap. XLII.

STATVÆ vero pleræq; ficis coronatæ, Cyrenensium religionem indicabãt, quia & Saturnus decus in agricultura suum meruit, quem agri colendi authorem, & insitionis putationisq; & stercorationis repertorem memorant, neq; minore quam Cererem honore honestandum existimabant. Huic D Cyrenenses cum rem diuinam faciebant, ficis recentibus coronari consueuerant, quod & alimonia in ijs, & gustus suauitatis egregiè vigerent. Hæ sunt, honoratissime Princeps, arbores illæ ad ingenij tui naturam accommodatæ, quas desumpsi ex hortis meis ductilibus, limoq; Niiotico in arcas ingesto, mecum quaqua iter est circumuecto. Neq; vero folia his arboribus vlla vmquam decidunt tempestate: licebitq; perinde tibi, si plantis his delectari cœperis, eas hoc terreno pactas in Britannias vsque tuas asportare: quæ mundi pars, cum olea, vite, & ficu careat, illas aspiciant non modo suo tempore frondescentes, sed toto etiam anno, folio numquã deciduo, perpetuo virides admirentur. Sed enim, vt serio loquar, eas tu si pertractabis, earumq; vim diligẽter inspexeris, cordi ita insitas tuo comperies, vt nihil tui similius esse, etsi modestissimus es, confiteri necesse habeat. Nam boni quicquid in Diuis illæ significant, ea omnia tuæ congruunt pietati.

Hinc à satu dictus. Macrobio lib.1.cap.10.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LIV.

DE IIS QVÆ PER POMVM ITALVM, PERSICVM ET PVNICVM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERVDITISS. ALOISIVM, PRIVLLVM PATRICIVM VENETVM.

ERI (Priulle doctißime) cum veterum signa quædam singulari opere artificioque perfecta hic & illic inspecturi per vrbem equitaremus, multaque præteritis Capitolium demum inscendissemus, Herculis ibi signum summæ nobilitatis ex ære conspectum est, quo non facile quicquam tota vrbe dixerim me vidisse pulchrius, neque præclarius, siue hæc ea fuerit statua, quam Q. Max. capta Tarento, opus Lysippi, obtulit Capitolio, siue quam Fabius Verrucosus eo transtulit, siue aliorum fuerit dedicatio: vtcumque, antiquißimum omnino opus est, & Græcis scriptoribus honorificè celebratum. Nam præter Leoninum spolium in læuo iniectum brachio, clauam manu dextera retinet, læua tria poma cydonia præfert. Quæ cum comites, qui te multi sequebantur, eruditi viri animaduertissent, de spolio & claua dixerunt cognoscere se mentis præstantiam, & generosum animi robur, quibus virum, qui veram virtutis gloriam affectet, præditum esse debere commonemur. Herculem vero positum à veteribus: quia quicquid præclare geri potest, id totum Herculi attributum. Nam & Arrianus vbi petram ἄορνον memorat, difficillima quæque & maxime ardua, quæ humano quopiam conatu vinci minime posse videantur, Herculi attribui solere dicit. De pomis, quid ea sibi vellent, dubitari cœptum, nisi ea Hesperidum esse quis arbitraretur. Tuque ad me conuersus, Ægyptiacum quidpiam poma hæc nimirum sapiunt, addidisti: tuum igitur, Pieri, fuerit id explicare, qui studiis istiusmodi delectaris. Respondi, vt res erat, esse ibi etiam alios eruditos, qui me fortassis eruditius rem, quam petebas, explicare possent: sed quoniam me appellaueras, ne rusticus viderer, quid ego sentirem, non dißimulaturum. Græcos quidem per tria illa mala manu contenta, virtutes tres, quibus vir quisque probus & sapiens insignitus esse debeat, interpretari, quarum vnam esse volunt, non excandescere: alteram, non esse deditum auaritiæ: tertiam, liberum à voluptatibus animum sibi comparasse. Incidit hinc, vti fit, de Pomorum significationibus alius atque alius sermo: quem cum tu auide admodum excipere visus esses, in eam spem adductus sum, vt si quid huiusmodi tibi destinassem, quicquid id esset nugarum, gratum tamen acceptumque esses habiturus. Domum itaque reuersus, selegi statim ex pomario meo Ægyptiaco plantas tres, quas tibi dono mitterem: Italam vnam alteram Persicam, tertiam vero Punicam, ob tres scilicet virtutes, quas identidem in te sitas optime noueram, insignem quippe humanitatem, miram in omnes beneficentiam, & singularem quandam animi moderationem, quibus semper fuisti egregie clarus: siue tu adolescentiam temperares tuam, siue amicis præsidio atque ornamento esses, vltra etiam quam ætas tua deposcere videretur, siue bonarum omnium artium, & veræ pietatis doctrinam tanto sis studio complexus, vt nihil in humanis diuinisque rebus esse velis, quod tibi non cognitum & perspicuum fiat. Quare bene ominor pomis meis, quibus ad te transferri contigerit, apud quem culturam mea longe fructuosiorem sint consecutura. Tu modo pro tuo prompto alacrique animo ad arborum, quæ tua iam sunt, polituram aggredere.

DE MALO. Cap. I.

INTER fructiferas arbores malo nulla voluptuosior, pulchrior nulla, nulla delicatior. Sed quoniam pleraque sunt quæ ad alia quoque fructuum genera accommodari possunt, multasque intra se malus species complectitur, hic malum eam intelligimus, quæ plerisque Italiæ locis nomen suum tutata est, nisi vulgus syllaba prima fructum ipsum Græcæ potius enunciationis vocem, quam Latinæ sequeretur. Malum enim dicunt, atque ita omnes vltra citraque Apenninum gentes. At circa Padum, ad ipsum vsque Timauum, pomi vocem sibi vnicè vsurpauit. Horum vero pomorum cum iucundus sit non gustatus solum, diceret Cicero, sed odoratus etiam & aspectus, amoris in primis hieroglyphicum ex eius simulacro excogitatum est.

Mele Italicè, μῆλον Græcè.

AMOR. Cap. II.

Malum amoris symbolum.

QVIQVE amorum agmina pingere delectantur, lusitare eos malis, & inter arbores eiusmodi lasciuire, poma decerpere, abrodere, iactareq; cõfingunt. Hinc apud Theocritum βωκολιάσταις, βάλλοι τοι πολύφαμε τὸ ποίμνιον ἁ γαλάτεια μάλοισι. Et, *Malo me Galatea petit*, Damœtas ait apud Virgil. *Malo Cydippen Acontius venatur.* Mala non temerè Hyppomene Venus elargitur, quæ vsque adeo grata fuerunt Atalantæ, vt zonam abstulerint diu ligatam, de quo Theocriti carmen non indiligenter animaduertendum:

Ecloga 3.

Quod inscriptum in Cydippes gremium misit. Ouid. li. 10. Metam.

Μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι διονύσοιο φυλάσσων.
Mala sinu condens Bacchi de tempore sumpta,

quod interpretes exponunt amabilia, amorem quippe facientia. Mala enim illa Philetas ait de coronatis Bacchi temporibus decerpta: non enim quispiam in amorem ferretur, nisi prius lætitiæ titillatione concitaretur: lætitiæ vero datorem Bacchum Poëtæ passim celebrant, vt in Vitis commentario latissimè declaratum. Apud Lucianum dialogo qui Toxaris inscribitur, legas, καὶ στεφάνους ἡμιμαρανθεῖς, καὶ μῆλα τινὰ ἀποδεδηγμένα. Corollas quippe magna ex parte flaccidas, & ambesa quædam mala, morsuve tacta, in amoris indicium à Chariclea matrona nobili Diniæ cuidam dono missitata. *Et missum sposi furtiuo munere malum*, memorat Catullus, quod aduentu matris excussum è castæ virginis gremio prosilierit. Iam & apud Onirocritas mala venerearum illecebrarum plurimum indicia sunt, præcipuè verò, ijs quorum cogitationes ad amicas suas tendunt. Et mala demum, præsertim dulcia, Veneri esse dedicata autumant. Philo insuper in hanc sententiam primam illam malum, cuius fructibus nostri generis authoribus interdictum fuerat, ex mystico sensu ab ijs, quæ posuimus, non admodum alieno deducit, quæ Theologi, tam Græci quam Latini multis & magnis voluminibus tractauere, nobis id afferre nunc satis fuerit: parentes illos nostros Dei Opt. Max. manibus informatos, vitam primo beatissimam egisse, calamitatum & ærumnarum omnium expertem, terra sua sponte omnia ferente. Cæterum lege aberrantes, quia qua fuerat eis arbore interdictum, non abstinuissent, amœnissimo incolatu pulsos, solum flebiliter vertisse: atque hinc constare, mali eius gustum omnium fere malorum causam mortalibus extitisse. Quæ quoniam ex veterum sententijs in Serpente nostro fuse lateque disputata sunt, minimè mihi videntur hic ad repetendum necessaria.

Artem. li. 1. cap. 79.

AMORIS PROGRESSVS. Cap. III.

EA vero de causa malus potius, quam arbor alia, est amori dedicata, quod eius facies omnem rerum amatoriarum progressum ostendere videatur, earum enim arborum trunci coërciti primũ recti surgunt, à medio vero, vbi dilatari cœperint, in spatia diffunduntur: cuiusmodi etiam in amatore ratio est, qui munus suum semper ab ingenuo pudore quodam cohibitus auspicatur: inde vbi paululum processerit, frontem perfricat, ac verecundiæ compedibus expeditus, quaqua voluerit libere peruagatur. Fructus præterea fert aureos & rubicundos, palloris eadem & erubescentiæ, vt ita dicam, signa. Nam apud Horatium *tinctus viola pallor amantium*: & apud Catullum *quidam inaurata*

Interpres Aristophanis in Nebulis, ibi, Μήλῳ βληθεὶς, malo percussus, scribit malũ esse symbolũ amoris, quia Veneri dicatum.

Malus cur Amori dedicata. Carm. li. 2. *est pallidior statua.* Poma vero ita magis rubescunt, vti magis exposita Soli ab eo continguntur: perinde ac amator eo magis erubescit, quo nequitia palam magis profertur, aut in aperto deprehenditur. Sub ipsa malo Amores ludo editi confinguntur, sub qua illi cursitantes, varijs mollium herbarum inuolucris impediuntur: quiq; ita sunt implicati vt sese nequeant exoluere, labore conatuque quodammodo delassati, somno se dedunt, cuiusmodi lasciuia gressus amatorios occupat, & in ergastula cohibet: mox luxu inhæsitantes soporat, profundissimoque opprimit veterno. Auro insignes eorum pharetræ, aurea quæ inde promuntur tela, auro Danaë capta, auro comparatur, auro detinetur amor. Nudi illi omnes, lætique ac alacres obuolitant magno numero circum vnamquamque malum. Amicula eorum varijs texta coloribus, multiplicique arte laborata, in herbis neglecta iacent, multitudine florum inuoluta: quorum vis magna circumquaque toto eo agro pullulat: neque tamen illi capita coronant, vtpote quibus comæ illæ flauescentes, nitidæ, crispulæ, satis afferant ornamenti. Alarum pinnulas habent cæruleas & puniceas, nonnulli etiam aureas Psittacorum, Pauonumq; instar, quibus quodam veluti concentu, sonoroque strepitu aëra diuerberant. Sed quid ego de calathiscis, in quos mala congerunt, dicam? quanta illos gemmarum Sardonicarum, quanta Smaragdorum, quanta Margaritarum vis debacchatur? Vulcanum id opus effinxisse putes. Iucundum vero visu est, vt sponte sua, ac suapte vi, ad quantumuis alta, summotaque mala prouolant, vt nulla his scalarum necessitas sit ad scandendum. Sed ne interim alios saltitantes, alios cursitantes, alios quiescentes memorem, vel qualem in abrodendis malis lætitiam præ se ferunt, illud spectatu præcipue dignum, quod ex his quatuor omnium speciosissimi certamen ineunt, quorum duo malis inuicem se petunt, alij duo sese confodiunt telis, alternis sese ictibus lacessentes: neque dum mutuis vulneribus confodiuntur, vulnera depellere, prohibere, vel declinare quicquam curant, verum vltro alter alteri pectus obiectat, ipsisque vulneribus exponit, eo quidem consilio, vt in medio omnes pectore insideant sagittæ.

Hæc à Philostrato in iconibus, cap. de amoribus.

AMOR MVTVVS. Cap. IV.

EX ijs autem certatorum paribus duos illos qui malo lusitant, voti compotes esse dicas. Nam qui iaculatur, exosculatum prius malum emittit, quod alter sublatis supinisq; manibus excipit: neq; vlla contatio futura videtur, quin idem comprehenso malo sit oscula relibaturus, atq; ita in socium pari certamine remissurus.

AMOR PERDITVS. Cap. V.

Ibidem.

EX illo vero sagittariorum pari, vnus alteri vincula inijcit pene moribundo, insultatque ferocius, vt captiuum faciat. Ille contra nihil molitur, nihil reluctatur, sed tanquam perdita re manus vinculis obiectat: proinde qui lusitant, amorem auspicari: qui se feriunt sagittis, nullum amori finem appetere videntur.

INIQVVS AMOR. Cap. VI.

Ibidem.

SVNT & alij ad quos innumeri spectatores confluunt, hi manus in palæstram conferunt animosiores, ac Athletarum alter, manibus ad alterius humeros appressis, complexus hostem quodam veluti suffocandi studio collidit, subditque crura astu artificioso complicata, vt pede post colluctatoris calcem obfirmato, vna ipsum protrudat, & in lapsabundum super & ipse corruat: neque tamen alter animum despondet, ac erectus contra instat & obluctatur, quaque maximè angitur parte colluctatoris manum soluere conatur, vno digitorum obtorto, quo ita alijs facultatem eripiat firmiter apprehendendi. Qui vero digito obtorto læditur, dolore percitus hostis aurem admordet, quo animaduerso Amores cæteri grauiter indignati in perperam & insolenter facientes, ac luctarij certaminis leges, iura, fas, atq; mores transgredientem feruntur, malisq; illum certatim impetentes, toto in vnum agmine concitato eum in fugam auertunt, totisq; hortis eijciunt eliminantq;. Atq; ita demum ludi Amorum omnes circa mala versantur.

PVELLARES INEPTIÆ. CAP. VII.

ET mala puellarum ludicrum vocat Nicander in Alexipharmacis.

Τοιάπερ ὥραι Ἐαρινὰ παρέασιν ἐν ἑψήματα κούραις.

ἑψήματα τὰ παιγνία, exponit interpres: ludunt enim puellæ, oblectanturq; malis. Multa vero huiusmodi, quæ ad insaniam propemodum tendunt, inter ineptientes amatores fieri videmus, vt merito nonnulli dicant ἀφροδίτην dictam, παρὰ τὸ ἀφραίνειν, id est, à desipiendo, cum præsertim Euripides dicat, τὰ μωρὰ γὰρ πάντ᾽ Ἀφροδίτης βροτοῖς, *Mortalium esse ineptias quæcumq; Veneris causa fierent.* Atque ob hoc ipsum Catullus amicum Flauium veretur, ne quid ineptiarum faciat.

Sed & μῆλον et exponitur ἔρως, amor, ὡς μῆλον sit illecebra ad Venerem, ex Theocr. Idyal. 6.

VENVS. CAP. VIII.

Veneris statua apud Sicyonios.

IPSA etiam Venus malo insignis est. Nam apud Sicyonios statua ei erecta erat cum malo in manu vna, cum papauere in altera: ex malo quidem amorē, ex papauere vim prolificam, ac seminis copiā significantes. Nam & lepus illi ob fœcunditatem dedicatus, id quod in Amoribus Philostratus, vt eius
B animalis commentario alibi explicuimus, summa narrationis lasciuia percurrit. Idem author Venerem in antro statuit molliter in stratis floribus recubantem, iuxta quam fons irriguus vitrea perspicuus claritate prosilit. Ibi amatoriam Veneris supellectilem pyxidas, pectines, specula, cymbala cum crotalis, omniaq; arma pruriginis, amœnitatumq; & illecebrarum alia atq; alia illectamenta recensere possis, quibus collustrandis oculos quidem delassari sentias, satiari vero numquam. Quod vero in antro cubitet Venus, apud Græcos est μυχεία ἡ Ἀφροδίτη, *Mychea Venus*, quod secessu & abdito loco gaudeat, μυχοὶ γὰρ οἱ ἐνδότατοι καὶ ἀπόκρυφοι τόποι, *interiores, maximeq; remoti, & occulti obscuriq; loci.* Tum ipsius Deæ munera Latini Furta nuncupauere, quia celari vult sua furta Venus. Quare Daphnis apud Theocritum in Venerem indignatus, eam in Idam montem remittit ad Anchisem, vbi quercetū est, in quo scilicet occultari possit, nulloq; rubore in molli cyperi prato lasciuire.

Hinc Musæus eā secretā, Apuleius clandestinam, & Ouid. lib. 2. de Arte, furtiuam vocant.

NEMESIS. CAP. IX.

ERAT & mali arboris ramus in manu læua Nemeseos, quam Marathoniæ pugnæ monumentum Phidias lapide Pario dicitur excidisse Athenis, corona cuius, & ceruis, & paruis quibusdam victo-
C riis insignita: dextera vero phialam tenebat cum Æthiopibus insculptis, propter Oceanum fluuium, quem Æthiopes accolunt. Ea vero de causa mali ramus Nemesi gestandus dedicatur, quod Veneris habitu Nemesis dea sit primum solita figurari, vt habetur in Suidæ collectaneis: nam alterum illud de statua Phidiaca, apud Pausaniam est.

SACRVM HERCVLIS. CAP. X.

NEQVE tamen ierim inficias, aliis quoq; diis malum fuisse gratum, vt victimarum loco nōnumquam acciperetur, ac feliciſſime litaret. Nam si quando Bos, quam Herculi sacerdotes immolare voluerant, aufugisset, malum illi ramis quatuor compositis, quadrupedis illius instar sacrificabant. Huius rei mentio est apud Suidam, neq; non apud Pollucem. Narraturq; res super historia de Bœotorum hostia, quæ fluuio Asopo ita aucto, vt transiri non posset, eo loco vnde victima erat adducenda, ne qua sacrificio mora fieret, pueros aiunt malum quatuor stipulis vice pedum sustentasse, duasq; loco cornuum addidisse, atq; ita Herculi obtulisse: cumq; ita litare visi essent, rem in consuetudinem
D processisse, atque μήλιον inde Herculem appellatum, quasi Pomonum dicamus. Alij euentum huius pomi pro Boue oblati ad Athenienses transferunt: nam Bœoticum sacrum loco arietis fuisse volunt, Apollodoro hæc apud Zenodotum tradente.

Pol lib. 1. de vocabulis rerum.

Bœotorum hostia Herculi.

Hinc prouerbiū μήλιος Ἡρακλῆς, Pomarius Hercules. Chil. 2. cen. 7. prouerb. 7. de specie magnifico, sed re ipsa impotente.

APOLLO. CAP. XI.

QVIN & Apollo mali coronam, priusquam laurum seligeret, adamauit, eaq; victores in certaminibus coronari voluit, vt in luculento Archiæ tetrasticho legitur: Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες. quod Epigramma in omnium iam manibus versatur. Apud Pausaniam legas statuam Apollini μηλιάτῃ erectam: siue à malo quo gauderet, siue ob pastoralem, quam per aliquot annos vitam egit. Nam μῆλα proprie πάντα τὰ τετράποδα. Vnde vniuscuiusque quadrupedis tergus melote dicitur, vt obiter Pauli locus animaduertatur ex epistola ad Hebræos cap. XI. *Circumierunt in melotis.* Sed & μῆλον πᾶς καρπὸς,

Autto I-fter. lib. de coronis. Praesertim eius. Psal. 1. Homer. Il. lib. 6.

quippe, vt etiam apud nos, vnumquemq; denotat fructum. Ab ea vero æquiuocatione factũ vt Herculis sacro, quo de paulo ante dictum, æquipollere malus pro Boue indicaretur: cũ & minime redargui posset, quin quadrupes, & eodem nomine victima censeretur. Fructiferarum autem arborũ plantatio hieroglyphice in Diuinis literis accipitur pro disciplina Doctorum, vt sentit Hesychius. Hinc Dauid: *In lege eius meditabitur die ac nocte, & erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Et, *Ego plantaui, Apollo rigauit*, ait ad Corinthios Paulus. Ad hoc pertinet, quod de plantatis arboribus lex iubet primo, secundo & tertio anno decerpi nihil: quarto quæ leguntur, offerri Deo: quinto etiam reliquis vsus permittitur. Ex quo tempora quatuor significantur à tempore legis vsq; ad Dauidem, à Dauide vsq; ad transmigrationem Babylonis, à transmigratione vsq; ad aduentũ Christi, quibus annis fructus inutilis omnis fuit, sed spes tantũ promissa bonæ frugis. Christi autem tempus prouentum Deo dicauit, annusque sanctus appellatus. Anno autem quinto facta omnibus copia, permissusque fructuum vsus, tam Iudæis quam gentibus, Apostolis eos liberalissime effusissimeq; distribuentibus. Sed quod ad Pythia spectat, quamuis victores lauro mox coronari cœperint, mala tamen ex Apollinis templo decerpta, vt Lucianus ait, coronis inserebantur. Hinc illud apud Apuleium de Paride: Tunc animo volẽti Phrygius iuuenis malum, quod tenebat aureum, velut victoriæ calculum, puellæ tradit. Sunt qui, vti superius suo loco dictum, Delphicam laurũ baccas tantæ magnitudinis habuisse dicant, vt poma dici meruerint. Plinius maximis quidẽ eam baccis fuisse memorat, sed nihil ad pomum. Et Archiam in ea sermonis puritate quicquã impropriè posuisse, mihi persuadere non possum. Si cui tamen de baccis illis grandioribus commẽtum placet, contra ego haud sane multum contenderim: nam & hodie vniuscuiusque arboris fruticisve baccas Pomella vocitamus.

TRES HERCVLIS VIRTVTES. Cap. XII.

Poma tria in Herculis statua qd.

Plin. & Solinus interpretãtur auaritiã matris incestu fi.... in... Draconis.

QVOD vero ad Herculem pertinet, initio diximus statuam eius esse in Capitolio egregie factam ex ære, Leonino insignem spolio, & claua, quæq; tria læua manu poma contineat: eas significare tres in Heroe virtutes insigniores, quarum vna esset concupiscentiæ moderatio, altera auaritiæ temperamentum, tertia generosus voluptatum contemptus. Verum quod fabulãtur illum, quo mala hæc ab hortis Hesperidum auferret, draconem extinxisse, qui peruigili custodia hortos eos tuebatur, significat illum concupiscentiæ modum imposuisse, vt alibi per Draconem voluptuosam libidinis mollitudinẽ intelligi declarauimus ex Philone. Spolium vero Leonis dubio procul generosum animi robur, mentisq; præstantiam ostendit. Quid vero claua sibi velit, alibi explicuimus, cum illam & rationẽ & disciplinam significare contenderemus, quoque præstantius hæc in Hercule vigescunt, eo illi ex firmiori validioriq; trunco, quippe ex quercu materia incorrupta clauam attribuunt. Firmitatem enim & vires indicari ex quercu superius ostensum. Nodosa vero fingitur claua, propter scrupulos & difficultates, quæ virtutem indagantibus, qua duce veram virtutem agnoscere possumus, se se contra magno errorum agmine contracto frequenter obiiciunt, ac omnibus occursant locis.

ASTRA SOLQVE. Cap. XIII.

Quid Atlantides à pa... Astrono... Nam heros ... aeris ... Solis ... compe...

QVÆ quamuis ita habeant, non desunt tamen, qui aliter philosophentur, & prout quisque huic vel illi deditus est disciplinę fabularum sensum in eam trahit sententiam, quam professionis studiorumve suorum conditio suggerit. Nam qui moralem sequuntur Philosophiam, ea de malis, quæ superius recitauimus, commenti sunt. Qui Astronomia delectantur, per aurea mala, astra significari contendunt, præsertim apud Hesiodum, vbi Hesperides Noctis filiæ commemorantur, Herculem vero Solem esse dicunt, quo decedente preciosa illa messis passim oboriatur, & mortalium oculis offeratur.

VERI AMORIS FRVCTVS. Cap. XIV.

SED vt ad amorem vnde digressi sumus, reuertamur, ipsa etiam numismata omnium ętatum testimonio, pomum Veneri dedicatum ostendunt: sed ei Veneri de qua fructus expetitur, propter quẽ rerum natura amoris vim vniuerso animantium generi elargita est: nempe vt satis rite seminibus, rerum

A rum omnium ſpecies prorogentur, æternæq; fiant, quatenus rerum opifex hanc mundi molem durare permiſerit. Ad hanc igitur fœcunditatem numiſmata nos inuitant, in quibus ipſa prolis ſuſceptio monumentis celebrata eſt. Nam in Iuliæ Piæ Aug. numo Dea ipſa cum pomo ſeſe oſtentat, cuius inſcriptio eſt, VENVS FELIX. In alio ab vna facie, FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. FIL. Ab altera ſignum molliter ſtat læua conto innixum, dextera pomum exporrigens, cum inſcriptione, VENVS S. C. Quoniam vero plurimæ ſunt huiuſmodi ſpecies, quotidieque hominum manibus attrectantur, his modum imponemus.

Iuliæ Piæ numus.

DE PERSICO.

PERSICA MILITIA. CAP. XV.

ILLVD addam, molles Perſarum reges ſelectorum ſuorum mille numero thoraces malis inſignire B conſueſſe: qua de cauſa Mellophori appellabantur. Sed quoniam hoc forte Perſicum erat malum, patriæq; nomen ſecum afferebat, inuitat nos nominis recordatio, vt de Perſico pomo dictionem noſtram proſequamur, rei quidem ſerie idipſum depoſcente.

ACVTVS. CAP. XVI.

SVNT qui pomi huius acore conſiderato, qui guſtus appetentiam mirifice, quantumlibet etiam maturi, expergefaciat, acutum hominem ex Perſici vocabulo ſignificari putent, cum præſertim apud Plautum legerint, *Qui Perſicus ſapis.* Cæterum hoc non à pomo, ſed à gente deducitur, quam tali præditam ingenio authores tradunt. Quibus enim purius eſt cœlum, eo acutiore ſunt ingenio: *&*, vt inquit Cicero, *perſpicaciores ſunt qui ad Orientem, quam qui ad Septentrionem habitant:* quod nulla alia de cauſa prouenit, niſi quod actus mentis ex calore naſcitur, & vigorem inde ſuſcipit. Quare multo maiora & veriora contemplamur æſtate, quam hyeme, quoniam brumali tempore ex craſſitudine aeris hebetiores ſumus, & frigore pigriores: vis enim ipſa mentis ab igni, id eſt, à cœlo eſt: tametſi quod veriſſimum eſt, Iuuenalis ait,

Hinc illud Plauti, acetũ in pectore, in Bacchid. & Horat. in Art. Poët. Italo perfuſus aceto.

Ingenia acutiora vbi.

Satyra 10.

C *Summos poſſe viros & magna exempla daturos,*
Veruecum in patria, craſſoque ſub aere naſci.

IN ALIENO COELO MELIOR. CAP. XVII.

ALII hominem qui domi vel ſeditioſus, vel tetro aliquo flagitio inſignis fuerit, in alieno tamen cœlo, aut patria profecerit, in viamq; redierit, omni animi depoſita prauitate, per Perſicũ oſtentant: propterea quod aiunt, pomum id in Perſide, vnde tranſlatum eſt, veneni vice fungi, eaq; de cauſa tranſmiſſum, vt nobis venenum eſſet. in Italia tamen mutato ſolo naturam etiam mutauerit, & ſalubre repertum ſit: quam quidem opinionem admittit Columella, dum ſcribit:

Nemo enim propheta in patria.

Sic Scythia Anacharſin Cappadocia Baſiliũ magnũ, & Nazianzenũ Græcia.

——Pomis quæ barbara Perſis
Miſerat, vt fama eſt, patriis armata venenis.
At nunc expoſiti paruo diſcrimine lethi,
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Hinc pomũ eius innocuum ægris expeti ait Plinius, neq; alium eo pomo innocentiorem eſſe cibum. *Plin. lib. 15 c. 12.*
D Dioſcorides ſtomacho Perſica tradit accõmodata, quæ ſi matura comedantur, aluũ leniant: ſi acerba, ſiſtant, quorũ alterutro pro tẽpore & loco opus eſt. Et nos Romę aliquando lethali correpti morbo, quo ſtomachus nihil cibi prorſus admittebat, & immiſſum euomebat eueſtigio, poſt diuturnã inediã nõ alio cibo adiuti per tres continuas hebdomadas, quã ſingulis pomis huiuſmodi in ſingulos dies ex vino acceptis, hac vna opella præter amicorũ omnium, atq; adeo Medicorum etiã ſpem, reuiuiſcere potius quã cõualeſcere viſi ſumus. Sed enim quod de fructus huius trãſmigratione à Perſis fertur, vel, vt plures tradunt, ab Æthiopib. in Ægyptum malo animo tranſmiſſi, naturam ſoli benignitate cõmutaſſe, aliter ſentire Callimachus videtur, qui Perſicũ in Ægypto primũ ſatã inquit è Perſeo verbis his: καὶ τελετῇ περσῆος ἐπώνυμον. ᾗ ἔνι δαίμων αἰγύπτῳ κατέπηξεν. Nicander vero Mycenis primum ſatam contendit his verſibus,

Pomi Perſici virtus.

At Perſicorum omne genus damnauit Galenus li. 2. de aliment. facultatib.

Περσεὺς

Περσεὺς ἥν ποτὲ ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν
Αὐχέν' ἀποτμήξας ἅρπῃ χρυσόεντα μεδούσης
Ῥεῖα μυκηναίοισιν ἐνὶ κεξίνισεν ἀρούρης.

Quam quondam, Perseus, postquam Cepheia liquit
Littora, præfecta clarus ceruice Medusæ
Dona Micenææ telluri tradidit. A

Notat Matthiolus in Dioscor lib. 1. ca 131. & 146.

Et eruditiores negare Plinius inquit, eam ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem ataui sui. Fabulantur autem eam semper folia & poma subnascentib. aliis habuisse, cuiusmodi est citriorum natura. Qui vero pomum hoc venenatũ in Persis gigni putauerunt, decepti forte sunt nominis vicinitate, nam id de Persea diligentiores tradunt, quę omnino alia est, myxis rubescentib. similis (pruna ea sunt sorbis insita) in Æthiopia lethalis, in Ægypto salubris, quamuis Columella poetica licentia vtramq; confundere videatur, quæ tamen ille ex Nicandro mutuatur, apud quem videnda Commentaria, vbi de phalangis agit.

SILENTIVM. Cap. XVIII.

INTER picturas omnino multas, quibus Ægyptij silentiũ significabant, Persicum etiã his admiscuere, eaq; de causa arborem eam Harpocrati dedicarunt: fructum enim habet cordi, folium linguæ simile, quasi sermonem, qui fructus est intelligentiæ, sedem in corde, non in lingua habere deceat. B

COR. Cap. XIX.

SANE cor per id pomum ostendi ita vulgo innotuit, vt id repetere superfluũ videatur, cum nostro præsertim æuo iuuenes puellæq; passim Persica telo transfossa mittitent, quæ cordis ita exulcerati indicia sint. Quin & Medici pomum id cordi tradunt mirifice conferre, naturamq; aiunt ei cordis figuram impressisse, vt cui esset genitum parti vel ex ipsa specie patefaceret. Ea quoq; manifesta sunt, quæ Plutarchus libro de Iside & Osiride conscripsit, arborem hanc Isidi fuisse sacram, quod pomum eius humani cordis figuram, folium vero linguæ præ se ferat. Nam cum Isis παρὰ τὸ εἴδω sit, sapientiã hoc indicat intellectu primam concipi, sed parum hoc prodesse, nisi etiam in mortalium vsum enuncietur.

Scio, intelligo.

VERITAS. Cap. XX.

QVOD si pomum adhærescente folio vno tantum pinxissent, veritatis id signũ erat: quippe quod ea species linguam cordi coniunctam ostendit, ac perinde sermo cordis ipsius penetralia adaperiat, non aliud quippe sentiat, aliud proloquatur: cuiusmodi orationẽ ingenue & citra fucum loquentis esse debere diximus in Bulla. Quare Gregorius ad Ioan. Episcopum Rauennatem scribens, Christiani viri officium esse monet, ne aliud ore loquatur, aliud in corde habeat. C

CÆDES MVLTIPLEX. Cap. XXI.

SVNT qui cædem multiplicem, omni truculentia perpetratam, stragemq; multa editã occisione, significare si velint, nucem ipsam Persicam carne spoliatam præferant: nempe quod in ea testa, vel osseo malumus dicere integumento, omnium telorum, quæ punctim cæsimq; feriant, & quibuscumque modis lædant, signa vulneraq; impressa conspiciuntur: vt in nulla propemodum re magis quam in eo cortice multipliciter dilaniando natura lasciuire gestiuerit.

CVRÆ VARIÆ. Cap. XXII.

ALII significatum ad animam transferunt, qui variis curis solicitudinibusq; sit vndecumq; exulceratus, vt nullum sit ærumnarum anxietatumq; genus, quo se non afflictatum sentiat, vicemq; suam miserrime deploret. D

Nõ aliud fugacius, longissima decerpto bidui mora est, cogitq; se venundari. Hæc Plin. lib. 15. c. 12.

BONA CITO LABENTIA. Cap. XXIII.

FVERVNT & qui ætatis florem, & vnumquodq; bonum, quod celerrime deficere videretur, atq; adeo humanæ ipsius vitæ imbecillitatem per decerptum Persicum & in lance positum non ineptũ dicerent hieroglyphicum. Pomum enim nullum aliud fugacius, longissimaque decerpto bidui mora sit, cogatq; se quamprimum venundari: quod non immerito mirantur rerum naturalium scriptores, cum ad eius pretia respiciunt: nullius vnquã maiora, cum memoria proditũ sit, tricenis numis singula nonnum-

A nonnumquã æſtimata. Quare huc forte illud accõmodabitur, quod altiore quodam ſenſu nõ temere aures vellicet, à Philodemo, vel, vt alij tradunt, ab epigrammatario Platone dictum nobili diſticho:

Μῆλον ἐγώ, βάλλει μὲ φιλῶν σέ τις, ἀλλ᾽ ἐπίνευσον
Ξανθίππη, κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα,

quam ſententiam nos iure noſtro ita reddidimus:

Pomum ego, quique tibi me dat, te deperit, audin'
Flauia, marceſcam nempe ego, tuque etiam.

DE MALO PVNICO. Cap. XXIV.

MALI Punici apud Ægyptios nulla reperiri ſignificata: Græcorum nonnulla ſunt, ſed longe plura quæ in Diuinis habentur literis.

POPVLOSITAS. Cap. XXV.

B ERAT vero illud præcipuum eius mali ſymbolum, vt populos genteſque varias vno collegio congregatas ſignificaret. Id ea de cauſa factum, quod grana illa ſua folliculis quibuſdã aliquo numero ab aliis ſegregata, prouinciarum veluti limites quoſdam præ ſe ferre videãtur, & ſingula hominum vel collegia, vel nationes potius ab aliis diſtinguere. Varij enim loculi, cicco quippe ſuo dirempti, cum granis ſuis, varias itidem gentes, ſuis quaſque finibus terminatas, indicant.

IVNO. Cap. XXVI.

CVM vero Iuno regnorum præſes haberetur, malum illi Punicum dedicarant, quod in eius manu Mycenis ſpectabatur, cum ſceptrum altera teneret, eo opere quod Polycleti fuiſſe ferebatur, de quo apud Pauſaniam. In Iunonis itaque gratiam reginæ cum ſacrificabant, incuruatam ex malo Punico virgulam in capite geſtabant, quam à veteribus Inarculum appellari reperias. Sedenim cum ſatis conſtet Carthaginem Punici regni ſedem in Iunonis tutela fuiſſe, facile potuit inſigne illud ei accommodari, quo res ipſa ſignificaretur.

Malũ Punicum Iunoni ſacrum.
Sic n. Venere Iuno alloquens mœnia Carthaginis ſua vocat.

C

POENI. Cap. XXVII.

NAM in aliis quoq; veterum monumentis animaduerti fercula Punicis malis ornata præferri, in eorum celebritatem, qui de Pœnis victoriam conſecuti eſſent. Et Africam ipſam muliebri ſpecie apud Pactios Florentiæ vidi, in cuius manu altera, læua quippe, quæ decumbentis molliter capiti ſuſtinendo ſubiecta eſt, malum Punicum habetur: in altera flabellum, ad regionis ardores indicãdos. Pro puluillo vndæ duæ, vtrumq; mare ſignificant, Oceanum & Mediterraneũ, quorum circa ſe ambitum vt oſtenderet, annulos etiam duos in extremos digitos induxit.

Æne. lib. 4.
Africæ figura.

MVLTARVM GENTIVM SOCIETAS. Cap. XXVIII.

PVNICVM malum tintinnabulo adiectum, cuius ſpecies apud Hebræos potiſſimum reperias, vt olim Eucherius, mox Gregorius Pontifex interpretatur, vnitatem Eccleſiæ ex multis gentib. in eundem ſonum, hoc eſt, in eadem præcepta conuenientium indicat. Sicut enim, vt ille inquit, in malo Punico vno exterius cortice multa interius grana vniuntur, ſic innumeros ſanctæ Eccleſiæ populos
D vnitas fidei contegit, quos intus diuerſitas meritorum tenet. Quod vero piorum conuentus canit, *Et cortex mali Punici gena tua, & floruit vitis, floruerunt mala granata*, Eccleſia, vt Ambroſius ait, bonum fidei fulgorem, confeſſioniſque prætendit, tot Martyrum ſanguine pretioſa, &, quod eſt amplius, Chriſti cruore decorata, ſimul plurimos intra ſe fructus vſu iſtius pomi ſub vna munitione ſeruat, & virtutũ negotia multa complectitur. Sentit idem Hieronymus, vbi ſextodecima Hebręorum caſtra, Remon Phares dicta, tradit, quod ῥοιᾶς ἀποκοπὴν Græci reddidere: Latini, mali Punici diſſepimenta Arboris enim huius fructum granorum numeroſitate refertum, indicare aiunt pij omnem turbã credentium, in Eccleſiæ vno gremio quaſi cortice contentam. Addemus, id eo magis vnitatem hãc in Chriſtianis malo granato cõuenire, quod pomum id hoc habet præcipuum, vt quot in vno grana ſunt, tot in reliquis reperiantur. Nam, vt Africanus ait, parua & magna granata non eo inter ſe diſſident, quod hæc

Mali Punici ſenſus myſticus.
Cantic. 6.

plures, illa pauciores habeant acinos, sed quod parua minores, magna grandiores nutriat: ita Christianæ pietatis opera non quam multiplicia sint considerantur, sed quatenus vno eodemq; numero, cum fide, spe & charitate in vnoquoq; deprehendantur, & fine terminove vno conclusa: vno quippe cortice diuinæ gratiæ comprehensa: pro vniuscuiusque virtutis magnitudine vel exiguitate præmia consequantur. A

NÆVVS. Cap. XXIX.

QVONIAM vero nullum malum Punicum inuenitur, in quo non sit aliquod granum subputre, indicium est, nullum humanum corpus esse absq; næuo aliquo vel cicatrice: nullum quippe hominum reperiri, qui vitio sine nascatur, cum vel iustus homo septies in die prolabatur. Ita neque collegium vllum est, in quo non aliquis sit præuaricator. Vsurpabat similitudinem hanc Thebanus secta Cynicus.

SIMVLATOR. Cap. XXX.

Vulgu & Italicorũ hos assigna t castanea.

SED ENIM plurimum ita homines sunt, vt apparere potius quam esse studeant, malumq; Punicũ emptorem egregie ante omnia poma ludificetur, & se probantib. imponat, purpureo scilicet, rubicundo, lepidoq; cortice spectantibus adblandiendo, mox interiora aperientibus plerumq; situm, putorem marcoremq; patefaciẽdo: hinc factum est, vt pleriq; veterum simulationem probitatis per id genus pomum significari dixerint. Vnde Scholasticus ille seuerioris doctrinæ magister: *Superbus*, inquit, *malum Punicum est, quod interius putridum sit, exterius vero mirabilem præ se decorem ferat.* Hoc hominum genus ita notat Horatius: B

Epistol. lib. 1. ep. 16.

——Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, iuraque seruat,
Quo multa magnaq; secantur iudice lites:
Quo responsore, & quo causa teste tenentur,
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Lucianus hos tragœdiarum codicibus auro purpuraque vestitis æquiparat, qui miram ipso compaginationis ornatu pulchritudinem ostentent, adaperti vero non nisi parricidia, incestus stupra, furores, ærumnas, luctus, familiarum vrbiumque excidia, & atrocissima profligatissimaque scelera queq; contineant. C

VITIVM EMENDATVM. Cap. XXXI.

EVM deniq; hominem, qui vel morum asperitatem, vel vitium aliquod in melius verterit, ac virtute commutarit, significare qui volunt cuneum ex Pino per mediam arborem Punici mali adactum pingunt. Siquidem euenire ait Basilius, vt si cuneus eiusmodi in acidas Punicas impingatur, ita vt per mediam medullam adigatur, mala saporem ex acido & austero in dulcem atq; suauem cõmutent. Id autẽ fieri solet ima in parte radici propinqua stipite perforato. Ac perinde magnus ille vir docet, posse vnumquemq; sibi vitij medelam emancisci, quando agricultura stirpium qualitates cõmutare potest, curam autem & studium in animi virtutibus cõsequendis morbos omnes euincere. Nam si modo quis, vt inquit Horatius, *culturæ patientem accommodet aurem,*

Horat. Epist. 1. lib. 1.

Nemo adeo ferus est vt non mitescere possit.

AMICITIA. Cap. XXXII.

AMICITIAM modis plurimis hieroglyphice pingi sculpive posse, toto opere diximus, vt in Palma & fœmina, quæ quamuis mira sit, in suo tamen genere est, maius nescio quod in hedera cum vite, maximum in Punica cum myrto: amant enim se inuicem & myrtus & Punica, ideoq; vt obseruauit Florentinus, & asserit etiam Dydimus, ad Punicorũ feracitatem myrtus iuxta serẽda est. Quin, vt ait Democritus, ita se amant, vt etiã aliquãdo procul positæ radices mutuo complicẽt, ideoq; mutua earum insitio mirifice fœtificat. Si quis igitur fructiferam amicitiam Ægyptiorum in morẽ scribere voluerit, apte coronam myrteam malis Punicis ornatam faciet. Coronæ enim ipsius forma amicitiam, qua quis mutuo deuinctus est, poma illa fructum & vtilitatem inde susceptam indicabunt. D

Idem Mattheolus in Diosc. lib 1. c. 117.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER LV.

DE IIS QVÆ PER ROSAM ET FLORES ALIQVOT SENTICETAQVE SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISS. CARDINALI, DOMINO MEO, IVLIO MEDICI, FLORENTINÆ Reipub. præsidio singulari.

NTERROGASTI me superioribus diebus (Reuerendiss. & Illustriss. Domine) quo exprimi possit hieroglyphico sententia illa, quam toto vitæ tuæ cursu vnice adamasti, qua nulla moribus integritatique proprior conuenientiorq; excogitari possit, ALIORVM *quippe* PRAVITATEM BONORVM OPERVM OPE PERVINCENDAM. *Cuius quidem argumẽti apud Aegyptios figuræ, apud Græcos symbola, apud nostros documenta innumera comperiuntur, quæ nunc ineptæ admodum esset morositatis enumerare, cum tu breue quid, Laconicum scilicet dictum aliquod, si fieri possit, monosyllabum figuræ vnius compendio elaboratum deposcere visus fueris. Ego vero si in huiusmodi breuitatis angustias includar, à vobis potius, hoc est à clarissimo patre tuo Iuliano, Magni Laurentij fratre, argumentum quod in promptu est, mutuabor. Animaduerti siquidem in manu dextera imaginis eius, quam Florentiæ magno in honore habetis, Rosam candore niueo insignem adpictam, quam pollice foliis superimposito continere videatur. Hoc est mihi breue & expeditum illud hieroglyphicũ, quod quæris,* MALA BONITATIS OPE SVPERARE. *Nam Rosa quid aliud præ se ferat, dum pulcherrimam floris speciem ex calycibus explicat, depulsa spinarum asperitate, quæ floris tam elegantis amœnitatem opprimebant, eamq; quodammodo strangulare videbantur, nisi illa virtute, conatuq; suo semetipsam expediuisset, commodissimeq; patefecisset, indicareq; ita voluerit, nullum esse tam pertinacem in prauitate conatũ, nullam tam grauem difficultatem, quam bonitas non possit euincere, dissipare, & imperio suo subiicere? Quoniam vero (præstantissime Domine) in theatrum me iam induxisti, vbi Rosam agerem, quæ flores etiam secum aliquot alios trahit, reliquos eorum actus prosequar, ita tamen digestos, vt vbicunque volueris, fabula desinat. Nam vere esset in publica peccare commoda, eum principem nugis longioribus implicare, qui tot tantaque magnarum rerum negotia sustineat. Sed enim qua modestia, quoque temperamento tua & publica omnia moderaris, parua etiam hæc & exilia, quæ nos præstare possemus, per otium inuisere non aspernaberis.*

IMBECILLITAS HVMANA. CAP. I.

AC de bono quidem, quod suapte vi prauitatem euincat, satis superq; suffecerit Patris tui gestamen pro hieroglyphico tam congruo, tam proprio. Subsequitur alterum non minoris efficaciæ, quod flos is tam venustus, tam suaueolens, tam pulcher visu, tam suaui odore delectabilis, humanæ sit imbecillitatis hieroglyphicum, ac boni momentanei signum: tam breuis illi vita, tam caducus decor, vt quo die florens vigensque enituerit, eodem ipso defloreat, & elanguescat. Hinc elegãtissimus Poeta quicumque ille fuit, qui Rosam, quæ Maroni adscribitur, celebrauit, vel deplorauit potius, repentinam hanc iucunditatis rapinam ita lamentatur:

Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,
Et dum nascuntur consenuisse rosas.

Quantum vero illud habet inuidiæ, & acerbæ in rerum naturam querimoniæ?

Quam longa vna dies, ætas tam longa Rosarum, *Quas pubescentes iuncta senecta premit.*

In vniuersum autem flores pene omnes decerpti, sine foliis cõspecti, fragilitatis humanæ, aut fugientis boni indicia sunt. Vnde apud infelicem amatorem Theocritus rosam euestigio tabescere, violam cito senescere, lilium paruo post tempore marcescere, & veluti albam niuem illico liquescentem effluere lamentatur. Quod vero in antiquorum memoriis aliquot obserues lilia & rosas & flores alios adhiberi in sepulcrorum ornatum, vetustũ esse morem multa huius generis dona Manibus mitti solita indicant. Imo quosdam testamento etiam cauisse legas, vt iis vel illis floribus quotannis sibi parentaretur: cuiusmodi memoria Rauennæ lapis ita inscriptus: A

Sepulcra ornata floribus.

OB MEMORIAM PATRIS SVI DEC. VII. COLLEGII FABR. M. R. H-S ꝏ. N. LIBERALITATE DONAVIT SVB HAC CONDITIONE VT QVOTANNIS ROSAS AD MONIMENTVM EIVS DEFERANT, ET IBI EPVLENTVR DVMTAXAT IN V. ID. IVLIAS. QVOD SI NEGLEXERINT, TVNC AD VIII. EIVSDEM COLLEGII PERTINERE DEBEBIT CONDITIONE SVPRA DICTA. B

Et Comi in æde D. Benedicti lapis est stratus memoriis cuiusdam Valerianæ, & Apij Valeriani filij eius, in quo mandatum est PER OFFIC. TESSERARIOR. QVODANNII (ita enim per D. scriptum) LECTISTERNIVM PONATVR ET PARENTETVR, ITEM CORONÆ MYRT. TERNÆ, ET TEMPORE ROSÆ IVLIO TERNÆ EIS PONANTVR. Item Appius Eutychianus maritus eiusdem Valerianæ, scholæ vexillariorum largitus est magnam pecuniæ vim, vt quæ ibi notata sunt, fiant: demum OLEVM ET PROPITIATIONEM PER ROSAM PRÆBEANT. Como Mediolanum proficisci inuitat breuitas itineris rosas huiusmodi decerpturos. Nam in propyleo D. Ambrosii porta Vercellensi legas:

PETRONIO IVCVN. VI. VIR.
SENI C
PETRONIA MIRA L. F.
PATRONO QVÆ HS.
CCCC. LEG. POSSESSORIB.
VICI BERDOMAG. IN HERM.
TVEND. ET ROSA QVOTANNIS
ORNANDVM.

Vbi Adria Tuscorum, pars inscriptionis cuiusdam est, in qua sestertia numero quadringenta data ad rosas & escas ducendas cuidam Ottitio Scroniano omnibus annis. Est etiam monumentum, de quo alibi, P. Corneliæ Anniæ, quæ ne in desolata orbitate superuiueret, viuã se vltro in arcã cum viro defuncto damnauit, vbi scriptum est mandasse illam sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto rosis eam exornari. Hinc mendum corrigere possumus in appendicibus Virgilio adscriptis, vbi elegãti admodum in Coppam Elegia, postquam suasum est aureo redimiculo caput nectere, & indulgere genio: quippe vbi omnia comparata essent ad voluptatem, D

— Tum croceo violæ de flore corollæ *Sertaque purpurea lutea mixta rosa.*

subiungitur demum:

Quid cineri ingrato seruas beneolentia serta?
Anne coronato vis lapide ista tegi?

Hic tegi mendose legitur, quia legendum, *Coronato vis lapide ista legi?* Interrogat enim Poeta, an seuerus is, & priscorum in morem superciliosus, velit ideo rosas spargere, vt in eius defuncti memoriis legatur testamento cautum, vt quotannis rosæ ad monumentum ei deferantur? Hæc fateor κατὰ πάρεργον, non tamen bonis ingeniis inutilia. Nunc ad hieroglyphica redeundum.

A BONVM DE MALO DELIGERE. VEL,

BONVM MALO CIRCVMSEPTVM. CAP. II.

ILLVD etiam memoratu dignum, quod rosæ simulacrum, bonum significat, quod vndiq; circumseptũ sit malis, ac perinde voluptates nostras amaritudinis & asperitatis plenas. Nam, vt Ambros. in Hexamero philosophatur, rosam spina sepsit, tanquam humanæ vitæ speculũ ostentaret, quæ quod esse potuit suauitatis, finitimis curarũ stimulis sæpe compunctum, amarescere videatur. vallata enim est elegantia vitæ nostræ, & quibusdam solicitudinib. obsepta, vt tristitia semper adiuncta sit hilaritati: quare non illepide Catullus Venerem, quæ iucunditatis hilaritatisq; author præcipuus habetur, spinosas ait in pectore curas serere. Quod autẽ rosa & rubet & pungit, affectus amatorij signum esse Placiades affirmat, vtpote qui sine verecundiæ rubore, & facinorosi criminis exulceratione esse non possit. Rosam primitus spinis caruisse Basilius tradit, postea vero pulchritudini floris abditos esse aculeos, vt quod ex voluptate oblectamentum perceperimus, propinquo inde dolore exulcerati, qui ex B delicti recordatione emergit, statim amittamus. Cuius rei monumentum spinas tribulosq; tellus ipsa nobis passim ostentat. *Rosa cur rubet & pungit.*

DE VEPRIBVS.

SCELERA. CAP. III.

ATQVE adeo Vepres omne genus hieroglyphicè ad delicta nostra referuntur, eaque de causa CHRISTI caput spinis coronatum, vt indicium hoc esset nostrorum scelerum, quæ supra caput suum expianda suscepit, Spinas terra germinat Adamo: quia propter eius præuaricationem peccata pallularunt. Apud Salomonem *Spinæ nascuntur in manu temulenti*, actiones eius sceleribus & perperam quibusque factis plenas esse commonstrantem. Esaiæ cantico legitur, cap. 5. *Expectatum, vti* C *vinea vuas daret, eamq; spinas protulisse*: ait Eucherius loco hoc, hieroglyphicum sunt iniquitatis, vt vua iustitiæ. Sane ager, vt Hesychius in Diuinis literis pro diuina accipitur institutione, quam Prophetæ, IESVS, & Apostoli tradidere, cuius vitis Christus agricola Pater, in quo absconditur thesaurus, id est, salutaris prædicatio. Semen, verba doctrinæ. Poma, bonorum operum prouentus. Spinæ, scelera, prauæq; consuetudines atque pestilentes. *Genes. 3.* *Prov. 26.* *Spinæ quid in Diuinis.*

ODIVM. CAP. IV.

NAM & SIN apud Hebræos, apud nos rubus est, cuius id est hieroglyphicum, vt odium significet, vt octauis apud Hieronymum Hebræorum castris habetur.

ASPERITAS. CAP. V.

VSQVE ADEO vero rubus in asperitatis significationem abijt, vt homines ingenio moroso & difficillimo præditos, qui præ suo viuendi instituto omnes aliorum mores impendio fastidirent, per D Rubum siccam indicarent: eam enim ita affectam frangas potius, quam minimum flectas. Deniq; rhamnus, vrtica, carduus, sentes, paliurus, & herbæ reliquæ aculeis armatæ, in sacris literis significant homines immites, dolosos, insolentes, & omnino improbos, quos nemo ex probis & mansuetis attrectare potest, contingere vel castigare, sine doloris compunctione, diceret Eucherius. *Rubi hieroglyphica.*

PERTVRBATIONES ANXIETATESQVE. CAP. VI.

SVNT præterea omnia hæc perturbationum, quæ menti nostræ accidunt, hieroglyphica. Rubus, vt sentit Hesychius Hierosolymitanus presbyter, afflictatio ea est, quam nostri Tentationem vocãt, asperum quippe virgultum, & quod difficulter manibus attrectare possis. Hinc vero curæ, oppressio-

 nes,

difficiles vis aridus, *Vita spinosa.* nes, aduersi casus omnes intelliguntur, quibus corda nostra vellicantur, lacerantur, & ærumnosa fiunt: A
de quibus Paulus 2. ad Timoth. *Omnes qui volunt pie viuere, Christo Iesu dediti, persecutionem patiuntur.* Ita
apud Græcos dicterium, βίος ἀκανθώδης, pro vita incommoda atq; perdifficili.

DIVITIARVM CVRÆ. Cap. VII.

Vt Matt. 13. Marc 4. Luc 8. Ceciderunt in spinas. Per spinas diuitiæ.

HIEROGLYPHICE passim loquitur Euangelium, vt ad hanc sententiam semen ait inter spinas cecidisse, vnde anxiæ diuitiarum curæ significantur. Sed durum fortasse videatur, diuitias per Spinarum vocabulum intelligi, nisi Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui eo vsus est hieroglyphico, dictum ipse suum explicuisset. Quis enim mihi crederet, ait summus Pontifex Gregorius, si spinas diuitias interpretari voluissem, maxime cum illæ pungant, istæ delectent, & tamen spinæ sunt: quia cogitationum suarum punctione mentem lacerant: & cum vsque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant: & quæ plurima in hanc sententiam disputat. Expectet vero aliquis, vt huc citem locum ex 32. Psalmo: *Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Sed loco satis fuerit Lectorem admonuisse, in Hebræo codice nullam esse hic de spina mentionem, sed de aristarum spiculis, B quæ per æstatem torrefactæ facile cõfringuntur. Hebraicæ prorsus literæ sensus est, vt paulo altius repetam, *conuersum esse Humorem*, quod alij pinguedinem reddidêre, *in eam iam ariditatem quæ spicis accidit eo præsertim tempore, quo aristæ triturantur.* Nam tritura cum magno plurimum calore venit, vt Maro diceret. Dicendum igitur, *Humor omnis meus ita exaruit, vt aristæ* (nam hæ ab ariditate nomen habent) *eo æstatis tempore quo tritura feruescit.* Et hoc sibi vult illud, *Dum configitur spina.* Nisi forte spina in linguis aliquot alijs spicæ etiam significatum habet.

Georg. li. 2.

GRATIA. Cap. VIII.

Rosa sine spinis hieroglyphica.

VT vero diu per senticeta tot peregrinati, postliminio tandem ad rosam redeamus, ea sine spinis considerata, tum venustatis, tum amoris, in primis autem gratiæ eius signum est, qua quis præditus omnium in se amorem contrahat, omnium sibi animos conciliet. Inde factum est, vt purpureum rosæ colorem Veneris sanguinem esse Poëtæ dixerint, qui quidem ex icto eius pede defluxerit, & rosam, quæ prius vbique alba erat, aspergine sua continxerit: C

Illa quidem studiosa suum defendere Adonin,
Gradiuus stricto quem petit ense ferox,
Affixit duris vestigia cæca rosetis,
Albaq; diuino picta cruore rosa est.

Et Europa, Theocritus: *Dum regiæ puellæ alios aliæ flores legunt, ipsa Regis filia purpuream manu rosam legerat, qualis Venus inter Gratias excellens.* Inde rosas loqui, prouerbium, de re gratissima iucundissimaque. Et Persianum illud, dum nutricula gratiam omnium alumnulo comprecatur, Deos votis onerando ait: *Quicquid calcauerit hic rosa fiat.* Sed quod alij fabulose dicunt, Philosophi illi veteres, qui rerum omnium originem altius perscrutati sunt, odorem coloremque illum à Veneris ipsius stella proficisci autumant. Hinc Maro Venerem roseo semper ore loqui dicit. Quod deniq; ad afflatum pertinet, nemo luculentius expressit, quam idem explicuerit; eius enim id de Rosa opusculum, de cuius authore dubitatum diximus, Charisius agnoscit. Ait vero Poëta:

Ænei. li. 4.

Vidi Pæstano gaudere rosaria cultu,
Exoriente nouo roscida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres, raperetne rosis tunc aura ruborem,
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros vnus, color vnus, & vnum mane, duorum D
Sideris & floris est domina vna Venus.
Forsan & vnus odor: sed celsior ille per auras
Difflatur, spirat proximus iste magis.
Communis Paphiæ Dea sideris & Dea floris,
Præcipit vnius muricis esse habitum.

Magis Indicis Rosa in quanto pretio fuerit.

Quo vero Gratiæ significatum inesse rosis apertius intelligamus, Indorum etiam monumenta conquiremus: siquidem eorum Magi rosam tanti fecerunt, vt ad conciliandos magnorum principum animos, non alia re quapiam libentius quam rosis vterentur. Libet vero ex eorum dictatis vnum hoc, quod ad argumentum facit, recitare. Aiunt illi, si Princeps quispiam sacer profanusve sit adeundus, quem

A quem tibi conciliatum velis, vt & te amet, & votis tuis faueat atque benigne reſpondeat, obſeruandum eſſe cœli ſitum, cum Sol vel in Ariete vel in Leone gradu eo aſcendente fertur, quem Luna læto feliciq; aliquo aſpectu intueatur. Hic tu phialam roſaceo nitidiſſimo plenam in manum dexteram ſumens, facie aduerſus Solem conuerſa, ſummis pedibus inſiſtens, & phialam prætendens in hæc verba duodecies repetitione facta, voce clara orationem habeas. Saluere te iubeat Deus, ô Planeta tuo potens lumine, ac omnigenæ fœlicitatis fœcundiſſime, qui tam formoſus, tamque omnibus exoptatus, tam beneficus oriris radiorum difflatione micantiſſimus. Tu Sol ille es, qui luce, ſpiritu & vigore tuo mundum vniuerſum regis: tu cœli lampas tu rerum omnium lumen, tu eorum quæ vbiq; gignuntur author: tu per vim, quam tibi Deus Opt. Max. infundit, tibi omnia deuincis: tu quatuor mundi cardines continuo infatigabilique curſu peruestigas: tu lumen & pulchritudinem ex ipſa diuinitatis facie mutuaris: tu viam luminoſam, & perpetuæ vſum lucis nullo interpoſito velamento Lunæ liberaliter elargiris: tu reliquos ſtellarum globos luminis tui lampadibus accendis. Quæ ſi ita habent, exoratum te velim, vt amicitiam, beneuolentiam, amplexum, & affectum erga me omnium beneuo- *Oratio Magorũ ad Solem, plane magica & impia.*

B lentiæ in hoc oleo mihi concedas, ita vt me omnes appetant, & amicitiam meam vltro concupiſcant, ac perinde maximos minoresq; Pontifices, Reges, Principes, reliquoſque potentiores, Senatum, populum infimumq; gregem, mihi amore atque charitate conciliem. Hic quo illi appellarentur nomine profitebantur, rogabantque inſuper & adiurabant, obſecrationibuſque adigebant per eius poteſtatem, vt amicitia hæc & amor & pietas ita in horum cordibus & linguis & operibus inſideret, vt magno ſe affici gaudio experirentur, quotieſcumq; hominem eiuſmodi intueri atq; alloqui facultas eſſet. Proinde Sol virtute & poteſtate ſua, vt mores etiam congruerent, hominiſque præſentiam illi omnes admirarentur, honorarent, & eſſe quantumuis pretij exiſtimarent, efficeret. Ad hæc quædam geniorum nomina intermiſcebant, quorum interuentu eadem fieri ſupplicabant, præcipueque nomen illud quod amores & amicitias viuificat, & amantum corda in vnum conflat, inſolubilique copula coniungit. Ea vero tum quia videbantur abſurda (ſunt enim, vt Lucianus ait, βαρβαρικὰ πάνυ καὶ ἄσημα ὀνόματα καὶ πολυσύλλαβα) tum quia ex Chriſtianæ pietatis inſtituto profana iam habentur, de induſtria prætermiſi. Id rite cum exegiſſent, oleum ſumma veneratione ſuſceptum obſeruabant, quo

C faciem obungerent, quotieſcumque Principem aliquem adituri eſſent. Quo minime ridiculum videatur, Vlyſſi in Phœniciam appulſo, fracta quippe naui, mari eiecto, & omnium egeno, Deam Palladа oleum attuliſſe, quo ille perunctus, omni abiecto ſquallore, quem ex maris ſalſugine inediaque per quatriduum tollerata contraxerat, κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων, dignior & venerabilior effectus eſt. Roſaceum vero Homero fuiſſe cognitũ ex eo conijcimus argumento, quod ῥοδόεντι ἐλαίῳ Venus Hectoris cadauer obunxerat, quod à canum iniuria, quibus id Achilles obiecerat, inoffenſum præſtitit. Tantam ineſſe Roſæ vim, Homerus perſuaſum habuit. An nos autem oleum aliud à Venere quam ex roſa ſua comparatum exiſtimemus? aut alia quapiam ope vſam crediderimus, quam ea ipſa vi, quam roſis ipſamet infundit, cum in Carthaginis templo *Oleo roſaceo, καὶ εὐῶδες ἔλαιον, & odoriferum oleum. Odyſſ lib. 2. verſ. 339.*

Reſtitit Æneas, claraq; in luce refulſit, *Æneid. li. 1.*
Os humeroſq; Deo ſimilis: namq; ipſa decoram
Cæſariem nato genitrix, lumenq; iuuentæ
Purpureum, & lætos oculis afflarat honores.

D Sed quoniam roſa ſuper ſatis ſuperque iam prouecti ſumus, præteribo Ælij Veri Imperatoris lectulum, minutulumq; reticulum folijs roſæ repletum, quem ſibi ſubſterni iubebat, in quo Perſicis odoribus perunctus recubare conſueuerat, maiorem inde ſibi gratiam adepturus. Diſſimulaboq; fabulas Apuleianas, in quibus Lucius ipſe prius in Aſinum ex homine conuerſus, roſis toto terrarum orbe perquiſitis, tam multa pertulit incommoda, donec demum oblata earum copia, quas decerperet, humanæ formæ reſtitutus, priſtino decori & venuſtati eſt redditus. Quod autem pertinet ad odorem, roſa ſordidiſſimum animal Scarabeum, cui res plurimum eſt cum ſtercore, vt alibi diximus, odore enecat ſuo. Ῥόδον autem eam idcirco appellatam Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, quod ingenti odoris redundantia diffluat. Diuinæ literæ, vt Cyprianus ait, glorioſam famam appellare ſolent *Roſæ odor.*

lent

lent odoramenta. Vnde Paulus, *Christi bonus odor sumus.* Et quod vnguentum in Aaronis Pontificis barbam diffluebat, bonæ index est famæ, quam sibi sacerdos quilibet comparare debet. Et pro martyribus hieroglyphicè poni rosas, à rubore sanguinis, ait Eucherius. A

DE LILIO. CAP. IX.

Florũ prærogatiua. VT vero coronam ipsam nostram elegantius contexamus: purpureis aderunt lilia mista rosis. Sciendum autem in primis, vnumquemque florem hieroglyphicum esse spei. Nam si spes, vt Speusippus Platonicus finit, est expectatio boni; velut è conuerso, metus, animi concussio in expectatione mali: sique floribus inspectis, vsum inde fructuum sperare solemus, nulli dubium erit quin flos sit futuri boni prænuncius, & frugem paulo post succrescentem polliceatur. Nam & Themistius ait per florem, vbi præuius apparuerit, in frugis inde nos spem surrigi. Sed quamuis sit hæc florum omnium prærogatiua, vt nos bene sperare iubeant, vnus tamen præcipuus, quippe lilium, vno omnium consensu hieroglyphici huius primas obtinet. Hic in antiquorum monumentis cum inscriptione SPEI, lilij potius figuram, quam alterius cuiusquam floris speciem ostentat. Nam in numo Imper. Alexandri Pij Aug. ab altera facie Dea lilium dextera prætendit, cuius inscriptio est, SPES PVBLICA. Eadem inscriptio cum lilio manu Deæ prætento in Imper. Æmiliani numis habetur. Nusquam vero frequentius neque manifestius hæc lilij facies pro spe ponitur, quam in Imper. Claudij. P. T. Aug. numis, quorum vis magna proximis annis in Bellunensi agro effossa est, in quibus Dea ipsa pallam læua sustinet, dextera lilium prætendit, cum inscriptione, SPES PVBLICA. Et in Tib. Claudij numis eodem gestu Dea, palla quippe sublata, lilioq; dextera porrecto, cum literis, SPES AVGVSTA. Eodem statu habituq; in Hadriani numo dea liliũ prætendit cum inscriptione, SPES P.R. Ac ne tædio sit horum multiplicitas & numerus, hieroglyphici huius non ignarus Maro noster, cum spem de Marcello conceptam significare vellet, tacita quadam ad clarissimum illum allusione, eruditius sane quam fronte prima polliceatur, hæc scripsit: B

Numi Imp. Alex. Pij, Imp. Æmiliani, Impe. Claud. August. Hadriani August.

Æneid. li. 6.

Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet auos, nec Romula quondam
Vllo se tantum tellus iactabit alumno; C

Ibidem. & quæ sequuntur vsque ad versum illum:

—— Si qua fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris: manibus date lilia plenis.

Lilia poscit Anchises, quibus donis nepotis animam cumulet, vt inde præreptam iri spem publicam populi Romani, prout ex superioribus numis ostensum, indicaret. Hinc Flaccus cum spes nostras sæpe fallere animaduertisset, indolisq; bona de manibus sæpe rapi conspexisset, postquam viuax apium dixit, breue mox lilium subiecit.

CHRISTVS, ANGELI. CAP. X.

IN Diuinis literis lilium, præcipuè album, nunc Christi, nunc Angelorum hieroglyphicum est, à candore quippe iustitiæ, ad quod spectasse volunt Salomonem, cum dixit: *Flos campi, & lilium conuallium.* Hilarius in Matthæo, præcipuum Angelorum hieroglyphicum ponit lilia, de quibus dictum Euangelio, *Non laborant, neque nent,* quibus scilicet extra humanæ scientiæ eruditionem, suique operis mercedem, à Deo gloriæ candor indultus atque indutus est, ne quid ex principio, labore & arte existimarentur habuisse. Ea autem est istius germinis natura, vt cœlestibus Angelorum substantijs aptissimè comparetur: hoc enim efflorescens, cum à stirpe detentæ humi radicis auellitur, naturæ suæ virtutem, licet aruisse videatur, occultat, & redeunte tempore rursum lilij sui honore vestitur. Ex se igitur reflorescit, sibique redditur: quod sit, quod vigeat, nec radici nec terræ debet, cum ille qui se suggerit succus ex se dimanet & suffundatur, atque ita annuæ huius viriditatis exemplo, virtutem cœlestis substantiæ æmulatur, cum tamen ex eo tantum quod intra se diuinitus acceptum habet D

Cantic. c. 2.

Hinc lex Salica hieroglyphicè.

Lilij natura.

A habet, alatur in florem. Ideo ergo lilia non laborant neq; nent, quia virtutes Angelorum ex ea, quam adeptæ sunt originis suæ sorte, vt sint semper, accipiunt. Generatim vero florem Eucherius hieroglyphicum esse dicit eorum operum, quæ bene riteque fuerint inchoata: & Canticorum cantico ea de causa Sponsum dicere, *Fulcite me floribus.* *Cant. ca. 2.*

PVLCHRITVDO. Cap. XI.

Est & pulchritudinis signum lilium, siue formam, siue colores eius contemplêre, Susasque mollem delicatamque Persarum vrbem, vbi Regum erant hyberna, ob mitissimam cœli plagam & amœnitates alias, inde cognominatam tradunt, quod Susa Persarum lingua lilium sit. Volentes itaque loci pulchritudinem signare, nomen à lilio fecerunt, quamuis Stephanus à multitudine potius liliorum, quæ passim illic & feracissimè proueniunt, cognomētum vrbi inditum inscripserit. Vtcumque vero, velut à lilijs Susæ, non immerito inter Italicas vrbes à flore Florentia nuncupata, vtpote quæ, Domine mi præstantissime, patria hæc tua, quam tam libenter incolimus, tam forma quam situ, & incomparabili rerum omnium amœnitate, totius sit Italiæ flos: vt inuide mihi facere videantur, qui Fluentiam antiquum vrbis nomen sibi somniant. *Florentia à flore dicta.* B *Vo Politianus, epis. li. 1. epistol. 2.*

PVDICITIA. Cap. XII.

Pvdicitiæ, virginitatisq; florem esse lilium, Hieronymus aduersus Iouinianum interpretatur, dum Canticorum cantico Spōsa illa cœlestis *fratruelem suum inter lilia pasci* canit, hoc est, inter cādidissimos virginū choros. Illa enim tota speciosa, nulla notabatur macula, neq; etiam ruga, vt Apostolus addidit. Et quod à Libano accersitur λευκασμὸς, id est, cādor interpretatur. Sane Nymphis qui sacra faciebant, etiam Gentium Sacerdotes, lilia præsertim candida offerre soliti erant. Ita apud Propertium Terpeia: *Cant. ca. 6. & Cāt. c. 4. Gamelij ascensuntur in lilys.*

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciam læderet hasta Taci.

Sciendum tamen in vniuersum flores λείρια dici ab Apollonio, vt Argonauticōn primo:

C

Ὡς δ᾽ ὅτε λείρια καλὰ περιβρομέουσι μέλισσαι.
Pulchra fremunt vt Apes pascentes lilia circum.

Quamuis propriè flos est qui lirium appellatur, quem Theophrastus libro de plantis, narcissum esse dicit, alij autem lilium. Et licet & pulchra & delicata lilia sint, ea tamen inuisa Veneri ait Nicander in Alexipharmacis, quod olim de candore cum Dea certare voluerint, eamq; indignatam lilia in asinini pudendi formam transmutasse, adeo nihil tam ridiculum, tam ineptum, quod sibi Græci non permittant. *Lilia inuisa Veneri.*

IVNO. Cap. XIII.

Verum odium hoc in lilium, inde potius processisse videri potest, quod flos Iunonius lilium esse dicitur, vt ex Deæ lacte progenitum, cum subiecto clam Herculi vbera admouisset, doloq; statim cognito se retraxisset: guttas vero lactis aiunt aliquot in terram decidisse, ex quibus mox lilia pullularint. Meritoque flos Regius etiam appellatur, non à Iunone Regina tantum denominatione sumpta, sed à Regia qua præstant celsitudine, quod tanta proceritate super flores alios attollitur, vt ad tria interdum cubita surrigatur. *Regina florum hodie & flos regum, nimirum Francorum.* D

DE CARDVI SCOLYMO. Cap. XIV.

Et quoniam hodierna dictio per flores volutatur, bonaque eorum pars, boni parum admodum pollicetur, vt conditionem quisq; perpendat suam, de cardui Scolymo, deque Fremio quædam minime dissimulanda.

IMBECILLITAS HVMANA. CAP. XV.

IMBECILLITATEM humanæ vitæ Sacerdotes Ægyptij nullo significantiore ostendebant hieroglyphico quam cardui flore figurato, quem Græci Σκόλυμον vocant. Vnicaulis enim carduus simulac scolymo in calicem apparuerit, florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem, & abeuntem cum aura: perinde ac spes nostræ plurimum euanescunt, & minima quaque de causa homines plerumque exanimantur.

MORBI. CAP. XVI.

SI vero morbos, quibus plurimum tentatur affligiturque humanum genus, significare voluissent, Fremi fecissent flores: vel quia rerum natura flores odoresque de die in diem gignit, magna hominum admonitione, quæ spectatissimè florent, euestigio marcescere, & vt apud Esaiam est: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius flos agri*: siue vt Cyprian. reddit, *omnis eius claritas, vt flos fœni*: simulac enim fœnum aruit, decidit & flos: id quod fatidicus etiã Rex lamentatur, cum ossa sicut fœnum aruisse clamat. Vel quia tradũt Magi, colligi Anemonas (sic enim Græci vocant) tertianis & quaternis remedio, postea alligari florem panno roseo, & in vmbra asseruari, ita cum opus sit adalligari. Florem hæc habet aut phœniceum, aut purpureum, aut lacteum, qui se nunquam aperit, nisi vento spirante, vnde & nomen accepit, ἀπὸ τοῦ ἀνέμου scilicet. Quamuis non sum nescius, eruditos esse authores, qui hoc nomine flores omnes intelligant in huiusmodi significatum, quod floribus omnibus cõtingat, spirante vento aperiri. Ad eorum vero quæ pulchra, grata, & amabilia putamus, imbecillitatem indicandam, Catullus affectus aliquot accidere ait, velut prati vltimi flos prætereunte postquam tactus aratro. Quam sententiam dixisse semel non sat habuit, quare alibi eamdem repetit:

Esaie 40. Vere fœnũ est populus.

Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori, nulli contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber,
Multi illum pueri, multæ optavere puellæ.
Idem cum tenui captus defloruit vngui,
Nulli illum pueri, nullæ optauêre puellæ.

Quem Maro imitatus ait:

Purpureus veluti cum flos succisus aratro Languescit moriens.

Æneid. li. 9.

Herba hieroglyphicũ.

Neque forte importune dixerim, loco hoc herbam in Diuinis literis, vt apud Eucherium, hieroglyphicum esse iucunditatis, nonnunquam indicare quædam animæ proficientis rudimenta, quæ mox florem, hoc est, spem, inde semen hoc est, fructum datura sit. Ad superiorem vero sententiam Hilarius in Matthæum, sub hieroglyphico fœni nomine gentes à Deo sæpe nuncupatas ait: *Germen*, inquit hic, *illud est quod virtutis suæ flore dilapso, ad calorem Solis arescit. Igitur requies nulla gentibus: neque mortis, vt volunt compendio quies dabitur, sed ipsis corporibus etiam æternitas destinabitur. vt ignis æterni in ipsis sit æterna materies, & in vniuersis sempiternis exerceatur vltio sempiterna.* Et hoc illud est quod Paulus ait: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.*

DE AMARANTHO. CAP. XVII.

DE humanæ vitæ imbecillitate, bonisque caducis & ante diem ereptis, hæc per florum imagines Ægyptij afferre consueuerunt.

INOFFENSA VALETVDO. CAP. XVIII.

CONTRA vero si quem inoffensa valetudine vixisse corporis ad extremum vsque dignitate viribusque seruatis, hieroglyphicè ostendere voluissent, amaranthi corollam capiti eius imponere mos

A mos erat. Est autem amaranthus spica purpurea verius quam flos aliquis, asseruaturque decerpta, ac postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit: summaque eius hæc natura nomen inuenit ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι id est, propterea quod minime marcescat, Amaranthus sit appellatus. Hinc Thessali ad tumulum Achillis libamina & expiationes quotannis oraculi Dodonæi admonitione ferre iussi, cum omnia quæ sacrificio ritè operando necessaria essent, ex solo patrio asportare consueuissent, duos quippe Tauros, album vnum, nigrum alterum, vtrumq; vero mãsuetũ: syluam ex monte Pelio cæsam, ignem ex Thessalia, molamque & aquã ex Sperchio haustam. Coronas insuper amaranthinas primi omnium excogitauerunt, easq; ad sacrum eiusmodi ferri sanxerunt, vt si forte venti nauem repulissent, aut alia quapiam de causa mora iniecta esset, coronæ tamen neq; flaccidæ, neq; deformes suspenderentur. *Hæc à Plinio li. 21. c. 8. Idem in Mutheolus in Dioſco. li. 4. cap. 52.*

DE FERVLA.

B

CASTIGATIO INGENVA. Cap. XIX.

QVAM Baccho sacram, & inde ναρθηκοφόρους ministros eius multi tradidere. Sed quod ea de causa Baccho dedicetur, quia Asini ea vescantur auidius, quam animalibus reliquis, vt tradit Plinius, præsentaneum sit venenum, leue commentum forsan videatur, quamuis non ignoremus animal id gratissimam fuisse Libero patri victimam. Id vero magis arridet quod à Plutarcho accepimus libro de instituendis mulieribus: hic enim & ferulam & obliuionẽ Baccho dedicatas ait: Ferulam quidem, propterea quod virga ea admonitionem significat, qua pueros castigare soliti sunt veteres, vt se quoque subduxisse manum ferulæ profitetur Iuuenalis: itaque innuere voluerint, quæ per ebrietatem admissa tantum sunt, puerili indigeant castigatione. Obliuionem addidere, puto, per lyncis eiusdem Bacchi simulacrum, quæ pascendo si casu aliquo auertat oculos, propositi cibi obliuiscatur, vt aiunt, & alium quærat. Aiebant vero eorum recordari non oportere, quæ inter vina dicta factave essent: notum enim illud est, μισῶ μνήμονα συμπότην. Quod si quid est cuius meminisse debeat ebrius, ea dubio procul omnia, vt Pythagoræ sententia est, non tantum reminisci, sed identidem etiam animo repetere debet, quæ in ebrietate ridicula aut perniciosa dixerit fecéritve: id enim vnum esse euitandæ ebrietatis remedium. Nam & Anacharsis ita nos docuit ebrietatem cauere, si quæ ebrij faciant, inspexerimus. Quod vero Plutarchus admonendis mulieribus ferulam adhibet, aurem nobis vellere videtur, ne distichi illius immemores simus, quod toto terrarum orbe cantatissimum est: *Plin. lib. 22. cap. 1.*

C *Ebrietatis euitãdæ remedium. Odi memorem compotorem. D. Laertius in eius vita.*

Nux, asinus, mulier, simili sunt lege legati:
Hæc tria nil rectè faciunt, si verbera cessent. Sed ioco iam satis.

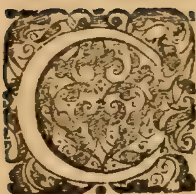
IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LVI.

DE IIS QVÆ PER SPICAM, ET CEREALIA QVÆDAM ARMA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

AD IOANNEM ANTONIVM POLLIONEM, GELOVM PRIMATEM.

VI vero libentius Spicas & Cerealia quædam arma donarim, quam tibi tam præstanti viro, tam frugi, tam probo, tam benigno, tam liberali? qui præsertim spicam habes in gemma domesticæ nobilitatis insigne: addam etiam, qui Siculus es, magnoque ingenij acumine præditus, verum quo non nisi modestè vtaris, atq; sapienter. Ero enim ego semper huius rei testis, qui prudentiam moderationemq; tuam tamdiu expertus sum, cum in eodem conuiuebamus contubernio, ad idem munus tecum à Clemente P.M. delegati, qui nepotes suos adolescentulos nobis commendarat, quos tanta rerum perturbatione vexatos, infelicißimo illo tempore huc & illuc peregrè circumduximus, cum hostica essent omnia, aduersa omnia, omnia suspe- C *cta. Tot illæ erant insidiæ, quæ illi etiam ætatulæ parabantur. Nos tamen per tot rerum omnium difficultates eniximus, vt sospites eos Clementi tandem restituto redderemus, atque ita moribus excultos, quantum in vtroque nostrûm fuit, vt nihil iam ad nobilißimæ indolis institutionem desiderari posset. Neque vero Legationes tuas illas memorabo, Germanicas, Noricas, Pannonicas, Bohemicas, Gallicas, Britannicas, & alia tibi sæpe munera demandata, quibus gerendis talem te præstitisti, vt ob sapientiam & probitatem omnibus esses admirationi. Quod si consiliis tuis faciliores accessissent aures, in tot, quæ mox perpeßi sumus calamitates minimè incidissemus: tot erant ea, quæ desperata ab aliis, tua tu dexteritate restitueras, nisi obstitissent fata, quæ prudentiæ tuæ sese opposuerunt aduersaria, vel, cum te vera loqui, optima sentire, salutaria consulere homines cognoscerent, quod plerumque accidere solet, optima videntes, ad deteriora tamen sponte non declinassent. Sed hæc missa faciamus. Id vnum profiteri numquam desistam, quam iucundum, quam suaue mihi tum fuerit totum id vitæ tempus, quod in ea non nostra tantum, sed Italiæ totius communi calamitate vna conuiximus: quantumque me tibi debere intelligam, qui non minorem mei consolandi, cum desperarem omnia, rationem habueris, quam eorumdem, qui nobis commendati erant principum. Quæ vero vtriq; nostrûm res præter omnium acciderint expectationem,* D *quamque varia fuerit rerum fortuna, longè magis quam vellemus insident memoriæ, neque quidem si obliuisci velimus, vllo modo possumus. Ad dices, Quorsum hæc rerum publicarum commemoratio, si de Spica & Cerealibus futurus est sermo? nempe quod eo me trahit earum rerum recordatio, quæ toties deambulando, sedendo, obequitando, super iis quæ ad nos & Principes nostros attinebant, fuere sæpius à nobis non modo præuisæ, verum etiam deploratæ. Idcirco neque ad Pollionem scribere, neque cum eo loqui, neque quicquam meditari, quod mihi non suggerat eorum sermonum memoriam, qui tam frequentes, tam neceßarij quotidie intercidebant. At effluxere omnia hæc effluxerint. Vt te igitur audiam, nobis quid nunc agendum, posteaquam studium, fides, industria, conatusque noster omnis iis nihil profuit, quibus omnia prospera, felicia, faustaque cupiebamus, sed euersa*

A *omnia ſunt, fatone dicam, an eorum culpa, qui recta conſulentes aſpernabantur? Velimusne nos aliorũ cauſa in perpetuo eſſe mœrore, an noſtri ſtudij, noſtri officij memores ea meditari, quæ aliquam ærumnarum obliuionem afferre poſsint? Ego nempe poſt rem certa iam deſperatione conclamatam, ad ſtudia me mea retuli, commentationibusq; illis hieroglyphicis, de quibus ſæpe tecum, nunc totus incubui: quas cum per ſua quæque ſegmenta diſponerem, viſæ mihi ſunt polliceri, fore, vt huius induſtriæ meæ aliquis fructus iis, qui politiores has literas affectantur, acquiri poſsit: quare labori nihil quicquam peperci, donec rem omnem digeſsiſſem. Ea vero quoniam in partes diuidenda fuit, quæ ad te pertinere arbitratus ſum, tibi dedicaui. Vtinam eo tu atque alii animo hæc ſuſcipiatis, quo à me ſtudio atque beneuolentia conſcripta ſunt.*

DE SPICA. CAP. I.

ONYX ille tuus, Antoni Pollio, modiolo, qui ſpicas duas continet, inſignis, ab cuius vtraq; parte copiæ cornua arte admodum eleganti inciſa conſpiciuntur, vetuſtatis omnino venerandæ mo- *Inſigne Antonii Pollionis.*
B numentum, ſignum olim aut Ædilium fuiſſe, aut eorum qui rei frumentariæ præerant facile credere poſſumus.

CERES. CAP. II.

VIDERE enim eſt Iuliæ Piæ numum, ab cuius altera facie ſigillum eſt læua conto innixum, dextera ſpicam gerens, calatho ante pedes propoſito, cuius inſcriptio eſt, quarto caſu Cererem. *Iulia Pia numus.*

ANNONA. CAP. III.

EST & T. Cæſaris Veſpaſiani numus, in quo ſimulacrum eſt, quod dextera ſigillum exporrigit, in cuius vna manu libella eſt, in altera cornu copiæ, appoſita naui, & calatho cum ſpicis: inſcriptio, ANNONA. In eiuſdem aliquot aliis eadem omnia ſunt præter cornu copiæ: eius loco caduceum ſpectes: nam & is, vt alibi diximus, in felicitatis ſignificatum accedit: quod pax ipſa, cuius ſymbolum eſt caduceus, rerum omnium copiam & affluentiam inducit. *T. Cæſaris Veſpaſiani numus.*

C

AFRICA. CAP. IV.

SPECTARE vero eſt, Africæ picturam eo libro, quem de Imperio, magiſtratibus, & militiæ ordinibus Theodoſianis temporibus conſcriptum vidimus. Ibi enim, vbi de Proconſule Africæ legitur, vrbesq; & officia & magiſtratus tota ea prouincia diſtributa continentur, mulier quædam inſpicitur, pileo in primis cooperta caput, cærulea palla hinc inde ab vtroq; humero reiecta, eaq; ad humũ vſq; fuſa, interiore vero tunica rubra, imo limbo ad pedis vnius altitudinem albo, cuius ſuperiorem inferioremq; marginem aureæ fibræ duæ circumeunt. Brachia nuda vtrimq; exporriguntur, binas vtraq; manu ſpicas oſtentantia. Sub pedibus naues duæ frumento onuſtæ, adpictæ ſunt literæ ſuperne, PROCOS. AFRICÆ. Apud Horatium ſane de terræ huius feracitate frumentaria legas: *Africæ pictura.*

Quicquid de Libycis verritur areis. *Carm. libr. 1. od. 1.*

deſumptum quidem ex Pindaro, qui πυροφόρον Λιβύαν in Iſthmijs dixit. *Fructiferã & frumentiferam Libyam.*

BRACCATI MILITES. CAP. V.

D IN iiſdem monumentis obſeruaui geſtamen cæruleo colore ſubobſcuro pictum, circulo nigro iuxta marginem circumducto, à ſumma cuius parte ſtella adpicta eſt radiis octo prædita: in medio orbiculus eſt cum vmbilico, vtroq; coloris aurei: ab eo orbiculo vſq; ad circulum, qui iuxta marginem eſt columella ſummiſſa coloris rubri: à lateribus columellæ ſpicæ duæ vtrimq; ſurgunt ſingulæ, quas auiculæ totidem volatu ſuſpenſæ impetunt. Inſigne hoc erat eorum militum, qui BRACCATI IVNIORES appellabantur, militabantq; ſub militum Præſentiali tunc nuncupato, qui titulus eorum erat notę, qui Viri illuſtres vocabantur. Sed vt ad annonam reuertamur, in Hadriani quoq; numis corbis eſt cum ſpicis, & in Antonini, ſpicæ & cornu copiæ cum eadem ANNONÆ inſcriptione. *Hadriani et Antonini Impp. numi*

PROVENTVS. Cap. VI. A

L. Liuinei Reguli numisma. *Ad verbum ab Artem. lib. c. 25.* *Spica in diuinis quid, & stipula.*

QVÆ vero spicæ duæ, dolio vuis pleno in earum medio constituto, spectantur in numo L. Liuinei Reguli, prouentum bonorum, fructuumq; copiam & feracitatem eius viri magistratu vberem ostendit: nam vbi consultum est iis, quæ cibo potuiq; inseruiunt, annona omnis large populo videtur erogata. Vsq; adeo vero spicæ prouentus indicia sunt, & apud Cōiectores reperias eum, qui natas in aure spicas per nocturnam imaginem videre visus fuerat, & delapsa inde grana manibus collegerat, fratris mox demortui hæreditate locupletatum: spicis quippe prouentum, aure fraternitatē ostendentibus: germanas enim inuicem esse aures manifestum est. In Diuinis quoque literis spicæ, hoc est, messis eodem modo prouentum hieroglyphice significat, dicente Domino, *Messis quidem plurima, operarij autem pauci admodum.* (*Matt. ca. 9.*) Humanam enim messem vredini, procellisque obiectam, cupiebat ille in horrea æternitatis suæ transferre. Hesychius Hierosolymitanus pro messe accipit virtutes, quæ ex Diuini verbi semine oriūtur. At stipula pro nullius boni operis fructu ponitur: vnde Propheta lamentatur: *Hei mihi, vt factus sum sicut qui colligit stipulam in messe.* (*Esaie 17.*) Idem paleæ, vt illud, *Paleas autem vret igni.* (*Luc. 3.*)

ÆSTAS, ET FRVGVM Inuentor.

B

Cap. VII.

SANE plerumque inuenias æstatem ipsam per spicarum fasciculum significari. Vnde apud Nasonem: *Stabat nuda æstas, & spicea serta ferebat.* (*Li. 1 Meta.*) Nonnunquam vero messem ipsam, alias & frugum inuentorem.

MESSIS. Cap. VIII.

Iulij mensis symbolum.

SED ENIM Hesiodus in Theogonia, falcem pro messe posuit, vbi dicit, τεύξαι μέγα δρέπανον, subiiciunt interpretes. Drepanon messis tempus. Hinc iuniores spicas duas, manipulos spicarū interdum duos in transuersum adclinatos, pro mense Iulio ponere excogitarunt, quod nimirum eo mense messis omnis triticea demetatur. C

TEMPVS. Cap. IX.

Macrob. li. 1. c. 8. *Eclog. 9.* *Macrob. li. 1. c. 10.*

ET quod pertinet ad falcem, quoniā tempus omnia metit exsecatq; & aufert, ideo falcem Saturno attributam nonnulli volunt. κρόνος enim Saturnus, cui tempora subiiciuntur, quæ voce eadem Græci sola adiecta aspiratione pronunciant, quippe κ in χ versa. In hanc sententiam Maro, *Omnia fert ætas.*

AGRICVLTVRA. Cap. X.

ALII falcem agricolationis totius signum arbitrātur, quod insigne Ianus Saturno dederit à messe & fertilitate, cui posteritas rationem etiam inserendi, & artem faciendi surculos fert acceptas. vnde Saturnum à satu Latini vocitarint.

FRATRES ARVALES. Cap. XI. D

Spicea corona hieroglyphica.

ALIOQVI spicea corona fratres Aruales indicabat, quam primum Acca Laurentia Romulo sacrificanti dedit.

SACERDOTES ARVORVM. Cap. XII.

Institutis, vt aruis fruges ferrent.

SI vero spicea corona, vitta alba alligata esset, sacerdotes aruorum significabāt, quorū illud erat insigne. At Cereris caput spicis redimitum spectauimus, in numis quibusdam, ab altera quorū parte spica magna est nonnūquam sola, nonnunquam cum caduceo & lituo, eo quo retulimus significato.

PAX. Cap. XIII.

QVIN & pacis simulachrum cum spicis figuratur: vnde Tibullus,

A *At nobis pax alma veni, spicamque teneto,*
Profluat & pomis candidus ante sinus.

—— Pax enim candida primum
Duxit araturos sub iuga banda boues.

Item,

Pax aluit vites, & succos condidit vuæ,
Funderet vt nato testa paterna merum.

Pace bidens vomerque vigent: ac tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.

DIANÆ TRICLARIÆ SACRVM. CAP. XIV.

ERAT & spicea corona insigne atque gestamen eorum adolescentum, qui Dianæ Triclariæ sunt immolare soliti apud Patrenses, mollienda numinis indignatione, quam Menalippus atque Camætho templo deæ turpiter violato in ciues contraxere.

DE LOLIO. CAP. XV.

B TRITICEÆ coronæ gestamini vė contrarium est lolium, quod quantum seges ipsa felicitatis affert, tantum hoc infelicitatis, & incommodi: secum enim inuidiam, & quandam animi prauitatem trahit.

PRAVI MORES. CAP. XVI.

MORVM enim corruptorum id omnino indicium est: quare Antisthenes non temere dicere solebat, absurdum esse triticum à lolio non repurgare, qui sentiret ex hoc inuidos à Repub. summouendus, vt Plutarchus interpretatur: tam enim inutiles inuidi sunt ciuitati, quam lolium est tritico; qui vero inuidus est, suam ipse sibi fouet infelicitatem: quandoquidem Horatius ex Phalaridis sententia dicto sumpto,

Idē D. Laert. in Antisthene. Epistola 2. Et in Euangelio, Inimicus superseminauit zizania, id est lolium, inter triticū.

Inuidia Siculi non inuenere tyranni *Maius tormentum*, ait.

Et quod ad corruptos degeneresque mores facit, ita Virgilianus pastor lamentatur,

Grandia sæpe quibus mandauimus hordea sulcis,
Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

C

DE MILIO. CAP. XVII

VIRTVS ideo humano generi vtilis atq; commoda, qua milium egregie pollet, efficit, ne ab hieroglyphicis expelli debeat. Nam si quis hominem, qui declinare sciat infortunia, hoc scripturæ genere ostentare voluerit, apte Serpentem pinxerint milij surculo circumuolutum, anguis ipsius capite deorsum deiecto, cauda superne sita: quandoquidem ex milia panis præsumptus, incolumem sospitemque præstat à veneno, naturæ beneficentia, quæ mortale genus remedio tam parabili, atque omnibus obuio præmunire voluerit contra pestem adeo perniciosam. Idq; tradit Dydimus in iis, quæ de re rustica scripsit.

Hominis prouidi symbolum.

INNVMERA. CAP. XVIII.

D SVNT etiam qui spicam milij hieroglyphice pro millenario numero ponant, ac perinde pro innumeris, quia tale etiam est millenarij significatum. Neque desunt, qui numerum ipsum mille, à milio dictum velint.

Sed potius milium à mille.

DE MODIO. CAP. XIX.

SED vt ad onycem reuertamur, modius in ea incisus est: is quid sibi velit explicemus. Sed quoniam in numis, in picturis in sculpturis, atque aliis antiquorum monumentis spectare est alibi modium, alibi late patentem vrnulam, nonnumquam & cyathum, sæpius vero calathum, & quicquid vel humoris, vel solidorum est corporum capax, in Serapidis capite superpositum (illi enim plurimum vasa

hæc

hæc dedicabantur, quod diuitiarum & omnium prouentuum numen haberetur) necesse erit hæc o- A
mnia colligere, ac (veluti vetustas fecit) in vnum commiscere.

FRVGVM OPVLENTIA. Cap. XX.

Bonorum largitor.
Modij siue Calathi vsus: Ab ipso canistro.
Eclog. 2.
Æne. lib. 1.

SIVE igitur modius, siue calathus siue quid huiusmodi figuretur, frugum id opulentiam indicabit, quas ipse siue Serapis, siue Osiris, siue quocunq; nomine δοτῆρ ἐάων nuncupari placeat, humano generi, satu inuento, & aratione commonstrata, comparasse dicitur: de quo multa alibi, & quo pacto Osiris quoq; in huius inuenti participatum admitteretur, disseruimus. Illud vero constat, cibarias opes & donaria in canistris offerre, & antiquorum fuisse morem, & nunc palam omnibus esse: quin etiam vbi liberalius, opipariusq; aliquid erogatum significare volumus: αὐτῷ κανῷ dicere cōsueuimus Hinc apud Maronem ferunt nymphæ calathis pallentes violas, & alia dona. Alibi Cererem canistris expediunt ministri. Osirim quoque, neque non Cererem, eodem insignitos gestamine Diodorus attestatur, & antiqua pleraq; signa ostendere. Neque vero hic repetenda sunt ea, quæ plurima docuimus eo commentario, quo de Capitis, atque adeo Tricipitij significationibus agitur, vtrum scilicet Serapis B
pro Sole, an pro Ioue, an pro mundi totius machina, vt Nicocreonti Cyprio Regi ipso est oraculo proditum, accipiendus sit, quoniam eo loco hæc omnia sunt explicata.

AQVA. Cap. XXI.

Vrna cur Osiridi dedicata.
A Thalete, vt D. Laer. in eius vita.

SED ENIM vrnam potius Osiridi dedicatam videas, idq; ea de causa factum, quod eum non vini tantum, verum totius humoris dominum intelligebāt, eumq; Oceanum, perinde ac Isidem Thetin. Præferri enim vrnam in sacrificiis, qua Deum colerent, mos erat. Hydriam enim quandā ingentem summo cultu, & attonita pene veneratione prosequebantur, quam obtectam, & casta religione susceptam, in sacram ædem solenni pompa gestabant, quo cum peruenissent, terræ procumbentes manibus ad cœlum sublatis iis gratiam agebant, qui primi diuinę benignitatis munera mortalium vsui communicassent: vtpote qui ex humore oriri omnia persuasum haberent.

CANOPVS. Cap. XXII.

Canopi figura unde.

ALII, qui philosophiam eam eludebant, quorum è numero Ruffinus est, Canopum quendam a- C
pud Ægyptios in hydriæ speciem figurari solitum aiebant, quod inuento callido, cum in certamen contra Persas deuentum esset, victorem ignem euicerit. Persæ enim, vt alibi sæpe ostendimus, ignem numinibus omnibus anteponunt. Is itaq; minutioribus quibusdam foraminib. hydriam, quā contra ignem in periculum adducturus erat, à fundo perterebrauerat, ceraq; diligenter obturauerat, qua super ignem solenni certamine posita, vi caloris soluta ignis extinctus expirauit. Quoniam vero de vrnis locupletius alibi dictum, reliqua nunc vasa persequemur.

NON CESSANDVM IGNAVITER. Cap. XXIII.

Ænigma Pythagoræ.
Faceta historia.

SED id quoque nescio quid Ægyptiacum sapit, quod Pythagoras super modio sedere nos vetat: quippe rationis portionem eam, qua anima ipsa metitur, explorat, atq; examinat omnia, non esse otiosa desidia remittendam, habendamve negligenter: verum omni exercitatione modoq; & regula dirigendam, assidueq; per cogitationis spatia agitandam. Cæterum D. Hieronymus hoc subindicare D
dicit, non debere nos de victu solicitos esse in diem crastinum, prout etiam Dominicis præceptis admonemur: quanquam Cyrillus priorem sequitur sententiam. Plutarchus in Symposiacis symbolum ita exponit, vt ex præsenti mensa semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei hodierno meminerimus. Re siquidem parata non erit vlterius consultandum, vt nudipes ille Phrator hospitem elusit, cum satur recederet, & ex reliquiis capum integrum coctum in manicam coniecisset: interrogante hospite, quid eo facturus esset, in crastinum se asportare, dixit: cui cum subiecisset hospes, *Atqui lex nobis descripta est, ne de crastino cogitemus*: suscepit ille Phrator, *Pareo igitur legi, qui hoc mihi prandio destinato, nihil quicquam ero super crastino solicitus*. Sed vt in re seria facessant ioci, Plutarchus ad eorū morē, quibus mensas inanes tollere magna erat religio, symbolum videtur accommodare. Nam Chœnicem

A pro diurno victu capi, quam Latini Sportulam appellarunt, tum ex eo manifestũ est, quod apud Herodotum legitur, Regibus Spartæ ad cœnam non euntibus, binas farinæ chœnices mitti solitas, tum quod Alexarchus chœnica vocat ἡμερητρόφιδα. Significaret igitur symbolum, nõ debere nos in sportulis vitæ nostræ totius ita spem collocare, vt sede in eis statuta, totum vitæ tempus ignauiter desideamus: sed aliquam ineamus rationem, consiliumque capiamus, vt nobis aliquando viuere possimus, opesque nostræ tandem in nobis ipsis, non in alieno arbitrio sitæ sint. In Diuinis literis Modius hieroglyphicum est dogmatis atq; doctrinæ, quam Iudæi profitebantur, veritatis lumen sub eo recondentes: quam sententiam explicat Hilarius super Matthæo; ideoque proferẽdam esse lucernam IESVS admonet Apostolos, & quæ apud eum copiose. Diarios cibos.

DIALECTICA. CAP. XXIV.

ZENO multipliciter solitus Dialecticorum argutias eludere, sed eo præcipue dicto, quod eam iustis quidem mensuris æquiparauit, quibus tamen non frumentum, sed paleas, fimumq; quis dimetiretur. Ita hieroglyphicum Zeno faciebat, Dialecticam ostensurus paleas modio dimensas. D. Laert. in eius vita.

B

ANIMVS. CAP. XXV.

VAS obturatum plerumque animi significatum habere perhibetur. Vnde Lacenæ mulieres Ollas in Regum suorum iustis pulsitabant per vrbem discurrentes, vt ita ciuitatem orbam Rege, animo carere significarent, quemadmodum ollæ illæ inanes erant. In Diuinis vero literis, vbi Psalmo 72. legitur: *Pene effusi sunt gressus mei*, de rupti aut inuersi vasis similitudine sumptum aiant interpretes. vt enim liquor è vase in terram effusus perditur & euanescit, ita cogitationes suas & animi sententias dicit pene effusas, in vanas scilicet & inanes rerum fabulas euagatas: quod forte de nobis nugas has scribentibus dici possit. In quo tamen illud me consolatur, quod multa omnino in his nugis disciplinę veteris arcanæ, quæ hactenus sepulta iacuere, nemine ante me lapidem hunc mouente, industria nunc primum mea cœpere in lucem proferri, & tibi similibus, quod satis est mihi, & aliis oblectamentum aliquod afferre. In Chaldæorum quoque scriptis animus appellatione Vasis accipitur: vt illud, *Vas tuũ inhabitant bestiæ terræ*: ita videlicet & libido, cupiditatesque aliæ quos affectus communes cum belluis C habemus, & quod infelicius est, tantæ interdum apud nos authoritatis, vt ad brutalem sæpe nos vitam impellant. Hoc illud est, quod Plato ait libr. de Repub. alere nos domi diuersa brutorum genera, quæ Deus ad hominem, vt in Diuinis literis habetur, accersiuit adiumento futura, ea tamen omnia interturbant, omnia subruunt, cum fræni impatientia nullo possunt regimine, nulla castigatione coerceri: id quod tunc accidit, cum nostri vigoris, nostræ immemores ingenuitatis, iis sponte nosmet dedimus in seruitutem. Concitatus enim animus, nisi parere cogatur, imperium sibi arripit, & dominationem exercet. Vas animæ vocat Paulus carnem nostram, quam etiam honorifice tractandam monet Nonnunquam tamen eandem exteriorem vocat hominem. Vas vero capacitatis nomine dicta est, qua ipsam capit animam & continet. Homo vero de communione naturæ, vt Tertullianus diceret, quæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. Apud Hieronymum septimis supra tricesima Hebræorum castra, inuenias nos mortales hieroglyphice pro fictilibus vasis intelligi, in quibus preciosissimum thesaurum reconditum habeamus, quæ cum ita fragilia sint, vt vel minutissime confringi possint, omni studio, cura atq; diligentia cauendum, vt cor nostrum recte muniamus, D sepimentisque validioribus circundemus, vt ad ictus quoslibet firmum integrumque seruetur. Olla, ait Eucherius, cum sit condimentorum, quæ ad humanum victum pertinent, receptaculum, in Diuinis literis pro sobole vel progenie solet accipi: nam veluti ex olla desumitur, quod ad victum facit, cuius beneficio humana vita sustinetur, ita de humano vasculo genitura depromitur, quæ in multas hominum ætates propagatur. Ideo Psalmo 60. legas, *Moab olla spei meæ*: hoc est, Ruth, quæ Moabitis fuit, progenies illa est, quam spe concepi: nam Christi generatio, quantum ad humanitatem, per Ruth ipsam in posteros propagata est. Eodem spectat Apostoli dictum: *In domo magna non sunt tantum vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia, alia quidem in honorem, alia porro in contumeliam.* ... inhonoratus est Iechonias, quasi vas cuius nulla esset vtilitas: quoniam cum in domo Dei ex numero esset familiarum, se turpitudinibus sceleribusque summisit, ideoque ea super homine scripta sunt, *Nunquid vas fictile*,

Vasis hieroglyphica.

Pierii de prece cuto hieroglyphicorũ.

Genes. c. 1.

Sic σῶμα, Plato σῆμα corpus tanquam sepulcrum.

Olla hieroglyphicum in diuinis.

2. Thim. 2.

ctile,

Rom 9. Sustinuit vasa ira.

In lib. Opera & dies.

ctile, curtumque vel attritũ vir iste Iechonias? At bone Deus, quid aliud clamat Oedipus apud Sophoclem? *Ita me turpibus bellum educastis vas repletum sordibus?* Alibi adapertis thesauris vasa indignationis à Deo prolata comperias, hoc est, reiectos animos, in quibus & ira, & praui affectus reliqui concluderentur, de quibus plura apud Theologos. Hesiodi quoq; interpretes dolium vas allegorice pro vitæ animiq; nostri sustentaculo accipitur, eo Agriculturæ loco: A

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι.
De summo satiere cado, & cum cœpit ad imum
Deficere, at medio memor esto parcius vti.

vbi dictum aiunt de pueritia, virilitate, & senectute, quippe pueros & senes iucundiorem vitam agere debere, genioq; liberius indulgere: viros vero, ætatem firmiorem, parce omnia sibi permittere, modumq; voluptatibus omnibus adhibere, vitamq; vndecumq; laboriosam adamare. Vtrum vero Hesiodum hoc sensisse dicamus, an quod Alexander Aphrodisæus interpretatur, de vini parte media meliori, viderint alij: nam ad Alexandri sententiam accedit etiam prouerbium vulgo dictatum, *Seram esse in fundo parsimoniam.* B

PERSVASIBILITAS. Cap. XXVII.

Doliola Plutarchi.

APVD Platonem in Gorgia, legas Socratem ex Itali cuiusdam viri elegantis commẽto, eam animæ partem in qua vigescunt cupiditates, propter persuasionem credulitatemq; lubricam Doliũ appellatum, quod Græci nominis vox πίθος, non à πίω, sed à πείθομαι deduci videatur. At quæsierit fortasse aliquis, quid sibi voluerint dolia duo, quæ olim in sacello quodam Romæ ad cloacam maximam, via quæ ad Carinas ducit, habebantur: quo quidem in loco spuere nefas erat: quod porro sacellum Doliola Plutarchus vocatum ait. Nempe nihil aliud, vt nonnulli tradunt, nisi duo fuisse dolia, alterum in quo Numæ sacra quædam olim reposita fuerint, alterum inane, sed in quo Gallorum Senonum irruptione sacra quædam à Vestalibus virginibus abscondita seruataque fuerint, cum ipsæ metu perculsæ, deserta Vrbe fuga sibi consuluissent. Ibidem aiunt simulacra duo fuisse militari habitu, quæ sedebant, & peila manibus tenebant, quibus titulis suberat, DI PENATES. Significabat vero sessus, firmatam Imperij sedem: peila, hostes summotos, procul arma reliqua, Romani populi virtutem, & munimentum, vt apertius alibi singula pertractauimus. C

LIBIDINES. Cap. XXVII.

Doliũ perforatum. Sic Plautus in Pseudolo dolium pertusum vocat ob infusum.

Danaides.

SED vt ad Platonem redeamus, eam animi partem, quæ libidinibus agitaretur, Italus vir ille pro sapiẽte citatus à Socrate perforatum dolium existimabat, eiusmodi essent dementes, profani, & iudicio damnati viri inexplebili incontinentia præditi, qui propter infidam animi compagem, obliuionemq; fluxam eorum, quæ honesta iustaque percepisset, nihil quicquam infusum continere possent. Ideoque Lucretius hunc secutus ait, lib. 3.

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam,
Cum redeunt, fætusque ferunt, variosque lepores.
Nec tamen explemur vitai fructibus vnquam,
Hoc, vt opinor, id est, æuo florente puellas D
Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

HVMANI AFFECTVS. Cap. XXVIII.

Philosophorum super [illegible] sententia.

Epistola 2. Lib. 1.

PHILOSOPHI, qui sacras literas ad morum tantum rationem trahunt, cum in arcã Noe omnes ferarum species introductas legerent, arbitrati sunt intelligi debere ex huiusmodi historia, in humanum corpus ferinos omnes affectus, cupiditates, & appetentias introductas. Sunt vero ex iis, quæ difficulter exarmari cicurarive, aut mansuescere possint. Quare clamat Horatius, *Regendum animum, qui nisi paret, imperat:* hunc frænis igitur, hunc catenis compescendum. Rerum itaq; opifex terram affluentibus aquis expurgaturus, hoc est, vt Philo ait, animum ab iniquitatibus expurgaturus, Noam in arcam,

A arcam, animi quippe vas, ſeptem ex puris iumentis deferre iubet, viſum ſcilicet, auditum, olfactũ guſtatum, tactum, ſermonem ac concupiſcentiam quos defæcatos habere decet ſapientem, cum multa innumera ab exlegibus & rationis expertibus animæ portionibus erumpant: à quibus maximum aſſiduumq; bellum inſurgit, eo præcipue tempore, quo mortale genus otio deſidiaq; torpeſcit. Quare Perſius, vdum & molle lutum ne obdureſcat, & ad opus fiat inhabile, properandum, & acri fingendũ ſine fine rota monet.

INANIS ANIMVS. Cap. XXIX.

IDEM animum fideliæ comparat, percuſſamq; ſonare vitium ait, maligneq; reſpondere, quæ viridi informata limo non ſatis excocta ſit. Et futile illud & apertile vas animum prorſus inanem oſtendere profitetur, cum dicit, *Effluis amens, contemnere.* Apud noſtros etiam vas corpus eſt: Paulus enim corpus Tabernaculum vocat: nam dubio procul corpus animæ receptaculum eſt.

SERMO. Cap. XXX.

B QVOD vero monuit Pythagoras, σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, Plutarchus ſermonem vrbanum, qui cibus eſt animi, in improbi hominis animum non immittendum eſſe interpretatur. Epictetus quoq; cum ſermonem Ægyptiorum more pro liquore, aut rore pluuio, vel vnda profluente accipiat, in minime ſyncerum vas, ne aceſcat computreſcatve, infundendum vetat. Ad quod nimirum reſpexit Horatius, cum dixit: *Cibũ in matellam ne immittas.* *Epiſt. 2. li. 1.*

Syncerum eſt niſi vas, quodcumque infundis, aceſcit.

OBLITERANDA MALI MEMORIA. Cap. XXXI.

ILLVD etiam ad animi ſignificatum facit, quod vbi ollam à cinere ſuſtuleris, Veſtigium turbandum Pythagoras cenſet: hoc eſt, ſimulatq; deferbuerit atq; reſederit animi tumor, mali præteriti memoriam obliterandam, & iracundiæ veſtigium omne penitus tollendum, vt Plutarchus in Sympoſiacis interpretatur. Eoq; diuinum præceptum facit, *Sol non occidat ſuper iram veſtram.* *Epheſ. 4.*

FERENDA MAIORVM DIFFICVLTAS. Cap. XXXII.

C QVAM vero ollam nuptæ nouæ poſtridie nuptias à matre ſponſi petere iubebantur, quam illa & iurgiis & conuitiis aſperius intortis abnegaret, inſtitutum ferunt apud Leptitanos Libyæ populos, vt ſponſa vel ab ipſo primordio ſocrus difficultatem patienter ferre conſueſceret.

SERVITIA. Cap. XXXIII.

A Miniſterio autem vaſa ſeruitutis indicia ſunt: vnde apud Plautum legas de inſolentiſſimo adoleſcente, qui omnes pro ſolutis ſcopis habebat: *Niſi mihi matulam dederitis, vos habebo pro matula.* Inter enim vaſa viliſſimi vſus lotiaria ſunt. Et tale aliquid apud Lucianum olfacies, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, vbi potentiorum faſtum tangit εἰς ἀμίδα mingentium. Id vtcumque, in Diuinis quoque literis vaſa pro ſeruitiis ponuntur, propterea, quod non niſi in miniſterium aliquod comparatur. Hinc nonnulli quem Pſalmi 60. locum ex Eucherio citauimus, *Moab lebes ſpei meæ*, ſimplicius intelligentes exponũt, *Moabitæ ad ſeruitium meum ſiſtendi ſunt.* Iam illud de Paulo vulgatiſſimum eſt, quem pro vaſe, verum eo pretioſo, Dominus noſter IESVS CHRISTVS ſe profeſſus eſt elegiſſe. Ita plurimum calathus D hieroglyphicum eſt ſeruitutis, ſiue corbes, ſiue cophinus appelletur. Vnde illud de Ioſippo ex Pſalm. 80. citat Eucherius: *Manus eius ad cophinum ſeruierunt.* Nam & geruli dicuntur viri geſtandis oneribus conductitij & Venetiis paſſim foro plurimum cetario, olitorio & boario qui operam hanc præſtant, Ciſtæ autem nuncupatione accerſuntur. Et quoniam cibum alibi referri ad animi paſtum oſtendimus panemque eſſe doctrinæ ſymbolum, duodecim illæ fragmentorũ corbes, quę de profuſa Chriſti liberalitate ſuperfuere, duodecim Apoſtolorum doctrinam, vt idem Eucherius ſentit, indicaſſe videntur, quæ ne perirent accuratiſſime procuratum. *Vaſa ſeruitutis indicia.* *Act. c. 9.* *Pſal. 80.* *Ceſtarolli.*

AMICITIÆ CONFIRMATIO. Cap. XXXIV.

POCVLA vero viciſſim porrecta, inuitationesque ad compotandum, amicitiæ confirmationem eſſe, tam noſtri temporis mos eſt, quam antiquorum omnium inſtitutum. Hinc apud Maronem *Poculũ porrectũ amicitiæ ſymbolum.*

 Dido

Idē Athenæus in princip. li. 5. Iuppiter nimirū Xenius, i. hoſpitalis.

Dido cum Hoſpitali Ioui libaſſet, mox Bitiæ dedit, inde alij proceres ad poculū inuitati. Sed nihil pigeat temporariæ hilaritatis ergo Virgilianum ſuper hoc carmen repetiſſe, Æn. lib. 1. A

Hic Regina grauem gemmis auroque popoſcit,
Impleuitque mero pateram, quam Belus & omnes
A Belo ſoliti: tum facta ſilentia tectis,
Iuppiter (hoſpitibus nam te dare iura loquuntur)
Hunc lætum Tyriisque diem Troiaque profectis
Eſſe velis, noſtrosque huius meminiſſe minores.
Adſis lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno,
Et vos ô cœtum Tyrij celebrate fauentes.
Dixit, & in menſa laticum libauit honorem,
Primaque libato ſummo tenus attigit ore.
Tum Bitiæ dedit increpitans, ille impiger hauſit
Spumantem pateram, & pleno ſe proluit auro.
Poſt alij proceres.

Tantali phiala.

In huiuſmodi ſignificatum trahunt Tantali phialam ex qua Brachmanæ Philoſophi prius bibere ſoliti eſſent, quam ſomno indulgerent, humore per ſe numquam deficiente. Philoſtratus enim amicitiæ confirmandæ cauſa eiuſmodi compotationem apud eos inſtitutam autumat. Moris huius meminit D. Hieronymus in veteris Inſtrumenti liminari pagina, ſed pro phiala fontē ponit, eodem omnino ſignificato, quo ſuper quidam Grammaticorum proceres diutiſſime concertarunt. Mihi vero videtur fontem dixiſſe Hieronymus, ad vim illam vberem & inexhauſtam oſtendendam, cum liquor ille, veluti ex perenni fonte, manare quotidie videretur. De myſtico autem liquoris eius ſignificato in Roris pluuij commentario eſt abunde diſputatum. B

CONCORDIA. Cap. XXXV.

Orbianæ, Iuliæ Paulæ, & Sabinæ Aug. numi.

AD amicitiæ confirmandæ ſignificatum ſigna etiam veterum numorum accedunt, in quibus frequentiſſime pateram exporrigi videas: vt in Orbianæ numis, quorum inſcriptio eſt, CONCORDIA AVGVSTORVM. Sed & ipſa Dea ſella, patera per dexteram porrecta, læua duo copiæ cornua tenet. Hæc eadem ſunt in numo Iuliæ Paulæ Auguſt. cum inſcriptione, CONCORDIA. Sed in Sabinæ Auguſtæ numis, ſigillum id quod ſella ſedet, læua innititur lanceæ, dextera pateram porrigit: inſcriptio, CONCORDIA AVG.

CLEMENTIA. Cap. XXXVI.

HÆC eadem habentur in numo Antonini Auguſti Pij, cuius inſcriptio eſt, CLEMENTIA AVG. C

LIBERALITAS. Cap. XXXVII.

SVNT qui patinam expanſam inter hæc Ægyptiorum commenta liberalitatis indicium eſſe dicant, quod ego nuſquam apud veteres, quod meminerim, obſeruaui: feliciter tamen excogitatum non negarim, habereque cum calatho ſimilitudinem: de quo multa ſuperius, vbi de modio diſſeruimus.

VBERTAS. Cap. XXXVIII.

Sculptura Romæ pulcherrima.

ALII peluim & guttum eodem pene ſignificato, vel etiam vbertatis ſignificatione deſcribunt: quæque defunctorum cippis ſigna huiuſmodi hinc inde paſſim appoſita conſpiciuntur: nimirum indicant iuſta rite atque liberaliter perſoluta, neque eſſe vt manes quidpiam aliud à pietate noſtra deſiderent. Speciem vero hanc antiquam eſſe ex pleriſq; veterū monumentis aſſerimus, ſed ex ea præcipue ſculptura, quæ mihi omnium in hoc genere pulcherrima viſa eſt Romæ in Æſculapij pronao, vbi ſepulcrum eſt, à fronte cuius prima patinam & guttum, & corymbos omnibus fructuum generibus, cum pediculis & foliis ſuis artificioſiſſime laboratis ſuſpenſos videas, à capite vero ſpecioſiſſimum candelabrum duabus lauris hinc inde adſitis, cum baccis & foliis ſuis ſubtili adeo arte factis, vt ad obtutum tremere & crepitum ciere videantur. In Diuinis vero literis multa ſuper calice proponuntur, quæ ſi omnia complecti velim, nullus vmquam erit operi finis: quare pauciſſimis contentus, ſatis habebo locum aliis intento digito commonſtraſſe. Argumentum enim hoc totum pertinet ad Theologos. D

SVPPLI-

A

SVPPLICIVM CAPITALE.
Cap. XXXIX.

FREQVENTISSIMVM est in Diuinis literis poculum aut calicem pro capitali supplicio ponere, quod inter sanctiones suas Athenienses præcipuè susceperunt. Iudicij enim capitalibus vel cicutæ succum, vel venenum aliud sontibus propinabant, vt ex Socrate & alijs manifestum est. Et Psalm. 10. calix pro mortis cruciatu ponitur. Et in Euangelij eodem significato: *Calicem quē ego bibo vosne potestis bibere?* Et: *Pater si fieri potest, summoueatur à me calix iste.* Apertissimè quoque eo versu Psalm. 74. *Quoniam calix in manu Domini vini meri mixtione plenus*: vbi de pœnarum dispensatione sermo est, vt Græci Theologi disputant: Dominus enim vno calice merum propinat, hoc est, amaritudinem suppliciorum. Amariora enim vino tum Catullo, tum alijs dicuntur, quæ meraciora sunt. Altero mistum, hoc est, aquam misericordiæ ad pœnarum temperamentum, quod subsequentia statim verba declarant: *Et effudit ex hoc in hoc,* quamuis qui literam Hebraicam sequi se profitentur, longe aliter rem exposuerint. Illud enim, *Calicem salutaris accipiam*, Euthymius ita interpretatur, vt dicat, *Quoniam tot & tam magna sunt beneficia quæ Dominus in me contulit, vt nullo possim modo parem illi gratiam referre, ita me comparabo, vt si vsu veniat, animam propter amorem eius sim audacter effusurus, quippe quouis martyrij cruciatu emoriturus.* Hinc nulla tormentorum atrocitate territus clamat heros Rotatus meus, quem tu libenter adeo legebas:

Psal. 10.15. 74. &c. & Apoc. ca. 15.

Domino alloquente filios Zebedæi.

Luc. ca. 22.

Psalm. 115.

B

Ne me effuse cruor, neu me terrete minaces
Mucrones, radijque. Mox,
Dum carnis grando, dum sanguinis imber inundat,

Ita precabatur:

—— Cape prima cruoris
Libamenta pater, viuo hoc me flumine ab omni
Labe, & ab incestu mortali perlue, vt inde
Hostia pura tuas feriar mactandus ad aras.

C

Non igitur temere prius in tyrannum dixerat:

Vt libet hos artus lacera, suspende, trucida,
Et meus est hæc passus amor. & huiusmodi alia.

Quamquam salutaris calicem & Chrysostomus, & plerique alij aliter acceperunt, quod breuitatis causa prætereo.

SAPIENTIA. Cap. XL.

QVEM vero tripodem aureum Græci Apollini dedicarunt, eiusq; capiti gestandum superimposuere, sapientiæ hieroglyphicum esse nemo dubitarit, qui norit historiam super eo traditam: extractum quippe tripodem aureum è mari, sapientissimo adiudicatum Apollinis ipsius oraculo: cumq; mortales ad Socratem munus id detulissent, quod ei deberi publico omnium iudicio decretum esset, remisit is tripodem, & Apollini deberi, non cuipiam alteri, respondit.

Tripos aureus Apollinis.

D

DE CORNV COPIÆ. Cap. XLI.

RELIQVA sunt in Onyce tuo Cornua copiæ duo, de quorum significationibus disputare superfluum videtur, propterea quod nihil his vel vniuerso vulgo notius: quia tamen antiquorum numũ commemoratio, quæ plurimum ad hoc negotium facit, non iniucunda futura est, hanc quoque partem nihil grauati tractare aggrediemur.

LIBERALISSIMA BENIGNITAS. Cap. XLII.

ILLVD sane & antiquum, & maximè celebratum est, in liberalissimæ benignitatis & largitionis effusissimæ signum Cornu copiæ figurari, quod tum in fluuiorum, præsertim nauigabilium, tum in aliorum numinum manibus, vbi larga significanda sit opulentia, spectatur. Multa vero passim in

Propter Acheloi fluminis cornu ab Hercule coercitum.

numismatis eiusmodi cornua videas, nunc liberalitatis, nunc felicitatis, nunc concordiæ, nunc pacis, nunc annonæ, nunc hilaritatis, nunc huius vel illius indicia commoditatis & boni, vt quicquid deniq; lætum aut oportunum humano generi sit, inde nobis adferri videatur. In numo enim Antonini Aug. Germ. simulacrum est læua cornu copiæ tenens, dextera vero ventilabrum cereale, cuius inscriptio est, LIBERALITAS AVG. Eadem insignia cum eadem inscriptione habentur etiam in Hadriani numis aliquot. Quem vero L. Septimius Geta Cæsar cusit, sigillum habet cum caduceo in dextera, in læua vero Cornu copiæ, cum inscriptione, FELICITAS TEMPORVM. Duo vero cornua semicirculum facientia vasculis sursum versus erectis. iuxta vero mucronem inuicem colligata, habentur in Antonini Pij numis: inscriptio, FELICITAS. In alio eiusdem Antonini simulacrum est læua Cornu copiæ gestans, dextera vero intenta face arma à pedibus strata incendit ac perdit cum inscriptione, PAX ÆTERNA AVG. Sed enim & clarissimæ fœminæ non dissimili fere argumento numismata meruere, veluti Iulia Paula, cuius numum in patera citauimus, cum inscriptione, CONCORDIÆ. Et Marcia Otacilla Seuera Aug. in numo pateram. & copiæ cornua duo præfert, cum inscriptione, CONCORDIA AVG. Eadem inscriptione in Orbianæ. Aug. numo, de quo paulo ante. Sunt vero cornua hæc non aduersa, vt quæ in superiore Antonini numo pro felicitate posita sunt, sed inuicem cohærentia.

Antonini Aug. L. Septimij & Antonini P. numismata.

HILARITAS. CAP. XLIII.

Faustinæ numus.

CONCORDIAM non immerito sequitur hilaritas, quare venit in mentem mihi numus Faustinæ, in quo sigillum est quod læua Cornu copiæ, dextera thyrsum à solo ad caput vsque frondibus & corollis ornatum tenet: vnde sumpta inscriptionis occasio, quæ huiusmodi est, HILARITAS. In alio quodam surculum palmæ videas à solo supra caput assurgentem, quem medium dextera Dea ipsa comprehendit, læua Cornu copiæ gestat: inscriptio est, HILARITAS. Non temere vero vbi pax æterna, ibi concordia: vbi concordia, ibidem hilaritas: ex his autem oritur felicitas, quam in Vespasiani numo caduceo insignem, & Cornu copiæ ornatam videas: cum inscriptione, FELICITAS PVBLICA. Caduceusq; idem, atq; idem cornu copiæ in Traiani numo est, cum inscriptione, FELICITAS AVG. Horatius quoque hilaritatem & felicitatem huiusmodi eo tempore vniuersæ Italiæ scribit obtigisse, quo tempore rebus ab Agrippa contra Cantabros, à Claudio Nerone contra Armenios optimè gestis, eo loco erat res Romana, vt ex voto omnia succederent; ideoque, vt ille ad Iccium ait;

Epistola 12.

— Aurea fruges Italiæ pleno diffudit copia cornu.

Epist. lib. 1. epist 12.

FORTVNA AMATORIA. CAP. XLIV.

Fortunæ simulacrum.

ERAT olim Ægyræ (ea Achaiæ ciuitas est) Fortunæ idolum cum cornu copiæ, iuxta quam Amor alatus assidebat, indicio, vt Pausanias arbitratur, ea quoque quæ ad amorem pertinent, fortuna magis quam pulchritudine secundari. Quod vero diuitias fortunas appellant, neq; incongruè, neq; nouo inuento factum. Pausanias enim Bubalum ait omniũ primum Fortunæ simulacrum Smyrnæis effinxisse, in cuius capite polũ statuerit, in altera ex manibus τὸ τῆς ἀμαλθείας καλούμενον κέρας, quæ nunc vulgo diuitiarum cornua nuncupamus. De polo Pindarus. qui τύχην φερέπολιν appellauit. Huc facere videntur καταχύσματα illa, de quibus meminit Aristophanes. Pluto, quæ seruorum nouitiorũ cum primum domum ingrederentur, capitibus ante focum profundebantur, dactyli quippe palmarum, numuli, legumina, caricæ nuces, & huiusmodi bellaria à conseruis omnib. impune diripienda, quæ quidẽ in annuæ vbertatis omen fieri consueuerant, vel vt ipsi frugi esse meminissent. Institutum mox idem ex Theopompo didicimus fuisse, boni auspicij causa, in sponsi caput.

Fortunam polum ferentem.

Bellaria quæ profundebantur sponsi, & sponsæ, & serui nouitij primum domum ingressi.

POCVLA. CAP. XLV.

PRÆBVERVNT autem olim cornua poculorum vsum cum nondũ vasa excogitata essent, vt apud Nicandri interpretes legimus: indeq; κεράσαι, quod miscere est, à cornu deductum. Siue quod potatores taurinum quiddam affectant: quippe animos, ferocitatem, & pugnacitatem, neq; dicto neq; facto parcant, sed vt animalia quæ cornibus prædita sunt, ad feriendũ sese paratiores ostendant. Vnde

Cornua pro poculis olim.

A Vnde Horatius dixit, ebrietatem ad prælia vel inermẽ trudere: eaq; de causa Bacchum taurinis cornibus insignitum aiunt. Atq; hoc illud est quod conuiuas coronari mos fuit. Nam coronam à cornu fluxisse in Commentario suo, & quæ plurima ad hanc rem faciunt, ostendimus. Apud Xenophontem tamen de Græcorum reditu plerisq; locis inuenias, eos non nisi corneis poculis acceptos, quod apud Gentes innumeras cornua vasculorum vsum subministrarent: quare Nicandri dictum ad historiam potius, quam ad Philosophiam referendum. *E libello ad Torquatu.*

CLEMENS ANIMVS. Cap. XLVI.

VIDERE vero est Cornua illa copiæ nuncupata, & vasa reliqua, variorum modo fructuum, modo arborum, modo herbarum plena. Quale igitur significatum habet id quod ex vase pullulat, tale aliquid insidere animo intelligendum: quippe si fructiferæ oleæ ramusculos inspicias, clementem animum interpreteris: si Palmam, inuictum & victoriæ compotem: si Laurum, ab humilibus negotijs, caducisq; rebus alienum, cœlestiaq; & permansura semper attentantem.

B ARTES DISCIPLINÆQVE INANES. Cap. XLVII.

PARI modo vasa sterilibus, arboribus, & inutilibus fructibus oppleta, hieroglyphicè inanes artes, vanasq; disciplinas ostendunt. Per steriles enim & inutiles fructus in Diuinis literis artes illæ intelliguntur, interprete Philone, quæ contra veritatem iustitiamq; comparantur. In quibus medicinam in primis enumerat, vbi non ad sanitatem, sed ad lucrum comparata sit. Cui mox oratoriam adiungit, aduocatoriam scilicet illam & mercenariam, non ad iustitiam, sed ad decipiendos fallacibus suasiunculis auditores intentam. Iis dialecticam illam comitem adhibet, quæ nihil ad mores, hoc est, ad veros animi fructus facit: vtpote quæ nugarum tantum argutijs & subtilitatibus gallinaceum lac ex illo suo copiæ cornu propinare se polliceatur, cum tamen sit rerum omnium inanis, ollasque tantum, vt Plutarchus de ijsdem ipsis ait, ostentet. Inuehitur & Origenes in hos ipsos, vbi eos piscibus squama pinnisq; carentibus similes esse dicit, hæsitareq; semper in luto, nec ad aquarum superficiem, aërisq; participatum vmquam attolli esseq; hoc genus illud piscium profanum, quod à sacris omnino pellitur. *Steriles fructus in Diuinis.* *In libello de Agricultura.*

C VERA FOECVNDITAS. Cap. XLVIII.

CORNV vero copiæ verum illud est, quod ab animo, qui veram profiteatur agriculturam, impletur. Ea vero est quæ ab agro suo insipientiæ, intemperantiæ, iniquitatis ac fortitudinis arbores exciderit, & à radice penitus extirparit: voluptatis insuper, cupiditatis, iræ, furoris, & venenorum aliorum plantas ad cœlum vsque porrectas ita eradicarit, vt neque vestigium earum vllum relinquatur, ac quicquam aliud, quod occulta tacitaque propagine proerepens aliquando subpullulare contendat. Cuiusmodi vero sint arbores quæ prauos indicent affectus, ostendit Horatius, cum de spinis pluribus exemptam vnam, nihil aut parum iuuare disserit. Atq; alibi, *Vera agricultura quæ.*

Certemus (inquit) *spinas animone ego fortius an tu*
Euellas agro, & melior sit Horatius, an res. *Epist. lib. 1. ep. 14.*

His inquam euulsis, earum mox loco subpullulent panganturve plantæ, quarum fructibus repletum cornu offeramus Deo, vt illud: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni*, quem Deus numinis sui rore fœcundarit, & ad optimam frugem iusserit peruenire de nobis dici mereamur. *Genes. 27.*

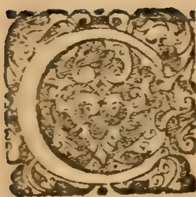
IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIB. LVII. A

DE IIS QVÆ PER PAPYRVM, FABAM, CICEREM, ARVNDINEM, SINAPIM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAXIME REVERENDVM PATREM LVDOVICVM BECCADELLVM, ARchiepiscopum Ragusinum. B

Vm ea plurimum de causa, honoratissime Pater, Venetiis, omni Bellunensium hortorum meorum amœnitate posthabita, substiterim, quod & tua, & aliquot aliorum præstantium amicorum iucundissima consuetudine frui posse mihi pollicebar, accidit (vt quod ætas iam plusquam septuagenaria sponte afferre solet) modo pedum, modo stomachi imbecillitate laborare cœperim: vnde coactus sum me domi, tamquam intra caueam continere, non ita tamen vt non omnis mea cogitatio ad vos tenderet, & qua ratione congressu vestro frui possem, assiduè cogitarem. Habebam autem ante oculos labores meos in Ægyptiacæ disciplinæ non iniucundam forsitan interpretationem, quam inter amicos impertiebar, meæ erga illos obseruantiæ futurum internuncium. Cum dies aliquot, quodnam ex his Commentariis (id enim operi nomen) Beccadello tam præstanti viro mitterem, examinassem, visum denique est, Papyrum illi, Fabam, Cicerem, Arundinem, & Sinapim dedicare, quod ad eius frugalissimos mores ex amussi facere viderentur. C *Memineram enim sermonum eorum, qui nobiscum Patauij olim cum infelicissimo illo adolescente, tam multum fleto, ad superos, Cosmo Gerio Phanensi iam Præsule habiti fuerant, cum iuuenis ille non tam Græcarum Latinarumque literarum eruditione dubio procul admirandus, quam sanctissimorum morum & pietatis in primis nostræ propugnator acerrimus, tam doctè, tam copiosè disserere consuerat. Nam cum de frugalitate sermo è re nata inter nos incidisset, egoque Papyrum in exemplum ab Ægyptiis desumpsissem, per quam illi victus parsimoniam, frugalitatemque significare soliti essent: Atqui, Cosmus inquit, quam multa ea quoque sunt in hanc sententiam tum nostrorum, tum exterorum Ducum, Regum, & Imperatorum responsa, factaque scite & sapienter, quæ victus queant petulantiam castigare: cuiusmodi est nostri illius, qui militibus frustra vinum peti respondit, quibus à vicina Nili ripa liceret aquari. Quem secutus Pescennius Niger, Militibus vinum identidem efflagitantibus respondit:* Nilum habetis, & vinum quæritis? *Idemque tumultuantibus his qui à Sarracenis victi fuerant, & dicentibus:* Vinum non accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, *inquit*, illi qui nos vincunt, aquam tantum bibunt. *Cumque nos tacitè eum libenter auscultaremus, ardore ille iuuenili, honestissimaque ambitione concitatus, prosecutus est: Quid autem Alexander Macedo? cum illi Regina Carum Ada, obsonia quædam exquisitissima, magnaque impensa, nec minori arte & diligentia condita missitaret, quam sapienter eam illusit, quæ coquos etiam se missuram offerret, obsonia lautiora, & peritiores coquos habere se domi respondens, nocturnum quippe iter, quod prandium pararet: matutinam frugalitatem, quæ cœnam instrueret. Vnde Philosophi clarissimi dictum,* Nullum obsonium fame melius. *Apud Max. Tyrium legas Mithecum quemdam ganeæ magistrum Sparta eiectum, quod illi labore potius, quam per condimentorum lenocinia edendi desiderium quaeritarent. Illud præcipua memoria dignum, quod Gnefacto Ægyptiorum Regi Bacchoris filio accidisse memorant, qui licet & ipse inductis à Rege Meni deliciis & imbutus & educatus esset, & ferè eneruatus, generosi tamen animi specimen præbuit, cum exercitum per Arabiæ solitudines ductaret: deficiente commeatu cibum despicatissimum quemque mendicare, humanæ necessi-*

Socratis, teste D. Laertio, & Cicerone lib. 2. de finibus.

A *necessitatis commoda locorum vbiq; satis opulenter suggeri perspexit, ac Regijs demum apparatibus luxu & opulentia posthabitis, nullo vnquam exquisitiori condimento ex eo vsus est, victu eo contentus qui pro locorum natura suppeteret, pari fame peruixit, remq; sacris annalibus describendam Thebis in templo non incuriose demandauit: vt reliqui ad frugalem hanc rectè viuendi normam exemplo subinuitati, quietius degerent. Huiusmodi frugalitatis Cyrus Rex etiam fuisse traditur, qui, vt apud Ammianum legitur, rogatus ab hospite quidnam ad prandium sibi iuberet apparari? Nihil, inquit, quam panem. Hic tamen tam parcus cibi à Platone reprehenditur Legum III. quod non & Cambysem filium in eadem parsimonia educandum curauerit: perinde ac Darium etiam appellat, qui se tantum defraudans, filium negligenter educari permiserit. De Artaxerxe, cognomento Mnemone, memorabile illud constat, cuius direpto in fuga quadam commeatu, cum aridis ficubus & hordeaceo pane vesci coactus esset:* Dij boni, *inquit,* cuiusmodi voluptatis hactenus expers fui? *Hæc, inquam, vt tu quoq; meminisse potes, Cosmus noster ex antiquorum historijs referebat, cum ego circa Ægyptiaca tantum insisterem, & quam ipsi sententiam ex rerum suarum vsu sequerentur, commemorarem. Declamaueram enim vt cibum illi per Papyri figuram significarent, cum priscis illis herbæ queq; palustres, caules, & radices, quas gustu mites experti essent, victum largè subministrarent, sed omnium maximè Papyrus.*
B

DE PAPYRO.

VICTVS. Cap. I.

MERITO quidem pro victu Papyrus poni solita est, tam ob cibi copiam, quam etiam ob raram quandam eius herbæ naturam. Licet enim fructus habeat infœcundos, radicem tamen eam fert, quæ præter quod ignis gratia vellitur, summam tamen frequentissimamque opem in re cibaria præstat. Omnes quidem incolæ, & crudam, & assam manducant, & elixa etiam vtuntur, succo tantum deuorato, cum alioqui manducamentum expuant. Frugalissimis enim viris, & tenui cibo contentis, satis ad alimoniam succus ille facere videbatur.

Papyri cõmendatio ob radicem. Ægyptij eã mandunt, succum tãtum deuorantes, & mãsam expuunt.

PARVO CONTENTVS. Cap. II.

C CVM itaq; tam larga Papyrus cibi commoda subministraret, inde factum vt quoties hominem paruo contentum innuere vellent, simplici quippe naturaliq; cibo vtentem, quique in medio positorum, vt diceret Horatius, abstemius herbis viueret, illud dictitarint:

Dioscor. li. I. cap. 98.

Βίβλυ δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν.

hoc est, non esse vt grauiorem plenioremq; aristam disquiratis, cui papyri fructus victui necessaria suppeditare potest. Neque enim Helisæus in præbendis epulis vilis habitus, quamquam oleribus syluestribus amicos exciperet. Inuenio traditum à Chæremone Stoico, quem Martialis, vt factionis suæ maximè contrarium, eludit eo epigrammate:

Quod nimium laudas Chæremon Stoice mortem,
Vis animum mirer, suspiciamque tuum.
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus ansa,
D *Et tristis nullo qui tepet igne focus.*

& quæ sequuntur calumniosa omnia Ægyptios olim omnibus negotijs curisque reiectis, semper in templo perstitisse, rerumque naturas, caussasq; & rationes siderum contemplari assidue solitos, mulieribus numquam se miscuisse, nunquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem vidisse, ex eo tempore quo cœpissent diuino cultui famulari: carnibus item & vino semper abstinuisse, imo etiam hac raro vesci solitos, ne stomachum onerarent, quæ si quando comederent, tunsum pariter hyssopum sumebant, vt escam grauiorem illius calore decoquerent: oleum tantum in oleribus nouerant. Ecquid loquar, inquit Chæremon idem, de volatilibus, cum ouum quoque pro carnibus vitauerint, neque non lac, quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore tantum mutato? Cubile eisdem ex folijs palmarum, quas βαΐας vocant, fuisse, assuetosque bidui atque

Ægyptiorũ mos cultui diuino initiatorum. Nutriũtur papyro.

Q. Curtius & Plutarc. in eius vita. etiam tridui inediam sustinere. Quare minimè mirum est in tanta victus parsimonia eorum corpora, A quod plerique authores tradunt, vel nullis odoribus delibuta, spontè auram suaueolentem emisisse, odorataq; transeuntium vmbras miram inspirasse fragrantiam. Quamquam & Alexandri Macedonis corpus suapte vi aromaticum quid oboluisse Theophrastus asseuerat: sed forsitan in Rege cura, quod in illis negligentia, præstabat. Quid vero Chæremon scripturis, si nostri generis eremitas per deserta Thebaidos, & montem Sinam inspexisset? Quid, si vniuersa interdum collegia ad durissimam corporum macerationem spontanea etiam supplicia, flagra, labores addidisse cognouisset, nullumque neque nocte cruciatus alicuius vacuum tempus sibi permisisse? Sedenim multa Ægyptijs attribuuntur, quæ nostræ pietatis proceres præstitere, præclaraque illa patientiæ documenta, dissimulatis nostrorum nominibus, in regionis tantum, quam incolebant, laudem transtulerunt. Neque tamen Ægyptij solum, de quibus Chæremon Stoicus tam multa disseruit, herbis & arborum tantum fructibus victitarunt, verum & gentes reliquæ, vt Porphyrius attestatur, hoc cibi genere vsæ sunt aliquamdiu primique sacrificantes, non animalia, sed herbas, floresque, deinde arbores sacrificarunt, atque aromatum suffitu operati sunt, cuiusmodi sunt thymiamata apud Orpheum. Qui ve- B ro primi animalibus vesci cœperunt, penuria frugum id facere coacti perhibentur, quare luculenter

Metam. lib. 15. simulac eruditè Ouid.

At vetus illa ætas cui fecimus aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.

Ibidem. Quantum vero illa delectant, quæ tam eleganter Pythagoras apud eundem disserit?

Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora, sunt fruges sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæque in vitibus vuæ:
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma
Mollirive queant: nec nobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.

Varius variarum gentium cibus. & quæ plurima in hanc sententiam modulatur. Quin & Græcos illos veteres, tamquam proximè C Deo genitos, optimos fuisse natura Dicæarchus Peripateticus asseuerat, nullumque animal occidisse. Vetus autem Atheniensium cibus, ficus: Arcadum, glans: Indorum, calami: Carmanorum, palmæ: Meotiorum Sauromatumque, milium: Persarum, cardamum ac Terebinthus, vt obseruauit Ælianus. *τέρμινθος, Latinè Terebinthus.* At Eusebius homines ferino ita victu prius ali solitos, rerum imperitiæ videtur adscribere, vbi dicit: τὸς δὲ ἐξ ἀρχῆς γεννηθέντας, τῶν ἀνθρώπων φασὶν ἀτάκτῳ, καὶ θηριώδει βίῳ καθεστῶτας σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε βοτάνης τὴν προσηνεστάτην, καὶ τὸς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸς. *Homines quippe rerum principio genitos aiunt parabili ferinoq; victu pasci solitos, sparsimq; in pascua produsse, deque graminibus, quæ mitiora viderentur, cibum sibi comparasse, atque etiam fructus qui sponte, nulla mortalium cura culti, nascerentur.* Sedenim vtcumque senserit Eusebius, fuit tamen Theologorum veterum præceptum, animantium nullum sacrificandum, sed vsque ad farinam & mel, terræque fructus atque flores. Nouit enim Deus (aiebant illi) virum pietatis veræ cultorem, etiamsi minimum quodque folium altaribus intulisset, atque ipsum, quantum quisque animo, non

Porphyrij sententia de carnium vsu. quantum manibus afferat, intueri. Quod vero ad carnes attinet, earum vsum Porphyrius libro de D Abstinentia, dicit ad salubritatem minimè conferre, sed ei potius impedimento esse, eo argumento, quod per quæ recuperatur bona valetudo, per eadem conseruatur: eam si quando amiserimus, per victum tenuissimum, & præsertim à carnibus alienum, recipimus: per eundem igitur salubritas in incolumitate perseuerat sua. Sed ne tam multa quæ ille conscripsit in hanc sententiam compilem, & Chrysippi Medeam repetam, ad nostra regrediendo, quæ apud pios domi nascuntur apponam, qui quidem ipsius Dei summi prouidentia simplicem victum, & natura ipsa prouenientem,

Perelegans simplicis victus disquisitio. reliquis cibis antelatum autumant, perinde debere nos idem approbare. Terra enim antequam Sol creatus esset, germinare iussa, cibum sobrietatis prius eduxit, quam reliquos deliciarum atque luxuriæ, quibus quamuis humana improbitas sit nunc vsque adeo dedita, vt iam vnusquis-

que

A que supra etiam vires & censum, exquisitiores vberioresque epulas disquirat, ille tamen cibus diuino primum effusus munere, sine satu, sine semine productus, tam dulcis & gratus permansit, vt etiam repletis distentisque, voluptati atque vsui sit, & auidius appetatur, primis denique mensis appositus, secundis minimè fastidiatur, atque ita simplex diuinitatis opus humanam omnem exuperat industriam. Nostri vero temporis helluones institutum ieiunij sacrosanctum ad pietatem nihil facere arbitrantur, totque iam voluminibus in sanctos mores inuecti, nostram hanc viuendi temperantiam nihil antiquum sapere contendunt, mulierculareumque superstitiones esse: cum tamen & illi ipsi veteres qui nondum veritatis lumine fuerant irradiati, ieiunia tam multis cæremonijs indixerint. Præcipue verò Romani ieiunia Cereri feruntur instituisse, M. Acilo Glabrione, P. Cornelio Scipione Coss. post victum Antiochum Siriæ regem. Reliquum esset sanctissima tot nostræ pietatis collegia recensere, quæ vt sanctius atque castius Deo famulentur, perpetuo sibi carnium vsu interdixere: sed quoniam hæc in omnium oculis versantur, satisque omnibus innotuere, ijs nunc præteritis, ad reliqua Papyri significata stylum direxisse præstiterit.

Helluones damnatur. Ieiunij cōmendatio.

B

ANTIQVA PROGENIES. Cap. III.

CVM vero apud Ægyptios nihil eo cibo antiquius haberetur, factum est vt si progeniem antiquam describere vellent, papyraceum fascem pingerent: tametsi nobilitatis nullum inter ipsos discrimen habebatur, sed omnes pariter nobiles censebantur. Herbam vero illam magna veneratione susceptam in manus, quotiescumque dijs supplicaturi essent prætendebant, quod è limo se quoque genitos profitebantur, atque vna cum ipso caule se identidem esse palustria propemodum animalia. Eoque spectare videbatur præclarum Romanorum institutum, qui multis in rebus, tum in ea præcipuè prudentes, cum hominem re bene gesta summis honoribus decorare instituissent, triumphales illos currus in tunica Iouis decernebant, idque sapientissimè cauerant, vt ne supra modum insolescerent à tergo esset qui *Hominem memento te esse*, idemtidē succlamaret, ita Tertullianus. Sanè Plinius maximum esse dicit victoriæ signum, cum herba traditur, quia per eam se indicant esse

Romanorū in Triūphis institutum.

C de terra altrice, atq; humatione cedere, quamuis Seruius eo carmine Virgiliano,

Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Aliter ex Varronis Ætijs dare herbam exponit. Sane Virgilius terream & ipse progeniem hominum agnouit, Lactantio ita versum eius referente:

Æneid. lib. 8.

Terrea progenies duris caput extulit aruis,

Georg lib. 1.

quod in vulgatis exemplaribus habetur *Ferrea*, id quod nihil ad ea primordia, quæ Maro tangit. Tollenda tamen ex Lactantij codice verba sunt illa. *procreata ex lapidibus*, quæ itidem ex Seruij commentario importune sunt eo translata. Sed vt ad Papyrum reuertamur, vel ob eam, quam retulimus caussam, vel ob humilem naturalemq; ortum, vt Diodorus ait, vel quod magis humidis quam siccis cibis victus humani constet alimonia, parem sibi cum Papyro generationem existimabant.

SACERDOTIVM. Cap. IV.

IPsos vero Sacerdotes suos huius nobilitatis gratia papyraceis calceis insigniebāt, neque eos ijs ex

Papyraceorum calceorum symbolum.

D alia quapiam materia contextos ferre licebat: vsque adeo illa omnia euitabant, quæ vel minimam impuritatis suspicionem afferre possent. Hinc etiam apud Romanos nostros, huius puritatis ergô, Flaminicis mortuæ per se pecudis corio calceos aut soleas fieri nefas habebatur, sed aut occisæ alioqui vt illud Homericum, ἶφι κταμένοιο, aut immolatæ, quoniam hæc macta essent, sua vero morte extincta omnia, vetus illa superstitio funesta esse decreuerat. Atqui etiam Assertor noster præcepit Apostolis suis ne calceamenta pedibus inducerent: quod ita interpretatur Adamantius, vt ipsorum pedes, qui ad annunciandam felicissimæ viæ perpetuitatē properabant, omni carerent mortalitatis indicio. Nam & Moses cum exiret de terra Ægypti calceamenta ex mortuis pellibus induxerat, quibus veluti quadam mortalitate constrictus erat: cum vero cœpit per virtutem proficere, & ad montem Dei conscendere, ibique immortalibus ministrare mysterijs, tunc ei præcipitur, vt lora calceamēti soluat,

quia locus in quo consisteret, sanctus esset: hoc est, vt indicia mortalitatis, quæ in pelliceis calceis designantur, abijceret. Quantum vero ad papyracea Ægyptiorum calceamenta pertinet, nonnulli nihil aliud inde quæsitum autumant, quam puritatis argumentum. Nam eadem de causa pietas nostra indumenta ex lino Sacerdotibus imperauit, in quibus omniũ fere gentium & nationum consensus fuit: & eo vestis genere Apollonius Tyaneus semper vsus est, quoniã illa vestis purior & syncerior videtur, quam vestes ex lanarum aut velierum pollutione contextæ. Papyrus autem non tantum calceis conficiciundis commoda, verum & ad multa vtensilia vasorum aptissima: quin & ad nauigia texenda, velaq; & tegetes, necnon vestem stragulam ad funes è libro conficiendos: & nulla deniq; herba sit, quæ tot & tam varijs modis humano consulat vsui, & maiores puresq; afferat vtilitates. A

Adverbum à Plin. li. 13. cap. 11.

DE FABA. Cap. V.

Hæc & sequentia ex parœm. Ch. 1. cen. A fabis abstineto.

FABA Ægyptijs instar venerandi numinis fuit, tantæq; religionis, vt eam neq; sererent, neq; cõederent, quinetiam aspicere vererentur, quod Theon Grammaticus apud Plutarchum in Symposiacis enarrat, & alii pleriq; tradidere. B

IMPROFANABILE NVMEN. Cap. VI.

PER eam velo coopertam improfanabile numen intelligi volebant: quamuis Herodotus vulgi opinionem secutus, id ea de causa factitari solitum dicat, quod impurum adeo legumen id existimarent, vt non tactu gustuve tantum, verum etiam visu profanum haberetur.

FVNVS LVCTVSVE. Cap. VII.

NAM & apud Romanos fama inter funesta recensebatur, neque Diali fas erat eam tangere, neque quidem nominare, putabantque omnino ad mortuos pertinere: nam & lemuralibus iaciebatur laruis, & parẽtalibus adhibebatur sacrificijs: in flore enim eius luctus quædam in esse literæ videntur, C vt Festus Pompeius attestatur: & quod ad parentalia pertinet, fabacium epulum in funeralibus ad nostra vsque tempora perseuerat. Sane Varro ea de causa Flaminem ait ea non vesci quod in eius flore literæ illæ luctus indices inueniantur. Aliorum fuit opinio, mortuorum animas in fabis habitare: inde Pythagoras cum percussores fugeret, & in aruum fabis consitum incidisset, qua tutus ei dabatur exitus, si se in eam segetem immisisset, ab inimicis potius trucidari, quam fabas animarum conceptacula conculcare maluit.

Pythagoræ opinio.
D. Laertius in Pythagora.

NEQVITIÆ FRÆNVM. Cap. VIII.

SVNT qui fabam eam velo coopertam nihil aliud sibi velle disputent quam amouendas à manibus oculisq; nostris omnes nequitiæ causas, vt castiorẽ agamus vitam: eoq; spectare Pythagoricum præceptum, vt à fabulo abstineamus, quam sententiam Empedocles ita pronunciauit:

Δειλοὶ πῶς δειλοὶ κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἐλέσθαι.

Ah miseri à fabulo miseri seducite dextras.

Faba pro testiculis.
D. Laertius de noc. [illegible]

Cyamon vero, vt inquit Gellius, multi Fabam intelligi voluerunt, peritiores tamen pro testiculis accipiunt, quos ita apertè ac symbolicè Pythagoras appellarit: quia scilicet fabæ mollitudine sua, & ingenita quadam tumoris efficacia, humanæ genituræ vim suggerant, atque insuper facillimæ sint corruptionis, & deniq; testiculis ipsis forma quam simillima. Idcirco Empedoclem versu illo non à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluuio voluisse homines auertere, quibus veluti animi ergastulis liberati, possimus ingenio expeditiorem nauare operam. D

NEGOTIA PVBLICA DECLINANDA. Cap. IX.

Hinc Martialis probat togam [illegible]tam.

SED ENIM Plutarchus commentario de Liberis instituendis, Aristotelem secutus, abstinendum ex hoc monet à tractandis Rerumpub. muneribus, quod in creandis magistratibus fabæ calculorum vice

A vice vſui eſſent:quem morem pleræq; adhuc ciuitates obtinent. Romani calculis vſi videntur, iiſque albis aut nigris,quorum niger in comitio funeſtum ſignificabat, vt alias Romuli morti deſtinatus, ſed non vſu obuenit. Ariſtoteles hinc opinatus eſt ciuiles adminiſtrationes à Pythagora improbatas, vt ex eius libro de Fabis Laertius obſeruauit: vſq; adeo omnes aliorum dictata ſententiaſque ſuis ſtudiis accommodare contendunt. In Suidæ collectaneis, vbi prouerbium eſt, *Neque fabas, neq; allium condendum* fuiſſe morẽ apud antiquos legitur, vt in iudiciis fabas eſitarent, ne obdormiſcerent: id hodie Romæ ludis teſtaceis ad moræ tædium leniendum, in lupinos aqua maceratos, viliq; per gradus omnes à ſolis Iudæis inſtitoribus venditatos, conuerſum eſt. Quod vero allium admiſcent adagio, notum eſt & allia & cæpe cibum eſſe militarem, dicterioq; nos admonitos, ſi tranquillam agere vitam velimus, neque bellica, neque ciuilia negotia attingenda.

Ibidem D. Laertius.

Ad verbũ ex Ch. 4. cent. 1. pro. 17.

CASTIMONIA. Cap. X.

IDem tamen Plutarchus dictum in Problematibus aliter quam in educatione puerorum exponit: B facere enim ad caſtimoniam leguminum abſtinentiam docet, quod eos, qui ſancte & immaculate viuere curant, pura & tenuia corpora habere oporteat, legumina vero maxime vires corporis corroborant. Vnde inſtitutum vt Carnæ deæ, quam vitalibus humanis præeſſe veteres confinxerunt, pulte fabacia & larido ſacrificaretur, quod eo ciborum genere vires corporis egregie roborentur. Conſtatq; calendas Iunias ea de cauſa Fabarias vulgo vocitatas, quod ſacrum inſtitutum eſt à Iunio Bruto, à quo etiam menſi nomen. Eadem præterea tum ob ventoſitatem, tum ob plenioris cuiuſquã nutrimenti redundantiam, plurima itidem purgatione indiget, atque ita Venerem ciere perhibetur. Atqui iubet Plato ſic ad ſomnium proficiſci corporib. affectis, vt nihil ſit quod errorẽ animis perturbationemq; afferat. Didymus Amphiaraum ait primum omnium fabis abſtinuiſſe, quod is vaticinio per ſomniũ vteretur: impediunt enim aut obturbant fabæ ſomnia, ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur, ait Cicero 1. de Diuin. ne faba veſcerentur, quæ res habet inflationem magnam, ac perinde cibus is trãquillitati mentis vera quęrentis omnino cõtrarius eſt. Idem Didymus ait, fabas corda eorũ qui eis veſcantur hebetare: ſed ea primum de cauſa prohibitas à Pythagora ſuſpicatur, quod lugubres illæ literæ in earum floribus obſeruentur, de quibus ſupra dictum. Quantũ vero ad Ægyptios pertinet, C deuitabant illi ea omnia, quæ animam corpori pertinacius affigere poſſent, neve ſenſu voluptateque inualeſcentibus eam profundius in corpus immergerent, vt Porphyrius atteſtatur, ideoq; operam dabant impenſiſſimam, vt non vitiorum tantum effectus, verum & affectus ipſos radicitus extirparent. Hac eadem de cauſa D. Ioannes Nazaræus locuſtis tantum & agreſti melle toto vitæ tempore nutritus, eo ſimplici tenuique cibo contentus, ne corpus ipſius craſſioribus pulmentis pinguefieret, & exquiſitarum dapum copia grauaretur. Huiuſmodi quippe naturæ corpora noſtra ſunt, vt eſcis ſuperfluis grauia reddantur, cumq; ita corpus aggrauatum fuerit, animam quoq; ipſam, quæ per totũ diffuſa corpus, eius tentatur motibus, identidem onerari, ſegnioremq; fieri neceſſe eſt. Namque, vt Sammonicus Poeta dictitare ſolitus, à comeſſationum cruditate vitiato, ſtomacho rectos à cerebro ſenſus auerti manifeſtum eſt: & Plotini ſententia, qui ventri penitus obediunt, periculum eſſe ne ſenticeſcant. Sed vnde nam verius ſententiam huiuſmodi conquiramus, quam à Diuinis literis, vbi de craſſitudine animæ tam multa traduntur? illa nimirum à Deo verba emanarunt: *Non permanebit ſpiritus meus* D *in hominibus illis, quia caro ſunt.* Porro anima quæ peccat, craſſior efficitur, contra vero virtute attenuari, graciliorq; reddi fertur: virtus ſiquidem quicquid in ea corporeum eſt, abſtergit & perimit, illaque ſublata ita fæce, veluti igne examinata purior efficitur. Quare Protogenis pictoris continentiã numquam ſatis laudaueris, qui in Ialyſo pingendo parce adeo & duriter vitam duxit, vt non niſi lupinis frigida maceratis victitarit, qui ſimul famem ſuſtinerent & ſitim, neq; ſenſus nimia dulcedine obſtruerent. Dignus ille quidem propter quem Demetrius Rex Ialyſum ciuitatẽ, cum ab ea parte ſola poſſet Rhoden capere, ne tabulas cremaret nõ incenderit, dumq; picturæ parcit, victoriæ occaſionem amiſerit. Inuenies apud noſtræ pietatis proceres, & fabas, & legumina reliqua tantum aqua macerata, in continentioris vitæ vſum ſumpta. Extat Eutychiani Põtificis ad Bæticos epiſtola, vbi legas, fabas tantum, & vuas, & quædam huiuſcemodi, ab Apoſtolis inſtituta, ſuper altare offerri ſolitas.

Adverbũ à Macro. Satur. lib. 1. c. 12.

Quia hoc menſe adultæ faba diuinis rebus adhibebantur.

Ibid. Macr. Fabis cur abſtinendum.

Matth. c. 3.

Geneſ. 6.

Protogenis continẽtia.

DE CICERE. Cap. XI.

NEQVE illud est contra hieroglyphicam legem, si quis vel legumē, vel fructum aliquem nomini suo consonum, pro nomine ipso vsurparit, lentem quippe pro Lentulo, Fabam pro Fabio.

CICERO. Cap. XII.

An q Cicer Venere sti-mules, & ge-neret seme, vnde Vene-reū dicitur, Plin.lib.18. c.12.

FECIT enim idem Cicero, qui cum poculum argenteum Diis esset dedicaturus, pręnomen ac nomen literis signauit, sed pro Ciceronis, ciceris figurā insculpsit: nihil veritus, quod iam id cognomenti verterat in cauillum, ad grauem vsq; amicorum expostulationem monentium, vt ad ludibriū euitandū aliud sibi cognomen adsciscerct, quod numquā impetrare potuerunt. Cur enim ipse leguminis honorati, maximeque vtilis nuncupationem abhorreret quod honestissimis familiis olim esset summa cum laude datum, vt quisque scilicet aliquod optimum genus sereret? ita Piso, Lentulus Fabius vocabatur.

INCOLVMITAS. Cap. XIII.

SVNT qui per ciceris imaginem rerum indicent perennitatem, siquidem ciceri tantum nullæ bestiolæ in horreis innascuntur: quinetiam ad olerum incolumitatem excogitatum sit, cicerem vna seri, propterea quod erucas eum arcere experimento compertum est.

ARIES. Cap. XIV.

Plin. ibid.

A Figuræ vero similitudine pro arietino capite ponitur, cui vero nihil similius videas, siue eius pecoris rictum, siue tortuosam in eo cornuum reciprocationem contemplere: vnde optimo eius generi nomen etiam Arietino, vt Plinius tradit, idq; religio peruigilio solita est adhibere.

MVNIFICENTIA. Cap. XV.

Munificentia Romana.

INVENIES & inter Romanæ munificentiæ partes cicerum largitionem ab Ædilibus populo erogatam, cuius rei mentionem apud Ciceronem inuenias, vbi *Quæstores magnificētius facere potuisse* dicit, *si quantum in cicere expensum est, in alia, quæ Rempublicam adiuuarent, insumptum esset.* Vnde Horatius de largitionibus ambitiosis.

Serm. lib. 2. Satyra 3.

In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Lætus vt in circo spatiere, aut æneus, vt stes
Nudus agris, nudus nummis insane paternis.

Florentinorum ritus.

Quamquam rem omnem alij referunt ad suffragia, quę per legumina ferrentur. In Florentina ciuitate, vtpote antiquissima Romanorum colonia, vtrumq; obseruaui, fabis qui pferri suffragia, & festo D. Præcursoris die, qui apud eos maxime omnium sanctus atq; venerabilis est, ciceres à popularibus in siliquis suis publice tota vrbe perfunduntur, vt omnibus esitare volentibus vsui sint.

DE ARVNDINE. Cap. XVI.

AD papyrum addere libuit arundinem, propterea quod maximam cum ea originis habet similitudinem: vtraq; enim palustris est, terrenoq; gaudet plurimum limoso; multasque & varias afferunt mortalibus vtilitates.

LITERÆ. Cap. XVII.

SVNT vero plures arundinis species, ac perinde diuersa significata, sed quemadmodum iuncus literas significabat: propterea quod apud Ægyptios eo vterentur in scribendo, ita calamorum fasciculus, quibus nos vtimur, eadem ratione literas indicat: vt apud Persium,

Virg. Æne. 4 arundinem letkalem, Æne. 5 volantem vocat.

Indeque manus charta nodosaque venit arundo.

SAGITTÆ. Cap. XVIII.

ALII calami sunt longioribus internodiis, læuore, proceritate, rectitudine, & soliditate præstantes: per hos sagittas innui, ob vsum, quem his conficiendis præbent, Poetarum fere omnium testimoniis comprobatur.

A

RESIPISCENS. Cap. XIX.

QVONIAM vero ex latioribus arundinibus fistulæ plurimum fieri consueuerunt, cicutis aliquot cera compactis, Ægyptij sacerdotes fistulæ conditione considerata, per eam hominem mente olim captum, postmodum tamen & mentem & rationem adeptum, quiq; vitæ suæ modum imposuisset, significabant: inanis enim arundo mentis identidem vanitatem indicat: verum vbi iuncta spirituque animata cõcentum harmonicis numeris reddere cœperit, rationis se quodammodo participem effectam ostendit. Ad hæc, tanta illis vis, vt furibundum hominem composita modulatione possit in meliorem sedatioremq; mentem restituere, cuius exemplum rei à Pythagora editum in omnium iam ore versatur: neque alia de causa Mercurio adsculpebatur, quem etiam harmoniæ inuentorem fuisse tradunt, nisi quod proprium est caduceatoris munus, in diuersum abeuntes animos atq; dissonas voluntates ad concordiam & concentum reuocare. *Fistulæ vis.*

FRAGILITAS. Cap. XX.

B ALIOQVI arundo humanæ fragilitatis indicium habebatur Hinc illud apud Esaiam, *Arundinem quassatam non confringet*, quam sententiam acutissimus Scotus ita dilucidat, vt ex eo debere nos miseratione prosequi peccatores admoneat. Interdum & auxilium infirmum. Idem Esaias: *Quid confidis in baculo isto arundineo Aegyptio?* cui si quis incubuerit, conquassabitur, & perforabit manum eius. *Citatur à Matthæo c. 12. Esa. c. 42. Sic Ægyptus & Ægypti rex baculus arundineus dicitur, Esa. ca. 36. & Ezec. c. 29.*

CALAMITAS. Cap. XXI.

AB eiusdem calamitatis significato illud etiam deducitur, vt per distractas prostratasq; arundines, ærumnæ, damna, iacturæ, & quæ miseris mortalibus accidunt mala, significentur, vocabulo inde etiam apud Latinos facto, vt huiusmodi incommoda Calamitates appellentur. *Calamitatis etymon.*

INANITAS. Cap. XXII.

VVLGATISSIMVM vero illud est, per arundinem mane aliquid significari, cuius rei causa magis re ipsa patet, quam verbis explicare necesse sit. Illud minime prætereundum, quod arundo in C Assertoris nostri pro Rege salutari manum tradita, mysterium fuit vani fragilisq; sceptri, super quod Gentes omnes prius innitebantur, de quo Esaias 36. Ezech. 29. Regum 4. 18. Confidebamus enim in arundinea virga, vel Ægypti, vel Babylonis, vel cuiuscumque alterius principatus, qui Deo contraria sentiret. Eum igitur calamum IESVS de manibus nostris accepit, vt de illo triumphans pro vano & inani, infirmo fragiliq; bacillo validissimum firmissimumq; nobis sceptrum compararet. Idem Assertor noster ad inanitatem huiusmodi respexit, vbi dixit: *Numquid spectatum exiuistis arundinem vento agitatam?* Et Psalmo 68. legas, *Exstimula feras ex arundineto*: per feras aiunt interpretes, Leones intelligendum: propterea quod apud Iobem legitur, *sub omni arbore dormire Leonem, iuxta quam densentur arundineta*, esseq; Leones illos rugientes, hoc est dæmones, qui cubile sibi sternunt in arundineto: quippe inter eos homines dæmonẽ habitare, qui leues inanesq; sint, atq; etiã instabiles, quos scilicet in petra firmare nequeas, vtpote qui vento vel leuissimo expositi, continuo huc & illuc agitentur dissipenturque. Deq; eadem instabilitate dictum Psalmo altero supra 80. *Vt arundinem vento expositam.* *Nepe grandinem. Arundinis Iesu Christi hieroglyphicum. Matth. 11.*

D

MENSVRA. Cap. XXIII.

IN numo argenteo C. Mamilij, ab vna facie Mercurius cum pileo & caduceo, ab altera Mamilius ipse cum arundine & Cane, qui à pedibus illi allatrat. Supra Canem literæ LI. ME ΛN. quæ omnia magistratum eius indicant, qui limitibus metandis præfectus fuerit Arundo enim propter internodia, quæ modo pedum modo palmorum speciem præ se quandam refert, mensuræ signum habetur. Canis fidei, quam præstare debet is, qui eiusmodi negotio præficiatur. Et à tergo Mercurius concordiam ostendit, quæ ex ipsa limitatione consequi debeat. De arundine id insuper animaduertendum est, in hanc vsque diem aliquot Italiæ locis vsitatissimam mensuram pedũ circiter senum vulgo Cannam vocitari. Id etiam animaduertas in literis numo impressis, ME ΛN, vbi figura Λ Græcæ litera pro TA posita est. *C. Mamilij numus.*

SVRDI-

SVRDITAS. Cap. XXIV.

SVNT qui surditatem ostendi velint per arundinis panniculam illam densam, oblongam, teretem, grauem, villo vti sericeo præditam, ac arctissime constipatam: eius enim flos, siue potius floccus, si aurem intrauerit, exsurdat: ideoq; plerisq; locis Surdones vocitantur. Lanugines eas Latini Pollulas appellarunt, est quibus strata fieri consueuerunt, sed quæ nihilo secius auribus noceant.

Sed ego in Tectosagis, præsertim Tholosa.

DE SINAPI. Cap. XXV.

SED iam quid sibi Sinapis velit, inspiciamus: quamquam, vt verum fatear, eram partem hanc prætermissurus, quasi superfluam: quia postquam super Sinapi ea collegeram, quæ nostra præstare poterat imbecillitas, venit in mentem mihi videre, si quid Theologi nostri, præter quos sequimur Græcos, ea super philosophati essent, cum ecce primo atq; secundo statim sermone, qui Ambrosio attribuuntur, comperi, & copiose & erudite, vtile salutiferumq; ex sinapi condimentum esse confectum: quod quidem siue Ambrosij sit, siue cuiusquam alterius, dubitare cœpi meum hoc, extante illo, & fatuum & insipidum forte omnibus appariturum. Postea cum me collegissem, & alia me condiendi ratione vsum animaduertissem, multasq; in domo Domini mansiones esse recordarer, & nullius generis vasa in ea esse, quæ non alicui apta vsui essent, resumpsi animum, porrigente mihi manum Origene, & pudenter, vt decebat, viridia hæc ingressus, alia quędam super Sinapi, quæ Papyro tuo, clarissime Beccadelle, subiungeres, tanquam spicilegus in vnum eundemq; manipulum congesta colligaui. Sed illud præmonebo, sinapin ab Ægyptiis positam me nõ inuenisse. Sacras vero nostrorum literas, Græcorumque veterum monumenta habere multa, quæ nostra ex eo locupletare possunt hieroglyphica. Quare non temere fecisse visus fuero, si huius quoq; graminis significationes explicuero.

FOECVNDITAS. Cap. XXVI.

PRÆCIPVVM autem eius significatum, vt ex tenui admodum principio lætissimæ sit feracitatis indicium. Vnde illud Assertoris nostri dictum, *Si quis habeat fidem quantum est sinapis granum vnum, iussu illius montes transferri, eaq; omnia fieri, quæ nullius conatu imaginationeve effici posse videantur.* Exiguum est enim sinapis semen, & pusillo illud corpore scribit Athenæus: id tamen fœcundæ terræ demandatum, quam diligens & laboriosus agricola poliuerit, omnium olerum maximum euadit, demumque abit in arborem vel volucrib. sustinendis idoneam. Talis quippe fœcunditas rerũ ex antiquæ Theologiæ nostræ lectione feracissime prouenit, cuius quidem semina primo aspectu pusilla admodum videntur, verum vbi à perito agricola sata fuerint, in immensum coalescunt, augenturq; in arborem, in ramos, & in virgulta vndequaq; prorumpentia, in quibus aues cœli congregentur, vt in sacris habetur institutionibus. Aues igitur, hoc est, disputatores, quod interpretatur Adamãtius, quippe Rhetores, qui velut aues cœli leuibus pennis verborum duntaxat elegantium nitore freti, disciplinarum excelsa prius sectari, & ardua quæq; appetere videbantur. Pennata enim Homero verba. Et per bracteatas argento columbæ pennas, sermones Dei Theologi aiunt intelligẽdos. Huiusmodi igitur Rhetorum alites, simul ac nostram in sinapin inciderint, ipsis deniq; rationibus, & rei ipsius veritate allectæ, non ingratam sibi sedem in ea delegerunt. Ex cuius quidem ramis non admodum delicate frondescentibus, vi tamen sua consistentibus, nullus forte loquendi decor, sed optimæ vitæ tantum ratio, quæ sola sit appetenda, decerpitur. Quanquam Hesychius Aues loco hoc Euangelico accipi cõtendit pro hominibus contemplationi deditis, qui si terrena aliqua tractare necesse habuerint, hoc est, si super sinapis ramo quiescere contigerit, paulo post tamen volatu repetito, non ignauiter in sublime tollantur.

Matth 17.

Sinapis fœcunditas qualis.

Aues cœlestes quid.

INTELLECTVS EFFICACIA. Cap. XXVII.

INDICAT vero semen ipsum (vt nos quoque de puteo nostro aliquid hauriamus) magnam altissimi intellectus efficaciam, quæ sub exili ac propemodum contemptibili semine lectionis, vt multi putant,

A Putant, etiam fatuæ, delitescebat. Nam simulac semen id ori ingestum est, ac mandi cœptum, acutissimi vi saporis os omne incendit, omnemq; reliquorum ciborum fatuitatem temperat, cōdimentumque omne cui admixtum fuerit, mirifice commendat, commāducatum capitis pituitam purgat, perque os egerit. Sic sacra lectio grauedinē intellectus emendat, abstergitque, vt purificatus, per os, quippe per Doctorum verba, diuina possit mysteria degustare. Nam, vt ait Horatius, *Vires seminis ipsius sinapis.* *Epistola 1. lib. 1.*

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere poßit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Sed quid indigemus Horatio? cum Dominus noster dicat, *Scrutamini scripturas*: quas ne fastidiamus, vtpote quæ nonnullis gustu asperiores videantur (fuerunt enim qui dicerent, *Durus est hic sermo*) sinapis huius condimentum efficiet. At lacrymas ciet, quod illi obiicit Poeta quidam dicens: *Ioann. 5. & 6. s.*

Seque lacessenti fletum factura sinapis. *Columella.*

Sed ô dulces lacrymas, nulla salsuginis amaritudine vitiatas! O amœnissimam lacrymarum vallem, ô iucundas, ô amabiles, ô semper appetendas lacrymas, si quis ita sit felix, vt lectulum vbiq; suum lacry-
B mis irroret, eas instar panis ducat, & ad surrectæ Crucis conspectum, confixiq; in ea Seruatoris nostri lacrymulam saltem vnam aliquam expresserit, quam videat Dominus erumpentem! Quid vero si vberiores fuerint, & donec omnis totius corporis inarescat humor, emanare non desinant? Quicumq; enim ita seminarit in lacrymis, lætissimam frugem postmodum est in exultatione demessurus. At inde nomen sinapis habet, quod olfactu luminibus officiat. Nam etymon illi, παρὰ τὸ σίνεσθαι τὰς ὦπας, vt medicorum tradit disciplina. Vnde acrem & incommodam eius naturam incessit Græcus Athenæus. Fac olus id incestum oculis & perniciosum nostrum quod ex agro Domini colligimus, cor in primis exhilarat, cerebrum illustrat, oculos aperit, vt videant sicut Agar fontem aquæ viuæ: paulatim lenit, & ad Ambrosij vereq; cœlestis cibi gustum reddit idoneum: faucium asperitatē emollit, vt nullius vnquam vuæ afficiatur incommodo. Prodest etiam sine ficu adhibitum auribus, vt illæ angelicæ etiam fiant harmoniæ capaces. Alopecias emendat, omnemque pruritum extinguit, vt nullo prorsus vitio contaminatum corpus offerre Deo properemus. Contra lepras inungitur. Quid enim aliud lepra in sacris monumentis, quam vitiorum sordes, malæq; consuetudinis contagiones: *Psal. 126.* *Sinapis etymon & virtutes.* *Tritum cū ficu auriū grauitati prod. st, Dioscor. libr. 2. c. 98.*

C

FIRMITAS DOCTRINÆ. Cap. XXVIII.

QVID autem illud, quod semel satum difficulter extirpari potest? Nam semina simulac decidere, haud ita multo post & virent, & feracissime pullulant: vnde doctrinæ stabilitatem & propagationem ex eo possumus interpretari. Nam qui semel nostræ huius sinapis suauitatem gustare cœperit, ab ea numquam amplius, tanquam Vlyssis comites à loto, auelli poterit. Pullulabit in corde quotidie caulis amœnissimus, totaq; spiritus conceptacula seminibus his confarcientur, neq; hunc proculcabit Lupus aut Vrsus, aut rugiens Leo: non effrænis Equus, non Taurus ferox, non dolosa Vulpes in pabulum absumet, non frigus aduret, non æstus desiccabit, non aratrum deniq; contundet: virebit in dies magis, & ad procellas & conculcationes omnium tanquam insuperabile crocū lætius proueniet. *A Plin. lib. 19. c. 8.* *Nā crocum gaudet calcari, & melius ita prouenit.*

EXPERGEFACTIO. Cap. XXIX.

ADHÆC sinapis expergefactum ac minime somno grauatum significat intellectum: siquidē terrestris illa contra lethargos, deraso prius capite, illinitur. Noster hic sinapismus deraso circumci-
D soq; cordi cōtra huiusmodi morbū admouetur. Quid n. aliud lethargus est, nisi somnus inexpugnabilis? Atqui quotidie vt vigilemus, & Deo preces allegemus, suaui huius nostri pungimur acrimonia. Gustu eius scimus quando hora est de somno surgere, ne grauati eo, longe scilicet desidiæ indormiētes, obtorpeamus ignauiter. Nam Galli cantu, non æris tinnuli strepitu, non vllius ortu sideris indigemus, vt mane, sed plane mane excitati corpus strato corripiamus, atque tunc, & in dies septies laudes Deo concinamus. *Nā sinapi lethargis deraso capite illinitur. Diosc. li. 2. c. 98.*

SVBLIMIVM APPETITOR. Cap. XXX.

QVID vero quod per sinapis ramusculum, quem quis ore decerpat, mentem & cogitationem in sublime sese attollentem accipimus? propter præsentaneam excitandi virtutem, quam in eo se- *Sinapis ramusculus quid ore decerptus.*

Plin. libr. 8. c. 29. mine Pythagoras maxime omnium admirabatur: qui vix illius terrestris folia degustauerat, præcipuo tamen vnum illud amore prosequebatur, quod vim eius in sublime ferri conspiciebat, perinde ac si in cœlum niteretur, cum per nares in cerebrum penetraret, omniaq; hinc purgatiora, & ad visum mentis vegetiora fieri asseueraret. Maxime itaq; studendum, vt cibos omnes oleris huius intingamus pulmentario, cum præsertim modico eius in ollam iniecto, leguminia omnia, vt Democritus ait, facillime decoquantur. Agite igitur, agite ferculis omnibus tam æstate quam hyeme, tam mane quã vesperi, vel grana, vel succum eius admisceamus. Vtuntur hoc libenter probi omnes, hoc Pontificiis cœnis adhibuit assidue Clemens VII. Nulla enim vnquam vel publica vel priuata cœna est ab eo instituta, quin nostræ huius sinapis agricolæ politeresq; plenis adstarent calathiscis iucundumq; inter eos certamen oriretur, quis eorum id melius vel serere, vel condire didicisset. Idem nobis faciundum, vt noster exemplum nobis Pontifex dedit, vt ita nos neq; fames occupet, neq; sitis etiam molestet: supra enim nectar, supra omnem, quod aiunt, ambrosiam cibus hic, & melle & fauo suauior, mortalibus ad vitam est omnibus profuturus.

IOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM LIBER LVIII.

DE IIS QVÆ PER CÆPE ET HORTENSIA QVÆDAM ALIA SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

FRANCISCO FANTONO BIDIZOIENSI, MEDICO SALODIANO.

VANTVM risurus sis, Fantone doctissime, super apophoreto nostro, non sum nescius, quippe qui odoratissima suauissimaque citria, Salodiana scilicet, quibus nusquam pretiosiora nascuntur, à te dono acceperim: ego contra Cæpe, alliumque, tam olida, tam insuauia tibi & Medico Salodiano redonare cogitarim, reliquorumque olerum corbes, quorum tu istic vel hortos integros vno asse comparare possis. Sed quid facias? non eadem sunt omnibus ingenia. Attamen si quanti hæc, qualiacumque sint, mihi steterint noueris, forte non ita vilia esse dona æstimabis. Non enim cœlo nostro hæc nascuntur, sed ex Aegypto intima huc vsque magno portorio transferuntur. Neque sperandum vt hic sata his similia renascantur, quia talia sunt, vt in alieno solo semina corrumpantur, vel omnino degenerent. Dices: At malo ego nostratia, sapores quorum & cognouimus, & quibus apti condimentis sint, toties experti sumus. Sed vide ne fallaris, priusquam nostrorum experimentum facias. Memineris Aegyptios olim & doctrina & ingenio plurimum claruisse, neque temere ex tota Græcia viros summos doctrinæ nomine ad eos transfretasse, cum tamen ij Cæpe tanti facerent, vt id numinis loco coluerint, quod à tam celebri natione factum nos minime ridiculum existimare debeamus. Vtcumque autem, ne hic, totam Commentarij rationem alieno loco explicandam suscipiam, ex ipso omnia loco suo videnda tibi proposui, quorum multa, licet antiquitate iam obsoleuerint, solent tamen vel eruditis aliquam afferre delectationem, quæ veteres quomodocumque tradiderint: propterea quod exquisitioribus ianiorum inuentis magis ex comparatione gaudere consueuerimus.

DE CÆPE. CAP. I.

OLERA igitur & sagminea quædam collecturus, ordiar à Cæpe: propterea, quod inter herbarũ, bulborum caudicum, surculorumq; genera memoriam sibi primam Cæpe apud Ægyptios vendicauit: quinetiam inter hortensia eorum numina principatum prorsus obtinuit.

LVNA.

LVNA. CAP. II.

EA enim tota lunaris est: cumq; nullum apud natioñe eam numen vesaniore cultu habitum fuerit, quam Luna ipsa, in vnius Lunæ honorem cæpe coluerunt. Nam vt taceam, quod ea dissecta multiplicẽ Lunæ ipsius effigiem, & quas Græci φάσεις nuncupant, omnes ostentat: siue ea curuata in cornua, siue æqua portione diuisa, siue protuberet, siue quotidiana facie varia sinuetur, nunc immẽsa sit orbe pleno, ac repente nulla. Habet aũt Cæpe hoc peculiare, quod Plutarchus 4 in Hesiodũ Commentario tradit, vt reuirescat & congerminet decedente paulatimq; deficiente Luna, contra autẽ inarescat adolescente, quasi ipsa pro alimento corpus exponat suum. Quamuis rem aliter acceperint Pelusiotæ, qui Cæpe profanum adeo existimarint, vt cibum eius pollutũ esse crediderint: ideoq; mensis inferri vetuerint, propterea quod solũ olerum omniũ contra Lunæ aucta atq; dãmna vices minuendi & augendi habeat cõtrarias. Quod vero cibus tam acris tamq; vehemens in mensarum etiã delicias venerit, Socrates apud Xenophontem Philosophorum symposio, bellatorũ vires acriter eam excitare dicit, & eius esu vino cõmendationem augeri, ibidem legas. Laudat eam etiã quisquis ille est Apitius, quod ad omnia condimenta optima sit & idonea. Quamquam Morus ille Florentinus, cognomento Nobilis, parasitorum omniũ, quot sunt, quotq; fuerunt, festiuissimus, cum Cæpas Pontificis Leonis X. cœnis auidius appeti, trucidariq; indignissime ferret, aspera declamatione contra oleris eiusmodi esitationẽ inuehi solitus est, impios, impuros, intestabiles eos omnes dictitare atq; reprehendere, qui humanum corpus tam puro elementorũ candore munditiaque compactum ab optimo maximo numine, dignitate facieq; sibi perquam simili fabrefactum, quod idem ipse rerum opifex spiritu afflasset suo, flammeisq; stellarum scintillis animasset, isti per spurcissimum cæparum alliive cibum, maleolenti, & vsq; adeo fœtido putore contaminare, fæce tam sordida, tam profana polluere, ipsius demũ sanctioris animalis animam reddere diis hominibusq; abominabilem conniterentur.

Allium cæpasq; inter deos iureiurãdo habet Ægyptius. Plin. lib. 19. c. 6.

De cæpe Pelusiotarum opinio.

PROFANA. CAP. III.

SED vt ad Ægyptiaca nostra reuertamur, alia insuper affertur causa, cur profanũ hoc apud aliquos olus haberetur: sed ea fabulosa, atq; ex vulgo sumpta, forsitan à calumniatoribus in eius gentis irrisionem excogitata. Aiunt enim cæpis ideo non vesci Ægyptios, quia Dictys Isidis alumnus, dum has in Nili ripa enatas auellere conaretur, in amnem decidisset, extinctusque hac inde sit memoria coli cœptus, vt olus id quasi necis patratæ causa, profanum haberetur. Alij rem in religionem conuertêre, quod numen vltione ea sese improfanabile esse commonstrarit.

Cur Ægyptii cæpis non vescerentur.

LACRYMÆ. CAP. IV.

ID non omiserim, apud quosdam cæpe lacrymarum hieroglyphicum fuisse, eaq; de causa imperatũ esse à Biante Philosopho Alyatti Regi cum ad amicitiæ suæ fructum amice beneuoleq; accersenti, vt cæpe vesceretur. Ita enim tetricum eius Philosophi dictum ferunt, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Nam quod cæpe oculos acriter mordeant, lacrymasq; vel sola contrectatione cieant, omnibus exploratum: apteq; Columella lacrymosam eam vocat. Iam & Dionysius apud Aristophanem interrogatus, cur ita fleret, cæpe olfacere se respondit, & ea de causa κρόμμυον Græcis dicitur, ὅτι κόρας μύει τῶν ἐσθιόντων, *quod comedentes iubeat oculorum pupillas occludere.* Dantur vero remedio contra caliginem oculorum, quod eam vel olfactu purgent.

Horũ enim odor est lacrymosus. Plin libr. 2.

Ego iubeo Alyattã cæpas edere.

Plinius idẽ lib. 2. c. 5.

PER INIMICITIAS ILLVSTRATVS. CAP. V.

SI quis vero velit quempiam indicare, qui ex inimicorum obtrectationibus & iniuriis creuerit, longeq; illustrior atq; potentior euaserit, quo aduersaria magis vis in eum incubuerit, pro hieroglyphico surculum rosæ flore præditum, emergentem è cępe figurabit. Experimento siquidem comprobatum est, rosas violasq; iuxta cæpe vel allium satas, fragrãtiores fieri: ita vnius fœtorẽ ad alterius beneuolentiam conferre. Tangit rem Plutarchus, vbi ea recenset commoda & vtilitates, quas consequi possumus ex susceptis inimicitiis: fieri quippe nos vigilantiores ad vitia declinanda, & ad virtutem capessendam ardentiores, atq; in his omnibus maiori conatu laborare, vt quæ veram gloriam paritura sint, omni studio solicitudineque complectamur.

Inimicitiarum commoda.

A

ALLIVM.

MILITIA. CAP. VI.

Allium & cæpe cibus militaris.

VNVM tantum ex allio hieroglyphicum inueni, vt per id militiam intelligamus, propterea quod & allium & cæpe cibum esse militarem constat. Atq; hinc prouerbium apud Suidam, *Neque allium, neque fabas esitandas iis, qui tranquillum sibi vitæ statum proposuere*: per summotum allium, bellica negotia dimittenda, per fabas ciuilia non attingenda: quæ latius in Fabæ Cōmentario explicuimus. Sed quod ad militarem cibum attinet, Aristophanes, Equitibus, milites memorat, qui coemptis alliis & cæpis naues inscendissent. Et chorus iam antea Allantopolam incitans, dixerat: *Vt inalliatus strenue magis pugnes* Neq; rem tantum bellicam adiuuat allium, sed rusticę etiam opem affert Siquidem, vt Africanus ait, oleum in quo allium contritum fuerit, mire prodest vitibus eo obunctis, ne pediculos gignant, & absq; oleo tritum oblitumq; arborum truncis, ne ab erucis infestentur, opitulatur.

B

RAPVM.

SOL. CAP. VII.

APVD Ægyptios sacerdotes veluti cæpe Lunæ, ita rapum Solis erat hieroglyphicum, numinibusque alterum, & alterum suis dedicabantur: corpus enim rapi solidum immutabilem Solis effigiē refert: veluti cæpe, vt dicebamus, multiplicitas illa tam multiformis tunicarū, Lunæ varietates ostendit. Sane authores sunt, rapum è plumbo dicatū olim fuisse in templo Apollinis Delphici, quod Phœbei corporis soliditatem ostenderet.

FVNGVS. CAP. VIII.

ET fungus nescio quid sapit hieroglyphicum, qui tametsi apud Ægyptios quos sequimur, nusquā apparet, apud Græcos tamen & Latinos non illepido celebratur significato. C

REPENTE QVID ET INSPERATO FACTVM. CAP. IX.

NAM id præcipuum fuit, estq; adhuc apud omnes hieroglyphicū fungi, vt quotiens noui aliquid præter expectationem repente factum apparuerit, Fungum id dicemus. Poetas quippe Funginos, Oratores, Historicos, Philosophos, Iurisconsultos, vnius tridui studio autoritatem adeptos, & quæ plurima sub Leone X. Pont. Max. miracula vidimus, nocte vna præstantes aliquot, tamquam in Parnaso somniassent, haberi cœptos, eoq; processum temeritatis, vt ex iis nonnulli milites etiam sibi compararint, qui non applaudentibus mortem minitarentur.

Quæ & arte eduntur quolibet tēpore fungi. Mat[illegible] in Diosc. lib. 4. c. 78.

At rerum natura parens nil edere magnum,
Spectandumque solet, longo nisi tempore adultum.
Ipsa etiam maiora suos animalia partus
Iussa diu gestare: decem bos Luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensque
Dentis ebur, decora ampla virûm, decora ampla Deorum.

D

[illegible] in Traiano, ex Dione. Hæc adverbii à Paræmiog. Chil. 4. cen. 1. pu. 38 & Chil. 4. cent. 10. rou. 78.

Sed vt ad fungos reuertamur, prouerbium est, quod de re subitaria & insperata fertur in primis, nocte vna fungum nasci. Quare apud Dionem legas, Traiani vita fungum quendam magnum in Decebalis castris à barbaris circumlatum, Latinis etiam literis inscriptum. Literas non ponit author: sed ex iis quæ subsecuta sunt, manifeste percipitur, admonitionis aliquid id fuisse, cauendum scilicet Traiano, ne se tantis tamq; ferocibus copiis committeret: repente enim oriri solere, quod nemo vnus vmquam expectasset. Quod vt existimem id admonet, quod in eo exercitu vociferaciones etiā exaudiebantur à brutis præcipue, atq; aliis gentibus cum Romanis societate coniunctis, Traianum ad pacem hortantibus, & vt saluis rebus retro domum abiret admonentibus.

A

FATVITAS. Cap. X.

APVD Plautum in Bacchidibus, fungus fatuitatis, & stupidæ admodum credulitatis hieroglyphicum est:

Adeon' me fuisse fungum, vt illi crederem?

Quod quidem significatum Nicobulus eadem fabula manifestius declarat, dum se omnes quicumque vbiubi sunt, qui fuere, quiq; futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fundi, bardi, buccones, blenni, anteire longè stultia & indoctis moribus profitetur. Et prius de re nihili Chrysalus:

Tanti est, quanti est fungus putridus.

DE CVCVRBITA. Cap. XI.

B CVCVRBITAM apud Ægyptios non inueni in suas literas receptã, apud alios tamen in hoc genere minimè præteritam.

SPES INANES. Cap. XII.

NAM apud Onirocritas cucurbita spes inanes præsagit: vtpote quæ cum ventricosam admodum speciem præ se ferat, multumq; idemtidem nutrimenti polliceri vidatur, illud tamen & tenue, & nisi condimento aliquo iuuetur, egregriè fatuum est. *Et grauis in latũ demissa cucurbita ventrem. Artem. li. 1. cap. 59.*

SALVBRITAS. Cap. XIII.

NEQVE tamen cucurbitæ fautores desunt, vt qui pro salubritate poni eam contendunt, ansa, vt puto, capta ex prouerbio, κολοκύνθης ὑγιέστερος, quod ex Epicharmo sumptũ memorat Athenæus, libro 3. *Cucurbita salubrior.*

C

DE PAPAVERE. Cap. XIV.

PAPAVER nonnulli inter segetes enumerant, propterea quod Maro id Cereale dixerit: quasi nõ & olera, & edulia omnia terra nascentia, Cereris esse munera cognoscant. Ab hac igitur parte significata eius exordiemur. *Georg. lib. 1.*

CERES. Cap. XV.

PAPAVER quidem Cererem, atque adeo terram omnem humano commercio habitatam hieroglyphico suo referebat, neque quidem hoc vna tantum de causa: orbicularis enim figura eius perinde ac terræ, protuberat vndecumque, conuallibus quibusdam veluti subsidentibus, montium quodammodo iugorumq; specie, locorumque reductorum effigie: interiora denique folliculis quibusdam distincta gerit, veluti etiam nationes hominum & fluuijs, & montibus, & vrbibus dispertiuntur. Innumera præter hæc includit semina, est & hoc terræ benignæ proprium. Neque quidem hoc cibum, nisi cõcutiatur, & obtundatur, & ventiletur, emittitur: neq; terra, nisi exaretur, sarriatur, vertatur, obteratur, multisq; modis excutiatur agiteturq;, quicquam proficit. *Papaueris hieroglyph. terra.*

D

IVSTITIA. Cap. XVI.

PROPTER vero receptacula æquis inter se interuallis disgregata iustitiam, ac legum lationem, quæ Cereri attribuuntur in primis, hieroglyphicè commonstrat: eaque de causa Dea ipsa & legifera, & iustitiæ autor appellata est: siue, vt arbitrantur quidam, propterea quod semina penes se deposita magno cum fœnore reddere consueuerit. Sane Virgilius & his, quæ superius dicta sunt consideratis, non immerito *Cereale papauer* appellauit. Sunt qui nihil, quod ad eruditionem faciat, inuestigantes, *Cereale papauer* à Poeta dictum autument, quod Cererem in Proserpina filia con- *Vel quia angrypniam ob filia molestiam contractam papauer gustauit.*

quirenda cibos sibi ex papauere confecisse tradant, quasi per somnium ea fuerit inuestiganda: quæ merę sunt nugæ. A

VENVS. Cap. XVII.

Veneris statua

APVD Sicyonios Venus, vt author est Pausanias, cum papauere in altera ex manibus contento figurabatur, quod dubio procul ad seminij copiam referendum est. Nam quantum ad amorem pertinet, in altera manu malum habebatur, quo de commentario suo dictum. Erat vero eius Deæ statua auro eboreq; fabrefacta, in summo cuius vertice poculum insidebat, quod hieroglyphicum eo spectat, quod Maritum Græci, vel dicere velimus Amatorem, potionis nomine nuncupabant: πόσις enim vtriusq; nomen, & πόθος Platoni amor.

AMOR. Cap. XVIII.

Sortilegium amoris.

NIMIRVM autem papauer florens amoris indicium habetur apud sortilegos, cuius quidem folium qui amoris periculum facere volunt, pugno superponant, alteraq; passa manu illud allidẽtes, ex crepitu conijciunt quod quærebant. Explorant enim, an amantes redamentur; nam quo clamosius insonuerit, eo se magis amari putant: quod si sonus oblanguerit, contemptui se habitos arbitrantur: cuius rei tum eo loco meminit Theocritus: B

οὐ δὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξάμενος πλατάγησεν,
ἀλλ᾽ αὐτὸς ἁπαλῷ ποτὶ πάχει ἐξαμαράνθη.

quod vno dici potest versu:

Nec supercusso crepuêre papauera pugno.

GENTES. Cap. XIX.

HVMANI vero generis hieroglyphicum præ se ferre videtur, non ex ijs tantum quæ superius de granorum dissepimentis dicta sunt, sed eo etiam constat, quod compitalibus, quæ in compitis Laræ, siue Larundæ, vel Maniæ Larum matri fiebant, humana capita sacrificabantur. Sed Iunius Brutus Consul sacrificij genus abominabile & abhorrendũ, suppositis puerorum loco allij papauerisque capitibus, celebrandum instituit. C

CAPITA. Cap. XX.

Capita papauerum detrahere. Plin lib. 19. cap. 8. lib. 1.

EST enim illud haud obscurum papaueris significatum, vt omnino capitis hieroglyphicum habeatur, adeo nullus olerum fœtus insigniore capitis honore conspicuus est: forte vastior fructus cinaræ, sed aut spinarum, aut integumentorum, quibus confertim circumuallatur, asperitate horridior, cum papaueris & læuore delicatus, & Regia corona redimitus, maiestatem quandam præ se ferat. Iam & apud interpretes Theocriti μήκων λέγεται ἡ κεφαλή. Sed mihi videtur locus, potius ex historia desumptus, vbi Tarquinius cognomento Superbus, per hortum inambulans, nullo responso dato ei nuncio quem Sextus eius filius, quid sibi agendum in Gabios esset sciscitatum miserat, tantum baculo eminẽtiora papauerum capita decutiebat. Ex quo Sextus intellexit, proceres populi paulatim summouendos. Sed hoc vetus fuit Corinthiorũ exemplum, à quibus oriundi Tarquinij. Siquidem ferant Periandrum, qui Corinthi tyrannidem exercuit, cum perfidum nuncium Thrasybulum Milesium consuluisset, quanam arte quave vi sibi principatum stabilire posset, nullum ab eo responsum accepisse: vidisse enim se tantum nuncius memorabat, eum in campum triticeæ segetis ingressum, eminentiores spicas baculo decussisse, atq; ita Periandrum instructum, capitibus ciuitatis cæde & exilio sublatis, tyrannidem occupasse. D

DE VERBENA. Cap. XXI.

CAPITIS quod in papauere est, significatum, verbenæ reminisci facit, in qua de capite identidem non incuriosa & nunc est, & olim fuit inuestigatio.

A

CAPITA DEORVM. Cap. XXII.

VERBENARVM fasciculi puluinaribus dicati, Deos apud vetere significabant. Struppos eos vocitabant. Erat vero mos olim dona eiusmodi Deorum capita nuncupare. Sane apud Tusculanos fasciculus, vel corona herbacea imposita puluinari Castoris, Struppum vocabatur. Alij struppũ idem, quod strophium intellexerunt. Vnde apud Faliscos Struppearia nuncupabantur festa, quibus ambulabant coronati. Atteius Philologus Græcum esse vocabulum struppum putat, quippe στέφον, & insigne fuisse, quod Sacerdotes in capite ornando gestarent, siue ea corona esset, siue aliud gestaminis pro corona: de quo videndus Festus, sed in codicibus emendatis. *Struppi quid.*

DIVI PRÆCVRSORIS CAPVT. Cap. XXIII.

NON temere vero in nostram vsq; diem mos plerisq; Italiæ ciuitatibus perdurauit, vnam e verbe-
B nis speciem, eamq; & grandiorem & odoratiorem in D. Iohannis Præcursoris memoriam celebrare. Herba enim ea lato folio est, crispatoq;, aspera admodum lanugine, coloris cineritij, multis scissuris corrugato, acutissimi odoris ac periucundi, caule præalto, ramoso, quadrangulari, puniceis floribus ad buglossæ propemodum similitudinem condensatis, intra quorum calices grana quatuor singulis, veluti panici papauerisve reperiuntur, quibus excussis pediculo pars adiuncta remanet, quasi quædam macilenti capitis effigies, idq; D. Ioannis caput vulgus dictitat, herbamq; eius nomini dicatam, non sine pietatis ostentatione puluinaribus imponit, eademq; priuatarum ædium ianuas parietesq; ornat, tamquam amuletum sit minime contemnendũ. Nec me latet verbenas pro quibuscumq; sagminibus in sacris acceptas, & coronationum ritibus herbas quascumq; è Capitolio decerptas, pro verbenis habitas: ipsam autem verbenam multis à Dioscoride nominibus appellatam, & quæ super ea plurimi ætate nostra conscripsere, quæ hic repetere superfluum esset. *Verbenæ descriptio, & vsus.* *A Plin. lib. 22. c. 2. Vna cum sua terra.*

C

NOVA NVPTA. Cap. XXIV.

QVI vero puellam pingunt verbenam sub amiculum occultantem, hieroglyphicum huiusmodi nouam nuptam significare tradunt. Siquidem mos erat nuptiarum sacro faciendo, vt noua nupta corollam de verbenæ floribus à se lectis sub amiculo gestaret. Sunt & alij verbenæ siue verbenacæ vsus alijs atque alijs antiquorum cæremonijs, magicis etiam elusionibus accommodati: sed nos ea tantum delibamus, quæ ad alicuius hieroglyphici significationem pertinent. *Plin. lib. 25. cap. 9.*

DE FILICE.

VOLATVS. Cap. XXV.

FILIX quoniam Struthiocameli pennis assimilatur, sunt qui volatum per herbam eam figurare cœperint, quod mihi non vsquequaque approbatur. Nam licet vnaquæque penna volatus hie-
D roglyphicum sit, instrumentumq; eius rei proprium, cum tamen manifestum sit Struthiocamelum ex omnibus alitibus vnum, ob vasti corporis molem, vix posse sese humo attollere, alis vero vti ad cursum tantum adiuuandum, congruum mihi non videtur ab eo significatum id desumere, quod ipse sibi natura repugnante præstare minimè possit. Sed de Struthiocamelo satis inter alitum significata. Id de filice proditum, non Struthiocameli tantum causa herbam eam Pteryga vocari à Græcis, sed quod in vniuersum folium eius sit pennis alitum simile: de quo & Dioscorides & alij plura. *Dioscor. lib. 4. cap. 78. & 79. Plin. lib. 27. cap. 9.*

SECVRITAS. Cap. XXVI.

MAGIS autem placet illud quod securitatem per filicis hieroglyphicum indicari quidam memoriæ prodiderunt, propterea quod eius herbæ odor serpentes fugat, animantium quippe genus

nus

nus omnino perniciosum: eaque præcipuè de causa rusticos eiusmodi folijs grabatos suos farcire cõsuesse, vt interpretes Theocriti tradiderunt. A

ODIA CAPITALIA. Cap. XXVII.

A Dioscoride li.4.c.78

ID etiam est filicis hieroglyphicum, vt arundini adalligata capitales indicet inimicitias: adeo enim inter se diffident, vt altera alteram enecet, coronæ modo circumducta, vulneribusq; alterius stirpe factis, contusa altera & imposita efficacissimè medeantur. De quibus ita Celsus: *Pessima ex surculis arundo est, quia aspera eademque offensa etiam in filice est, sed vsu cognitum est, vtramque aduersus alteram medicamentum esse, si contrita superimponatur.* De dissentione ita Plinius: *Filices aiunt non renasci arundine secta, aut exaratas arundine vomeri imposita: similiter & arundinem exarari vomeri imposita filice praecipiunt.* Quod vero ad supradictam pertinet medicinam, apud eundem lib.24.cap.11. eadem quæ Celsus tradit, legas.

Plin. Ibid.

B

DE ABSINTHIO. Cap. XXVIII.

QVID sibi vellet Absinthium de fauo mellis enatum, in Apis Commentario Lucretianum secuti carmen indicauimus: quid simplex sibi velit, exponamus.

SALVTIFERA CASTIGATIO. Cap. XXIX.

Absinthij & Mellis virtus contraria.

SIGNIFICAT enim graminis huius hieroglyphicum obiurgationem, quæ cuipiam salutem attulerit, qua scilicet increpitus qui tota aberrabat via, prolapsus in scelerum voraginem, in meliorem mox regressus semitam, abiectis à se vitijs vitam inde degat inculpabilem. Amarissimum est enim Absinthium gustu, perinde ac obiurgationes vnicuique videntur acerbæ, sed si haustum non reuomatur, omnem perpurgat intestinorum fæcem: contra vero mel, quæ placidæ sint adulationes, bilem auget. Dicit enim Horatius ex medicorũ dictatis, *Dulcia se in bilem vertunt*, ideoq; hominem in morbi alicuius incommodum trahunt: qua de re satis in Ceruo, qui fistulæ sonantis adulatione deceptus, venatoris iaculum in se directum minus aduertit. C

A Dioscor. li.3. cap.23.

SACERDOTIVM. Cap. XXX.

Dioscor. lib. 3. cap.24. Plin.27.c.7

ERAT vero Absinthium marinum, quod quidam Seriphium vocant, Sacerdotum Isiacorum gestamen: huius enim ramum illi præferre solemne habebat oleaginorum ramorum loco, vt apud Dioscoridem lib.3. Quod vero Seriphium Absinthium, quod & marinum dicitur, author idem, neque non Plinius aiunt Taphosiri in Ægypto lætissimè prouenire, Taphosirin vrbem Stephanus ideo dictam ait, quod ibi sepultus sit Osiris.

SANITAS. Cap. XXXI.

QVOD vero poculum Absinthij quadrigarũ agitatoribus propinatum legas, indicat id Latinorum victorem: his enim ferijs qui quadrigis vicerat, Absinthium in Capitolio bibebat: idq; maiores nostri sanitatem interpretabantur, quod magni satis præmij loco dare se profitebantur. D

HYSSOPVS.

ELVTIO. Cap. XXXII.

Diuina Hyssopi significatio.

Psalm.51.

HYSSOPVS in Diuinis literis hieroglyphicum est gratiæ spiritalis, per quam inquinati labe aliqua eluimur. Eius aspergine mundatur quoddam lepræ genus. Lepra passim humana delicta significat, siue peccatorum maculas appellare libeat. Hinc apud Psalmographum, *Asperges me Domine hyssopo,*

A *ſopo, & mundabor,* habetur. Eucherius eam pro humilitatis patientiæque hieroglyphico ponit, propterea quod humilis admodum herba eſt, & lapidi, cui naſcendo adhæreſcit, adſtricta: cuius radices ſaxum etiam dicuntur penetrare. Ipſa vero præcipuè pulmones curat. In pulmone ſedem habere dicitur ſuperbia, in quo ſcilicet tumor, & anhelitus. Cicero de natura Deorum: *In pulmonibus ineſt raritas ad hauriendum ſpiritum aptiſſima.* Quod vero Spiritus pro ſuperbia vel animi elatione ponatur, idem oratione pro P. Sylla: *Res geſtæ credo meæ me nimis extulerunt, & mihi neſcio quos ſpiritus attulerunt.* Ibi autem apertius: *Nunc Capuæ Campano præſidio ac regio ſpiritu cum viderem, Bloſios illos mihi videbar videre, ac Iubellios.* *Matheol. in Dioſcor. lib. 3. cap. 26.*

DE ASPARAGO.

EX ASPERITATE SVAVITAS. Cap. XXXIII.

B MITE aliquid & lene, quod ex aſpera duraq; re proueniret, ſignificare qui vellent, hieroglyphicum Aſparagi faciebant, ſurculum quippe iam maturum & ſeminibus inſtructum. Nam ſpina eſt, quæ ſemen illud fert, quo ſato molles inde aſparagi ſuccidantur. In Bœotia ſane qui nouam nuptam comebant ornabantq;, eam ſpinoſo aſparagi frutice coronabant, quoniam (vt apud Plutarchum eſt) de Coniugali vita, ſicut ſuauiſſimũ ille fructum de aſperrima ſpina producit. Sic vxor viro primam illius aſperitatem ac duritiam minus aſpernanti, dulcem poſtmodum & ſuauem conuictum præbet. Qui vero, vt idem Plutarchus ait, primas virginum rixas ferre nequeunt, ſimiles profecto ſunt ijs, qui prima vuarum acerbitate offenſi, eas etiam cum maturuerint, abhorrent. *Dioſcor lib 2. cap. 12.* *Bœotiorum mos in nuptu.*

CITO CONFECTVM. Cap. XXXIV.

ATQVE hæc de ſpina, Teneriores vero coliculi ſignificatum habent rei quam ocyſſimè paratæ, vel ipſius Auguſti dicterio, cui frequentiſſimum illud erat dicere, *Citius quam aſparagi coquantur,* cum quid momento minimo properatum innuere volebat. Ita illud apud Dioſcoridem animaduertendum, ἐπ' ὀλίγον ἑψηθὲν, quod in antiquiſſimæ traductionis codice, Latina quidem phraſi, ſed literis Longobardicis ſcripto, quem perlegi Florentiæ, quemque Marcellus translationis ſuæ ducem habuit, *breui coctura elixum,* legitur. Philemon Comicus, victitantibus aſparago, perinde ac thymo etiam ac cappari, extenuationem corporum videtur exprobare, vbi ruralis parſimoniæ pœnitentem virum in ſcenam producit, querẽtem ſcilicet quod rus, vt medici, conuenientia ægrotis tantum eſculenta ſubminiſtret. Addit illud: *Sueton. in Augusto c. 87.*

C

καὶ νὴ τὸν Δία
τὰ πετρηχγεῖα ταῦτ' ὀψάρια, κάππαριν,
θύμον, ἀσπάραγον, αὐτὰ ταῦτά γε δέδοικα
μὴ λίαν ἐπισχναίνων μὴ ποιήσῃ νεκρόν.

quorum verſuum hic eſt ſenſus:

D

Atque per Iouem
Innata petris obſoniola, capparim,
Thymumq; & aſparagum, & alia huiuſmodi
Quam vereor, extenuatione prænimia,
Ne me cadauer exanimum humi deſerant.

Quod vero Philemon τὰ πετρηχγεῖα dicit, vide apud Dioſcoridẽ quoq; in petroſis naſci aſparagum, nulla facta de ſatiuo, quo nunc plurimum vtimur, mentione. *Non quidẽ Dioſcorid. ſed Galenus eum qui petreũ vocat l. 6 ſimp. medicam.*

DE CAPPARI. Cap. XXXV.

SED quod ad Capparim attinet, ad hanc Philemonis ſententiam facit Dioſcoridis locus, qui eam nulli rei dixit eſſe vtilem: nempe adeo tenue eſſe nutrimentum eius, vt nullam afferat vtilitatem.

A

DE MANDRAGORA. Cap. XXXVI.

Quin & perniciosum si Dioscoridi credendum, vomitum ciens, quod negat Mattheolus.

MVLTA super Mandragora dicenda essent, sed ea vel insuauia, vel abhorreda: quare in ijs quæ humano generi perniciem afferunt, temperamento vtendum est, quoniam etiam nescire quædam inter virtutes reponi solet.

SOMNICVLOSVS. Cap. XXXVII.

ID omnino nõ dissimulabimus, somniculosum hominem per id genus herbam significari, propterea quod vis eius media est inter venenum & soporem. Nam si quis vinum ea medicauerit, bibentem in profundum adeo somnum inijciet, vt expirasse credatur, memorabili Annibalis exemplo, qui missus à Carthaginensibus in Afros qui rebellauerant, non ignarus ille gentem esse vini auidam, magnum eius modium mandragora permiscuit, mox leui cum eis commisso prælio ex industria cessit, B nocte inde intempesta relictis intra castra quibusdam sarcinis, & eo vino quod infecerat, fugam simulauit: cumque Barbari occupatis castris gaudio effusi medicatum vinum hausissent, iacerentque strati defunctorum in modum, reuersus Annibal nullo negotio eos trucidauit. Rem Fronto exemplis suis adiecit. Quod vero ponit historia vinosos Afros, Cyprianus quoq; de Afrorum suorum bibacitate multa conqueritur, quæ propemodum iam, vt nunc apud Germanos, in ciuilium laudum locum irrepsisset. De soporifera vero Mandragoræ vi Medici multa tradidere, idque præcipuè, quod plurimus & efficacissimus est eius vsus in soporandis ijs qui vel inurendi vel secandi sunt: altissimum enim per quatuor fermè horas somnum, potionem ita medicata exhausta, perseuerare, vt neque ignem neque ferrum sentiant.

Stratagema bellicũ Annibalis.

AMATORIVM. Cap. XXXVIII.

A Dioscoride l. 4. c. 61. Radicis Mãdragoræ descriptio.

PROPOSVI de veneficijs à mandragora nihil me dicturum, præsertim ea quæ pertinent ad amatoria, de quibus aliquid omnino habetur in sacris literis: sed nunc maioris illud curæ pretium esse duco, vt radicis eius figuram, non temere tam insignem à Deo, siue à natura ducente Deo, conformatam enarrem: cuius altera est virili specie, capite capillamento veluti quodam vndecumque cooperto, pube etiam densissimis radicularum filis pudenda virilia cooperiente. Altera fœmina, ijsdem velamentis, si quis curiosius rem ipsam inspectare voluerit, naturæ miraculum occultantibus, quotidianis testimonijs veritatem ipsam comprobantibus. Quod miror à quibusdam tam pertinaciter negari, cum præsertim vulgatum sit, Pythagoram herbam hanc ἀνθρωπόμορφον appellasse, quo vocabulo nihil manifestius ad humani corporis formam exprimendam. Sed, si Deo placet, Pythagoram isti dicunt mysticum aliquid per id nominis intellexisse, eam quippe Philosophi locutionem ad poma ea spectare, quæ putant nonnulli Melenzana esse, quod oualis figuræ sint, ac perinde testibus assimilentur. Leuis hæc est coniectura, siquidem ἄνθρωπος vtriusq; generis vocabulum est, testiculi vero forma ad marem tantum pertinet. Sed quod arbitrari videatur Hermolaus Barbarus, vir vndecumque doctissimus, Melenzana apud Ligures, quasi mala insana dici, quam quidem coniecturam, vt inferius apparebit, puto eum ex Columella desumpsisse, cur non ab amarore potius, quo, nisi condiantur, egregiè prædita sunt, dici ea arbitremur? quod quidem propius ad Ligustici vocabuli simplicitatem D accedit, qui Marezana ea vocant. Cæterum cum Dioscorides & reliqui Medici hanc & aliam Mandragoræ speciem frequenti vsu sumptam inter venena connumerent, Marezana vero, quæ totius littoralis Liguriæ tractu modo recentia in iusculentis, modo condita aceto fœniculoq; superinsperso, in acetarijs & frequenter & copiose anno toto eduntur, nihil afferunt incommodi, sed & grata gustui, & corpori salubria sunt, nullo mihi pacto videntur inter mandragoras recensenda. Ad hæc cum Dioscor. Mandragoræ poma oui vitelli similia dicat, auellanæ nucis alij Marezana nihil habent quo vel ouorum vitellis, vel id genus nucibus æquiparari possint: imo totius oui speciem & magnitudinem præ se ferunt, plerumque ijs etiam grandiora, eo dissimilia, quod punicei coloris fimbrijs ab ea parte, quæ Soli exposita est, non sine spectantium applausu & oblectatione dispescuntur: cumq; valde maturue-

Nimirum à Mattheolo in Diosc. li. 4. c. 61.

Ibid. Mattheolus contra Brasauolum, & Fuchsium.

Melenzana seu Marezana.

A turuerint, totæ puniceæ fiunt, parte à Sole tacta semper densius colorata. Sed vt ad formam radicis quæ verè mandragora dicitur, reuertamur, id etiam miror, cur vna cum Pythagora Columellam etiam nihili pendant, qui Pythagoricam secutus nuncupationem, ita super ea canit:

Quamuis semihominis vesano gramine fœta,
Mandragora pariat flores, mœstamque cicutam.

Quod vero Columella *vesano gramine* posuit, ad herbæ vim respexit, quæ aliter & Morion dicitur: ea enim, vt Medici tradidere, drachmæ vnius pondere, vel in polenta, vel esculentis alijs data, fatuitatem inducit. Eucherius super hac in Genesi, nihil aliud dicit, nisi mandragoram genus pomi esse paruo peponi simillimum; quæ quidem forma ad Ligustica, quæ dicebamus Amarezana, proximè accederet, nisi obstarent reliqua veneno super tradita.

LÆTITIA. Cap. XXXIX.

B SED vt mandragoram ab omni absoluamus ignominia, Xenophon eam pro lætitiæ argumento citat, apud quem in Symposio Socrates ait, vinum non aliter mœrori mederi, quam mandragora hominibus, lætitiamque non aliter excitare, quam oleum inspersum igni flammam. Porro si mandragora venenum esset, aut mansa incommodum aliquod afferret, cur 30. Geneseos capi. Ruben triticeæ messis tempore in agrum exierit mandragoras reperturus, quas ad Liam matrem suam deferret, & Rachel explorata repetierit à sorore, vt in eiusmodi plantæ participatum admitteretur? cui Lia respõderit: *Parumne tibi videtur, quod maritum mihi præripueris, nisi mandragoras etiam filij mei industria conquisitas tibi vendicare cogites*: & quæ de nocte mox pacta sequuntur mandragoræ pretio concessa. Vnde suspicari possum, apud scriptores nostros parum de mandragora liquere, antiquissimum eius vsum & vtilitatem esse temporibus nostris incognitam. Quod vero manifestissimum est, prisco illi seculo, ex historia sacra, cibum omnium pretiosissimum fuisse apparet: nostro autem tempore, si ea Ligustica Amarezana est, cum tot condimentis inseruiat, & olerum omnium per vniuersum annum sit vsitatissima, facessere iusserim eos qui eam infamem imaginantur. Sed qui plura super ea quæsierit, ad Plinium se conferat, l. 25. c. 13.
C

Gen. 30. *Mattheolus in Dioscor. ibid.*

DE BVLBIS.

NVPTIÆ. Cap. XL.

SVNT qui nuptias, atq; maritalem copulam (ita enim Græci γάμον intelligunt) per hieroglyphicum Bulbi significari velint: eo enim plurimum veteres vtebantur ad languentem Venerem excitandam. Et viri in nouis nuptijs prima die, authore Varrone de vita Patrum, bulbos comedebant. Hinc illud apud Martialem facetè dictum:

Dioscorides l. 2. c. 165. Bulborum vsus.

Cum sit anus coniux, & sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quam satur esse potes.

Sed hoc Martial. ex Aristoph. desumpsisse videtur, vbi iuuenis, Concionatricibus, à duabus vetulis D distractus, quærit ab eis; quanam possit ratione duo eodem tempore nauigia agitare? respondet vna, Postquam bulborum ollam deuoraueris. Docet vero M. Varro bulbos aqua decoquere ad vsum Veneris. Apitius addit nucleos pineos, & semen erucæ cum pipere.

Κατεφαγὼν βολβῶν χύτραν: Qui deuoraret bulborum ollam.

DE CICVTA. Cap. XLI.

SED quoniam nequitiæ satis vbiq; est, longe vtilius fore existimo, si quæ ad ardorem Veneris potius extinguendum proponantur, quam quæ lasciuiam fouere doceant, commemoremus.

CASTIMONIA. Cap. XLII.

Diosc. lib. 4. cap. 74. Cicutæ efficacia. Pollutiones nocturnas.

CICVTAM nonnulli pro hieroglyphico castimoniæ posuere. Causam ego eã esse crediderim, quod si eius herbæ succo testes illinantur, Venus cohibetur, præcipueq; καλονείρεγμοι, quæ scilicet per somnium accidunt Veneris imaginationes compescuntur.

SVPPLICIVM. Cap. XLIII.

Quo Socratem mori coegerunt. Diosc. li. 3. c. 45. & Plin. l. 20. 13.

VBI vasa quædam, quid sibi quæque velint, recensuimus, incidimus in calicem, eumque non alia de causa supplicij de aliquo sumpti hieroglyphicum esse docuimus, nisi ob cicutæ succum, qui sontibus capite damnatis propinari solitus esset, idq; præcipue Atheniensium instituto: ibique de calice in sacris literis disseruimus.

DE RVTA.

Rutæ proprietates variæ.

CASTIMONIA. Cap. XLIV.

EADEM ratione Ruta quoque hieroglyphicum est castimoniæ qua cicuta, diuersa tamen naturæ vi: illa, quia plurimum refrigerat: hæc quia supra modum exsiccat: atque, vt Dioscorides tradit genituram in potu ciboque extinguit ruta. Theophrastus ob siccitatem durare, & ob caliditatem exurere dicit. Vtcumque, ita Ouidius:

Vtilius summas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Est & magis arcana causa, quam siccitas caliditasve nimia, quæ rutam continentioris vitæ hieroglyphicum esse iusserit. Nam cum Serpens, vt suo loco dictum, voluptariæ nequitiæ signum sit, ruta nimirum cum tota sit Serpentibus aduersaria, eosque vel odore fuget suo, vt plerique veterum tradidere, quamquam vim eam inesse vni syluestri tradunt, merito pro castimonia ponitur. Ad id porro quod acuere lumina dicit Ouidius, Apuleius rorem eius herbæ matutinum prodesse tradit, vel cum matutino maduerit, succos in hunc vsum colligendos. Atque alibi, roscidæ folia decocta in vasculo vitreo decoquenda, vino veteri admixto, atque ita inungendum. Cur vero Serpentes rutam exhorrescant, causam eam Philosophi comminiscuntur, quod Serpentes frigiditate siccitateque sint præcipua præditi, vnde non immerito terrarum orbis per Serpentis effigiem ostendatur. Siccum enim & frigidum est elementum terræ, & Saturno Anguis, vt alibi dictum, in manu statuitur, cuius sidus & frigiditate & siccitate censeri autumant Astronomi. Ruta vero quamuis calida admodum, ipsa tamen siccitate longe præstat, adeo vt affluentiori quadam ariditatis vi apta sit ad simile corrumpendum, eodem modo quo Proclus non aliam ob causam Galli cantum Leonibus horrori esse putat, nisi quia solaris virtus vtrique insita sit animali, sed longe præstantius Gallo, quam Leoni. Neq; dissimulanda est vis rutæ prorsus admiranda, quæ non Serpentes tantum fuget, verum etiam Feles (ita Foinas nonnulli vocant, de qua loco suo in Æluro) prohibeat ne adrepant, si eius herbæ ramuli in columbarij fenestris & ingressibus alijs suspensi fuerint, traditur à Florentino in Constantini Cæsaris collectaneis. Quod vero venenis ruta resistat, Mustelæ sunt documẽto, quæ cum Serpentibus dimicaturæ, cibo eius armantur, vnde eam à nonnullis Viperalem appellari, tradidit Apuleius. Et Mithridaticum illud aduersus venena medicamentum nulli iam non innotuit: regem quippe Ponti Mithridatem cum fratris sui timeret insidias, rutæ folia xx. cum duabus nucibus iuglandibus, & totidem caricis, admixto salis grano, ieiunum quotidiè accepisse.

Plin. li. 20. c. 13.

Diosc. Ibid. Mattheol. Ibid Plin. li. 8 c. 27. & li. 20. c. 13.

DE CONIZA.

Abligurritorum indiciũ. Hora. Epist. Lib. 1. Ep. 11

ABLIGVRITOR. Cap. XLV.

ÆGYPTII Sacerdotes hominem qui bona sua abligurisset, &, vt Horatius diceret, *paternas maternasq; res fortiter absumpsisset*, significare si vellent, pecudes caprasve Conizam depascentes, pro hiero-

A hieroglyphico facere consueuerunt: siquidem constat animalia ea, quæ Coniza vescuntur, insatiabili inde siti confecta deficere. Quoniam vero peculium Ægyptiorum fere omne in gregibus constabat, vnde vniuersa ea gens Pastores à nonnullis in opprobrium vocitati, quamquam, vt alibi diximus, sacerdotes eorum, quiq; sacro cuipiam initiati essent, Pastores ita abominabantur, vt ne alloqui quidē eos fas putarent, notum ex historia sacra, cum Pharao coloniam Iosippi parentibus & fratribus indulgere meditaretur, non admittēdos in Ægyptiorum commercia censuit: quia Iosippus industriam eorum omnem in armentis esse confessus erat, eos tamen & commode & liberaliter, opportuno feracissimoque loco, seorsum à suorum consortio habitare iussit. Vtcumque autem, censum Ægyptiorum per Oues & Capras exprimere moris erat. *Gen. c. 47.*

AMATÆ REI DESERTOR. Cap. XLVI.

SED ENIM quæ vis herbæ eius esset in polypos, curq; hominem amata relinquere pernicem, subito tamen euentu aliquo abalienatum, per conizam admotam Polypo, sacerdotes ipsi commōstra-
B re soliti essent, in Polypi commentario inter pisces enarratum est. Exigere vero res mihi videtur, quoniam de coniza facere mentionem sæpe continget, super ea loco hoc quædam aperire, quæ apud authores tam Græcos quam Latinos varie tradita sunt, atq; ea quidem perplexe admodum. Origanum herba est vulgo nota Romæ, atq; aliis vniuersæ Italiæ locis, κόνιζα Grece, Cunila plurimum Latine dicta, quam, vtpote præcipue suam, Ligures littorales Cornabuliam vocant, putri, vt prouerbio fertur, aptissimam salsamento: nomen ab ea specie sumptum, quæ Cunila bubula appellatur. Cæterum cum permultæ eius species ab authoribus referantur, eademq; variis cognomentis appelletur, diligentiori cura ad Medicos delegata, satis nos habituri sumus, si Cunilam bubulam eam acceperimus, quæ Origani species est, quam à testudine cum eam Viperam ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes priuatim in vino bibi, quæ Cunila bubula appellatur. Apud Aristotelem, Ciconiæ cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assidue dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza, vir accuratissimus, Origanū libenter Cunilam vocat, alicubi Pulicarem, quia pulices necat, stratis supposita, strataque sub lecticis. *Origani Græcus Coniza, ampla descriptio, eiusq; virtutes.* *Ita & Dioscor. lib. 3. c. 28.*
C Cunilam hanc nostratem Satureiam à rusticis vocari tradit lib. 10. Columella. Horum testimonia fuerunt adducenda, quia sunt nonnulli, qui Cunilam bubulam eandem & Origanum esse pertinacius negant. Addam & illud, cum inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eamq; sibi incognitam ingenue profiteri. Nostri Bellunenses agrestem quandam Origani speciem vulgo prouenientem, caule, foliis, & floribus grandioribus, odore tantum non vsquequaque suaui, sed vastiore, Puleium asininum vocant, quæ nimirum Cunila bubula est, quæ in Liguribus Cornabulia, & eodem apud nos vsu, quo apud Ligures, salsamētis inspersa. Putarim vero Onitis vocabulum ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, commodissime deductum. De Formicis vero nostræ huius odore fugatis, experimentum ipse feci, quod ad biduum post inspersionē efficaciter successit, vt locum omnino desererent. Ne vero cuipiam mirum adeo videatur, gramini huic eam inesse vim, Ambrosius herbam quandam memorat, Gillam appellatam, cuius folia turtur nidis suis excluso fœtu superiaciat, eoq; pacto pullos à Luporum incursu deprędationeq; tutetur: Lupus enim folium eiusmodi vsq; ad fugam abhorret. Leopardus vero allium ita sibi sentit abominabi-
D le atq; contrarium, vt si quis eo locum, vbi ille morari sit solitus, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus I. de Animal naturis scribit, Noctuas à Ciconiis suo nido procul summoueri, platani eo foliis importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem dilabentes, Ciconiasq; ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assidue Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitiis suo loco dictum. Neq; vero Ciconiæ tantum, Turturesve, aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verum etiam & Canes, & Sues, & ex brutis pleraq; alia. Canes quidem cum Fellis vitio laborāt, gramen illud suum depascuntur. Sues si cephalalgia crucientur, fluuiales Cancros inuestigant. Mustelæ rutam, si venenatum quid comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Huiusce rei quænam sit causa non otiose quæritur à quibusdam: quippe cum animalia hæc neq; talia didicerint ab aliis, neq; quidem doceri potuerint, cur ita *Lupi Gilla herba fugātur, Leopardus allio.* *Canes, Sues, Angues, naturæ duĉtu remedia sibi propria coparant.*

norint quæ suis sint ægritudinibus vtilia. Putant igitur accidere, quemadmodum faui odore solo Apes A ad sese alliciunt, & cadauera Vultures, vel procul absentes, sic etiam Cancri Sues illectent, Origanum Testudines, Vrsam Formicæ, de qua suo loco diximus, id vero nulla ratione fieri, neq; quod sensus & facultatis eius, qua vel intelligere vel cognoscere queant, participes habeantur, commentique sunt corporum constituras, diceret Plinius, in causam adducere, quæ huiusmodi appetitus in animalibus concitent quæ humorum mutatione varios, dum laborant, appetant vel acores, vel dulcedines, vel alias, vti vsui venerit, qualitates, fieriq; plerumq; id importune, ac præter morem, & indecenter: id quod in mulieribus præcipue videre est, quædam prægnantes sunt, & lapides, & terram, & sordes alias, & humanam interdum carnem appetunt ad vescendum: quod superioribus annis in Insubria accidit, vbi matrona quædam nobilis, cum oculos in coloni sui torosiores musculos, qui de coxendicibus protuberabant, iniecisset, tanta arrepta est auiditate carnis eius frustulum gustandi, vt nisi compos fieret, defecturam se profiteretur, aut abortum facturam: quo metu coniux eius commotus maxima mercede cum colono conuenit, vt abscindi sibi musculi partem pateretur, ne patrona sua exanimaretur: ille pretij lenocinio ductus, conditionem accepit, succisumq; est frustum, modicoque insperso sa- B le prunis tostum quo illa deuorato incolumis quamprimum euasit. Quocirca Medici cum in effrænatas huiusmodi appetentias incidunt, quæ salubria, quæ minus, nouisse debent: nam aliquid huiusmodi fere grauiter decumbentibus accidere interdum solet. Scribit Mnesitheus medicus in pneumoniæ principio, quendam qui cæpe concupierat, eualuisse: quendam vero qui ficus appetierat, periisse: propterea quod appetitio corporis, qualitas vero texturaque ipsa, vt quæque est, morbis obsequitur. Ex quo manifestum esse autumant, feras quoque, cum in perniciosas & lethales ægritudines inciderint, non alia de causa in huiusmodi appetentias ferri, quam ob naturæ ipsius (vtar Lucretiano vocabulo) compostituras, quæ illas ad ea sponte incitant, quæ saluti futura videantur. In hunc modum disputant hi, qui nihil aliud brutis animalibus concessum volunt, quam sentire & pasci. Antiquiores tamen Philosophi pleriq; bruta etiam in mentis intelligentiæ participatum admittunt, quorum nos argumenta validiora alibi, & in Elephanti & Formicæ commentariis recitauimus. Iis vero hic contenti, quæ ad veterum hieroglyphica facere videantur, prosequamur.

Mirum de muliere grauida.

Appetentiarum euentus.

C

DE HELIOTROPIO ET SELENOTROPIO, TERRENORVM CVM COELESTIBVS TEMPERATVRA. CAP. XLVII.

QVOD si cognationem, consensumve, aut temperaturam, quam inferioris naturæ istius res cum cœlestibus habent, infimis quippe suprema, & supremis infima, occultis quibusdam viribus colligata esse ostendere voluissent, nullo euidentiori signo, proprioreve hieroglyphico id exprimere cõsueuerunt, quam cum herbas duas, Solisequam & Lunisequam figurassent. Liceat vero mihi ἡλιοτρόπιον & σεληνοτρόπιον, ita Latina facere: illa enim ad Solis motum Solem versus mouetur, hæc vero ad Lunam vertitur. Sunt vero & alij flores tam arborum quam herbarum, qui hoc imitari videntur, sed his duobus nulli manifestius. Proin Ægyptij eandem rerum omnium rationem esse contendebant, vt intellectualia, vt rationis alia, alia natura, alia sensu superioribus deuinciretur, & suam quæq; con- D cordiam assectarentur.

Plin. lib. 22. c. 21.
De lunisequa nihil constat.

DE LVPINO. CAP. XLVIII.

TRAHIT similis quodammodo natura, vt Heliotropio Lupinum subiiciam: nam id quoque ad Solis cursum vertitur.

Plin. lib. 18. c. 14.

HORÆ. CAP. XLIX.

PER eius autem figuram temporis dimensio, vel horæ hieroglyphice significantur: quæ quidem ab eo surculo tam manifeste distinguuntur, vt agricolæ peritiores diurnas horas, aere etiam nubiloso ex eius motu conuersioneque deprehendant. Traditum ab Apuleio lib. de Re rustica.

Rusticorum clepsydra.
Necnon à Plin lib. 18. c. 14.
Plin. Ibid.

SVIS

A

SVIS VIRIBVS POLLENS. Cap. L.

ET quoniam id ingenium eſt lupino vt coli nolit, ſitque negligentia ipſa fertilis, apte quis fecerit, ſi hominem, qui ſuopte ingenio vel induſtria ſibi neceſſaria comparet, eiuſmodi ſurculi geſtamine inſigniuerit.

DE NICTERETO. Cap. LI.

SI vero hominem occurſum cuiuſpiam rei natura expaueſcentẽ oſtendere curaſſent Ægyptij, Nyctereton herbam & Anſerem faciebant. Ferunt enim Anſerem ad primum conſpectum eius expaueſcere, vnde & *χηνάμυχον* vocatur. Herba eſt coloris ignei, foliis ſpinæ, nec à terra ſe attollens, noctibus interlucens, & quoniam è longinquo etiam noctibus fulget, *νυκτιπόλον* appellatur.

Hæc omnia à Plin. libr. 11. c. 11.
Vel Nyctilopa, vt ibi Plin.

Quæ ideo à Plin. iners. li. 20. c. 22. & à Dioſc. nullius vſus in medicinis l. 2. ca. 110.

B

DE BLITTO.

FATVVS ET INSVLSVS. Cap. LII.

FATVVM & inſulſum turpiq; deditum inertiæ hominem, per Blittum herbam ſignificare mos erat. Stupidi enim ſaporis herba omnino eſt, neq; vllam habet acrimoniam: vnde cõuitium in fœminas mariti faciunt apud Menandrum, *βλίτα* eas appellantes. Et Truculento Plautus non infacete dixit, *blitteam meretricem*, quę non ſaperet in vino ad rem ſuam: qui locus imperite ſatis à nonnullis inuertitur, qui Bletetam & Bletem neſcio quod incommodi calceamenti genus exquiſiuere in eiuſmodi contemptum. Laberius dixit bipedem blitteam belluam. Et Empedocles, vt apud Varronem eſt, humilem humani generis conditionem oſtenſurus, natos homines ex terra ait, vt Blittum. Sane illi nomen herbæ à ſtupore eſt: *βλὰξ* enim ſtupidus Græcis, ſtolidusque & ignarus.

Hinc forſan Gallicũ cõuitium beliſtre.

C

DE BETA. Cap. LIII.

SVNT qui betum & blittam idem eſſe ſentiant, Martialis puto carmine decepti, qui ſcripſerit,

Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam ſæpe petet vina piperque coquus.

quas aliter paratas nihil ſapere exquiſitioris ganeæ proceres profitentur. Sed enim Dioſcorides blittũ à beta ſecernit, & blittum quidem apud Ægyptios Æclotoripem apud alios Eriplem, apud Romanos pariter & Græcos blittum appellari: edi oleris modo, ventrem tantum deiicere, medicas vires habere nullas: cum beata ea ſit, quæ Atticis *σεῦτλοι*, Theſſalis propter odium in *σ* literam, *τεῦτλον* nuncupetur, olus vbique locorum celeberrimum vſitatiſſimumq; alicuius omnino ſuauitatis, quodq; à ciuilibus menſis minime reiiciatur, quæ pluribus apta medicinis, multas humano generi conferat vtilitates, quas qui noſſe voluerit, Dioſcoridem legat lib. altero, cap. 110. Theophraſtum 8. Æginetam 6. Plinium 19. item alios.

Li. 2. c. 110.
Betæ & Blitti differentia.
Quinimo folia ſunt delicatiſſima ad inſtar Catti, quẽ Cardonẽ dicimus, præ paucis.

MOLLITIES. Cap. LIV.

D PER eius vero hieroglyphicum cynædica petulantia, molliſque & eneruis laſciuia notatur, peruulgato illo Cynici Diogenis dicto, qui cum à petulcioribus quibuſdam pueris cõuitio inceſſeretur: quod Canis eſſet, ac ſubinde fugitarent, quærente eo cur fugerent, *Ne mordeas*, reſpondentibus: *Bono eſtote*, inquit, *animo, Canes non edunt betulas.*

Diogenis Cynici dictum.
D. Laert in eius vita.

DE CAPILLO VENERIS.

EBRIETATIS REMEDIVM. Cap. LV.

QVI ſignificare hieroglyphice volunt hominem in ebrioſitate laborantem, ac ſibi remedium comminiſcentem vt præmonſtrarunt Ægyptij, Vpupam & Capillum Veneris herbã faciebant. Vpupaſiqui-

Capilli Veneris varia nomina, & etymologia.
Plin. lib. 22. c. 11.

Vide Mattheol ſub finem c. 132. li. 4. Dioſc.

pa ſiquidem vuis veſcitur immodice, ita vt plerumq; inde ebria fiat: verum ſimulac ſe tentari ſenſerit, A
Capillo Veneris decerpto, efficaciſſime ſibi medicatur. Herbam hanc Adianton Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc eſt, à nō madeſcendo: neq; enim bruma, vt herbę reliquæ, marceſcit, neq; aqua perfuſum merſumve καλλίτριχον multi, hoc eſt, pulchricomum, alii πολύκομον, id eſt, multicomum, vtrumque ab effectu vocant, licet πολύκομον, nonnulli canocomum interpretentur, quin etiam ab effectu Saxifragum appellarunt. Capillum vero Veneris ideo Latini dicunt, quia capillum præcipue tingit: ad hoc decoquitur in vino cum ſemine Apij, adiecto oleo copioſo, vt criſpum denſumque faciat. Defluere vero prohibet, Vrſino adipe & ladano admixtis.

DE APIASTRO.

POPVLVS LEGE COERCITVS. Cap. LVI.

Vide Plin. lib. 21. c. 12.

APEM ſuo commentario populum inter alia ſignificare diximus. Eum vero legibus coercitum B
hieroglyphico aliquo figurare qui vellent, Apem & apiaſtrum herbam proponebant: qua ſi perungantur aluearia, non fugere Apes tradunt: nullo enim magis gaudent flore, eaque de cauſa μελισσόφυλλον; & melitænam appellatam conſtat, quæ marrubium eſt nonnullis.

DE BRASSICA. Cap. LVII.

Athenæus dipnoſ. Theophraſtus & Plin. lib. 20. c. 9.

QVOD autem ad modo memoratam Vpupam & Adiantum facit, auxilio etiam eſſe aiunt braſſicam: vbi quis ebrietate tentetur. Nam ante cibum ſumpta, largiores potationes ne lædant, efficit, vt authores plerique tradunt, præſertim Græci.

INTERTVRBATA LÆTITIA. Cap. LVIII.

VNDE qui lætitiam interturbatam importunitate cuiuſpiam hieroglyphice notatā volunt, Braſſicam inter duos vitium ſurculos adſitam conſtituunt. Vino enim, quod præcipuum eſt lætitiæ C
hieroglyphicū ea, vt apud Pliniū eſt, auerſatur, in primisq; eſt vitib. inimica, vitesq; illi, vt pernicioſa alterutri foueāt inter ſeſe odia. Nam vites, vt ſecundo de Diuinatione Tullius, à caulibus Braſſicis, ſi propter ſati ſint, vt à peſtiferis & nocentibus refugere dicuntur: & quamuis rei cuiuſcumq; adminicula clauiculis peruestigent, quæ tanquam manibus apprehendant, atq; ita ſe erigant, hos tamen, vtcumq; prope adſint, nulla ex parte contingunt. Ad hæc Beritius, vbi & ſua, & Tarentini ſententia, nihil in vinetis ſeminandum cenſet, Braſſicam præcipue ſummouendam præcipit, vtpote quæ vitibus egregie contraria ſit: & cum propter naturæ ſuæ ſiccitatem multo indigeat humore, euenit vt iuxta adſita vitibus alimentum ſubtrahat. Tanta vero inter vitem & braſſicam diſſenſio eſt, vt ſi quis vinum dum ea coquitur inſtillauerit, ne poſtmodum coquatur, efficiat, & oleris colorem vitiet. Quiq; prius crudam braſſicam ederit, vino quantumuis largiter hauſto tentari non poterit, quia vis eius occurſu braſſicæ hebetatur, fractaq; labaſcit. Hinc pleriſq; Italiæ regionibus, & totius etiamnum Europę prouinciis mos inoleuit, vt cum calendæ Auguſti vulgo Baccho dicatæ habeātur, permiſſa eo die vnicuique volenti largius epotandi licentia, ſympoſiisq; ad hoc inſtitutis, & curioſiſſime celebratis, in quibus Auguſtum ſe capeſſere glorientur, braſſicas identidem vt ebrietatis antidotum in ferculis præſumant. Affirmat & illud Beritius, quod ex Cicerone retulimus, ſi iuxta depoſita vitis ſit, vltro eam effugere, & in contrariam partem ſarmenta conuertere: id quod nos in hortis noſtris Caſtalioneis fieri vidimus extra quorum ſeptum excitata pergula, quam iuxta poſitæ vites inſcenderent ad meridiem, accidit vt hortulani incuria deſuper iam braſſicæ ſubſeminarentur, tum vites quumprimum pampinos emittere cœperunt, braſſicarum iuxta ſurgentium odore offenſæ ſurculos conuerterunt, omiſſaque percommode parata pergula, vltra ſeptum ad ſeptemtriones ſeſe porrexere. Abfueram ego tres menſes, dum hæc nulla curantur diligentia. Reuerſus autem auulſis inde caulibus coactus ſum bonam earum partem pedamentis ac ridicis alieno loco ſuſtentare, quod præter ſpem feliciter ceſſit, pergula intra &

Vitis & Braſſicæ diſſenſio mirabilis. Plin. ibid.

Plin. Ibid.

D

A tra & extra hortos duplicata. Citat Varro Nestoris Alexicepon, elegiaco numero cōscriptum, in quo harum inimicitiarum causa decantatur, Bacchū quippe furibundi Lycurgi timore perculsum in mare se proripuisse, in eoque delituisse, mox ab emersu clandestino Lycurgum insidiis inuasisse, quem vite deuinxerit: illum indignabundum cum improuisam capturam ferret impatienter, lacrymas emisisse, ex quibus enata sit brassica: atq; hinc orta dissidia, & implacabilis plantarum earum cōtrarietas. Tabescere enim eam necesse est, si fortiori viti proxima fuerit: vel vitem, si tenella sit, ipsa tabefaciat. Vsque adeo vero odia hæc in vuæ nomen exercentur, vt (quod idem Varro tradit) quod incommodum vua in humano gutture appellatur, odiosum admodum, si nimia destinatione laxata fuerit, cohiberi, retrahique facillime posse credatur, si crudæ brassicę succus capiti superfundatur. Sed mirum est admodum has foliis & pampinis insitas esse aduersus vinum inimicitias, radici vero conciliationem inesse. Nam qui vinum in acetum trium horarum spatio verti docent, inter quos Varro ipse est, radicem betæ contusam in dolium coniiciendam monent: sin vero restituere vinum malueris, brassicæ radicem eodem modo præcipiunt immittendam.

Fabulosa antipathia brassicæ & vitis causa.

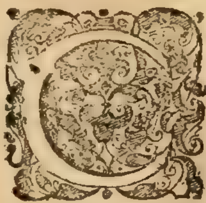
B

Hieroglyphicorum Ioann. Pierij Valeriani Finis.

ERVDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM LIBER PRIOR, EA CONTINENS, QVÆ PER VARIA Deorum & hominum simulacra significantur.

C

AD BASILIVM AMERBACCHIVM I. C. PERITISSIMVM.

VM difficillimum sit ea in lucem edere, ob ingeniorum morosam sæpe varietatem, quæ omnibus placeant, opus est illa alicuius viri authoritate fulciri, qui & calumniatores ac detractores deterrere possit: & si quid in controuersia fuerit, diiudicare, rectaque & vera comprobare falsa autem refellere. Vnde etiam fit, vt virtutes illorum quibus scripta dicantur, eiusdem sæculi hominum testimonio celebrentur, & sic illi patrocinij sui præmium amplum referant; memoriam videlicet earum virtutum, quarum quamuis docti ipsi sint, nulla fama ipsorum scriptis ad posteros perueniret. Nam Principum quidem atque Heroum res gestas memoriæ mandant Historici: eruditionis suæ monumenta alij docti viri relinquunt; horum autem omnium humanitatis, sapientiæ, virtutum testes & præcones non alij sunt, quam omnis generis scriptores, qui illis monumenta sua
D *inscribunt. Quamobrem æque prudenter mihi rebus suis consuluisse videntur, & qui scripta sua doctorum patrocinio commiserunt, & qui ita rationes suas instituerunt, vt & docti ipsi essent, & à bonarum literarum studiosis celebrarentur. Illi enim scriptis suis authoritatem conciliarunt, hi virtutes suas ab obliuionis tenebris vendicarunt. Hos igitur ego imitari cupiens, quem alium huic meo Hieroglyphicorum priori commentariolo patronum conciliarem potius quam te, qui & tanta eruditione atque authoritate es, vt tuo fretus patrocinio libere in omnium manus venire possit; & familiæ nostræ ita coniunctus, vt primæ ætatis bonam partem simul transegerimus, cuiusque humanitatem singularem ac beneuolentiam quotidie experimur? Hunc igitur meum laborem eodem animo complectere, quo me nostramque domum iamdudum amplecteris. Vale.*

A

DE ENEPH, ÆGYPTIORRM DEO.

CREATOR ET CREATIO MVNDI. Cap. I.

Eneph explicata descriptio.

PER Eneph, quem pro Deo colebant Ægyptij, ipsum totius mundi atq; vniuersitatis creatorem opificemque pulcherrimo hieroglyphico ostendebant: cui hominis formam tribuebant, eumque cærulea veste indutum, zonamque tenentem & sceptrum pingebant, ac eius in capite pennam ponebant: vt testatur Eusebius in libris de præparatione Euangelica. Penna enim in capite, significat difficilem inuentu esse creatorem, & nemini conspicuum, sed sublimem, non modo supra sensum, verum etiam supra humanæ intelligentiæ captum: humana vero forma, eundem vitæ authorem, & motu qui intellectu comprehendi possit, circumlatum indicabat, quoniam vt hominis corpus quidem cernitur, mens vero ipsa, quæ hominem à cæteris animantibus disiungit, estq; eius naturæ propria, cerni à nullo potest: sic etiam Dei ac summi opificis actiones & motus, quæ ipse in sacris literis *Posteriora* vocat, non secus atque Aristoteles effectus *Posteriora*, causas vero *Priora* nominat, ab humano intellectu cerni possunt: mens vero ipsa & Diuina natura, quæ illa moderatur & gubernat, in huius corporis carcere absolute cognosci nō potest: & ideo cœrulea veste indutum eum pingebant, vt cœlestem illum esse significarēt, & in cœlo habitare, nullius coloris vel accidentis, mixtionisve participem, etiamsi nobis ea fortasse suscipere videatur: & modo irasci, modo placari, quemadmodum cœlum ipsum, cum nullius coloris sit, propter interualli longitudinem cœruleum videtur: & sic simul quoque eius naturam tantum à nostra distare indicabant, quantum cœlum à terra distat. Sceptrum vero potestatem eius regiam in vniuersam naturam significat, & zona vinculum, quo creata omnia colligat, & quo vitæ necisque fata continet: hoc est, ortus atque interitus, & rerum naturalium causas. Est autem zona circulus ille, quem Astronomi Zodiacum vocāt. Præterea hunc Deum ouum ex ore producentem faciebant, quod mundum significabat Dei verbo creatum, vt etiam Sacræ literæ testantur.

DE PANE ARCADIÆ DEO, VEL SATYRIS ET FAVNIS.

VNIVERSVM VEL MVNDVS. Cap. II.

Panos figura, eiusque explicatio hieroglyphica. De eadé figura & hieroglyphico Pierius lib. 10. & 24. Idé Macro. Saturn. lib. 1. c. 22.

PANA, quem & Innuum & Faunum vocauere, sic pingebant veteres; Caprina facie, rubro colore, hirtis cornibus, varia Pantheræ pelle indutum, infima sui parte hispida, & caprino pede: altera manu fistulam septem calamorum tenentem, altera pedum siue baculum incuruum: hacque figura vniuersi symbolum contineri volebant. Facies enim rubens æthera significat, bina cornua Solem & Lunam, Pantheræ pellis cœlestium siderum varietatem. Pars eius inferior hispida fingebatur, propter arbores, virgulta & feras: caprini pedes terræ soliditatem ostendunt: fistula septem calamorum, harmoniam cœli,

in qua

A in qua ſeptem ſoni ſunt, & ſeptem diſcrimina vocum: virga recurua annum qui in ſe recurrit, & ideo πᾶν, id eſt, totum appellatus. Sic autem ſymbolum hoc interpretãtur Euſebius, Phurnutus & Seruius.

INDIGENA VEL NOBILIS. CAP. III.

EIVSDEM Panos ſimulacro indigenam ſignificari, teſtatur Virgilius his carminibus:

Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæque tenebant,
Gensque virûm truncis & duro robore nata.

Nam Deorum filios aiebãt eſſe Faunos, e terra & diuino ſemine genitos, Faunorum vero liberos heroas, & demum ab heroibus homines natos; vnde recte per Fauni ſimulacrum etiam generis nobilitas ſignificabitur: eſt enim in magna parte nobilitatis, non aduenam, ſed indigenam eſſe. Quamobrem legimus apud Platonem Athenienſium nobilitatem idcirco cæterarum ciuitatum nobilitati præſtitiſſe, quod illi ex ipſa terra geniti eſſent, nec alio commigraſſent.

Sed diuerſos eſſe Pana & Faunũ pleriq; omnes, Æne. lib 8. Qui & αὐτόχθων & ἐγχώριος. Ide Virg. de Latinis. Ænei li. 12.

B

SERMO. CAP. IV.

PER eumdem Pana & ſermonem ſignificari, tradit Plato, Ægyptiorum arcanorũ interpres in Cratylo, quod non ſecus ac Pan vagari ac circumire fingitur: ſic ſermo omnia complectatur, & per omnia vagetur, verſetq; cuncta: & geminus ſit, verus ac falſus. Quod autem verum eſt ex ipſo, id quia leue ac diuinum eſt, & ſuperne apud Deum habitat, pectore & capite ſignificari: quod vero falſum, quia inferne inter vulgus hominum manet, inferiore parte, quæ hiſpida eſt & hircina, ob aſperitatem turpitudinemq; oſtendit: & ideo à Græis πᾶν, appellatum dicit, id eſt, totum, quia ſermo totum comprehendit & verſat.

Pan quão verus & falſus. Nimirum imo & intimo pectore ac corde. Vbi ſunt ſen[s]us [m]ẽs. Qui & [...] arcanus [...] dictus.

MVNDI HIEROGLYPHICVM. CAP. V.

C MVNDVM alio etiam modo Ægyptij hominis effigie pingebant, complicatis pedibus eum facientes, veſtem variam ad talos vſque indutum, & aureum globũ capite ſuſtinentem. Pedibus quidem complicatis, propter terræ firmitatem, varia & oblõga veſte indutum, propter elementorum ac rerum quæ ex illis gignuntur, & quibus terra veſtitur varietatem & copiam: aureum vero globum capiti eius impoſuerunt, qui cœlum ſignificaret ſphæricum, & circularem eius motum.

SOLIS SIMVLACRVM. CAP. VI.

D SOLEM pingebant iuuenili & rotunda facie, eumque in naui collocabant, quam crocodilus ferebat: per nauigium motum eius in humido ſignificantes. hoc eſt, in æthere vel intelligentiis: nam & æther multi humidum eſſe putarunt; & in ſicco tam diuturnum motum fieri nõ poſſe, & cœlos aqueos dixerunt: vnde in ſacris literis tam ſæpe cœleſtium aquarum mentio fit, & Angeli ipſi Aquarum nomine à Dauide comprehenduntur. Per Crocodilum vero aquam pluuiam, cuius cauſa Soli tribuitur.

Ideoq; ab Ouid. I. Metam. liquidũ dictum. A Pier. lib. 38. in doctrina cœleſti. Pſal. 148. v. 4 alij tamẽ cœlum decimũ aqueũ & cryſtallinũ empyreo proxime inferius exponunt.

A

OSIRIS.

SOLIS ET LVNÆ CONIVNCTIO. CAP. VII.

Sic Osiris Ægyptiis pro Sole Macro. Saturn. lib. 1. c. 21.

IN Elephantinopoli Ægyptia vrbe Osiridis simulacrum colebatur, viri corpus habens cœrulei coloris, caput vero arietis, quod Solis ac Lunæ coniunctionem significasse tradit Eusebius. Cœruleus autem color ei propter humiditatem tribuebatur, quia Lunaris coniunctio humidior est, necnon, quia noctes cœruleas facit: tunc enim potissimum noctibus serenis cœruleum videtur cœlum.

LVNÆ SIMVLACRVM. CAP. VIII.

IN Heliopoli vero eiusdem prouinciæ vrbe, Lunæ simulacrum hoc symbolo consecratum erat: Homo accipitris habens faciem, lancea Typhona interficiens. Pingitur autem Typho fluuiatilis equi forma: & totum hoc simulacrum candidi coloris erat, qui color ab alio lumen accipere Lunam significaret: accipitris vero facies à Sole eam lumen capere indicabat, vnde & spiritum attraheret. Soli enim accipiter dicatus erat, qui, vt etiam Pierius testatur, lucis ac spiritus symbolum est, tum propter motus velocitatem, tum quia alis altiora & lucidiora petit. B

Pier. lib. 21. in Deus.

PLVTO.

OCCVLTA CONSILIA. CAP. IX.

Pluto galeatus, occulta principia generationis indicat. Pier. li. 42. in Galea.

VETERES cum consilia & cogitationes occultas esse debere significare volebant, Plutonem pingebant galeatum, & Proserpinam rapientem, tum quod subterranea, quorum Deus dicitur Pluto, lateant absconditaque sint: tum, quia raptus clam fiunt: tum denique, quod cum in capite consilij sedes esse putetur, galea illud tegens apte consiliorum occultationem significet.

INFERIOR VEL MINOR POTESTAS. CAP. X.

EIVSDEM quoq; Plutonis hieroglyphico, breue sceptrum in manu eius ponentes, minorem inferioremque potestatem, vt eius qui alium maiorem Principem agnoscit, innuebant: propterea quod Pluto inferorum rex dicatur, & tamen Iouis imperio subiectus. C

A quo obcæcatus dicitur.

SILENVS.

SPIRITALIS MOTVS. CAP. XI.

De graphica Sileni figura Lucianus in Concilio Deorũ. Ad hoc Aratus in li. de signis aquarum & ventorum.

SILENVM, quem senem & dormientem pingebant, spirabilis motus symbolum fuisse, testãtur veteres: cuius caput candore fulgens propter cœlestem motum faciebant, cæsaries vero longa crassitudinem terrestris aeris significat. Dormire autem illum ebrium finxerunt, quia crassiores spiritus & vapores caput quasi ebrietate quadã grauant, somnumque inducunt. D

VVLCANVS.

IGNIS. CAP. XII.

Vulcani effigies. Huc spectat Pierius traditio lib. 18. ibid. Ignis duplex.

IGNIS virtutem sub Vulcani, hoc est, hominis forma pingebant, in cuius capite pileus erat cœruleus, æthereæ symbolum regionis, vbi integer purusq; ignis inuenitur:

nam

A nam qui è cœlo in terram delapsus est, cum imbecillior sit, materiaq; indigeat & fomento, claudicans fingitur, vt qui seipsum, nisi baculo innixus, sustinere non possit, cum æthæreus ille absq; vllo fomento seipsum sustineat, alat, & tueatur.

HERCVLES.

ELOQVENTIA. Cap. XIII.

VISVM est nobis hic recensere hieroglyphicum, quo Galli antiquitus Eloquentiæ vim exprimebant. Id autem ex Luciani libello de Hercule Gallico cõscripto, sumemus ad verbum, quemadmodũ vertit vir Doctus. Sic igitur inquit: *Herculem Galli lingua gentis vernacula Ogmium vocant. Porro Deum ipsum noua quadã atq; inusitata figura depingunt. Decrepitus est apud illos, recaluaster, reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planè canis, cute rugosa, & in* B *aterrimũ exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti. Charontem potius aut Iapetum, quampiamve ex iis quæ apud inferos versantur, diceres. In summa, quidvis potius quã Herculem conijceres ex imagine. Atq; tali specie cum sit, tamen Herculis ornatum gerit, vt qui cum Leonis exuuium indutus sit, tum clauam dextera teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcũ tensum læua prætendat. Deniq; modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorum deorum cõtumeliam facere Gallos, cum eiusmodi pingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis vlciscerentur, quod olim regionem ipsorum incursasset, prædas agens, id temporis cum Geryonis armenta vestigans, Occidentalium gentium plerasq; regiones peruastauit. At nondum dixi id, quod erat in imagine maximè nouum atq; mirandum. Siquidem Hercules ille senex, ingentem admodum hominum multitudinem trahit, omnibus per aures reuinctis. Porro vincula catenulæ tenues auro, electrove confectæ, pulcherrimis monilibus similes. Atqui cum vinculis vsq; adeo fragilibus ducantur, tamen neq; de fuga cogitare videntur, cum alioqui commode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinantes: verum alacres ac læti sequuntur, ducentem admirantes. Vltro festinantes omnes & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes: perinde quasi grauiter laturi, si soluerentur vinculis. Neq; illud quidem pigebit referre quod mihi videbatur* C *omnium absurdissimum. Etenim cum non inueniret pictor vnde catenularum summas ansas necteret, videlicet dextera iam clauum, læua arcum tenente, summam Dei linguam perterebrauit: atq; ex hac religatis catenulis eos trahi fecit: ipse nimirum ad eos qui ducebantur, vultum & oculos conuertebat arridens. Hæc ego cum diutius adstans essem contemplatus, admirans, hæsitans, indignans, Gallus qui propius adstabat, nostratium literarum non ignarus, id quod declarauit Græcè optimè loquens, Philosophus opinor, ex eo genere Philosophorum, quod apud eos esse fertur; Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius arcanum explicabo: nam videris vehementer ad eam attonitus ac mirabundus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum vos Græci, verum Herculi illam tribuimus: propterea quod hic Mercurio longe robustior extiterit. Nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere: siquidem facundia solet in senecta demum absolutam vim ostendere. Si modo verum vestri dicunt Poëtæ,*

Hercules Luciani.

Hercules orationis numen.

Obduci iuuenum densa caligine pectus.

Hom. Iliad. α. ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥεν αὐδή.

contra senectam posse quiddam dicere rudi iuuenta melius ac præclarius. Hinc videlicet apud vos, & Nestoris lin- D *gua melle profluit, & Troianorum Oratores lirioëssam edunt, videlicet floridam quandam vocem; nam liria, si satis memini, flores appellantur: proinde quod auribus ad linguam vinctos trahit senex hic Hercules, qui non aliud quam ipse est sermo, ne id quidem debes mirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationem. Neque vero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea perforata sit: nam memini, inquit, & iambicos quosdam versiculos apud vos dicere, viris loquacibus extremam linguam perforatam esse omnibus. Quin de eodem hanc in summa habemus opinionem, vt quicquid egit, id illum oratione facundiaq; egisse putemus: vtpote virum sapientem, ac persuadendo plerosq; sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ missiles, citæ, atque animum sauciantes, vnde pennigera dicta fuit oratio.* Hæc Lucianus, quæ ad huius hieroglyphici explicationem sufficere opinor.

Huc spectat quod Seruius 6. Æneid. annotat ad illud: Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.

RATIONIS CVM APPETITV PVGNA. Cap. XIV. A

Herculis cũ Antheo pugna hieroglyphicum. Huc spectat nomen Antheo contrarietatis nimirum.

HERCVLIS Antheum interimentis simulachrum in multis antiquis numismatibus cernitur, quod quid significet, nunc explicabimus. Hercules animæ rationis participis, spiritusq; symbolum est: Antheus vero corporis. Herculis pectus sapientiæ sedes, atq; prudentiæ: quibus perpetua est cum appetitu ac voluptatib. pugna; semper enim appetitus rationi obsistit, nec potest ratio superare, nisi corpus ita in altum, & procul ab terrenarum rerum intuitu extulerit, vt pedes, hoc est, affectus, nullum ampliu, fomentum à tellure accipiant: imò cupiditates & affectus qui terræ sunt filij, prorsus interficiat. Quo de genere mortis loquitur D. Paulus, Coloss. 3. cum ait: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est, cum Christo in Deo.* Et Dauid, Psa. 116. *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Et Seruator ipse: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuũ fuerit, multum fructum affert.* Ioann. 12. Et hæc est omnium victoriarum præstantissima, vnde in Scipionis Africani tumulo legitur hic elegantissimus versiculus: B

MAXIMA CVNCTARVM VICTORIA, VICTA VOLVPTAS.

& Boëtius hoc ipsum Herculis factũ celebrans ait, SVPERATA TELLVS, SIDERA DONAT.

INGENIVM VEL INTELLIGENTIÆ VIS. Cap. XV.

Pierius, hic tres virtutes Herculi attribuit li. 54 ex simulacro Capitolij.

Sagitta triũ cuspidum quid.

SYMBOLICA non solum Ægyptiorum, verum etiam Græcorum Theologia, Herculem pro humano ingenio vel intelligentiæ vi ponit, pingitque illum arcu trium cuspidum sagittam iaculantem: propterea quod humani ingenij acumen, cœlestia terrena & inferna scrutetur: vel propter tripartitam Philosophiæ distributionẽ, quia ingenio Mathematicas disciplinas, rerum naturalium causas, & diuina mysteria indagamus: aut alio modo, ex Socraticæ scholæ diuisione in differendi subtilitate, naturæ obscuritate, vita & moribus eo vtimur, ita vt sagitta trium cuspidum aut triplicem mundum, aut triplicem contemplationem, aut tripartitam philosophiam significet. C

PROMETHEVS.

ARTES ET INGENIVM, VEL ARTIVM INVENTORES. Cap. XVI.

Fabula de artium origine Platonis.

PLATO in Protagora sub persona Socratis, huiusmodi narrat de Artium origine fabulam. Erat, inquit, aliquando tempus, quo dij quidem erant, mortalium autem genera non erant. Postquam autem & his tempus fatis constitutum venit, vt crearentur, formabant ipsa dij intra terram ex terra & igne permixtis. & ex ijs quæ igne ac terra permiscentur. Quum vero in lucem iam illa producturi essent, illorum ornandorum facultatumq; singulis, prout deceret, distribuendarum curam Prometheo & Epimetheo demandarunt. At Epimetheus sibi distribuendi munus deposcit, & Prometheo, dum ego distribuo, dicit, Aspice & considera. Sicque illo persuaso distributionem facit. Hic vero alijs robur absque celeritate apponebat, alia debiliora velocitate ornabat, alia armabat, alijs inermi data natura, aliam quandã facultatem ad salutem excogitabat. Quæ enim ex ipsis parua fecerat, ijs D

Vt qui prudentissimus ἀπὸ τῆς προμηθείας, à prouidentia mens & cognitio.

volati-

A volatilem fugam aut subterraneam habitationem tribuebat. Quæ vero magnitudine auxerat, ea hac ipsa seruabat, & reliqua hoc modo exæquans distribuebat: ea industria, vt caueret, ne quod genus interiret. Postquã vero mutuæ corruptionis effugia ipsis suppeditasset, facilitatem anni, tempora & varias cœli tempestates sub diu ferendi excogitabat, induens illa densis pilis, & solidis pedibus quæ & hyemem & æstum arcere possent: & quæ singulis cubilia petentibus proprium ac naturale stratum itidem essent; sub pedibus alia vngulis, alia pilis & corijs solidis ac exunguibus muniuit. Necnon alimenta alijs alia suppeditabat, his herbam ex terra, illis arborum fructus: alijs radices, quibusdam vero aliorum animalium laniatum in alimentum dabat. Et his quidem paucam sobolem tribuebat, his vero quæ ab illis dilaniarentur, multam, quo genus ipsum conseruaretur. Proinde Epimetheus, vt qui non vsqueadeo sapiens esset, non animaduertit, se facultates in bruta animantia expendisse. Restabat adhuc ipsi inornatum hominum genus, & quid cum ipso ageret, ambigebat. Quo dubitante, venit Prometheus, inspecturus distributionem, & videt reliqua quidem animalia accuratè omnia habere, hominem vero nudum, non calceatum & inermem; iamq; fatalis dies aderat, qua

Cognitio à rerum euẽtu, cuius filia pœnitentia.

B etiam hominem ex terra in lucem prodire oportebat. Consilij itaque inopia prehensus Prometheus, & quamnam homini salutem reperiret nesciens, Vulcani & Mineruæ artificiosam sapientiam vna cum igne furatur. Fieri enim nullo modo poterat, vt illa absque igne ab vllo possideretur, aut vlli vtilis esset: & sic illam homini largitur. Sapientiam itaque circa parandum victum hoc modo homo accepit: artem vero versandi in Republ. non habebat. Illa enim apud Iouem erat. Prometheo autem Iouis arcem ingredi non licebat, quoniam Iouis munitiones horrendæ erant: at in communem Mineruæ & Vulcani domum, in qua artes exercebantur, furtim ingressus erat, & furto sublata ignea Vulcani arte, & alia Mineruæ, eas homini contribuit. Et ex hoc contigit homini victus facultas. Prometheus vero post eam quæ fertur furti pœnam Epimethei caussa dedit. Postquam autem homo diuinæ sortis particeps factus est, primum quidem propter Dei cognitionem ex igne contractam, solus inter omnia animantia deos esse putauit, ijsque aras & statuas dicauit. Deinde vocem & nomina breui per artem articulauit, habitationes, vestes, calceos, strata, & alimenta ex terra inuenit. Hoc autem modo instructi initio homines sparsim habitabant, nullas habentes ciuitates. Cumq; feris

Hinc Horatius Audax Iapeti genus libr. 4. Carm.

C imbecilliores essent, passim ab illis interimebantur. Ars namq; opificiorum ad alimentum quidem idonea erat auxiliatrix: verum ad bellum contra feras manca: Reip. enim artem nondum habebant: cuius pars est ars militaris. Quærebant autem quomodo congregarentur ac seruarentur condentes ciuitates. Quum vero congregati essent, iniurias mutuo inferebant, vt qui artem gubernandæ Reipubl. non haberent, quare rursus dispergebantur ac peribant. Iupiter igitur timens generi nostro ne in totum aboleretur, Mercurium mittit, vt pudore & iustitia homines imbuat, quæ ciuitatum essent ornamenta & vincula, & amicitias inter homines conciliarent. Interrogat itaq; Mercurius, quomodo iustitiam & pudorem hominib. distribuere debeat. Num vt artes distributæ sunt, ita & has distribuam? artes enim sic sunt distributæ, vt vnus qui artem medicam aliamve quampiam teneat, multis imperitis sufficiat. Itane ergo & iustitiam & pudorem inter homines ponam? aut in omnes distribuam? In omnes, inquit Iupiter, vt omnes eius participes fiant. Neq; enim constabunt ciuitates, si pauci illarũ participes fuerint, velut ex alijs artibus. Legem item nomine meo promulges, vt qui pudoris & iustitiæ particeps esse non possit, tamquam pestis ciuitatis occidatur. Ex qua narratione col-

D ligimus, per Prometheum facem accensam, quæ ignis furtum significet, tenentẽ, ingenij vim in inueniendis artibus, artiumve inuentionem & ipsum inuẽtorem denotari: fax enim animæ illa vis est, quã Aristoteles intellectum agentem vocat, quam Plato & Ægyptiorum Theologia cœlestem igniculum lumenve extrinsecus aduenieus appellarent, cuius proprium munus est artium inuentio.

GRATA ACCEPTI BENEFICII MEMORIA. CAP. XVII.

HOMINIS prope rupem arduam stantis, annulumq; ferreum ex catena, quæ monti alligata est, exemptum cum adnexo lapillo in digito habentis imago, gratam accepti beneficij memoriam signifi-

significat: in eo præsertim cui delicti pœna condonata est. Aiunt enim Prometheum, ob ignem dijs A surreptum, & cum mortalibus communicatum, ab Ioue Caucasi montis rupi ferrea catena alligatum fuisse: & paulo post ab eodem eius miserto solutum, in huius beneficij memoriam vnum ex illius catenæ annulis cum saxi portione ex rupe sumpta, digito alligasse, indeque post annulorũ & lapillorum iungendorum morẽ emanasse: quo fit vt etiam solus ferreus annulus, quo diu Romani vsi sunt, id possit significare.

Annuli origo.

DELICTI POENA, VEL VLTIO DIVINA. Cap. XVIII.

IDEM Prometheus rupi alligatus, pœnã delicti diuinamq; vltionem imminere denotat, vel iustum iudicium esse, & calamitatem flagelli loco diuinitus immissam, quemadmodum ipse Prometheus diuino iudicio ob ignem cœlitibus furto ablatum, rupi alligatus traditur.

B

MERCVRIVS.

ORATIO, VEL ELOQVENTIA. Cap. XIX.

MERCVRIVS orationis vim interpretandiq; virtutem & eloquentiam significat, vtpote Deorum nuncius atq; interpres, vnde Virgilius dixit:

Interpres diuûm cœlo demissus ab alto.

Fingitur autem protensus atque erectus, propter orationis vim, alas in capite & pedibus habens, vt significet volucrem per aëra ferri sermonem: nam & Homerus τὰ ἔπεα πτερόεντα, hoc est, *alata verba* appellauit.

Horat. 1. Carm. Mercuri &c. qui feros cultus voce formasti.
Mercurij varia hieroglyphica.
Odyssea versu 22.
Nam & mentis poteas.

VELOCIOR SENSVS, VEL INTELLECTVS AGENS. Cap. XX.

C

AMMIANVS Marcellinus scribit, Iulianum Cæsarem media nocte, vt Mercurio supplicaret, exurgere solitum, quo menti suæ lumina præferret, quia Mercurium velociorem in mundo sensum esse motus mentium excitantem, quem vulgo Intellectum agentem vocant, ex Philosophorum arcanis acceperat. Ex quo colligimus in sacris per Mercurium, intellectum agentem, & celerem animi sensuumq; motum significatum fuisse.

Mercurius, eiusq; stella ad Apollinis nomen refertur Macrob. Sat. li. 1. c. 19.

FIRMITAS ET GRAVITAS ORATIONIS. Cap. XXI.

CVM autem orationem, grauem, firmam solidamq; esse debere indicare volebant, Mercurium in quadrata basi sine pedibus pingebant, quod veri sermonis firmitatem ac robur indicabat: tum etiam, quia sermo sine manuum vel pedum adiumento suo fungitur officio.

De Mercurij sermonis efficacia aliter Pier. li. 23. vbi efficax sermo.

MERCATOR, VEL MERCATVRA ET LVCRVM. Cap. XXII.

D

PER eandem quoq; Mercurij imaginẽ, quæ marsupium manu teneret, gallũ ad eius basim ponentes, lucrum, mercaturam, mercatoremve significarunt: quod is mercium & lucri Deus haberetur: quia sermonis ope omnia mercimonia & contractus fiunt: Gallum vero idcirco illi apponebant vigilantiæ symbolum, vt indicaret mercatores decere vigilantes esse, nec totas somno tribuere noctes.

Hinc dicitur Ἐριούνιος, valde vtilis Odyss. 8.

FVR ET FALLAX. Cap. XXIII.

FVR quoque & furandi ars, atque fallacia, Mercurij Apollini Boues furantis imagine significatur, quod illum eius artis & fallaciarum ac doli fraudisque inuentorem Poetæ tradiderint, vnde

& illi

A & illi cognomentum κλέπτης, Phurnuto & Suida authoribus, eſt inditum: ideoque ſic de illo cecinit Horatius. *Horat. lib. 1. Carm. Ode 10.*

Callidum quidquid placuit iocoſo
Condere furto.
Te Boues olim, niſi reddidiſſes,
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.

Battũ paſtorem qui ob perfidiã in ſaxum mutauit. Ouidius 2. Metam.

& Prudentius:

Expertes furandi homines, hac imbuit arte,
Mercurius Maia genitus.

HYDRARGYRON. Cap. XXIV.

B PER eundem Mercurium Chemicæ artis profeſſores, argentum liquidum, quod vulgo viuum, Græcè hydrargyron appellatur, propter eius mobilitatem intelligunt: nam illi ſingulis metallis Planetarum nomina attribuunt: vt plumbo Saturni, ſtanno Iouis, ferro & chalybi Martis, auro Solis, æri Veneris, argento Lunæ, vt Plato in Timæo facere videtur.

TALARIA.

VELOCITAS. Cap. XXV.

TALARIA Mercurij, velocitatem motumque ſignificant, quod is ſublimis per aëra feratur, vt Virgilius ait: *Ænei. li. 4.*

—— Et primum pedibus talaria nectit
C *Aurea: quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra,*
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

adeo vt ſi cuipiam ſignificare velimus fugiendũ eſſe apte talaria depingere poſſimus: vnde fit vt etiam communi ſermone dici ſoleat; *Addere pedibus alas,* pro celeritate. Item Virgilius:

Pedibus timor addidit alas.

CADVCEVS.

POTESTAS ET VIS FATI. Cap. XXVI.

EST & alia Caducei qui Mercurio attribuitur ſignificatio, præter eas quæ à Pierio ſunt enumeratæ. Caduceus enim fati poteſtatem ſignificat, vel afflatum quendam diuinum dictumque, quo non modo mentes noſtræ, verum etiam creata omnia mouentur & gubernantur: atq; vinculum D quo cum Deo colligati ſumus, ac inter nos ipſiusq; fati neceſſitatem omnia ſtringentem. Quod præclarè indicaſſe videtur Virgilius his verbis:

Ænei. li. 6. ab Homero Odyſ. 1. & ω. & Ilia. ω. Mac. libr. 7. c. 19. & idẽ Pierius omnino libr. 15. in Caduceo.

Tum virgam capit, hanc animas ille euocat Orco,
Pallenteſque alias ſub triſtia Tartara mittit.
Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat:
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila.

Sic enim pingebatur ab Ægyptijs Caduceus ille, Macrobio authore, in ſpecie Draconum maris & fœminæ coniunctorum, qui parte media voluminis ſui, inuicem nodo, quem vocant Herculis, obligabantur, primæque partes eorum reflexæ in circulum preſſis oſculis ambitum circuli iungebant: & *Caduceus quomodo ab Ægyptijs pingebatur.*

postmodum caudæ reuocabantur ad capulum Caducei, onabanturque alijs ex eadem capuli parte A nascentibus.

CONCORDIA. Cap. XXVII.

Idem Pier. libr. 15. in Concordia. Hinc caduceatores legati, feciales, pacis & cōcordiæ sequestres. M. Antonij Triumuiri numus.

IDEM Mercurij Caduceus angues illos circumuolutos habens, quos ipse, vt Poëtæ narrant, pugnantes cum inuenisset, diremit, ita vt ambo Caduceo eius adhæserint, Concordiæ symbolum est, vt in antiquis numismatibus apparet, ac inter cætera in M. Antonij triumviri numismate quodam, in cuius vna parte, mulieris laurea corona sub capitis velamine redimitæ caput est, cum his literis, III. VIR. P. C. in altera duæ manus iunctæ Caduceum hunc tenentes, cum hac inscriptione, M. ANTON. C. CÆSAR. quod procul dubio pro Concordiæ, quæ tunc inter Cæsarem, Antoniũ & Lepidum erat, symbolo positum fuit: idemq; Caduceus res quæ eandem vim habent, similesve sunt, denotat, duobus Serpentibus, eiusdem videlicet generis animalibus.

B

ARGVS.

MVNDI MACHINA. Cap. XXVIII.

ARGVS circa totum caput oculos habens, de quo sic canit Ouidius, *Metam. lib.* I.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inq; suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera seruabant, atque in statione manebant.

& Statius:

Spectat in occiduis stellatum visibus Argum.

Hæc à Macrob. libr 1. cap. 19. παρὰ τὸ ἀεὶ γῆν τρέχειν. l. d. Macr.

hic, inquam, vniuersæ mundi machinæ typus est: cuius caput cœli præ se fert imaginem, oculi stellarũ, quæ inferiora C omnia custodiunt & fouent. Voluerunt enim Theologi Symbolici mundum animal esse: idq; sub Argi imagine significarunt: & terram quoq; moueri dixerunt. Ait enim Mercurius Trismegistus in Pimandro, terram non solum moueri, verum etiam vario motu agitari: sed tamen ita, vt cum reliquis elementis comparata propter motus tarditatem, immota videatur: idq; huiusmodi argumento probare nititur: *Non est* inquit, *credendam, illam quæ omnia nutrit, fouet, concipit & parit, motus expertem esse, fieri enim nequit, vt quod non mouetur, gignat & pariat.* Vt igitur stellæ ac sidera huiusce mundi oculi sunt, sic herbæ, arbores & plantæ omnes capillorum locum obtinent: metalla vero & lapides, ossium: nil mirum igitur, si sub Argi imagine mundum vniuersum comprehendit Ægyptiorum Theologia.

D

ENDYMION.

PIORVM OBITVS. Cap. XXIX.

Mortis genus optimũ quod.

CVM plura sint mortis genera, illud maximè & à sapientibus Gentium, & Sacrarum literarum testimonio comprobatur, & commendatur: cum qui pie & sancte vixerunt, iamq; altero illo genere mortis, de quo in Hercule Antheum interimente diximus, mortui, hoc est, prauis cupiditatibus deuictis, & ad Deum anhelantes, ac cũ eo coniungi (quod in hoc corporis carcere fieri non potest) cupientes, ab eo in cœlum trahuntur, corpore, non secus atque altissimo somno morte consopito: quemadmodum mori cupiuit Paulus, cũ diceret, *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Hoc autem genus

Philip 1.

mortis osculum vocauere Symbolici Theologi: de quo videtur loquutus esse Salomon in Cantico, cum

A cum ait: *Osculetur me osculo oris sui*, quod, sub Endymionis quem Diana in monte altissimo consopitum somno osculatur, imagine adumbrarunt. Aiunt enim Dianam, vt quæ siderum vim quam ipsa recipit, ad inferiora transmittat, reginam esse & dominam cœlestium propotionum atq; intelligentiarum: Endymionem vero animam hominis pij significare, cuius amore capti cœlites, vt illam sibi coniungere possint atq; osculari, in alto monte hoc est, dum cogitationem & mentẽ in cœlum attollit, somno altissimo consopitã, id est, morte huius corporis. Nam cum corpus impedimento sit, quo minus perfecte Deo cõiungi possimus, sequitur eo soluto nos libere in cœlum euolaturos. Quod quanto citius fit, tanto maiores Deo gratias habere debe-
B mus: nec tamen recusare quamdiu ei visum fuerit, huius corporis carcerem æquo animo ferre: sed assiduè illum rogare, qui solus omnia bona largitur, vt interea saltem cupiditates nostras, quæ nos ab eius cõplexu abstrahere possunt, interimat. Quod vt faciat, clementiam eius supplex manus tendens rogo & obsecro.

Canti.ca.1.

At Lucian, in Astrologia ait illũ primũ mortalibus. Lunæ rationem ostendisse.

PACIFICATOR HABITVS. CAP. XXX.

NOLVIMVS hic omittere, priusquam viriles imagines absolueremus, quin ea adijceremus, quæ Quintilianus de pacificatore habitu scribit. Sic enim ait: *Fit &*
C *ille habitus, qui in statuis pacificator esse solet, qui inclinato in humerum sinistrum capite, brachioq; ab aure protenso, manum erecto pollice protendit: qui quidem maximè placet iis, qui se dicere sublata manu iactant*: cuiusmodi habitus hodie cernitur Romæ in pulcherrima statua, quæ pro æde Lateranẽsi stat.

QVOMODO PINGI SOLERENT A VETERIBVS FAVOR, EIVSQVE contrarium. CAP. XXXI.

CVM ijs qui de Pacificatore habitu diximus, faciunt, quæ de fauoris eiusq; contrarij symbolo scribit Politianus in miscellaneis: fauorem enim pollicibus pressis, & eius cõtrarium versis significari solitum ait, idq; Horatij,
D Iuuenalis, Plinij & Prudentij authoritate probat. Sic namq; ait Horat. in primo Epistolarũ, 18. Epist.

Consentire suis studiis qui crediderit te, Fautor vtroq; tuum laudabit pollice ludum.

Iuuenalis vero hoc modo:

—— Et verso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Plinius autem libro Naturalis Historiæ vigesimooctauo, *Pollices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur.* Et Prudentius.

Et quoties victor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias, ait esse suas, pectusque iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Ex quibus patet, eos qui fauerent, pollicem premere; qui vero fauorem denegarent, vertere solitos.

Num eadẽ statua, de qua Pierius li.35. in Pacificator. gestus hic refertur aliter a Pierio lib. 26. in Pacificatio.

Fauoris, & contrarij figura.

Idem à Pierio li.36. in Fauor. traditur

A

FIDIVS DEVS.

FIDES. CAP. XXXII.

Deus Sabinorum. In platea quæ Arenula dicta, penes patricios Santacrcios. Vide Emblem. 9. Alciati, cũ & in idem Minoem.

PRÆSTANTISSIMVM extat Romæ in antiquo marmore Fidij simulachrum, sic expressum: Vir est imberbis quidem, sed tamen maturam præ se ferens ætatem, cui adiectum est nomen, HONOR: hic VERITATI, quæ virginis forma expressa est, manum porrigit prenditque: in medio autem AMOR est pueri ætate: quod hæc tria sint, quibus Fides nititur, quæque illam inuiolatam conseruant: nempe honoris studium, veritas promissorum, vt videlicet ab vtroq; seruentur, & amor, qui nisi adsit & faueat, facilè fides corrumpitur: nam fidem honos sustinet, veritas parit, amor nutrit.

B

SOMNVS.

VERA ET FALSA SOMNIA. CAP. XXXIII.

Veri falsiq; somnij symbolum.

IMAGO virilis facie resoluta & languenti, candida subtus veste & supra nigra induta, quasi diem & noctem indicaret, cornu manu tenens, Philostrato authore, somnum significat: quod cum vera somnia immittit, nigrum cornu habere fingitur: cum vero falsa, eburneum: vnde & geminæ somni portæ à Virgilio finguntur, his verbis:

C

Æneid. lib. 6.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens Elephanto:
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

In Som. Scip. c. 3.

quoniam, vt inquit Macrobius ex Porphyrij authoritate, latet omne verum: hoc tamen anima cum ab officijs corporis somno paulum libera est, interdum aspicit, nonnunquam tendit aciem, nec tamen peruenit. Et cum eum aspicit, tamen non libero & perfecto lumine videt, sed interiecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit, quod Virgilius his verbis indicauit:

Æneid. 6.

Aspice, namque omnem, quæ nunc obducta tuenti
Mortales hebetat visus, tibi & humida circum
Caligat, nubem eripiam.

Macrobius ibidem.

Hoc igitur velamen, quod nigro colore significatur, cum in quiete ad verum vsque aciem introspicientis admittit, cornu esse creditur: cuius hæc est natura, vt tenuatum visui peruium sit: cum autem à vero hebetatur, ac repellit obtutum, ebur putatur: cuius corpus ita natura densatum est, vt ad quamuis extremitatem tenuitatis erasum, nullo visu ad vlteriora tendente penetretur. Hæc Macrobius. Seruius vero aliam adfert rationem: ait enim per portam corneam oculos significari, qui & cornei sunt coloris, & duriores cæteris membris, quia frigus non sentiunt, vt & Cicero in libris de natura Deorum testatur. Per eburneam vero portam, os, propter dentes, quod ea quæ loquimur, falsa esse: possint: ea vero quæ videmus, sine dubio vera sint. Aut vero ait, corneam portam idcirco veram dici, quod, vt ij, qui de somniorum interpretatione scripserunt, testantur, quæ somnia personæ statum & fortunam non excedunt, vera sint, & simplicia, vt cornu est: quæ vero supra fortunam sunt, & nimium habent ornatum, falsa: vnde eburnea quasi ornatior porta fingitur. D

HONOS

A HONOS ET VIRTVS. CAP. XXXIV.

IN quibuſdam Vitellij Cæſaris numiſmatib. inueniuntur pulcherrimæ Honoris ac Virtutis imagines, in quibus Virtus ſic eſt expreſſa: Iuuenis galeatus cum pennis ſupra galeam, haſtam ſiniſtra, ſceptrum dextra tenens, ocreas habens, & ſub dextro pede teſtudinem, Honorem, qui muliebri forma eſt expreſſus, intuens. Habet autem caput galeatum, vt fortitudine ad Virtutem opus eſſe indicet, quo nos ab imminẽtibus inſidiis tueamur, eãdemque ob cauſam haſtam habet: pennæ vero vel criſta ingenij acumen ſignificant & ſublimia cogitanda. Sceptrum poteſtatem vitiorum domandorum, & cupiditatum frænandarum. Ocreę duplicem habent ſignificationem, pri-B mum, quod qui Virtutem ſectantur, ſemper ad locum, ſi opus ſit, Virtutis exercendæ cauſa, mutandum parati eſſe debent. Deinde, quia pedes & crura imbecillitatem, quam ex hoc terreo corpore ſuſcipimus, quæ nos cupiditatum ictibus obnoxios reddit Prudentia, cuius ſymbolũ eſt teſtudo, quam ſub pede habet, diligenter muniamus, ſicque greſſus noſtros dirigendos, Prudentia duce, vt ne noſmetipſos in peccandi neceſſitatem coniiciamus: ſemperq; in omnibus rebus honorem ſpectandum & intuendum, non autem opes. Honos muliebri potiſſimum forma depingitur, quod mulieres maxime honoris ſtudioſas eſſe deceat. Eſt autem ſeminuda mulieris imago, propter opum contemptionem: eademq; cornucopiæ geſtat, & galeam pede premit, quia ex Virtute omnium rerũ copia prouenit, & virum in Honore propter Virtutem conſtitutum omnes venerantur.

Honoris & Virtutis imago, eiuſque explicatio.
Vt quæ à viro.
Eadẽ Pier. de Galea li. 42.
Et ꝑpter celebritatem, Pier. ibid.
Pier. li. 27. monimentũ aſſignat, ꝙ reſpondet prudentiæ.

C HECATE.
LVNA. CAP. XXXV.

LVNAM ſub Hecates imagine pingebant, propter varias eius corporis figuras: Hecate enim cum tribus capitibus pingitur, quorum ſiniſtrum Equi eſt, dextrum Canis, medium Hominis. Luna enim ex Solis diſtantia varias figuras ſumere videtur, & cum nouilunium pingere volebant, candidis vel aureis veſtibus indutam, atque ardentem facem tenentem eam faciebant: cum mediam oſtendere volebant, ciſtam ei in manu ponebãt, quia, creſcente lumine fruges maturat. Plenilunij autem virtutem ferrugineo colore denotarunt, tuncque ramum Laureum D & Papauer manu tenere fingebatur: ramum quidẽ Laureum, quoniam à Sole ignea fit: Laurus enim Soli conſecrata eſt; Papauer vero propter fertilitatẽ multitudinemque animarum, quæ in ea, tanquam in ciuitate habitare putabantur. Duplicem enim tellurem Ægyptiorum Philoſophia ſtatuebat: ſuperiorem vnam, inferiorem alterã: ſuperioremque tellurem Lunam eſſe putabant, inferiorem vero hãc frugum procreatricem, qua nos mortales habitamus: illam enim animas corpore ſolutas incolere putabant, quia cum Ægyptij ex Hebræorum, à quibus multa didicerunt Theologica, eſſe quendam locum, in quem animę à corpore ſolutæ tranſmigrent, ibique beatorum ſedes eſſe, & multa præterea de cœleſti illa patria, & ſancta ciuita-

Nat. Comes lib. 3. Myth. c. 25.
Hecates hieroglyphicum.
Auctor Xenophanes.
Tellus duplex Ægyptiorum.

te, eiusque regionibus audiuissent: & in plenilunio maculas quasdam in Lunari orbe viderent, quæ in nullo alio sidere cernerentur, & terrarum quandam montiumque & lacuum imaginem præ se ferrent, diuina mysteria & arcana humana intelligentia metiri volentes: ea omnia in Luna esse putabāt, eamque cœlestem illam tellurem esse aiebant. Nec defuerunt, qui duplicem mundum statuentes, vnum, in quo perfecta rerum omnium, quæ in hoc nostro orbe sunt, exempla atque imagines cernuntur, ab ipso Creatore minime corruptioni obnoxiæ factæ, quas Ideas vocauere, ex quibus post & ad illarum imitationem, quæ in hoc mūdo sunt omnia creata sint, mundum illum idearum Lunam esse dixerunt. Sic enim ratiocinabantur: Vt architectus, pulcherrimā aliquam domū templumve ædificaturus imaginē eius perfectissimā mente concipit: quæ cum ex materia concreta non sit facta, corruptioni minime est obnoxia. nisi cum architectus ipse corrumpitur, hoc est, aut moritur, aut mente alienatur, neque post ædificium ipsum tam perfectum & absolutum reddere potest, vt ideam illam, quam conceperat æquet: ita & summus iste Opifex atque Architectus, mundum hunc creaturus, eius & omnium, quæ in eo esse volebat, imaginem perfectissimam concepit, quæ imago, vtpote in eius, qui omni corpore solutus est, quique omnia potest mente concepta, ita perfecta fuit, vt nihil perfectius excogitari posset, & re ipsa extitit, quia potentissimus est, qui eam fecit. Et quemadmodum imago humana mente concepta, sine sui artificis corruptione corrumpi non potest; sic illam, quæ opificem habet nulli corruptioni obnoxium, sempiternam fore, necesse est fateri. Hanc autem imaginem Lunam esse volebant, cui etiam creator vim hæc inferiora ad sui exemplum, sed minus perfecta, gignendi dederit: quam vim Naturam appellarunt. Et sic Lunæ multitudinem animarum, vel quod in ea corpore solutæ habitarent, vel quod ab illa in mortalia corpora influerent immitterēturque, vel quod perfectissimas illarum contineret imagines, tribuerunt. Sed est & alia ratio, cur illi fertilitas multitudoque animarum tribuatur: quia videlicet Luna crescente, plantæ & fructus, necnon & animantia magis crescunt, & quia partui præesse putatur. Nec tamen absurdam prorsus illorum sententiam existimarē, qui huius mundi imaginem in Luna esse putarunt, modo ne de diuina illa idea, ad cuius exemplar omnia sunt creata, intellexissent: quæ non magis quam Deus ipse mortalibus oculis cerni potest, cum diuinam illam ideam sempiternam fore sit necesse. Lunam vero & Solem mutationi obnoxium esse, Sacræ literæ testentur. Sed si huius mundi imaginem tanquam in speculo cerni dixissent, facile illis assentirer. Lunare enim corpus speculo simile esse, solarium radiorum reflexio, quam in eo videmus, indicat: itemque aqueæ naturæ, quæ in speculis est, esse Philosophorum omniū illi humiditatis ad rerum generationem causam tribuentium consensus, & res ipsa docet. Cum igitur talis sit Luna, & in plenilunio terra inter Solem & illam posita, huiusmodi maculæ in eius corpore cernantur, quæ mediam orbis terrarum partem, vt illam à Geographis pingi videmus, imitentur, quis non credat maculas illas terræ imaginem esse? Nam quod illas ob corporis inæqualitatem fieri dicunt, id absurdissimum videtur in cœlesti corpore: & falsum esse, testatur solarium radiorum tanta reflexio, quæ nisi ex politissimo nitidissimoque corpore fieri nullo modo posset. Quod vero alij vapores esse putant, quos illa assidue ad se trahat; primum dico fieri non posse, si vapores essent, vt semper eandem figuram situmque seruarent: deinde Mathematicorum, hoc est, Optices certissimas verissimasque rationes, id falsum ostendere. Nam cum vapores non supra mediam aeris regionem attollantur, necesse esset, Lunam à Britannis, aut Hispanis, aut Ægyptiis, quorum acies supra vapores illos, qui in nostris solummodo regionibus essent, tenderet, sine maculis cerni: nam si quis forte diceret, vapores illos totam mediam aeris regionem occupare, & ideo ab omnibus videri: is sciat, si ita se res haberet, nos non maculas, sed totum Lunarem orbem quasi velamine quodam obductum visuros. Ex quo patet, cum eædem maculæ æque ab omnibus gentibus cernantur, vapores eos non esse. Sed & ipsarum macularum figura optime orbis terrarum imaginem, vt ex tam longinquo tractu perspici potest, præ se fert, quemadmodum quilibet videre potest.

Opinio idearū Lunam mundum statuentium.

Plin. libr. 2. c. 99.

Vnde Lucina dicta, à luce, vel à circumuoluendo.

Cuius alimentum in dulcibus aquis, ait Pli. lib. 2. c. 101.

Imago terra in maculis Luna.

A B C D

PERSE-

A

PERSEPHONE SIVE PROSERPINA.

SEMINVM VIRTVS ET GENERATIO. CAP. XXXVI.

SEMINVM virtutem & gignendi vim, quæ potissimum in terra est, veteres muliebri forma germina quædam protendentem pinxerunt, hancq; imaginem bonam Deam vel Persephonem appellarunt: semen non ante germinare significantes, quam in terram proiectum aliquādiu ibi latuerit.

Ideoq; à p̄serpendo dicta, q̄a semē per terrā serpat, sitq; Ceteris filia.

DIONYSIVS.

PROMISCVA GIGNENDI VIRTVS PLANTARVM.

B

CAP. XXXVII.

QVONIAM vero plantæ non solum ex semine, verum etiam quædam ex surculis plantatis nascuntur, hanc promiscuam gignendi vim, sub Dionysij imagine expresserunt, quem muliebri forma & cornua habentem pingebant.

Ideoq; sepultus ac integer reuixit p̄pter plantas è propaginib. ortas.

IVNO.

QVATVOR ELEMENTA. CAP. XXXVIII.

IVNO catena de cœlo ab Ioue suspensa, & lapides pedibus alligatos habens, ab Homero fingitur: ita vt vnū pedem contractiorem habeat altero, quæ imago quatuor elementorum symbolum est. Iuno enim ipsa aërem si-

C gnificat, catena ignem quo cætera colligantur atque misceantur, lapis altiori pedi appensus, aquam, alter vero terram: quæ omnia Iupiter, quem cœli rectorem significare volunt, ita cœlo alligauit, vt ex illo pendeant, ipsiusque, qui cœlum mouet, nutu gubernentur.

Elemētorū hieroglyphica figura. Iliad. o. Hinc Orph. in hymno Iunonis. Aeriā ostentat faciem Iuno.

TEMPESTATIS MVTATIONEM, ET ARCANA TEMPORE PATEFIERI. CAP. XXXIX.

EADEM Iuno nubibus vndiq; septa, ita vt vix cerni possit, tum mutationem tempestatis (cum Iuno aeris symbolum sit) tum res alta vetustatis caligine mer-

D sas, aut alioqui obscuras absconditasque, quas tamen tempus patefaciet, tum temporis breuitatem significat.

Hinc Ænei. l 4. illa, His ego nigrantem, &c.

SPES FALLAX. CAP. XL.

EADEM quoque Iuno ex nubibus ficta, res de quibus agitur fictas, & falsas esse significat, spemq; fallacem: admonetque vt caueamus nobis ab illusoribus, vel ne falso, vt sæpe fit, amore capiamur, nosque fœminis deludendos præbeamus. Aiunt enim, Iunonem ab Ixione adulterij solicitatam, illi corpus ex nubibus sui imaginem præ se ferens obtulisse, cum quo ille iacuerit.

Plut. in Agide & Cleomene ambitioni tribuit.

EVRO-

EVROPA.

ANIMÆ HOMINIS IN CORPORE STATVS. CAP. XLI.

MVLIER Tauro insidēs, ac per mare delata, facie tamen in tergum conuersa, & littus quod longe liquit respiciens, significat animam hominis, quam corpus per huius mundi pelagus defert, cum ipsa tamē tellurem, quā deseruit, hoc est, Deum creatorem atque opificem, auidis oculis intueatur. Et hic est Platonicus ille animæ circulus, atq; rationis motus, cum videlicet mente à diuinis ad humanas res cogitandas, ipsaq; creata, conuersa, tandem ad Dei contemplationem homo redit: ideoq; Poetæ finxerunt, Europam Agenoris Phœnicum regis filiam, ab Ioue sub forma Bouis, aut Vituli raptam, & per mare in Cretam delatam fuisse: cuius fabulæ mystica explicatio est, quam modo protulimus. B

Platonicus animæ circulus.

Ouid. lib. 3. Metam.

DIANA.

RERVM PERMVTATIO. CAP. XLII.

VIRGO cui Mercurius vestem porrigit, Diana est, quæ rerum mutationem ex incremento & diminutione factam significat. Finxerunt enim Græci Poetæ, Iouem cum videret Dianam nudam incedentem, quod id virginem minime decere videretur, Mercurio, vt ei vestem faceret, mandasse: cumque multas ei Mercurius vestes fecisset, nullam tamen illi aptam facere potuisse, propterea, quod illa, dum is vnam pararet, assidue mutaretur, ita vt post illam non posset induere. Est ergo hæc figura incrementi & diminutionis, rerumve aut cōsilij & mentis mutationis hieroglyphicum. C

Diana hieroglyphicū.

Hinc forsā χθονία Orpheo dicta, terrestris, propter generationē & corruptionem.

DANAE CVM AVREA PLVVIA. D

ANIMI PVLCHRITVDO, ET COELESTIVM BONORVM AFFLVENTIA. CAP. XLIII.

DANAE formosissimæ mulieri, aurum in gremio pluisse finxere Poetæ, per Danaen animi pulchritudinem significantes, quæ naturalibns virtutibus continetur, quas Deus amat: per aureum vero imbrem cœlestium bonorum affluentiam, quæ ex diuino amore, eiusque benignitate sunt petenda. Omnium enim bonorum perfecta copia à Deō solo datur.

Alii ad largitiones, q̄bus omnia patēt & parēt, referūt. Aureus imber in gremio Danae.

PASI-

A

P A S I P H A E.

ANIMA CVM AEREO VEHICVLO. Cap. XLIV.

PASIPHAE Solis filia, & Minois Cretæ regis vxor, quam in vaccam transmutatam ex Tauro Minotaurum peperisse ferunt, qui media ex parte homo erat, reliqua Taurus, animam significat cum suo æthereo vehiculo, quo illam corpori coniungi Platonici tradidere. Aiunt enim animas nostras in beatis illis sedibus & cœlesti regione, æthereum igneumve quoddam vehiculum, quo deferantur & moueantur, habere, cum nihil quod sit expers corporis moueri possit: quod & Dauid vates comprobare videtur, cum canit, *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam vrentem.* Addunt deinde Platonici illas, quamuis hoc igneum vehiculum habeant, tamen corpori, hoc est, terreo vehiculo, ob ignis subtilitatē & terræ crassitudinem, nisi aliquo intercedente medio, quod vtriusq; naturæ sit particeps, iungi non posse, ideoque illam dum per cœlestes orbes & elementa descendens, transit, paulatim crassiore se quasi veste induere, aereumq; sibi vehiculum comparare, quo facile terreo huic corpori copuletur. Id autem facit corporis induendi cupiditate, vt iidem aiunt, accēsa: Taurus enim corpus significat, Vacca ficta aereum vehiculum, Pasiphae ipsam animā ex qua copula oritur Minotaurus, id est, homo ex anima & corpore conflatus.

Platonicorum de animabus opinio. Hinc forsan ita dicta, quia præ cæteris omnib. appareat luceatq;.

B

P A N D O R A.

PANDORA mulier pyxidem in manu habens apertam, aduersam fortunam, generis obscuritatē, infelicitatem, paupertatem, infamiam, ægritudinem, spei frustrationem, humanæ sortis miseriam nobis adumbrat: nam cum hæc virtutes omnes in pyxide inclusas teneret, eam, vt quid intus esset videret, aperiens, omnes elabi passa est, malis retentis, & spe sola, quæ vasculi labro adhæsit, vt narrat Hesiodus: eam enim à Vulcano factām, & ab omnibus diis muneribus, quæ pyxidi illi incluserant, ornatam, postque Epimetheo coniugem datam tradit.

Hesiodus in Theogonia.

C

E V R Y D I C E.

APPETITVS. Cap. XLVI.

EVRYDICE, quam in pede momordit serpens, appetitum hominis significat, quā animi affectus exulcerant, pedes enim ac præsertim calcaneum, cupiditatū hieroglyphicum sunt: vnde Seruator discipulorum suorū pedes lauare voluit, vt eos ab affectibus terrenis mundos redderet, Ioan. 13. Et Petro nolēti vt se lauaret, dixit, *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Et in Genesi dixit Deus Serpenti, *Insidiaberis calcaneo eius:* nec solum hoc in Sacris literis, verum etiam in Græcorum fabulis legimus, Achillem, propterea, quod puer Stygiis aquis fuisset im- D mersus, nulla in parte vulnerari potuisse, præterquam in pedibus, qui abluti non fuerant, vt indicarent eum fortem fuisse, nisi affectibus vinceretur propriis. Neque abhorret ab hoc sensu quod tradunt, Iasonem aureum vellus petentem, vnum calceum in flumine, quod solum in toto terrarum orbe nulli vento est obnoxium, amisisse: hoc est, dum virtutem sectatur, & immortalitatem, aliqua affectuum parte exutum fuisse: & Virgilius, Didonem morituram vnum calceum exuisse, scribit his verbis:

Hinc forsā à late pœna subeunda et nomen, ob concupiscentiam. Per pedes ablutos qd significatur & in diuinis & in pfanis.

Æne. lib. 4.

Ipsa mola, manibusque piis, altaria iuxta

Vnum exuta pedem, vinclis in veste recincta A
Testatur moritura deos, & conscia fati
Sidera ——

hoc est, vno affectu, nempe mortis formidine exutam, quæ Didonis figura repentinum firmumque consilium significat.

CYBELE.

AGRICVLTVRA, VEL, VICTORIA POPVLORVM. CAP. XLVII.

Vide Plin. lib. 43. ibi. Terra. Cybeles simulacrum, & eius interpretatio. Vide Pier. li. 1. ibi, Super ligne solicitus.

CYBELES turritam coronam habentis simulacrum, tellurem indicat, & vrbes quas illa sustinet domitas, vel victoriam de agricolis seditiosis partam, vel tellurem agricultura domandã, & eam quæ habitatur fertiliorem esse ea quæ minus incolitur. Vbi enim hominum frequentia, ibi artes & industria valent. Quod vero curru eius Leones adiunxere, vt in antiquis marmoribus numismatibusq; videre licet, id significat nullam esse terram adeo sterilem & asperam, quæ labore & industria fertilis reddi non possit, vel illã vim gignendi à Sole capere, cum Leo sit animal Phœbææ naturæ. Hanc ipsam si non in curru, sed humi sedentem vel stantem cum circino pinxeris, Geometriæ, si cum quadrante, Geographiæ, si cum ligone vel Taurum prope se habentem, Agriculturæ simulacrum habebis. B

TRES CHARITES. CAP. XLVIII.

Hes. in Theogonia. Quid per simulacrum trium Charitum, ex Seneca, vel Aglaia. ἀγλαΐη.

TRES Charites sorores fuisse traduntur. Pingebantur autem iuuenes virgines, ridentes, manibus implexis, soluta ac perlucida veste: quarum natu maxima, Hesiodo autore, Ægle vocatur, media Euphrosyne, tertia Thalia. Quid autem hæc omnia significarent, pulcre docet Seneca de beneficiis libr. primo in hunc modum: *Quare*, inquit, *tres Gratiæ, & quare sorores sint, & quare manibus implexis, quare ridentes, quare iuuenes, & quare virgines, soluta ac perlucida veste? Alij quidem videri volunt vnam esse, quæ det beneficium, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Alij tria beneficiorum genera, promerentium, reddentium, simul & accipientium reddentiumque. Sed vtrumlibet ex istis iudica verum. Quid ista nos iuuat scientia? Quid ille consertis manibus in se redeuntium chorus? Ob hoc, quia ordo beneficij per manum transeuntis, nihilominus ad dantem reuertitur, & totius speciẽ perdit, si vsquam interruptus est; pulcherrimus, si cohæsit & vices seruauit. Ideo ridentes, quia promerentium vultus hilares sunt, quales solent esse qui dant & qui accipiunt beneficia. Iuuenes, quia non debet beneficiorum memoria senescere. Virgines, quia incorrupta sunt & sincera, & omnibus sancta, in quibus nihil esse alligati decet, nec astricti. Solutis itaque tunicis vtuntur, perlucidis autem, quia beneficia conspici volunt.* Hæc Seneca. Nos autem etiam illud minime silentio prætereundum censemus, quod vna faciem auertere & occultare fingitur: vt indicet, eum qui munus dat, id clam facere debere, iuxta Seruatoris dictum: *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te.* Et alio in loco: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera.* Altera Charis faciem apertam ostentat, quia eius qui beneficium accipit, est id ostentare & prædicare: tertia partem faciei ostendit, & partem occultat, significans beneficij retributionem celandam esse, ostentandumque ipsum beneficium. C D

Hilarẽ datorem diligit Dominus. Matth. 6.

GOR-

A

GORGONES.

ANIMÆ TRES IN HOMINE. Cap. XLIX.

GORGONES capita, Draconum squamis obsita, dentes maximos Aprorum instar, item manus & alas habere finguntur: eas tres Phorci filias fuisse tradunt; nomine Euryale, Sthenyo, & Medusa, ex quibus Medusa sola mortalis fuisse perhibetur, reliquæ duæ immortales: ideoq; Medusam Perseus decollauit. Hæ Gorgones animarum hieroglyphicum sunt. Tradit enim Ægyptiorum Theologia, & cum ea Platonica quoq; schola, tres in homine animas esse, quarũ singulæ apud Hebræos proprium nomen habent: vna enim *Nephes* vocatur, quæ Latine *Viuens* vel *Sentiens*, dici potest: quam cum bestiis communem habemus, & hæc mortalis est, quam Medusa innuit: est enim corpori proxima, eique adglutinata, & sensibus, corporisque affectionibus obnoxia, de qua acutiores Theologi intellexisse Christum, cum dixit, *Tristis est anima mea vsque ad mortem*: &, *Qui non habuerit odio animam suam, perdet eam*: ideoq; finxerunt Perseum, qui diuinum spiritum melioremq; genium significat, hanc obtruncasse: debent enim, qui altiora contemplari volunt atq; diuina, hanc prorsus interimere, ne quid sensus animæ, quæ rationis particeps est, obesse possit. Altera anima *Ruab*, id est, *Spiritus* nuncupatur, quæ rationis particeps est. Tertia dicitur *Nessamach*, id est, *Lumen*, vt à Pythagora & Dauide fuit appellata, quam D. Augustinus *Diuinitatis partem*, & Plato *Mentem* vocat. Ideo autem dixerunt has tres sorores homines suo aspectu in saxa conuertere: quia quamuis illas in nobis habeamus, illarum tamen naturam nemo absolute potest scrutari, nisi Medusa obtrũcata, id est, nisi corporearum affectionum impedimento prius fuerit liberatus: imo qui eas intueri volunt, saxis eos similes esse ad alia oportet. Oculus autem, quem sibi inuicem hæ tres sorores mutuo dant, significat lumen quod habemus extrinsecus, à Deo nobis dari, atque ab vna in alteram animam deriuari.

Ab Apollodoro libr. 2.

Tres animæ in homine quæ.

Virgilius tamen Æneid. li. 6. ad vlciscendos sceleratos eas detrusit ad inferos.

B

VIRGO CAPILLOS HABENS ERECTOS.

C

HOMINIS NATVRA. Cap. L.

PLATO dixit, hominem arbori similem esse, verum in hoc ab illa differre, quod illa radices in terra fixas habet, homo autem in cœlo: quod capilli capitis radicum similitudinem quandam habentes indicant. Radix autem vera hominis est anima, quæ cœlitus est demissa, & per quam viuimus, spiramus, & vitales fructus ferimus, vt arbor ex radice vitam trahit: vnde in Cantico legimus, *Coma tua iuncta canalibus*: quod de cœlestibus riuis, ex quibus virtus in nos descendit, est intelligendum: nam quæ de capillis & barba in Sacris literis dicuntur, ea omnia ad animam referri testantur Origenes & Hieronymus. Vnde si quis virginem capillos in cœlum erectos habentem pinxerit, apte animam vel hominis naturam expresserit.

D

Nõ solũ ratione capillorũ, sed capitis totius, brachia vero ac pedes tamq̃ rami. Hominis cũ arbore comparatio.

VIRGO ABSCISSIS CAPILLIS.

IMBECILLITAS ET MORS. Cap. LI.

VIRGO, cui abscissi sint capilli, imbecillitatem virium ingenij, animive, aut etiam mortem significat; quia non modo in Sacris literis videmus Sampsonis robur in capillis fuisse, quibus abscissis, fa-

Sed & apud Græcos & Latinos ra-

sitatio capitis seruitutem indicabat. sis, facile captus victus fuit: verum etiam & Euripides finxit Alcesten mori non potuisse, donec illi à Mercurio cœlitus demisso crinis abscinderetur: & Nisus non prius à Minoe interfici potuit, quam illi ab eius filia pilus fatalis abscinderetur. Nec Dido apud Virgilium ante mori potuit, quam Iris ab Iunone missa ei flauum vertice crinem auferret. A

Vide Pier. lib. 32. ibi, Coma Robur hominis in capillis.

ASTRÆA.

IVSTITIA. CAP. LII.

ASTRÆAM Astræ Gigantis & Auroræ, vel Iouis & Themidis filiam, pro Iustitia sumi notissimum est: fingunt enim illam vitiis crescẽtibus indignatam in cœlum euolasse, locumque inter Leonem & Libram mediũ tenuisse, imo etiam ipsam Libram ei tribuunt, qua quid cuique debeatur, expendat. Quamobrem sic de illa cecinit Ouidius: B

Libr. 1. Metam.

Et virgo, cæde madentes
Vltima cœlestum terras Astræa reliquit.

Astræa figura, & explicatio.

Et Seneca in Octau.

Neglecta terras fugit & mores feros
Hominum, & cruenta cæde pollutas manus,
Astræa virgo siderum magnum decus.

A Gell. lib. 14. c. 4.

Eam quoque, vt Gellius & Chrysippus tradunt, forma atq; filo virginali, aspectu vehemẽti & formidabili, luminibus oculorũ acribus, neq; humilẽ, neq; atrocem, sed reuerendæ cuiusdã tristitiæ dignitate pingi solitam, omnes fere norunt: cui nostri pictores modo lancem, modo securim, virgarumq; fascem adiiciunt. Illud autem fere inauditum est, & tamen pulcherrimum, quod Alexander Aphrodiseus scribit, Iustitiam ab Ægyptiis sine capite pingi solitam. per manum sinistram porrecta palma discapedinatam: quoniam sinistra genuina pigritia nulla calliditate prædita, æquitati aptior quam dextra videtur. Collocatur autem inter Leonem & Libram, quia iustum iudicem intrepido & forti animo esse oportet, vt nullius minis aut precibus ab æquo & bono dimoueatur: eumdemque decet crimina omnium atque merita ad lancem discutere & ponderare, vt cuiq; quod meritus est tribuat. Caput vero ei non tam ademisse mihi videntur, quam inter sydera occultasse, vt indicarent à iudice neminem videri debere: vnde Athenis in Areopago, rei velato capite causam dicere iubebantur, ne iudicum affectus mouere possent: condit ergo caput inter sidera, solum Deum intuens, & ideo à nobis cerni non potest: debet enim iudicis mens ad extremum vsque, donec sententia sit lata, occulta esse, ne qua fraus strui possit. C

A

ERVDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS, EA CONTINENS

quæ per Serpentem, Cerberum, Felem, Vitulum, Capricornum, Cancrum, Aquilam, Craterem, Lyram, Arcum, Nodum, Catenam, Quinarium numerum, Pentagonum, Pyramidem, Cubum, Octaëdrum, Isocaëdrum, Papauer, Iridem, Hyacinthum, Narcissum, Hyssopum, Myrtum, Salicem, Cedrum, Palmam, & alia huiusmodi significantur.

AD THEODORVM ZVINGGERVM PHILOSOPHVM ET MEDICVM PRÆSTANTISSIMVM.

B

LTERAM hanc mysticarum imaginum Partem, quam cum superiore Valerianis quasi racemationem quamdam Diuinis Commentariis adiecimus, tibi (doctissime Zuinggere) donare atque in tuo nomine edere statui: non quidem quod tuæ famæ aliquid scriptis meis ornamenti adijcere posse sperem, quam tu ingenij tui magnitudine, atq; illustribus monumentis, quibus rem literariam promoues, ab aliis illustrari non pateris: sed vt & hi mei labores nomini tuo inscripti, plus authoritatis inueniant, & tu aliquod mea in te obseruantiæ indicium habeas, tenue quidem illud ac rude, longeq; inpar iis quibus tu nos ornare soles, sed ex candido in te animo profectum, & tali qui libentius, si posset, maiora digniorаq; tibi commendaret. Sed tuæ humanitatis erit, mentem non munus spectare. Quod si feceris, & ingenij ac prudentiæ tuæ acumine, ad intimos animi mei sensus penetraueris, tanti te hoc facturum non dubito, quanti regium aliquod munus, & quemadmodum me amare iamdudum cœpisti, sic hunc meum immaturum fœtum fouendum suscipies. Quod quoniam mihi certo polliceor, plura non addam. Vale. Basil. XIV. Kal. Sext. M. D. LXVII.

C

SERPENS.

ANIMA ET CORPVS. CAP. I.

BACILLVM, cui Serpens circumuolutus est, non modo apud Hebræos, & in Sacris literis, in quibus legimus Serpentis in cruce positi aspectu populum Israëlis à morte liberatum fuisse: verum etiam apud Ægyptios & Romanos animæ atq; corporis salutare symbolum fuit. Nam cum cætera omnia reptilia crassioris & magis terreæ sint substantiæ, Serpentem spiritus & vitæ tenacissimum animal esse constat, quod & imbecillitatem corporis exuat, & ad medicinam vtilissimum sit, & ad acuendum visum herbam inuenisse, nec non ad sese in vitam reuocandum quamdam herbam cognoscere traditur. Et cum Romani oraculo admoniti, Epidaurum misissent ad Æsculapium, quem medicinæ & salutis Deum existimabant, accersendum, Serpentem Romam aduexerunt.

Num. cap. 21 vers. 9. Serpentis proprietates. Plin. li. 8. c. 27. ope fœniculi. Plin. c. 12. li. 18. & passim alibi. Marathrũ. Val. Max. li. 1. c. 9. Liuius lib. 10. & 11.

D

CERBERVS.

TRES COELI REGIONES, VEL TRIPLEX DEI POTESTAS. CAP. II.

VETERES tres tantum cœli regiones faciebant: nempe Ortum, Occasum, & Meridiem: nam in Septentrione inferos putabant esse, propterea quod Sol numquam eo perueniat: quemadmodum & Sacræ literæ Aquilonem interdum accipiunt, & impios ad sinistram à Deo in extremo illo

Quidã pro terra, vnde carniuorus dictus, alij pro auaritia ponũt. Cerberi hieroglyphica significatio. Vide Pier. li. 3. ibi, proles mascula.

iudicio detrudendos. Siniſtram vero in eodem Serpentrione eſſe Theologis, quis dubitet, cum impij in eandem cum dæmone regionem ſint detrudendi? ideoque harum trium regionum ſymbolum finxerunt Cerberum canem tricipitem, quo etiam trina Dei regna ſignificarent, cœleſte, terrenum, & infernum. A

TRES NATVRALES NECESSITATES, CAP. III.

Æneid. li. 6.

EVNDEM Cerberum tricipitem finxere Poëtæ infernæ domus aditum cuſtodire: eo hieroglyphico tres neceſſitates naturales, quæ hominem à ſempiternarum rerum contemplatione abducũt, ſignificantes: nempe famen, ſitim, & ſomnum; & ideo Virgilius fingit Sibyllam, quæ Æneam mentem ad magnarum rerum contemplationem conuertere volentem, monet vt huic Cerbero,

Melle ſoporatam & odoratis frugibus offam

obijciat, ſtatimque illo relicto tranſeat: vt indicet, eſſe quidem his neceſſitatibus ſatisfaciendum, ſed non prorſus indulgendum. B

FELIS.

LIBERTATIS APPETENTIA, CAP. IV.

FELIS, præter ea quæ de illo ſcripſit Pierius, libertatis appetentiæ hieroglyphicum fuit, quo priſci Alani, Burgundiones & Sueui, teſte Methodio, in militaribus ſignis vti ſolebant: perinde vt Feles carcerem ferre non poſſunt; ſic ſe ſeruitutis impatientiſſimos eſſe teſtantes.

VITVLVS.

CONCVPISCENDI VIS. CAP. V. C

MANSVETVS & domeſticus vitulus, vel bos, concupiſcendi appetendique vim, quæ in nobis eſt, denotat: quia conſtat, nullum animal æque appetitui obedire & venereum eſſe, atque Vitulum ſiue Taurum.

Attamen ſecedunt interdũ à vaccis, hinc illud Ἀπ:μαγελεῖν, ab Ariſtotele li. 6. de Natura Anim. Id eſt, coarmentari.

CAPRICORNVS.

MORS, VEL DEFVNCTORVM ANIMÆ, ET SECVNDA FORTVNA. CAP. IV.

Capricornus Deorũ porta.

Sueton. in Augusto. c 94.

& Pierius libr. 10 ibi Auguſti. Geneſis.

CAPRICORNI ſignum, quod in multis Auguſti Cæſaris numiſmatibus videmus ſummã, vt Aſtronomi tradunt, ſub ſe natis portendens felicitatem, à Platonicis Deorum porta vocatur: quia per eum tradunt, animas corporis vinculo ſolutas, rurſus in cœlum aſcendere, vbi diuinæ naturæ participes fiunt, ideoque hoc ſignum ſidereum animas defunctorum mortemve ſignificat, & nonnumquam ſecundam fortunam, ſummamq; felicitatem, vt diximus. D

CAN-

A

CANCER.

ORTVS HOMINIS, VEL VITA. CAP. VII.

CANCER, ex eorumdem Platonicorum ſententia, ortum hominis vitamque notat, volunt enim animas per Cancri ianuam in humana corpora demitti, & vt Capriconum Deorum, ſic Cancrum hominum portam vocant, quod per eam egredientes animæ humanam in naturam tranſeant.

Cancer porta hominũ.

B

AQVILA.

DIVINI NVMINIS PRÆSENTIA. CAP. VIII.

AQVILA præter ea, quæ de illa ſcripſit Pierius, in Sacris literis diuini numinis præſentiam vel effluxum quendam ſignificat, quo ad maiorem ſuperioremq; rerum diuinarum cognitionem ducimur, vt Cabaliſtæ tradunt vnde Moſes dicit, *Sicut Aquila prouocans filios ſuos ad volandum, & ſuper eos volitans expandit alas ſuas; aſſumpſit eum, atq; portauit humeris ſuis. Deuter. 32.*

Non abſimile Pierius lib. 19. ibi, Alta cogitatio: diuini enim notitia numinis aquila Hieroglyphicum Ioanni Euangeliſtæ dedit.

CRATER COELESTIS.

C

OBLIVIO. CAP. IX.

CRATER ille ſidereus, qui ab Aſtronomis inter Leonem & Cancrum collocatur, obliuionem ſignificat: quoniam ex Platonicorum ſententia animæ cum in humana corpora demittuntur, de cœlo per Cancri ianuam deſcendentes, per Capricornum rurſus corpore ſolutæ in cœlum aſcendentes, cum deſcendunt ex cratere illo, quem Bacchi poculum vocant, obliuionem bibunt: & ſic cœleſtium rerum obliuiſcuntur, ſed non omnes æquè, verum aliæ magis, aliæ minus, prout magis minuſve ex eo poculo hauſere. Ex quo patet, poculum illud, obliuionis poculum eſſe, eiuſq; imagine obliuionem ſignificari.

De Cratere Platonicorum ſentẽtia.

LYRA.

D

AVDITVS. CAP. X.

LYRA duo habens foramina incurua, aures & auditum ſignificat, quoniam vt in Lyra fidibus illis & neruis tactis aër proximus commodus ad duo illa foramina inflectitur, & eandem in Lyræ conuexum, vbi quoq; aër incluſus eſt, reflectens ſonitum edit: ſic vox aërem extra aures noſtras cõmouens in aurium foramina impellit, qui in pelliculam quandam inſtar tympani tenſam, appulſus, aërem, qui intus eſt, naturalem mouet: his autem commotus, neruos quoſdam excitat, in quibus eſt auditus. Propter hanc ergo ſimilitudinem Lyra auris & auditus hieroglyphicum eſt.

Rationem auditus Pierius ab Empedocle docet lib. 7.

ARCVS.

ARCVS.

ACVTI DOLORES. Cap. XI.

Genes. ca. 3. PER arcum in Lunæ virginali forma expressæ manu positum tensumq;, acuti dolores indicantur: quia nullus intensior dolor quam partus, cui Lucina siue Luna præest, esse putatur.

NODVS.

NECESSITAS. Cap. XII.

Sic nodum pugna apud Virg lib. 10. Æneid. Q. Curtius in Exardio lib. 3. Ptolomeus.

PER Nodum necessitas, Macrobio teste, significatur: quæ enim vincta sunt, seipsa dissoluere nequeunt: quod si nodo gladium adijcias, qui eum rescindat, fortunam, fatum & necessitatem virtute superari indicabis: quoniam Alexander Magnus, Gordium illum fatalemq; nodum gladio rescidit, & sic fatum ipsum vicit, & vetus est dictum, *Sapiens dominabitur Astris.*

CATENA AVREA HOMERICA.

CONNEXIO RERVM HVMANARVM CVM DIVINIS, VEL DIVINÆ PROVIDENTIÆ VIS. Cap. XIII.

Nat. Com. lib. 2. ca. 4. ad auaritia & ambitionem refert. In Timæo. Vis diuini Afflatus.

DVBIVM non est, quin Catena illa aurea Homerica, a quam pẽdere de cœlo in terras Deum iussisse commemorat Iliados libro 8. his verbis: *Agedum, auream restim è cœlo suspendite, eaq; cuncti Dij ac Deæ apprehensa, me hinc detrabite in terra: nullo id quantolibet nixu poteritis efficere. At cum mihi facere irato libuerit, in terras vos vniuersos & in maria vsq; detraham. Quinetiam circumligata reste ad summitatem Olympi omnia supernè attollam, vt intelligatis quantum ego Deos simul atque homines antecello:* dubium inquam, non est, vel Macrobio & Luciano testibus, quin illa rerum humanarum cum diuinis connexionem, & commune quoddam vinculum, quo Deus & summus ille Pater, quum vult nos ad se trahit, mentesque nostras in cœlum attollit, quo nos alioqui proprijs viribus, quantolibet conatu ascendere non possemus, significet: adeo vt qui mentem suam diuinitus gubernari significare velit, is apte catenam hanc ex stella pendentem & contrahentem pingere possit. Ea est enim Diuini afflatus, & igniculi illius, cuius Plato omnes homines partibus esse voluit, vis, vt mentes ad creatorem conuertat, & in cœlum trahat. Dixit autem Plato, omnes homines eius igniculi cœlestis participes esse, quia qui eius non sunt participes, quamuis formam corporis humanam habeant, non tamen homines sunt, sed belluis inferiores deterioresque. Est præterea connexio illa & alio modo intelligenda, vt eam interpretatur Macrobius: nam quæ modo diximus, ex Luciani Dialogis, cum Mercurium fingit de Ioue propter hanc catenam conquerentem, ad fatorum vim afflatumq; Diuinum referuntur.

Ad verbũ à Macr. lib. 1. ca 1. in som. Scipio.

Macrobius vero ait, catenam hanc sic conflatam esse, vt ex summo Deo mens manet, ex mente anima, quæ & condit & vita complet omnia quæ sequuntur: cunctaq; vnus fulgor illuminat, & in vniuersis apparet, iuxta Peripateticorum sententiã, vt in multis speculis per ordinem positis vultus vnus apparet. Cumq; omnia contiuis successionibus se sequantur degenerantia per ordinem, inquit, ad imum meandi, inuenietur pressius intuenti, à summo Deo ad vltimam vsq; rerum fæcem, vna se mutuis vinculis religans, & nunquam interrupta connexio, quæ per catenam hanc significatur, quam Lucretius auream funem vocat, his verbis:

Haud (vt opinor) enim mortalia sæcla superne
Aurea de cœlo demisit funis in arua. *Lib. 2.*

SOLIS

SOLIS VIS. CAP. XIV.

A PLATO autem in Theæteto per hanc catenam Solem significari vult, cum ait: *Et ad hæc Colophonem insuper addam auream illam catenam, qua nihil aliud quam Solem Homerus ostendere voluit. Quamdiu enim circuitus ille & Sol mouetur, omnia sunt ac seruantur inter Deos & homines. Si vero staret hoc totum velut ligatum, omnia corrumperentur, & fierent inuersa.*

Huc spectat quæ de Adad & vi Solis ex Orpheo Macr. lib. 1. ca. 23. Sat. ait.

SACRARVM RERVM COGNITIO. CAP. XV.

PER eandem quoque catenam sacrarum cœlestiumque rerum cognitio mihi ex Homeri verbis significari videtur, cum ait neminem quantolibet nixu illa apprehensa Deum de cœlo detrahere posse, ipsum vero eadem cuncta sursum attollere: nam & si literarum ac Philosophiæ studia, sunt quasi gradus quidam & catena, ad cœlestium rerum cognitionē, nihilominus si quis per eos gradus ipsius B Creatoris naturam indagare velit, nullo id ingenij acumine, diligentiave aut labore assequetur: hoc enim esset Deum de cœlo detrahere, & humano ingenio subijcere. Si vero alicui Deus ipse sui cognitionem dederit, is totus illi coniunctus facillimè cœlestia assequetur. Quo hieroglyphico monemur, Diuinarum rerum cognitionem non ex Philosophorum libris, sed precibus & pietate à Deo petendam esse.

Fides enim donum Dei est.

Cœlestium reru cognitio vnde.

MVSÆ, EARVMQVE AFFLATVS. CAP. XVI.

CATENA vero ferrea magnetem lapidem alligatum habens, vt Plato in Ione tradit, Musarum connexionem & commune vinculum, atq; afflatum illum ex quo præstantes Poëtæ vim quandam Diuinam affectuum concitandorum capiunt, significat.

Ἐνθουσιασμόν.

QVINARIVS NVMERVS, ET QVATERARIVS.

C

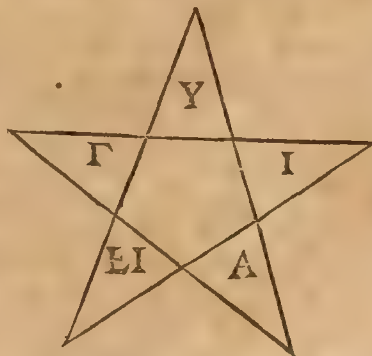
MERCVRIVS, ET ARTIVM INVENTORES. CAP. XVII.

PER Quinarium numerum Leo Baptista Albertus Mercurium figurari ait. Martianus vero & alij Quaternarium eius symbolum esse volunt propter artium inuentionem, vt qui numeri sint, perfectissimi. Ex quo patet, per huiusmodi numeros etiā artium inuentionem inuentoresq; significari.

An quodvt quinarius est hermaphroditus, ita Mercurius modo ad superos, modo ad inferos adeat. Quod cub i referat solidorum corporum perfectissimū De hoc Pentagono quod πεντάλφα ac πεντάγραμμον dici potest, Pierius lib 47.

PENTAGONVM. SALVS. CAP. XVIII.

PENTAGONVM salutis symbolum fuisse, testatur Lucianus eo in libello in quo agit de quodam qui lapsus D erat inter salutandum, cuius rei origo talis cōmemoratur. Antiochus is, qui ΣΩΤΗΡ cognomento dictus est, cum aduersus Galatas pugnaret, nec satis ex sentētia res succederet essetq; in discrimine, per quietē vel vidit, vel se vidisse simulauit, vt militū animos in spem erigeret, Alexandrum Magnum se monentem, vt salutis symbolum assumeret, idque pro tessera tribunis daret, eorumque vestibus insueret, ea re fore vt victoria potiretur. Symbolum autem illi huiusmodi ostendisse, triangulum triplicem inuicem insertum ex lineis quinq; constantem, in quibus ΥΓΙΕΙΑ

Ccccc scriptum

ſcriptum erat: ſic enim ſalus ſanitaſve Græ. è app...tur, vnde & hoc ſignum in veteribus Antiochi A numis adhuc cernitur, quod ſignum Mathematici à quinq; angulis Pentagonum vocant.

PYRAMIS.

RERVM NATVRA, VEL MATERIA PRIMA. CAP. XIX.

Quid Pyramis ſecundum Metaphyſices.

PER Pyramidem veteres rerum naturam & ſubſtantiam illam informem formas recipientem ſignificare voluerunt: quod vt Pyramis à puncto ſummo faſtigio incipiens, paulatim in omnes partes dilatatur: ſic rerum omnium natura ab vnico principio & fonte, qui diuidi non poteſt, nempe à Deo ſummo opifice profecta, varias deinceps formas ſuſcipit, & in varia genera atq; ſpecies diffunditur, omniaq; apici illi & puncto cõiungit, à quo omnia manant & fluunt. Verum & alia huius rei ratio, nempe Aſtronomica reddi poteſt: quoniã Ægyptij ſummi Aſtronomi fuere, imo ipſius Aſtronomiæ inuentores. Tradunt autem Aſtronomi, eſſe circulum quendam in Sphæra, vel cœleſti illa machina, ſub quo Sol & reliqua errantia ſidera, curſus ſuos circuitusque conficiant, & in quo omnium animantium vita, rerumq; naturalium, ortus atque interitus ſit poſitus: adeo vt etiam Ariſtoteles

Ægyptij Aſtronomiæ inuentores.

Quid ſecũdum Aſtronomos Pyramis.

B

in libris de Ortu atque Interitu, dicat generationis atque corruptionis, omnisque mutationis vel incrementi cauſam eſſe acceſſum & receſſum Solis in circulo obliquo: nam circulum illum, de quo agimus, Obliquum vocat Ariſtoteles: Aſtronomi vero, propterea quod ex eo pendeat animantium vita, Zodiacum vocauere. Hunc igitur circulum, cui ſoli inter cœleſtes circulos latitudinem tribuunt, in duodecim partes, quas Signa nuncuparunt, partiuntur: aiuntque, cum illo diuidi etiam inferiora omnia, adeo vt quicquid ſub vno ex illis ſignis continetur ad centrum vſque terræ, id omne in ſigno eſſe dicatur; & ſic ſignum volunt eſſe velut Pyramidem quandam, cuius baſis in cœlo ſit: nam fundamentum Aſtronomicum cœlum eſt & apex in centro terræ. Cum igitur in Pyramidibus illis omnia fiant, ſitque acceſſus Solis, qui eſt quaſi punctum quoddam ad ſigna illa ortus, & receſſus ab illis interitus rerum naturalium cauſſa, aptè videtur per Pyramidem natura rerum omnium parens ſignificari. C

ANIMA HOMINIS. CAP. XX.

SED & animam hominis ſub Pyramidis forma adumbrare voluiſſe videntur ijdem Ægyptij, qui magnifica Regum atque Heroum ſepulchra, ſub ingentibus Pyramidibus fecerint: vt teſtarentur corpore ſoluto & corrupto animam ſupereſſe, quæ cum ſummo opifici viſum eſſet, hoc eſt circulo illo triginta ſex millium annorum circumacto, aliud corpus genitura & ſibi factura eſſet: non ſecus ac Pyramis, vt Geometris notum eſt, vertice immoto manente, circumacta baſi circulum deſcribit, & toto corpore conum: vt circulus annorũ illud curriculum ſignificet, conus vero corpus quod curriculo illo conficitur. Nam Ægyptiorum fuit illa opinio de rebus in eundem ſtatum triginta ſex millium annorum ſpatio reſtituendis, & ab illis ſe id accepiſſe, teſtatur Plato: qui etiam hoc ipſum, id eſt, animam noſtram Pyramidis formam habere mihi teſtari videtur in Timæo, cum ait, ſic factam fuiſſe à Deo animam, vnam accepiſſe illum ex vniuerſo portionem, quæ procuidubio vnita puncto illo, qui in Pyramidis vertice eſt, ſignificatur: ſecundam autem primæ partis duplam: tertiam ſecundæ D

ſeſqui-

A sesquialteram, & primæ triplam: quartam secundæ duplam: quintam tertiæ triplam, sextam primæ octuplam: postremo septimam, quæ partibus sex & viginti primam excederet: posthæc dupla & tripla interualla repleuisse. Quibus numeris profectò nihil aliud significat, nisi expansionem illam linearum quæ à puncto ad basim tractæ angulos efficiunt, & per interualla ipsas superficies quæ hacis clauduntur: ex quo apparet illum hoc quoq; vt alia ab Ægyptijs accepisse.

IGNIS. Cap. XXI.

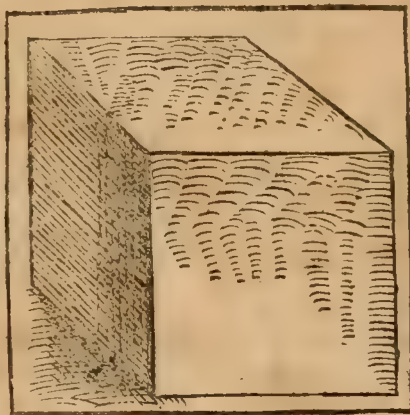
IGNEM quoque Pyramidis formam habere testatur idem Plato: propterea quod cum in imo latus sit, circa materiem & fomentum quo pascitur, in acutam flammam quæ cœlum spectat, desinit: nam per basim materia concreta significatur, per reliquum corpus, materia iam ad formam recipiendam parata, & quasi fermentata, per punctum ipsa informis & simplicissima substantia: vnde minus mirum est, quod supra diximus, per Pyramidem animam significari, vt quæ igneæ naturæ ab eodem Platone esse tradatur, & corpori non secus ac Pyramis basi, vel ignis fomento, adhæreat.

A quo dici videtur, vel à lapide Pyropœcilo: πῦρ enim ignis ποικίλος varius, ab ignea varietate.

B

CVBVS.

TERRA. Cap. XXII.

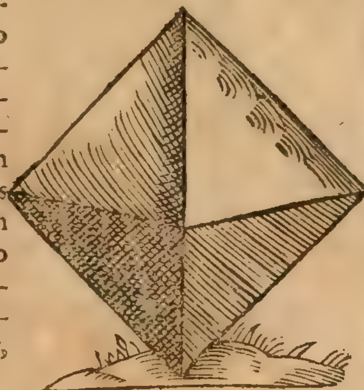
CVBVM, hoc est tesseram octo angulorum, & sex laterum, terram significare tradidit Plato ex Timæi Locrensis Pythagorici Philosophi disciplina, quam Pythagoras, vt testatur Iustinus historicus, ab Ægyptijs potissimum didicerat. Terram vero per cubum depingebant, ob eius stabilitatem grauedinemque: quia vt cubus C quocumque voluatur, semper iacet, nec facile mouetur, sic terra per se immobilis, si aliqua fortuita vi commoueatur, statim rursus iacens quiescit.

Pierius cubum ad numen refert lib. 39.

Cur Terra per Cubum.

OCTAETRVM.

AER. Cap. XXIII.

AERI ijdem Philosophi Octaëdri formam tribuere, quæ octo triangulis æqualibus, & æqualium laterum, id est, octo basibus, & sex angulis solidis, viginti quatuor vero planis continetur: quod vt melius intelligatur, explicandum est quid sit an- D gulus solidus, quid item planus. Angulus planus, inquit Euclides, est duarum linearum in plano se mutuo tangentium, & non in directum iacentium mutua inclinatio: solidus vero angulus est, qui pluribus quam duobus angulis planis continetur, qui non eodem sunt plano, & ad vnum constituuntur punctum. Ideo autem hanc illi formam tribuerunt, quia in ascensu ignem consequitur, & in terræ cauernas penetrat. Octaëdri enim forma ascendit in duos vtrinque vertices, & aptissimè Sphæræ includi potest, vt docet Euclides.

Anguli finitio.

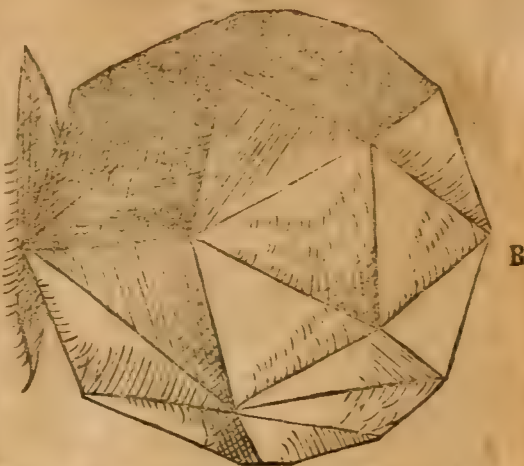
De Octaëdro, Isocaëdro aliisque Geometricis formis figurisq; vidédi Ios. Scaliger, & in Sphæra Sacrobos. Clauius, Iustinus Schreckefulckius & Peletarius in Euclide. Isocaëdrum quid ἰσεῖνι hieroglyphicum.

A

ISOCAEDRVM.

AQVA. Cap. XXIV.

AQVAM vero Isocaëdri figuram tenere dixerunt. Est autem Isocaëdrum, Euclide authore, figura solida, quæ viginti triangulis æqualibus & æqualium laterum continetur: propterea quod aqua sua natura mobilis sit, & diuisioni flexuiq; perfacilis. His quoque figuris ipsam elementorum ad inuicem proportionem indicare voluerant, quæ ex basium siue laterum & angulorum numero colligitur. Octaëdri enim ad Pyramidem est proportio dupla in lateribus, in angulis solidis sesquialtera, in planis vero dupla: ex quibus proportionibus fit harmonia duplicis diapason & diapente: Pyramidis vero ad cubum in lateribus sesquialtera proportio, in angulis vero dupla, ex quibus diapason iterum & diapente. Cubi ad Isocaëdrum in lateribus proportio est tripla sesquitertia, in angulis sesquialtera, vnde diapason, diapente & diatessaron in basibus, in angulis vero diapente. Isocaëdri vero ad Octaëdrum in basibus dupla sesquialtera, in angulis autem dupla, vnde diapason & diapente in basibus: in angulis vero iterum diapason consurgit, quæ proportiones, & harmoniæ pariter & in elementis per has figuras significatis esse traduntur.

B

Huc spectāt quatuor anni tempestates a Ouidio lib. 2. Meta. descriptae. [illegible]

VER.

C

ÆSTAS.

D

Stabat & Autumnus calcatis sordidus vuis, Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.

VER. Cap. XXV.

CISTA florum, authore Eusebio, Ver significat: quia vere cuncta florescunt.

ÆSTAS. Cap. XXVI.

CISTA spicis referta, eodem Eusebio teste, Æstatem denotat: quod æstate segetes & spicæ demetuntur.

AVTV-

A

AVTVMNVS. HYEMS.

B

AVTVMNVS. CAP. XXVII.

CORNV copiæ vuis & pomis plenum, Autumnum indicat: quoniam tunc vina fiunt, & omnes fructus pleno copiæ cornu fundi videntur.

HYEMS. CAP. XXVIII.

MENSA apud ignem parata, Hyemem significat: quia frigus & quies post æstatis labores parta, terræque opes congestæ ad lautius vitæ genus inuitare videntur, vnde Poeta, *Inuitat genialis Hyems.* & Horatius: *Virg. 1. Georg.* *Horat. lib. 1. Car. Ode 9.*

C

Vides vt alta stet niue candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
Syluæ laborantes geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Thaliarche merum dyota.

PAPAVER.

CIVITAS. CAP. XXIX.

At ille nationes nedũ terra significare ait, id est, ciuitates & populos. lib. 58. de Papauere.

D PAPAVER præter ea, quæ de illo scripsit Pierius, Eusebio authore, ciuitatis symbolum est: quia vt in ciuitate multi homines habitant, sic in papaueris capite quasi intra eadem mœnia multa sunt semina; & vt ciuitas in vicos & domos est distributa, sic & papaueris caput in multas intus partes est diuisum, multaque interstitia habet.

IRIS HERBA.

ELOQVENTIA. CAP. XXX.

Nã vt Mercurius nuncius Iouis, sic Iris nuncia Iunonis.

IRIDEM herbam eloquentiæ signum esse, nemini mirum videri debet: cum Homerus fingat Troianorum oratores, vt qui disertissimi essent, Liriœssam, id est, Iridem herbam floridam comedisse,

Oratores Troianorũ. Mattheol. & Diosc. li. 1. c. 1.

quod eloquentiæ præcepta illos hausisse significat: propterea quod eius herbæ flos colorum varietate A
atque ornatu, Iridi cœlesti, quæ & ipsa eloquentiæ Dea habebatur, similis sit, & quia talem oportet esse orationem, nempe colorum ac figurarum varietate distinctam, multasque hæc herba eloquentiæ similes vires habet: nam vt de illa tradunt Medici, iris halitus prauum odorem corrigit, gratumque & suauem reddit spiritum, & venena repellit: sic etiam ornata oratio quasi suauis quidam halitus gratiã conciliat, & animi venena, hoc est, perturbationes depellit. Hanc herbam quidam volunt olim Hyacinthum appellatum: quod indicare videtur Ouid. Metamorph. lib. 10. his verbis:

Flos oritur, formamque capit quam Lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est: is enim fuit author honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & hya
Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

Sed hanc quæstionem Medicis permittimus: nos de illa, quæ hodie Hyacinthus vocatur, mox dicemus separatim, hanc vulgo Lilium cœruleum vel purpureum appellari scimus. B

HYACINTHVS.

SAPIENTIA. CAP. XXXI.

Quin & pueros diuitissime seruat in pubertate. Diosc. lib. 4. ca. 57 & ibi Mattheol.

HYACINTHVS, quem ab Apolline in florem conuersum Poetæ fabulantur, prudentiæ ac sapientiæ symbolum est. Nam cum Apollo Musarum, ingenij, ac literarum Deus sit, Hyacinthum puerum ab illo ob formam adamatum, Poetæ finxerũt: quia sensus naturalis minime corruptus puer est, hoc est, prudentia caret, sed tamen formosus est, quia mentem ad sui contemplationem excitat: qua contemplatione fit, vt tandem sensus, iuuenili ætate atque feruore illo deposito, prudentiæ & sapientiæ florem ex se gignat, suauissimis virtutum odoribus fragrantem: quorum post memoria literarum monumentis ad posteros manat. C

NARCISSVS FLOS.

CORPORIS FORMA. CAP. XXXII.

Narcissi fictio poetica. Ouid. Metamor. lib. 3.

NARCISSVS flos corporis formam, quæ cito corrumpitur, & iuuentæ florem, qui cito transit, significat, vt rosa, & viola, & omnes flores, qui cito corrumpuntur: idcirco enim Poetæ finxere, Narcissum formosissimum puerum, dum suam formam, quam in fonte cernebat, cupide nimis admiratur, in fontem prolapsum periisse, & in florem huiusmodi conuersum: vt indicarent, non hanc fluxam corporis formam, sed animi præstantiam, & diuinam illam æternamque pulchritudinem esse adamandam.

--- D

HYSSOPVS.

EXPIATIO PECCATORVM. CAP. XXXIII.

Mattheol. ex Mesue in Diosc. lib. 3. c. 26. Hyssopo aqua, vna cũ ligno cedrino, & filo coccineo. Exod. 12.

HYSSOPVS herba pulmones purgans & caput, qua Hebræi vtebantur cum sanguine animalium, ad populum aspersione lustrandum, gradum diuinum significat, & vinculum illud, quo cum Deo coniungimur: & coniuncti à peccatis expiamur. Hinc Dauid, *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.*

MYR-

A

MYRTVS.

GRATIA. CAP. XXXIV.

MYRTVS Veneri dicata,& ob id *Coniugula* dicta,multis morbis sanandis vtilissima,gratiæ & bonæ valetudinis symbolum est.

Ob pulchritudinem. Virg. Ecl. 7.

SALIX.

HÆREDITAS. CAP. XXXV.

SALIX pulcherrimo hieroglyphico præter ea quæ à Pierio scripta sunt, hæreditatem significat vel diuinam,vel humanam: quoniam vt salix iucunda arbor est, quæ ad torrentes nascitur; sic ex

B hæreditatis abundantia,quæ etiam per torrentem adumbratur,iucunditas lætitiaque oritur, quod & vox ipsa Hebraica,qua in Sacris literis Salix nominatur,indicat,nam *vehirbe nachal* appellatur,quod& iucunditates hæreditatis,& salicem torrentis significat.

CORPORA NOSTRA. CAP. XXXVI.

CORPORA quoque nostra salicis hieroglyphico significantur,quoniam vt salix nisi torrentis aquis irrigetur,non crescit: sic & corpora nostra,imo & nosmetipsi, nisi cœlestibus aquis irrigemur,& secundum decursum illarum plantati simus,fructum nullum ad vitam ferre possumus. Vnde Dauid de beato viro, *Hic arbori similis est ad aquarum riuum sata.*

Psal. I.

CEDRVS, SIVE CITRVS.

C

MISERICORDIA VEL PIETAS. CAP. XXXVII.

CEDRVS siue Citrus arbor,fructus gignens odore ac sapore præstantissimos, misericordiæ pietatisque symbolum est,propter magnas vtilissimasque mortalium generi vires. Primum enim præbet resinam electissimam,quæ citria dicitur,dentium doloribus vtilissimam,succus eius elephantiasin curat,& pulmonis vlcera,valet contra venena,ardetq; velut facula. Vnde Hebræi fructu eius solemnem quemdam diem celebrabant,quasi Diuinæ misericordiæ opem implorantes. Quos æmulati Lacedæmonij,deos suos coronare solebant iis fructibus,quos oximala Persica nuncupant,idem per illos significantes quod Hebræi per Citrum. Lignum quoque eius corruptioni minime obnoxium facit,vt cedrus pro immortalitate æternitateve accipiatur.

Dioscor. lib. I. c. 98. & ibidem Mattheolus.
Citri virtus.
At citrus omnino differt à cedro de quo Mattheol. in Diosc. cap. 131. lib. I.

D

PALMA.

HOMO. CAP. XXXVIII.

PALMA in mysticis literis celebratissima, duplici de causa hominis simulacrum esse putatur: primum,quia fructum non fert sine coitu,sed replentur eius rami gemmis masculeis, quasi semine quodam: deinde quia in superiore parte habet quasi cerebrum, quod Hebræi *Halulab*, Arabes vero *Chedar*,vel *Gemar* vocant,quo corrupto moritur arbor,sicut cerebro læso homo interit, quod quidē huic soli inter plantas contingit: tertio,quod comam in cacumine habeat, & ramos in manuum modum protensos, & fructus digitorum figuram præ se ferentes vnde dactyli,id est,digiti sunt appellati: pulpa quoque ipsorum fructuum caro appellatur, multum sanitati conferens, & vel ex vi quadam

Palma cur hominis hieroglyphicū.

animali

animali, vel ex Phœbæa natura summæ nutritionis, adeo vt multi sancti Patres in solitudine vitam agentes, eo solum cibo contenti fuerint, quemadmodum & hodie quoque multi in Africa populi eo tantum fructu victitant. A

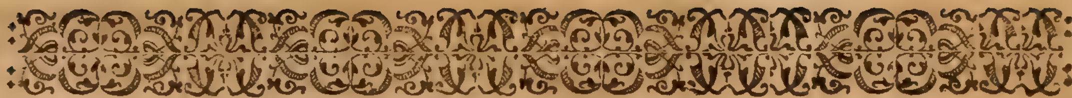
IVDÆA. CAP. XXXIX.

A Pierio li. 50. in verbo, Iudæa.

PER Palmam præterea Iudæa notabatur, propterea quod ea potissimum regio Palmis abundet, & quod Iudæi in sacris suis eius foliis vterentur, haberentque diem solemnem de Palmarum nomine appellatum: vnde in multis Romanorum numismatibus videmus Palmam, & mulierem mœstam sub ea sedentem, cum huiusmodi inscriptione, IVDÆA CAPTA.

Eruditissimi viri Anonymi Hieroglyphicorum Finis.

INDEX RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM LOCVPLETISSIMVS.

Dddd Adulatio.

Anulus.

Asini

B.

Bacch.

G

Germa-

H

nium

I.

Ignem

Inuidiæ

Mosis

N.

O.

Obscu-

P.

Palma-

Q.

R.

Regimen.

S.

 ratus.

Statua-

T.

Talpa.

V

FINIS.

GRÆCARVM VOCVM QVÆ TOTO OPERE OCCVRRVNT INDEX.

ΤΕΛΟΣ.

913